BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED MARUM

GEMEENTE MARUM

maart 2010

B01033.025301

WITPAARD VERNIEUWEND IN HET VORMGEVEN VAN NEDERLAND

GEMEENTE MARUM
BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED MARUM

Inhoud

1 Inleiding 9
- 1.1 Algemeen 9
- 1.2 De bij het plan behorende stukken 9
- 1.3 Situering van het plangebied 11
- 1.4 Totstandkoming van het bestemmingsplan 11
- 1.5 DURP 12
- 1.6 Milieueffectrapportage (Plan-mer) 12

2 Beleidskader 15
- 2.1 Algemeen 15
- 2.2 Europees beleid 15
  - 2.2.1 Natuurbeschermingswet 1998 15
  - 2.2.2 Verdrag van Valletta 16
- 2.3 Nationaal beleid 17
- 2.4 Provinciaal beleid 18
  - 2.4.1 Provinciaal Omgevingsplan Groningen en omgevingsverordening 18
  - 2.4.2 Gebiedsplan Groningen 19
  - 2.4.3 meer doen in minder gebieden, actieprogramma weidevogels en akkervogels in Groningen 21
- 2.5 Regionaal beleid 21
  - 2.5.1 Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier 21
  - 2.5.2 Houtsingelhoofdstructuur 22
  - 2.5.3 Waterplan 22
  - 2.5.4 Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) 23
  - 2.5.5 Bedrijvigheid Westerkwartier 23
- 2.6 Overige uitvoeringsgerichte gebiedsuitwerkingen 24
- 2.7 Beleid waterschappen 24
- 2.8 Relevante milieuwetgeving 25
  - 2.8.1 Wet milieubeheer en Besluit milieueffectrapportage 25
  - 2.8.2 Wet geurhinder en veehouderij en Besluit Landbouw milieubeheer 25
  - 2.8.3 Luchtkwaliteit 25
  - 2.8.4 Wet geluidhinder 26

3 De Milieu- effectrapportage 27
- 3.1 Algemeen 27
- 3.2 Proces 27
- 3.3 Inhoud van het milieueffectrapport 28
- 3.4 Conclusies uit het milieueffectrapport 28
- 3.5 Aanbevelingen uit het milieueffectrapport 29
- 3.6 Conclusie 31

4 Karakteristiek Marum 32
- 4.1 Algemeen 32

4.2 Landbouw 32
4.2.1 Grondgebruik 32
4.2.2 de agrarische enquete 32
4.3 Wonen 34
4.4 Recreatie en toerisme 34
4.5 Niet-agrarische bedrijvigheid 35
4.6 Landschap 35
4.7 Natuur 36
4.8 Cultuurhistorie en archeologie 36
4.9 Infrastructuur en leidingen 37
4.10 Verwachte ontwikkelingen 37

5 Gebiedszonering 38
5.1 Algemeen 38
5.2 Agrarisch 39
5.3 Agrarisch met waarden - Natuur 46
5.4 Natuur – agrarisch 49
5.5 Natuur 50
5.6 Bos 51
5.7 Dubbelbestemmingen gebiedswaarden 51
5.7.1 Dubbelbestemming "Waarde – Besloten gebied" 51
5.7.2 Dubbelbestemming "Waarde – Houtsingelreservaat" 52
5.7.3 Dubbelbestemming "Waarde – Open gebied" 52
5.7.4 Dubbelbestemming "Waarde – Pingoruïne" 53

6 Beleidsuitgangspunten 54
6.1 Algemeen 54
6.2 Agrarische bedrijven 54
6.2.1 Algemeen 55
6.2.2 Omvang van het bouwblok en systematiek (flexibel of concreet bouwblok) 55
6.2.3 Bedrijsbebouwing 60
6.2.4 Beginsel van bebouwingsconcentratie en nadere eisen-regeling 61
6.2.5 Uitbreidingsmogelijkheden 61
6.2.6 Landschappelijke inpassing 62
6.2.7 (Her)vestigings- en verplaatsingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven 64
6.2.8 Bedrijfswoning en tweede bedrijfswoning 65
6.2.9 Nevenactiviteiten op het agrarisch bedrijf 66
6.2.10 (Co-)mestvergistingsinstallaties 66
6.2.11 Recreatieve mogelijkheden op het agrarisch bedrijf 67
6.2.12 Paardenbakken 67
6.2.13 Wanneer een milieueffectrapportage? 67
6.3 Overige aspecten 68
6.3.1 Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen 68
6.4 Wonen 69
6.4.1 Omvang woningen 70
6.4.2 Hobbymatige agrarische activiteiten/gebruik door derden 70
6.4.3 Splitsing van een karakteristieke boerderij 71
6.4.4 Bijgebouwen en saneringsregeling 71
6.4.5 Wonen en recreatie 72

6.4.6 Wonen en werken 72
6.5 Recreatie en toerisme 73
6.5.1 Hoofdpunten: 73
6.5.2 Bestaande voorzieningen 73
6.5.3 Kampeerterreinen en verblijfsrecreatie 73
6.5.4 Dagrecreatie 75
6.5.5 Nieuwe recreatieve voorzieningen 75
6.6 Niet-agrarische bedrijvigheid en maatschappelijke voorzieningen 75
6.6.1 Hoofdpunten: 75
6.6.2 Bestaande bedrijven 76
6.6.3 Uitbreiding en verplaatsing 76
6.6.4 Bedrijfswoning 79
6.6.5 Nieuwe bedrijven in vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing 79
6.7 Landschap 79
6.7.1 Hoofdpunten 79
6.7.2 Bestaande landschapswaarden en -elementen 79
6.7.3 Nieuwe landschapselementen 80
6.7.4 Het houtsingelgebied 80
6.7.5 Bescherming van de landschapswaarden 80
6.8 Natuur, bos en ecologische hoofdstructuur 81
6.8.1 Hoofdpunten 81
6.8.2 Bestaande natuur- en bosgebieden 81
6.8.3 Nieuwe natuur- en bosgebieden 83
6.8.4 Natuurbeschermingswet en Flora- en faunawet 84
6.9 Water 84
6.9.1 Hoofdpunten 84
6.9.2 Watergangen 85
6.9.3 Water in natuurgebieden 85
6.9.4 Natuur en landschap aansluitend op de watergangen 85
6.9.5 Waterberging 86
6.9.6 Gemalen en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding 86
6.9.7 De Keur 86
6.9.8 Bouwen en de watertoets 87
6.10 Cultuurhistorie en archeologie 87
6.11 Leidingen en infrastructuur 88
6.12 Externe veiligheid 89
6.12.1 Inrichtingen 89
6.12.2 Buisleidingen 91
6.12.3 Vervoer gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor 92
6.13 Milieuaspecten 93

7 Ruimtelijke kwaliteit in het bestemmingsplan 96
7.1 Ruimtelijke kwaliteit in het bestemmingsplan 96
7.2 Duurzaamheid in het bestemmingsplan 98

8 Aanlegvergunningen stelsel 100
8.1 Het schema 100
8.1.1 Afstemmingsregeling en afwegingskader 101
8.1.2 Relatie met Spelregels HoutsingelHoofdstructuur 101

8.1.3 Normale exploitatie en beheer. 101
8.1.4 Afwegingscriteria: 102
8.1.5 Mogelijkheid voor het –laten– doen van aanvullend onderzoek 103
8.2 Toetsing van een aantal algemeen geldende aanlegvergunningsplichtige activiteiten 103
8.2.1 archeologie 103
8.2.2 Aanbrengen van verhardingen > 200 m² 104
8.2.3 Aanbrengen van ondergrondse leidingen 104
8.2.4 Aanleggen van recreatieve paden en voorzieningen 104
8.3 Toetsing per bestemming 104
8.3.1 bestemmingen waar bebouwing is toegestaan 104
8.3.2 gebiedsbestemming agrarisch 105
8.3.3 Gebiedsbestemming Agrarisch met waarden – Natuur 105
8.4 Toetsing per gebiedswaarde (dubbelbestemmingen) 106
8.4.1 Archeologisch waardevolle gebieden (dubbelbestemming: "Waarde – Archeologie") 106
8.4.2 Besloten gebied (dubbelbestemming: "Waarde – Besloten gebied") 106
8.4.3 Houtsingelreservaat (Dubbelbestemming "Waarde – Houtsingelreservaat") 107
8.4.4 natuur en landschapswaarden (dubbelbestemming "Waarde – Natuur en Landschap") 108
8.4.5 Open gebied (Dubbelbestemming Waarde – Open gebied) 109
8.4.6 Pingoruïne (Dubbelbestemming "waarde – Pingoruïne") 111
8.4.7 Verkaveling (Dubbelbestemming "Waarde – Verkaveling") 112

9 Uitvoerbaarheid en handhaving 114
9.1 Uitvoerbaarheid 114
9.2 Planschaderisico 114
9.3 Handhaving 115
9.4 Ontheffingen 116

10 Inspraak en overleg 118
10.1 Inspraak 118
10.2 Overleg 118

Bijlage 1 Externe veiligheid 120

Bijlage 2 Ruimtelijke kwaliteit agrarische bouwblokken 121

Bijlage 3 Kadernota Buitengebied 122

Bijlage 4 Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier 123

Bijlage 5 Waterplan 124

Bijlage 6 Houtsingelhoofdstructuur: Visie en Spelregels 125

Bijlage 7 Evaluatie nota Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen 126

Bijlage 8 Bedrijvigheid Westerkwartier 127

Bijlage 9 Milieueffectrapportage, inclusief aanvullingen 128

Bijlage 10 Handreiking (co)vergisting van mest 129

Bijlage 11 Kampeerbeleid Westerkwartier 130

Bijlage 12 Uitwerking recreatiebeleid Westerkwartier 131

Bijlage 13 Beleidskader recreatiebeleid Westerkwartier 132

Bijlage 14 Integrale handhavingsnota Marum 133

Bijlage 15 Inspraak en overlegnota 134

Bijlage 16 Convenant provincie Groningen en gemeenten regio Westerkwartier 135

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1 ALGEMEEN

De gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn werken in de Regio Westerkwartier samen om te komen tot afstemming van beleid. De vier gemeentes werken onder andere op het gebied van de ruimtelijke ordening intensief samen. Dit heeft de afgelopen jaren geleid tot een groot aantal onderzoeken en beleidsdocumenten op regionaal niveau. Een bijzonder project is het gezamenlijk opstellen van het bestemmingsplan Buitengebied. Een bijzonder project omdat maar weinig gemeentes voor een dergelijke aanpak kiezen en bijzonder door de omvang van het project. Het gaat hier om een bestemmingsplan voor een gebied van ruim 30.000 hectare. De bestaande bestemmingsplannen voor het buitengebied zijn verouderd en/of op veel punten herzien en gewijzigd en dus versnipperd qua regeling en bestemmingssystematiek.
Met dit nieuwe bestemmingsplan krijgen de vier gemeentes van het Westerkwartier een nieuwe en actuele bestemmingsregeling én een gelijke regeling voor alle vier de gemeentes.

Door Bureau WITPAARD is in een interactief proces met de gemeentes en andere betrokken organisaties een Kadernota opgesteld. De Kadernota is de basis voor de bestemmingsplannen en bevat de hoofdlijnen voor de uitgangspunten van het bestemmingsplan. De Kadernota geeft richtlijnen voor de wijze van het bestemmen van de agrarische bouwblokken, de mogelijkheden voor natuurontwikkeling, recreatieve activiteiten, vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen, nevenactiviteiten op het agrarisch bedrijf en de uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijven.

De Kadernota is nu uitgewerkt in het onderhavige bestemmingsplan. Dit betekent dat op perceelsniveau een bestemming wordt toegekend en in de planregels worden bepalingen ten aanzien van bouw- en gebruiksmogelijkheden opgenomen, evenals ontheffings- en wijzigingsbepalingen.

Dit bestemmingsplan vervangt na de vaststelling door de gemeenteraad de vigerende bestemmingsplannen voor het buitengebied van de gemeente Marum.

1.2 DE BIJ HET PLAN BEHORENDE STUKKEN

Het bestemmingsplan "Buitengebied Marum" bestaat uit de volgende stukken:
- verbeelding, schaal 1:10.000 (NL.IMRO.0025BPBG09BEHE1-VA01);
- planregels.

Het bestemmingsplan bestaat uit de verbeelding (de plankaarten) en de planregels en gaat vergezeld van deze toelichting.

VERKLARING

MARUM: plaats

Haarsterbosch: gebied, streek

Dwarsdiep: waterloop

Haarsterweg: weg

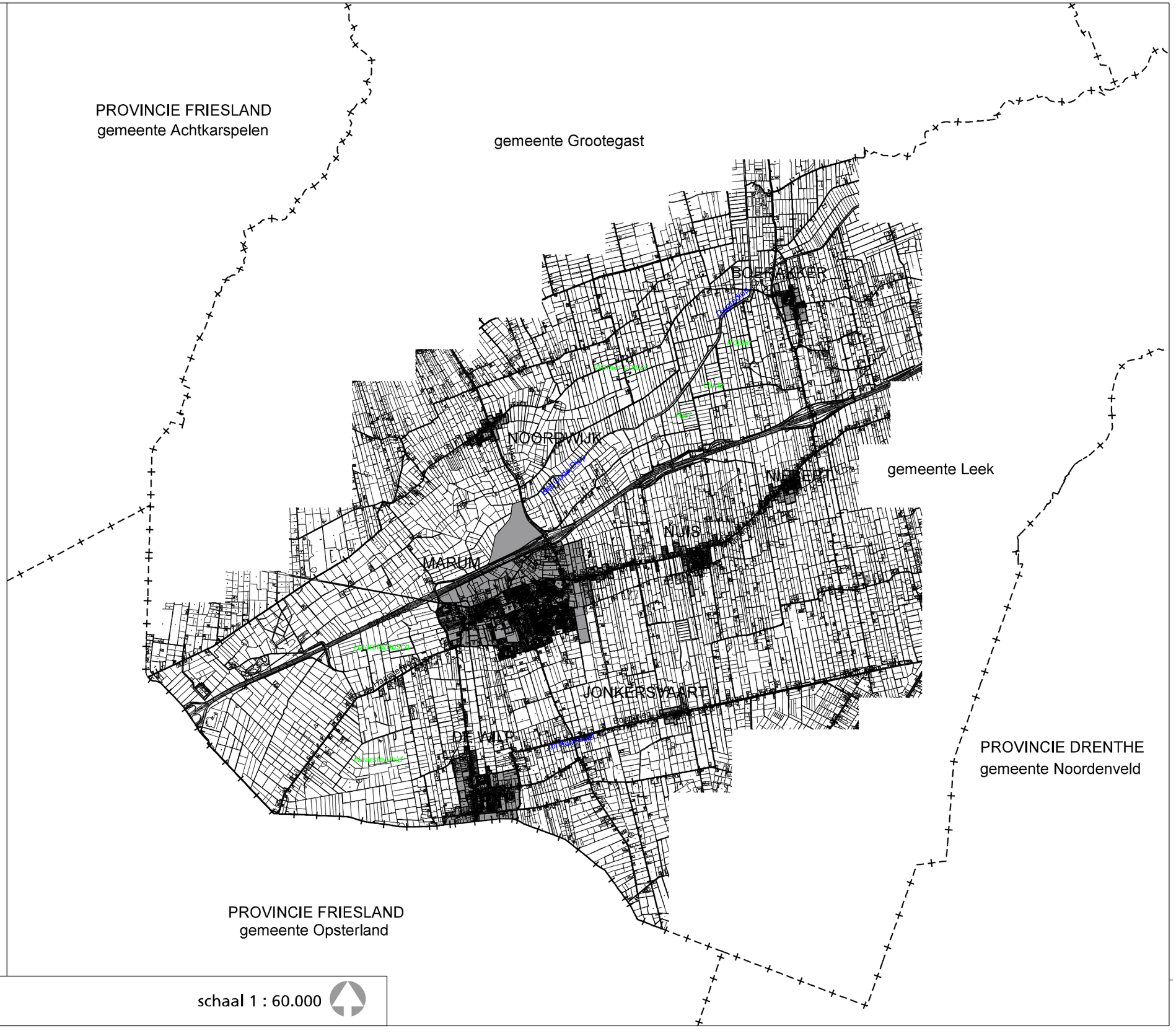
kadastrale en topografische gegevens

plangebied

gemeentegrens

provinciegrens

gebieden die buiten het plan vallen

SITUERING PLANGEBIED

schaal 1 : 60.000

Bij het bestemmingsplan worden de volgende documenten digitaal ter beschikking gesteld:

1. Externe veiligheid.
2. Ruimtelijke kwaliteit agrarische bouwblokken.
3. Kadernota Buitengebied.
4. Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier.
5. Waterplan.
6. Houtsingelhoofdstructuur: Visie en Spelregels.
7. Evaluatie nota Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.
8. Bedrijvigheid Westerkwartier.
9. Milieueffectrapportage, inclusief aanvullingen.
10. Handreiking (co)vergisting van mest.
11. Kampeerbeleid Westerkwartier.
12. Uitwerking recreatiebeleid Westerkwartier.
13. Beleidskader recreatiebeleid Westerkwartier.
14. Integrale handhavingsnota Marum.
15. Inspraak en overlegnota.
16. Convenant provincie Groningen en gemeenten regio Westerkwartier

1.3 SITUERING VAN HET PLANGEBIED

Het plangebied bestaat uit het buitengebied van de gemeente Marum. Het plangebied ligt globaal gezien ten westen van de stad Groningen, ten zuiden van het natuurgebied Lauwersmeer. Het plangebied grenst aan de noordzijde aan de Leidijk. De oostelijke grens loopt langs de gemeentegrens met Leek. In het westen grenst de gemeente aan de gemeente Grootegast. Op afbeelding 1 is de ligging van het plangebied (Westerkwartier) met de belangrijkste toponiemen weergegeven.

1.4 TOTSTANDKOMING VAN HET BESTEMMINGSPLAN

Het bestemmingsplan is een nadere uitwerking van de Kadernota Buitengebied. De Kadernota is geschreven als een opstap naar het bestemmingspan Buitengebied. De belangrijkste uitgangspunten voor het bestemmingsplan zijn in deze Kadernota uitgewerkt. De Kadernota is in intensief overleg met betrokken partijen zoals de landbouw- en natuur- en landschapsorganisaties tot stand gekomen. Omdat in het eerdere traject uitgebreid aandacht is besteed aan het creëren van draagvlak door middel van meerdere themabijeenkomsten en een klankbordgroep, is er voor gekozen om in het kader van het bestemmingsplan een minder uitgebreid inspraaktraject in te gaan. Dit betekent onder meer dat voorafgaand aan het gereed maken van het voorontwerpbestemmingsplan op een aantal inloopbijeenkomsten de inventarisatie en de bestemmingsvoorstellen zijn gepresenteerd aan de bevolking. Het uiteindelijke voorontwerpbestemmingsplan is ter inzage gelegd ten behoeve van de inspraak en is ingezonden in het kader van het overleg met de verschillende instanties.

Ten opzichte van de Kadernota zijn er op een aantal punten wijzigingen opgetreden. Deze wijzigingen hebben plaatsgevonden naar aanleiding van nieuw beleid en inzichten (vaak ondergeschikte punten) en overleg met de provincie. Ze hebben vooral betrekking op de uitbreidingsmogelijkheden voor niet-agrarische bedrijven, de regeling voor kampeerterreinen en de grootte van de agrarische bouwblokken op gevoelige locaties (in bebouwingslinten, bij de dorpen).

Ook zijn naar aanleiding van de terinzagelegging van het voorontwerpbestemmingsplan en het toezenden ten behoeve van het overleg met andere overheidsinstanties en belangenvertegenwoordigers wijzigingen in het bestemmingsplan aangebracht. Voor een uitgebreid overzicht wordt verwezen naar bijlage 15 Inspraak en overlegnota. Vervolgens zijn naar aanleiding van de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan wijzigingen aangebracht in het bestemmingsplan. Hiervoor wordt verwezen naar de Nota zienswijzen.

1.5 DURP

DURP staat voor Digitale Uitwisseling in Ruimtelijke Processen en is een standaard om bestemmingsplannen tussen verschillende overheden en instanties uit te wisselen en elkaars digitale plannen te kunnen 'lezen' op de computer. Omdat gebruik wordt gemaakt van de dezelfde systematiek om plankaarten te tekenen en planregels op te stellen vindt een uniformering van bestemmingsplannen plaats en kunnen plannen eenvoudiger worden uitgewisseld.

Er is daarom een standaard voor het opstellen van bestemmingsplannen gemaakt: de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen 2008 (SVBP 2008). Deze standaard wordt vanaf 1 januari 2010 verplicht, en wordt bij voorkeur na 1 juli 2008 zo veel mogelijk gebruikt. Het voorontwerpbestemmingsplan (d.d. september 2008) was nog niet omgezet naar deze nieuwe standaard. De ontwerp-versie is wel conform de nieuwe standaard opgezet. Het omzetten naar de nieuwe standaard en het verwerken van de inspraakreacties heeft daarom gelijk op kunnen lopen.

Het ontwerpbestemmingsplan verschilt qua uiterlijk van het voorontwerpbestemmingsplan. Een aantal verschillen zullen meteen opvallen: de kleuren van de bestemmingen zijn anders, evenals namen van bestemmingen. Maar er zijn ook minder opvallende wijzigingen zoals in de planregels. Een overzicht van de 'oude' en 'nieuwe' namen van bestemmingen, dubbelbestemmingen en aanduidingen is opgenomen in bijlage 15 Inspraak en overlegnota.

Inhoudelijk is het bestemmingsplan er niet anders uit komen te zien (met uitzondering van wijzigingen naar aanleiding van de inspraak en overleg of ambtshalve aanpassingen).

1.6 MILIEUEFFECTRAPPORTAGE (PLAN-MER)

Sinds september 2006 is de Europese richtlijn voor de Strategische Milieubeoordeling doorvertaald in de Nederlandse wetgeving. De Wet milieubeheer en het Besluit milieueffectrapportage zijn daarmee aangepast op de Europese wetgeving. Dit kan in een aantal gevallen grote gevolgen hebben voor ruimtelijke plannen, plannen die in het verleden niet merplichtig waren moeten nu soms een procedure voor een plan-mer doorlopen.

Het doel van de nieuwe regelgeving is om in een vroeg stadium en op strategisch niveau het 'milieu' in plannen en besluiten over die plannen te betrekken. De doorvertaling van deze Europese richtlijn houdt in dat voor wettelijk of bestuursrechtelijk verplichte plannen een plan-mer moet worden opgesteld. Het gaat dan om de volgende plannen:

- Plannen die het kader vormen voor toekomstige projectmer(beoordelings)plichtige activiteiten, zoals bedoeld in onderdeel C en D van het Besluit milieueffectrapportage 1994.

En/of:

- Plannen waarvoor een passende beoordeling nodig is op grond van artikel 19f, lid 1 van de Natuurbeschermingswet.

Een plan-mer moet dus worden gemaakt voor elk plan dat het kader vormt voor mogelijke mer(beoordelings)plichtige activiteiten zoals de ontwikkeling van grote varkens- of kippenhouderijen. Als het plan maar kaderstellend is voor activiteiten met (mogelijk) grote milieugevolgen. Dat kaderstellende karakter moet - volgens de commissie mer - in de breedste zin van het woord worden opgevat: dus uitgaan van de maximale mogelijkheden die een plan in theorie biedt. Het Besluit milieueffectrapportage geeft aan welke plannen en besluiten mer(beoordelings)plichtig zijn.

Ook moet een initiatiefnemer een plan-mer maken wanneer een passende beoordeling ten aanzien van een Natura 2000-gebied noodzakelijk is. Het gaat om plannen die significante effecten kunnen hebben op een Natura 2000-gebied.
Voor het buitengebied van de regio Westerkwartier geldt dat er mogelijkheden voor een aantal mer(beoordelings)plichtige activiteiten in het bestemmingsplan zijn opgenomen. Het plan biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid om een deel van de agrarische gronden om te zetten in een natuurbestemming. Aan de randen van het plangebied ligt een drietal natuurgebieden die op grond van de Natuurbeschermingswet zijn aangewezen als Natura 2000-gebied: het Lauwersmeer, het Leekstermeer en de Bakkeveense Duinen.

De milieueffectrapportage gaat in op deze onderwerpen en toetst de ontwikkelingen die het bestemmingsplan mogelijk maakt aan de milieueffecten. In hoofdstuk 3 van deze toelichting zijn de belangrijkste conclusies uit de milieueffectrapportage verwoord en is een verantwoording opgenomen over de wijze waarop de milieueffectrapportage is verwerkt in het bestemmingsplan. Het volledige milieueffectrapport wordt samen met het bestemmingsplan ter inzage gelegd. De beide rapporten lopen qua procedure gelijk met elkaar op.

HOOFDSTUK 2 Beleidskader

2.1 ALGEMEEN

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het relevante beleidskader. Het gaat dan om beleid en beleidsnota's die direct dan wel indirect doorwerken in het bestemmingsplan of invloed hebben op de bestemmingsregelingen. Van deze nota's is hierna per bestuursniveau een samenvatting gegeven. Aan het eind van de paragrafen is aangegeven of en welk beleid doorwerkt in het bestemmingsplan.

2.2 EUROPEES BELEID

2.2.1 NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Vanaf oktober 2005 vindt de gebiedsbescherming in Nederland plaats via de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998. De Natuurbeschermingswet kent de volgende beschermde gebieden:

- de Natura 2000-gebieden (vogel- en habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten (voorheen (staats)natuurmonumenten);
- de Ecologische Hoofdstructuur.

Natura 2000-gebieden

Voor beschermde Natura 2000-gebieden geldt dat er voor projecten en handelingen geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats of een verstorend effect op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen mag optreden. Binnen de Natura 2000-gebieden zijn de vogelrichtlijngebieden en habitatrichtlijngebieden te onderscheiden. De Vogelrichtlijn (vastgesteld in 1979) is een regeling van de Europese Unie (EU) die tot doel heeft alle in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de EU te beschermen. De lidstaten van de EU zijn verplicht voor alle vogelsoorten die in hun land leven leefgebieden van voldoende grootte en kwaliteit te beschermen. Gebieden waar zeldzame vogelsoorten leven of waar zeldzame trekvogels gebruik van maken moeten extra beschermd worden. Deze gebieden moeten door de lidstaten aangewezen worden als speciale beschermingszones.
De Habitatrichtlijn is in 1992 door de Europese Unie vastgesteld. Deze richtlijn beoogt de biologische diversiteit te waarborgen, door het instandhouden van de natuurlijke en halfnatuurlijke leefgebieden en de wilde flora en fauna. De Habitatrichtlijn is zowel gericht op de bescherming van soorten als natuurlijke habitats. De Habitatrichtlijn omvat een lijst van soorten (bijlage II van de Habitatrichtlijn) en natuurtypen (habitattypen, bijlage I) die internationaal bescherming behoeven. Nederland heeft voor 35 soorten en 51 habitattypen een internationale verantwoordelijkheid. Elke lidstaat is verplicht voor de in de lijst voorkomende habitattypen en soorten speciale beschermingszones aan te wijzen.

In het plangebied liggen geen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, deze liggen wel aan de rand van het gebied. Op de grens met de Provincie Drenthe ligt het Leekstermeer, dit gebied is aangewezen als een Vogelrichtlijngebied en als een wetland op grond van het verdrag van Ramsar. Het voorkomen van de Zeggekorfslak duidt er op dat het meer een goede waterkwaliteit heeft, omdat deze slak zeer schoon water nodig heeft als leefgebied. Het gebied kwalificeert zich als Vogelrichtlijngebied met name vanwege het voorkomen van de Kolgans. Aan de noordzijde van het plangebied ligt het Nationaal Park en Vogelrichtlijngebied Lauwersmeer. Vroeger had dit gebied een open verbinding met de Waddenzee, in 1969 is deze verbinding afgesloten. Door verruiging van de zilte en brakke gronden is een uniek natuurgebied ontstaan.

Over de provinciegrens bij Marum en Leek ligt het natuurgebied de Bakkeveense Duinen; een gebied met bos, heide, vennetjes, reliëf en zandverstuivingen. In het gebied liggen enkele landgoederen. Het gebied is gevoelig voor verzuring, een voorbeeld is de zandverstuiving die dicht kan groeien doordat graslanden zich uitbreiden.

Voor de Vogelrichtlijngebieden Leekstermeer en Lauwersmeer en het Habitatrichtlijngebied de Bakkeveense Duinen geldt dat deze gebieden worden aangewezen als Natura 2000-gebied. De aanwijzingen als Natura 2000-gebieden zijn in procedure. Voor de gebieden hebben ontwerp-aanwijzingsbesluiten ter inzage gelegen. Alhoewel de gebieden (deels) buiten het plangebied zijn gelegen worden ze hier wel genoemd. Het beschermingsregime van de Vogelrichtlijn gaat naast de directe bescherming namelijk ook uit van een zogenaamde externe werking; ook ontwikkelingen die plaatsvinden in aangrenzende of nabijgelegen gebieden moeten worden getoetst op hun mogelijke gevolgen voor het beschermde gebied en de daar voorkomende beschermde vogelsoorten.

Beschermde Natuurmonumenten

In het plangebied komen geen beschermde Natuurmonumenten voor.

De Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur bestaat uit bestaande natuurgebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingszones. De belangrijkste gebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (zoals deze door de provincie Groningen is vastgelegd) zijn de noordoever van het Leekstermeer, de Wemerpolder, Dwarsdiep/Oude Diepje, Doezumermieden, de Drie Polders, Polder de Kale weg, Westerhorn, Matsloot, Polder Bombay, en de Grootegastermolenpolder ten noorden van Grootegast. Tussen de verschillende gebieden zijn ecologische verbindingszones aangegeven. Andere belangrijke natuurgebieden zijn onder andere de weidevogelgebieden, die met name in de polders liggen. Het houtsingelgebied heeft ook een belangrijke (natuur)waarde voor bijvoorbeeld vogels en kleine zoogdieren.

2.2.2 VERDRAG VAN VALLETTA

Het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed (het Verdrag van Malta) is in 1998 door Nederland aanvaard. Het Verdrag bepaalt dat archeologische waarden als onvervangbaar onderdeel van het lokale, regionale en (inter-)nationale culturele erfgoed bij de besluitvorming over ruimtelijke ingrepen expliciet dienen te worden meegewogen en waar mogelijk ontzien. Wanneer bescherming en inpassing van waardevolle monumenten niet mogelijk blijken, zal de historische informatie door middel van verantwoord archeologisch onderzoek veilig moeten worden gesteld. In het Verdrag zijn op Europees niveau een aantal principes vastgelegd die kunnen helpen deze doelstellingen te reali-

seren. Zo dient een archeologische monumentenzorg in nauwe afstemming plaats te vinden met andere activiteiten en beslissingen op het gebied van ruimtelijke ordening.
In de Monumentenwet is vastgelegd dat provincies de bevoegdheid hebben om archeologisch waardevolle gebieden aan te wijzen. Deze aanwijzing is verplicht en dient te geschieden op basis van bekende archeologische waarden en reële verwachtingen, zoals vastgelegd op de waardekaarten AMK (Archeologische Monumentenkaart) en IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden). Ook gemeenten kunnen binnen hun gebied (potentieel archeologisch) kwetsbare gebieden aanwijzen, maar alleen in aanvulling op of in afwachting van een provinciale kaart.
In het plangebied komt een groot aantal bekende archeologische monumenten en/of terreinen van archeologische waarden voor. Deze zijn onder andere op de Archeologische MonumentenKaart aangegeven. De IKAW (Indicatieve Kaart Archeologische Waarden) geeft een overzicht van de zogenaamde verwachtingskansen voor archeologische vondsten. Op basis van bekende vondsten, geologische patronen, bodemopbouw en dergelijke kan een inschatting gemaakt worden van de kans op archeologische vondsten. De verwachtingswaarde varieert van laag via middelhoog tot hoog. De IKAW is geen nauwkeurige kaart.

2.3 NATIONAAL BELEID

In de Nota Ruimte zijn op rijksniveau de uitgangspunten voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland tot 2020 vastgelegd. In de Nota worden de hoofdlijnen van beleid aangegeven, waarbij de ruimtelijke hoofdstructuur van Nederland (RHS) een belangrijke rol speelt. De nota heeft vier algemene doelen: versterken van de economie, krachtige steden en een vitaal platteland, waarborging van waardevolle groengebieden en veiligheid. Op de kaart met de 'Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur: economie, infrastructuur, verstedelijking' is de omgeving van de stad Groningen (economisch kerngebied) en daarmee ook een deel van het plangebied aangeduid als 'nationaal stedelijk netwerk'. Daarnaast zijn de snelweg A7 en het Van Starkenborghkanaal aangeduid als hoofdverbindingsas. Op de kaart met de 'Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur: water, natuur, landschap' is een deel van het plangebied aangeduid als natuurgebied (Ecologische Hoofdstructuur (EHS)), Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), Natuurbeschermingswetgebied (NBW-gebied)).

In de 4e Nota Waterhuishouding met de planperiode 1998-2006 wordt naast een verdere uitwerking en verdieping van de watersysteembenadering en waterketenbenadering aandacht gevraagd voor veiligheid, verdroging, emissies en waterbodems. Dit beleid werkt door via de provinciale waterhuishoudingsplannen en de waterbeheerplannen van de waterschappen. Daar komen dan ook zaken als waterberging, -buffering, verdrogingsbescherming etc. aan de orde.

In Waterbeleid voor de 21e eeuw (augustus 2000) is door de Commissie Waterbeheer 21e eeuw advies uitgebracht aan het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de Unie van Waterschappen inzake de wenselijke aanpassingen in de waterhuishoudkundige inrichting van Nederland met aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling. Voor de gewenste veiligheid en ter voorkoming van overlast en schade moet naar de mening van de Commissie Waterbeheer het reeds ingezette beleid inzake waterberging worden voortgezet. De Commissie Waterbeheer ziet in de mogelijkheid om natuurontwikkeling te combineren met de aanpassing van het watersysteem een extra reden om te pleiten voor een meer op ruimte geconcentreerd waterbeleid.

In de nota Belvedère (1999) staat de instandhouding, versterking en verdere ontwikkeling van de cultuurhistorische identiteit bij ruimtelijke aanpassingen centraal. Hiertoe wordt een ontwikkelingsgerichte benadering voorgestaan, die bestaande kwaliteiten als vertrekpunt hanteert en deze combineert met een beschrijving van de recente cultuurgeschiedenis, dynamiek en ontwikkelingspotenties van een gebied. Waardevolle gebieden zijn de Noordelijke Wouden en Westerkwartier. Gezien de aanwezige cultuurhistorische waarden dienen deze als vertrekpunt te worden genomen bij nieuwe initiatieven.
Doel van dit ruimtelijk beleid is *"het versterken en benutten van de cultuurhistorische identiteit en de daarvoor bepalende kwaliteiten van de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland, de zogenaamde Belvedèregebieden"*. Realisatie van het beleid voor de Belvedèregebieden vindt plaats door onder andere de duurzame instandhouding van bestaande cultuurhistorische kwaliteiten door beleidsmatige verankering in het nationaal ruimtelijk beleid en streek- en bestemmingsplannen. In aanvulling daarop wordt verzocht om bij het opstellen van bestemmingsplannen voor Belvedèregebieden een actief cultuurhistorisch ruimtelijk beleid te formuleren. De Noordelijke Wouden en Westerkwartier zijn Belvedèregebieden.

Europees en Rijksbeleid met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen

- Externe werking en soortenbescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn / Natuurbeschermingswet.
- Ecologische Hoofdstructuur bestaande natuurgebieden.
- Behouden en beschermen cultuurhistorische landschapspatronen (houtsingelgebied).

Europees en Rijksbeleid met mogelijke doorwerking op langere termijn

- Ecologische Hoofdstructuur (nieuwe natuurgebieden).
- Wet op de Archeologische Monumentenzorg.

2.4 PROVINCIAAL BELEID

2.4.1 PROVINCIAAL OMGEVINGSPLAN GRONINGEN EN OMGEVINGSVERORDENING

Het Provinciaal Omgevingsplan Groningen (POP III; juni 2009) is een integraal omgevingsplan dat de volgende provinciale plannen voor de fysieke omgeving omvat: het Streekplan, Waterhuishoudingsplan, Milieubeleidsplan en Mobiliteitsplan. Het POP bevat de doelstellingen van het provinciale beleid op deze gebieden. Het plan gaat in op belangrijke trends en ontwikkelingen, de ambitie van Groningen, het beleid per thema, de regioperspectieven en de uitvoering van beleid. Het POP is samen met de Omgevingsverordening vastgesteld. In de verordening zijn regels vastgesteld die nauw aansluiten bij het Omgevingsplan. Provinciale ruimtelijke belangen in het landelijk gebied zijn onder meer:

- de ruimtelijke kwaliteit, met name de landschappelijke, cultuurhistorische, archeologische en belevingswaarde (rust, ruimte, stilte, duisternis) van het landelijk gebied, inclusief de daarin gelegen kleinere dorpen, de randen en de silhouetten van het bebouwde gebied;
- functie van het landelijk gebied (landbouw, natuur, recreatie, gebruik diepe ondergrond).

De provincie wil de kernkarakteristieken van de verschillende deelgebieden beschermen, beheren en waar mogelijk versterken.

Voor het Zuidelijk Westerkwartier gelden de volgende karakteristieken:

Landschapstype	Te beschermen karakteristiek
Veenkoloniaal landschap	Karakteristieke waterlopen (kanalen en wijkenstructuur)
	Duisternis en stilte
Wegdorpenlandschap met houtsingels	Besloten (houtsingels(structuur))
	Duisternis en stilte
Wegdorpenlandschap op laagveen	Karakteristieke waterloop (beek)
	Grootschalige openheid
	Duisternis en stilte

Het Zuidelijk Westerkwartier heeft grotendeels een wegdorpenlandschap. Hier liggen besloten ruggen (gasten) met houtsingels en daartussen open laagten. Het uiterste zuiden is een veenkoloniaal landschap met kanalen en wijken. In de laagten bevinden zich gebieden met kwetsbare natte natuurwaarden die deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur, onder andere langs het Dwarsdiep. Wonen en bedrijvigheid concentreren zich op de gasten en in de bebouwingslinten.

Van oudsher is er een sterke economische dynamiek door overwegend kleinschalige agrarische bedrijvigheid en een levendige plattelandseconomie. Door de schaalvergroting in de landbouw ontstaat druk op het houtsingellandschap. De groeiende bedrijvigheid in de bebouwingslinten brengt het risico op verrommeling met zich mee.

In de Omgevingsverordening provincie Groningen 2009 is opgenomen dat bouwpercelen van maximaal 1 hectare zijn toegestaan. Echter, de gemeenten in de regio Westerkwartier hebben een convenant met Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen afgesloten, waarin is opgenomen dat bouwpercelen van maximaal 1,5 hectare zijn toegestaan. Voor de percelen die momenteel al groter zijn dan 1,5 hectare, wordt een groter bouwperceel opgenomen. Het convenant is opgenomen in bijlage 16.

Naast een zorgvuldige inpassing van de agrarische schaalvergroting wil de provincie in goede samenwerking met het gebied zorgen voor een duurzaam beheer van het houtsingellandschap. De provincie wil ruimte bieden voor verdere groei van de bedrijvigheid in de bebouwingslinten met behoud van het kleinschalige karakter er van. Dit wordt gedaan door voorwaarden te stellen aan de aard en omvang van deze bedrijvigheid.

Ten slotte wil de provincie het Zuidelijk Westerkwartier samen met de gemeenten nog aantrekkelijker maken als woongebied door het gebiedseigen karakter van de woonlinten te stimuleren, bijvoorbeeld door kennis en deskundigheid aan te bieden bij het zorgvuldig inpassen van nieuwe bebouwing.

2.4.2 GEBIEDSPLAN GRONINGEN

In het Gebiedsplan Groningen (2007); subsidiemogelijkheden natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer op basis van de Subsidieregelingen Natuurbeheer en Agrarisch Natuurbeheer zijn de gebieden begrensd waar de subsidiëring van beheer en ontwikkeling van nieuwe natuur, agrarisch natuurbeheer en landschapsonderhoud kan plaatsvinden. Het gebiedsplan geeft ook inzicht in de hoogte van de mogelijke subsidies. Ook wordt aangegeven welke natuur- en landschapsdoelstellingen worden nagestreefd en hoeveel hectares van de verschillende natuurdoelpakketten en beheerspakketten er beschikbaar zijn om

deze doelstellingen te realiseren. Binnen het plangebied zijn (toekomstige) natuurgebieden, beheersgebieden, lokale en regionale verbindingszones aangeduid. Bijgaand kaartbeeld geeft inzicht in de verschillende gebieden en zones. Het Zuidelijk Westerkwartier is geen landinrichtingsgebied. Om hier toch grondverwerving mogelijk te maken is dit gebied begrensd als ruilgebied.
In het kader van de begrenzingenprocedures zijn in het verleden met betrokkenen bestuurlijke afspraken gemaakt over de wijze waarop de EHS wordt uitgevoerd en onder welke randvoorwaarden. Deze uitgangspunten werken door naar de uitvoering van het gebiedsplan. Daarbij gaat het om:

- grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden is pas aan de orde als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheerbare gebieden zijn verworven;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden mag niet leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden;
- in beginsel worden geen hydrologische bufferzones buiten de EHS ingesteld. Wederzijdse nadelige beïnvloeding van landbouw en natuur wordt voorkomen of beperkt door te streven naar grote, aaneengesloten natuurgebieden met natuurlijke grenzen en zonodig door het treffen van technische maatregelen;
- realisatie van de ecologische hoofdstructuur mag niet leiden tot beperkingen op aangrenzende landbouwgronden (planologische schaduwwerking).

Voor begrensde natuurgebieden die nog niet zijn verworven blijft de landbouwkundige functie gehandhaafd. Functieverandering van landbouw naar natuur is pas aan de orde als de gronden verworven zijn of als een grondeigenaar een beschikking heeft voor particulier natuurbeheer.
Vooruitlopend op de functieverandering is het omgevingsbeleid gericht op behoud van de aanwezige waarden en op het tegengaan van ontwikkelingen die strijdig zijn met de toekomstige natuurontwikkeling. In het POP is dit beleid geconcretiseerd door middel van het toekennen van integrale gebruiksfuncties aan gebieden en het daarbij behorende beleid voor ruimtelijke ordening, water en milieu. Binnen de integrale gebruiksfuncties wordt gestreefd naar meervoudig ruimtegebruik, mits dat geen afbreuk doet aan de hoofdfunctie.

Niet alleen binnen de EHS, maar ook in het landelijk gebied buiten de EHS, ziet de provincie het als haar taak om samen met andere betrokkenen een basiskwaliteit van natuur- en landschap in stand te houden en waar nodig te herstellen. Daarbij ligt het accent op natuur- en landschapswaarden die samenhangen met het agrarisch cultuurlandschap (weidevogels, akkerfauna, natuurwaarden in perceelsranden en slootkanten).
De provincie ziet de SN en de SAN als belangrijke instrumenten bij de uitvoering van haar omgevingsbeleid. De SN zal vooral worden ingezet in gebieden met de hoofdfunctie natuur om het beheer en de inrichting van (toekomstige) natuurgebieden af te stemmen op de doelstellingen van het omgevingsbeleid. De SAN is voor een belangrijk deel van toepassing in gebieden met de functies 'landbouw in gebied met belangrijke natuurwaarden' en 'landbouw in gaaf landschap' om het agrarisch natuurbeheer en het landschapsonderhoud te stimuleren.

Het Gebiedsplan wordt herzien in 2009. Het Ontwerp Gebiedsplan heeft in juli 2009 ter inzage gelegen. Het is nog niet vastgesteld. Het Gebiedsplan wordt herzien en aangepast op het nieuwe subsidiestelsel: het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer dat per 2010 ingaat. Het Natuurbeheerplan is beleidsarm opgesteld. Dat wil zeggen dat het beleid op

basis waarvan subsidies op kaart zijn gezet, grotendeels ongewijzigd is ten opzichte van het Programma Beheer, wel nieuw in het Natuurbeheerplan worden:
- de begrenzing van de weidevogelkerngebieden en akkervogelkerngebieden;
- de uitbreiding van de probleemgebieden;

2.4.3 MEER DOEN IN MINDER GEBIEDEN, ACTIEPROGRAMMA WEIDEVOGELS EN AKKERVOGELS IN GRONINGEN

Om een verdere teruggang van de weide –en akkervogels te voorkomen heeft de provincie een actieprogramma opgesteld. De doelstelling is de negatieve ontwikkelingen van populaties per 2010 te stabiliseren op het niveau van 2006. De acties die hiervoor nodig worden geacht zijn:
- het selecteren van zoekgebieden voor clustering van beheermaatregelen;
- het ontwikkelen van goed en voldoende instrumentarium voor beheer;
- het beheer in de gebieden efficiënt organiseren;
- het beschermen van de ruimtelijke kwaliteit van de geselecteerde gebieden;
- het bieden van alternatieven voor beheer buiten de geselecteerde gebieden;
- het uitvoeren en organiseren van monitoring en onderzoek.

De ruimtelijke bescherming van de zoekgebieden is via de functieaanduidingen vastgelegd in het Provinciaal Omgevingsplan.

Provinciaal beleid met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen
- Hoofdlijnen van de gebiedszonering.
- Provinciale Ecologische Hoofdstructuur en ecologische/robuuste verbindingszones (bestaande natuurgebieden).

Provinciaal beleid met (mogelijke) doorwerking in bestemmingsplannen op langere termijn
- Inpassing (grootschalige) agrarische bebouwing.
- Provinciale Ecologische Hoofdstructuur en ecologische/robuuste verbindingszones (nieuwe natuurgebieden).

2.5 REGIONAAL BELEID

2.5.1 LANDSCHAPPELIJK RAAMWERK WESTERKWARTIER

Het Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier is een regionale nota die is bedoeld om ontwikkelingen die het landschap van het Westerkwartier beïnvloeden te sturen, zodat de kwaliteit van het Westerkwartier behouden blijft en waar mogelijk verbetert. Om deze doelstelling te bereiken geeft het landschappelijk raamwerk allereerst een beschrijving van de landschappelijke kwaliteiten en de dynamiek per landschappelijke eenheid. Uit een confrontatie van de kwaliteit en de dynamiek volgen per gebied een aantal landschappelijke opgaven. Deze geconstateerde opgaven worden beschreven en uitgewerkt tot een aantal concrete acties als vervolg op het Raamwerk. De acties zijn voor een belangrijk deel gericht op het organiseren van het beheer van het landschap en op het sturen van en het vormgeven van ontwikkelingen in het landschap. Het Landschappelijk Raamwerk is door de regio opgesteld en biedt kaders voor een verdere uitwerking in onder andere een waterplan, een nota over exclusief wonen en de Visie Houtsingelhoofdstructuur. Deze stukken worden hierna besproken.

2.5.2 HOUTSINGELHOOFDSTRUCTUUR

Foto 2.1

Houtsingelgebied

In de Visie Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier wordt gezocht naar een oplossing voor het spanningsveld tussen de vraag naar ruimte voor schaalvergroting voor de landbouw en de wens tot behoud van de waardevolle houtsingels. Het streven is om de bestaande singelkwaliteit op peil te houden. In de spelregels voor de Houtsingelhoofdstructuur wordt per deelgebied verder uitgewerkt onder welke voorwaarden kap mogelijk is en wanneer en hoe compensatie plaats moet vinden.

2.5.3 WATERPLAN

Foto 2.2

Multifunctioneel water: afvoer van water, landschappelijk en recreatief aantrekkelijk

De afzonderlijke gemeentes hebben een intergemeentelijk waterplan vastgesteld. In het waterplan is een visie voor het jaar 2020 beschreven. Het beheer van het watersysteem is dan, net als nu, voor een belangrijk deel gericht op veiligheid en functionaliteit. Het waterbeheer is gericht op het integreren van functies zoals landbouw, wonen, natuur en recreatie. Het watersysteem wordt ingericht met zo min mogelijk technische ingrepen en de natuurlijke veerkracht van het water is waar mogelijk hersteld. Dit betekent dat in 2020 extreme situaties zoals droogte of hevige regenval kunnen worden opgevangen. Het water is dan goed bereikbaar voor recreanten, bewoners en vissers. De waterkwaliteit past bij de functie van de waterloop. Er is aandacht voor de verscheidenheid in water. De inrichting van de oevers wordt afgestemd op het karakter van de omgeving.

De watervisie bevat nog geen maatregelen, deze worden vastgelegd in een nog op te stellen uitvoeringsprogramma. Wel worden voorbeelden van mogelijke maatregelen genoemd. Enkele van deze voorbeelden zijn de volgende. Voor landelijk en stedelijk gebied wordt de wateropgave per stroomgebied berekend. In de visie wordt uitgegaan van de tritsen schoonhouden-scheiden-zuiveren en vasthouden-bergen-afvoeren, regenwater moet bijvoorbeeld niet meer op de riolering worden geloosd maar in de grond zakken. De inrichting van oevers wordt afgestemd op de omgeving en de functie. De cultuurhistorische waarden van het water (dobben, Reitdiep, kronkelsloten en dergelijke) dient behouden te blijven en waar nodig hersteld of verbeterd te worden. De cultuurhistorische waarde van het water wordt waar mogelijk benoemd en bestemd in bestemmingsplannen. Bij het herzien van bestemmingsplannen wordt water nadrukkelijk benoemd en ook vastgelegd als water, voor zover het water van belang is voor het goed functioneren van het watersysteem.
De Regio West zet actief in op het stimuleren van recreatie op en langs het water. De bestaande recreatieve verbindingen tussen stad en land worden verbeterd. Vaarroutes moeten 'sluitend' worden gemaakt, dat wil zeggen dat routes volledig toegankelijk zijn en geen obstakels of geïsoleerde routes worden ontwikkeld. Vismigratie wordt mogelijk gemaakt door

per stroomgebied de knelpunten voor vissen op te heffen. Dit gebeurt door het aanleggen van vistrappen langs stuwen en door geen nieuwe barrières voor vissen op te werpen. Vistrappen bevorderen ook de belevingswaarde van het water.

2.5.4 VRIJKOMENDE AGRARISCHE BEBOUWING (VAB)

De regionale stuurgroep wil stimuleren dat bebouwing die vrijkomt doordat een agrariër stopt met zijn bedrijf, een passende en creatieve herbestemming krijgt. In de beleidsnota zijn voorwaarden opgenomen over onder andere de toegestane vormen van hergebruik, vervangende nieuwbouw en bouwhoogtes. De hiervoor ontwikkelde beleidsnotitie is in de stuurgroep behandeld en akkoord bevonden door de provincie Groningen. De provincie Groningen heeft aangegeven dat functieveranderingen die voldoen aan de in de beleidsnota vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing opgenomen voorwaarden met een vrijstelling op grond van artikel 19.2 kunnen worden gerealiseerd. De regeling is 1 jaar na de inwerkingtreding geëvalueerd door de gemeentes en de provincie en is komen te vervallen omdat de regelingen zijn doorvertaald in het bestemmingsplan Buitengebied.

2.5.5 BEDRIJVIGHEID WESTERKWARTIER

In het buitengebied wordt vaak gewerkt met een generieke regeling voor uitbreidingen van niet-agrarische bedrijven in het buitengebied. Met de Nota bedrijvigheid Westerkwartier willen de gemeentes uitbreidingsmogelijkheden koppelen aan landschapskwaliteiten. In de Nota worden verschillende gebieden onderscheiden die bijbehorende mogelijkheden hebben. De kwalitatieve toets is een getrapt systeem, waarbij het "nee, tenzij" principe wordt gehanteerd. Dit betekent dat er geen mogelijkheden zijn voor uitbreidingen, tenzij aan een aantal ruimtelijk-kwalitatieve regels wordt voldaan. Per landschapstype zijn drie niveaus waarop een uitbreidingsplan wordt getoetst. De drie niveaus zijn bepaald op basis van de ruimtelijke kwaliteit van de deelgebieden. De locatiespecifieke kenmerken en kwaliteiten spelen bij de toetsing dan ook een grotere rol naarmate het niveau hoger is.

Niveau 1: bestaande percelen en bebouwing zijn uitgangspunt. Binnen het bestemmingsplan Buitengebied is functieverandering van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen binnen de bestaande bebouwing mogelijk onder een aantal voorwaarden.
Niveau 2: beperkte uitbreidingsruimte mits kwaliteitsslag. Dit kader is gebiedsspecifiek en formuleert randvoorwaarden waaronder de ruimte in niveau 1 kan worden overschreden. Op dit niveau gaat een ruimere uitbreiding gepaard met een impuls van de ruimtelijke karakteristiek van het specifieke deelgebied waar het bedrijf is gevestigd. De uitbreidingsmogelijkheid is, afhankelijk van het deelgebied, maximaal 20% tot 50%.
Niveau 3: uitzonderingen en maatwerk. Op dit niveau is sprake van maatwerk voor uitzonderingsgevallen. Vooraf worden geen normen vastgelegd. De geboden ruimte en de kwalitatieve randvoorwaarden verschillen per gebied. Per geval wordt bekeken of en onder welke voorwaarden uitbreiding kan worden toegestaan.

Per gebied zijn voor de verschillende niveaus ruimtelijk-kwalitatieve regels opgenomen waaraan een uitbreidingsplan moet voldoen. Deze regels hebben betrekking op:
- landschappelijke inpassing/zichtbaarheid;
- erfafscheiding;
- voorterrein;
- opslag;
- reclame;
- positie op kavel;

- schaal;
- architectuur;
- materiaal.

2.6 OVERIGE UITVOERINGSGERICHTE GEBIEDSUITWERKINGEN

Het gaat hier om de structurele dialoog met de landbouw, de kwaliteitsverbetering van kwetsbare gebieden, het Uitvoeringsprogramma Groene Ruimte, het Projectbureau Toerisme, Recreatie & Groen, het Regionaal Woonplan, het Gebiedsprogramma sociale duurzaamheid en het Stads-gewestelijk Openbaar Vervoer. Dit zijn programma's en projecten die zijn gericht op uitvoering, procesmatige aspecten of samenwerkingsinitiatieven. Ze hebben naast de beleidsmatige aspecten geen directe doorwerking voor het bestemmingsplan Buitengebied.

Regionaal en gemeentelijk beleid met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen

- Water met belangrijke functies (scheepvaart, cultuurhistorie, afvoer) bestemmen.
- Beleid vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.

Regionaal en gemeentelijk beleid met (mogelijke) doorwerking in bestemmingsplannen op langere termijn

- Waterberging.
- Exclusief wonen.

2.7 BELEID WATERSCHAPPEN

Het Waterbeheerplan van waterschap Noorderzijlvest (2003) beslaat het grootste deel van het plangebied. Het waterbeheerplan geeft voor de periode 2003-2007 aan hoe het waterschap invulling zal geven aan de volgende zorgtaken: waterkering, waterhuishoudkundige systemen, een aantal vaarwegen en de zuivering van afvalwater. Ruimtelijk relevant beleid in dit verband is onder andere de realisatie van ecologische verbindingszones (een provinciaal plan waar het waterschap wel bij betrokken is) en waterbergingsgebieden (deze worden nog verder uitgewerkt in overleg met de betrokkenen).

Het waterschap heeft haar beleid verder uitgewerkt in de notitie Stedelijk Water (concept, 2006). In deze notitie beschrijft het waterschap haar uitgangspunten voor het waterbeheer, onder andere op basis van afspraken die met andere overheden in de regio zijn gemaakt. De belangrijkste uitgangspunten zijn: het niet afwentelen van problemen, het principe vasthouden-bergen-afvoeren en schoonhouden-scheiden-zuiveren. Eén van de voor het bestemmingsplan relevante maatregelen is het moeten compenseren van waterbergingscapaciteit bij een aanzienlijke toename van het verhard oppervlak.
In het Integraal waterbeheerplan van wetterskip Fryslân schetsen 6 samengevoegde, voormalige waterschappen hoe zij de komende jaren hun doelstellingen van het integraal waterbeheer willen bereiken. In het waterbeheerplan wordt ingegaan op wat er met de kaden, oevers en bodems, het waterpeil en de waterkwaliteit, de lozingen door bedrijven, de riooloverstorten en de waterzuiveringsinstallaties moet gebeuren. Het nieuwe waterbeheersplan 2010 – 2015 van Wetterskip Fryslân wordt in december 2009 vastgesteld. Parallel aan deze procedure wordt het nieuwe waterhuishoudingsplan 2010 – 2015 van de Provincie Fryslân vastgesteld.

Beleid waterschappen met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen

- Niet van toepassing; enkel bij concrete nader uit te werken projecten.

2.8 RELEVANTE MILIEUWETGEVING

2.8.1 WET MILIEUBEHEER EN BESLUIT MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

In 2001 is door het Europese Parlement de richtlijn voor strategische milieubeoordeling vastgesteld. Bedoeling van de richtlijn is om al in een vroeg stadium het milieu te betrekken in de planvorming. Zo kan een initiatiefnemer inzicht krijgen in de milieusituatie en de gevolgen van een geplande ingreep en zo dus gefundeerde keuzes maken. Sinds september 2006 is de richtlijn doorvertaald in de Nederlandse wetgeving. De Wet milieubeheer en het Besluit milieueffectrapportage zijn daarmee aangepast op de Europese Wetgeving.

Het doel van planMER is dus om in een vroeg stadium en op strategisch niveau het 'milieu' in plannen en besluiten over die plannen te betrekken. Het gaat dan om de volgende plannen:

- Plannen die het kader vormen voor toekomstige projectmer(beoordelings)plichtige activiteiten, zoals bedoeld in onderdeel C en D van het Besluit milieueffectrapportage 1994.

En/of:

- Plannen waarvoor een passende beoordeling nodig is op grond van artikel 19f, lid 1 van de Natuurbeschermingswet.

Een plan-mer moet worden gemaakt voor elk plan dat het kader vormt voor mogelijke mer(beoordelings)plichtige activiteiten: denk daarbij aan een structuurvisie of -plan, een bestemmingsplan of in sommige gevallen zelfs de actualisatie van een bestemmingsplan van een bestaand bedrijfsterrein. Als het plan maar kaderstellend is voor ingrepen met mogelijk grote milieueffecten. Dit kaderstellende karakter moet in de breedste zin van het woord worden opgevat, dit betekent dus uitgaan van de maximale theoretische mogelijkheden die een plan biedt. Als een bestemmingsplan mogelijkheden biedt voor bijvoorbeeld omschakelen of nieuwbouw van voorzieningen dan is het uitgangspunt dat deze mogelijkheden (maximaal) benut gaan worden. Het Besluit milieueffectrapportage geeft aan welke plannen en besluiten mer(beoordelingsplichtig) zijn.

2.8.2 WET GEURHINDER EN VEEHOUDERIJ EN BESLUIT LANDBOUW MILIEUBEHEER

De Wet geurhinder en veehouderij over geurnormen en afstanden die dienen te worden aangehouden tussen een agrarisch bedrijf en een gevoelige functie (zoals een woning van derden). Nieuwe milieuvergunningen voor agrarische bedrijven worden aan deze wet getoetst. Voor kleinere agrarische bedrijven of soorten bedrijven waar weinig geurhinder optreedt zijn benoemd in het Besluit landbouw milieubeheer. In het Besluit zijn vaste afstanden voor bepaalde soorten agrarische bedrijven (met name tuin- en akkerbouw, melkrundveehouderijen tot 200 melkkoeien en kleinere veehouderijen zonder intensieve veehouderijtak) vastgesteld.

De wet biedt daarnaast de mogelijkheid om een gemeentelijke verordening op te stellen die de gemeente de mogelijkheid biedt om bepaalde objecten al dan niet uit te sluiten als een voor geur gevoelig object, of om per deelgebied verschillende normen voor geurhinder vast te stellen.

2.8.3 LUCHTKWALITEIT

Met betrekking tot luchtkwaliteit moet rekening worden gehouden met het gestelde in de Wet milieubeheer, hoofdstuk 5, titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen en de bijbehorende bijlagen.

Op basis van artikel 5.16 Wm kan, samengevat, een bestemmingsplan worden vastgesteld, indien:

a. aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt, niet leiden tot het overschrijden van een in bijlage 2 opgenomen grenswaarde, of
b. aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt, leiden tot een verbetering per saldo van de concentratie in de buitenlucht van de desbetreffende stof dan wel, bij een beperkte toename van de concentratie van de desbetreffende stof, de luchtkwaliteit per saldo verbetert door een samenhangende maatregel of een optredend effect, of
c. aannemelijk is gemaakt dat de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt niet in betekenende mate bijdragen aan de concentratie in de buitenlucht van een stof waarvoor in bijlage 2 een grenswaarde is opgenomen, of
d. het project is genoemd of beschreven dan wel past binnen een programma van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit.

In het Besluit en de Regeling niet in betekenende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen) wordt ingegaan op de vraag wanneer sprake is van een verslechtering van de luchtkwaliteit "in betekenende mate" als bedoeld onder c.
Het bestemmingsplan bevat geen ontwikkelingen waarvan, gelet op het Besluit en de Regeling, mag worden aangenomen dat ze "in betekenende mate" de luchtkwaliteit verslechteren. Aan het bepaalde omtrent luchtkwaliteit wordt dan ook voldaan.

2.8.4 WET GELUIDHINDER

De Wet geluidhinder (Wgh) heeft tot doel de mensen te beschermen tegen geluidsoverlast. Op basis van deze wet dient bij het opstellen van een bestemmingsplan aandacht te worden besteed aan het aspect 'geluid'.

In de Wet geluidhinder is een zonering van industrieterreinen, wegen en spoorwegen geregeld. Enerzijds betekent dit dat (geluid)eisen worden gesteld aan de milieubelastende functies, anderzijds betekent dit dat beperkingen worden opgelegd aan milieugevoelige functies.

HOOFDSTUK 3 De Milieu-effectrapportage

3.1 ALGEMEEN

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de milieueffectrapportage die is opgesteld in het kader van dit bestemmingsplan. In de Wet milieubeheer is in artikel 7.26d onder andere de verplichting opgenomen om in het bestemmingsplan de wijze te beschrijven waarop rekening is gehouden met het milieueffectrapport. Dit hoofdstuk bevat deze beschrijving. Hierbij zijn de belangrijkste conclusies en aanbevelingen uit het milieueffectrapport aangegeven. Tevens is de functie van het milieueffectrapport in het bestemmingsplanproces opgenomen.

Het bestemmingsplan heeft in eerste instantie een conserverend karakter. Echter voor bepaalde functies wordt ontwikkelingsruimte geboden door middel van activiteiten die milieueffectrapportplichtig zijn, namelijk uitbreiding van intensieve veehouderijen en activiteiten die betrekking hebben op een functiewijziging in natuur, recreatie of landbouw van 125 hectare of meer. Daarom is door de regio een milieueffectrapport opgesteld (Plan-MER bestemmingsplan Buitengebied Westerkwartier, Oranjewoud, juli 2008, Heerenveen). Het volledige rapport, inclusief aanvullingen, is als bijlage 9 bij deze toelichting opgenomen.

Het doel van het milieueffectrapport is om de te verwachten milieueffecten van het voorgenomen bestemmingsplan in beeld te brengen en de mogelijke milieugevolgen mee te wegen in de besluitvorming.

3.2 PROCES

Als eerste stap in de procedure zijn diverse instanties geraadpleegd en is de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen milieueffectrapport vastgesteld. Ook de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage is om advies gevraagd. Vervolgens is een milieueffectrapport opgesteld d.d. juli 2008 (projectnummer 179214, status definitief).

Het milieueffectrapport heeft tegelijk met het voorontwerpbestemmingsplan ter inzage gelegen van 19 september tot en met 30 oktober 2008. Hierbij is een ieder in staat gesteld om zienswijzen op het milieueffectrapport in te dienen. Op het milieueffectrapport zijn in totaal drie reacties ingediend, die zijn opgenomen in de Inspraak en overlegnota. Deze reacties hebben niet geleid tot aanpassing van het milieueffectrapport. Zie de "Nota Inspraak en overleg bestemmingsplan en plan-m.e.r.", die als bijlage 15 bij deze toelichting is gevoegd.

Naar aanleiding van de toetsing door de Commissie voor de milieueffectrapportage zijn twee aanvullingen op het milieueffectrapport tot stand gekomen d.d. 12 januari 2009 (pro-

jectnummer 179214, status versie 1) ten aanzien van de ammoniakproblematiek Bakkeveense Duinen en woon- en leefmilieu: luchtkwaliteit en hinder.
De aanvullingen zijn als onderdeel van bijlage 9 bij deze toelichting opgenomen en hebben bij het ontwerp ter inzage gelegen als onderdeel van het bestemmingsplan.

3.3 INHOUD VAN HET MILIEUEFFECTRAPPORT

Conform artikel 7.10 lid 1 Wet milieubeheer bevat het milieueffectrapport:

a. *een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd:* In hoofdstuk 4 is uiteengezet dat in het bestemmingsplan bestaande functies worden vastgelegd en uitbreidingsmogelijkheden worden geregeld. Voor de functies landbouw, natuur, recreatie en landschap, cultuurhistorie en archeologie is beschreven wat de ontwikkelingsruimte is;
b. *een beschrijving van de voorgenomen activiteit en een afweging van de alternatieven:* In hoofdstuk 4 is de ontwikkelingsruimte beschreven. In hoofdstuk 6 is aangegeven dat het gelet op de vastgestelde Kadernota en het nagestreefde karakter van het bestemmingsplan niet zinvol is om principieel andere alternatieven voor het plan te ontwikkelen. Op basis van de bevindingen in het milieueffectrapport worden overigens geen conflictpunten ten opzichte van bestaand beleid en regelgeving gesignaleerd, die aanleiding kunnen zijn om het bestemmingsplan bij te stellen;
c. *een overzicht van eerder vastgestelde plannen die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit:* In hoofdstuk 2 van het milieueffectrapport wordt het relevante beleid en de relevante regelgeving beschreven;
d. een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit niet wordt ondernomen: In hoofdstuk 5 wordt uiteengezet dat het onderhavige bestemmingsplan voor natuur, landschap en cultuurhistorie gunstig zal uitpakken, vergeleken met de vigerende plannen;
e. een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit kan hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven: Hoofdstuk 5 bevat de effectbeschrijving. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de effecten van landbouw (op landschap, archeologie, natuurbeschermingsgebieden, overige natuurdoelen en op het woon- en leefmilieu) en de effecten van natuurontwikkeling en functiewijziging in het landelijk gebied (op landschap en archeologie);
f. een vergelijking van de beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit: Hoofdstuk 5 bevat een overzicht van de effectbeoordeling;
g. *een overzicht van de leemten in kennis:* Dit is opgenomen in hoofdstuk 7;
h. *een samenvatting:* Deze is opgenomen voorin in het milieueffectrapport.

3.4 CONCLUSIES UIT HET MILIEUEFFECTRAPPORT

In het milieueffectrapport zijn de relevante voorgenomen beleidsuitgangspunten getoetst aan de gevolgen voor het milieu (de nieuwe, voorgenomen, situatie wordt afgewogen tegen de autonome ontwikkeling). Het gaat om mogelijke ontwikkelingen die grote gevolgen voor het milieu kunnen hebben. Het gaat om de volgende ontwikkelingen, waarbij aansluitend steeds de gemeentelijke afweging is vermeld.

- Grootschalige landbouw
  Conclusies: uitbreidingen van agrarische bedrijven kunnen een negatief effect hebben op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het gebied. Hetzelfde geldt

voor omschakeling naar boom- en sierteelt. Het bestemmingsplan biedt wel een uitgebreider toetsingskader voor gebiedswaarden die de geldende bestemmingsplannen niet hebben.

Mogelijk kan lokaal hinder ten aanzien van lichtuitstraling, luchtkwaliteit, geluid, of aanliggende woningen wat hinder ontstaan. Dit zijn echter zaken die via het spoor van de bouw- en milieuvergunning worden afgewogen en afgestemd op de situatie ter plaatse. Negatieve effecten op Natura2000-gebieden worden niet verwacht.

Ten aanzien van deze conclusie onderschrijft de gemeente dat de potentiële hinder via het spoor van de bouw- en milieuregelgeving kunnen worden afgestemd op de situatie ter plaatse.

- Natuurontwikkelingen op grote schaal
  Uitgangspunt is dat het Westerkwartier vooral wordt gekarakteriseerd als een cultuurlandschap. Het kan niet worden uitgesloten dat de natuurontwikkeling in onder meer het Matslootgebied de landschappelijke en cultuurhistorische waarden niet zal aantasten. De herkenbaarheid of openheid van nieuwe natuurgebieden kunnen verloren gaan door bijvoorbeeld verdichting.

  Ten aanzien van deze conclusie onderschrijft de gemeente de conclusie dat de herkenbaarheid van het cultuurlandschap door nieuwe natuur verloren kan gaan. Dit nadeel wordt echter ruimschoots gecompenseerd door de positieve effecten van nieuwe natuur voor mens en dier. Overigens gaat de herkenbaarheid van het huidige landschap weliswaar verloren, maar ontstaat door nieuwe natuur niet een als "minder" te kwalificeren landschap.

3.5 AANBEVELINGEN UIT HET MILIEUEFFECTRAPPORT

In het milieueffectrapport worden de volgende aanbevelingen gedaan, waarbij onder de aanbeveling steeds is aangegeven wat daarmee is gedaan.

- Aanscherpen van het aanlegvergunningenstelsel: Door per gebiedsbestemming de prioritering van waarden uit te werken kan het afwegingskader worden aangescherpt.

  Aan deze aanbeveling is uitvoering gegeven. Ten opzichte van het voorontwerpbestemmingsplan is het aanlegvergunningenstelsel gewijzigd. De gebiedswaarden zijn niet langer ondergebracht in de agrarische bestemming, maar als dubbelbestemming opgenomen. In de aanlegvergunningentabel zijn ze, afhankelijk van de waarde en de werkzaamheid, al dan niet voorzien van een aanlegvergunningplicht. Voor zover een aanlegvergunningplicht geldt, is in de toelichting een uitvoerig toetsingskader opgenomen, zodat helder is aan welke waarde moet worden getoetst.

- Houtsingelgebied: Door in het bestemmingsplan aandacht te schenken aan het houtsingelgebied als geheel in plaats van enkel de focus te leggen op gebieden met de hoogste waarde, wordt de landschappelijke bescherming van het houtsingelgebied als geheel beter gewaarborgd.

  De wijze waarop de houtsingels in het bestemmingsplan worden beschermd, is specifieker geregeld ten opzichte van het voorontwerpplan. Bescherming vindt plaats via de

dubbelbestemmingen "Waarde – Besloten gebied", "Waarde – Houtsingelreservaat" of de aanduiding "houtsingel". Deze regelingen genereren echter hetzelfde beschermingsregime. Aangezien compensatie van gekapt hout via de kapverordening beter kan worden afgedwongen dan via het bestemmingsplan en omdat dubbele procedures voor dezelfde activiteit met hetzelfde toetsingskader ongewenst zijn, is ervoor gekozen voorrang te geven aan de kapverordening. Hetgeen, zoals gezegd, niet betekent dat de houtsingels in het bestemmingsplan onbeschermd zijn. De houtsingels zijn als zodanig positief bestemd.

- Lichtuitstraling: Flankerend beleid (naast het bestemmingsplan) omtrent licht ontwikkelen (bijvoorbeeld in de welstandnota). Het bestemmingsplan zelf is niet het instrument om dit te regelen.

  De gemeente onderschrijft de conclusie dat het bestemmingsplan niet het beste instrument is om lichtuitstraling te regelen. Wel is in het bestemmingsplan ten opzichte van het voorontwerpplan een aanpassing opgenomen naar aanleiding van de provinciale verordening. In de bouwregels is bepaald dat nieuwe ligboxenstallen uitsluitend mogen worden gerealiseerd, indien de lichtsterkte binnen niet meer dan 150 lux bedraagt dan wel de stal tussen 20.00 uur en 6.00 uur is voorzien van voorzieningen die de lichtuitstraling tenminste met 90% reduceren. Dit geldt ook voor de bouw maar ook voor het gebruik van nieuwe ligboxenstallen.

- Relatie met milieuvergunningen voor bedrijven nabij Natura 2000-gebied: Door in het ruimtelijke spoor reeds rekening te houden met de externe werking van het Natura 2000-gebied de Bakkeveense Duinen, wordt meer duidelijkheid aan ondernemers geboden. Vanuit milieutechnisch oogpunt biedt een dergelijk kader ook meer bescherming. De inzichten omtrent de wijze waarop met de ammoniakproblematiek rond overbelaste Natura 2000-gebieden (waaronder de Bakkeveense Duinen) zijn nog in ontwikkeling. Daarom is het nu niet mogelijk om de bedoelde ruimtelijke uitwerking vorm te geven.

  In verband met de ammoniakdepositie op de Bakkeveense Duinen is voor de relevante, nabijgelegen agrarische bedrijven een verbod opgenomen voor het bouwen ten behoeve van een toename van het aantal dieren. Ontheffing is mogelijk, mits dit geen conflict oplevert met het bepaalde in de Natuurbeschermingswet 1998, hetgeen moet blijken uit een rapportage over de ammoniakdepositie van het bedrijf op het Natura 2000-gebied de Bakkeveense Duinen, voor en na uitbreiding.

- Cultuurhistorie: Aanbevolen is om in het vergunningenstelsel een directe relatie te leggen met cultuurhistorische elementen en daaraan een duidelijke cultuurhistorische waardenkaart te koppelen.

  Ten opzichte van het voorontwerpbestemmingsplan is het bestemmingsplan gewijzigd. Belangrijke cultuurhistorische elementen, zoals pingoruïnes, kolken en reliëf hebben een dubbelbestemming gekregen. De ligging en begrenzing van deze elementen zijn overgenomen uit de provinciale Omgevingsverordening of het vigerende bestemmingsplan.

Op 10 juni 2009 (rapportnummer 2048-159) heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage een toetsingsadvies afgegeven voor het milieueffectrapport en de aanvulling daarop. De Commissie is van oordeel dat het milieueffectrapport en de aanvullende informatie tezamen de essentiële informatie bevatten om het milieubelang voldoende te kunnen laten meewegen in de besluitvorming. Het geeft voldoende informatie over de effecten voor luchtkwaliteit en geur. Verder deelt de Commissie de conclusie dat significante negatieve gevolgen voor Natura 2000 met het voorliggende plan niet zijn uit te sluiten.

3.6 CONCLUSIE

Met het oog op het milieu beschouwt de gemeente dit advies als groen licht om met het bestemmingsplan verder te gaan. Overigens benadrukt de gemeente dat de aanleiding voor het opstellen van onderhavig bestemmingsplan is gelegen in de wettelijke verplichting om eens in de tien jaar een bestemmingsplan vast te stellen. Het plan beoogt in beginsel de aanwezige functies positief te bestemmen. De ontwikkelingsmogelijkheden die in het plan zijn opgenomen spelen zich af binnen de marges van wat een bestemmingsplan aan dynamiek dient te faciliteren. Het uitsluiten van elke ontwikkelingsmogelijkheid verdraagt zich niet met de aan de Wet ruimtelijke ordening ten grondslag liggende veronderstelling dat de redelijkerwijs te voorziene en te honoreren claims op de ruimte in de komende tien jaar in een bestemmingsplan een basis moeten vinden. Het uitgebrachte milieueffectrapport en het advies van de Commissie geven geen aanleiding de voorwaarden voor de opgenomen ontwikkelingsmogelijkheden opnieuw te bezien. Tot slot benadrukt de gemeente dat in het milieueffectrapport is geconcludeerd dat het onderhavige bestemmingsplan gunstig zal uitpakken voor natuur, landschap en cultuurhistorie, vergeleken met de vigerende bestemmingsplannen.

Voorafgaand aan het volgende bestemmingsplan voor het buitengebied (over 10 jaar) wordt een evaluatie van het bestemmingsplan uitgevoerd. Op dat moment wordt bekeken of en hoe de beoogde uitgangspunten van het bestemmingsplan zijn behaald en wat aandachtspunten zijn voor het nieuwe bestemmingsplan.

HOOFDSTUK 4 Karakteristiek Marum

4.1 ALGEMEEN

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de karakteristiek van het buitengebied van de gemeente Marum aan de hand van verschillende thema's. Het hoofdstuk is beschrijvend van aard.

4.2 LANDBOUW

4.2.1 GRONDGEBRUIK

Het totale grondgebied van de gemeente Marum bedraagt ongeveer 6.500 hectare. In 2000 was ruim 5.800 hectare hiervan in agrarisch gebruik en 153 hectare als natuur- en bosgebied. Een groot deel van deze landbouwgronden wordt gebruikt als weiland.

4.2.2 DE AGRARISCHE ENQUETE

Inleiding

Om een goed beeld te krijgen van de agrarische sector is een agrarische enquête uitgezet. De enquête is toegezonden aan de adressen waar een milieuvergunning of melding voor een agrarisch bedrijf van toepassing is. In de enquête is onder meer gevraagd naar de huidige bedrijfsomvang en toekomstplannen. Ook is de mogelijkheid gegeven om een schetsje van een gewenst bouwblok mee te sturen. Van deze mogelijkheid is door veel bedrijven gebruik gemaakt. De enquêtes zijn gebruikt om de bedrijfsomvang in nge's (Nederlandse grootte eenheid) te berekenen, en aan de hand daarvan de bouwblokgrootte toe te kennen (zie ook de beleidsuitgangspunten).

Er zijn in het najaar van 2006 196 enquêtes verstuurd, waarvan er circa driekwart is binnengekomen. In de gemeente Marum krijgen uiteindelijk ruim 90 bedrijven een agrarische bedrijfsbestemming. De hierna volgende gegevens zijn gebaseerd op deze ingediende enquêtes: niet alle bedrijven hebben gereageerd en een aantal agrarische bouwblokken is ambtshalve of naar aanleiding van de inloopbijeenkomsten alsnog opgenomen of gewijzigd.

Type agrarische bedrijven

Rond tweederde deel van de agrarische bedrijven in de gemeente bestaat uit melkrundveehouderijen. Ruim een tiende deel van de agrarische bedrijven bestaat uit intensieve veehouderijen. De overige bedrijven zijn een aantal rundveebedrijven (vlees- en weidevee), paardenhouderijen, schapen- en/of geitenhouderijen, champignonkwekerijen, een tuinbouwbedrijf en een aantal boom- en sierkwekerijen. Daarnaast komt een aantal kleine, hobbymatige bedrijfjes voor. Dit zijn afbouwende bedrijven of (opstartende) kleinere

bedrijven. Opvallend is de toename van het aantal paarden en kleine (vaak hobbymatige) paardenhouderijen. In de hierna volgende tabel is aangegeven hoeveel bedrijven er per type agrarische bedrijvigheid voorkomen.

	Aantal bedrijven
Melk- en rundvee	67
Schapen en geiten	1
Paarden en pony's	5
Intensieve veehouderij	13
Akkerbouw	-
Boomteelt	4
Tuinbouw	1
Overige bedrijven	1

Omvang van de bedrijven

Meer dan de helft van de melkrundveehouderijen is groter dan 70 nge, dit zijn dus in principe de bedrijven die nu voldoende omvang hebben om op de langere termijn te kunnen blijven voortbestaan. Deze bedrijven hebben voor het overgrote deel ook aangegeven uit te willen breiden in de toekomst. Overigens is dit door o.a. milieuwetgeving of de ligging van het bedrijf (in de lintbebouwing, of naast een burgerwoning) niet altijd mogelijk.
De intensieve veehouderijen zijn over het algemeen ook allemaal middelgrote en grote bedrijven. De kleinere bedrijven zitten vooral in de categorieën paardenhouderij en schapen- en/of geitenhouderijen. In de onderstaande tabel is weergegeven hoeveel grote en kleine agrarische bedrijven er in de gemeente zijn. In de tweede tabel is de bedrijfsgrootte per type bedrijf weergegeven.

Bedrijfsomvang	20-40 nge	40-70 nge	70 - 120 nge	>120 nge
Aantal bedrijven	7	24	38	23

Bedrijfsomvang	20-40 nge	40-70 nge	70 – 120 nge	>120 nge
Melk- en rundvee	5	18	31	13
Schapen en geiten	-	-	-	1
Paarden en pony's	1	4	-	-
Intensieve veehouderij	1		6	6
Boomteelt	-	1	1	2
Tuinbouw	-	-	-	1
Overige bedrijven	-	1	-	-

Nevenactiviteiten

De opgegeven nevenactiviteiten bestaan met name uit loonwerk voor andere agrarische bedrijven en een aantal minicampings. Daarnaast komt verschillende vormen van nevenactiviteiten voor.

Nevenactiviteit	Aantal keer genoemd
Hovenier	1
Loonwerk	4
Minicamping	2
Tegelzetten	1
Veehandel	1
Verkoop aan huis	1
Viskwekerij	1
Vleeshandel	1

Toekomstplannen

Door de meeste respondenten is aangegeven wat hun toekomstplannen zijn. Het overgrote deel wil verder uitbreiden in de toekomst. Overigens zullen niet alle bedrijven uiteindelijk kunnen of willen uitbreiden. Een deel van de bedrijven zit op slot door de ligging in de lintbebouwing of in de nabijheid van een burgerwoning. Op andere bedrijven is bijvoorbeeld geen opvolger. Een klein deel denkt erover om over te schakelen naar een andere bedrijfstak binnen de landbouw, een nevenactiviteit (vooral recreatie wordt genoemd) of denkt aan afbouwen en stoppen.

Toekomstplannen	Aantal keer genoemd
Schaalvergroting	66
Andere tak binnen de landbouw	2
Primaire productie en nevenactiviteit	-
Afbouwen/stoppen	3
Anders	2
Geen antwoord	19

Gesignaleerde ontwikkelingen

Om langjarige ontwikkelingen te kunnen beoordelen zijn voor deze paragraaf over de verwachte toekomstige ontwikkelingen vooral de cijfers van het CBS gebruikt. Deze cijfers laten zien dat het aantal agrarische bedrijven de afgelopen jaren gestaag is afgenomen. Verwacht wordt dat deze ontwikkeling zich de komende jaren doorzet. Daar staat tegenover dat het aantal grote bedrijven toeneemt en ook verder zal toenemen. Schaalvergroting en professionalisering zal ook nodig zijn om in de komende jaren de concurrentie op (inter-) nationaal niveau aan te kunnen.

De CBS-cijfers met betrekking tot de veestapel laten vooral een daling van alle diersoorten zien, behalve bij de paarden en schapen. Het aantal kippen neemt toe, en het aantal varkens en de rundveestapel neemt af. Het aantal konijnen blijft stabiel. De oppervlakte grond die wordt gebruikt voor de boom- en sierkwekerij en de vaste plantenteelt neemt langzaam toe.

4.3 WONEN

Binnen het plangebied liggen echter diverse kleine dorpen en gehuchten. In het noordelijk deel van het plangebied komt verspreid over het buitengebied solitaire woonbebouwing voor. In het zuidelijke deel, dat kleinschaliger is van karakter, is relatief veel woonbebouwing aanwezig langs de verschillende wegen die dorpen en gehuchten met elkaar verbinden, de zogenaamde wegdorpen of lintbebouwing. Dit draagt bij aan de beslotenheid van de omgeving. Naar verwachting zal de komende jaren het aantal burgerwoningen toenemen omdat agrarische bedrijven hun bedrijfsvoering staken en de bedrijfswoningen als burgerwoning gebruikt gaan worden. De woningen verschillen sterk in omvang, van zeer kleine arbeiderswoningen en kleine boerderijen tot grote herenboerderijen en borgen of landhuizen. Bij veel woningen worden op hobbymatige wijze kleine aantallen vee gehouden of worden soms kleine bedrijfjes aan huis uitgeoefend.

4.4 RECREATIE EN TOERISME

In de gemeente Marum zijn drie campings gevestigd:

- de Akkerhoeve, Roordaweg 3a, Niebert;
- camping Trimunt, Kloosterweg 1, Marum;
- Jumping Henk's Westernpark, Jonkersvaart 10, Jonkersvaart.

Naast deze campings zijn op de volgende percelen mini-campings (kamperen bij de boer) gevestigd:

- H. Wiersemaweg 2, Niebert;
- Noorderweg 30 Noordwijk;
- Jan Gossewijk 9, De Wilp;
- Roordaweg 10, Boerakker;
- Lindsterlaan 43, Marum;
- Keuningsweg 29, De Wilp;
- Jonkersvaart 40, Jonkersvaart;
- Dijkweg 3, De Wilp.

In de gemeente komt één terrein met 10 recreatiewoningen voor: aan de Postdijk te Trimunt. Tevens zijn er verspreid in het plangebied enkele recreatiewoningen aanwezig. In het plangebied ligt ook een aantal maneges. Tussen Nuis en Niebert liggen de musea Steenhuis en 't Rieuw.

Door het plangebied loopt verder een aantal wandel-, kano- en fietsroutes. De wegen en paden lenen zich verder prima voor 'spontane' routes en rondjes. De nabijheid van de stad Groningen maakt dat het gebied een functie vervult als uitloopgebied voor de bewoners van de stad.

4.5 NIET-AGRARISCHE BEDRIJVIGHEID

In het plangebied komt een groot aantal niet-agrarische bedrijven voor. De bedrijvigheid varieert van een kantoor aan huis tot een grote loonwerker of een camping.

Veel niet-agrarische bedrijven ontstaan 'spontaan' in vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing. Een niet-agrarische neventak bij een agrarisch bedrijf blijft vaak bestaan nadat de agrarische bedrijfsvoering is gestaakt of de lege bedrijfsgebouwen van een gestaakt agrarisch bedrijf worden gebruikt voor een ander type bedrijvigheid. Niet al deze bedrijven zijn legaal (dus met een bijbehorende bouw en/of milieuvergunning) of via een wijziging of herziening van het bestemmingsplan ontstaan. Sommige bedrijven zijn ook zo klein dat ze geen invloed of uitstraling op de omgeving hebben. In het kader van het beleid voor vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing is het overigens wel toegestaan om onder voorwaarden bepaalde typen bedrijvigheid op te starten in voormalige agrarische bedrijfsgebouwen.

In principe horen deze niet-agrarische bedrijven niet thuis in het buitengebied, maar juist op een bedrijventerrein. Dit geldt met name voor bijvoorbeeld de bouwbedrijven, detail- of groothandel of garages. Een aantal soorten niet-agrarische bedrijven hoort juist wel thuis in het buitengebied omdat ze het voornamelijk van een aantrekkelijke omgeving of locatie moeten hebben of aan de agrarische sector verwant zijn, denk aan een loonwerker, een camping of een manege.

De verwachting is dat de komende jaren, als er meer agrarische bedrijven gaan stoppen, meer kleinschalige bedrijvigheid in het buitengebied zal ontstaan.

4.6 LANDSCHAP

Het landschap van de gemeente Marum laat een afwisselend beeld zien. Van een besloten houtsingelgebied tot open polders.

Ten oosten van de kern Marum en ten zuiden van de snelweg bestaat het landschap vooral uit lange, opgestrekte verkaveling van noord naar zuid met elzensingels op de perceelsgrenzen. Landgoed de Coendersborg bestaat voor een belangrijk deel uit bos.

Ten zuiden, westen en zuidwesten van Marum is het landschap opener en is de verkaveling meer blokvormig en onregelmatig. De kavels zijn ook groter, met name op het Haarsterveld. Bij Trimunt en de Haar liggen bosgebieden.

Ten noorden van Marum ligt het beekdalsysteem van het Dwarsdiep. De kavels zijn hier smal en gericht op het Dwarsdiep. De kavelscheidingen bestaan uit sloten. Het gebied is het laagst gelegen deel van het grondgebied van de gemeente Marum. Ten noorden van de Beldam ligt de Wemerpolder. De Polder Landzicht ligt ten oosten van het bos van Trimunt. De polders zijn laaggelegen, grootschalige open gebieden. Namen als de Marumerlage en de Turfweg geven aan dat het gebied van oorsprong laag ligt en dat hier vroeger turf werd gewonnen.

4.7 NATUUR

De meest in het oog springende natuurwaarden in de gemeente zijn de bosgebieden bij Trimunt, het Haarsterbosch en het Coendersbosch. Bosgebieden zijn van belang voor vogels en kleine zoogdieren die de bossen en houtsingels gebruiken als broed-, voortplantings- of schuilplaats.

Verder komen in de lage en natte gebieden weidevogels voor in het gebied rond het Oude Diep (zoals het Marumerlage) en de oude zandwinput bij de Scheiding vindt natuurontwikkeling plaats. Deze natte gebieden lenen zich hier goed voor.

4.8 CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

In de gemeente Marum komt een aantal terrein van (zeer) hoge archeologische waarde voor. Het zijn geen archeologische monumenten. Het gaat voor een groot deel om resten van versterkte huizen, zoals de Coendersbosch waarvan een deel binnen de kern ligt. De versterkte huizen waren vroeger de vestigingsplaatsen van adel of rijke boeren. Op het Haarsterveld ligt een aantal grafheuvels. De monumenten in de gemeente Marum zijn met name boerderijen, woningen, de Coendersborg en een molen en molenhuis. Niet alle monumenten liggen in het buitengebied.

Volgens de Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Groningen bestaan de belangrijkste cultuurhistorische waarden in Marum uit dobbes, reliëf en wegen met een landschappelijke waarde.

In het landschap komen ook cultuurhistorische verschijnselen voor die iets zeggen over het verleden van het gebied. Het gaat dan om kavel- en slotenpatronen, de loop van de wegen en de beplanting. De beplanting is in een aantal gebieden afwezig wat het gebied een open karakter geeft of juist een besloten karakter in het geval van de gebieden met de houtsingels. Deze houtsingels vervulden in het verleden een belangrijke functie in de vorm van veekering, geriefhout en als windsingel. Door de modernisering in de landbouw hebben de houtsingels deze functies voor een groot deel verloren.

4.9 INFRASTRUCTUUR EN LEIDINGEN

De gemeente Marum wordt doorkruist door de snelweg A7 die van Groningen naar Drachten loopt. De belangrijkste wegen lopen met name in oost-westelijke richting. De oudere wegen volgen de natuurlijke hoogtes en kronkelen, wegen die later zijn aangelegd vormen vaak rechte lijnen. Langs deze wegen is de bebouwing geconcentreerd. Vanaf de A7 lopen de N358 en N980 in noordelijke richting.

4.10 VERWACHTE ONTWIKKELINGEN

In de komende tien jaar (de looptijd van dit bestemmingsplan) zijn op grond van de bestaande situatie en gesignaleerde ontwikkelingen de volgende ontwikkelingen te verwachten:

- een verdere afname van het aantal agrarische bedrijven;
- een verdere schaalvergroting en professionalisering van de overblijvende agrarische bedrijven. Een ontwikkeling naar bijvoorbeeld melkveehouderijen met 300-500 melkkoeien zal voor een aantal bedrijven noodzakelijk zijn om te kunnen overleven;
- een deel van deze agrariërs zal zich gaan toeleggen op een andere tak binnen de landbouw, zo zullen het aantal paardenhouderijen en de tuinbouwbedrijven (boomteelt) naar verwachting verder toenemen. Ook het aantal bedrijven met schapen laat al een flinke toename zien;
- neventakken (zorg, boerderijwinkel, loonwerk) zullen ook voor veel agrariërs een optie zijn om de bedrijfsvoering te verbreden;
- veel agrariërs overwegen een (co-) mestvergistingsinstallatie op te richten om zo te voorzien in een duurzame energiebehoefte;
- een toename van het aantal bedrijfjes in het buitengebied, door vestiging van kleinschalige bedrijvigheid in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen;
- door de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en particuliere initiatieven (beheersovereenkomst, SAN-regeling) zal de oppervlakte natuurgebied toenemen en kan worden geïnvesteerd in het landschapsonderhoud;
- door de gestaakte bedrijfsvoering zal het aantal burgerwoningen in het buitengebied toenemen. Bij een groot deel van deze woningen wordt op hobbymatige wijze een aantal dieren gehouden;
- aanleg van een spoorlijn tussen Heerenveen en Groningen door het grondgebied van Leek en Marum (met een station in Leek);
- de recreatie zal meer ruimte gaan vragen, waarschijnlijk vooral in de vorm van kleinschalige verblijfsrecreatie en dagrecreatie (wandelen, fietsen, paardrijden).

HOOFDSTUK 5 Gebiedszonering

5.1 ALGEMEEN

De toekenning van de gebiedsbestemmingen is gebaseerd op de zonering uit het Provinciaal OmgevingsPlan (POP III) en de bijbehorende Omgevingsverordening (beide: juni 2009). Hierbij moet worden opgemerkt dat hier en daar nuanceringen en afwijkingen ten opzichte van het POP zijn doorgevoerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om gebieden die in het vigerende bestemmingsplan al een natuur- of bosbestemming hadden of waar lokale nuances ten opzichte van de globale POP-indeling zijn aangebracht. De schaal van de POP-kaarten is namelijk niet de schaal op gemeentelijk niveau. Op gemeentelijk niveau kan bijvoorbeeld een gebied een waardevolle openheid hebben die het op het hogere provinciaal schaalniveau niet heeft.

De zoneringen uit het POP zijn op hoofdlijnen als volgt doorvertaald in het bestemmingsplan:

POP-zonering	Bestemmingsplan
Landbouw	Bestemming: "Agrarisch"
Landbouw in gaaf landschap	Bestemming "Agrarisch" met verschillende dubbelbestemmingen voor de landschappelijke waarden en kenmerken.
Landbouw in gebied met belangrijke natuurwaarden	Bestemming "Agrarisch met waarden – Natuur". Of dubbelbestemming "Waarde – Open gebied" (heeft betrekking op de weidevogelgebieden) in de gebiedsbestemming "Agrarisch".
Natuur	Bestemmingen "Natuur" of "Natuur – Agrarisch".
Bos	Bestemming "Bos"

Kaart Ecologische Hoofdstructuur	Bestemmingsplan
Ecologische Hoofdstructuur (land en water)	Bestemmingen "Natuur", "Natuur – Agrarisch", "Bos" en "Water"
Ecologische Hoofdstructuur (beheersgebied)	Bestemming "Agrarisch met waarden – Natuur".

Kaart Landschapswaarden (verordening)	Bestemmingsplan
Houtsingels Zuidelijk Westerkwartier	Dubbelbestemming "Waarde – Besloten gebied"
Landschap met herkenbare opstrekkende verkaveling of onregelmatige blokverkaveling	Dubbelbestemming "Waarde – Verkaveling"
Bosontwikkeling	Gebiedsaanduiding "milieuzone – bosontwikkeling"
Pingoruïne	Dubbelbestemming "Waarde – Pingoruïne"
Weidevogelgebieden/open gebieden	Dubbelbestemming "Waarde – Open gebied".

De gebiedsbestemmingen geven aan wat de belangrijkste gebruiksfuncties en kenmerken van een gebied zijn, zoals het agrarische gebruik of de natuurwaarden. In de regels van deze bestemmingen is bepaald voor welke functies deze gronden mogen worden gebruikt en welke bouwmogelijkheden er zijn en onder welke voorwaarden. De bouwblokken voor de verschillende functies (agrarische bedrijven, wonen, bedrijven, recreatie) hebben geen gebiedsbestemming, maar liggen wel in een gebied met bepaalde waarden of gebruik. Deze ligging kan bepalend zijn voor bijvoorbeeld de uitbreidingsmogelijkheden van een bedrijf, het toegestane hergebruik van oude stallen of de mogelijkheden tot functiewijzigingen. Dit houdt onder meer in dat in en bij natuurgebieden verstorende of grootschalige functies worden geweerd en in de grootschalige agrarische gebieden de landbouw in principe de bepalende factor naar de andere functies toe is.

De EHS is beschermd door de bestemmingen "Natuur", "Natuur – Agrarisch", "Bos", "Water" en "Agrarisch met waarden – Natuur". In de voorwaarden van bepaalde ontwikkelingen (zoals bouwmogelijkheden, ontheffingen of wijzigingsbevoegdheden) is opgenomen dat de ontwikkelingen alleen mogelijk zijn indien het bestemmingsvlak grenst aan de bestemming "Agrarisch". Dit betekent dat het perceel niet ligt in de EHS die immers is afgedekt door de bestemmingen "Natuur", "Natuur – Agrarisch", "Bos", "Water" en "Agrarisch met waarden – Natuur". Hierdoor worden de waarden van de EHS indirect beschermd tegen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die het behoud en de ontwikkeling van de EHS kunnen schaden.

Hierna wordt uitgebreid ingegaan op de verschillende gebiedsbestemmingen en de mogelijkheden en beperkingen die in deze gebieden van toepassing zijn.

5.2 AGRARISCH

Samenvattend:

- Gebieden voor de landbouw.
- Karakteristieke landschappelijke of cultuurhistorische waarden krijgen bescherming via een dubbelbestemming.
- Beperkt aanlegvergunningenstelsel.
- Kleinschalig kampeerterrein, boom- en sierkwekerij of fruitteelt via ontheffing mogelijk.
- Regeling voor teeltondersteunende voorzieningen buiten het bouwblok.
- Uitbreiding of verplaatsing agrarisch bouwblok tot 2 hectare mogelijk.
- Verschuiven van het bouwblok is mogelijk.
- Wijziging mogelijk naar andere vorm agrarische bedrijvigheid.
- Landschappelijke inpassing is van belang.
- Ruime mogelijkheden voor hergebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.
- Wijzigingsbevoegdheid voor natuurontwikkeling (EHS).
- Gebruiksbepalingen weren opslag in het weiland.

Algemeen

Het gaat hier om de gebieden die goed zijn ingericht voor de landbouw. Dit zijn gebieden waar weinig (bijzondere) landschappelijke en natuurlijke waarden voorkomen en die goed zijn verkaveld en ingericht voor de landbouw. Over het algemeen zijn de grote(re) landbouwbedrijven in deze gebieden gevestigd en komt er relatief weinig (woon)bebouwing voor. De gronden zijn vaak grootschalig verkaveld en kunnen efficiënt worden ingericht voor de landbouw. Binnen deze gebiedsbestemming zijn de agrarische belangen in principe leidend. Het algemene aanlegvergunningenstelsel is beperkt van opzet vanwege de beperkte landschappelijke en natuurlijke waarden. In deze gebieden is het mogelijk om de bouw-

blokken voor agrarische bedrijven te verruimen of voorzieningen buiten het bouwblok (wel in directe aansluiting op het bouwblok) te realiseren.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

In een aantal van de agrarische gebieden komen karakteristieke landschappelijke en cultuurhistorische waarden voor. Het gaat dan bijvoorbeeld om een aantal open poldergebieden, een waardevol verkavelingspatroon, reliëf of weidevogelgebieden. Deze waarden zijn door middel van dubbelbestemmingen op de plankaart aangegeven. Aan de dubbelbestemmingen is een aanlegvergunningenstelsel gekoppeld. In het aanlegvergunningenstelsel staat welke werken of werkzaamheden zijn toegestaan, niet zijn toegestaan of zijn toegestaan na het verlenen van een vergunning. Paragraaf 5.7 gaat verder in op deze dubbelbestemmingen.

"Bij recht" toegestaan

In de doeleindenomschrijving van de bestemming is het toegestane gebruik benoemd. Het gaat hier dan om het agrarisch grondgebruik (houden van vee, verbouwen van gewassen) en het plaatsen van voorzieningen ('bouwwerken - geen gebouw zijnde') ten behoeve van het agrarisch gebruik (weidepalen, hekken en dergelijke) en voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding (slootjes, stuwtjes en dergelijke), het recreatief medegebruik (wandel- en fietspaden, wegwijzers, bankjes en dergelijke) en de bestaande infrastructurele voorzieningen. Naast de toegestane gebruiksmogelijkheden zijn ook een aantal zaken impliciet en expliciet uitgesloten. Zo zijn bijvoorbeeld alleen de bestaande infrastructurele voorzieningen medebestemd en is aangegeven dat geen al dan niet bedrijfsmatige boom- en sierkwekerij en fruitteelt is toegestaan (wel na ontheffing). Teeltondersteunende kassen (maximaal 1000 m²) en voorzieningen (tot niet meer dan 20% van de totale bedrijfsoppervlakte) zijn bij recht toegestaan op het agrarisch bouwperceel. Via een ontheffing is een uitbreiding van deze voorzieningen toegestaan. Teeltondersteunende voorzieningen (folietunnels) zijn ook buiten het agrarisch bouwperceel of een kwekerijbestemming toegestaan, mits ze aansluitend op het bouwperceel worden gerealiseerd en niet meer dan 20% van het bedrijfsareaal beslaan. Bij een kwekerij met 20 hectare grond zijn dus op 4 hectare tunnelkassen toegestaan. Teeltondersteunende kassen zijn alleen mogelijk op het bouwperceel, na ontheffing is 2.000 m² toegestaan. De kassen en voorzieningen zijn niet toegestaan in alle gebieden, zoals gebieden met reliëf, open gebieden en houtsingelreservaten.

Aanlegvergunningenstelsel

Het aanlegvergunningenstelsel is beperkt van opzet. Met name het aanbrengen van grotere oppervlaktes verharding (kavelpaden e.d.), het aanleggen van aarden wallen/grondwallen of recreatieve voorzieningen en het aantasten van cultuurhistorische waarden is aan een aanlegvergunning gekoppeld. Op de locaties waar een dubbelbestemming voor een landschappelijke of cultuurhistorische waarde van toepassing is, kunnen wel extra beperkingen zijn opgenomen in het aanlegvergunningenstelsel. In een tabel (bijlage 1) bij de planregels is aangegeven welke werken en/of werkzaamheden wel of niet zijn toegestaan of waarvoor een aanlegvergunning is vereist. Voordat een aanlegvergunning wordt verleend, vindt een toetsing plaats aan het criterium of de ingreep leidt tot een onevenredige aantasting van de waarden die met het bestemmingsplan worden beschermd. In hoofdstuk 8 wordt hier dieper op ingegaan.
Voor de gebieden met de houtsingels geldt geen specifiek aanlegvergunningenstelsel, maar een gemeentelijke (kap)verordening, die gebaseerd is op de verschillende deelgebieden uit de Visie en Spelregels Houtsingel Hoofdstructuur. Op grond van deze nota's gelden in de verschillende deelgebieden andere voorwaarden bijvoorbeeld ten aanzien van afstanden

tussen de houtsingels of de mogelijkheden voor het maken van insteken in de houtsingels. Aan de verschillende gebieden zijn verschillende voorwaarden gekoppeld ten aanzien van bijvoorbeeld de maximale afstand tussen de dwars- of lengtesingels of de gebieden waar wel of niet kan worden gecompenseerd. Omdat deze regeling te complex is om in de planregels door te vertalen, en het punt van de compensatie juridisch gezien niet kán doorwerken in planregels, is er voor gekozen om hiervoor een gemeentelijke verordening op te stellen. Hiermee wordt ook voorkomen dat er twee vergunningen (een kapvergunning en een aanlegvergunning) nodig zijn bij ingrepen in de houtsingels.
Twee onderdelen uit de Visie en Spelregels zijn wel relevant op bestemmingsplanniveau. Het gaat dan om te behouden singels en de houtsingelreservaten. Op de plankaarten bij het bestemmingsplan zijn de te behouden singels en de houtsingelreservaten opgenomen (dubbelbestemming "Waarde – Houtsingelreservaat" en de functieaanduiding "houtsingel") en beschermd via de doeleindenomschrijving en het aanlegvergunningenstelsel. Deze aanduiding dubbelbestemming "Waarde – Houtsingelreservaat" loopt ook door de bouwblokken en andere bestemmingen heen. Het houtsingelgebied heeft de dubbelbestemming "Waarde – Besloten gebied" toegekend gekregen.

Ontheffingen

In het bestemmingsplan is een ontheffingsmogelijkheid opgenomen om binnen een zone van 25 meter buiten het bouwblok - dus wel in directe relatie met het bouwblok - kuilvoerplaten en sleufsilo's te realiseren. De ontheffing wordt niet verleend in gebieden met de dubbelbestemmingen "Waarde – Open gebied", "Waarde – Verkaveling", "Waarde – Houtsingelreservaat".

Daarnaast is het mogelijk om een "kamperen bij de boer"-terrein aan te leggen net buiten of gedeeltelijk buiten het agrarisch bouwblok of de bestemming "Wonen" wanneer op het bouwblok zelf onvoldoende ruimte is. Het terrein moet landschappelijk worden ingepast. De ontheffing wordt niet verleend in gebieden met de dubbelbestemmingen "Waarde – Open gebied", "Waarde – Reliëf", "Waarde – Verkaveling", "Waarde – Houtsingelreservaat".

Het gebruik van gronden ten behoeve van de boom- en sierkwekerij of fruitteelt is pas toegestaan wanneer een ontheffing is gegeven. Omdat deze teeltvormen een grote impact hebben op de omgeving door onder andere een verdichting van het landschap, het afgraven en/of egaliseren van gronden en de aanleg van containervelden, tunnelkassen en dergelijke is er voor gekozen om deze teelten pas na een ontheffing toe te staan. De ontheffing wordt niet verleend in gebieden met de dubbelbestemmingen "Waarde – Open gebied", "Waarde – Houtsingelreservaat", "Waarde – Verkaveling", "Waarde – Pingoruïne".

Wijzigingsmogelijkheden

Bouwen buiten het bouwblok

- Uitbreiding agrarisch bouwblok

De gemeente Marum heeft gekozen voor een flexibel systeem voor de agrarische bouwblokken. De agrarische bedrijven hebben hier (waar dat mogelijk was in relatie tot andere percelen en bebouwing) een bestemmingsvlak van twee hectare gekregen, binnen dit bestemmingsvlak is met een aanduiding aangegeven binnen welke oppervlakte (een halve, een hele of anderhalve -of twee hectare) de bebouwing opgericht kan worden.

Bij een aantal agrarische bedrijven zal in de toekomst de wens ontstaan om het bedrijf uit te breiden buiten de toegekende bouwmogelijkheden in het flexibele bouwblok. In het bestemmingsplan is daarvoor een wijzigingsmogelijkheid opgenomen (in de regels van de bestemmingen "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2" of "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3"; hiermee kan bestemming en die de toegestane grootte van het bouwblok aangeeft worden gewijzigd in een hogere categorie. Het moet dan gaan om een volwaardig bedrijf met toekomstperspectief en de verruiming van het bouwblok mag niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden, de cultuurhistorische waarden en de waterhuishouding. Het bouwblok mag door middel van deze wijziging tot maximaal 2 hectare worden uitgebreid: de bestemmingen "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3" of "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4" kunnen worden toegekend. Deze toetsingsvoorwaarden zijn in de planregels opgenomen. Via een bedrijfsplan kan de noodzakelijke uitbreiding en het toekomstperspectief van het bedrijf worden onderbouwd. Wanneer niet kan worden voldaan aan de voorwaarden en/of wanneer de te beschermen waarden of belangen onevenredig worden geschaad kan de wijziging niet in gang worden gezet. De landschappelijke inpassing moet worden aangetoond: dit zal gebeuren door het instrument 'keukentafelgesprek' in te zetten. In overleg met de ondernemer, gemeente en provinciaal landschapsarchitect wordt aan de keukentafel een plan voor de inpassing van het bedrijf gemaakt.

Via de eis van bebouwingsconcentratie en de nadere eisen worden de bouwmogelijkheden getoetst aan de waarden die door middel van de dubbelbestemmingen zijn beschermd. Grotere bouwblokken/bestemmingsvlakken dan de hier genoemde twee hectare kunnen pas via een herziening van het bestemmingsplan worden toegekend.

- Wijziging vorm van het agrarisch bouwblok.

De agrarische bouwblokken zijn toegekend op basis van de nu geldende inzichten en eigendomsverhoudingen. Het kan in de toekomst mogelijk zijn dat door bijvoorbeeld de aankoop van een perceel een bouwblok van vorm zou kunnen veranderen en zo ruimte voor een uitbreiding of een logischer indeling van het bouwblok kan bieden. Het bestemmingsplan biedt in de bestemming "Agrarisch" de mogelijkheid om het agrarisch bouwblok van vorm te veranderen. Voorwaarde is dat dit in directe aansluiting op het eerder toegekend bouwblok gebeurd en dat de oppervlakte van het bouwblok niet mag worden vergroot. De verplaatsing van het bouwblok mag niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden, de cultuurhistorische waarden en de waterhuishouding.

Een wijziging die de uitbreiding van het agrarisch bouwblok mogelijk maakt en met een wijziging die omschakeling naar een andere vorm van agrarische bedrijvigheid. Dit wordt dan in één wijzigingsplan geregeld.

- Wijzigingsbevoegdheid van "Wonen" naar agrarisch bouwblok (hervestiging)

In de gebieden die zijn aangewezen als agrarische productiegebieden (bestemming "Agrarisch") is de mogelijkheid opgenomen om een woonbestemming weer te wijzigen in de bestemmingen "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1" of "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4", "Agrarisch - Kwekerij" of "Agrarisch - Paardenhouderij". Het moet dan gaan om een perceel dat in het vorige bestemmingsplan nog was bestemd als een agrarisch bedrijf. Aangetoond moet worden dat

het gaat om een volwaardig bedrijf met toekomstperspectief, dit kan door middel van een bedrijfsplan worden aangetoond. De landschappelijke inpassing moet worden aangetoond: dit zal gebeuren door het instrument 'keukentafelgesprek' in te zetten. In overleg met de ondernemer, gemeente en provinciaal landschapsarchitect wordt aan de keukentafel een plan voor de inpassing van het bedrijf gemaakt.

- Verplaatsing agrarisch bedrijf

In de planregels is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om de verplaatsing van een bestaand volwaardig agrarisch bedrijf mogelijk te maken (een bestaand bedrijf krijgt een nieuw bouwblok op een nieuwe locatie). Het moet dan gaan om een bestaand agrarisch bedrijf dat moet verplaatsen voor de ontwikkeling van de EHS (dus het bedrijf ligt in de EHS of binnen een zone van 250 meter rond de EHS of een Wav-gebied) of uit de invloedszone van een Natura 2000-gebied moet worden uitgeplaatst. De bepaling geldt ook voor bedrijven die moeten worden verplaatst vanwege ruimtegebrek, milieuhinder of uitplaatsing. Dit gaat bijvoorbeeld om situaties met bedrijven die in de lintbebouwing liggen en hier hinder veroorzaken of andere gewenste ontwikkelingen tegenhouden. Verplaatsing vindt plaats op basis van vrijwilligheid.

Na toepassing van de wijzigingsbevoegdheid wordt "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3" of "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4" toegekend. Het moet dan gaan om een volwaardig bedrijf met toekomstperspectief en de verplaatsing (de toekenning van het nieuwe bouwblok) mag niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden, de cultuurhistorische waarden en de waterhuishouding. Op de oude bedrijfslocatie moet de agrarische bedrijfsbestemming komen te vervallen, om te voorkomen dat hier weer een nieuw bedrijf wordt opgestart. Deze toetsingsvoorwaarden zijn in de planregels opgenomen. De volwaardigheid van het bedrijf kan worden aangetoond door middel van een bedrijfsplan. Een goede landschappelijke inpassing kan worden aangetoond door middel van het 'keukentafelgesprek'. Voordat kan worden overgegaan tot wijziging van het bestemmingsplan moet zijn aangetoond door de ondernemer dat de aankoop van een ander agrarisch bouwblok binnen het plangebied niet mogelijk is geweest. Deze wijzigingsbevoegdheid kan niet worden toegepast in de gebieden met de dubbelbestemmingen "Waarde – Open gebied", "Waarde – Verkaveling", "Waarde - Houtsingelreservaat", of de functieaanduiding "houtsingel".

- Wijziging andere vormen van agrarische bedrijvigheid

In de bestemmingen "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3" of "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4", "Agrarisch – Fruitteelt", "Agrarisch – Kwekerij" of "Agrarisch – Paardenhouderij" is de mogelijkheid opgenomen om de bestemming te wijzigen in één van de andere agrarische bedrijfsbestemmingen. Deze regeling maakt het mogelijk om om te schakelen naar een ander type agrarische bedrijvigheid.

De wijziging mag niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden, de cultuurhistorische waarden en de waterhuishouding. Deze toetsingsvoorwaarden zijn in de planregels opgenomen. Wanneer niet kan worden voldaan aan al deze voorwaarden of andere belangen die het bestemmingsplan oogt te beschermen kan de wijziging van het be-

stemmingsplan niet plaatsvinden. Overigens zijn niet alle typen bedrijven overal mogelijk, een boom- of sierkwekerij of fruitteelt in een open gebied is bijvoorbeeld niet toegestaan.

Landschappelijke inpassing bij uitbreiding, verplaatsing, vestiging en/of omschakeling van het agrarisch bedrijf of vestiging van een manege in VAB.

In het POP 2009-2013 en de bijbehorende verordening zijn zes voorwaarden voor (grootschalige) agrarische bouwontwikkeling opgenomen. De provincie ziet de voorwaarden bij voorkeur gekoppeld aan de landschapstypen. De landschapstypen zijn in het bestemmingsplan doorvertaald in de gebiedsbestemmingen en dubbelbestemmingen (bijvoorbeeld "Waarde – Open gebied"). De zes voorwaarden voor het inpassen van (grootschalige) bouwontwikkeling zijn:

- Het respecteren van de historisch gegroeide landschapsstructuur.
- Afstand houden tot ruimtelijke elementen.
- Goede infrastructurele ontsluiting.
- Zorgvuldige en evenwichtige ordening, maatvoering en vormgeving van de bebouwing.
- Een erfinrichting afgestemd op het zorgvuldig inpassen in het landschapstype.
- De wenselijkheid om voor de bedrijfsvoering niet meer in gebruik zijnde opstallen met uitzondering van monumentale of karakteristieke gebouwen op het bouwperceel c.q. het verlaten bouwperceel te saneren.

Deze voorwaarden zijn opgenomen in de algemene wijzigingsbepalingen ('afwegingskader wijziging') en gelden voor de situaties waarin het agrarisch bouwblok wordt uitgebreid, verplaatst, verschoven of als er sprake is van omschakeling van de woonfunctie naar een agrarische functie. De voorwaarden zijn ook van toepassing in gevallen waarin wordt omgeschakeld van het ene type agrarische bedrijvigheid naar het andere type bedrijvigheid (bijvoorbeeld: een melkveebedrijf verandert in een paardenhouderij). De gemeente gaat er van uit dat wanneer er een wijzigingsprocedure moet worden opgestart er sprake is van grootschalige agrarische bouwontwikkeling. De voorwaarden zijn daarom doorvertaald in de toetsingsvoorwaarden van de wijzigingsbevoegdheden. Door middel van een zogenaamd "keukentafelgesprek" tussen de ondernemer, gemeente en provincie wordt getracht te komen tot een goede inpassing. In bijlage 2 is uitgebreid ingegaan op de landschappelijke inpassing van de agrarische bedrijven.

Wijziging vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen

In de regels is in de bestemmingen "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3" of "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4", "Agrarisch – Fruitteelt" of "Agrarisch – Kwekerij" een wijzigingsbevoegdheid opgenomen die het mogelijk maakt om na beëindiging van de agrarische bedrijfsactiviteit de bestemming van het perceel te wijzigen in een woonfunctie (één of meerdere woningen in de bestaande bedrijfswoning/boerderij) en/of in combinatie met een werkfunctie.

Het voorschrift sluit aan op het regionale beleid ten aanzien van vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing. Uitgangspunt in dat beleid is het voorkomen van een aantasting van het landschap door verrommeling en kapitaalvernietiging. Het toestaan van hergebruik kan verkrotting of ongewenste andere functies voorkomen.

Vervangende nieuwbouw is toegestaan wanneer de bebouwing vanwege de bouwkundige staat, oppervlakte of inwendige vorm objectief niet geschikt is of redelijkerwijs geschikt is te maken voor een wijze van gebruik die voldoet aan de geldende bouwkundige voorschriften,

dan wel hedendaagse eisen van wooncomfort. Bebouwing die niet waardevol is en niet wordt hergebruikt wordt gesloopt. In de planregels zijn hiervoor bepalingen opgenomen. Bij nieuwe bedrijvigheid in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen moet worden gedacht aan functies die passen in het buitengebied, dus lichte, geen overlast veroorzakende bedrijven. Daarbij kan gedacht worden aan een manege, zorgboerderij, een kennel, sociaal-maatschappelijke functies, ateliers en beroepen aan huis. Ook kunnen in het bestaande hoofdgebouw meerdere woningen worden gerealiseerd in de vorm van bijvoorbeeld appartementen.

Aan de regeling is een sloopregeling gekoppeld. Voorwaarde voor hergebruik is dat een deel van de voormalige bedrijfsgebouwen wordt gesloopt om zo te komen tot een vermindering van de bebouwde oppervlakte. Daarnaast mogen de landschappelijke kenmerken en het karakteristiek van het erf niet worden aangetast en mag het de exploitatiemogelijkheden van aangrenzende agrariërs niet hinderen.

Wijziging ten behoeve van natuurontwikkeling (ecologische of robuuste verbindingszone)

Buiten de kerngebieden en beheersgebieden voor natuurontwikkeling zijn in het POP II een aantal ecologische of robuuste verbindingszones aangewezen. Deze ecologische of robuuste verbindingszones staan gepland in de agrarische gebieden die verder geen doelstelling kennen voor natuurontwikkeling. De verbindingszones moeten de bestaande en (deels) nog te ontwikkelen natuurgebieden met elkaar verbinden. Ze zijn indicatief aangegeven en worden pas gerealiseerd als de benodigde grond in eigendom is en er een inrichtingsplan is. Het is dus nog niet duidelijk of, waar en hoe ze gerealiseerd zullen worden. Om de aanleg van de ecologische of robuuste verbindingszones in planologische zin al vast mogelijk te maken is in het bestemmingsplan een wijzigingsmogelijkheid opgenomen die het mogelijk maakt om de agrarische bestemming te wijzigen ten behoeve van natuurontwikkeling als het gebied in het Gebiedsplan Groningen is aangewezen als een gebied met een natuurdoelstelling. Buiten de in het Gebiedsplan Groningen indicatief aangegeven ecologische of robuuste verbindingszones laat het bestemmingsplan in de gebiedsbestemming "Agrarisch" geen mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

Aan de wijzigingsbevoegdheid zijn de volgende voorwaarden (deze komen uit het Gebiedsplan Groningen) gekoppeld:

- Grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid.
- Verhoging van het waterpeil in natuurgebieden is pas aan de orde als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheersbare eenheden zijn verworven.
- Verhoging van het waterpeil in natuurgebieden mag niet leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden.
- In beginsel worden geen hydrologische bufferzones buiten de EHS ingesteld. Wederzijdse nadelige beïnvloeding van landbouw en natuur wordt voorkomen of beperkt door te streven naar grote, aaneengesloten natuurgebieden met natuurlijke grenzen en zonodig door het treffen van technische maatregelen.
- Realisatie van de ecologische hoofdstructuur mag niet leiden tot beperkingen op aangrenzende landbouwgronden (planologische schaduwwerking).

De wijziging mag daarnaast niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden, de cultuurhistorische waarden en de waterhuishouding. Deze toetsings-

voorwaarden zijn in de planregels opgenomen. Wanneer niet kan worden aan al deze voorwaarden of andere belangen die het bestemmingsplan oogt te beschermen kan de wijziging van het bestemmingsplan niet plaatsvinden.

Gebruiksbepalingen

In de gebruiksbepalingen zijn bepalingen opgenomen ten aanzien van het gebruik van de gronden. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan om de gronden te gebruiken als stortplaats of om er al dan niet buiten gebruik gestelde voertuigen en dergelijke te stallen.

5.3 AGRARISCH MET WAARDEN - NATUUR

Samenvattend:

- Agrarisch gebruik in combinatie met (hoge) landschappelijke en natuurlijke waarden.
- Uitgebreid beschermend aanlegvergunningenstelsel.
- Geen ontheffingsmogelijkheden voor boom-, sier- en fruitteelt.
- Geen mogelijkheden voor wijziging van het bestemmingsplan voor uitbreiding, verplaatsing of hervestiging van het agrarisch bedrijf.
- Mogelijkheid om de vorm van het agrarisch bouwblok aan te passen.
- Regeling voor natuurontwikkeling (EHS).
- Gebruiksbepalingen weren onder andere opslag in het veld.

Algemeen

Het gaat hier om de gebieden die minder goed zijn ingericht voor de landbouw, maar waar naast het agrarisch grondgebruik ook belangrijke landschappelijke en natuurlijke waarden voorkomen. Dit zijn gebieden waar (bijzondere) landschappelijke en natuurlijke waarden voorkomen minder goed zijn ingericht voor de landbouw. Op de provinciale EHS kaart zijn deze gebieden aangewezen als beheersgebieden. De landschappelijke waarden bestaan vooral uit het voorkomen van de houtsingels en landschappelijke waarden die samenhangen met de –mogelijke- natuurwaarden. De natuurwaarden hebben vooral betrekking op het voorkomen van natte weilanden die interessant voor een natuurlijke(re) flora en fauna. Over het algemeen zijn hier de wat minder grote landbouwbedrijven gevestigd en komt er relatief veel verspreide bebouwing voor. Binnen deze gebiedsbestemming zijn de agrarische belangen en de landschappelijke en natuurlijke waarden gelijkwaardig ten opzichte van elkaar. Het aanlegvergunningenstelsel is met name toegespitst op de bescherming en handhaving van de natuurwaarden en de daarmee samenhangende landschappelijke waarden. In deze gebieden is het niet mogelijk om de bouwblokken voor agrarische bedrijven te verruimen tot meer dan 1 hectare of bepaalde voorzieningen ten behoeve van het agrarisch bedrijf buiten het bouwblok te realiseren.

"Bij recht" toegestaan

In de doeleindenomschrijving van de bestemming is het toegestane gebruik benoemd. Het gaat hier dan om het agrarisch grondgebruik (houden van vee, verbouwen van gewassen) en de gelijkwaardig gestelde landschappelijke en natuurlijke waarden. Daarnaast zijn voorzieningen ten behoeve van het agrarisch gebruik (weidepalen, hekken en dergelijke), voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding (slootjes, stuwtjes en dergelijke), landschappelijke en cultuurhistorische waarden, het recreatief medegebruik (wandel- en fietspaden) en de bestaande infrastructurele voorzieningen medebestemd.

Aanlegvergunningenstelsel

Het aanlegvergunningenstelsel is uitgebreider van opzet dan in de bestemming "Agrarisch". Met name het aantasten van de landschappelijke en natuurlijke waarden door ingrepen in

de bodem en de waterhuishouding is aan een aanlegvergunning gekoppeld. Het omzetten van grasland naar een boom- of sierkwekerij, fruitteelt of graszodenteelt is niet toegestaan. Deze ingrepen verstoren de bodem- en waterkwaliteit die de basis vormen voor de – potentiële- natuurwaarden (vochtgebonden vegetaties). In een tabel bij de planregels is aangegeven welke werken en/of werkzaamheden wel of niet zijn toegestaan of waarvoor een aanlegvergunning is vereist. Voordat een aanlegvergunning wordt verleend vindt een toetsing plaats aan een aantal criteria. In hoofdstuk 8 wordt verder ingegaan op het aanlegvergunningenstelsel.

Voor de gebieden met de houtsingels geldt geen specifiek aanlegvergunningenstelsel, maar een gemeentelijke (kap)verordening, die gebaseerd is op de verschillende deelgebieden uit de Visie en Spelregels HoutsingelHoofdstructuur. Op grond van deze nota's gelden in de verschillende deelgebieden andere voorwaarden bijvoorbeeld ten aanzien van afstanden tussen de houtsingels of de mogelijkheden voor het maken van insteken in de houtsingels. Aan de verschillende gebieden zijn verschillende voorwaarden gekoppeld ten aanzien van bijvoorbeeld de maximale afstand tussen de dwars- of lengtesingels of de gebieden waar wel of niet kan worden gecompenseerd. Omdat deze regeling te complex is om in de planregels door te vertalen, en het punt van de compensatie juridisch gezien niet kán doorwerken in planregels, is er voor gekozen om hiervoor een gemeentelijke verordening op te stellen. Hiermee wordt ook voorkomen dat er twee vergunningen (een kapvergunning en een aanlegvergunning) nodig zijn bij ingrepen in de houtsingels.

Twee onderdelen uit de Visie en Spelregels zijn wel relevant op bestemmingsplanniveau. Het gaat dan om te behouden singels en de houtsingelreservaten. Op de plankaarten bij het bestemmingsplan zijn de te behouden singels en de houtsingelreservaten opgenomen (dubbelbestemming "Waarde – Houtsingelreservaat" en de functieaanduiding "houtsingel") en beschermd via de doeleindenomschrijving en het aanlegvergunningenstelsel. Deze aanduiding dubbelbestemming "Waarde – Houtsingelreservaat" loopt ook door de bouwblokken en andere bestemmingen heen.

Wijzigingsmogelijkheden

- Wijziging vorm van het agrarisch bouwblok

De agrarische bouwblokken zijn toegekend op basis van de nu geldende inzichten en eigendomsverhoudingen. Het kan in de toekomst mogelijk zijn dat door bijvoorbeeld de aankoop van een perceel een bouwblok van vorm zou kunnen veranderen en zo ruimte voor een uitbreiding of een logischer indeling van het bouwblok kan bieden. Het bestemmingsplan biedt in de bestemming "Agrarisch met waarden – Natuur" de mogelijkheid om het agrarisch bouwblok van vorm te veranderen. Voorwaarde is dat dit in directe aansluiting op het eerder toegekend bouwblok gebeurd en dat de oppervlakte van het bouwblok niet mag worden vergroot. De verplaatsing van het bouwblok mag niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden, de cultuurhistorische waarden en de waterhuishouding.

- Wijziging ten behoeve van natuurontwikkeling

In grote delen van de gebieden met de bestemming "Agrarisch met waarden – Natuur" zijn gebieden aangewezen als toekomstige Ecologische Hoofdstructuur: kerngebieden, nieuwe natuur en verbindingszones. De nieuwe natuur vormt op termijn met de bestaande natuurgebieden de Ecologische Hoofdstructuur.

Buiten de kerngebieden voor natuurontwikkeling zijn in het POP III een aantal ecologische of robuuste verbindingszones aangewezen. Deze ecologische of robuuste verbindingszones staan gepland in de agrarische gebieden die geen doelstelling kennen voor natuurontwikkeling. De ecologische en robuuste verbindingszones moeten de bestaande en (deels) nog te ontwikkelen natuurgebieden met elkaar verbinden. Ze zijn indicatief aangegeven en worden pas gerealiseerd als er grond en een inrichtingsplan is. Het is dus nog niet duidelijk of, waar en hoe ze gerealiseerd zullen worden.

Om de aanleg van de Ecologische hoofdstructuur en/of de verbindingszones in planologische zin al vast mogelijk te maken is in het bestemmingsplan een wijzigingsmogelijkheid opgenomen die het mogelijk maakt om de agrarische bestemming te wijzigen ten behoeve van natuurontwikkeling (de bestemmingen "Natuur", "Natuur – Agrarisch", "Bos", "Water" en eventuele benodigde dubbelbestemmingen).
Buiten de in het POP III/Gebiedsplan Groningen indicatief aangegeven Ecologische Hoofdstructuur en/of verbindingszones laat het bestemmingsplan in de gebiedsbestemming "Agrarisch met waarden – Natuur" geen mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

Aan de wijzigingsbevoegdheid zijn de volgende voorwaarden (deze komen uit het Gebiedsplan Groningen) gekoppeld:
- Grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid.
- Verhoging van het waterpeil in natuurgebieden is pas aan de orde als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheersbare eenheden zijn verworven.
- Verhoging van het waterpeil in natuurgebieden mag niet leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden.
- In beginsel worden geen hydrologische bufferzones buiten de EHS ingesteld. Wederzijdse nadelige beïnvloeding van landbouw en natuur wordt voorkomen of beperkt door te streven naar grote, aaneengesloten natuurgebieden met natuurlijke grenzen en zonodig door het treffen van technische maatregelen.
- Realisatie van de ecologische hoofdstructuur mag niet leiden tot beperkingen op aangrenzende landbouwgronden (planologische schaduwwerking).

De wijziging mag daarnaast niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden (worden bestaande waarden aangetast, bijvoorbeeld door het bebossen van een karakteristiek open gebied), de cultuurhistorische waarden (onder andere verkavelingspatroon, dijken of reliëf) en de waterhuishouding. Deze toetsingsvoorwaarden zijn ook in de planregels (afwegingskader wijzigingsbevoegdheden) opgenomen.
Wanneer niet kan worden aan al deze voorwaarden of andere belangen die het bestemmingsplan oogt te beschermen kan de wijziging van het bestemmingsplan niet plaatsvinden.

Gebruiksbepalingen
In de gebruiksbepalingen zijn bepalingen opgenomen ten aanzien van het gebruik van de gronden. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan om de gronden te gebruiken als stortplaats of om er al dan niet buiten gebruik gestelde voertuigen en dergelijke te stellen.

5.4 NATUUR – AGRARISCH

Samenvattend:

- (toekomstige) EHS-gebieden.
- Natuur en agrarisch gebruik gelijkwaardig.
- Bestaande natuurgebieden mogen niet meer worden omgevormd naar een agrarische bestemming.
- Bouwmogelijkheden ten dienste van de bestemming.
- Mogelijkheid om via wijziging de vorm van het agrarisch bouwblok aan te passen.
- Wijzigingsbevoegdheid voor wijziging ten behoeve van natuurontwikkeling.

Algemeen

De gebieden die in het POP-III zijn aangewezen als 'natuur' zijn vaak voor een deel nog in agrarisch gebruik. Omdat dat dit bestaande gebruik tot het moment dat er daadwerkelijk een natuurbestemming op het perceel komt voortgezet moet kunnen worden is gekozen voor een gemengde bestemming waarbij beide functies – natuur en het agrarisch gebruik – goed tot hun recht komen. Het agrarisch gebruik en de natuurbestemming zijn in deze bestemming gelijkwaardig aan elkaar, het bestaande agrarisch gebruik kan dus gewoon worden voortgezet. Uiteindelijk zal, met de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur, het hele gebied een natuurbestemming moeten krijgen.

"Bij recht" toegestaan

Binnen de bestemming is het toegestaan om ten dienste van de bestemming te bouwen. Als de gronden nog in agrarisch gebruik zijn bijvoorbeeld weidepalen en hekken toegestaan. In de natuurgebieden gaat het dan om afrastering, hekken en bijzondere bouwwerken zoals een vogelkijkhut. In het geval van het laatste – de vogelkijkhut – is in de regels bepaald dat alleen de bestaande vogelkijkhut met zijn bestaande hoogte is toegestaan.

Wijzigingsmogelijkheden

- Wijziging vorm van het agrarisch bouwblok

De agrarische bouwblokken zijn toegekend op basis van de nu geldende inzichten en eigendomsverhoudingen. Het kan in de toekomst mogelijk zijn dat door bijvoorbeeld de aankoop van een perceel een bouwblok van vorm zou kunnen veranderen en zo ruimte voor een uitbreiding of een logischer indeling van het bouwblok kan bieden. Het bestemmingsplan biedt in de bestemming "Natuur - Agrarisch" de mogelijkheid om het agrarisch bouwblok van vorm te veranderen. Voorwaarde is dat dit in directe aansluiting op het eerder toegekend bouwblok gebeurd en dat de oppervlakte van het bouwblok niet mag worden vergroot. De verplaatsing van het bouwblok mag niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden, de cultuurhistorische waarden en de waterhuishouding.

- Wijziging natuur

In grote delen van de gebieden met de bestemming "Natuur – Agrarisch" zijn gebieden aangewezen als toekomstige Ecologische Hoofdstructuur: kerngebieden, nieuwe natuur en verbindingszones. De nieuwe natuur vormt op termijn met de bestaande natuurgebieden de Ecologische Hoofdstructuur. Buiten de kerngebieden voor natuurontwikkeling zijn in het POP III een aantal ecologische of robuuste verbindingszones aangewezen. Deze ecologische of robuuste verbindingszones staan gepland in de agrarische gebieden die geen doelstelling kennen voor natuurontwikkeling. De ecologische en robuuste verbindingszones moeten de

bestaande en (deels) nog te ontwikkelen natuurgebieden met elkaar verbinden. Ze zijn indicatief aangegeven en worden pas gerealiseerd als er grond en een inrichtingsplan is. Het is dus nog niet duidelijk of, waar en hoe ze gerealiseerd zullen worden. Om de aanleg van de Ecologische hoofdstructuur en/of de verbindingszones in planologische zin al vast mogelijk te maken is in het bestemmingsplan een wijzigingsmogelijkheid opgenomen die het mogelijk maakt om de agrarische bestemming te wijzigen ten behoeve van natuurontwikkeling in de vorm van een ecologische of robuuste verbindingszone (de bestemmingen "Natuur", "Bos", "Water" en eventuele benodigde dubbelbestemmingen.

Buiten de in het POP III/Gebiedsplan Groningen indicatief aangegeven Ecologische Hoofdstructuur en/of verbindingszones laat het bestemmingsplan in de gebiedsbestemming "Natuur - Agrarisch" geen mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

Aan de wijzigingsbevoegdheid zijn de volgende voorwaarden (deze komen uit het Gebiedsplan Groningen) gekoppeld:
- Grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid.
- Verhoging van het waterpeil in natuurgebieden is pas aan de orde als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheersbare eenheden zijn verworven.
- Verhoging van het waterpeil in natuurgebieden mag niet leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden.
- In beginsel worden geen hydrologische bufferzones buiten de EHS ingesteld. Wederzijdse nadelige beïnvloeding van landbouw en natuur wordt voorkomen of beperkt door te streven naar grote, aaneengesloten natuurgebieden met natuurlijke grenzen en zonodig door het treffen van technische maatregelen.
- Realisatie van de ecologische hoofdstructuur mag niet leiden tot beperkingen op aangrenzende landbouwgronden (planologische schaduwwerking).

De wijziging mag daarnaast niet leiden tot onevenredig nadelige gevolgen voor de eigenaren/gebruikers van aangrenzende bedrijven, woningen en gronden, de natuur- en landschapswaarden (worden bestaande waarden aangetast, bijvoorbeeld door het bebossen van een karakteristiek open gebied), de cultuurhistorische waarden (onder andere verkavelingspatroon, dijken of reliëf) en de waterhuishouding. Deze toetsingsvoorwaarden zijn ook in de planregels (afwegingskader wijzigingsbevoegdheden) opgenomen.
Wanneer niet kan worden voldaan aan al deze voorwaarden of andere belangen die het bestemmingsplan oogt te beschermen kan de wijziging van het bestemmingsplan niet plaatsvinden.

Gebruiksbepalingen

In de gebruiksbepalingen zijn bepalingen opgenomen ten aanzien van het gebruik van de gronden. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan om de gronden te gebruiken als stortplaats of om er al dan niet buiten gebruik gestelde voertuigen en dergelijke te stellen.

5.5 NATUUR

Samenvattend:
- Bestaande natuurgebieden.
- Recreatief medegebruik toegestaan.
- Beschermend aanlegvergunningenstelsel.
- Bouwwerken en werkzaamheden ten dienste van de bestemming toegestaan.

Algemeen

De natuurgebieden groter dan twee hectare zijn bestemd als "Natuur". Dit geldt ook voor kleinere, maar karakteristieke, natuurgebieden. De hoofdfunctie van de gebieden is natuur, met de daarmee samenhangende landschappelijke waarden. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt in typen natuurgebieden, zoals natte of droge natuurgebieden. In de overige gebiedsbestemmingen zijn de kleine, verspreid voorkomende natuur- en bosgebieden medebestemd.

Toegestane bouwwerken en voorzieningen

In de bestemming zijn alleen bouwwerken (geen gebouw zijnde) ten behoeve van de bestemming toegestaan. Het gaat dan om voorzieningen ten behoeve van het beheer en onderhoud van het natuurgebied of voor het recreatieve medegebruik of de waterhuishouding.

Via het aanlegvergunningenstelsel is het mogelijk om recreatieve voorzieningen zoals wandel- en fietspaden en bijbehorende voorzieningen (borden, bankjes e.d.) aan te leggen. Normaal onderhoud van het natuurgebied, of onderhoud en beheer in het kader van een vastgesteld beheersplan valt niet onder het aanlegvergunningenstelsel.

5.6 BOS

Samenvattend:

- Bestaande bosgebieden.
- Recreatief medegebruik toegestaan.
- Beschermend aanlegvergunningenstelsel.
- Bouwwerken en werkzaamheden ten dienste van de bestemming toegestaan.

Algemeen

De bosgebieden groter dan twee hectare zijn bestemd als "Bos". Dit geldt ook voor kleinere, maar karakteristieke, bosjes. De hoofdfunctie van de gebieden is de landschappelijke en natuurlijke waarde van de bossen. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt in loof- of naaldbos. In de overige gebiedsbestemmingen zijn de kleine, verspreid voorkomende natuur- en bosgebieden medebestemd.

Toegestane bouwwerken en voorzieningen

In de bestemming zijn alleen (andere) bouwwerken ten behoeve van de bestemming toegestaan. Het gaat dan om voorzieningen ten behoeve van het beheer en onderhoud van het natuurgebied of voor het recreatieve medegebruik of de waterhuishouding.

Via het aanlegvergunningenstelsel is het mogelijk om recreatieve voorzieningen zoals wandel- en fietspaden en bijbehorende voorzieningen (borden, bankjes en dergelijke) aan te leggen. Normaal onderhoud van het natuurgebied, of onderhoud en beheer in het kader van een vastgesteld beheersplan valt niet onder het aanlegvergunningenstelsel.

5.7 DUBBELBESTEMMINGEN GEBIEDSWAARDEN

5.7.1 DUBBELBESTEMMING "WAARDE – BESLOTEN GEBIED"

De besloten gebieden zijn de gebieden waar de houtsingelstructuur nog redelijk tot goed in stand is gebleven. Kenmerk voor de gebieden zijn de voornamelijk opstrekkende verkaveling, met houtsingels op de kavelgrenzen die de basis zijn voor het besloten karaker, microreliëf en verspreid voorkomende elementen als dobben, poelen en pingoruïnes.

De spelregels voor de Houtsingelhoofdstructuur zijn in dit gebied van toepassing via de regeling voor kapvergunningen.

Uitbreidingen van agrarische bedrijven zijn toegestaan in het gebied, daarbij moet bij de uitbreiding wel gekeken naar de gebiedswaarden: past de ontwikkeling in de kenmerkende waarden van het gebied of kan met bijvoorbeeld een andere positionering van de gebouwen tot een betere inpassing worden gekomen?

In het aanlegvergunningenstelsel zijn een aantal werken en werkzaamheden pas mogelijk nadat een aanlegvergunning is verleend vooral voor werkzaamheden die plaatsvinden binnen de kroonprojectie van bomen uit de singels en de verkavelingspatronen aantasten (dempen van sloten). Het strijdige gebruik betreft het dempen van dobben en poelen. Zie ook hoofdstuk 8 voor een uitgebreidere uitleg en het afwegingskader.

5.7.2 DUBBELBESTEMMING "WAARDE – HOUTSINGELRESERVAAT"

In de Visie Houtsingelhoofdstructuur zijn een aantal gebieden aangewezen als reservaatgebieden voor houtsingels. Dit zijn gebieden waar de houtsingelstructuur van grote waarde is, hier vinden feitelijk weinig tot geen grootschalige agrarische activiteiten meer plaats. De singelstructuur is dicht en goed van kwaliteit. Op basis van de Visie en Spelregels voor de houtsingelgebieden is het niet toegestaan om de singels te kappen. In het aanlegvergunningenstelsel zijn deze activiteiten als strijdig gebruik aangemerkt.

5.7.3 DUBBELBESTEMMING "WAARDE – OPEN GEBIED"

De landschappelijke waarde in de vorm van openheid is hier van belang. Deze gebieden zijn ook van belang voor de weidevogels vanwege de openheid, de hoge grondwaterstand, de rust, vochtige bodem, plas-draspercelen in het vroege voorjaar, voldoende voedsel, structuurrijke kruidenrijke grasmat en een groot aandeel hooiland in eerste helft van juni. In deze gebieden wordt in de doeleindenomschrijving de openheid, het verkaveling- en slotenpatroon en handhaving van de hoge grondwaterstand als een kenmerk en te behouden kwaliteit van het gebied vastgelegd. In deze open gebieden is een aantal beperkingen aan de agrarische bedrijven opgenomen; namelijk dat een nieuw agrarisch bouwblok in het kader van bijvoorbeeld een bedrijfsverplaatsing niet is toegestaan en bij uitbreidingen van agrarische bedrijven moet rekening worden gehouden met de karakteristieke openheid van het gebied. Uitbreidingen zijn wel mogelijk, maar de openheid van deze gebieden stelt dus wat extra voorwaarden aan een uitbreiding in het kader van de landschappelijke inpassing. In verband met de ruimtelijke uitstraling (verdichting van het landschap) zijn boom-, sier-, graszoden en fruitteelt in deze gebieden niet toegestaan.

In het aanlegvergunningenstelsel zijn een aantal werken en werkzaamheden als strijdig gebruik (dus niet toegestaan) aangemerkt, of ze zijn pas mogelijk nadat een aanlegvergunning is verleend. Het strijdige gebruik betreft voornamelijk het aanplanten van bomen, bossen en het omzetten van gras- of bouwland in boom-, sier-, graszodenteelt en fruitteelt, het dempen van sloten en ingrepen in de waterhuishouding die leiden tot een verlaging van de grondwaterstand. Zie ook hoofdstuk 8 voor een uitgebreidere uitleg en het afwegingskader.

5.7.4 DUBBELBESTEMMING "WAARDE – PINGORUÏNE"

Pingoruïnes zijn ontstaan na de ijstijd, ondergrondse ijsbellen die de grond omhoog duwden smolten en lieten een grillige verhoogde rand in het landschap achter. De ruïnes vulden zich met water en werden gebruikt als drenkplaats voor vee.

In het verleden zijn al veel van deze elementen verdwenen om plaats te maken voor een rationelere verkaveling of omdat het onderhoud niet meer bij te houden was. Het dempen van de pingoruïnes, en verschillende ingrepen in de bodemstructuur en de waterhuishouding die de pingoruïne kunnen schaden zijn niet toegestaan. Via het aanlegvergunningenstelsel zijn deze activiteiten als strijdig gebruik aangemerkt.

HOOFDSTUK 6 Beleidsuitgangspunten

6.1 ALGEMEEN

Het bestemmingsplan en de beleidsuitgangspunten zijn een verdere uitwerking van de Kadernota, waarin de hoofdlijnen voor het bestemmingsplan zijn vastgelegd. Er is een evenwicht gezocht tussen de functies die ontwikkelingsmogelijkheden nodig hebben en functies en waarden die beschermd moeten worden.

Het bestemmingsplan Buitengebied is daarom enerzijds een conserverend bestemmingsplan geworden waarin de bestaande functies worden vastgelegd en anderzijds een ontwikkelingsgericht bestemmingsplan omdat rekening wordt gehouden met te voorziene ruimtelijke ontwikkelingen. Gedacht kan worden aan de verwachte uitbreiding van een deel van de agrarische bedrijven, nieuwe economische dragers in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen, recreatieve ontwikkelingen en de ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur.

Het bestemmingsplan houdt waar dit noodzakelijk is rekening met bestaand beleid van hogere overheden, zoals de Nota Ruimte, het Provinciaal Omgevingsplan, de provinciale Omgevingsverordening en het Gebiedsplan Groningen.

In dit hoofdstuk worden de beleidsuitgangspunten voor de agrarische bedrijven, de woningen, niet-agrarische bedrijven, de recreatiebedrijven en de andere functies beschreven. De uitgangspunten worden hierna per onderwerp verder besproken.

6.2 AGRARISCHE BEDRIJVEN

Samenvattend:

- Bestemming: "Agrarisch – Agrarisch bedrijf".
- Bieden van bouwmogelijkheden voor reële agrarische bedrijven.
- Omvang van het bouwblok gekoppeld aan bedrijfsomvang.
- Flexibel bouwblok.
- Mogelijkheden voor hervestiging en verplaatsing.
- Onderscheid in typen bedrijven en mogelijkheden per gebiedsbestemming.
- Gevoelige gebieden: minder mogelijkheden voor de landbouw.
- Uitbreidingsmogelijkheden via een wijzigingsbevoegdheid.
- Landschappelijke inpassing.
- Regeling tweede bedrijfswoning.
- Agrarisch verwante nevenactiviteiten en (co-)mestvergisting toegestaan.
- Mogelijkheden voor recreatieve voorzieningen op het agrarisch bedrijf.
- Wanneer milieueffectrapportage?

- Regeling voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.

6.2.1 ALGEMEEN

De bestaande reële agrarische bedrijven hebben een agrarisch bouwblok toegekend gekregen: de bestemming "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3" of "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4". Uitgangspunt van een agrarisch bouwblok is het bieden van bouwmogelijkheden ten behoeve van het reële agrarisch bedrijf.

6.2.2 OMVANG VAN HET BOUWBLOK EN SYSTEMATIEK (FLEXIBEL OF CONCREET BOUWBLOK)

Omvang van het bouwblok

De in de geldende bestemmingsplannen en provinciale omgevingsverordening opgenomen maximale maat van 1 hectare blijkt voor een flink aantal bedrijven nu reeds te weinig ruimte te bieden, laat staan dat er ruimte bestaat voor enige ontwikkeling van de bedrijfsvoering. De gemeente kiest er daarom ook voor om de grotere bedrijven ruimere bouwblokken te geven.
De maximale omvang van de bouwblokken is gebaseerd op een aantal criteria die in samenhang worden beoordeeld in de volgorde:

1. het gebiedstype;
2. de omvang van het bedrijf in nge's;
3. de vraag of er sprake is van een reëel bedrijf en reële inkomensvorming;
4. het type bedrijf en bijbehorende bestemming.

Hierna worden deze punten verder toegelicht.

Criterium 1: het gebiedstype

Ter bescherming van onder andere de plaatselijk hoge natuur- en landschapswaarden is een nuancering per gebied of type bedrijf aangebracht bij het toekennen van de bouwblokken. In de gebieden met de gebiedsbestemmingen "Natuur – Agrarisch" en "Agrarisch met waarden – Natuur") zijn de bouwblokken beperkt tot maximaal 1 hectare, tenzij al een groter bebouwd oppervlak aanwezig was. In de lintbebouwing[1] en de zones rond de kernen zijn de bouwblokken ook beperkter van omvang. Reden hiervoor is dat deze locaties feitelijk niet geschikt voor verdere groei. De bedrijven liggen hier in/nabij de woonkernen en kunnen milieutechnisch gezien vaak al niet meer uitbreiden. Een bouwblok van maximaal 1 hectare is dan ook het maximum gezien de locatie. Uitbreidingen zouden hier mogelijk kunnen zijn door een langgerekt bouwblok 'het veld in' toe te kennen, maar dit is vanuit landschappelijk oogpunt zeer ongewenst. De openheid rond de linten gaat dan verloren doordat bouwblokken 300 – 400 meter diep gaan worden of achter het lint komen te liggen. In het bestemmingsplan is een regeling opgenomen die het mogelijk maakt om dit soort bedrijven uit de linten of kernen te plaatsen naar een geschiktere locatie met groeimogelijkheden voor de ondernemer.

[1] Lintbebouwing: bebouwing met het ruimtelijk karakter van een lintvorm met een zekere dichtheid van bebouwing. Gebieden die steeds meer een woonfunctie en niet-agrarische bedrijfs- of maatschappelijke functie krijgen.

Bedrijven die nu al groter (qua bebouwing) zijn hebben een bij de omvang van de bebouwing passend bouwblok toegekend gekregen.

Nader onderscheid op basis van gebied	Maximale bouwblok[2]
Gebiedsbestemmingen Agrarisch met waarden – Natuur en Natuur – Agrarisch.	1 hectare
Lintbebouwing, zones rond de kernen	1 hectare

Criterium 2: de omvang van het bedrijf in nge's
Voor de planopzet wordt uitgegaan van toekenning van de maximale grootte van de bouwblokken op basis van het volgende schema (gebaseerd op nge's), waarbij waar mogelijk ook rekening is gehouden met bijvoorbeeld het type bedrijf, de gebiedskwaliteiten en waar mogelijk en de verwachte bedrijfsontwikkeling (doorgroeien, andere activiteiten waaronder agrarisch natuurbeheer, of beëindigen in verband met het afwezig zijn van een bedrijfsopvolger). Een klein bedrijf van rond de 20 nge dat aangeeft binnenkort te willen stoppen, heeft dan ook de bestemming "Wonen" gekregen.

	> 1,5 en maximaal 2 hectare	1- maximaal 1,5 hectare	Maximaal 1 hectare	bestaand erf tot maximaal 0,5 hectare	wonen
< 20 nge					
20 tot 40 nge					
40-70 nge					
70 – 120 nge					
> 120 nge					

Het gaat hier om de maximale maat dat een bouwblok kan krijgen. De bouwblokken zijn in eerste instantie toegekend op basis van de huidige bedrijfsgrootte, dus de bedrijfsomvang in nge's (Nederlandse Grootte Eenheden). Deze bedrijfsomvang is berekend op basis van de gegevens uit de agrarische enquête. De keus om het bouwblok te baseren op de bedrijfsomvang is gebaseerd op het principe om aan te sluiten bij de bestaande bedrijfsomvang (in nge) en op deze manier ook enige ruimte te bieden voor uitbreidingen. Een ander voordeel van het werken met nge's is de gelijkheid en vergelijkingsmogelijkheden die het biedt. De nge-berekening is een objectieve manier voor het berekenen van de bedrijfsomvang, zo kunnen verschillende (typen) bedrijven met elkaar worden vergeleken. Het geeft ook duidelijkheid naar de agrariër, het is zo goed te motiveren waarom het ene bouwblok groter is geworden als het andere. Bedrijven die in omvang vergelijkbaar zijn hebben een vergelijkbaar bouwblok gekregen. Dit systeem geeft de minste discussie of ruimte voor eigen interpretaties.

In de provinciale Omgevingsverordening is een maximaal bouwblok van 1 hectare benoemd. Dit is onvoldoende voor de meeste bedrijven in het Westerkwartier. Daarom is gebruik gemaakt van de mogelijkheid om af te wijken van de verordening. In een convenant tussen de provincie Groningen en de gemeenten in de regio Westerkwartier is afgesproken dat in het bestemmingsplan bouwblokken van maximaal 1,5 hectare worden toegekend, tenzij de bestaande bouwblokken groter zijn dan 1,5 hectare. Het convenant is opgenomen in bijlage 16. Naar aanleiding van de afspraken in het convenant zijn enkele locaties die in het ontwerpbestemmingsplan waren bestemd als "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4" in het vastgestelde bestemmingsplan bestemd als "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3". Indien een

[2] Tenzij het bedrijf nu al meer bebouwing heeft dan de in de tabel genoemde oppervlaktes.

bestaand bouwblok groter is dan 1,5 hectare, is een groter bouwblok opgenomen met de bestemming "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4".

Uitzondering op het nge's-criterium: schapen en geitenhouderijen
Een uitzondering is gemaakt voor de schapen- en geitenhouderijen. Ondanks de grote aantallen dieren die hier vaak worden gehouden is een bedrijf qua nge's vaak niet als volwaardig te beschouwen. Dit levert een knelpunt op voor de noodzakelijke bebouwing: in het voorjaar worden de schapen binnen gehouden voor het lammeren. Vaak is hier wel een flinke schuur voor nodig, die niet te realiseren is in de woonbestemming. Deze schapen- of geitenhouderijen (>200 ooien/melkgeiten) krijgen daarom een (klein) agrarisch bouwblok van maximaal een halve hectare. Bedrijven met meer dan 400 melkgeiten of ooien krijgen een bouwblok van maximaal 1 hectare. Op veel geitenhouderijen geldt eveneens dat het aantal dieren niet voldoende is voor een bouwblok. Wel worden vaak enkele honderden dieren gehouden en wordt de melk op het bedrijf verwerkt in kaas. Omdat dit veel extra werk oplevert, en er een productie- en/of verkoopruimte nodig is, krijgen deze bedrijven alsnog een (klein) agrarisch bouwblok.

Criterium 3: de vraag of er sprake is van een reëel bedrijf en reële inkomensvorming.
Het aantal nge's zegt niet alles, niet elk bedrijf vraagt feitelijk een grote inspanning in manuren of levert slechts een (zeer) beperkt inkomen op. In aanvulling op de nge's wordt daarom ook getoetst op de vraag of er sprake is van een 'reëel bedrijf' en reële inkomensvorming. Deze toets kan plaatsvinden bij bijvoorbeeld een bouwvergunning (wordt er wel gebouwd ten dienste van de bestemming en het reële agrarisch bedrijf) of bij de aanvraag om wijziging van het bestemmingsplan.

Het gaat er dan om de vraag of de activiteiten een dusdanige hoeveelheid werk vragen dat er sprake is van een volledige dagtaak voor de ondernemer. Nge's zeggen niet alles: een klein aantal paarden (bijv. 10 nge) op topniveau te trainen is een volledige dagtaak, een paardenfokkerij met enkele tientallen paarden (bijv. 40 nge) is een minder intensieve taak dan het trainen van toppaarden. Ook bij kwekerijen (bijv. Buxus) is de arbeidsinzet redelijk beperkt. Voor geiten- en schapenhouderijen is al een algemene afwijking van de nge-regel opgenomen. Tevens kan het zo zijn dat het inkomen dat uit de activiteiten minimaal is en dat er een baan buitenshuis noodzakelijk is voor het inkomen. In dit soort gevallen is er dus geen sprake van een reëel bedrijf. Dit wordt bij twijfel per geval worden bekeken. De ondernemer dient te onderbouwen dat er sprake is van reële bedrijfsvoering en inkomensvorming. In de definities is een begripsbepaling van reëel agrarisch bedrijf opgenomen.

Criterium 4: het type bedrijf
Waar mogelijk wordt geen onderscheid gemaakt in typen bedrijvigheid. De gemeente is van mening dat in principe alle vormen van agrarische bedrijvigheid worden toegestaan. Onder een agrarisch bedrijf worden echter de champignon- en viskwekerijen, gebruiksgerichte paardenhouderijen, maneges en de glastuinbouw in ieder geval niet verstaan, vanwege onder andere de industriële uitstraling, of de voornamelijk recreatieve opzet en/of de (grote) verkeersaantrekkende werking van deze bedrijven. Deze bedrijven hebben een specifieke bestemming gekregen of vallen onder de bestemming "Bedrijf" of onder een specifieke agrarische bedrijfsbestemming (zie ook volgende tabel).

Om de landschappelijke en/of natuurlijke waarden te beschermen zijn een aantal beperkingen opgelegd aan de toegestane typen bedrijvigheid. Zo zijn het boomkwekerij-, sierteelt- en

het fruitteeltbedrijf alleen toegestaan na ontheffing en als het bedrijf grenst aan de gebiedsbestemmingen Agrarisch (zonder de dubbelbestemmingen "Waarde – Open gebied", "Waarde – Reliëf", "Waarde – Houtsingelreservaat", "Waarde – Verkaveling" of 'Waarde – Pingoruïne"). Boom- en sierkwekerijen en fruitteeltbedrijven zorgen voor een verdichting van het landschap, waardoor uitzichten verdwijnen, en worden vaak intensief gebruikt (egaliseren, containerteelt, mest- en bestrijdingsmiddelen). Door deze landschappelijke en milieueffecten zijn deze bedrijven niet gewenst in de open gebieden en in de gebieden met grote landschappelijke en natuurlijke waarden.

Hieronder wordt in een tabel aangegeven welke bedrijfstypen binnen welke bestemmingen zijn toegestaan in het bestemmingsplan.

Type bedrijf	Toegestaan binnen de bestemming A-AB?	Bestemming
Akkerbouw	Ja	Agrarisch – Agrarisch bedrijf
Bloembollen, teelt in open grond	Niet toegestaan.	Nvt
Boomkwekerij (ook sierkwekerij)	Ja, bij ontheffing in gebied "Agrarisch" (niet in open gebieden, bij waardevol reliëf of verkaveling en in de houtsingelreservaten).	Agrarisch – Kwekerij +gebiedsbestemming (na ontheffing).
Champignonkwekerij	Nee, alleen bestaande bedrijven.	Bedrijf
Fruitteelt	Ja, bij ontheffing in gebied "Agrarisch" (niet in open gebieden, bij waardevol reliëf of verkaveling, in de houtsingelreservaten)	Agrarisch - Fruitteelt + gebiedsbestemming
Glastuinbouw (komt niet voor)	Nee, alleen bestaand. Wel als teeltondersteunend glas/tunnelkassen bij een kwekerij. In gebiedsbestemming "Agrarisch" (niet in open gebieden, grootschalig open gebieden bij waardevol reliëf of verkaveling, in de houtsingelreservaten of in de visuele invloedszone rond de wierden)	Nvt
Grondgebonden veehouderij	Ja	Agrarisch – Agrarisch bedrijf
Houtteelt	Alleen toegestaan in de bosontwikkelingszones ("milieuzone – bosontwikkeling').	Agrarisch – Agrarisch bedrijf gebiedsbestemming
Intensieve veehouderij	Ja, alleen in de bestaande vloeroppervlakte. Via ontheffing en akkoord van GS is uitbreiding mogelijk.	Agrarisch – Agrarisch bedrijf met de aanduiding "intensieve veehouderij"
Kwekerij/tuinbouw, teelt in open grond	Ja	A-AB/A-KW (afhankelijk van de voorzieningen) +gebiedsbestemming
Kwekerij, met glas/tunnelkassen	Ja, binnen ontheffingsvoorwaarden bestemmingsplan	Agrarisch – Kwekerij
Paardenhouderij (fokken, handelen en trainen van paarden), pension	Ja, als een gebruiksgerichte paardenhouderij of mengvorm van gebruiksgericht en productiegerichte paardenhouderij.	Agrarisch – Paardenhouderij
Manege	Nee, alleen bestaand, of in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.	Sport - Manege

Type bedrijf	Toegestaan binnen de bestemming A-AB?	Bestemming
Pelsdierenhouderij	Ja, alleen in de bestaande vloeroppervlakte. Via ontheffing en akkoord van GS is uitbreiding mogelijk.	Agrarisch – Agrarisch bedrijf, met de aanduiding "intensieve veehouderij".
Vis- of wormenkwekerij	Nee	Nvt

Flexibel of concreet bouwblok

Tijdens het opstellen van de kadernota zijn discussies gevoerd over de systematiek van het toekennen van agrarische bouwblokken, waarbij uitgangspunt was dat rekening moest worden gehouden met enerzijds de uitbreidingsmogelijkheden én flexibiliteit voor de agrariërs en het beschermen van onder andere de landschappelijke waarden anderzijds. De grootte van de bouwblokken wordt in eerste instantie gebaseerd op de bedrijfsomvang, waarbij rekening wordt gehouden met de landschappelijke en cultuurhistorische elementen en/of natuurlijke waarden. In een aantal gevoelige gebieden (de gebieden met de hoge landschappelijke en natuurlijke waarden en de toekomstige EHS) worden de bouwblokken in principe gelimiteerd op maximaal 1 of 1,5 hectare. Bedrijven die nu al groter (qua bebouwing) zijn krijgen in principe een groter bouwblok, passend bij de huidige bedrijfsomvang.

Er is daarnaast ook een afweging gemaakt tussen een flexibel systeem met verbale bouwblokken en concreet begrensde bouwblokken. De keuze is voor de gemeente Marum gevallen op het volgende systeem: een groot bestemmingsvlak waarbinnen een flexibel bouwblok wordt aangewezen. Een systeem dus dat enerzijds concrete grenzen en zekerheid aan derden biedt en anderzijds de agrariër de ruimte geeft voor een eigen invulling van de bouwmogelijkheden en die aan te passen op de bedrijfsontwikkeling of veranderende eigendomgrenzen. Een dergelijk systeem voorkomt onder andere dat vele ontheffingen of wijzigingen voor vaak kleine overschrijdingen van de grenzen van de bouwblokken moeten worden gevoerd.

De gemeente Marum heeft gekozen voor een flexibel systeem voor het toekennen van de bouwblokken. De agrarische bedrijven hebben daarom een bestemmingsvlak van 2 hectare toegekend gekregen. Met een nummering (1, 2, 3 of 4) is binnen het bestemmingsvlak aangegeven welke oppervlakte van het bestemmingsvlak mag worden gebruikt als agrarisch bouwblok. Deze aanduidingen geven de volgende maximale groottes voor de agrarische bouwblokken aan:

Bestemming	Maximale grootte bouwblok
Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1	≤ 0,5 hectare
Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2	≤ 1 hectare
Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3	≤ 1,5 hectare
Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4	≤ 2 hectare

De houtsingels en andere waardevolle elementen zijn zoveel mogelijk buiten het bestemmingsvlak gelaten. In de planregels is voor deze elementen binnen en buiten het bestemmingsvlak een beschermend aanlegvergunningenstelsel opgenomen.

Bedrijven met meerdere locaties

Agrarische bedrijven met twee volwaardige of reële bedrijfslocaties hebben twee afzonderlijke bouwblokken toegekend gekregen, omdat het ruimtelijk gezien ook twee gescheiden bedrijfslocaties zijn. Dit gaat overigens niet op in situaties waar een schuur vlakbij het bedrijf (bijvoorbeeld aan de overkant van de weg) staat of wanneer een tweede bedrijfswoning

op grote afstand van het bedrijf is gevestigd (deze heeft dan veelal een woonbestemming gekregen).

Intensieve veehouderijen

De regeling voor intensieve veehouderijen is in vergelijking met eerder beleid drastisch veranderd. De reden hiervoor ligt in het provinciale beleid zoals dat is verwoord in het Provinciaal Omgevingsplan 2009-2013 en de bijbehorende verordening. De bestaande intensieve veehouderijen zijn door middel van de aanduiding "intensieve veehouderij" op de plankaart aangegeven. Voor intensieve veehouderijen geldt dat deze alleen zijn toegestaan voor zover ze al aanwezig waren (ten tijde van het vaststellen van het ontwerpbestemmingsplan). Daarnaast is het niet toegestaan om uit te breiden, daarom is bepaald dat de omvang van de intensieve veehouderijtak, zoals deze bestond ten tijde van de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan is toegestaan. Een uitbreiding van het aantal dierplaatsen is toegestaan na een ontheffing van GS op basis van de provinciale omgevingsverordening.

6.2.3 BEDRIJFSBEBOUWING

Op het agrarisch bouwblok mogen alleen gebouwen en (andere) bouwwerken ten dienste van de bestemming, dus het agrarisch bedrijf, worden opgericht. Het gaat dan in eerste instantie vooral om stallen voor het vee, opslagloodsen bij akkerbouwbedrijven, werktuigenbergingen, mestsilo's, kuilvoerplaten, maar ook de bedrijfswoning en de daarbij behorende bijgebouwen. Bij het agrarisch bedrijf behoren in ieder geval ook de activiteiten en functies die genoemd zijn in de doeleindenomschrijving en/of de functies die na de verlening van een ontheffing of na een wijziging van het bestemmingsplan zijn toegestaan. Ten behoeve van deze functies, zoals agrarische nevenactiviteiten, mag dus ook verbouwd of gebouwd worden na verlening van de ontheffing of het afgerond zijn van de wijziging.

Bebouwing ten behoeve van het reële agrarisch bedrijf is dus toegestaan. In de begripsbepalingen (planregels) is een definitie opgenomen van 'reëel agrarisch bedrijf': een (agrarisch) bedrijf dat nu of op redelijke termijn voldoende werk en inkomen kan opleveren voor één (gedeeltelijke) arbeidskracht die in duurzaam (neven)beroep aan het bedrijf verbonden is. Bij een reëel bedrijf is er dus sprake van een bedrijfsvoering die niet volwaardig is en wordt uitgeoefend door een agrariër die ook bijvoorbeeld deels elders werkt en daar ook een deel van zijn inkomen verdient. Wat een redelijk inkomen of een redelijke tijdsbesteding is hangt af van het soort bedrijf, de wijze van bedrijfsvoering (modern of nog 'ouderwets') en de persoonlijke situatie van de ondernemer (afbetaalde boerderij? Alleenwonend of een gezin te onderhouden? Inkomsten uit andere baan of van een partner). Een reëel bedrijf is dus niet automatisch een volwaardig bedrijf, zo biedt het bestemmingsplan ook bouwmogelijkheden voor kleinere, afbouwende of opbouwende agrariërs.

In de planregels zijn de maximale goot- en nokhoogtes en dakhellingen en dergelijke aangegeven. Voor een aantal bouwwerken – geen gebouw zijnde zoals silo's of een hooikiep gelden afwijkende (grotere) toegestane bouwhoogtes. Via een ontheffing kan van de toegestane bouwhoogte worden afgeweken, dit kan bijvoorbeeld vooral bij de akkerbouwbedrijven van belang zijn om de stapelkratten in de schuur te passen. Tevens is een ontheffing opgenomen voor een afwijkende dakvorm die vaak bij moderne staltypes, zoals serrestallen of boogstallen wordt gebruikt. De ontheffing wordt getoetst aan de gevolgen voor het landschap.

Binnen het agrarisch bouwblok (als dat is gelegen binnen de gebiedsbestemmingen "Agrarisch" (met uitzondering van de gebieden met de dubbelbestemmingen "Waarde – Open

gebied", "Waarde – Houtsingelreservaat" of "Waarde – Verkaveling") mogen teeltondersteunende kassen tot een oppervlakte van 1.000 m² worden toegestaan. Via een ontheffing kan deze oppervlakte worden uitgebreid tot 2.000 m², dit moet dan wel aantoonbaar noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering. Deze ontheffing mag worden toegepast in dezelfde gebieden als de 'bij recht'- regeling.

6.2.4 BEGINSEL VAN BEBOUWINGSCONCENTRATIE EN NADERE EISEN-REGELING

Omdat de agrarische bedrijven een bestemmingsvlak van 2 hectare hebben gekregen en daarbinnen een flexibel bouwblok is het belangrijk om de bebouwing te concentreren, zodat geen rommelig overkomende verspreide bebouwing wordt gerealiseerd. In de planregels is daarom bepaald dat de bebouwing volgens het concentratiebeginsel moet worden gerealiseerd. Bij een klein agrarisch bedrijf betekent dit bijvoorbeeld dat een nieuwe stal niet op het achterste deel van het bestemmingsvlak wordt gerealiseerd, maar dichter bij de bestaande bebouwing.

Via de nadere eisen regeling kunnen B&W eisen stellen aan de plaats en afmeting van de bebouwing ten behoeve van het beginsel van de bebouwingsconcentratie, het bebouwingsbeeld, de landschappelijke inpassing, de verkeersveiligheid, de milieusituatie, de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden, de waarden die door middel van de dubbelbestemmingen worden beschermd en de houtsingels. Op deze manier kan eventueel worden voorkomen dat problemen met milieuvergunningen ontstaan of dat de eigenaar/gebruiker van een aangrenzend perceel wordt gehinderd in zijn gebruiksmogelijkheden. Ook kan de eis worden gesteld om te komen tot een goede landschappelijke inpassing van het bedrijf.

6.2.5 UITBREIDINGSMOGELIJKHEDEN

De agrarische bouwblokken zijn in dit bestemmingsplan toegekend op basis van de bestaande bedrijfsomvang. In de toekomst zal een deel van deze agrarische bedrijven willen uitbreiden. De uitbreiding is vaak noodzakelijk om de concurrentie met andere bedrijven en de wereldmarkt aan te kunnen. De gemeente wil op deze ontwikkelingen in kunnen spelen. Het bestemmingsplan voorziet daarom in de mogelijkheid om het agrarisch bouwblok in de toekomst uit te breiden. Via een wijziging van het bestemmingsplan kan het bouwblok tot maximaal 2 hectare worden uitgebreid in de gebieden waar de agrarische bedrijfsvoering de ruimte krijgt: in de gebieden met gebiedsbestemming "Agrarisch". Nog grotere uitbreidingen dan twee hectare worden via een partiële herziening van het bestemmingsplan geregeld. Bedrijven die willen doorgroeien naar een zeer grote omvang hebben op grond van het provinciale beleid vestigingsmogelijkheden op het Hogeland en in Oldambt.

In de wijzigingsbevoegdheid binnen de bestemmingen "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3" en "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4" is de mogelijkheid voor het toekennen van een andere bestemming om zo een andere grootte bouwblok toe te staan. Het toegestane bouwblok kan groter of kleiner worden gemaakt. Alleen wanneer het bestemmingsvlak grenst aan de bestemming "Agrarisch" mag de maximale grootte voor het bouwblok (2 hectare) worden toegekend. De maximale bouwblokgrootte in gebieden met de gebiedsbestemmingen "Agrarisch met waarden – Natuur" en "Natuur – Agrarisch", in de lintbebouwing en in de zones rond de kernen bedraagt 1 hectare. De uitbreiding van het bedrijf moet noodzakelijk zijn vanuit bedrijfseconomisch oogpunt. Het bedrijf moet landschappelijk worden ingepast, hierover zal een zogenaamd "keukentafelgesprek" plaatsvinden. In de gebieden met de dubbelbestemming "Waarde – Hout-

singelreservaat"[3] moet de uitbreiding van het agrarisch bedrijf ook voldoen aan de spelregels voor de houtsingels. De singels die zijn aangeduid als " houtsingel"[4] mogen met de uitbreiding van een agrarisch bedrijf ook niet worden aangetast.

De wijzigingsbevoegdheid wordt getoetst aan de waarden en belangen die het plan beoogt te beschermen (deze komen tot uitdrukking in de toegekende bestemmingen en aanduidingen op de plankaart en in de doeleindenomschrijving opgenomen waarden. De uitvoerbaarheid (milieutechnisch, waterhuishoudkundig, ecologisch, externe veiligheid en archeologisch) van de uitbreiding moet zijn aangetoond. Ook moet de landschappelijke inpasbaarheid worden aangetoond.

6.2.6 LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Ruimtelijke kwaliteit op de agrarische bouwblokken is een belangrijk aandachtspunt. Zeker wanneer op de agrarische bedrijven de trend van verdere schaalvergroting in de landbouw doorzet wordt de inpassing van met name de grote bedrijven steeds belangrijker. Grote agrarische bedrijven zullen op termijn kleine bedrijfsterreintjes van enkele hectares groot worden en de stallen worden steeds groter, hoger en rationeler of in een afwijkende vorm (serrestal, boogstal) gebouwd. Het is zaak om deze goed in te passen in het landschap.
Het beleid van de Provincie Groningen - zoals verwoord in het POP III - gaat uit van het volgende principe voor maatwerk voor agrarische schaalvergroting: "*Agrarische bedrijven die zich verder willen ontwikkelen door schaalvergroting, hebben vaak behoefte aan uitbreiding van de bedrijfsgebouwen en vergroting van het bouwblok. De mogelijkheden voor een goede inpassing van agrarische bedrijfsbebouwing zijn sterk afhankelijk van het landschap. Daarom is maatwerk vereist. Wij vragen gemeenten om samen met ons op basis van een gedegen analyse van de functionele en ruimtelijke kwaliteiten van gebieden, te bepalen of en zo ja in hoeverre agrarische schaalvergroting mogelijk is.*

De regio West-Groningen heeft inmiddels de analyse op landschapsniveau uitgevoerd als voorbereiding op de bestemmingsplannen buitengebied.

In de verordening is vastgelegd dat gemeenten voor bouwpercelen groter dan 1 hectare aan de hand van een zestal criteria in de toelichting op het bestemmingsplan aan te geven hoe de landschappelijke inpassing vorm wordt gegeven. Het gaat om de volgende zes ruimtelijke randvoorwaarden:

- *Het respecteren van historisch gegroeide landschapsstructuur.*
- *Afstand houden tot ruimtelijke elementen.*
- *Goede infrastructurele ontsluiting.*
- *Zorgvuldige en evenwichtige ordening, maatvoering en vormgeving van de bebouwing.*
- *Een erfinrichting afgestemd op het zorgvuldig inpassen in het landschapstype.*
- *Saneren van opstallen die niet meer voor de bedrijfsvoering in gebruik zijn (met uitzondering van monumentale karakteristieke gebouwen.*

De verantwoordelijkheid voor de landschappelijke inpassing van schaalvergroting ligt in beginsel bij de gemeente. Afhankelijk van de omvang van de schaalvergroting en de kwetsbaarheid van het landschap vullen wij onze betrokkenheid als volgt in: voor elke vorm van schaalvergroting willen wij dat

[3] Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier, deel II Spelregels, Provincie Groningen, augustus 2005.

[4] Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier, deel II Spelregels, Provincie Groningen, augustus 2005.

het keukentafelgesprek als onderdeel van de maatwerkbenadering wordt gevolgd. Voor schaalvergroting die plaatsvindt op een bouwperceel tot 1 hectare vinden wij dat de verantwoordelijkheid daarvoor bij de gemeenten ligt. Voor schaalvergroting op bouwpercelen groter dan 1 hectare borgen wij onze betrokkenheid bij de keukentafelgesprekken door hier over afspraken te maken met de gemeente. Indien sprake is van een vergroting van het bouwblok tot een totale omvang van meer dan 1 hectare in zeer kwetsbare gebieden of tot een omvang van meer dan 1,5 hectare in de overige gebieden neemt de provincie deel aan de keukentafelgesprekken. Een vergroting van het bouwblok tot een totale oppervlakte van meer dan 2 hectare heeft in het algemeen een dusdanige invloed op het landschap dat wij daarbij een afweging op provinciaal niveau noodzakelijk vinden. Deze uitbreidingen maken wij daarom alleen maar mogelijk met een ontheffing."

De gemeentes zijn er van uit gegaan dat van een grootschalige agrarische bouwontwikkeling sprake is als het bestemmingsplan gewijzigd of herzien moet worden om de gewenste ontwikkelingen mogelijk te maken. "Gewone" agrarische bouwontwikkeling (dus bouwen binnen het toegekende bouwblok: uitbreidingen van bestaande gebouwen of vervanging van bestaande gebouwen) worden via de nadere-eis getoetst aan het aspect landschappelijke inpassing.

Bij het toekennen van de bouwblokken is rekening gehouden met deze zes voorwaarden, en met name de eerste twee voorwaarden. De bouwblokken zijn qua grootte, uitbreidingsmogelijkheden, ontheffings- en wijzigingsmogelijkheden afgestemd op het landschapstype. In de kwetsbare landschappen, gebieden met hoge natuurwaarden of de lintbebouwing zijn de bouwblokken beperkt tot 1 of 1,5 hectare. Ook zijn hier minder mogelijkheden voor bijvoorbeeld uitbreidingen.

Bij het intekenen van de bouwblokken is met behulp van de kadastrale en topografische kaarten en de luchtfoto's rekening gehouden met de landschapselementen zoals houtsingels, sloten en waardevolle erven. De bouwblokken zijn niet door de singels en sloten heengetekend. De waardevolle erven aan de voorzijde van de boerderijen maken deel uit van het bouwblok (met de bepaling dat voor de voorgevel niet mag worden gebouwd).

De laatste drie bepalingen (ontsluiting, ordening van de gebouwen, erfinrichting) kunnen pas worden getoetst via de nadere-eisen-regeling of wanneer een ontheffing of wijziging wordt aangevraagd. Dit bestemmingsplan regelt in eerste instantie vooral de bestaande situatie.

In de doeleindenomschrijving van de bestemmingen "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3" en "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4" is de landschappelijke inpassing van het bedrijf expliciet genoemd als onderdeel uitmakend van het agrarisch bedrijf. Door middel van de bouwbepalingen en de nadere eisen kunnen de concentratie van bebouwing en een goede positionering van de bedrijfsgebouwen worden geregeld. Via de nadere eis kunnen burgemeester en wethouders bij het verlenen van een bouwvergunning eisen stellen aan bijvoorbeeld de positionering van de gebouwen ten behoeve van de landschappelijke inpassing of het bebouwingsbeeld. Bij de wijzigingsbevoegdheid voor de uitbreiding van het agrarisch bedrijf moet de landschappelijke inpassing door de ondernemer worden aangetoond. In bijlage 2 is uitgebreid ingegaan op de voorwaarden voor inpassing van agrarische bedrijven. Wanneer de hierop aangegeven landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden onevenredig worden aangetast kan

een bouwvergunning of ontheffing niet worden verleend of kan de aangevraagde wijziging geen doorgang vinden.

Bij een uitbreiding of verplaatsing van het agrarisch bedrijf is de goede landschappelijke een van de belangrijkste toetsingskaders. Op het moment dat een wijziging van het bestemmingsplan benodigd is voor een uitbreiding of verplaatsing van een agrarisch bedrijf (bij een bouwblok dat 1,5 tot 2 hectare groot wordt) wordt in overleg met de ondernemer, de gemeente en de Provincie Groningen een zogenaamd "keukentafelgesprek" aangegaan over de inpassing van het bedrijf. Voor kleinere uitbreidingen (tot maximaal 1,5 hectare) wordt mogelijk ook een zelfde procedure ingezet, dit is dan echter een gemeentelijke bevoegdheid, de provincie is er dan niet bij betrokken.

6.2.7 (HER)VESTIGINGS- EN VERPLAATSINGSMOGELIJKHEDEN VOOR AGRARISCHE BEDRIJVEN

Allereerst is het van belang om de begrippen hervestiging, verplaatsing en nieuwvestiging eenduidig te omschrijven.

- *Hervestiging* heeft betrekking op het vestigen van een agrarisch bedrijf op een locatie waar in het geldende bestemmingsplan reeds een agrarisch bouwblok is toegekend.
- *Verplaatsing* heeft betrekking op het verplaatsen van een bestaand agrarisch bedrijf (in het plangebied reeds aanwezig bedrijf) naar een locatie waar nog geen agrarische bedrijfsbestemming (een bouwblok) geldt.
- *Nieuwvestiging* heeft betrekking op het oprichten van een (nieuw) bedrijf op een locatie waar nog geen agrarisch bouwblok is opgenomen. Qua ruimtelijke consequenties is dit gelijk te stellen met verplaatsing.

Een algemene verruiming van de mogelijkheden voor nieuwvestiging en verplaatsing (ten opzichte van het POP III) is niet noodzakelijk. Ook in het Westerkwartier doet zich het proces van schaalvergroting voor met als gevolg het vrijkomen van agrarische bedrijven, die zonodig voor hervestiging kunnen worden gebruikt. Het POP III geeft aan dat bedrijven die uitgeplaatst moeten worden voor de ontwikkeling van de EHS of bedrijven die een knelpuntsituatie vormen vanwege ruimtegebrek, milieuhinder of uitplaatsing in principe een nieuw bouwblok moeten kunnen krijgen. Deze mogelijkheid is in het bestemmingsplan opgenomen. Ook is in het bestemmingsplan de verplaatsing van agrarische bedrijven die niet in de EHS liggen maar nabij (binnen een straal van 250 meter) de EHS of een voor verzuring gevoelig gebied (volgens de Wet Ammoniak en Veehouderij) of in de nabijheid van een Natura 2000-gebieden liggen mogelijk worden gemaakt, omdat deze bedrijven ook te maken krijgen met de uitstralingseffecten en op slot kunnen komen te zitten.
Ten behoeve van verplaatsing van agrarische bedrijven is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen met daaraan gekoppeld voorwaarden zoals het aantonen dat geen agrarische bestaande bedrijfslocatie binnen het plangebied kan worden gebruikt en het verzekeren dat het bestemmingsvlak waaruit de verplaatsing plaatsvindt niet opnieuw kan worden gebruikt door een agrarisch bedrijf.
Omtrent "hervestiging" is ook een wijzigingsbevoegdheid opgenomen met de voorwaarden dat dit locaties betreffen die in het bestemmingsplan als "Wonen" zijn bestemd maar die als voormalig agrarisch bedrijfscomplex kunnen worden aangemerkt (percelen die in het vorige bestemmingsplan een agrarische bedrijfsbestemming hadden) waardoor de oorspronkelijke vestigingslocaties weer worden benut, ook moet sprake zijn van een volwaardig en toekomstgericht bedrijf en bovendien moet het bestemmingsvlak grenzen aan de bestemming "Agrarisch",.

Naast de in het POP III aangegeven mogelijkheden (zoals uitplaatsing in het kader van de EHS) kunnen zich echter andere situaties voordoen die tot verplaatsing aanleiding zouden kunnen geven. Gelet echter op het incidentele karakter daarvan wordt er de voorkeur aangegeven dit te zijner tijd via een ontheffingsprocedure of een partiële herziening mogelijk te maken.

6.2.8 BEDRIJFSWONING EN TWEEDE BEDRIJFSWONING

Bij een agrarisch bedrijf is in principe 1 bedrijfswoning toegestaan. De bedrijfswoning is nodig om toezicht te kunnen houden op de dieren en bedrijfsgebouwen en in noodsituaties snel in te kunnen grijpen. De bedrijfswoning mag - inclusief bijgebouwen - 1.000 m³ groot zijn. Op bouwblokken die uit 2 bouwblokken bestaan (aangegeven met de aanduiding "één bouwvlak vormend") is in principe ook één bedrijfswoning toegestaan, tenzij er al een ander aantal bedrijfswoningen voorkomt.

Soms kan het noodzakelijk zijn om een tweede bedrijfswoning toe te staan. De Provinciale verordening stelt dat het oprichten van een tweede dienstwoning binnen het bouwperceel van een bestaand agrarisch bedrijf is toegestaan mits objectief is aangetoond dat er sprake is van een structureel en dat gelet op de aard, omvang en continuïteit van het bedrijf permanent toezicht noodzakelijk is. Het gaat dan vooral om grote veehouderijen waar veel dieren worden gehouden en/of door het jaar heen veel jonge dieren worden geboren. Dus bedrijven waar continu toezicht noodzakelijk is. Dit is bijvoorbeeld bij een kwekerij niet het geval.

In het bestemmingsplan is een ontheffingsbevoegdheid opgenomen voor het oprichten van een tweede bedrijfswoning op het agrarische bouwblok. Dit is als volgt doorvertaald in de planregels: om een tweede bedrijfswoning toe te kunnen staan moet getoetst worden op de criteria aard, omvang en continuïteit zoals die in de provinciale verordening nader zijn uitgewerkt. Daarbij speelt de ligging van het agrarisch bedrijf tot een kern een wezenlijke rol. Wanneer het bedrijf op een afstand van 5 minuten obstakelvrij (met de auto) van een kern is gelegen wordt de ontheffing niet verleend, tenzij is aangetoond dat er geen woning te koop of te huur is. Met de moderne communicatiemiddelen kan dan ook vanaf afstand worden ingeschat of aanwezigheid op het bedrijf noodzakelijk is. De noodzaak van een tweede bedrijfswoning moet worden aangetoond door middel van een bedrijfsplan dat is opgesteld door een agrarische adviesinstantie. De gemeente beoordeelt de motivering.

De tweede bedrijfswoning wordt binnen het bouwblok gerealiseerd, bij voorkeur nabij de eerste bedrijfswoning en aan dezelfde oprit. De afstand van de tweede bedrijfswoning tot één van de hoofdbedrijfsgebouwen mag maximaal 25 meter bedragen, zo blijft de relatie met het agrarisch bedrijf duidelijk.

Wanneer tijdelijk de aanwezigheid van een tweede arbeidskracht noodzakelijk is (in bijvoorbeeld de situatie van een bedrijfsovername) of het bedrijf niet voldoende volwaardig is, wordt inwoning toegestaan (hier is sprake van als de tweede arbeidskracht onderdeel uitmaakt van het gezinshuishouden) of kan een ontheffing worden verleend voor dubbele bewoning van de bedrijfswoning (dan worden twee wooneenheden mogelijk gemaakt binnen het bestaande hoofdgebouw voor de huisvesting van twee afzonderlijke huishoudens), waarbij de twee wooneenheden binnen het bestaande bouwvolume moeten worden gerealiseerd.

6.2.9 NEVENACTIVITEITEN OP HET AGRARISCH BEDRIJF

Nevenactiviteiten kunnen een goede aanvullende bron van inkomsten voor de agrariër betekenen. Binnen het agrarisch bouwblok mag een deel van de bedrijfsbebouwing worden gebruikt voor een agrarisch verwante nevenactiviteit. Hiervoor mag via ontheffing van het bestemmingsplan tot 200 m² van de bestaande bebouwing gebruikt worden. Bij agrarisch verwante nevenactiviteiten kan gedacht worden aan een zorgboerderij, veehandel, loonbedrijf of hooi- en strohandel. Ook is kleinschalige verblijfsrecreatie in de vorm van zogenaamde boerderijkamers toegestaan. De bestaande bedrijfsbebouwing mag hiervoor worden verbouwd. De maximale gezamenlijke oppervlakte mag 250 m² bedragen, een afzonderlijk appartement mag maximaal 50 m² groot zijn. Permanente bewoning van de vakantieappartementen is uiteraard niet toegestaan. De initiatiefnemer moet in een bedrijfsplan laten zien hoe het bedrijf wordt opgezet en er uit komt te zien (doelgroep, soort kamers, luxe of eenvoudig, voorzieningen, bouw- en inrichtingsplan) en hoe permanente bewoning wordt tegengegaan door de eigenaar/verhuurder. Er moet dus sprake zijn van een bedrijfsmatige opzet. Kwaliteit is één van de belangrijkste uitgangspunten.

Wanneer het agrarisch bedrijf wordt beëindigd en de ondernemer van de nevenactiviteit de hoofdactiviteit wil maken moet dit via de wijzigingsbevoegdheid voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen worden geregeld. Aan deze regeling is dan ook een saneringsregeling voor overtollige bebouwing gekoppeld. De bedoeling van deze sloopregeling is om te komen tot een kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied.

6.2.10 (CO-)MESTVERGISTINGSINSTALLATIES

Een nieuwe vorm van energieopwekking is het vergisten van mest of het co-vergisten van mest en andere producten zoals maïs op een agrarisch bedrijf. Er bestaan verschillende vormen van mestvergisting waarbij het belangrijkste ruimtelijke onderscheidingspunt zit in het feit of in de installatie mest en maïs van het eigen bedrijf wordt vergist of dat ook producten van een ander bedrijf worden vergist en of het digestaat wordt geleverd aan derden of wordt gebruikt op het eigen bedrijf. Wanneer in hoofdzaak mest en andere producten van het eigen bedrijf wordt vergist en wordt aan- en afgevoerd in een directe relatie met het eigen bedrijf is er sprake van een bedrijfseigen activiteit. Een installatie die valt onder categorie D uit de algemeen aanvaarde notitie over mestvergisting van InfoMil past niet als nevenactiviteit op een agrarisch bedrijf. Ook een installatie die minimaal valt onder de MER-beoordelingsplicht of een nog grotere capaciteit heeft (een installatie waar meer dan 100 ton mest, maïs en dergelijke per dag wordt verwerkt) wordt niet meer beschouwd als een nevenactiviteit bij een agrarisch bedrijf. Voor deze laatste twee gevallen (categorie D en MER-beoordelingsplicht) moet een goed onderbouwde locatiekeuze worden gemaakt.
Via een ontheffingsprocedure in het bestemmingsplan kan (co-)mestvergisting (de categorieën A, B en C uit de notitie van InfoMil) worden toegestaan. In deze ontheffingsbevoegdheid kan tevens de mogelijkheid tot het verlenen van een ontheffing van de maximale bouwhoogte worden meegenomen, omdat bepaalde types installaties een grotere bouwhoogte kennen. De ontheffing mag alleen worden toegepast op agrarische bouwblokken die zijn gelegen binnen de gebiedsbestemming "Agrarisch". De ontheffing wordt getoetst aan onder andere de gevolgen voor het milieu, natuur, landschap, cultuurhistorie, de externe veiligheid en de belangen van de eigenaren/gebruikers van aangrenzende percelen.

6.2.11 RECREATIEVE MOGELIJKHEDEN OP HET AGRARISCH BEDRIJF

Om de agrariër mogelijkheden te bieden om inkomsten te verwerven uit een dagrecreatieve neventak zijn in het bestemmingsplan mogelijkheden opgenomen voor kleinschalige recreatieve voorzieningen een boerderijwinkel, ontvangstruimte of een boerderijterras van 60 m² (de opslag- en productieruimte, zoals een kaas- of ijsmakerij tellen niet mee in deze oppervlaktemaat). Binnen de bedrijfswoning mag bij recht een bed-and-breakfast-ruimte (50 m²) worden gerealiseerd.

Via ontheffing is een kleinschalig kampeerterrein toegestaan. De maximum grootte van een kleinschalig kampeerterrein bedraagt 0,5 hectare waarbij geen stacaravans en/of chalets zijn toegestaan. De afstand tussen een kleinschalig kampeerterrein en een woning van derden dient minimaal 50 meter te bedragen. Het kampeerterrein wordt bij voorkeur landschappelijk ingepast met inheemse, gebiedseigen, soorten en de (sanitaire) voorzieningen (tot maximaal 50 m²) voor de gasten moeten zoveel mogelijk in bestaande bebouwing worden gerealiseerd. Het bestemmingsvlak of bouwblok dient minimaal 0,5 hectare groot te zijn.

Ook is kleinschalige verblijfsrecreatie in de vorm van zogenaamde boerderijkamers (vakantieappartementen) toegestaan. De bestaande bedrijfsbebouwing mag hiervoor worden verbouwd. De maximale gezamenlijke oppervlakte mag 250 m² bedragen, een afzonderlijk appartement mag maximaal 50 m² groot zijn. Permanente bewoning van de vakantieappartementen is uiteraard niet toegestaan. De initiatiefnemer moet in een bedrijfsplan laten zien hoe het bedrijf wordt opgezet (doelgroep, soort kamers, luxe of eenvoudig, voorzieningen en dergelijke) en hoe permanente bewoning wordt tegengegaan (een bedrijfsmatige opzet) door de eigenaar/verhuurder. Er moet dus sprake zijn van een bedrijfsmatige opzet.

6.2.12 PAARDENBAKKEN

Binnen het agrarisch bouwblok is het toegestaan om een paardenbak voor eigen gebruik (een buitenrijbak, maximaal 800 m² en op minimaal 25 meter afstand van een woning van derden) aan te leggen. Het bestemmingsplan biedt via ontheffing mogelijkheden voor het realiseren van paardenbakken, omheiningen en stapmolens buiten het bouwblok. Deze ontheffingsregeling is opgenomen in de algemene ontheffingsbepalingen. Aan de ontheffingen zijn voorwaarden gekoppeld in verband met het voorkomen van hinder of schade. De gemeentes van het Westerkwartier werken nog aan een algemeen paardenbakkenbeleid.

6.2.13 WANNEER EEN MILIEUEFFECTRAPPORTAGE?

Door de schaalvergroting in de landbouw, en met name in de intensieve veehouderij, zal het in de toekomst steeds vaker voorkomen dat voor de uitbreiding, omschakeling of vestiging van een agrarisch bedrijf een milieueffectrapportage vereist is. Een bedrijf kan ook mer-beoordelingsplichtig zijn, in dit geval moet door het bevoegd gezag[5] worden afgewogen of wel of niet een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. De grenzen voor de mer-plicht en mer-beoordelingsplicht liggen bij de volgende aantallen dierplaatsen in de inrichting (dus de vergunde stalcapaciteit, en niet het aantal aanwezige dieren).

	Mer-beoordelingsplicht	Mer-plicht
Mesthoenders	60.000	85.000
Hennen	45.000	60.000

[5] In dit soort gevallen: de gemeente.

Mestvarkens	2.200	3.000
Zeugen	350	900

Overigens is een milieueffectrapportage (plan-mer) ook vereist wanneer een passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet moet worden uitgevoerd. Dit kan voor alle soorten agrarische bedrijven gelden en is sterk afhankelijk van de locatie van het bedrijf.

6.3 OVERIGE ASPECTEN

Stallen verhuurd/verkocht

Het komt regelmatig voor dat een agrariër de bedrijfsvoering staakt en de stallen verhuurd of verkoopt aan een andere agrariër. De voormalige bedrijfswoning blijft bewoond door het voormalige bedrijfshoofd. Deze situatie kan in de toekomst problemen opleveren bij milieuvergunningen of kan overlast geven. Voor bestaande situaties is in de bestemming "Wonen" geregeld dat bestaand gebruik van stallen door derden is toegestaan. Voor nieuwe situaties wordt per geval bekeken hoe hier mee wordt omgegaan. Vanuit het oogpunt van goede ruimtelijke ordening is splitsing van een perceel in een agrarische bedrijfsbestemming en een woonbestemming niet aan de orde. Het perceel krijgt dus of helemaal een woonbestemming of helemaal een agrarische bedrijfsbestemming.

Zorgboerderijen

Steeds meer agrariërs en particulieren dienen verzoeken in om een zorgboerderij met dagopvang op te starten. De verzoeken wisselen van een volwaardig agrarisch bedrijf waar een aantal cliënten meedraait in de dagelijkse bedrijfsvoering (het agrarisch bedrijf blijft hier de hoofdtak) tot zorgboerderijen waar de zorg centraal staat en de agrarische tak ten dienste staat van de zorgfunctie.

Agrarische bedrijven met een neventak zorg krijgen de bestemming "Agrarisch – Agrarisch bedrijf". In deze bestemming is een ontheffingsmogelijkheid opgenomen voor een zorgboerderij. De zorgboerderijen waar de zorg de hoofdtak vormt krijgen de bestemming "Maatschappelijk".

Zorgboerderijen bieden soms ook huisvesting voor de cliënten aan in de vorm van appartementen. Omdat deze appartementen ten koste gaan van het woningbouwcontingent wordt in dit bestemmingsplan geen ruimte gelaten voor deze ontwikkeling. Deze vorm van huisvesting kan soms wel wenselijk zijn, maar wordt dan in een breder kader (gemeentelijk volkshuisvestigingsbeleid, WMO) afgewogen.

6.3.1 VRIJKOMENDE AGRARISCHE BEDRIJFSGEBOUWEN

In de regels is in de bestemmingen "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2", "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3" of "Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4", "Agrarisch – Fruitteelt" of "Agrarisch – Kwekerij" een wijzigingsbevoegdheid opgenomen die het mogelijk maakt om na beëindiging van de agrarische bedrijfsactiviteit de bestemming van het perceel te wijzigen in een woonfunctie (één of meerdere woningen in de bestaande bedrijfswoning/boerderij) en/of in combinatie met een werkfunctie.

Bij het aantal toe te laten woningen dient mede rekening te worden gehouden met de voor de gemeente vastgestelde nieuwbouwruimte. Per situatie wordt afgewogen of en hoe de nieuwbouwruimte hierbij wordt benut.

Het voorschrift sluit aan op het regionale beleid ten aanzien van vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing. Uitgangspunt in dat beleid is het voorkomen van een aantasting van het landschap door verrommeling en kapitaalvernietiging. Het toestaan van hergebruik kan verkrotting of ongewenste andere functies voorkomen.

Vervangende nieuwbouw is toegestaan wanneer de bebouwing vanwege de bouwkundige staat, oppervlakte of inwendige vorm objectief niet geschikt is of redelijkerwijs geschikt is te maken voor een wijze van gebruik die voldoet aan de geldende bouwkundige voorschriften, dan wel hedendaagse eisen van wooncomfort. Bebouwing die niet waardevol is en niet wordt hergebruikt wordt gesloopt. In de planregels zijn hiervoor bepalingen opgenomen. Bij nieuwe bedrijvigheid in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen moet worden gedacht aan functies die passen in het buitengebied, dus lichte, geen overlast veroorzakende bedrijven. Daarbij kan gedacht worden aan een manege, zorgboerderij, een kennel, sociaal-maatschappelijke functies, ateliers en beroepen aan huis. Ook kunnen in het bestaande hoofdgebouw meerdere woningen worden gerealiseerd in de vorm van bijvoorbeeld appartementen.

Aan de regeling is een sloopregeling gekoppeld. Voorwaarde voor hergebruik is dat een deel van de voormalige bedrijfsgebouwen wordt gesloopt om zo te komen tot een vermindering van de bebouwde oppervlakte. Daarnaast mogen de landschappelijke kenmerken en het karakteristiek van het erf niet worden aangetast en mag het de exploitatiemogelijkheden van aangrenzende agrariërs niet hinderen.

6.4 WONEN

Samenvattend:

- Bestemming "Wonen".
- Bestaande, legale, woningen zijn bestemd.
- Nieuwe woningen zijn niet toegestaan.
- Woning is maximaal 120 m² groot, met 50 m² aangebouwde bijgebouwen en 130 m² vrijstaande bijgebouwen (of via ontheffing 300 m² in totaal).
- Saneringsregeling voor bijgebouwen.
- Hobbymatige agrarische activiteiten (evt. door derden) zijn toegestaan.
- Splitsing in meerdere woningen (in één hoofdgebouw) via ontheffing mogelijk.
- Bed and breakfast, kleinschalig kampeerterrein, boerderijkamers toegestaan.
- Aan huis verbonden beroep is mogelijk.
- Kleine bedrijvigheid tot 50 m² (in de bestaande bebouwing) is toegestaan.

De bestaande, legaal tot stand gekomen, woningen hebben de bestemming "Wonen" gekregen. Het gaat hier vaak om woningen op voormalige agrarische percelen of arbeiderswoningen. In het bestemmingsvlak is het aantal toegestane woningen aangeduid. Nieuwbouw van nieuwe woningen is niet toegestaan. Wel kan een bestaande woning worden vervangen door een nieuwe woning.

De bedrijfswoningen bij een agrarisch bedrijf of een ander bedrijf zijn meegenomen in de bestemming die voor dat perceel geldt.

6.4.1 OMVANG WONINGEN

De maximale grondoppervlakte van een woning is gesteld op 120 m². Daarbij zijn aangebouwde bijgebouwen tot een oppervlakte van 50 m² toegestaan. De maximaal toegestane oppervlakte vrijstaande bijgebouwen bedraagt 130 m². Deze oppervlaktematen bieden ook voldoende ruimte voor het hobbymatig houden van dieren. Via een ontheffing is het mogelijk om woningen, aangebouwde bijgebouwen en bijgebouwen onder één kap te realiseren met een maximum oppervlaktemaat van 300 m², indien de gezamenlijke oppervlakte van aanbouwen en aangebouwde bijgebouwen niet meer is dan de oppervlakte van het hoofdgebouw. Hierbij geldt dat er geen nieuwe bijgebouwen zijn toegestaan.
Afwijking van de genoemde maximale oppervlaktematen is voorts mogelijk mits de gezamenlijke oppervlakte van aanbouwen en aangebouwde bijgebouwen niet meer is dan de oppervlakte van het hoofdgebouw en niet meer bedraagt dan 300 m². De ontheffing is opgenomen in de algemene ontheffingsregels.
In het bestemmingsplan is een saneringsregeling opgenomen voor bijgebouwen. Vooral op voormalige agrarische erven staan vaak nog grote oppervlaktes bijgebouwen, wanneer deze worden herbouwd of vernieuwd moet een deel van de oppervlakte bijgebouwen verdwijnen. Dit wordt geregeld via de ontheffingsregeling, zie ook paragraaf 6.4.4. De gemeente wil hiermee bereiken dat de oppervlakte bebouwing in het buitengebied afneemt, verkrotting van oude stallen wordt voorkomen en ongewenste 'spontane' bedrijvigheid in oude panden kan weren.

6.4.2 HOBBYMATIGE AGRARISCHE ACTIVITEITEN/GEBRUIK DOOR DERDEN

Bij veel woningen wordt nog vee gehouden, dit zijn afbouwende agrarische bedrijven of particulieren die wat vee houden. Dit gebeurt vaak als hobbymatig of niet-bedrijfsmatige activiteit. Het aantal dieren is vaak nog wel dusdanig dat een ruime schuur vereist is. De bijgebouwenregeling bij de woonbestemming laat daarom in totaal 180 m² aan bijgebouwen toe. Via ontheffing is een grotere oppervlakte bijgebouwen (260 m²) toegestaan als is aangetoond dat de eigenaar meer ruimte nodig heeft voor het stallen van werktuigen ten behoeve van landschaps- en natuurbeheer dat voor een langere periode wordt uitgevoerd (waarvan de continuïteit voor aannemelijk is gemaakt) en ten behoeve van het hobbymatig houden van schapen en/of geiten. Bij de bestemming "Wonen" is het toegestaan om een paardenbak voor eigen gebruik te realiseren. In het bestemmingsplan is in de algemene ontheffingsbepalingen een ontheffingsmogelijkheid opgenomen voor het realiseren van paardenbakken, omheiningen en stapmolens. Aan de ontheffingen zijn voorwaarden gekoppeld om hinder of schade te voorkomen.

Het komt regelmatig voor dat een agrariër de bedrijfsvoering staakt en de stallen verhuurd of verkoopt aan een andere agrariër. De voormalige bedrijfswoning blijft bewoond door het voormalige bedrijfshoofd. Deze situatie kan in de toekomst problemen opleveren bij milieuvergunningen of kan overlast geven. Voor bestaande situaties is in de bestemming "Wonen" geregeld dat bestaand gebruik van stallen door derden is toegestaan. Voor nieuwe situaties wordt per geval bekeken hoe hier mee wordt omgegaan. Vanuit het oogpunt van goede ruimtelijke ordening is splitsing van een perceel in een agrarische bedrijfsbestemming en een woonbestemming niet aan de orde. Het perceel krijgt dus of helemaal een woonbestemming of helemaal een agrarische bedrijfsbestemming.

6.4.3 SPLITSING VAN EEN KARAKTERISTIEKE BOERDERIJ

In het gebied komen grote, karakteristieke boerderijen voor. Dit zijn vaak boerderijen met een voorhuis en een aangebouwde deel of stal. Deze aangebouwde delen staan nu vaak leeg en zijn duur in het onderhoud. Voor de instandhouding karakteristieke boerderijen financieel gezien mogelijk te maken is het toestaan van een vervolgfunctie voor de deel een impuls voor het onderhoud. Dit kan door middel door het toestaan van een kleinschalige woonwerkfunctie of door het mogelijk maken van een nieuwe wooneenheid op de deel. Het pand wordt dan gesplitst in twee zelfstandige wooneenheden voor twee huishoudens (1 pand met 2 voordeuren). In de planregels is hiervoor een ontheffingsmogelijkheid opgenomen. Voorwaarde is dat het pand minimaal 1.000 m³ groot is. In een pand dat groter is dan 1.500 m³ mogen zelfs drie wooneenheden worden gerealiseerd. Het uiterlijk van het pand mag niet worden gewijzigd, de nieuwe woning moet in het bestaande pand worden gerealiseerd, er mogen dus geen aanbouwen en dergelijke worden gerealiseerd. Per geval zal overigens een afweging worden gemaakt of de ontheffing wordt verleend. De nieuwe woning zal namelijk ten koste gaan van het woningbouwcontingent van de gemeente. De gemeente zal dus per geval beslissen of ze contingenten wil aanspreken voor de aangevraagde splitsing.

6.4.4 BIJGEBOUWEN EN SANERINGSREGELING

Bij een woning zijn aangebouwde bijgebouwen tot een oppervlakte van 50 m² en vrijstaande bijgebouwen tot een oppervlakte van 130 m² toegestaan. Deze wat ruimere oppervlaktematen geven ook de hobbyboer ruimte om stallen voor vee te realiseren. De bijgebouwen mogen onder voorwaarden ook worden gebruikt voor recreatieve of werkfuncties, op deze mogelijkheden wordt hierna onder 'wonen en recreatie' en 'wonen en werken' verder ingegaan.

Veel woningen zijn voormalige agrarische bedrijven. Hier staan vaak grote oppervlaktes voormalige bedrijfspanden. Wanneer de eigenaar deze gebouwen wil vervangen door nieuwe bijgebouwen treedt de saneringsregeling (opgenomen in de ontheffingsregeling) in werking. Dit houdt in dat niet gehele oppervlakte teruggebouwd mag worden, maar dat een aanzienlijke vermindering van het bebouwd oppervlak moet worden gerealiseerd. Op deze manier kan de verstening van het buitengebied worden teruggedrongen en kan een kwaliteitsverbetering tot stand komen.

Een voorbeeld: op een perceel staat een voormalige bedrijfswoning en een aantal vrijstaande oude stallen en schuren. De oppervlakte van de oude schuren is 560 m².

De eigenaar wil één van deze bijgebouwen met een oppervlakte van 250 m² in zijn geheel vervangen. De saneringsregeling stelt dat het meerdere boven 130 m² voor de helft moet worden gesloopt: 560-130= 430 m². Van deze 430 m² moet de helft worden gesloopt (215 m²), de andere helft mag blijven staan of opnieuw worden opgericht. Het nieuwe, vervangende, bijgebouw mag dan dus 345 m² (130+215) groot worden.

Of de eigenaar wil alle bijgebouwen slopen en vervangen: 560-130= 430 m². Van deze 430 m² mag de helft van de oppervlakte (bovenop de 130 m²) worden herbouwd. De nieuwe bijgebouwen mogen dus in totaal 345 m² (130 + 215) groot zijn.

Op deze manier kan in stappen of in één keer de bijgebouwen op het perceel worden opgeknapt. De woning blijft buiten de sloopregeling. Voor aangebouwde bijgebouwen geldt ook een saneringsregeling op basis van het hiervoor genoemde principe. In overleg met de eigenaar wordt bekeken welke bijgebouwen eventueel het behouden waard zijn en hoe het erf met de nieuwe bijgebouwen het beste kan worden ingedeeld. Het is de bedoeling om er een mooi erf van te maken. De nieuwe bijgebouwen kunnen worden gebruikt voor alle functies die binnen de woonbestemming zijn toegestaan zoals een schuur/berging, hobbymatig houden van vee, een beroep aan huis of boerderijkamers.

6.4.5 WONEN EN RECREATIE

Net als bij de agrarische bedrijven worden mogelijkheden geboden voor recreatieve ontwikkelingen. Een deel van de woning (50 m²) mag worden gebruikt voor een bed and breakfast. Via ontheffing is een kleinschalig kampeerterrein toegestaan. De maximum oppervlakte van een kleinschalig kampeerterrein is 0,5 hectare, waarbij geen stacaravans en/of chalets zijn toegestaan. De afstand tussen een kleinschalig kampeerterrein en een woning van derden dient minimaal 50 meter te bedragen. Het kampeerterrein wordt bij voorkeur landschappelijk ingepast met inheemse, gebiedseigen en soorten. De (sanitaire) voorzieningen (tot maximaal 50 m²) voor de gasten moeten zoveel mogelijk in bestaande bebouwing worden gerealiseerd. Het bestemmingsvlak dient minimaal 0,5 hectare groot te zijn.

Bestaande bijgebouwen of voormalige stallen mogen worden verbouwd tot zogenaamde boerderijkamers (vakantieappartementen). De maximale oppervlakte bebouwing die voor de boerderijkamers mag worden gebruikt bedraagt 250 m², een afzonderlijke kamer/appartement mag maximaal 50 m² groot zijn. Permanente bewoning is niet toegestaan. De initiatiefnemer moet in een bedrijfsplan laten zien hoe het bedrijf wordt opgezet en er uit komt te zien (doelgroep, soort kamers, luxe of eenvoudig, voorzieningen, bouw- en inrichtingsplan) en hoe permanente bewoning wordt tegengegaan door de eigenaar/verhuurder. Er moet dus sprake zijn van een bedrijfsmatige opzet. Kwaliteit is één van de belangrijkste uitgangspunten.

6.4.6 WONEN EN WERKEN

Het bestemmingsplan laat meerdere mogelijkheden voor werkfuncties bij de woning. Ten eerste is een aan huis verbonden beroep bij recht toegestaan. Het gaat dan om kleinschalige (zakelijke) dienstverlening die ondergeschikt is aan de woonfunctie; gedacht kan worden aan een klein adviesbureau, een accountant, een pedicure of een therapeut. Hiervoor mag een kantoor- of praktijkruimte aan huis worden opgericht. De werkruimte moet passen binnen de maximaal toegestane oppervlakte bebouwing voor de woning en bijgebouwen. Uitgangspunt is dat de woonfunctie de hoofdfunctie blijft. Voor een aan huis verbonden beroep kan maximaal 70 m² en/of 30% van de gezamenlijke oppervlakte van de woning en bijgebouwen gebruikt worden voor de noodzakelijke kantoor- of praktijkruimte. Maar ook voor lichte vormen van bedrijvigheid die niet of nauwelijks milieubelastend zijn en weinig tot geen hinder opleveren. Buitenopslag is niet toegestaan. Voorbeelden zijn kleinschalige productiebedrijfjes, een cateringbedrijf en persoonlijke dienstverlening. Uitgangspunt is dat het gaat om met wonen verenigbare functies, zeker omdat een deel van dit soort activiteiten plaatsvindt in de lintbebouwing en er geen overlast naar omwonenden mag ontstaan.
Bij veel woningen worden bedrijfsbusjes en materialen gestald en opgeslagen ten behoeve van allerlei vormen van klussenbedrijven van kleine zelfstandigen. Omdat het werk op locatie wordt uitgevoerd en aan huis alleen wat opslag of beperkte werkzaamheden plaatsvindt

wordt voor deze vormen van bedrijvigheid geen regeling opgenomen, deze functies zijn ondergeschikt aan de woonfunctie en passen binnen de beroep en bedrijf aan huis regeling.

Bestaande kleine bedrijfjes en nieuwe bedrijfjes kunnen ook onder deze regeling vallen, deze zijn dan niet specifiek bestemd of aangeduid. De regeling is specifiek bedoeld om kleinschalige vormen van bedrijvigheid toe te staan, die de leefbaarheid en de economische kracht van de regio kunnen versterken, maar niet belastend zijn voor de omgeving.

Voor de bestaande bedrijvigheid op woonpercelen waar wel 'zwaardere' vormen van bedrijvigheid zijn gevestigd of waar grote(re) oppervlaktes bebouwing in gebruik zijn is een "wonen +"-regeling opgenomen. Op de plankaart zijn deze percelen aangeduid met "bedrijf aan huis". In de planregels is per perceel welke vorm van bedrijvigheid hier is toegestaan en wat de maximaal toegestane oppervlakte bijgebouwen is dat mag worden gebruikt ten behoeve van deze activiteit.

6.5 RECREATIE EN TOERISME

6.5.1 HOOFDPUNTEN:

- Bestemmingen "Recreatie – Dagrecreatie", "Recreatie – Verblijfsrecreatie", "Sport" en "Sport – Manege".
- Bestaande bedrijven zijn bestemd.
- Geen uitbreiding van de oppervlakte van het kampeerterrein.
- Nieuwvestiging campings via een partiële herziening.
- Uitbreidingsmogelijkheden afhankelijk van locatie van het bedrijf.
- Ontwikkelingsregeling voor 10 recreatiewoningen per verblijfsrecreatief terrein.
- Nieuwe maneges en dagrecreatieve voorzieningen in vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing.
- Nieuwe wandel-, fiets- en ruiterpaden via een aanlegvergunning.
- Overstap- of knooppunten.

De vier Westerkwartier-gemeentes hebben een gezamenlijk beleid en visie voor recreatie en toerisme opgesteld, dit is voor zover relevant doorvertaald in de planregels.

6.5.2 BESTAANDE VOORZIENINGEN

De bestaande recreatieve voorzieningen zijn positief bestemd. Er is onderscheid gemaakt in de dagrecreatieve voorzieningen (zwemplas, manege en dergelijke) en verblijfsrecreatieve voorzieningen: de kampeerterreinen. In het bestemmingsplan is geen regeling voor nieuwvestiging van dagrecreatieve en verblijfsrecreatieve voorzieningen opgenomen, dergelijke voorzieningen zijn te grootschalig en complex om nu al in het bestemmingsplan toe te staan. Wel zijn kleinschalige kampeerterreinen bij het agrarisch bedrijf en de woning bij recht toegestaan en mogen recreatieve voorzieningen in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen worden gerealiseerd.

6.5.3 KAMPEERTERREINEN EN VERBLIJFSRECREATIE

Omdat per 1 januari 2008 de Wet op de Openluchtrecreatie is afgeschaft hebben de gemeentes een nieuw kampeerbeleid opgesteld. In het nieuwe kampeerbeleid wordt een onderscheid gemaakt tussen de verschillende categorieën kampeerterreinen en wat op deze typen

kampeerterreinen is toegestaan[6]. De volgende tabel geeft een overzicht van de toegestane kampeervormen op de verschillende typen kampeerterreinen.

Categorie	Oppervlakte-terrein	Toeristisch kamperen	Stacaravans?	Chalets?	Recreatiewonin-gen?
I	Tot 2 hectare	Ja, en trekkers-hutten tot 30 m²	Nee	Nee	Nee
II	2-5 hectare	Ja, en trekkers-hutten tot 30 m²	Ja, tot 40 m²	Nee	Nee
III	>5 hectare	Ja, en trekkers-hutten tot 30 m²	Ja, tot 40 m²	Ja, tot 70 m²	Nee
	> 5 hectare en voorzieningen	Ja, en trekkers-hutten tot 30 m²	Ja, tot 40 m²	Ja, tot 70 m²	Ja, tot 250 m³

De toegestane oppervlakte bedrijfsbebouwing van een kampeerterrein bedraagt 5% van het oppervlak van het bestemmingsvlak. Een kampeerterrein met een oppervlakte van 1 hectare mag dus tot 500 m² centrale voorzieningen (gebouwen) oprichten. De uitbreidingsmogelijkheid van de bedrijfsbebouwing voor verblijfsrecreatieve bedrijven bedraagt 10%, deze uitbreiding kan via een ontheffing worden toegestaan. De uitbreiding van de voorzieningen moet noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering en wordt getoetst aan onder andere de natuur- en landschapswaarden en de belangen van derden. Onder centrale voorzieningen ten behoeve van het kampeerterrein wordt in ieder geval begrepen: receptie, sanitaire voorzieningen, gebouwen voor opslag en beheer van het terrein, kantine, één groepsaccommodatie, horeca en winkel ten behoeve van de gasten, een zwembad en ander vermaak. Een bedrijfswoning hoort ook bij de centrale voorzieningen, maar telt niet bij de oppervlakte bedrijfsbebouwing. Groepsaccommodaties zijn toegestaan op de kampeerterreinen. Per terrein is er in principe één groepaccommodatie toegestaan.

Een uitbreiding van het kampeerterrein zelf wordt niet in dit bestemmingsplan geregeld. Voor dergelijke grote uitbreidingen moet een goede afweging worden gemaakt via een partiële herziening van het bestemmingsplan. Daarbij moet onder andere worden gekeken naar de omgevingswaarden, de verkeerssituatie en de belangen van eigenaren/gebruikers van aangrenzende percelen.

In de bestemming "Recreatie – Verblijfsrecreatie" is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen die het mogelijk maakt om op een kampeerterrein maximaal 10 recreatiewoningen toe te staan. Het moet dan gaan om een kampeerterrein categorie III (met ruime centrale voorzieningen). In een bedrijfsplan moet worden aangetoond dat de recreatiewoningen noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering, de bedrijfsmatige exploitatie (centrale verhuur) moet zijn aangetoond. De recreatiewoningen mogen niet permanent worden bewoond of worden gebruikt als een tweede woning. De ondernemer moet in zijn bedrijfsplan laten zien hoe hij dit als ondernemer tegengaat of voorkomt. De nieuwe recreatiewoningen mogen onder meer de natuur- en landschapswaarden niet aantasten en of de belangen van omwonenden aantasten. De maximale oppervlakte van een recreatiewoning bedraagt 70 m², inclusief een inpandige berging. Het bestemmingsplan laat verder geen nieuwe recreatiewoningen toe.

[6] Het kampeerbeleid is vastgesteld na de Kadernota. Op dit punt wordt de Kadernota dan ook niet als uitgangspunt voor het bestemmingsplan Buitengebied aangehouden.

6.5.4 DAGRECREATIE

De dagrecreatieve voorzieningen zijn divers van aard en omvang. De eenvoudigste voorzieningen zijn bijvoorbeeld de wegen en paden die worden gebruikt als wandel- of fietsroute of er kan bijvoorbeeld boerengolf worden gespeeld. Grotere voorzieningen zijn bijvoorbeeld de maneges en horecabedrijven waar kan worden gepauzeerd.

Het recreatieve (mede)gebruik van wegen als wandel- en fietsroute is niet apart bestemd. De aanleg van nieuwe wandel- en of fietspaden vindt plaats via een ontheffingsmogelijkheid die in de verschillende gebiedsbestemmingen is opgenomen. Op de agrarische bedrijven zijn kleinschalige dagrecreatieve voorzieningen zoals een boerderijwinkel of een ontvangstruimte toegestaan (zie paragraaf 6.2).

De bestaande voorzieningen voor de dagrecreatie zijn positief bestemd. De oppervlakte bebouwing is in eerste instantie vastgelegd. Uitbreidingen zijn mogelijk na ontheffing. Het belangrijkste criterium bij de ontheffing is de ruimtelijke kwaliteit. Bij een goed ingepast terrein zijn in overleg wat meer mogelijkheden toegestaan. Dit wordt per geval bekeken. Grotere uitbreidingen kunnen alleen via een partiële herziening worden afgewogen.

6.5.5 NIEUWE RECREATIEVE VOORZIENINGEN

Nieuwe dagrecreatieve bedrijven en voorzieningen zoals maneges en buitensportcentra moeten bij voorkeur worden gevestigd in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen. Nieuwe verblijfsrecreatieve voorzieningen of uitbreidingen van bestaande voorzieningen zijn alleen mogelijk via een partiële herziening van het bestemmingsplan.

6.6 NIET-AGRARISCHE BEDRIJVIGHEID EN MAATSCHAPPELIJKE VOORZIENINGEN

6.6.1 HOOFDPUNTEN:

- Bestemmingen: "Bedrijf", "Bedrijf – Opslag", "Bedrijf – Garage", "Detailhandel", "Detailhandel – Tuincentrum", "Horeca" en "Maatschappelijk".
- Bestaande, legale, bedrijven zijn bestemd.
- Retrospectieve toets.
- In principe alleen bedrijven uit categorie 1 en 2 die op de bedrijvenlijst bij de planregels vermeld staan.
- Nieuwe, lichte vormen van bedrijvigheid zijn mogelijk via de regeling voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.
- Uitbreidingsmogelijkheden zijn gekoppeld aan kwaliteitsverbetering en gebiedskwaliteiten.
- Nieuwe bedrijven niet toegestaan, met uitzondering van de regeling voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.

In het buitengebied van de Westerkwartiergemeenten neemt het aantal niet-agrarische bedrijfsactiviteiten toe. Veel van deze bedrijvigheid ontstaat in vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing of als een nevenactiviteit bij een agrarisch bedrijf.

6.6.2 BESTAANDE BEDRIJVEN

De bestaande en legaal tot stand gekomen niet-agrarische bedrijven zijn positief bestemd. Het gaat dan om de bedrijven die in het vigerende bestemmingsplan Buitengebied ook een bedrijfsbestemming hadden en/of die voorkomen op de gemeentelijke vergunningenlijst en van voldoende omvang zijn om een bedrijfsbestemming te rechtvaardigen (een deel van de bedrijven is medebestemd in de woonbestemming).
Deze bedrijven hebben een passende bestemming gekregen, dus of via de bedrijfsbestemming of via een nadere regeling in de woonbestemming (bij de kleinschalige bedrijvigheid). Er is binnen de bestemming "Bedrijf" gekozen voor het toestaan van bedrijven van de lichtste milieucategorieën, dus typen bedrijvigheid uit de milieucategorieën 1 en 2 van de VNG-bedrijvenlijst. In deze lijst is een selectie gemaakt omdat ook van deze lichtste categorieën niet alle bedrijven wenselijk zijn in het buitengebied. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met de verkeersaantrekkende werking of de grote buitenopslag van deze bedrijven. Geluidszoneringsplichtige bedrijven zijn uitgesloten. Bij ontheffing zijn risicovolle inrichtingen toegestaan. Bij de planregels is een lijst met toegestane bedrijvigheid opgenomen. Binnen de bestemming "Bedrijf" zijn deze vormen van bedrijvigheid toegestaan. De bedrijven die niet op deze lijst staan zijn via een specifieke regeling bestemd. De bedrijfsactiviteiten die niet passen binnen de hiervoor genoemde lijst zijn apart aangeduid op de plankaart met de aanduiding "bedrijf". In een lijst bij de planregels is per adres aangegeven welke vorm van bedrijvigheid hier is toegestaan. Wanneer de ondernemer een ander type bedrijf op wil zetten, dan dient het bestemmingsplan gewijzigd te worden ten behoeve van een qua milieubelasting vergelijkbare bedrijfsactiviteit of - bij voorkeur - een lichtere vorm van bedrijvigheid. Specifieke bedrijvigheid zoals garages en opslagbedrijven zijn bestemd via de bestemmingen "Bedrijf – Garage" en "Bedrijf – Opslag". Omdat deze bedrijven vaak veel verkeer aantrekken, vervuilende stoffen (brandstof, olie) opslaan en vaak gebruik maken van landschapsontsierende buitenopslag hebben ze een specifieke bestemming gekregen.

Andere niet-agrarische bedrijvigheid die voorkomt in het buitengebied zijn de horecabedrijven, recreatiebedrijven (zie paragraaf 6.5), detailhandel, tuincentra en maatschappelijke voorzieningen. De horecabedrijven hebben de bestemming "Horeca" gekregen. De detailhandelsbedrijven hebben vanwege hun vaak grote verkeersaantrekkende werking een bestemming "Detailhandel" of "Detailhandel – Tuincentrum" gekregen. De maatschappelijke voorzieningen, zoals scholen, kerken s en buurthuizen zijn via de bestemming "Maatschappelijk" bestemd.

Voor kleinschalige vormen van bedrijvigheid bij de woonfunctie wordt verwezen naar paragraaf 6.4 over wonen.

6.6.3 UITBREIDING EN VERPLAATSING

De gemeente wil via maatwerk uitbreidingsmogelijkheden bieden aan de bedrijven. Het belangrijkste uitgangspunt is daarbij ruimtelijke kwaliteit. Een goed ingepast bedrijf met goed vormgegeven bebouwing kan meer dan uitbreidingsmogelijkheden krijgen dan de gebruikelijke 10%. Dit houdt in dat in de planregels is bepaald dat de bestaande oppervlakte de toegestane oppervlakte is. Via een ontheffingsmogelijkheid is een uitbreiding van de toegestane oppervlakte bedrijfsbebouwing mogelijk. Er is geen maximum aan het uitbreidingspercentage gesteld. De belangrijkste eisen zijn kwaliteit en een goede landschappelijke inpassing. De gemeentes willen ook hier het instrument van het 'keukentafelgesprek' of een vergelijkbare aanpak inzetten. Zo kan maatwerk worden geleverd en kunnen afspraken

worden gemaakt over een grotere uitbreidingsruimte in combinatie met een kwaliteitsverbetering. Een belangrijke voorwaarde is dat door de ondernemer is aangetoond dat een verplaatsing naar een bedrijventerrein niet mogelijk is, dit is het geval wanneer:

- het bedrijf niet past op het bedrijfsterrein (type bedrijvigheid);
- er geen ruimte is op het bedrijfsterrein;
- het bedrijf is voor vestiging afhankelijk van het buitengebied;
- en het verzorgingsgebied van het bedrijf in overwegende mate in het buitengebied is gelegen.

De uitbreiding van het bedrijf mag ook de natuur- en landschapswaarden en de belangen van derden niet onevenredig aantasten.
De provincie Groningen heeft de Regio West uitgedaagd om met een regeling te komen die gebiedsspecifiek is en een directe relatie legt tussen bedrijfsuitbreiding en landschappelijke kwaliteit. In de regeling die in notitie "Westerkwartier bedrijvigheid buitengebied[7]" wordt beschreven, is het principe gehanteerd dat grotere uitbreidingmogelijkheden dan nu moet kunnen, mits de landschappelijke kwaliteit van de vestigingslocatie gewaarborgd blijft. De notitie is de uitwerking van een regeling waar de uitbreidingsmogelijkheden worden bepaald door het behoud van of impuls aan de landschappelijke kwaliteiten van de landschapstypen. Deze notitie doet tevens een voorstel voor een vervolgproces dat leidt tot een vast te stellen regeling en geeft een indicatie voor de uitvoering en handhaving.

Landschapstypen

Er valt een eerste tweedeling te maken kenmerken van het landschap. Het open landschap van het Wierdengebied en het stroomgebied van de Oude Riet en het besloten landschap van het singelgebied en een stukje veenkoloniën. Deze verdeling valt tevens samen met het aantal niet-agrarische bedrijven. In het eerste gebied zijn relatief weinig en in het tweede gebied relatief veel niet-agrarische bedrijven in het buitengebied gevestigd. In het Landschappelijk Raamwerk West is en nadere verdeling in vier landschapstypen gemaakt op basis van eenduidige landschappelijke kenmerken. Op basis van een veldverkenning en beleidsanalyse is per landschapstype streefbeelden geformuleerd voor de verschillende landschappelijke kwaliteiten. De volgende gebieden worden onderscheiden: Stroomdal oude Riet en Singelgebied. Het kaartje met de gebiedsindeling maakt onderdeel uit van de planregels.

Regeling

De kwalitatieve toets voor uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijvigheid in de regio West is een getrapt systeem. Bij deze toets wordt het "nee, tenzij" principe gehanteerd. Dit betekent in dit geval dat er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding, tenzij aan een aantal ruimtelijk-kwalitatieve regels wordt voldaan. Per landschapstype zijn drie niveaus waarop een uitbreidingsplan wordt getoetst. De drie niveaus zijn bepaald op basis van de ruimtelijke kwaliteit van de deelgebieden. De locatiespecifieke kenmerken en kwaliteiten spelen bij de toetsing dan ook een grotere rol spelen naarmate het niveau hoger is.

<u>Niveau 1: bestaande percelen en bebouwing zijn uitgangspunt</u>

Binnen het bestemmingsplan Buitengebied is functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing binnen de bestaande bebouwing mogelijk onder een aantal functionele voorwaarden.

[7] Westerkwartier bedrijvigheid buitengebied, Enno Zuidema Stedebouw en Bureau Middelkoop, Rotterdam, februari 2009.

- Binnen het bestemmingsplan buitengebied is functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing binnen de bestaande bebouwing mogelijk onder een aantal functionele
- voorwaarden;
- De regeling in dit niveau geldt in principe voor alle bedrijvigheid en in de hele regio West.
- Toevoeging van bebouwing is niet mogelijk.

Niveau 2: beperkte uitbreidingsruimte mits kwaliteitsslag

Dit kader is gebiedsspecifiek en formuleert randvoorwaarden waaronder de ruimte in niveau 1 kan worden overschreden. Op dit niveau gaat een ruimere uitbreiding gepaard met een impuls van de ruimtelijke karakteristiek van het specifieke deelgebied waar het bedrijf is gevestigd. De uitbreidingsmogelijkheid is, afhankelijk van het deelgebied, maximaal 20% en 50%.

- Er is een nieuw ruimer kader dat randvoorwaarden formuleert waaronder de uitbreiding van niveau 1 kan worden overschreden. Dat betekent dat uitbreiding verder gaat dan in niveau 1 is toegestaan, mits aan de gestelde kwalitatieve randvoorwaarden kan worden voldaan.
- Het doel van dit niveau is om de uitbreiding ten goede te laten komen aan de ruimtelijke karakteristiek van het specifieke deelgebied waar het bedrijf is gevestigd. Dit betekent dat een uitbreiding geen (verdere) verzwakking veroorzaakt van het landschap maar juist een ruimtelijk-kwalitatieve impuls eraan geeft. Wanneer de initiatiefnemer een plan indient dat voldoet aan de kwalitatieve voorwaarden, kan ontheffing worden verleend.
- Niveau 2 is gebiedsspecifiek en geldt per gebiedsdeel voor alle bedrijven in het buitengebied.
- Niveau 2 is ook van toepassing op het vergroten van de oppervlakte van niet-waardevol beschouwde vrijkomende agrarische bebouwing.

Niveau 3: uitzonderingen en maatwerk

Op dit niveau is sprake van maatwerk voor uitzonderingsgevallen. Vooraf worden geen normen vastgelegd. De geboden ruimte én de kwalitatieve randvoorwaarden verschillen per gebied. Per geval wordt bekeken of en onder welke voorwaarden uitbreiding kan worden toegestaan.

- Een plan dat nog een stap verder gaat dan het ruimere kader is alleen goed te keuren op basis van een kwalitatieve onderbouwing en een individuele kwalitatieve toetsing van het plan.
- Hier is dus sprake van maatwerk voor uitzonderingsgevallen. Vooraf worden geen normen vastgelegd. De geboden ruimte én de kwalitatieve randvoorwaarden verschillen per gebied.
- Per geval wordt bekeken of en onder welke voorwaarden uitbreiding kan worden toegestaan.
- Niveau 3 is ook van toepassing op het vergroten van de oppervlakte van vrijkomende agrarische bebouwing.

Per gebied zijn voor de verschillende niveaus ruimtelijk-kwalitatieve regels opgenomen Waaraan een uitbreidingsplan moet voldoen. Deze regels hebben betrekking op:

- Landschappelijke inpassing / zichtbaarheid.
- Erfafscheiding.
- Voorterrein.
- Opslag.

- Reclame.
- Positie op kavel.
- Schaal.
- Architectuur.
- Materiaal.

De ruimtelijk-planologische voorwaarden voor niveau 1 en 2 zijn doorvertaald in de planregels. De maatwerkregeling (niveau 3) wordt via een partiële herziening van het bestemmingsplan geregeld.

6.6.4 BEDRIJFSWONING

In principe is bij de niet-agrarische bedrijven een bedrijfswoning toegestaan. Niet bij alle bedrijven staat nu een bedrijfswoning, dit kan onder andere doordat de bedrijfsbebouwing en de woning los van elkaar zijn verkocht. In dit soort gevallen wordt niet alsnog weer een bedrijfswoning toegestaan.

De bedrijfswoning telt niet mee bij de berekening van de oppervlakte bedrijfsbebouwing. Voor de bedrijfswoning en bijbehorende bijgebouwen zijn eigen regels ten aanzien van grootte en oppervlakte opgenomen in de planregels.

6.6.5 NIEUWE BEDRIJVEN IN VRIJKOMENDE AGRARISCHE BEDRIJFSBEBOUWING

Nieuwe niet-agrarische bedrijven worden niet toegestaan, behalve wanneer deze ontstaan door middel van de toepassing van de regeling voor vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing. Deze bedrijven moeten dan voldoen aan de eisen die zijn gesteld in de wijzigingsbevoegdheid zoals die is opgenomen in een agrarische bedrijfsbestemming.

6.7 LANDSCHAP

6.7.1 HOOFDPUNTEN

- Landschapswaarden zijn mede bestemd in de verschillende gebiedsbestemmingen en bouwblokken.
- Visie HoutsingelHoofdstructuur wordt vooral via de kapvergunning en APV doorvertaald. De te behouden singels en de houtsingelreservaten zijn aangeduid op de plankaart.
- Bescherming via het aanlegvergunningenstelsel en verschillende afwegingskaders.
- Elementen groter dan 2 hectare of waardevolle/beeldbepalende landschapselementen zijn bestemd.

6.7.2 BESTAANDE LANDSCHAPSWAARDEN EN -ELEMENTEN

De bestaande landschapswaarden en -elementen zijn in principe medebestemd in de gebiedsbestemmingen. Waar dit noodzakelijk was zijn nog specifieke dubbelbestemmingen opgenomen voor de open gebieden of de waardevolle houtsingelgebieden of houtsingels. In hoofdstuk 5 is hier al uitgebreider op ingegaan. Landschapselementen kleiner dan 2 hectare zijn niet specifiek bestemd, tenzij ze een bijzondere waarde vervullen of beeldbepalend zijn. In het aanlegvergunningenstelsel is aangegeven of deze landschappelijke waarden wel of niet (na het verlenen van een vergunning) kunnen worden verstoord of vernietigd. Op het aanlegvergunningenstelsel wordt in hoofdstuk 10 nog uitgebreid ingegaan.

6.7.3 NIEUWE LANDSCHAPSELEMENTEN

Binnen de gebiedsbestemmingen en de bestemmingsvlakken voor bebouwing kunnen nieuwe landschapselementen worden aangelegd. De aanleg van deze landschapselementen is geregeld via het aanlegvergunningenstelsel. Het bestemmingsplan maakt het aanleggen van nieuwe landschapselementen mogelijk omdat deze een verbetering van de landschappelijke kwaliteit betekenen. In het Gebiedsplan Groningen is bepaald in welke gebieden subsidies verleend worden voor het aanleggen van landschapselementen.

6.7.4 HET HOUTSINGELGEBIED

In de gemeente Marum is het oorspronkelijke houtsingellandschap nog redelijk intact gebleven en is in sommige deelgebieden zelfs nog van een hoge kwaliteit. De houtsingels staan op de perceelgrenzen, langs sloten en beken en bestaan voor een belangrijk deel uit elzen met of zonder ondergroei.

De Stuurgroep West-Groningen en de Provincie Groningen hebben de Visie Houtsingelhoofdstructuur opgesteld. Het stuk bestaat uit een visiegedeelte en de spelregels. De spelregels houden concrete regels in voor bijvoorbeeld de afstanden tussen de houtsingels, de maximale coupures en regels voor kap en compensatie van houtsingels. Voor het kappen van een singel of een deel van een singel is altijd een kapvergunning vereist. In de visie Houtsingelhoofdstructuur is het houtsingelgebied opgedeeld in deelgebieden met verschillende streefbeelden en bijbehorende spelregels. In een aantal gebieden is ruimte gelaten voor schaalvergroting in de landbouw, en in andere gebieden wordt weer ingezet op ontwikkeling van de houtsingels. De houtsingelgebieden zijn nader bestemd met de dubbelbestemming "Waarde – Besloten gebied".

Daarnaast zijn gebieden met bijzonder waardevolle en intacte houtsingels (de houtsingelreservaten) en afzonderlijk te behouden houtsingels aangewezen. Deze laatste twee, de reservaten en de te behouden singels, zijn op de plankaart bestemd met de dubbelbestemming als " Waarde – Houtsingelreservaat" en de aanduiding "houtsingel". De overige regels omtrent de houtsingels worden in de APV/kapvergunning opgenomen. Het regelen van de spelregels voor houtsingels via het stelsel van de kapvergunning en de aanlegvergunning zou een dubbele regeling (aanvragen en verlenen van twee vergunningen) betekenen, daarom is gekozen voor een regeling via de kapverordening en de kapvergunning. In de kapverordening kunnen de nuances per deelgebied en de compensatieregeling ook eenvoudiger en eenduidiger worden vastgelegd.
Voor de burger biedt deze regeling ook meer duidelijkheid.

6.7.5 BESCHERMING VAN DE LANDSCHAPSWAARDEN

Omdat de landschapswaarden waar nodig zijn medebestemd zijn ze ook beschermd. Via de toetsingskaders van het aanlegvergunningenstelsel en de ontheffings- en wijzigingsbevoegdheden zijn de landschappelijke waarden beschermd, door ze mee te nemen in het afwegingskader. De landschappelijke waarden mogen niet onevenredig worden aangetast. Via de planregels en het aanlegvergunningenstelsel is bepaald dat deze waarden niet mogen worden aangetast, of na het verlenen van een aanlegvergunning, wel mogen worden aangetast of worden verwijderd. In hoofdstuk 10 wordt dieper ingegaan op het aanlegvergunningenstelsel en de wijze van toetsen.

6.8 NATUUR, BOS EN ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

6.8.1 HOOFDPUNTEN

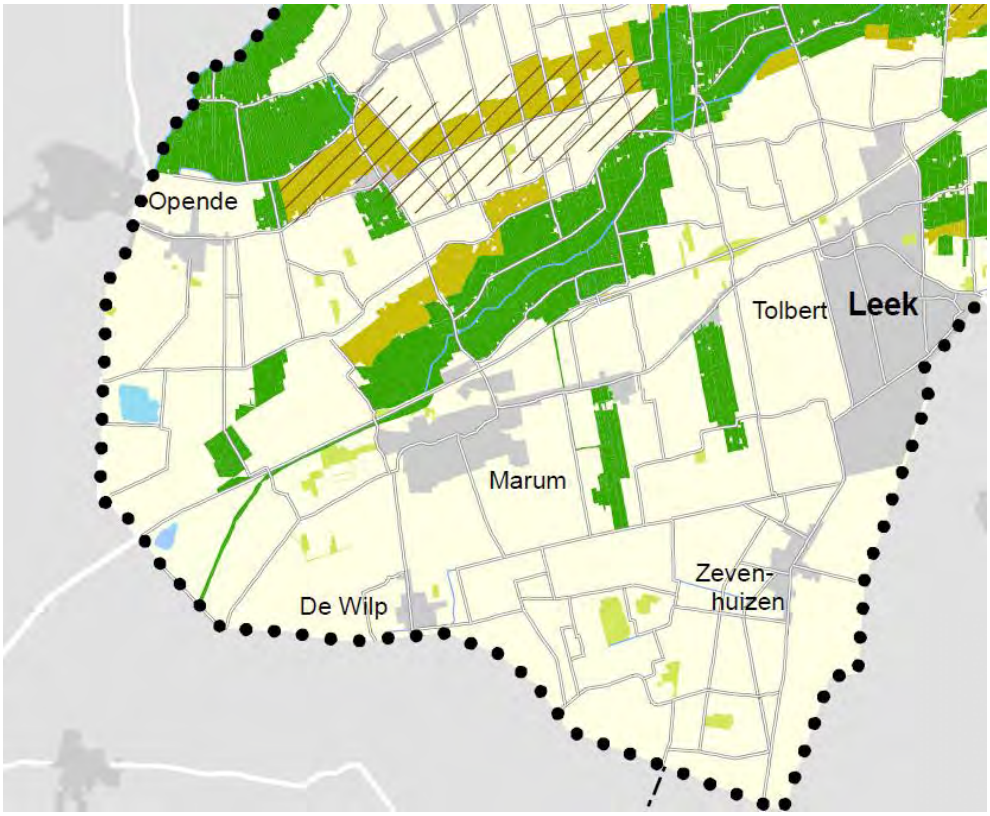
- Bestaande natuurgebieden: bestemmingen "Bos", "Natuur" en "Natuur – Agrarisch".
- Bestemming "Natuur – Agrarisch": bestaande landbouwgebieden zijn positief medebestemd.
- Nieuwe natuur: alleen conform de voorwaarden van het Gebiedsplan Groningen en geen (onaanvaardbare) hinder of beperkingen voor aangrenzende agrariërs.
- Nieuw bos: alleen in de bosontwikkelingszones.
- Bescherming van natuur, landschap en cultuurhistorie via het aanlegvergunningenstelsel en verschillende afwegingskaders.
- Natuur- en bosgebieden groter dan 2 hectare zijn bestemd als "Natuur" of "Bos".
- Natuurbeschermingswet en Flora- en faunawet.

6.8.2 BESTAANDE NATUUR- EN BOSGEBIEDEN

De bestaande natuur- en bosgebieden zijn positief bestemd door middel van de bestemmingen "Natuur", "Natuur – Agrarisch" of "Bos". Het gaat hier om gebieden die zowel binnen als buiten de Ecologische Hoofdstructuur liggen.
De gebieden die binnen de begrensde EHS liggen zijn deels bestaande natuurgebieden en deels gebieden waar nog agrarisch gebruik plaatsvindt. De doelstelling is dat deze gebieden in de toekomst een groot aaneengesloten natuurgebied gaan vormen. Het bestaande agrarische gebruik is meebestemd in de bestemming "Natuur – Agrarisch". Met het oog op de toekomstige realisatie van de EHS zijn hier niet alle vormen van agrarisch gebruik en werkzaamheden toegestaan om de (potentiële) natuurwaarden te beschermen. Bestaande natuurgebieden zijn bestemd als "Natuur". De beheersgebieden zijn toekomstige natuurgebieden en die nu nog vaak in agrarisch gebruik zijn. Deze gebieden zijn bestemd als "Agrarisch met waarden – Natuur". Omdat beheersovereenkomsten op vrijwillige basis worden aangegaan en dus tijdelijk kunnen zijn is er voor gekozen om deze gebieden geen natuurbestemming te geven maar nog uit te gaan van een agrarische bestemming. Binnen deze agrarische bestemming zijn de natuurwaarden wel medebestemd omdat ze al veel voorkomen en/of moeten worden beschermd tegen ingrepen die een toekomstige inrichting als natuurgebied in de weg staan.

Ook buiten de begrensde EHS komen natuurgebieden en/of natuurwaarden voor. Het gaat dan in hoofdzaak om weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden. Ook komen verspreid in het gebied kleinere natuur- en bosgebiedjes voor. De weidevogelgebieden (deels samenvallend met de ganzenfoerageergebieden) zijn door middel van een dubbelbestemming "Waarde – Open gebied" op de plankaart aangegeven. In het aanlegvergunningenstelsel is een regeling opgenomen dat de leefomstandigheden (hoge grondwaterstand, dicht slotenstelsel, openheid[8]) voor de weidevogels beschermt. In de ganzenfoerageergebieden laten (een deel van de) agrariërs toe dat ganzen in de weilanden grazen. De schade wordt gecompenseerd. Bij deze regeling is de afspraak gemaakt dat er geen planologische schaduwwerking uit zal gaan van het laten foerageren van de ganzen. In het bestemmingsplan is er dan ook geen specifieke regeling opgenomen voor de ganzenfoerageergebieden.

[8] De openheid, de hoge grondwaterstand, de rust, vochtige bodem, plas-draspercelen in het vroege voorjaar, voldoende voedsel, structuurrijke kruidenrijke grasmat en een groot aandeel hooiland in eerste helft van juni.

Legenda

Aanduidingen natuur

- Ecologische hoofdstructuur (land)
- Ecologische hoofdstructuur (water)
- Ecologische hoofdstructuur (beheersgebied)
- Overig bos- en natuurgebied
- Zoekgebied robuuste verbindingszone

Overige aanduidingen

- Plangrens, tevens provincie- en rijksgrens
- Overige waterlopen
- Open water

Natuur- en bosgebieden kleiner dan 2 hectare zijn niet bestemd, tenzij ze een bijzondere waarde vervullen of beeldbepalend zijn. Deze gebiedjes zijn in de bestemmingsomschrijvingen van de gebiedsbestemmingen wel benoemd als onderdeel van de bestemming. Hieronder is een kaart van de Provincie Groningen toegevoegd uit het POP III. Hierop staan de EHS gebieden voor de gemeente Marum weergegeven. Een volledige kaart is in te zien in het POP III. Deze is te vinden op de website van de Provincie Groningen.

6.8.3 NIEUWE NATUUR- EN BOSGEBIEDEN

In de gebiedsbestemmingen "Agrarisch", "Agrarisch met waarden – Natuur" en "Natuur – Agrarisch" is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen die het mogelijk maakt om de bestemming te wijzigen ten behoeve van natuurontwikkeling. Er is gekozen voor de term "ten behoeve van natuurontwikkeling", omdat niet altijd van te voren bekend hoe de nieuwe natuur er uit zal komen te zien. Het kan dus om bos, water, moerassige natuur of hooilanden, met of zonder agrarisch nevengebruik (inweiden van vee, kleinschalige of milieuvriendelijke teelt van gewassen). Op deze manier kan te zijner tijd een passende bestemming worden gezocht.

In het Gebiedsplan Groningen zijn voorwaarden genoemd waaraan de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden moet voldoen. Het gaat om de volgende voorwaarden:

- Grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid.
- Verhoging van het waterpeil in natuurgebieden is pas aan de orde als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheerbare gebieden zijn verworven.
- Verhoging van het waterpeil in natuurgebieden mag niet leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden.
- In beginsel worden geen hydrologische bufferzones buiten de EHS ingesteld. Wederzijdse nadelige beïnvloeding van landbouw en natuur wordt voorkomen of beperkt door te streven naar grote, aaneengesloten natuurgebieden met natuurlijke grenzen en zonodig door het treffen van technische maatregelen.
- Realisatie van de ecologische hoofdstructuur mag niet leiden tot beperkingen op aangrenzende landbouwgronden (planologische schaduwwerking).

Deze voorwaarden zijn verwerkt in de wijzigingsbevoegdheid (in de gebiedsbestemmingen) die natuurontwikkeling mogelijk maakt. Zo wordt onder andere voorkomen dat overal kleine 'snippers' natuur ontstaan die naar verhouding onevenredig veel nadelen voor de landbouw met zich mee brengen. De nieuwe natuurgebieden die op deze manier worden gerealiseerd, zullen dan ook beter beheerd kunnen worden omdat het om een afgerond gebied gaat.

In het POP III en de bijbehorende verordening is een robuuste ecologische verbindingszone aangegeven. Het gaat om een groot gebied waarbinnen ecologische verbindingszones begrensd moeten worden. De verbindingszones worden op basis van vrijwilligheid en een inrichtingsplan gerealiseerd. Voorlopig is er nog geen zicht op realisering van deze verbindingszones, er zijn geen concrete plannen. Het is dus niet bekend waar natuur zal worden ontwikkeld en in welke vorm (stapstenen, natte zones langs waterlopen), mogelijk zijn de uiteindelijke ingrepen beperkt van aard. Het bestemmingsplan ziet dan vooral toe op het bieden van een ontwikkelingskader en het voorkomen van ontwikkelingen die realisatie kunnen verhinderen. Deze robuuste ecologische verbindingszones zijn als volgt geregeld in het bestemmingsplan:

- In de gebiedsbestemmingen is een wijzigingsbevoegdheid die het mogelijk maakt om een agrarische bestemming om te zetten naar een bestemming ten behoeve van natuurontwikkeling. De hiervoor genoemde voorwaarden (o.a. aaneengesloten gebied, geen hinder) zijn hierop van toepassing.

- Het bestemmingsplan is conserverend van aard. Er zijn geen (mogelijke) ontwikkelingen opgenomen die een eventuele realisatie van de verbindingszone kunnen verhinderen. Bouwmogelijkheden zijn beperkt tot bouwblokken, en grootschalige ontwikkelingen zoals nieuwe bedrijven, woonwijken en dergelijke zijn niet in dit bestemmingsplan opgenomen.

Nieuwe bosgebieden of gebieden voor de houtteelt zijn alleen toegestaan binnen bepaalde gebieden aansluitend op bestaande bos- en recreatiegebieden op de grens van Grootegast. Deze gebieden zijn aangeduid als "milieuzone – bosontwikkeling". In de planregels is bepaald dat nieuw bos of houtteelt toegestaan.

6.8.4 NATUURBESCHERMINGSWET EN FLORA- EN FAUNAWET

De wettelijke bescherming van natuurwaarden (gebieden en soorten) is vastgelegd in een tweetal wetten: de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet. In de Natuurbeschermingswet zijn onder andere de soorten en gebieden die op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn beschermd opgenomen. Het regime van de Flora- en faunawet is algemener, hier vallen veel meer soorten flora en fauna onder.
Beide wetten gelden buiten het bestemmingsplan om, maar de Natuurbeschermingswet is vanwege de gebiedsbescherming meegenomen in de toetsingskaders bij het aanlegvergunningenstel en de ontheffings- en de wijzigingsbevoegdheden.
De Flora- en faunawet is eveneens altijd van toepassing, maar is algemener van aard. Ook bij een bouwvergunning hoort getoetst te worden aan deze wet. Bij bouw- en aanleg- en sloopwerkzaamheden zal op grond van de Flora- en faunawet in ieder geval rekening moeten worden gehouden met de volgende zaken:

- Geen bomen en struiken kappen of vernielen in het broedseizoen van de vogels, vogels zijn strikt beschermde soorten.
- Let bij grond- en graafwerkzaamheden op het voortplantingsseizoen van zoogdieren. Laat holen dus intact tot na de voortplantingsperiode.
- Bij sloop van oude gebouwen of kappen van oude bomen: let op invliegopeningen voor vleermuizen. Maak de invliegopeningen dicht voor de winter (zo kan worden voorkomen dat vleermuizen hier gaan overwinteren) of sloop het gebouw/kap de boom na de winterslaapperiode van de vleermuizen (ze kunnen dan een andere plek zoeken voor de winterslaap).
- Bij dempen van sloten: demp de sloot in de richting van een andere sloot (begin 'achteraan'), zo kunnen vissen en waterdieren veilig naar een andere sloot of watergang trekken.

Bij het Ministerie van LNV is hierover meer informatie te vinden, zoals handreikingen.

6.9 WATER

6.9.1 HOOFDPUNTEN

- Bestemming "Water" eventueel met de dubbelbestemming "Waarde – Natuur en Landschap".
- A-watergangen en boezemwatergangen bestemd als "Water".
- Sloten, water in natuurgebieden: in de gebiedsbestemming medebestemd.
- Natuurvriendelijke inrichting van de oever bij recht toegestaan.
- Waterberging: in overleg met de grondeigenaar, geen schade voor aangrenzende percelen.
- Voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding: meestal medebestemd.

- Relatie Keur en bestemmingsplan.
- Watertoets en eventuele compenserende maatregelen bij grote(re) bouwplannen.

Deze beleidsuitgangspunten die hierna aan de orde komen zijn tot stand gekomen in overleg met het Wetterskip Fryslân en waterschap Noorderzijlvest. Daarmee is voldaan aan de procedure in het kader van de watertoets.

De gemeente streeft samen met de waterschappen een duurzaam waterbeheer na. Dit houdt onder andere in dat nieuwe functies niet worden toegestaan op plaatsen die hiervoor niet geschikt zijn, of dat deze ingrepen moeten worden gecompenseerd door bijvoorbeeld ruimte te maken voor waterberging (retentie). De belangrijkste watergangen, dijken en andere omvangrijke voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding worden specifiek bestemd. Minder belangrijke watergangen en kleinere voorzieningen worden in de gebiedsbestemmingen opgenomen. Hierna wordt op een aantal onderdelen specifieker ingegaan.

6.9.2 WATERGANGEN

De grotere watergangen en/of de watergangen die een belangrijke functie vervullen voor de aan- en afvoer van water worden als Water bestemd. Het gaat dan specifiek om de wateren die door de waterschappen zijn benoemd als hoofdwatergangen en boezemwatergangen (de A-watergangen). Wateren met een belangrijke functie voor natuur en/of landschap hebben de bestemming Water met de dubbelbestemming "Waarde – Natuur en Landschap" gekregen.

De overige watergangen worden niet bestemd, deze maken onderdeel uit van de gebiedsbestemming, dit is benoemd in de doeleindenomschrijving van de betreffende bestemmingen. Hierin is aangegeven dat de waterhuishouding (onder andere de aan- en afvoer van water, retentie van water en bijbehorende voorzieningen) deel uitmaakt van de bestemming.

6.9.3 WATER IN NATUURGEBIEDEN

De bijzondere waterlopen hebben de bestemming "Water" met de dubbelbestemming "Waarde – Natuur en Landschap"gekregen. Veel natuurgebieden in het plangebied zijn gebonden aan een natte omgeving, water maakt in de meeste gevallen onlosmakelijk deel uit van het natuurgebied. Het gaat vaak om lage delen van poldergebieden en petgatencomplexen. Deze natte natuurgebieden vervullen vaak ook een belangrijke functie voor de waterhuishouding omdat het water hier wordt vastgehouden en gezuiverd. Waterpartijen en nat-drassituaties in natuurgebieden maken onderdeel uit van de gebiedsbestemmingen "Natuur", "Natuur – Agrarisch" of "Bos".

6.9.4 NATUUR EN LANDSCHAP AANSLUITEND OP DE WATERGANGEN

Steeds meer watergangen worden natuurvriendelijker ingericht. Dit gebeurt onder meer door het afvlakken en verbreden van de oevers, het weghalen van beschoeiingen en aanbrengen van vegetatieranden/rietzomen langs de sloot. Een relatief kleine ingreep die veel kan betekenen voor de natuurwaarde en de landschappelijke beleving van een sloot. Het grootste deel van de werkzaamheden past in de bestemming "Water", waarin ruimte bestaat voor een natuurvriendelijke inrichting van de watergang. Bij de sloten en/of watergangen die in de gebiedsbestemming zijn opgenomen en zones langs watergangen wordt de natuurvriendelijke inrichting geregeld via de doeleindenomschrijving. Binnen een zone van 5 meter aan weerszijden van een watergang is een natuurvriendelijke oeverzone bij recht toegestaan. De aanleg en inrichting van natuurvriendelijke oevers gebeurt in overleg met

eventuele grondeigenaars, wanneer het waterschap niet zelf de eigenaar is van de gronden. Aanleg van natuurvriendelijke oevers op het terrein van een agrariër of burger vindt plaats op basis van vrijwilligheid.

6.9.5 WATERBERGING

De waterschappen zijn in samenwerking met de gemeentes op een aantal plaatsen bezig met projecten voor kleinschalige waterberging in natuurlijke laagtes, gebieden die over het algemeen niet geschikt zijn voor de landbouw. Omdat waterberging schadelijke gevolgen kan hebben (onder andere waterschade op aangrenzende agrarische percelen) worden met de betrokken grondeigenaren afspraken gemaakt en overeenkomsten afgesloten. Het waterschap zorgt er ook voor dat er geen schade ontstaat op aangrenzende percelen. De rechtszekerheid wordt gewaarborgd via het peilbesluit en de inspraakmogelijkheden op het peilbesluit. De gemeentes willen daarom in het bestemmingsplan niet ook nog een afzonderlijke procedure opnemen voor het realiseren van waterberging opnemen.

Daarom is er voor gekozen om waterberging zodanig te regelen dat er geen extra procedures (zoals het verlenen van een aanlegvergunning) hoeven te worden gevoerd. Waterberging wordt dus in de doeleindenomschrijving van de verschillende gebiedsbestemmingen benoemd. De rechtszekerheid wordt gegarandeerd via de procedures van het waterschap, dat ook verantwoordelijk is voor de uitvoering en handhaving.

Binnen de agrarische bouwblokken en de bestemmingen ten behoeve van wonen en de bedrijfsbestemmingen wordt ook opgenomen dat retentievoorzieningen deel uit kunnen maken van de bestemming.

De realisatie van kleinschalige waterberging vindt plaats op basis van vrijwilligheid.

6.9.6 GEMALEN EN ANDERE VOORZIENINGEN TEN BEHOEVE VAN DE WATERHUISHOUDING

De meeste voorzieningen (sluisjes, stuwen, bruggetjes) en dergelijke zijn ondergeschikt en worden meegenomen in de bestemming "Water". De grotere voorzieningen zoals de gemalen en sluizencomplexen krijgen de bestemming "Bedrijf – Nutsvoorziening".

6.9.7 DE KEUR

De Keur is een verordening van het waterschap met specifieke regelgeving voor het waterschapsgebied. Het doel van de regels is het beschermen van dijken, kaden, onderhoudspaden, sloten en hoofdwatergangen. De regels gelden voor het waterschap en de ingelanden. De Keur maakt het voor het waterschap mogelijk de waterbeheersing goed uit te voeren en de sloten, kanalen, stuwen, gemalen, dijken en kaden in een goede staat te houden.

In de Keur zijn bepalingen opgenomen die onder meer de dijken en de wateren moeten beschermen. De Keur geeft ook aan wat de verplichtingen en rechten van het waterschap zijn. Door middel van ontheffingen kan ontheffing worden verleend van bepaalde gebods- en verbodsbepalingen.

De regels uit de Keur zijn behoorlijk gedetailleerd en gericht op onderhoud en beheer, toegankelijkheid van gronden en ruimtelijk ondergeschikte ingrepen, en de Keur kent zijn eigen regels en ontheffingensysteem. Ze worden daarom niet in het bestemmingsplan vastgelegd. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden in en nabij watergangen of het graven of dempen van watergangen of -partijen een initiatiefnemer bij het waterschap moet

nagaan of dit is toegestaan. Het waterschap kan ook adviseren over de inrichting en aanleg van bijvoorbeeld een waterloop of een retentievijver.

6.9.8 BOUWEN EN DE WATERTOETS

Met name bij bouwen kunnen consequenties ontstaan voor de waterhuishouding. Bij de grotere (bouw)plannen dient een watertoets plaats te vinden. Onder een groter (bouw)plan wordt verstaan een toename van minimaal 750 m² verhard oppervlak en kleiner dan 10 hectare. De voorwaarden voor grotere plannen worden hier niet behandeld, deze zullen als uitvloeisel van dit bestemmingsplan namelijk niet worden gerealiseerd, dergelijke plannen doorlopen een aparte procedure. De uitgangspunten voor de watertoets zijn beschreven in de Notitie Stedelijk Water van het waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân:

- (Bouw)plannen met een toename van het verhard oppervlak (gebouwen en bestrating) van meer dan 750 m² worden met het waterschap overlegd in het kader van de watertoets. Dit geldt ook voor alle wijzigings- en herzieningsplannen ten behoeve van een functiewijziging, ongeacht de oppervlakte bebouwing.
- Bij een toename van het verhard oppervlak met minimaal 750 m² dient 10% van die toename van die toename van het verhard oppervlak te worden gecompenseerd in de vorm van oppervlaktewater. Wanneer er dus een stal met een oppervlakte van 3.000 m² wordt gerealiseerd, dient dus een retentievoorziening met een oppervlakte van 300 m² te worden aangelegd. Het extra te realiseren wateroppervlak kan bijvoorbeeld worden gevonden in het verbreden van bestaande sloten of het aanleggen van een retentievijver. Per situatie zal in overleg met de initiatiefnemer worden gezocht naar een goede inrichting.
- Het infiltreren van hemelwater heeft de voorkeur, is dit niet mogelijk dan moet een andere oplossing worden gezocht. Dit zal met name op de kleigronden en in de polders aan de orde zijn.
- Deze grotere (bouw)plannen worden in het kader van de watertoets overlegd met het waterschap. Dit betekent dat een bouwvergunning voor een groot gebouw, een aanlegvergunning voor grote oppervlaktes verharding en ontheffingen, wijzigingsplannen en herzieningen worden voorgelegd aan het waterschap.

6.10 CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

Hoofdpunten

- In principe mede bestemd in de gebiedsbestemmingen en bestemmingen.
- Bescherming via het aanlegvergunningenstelsel onderzoeksplicht.
- Wet archeologische monumentenzorg.

Algemeen

De cultuurhistorische waarden zijn waar mogelijk specifiek op de plankaart aangegeven door middel van dubbelbestemmingen. Via een aanlegvergunningenstelsel zijn de waarden beschermd.

Aanlegvergunningenstelsel

In het aanlegvergunningenstelsel zijn de cultuurhistorische waarden beschermd. In een tabel bij de planregels is per voorschrift en per activiteit aangegeven of de activiteit is toegestaan, of er een aanlegvergunning is vereist of dat een activiteit niet is toegestaan. Aan het aanlegvergunningenstelsel is een afwegingskader gekoppeld voor de activiteiten waar een aanlegvergunning voor moet worden verleend.

Archeologische toets

Bij bouwplannen van enige omvang >100 m²) en ingrepen die dieper dan 40 centimeter de bodem ingaan (over een oppervlakte van meer dan 100 m²) geldt een onderzoeksplicht: er dient overleg plaats te vinden met de provinciaal archeoloog over de te volgen procedure en eventuele benodigde onderzoeken.

De gemeente werkt in samenwerking met de andere gemeentes uit de regio Westerkwartier aan een archeologische beleidsadvieskaart, die een verdere uitwerking en nuancering van de te globaal en onnauwkeurig gebleken Indicatieve Kaart Archeologische Waarden. Omdat deze kaart en het bijbehorende beleid nog niet beschikbaar zijn ten tijde van de vaststelling van het bestemmingsplan is een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan opgenomen die het mogelijk maakt om de kaart en bijbehorend beleid later toe te voegen.

Wet Archeologische Monumentenzorg

Met de Wet op de archeologische monumentenzorg, die op 19 december 2006, is aangenomen door de Eerste Kamer, is het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Het Verdrag van Malta, tot stand gekomen op 16 januari 1992 te Valletta, is een Europees verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed. Afgesproken is dat er bij ruimtelijke plannen meer rekening wordt gehouden met archeologie. In de Wet op de archeologische monumentenzorg is geregeld wat dit concreet betekent.

De Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) heeft terreinen waar bewoningssporen zijn aangetroffen aangewezen als terreinen van archeologische waarde. Op de cultuurhistorische waardenkaart zijn alle archeologisch waardevolle terreinen in de gemeente weergegeven. Een aantal terreinen van archeologische waarde zijn aangewezen als archeologisch monument9. Deze terreinen zijn beschermd ingevolge de Monumentenwet 1988. Alle archeologisch waardevolle terreinen zijn aangegeven op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK).

In het bestemmingsplan is als volgt met de archeologisch waardevolle terreinen omgegaan:

Waardering terreinen door ROB	Bestemmingsregeling
(Zeer) hoge archeologische waarde, niet zijnde archeologische monumenten	Dubbelbestemming "Waarde – Archeologie"

Voor gronden met de dubbelbestemming "Waarde – Archeologie", die niet beschermd zijn ingevolge de Monumentenwet, is een aanlegvergunningplicht opgenomen voor het uitvoeren van grondbewerkingen.

6.11 LEIDINGEN EN INFRASTRUCTUUR

Hoofdpunten

- Gas- en hoogspanningsleidingen met hun veiligheidszones bestemd via een dubbelbestemming.
- Wegen met een doorgaande verkeersfunctie zijn bestemd.
- Gebiedsontsluitingswegen in de gebiedsbestemming.

[9] De archeologische monumenten zijn in bijlage 1 bij de planregels aangegeven als 'beschermd' (onder de kolom 'waarde').

Leidingen

De hoogspanningsleidingen en aardgastransportleidingen zijn met een dubbelbestemming op de plankaart opgenomen. Rond de leidingen liggen zones in verband met de veiligheid of gezondheid. In de planregels zijn bepalingen opgenomen die voorkomen dat in de zones ontwikkelingen plaatsvinden die de veiligheid of de gezondheid aantasten. Zo worden geen nieuwe woonfuncties toegestaan onder een hoogspanningsleiding in verband met de straling.

Infrastructuur

De bestaande wegen met een doorgaande verkeersfunctie zijn bestemd als "Verkeer" met een nummering die de structuur van de weg aangeeft (provinciale weg, snelweg en dergelijke).

De volgende verkeersbestemmingen worden onderscheiden:

Soort weg	Bestemming
Snelweg	Verkeer -1
Provinciale weg (80 km-weg)	Verkeer - 3
Gebiedsontsluitingsweg (vaak een 60 km-weg)	Verkeer – 4

Met name op de kleinere binnenwegen is het passeren met grote voertuigen soms een probleem. In de algemene wijzigingsbevoegdheid is daarom een regeling opgenomen die het mogelijk maakt het profiel van de wegen op ondergeschikte punten aan te passen in verband met een betere verkeersveiligheid. Zo kunnen bijvoorbeeld passeerhavens worden aangelegd.

6.12 EXTERNE VEILIGHEID

Van de ramptypes die verband houden met externe veiligheid[10] zijn met name ongevallen met brandbare/explosieve of giftige stoffen van belang. Deze ongevallen kunnen nader worden onderscheiden in ongevallen met betrekking tot:

- inrichtingen;
- vervoer gevaarlijke stoffen door buisleidingen;
- vervoer gevaarlijke stoffen over weg, water of spoor.

6.12.1 INRICHTINGEN

De risico's waaraan burgers in hun leefomgeving worden blootgesteld door activiteiten met gevaarlijke stoffen in inrichtingen dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daartoe zijn in het Besluit externe veiligheid inrichtingen (hierna: Bevi) regels gesteld. Bij het toekennen van bepaalde bestemmingen dient onderzocht te worden:

- of voldoende afstand in acht wordt genomen tussen (beperkt) kwetsbare objecten enerzijds en risicovolle inrichtingen anderzijds in verband met het plaatsgebonden risico;
- of (beperkt) kwetsbare objecten liggen binnen in het invloedsgebied van risicovolle inrichtingen en zo ja, wat de bijdrage is aan het groepsrisico.

Het plaatsgebonden risico is de kans dat een persoon die onafgebroken en onbeschermd op een plaats buiten een inrichting zou verblijven, overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongewoon voorval binnen die inrichting waarbij een gevaarlijke stof, gevaarlijke afvalstof of bestrijdingsmiddel betrokken is.

[10] Indeling leidraad maatramp

Het groepsrisico bestaat uit de cumulatieve kansen per jaar dat tenminste 10, 100 of 1.000 personen overlijden als rechtstreeks gevolg van hun aanwezigheid in het invloedsgebied van een inrichting en een ongewoon voorval binnen die inrichting waarbij een gevaarlijke stof, gevaarlijke afvalstof of bestrijdingsmiddel betrokken is.

Marum

Voor het plangebied zijn een drietal lpg-tankstations relevant; twee langs de rijksweg A7 en één aan de Noorderweg 13 te Marum.

Verder zijn er in Marum twee inrichtingen met ammoniak; één aan de Noorderringweg 33 en één aan de Noorderweg 27, alsmede een Nam-locatie.

Hierna zal per inrichting worden ingegaan op het plaatsgebonden risico en het groepsrisico.

Aan de regionale brandweer zal nog advies worden gevraagd.

Lpg - Rijksweg A7 noordzijde

A. Plaatsgebonden risico

Voor het lpg-tankstation, dat een doorzet heeft van minder dan 1.500 m³ per jaar, geldt dat in verband met het plaatsgebonden risico de volgende afstanden tot de (beperkt) kwetsbare objecten in acht moeten worden genomen:

- 15 meter vanaf de afleverzuil;
- 25 meter vanaf het ondergrondse reservoir;
- 40 meter vanaf het vulpunt.

Zie afbeelding A van de bijlage 1.
Binnen de zones van de afleverzuil, de lpg-tank en het vulpunt liggen geen (beperkt) kwetsbare objecten. Aan de afstanden voor het plaatsgebonden risico wordt derhalve voldaan.

B. Groepsrisico

In verband met het groepsrisico is vermeld dat binnen het invloedsgebied geen (beperkt) kwetsbare objecten aanwezig zijn. Het groepsrisico ligt daarmee ver onder de oriëntatiewaarde. Het bestemmingsplan brengt hierin geen verandering.

Lpg - Rijksweg A7 zuidzijde

A. Plaatsgebonden risico

Voor het lpg-tankstation, dat een doorzet heeft van minder dan 1.500 m³ per jaar, geldt dat in verband met het plaatsgebonden risico de volgende afstanden tot de (beperkt) kwetsbare objecten in acht moeten worden genomen:

- 15 meter vanaf de afleverzuil;
- 25 meter vanaf het ondergrondse reservoir;
- 40 meter vanaf het vulpunt.

Zie afbeelding B van de bijlage 1.
Binnen de zones van de afleverzuil, de lpg-tank en het vulpunt liggen geen (beperkt) kwetsbare objecten. Aan de afstanden voor het plaatsgebonden risico wordt derhalve voldaan.

B. Groepsrisico
In verband met het groepsrisico zij vermeldt dat binnen het invloedsgebied geen (beperkt) kwetsbare objecten aanwezig zijn. Het groepsrisico ligt daarmee ver onder de oriëntatiewaarde. Het bestemmingsplan brengt hierin geen verandering.

Lpg - Noorderweg 13 te Marum
A. Plaatsgebonden risico
Voor het lpg-tankstation, dat een doorzet heeft van minder dan 1.000 m³ per jaar, geldt dat in verband met het plaatsgebonden risico de volgende afstanden tot de (beperkt) kwetsbare objecten in acht moeten worden genomen:
- 15 meter vanaf de afleverzuil;
- 25 meter vanaf het ondergrondse reservoir;
- 35 meter vanaf het vulpunt.

Zie afbeelding C van de bijlage 1.
Binnen de zones van de afleverzuil, het lpg-reservoir en het vulpunt liggen geen (beperkt) kwetsbare objecten.

B. Groepsrisico
Voor het groepsrisico is van belang dat er het gedeelte van het invloedsgebied dat binnen het plangebied ligt een verkeersbestemming heeft en geen (beperkt) kwetsbare objecten toelaat. Het groepsrisico neemt dus niet toe als gevolg van het bestemmingsplan.

Ammoniak - Noorderringweg 33 te Marum
Voor deze inrichting is de provincie Groningen bevoegd gezag.
De PR-contour 10^{-6} valt binnen de inrichtinggrens en er is geen invloedsgebied buiten de inrichting voor een groepsrisicoberekening.

Ammoniak - Noorderweg 27 te Noordwijk
Deze inrichting valt niet (meer) onder het Bevi, omdat er in totaal minder dan 1.500 kg ammoniak aanwezig is (Art. 2 lid 1 onder g Bevi).

Nam-locatie aan de Leidijk 6 te Marum
De 10^{-6} plaatsgebonden risicocontour is 60 meter en valt buiten de inrichtingsgrens. De grootte van het invloedsgebied is niet bekend. Gezien het geringe aantal woningen in dit gebied is het groepsrisico niet relevant.

6.12.2 BUISLEIDINGEN

Voor aardgastransportleidingen met een werkdruk van 16 bar of meer (hogedruk aardgasleidingen) zijn veiligheidsafstanden vastgesteld in de circulaire "Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen". Deze circulaire, die is uitgebracht in 1984, wordt momenteel herzien. Naar verwachting zal het nieuwe externe veiligheidsbeleid van het ministerie van VROM in 2010 in werking treden middels de AmvB Buisleidingen. In de nieuwe regelgeving wordt de term bebouwingsafstand niet meer gehanteerd. Daar wordt gesproken over een belemmeringenstrook van 4 meter voor leidingen met een werkdruk tot en met 50 bar en 5 meter voor leidingen met een werkdruk > 50 bar. Binnen de belemmeringenstrook wordt gemeenten verzocht een aanlegvergunningstelsel op te nemen.
Er zijn twee aardgastransportleidingen in het plangebied die een PR 10^{-6}-contour hebben die buiten de leiding ligt. Deze contouren zijn op de plankaart opgenomen. De overige aardgastransportleidingen krijgen alleen een belemmeringenstrook van 4 of 5 meter gemeten van

het hart van de leiding tot de buitenzijde van een gebouw. Deze afstand is in de planregels vastgelegd.

De Gasunie heeft aangegeven dat zij geen toename van het groepsrisico verwachten, omdat het hier een conserverend plan betreft.

6.12.3 VERVOER GEVAARLIJKE STOFFEN OVER WEG, WATER OF SPOOR

Op dit moment wordt het beleidskader gevormd door de Circulaire Risiconormering Vervoer Gevaarlijke Stoffen (circulaire RNVGS, 4 augustus 2004) en de Nota Risiconormering Vervoer Gevaarlijke Stoffen (nota RNVGS, 1995/96). De circulaire is een operationalisering en verduidelijking van het beleid uit de nota. Op basis van deze beleidsstukken gelden er normen voor het plaatsgebonden risico en het groepsrisico.

Het plaatsgebonden risico is de kans per jaar dat een persoon die onafgebroken en onbeschermd op een plaats langs een transportroute verblijft, komt te overlijden als gevolg van een incident met het vervoer van gevaarlijke stoffen. Wat betreft het plaatsgebonden risico geldt ten opzichte van woningen (kwetsbare objecten) een grenswaarde van 10^{-6} per jaar.

Het groepsrisico is de kans per jaar per kilometer transportroute dat een groep van 10 of meer personen in de omgeving van de transportroute in één keer het (dodelijk) slachtoffer wordt van een ongeval op die transportroute. Het groepsrisico geeft de aandachtspunten op een transportroute aan waar zich mogelijk een ramp met veel slachtoffers kan voordoen en houdt daarmee rekening met de aard en dichtheid van de bebouwing in de nabijheid van de transportroute. Wat betreft het groepsrisico is de oriëntatiewaarde bij het vervoer van gevaarlijke stoffen per transportsegment gemeten per kilometer per jaar:

- 10^{-4} voor een ongeval met ten minste 10 dodelijke slachtoffers;
- 10^{-6} voor een ongeval met ten minste 100 dodelijke slachtoffers;
- 10^{-8} voor een ongeval met ten minste 1.000 dodelijke slachtoffers;
- et cetera.

In de Nota Vervoer Gevaarlijke Stoffen is aangekondigd dat er voor weg, water en spoor een landelijk basisnet komt, waarin een afstand van 30 meter vanaf het transportmedium zal worden aangehouden als zone waarbinnen geen bijzondere kwetsbare objecten (zoals scholen, verzorgingshuizen e.d.) mogen worden geprojecteerd.

Alle provinciale wegen zullen in het provinciale basisnet worden aangewezen als route voor gevaarlijke stoffen. De A7 wordt als rijksweg in het landelijke basisnet opgenomen.

Er zijn geen situaties in het plangebied waar bestaande bebouwing zo dicht bij de transportroutes staat, dat een groepsrisicoberekening moet worden gemaakt.

Weg

De twee grootste wegen in het Westerkwartier zijn de A7 en de provinciale weg Groningen - Leeuwarden. Uit het Ankerrapport van 2006 blijkt dat de plaatsgebonden risico-contour van beide wegen kleiner is dan 1.0 10^{-6}, wat betekent dat het plaatsgebonden risico-contour is gelegen op minder dan 10 m uit de weg.

Langs beide wegen worden verder geen kernen vermeld die een aandachtspunt of een mogelijk aandachtspunt zijn voor het groeprsisico, wat betekent dat het groepsrisico kleiner is dan 0,1 maal de oriëntatiewaarde.

Nu dit voor de grootste wegen in het gebied geldt, mag gevoeglijk worden aangenomen dat dit ook voor de overige wegen geldt.

6.13 MILIEUASPECTEN

Wet Geurhinder Veehouderij /Besluit Landbouw en milieubeheer

De milieuvergunningen voor agrarische bedrijven worden getoetst aan de Wet Geurhinder en Veehouderij of het Besluit Landbouw en milieubeheer. Welke wet of besluit van toepassing is, is onder andere afhankelijk van het type bedrijf en de omvang van het bedrijf. De Wet en het Besluit geven maximale afstanden ten aanzien van de afstand tussen een agrarisch bedrijf en een gevoelige functie. De Wet Veehouderij en stankhinder geeft ook een rekenmethode om de stankcirkel van een agrarisch bedrijf te berekenen.

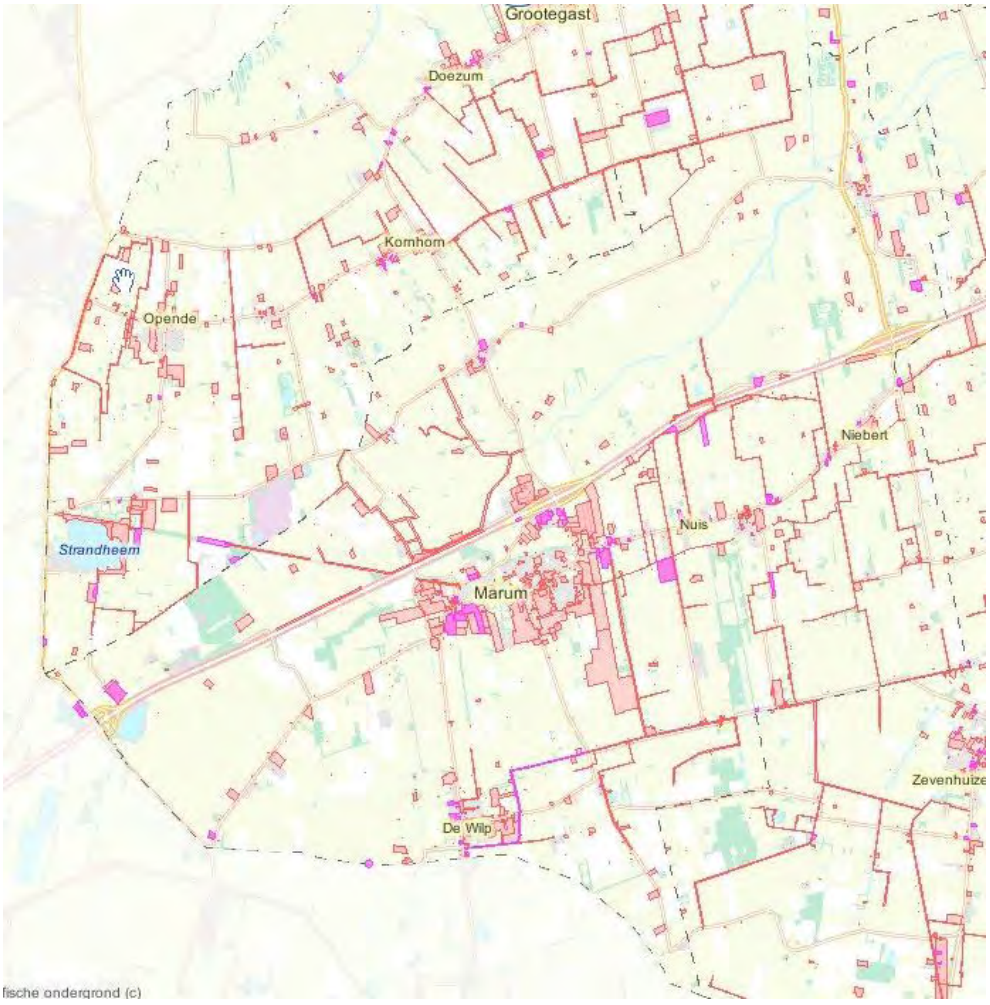
In de Wet Geurhinder en Veehouderij is bepaald dat gemeentes door middel van een verordening de wet naar lokaal niveau verder kunnen uitwerken. De gemeente kan dan onder andere per deelgebied een andere maximaal toegestane stankbelasting vaststellen of bepaalde functies aanwijzen als niet-stankgevoelige objecten. De gemeentes in het Westerkwartier hebben een dergelijke verordening niet. Wel heeft op het niveau van het bestemmingsplan een afweging plaatsgevonden van de grootte van de agrarische bouwblokken in relatie tot de omgeving. In de bebouwingslinten, aan de randen van de kernen en in de gebieden met hoge natuurwaarden zijn de bouwblokken maximaal 1 hectare groot.

Weg- en spoorlawaai

De Wet geluidhinder bepaalt dat bij nieuwbouw van gevoelige functies onderzocht moet worden of deze functies voldoen aan de geluidsnormen. Dit kan door middel van het opstellen van een zoneringskaart. Het bestemmingsplan biedt een aantal mogelijkheden voor de realisering van nieuwe, geluidgevoelige objecten, zoals recreatieappartementen, nieuwe woningen of maatschappelijke of recreatieve voorzieningen. Omdat in dit stadium niet duidelijk is of en waar deze ontwikkelingen plaats zullen vinden, kan er in het kader van dit bestemmingsplan geen onderzoek worden uitgevoerd. Dit is ondervangen door een toets aan de milieutechnische uitvoerbaarheid die in het bestemmingsplan is opgenomen, de toets aan de het wegverkeerslawaai valt hieronder.

Bodemkwaliteit

Bij het bieden van bouwmogelijkheden voor verblijfsruimte dient een door middel van een bodemonderzoek te worden aangetoond dat de bodem niet verontreinigd is. Omdat in deze fase niet kan worden gezegd waar in de toekomst bouwactiviteiten zullen plaatsvinden en een bodemonderzoek maar 5 jaar geldig is, is geen algemeen bodemonderzoek uitgevoerd. Bij bouwplannen moet worden aangetoond worden dat de bodem schoon is. Het verkennend bodemonderzoek zal dus pas worden gevraagd bij de aanvraag bouwvergunning. Dit onderzoek moet door de initiatiefnemer worden aangeleverd.
Hieronder is een kaart ingevoegd welke weergeeft waar de provincie Groningen en de gemeenten weten dat de bodem verontreinigd is. Deze kaart komt uit de bodeminformatiekaart van de Provincie Groningen en kan gevonden worden op de website van de provincie.

Provinciale Informatie

Gemeentelijke Informatie

Tank

HOOFDSTUK 7

Ruimtelijke kwaliteit in het bestemmingsplan

7.1 RUIMTELIJKE KWALITEIT IN HET BESTEMMINGSPLAN

Ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied is een belangrijk aandachtspunt bij het vaststellen van beleid en het toestaan van nieuwe ontwikkelingen. Omdat er veel ontwikkelingen gaande zijn in het landelijk gebied (meer burgers, minder boeren, grote agrarische bedrijven, nieuwe recreatieve ontwikkelingen) en veel mensen het buitengebied 'gebruiken' is het van belang om het buitengebied mooi en aantrekkelijk te houden. In de Nota Ruimte is dit belang ook onderstreept.

Ruimtelijke kwaliteit heeft onder meer betrekking op een goede landschappelijke inpassing van bebouwing, het gebruiken van een gebiedseigen bouwstijl, het respecteren en gebruiken van landschappelijke en cultuurhistorische waarden, een goede maatvoering van gebouwen. Dit kan onder andere door uit te gaan van het principe dat bij het toestaan van nieuwe ontwikkelingen ook een tegenprestatie mag worden verwacht.

De gemeentes van het Westerkwartier willen ook een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied bereiken. De gemeentes willen voorkomen dat het buitengebied verrommelt en het landschap verder wordt aangetast en probeert grip te krijgen op het stimuleren van kwaliteit van bebouwing en het landschapsbeeld. In de Provinciale Verordening is bepaald dat een bestemmingsplan een paragraaf over ruimtelijke kwaliteit bevat die in ieder geval ingaat op de volgende punten:

1. De ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied.
2. De bestaande functionele en ruimtelijke kwaliteit.
3. De bestaande cultuurhistorische en landschappelijke waarden.
4. Een ruimtelijk-functionele visie op de toekomst van het plangebied.
5. De inpassing van de met het plan mogelijk gemaakte ruimtelijke ontwikkelingen in de wijdere omgeving.
6. De maatregelen die nodig zijn om de mogelijke schade aan kwaliteiten en waarden ten gevolge van realisering van het plan te voorkomen en te beperken of deze kwaliteiten en waarden elders te compenseren.

Ad 1: De ontwikkelingsgeschiedenis van het plangebied

Voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het plangebied wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van deze toelichting.

Ad 2: De bestaande functionele en ruimtelijke kwaliteit
Voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het plangebied wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van deze toelichting.

Ad 3: De bestaande cultuurhistorische en landschappelijke waarden
Voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het plangebied wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van deze toelichting.

Ad 4: Een ruimtelijk-functionele visie op de toekomst van het plangebied
Het plangebied is op hoofdlijnen ingedeeld in gebieden met een hoofdbestemming, bijvoorbeeld agrarisch of een natuurdoelstelling. De gebiedsindeling sluit aan op provinciaal beleid en het beleid voor de EHS. De bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn afgestemd op de gebiedswaarden. In de gebieden met een natuurdoelstelling zijn geen grotere agrarische bouwblokken dan 1 hectare toegestaan, buiten deze gebieden is een maximum van 2 hectare mogelijk. Ook in de lintbebouwing en aan de randen van de kernen zijn agrarische bouwblokken groter dan 1 hectare niet toegestaan. Ook bij de ontheffings- en wijzigingsmogelijkheden zijn, waar nodig, voorbehouden gemaakt voor specifieke landschappelijke of cultuurhistorische waarden die door middel van dubbelbestemmingen op de plankaart zijn aangegeven. Via het aanlegvergunningenstelsel zijn de ingrepen die de kenmerkende waarden aantasten aan een vergunningsplicht gekoppeld of niet toegestaan.
Voor niet-agrarische bedrijven zijn de uitbreidingsmogelijkheden ook afgestemd op de gebiedskwaliteiten.

Hierbij moet de volgende kanttekening worden gemaakt: in het plangebied zijn enkele duizenden individuele eigenaren gevestigd. Sturing door gemeente is op ruimtelijke ontwikkelingen is beperkt omdat veel afhangt van particulier initiatief en/of op basis van vrijwilligheid (bijv. nieuwe natuur) dient plaats te vinden. Ook wordt er op Europees of Rijksniveau beleid of wetgeving gemaakt die van invloed is op de ontwikkelingen in het plangebied. Bij bijvoorbeeld de agrarische bedrijven zij de ontwikkelingen sterk afhankelijk van de markt, het subsidiebeleid en milieuwetgeving. Ook de Habitatrichtlijn, de doorwerking er van in de Nederlandse wetgeving en de jurisprudentie hierover kunnen gevolgen hebben die de gemeente niet kan sturen.

Ad 5: De inpassing van de met het plan mogelijk gemaakte ruimtelijke ontwikkelingen in de wijdere omgeving
Ruimtelijke ontwikkelingen sterk afhankelijk van particulier initiatief van de vele individuele eigenaren. Of ontwikkelingen op het individuele perceelsniveau passen in de wijdere omgeving wordt per geval bekeken. Of iets passend in de omgeving is hangt af van de locatie, het initiatief zelf, de omvang van de ontwikkelingen, eventuele ontwikkelingen op aangrenzende percelen en de plaatselijk voorkomende waarden. Via de afwegingskaders (nadere eisen, ontheffing of wijziging) wordt een evenwichtige gemaakt tussen de verschillende belangen en waarden.

Ad 6: De maatregelen die nodig zijn om de mogelijke schade aan kwaliteiten en waarden ten gevolge van realisering van het plan te voorkomen en te beperken of deze kwaliteiten en waarden elders te compenseren.
Schade aan kwaliteiten en waarden wordt voorkomen door de waarden en kwaliteiten te bestemmen of aan te duiden. Alle grotere ontwikkelingen zijn gekoppeld aan ontheffings- of wijzigingsbevoegdheden. Door middel van de toetsings- en afwegingskaders die in het bestemmingsplan zijn opgenomen worden bouwplannen getoetst aan deze waarden en kwaliteiten. Mocht er sprake zijn van onevenredige schade, dan gaat een ontwikkeling niet door.

In het aanlegvergunningenstelsel zijn daarnaast bepalingen opgenomen die aangeven welke werken of werkzaamheden wel of niet zijn toegestaan of vergunningsplichtig zijn. Hierbij is een uitgebreide uitleg gegeven over wat bijvoorbeeld de kenmerkende waarden zijn en waarom bepaalde ingrepen juist wel of niet zijn toegestaan.

Plannen waarvan op voorhand duidelijk is dat ze (grote) schade kunnen opleveren zijn niet opgenomen in dit bestemmingsplan. Dergelijke ingrepen worden, wanneer ze in principe toelaatbaar en gewenst worden geacht, door middel van een partiële herziening van het bestemmingsplan mogelijk gemaakt.

Naast beschermen van bestaande waarden en voorkomen van schade kent het bestemmingsplan ook mogelijkheden om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.
Enkele voorbeelden van het stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit zijn de volgende:

- Doordat steeds meer agrarische bedrijfscomplexen vrijkomen ontstaat de kans op verpaupering en ongewenste nieuwe functies. De gemeentes willen voorkomen dat hier ongewenste ontwikkelingen plaatsvinden en hebben daarom een regeling in het bestemmingsplan opgenomen die het mogelijk maakt om vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen te gebruiken voor een nieuwe economische functie; een kleinschalig, het milieu niet belastend bedrijf of recreatieve voorziening. De gebouwen mogen hier worden hergebruikt of herbouwd. Daar tegenover staat dat een deel van de bebouwing wordt gesloopt en er dus een aanzienlijke vermindering van het bebouwd oppervlak tot stand komt.
- Bij uitbreidingen of grote bouwplannen (via een wijziging van het bestemmingsplan) van (agrarische) bedrijven moet rekening worden gehouden met onder meer de landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Concreet betekent dit dat bij een uitbreidingsplan een zogenaamd "keukentafelgesprek" tussen de ondernemer, de gemeente en de provincie. In overleg wordt dan bekeken hoe het bedrijf het beste kan worden ingepast in de omgeving. Dit kan betekenen dat er een landschaps-, waterhuishoudings- of erfinrichtingsplan wordt opgesteld. Bij kleinere bouwplannen (die via een bouwvergunning kunnen worden toegestaan) kan via de nadere eis door B&W bepaald worden dat maatregelen worden getroffen ten behoeve van de landschappelijke inpassing of de plaats van de gebouwen.
- In de bestemming "Wonen" is een saneringsregeling voor bijgebouwen opgenomen. Wanneer er nog grote oppervlaktes bijgebouwen dan bij recht zijn toegestaan (voormalige agrarische bedrijfsgebouwen) aanwezig zijn die de eigenaar wil herbouwen of vervangen dan dient een vermindering van het bebouwde oppervlak te worden bereikt. Er mogen dan minder vierkante meters terug worden gebouwd dan aanwezig zijn. Zo kan verkrotting en verpaupering worden voorkomen.
- De agrarische bedrijven die zijn gelegen in de gebieden met de gebiedsbestemmingen – "Agrarisch met waarden – Natuur", "Natuur – Agrarisch" of in de linten en bij de kernen mogen tot maximaal 1 hectare groot zijn. Voor dit soort bedrijven is het eventueel mogelijk om te verhuizen naar een ander deel van het plangebied, waar betere ontwikkelingsmogelijkheden zijn.

7.2 DUURZAAMHEID IN HET BESTEMMINGSPLAN

Op basis van de provinciale verordening moet een bestemmingsplan een paragraaf bevatten over energie en duurzaam ruimtegebruik. In de toelichtende tekst is aangegeven dat het met name aan de orde is als het buitengebied een stedelijke bestemming krijgt. In dit geval is dat

niet aan de orde: dit bestemmingsplan is een conserverend bestemmingsplan Buitengebied dat geen stedelijke ontwikkelingen toelaat.

HOOFDSTUK 8 Aanlegvergunningen stelsel

8.1 HET SCHEMA

Het aanlegvergunningenstelsel is in de planregels opgenomen. Het heeft betrekking op werken en werkzaamheden in het buitengebied. Het gaat dus niet om bouwen maar om het uitvoeren van werkzaamheden zoals egaliseren, diepploegen, het aanplanten of kappen van bomen of het aanleggen van recreatieve paden. Afhankelijk van de bestemming of de specifieke gebiedswaarden zijn bepaalde werkzaamheden toegestaan, verboden of mogelijk nadat een aanlegvergunning is verleend.

In het schema (bijlage 1 bij de planregels) zijn de bestemmingen, dubbelbestemmingen en aanduidingen opgenomen en afgezet tegen de verschillende werkzaamheden. Het doel van de werkzaamheden moet ten dienste zijn van de bijbehorende bestemming. Met een lettercodering is aangegeven of een ingreep is toegestaan (T), verboden is (S) of dat een aanlegvergunning vereist is (A). Bij het schema is in dit hoofdstuk een uitleg opgenomen waarin wordt ingegaan op de waarde van het gebied, wat een onevenredige aantasting van de waarde is en waarom een ingreep daarom is toegestaan, verboden is of waarom een vergunning vereist is.
Indien is aangegeven dat voor de werkzaamheden een aanlegvergunning nodig is (A), maar de werkzaamheden vallen onder ‘normale exploitatie en beheer’, dan is een aanlegvergunning niet nodig. Voor de werkzaamheden waarvoor een aanlegvergunning wel nodig is, is aan het aanlegvergunningenstelsel een afwegingskader gekoppeld. Het aanlegvergunningenstelsel biedt de mogelijkheid om per geval op basis van een belangenafweging te besluiten of een activiteit wel of niet kan worden vergund en of daarvoor bepaalde voorwaarden moeten gelden. De afweging is altijd maatwerk.

Het aanlegvergunningenstelsel biedt zo veel mogelijk maatwerk: er is zo veel mogelijk geprobeerd de landschappelijke of cultuurhistorische waarden op de plek waar ze daadwerkelijk voorkomen of potenties tot ontwikkeling hebben (m.n. het geval bij natuurwaarden/beheersgebieden) te bestemmen. Dit betekent niet per definitie dat de regeling tot op individueel perceelsniveau klopt, maar er is geprobeerd hier zo dicht mogelijk bij te komen.

In de hierna volgende handleiding bij het aanlegvergunningenstelsel wordt ingegaan op de afstemmingsregeling, de relatie met de Visie en Spelregels Houtsingelhoofdstructuur, het begrip 'normale exploitatie en beheer', de afwegingscriteria en de mogelijkheden voor het –laten- doen van aanvullend onderzoek. Ten slotte wordt per gebiedswaarde zo veel mogelijk getracht uit te leggen waarom ingrepen zijn toegestaan (T), niet zijn toegestaan (S) of een

afweging vragen (A) en welke afwegingen dan worden gemaakt. Het gaat bij het al dan niet verlenen van aanlegvergunningen altijd om maatwerk voor die specifieke situatie.

8.1.1 AFSTEMMINGSREGELING EN AFWEGINGSKADER

Het kan voorkomen dat voor een bepaalde ingreep in de gebiedsbestemming is aangegeven dat de ingreep is toegestaan, maar bij de dubbelbestemming dat een vergunning is vereist. De vraag is dan: welke codering geldt hier? In het algemeen geldt dat als in de tabel een 'S' en/of een 'A' of een 'T' zijn aangegeven de 'S' altijd voor de 'A' gaat en vervolgens de 'A' voor de 'T' gaat, dit is bepaald in de algemene gebruiksregels.
Een voorbeeld: voor het afgraven van gronden is in de gebiedsbestemming "Agrarisch" bepaald dat de ingreep is toegestaan (T). Bij de dubbelbestemming "Waarde – Reliëf" is aangegeven dat dit verboden (S) is. In dit geval gaat de 'S' dus voor de 'T" en is de afgraving niet toegestaan. Een vergunning is ook niet mogelijk.

In het afwegingskader is aangegeven dat een evenredige belangenafweging plaats moet vinden. Dit laat ruimte voor maatwerk en een afweging die recht doet aan de waarden en belangen die ter plaatse voorkomen.

8.1.2 RELATIE MET SPELREGELS HOUTSINGELHOOFDSTRUCTUUR

In het aanlegvergunningenstelsel is bepaald dat het rooien en aanplanten van beplanting is toegestaan (met uitzondering van de houtsingelreservaten en de te behouden singels). Dit houdt niet dat overal beplanting kan worden gekapt of aangeplant. De Spelregels voor de Houtsingelhoofdstructuur zijn van toepassing. Deze spelregels geven een nauwkeurig en gebiedsspecifiek overzicht van kap- en aanplantregels en regels voor compensatie. Om het bestemmingsplan niet onnodig gecompliceerd te maken en een dubbel vergunningentraject (aanlegvergunning en kapvergunning) te voorkomen is besloten de 'Spelregels' niet door te vertalen in het bestemmingsplan en de regels rond de houtsingels in een eigen traject (kapvergunning) te laten.

8.1.3 NORMALE EXPLOITATIE EN BEHEER.

In het toetsingskader bij de aanlegvergunningen is bepaald dat een vergunning niet van toepassing is op werken en werkzaamheden 'die het normale onderhoud en/of de normale exploitatie betreffen'.

Wat valt er onder normaal beheer of onder normale exploitatie?
Werkzaamheden die het normale beheer en onderhoud betreffen zijn volgens de planregels niet aanlegvergunningplichtig. Daartoe worden gerekend de werkzaamheden die als onderdeel van de bedrijfsvoering met regelmaat (periodiek, bijvoorbeeld jaarlijks) worden uitgevoerd. Echter, voor werkzaamheden op het agrarisch bouwblok (of een ander bebouwd perceel, zoals bij een woning of een bedrijf) geld voor sommige werken of werkzaamheden het vereiste van een aanlegvergunning. Het gaat dan vooral om ingrepen die de archeologische waarden kunnen verstoren of die een grote landschappelijke impact kunnen hebben, zoals het aanleggen van aarden wallen. Voor een aantal ingrepen geldt de aanlegvergunningplicht op een aantal extra punten omdat er wordt gewerkt met flexibele bouwblokken. Het is wel van belang dat andere regelingen zich niet verzetten tegen een ingreep, zoals bijvoorbeeld een beheersovereenkomst. Ook moeten soms ontheffingen op basis van de Flora- en faunawet of de Natuurbeschermingswet worden verleend. Dit soort wettelijke verplichtingen zijn altijd van toepassing, onafhankelijk van de regeling in het bestemmings-

plan. Hierna zijn voorbeelden opgenomen van werkzaamheden die in principe niet aanlegvergunningplichtig zijn:

Voorbeelden van normaal agrarisch gebruik:

- Maaien, beweiden en bemesten van grasland.
- Verbeteren van het grasland door het scheuren van de grasmat en het direct opnieuw inzaaien.
- Ploegen en cultiveren van bouwland, met uitzondering van diepploegen.
- Verbouwen van akkerbouwgewassen, zoals maïs in wisselteelt.
- Maaien en schonen van sloot en slootkant.
- Het aanleggen van paden ter directe ontsluiting van een agrarisch bouwperceel (oprit).

Voorbeelden van normaal landschaps- en natuuronderhoud:

- Periodiek uitdunnen en snoeien van singels en bossen.
- Knotten van bomen.
- Opvullen van open plekken in singel.
- Flauwer maken van oevers.
- Schoonmaken en herstellen van poelen, dobben, kolken en pingoruïnes.
- Wateren ondieper maken.
- Beschermingsmiddelen nesten weidevogels plaatsen.
- Opslag verwijderen (bijvoorbeeld op heide).
- Alle werkzaamheden op basis van een beheerplan voor een natuurgebied.

8.1.4 AFWEGINGSCRITERIA:

De algemene criteria voor de afweging van de economische doelmatigheid en het maatschappelijk belang van de geplande activiteit zijn:

- De locatie van de geplande activiteit.
  Vindt de activiteit bijvoorbeeld plaats in directe aansluiting op het bouwperceel of midden in het veld? Dit is bijvoorbeeld van belang bij het aanleggen van aarden wallen en in open gebieden (een ingreep wordt dan heel zichtbaar of verstoord een relatief groot leefgebied voor weidevogels).
- De omvang van de activiteit.
  Gaat het om een kleine of een grote oppervlakte waarover de ingreep plaatsvindt? Overigens: ook een ingreep op een beperkt aantal m² kan grote gevolgen hebben, dit hangt samen met de aard en locatie van de activiteit. Het dempen of aanleggen van een slootje kan een natuurgebied vernatten of droogleggen.
- De aard van de activiteit.
  Is de activiteit voor dit specifieke gebied een redelijke activiteit. Zo zijn landbouwkundige verbeteringen wel toelaatbaar in een agrarisch gebied, maar niet in een natuurgebied.
- De periode waarin de activiteit wordt ondernomen.
  Is het beter om de werkzaamheden in een ander seizoen uit te voeren: kunnen activiteiten bijvoorbeeld buiten het broed- of voortplantingsseizoen van vogels en andere dieren plaatsvinden?
- De mogelijkheden voor herstel en compensatie.
  Is de ingreep aanvaardbaar als elders (= in de nabije omgeving) wordt gecompenseerd? Is de natuur- en boscompensatieregeling hier van toepassing? Zo, ja pas de regeling toe. Hier is vaak sprake van maatwerk.
- Het maatschappelijk belang.
  Wordt met het uitvoeren een groter maatschappelijk belang gediend? Het aanleggen van een fietspad kan een verbetering voor de verkeersveiligheid betekenen. Een nieuw na-

tuurgebied met recreatiemogelijkheden aan de rand van een dorp dient ook een maatschappelijk belang, net als de landschappelijke inpassing van grootschalige bedrijvigheid.

8.1.5 MOGELIJKHEID VOOR HET –LATEN– DOEN VAN AANVULLEND ONDERZOEK

In een aantal gevallen zal een toetsing van een aanvraag voor een aanlegvergunning complex zijn en is er onduidelijkheid over de mogelijke gevolgen van de ingreep. Dit is bijvoorbeeld het geval bij aanvragen voor werken in grote gebieden, in natuurgebieden, kwetsbare gebieden of gebieden met veel overlappende waarden. Een advies van een deskundige (intern of extern) kan dan uitsluitsel geven over de toelaatbaarheid van de ingreep, een mogelijk andere wijze van werken en inpassen of over te nemen compenserende maatregelen. De algemene zorgplicht op basis van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet is overigens altijd van toepassing.

Een paar concrete voorbeelden waarbij aanvullend advies aan de orde kan zijn:

- Voor alle aanlegvergunningplichtige ingrepen in het open gebied geldt dat aangetoond moet zijn dat er geen nadelige gevolgen ontstaan voor de weidevogelpopulatie. Bij kleine ingrepen kan dit mogelijk eenvoudig worden beredeneerd en onderbouwd. Voor grote ingrepen (zoals ingrepen in of met invloed op grote gebieden) of bij twijfel is het aan te raden een ter zake deskundig ecoloog een advies uit te laten brengen. Vogels vallen immers onder een 'zwaar' beschermingsregime van de Flora- en faunawet. Zorgvuldigheid is hier van belang.
- Bij alle ingrepen in natuur- en bosgebieden geldt dat de afweging moet worden gemaakt of er een nader onderzoek noodzakelijk is. zie hiervoor ook de afwegingscriteria: is er schade te verwachten? Een ecologisch onderzoek moet worden uitgevoerd door een ter zake deskundige ecoloog.
- Bij grote ingrepen in de waterhuishouding of ingrepen in een waterhuishoudkundig kwetsbaar gebied kan het waterschap advies geven over het wel of niet verlenen van de vergunning, een andere wijze van uitvoeren of compenserende maatregelen.
- Het aanleggen van boom- en sierkwekerijen en de bijbehorende werkzaamheden kunnen, afhankelijk van de locatie, een grote impact op het landschap hebben. Een advies van een landschapsdeskundige kan nuttig zijn.
- Een verkeersdeskundige kan advies geven over het aanleggen van recreatieve paden, in relatie tot bijvoorbeeld de verkeersveiligheid.

Nadere onderzoeken worden aangeleverd door de initiatiefnemer en vinden dus plaats op hun kosten. De verstoorder betaalt. Als de gemeente zelf nader advies wil inwinnen of een second opinion wil inwinnen komen deze kosten voor haar eigen rekening.

Wanneer wordt verwezen naar elementen zoals deze aanwezig zijn wordt bedoeld zoals deze aanwezig waren ten tijde van de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan.

8.2 TOETSING VAN EEN AANTAL ALGEMEEN GELDENDE AANLEGVERGUNNINGSPLICHTIGE ACTIVITEITEN

8.2.1 ARCHEOLOGIE

Voor alle grondbewerkingen dieper dan 40 centimeter over een oppervlakte van meer dan 100 m² geldt een aanlegvergunningplicht door de initiatiefnemer. De initiatiefnemer toont door middel van een onderzoek aan dat er geen verstoring van mogelijke archeologische waarden plaats zal vinden.

8.2.2 AANBRENGEN VAN VERHARDINGEN > 200 M²

Het gaat hier om verhardingen ten behoeve van infrastructuur (verkeersfunctie) met een dusdanige oppervlakte dat er geen sprake meer is van bijvoorbeeld een kavelpad, maar van wegen of parkeerterreinen. Het aanleggen van nieuwe wegen, parkeerterreinen en andere grote verharde oppervlakken kan gevolgen hebben voor de waterhuishouding, natuurwaarden of de verkeersveiligheid. Een toets is daarom vereist. De noodzaak van de verharding moet worden aangetoond door de aanvrager. Afhankelijk van de locatie vindt een afweging plaats: in natte gebieden moet het afstromende hemelwater goed worden afgevoerd en bij aansluitingen op andere wegen is de verkeersveiligheid van belang. De aan te leggen verharding moet ten dienste zijn van de bestemming.

8.2.3 AANBRENGEN VAN ONDERGRONDSE LEIDINGEN

Aanbrengen van leidingen is aanlegvergunningsplichtig omdat leidingen dieper dan 30 cm de bodem in worden gelegd, de bodem, bodemstructuur en eventuele archeologische bodemschatten worden hierdoor verstoord. Ook is het wenselijk om voorafgaand aan het aanleggen van leidingen te toetsen of bijvoorbeeld de afstand tot een woning voldoende groot is in verband met de veiligheid.

8.2.4 AANLEGGEN VAN RECREATIEVE PADEN EN VOORZIENINGEN

Het aanleggen van wandel- en fietspaden en bijbehorende voorzieningen (routeborden, informatieborden, picknickvoorziening, TOP etc.) kan verstoring voor mens en dier geven. Door middel van de vergunning kan nog een afweging worden gemaakt over de locatie in relatie tot bijvoorbeeld nabijgelegen woningen, bedrijven, landschapswaarden of natuurgebieden of op het aspect verkeersveiligheid.

8.3 TOETSING PER BESTEMMING

8.3.1 BESTEMMINGEN WAAR BEBOUWING IS TOEGESTAAN

Het gaat hier om percelen waar bebouwing is toegestaan. Bouwregels en nadere eisen regelen een goede positionering. Monumentale gebouwen zijn via de Monumentenwet geregeld. Een aantal zaken verdienen echter wel de aandacht. Het gaat dan om het aanleggen van grondwallen en aarden wallen, het dempen van de huisgracht en het rooien van de erfbeplanting op de wierde.

Vanwege de grote zichtbaarheid (is wel afhankelijk van de locatie, hoogte en omvang) is een afweging gewenst. Een grondwal wordt ook vaak aangelegd om een grote vijverpartij, dit kan ook gevolgen hebben voor de waterhuishouding. Advies van het waterschap is dan noodzakelijk. Een grondwal kan ook worden aangelegd met het doel geluidhinder – bijvoorbeeld bij een woning langs de snelweg- te voorkomen. In het geval telt de milieuhinderafweging ook zwaar mee in de afweging. Op een grondwal wordt gebiedseigen beplanting gebruikt met hoogopgaande beplanting en struikvormers in de ondergroei. Bij voorkeur bloem-, bes- en vruchtdragende soorten gebruiken.
Zie voor aanvullende onderbouwing een eventueel ter plaatse geldende dubbelbestemming. Met name in open gebieden en gebieden met hoge natuurwaarden is zorgvuldigheid van belang.

8.3.2 GEBIEDSBESTEMMING AGRARISCH

Dit zijn de gebieden die over het algemeen goed zijn ingericht voor de landbouw, grote(re) kavels en weinig (bijzondere) landschappelijke of natuurlijke waarden.

Het aanlegvergunningenstelsel is daarom beperkt. Er geldt een aanlegvergunningplicht voor het aanleggen van aarden wallen of grondwallen. Vanwege de grote zichtbaarheid (is wel afhankelijk van de locatie, hoogte en omvang) is een afweging gewenst. Een grondwal wordt ook vaak aangelegd om een grote vijverpartij, dit kan ook gevolgen hebben voor de waterhuishouding. Advies van het waterschap is dan noodzakelijk. Een grondwal kan ook worden aangelegd met het doel geluidhinder – bijvoorbeeld bij een woning langs de snelweg- te voorkomen. In het geval telt de milieuhinderafweging ook zwaar mee in de afweging. Op een grondwal wordt gebiedseigen beplanting gebruikt met hoogopgaande beplanting en struikvormers in de ondergroei. Bij voorkeur bloem-, bes- en vruchtdragende soorten gebruiken.

Zie voor aanvullende onderbouwing een eventueel ter plaatse geldende dubbelbestemming. Met name in open gebieden en gebieden met hoge natuurwaarden is zorgvuldigheid van belang.

Het aanbrengen van verhardingen (>200 m²) en ondergrondse leidingen en het aanleggen van recreatieve voorzieningen is aanlegvergunningplichtig. Zie hiervoor ook paragraaf 8.2

Over deze gebiedsbestemming kunnen dubbelbestemmingen liggen ter bescherming van specifieke gebiedswaarden, mogelijk geldt hier een strenger aanlegvergunningenstelsel. Controleer dit altijd.

8.3.3 GEBIEDSBESTEMMING AGRARISCH MET WAARDEN – NATUUR

Het aanlegvergunningenstelsel is hier uitgebreider van opzet dan in de bestemming "Agrarisch", omdat in deze gebieden ook een natuurdoelstelling van toepassing is. Het gaat hier om de gebieden die op de provinciale EHS-kaart staan aangegeven als beheersgebieden. Dit zijn gebieden die in de toekomst deel uit moeten gaan maken van de EHS-kerngebieden, maar nu nog voor een groot deel in agrarisch gebruik zijn. In deze gebieden kunnen op vrijwillige basis beheersovereenkomsten worden afgesloten voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer. De gebieden hebben al wel een bepaalde natuurwaarde of goede potenties voor natuurontwikkeling, het zijn vaak de wat lager gelegen en dus natte gebieden die minder geschikt zijn voor de landbouw maar wel voor natuur (bijv. natte hooilanden, weidevogels en vochtgebonden vegetaties). De bovenlaag van de bodem is in deze gebieden vaak van belang voor deze natuurwaarden.

Ingrepen in de bodem zijn daarom voor een groot deel aan een aanlegvergunning gekoppeld.

Over deze gebiedsbestemming kunnen dubbelbestemmingen liggen ter bescherming van specifieke gebiedswaarden, mogelijk geldt hier een strenger aanlegvergunningenstelsel. Controleer dit altijd.

8.4 TOETSING PER GEBIEDSWAARDE (DUBBELBESTEMMINGEN)

8.4.1 ARCHEOLOGISCH WAARDEVOLLE GEBIEDEN (DUBBELBESTEMMING: "WAARDE – ARCHEOLOGIE")

Kenmerkende waarde: het zijn de niet bij wet beschermde archeologische monumenten. Terreinen met een hoge archeologische waarden. Vaak bevinden zich resten van bewoning in de bodem: funderingen van borgen, oude boerderijplaatsen, waterputten en dergelijke. Deze gebieden zijn van belang omdat ze de ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van het gebied laten zien.

Onevenredige aantasting als:

- De archeologische resten worden vernield, onherkenbaar worden of latere opgraving onmogelijk wordt gemaakt.

- Wat is aanlegvergunningplichtig?
  - Alle ingrepen in de bodem en in de waterhuishouding die de bodemstructuur kunnen verstoren. Het gaat dan om ingrepen dieper dan 40 centimeter onder maaiveld en wanneer de oppervlakte van die verstoring meer dan 100 m² bedraagt.
    Uitleg: door deze ingrepen die de bodem verstoren kunnen de archeologische resten worden verstoord of vernield op een dusdanige manier dat ze niet meer als zodanig herkenbaar zijn of dat een latere opgraving niet meer mogelijk is.

8.4.2 BESLOTEN GEBIED (DUBBELBESTEMMING: "WAARDE – BESLOTEN GEBIED")

Kenmerkende waarde: Singels op de perceelsgrenzen, niet ver weg kunnen kijken. Kleinschalige en overwegend opstrekkende verkaveling haaks op de bebouwingslinten. In combinatie met andere waardevolle landschapselementen zoals dobben, poelen, pingoruïnes, microreliëf en waterlopen (tochten, vaarten, sloten en diepen). Veel bebouwing (woningen en agrarische bedrijven), deels in linten en deels verspreid in het gebied.

Onevenredige aantasting als:

- de beslotenheid verloren gaat en singels en bomen in de singels worden beschadigd zodanig dat ze sterven;
- herstel van de kenmerkende beslotenheid en bijbehorende cultuurhistorische elementen onmogelijk wordt.

Algemene regel:
De Spelregels Houtsingelhoofdstructuur zijn onverkort van toepassing. Om het moeten aanvragen en verlenen van dubbele vergunningen (een aanlegvergunning én een kapvergunning) te voorkomen is daarom in het aanlegvergunningenstelsel met een "T"aangegeven dat het kappen en aanplanten van houtsingels is toegestaan.

- Wat is strijdig gebruik?
  - Dempen van kleine geïsoleerde wateren (onder andere dobben en kolken)
    Uitleg: Het gaat hier om kleine wateren die niet specifiek zijn aangeduid of bestemd. Deze maken wel onderdeel uit van de gebiedswaarden en kunnen een natuurwaarde vervullen en een leefgebied vormen voor onder meer amfibieën en vogels. Met name amfibieën en vogels kunnen onder een 'zware' bescherming vallen. Het dempen van deze wateren kan ook gevolgen hebben voor de waterhuishouding.

- Wat is aanlegvergunningplichtig?
  - Aanleggen van grondwallen/aarden wallen.

  Uitleg: Vanwege de grote zichtbaarheid (is wel afhankelijk van de locatie, hoogte en omvang) is een afweging gewenst. Een grondwal wordt ook vaak aangelegd om een grote vijverpartij, dit kan ook gevolgen hebben voor de waterhuishouding. Advies van het waterschap is dan noodzakelijk. Een grondwal kan ook worden aangelegd met het doel geluidhinder – bijvoorbeeld bij een woning langs een snelweg- te voorkomen. In het geval telt de milieuhinderafweging ook zwaar mee in de afweging. Op een grondwal wordt gebiedseigen beplanting gebruikt met hoogopgaande beplanting en struikvormers in de ondergroei. Bij voorkeur bloem-, bes- en vruchtdragende soorten gebruiken.
  - Afgraven, ophogen, diepploegen en –woelen, scheuren van grasland, egaliseren en indrijven van voorwerpen in de grond: mits deze activiteiten worden uitgevoerd binnen de kroonprojectie van de bomen in de singel.

    Uitleg: Deze bodemingrepen binnen de kroonprojectie (en dus de worteling van de bomen) kunnen de wortels van de bomen schaden, zodat de boom verzwakt of afsterft. Buiten de kroonprojectie zijn de werkzaamheden wel toegestaan.
  - Aanleg drainagestelsel, aanbrengen onderbemaling, aanleggen dammen, stuwen en het aanleggen, verbreden en verbeteren van sloten en greppels. dempen sloten en greppels.

    Uitleg: Deze bodemingrepen binnen de kroonprojectie (en dus de worteling van de bomen) kunnen de wortels van de bomen schaden, zodat de boom verzwakt of afsterft. Buiten de kroonprojectie zijn de werkzaamheden wel toegestaan.

    Sloten en greppels geven het verkavelingspatroon weer omdat ze de perceelsgrenzen vormen. Door sloten en greppels te dempen wordt het verkavelingspatroon grootschaliger van opzet. Een deel van de houtsingelgebieden ligt lager, hier vervullen de sloten en greppels ook een belangrijke rol in de waterhuishouding. Bij het toetsen van deze vergunning is het van belang dat in ieder geval de karakteristieke opstrekkende verkaveling behouden blijft.

- Wat is toegestaan gebruik?
  - Alle overige, in de tabel genoemde, ingrepen zijn toegestaan.

8.4.3 HOUTSINGELRESERVAAT (DUBBELBESTEMMING "WAARDE – HOUTSINGELRESERVAAT")

Kenmerkende waarde: grote dichtheid en gaafheid van de houtsingelstructuur met bijbehorende elementen zoals poelen en dobben. Agrarisch gebruik is beperkt door de dichte structuur. Bebouwing bestaat voornamelijk uit woningen. Vaak gelegen aan de dorpsrand. Microreliëf.

Onevenredige aantasting als:

- De singelstructuur wordt aangetast (deels gekapt, beschadigd) of singels verdwijnen.

- Wat is strijdig gebruik?
  - Het (gedeeltelijk) rooien van houtsingels

    Uitleg: door het rooien van de singels wordt het singelpatroon met een hoge dichtheid aangetast. Ook het deels rooien van de singel is niet toegestaan, net als ingrepen die kennelijk het doel hebben bomen zodanig te beschadigen dat ze afsterven.

- Het omzetten van grasland in bouwland, het omzetten van gras- of bouwland in boom- en fruitteelt of graszodenteelt.
  Uitleg: deze teelten verdichten het landschap verder en kunnen door het veelvuldig planten en uitgraven van bomen en struiken en omploegen de wortels van de bestaande bomen aantasten waardoor deze verzwakken of sterven. Ook zijn containervelden niet passend in deze gebieden. De teelten vragen daarnaast veel aan toevoeging van meststoffen en bestrijdingsmiddelen.

- Wat is aanlegvergunningplichtig?
  - Afgraven, ophogen, diepploegen en –woelen, scheuren van grasland, egaliseren en indrijven van voorwerpen in de grond: mits deze activiteiten worden uitgevoerd binnen de kroonprojectie van de bomen in de singel.
    Uitleg: Deze bodemingrepen binnen de kroonprojectie (en dus de worteling van de bomen) kunnen de wortels van de bomen schaden, zodat de boom verzwakt of afsterft. Buiten de kroonprojectie zijn de werkzaamheden wel toegestaan.
  - Aanleg drainagestelsel, aanbrengen onderbemaling, aanleggen dammen, stuwen en het aanleggen, verbreden en verbeteren van sloten en greppels. dempen sloten en greppels.
    Uitleg: Deze bodemingrepen binnen de kroonprojectie (en dus de worteling van de bomen) kunnen de wortels van de bomen schaden, zodat de boom verzwakt of afsterft. Buiten de kroonprojectie zijn de werkzaamheden wel toegestaan.
    Sloten en greppels geven het verkavelingspatroon weer omdat ze de perceelsgrenzen vormen. Door sloten en greppels te dempen wordt het verkavelingspatroon grootschaliger van opzet. Een deel van de houtsingelgebieden ligt lager, hier vervullen de sloten en greppels ook een belangrijke rol in de waterhuishouding. Bij het toetsen van deze vergunning is het van belang dat in ieder geval de karakteristieke opstrekkende verkaveling behouden blijft.
  - Aanleggen van aarden wallen.
    Uitleg: het aanleggen van aarden wallen verminder het zicht op bestaande singels, kan ongewenste schaduwen geven of tast het patroon van singels afgewisseld met open percelen aan.
  - Aanbrengen van houtsingels (met uitzondering van erfbeplanting).
    Uitleg: het toevoegen van nieuwe singels kan een goede aanvulling zijn op de bestaande structuur van singels. Een toets op de locatie van de nieuwe singel is op zijn plaats: verstoord de nieuwe singel bestaande of waardevolle structuren of vult deze een waardevolle open plek op?

- Wat is toegestaan?
  - Alle overige ingrepen zijn toegestaan.

8.4.4 NATUUR EN LANDSCHAPSWAARDEN (DUBBELBESTEMMING "WAARDE – NATUUR EN LANDSCHAP")

Kenmerkende waarde: Het gaat hier om een dubbelbestemming die is toegekend als aanvulling bij waterlopen. De waterlopen met deze dubbelbestemmingen hebben naast een waterhuishoudkundige functie (water aan- en afvoeren) ook een duidelijke functie in de vorm van natuur- en landschapswaarden. Het zijn bijvoorbeeld oude, karakteristieke waterlopen met een oorspronkelijke loop, waterlopen in natuurgebieden of met een natuurdoelstelling, flauwe oevers. In deze waterlopen komen ook (bijzondere) flora en fauna of de potentie voor het voorkomen er van is aanwezig.

Onevenredige aantasting als:
- Waterloop wordt gedempt.
- De structuur wordt aangetast (oevers aantasten, verdiepen, de loop veranderen) en herstel er van onmogelijk of onevenredig moeilijk wordt.

- Wat is strijdig gebruik?
  - Indrijven van voorwerpen in de grond.
    Uitleg: in waterlopen wordt dit vaak gedaan met het doel steigers aan te leggen. Deze zijn niet gewenst in deze natuurlijke waterlopen. Ook het indrijven van voorwerpen met andere doelen tasten de structuur en uiterlijk van deze natuurlijke waterlopen aan en zijn daarom niet toegestaan.
  - Dempen van sloten en greppels en aanbrengen van oeverbeschoeiing.
    Uitleg: de 'onderliggende' bestemming is de bestemming 'water', het dempen van waterlopen is in deze bestemming aanlegvergunningplichtig. Bij waterlopen zonder deze dubbelbestemming kan dempen na een afweging worden toegestaan. Bij wateren die daarnaast ook een natuurlijke en landschappelijke waarde kennen is dempen ongewenst. Het dempen vernielt dan het leefgebied van flora en fauna, de oorspronkelijke structuur van waterlopen en kan de waterhuishouding in een groter gebied aantasten. Het aanbrengen van oeverbeschoeiing (het maken van 'harde' oevers) tast het natuurlijke verloop van de waterloop aan of de mogelijkheid tot een meer natuurlijk verloop en is daarom niet toegestaan.

- Wat is aanlegvergunningplichtig?
  - Aanleggen van dammen en stuwen.
    Uitleg: deze ingrepen kunnen een nadelige invloed hebben op de natuurlijke waterloop, maar kunnen ook bedoeld zijn om de natuur en waterhuishouding te helpen bij de ontwikkeling van de gewenste natuur- en landschapswaarden, bijvoorbeeld als de dammen of stuwen tot doel hebben te voorkomen dat de waterloop droogvalt en vissen sterven of planten verdrogen. Wanneer de dam of stuw tot doel heeft de natuur- en landschapswaarden te beschermen kan de vergunning worden verleend. Daarbij moet mogelijk wel aandacht worden besteed aan de noodzaak van een vispassage.

- Wat is toegestaan gebruik?
  - Alle overige ingrepen zijn toegestaan.

8.4.5 OPEN GEBIED (DUBBELBESTEMMING WAARDE – OPEN GEBIED)

Kenmerkende waarde: Openheid en weidsheid van het gebied. Geen bossen, beplantingen, anders dan erfbeplanting.
Verkavelingspatroon: Kleinere percelen met veel sloten ertussen. Relatief hoge grondwaterstand. Waardevolle vegetaties aanwezig of potentieel voor ontwikkeling van waardevolle vegetaties en/of als leefgebied voor weidevogels. Opstrekkende verkaveling of onregelmatige blokverkaveling.

Onevenredige aantasting als:
- Leefomstandigheden voor weidevogels slechter worden.
- Openheid en weidsheid verloren gaat.
- Herstel van de kenmerkende openheid onmogelijk wordt.
- Het slotenpatroon en bijbehorende hoge grondwaterstand verloren gaat.

- Wat is strijdig gebruik?
  - Afgraven, ophogen, vergraven en egaliseren van gronden.
    Uitleg: door deze werkzaamheden in de bodem wordt de vegetatielaag aangetast, de bodem verstoort of de grondwaterstand wordt veranderd.
  - Aanleg drainagestelsel. Aanbrengen van onderbemaling.
    Uitleg: deze ingrepen in de waterhuishouding beïnvloeden de (grond)waterstand aan. Weidevogels hebben groot belang bij hoge grondwaterstanden met de bijbehorende vegetaties. Maatregelen met als gevolg grondwaterverlaging zijn dus niet toegestaan.
  - Dempen van geïsoleerde wateren zoals poelen en dobben.
    Uitleg: Het gaat hier om kleine wateren die niet specifiek zijn aangeduid of bestemd. Deze maken wel onderdeel uit van de gebiedswaarden en kunnen een natuurwaarde vervullen en een leefgebied vormen voor onder meer amfibieën en vogels. Met name amfibieën en vogels kunnen onder een 'zware' bescherming vallen. Het dempen van deze wateren kan ook gevolgen hebben voor de waterhuishouding.
  - Scheuren van grasland, omzetten van grasland in bouwland.
    Uitleg: Het leefgebied van de weidevogels bestaat uit weilanden. Op bouwland worden hoogopgaande gewassen geteeld die de openheid en weidsheid van het gebied aantasten en een schuil- en leefgebied voor de natuurlijke vijanden van de weidevogels kunnen vormen. Het omzetten naar bouwland wordt daarom niet toegestaan.
  - Aanplanten van bomen, anders dan als erfbeplanting. Grasland of bouwland in laan-, haag-, fruit- en sierbeplanting. Omzetten gras- of bouwland ten behoeve van de graszodenteelt.
    Uitleg: Openheid en weidsheid van het gebied gaat verloren. Vegetaties gaan verloren of worden ernstig verstoord in de potentiële ontwikkeling ervan. Bomen en struiken vormen een schuilplaats voor vossen en roofvogels die weidevogels en eieren eten. Het zicht over grote afstanden wordt belemmerd als er kwekerijen of bomen in het zichtveld worden geplaatst. Deze ingrepen leiden eveneens tot habitatverlies voor weidevogels, niet alleen op het perceel zelf, maar ook in de omgeving van deze percelen. Habitatverlies kan dus aanzienlijk zijn.

- Wat is aanlegvergunningplichtig?
  - Diepploegen en woelen.
    Uitleg: Diepploegen en woelen verstoort de bovenlaag van de bodem. In de weidevogelgebieden kan het dan gaan om kruidenrijke en/of aan de hoge grondwaterstand gebonden vegetaties. Deze vegetaties zijn van belang voor de weidevogels, verstoring en/of vernietiging is in principe niet toegestaan. Overigens zullen niet op alle percelen waardevolle vegetaties voor. Een afweging is daarom gewenst.
  - Aanleggen van grondwallen/aarden wallen.
    Uitleg: Vanwege de grote zichtbaarheid (is wel afhankelijk van de locatie, hoogte en omvang) is een afweging gewenst. Een grondwal wordt ook vaak aangelegd om een grote vijverpartij heen, dit kan ook gevolgen hebben voor de waterhuishouding. Advies van het waterschap is dan noodzakelijk. Een grondwal kan ook worden aangelegd met het doel geluidhinder – bijvoorbeeld bij een woning langs een snelweg- te voorkomen of wordt soms vereist in het kader van landschappelijke inpassing van een bedrijfslocatie. In het geval telt de milieuhinderafweging ook zwaar mee in de afweging. Op een grondwal wordt gebiedseigen beplanting gebruikt met hoogopgaande beplanting en struikvormers in de ondergroei. Bij voorkeur bloem-, bes- en

vruchtdragende soorten gebruiken. In directe aansluiting op een bebouwd perceel/bebouwing in principe toegestaan. Midden in het veld is de grondwal in ieder geval niet toegestaan, want een te grote verstoring van de habitat, in de begroeiing kunnen de natuurlijke vijanden (roofvogels, vossen, marters e.d.) van de weidevogels een schuil- of leefplaats vinden. In directe aansluiting op een bebouwd perceel kan een grondwal, met inachtneming van een goede vormgeving en beplanting worden toegestaan.

- Aanleggen van dammen, stuwen. Dempen van sloten en greppels. Aanleggen, verbreden en verbeteren van sloten en greppels. Aanbrengen van oeverbeschoeiing.
  Uitleg: een afweging is noodzakelijk. De aanleg van dammen en stuwen kan tot doel hebben de grondwaterstand of te verhogen of te verlagen. Verlaging van de grondwaterstand zal nadelige gevolgen hebben voor de weidevogels, de vergunning wordt in dat geval niet verleend. Een verhoging van de grondwaterstand kan juist wel worden toegestaan, want dit verbeterd normaal gesproken de leefomstandigheden voor de weidevogels. Het aanleggen, verbreden en verbeteren van sloten en greppels is toegestaan als de ingreep geen negatieve invloed heeft op de leefomstandigheden voor de weidevogels. Een meer natuurlijke inrichting van de slootkanten kan positief zijn voor de natuurwaarden in het gebied, oeverbeschoeiingen worden daarom niet zomaar toegestaan.

- Wat is toegestaan gebruik?
  - Alle overige, in de tabel genoemde, ingrepen zijn toegestaan.

8.4.6 PINGORUÏNE (DUBBELBESTEMMING "WAARDE – PINGORUÏNE")

Kenmerkende waarde: pingo's zijn in de ijstijd ontstaan. Een ondergrondse ijsbel duwde de bovenliggende grond en vormde een ongeveer rond of grillig gevormde bodemafschuiving. Na het smelten van de ijsbel vulde het ontstane gat zich permanent met water. Rondom het water ligt een hogere grondwal: de pingoruïne. Ze werden/worden gebruikt als drenkplaats voor vee. Een deel is in de loop van de tijd verloren gegaan door demping of egalisering. Rondom de pingoruïne staat vaak beplanting.

Onevenredige aantasting als:

- De pingoruïne verdwijnt of dusdanig wordt aangetast dat de herkenbaarheid verloren gaat of toekomstig verval zal optreden.

- Wat is strijdig gebruik:
  - Afgraven, vergraven en egaliseren.
    Uitleg: door deze graaf- en egalisatiewerkzaamheden wordt de verhoogde grond rond de waterpartij verwijderd of zodanig aangetast dat de pingoruïne inzakt of leegloopt. Deze werkzaamheden zijn daarom niet toegestaan.
  - Indrijven van de voorwerpen in de grond.
    Uitleg: in waterpartijen wordt dit vaak gedaan met het doel steigers aan te leggen. Deze zijn niet gewenst in deze natuurlijke waterlopen. Ook het indrijven van voorwerpen met andere doelen tasten de structuur en uiterlijk van deze natuurlijke waterlopen aan en zijn daarom niet toegestaan.

- Wat is aanlegvergunningplichtig?
  - Aanbrengen van oeverbeschoeiing.

Uitleg: het aanbrengen van een oeverbeschoeiing kan de cultuurhistorische waarde van de pingoruïne aantasten doordat 'harde' oevers en randen worden gemaakt. Hier wordt geen vergunning voor gegeven. Een vergunning wordt wel gegeven als de oeverbeschoeiing tot doel heeft de pingoruïne te verstevigen zodat inzakken of afschuiven van delen van de pingoruïne wordt voorkomen. Goed materiaalgebruik kan er voor zorgen dat de beschoeiing past bij de cultuurhistorische waarde van de pingoruïne.

- Wat is toegestaan?

Alle overige ingrepen zijn toegestaan.

8.4.7 VERKAVELING (DUBBELBESTEMMING "WAARDE – VERKAVELING")

Kenmerkende waarde: Verkaveling is het patroon waarin de percelen zijn gelegen: grootte, vorm en richting van de kavels. Een verkavelingspatroon is waardevol wanneer het een duidelijk beeld geeft van de ontstaansgeschiedenis van het gebied: de –min of meer- oorspronkelijke verkaveling die een sterke relatie heeft met overige gebiedswaarden zoals een lage, natte ligging of ligging tussen de houtsingels of in de polders. Vaak gaat het om een onregelmatig en kleinschalig verkavelingspatroon. Deze waarde heeft vaak een sterk verband met andere gebiedswaarden.

Onevenredige aantasting als:

- Het verkavelingspatroon (deels) verloren gaat.
- Herkenbaarheid en zichtbaarheid (= het kunnen zien) van het min of meer oorspronkelijke verkavelingspatroon verloren gaat.

- Wat is strijdig gebruik?
  - Geen vormen van strijdig gebruik.

- Wat is aanlegvergunningplichtig?
  - Dempen van sloten en greppels en het aanleggen, verbreden en verbeteren van sloten en greppels.
    Uitleg: Door het dempen, verbreden, aanleggen en verbeteren van sloten en greppels verandert het verkavelingspatroon, kavels worden groter of rationeler van vorm of gaat de typische bolling in de percelen verloren. Omdat de oorspronkelijke verkaveling verloren kan gaan zijn deze ingrepen in sloten en greppels aan een aanlegvergunning gekoppeld. De vergunning wordt verleend als het gaat om een beperkte ingreep (maximaal 2 sloten - 200 meter - per gebied van 10 hectare) die noodzakelijk is voor een goede agrarische bedrijfsvoering.
  - Aanbrengen houtgewas, omzetten van gras/bouwland in laan-, haag-, fruit- en sierbeplanting en bloembollen.
    Uitleg: Deze ingrepen op zich tasten mogelijk niet de verkaveling zelf of direct aan, maar wel de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de verkaveling. Voor het aanleggen van percelen voor de kwekerij is een rationele verkaveling vereist. Een landschapsdeskundige of -architect kan hier advies geven.
  - Aanbrengen van ondergrondse leidingen.
    Uitleg: Aanbrengen van leidingen is aanlegvergunningplichtig omdat leidingen dieper dan 30 cm de bodem in worden gelegd. Ook is het wenselijk om voorafgaand aan het aanleggen van leidingen te toetsen of bijvoorbeeld de afstand tot een woning voldoende groot is.

- Aanbrengen verharding > 200 m².
  Uitleg: het gaat hier om verhardingen met een dusdanige oppervlakte dat er geen sprake meer is van bijvoorbeeld een koe- of kavelpad, maar wegen of parkeerterreinen. Het aanleggen van nieuwe wegen, parkeerterreinen en andere grote verharde oppervlakken kan gevolgen hebben voor de waterhuishouding of de verkeersveiligheid.
- Aanleggen van recreatieve paden en voorzieningen.
  Uitleg: Het aanleggen van wandel- en fietspaden en bijbehorende voorzieningen (routeborden, informatieborden, picknickvoorziening, TOP) kan verstoring voor mens en dier geven. Door middel van de vergunning kan nog een afweging worden gemaakt over de locatie in relatie tot bijvoorbeeld nabijgelegen woningen, bedrijven of natuurgebieden of op het aspect verkeersveiligheid.

- Wat is toegestaan gebruik?
  - Alle overige, in de tabel genoemde, ingrepen zijn toegestaan. Zij tasten de kenmerkende gebiedswaarden niet aan.

HOOFDSTUK 9 Uitvoerbaarheid en handhaving

9.1 UITVOERBAARHEID

Bij het opstellen van een bestemmingsplan dient te worden onderzocht of het bestemmingsplan uitvoerbaar is. Voor wat betreft de economische uitvoerbaarheid kan worden gesteld dat het hier een bestaande situatie betreft waaraan een planologische regeling is toegekend. Aan de realisatie van deze regeling zijn voor de gemeente geen kosten verbonden. Uitvoering van het bestemmingsplan wordt overgelaten aan particulier initiatief.

Bij het bestemmingsplan wordt geen exploitatieplan vastgesteld. De reden hiervoor is dat het onduidelijk is of, waar en hoe eventuele ontwikkelingen plaats gaan vinden en of er dan kosten te verhalen te zijn. Mogelijk komt deze vraag wel aan de orde bij wijzigings- of herzieningsplannen: de uitvoerbaarheid moet zijn aangetoond. Het kan zijn dat voor het mogelijk maken van een bepaalde ontwikkeling ingrepen in bijvoorbeeld de infrastructuur nodig zijn. In dat geval kan de gemeente met de initiatiefnemer afspraken maken over kostenverhaal in een overeenkomst of in een exploitatieplan.

9.2 PLANSCHADERISICO

Op grond van de Wro kan degene die schade lijdt door een oorzaak als genoemd in artikel 6.1 lid 2 Wro (bijvoorbeeld een bepaling van een bestemmingsplan of een projectbesluit) op grond van artikel 6.1 lid 1 en verder Wro een aanvraag om een tegemoetkoming in de schade indienen bij burgemeester en wethouders van de gemeente, waarvan de gemeenteraad het desbetreffende planologische besluit (bijvoorbeeld het bestemmingsplan of het projectbesluit) heeft vastgesteld.

Burgemeester en wethouders kennen op aanvraag een tegemoetkoming in schade toe, voor zover de schade redelijkerwijs niet voor rekening van de aanvrager behoort te blijven en voor zover de tegemoetkoming niet voldoende anderszins is verzekerd.

Voordat het college toekomt aan het vergoeden van een tegemoetkoming in de schade ex art. 6.1 e.v. Wro, dient aan een aantal voorwaarden te zijn voldaan:

1. De aanvrager dient belanghebbende te zijn.
2. De planologische maatregel is onherroepelijk.
3. De schade houdt causaal verband met de planologische maatregel.
4. De nieuwe planologische maatregel is nadeliger voor de belanghebbende dan de voorheen geldende planologische maatregel.
5. De schade die de belanghebbende lijdt als gevolg van de nieuwe planologische maatregel dient door de belanghebbende te worden aangetoond, alsmede de omvang ervan.

6. Er dient geen sprake te zijn van passieve of actieve risicoaanvaarding.
7. De schade is niet anderszins verzekerd.
8. Er geldt een normaal maatschappelijk risico van in ieder geval 2% van het inkomen van de aanvrager of van de waarde van de onroerende zaak die door de planologische maatregel wordt getroffen.

De knelpunten die mogelijk kunnen spelen hebben wij gevat in drie scenario's:

1. Agrarische bouwblokken van percelen waarvan uit onderzoek is gebleken dat deze niet voor agrarische doeleinden (meer) worden gebruikt, zullen in de nieuwe planologie vervallen. De bouwmogelijkheden nemen in dit geval af, wat mogelijk leidt tot planschade voor eigenaren van de desbetreffende agrarische percelen.

2. Het omgekeerde geval: agrarische bouwblokken worden verruimd van 1 hectare naar 2 hectare bij recht (dus minus ontheffingsmogelijkheid). De bouwmogelijkheden nemen in dat geval toe, maar op milieurechtgebied kunnen beperkingen ontstaan, doordat naastgelegen percelen een woonbestemming krijgen, waar eerst een agrarische bedrijfswoning bestemd was. Hierdoor kan een bedrijf "op slot" komen te zitten.

3. Mogelijk liggen delen van het plangebied binnen archeologisch waardevol gebied. Planologisch dienen burgemeester en wethouders hiervoor maatregelen te treffen. In dit specifieke geval hebben de opdrachtgevers ervoor gekozen een onderzoeksplicht op te nemen in de regels, waar meer dan 100 m² wordt bebouwd, of waar de grond wordt geroerd op een diepte van meer dan 40 cm.[11] Dit leidt in potentie tot zeer aanzienlijke kosten aan tegemoetkomingen.

Uit de genoemde scenario's vloeit naar onze mening *in het algemeen en zonder bestudering op detailniveau of specifieke gevallen* voor scenario 1 en scenario 2 voort dat de kans massale verzoeken om een tegemoetkoming in de schade niet heel groot is. De kans wordt voor scenario 3 wat groter geacht, ook omdat hieromtrent nog geen jurisprudentie voorhanden is die uitsluitsel zou kunnen geven.

9.3 HANDHAVING

De gemeentes hebben een algemeen handhavingsbeleid voor overtredingen op de bestemmingsplanregelingen. Door middel van verschillende stappen en sancties kan de gemeente optreden tegen begane overtredingen.

De gemeente Marum heeft op 9 september 2009 haar handhavingsbeleid verwoord in de 'Beleidsnota Integrale handhaving Marum. De nota gaat onder andere in op prioriteiten, sancties en personele inzet.

[11] Een risicoanalyse planschade voor het buitengebied van Steenwijkerland (SAOZ, februari 2009) had als uitkomst een schadebedrag van € 10,-- per m² voor agrarische bouwblokken met archeologische waarde, € 1,00 per m² voor agrarische bouwblokken met hoge archeologische verwachtingen en € 0,15 per m² voor agrarische cultuurgronden waarvoor thans nog geen aanlegvergunningstelsel geldt.

9.4 ONTHEFFINGEN

In het bestemmingsplan zijn een groot aantal ontheffingsregelingen opgenomen. In de praktijk gebeurt het vaak dat de ontheffing als een 'bij recht'-regeling wordt gebruikt.
De gemeentes zijn van mening dat een ontheffing weer een uitzondering in plaats van regel wordt. Omdat het bestemmingsplan straks weer up-to-date is, kan het gebruik maken van de ontheffingsregelingen ook beperkt blijven.

HOOFDSTUK 10 Inspraak en overleg

10.1 INSPRAAK

Het bestemmingsplan Buitengebied heeft de in de gemeente gebruikelijke inspraakprocedure voor bestemmingsplannen doorlopen. De resultaten van de inspraak zijn opgenomen in bijlage 15 'Nota inspraak en overleg bestemmingsplan en plan-m.e.r. buitengebied'.

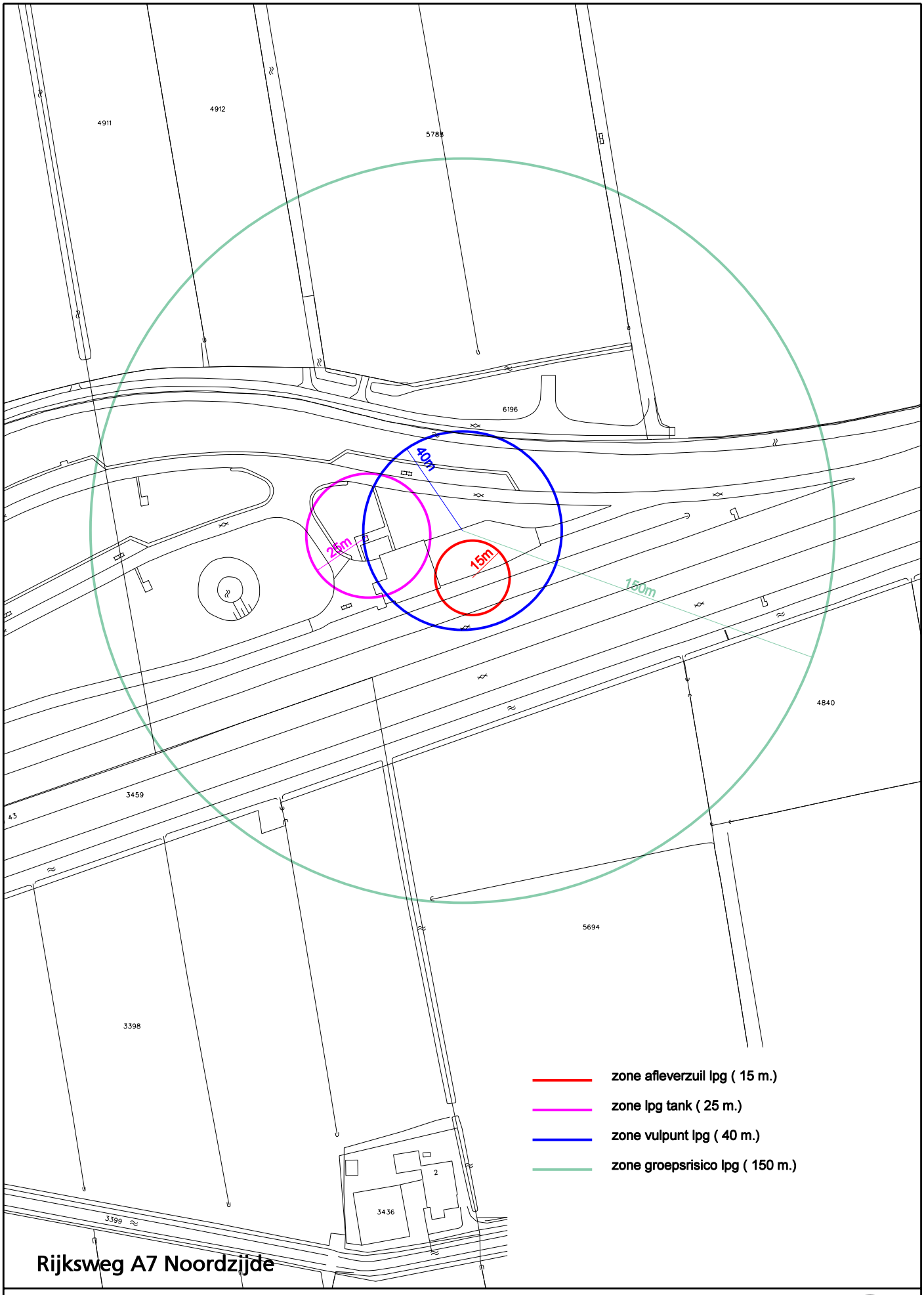
Voorafgaand aan de officiële inspraak heeft een informele inloopbijeenkomst plaatsgevonden. Tijdens deze inloopbijeenkomsten zijn opmerkingen, vragen en gewenste aanpassingen doorgegeven. De ingediende reacties zijn kort samengevat en beoordeeld en hebben in een aantal gevallen tot aanpassing van het bestemmingsplan geleid.

10.2 OVERLEG

Het bestemmingsplan Buitengebied is aan de relevante instanties toegezonden in het kader van het overleg ex artikel 3.1.1 Bro. De resultaten van het overleg zijn opgenomen in de separate "Nota inspraak en overleg bestemmingsplan en plan-m.e.r. buitengebied'.

maart 2010.

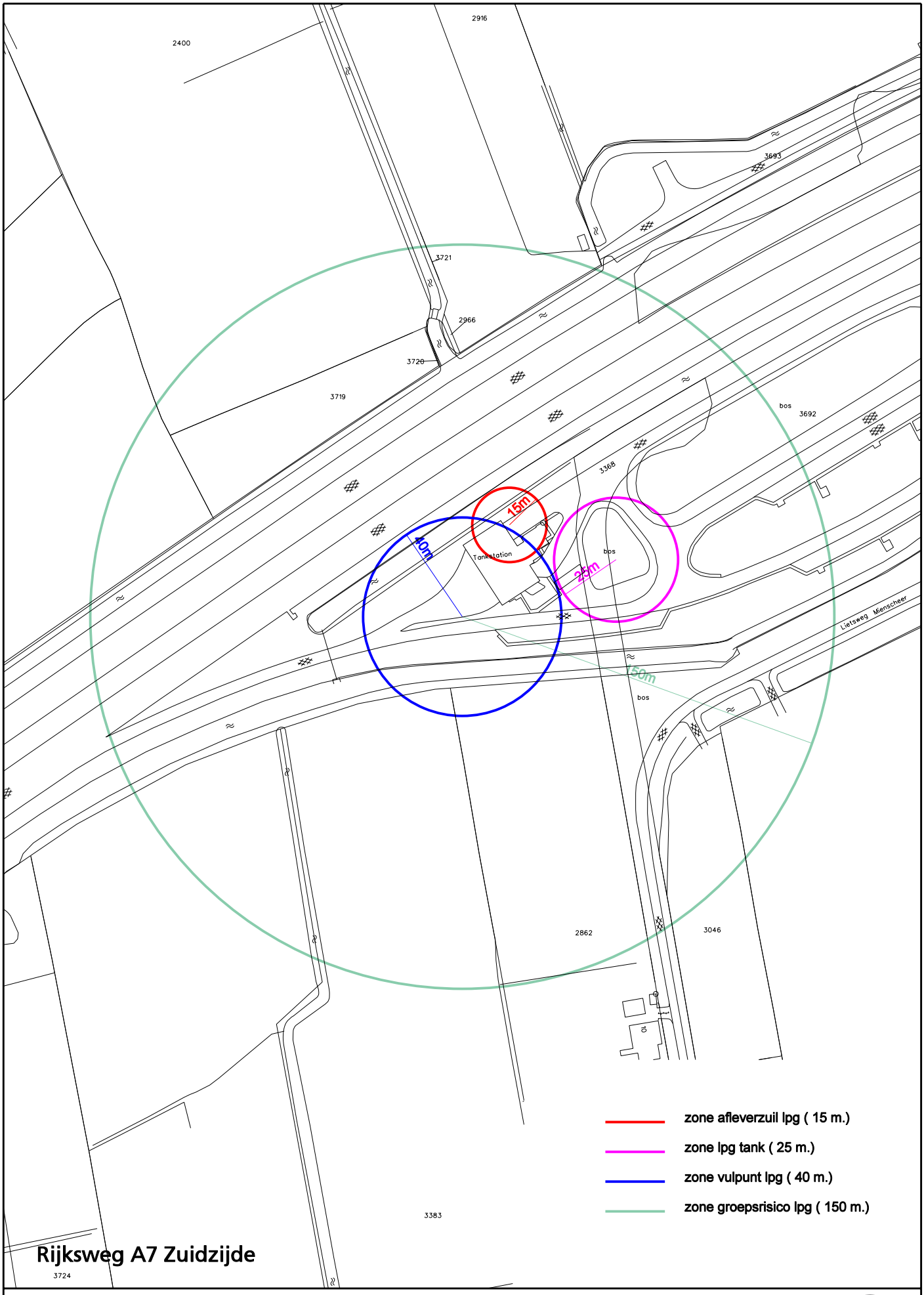
BIJLAGE 1 Externe veiligheid

Rijksweg A7 Noordzijde

EXTERNE VEILIGHEID

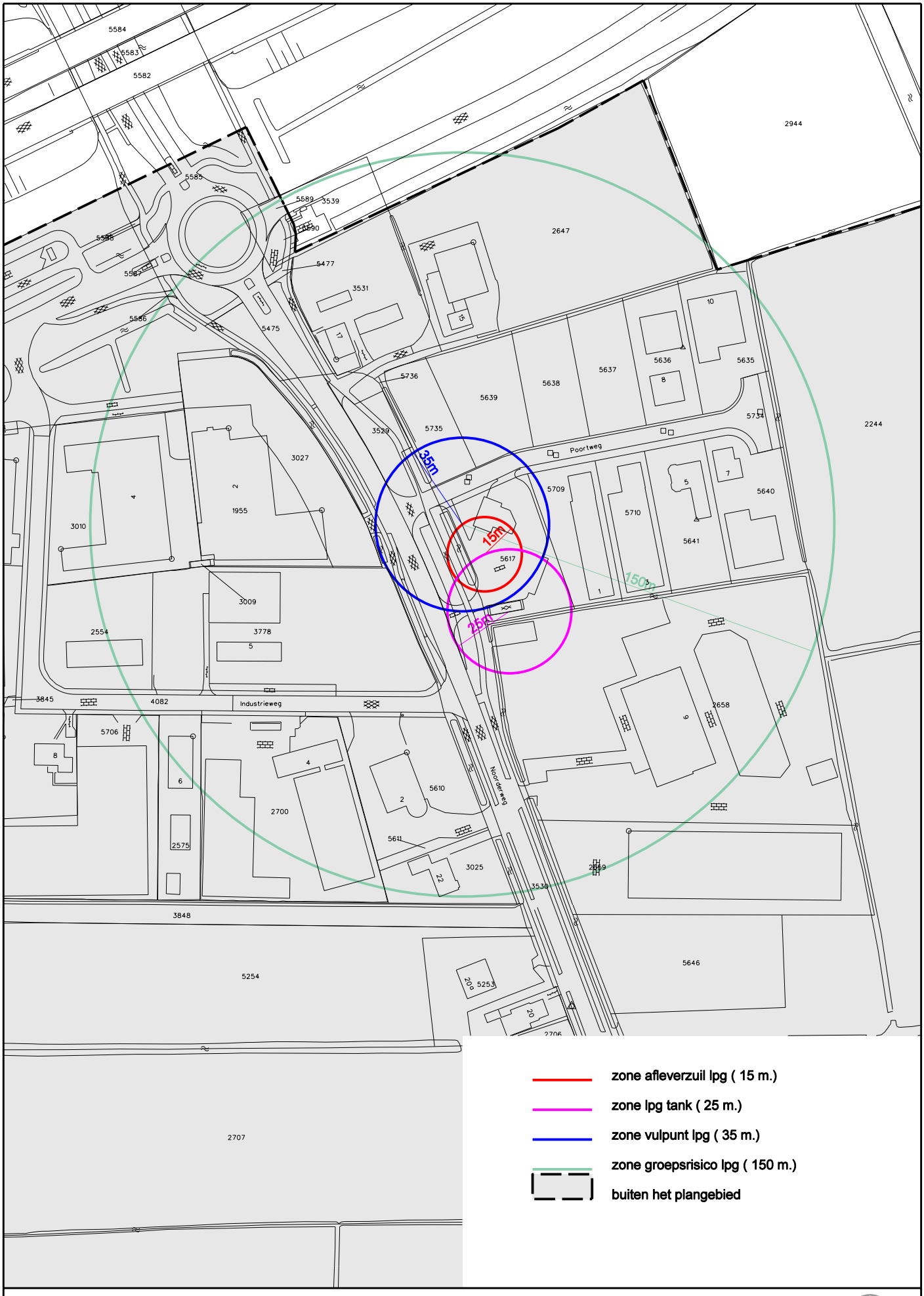
schaal 1 : 2.000

Rijksweg A7 Zuidzijde

EXTERNE VEILIGHEID

schaal 1 : 2.000

EXTERNE VEILIGHEID

schaal 1 : 2.000

BIJLAGE 2 Ruimtelijke kwaliteit agrarische bouwblokken

Aanleiding

De gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn werken gezamenlijk aan een nieuw bestemmingsplan Buitengebied. Omdat de gemeente Zuidhorn in een proefproject voor landschappelijke inpassing van agrarische bedrijven in Middag-Humsterland valt (het beleid zal op termijn in de hele provincie moeten gaan gelden), is besloten om ook in het kader van het opstellen van het bestemmingsplan buitengebied voor de regio Westerkwartier, over dit onderwerp te overleggen. Er heeft overleg plaatsgevonden met de Provincie Groningen. Op 8 november 2007 heeft een gezamenlijke excursie naar een aantal concrete gevallen plaatsgevonden.
Uit dit overleg bleek dat de Provincie Groningen van mening is dat de gemeentes alle agrarische bouwblokken moeten toetsen op de vijf voorwaarden uit het POP-II (zie hierna) en dat met de betrokken agrariërs, gemeente en provincie in de landschappelijk en natuurlijk waardevolle gebieden een zogenaamd "keukentafelgesprek" moet worden gevoerd om te bekijken hoe het bouwblok wordt vormgegeven en hoe het bedrijf wordt ingepast in de omgeving.
De gemeentes zijn van mening dat dit systeem te strikt is en zeker niet geschikt is om toe te passen bij een integrale herziening van het bestemmingsplan Buitengebied (circa 900 bouwpercelen), en willen aansluiten bij het beleid uit de vastgestelde Kadernota. Er heeft in maart 2007 nog een tweede gesprek plaatsgevonden, waarbij de systematiek voor het bestemmingsplan nog eens is doorgenomen.

Algemeen

Feit is dat het aantal agrariërs afneemt en dat de bedrijven die overblijven in de toekomst verder moeten kunnen groeien om mee te kunnen in de wereldmarkt. De gemeentes willen deze bedrijven in ieder geval de planologische mogelijkheden bieden om hun bedrijf verder te kunnen ontwikkelen. De landbouwsector is van belang als onderhouder van het landschap (dieren in de wei, open weidelandschappen e.d.) en als een sociale en economische drager (leefbaarheid en werkgelegenheid) op het platteland. De gemeentes willen de sector daarom ook behouden en ondersteunen waar dat binnen de mogelijkheden van de gemeente ligt. Het in stand houden van de agrarische bedrijven voorkomt dat bedrijven voortijdig moeten stoppen en er een verrommeling van het platteland plaatsvindt door verkrotting, verpaupering en het ontstaan van ongewenste activiteiten in de vrijkomende schuren. Om diezelfde reden zijn de gemeentes ook een groot voorstander van een regeling voor vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing.

Tijdens het opstellen van de kadernota zijn discussies gevoerd over de systematiek van het toekennen van agrarische bouwblokken, waarbij uitgangspunt was dat rekening moest worden gehouden met enerzijds de uitbreidingsmogelijkheden én flexibiliteit voor de agrariërs en het beschermen van onder andere de landschappelijke waarden anderzijds. De grootte van de bouwblokken wordt in eerste instantie gebaseerd op de bedrijfsomvang, waarbij rekening wordt gehouden met de landschappelijke en cultuurhistorische elementen en/of natuurlijke waarden. In een aantal gevoelige gebieden (de gebieden met de hoge landschappelijke en natuurlijke waarden en de toekomstige EHS) worden de bouwblokken in principe gelimiteerd op maximaal 1 of 1,5 hectare. Bedrijven die nu al groter zijn krijgen in principe een groter bouwblok, passend bij de huidige bedrijfsomvang.

Er is daarnaast ook een afweging gemaakt tussen een flexibel systeem met verbale bouwblokken en concreet begrensde bouwblokken. De keuze is voor de gemeentes Grootegast, Leek en Marum gevallen op het systeem dat in de meeste vigerende bestemmingsplannen ook al was opgenomen: een groot/groter bestemmingsvlak waarbinnen een flexibel bouwblok van in principe 1 hectare wordt aangewezen. Een systeem dus dat enerzijds concrete grenzen en zekerheid aan derden biedt en anderzijds de agrariër de ruimte geeft voor een eigen invulling van de bouwmogelijkheden en die aan te passen op de bedrijfsontwikkeling of veranderende eigendomgrenzen. Een dergelijk systeem voorkomt onder andere dat vele vrijstellingen of wijzigingen voor vaak kleine overschrijdingen van de gren-

zen van de bouwblokken moeten worden gevoerd. Hierbij moet worden opgemerkt dat de gemeente Zuidhorn heeft gekozen voor een systeem met concrete bouwblokken. De concrete bouwblokken zijn direct toetsbaar en het systeem heeft hier als voordeel dat rekening kan worden gehouden met de bijzondere waarden (erven, grachten, sloten e.d.) die in Zuidhorn voorkomen.

Het toekennen van de agrarische bouwblokken

Het beleid van de Provincie Groningen -zoals verwoord in het POP II- gaat uit van het volgende principe: "aan de hand van een ruimtelijke kwaliteitsafweging, en met inachtneming van de milieuwetgeving, in bestemmingsplannen opnieuw af te wegen waar en eventueel onder welke voorwaarden (grootschalige) agrarische bouwontwikkeling kan plaatsvinden en waar niet". De provincie kiest voor gebiedsgericht maatwerk op basis van bijvoorbeeld landschapstypen en stelt een vijftal voorwaarden:

- *Het respecteren van historisch gegroeide landschapsstructuur;*
- *Afstand houden tot ruimtelijke elementen;*
- *Goede infrastructurele ontsluiting;*
- *Zorgvuldige en evenwichtige ordening, maatvoering en vormgeving van de bebouwing;*
- *Een erfinrichting afgestemd op het zorgvuldig inpassen in het landschapstype.*

Kadernota Westerkwartier: De bouwblokgrootte wordt in het Westerkwartier gekoppeld aan de gebiedsbestemmingen, omdat in deze bestemmingen de kwaliteiten van de gebieden het beste naar voren komen. De gemeente is er van uitgegaan dat de bouwmogelijkheden die door middel van een wijziging van een bestemmingsplan een grootschalige ontwikkeling, zoals bedoeld in het POP II. Bij een wijziging van het bestemmingsplan wordt de landschappelijke inpasbaarheid vereist. Een te overleggen en goed te keuren erfinrichtings-, waterhuishoudings- en/of landschapsplan moet laten zien hoe aan de vijf voorwaarden wordt voldaan.

In de Kadernota is aangegeven welke bouwblokgrootte in principe wordt gegeven bij welke bedrijfsomvang. Daarbij wordt rekening gehouden met de gebiedskenmerken. In de Kadernota is aangegeven dat het bouwblok in principe 1-1,5 hectare groot mag zijn, en in de bestemmingen NATUUR - AGRARISCH (de -toekomstige- EHS) en AGRARISCH - LANDSCHAPPELIJKE EN NATUURLIJKE WAARDE maximaal 1 hectare. Bij deze maximale bouwblokgroottes moet nog worden opgemerkt dat bestaande grotere bedrijven wel een groter en bij de bedrijfsomvang of de bestaande bebouwing passend bouwblok krijgen. In het bestemmingsplan wordt rekening gehouden met de te verwachten schaalvergroting in de landbouw. Er is daarom de mogelijkheid opgenomen om via een wijzigingsprocedure het gehele bestemmingsvlak van 2 hectare te mogen gebruiken als bouwblok in de gebiedsbestemmingen AGRARISCH -en AGRARISCH - LANDSCHAPPELIJKE WAARDE. Nog grotere bouwblokken (dan de bouwblokken die bij recht of wijziging zijn toegestaan) moeten via een partiële herziening van het bestemmingsplan worden gerealiseerd. Daarbij geldt dat dit soort grootschalige ontwikkelingen niet in alle gebieden mogelijk zal zijn, sommige gebieden zijn te kwetsbaar om dit soort grootschalige ontwikkelingen toe te staan.

De bouwblokken zijn in eerste instantie toegekend op basis van de huidige bedrijfsgrootte, dus de bedrijfsomvang in nge's (Nederlandse Grootte Eenheden). Deze bedrijfsomvang is berekend op basis van de gegevens uit de agrarische enquete. De keus om het bouwblok te baseren op de bedrijfsomvang is gebaseerd op het principe om aan te sluiten bij de bestaande bedrijfsomvang (in nge) en op deze manier ook wat ruimte te bieden voor uitbreidingen. Een ander voordeel van het werken met nge's is de gelijkheid en vergelijkingsmogelijkheden die het biedt. De nge-berekening is een objectieve manier voor het berekenen van de bedrijfsomvang, zo kunnen verschillende (typen) bedrijven met elkaar worden vergeleken. Het geeft ook duidelijkheid naar de agrariër, het is zo goed te motiveren waarom het ene bouwblok groter is geworden dan het andere. Bedrijven die in omvang vergelijkbaar

zijn hebben dan ook een vergelijkbaar bouwblok gekregen. Dit systeem geeft de minste discussie of ruimte voor eigen interpretaties.

Bij de agrarische enquete is de mogelijkheid geboden om zelf een voorkeur voor een bouwblok, de feitelijke eigendomsgrenzen of een eventuele gewenste uitbreidingsrichting of -plan aan te geven. Van deze mogelijkheid is door zeker de helft van de geënquêteerden gebruik gemaakt. Deze schetsen zijn mede gebruikt bij het toekennen van de bouwblokken, en hebben een goed beeld gegeven van de bedrijfssituatie en de wensen van de ondernemers. De aangegeven uitbreidingswensen zijn overigens niet zomaar overgenomen. De bouwblokgrootte is wel gebaseerd op de bestaande bedrijfsomvang, waar het kon is rekening gehouden met de gewenste uitbreidingsrichting en de eigendomsgrenzen. Grote(re) uitbreidingen (waar ook nog geen milieuvergunning voor is verleend) worden in het kader van dit bestemmingsplan niet meegenomen. Binnen bouwblokken met ontwikkelingsruimte zit dan ook ruimte om de gewenste landschappelijke inpassing of bijvoorbeeld waterberging op te nemen.

De provincie heeft in vijf punten aangegeven waaraan de toekenning van de agrarische bouwblokken moeten worden getoetst. Met de eerste twee punten (afstand houden tot landschapselementen, respecteren historisch gegroeide structuur) is bij het opstellen van het bestemmingsplan rekening houden. Dit is gedaan door de bouwblokken in te tekenen aan de hand van de topografische/kadastrale ondergrond, de luchtfoto’s en de specifieke situatie of wensen van de agrariër zoals aangegeven op de agrarische enquete. De bouwblokken zijn bijvoorbeeld niet over sloten, houtsingels en dergelijke gelegd. In de gebieden met hoge landschappelijke en natuurlijke waarden de (toekomstige) EHS zijn de bestemmingsvlakken maximaal 1 hectare groot ingetekend. In het wierdenlandschap zijn de bouwblokken op de wierde gelegd en niet ernaast.

De laatste drie punten (infrastructuur, ordening en erfinrichting) komen pas in beeld bij een aanvraag om een bouwvergunning of een verzoek om vrijstelling, wijziging of herziening van het bestemmingsplan. Bij het opstellen van het bestemmingsplan wordt nu geen rekening gehouden met deze drie punten omdat dit feitelijke/bestaande situaties zijn. Een agrarisch bouwperceel waar ontsierende bebouwing staat of waar het een rommel is kan niet om die reden geen bouwblok toegekend krijgen of de eis opgelegd krijgen om andere, beter passende bebouwing te plaatsen alvorens een bouwblok wordt toegekend. Ook kan het verzorgen van een goede erfinrichting niet als voorwaarde voor het toekennen van een bouwblok aan een bestaand bedrijf worden vereist.

Via de eis van bebouwingsconcentratie, de nadere eisen-regeling en de voorwaarden uit de vrijstellings- en wijzigingsregelingen worden deze laatste drie punten getoetst wanneer dit te zijner tijd aan de orde is. In de toelichting op het bestemmingsplan zal een uitgebreide uitleg van deze toetsingscriteria worden gegeven en wordt een uitleg gegeven bij de nadere-eisenregeling. Deze uitleg is van belang voor aanvragers en toetsers van bouwvergunningen.

Voor het gebied Middag-Humsterland (Nationaal Landschap) in de gemeente Zuidhorn, een bijzonder gebied met grote landschappelijke en cultuurhistorische waarden, geldt een geheel eigen problematiek. Omdat het hier een nationaal landschap betreft en in de Regio Noord (het Winsumse deel van Middag-Humsterland) het proefproject voor de landschappelijke inpassing van agrarische bedrijven loopt is door de provincie als uitgangspunt gegeven dat een bouwblok in dit gebied maximaal 1 hectare groot mag zijn. Bij uitbreidingen tot maximaal 1,5 hectare dient volgens de Provincie Groningen een zogenaamd 'keukentafelgesprek' plaats te vinden, waarbij met de ondernemer afspraken worden gemaakt over onder andere de positionering en de inpassing van de bebouwing. De gemeente Winsum kiest in principe ook voor een bouwblok van anderhalve hectare.

Uit de agrarische enquete en de analyse van de huidige bouwblokken blijkt echter dat juist de grote bedrijven (met toekomstperspectief én de milieuhygiënische ruimte) in dit gebied zijn gevestigd. De gemeente Zuidhorn wil deze bedrijven de ruimte geven om zich -binnen randvoorwaarden- verder kunnen te ontwikkelen, en wil daarom passend bij de bedrijfsomvang bij recht een bouwblok van maximaal 1,5 hectare toestaan. Veel van deze bedrijven hebben overigens al een bouwblok van bijna 1,5 hectare. Uit een inventarisatie van de gemeente blijkt dat in het gebied 55 agrarische bedrijven zijn gevestigd. 42 van deze bedrijven zitten nu al vast of hebben nauwelijks ontwikkelingsruimte. De gemeente wil deze bedrijven niet bij voorbaat op slot zetten en wil daarom de bouwblokken maximaal 1,5 hectare groot maken. Als de benadering van de provincie zou worden gevolgd zou ongeveer driekwart van de bedrijven nu al vastzitten.

De wat grotere bouwblokken (tot 1,5 hectare) in Middag-Humsterland zijn te rechtvaardigen omdat de meeste bedrijven deze ruimte al gebruiken en ook in de toekomst verder moeten kunnen met hun bedrijf. Vaak kan een deel van het erf ook niet worden gebruikt voor bebouwing omdat het om een karakteristiek erf gaat. Omdat deze bedrijven vaak al (bijna) aan de anderhalve hectare zitten, moet bij een uitbreiding een wijzigingsprocedure (tot 2 hectare) worden gevolgd. Aan deze wijzigingsprocedure hangt de eis van het aantonen van de landschappelijke inpassing. Op dat moment zal dan ook het zogenaamde 'keukentafelgesprek' plaats gaan vinden, waarbij zal worden gezocht naar een goede ordening en inpassing van de gebouwen.

In het Middag-Humsterland komen veel karakteristieke boerenerven voor: op het perceel staat dan een grote hereboerderij met een aangebouwde bedrijfsruimte. Voor het woonhuis ligt een grote siertuin met een gracht en bijbehorende beplanting. Deze tuinen zijn vaak groot en nemen dus een belangrijk deel van het bouwblok in beslag, waar de gemeente dus geen bedrijfsbebouwing wil toestaan. Gracht, singel en tuin zijn wel meegenomen in het bouwblok, omdat ze onderdeel uitmaken van het erf van de boerderij. De grens van het bestemmingsvlak is hier dus langs de gracht en/of singel gelegd en loopt evenwijdig aan de voorgevelrooilijn. Zo worden geen bebouwing voor de voorgevelrooilijn mogelijk gemaakt. De bouwmogelijkheden zijn aan de achterkant van het perceel toegekend. Het karakteristieke erf blijft zo in stand en nieuwe bebouwing komt achter het voorhuis, tuin en gracht te staan.

Samenvattend: de toegekende bouwblokken zijn dus getoetst aan en/of toegekend rekening houdend met:

- de wens van de gemeentes om agrarische bedrijven de ruimte te bieden om zich verder te kunnen ontwikkelen, zonder dat voor elke nieuwe stal een wijziging of herziening van het bestemmingsplan plaats moet vinden;
- de bedrijfsomvang, op basis van de agrarische enquete (de bestaande situatie);
- het door de agrariër aangegeven gewenste bestemmingsvlak en/of uitbreidingsrichting en -plannen;
- de aangrenzende gebiedsbestemming en de omgevingswaarden die deze uitdrukken. Binnen de gebiedsbestemmingen NATUUR - AGRARISCH en AGRARISCH - LANDSCHAPPELIJKE EN NATUURLIJKE WAARDE is een bouwblok maximaal 1 hectare groot;
- In de bebouwingslinten en aan de randen van de dorpen zijn de bouwblokken maximaal 1 hectare groot;
- perceelsgrenzen, sloten, houtsingels en dergelijke die ter plekke voorkomen (aan de hand van de luchtfoto, kadastrale gegevens);
- de cultuurhistorische waardenkaart;
- in de gemeente Zuidhorn zijn concrete bouwblokken toegekend;
- in Middag-Humsterland en delen van Zuidhorn: geen bebouwing mogelijk voor of op gelijke hoogte met het woonhuis of in de voortuin. Grachten, tuinen en windsingels maken onderdeel uit van

het bouwblok. Ook is rekening gehouden met de wierden en hun landschappelijke en archeologische waarde);
- in de gemeentes Grootegast, Leek en Marum wordt gewerkt met een flexibeler systeem; binnen een bestemmingsvlak van 2 hectare is aangeduid welk deel van het bestemmingsvlak mag worden bebouwd (bijvoorbeeld 1 hectare). Binnen het bestemmingsvlak kan dan een logische locatie voor de nieuwe bebouwing worden gezocht;
- via de eis van bebouwingsconcentratie, de eis dat alleen mag worden gebouwd ten behoeve van het reëel agrarisch bedrijf, en de nadere eisen-regeling kan niet 'zomaar' bebouwing worden opgericht en moet de nieuwe bebouwing ook aan eisen ten aanzien van de locatie of de inpassing voldoen;
- in de toelichting op het bestemmingsplan wordt een uitleg gegeven over het toepassen van de toetsingscriteria en de nadere eisen. Deze uitleg is bedoeld voor aanvragers en toetsers;

De eerste twee criteria van de provincie ten behoeve van de landschappelijke inpassing zijn hier toegepast. Op de andere drie toetsingscriteria van de provincie wordt hierna ingegaan. Deze criteria wat betreft de gemeentes pas aan de orde bij wijzigingsprocedures.

Toetsing van bouwplannen en uitbreiden van bouwblokken in de toekomst

In de doeleindenomschrijving van de bestemming AGRARISCH - BOUWBLOK is de landschappelijke inpassing van het bouwblok nadrukkelijk medebestemd. In de bouwvoorschriften is bepaald dat de bebouwing conform het beginsel van bebouwingsconcentratie moet worden gerealiseerd, en dat de bouwwerken alleen mogen worden gerealiseerd ten behoeve van een reëel agrarisch bedrijf. Daarmee wordt voorkomen dat gebouwen 'her en der' verspreid worden gebouwd of voor andere doeleinden dan de agrarische worden opgericht. Via de nadere eisen-regeling kunnen B&W eisen stellen aan de plaats en afmeting van de bebouwing, onder andere ten behoeve van de landschappelijke inpassing.

De kwaliteitseisen die de provincie stelt zijn moeilijk of zelfs onmogelijk objectief in de voorschriften weer te geven. In de voorschriften kunnen concrete punten als goot- en bouwhoogtes worden opgenomen. Er kan ook een plan voor de landschappelijke inpassing worden gevraagd, maar hoe die inpassing er uit moet komen te zien (bijvoorbeeld het soort bomen in een aan te leggen singel of een bouwstijl) kan niet via de voorschriften van het bestemmingsplan worden geregeld. De uitvoering van een inpassingsplan kan wel worden gegarandeerd door het afsluiten van een privaatrechtelijke overeenkomst met de initiatiefnemer. De gemeentes werken hier al mee bij grote bouwplannen.

De nadere eis die B&W aan een bouwvergunning kunnen stellen kan in ieder geval een plan voor de landschappelijke inpassing vragen. Zo kan ook elk geval op zijn eigen specifieke situatie worden beoordeeld en wordt voorkomen dat er straks een algemene regeling geldt die op sommige situaties niet van toepassing is.

Alle gemeentes hebben een welstandsnota, die ook specifiek ingaat op de eisen aan de bebouwing in het buitengebied. In de Kadernota is aangegeven dat in de toelichting bij het bestemmingsplan specifiek aandacht zal worden besteedt aan het aspect ruimtelijke kwaliteit. In dit hoofdstuk zal in ieder geval specifieke aandacht worden besteedt aan de inpassing van de agrarische bedrijven en wordt de toepassing van de nadere-eisenregeling puntsgewijs toegelicht.

Grootegast, Marum en Leek: In de wijzigingsbevoegdheid binnen de bestemming AGRARISCH - BOUWBLOK is een mogelijkheid voor het toekennen van een andere aanduiding voor de bouwblokgrootte binnen het bestemmingsvlak opgenomen. Het toegestane bouwblok kan groter of kleiner wor-

den gemaakt. Alleen wanneer het bestemmingsvlak grenst aan de bestemming AGRARISCH of AGRARISCH - LANDSCHAPPELIJKE WAARDE mag de maximale grootte voor het bouwblok (2 hectare) worden toegekend. De uitbreiding van het bedrijf moet noodzakelijk zijn vanuit bedrijfseconomisch oogpunt. Het bedrijf moet landschappelijk worden ingepast, hierover zal een zogenaamd "keukentafelgesprek" plaatsvinden. In de gebieden die zijn aangeduid als houtsingelreservaat[1] moet de uitbreiding van het agrarisch bedrijf ook voldoen aan de spelregels voor de houtsingels. De singels die zijn aangegeven als 'te behouden singels[2]' mogen met de uitbreiding van een agrarisch bedrijf ook niet worden aangetast. De waarden die op de cultuurhistorische waardenkaart zijn vermeld mogen ook niet onevenredig worden aangetast.

Zuidhorn: Omdat de gemeente Zuidhorn werkt met concreet begrensde bouwblokken is de wijzigingsbevoegdheid voor een uitbreiding van het bouwblok tot maximaal 2 hectare opgenomen in de gebiedsbestemmingen AGRARISCH en AGRARISCH - LANDSCHAPPELIJKE WAARDE. De toetsingscriteria zijn hetzelfde als in de andere drie gemeentes. De uitbreiding van het bedrijf moet noodzakelijk zijn vanuit bedrijfseconomisch oogpunt. Het bedrijf moet landschappelijk worden ingepast, hierover zal een zogenaamd "keukentafelgesprek" plaatsvinden. De waarden die op de cultuurhistorische waardenkaart zijn vermeld mogen ook niet worden aangetast.

Toetsing van de uitbreiding: De wijzigingsbevoegdheid wordt getoetst aan de waarden en belangen die het plan beoogt te beschermen (deze komen tot uitdrukking in de toegekende bestemmingen en aanduidingen op de plankaart en op de cultuurhistorische waardenkaart. De uitvoerbaarheid (milieutechnisch, waterhuishoudkundig, ecologisch en archeologisch) van de uitbreiding moet zijn aangetoond. Ook moet de landschappelijke inpasbaarheid worden aangetoond.

Juridische toetsbaarheid
De voorschriften van een bestemmingsplan moeten juridisch, en dus objectief, toetsbaar zijn. Een bepaling als " *zorgvuldige en evenwichtige ordening, maatvoering en vormgeving van de bebouwing en "een erfinrichting afgestemd op het zorgvuldig inpassen in het landschapstype"* zijn niet in een juridisch toetsbare regeling te vatten. Dit zijn aspecten die in een welstandsnota of de toelichting op het bestemmingsplan thuishoren. Omdat de welstandsnota een juridische status heeft waaraan de welstandscommissie bouwplannen moet toetsen is de welstandsnota het beste instrument om eisen aan vormgeving en ordening van bebouwing en de landschappelijke inpassing te toetsen. De welstandsnota's gaan ook in op bouwen in het buitengebied.

Conclusie
De gemeentes zijn -naast de hiervoor genoemde ruimtelijke argumenten- van mening dat bij het strak om de bebouwing heen leggen van de bouwblokken er onnodig veel procedures moeten worden gevoerd die een onevenredige werkbelasting voor de gemeentes geven. Daarom is gekozen voor de flexibele bouwblokkensystematiek en in Zuidhorn voor concrete bouwblokken (met uitbreidingsruimte waar dit mogelijk en verdedigbaar is). Ook naar de agrariërs toe is het toekennen van een bouwblok strak om de bebouwing heen een onflexibel, onvriendelijk en duur systeem. Enige uitbreidingsruimte om bijvoorbeeld een stal te verlengen of een werktuigenberging te plaatsen moet in principe geboden kunnen worden. Compleet nieuwe melkstallen bijplaatsen valt onder een grootschalige ontwikkeling die wel via wijziging moet plaatsvinden. Ook in het kader van de deregulering en het neerleggen van de verantwoordelijkheden op het juiste niveau is de gemeente in eerste instantie de eerst aangewezen instantie om de bouwblokken voor een agrarisch bedrijf te toetsen.

[1] Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier, deel II Spelregels, Provincie Groningen, augustus 2005.
[2] Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier, deel II Spelregels, Provincie Groningen, augustus 2005.

De ruimtelijke kwaliteit op de agrarische bouwblokken kan op een andere wijze worden gerealiseerd en/of afgedwongen. Een dergelijke strakke regeling voegt dan ook weinig toe. De gemeentes kiezen dus voor het bieden van ruimte waar dit redelijk en mogelijk is en zal voorwaarden gaan stellen bij grote uitbreidingen. Dit laatste gebeurt in de praktijk ook al.

Samenvattend: bouwplannen en uitbreidingsplannen van agrarische bedrijven worden op de volgende wijze getoetst aan de ruimtelijke kwaliteit.

- in de doeleindenomschrijving wordt de landschappelijke inpassing specifiek benoemd als deel uitmakend van het bouwblok;
- via het beginsel van bebouwingsconcentratie;
- via de nadere eisen: B&W kunnen eisen stellen aan de plaats en afmeting van de bebouwing, onder meer ten behoeve van de landschappelijke inpassing;
- bij de wijzigingsbevoegdheid ten behoeve van de uitbreiding van het bouwblok worden bepaalde gebieden uitgesloten van de bevoegdheid, en worden eisen gesteld in het afwegingskader. Op de plankaart worden te behouden houtsingels aangegeven, deze mogen niet -onevenredig- worden aangetast. Op de cultuurhistorische waardenkaart zijn de te beschermen cultuurhistorische waarden aangegeven;
- in de toelichting op het bestemmingsplan wordt een uitleg gegeven over het toepassen van de toetsingscriteria. Deze uitleg is bedoeld voor aanvragers en toetsers;
- grotere uitbreidingen dan het bouwblok dat bij recht of wijziging is toegestaan kunnen pas na een partiële herziening worden gerealiseerd, en uiteraard niet in gevoelige gebieden. Bij het uitbreidingsplan wordt een overeenkomst afgesloten.

december 2007

BIJLAGE 3 Kadernota Buitengebied

GEMEENTE GROOTEGAST, LEEK, MARUM EN ZUIDHORN

Kadernota Buitengebied

Regio West-Groningen

Kadernota

juli 2006

Inhoudsopgave

1. Inleiding 1

1.1. Aanleiding voor de kadenota ... 1
1.2. Doel en status nota ... 1
1.3. Ligging en samenstelling plangebied ... 1
1.4. Proces Kadernota ... 1
1.5. Opzet en inhoud nota ... 3

2. Beschrijving en analyse plangebied 4

2.1. Inleiding ... 4
2.2. Korte gebiedskarakteristiek ... 4
2.3. Beschrijving waarden en functies ... 4
2.3.1. Landschappelijke onderlegger ... 4
2.3.2. Natuur en ecologie ... 5
2.3.3. Infrastructuur ... 6
2.3.4. Grondgebruik ... 7
2.4. Sterkte-zwakte analyse plangebied ... 11

3. Beleidskader 12

3.1. Algemeen ... 12
3.2. Ruimtelijk beleid Rijk ... 12
3.3. Ruimtelijk beleid Provincie ... 14
3.4. Beleid waterschappen ... 17
3.5. Ruimtelijk beleid regio en gemeenten ... 17
3.5.1. Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier ... 17
3.5.2. Houtsingelhoofdstructuur ... 18
3.5.3. Convenant inrichtingsplan Middag-Humsterland ... 18
3.5.4. Exclusief wonen West ... 18
3.5.5. Waterplan ... 19
3.5.6. Kleinschalige waterberging ... 20
3.5.7. Landbouwstructuuronderzoek ... 20
3.5.8. Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) ... 20
3.6. Beleidsadvies lokale bedrijventerreinen West-Groningen ... 20
3.7. Duurzaam Veilig wegverkeer Zuidelijk Westerkwartier ... 21
3.8. Bereikbaarheid noordelijk Westerkwartier ... 21
3.9. Overige uitvoeringsgerichte gebiedsuitwerkingen ... 21

4. Integraal streefbeeld 22

4.1. Algemeen ... 22
4.2. Regioperspectief POP ... 22
4.3. Regionale uitwerkingen in perspectief ... 26
4.4. Integratie van POP, de regionale uitwerkingen en themagroepen ... 27

5. Uitgangspunten herziening bestemmingsplan 29

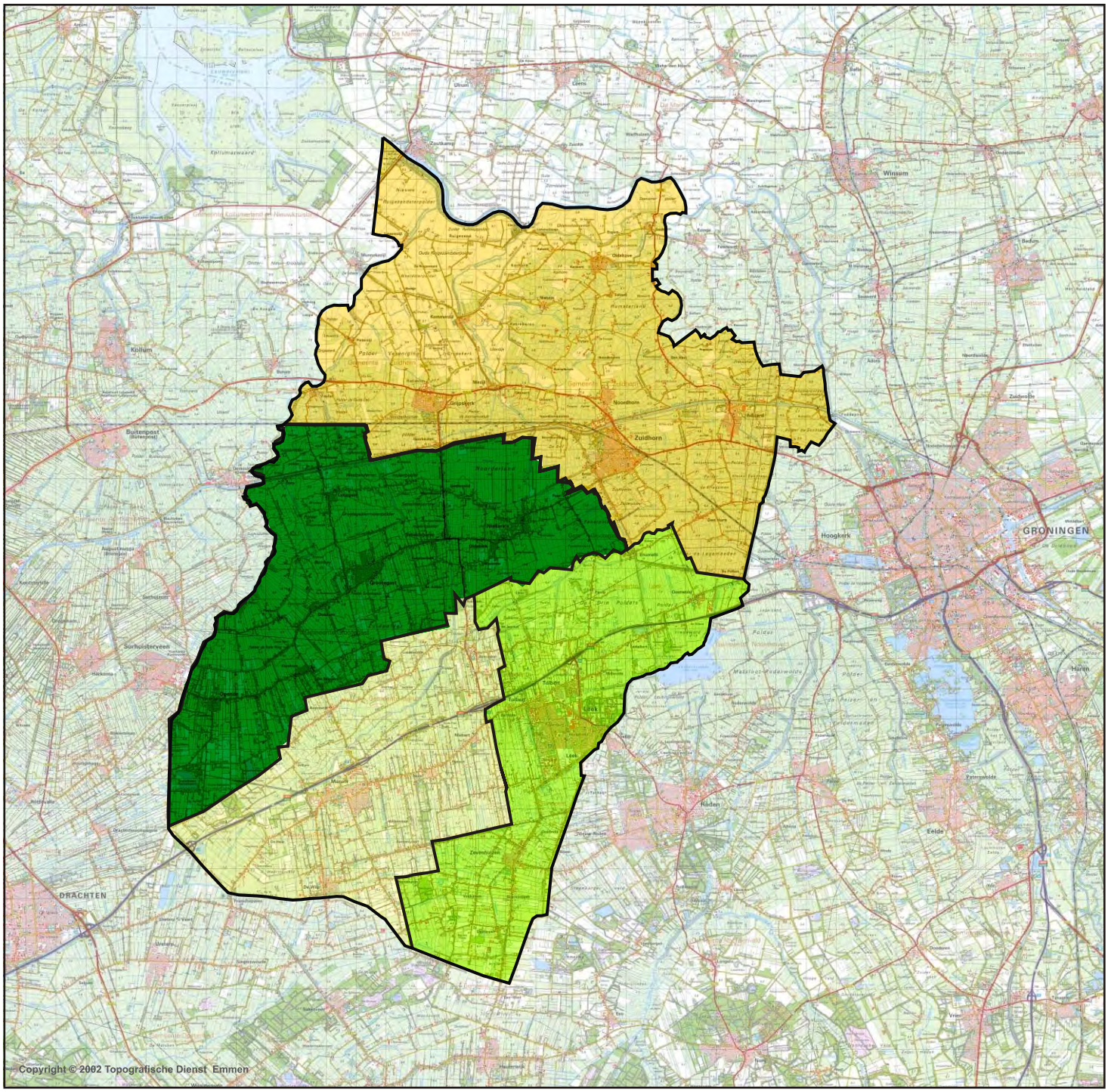
5.1. Algemeen ... 29
5.2. Doorvertaling beleidskader, doelen en plansystematiek ... 29
5.3. Uitgangspunten per thema ... 32
5.3.1. Agrarische bedrijvigheid ... 32
5.3.2. Natuur en landschap ... 40
5.3.3. Cultuurhistorie en archeologie ... 43
5.3.4. Vrijkomende agrarische bedrijven (VAB) ... 44
5.3.5. Niet agrarische bedrijven ... 45
5.3.6. Wonen ... 46
5.3.7. Recreatie en toerisme ... 49
5.3.8. Infrastructuur ... 50
5.3.9. Overige punten ... 51
5.4. Water- en milieuaspecten ... 51

6. Proces 54

6.1. Proces en procedure Kadernota ... 54
6.2. Opstellen bestemmingsplan Buitengebied ... 54

Bijlagen

1. Projectorganisatie
2. Uitkomsten SWOT-analyse
3. Bemensing
4. Geraadpleegde documenten
5. Voorbeeld van een ontwikkelingsregeling
6. Voorbeeld sloopregeling
7. Schema gebiedsbestemmingen en regeling

LIGGING EN SAMENSTELLING PLANGEBIED

1. Inleiding

1.1. Aanleiding voor de kadenota

De gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn (het Groningse Westerkwartier) zijn voornemens om nieuwe bestemmingsplannen voor hun buitengebied op te stellen. De huidige bestemmingsplannen zijn in meer of mindere mate verouderd en niet meer afgestemd op nieuwe ontwikkelingen, zoals de schaalvergroting in de landbouw, de ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur en de problematiek van de vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen. Daarnaast is er nieuw beleid vastgesteld in de vorm van onder andere het nieuwe Provinciaal Omgevingsplan, de Visie Houtsingelhoofdstructuur en het Waterplan. Deze en andere regionale beleidsnota's moeten in een kadernota, via een interactief proces met vertegenwoordigers uit het gebied, worden behandeld en van een gemeentelijk standpunt worden voorzien. Omdat de gemeentes op meerdere terreinen hun beleid op elkaar afstemmen is er voor gekozen om op dit punt van begin af aan uit te gaan van één gezamenlijk beleidsdocument, waardoor ook voor de burger voor een groter gebied een min of meer eenduidig beleid gaat ontstaan.

1.2. Doel en status nota

Het doel van deze kadernota is enerzijds het formuleren van een integraal ruimtelijk streefbeeld voor het Westerkwartier en anderzijds het formuleren van planologische uitgangspunten voor de herziening van de verschillende bestemmingsplannen buitengebied. De kadernota vormt in feite het beleidsuitgangspunt van de nieuwe bestemmingsplannen buitengebied, over dit aspect van het bestemmingsplan Buitengebied hoeft te zijner tijd geen discussie meer te worden gevoerd. De voorbereidingsprocedure van het bestemmingsplan kan daardoor sneller verlopen.

De kadernota krijgt de status van een (inter-)gemeentelijke beleidsnota, die door de verschillende gemeenteraden zal worden vastgesteld.

1.3. Ligging en samenstelling plangebied

Het plangebied omvat vrijwel het volledige buitengebied van de gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn. De verschillende dorpskernen vallen buiten het plangebied. Op nevenstaande afbeelding is de samenstelling van het plangebied weergegeven. Op de volgende pagina zijn de belangrijkste toponiemen weergegeven.

1.4. Proces Kadernota

Deze Kadernota is tot stand gekomen via een gefaseerde, projectmatige aanpak, waarbij per fase het verzamelen en verwerken van informatie afgewisseld is met een terugkoppeling naar de projectorganisatie. Hierbij zijn de volgende fasen onderscheiden:

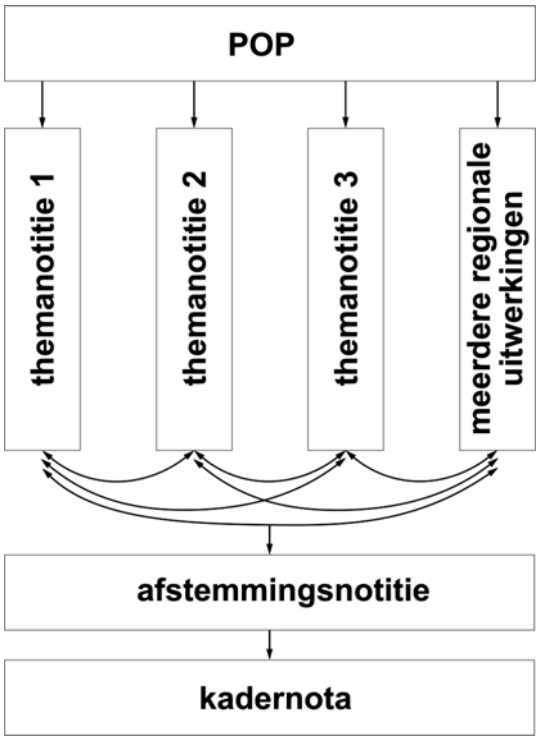
Fase 1

Opzetten van drie themanotities waarin de aspecten "natuur en landschap", "landbouw" en "wonen, werken en recreatie" in samenwerking met vertegenwoordigers uit het gebied nader zijn uitgewerkt. In de themanotities is naast de beschrijving van de huidige situatie en een SWOT analyse ingegaan op ruimtelijk relevante beleidsthema's en zijn waar mogelijk wensbeelden gepresenteerd.

De drie themanotities, die zijn voorbereid in drie thematische subwerkgroepen, zijn besproken in de gemeentelijke werkgroep en de klankbordgroep (zie voor het complete overzicht van de projectorganisatie bijlage 1) en vormen de basis voor de afstemmingsnotitie.

Fase 2a

Naast de 3 themanotities spelen in de regio meerdere regionale gebiedsuitwerkingen. Het is zaak om de uitkomsten uit de themanotities aan elkaar maar ook aan de gebiedsuitwerkingen en het POP te toetsen in de afstemmingsnotitie. Doel van deze exercitie was om mogelijke knelpunten tussen de verschillende documenten te onderkennen (zie schema bij paragraaf 4.4.) en over die onderdelen voorstellen te ontwikkelen ten behoeve van de in fase 2b op te stellen Kadernota.
De afstemmingsnotitie is besproken met de gemeentelijke werkgroep en de klankbordgroep. Vervolgens zijn de aandachtspunten voor de beleidsmatige afstemming voorgelegd aan de stuurgroep.

Fase 2b

De eigenlijke Kadernota gaat naast de elementen die genoemd zijn in de afstemmingsnotitie ook in op een aantal andere beleidsmatige aspecten waardoor een zo compleet mogelijk beeld ontstaat van de uitgangspunten voor de te zijner tijd op te stellen bestemmingsplannen waar mogelijk worden deze uitgangspunten zo concreet mogelijk benoemd. De voorontwerp Kadernota wordt besproken in de klankbordgroep en vervolgens in de stuurgroep. Daarna zal de eindafronding van de Kadernota plaatsvinden.

Fase 3 en 4

De ontwerp Kadernota is gebruikt voor consultatie (van deelnemende gemeenten, de provincie en het waterschap) en inspraak (conform de Algemene wet bestuursrecht). De inspraakreacties en overlegreacties zijn in de aparte inspraak- en overlegnotitie behandeld. De inspraak en het overleg heeft geleid tot een aantal aanpassingen van de Kadernota. Vervolgens heeft in fase 4 de noodzakelijke bijstelling en afronding van de Kadernota plaatsgevonden tot het definitieve beleidsdocument.

Na vaststelling van de Kadernota kunnen de verschillende bestemmingsplannen buitengebied worden opgesteld en vastgesteld. De Kadernota biedt hiervoor de belangrijkste uitgangspunten.

Voor het opstellen van deze Kadernota is gebruik gemaakt van voor het gebied relevante, beschikbare provinciale, regionale en lokale informatie en de kennis van organisaties en mensen uit het gebied. Een overzicht van de gebruikte informatie is weergegeven in bijlage 3.

1.5. Opzet en inhoud nota

Deze Kadernota bestaat uit een bundeling van provinciale, regionale en lokale beleidsmatige en gebiedsgerichte aspecten. Hoofdstuk 2 bevat een beschrijving en een sterkte-zwakte analyse van het plangebied. Hoofdstuk 3 beschrijft het ruimtelijk relevante beleidskader. Hoofdstuk 4 omvat een integraal streefbeeld voor de regio. Hoofdstuk 5 bevat de uitgangspunten voor de herziening van de vier bestemmingsplannen buitengebied.
De nota rond in hoofdstuk 6 af met een terugblik op het doorlopen planproces in relatie tot het benodigde draagvlak en met een korte vooruitblik naar de nieuwe bestemmingsplannen buitengebied.

Leeswijzer: De lezer met weinig tijd kan volstaan met het lezen van hoofdstuk 4 en 5. Deze hoofdstukken bevatten de kerninformatie van deze beleidsnota.

2. Beschrijving en analyse plangebied

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de karakteristiek van het gebied en wordt een beschrijving van de waarden en functies in het plangebied gegeven. In paragraaf 2.4. wordt verslag gedaan van de sterkte-zwakte-analyse die in een drietal themagroepen is uitgevoerd.

2.2. Korte gebiedskarakteristiek

Het plangebied West-Groningen of Westerkwartier kan gekarakteriseerd worden als een gebied met een afwisselend landschap. In het Zuidelijk Westerkwartier wisselen besloten (zand-) gebieden met houtsingels en meer (half-)open gebieden elkaar af. Het betreft hier een coulissenlandschap waarbij de houtsingels op de randen van de zandruggen liggen en de laagveenvlakten opener zijn. In het noorden, in Middag-Humsterland, wordt een open (zeeklei-)gebied aan met daarin verspreid liggende wierden, boerderijen een onregelmatige verkaveling met kronkelsloten en authentieke dorpjes aangetroffen. Het tussenliggende gebied is een halfopen gebied met zowel veeteelt als akkerbouw. Als zeer specifiek voor het gebied geldt dat de ruimtelijke driedeling heel goed in het gebied herkenbaar is, evenals de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied, die af te lezen is uit onder andere de aanwezige wierden, dijken, diepen, landschapselementen en bebouwingsstructuren. De ruimtelijke kwaliteit (afwisseling in deelgebieden, veel cultuurhistorische elementen en dergelijke) van dit gebied is dan ook hoog te noemen.

Op toponiemenkaart zijn de belangrijkste toponiemen aangegeven.

2.3. Beschrijving waarden en functies

De beschrijving van waarden en functies plangebied vindt plaats op basis van de zogenaamde lagenbenadering. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de landschappelijke onderlegger (ondergrond, water, bodem, landschap en cultuurhistorie), alsmede natuur, de infrastructuur (droog en nat) en het grondgebruik (de functies land- en tuinbouw, bos en natuur, recreatie en toerisme, wonen en werken).

2.3.1. Landschappelijke onderlegger

<u>Ondergrond</u>
De dekzandruggen, afgewisseld met lager gelegen veengebieden en klei op veengebieden zijn kenmerkend voor het zuidelijk deel van het Westerkwartier. In het noordelijk deel van het plangebied bestaat de ondergrond voornamelijk uit kleigronden.

<u>Landschap en cultuurhistorie/archeologie</u>
Het landschap in het plangebied geeft een grote afwisseling en variatie te zien. In het zuidelijk deel van het Westerkwartier wordt de landschappelijke hoofdstructuur gevormd door hoger gelegen in oost-westelijke richting liggende hoger gelegen zandruggen met wegdorpen en langs de perceelsranden, haaks op de wegen, houtsingels. Het gebied heeft hierdoor een besloten karakter, afgewisseld met meer open gebieden. De besloten zandruggen worden afgewisseld door lager gelegen, open laagveengebieden. Ook komt hier een veenkoloniaal landschap voor dat wordt gekarakteriseerd door restveengebieden, kanaaldorpen en wijken (sloten) voor de ontwatering van het gebied. Plaatselijk komen landschapselementen, zoals pingoruïnes, veenmoerassen, bosjes en waterlopen (diepen en sloten) voor. Het noordelijk deel van het plange-

bied wordt gekenmerkt is met name de openheid. In Middag-Humsterland, een bijzonder gebied, wordt de landschappelijke structuur gekenmerkt door de openheid, een onregelmatige verkaveling en kronkelsloten. De polders zijn grootschaliger van opzet.

In het plangebied komen ook veel cultuurhistorische bouwwerken zoals boerderijen, boerenerven, dijken, bruggen en sluizen voor. Veel van de landschapselementen zoals de veenvaarten, houtsingels en de erfinrichtingen zijn ook karakteristiek voor het gebied. In met name het noordelijke gedeelte van het gebied komen veel archeologische vindplaatsen van huiswierden en resten van versterkte huizen voor. Op nevenstaande afbeelding staan de belangrijkste cultuurhistorische en landschappelijke waarden weergegeven.

Binnen het plangebied liggen onder andere de volgende borgen: Nienoord, Coendersborg, Piloersema. Deze borgen met hun cultuurhistorische waarden dragen bij aan de bijzondere kwaliteiten van het Westerkwartier en Middag-Humsterland.

Veenontginningslandschap

landschap Middag-Humsterland

Poldergebied

Houtsingelgebied

2.3.2. Natuur en ecologie

In het plangebied komen verspreid natuurwaarden en soorten voor die karakteristiek zijn voor de verschillenden landschapstypen.

Het houtsingelgebied kent natuurwaarden die zijn gebonden aan de vegetatie (bomen en ondergroei) waarin veel soorten broedvogels voorkomen die nestelen in bomen en struikgewas. Deze vogels vormen weer een aantrekkelijke prooi voor kleine roofdiertjes en roofvogels. De laaggelegen en natte gebieden zijn een aantrekkelijk leef-, foerageer en broedgebied voor weidevogels als de Grutto, Tureluur, Kievit en verschillende soorten steltlopers, ganzen en zwanen. Een zorgvuldig peilbeheer en het instandhouden van weidegronden en de openheid en rust is hier noodzakelijk om de leefomstandigheden voor deze vogels in stand te houden. In de

ganzenfourageergebieden, ten noorden van het Leekstermeer (onder andere De Drie Polders, Polder de Lagemeeden, Polder de Kriegsman en Polder Vredeweld) onder andere gelegen in Zuidhorn en in de polders, zijn convenanten afgesloten. Afgesproken is dat in deze gebieden ganzen kunnen fourageren op de agrarische gronden op voorwaarde dat er geen planologische schaduwwerking uitgaat van dit gebruik. De gronden behouden dus ook in de toekomst hun agrarische bestemming.

Op de grens met de Provincie Drenthe ligt het Leekstermeer, dit gebied is aangewezen als een Vogelrichtlijngebied en als een wetland op grond van het verdrag van Ramsar. Het voorkomen van de Zeggekorfslak duidt er op dat het meer een goede waterkwaliteit heeft, omdat deze slak zeer schoon water nodig heeft als leefgebied. Het gebied kwalificeert zich met name als Vogelrichtlijngebied vanwege het voorkomen van de Kolgans. Aan de noordzijde van het plangebied ligt het Nationaal Park en Vogelrichtlijngebied Lauwersmeer. Vroeger had dit gebied een open verbinding met de Waddenzee, in 1969 is deze verbinding afgesloten. Door verruiging van de zilte en brakke gronden is een uniek natuurgebied ontstaan, dat voor vele soorten vogels, ganzen, roofvogels, planten en zoogdieren een aantrekkelijk leefgebied vormt. Zeldzame en minder zeldzame vogelsoorten als de Visarend, Oeverzwaluw, Roerdomp, Lepelaar, Grote Zilverreiger, ganzen, eenden en weidevogels worden hier gesignaleerd. Een heel bijzonder stukje natuur ligt in het noordoosten van de Marnewaard, pal achter de zeedijk. Hier is sprake van zoute kwel onder de zeedijk door, waardoor hier bijzondere zoutminnende planten voorkomen. In het najaar valt vooral de paarsgekleurde zeeaster op. De plas is een geliefde rustplaats voor vele soorten steltlopers, die met laagwater op de wadplaten hun kostje bij elkaar scharrelen. Het gebied is dan ook niet voor niets aangewezen als een Nationaal Park.

Alhoewel de Vogelrichtlijngebieden Leekstermeer en Lauwersmeer (deels) buiten het plangebied zijn gelegen worden ze hier wel genoemd. Het beschermingsregime van de Vogelrichtlijn gaat naast de directe bescherming namelijk ook uit van een zogenaamde externe werking; ook ontwikkelingen die plaatsvinden in aangrenzende of nabijgelegen gebieden moeten worden getoetst op hun mogelijke gevolgen voor het beschermde gebied en de daar voorkomende beschermde vogelsoorten.

Een aantal gebieden, zoals de Polder de Kaleweg en de Grootegastermolenpolder, zijn belangrijke gebieden die dienen als ecologische stapstenen tussen het Leekstermeer en Lauwersmeer.

2.3.3. Infrastructuur

Droge infrastructuur

Het plangebied wordt in het noordelijk deel van oost naar west doorsneden door de spoorlijn Groningen-Leeuwarden. Meer in het zuiden van het plangebied doorsnijdt de snelweg A7 het plangebied en verbindt Groningen met Drachten. Langs de A7 is de (mogelijke) Zuiderzeelijn voorzien. Vanuit de noordwesthoek van het plangebied loopt in zuidelijke richting de provinciale weg N388 die aantakt op de snelweg A7. De provinciale weg N355 (Friesestraatweg) doorsnijdt ook het plangebied van oost naar west. Door het plangebied loopt in het zuidelijk deel van het plangebied de hoogspanningsleiding tussen Groningen en Drachten. In het noordelijk deel

lopen drie hoogspanningsleidingen over het grondgebied van de gemeente Zuidhorn. De oost-west lopende buisleidingstrook ten noorden van Grijpskerk wordt in de toekomst verbreed.
Daarnaast moet te zijner tijd rekening worden gehouden met een mogelijke rondweg Roden-Leek en de rondweg aan de oostzijde van Zuidhorn.

Natte infrastructuur
De belangrijkste waterlopen in het plangebied zijn het Reitdiep, het van Starkenborghkanaal en het Aduarderdiep. Het Reitdiep vormt de noordgrens van het plangebied en komt uit in het Lauwersmeer. Het Van Starkenborghkanaal doorsnijdt het plangebied van oost naar west, dit kanaal heeft vooral een functie voor de beroepsscheepvaart. Het Aduarderdiep verbindt aan de noordoostzijde van het plangebied voornoemde wateren met elkaar. Het Dwarsdiep/Matsloot doorsnijdt eveneens het plangebied van oost naar west, dit gebied is aangewezen als een natuurontwikkelingsgebied. Naast de hiervoor genoemde grotere, natte infrastructuurlijnen liggen in het plangebied veel kleinere sloten en diepen. Aan de noordzijde en zuidzijde van het plangebied komen twee grote open waterplassen voor, namelijk het Lauwersmeer en het Leekstermeer, beide meren zijn belangrijke natuurgebieden.

2.3.4. Grondgebruik

Land- en tuinbouw[1]
Grote delen van het plangebied zijn in gebruik door de landbouw. In het zuidelijke deel is met name sprake van rundveehouderij en daarnaast ook van intensieve veehouderij. De landbouw is hier relatief kleinschalig, al zijn er tendensen naar schaalvergroting zichtbaar. In het noorden, de gemeente Zuidhorn, worden de gronden voornamelijk gebruikt voor akkerbouw, waar over het algemeen grootschaligere bedrijven voorkomen.

Zuidhorn heeft met ruim 10.000 hectare de grootste oppervlakte cultuurgrond, Leek en Marum zijn qua oppervlakte de kleinste gemeenten met 4.000 respectievelijk 4.150 hectare cultuurgrond. Grootegast heeft ruim 6.500 hectare cultuurgrond.
In alle gemeentes bedraagt de oppervlakte grasland ruim driekwart tot 90% van de totale oppervlakte cultuurgrond. In Marum en Zuidhorn wordt daarnaast een behoorlijk deel van de gronden gebruikt voor de tuinbouw in open grond.

Aantal agrarische bedrijven
De hierna volgende vier tabellen geven een beeld van het aantal agrarische bedrijven (hoofd activiteit) naar gemeente en de ontwikkeling over de afgelopen 10 jaar. De tabellen laten zien dat het aantal agrarische bedrijven de afgelopen 10 jaar gestaag is afgenomen. In de akker- en tuinbouwsector en bij de combinatiebedrijven vinden wat schommelingen plaats, maar de overige typen bedrijven laten een duidelijke afname zien, die zich met name in de laatste jaren duidelijker manifesteert. In de drie zuidelijker gelegen gemeentes bestaat de landbouwsector met name uit graasdierbedrijven (melkveehouderij), Zuidhorn is meer een akkerbouwgemeente.

[1] Bron CBS; landbouwtellingen. Meest recente gegevens zijn van 2003.

Grootegast	Totaal	Akkerbouw	Tuinbouw	Graasdier	Hokdier	Combinatie
1994	264	1	2	242	16	3
1997	275	3	3	242	18	9
2000	265	8	3	234	10	10
2003	234	4	3	214	8	5
2005	233	4	3	210	12	4

Leek	Totaal	Akkerbouw	Tuinbouw	Graasdier	Hokdier	Combinatie
1994	197	2	4	176	11	4
1997	199	1	4	178	10	6
2000	186	2	4	168	9	3
2003	167	4	3	148	11	1
2005	155	3	3	136	10	3

Marum	Totaal	Akkerbouw	Tuinbouw	Graasdier	Hokdier	Combinatie
1994	197	0	7	178	10	2
1997	195	0	6	173	11	5
2000	190	3	6	163	11	7
2003	174	2	7	152	9	4
2005	164	4	7	141	9	3

Zuidhorn	Totaal	Akkerbouw	Tuinbouw	Graasdier	Hokdier	Combinatie
1994	266	43	3	205	3	12
1997	254	43	3	194	4	10
2000	258	37	2	206	3	10
2003	238	36	3	191	2	6
2005	233	33	3	186	2	9

Bedrijfsomvang in nge's

De volgende vier tabellen geven per gemeente weer hoe de bedrijfsomvang in nge's (nederlandse grootte eenheid) zich de afgelopen 10 jaren heeft ontwikkeld. In het algemeen kan gesteld worden dat het aantal grote bedrijven toeneemt. Het aantal hobbymatige bedrijven (minder dan 20 nge) en kleinere bedrijven (tot 70 nge) neemt gestaag af. Het aantal middelgrote bedrijven neemt ook licht af, het gaat hier vooral om bedrijven die afbouwen of niet verder kunnen en bedrijven die doorgroeien naar (zeer) grote bedrijven. Het aantal heel grote bedrijven neemt ook af.

Grootegast	0-20 nge	20-70 nge	70-100 nge	100-150 nge	>150 nge
1994	154	112	45	39	8
1997	121	96	31	44	19
2000	146	75	40	42	18
2003	115	74	33	37	19
2005	119	95	37	32	16

Leek	0-20 nge	20-70 nge	70-100 nge	100-150 nge	>150 nge
1994	117	92	29	21	5
1997	109	68	28	29	8
2000	98	63	28	26	9
2003	91	50	24	24	7
2005	89	48	23	23	5

Marum	0-20 nge	20-70 nge	70-100 nge	100-150 nge	>150 nge
1994	110	97	29	19	6
1997	98	75	33	23	8
2000	96	70	34	20	11
2003	97	52	31	18	12
2005	88	54	30	16	10

Zuidhorn	0-20 nge	20-70 nge	70-100 nge	100-150 nge	>150 nge
1994	73	91	66	55	26
1997	65	64	59	65	32
2000	58	68	57	68	30
2003	58	60	51	63	31
2005	67	67	48	60	31

Gemiddelde bedrijfsomvang

In de onderstaande tabellen wordt per gemeente aangegeven wat de gemiddelde bedrijfsomvang (in nge's) in de verschillende takken is. Gemiddeld genomen is er sprake van een stabilisatie of groei van de gemiddelde bedrijfsomvang. Met name de tuinbouwbedrijven zijn gemiddeld groot van omvang. Bij de graasdierbedrijven is sprake van een hele kleine groei in de bedrijfsomvang. De akkerbouw- hokdier en combinatiebedrijven laten een schommelende gemiddelde bedrijfsomvang zien; hetzelfde gaat bij deze typen bedrijven ook op voor het aantal bedrijven, dit aantal vertoont ook relatief grote schommelingen.

Grootegast	Akkerbouw	Tuinbouw	Graasdier	Hokdier	Combinatie
1994	33	254	59	67	58
1997	17	220	58	82	61
2000	17	231	61	86	71
2003	29	228	62	73	71
2005	23	214	56	100	98

Leek	Akkerbouw	Tuinbouw	Graasdier	Hokdier	Combinatie
1994	26	90	51	86	50
1997	32	83	53	122	45
2000	21	325	52	110	73
2003	29	83	52	95	61
2005	37	77	51	88	47

Marum	Akkerbouw	Tuinbouw	Graasdier	Hokdier	Combinatie
1994	0	83	52	96	40
1997	0	148	55	83	31
2000	9	124	56	127	52
2003	21	139	56	111	26
2005	11	142	55	101	29

Zuidhorn	Akkerbouw	Tuinbouw	Graasdier	Hokdier	Combinatie
1994	102	74	78	50	98
1997	120	82	84	70	128
2000	113	108	81	65	133
2003	100	63	87	51	124
2005	102	72	89	55	94

Over het algemeen kan gesteld worden dat de graasdierhouderij de belangrijkste landbouwtak vormt, gevolgd door de akkerbouw in het noordelijk deel van het plangebied. De gemiddelde bedrijfsomvang van dit type bedrijven is zeer stabiel te noemen. De tuinbouwsector is langzaam in opkomst, het gaat hier om de bedrijven die gemiddeld het grootst zijn.

Wonen

Binnen het plangebied liggen echter diverse kleine dorpen en gehuchten. In het noordelijk deel van het plangebied komt verspreid over het buitengebied solitaire woonbebouwing voor. In het zuidelijke deel, dat kleinschaliger is van karakter, is relatief veel woonbebouwing aanwezig langs de verschillende wegen die dorpen en gehuchten met elkaar verbinden, de zogenaamde wegdorpen. Dit draagt bij aan de beslotenheid van de omgeving. Naar verwachting zal de komende jaren het aantal burgerwoningen toenemen omdat agrarische bedrijven hun bedrijfsvoering staken en de bedrijfswoningen als burgerwoning gebruikt gaan worden. De woningen verschillen sterk in omvang, van zeer kleine arbeiderswoningen en kleine boerderijen tot grote herenboerderijen en borgen of landhuizen. Bij veel woningen worden op hobbymatige wijze kleine aantallen vee gehouden of worden soms kleine bedrijfjes aan huis uitgeoefend.

Circa 10% van de bevolking van de provincie Groningen woont in West-Groningen. Mensen die in de stad Groningen werken, kiezen ervoor om binnen de gemeenten van het plangebied te wonen. Zij ervaren deze gemeenten als een aantrekkelijke woonomgeving.

Werken

De laatste jaren is de werkgelegenheid in met name de industrie, transport en zakelijke dienstverlening toegenomen. Dit heeft met name betekenis voor de stedelijke gebieden. Ook recreatie en toerisme worden tot de dienstverlening gerekend. Een substantieel deel van deze activiteiten vindt plaats in het landelijk gebied. Ook vervult het landelijk gebied een steeds belangrijker functie als broedplaats voor startende bedrijven in vrijkomende agrarische bedrijven.

Recreatie en toerisme

Met name de authentieke dorpen binnen het plangebied trekken veel bezoekers. Vanuit deze dorpen verkennen de bezoekers per fiets, te voet of met een kano de omgeving. Meestal wordt

een verblijf gecombineerd met een bezoek aan de stad Groningen. Relatief grote recreatieve voorzieningen zijn 'Landgoed Nienoord' en camping/recreatiegebied 'Strandheem'. Recreatie en toerisme zijn in de loop der jaren een steeds belangrijkere rol gaan spelen binnen de gemeenten.

De vier gemeentes hebben een gezamenlijke ambtelijke werkgroep recreatie en toerisme opgericht die zich inzet voor het stimuleren van de mogelijkheden voor recreatie en toerisme in het Westerkwartier. De gemeente Grootegast heeft daartoe haar beleid ten aanzien van recreatie en toerisme verwoord in de nota "toerist in zicht". In het plangebied zijn een aantal - over het algemeen wat kleinere - campings gevestigd. Daarnaast speelt het kleinschalig kamperen (kamperen bij de boer) hier ook een bescheiden rol. Andere overnachtingsmogelijkheden bestaan uit onder andere bed-and-breakfast-boerderijen, een jachthaven aan het Reitdiep en enkele hotels in de dorpjes. Grootschalige bungalowparken komen niet voor in het plangebied. In West-Groningen liggen diverse fiets- en wandelroutes en ook zogenaamde struunroutes die recreanten de mogelijkheid bieden de omgeving te verkennen. In enkele borgen is een museum gevestigd. Ook zijn enkele borgen voor publiek toegankelijk.

2.4. Sterkte-zwakte analyse plangebied

In de verschillende themagroepen (natuur & landschap, landbouw, wonen & werken & recreatie) is een zogenaamde SWOT analyse (sterkte-zwakte analyse) uitgevoerd voor het plangebied. Hierbij zijn op basis van de gebiedskarakteristiek eerst de (kern-)kwaliteiten en knelpunten in beeld gebracht voor de huidige situatie. Vervolgens zijn op basis van ruimtelijk relevante ontwikkelingen kansen en bedreigingen in beeld gebracht voor de nabije toekomst. De uitkomsten van deze analyse staan verwoord in bijlage 2.
Uit de analyse blijkt dat met name de rust, ruimte en de afwisseling in landschapstypen en verschillende typen landbouwgebieden, het grote aantal fietspaden en de goede ligging van het gebied (ontsluiting A7, nabij Groningen) als de belangrijkste kwaliteiten van het gebied worden beschouwd. De detailontsluiting (kleine binnenwegen), het verlies van afwisseling in landschapstypen, verdroging van natuurgebieden, de te kleine agrarische bouwpercelen en de schaduwwerking van natuurbeleid worden als belangrijkste knelpunten gezien. Volgens de deelnemers liggen er kansen in de nabijheid van de stad Groningen, het aantrekkelijke landschap, agrarisch natuur- en landschapsbeheer, plattelandsontwikkeling, meervoudig ruimtegebruik en nieuwe economische dragers in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen. De bedreigingen worden gevormd door verpaupering van vrijkomende bedrijfsgebouwen, gebrek aan ontwikkelingsmogelijkheden (neventakken, andere typen agrarische bedrijvigheid) voor de landbouw, verrommeling en vervaging van gebiedseigen kenmerken, de oprukkende verstedelijking, vervangende bedrijvigheid en de onzekerheid over toekomstig beleid en/of subsidies.

Op basis van de sterkte-zwakte analyse in de themagroep is tevens een aantal (gebiedsgerichte) aandachtspunten naar voren gebracht. Te noemen zijn de detailontsluiting, de houtsingelstructuren en de ontwatering en afwatering. Deze aandachtspunten zijn bij de uitkomsten van de SWOT analyse in bijlage 2 weergegeven.

3. Beleidskader

3.1. Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van het belangrijkste actuele ruimtelijk relevante beleid dat voor het Groninger Westerkwartier van toepassing is. In de volgende paragrafen wordt achtereenvolgens ingegaan op het Rijksbeleid, het provinciaal beleid, het beleid van de waterschappen en het regionaal en gemeentelijk beleid. Aan het eind van elke paragraaf wordt in een korte samenvatting aangegeven welk beleid naar verwachting direct of op langere termijn zal moeten gaan doorwerken in de bestemmingsplannen. Voor de bestemmingsplannen geldt te zijner tijd daarnaast natuurlijk ook de reguliere wet- en regelgeving. Het wordt niet zinvol geoordeeld om daar in deze notitie verder op in te gaan.

3.2. Ruimtelijk beleid Rijk

In de Nota Ruimte zijn op rijksniveau de uitgangspunten voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland tot 2020 vastgelegd. In de nota worden de hoofdlijnen van beleid aangegeven, waarbij de ruimtelijke hoofdstructuur van Nederland (RHS) een belangrijke rol speelt. De nota heeft vier algemene doelen: versterken van de economie, krachtige steden en een vitaal platteland, waarborging van waardevolle groengebieden en veiligheid. Op de kaart met de 'Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur: economie, infrastructuur, verstedelijking' is de omgeving van de stad Groningen (economisch kerngebied) en daarmee ook een deel van het plangebied aangeduid als 'nationaal stedelijk netwerk'. Daarnaast zijn de snelweg A7 en het Van Starkenborghkanaal aangeduid als hoofdverbindingsas. Ook is het traject van de Zuiderzeelijn opgenomen op deze kaart (overigens heeft de Minister van Verkeer en Waterstaat inmiddels besloten dat de Zuiderzeelijn er niet komt). Op de kaart met de 'Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur: water, natuur, landschap' is een deel van het plangebied aangeduid als natuurgebied (Ecologische Hoofdstructuur (EHS)), Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), Natuurbeschermingswetgebied (NBW-gebied)).

Middag-Humsterland is in de Nota Ruimte aangeduid als een 'nader te begrenzen nationaal landschap'. Nationale landschappen zijn gebieden met internationaal zeldzame en nationaal kenmerkende kwaliteiten op landschappelijk, cultuurhistorisch en natuurlijk gebied. Deze kwaliteiten moeten worden behouden, duurzaam beheerd en waar mogelijk versterkt. Uitgangspunt is 'behoud door ontwikkeling'. Mits de kernkwaliteiten[1] worden behouden of versterkt zijn binnen Nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Provincies zijn verantwoordelijk voor de uitwerking van het beleid voor nationale landschappen.

Waar het sectorale natuurbeleid op Rijksniveau integraal onderdeel is van het SGR, is daarnaast vanuit Europa de Vogel- en Habitatrichtlijn van belang. Voor het onderdeel soortenbescherming uit deze richtlijnen heeft intussen een volledige implementatie plaatsgevonden in (sectorale) nationale wetgeving, namelijk de Flora- en faunawet. Implementatie van de soortenbescherming wordt bezien bij de opstelling van de Kadernota. De gebiedsgerichte bescherming uit de genoemde richtlijnen is nog niet (volledig) geïmplementeerd in nationale wetgeving. Op overzienbare termijn wordt een volledige implementatie in de Natuurbeschermingswet 1998

[1] De kernkwaliteiten van Middag-Humsterland worden gevormd door het reliëf door terpen, kwelderruggen en dijken, het onregelmatige blokverkavelingspatroon en de grote mate van openheid.

voorzien. Het Leekstermeer valt onder de beschermende werking van de Vogelrichtlijn en is tevens in het kader van het verdrag van Ramsar aangewezen als Wetland. In het gebied komt onder meer de Zeggekorfslak voor, wat er op duidt dat de waterkwaliteit goed is.

In de 4e Nota Waterhuishouding met de planperiode 1998-2006 wordt naast een verdere uitwerking en verdieping van de watersysteembenadering en waterketenbenadering aandacht gevraagd voor veiligheid, verdroging, emissies en waterbodems. Dit beleid werkt door via de provinciale waterhuishoudingsplannen en de waterbeheerplannen van de waterschappen. Daar komen dan ook zaken als waterberging, -buffering, verdrogingsbescherming etc. aan de orde.
In Waterbeleid voor de 21e eeuw (augustus 2000) is door de Commissie Waterbeheer 21e eeuw advies uitgebracht aan het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de Unie van Waterschappen inzake de wenselijke aanpassingen in de waterhuishoudkundige inrichting van Nederland met aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling. Voor de gewenste veiligheid en ter voorkoming van overlast en schade moet naar de mening van de Commissie Waterbeheer het reeds ingezette beleid inzake waterberging worden voortgezet. De Commissie Waterbeheer ziet in de mogelijkheid om natuurontwikkeling te combineren met de aanpassing van het watersysteem een extra reden om te pleiten voor een meer op ruimte geconcentreerd waterbeleid.

In de nota Belvedère (1999) staat de instandhouding, versterking en verdere ontwikkeling van de cultuurhistorische identiteit bij ruimtelijke aanpassingen centraal. Hiertoe wordt een ontwikkelingsgerichte benadering voorgestaan, die bestaande kwaliteiten als vertrekpunt hanteert en deze combineert met een beschrijving van de recente cultuurgeschiedenis, dynamiek en ontwikkelingspotenties van een gebied. Waardevolle gebieden zijn het Gronings wierdengebied en de Noordelijke Wouden en Westerkwartier. Gezien de aanwezige cultuurhistorische waarden dienen deze als vertrekpunt te worden genomen bij nieuwe initiatieven.
Doel van dit ruimtelijk beleid is "het versterken en benutten van de cultuurhistorische identiteit en de daarvoor bepalende kwaliteiten van de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland, de zogenaamde Belvederegebieden". Realisatie van het beleid voor de Belvederegebieden vindt plaats door onder andere de duurzame instandhouding van bestaande cultuurhistorische kwaliteiten door beleidsmatige verankering in het nationaal ruimtelijk beleid en streek- en bestemmingsplannen. In aanvulling daarop wordt verzocht om bij het opstellen van bestemmingsplannen voor Belvederegebieden een actief cultuurhistorisch ruimtelijk beleid te formuleren. Het Gronings wierdengebied (inclusief Middag-Humsterland) en Noordelijke Wouden en Westerkwartier zijn Belvederegebieden. De dorpjes Niehove en Saaksum (gemeente Zuidhorn) zijn aangewezen als beschermd dorpsgezicht (wierdendorpen). In 1998 is een convenant voor het gebied Middag-Humsterland afgesloten. In het convenant stellen de betrokken partijen zich tot doel samen te werken aan de vernieuwing van de inrichting van het gebied Middag-Humsterland zoals weergegeven in het "Inrichtingsplan Middag-Humsterland". Uitgangspunt voor de vernieuwing van de inrichting is evenwicht tussen optimalisatie van de landbouwkundige exploitatie, het instandhouden en waar mogelijk herstellen van de wezenlijke landschappelijke kenmerken van het gebied, behoud en ontwikkeling van de natuurlijke waarden en het ontwikkelen van (extensieve) vormen van recreatief medegebruik. In het inrichtingsplan zijn onder meer de karakteristieke sloten en reliëfpatronen die behouden dienen te worden aangewezen en routes voor kano en fiets aangewezen.

Het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed (het Verdrag van Malta) is in 1998 aanvaard. Het Verdrag bepaalt dat archeologische waarden als onvervangbaar onderdeel van het lokale, regionale en (inter-)nationale culturele erfgoed bij de besluitvorming over ruimtelijke ingrepen expliciet dienen te worden meegewogen en waar mogelijk ontzien. Wanneer bescherming en inpassing van waardevolle monumenten niet mogelijk blijken, zal de historische informatie door middel van verantwoord archeologisch onderzoek veilig moeten worden gesteld.

In de Monumentenwet zal worden vastgelegd dat provincies de bevoegdheid hebben om archeologisch waardevolle gebieden aan te wijzen. Deze aanwijzing is verplicht en dient te geschieden op basis van bekende archeologische waarden en reële verwachtingen, zoals vastgelegd op de waardekaarten AMK (Archeologische Monumentenkaart) en IKAW (Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden). Ook gemeenten kunnen binnen hun gebied (potentieel archeologisch) kwetsbare gebieden aanwijzen, maar alleen in aanvulling op of in afwachting van een provinciale kaart. De gemeenten moeten bij het maken van plannen in het kader van de Wet op de Ruimtelijke Ordening rekening houden met de archeologische waarden, dan wel de te verwachten archeologische waarden. Aangetoond moet worden dat een ingreep de archeologische waarden niet schaadt.

In het plangebied komt een groot aantal bekende archeologische monumenten en/of terreinen van archeologische waarden voor. Deze zijn onder andere op de Archeologische Monumenten-Kaart aangegeven. De IKAW (Indicatieve Kaart Archeologische Waarden) geeft een overzicht van de zogenaamde verwachtingskansen voor archeologische vondsten. Op basis van bekende vondsten, geologische patronen en dergelijke kan een inschatting gemaakt worden van de kans op archeologische vondsten. De verwachtingswaarde varieert van laag via middelhoog tot hoog.

Rijksbeleid met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen

- Externe werking en soortenbescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn.
- Ecologische Hoofdstructuur bestaande natuurgebieden.
- Beschermde dorpsgezichten Saaksum en Niehove.
- Behouden en beschermen cultuurhistorische landschapspatronen (Humsterland en houtsingelgebied).

Rijksbeleid met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen mogelijke doorwerking op langere termijn

- Ecologische Hoofdstructuur (nieuwe natuurgebieden).
- Wet op de Archeologische Monumentenzorg

3.3. Ruimtelijk beleid Provincie

Het Provinciaal Omgevingsplan Groningen (POP; december 2000) "Koersen op Karakter" is een integraal omgevingsplan dat de volgende provinciale plannen voor de fysieke omgeving

omvat: het Streekplan, Waterhuishoudingsplan, Milieubeleidsplan en Mobiliteitsplan. Het plan gaat in op belangrijke trends en ontwikkelingen, de ambitie van Groningen, het beleid per thema, de regioperspectieven en de uitvoering van beleid.

Op de functiekaart 2010 (zie voor een uitsnede van het plangebied nevenstaande afbeelding) staan de belangrijkste aanduidingen voor het landelijk en stedelijk gebied en de infrastructuur. Bij het opstellen van de drie themanotities en de kadernota vormt deze functiekaart een belangrijk leidraad voor de uitwerking van het beleid.

In het voorjaar van 20006 is het ontwerp van het POPII door Gedeputeerde Staten vastgesteld. De belangrijkste wijzigingen ten aanzien van het POP 2000 en voor zover van belang voor het plangebied hebben betrekking op het verruimde beleid met betrekking tot de intensieve veehouderij, het op onderdelen aanpassen van de ecologische verbindingszones alsmede het op de plankaart aangegeven van het "nieuwe" begrip robuuste verbindingszones. Deze robuuste verbindingszones worden begrensd zodra zekerheid is over de haalbaarheid van het gewenste tracé. Voor het plangebied betreft dit de lijn van de Polder de Kale Weg via de Zuidpolder en De Drie Polders naar het Leekstermeer. Daarnaast wil de provincie met de regio's en de gemeentes afspraken gaan maken over het inpassen van (grootschalige) agrarische bebouwing en per landschapstype bekijken of en hoe schaalvergroting in de bebouwing mogelijk is.

De Handreiking voor het opstellen en beoordelen van Gemeentelijke Ruimtelijke Plannen (mei 2004) is primair bedoeld als hulpmiddel bij de doorwerking van ruimtelijk beleid. Het verschaft tevens inzicht in belangrijke administratieve vereisten voor de behandeling van plannen en verzoeken. De handreiking is geen beleidsregel en heeft geen juridische status.

In het Gebiedsplan Groningen (2004); subsidiemogelijkheden natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer op basis van de Subsidieregelingen Natuurbeheer en Agrarisch Natuurbeheer zijn de gebieden begrensd waar de subsidiëring van beheer en ontwikkeling van nieuwe natuur, agrarisch natuurbeheer en landschapsonderhoud kan plaatsvinden. Het gebiedsplan geeft ook inzicht in de hoogte van de mogelijke subsidies. Ook wordt aangegeven welke natuur- en landschapsdoelstellingen worden nagestreefd en hoeveel hectares van de verschillende natuurdoelpaketten en beheerspakketten er beschikbaar zijn om deze doelstellingen te realiseren. Binnen het plangebied zijn (toekomstige) natuurgebieden, beheersgebieden, lokale en regionale verbindingszones aangeduid. Bijgaand kaartbeeld geeft inzicht in de verschillende gebieden en zones. Het Zuidelijk Westerkwartier is geen landinrichtingsgebied. Om hier toch grondverwerving mogelijk te maken is dit gebied begrensd als ruilgebied.
In het kader van de begrenzingenprocedures zijn in het verleden met betrokkenen bestuurlijke afspraken gemaakt over de wijze waarop de EHS wordt uitgevoerd en onder welke randvoorwaarden. Deze uitgangspunten werken door naar de uitvoering van het gebiedsplan. Daarbij gaat het om:

- grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden is pas aan de orde als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheerbare gebieden zijn verworven;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden mag niet leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden;
- in beginsel worden geen hydrologische bufferzones buiten de EHS ingesteld. Wederzijdse;

- nadelige beïnvloeding van landbouw en natuur wordt voorkomen of beperkt door te streven;
- naar grote, aaneengesloten natuurgebieden met natuurlijke grenzen en zonodig door het treffen van technische maatregelen;
- realisatie van de ecologische hoofdstructuur mag niet leiden tot beperkingen op aangrenzende landbouwgronden (planologische schaduwwerking).

Voor begrensde natuurgebieden die nog niet zijn verworven blijft de landbouwkundige functie gehandhaafd. Functieverandering van landbouw naar natuur is pas aan de orde als de gronden verworven zijn of als een grondeigenaar een beschikking heeft voor particulier natuurbeheer.
Vooruitlopend op de functieverandering is het omgevingsbeleid gericht op behoud van de aanwezige waarden en op het tegengaan van ontwikkelingen die strijdig zijn met de toekomstige natuurontwikkeling. In het POP is dit beleid geconcretiseerd door middel van het toekennen van integrale gebruiksfuncties aan gebieden en het daarbij behorende beleid voor ruimtelijke ordening, water en milieu. Binnen de integrale gebruiksfuncties wordt gestreefd naar meervoudig ruimtegebruik, mits dat geen afbreuk doet aan de hoofdfunctie.
Niet alleen binnen de EHS, maar ook in het landelijk gebied buiten de EHS, ziet de provincie het als haar taak om samen met andere betrokkenen een basiskwaliteit van natuur- en landschap in stand te houden en waar nodig te herstellen. Daarbij ligt het accent op natuur- en landschapswaarden die samenhangen met het agrarisch cultuurlandschap (weidevogels, akkerfauna, natuurwaarden in perceelsranden en slootkanten).

De provincie ziet de SN en de SAN als belangrijke instrumenten bij de uitvoering van haar omgevingsbeleid. De SN zal vooral worden ingezet in gebieden met de hoofdfunctie natuur om het beheer en de inrichting van (toekomstige) natuurgebieden af te stemmen op de doelstellingen van het omgevingsbeleid. De SAN is voor een belangrijk deel van toepassing in gebieden met de functies 'landbouw in gebied met belangrijke natuurwaarden' en 'landbouw in gaaf landschap' om het agrarisch natuurbeheer en het landschapsonderhoud te stimuleren.

Agrarisch natuurbeheer

In de Regiovisie Groningen-Assen 2030 wordt een visie geschetst op de toekomstige gewenste ruimtelijke ontwikkeling van de regio Groningen-Assen. Een van de onderdelen van deze regiovisie is een woningbouwopgave (tot 2020) van 6.000 woningen (4.900 nieuwbouw en 1.100 her-

structurering) voor het gebied Roden en Leek. Ook moet nog ruimte worden gezocht voor 20 hectare bedrijventerrein en wordt geïnvesteerd in verbeteringen van het openbaar vervoer in de regio, zoals een snelbus die een rondje Groningen-Leek-Roden gaat maken. De visie is in 2004 geactualiseerd. Het nieuwe document "Samen sterk in het Netwerk" bestaat uit een visie en een uitvoeringsdeel. Momenteel wordt gewerkt aan een intergemeentelijk structuurplan.

Provinciaal beleid met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen

- Hoofdlijnen van de gebiedszonering.
- Provinciale Ecologische Hoofdstructuur en ecologische/robuuste verbindingszones (bestaande natuurgebieden).

Provinciaal beleid met (mogelijke) doorwerking in bestemmingsplannen op langere termijn

- Inpassing (grootschalige) agrarische bebouwing.
- Provinciale Ecologische Hoofdstructuur en ecologische/robuuste verbindingszones (nieuwe natuurgebieden).

3.4. Beleid waterschappen

Het Waterbeheerplan van waterschap Noorderzijlvest (2003) beslaat het grootste deel van het plangebied. Het waterbeheerplan geeft voor de periode 2003-2007 aan hoe het waterschap invulling zal geven aan de volgende zorgtaken: waterkering, waterhuishoudkundige systemen, een aantal vaarwegen en de zuivering van afvalwater. Ruimtelijk relevant beleid in dit verband is onder andere de realisatie van ecologische verbindingszones (een provinciaal plan waar het waterschap wel bij betrokken is) en waterbergingsgebieden.

In het Integraal waterbeheerplan van wetterskip Fryslân schetsen 6 samengevoegde, voormalige waterschappen hoe zij de komende jaren hun doelstellingen van het integraal waterbeheer willen bereiken. In het waterbeheerplan wordt ingegaan op wat er met de kaden, oevers en bodems, het waterpeil en de waterkwaliteit, de lozingen door bedrijven, de riooloverstorten en de waterzuiveringsinstallaties moet gebeuren.

Beleid waterschappen met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen

- Niet van toepassing; enkel bij concrete nader uit te werken projecten.

3.5. Ruimtelijk beleid regio en gemeenten

3.5.1. Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier

Het Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier is een regionale nota die is bedoeld om ontwikkelingen die het landschap van het Westerkwartier beïnvloeden te sturen, zodat de kwaliteit van het Westerkwartier behouden blijft en waar mogelijk verbetert. Om deze doelstelling te bereiken geeft het landschappelijk raamwerk allereerst een beschrijving van de landschappelijke kwaliteiten en de dynamiek per landschappelijke eenheid. Uit een confrontatie van de kwaliteit en de dynamiek volgen per gebied een aantal landschappelijke opgaven. Deze geconstateerde opga-

ven worden beschreven en uitgewerkt tot een aantal concrete acties als vervolg op het Raamwerk. De acties zijn voor een belangrijk deel gericht op het organiseren van het beheer van het landschap en op het sturen van en het vormgeven van ontwikkelingen in het landschap. Het Landschappelijk Raamwerk is door de regio opgesteld en biedt kaders voor een verdere uitwerking in onder andere een waterplan, een nota over exclusief wonen en de Visie Houtsingelhoofdstructuur. Deze stukken worden hierna besproken.

3.5.2. Houtsingelhoofdstructuur

In de Visie Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier wordt gezocht naar een oplossing voor het spanningsveld tussen de vraag naar ruimte voor schaalvergroting voor de landbouw en de wens tot behoud van de waardevolle houtsingels. Het streven is om de bestaande singelkwaliteit op peil te houden. In de spelregels voor de Houtsingelhoofdstructuur wordt per deelgebied verder uitgewerkt onder welke voorwaarden kap mogelijk is en wanneer en hoe compensatie plaats moet vinden.

Houtsingelgebied

3.5.3. Convenant inrichtingsplan Middag-Humsterland

Het inrichtingsplan Middag-Humsterland is er op gericht om dit unieke cultuurlandschap ook voor de toekomst levend te houden, met een economisch gezonde en duurzame landbouw, met ruimte voor natuur en cultuurhistorie en recreatief gebruik. Met het convenant is als gezamenlijke verantwoordelijkheid voor deze kwaliteiten en ontwikkelingsmogelijkheden een kader van spelregels opgezet om in de toekomst wenselijk blijkende aanpassingen binnen de afgesproken kaders zo soepel mogelijk af te kunnen wikkelen. De landschapskenmerken waarvan behoud is overeengekomen worden in het bestemmingsplan opgenomen.

3.5.4. Exclusief wonen West

De deelnota Exclusief Wonen West is een verkenning van de mogelijkheden voor exclusief wonen. Daarbij slaat het exclusieve niet op de prijs van de woningen maar op de bijzondere kwaliteit van de locaties. Bij exclusief of landschappelijk wonen kan worden gedacht aan bijvoorbeeld buitenplaatsen of buurtschappen, zoals genoemd in het POP. Bebouwing wordt dan alleen toegestaan als er sprake is van een positieve bijdrage aan de kwaliteit van het landschap. In het onderzoek wordt gezocht naar de voorwaarden waaronder de betreffende locaties beschikbaar zijn voor dit exclusieve wonen. Het POP staat deze vormen van wonen alleen toe in het Westerkwartier.

Landgoedwonen

De lokaties die nu nader onderzocht worden zijn de Snipperij en omgeving, het Haersterbos/Trimunt en Grootegast. Een vierde lokatie wordt gekoppeld aan de historische paden in Leek, doel is om met het project deze padenstructuur te versterken.

3.5.5. Waterplan

De afzonderlijke gemeentes hebben een intergemeentelijk waterplan vastgesteld. In het waterplan is een visie voor het jaar 2020 beschreven. Het beheer van het watersysteem is dan, net als nu, voor een belangrijk deel gericht op veiligheid en functionaliteit. Het waterbeheer is gericht op het integreren van functies zoals landbouw, wonen, natuur en recreatie. Het watersysteem wordt ingericht met zo min mogelijk technische ingrepen en de natuurlijke veerkracht van het water is waar mogelijk hersteld. Dit betekent dat in 2020 extreme situaties zoals droogte of hevige regenval kunnen worden opgevangen. Het water is dan goed bereikbaar voor recreanten, bewoners en vissers. De waterkwaliteit past bij de functie van de waterloop. Er is aandacht voor de verscheidenheid in water. De inrichting van de oevers wordt afgestemd op het karakter van de omgeving.

De watervisie bevat nog geen maatregelen, deze worden vastgelegd in een nog op te stellen uitvoeringsprogramma. Wel worden voorbeelden van mogelijke maatregelen genoemd. Enkele van deze voorbeelden zijn de volgende. Voor landelijk en stedelijk gebied wordt de wateropgave per stroomgebied berekend. In de visie wordt uitgegaan van de tritsen schoonhouden-scheiden-zuiveren en vasthouden-bergen-afvoeren, regenwater moet bijvoorbeeld niet meer op de riolering worden geloosd maar in de grond zakken. De inrichting van oevers wordt afgestemd op de omgeving en de functie. De cultuurhistorische waarden van het water (dobben, Reitdiep, kronkelsloten en dergelijke) dient behouden te blijven en waar nodig hersteld of verbeterd te worden. De cultuurhistorische waarde van het water wordt waar mogelijk benoemd en bestemd in bestemmingsplannen. Bij het herzien van bestemmingsplannen wordt water nadrukkelijk benoemd en ook vastgelegd als water, voor zover het water van belang is voor het goed functioneren van het watersysteem.

De Regio West zet actief in op het stimuleren van recreatie op en langs het water. De bestaande recreatieve verbindingen tussen stad en land worden verbeterd. Vaarroutes moeten 'sluitend' worden gemaakt, dat wil zeggen dat routes volledig toegankelijk zijn en geen obstakels of geïsoleerde routes worden ontwikkeld. Vismigratie wordt mogelijk gemaakt door per stroomgebied de knelpunten voor vissen op te heffen. Dit gebeurt door het aanleggen van vistrappen langs stuwen en door geen nieuwe barrières voor vissen op te werpen. Vistrappen bevorderen ook de belevingswaarde van het water.

Multifunctioneel water: afvoer van water, landschappelijk en recreatief aantrekkelijk.

3.5.6. Kleinschalige waterberging

Doordat het klimaat veranderd moet rekening worden gehouden met periodes van hevige regenval. Om wateroverlast te voorkomen moet het watersysteem flexibeler worden, bijvoorbeeld door plaatselijk gebruik te maken van gebieden die van nature lager liggen, waar het water (tijdelijk) kan worden opgevangen. Het project is begin 2005 opgestart met het vormgeven van de startnotitie. Momenteel worden de mogelijkheden voor kleinschalige waterberging op de lokaties omgeving Leekstermeer en de omgeving van het Oude Diep (vlakker maken van de oevers) verder onderzocht. Kleinschalige waterberging zal plaatsvinden op de gronden van terreinbeherende instanties zoals Staatsbosbeheer en niet op agrarische gronden.

3.5.7. Landbouwstructuuronderzoek

De landbouw is een belangrijke bedrijfstak en economische peiler in de regio. Ook speelt ze een belangrijke rol in het onderhoud van het landelijk gebied. De regionale stuurgroep streeft er dan ook naar er voor te zorgen dat de landbouw zich verder kan ontwikkelen. Door de Provincie Groningen is een Landbouwstructuuronderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek blijkt dat er een aantal knelpunten is voor de schaalvergroting in de landbouw, zoals de grootte van de bouwblokken, een verspreide ligging van de kavels en toenemende verkeershinder door bredere werktuigen. Om de kavelstructuur te verbeteren is er het instrument kavelruil. Tot en met 2007 wordt actief via de kavelruilcommissie gewerkt aan het realiseren van kavelruilen. Binnen verschillende andere projecten wordt ook intensief met de landbouw overlegd.

3.5.8. Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)

De regionale stuurgroep wil stimuleren dat bebouwing die vrijkomt doordat een agrariër stopt met zijn bedrijf, een passende en creatieve herbestemming krijgt. Samen met de vier gemeenten in het Westerkwartier werkt de provincie aan richtlijnen hiervoor. De hiervoor ontwikkelde beleidsnotitie is in de stuurgroep behandeld en is in de inspraak geweest. De notitie is bij de provincie Groningen ingediend met het verzoek de vrijstellingenlijst artikel 19 lid 2 conform deze notitie aan te passen in elk geval voor de gemeentes bijna het Zuidelijk Westerkwartier. Deze toezegging is ontvangen waarbij de regeling 1 jaar na inwerkingtreding door gemeentes en provincie zal worden geëvalueerd.

3.6. Beleidsadvies lokale bedrijventerreinen West-Groningen

In het beleidsadvies lokale bedrijventerreinen is een onderzoek gedaan naar de huidige stand van zaken van de lokale economie en de bedrijventerreinen en de vraag van bedrijven naar vestigingsmogelijkheden. Vervolgens worden enkele lokale en regionale strategieën geschetst, waarin wordt ingegaan op de wijze waarop gemeentes tegemoet kunnen komen aan de vraag van de bedrijven, welke nieuwe locaties eventueel wenselijk zijn en hoe de gemeentes kunnen zorgen voor afstemming en samenwerking. Het onderzoek doet één aanbeveling die relevant is voor het buitengebied, namelijk dat er gezocht moet worden naar ruimere vestigingsmogelijkheden voor woon-werkcombinaties in vrijkomende agrarische bedrijfscomplexen. Dit is goed voor het economisch draagvlak op het platteland en kan verval van grote panden voorkomen.

3.7. Duurzaam Veilig wegverkeer Zuidelijk Westerkwartier

Doel van het project is te komen tot een verkeersveilig en leefbaar Zuidelijk Westerkwartier, niet alleen binnen de bebouwde kom, maar vooral ook daarbuiten. Er is al bepaald dat er buiten de bebouwde kom, met uitzondering van onder andere de A7, de N388 en een deel van de N980, niet meer harder mag worden gereden dan 60 kilometer per uur. Er zijn daarom allerlei snelheidsremmende maatregelen genomen.

3.8. Bereikbaarheid noordelijk Westerkwartier

De wegverbinding van het noordelijk Westerkwartier met de A7 is voor verbetering vatbaar: De stuurgroep gaat bekijken wat de beste oplossing is.

3.9. Overige uitvoeringsgerichte gebiedsuitwerkingen

Het gaat hier om de structurele dialoog met de landbouw, de kwaliteitsverbetering van kwetsbare gebieden, het Uitvoeringsprogramma Groene Ruimte, het Projectbureau Toerisme, Recreatie & Groen, het Regionaal Woonplan, het Gebiedsprogramma sociale duurzaamheid en het Stads-gewestelijk Openbaar Vervoer. Dit zijn programma's en projecten die zijn gericht op uitvoering, procesmatige aspecten of samenwerkingsinitiatieven. Ze hebben naast de beleidsmatige aspecten geen directe doorwerking voor de Kadernota of de bestemmingsplannen Buitengebied.

Regionaal en gemeentelijk beleid met directe doorwerking voor de bestemmingsplannen

- Te behouden landschapskenmerken Middag-Humsterland.
- Water met belangrijke functies (scheepvaart, cultuurhistorie, afvoer) bestemmen.
- Beleid vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.

Regionaal en gemeentelijk beleid met (mogelijke) doorwerking in bestemmingsplannen op langere termijn

- Waterberging.
- Exclusief wonen.

4. Integraal streefbeeld

4.1. Algemeen

De voorgaande hoofdstukken geven een beeld van de structuur en opbouw van het plangebied en het geldende en in voorbereiding zijnde ruimtelijk beleid. Om uiteindelijk te komen tot een kader voor de toekomstige gewenste ontwikkelingen wordt in dit hoofdstuk ingegaan op het toekomstbeeld voor dit gebied op basis waarvan in het volgende hoofdstuk de belangrijkste uitgangspunten voor de herziening van de verschillende bestemmingsplannen worden geformuleerd. Dit hoofdstuk vormt de opstap naar het volgende hoofdstuk waarin de ruimtelijke ontwikkelingskaders worden aangegeven.

In paragraaf 4.2. wordt ingegaan op het Regioperspectief uit het Provinciaal Omgevingsplan van de provincie Groningen. Dit geeft weer hoe de provincie denkt over de gewenste ontwikkelingsrichting van het Westerkwartier. In paragraaf 4.3. worden vervolgens het nu in ontwikkeling zijnde regionale en gemeentelijke beleid doorvertaald naar een toekomstbeeld; zo ziet het Westerkwartier er uit in 2030 wanneer het huidige en in voorbereiding zijnde beleid wordt uitgevoerd. In de laatste paragraaf wordt het provinciaal beleid afgezet tegen de uitgangspunten die zijn verwoord in de verschillende themagroepen (natuur & landschap, landbouw, wonen & werken & recreatie). Aangegeven wordt waar het beleid wel of niet met elkaar overeenkomen of elkaar juist aanvullen.

4.2. Regioperspectief POP

Perspectief 2030: Het landschap in West-Groningen is afwisselend. In het Zuidelijk Westerkwartier wisselen besloten gebieden met houtsingels en meer open gebieden elkaar af. Middag-Humsterland heeft een open landschap met daarin verspreid liggende wierden en authentieke dorpjes. Het zijn trekpleisters voor toeristen die hun verblijf in de regio meestal combineren met een bezoek aan de stad Groningen. Er is een goed ontwikkeld netwerk van fiets-, wandel-, ruiter- en kanoroutes. Het toeristisch bedrijfsleven is vitaal en floreert. Natuur is er in overvloed. Uitgestrekte natuurgebieden liggen vooral in het beekdal van Dwarsdiep en Matsloot, bij het Leekstermeer en langs de Lauwers. In de natte perioden worden de laagste delen van natuurgebieden benut voor waterberging.

West-Groningen is een geliefd gebied om in te wonen, te werken en te recreëren. Het gebied wordt gekenmerkt door kwalitatief hoogwaardige woonmilieus in de nabijheid van een aantal stedelijke en recreatieve voorzieningen. Die aantrekkelijkheid wordt vergroot door de centrale ligging ten opzichte van de economische kernzones en van voorzieningen in Drenthe, Fryslân en (Noord)-Groningen. Er is een bloeiend cultureel leven. De wegverbindingen met de stad en met het Westen zijn goed. De wegenstructuur in het gebied is gericht op duurzame verkeersveiligheid. Het openbaar vervoer binnen de regio en naar de stad Groningen is snel en comfortabel. Veel mensen maken daar gebruik van. Leek heeft als grootste kern in het gebied een ondersteunende functie voor de regio en de stad Groningen en maakt deel uit van de economische kernzone Groningen-Assen. Zuidhorn heeft goede verbindingen met de stad Groningen en vervult een schakelfunctie tussen stad en ommeland. De voorzieningen hebben evenals in Leek tevens een functie voor het omliggende gebied. In Marum en Grootegast, die ook georiënteerd zijn op Drachten en Heerenveen, richten wonen en werken zich op de lokale behoefte.

De landbouw produceert milieuvriendelijk. In het Noordelijk Westerkwartier en in delen van het Zuidelijk Westerkwartier is de landbouwkundige structuur goed. Daar is de bedrijfsvoering primair gericht op landbouwproductie. In de overige delen van de regio is de bedrijfsvoering verbreed met activiteiten op het vlak van natuur- en landschapsbeheer, streekeigen producten en kleinschalige recreatie op het bedrijf. Een aantal bedrijven (naast landbouw ook natuur en landschapsbeherende organisaties) biedt vormen van dagopvang voor kwetsbare groepen mensen.

Gebiedstypering: Het beleid voor natuur, landschap, toerisme en recreatie begint vruchten af te werpen. In het Zuidelijk Westerkwartier is voor de helft van de aanwezige houtsingels de instandhouding gewaarborgd door overeenkomsten met eigenaren. In Middag-Humsterland is via een convenant een evenwicht gevonden tussen het landbouwkundig gebruik en het unieke cultuurhistorische landschap. De natuurwaarden in de meer open gebieden van het Zuidelijk Westerkwartier maken onderdeel uit van de EHS, die inmiddels is begrensd. In grote delen van de EHS staan de natuurwaarden nog onder druk als gevolg van verdroging, verzuring en vermesting. De kwaliteit van het oppervlaktewater is het afgelopen decennium vooral als gevolg van het gevoerde milieubeleid verbeterd.

De landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van het Westerkwartier oefenen ook aantrekkingskracht uit op toeristen. Het landgoed Nienoord bij Leek en het recreatiecomplex Strandheem bij Opende zijn de grootste toeristische trekkers. Circa 10% van de Groningse bevolking woont in West-Groningen. Het aantal inwoners is de afgelopen tien jaar gegroeid. Ook mensen die in de stad Groningen werken, kiezen dit gebied als aantrekkelijk woongebied. Marum en Grootegast zijn ook georiënteerd op het oosten van Fryslân. De werkgelegenheid is toegenomen, vooral in Leek en Zuidhorn. Een groei van meer dan 10% trad op in de sectoren industrie, transport en zakelijke dienstverlening (waaronder toerisme en recreatie). De werkloosheid is betrekkelijk laag in vergelijking met andere regio's. Een kwart van alle landbouwbedrijven in de provincie is gevestigd in deze regio. Het gaat voornamelijk om melkveebedrijven. In vergelijking met andere regio's in de provincie is de intensieve veehouderij sterk vertegenwoordigd.

Opgaven

De opgaven die voortvloeien uit het beleid per thema (hoofdstuk 3 van het POP) gelden onverkort voor de regio West-Groningen.

Algemeen

- Bij de uitwerking en uitvoering van dit regioperspectief vormen de afspraken in het kader van de Regiovisie Groningen-Assen 2030 het vertrekpunt. Opgave is daarbij vooral de invulling van de schakelfunctie van Zuidhorn en de schraagfunctie van Leek.

Ondernemend West-Groningen

- Creëren van vestigings- en verplaatsingsmogelijkheden voor lokaal georiënteerde bedrijven, in met name Marum en Grootegast.
- Schaalvergroting en extensivering van de landbouw in relatie tot de specifieke landschappelijke kwaliteiten in de regio.
- Stimuleren en vergroten van mogelijkheden voor dagopvang van kwetsbare groepen mensen bij landbouwbedrijven en natuur en landschap beherende organisaties.
- Versterken van de toeristisch-recreatieve ontwikkeling van de regio met voldoende ruimte voor voorzieningen en het versterken van de relatie van het gebied met de stad Groningen en met Fryslân, Drenthe en Noord-Groningen.
- Versterken van de kwaliteit van het arbeidsaanbod met specifieke aandacht voor mensen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt.

Wonen in West-Groningen

- Stimuleren en versterken van het culturele leven in de regio om zowel de cultuurparticipatie te bevorderen als om de cultuurtoeristische functie van het gebied te versterken.

Karakteristiek West-Groningen

- Koesteren en waar mogelijk verder versterken van de samenhang tussen (milieuvriendelijke) landbouw, wonen, natuur en landschap.
- Beschermen en herstellen van de bijzondere milieukwaliteit van het Zuidelijk Westerkwartier door een gebiedsgerichte aanpak van verzuring, vermesting en verdroging (maatwerk), door het stimuleren van de verplaatsing van intensieve veehouderij en door verbreding van de landbouw.
- Uitvoeren van de EHS inclusief ecologische verbindingszones in relatie tot verbreding van de landbouw, herstel van de beek Matsloot/Dwarsdiep, waterberging en gebiedsgericht milieubeleid (waaronder aanpassing van rioolstelsels in milieubeschermingsgebieden).
- Versterken van de relatie met de stad Groningen door een betere vervlechting van de functies vanuit de stad naar het landelijk gebied (langzaam verkeer, recreatie, landschap, natuur en wonen).
- Ontwikkeling van de voor de regio karakteristieke vormen van wonen (buurtschapswonen) met versterking van de landschappelijke identiteit.

Bereikbaar West-Groningen

- Uitvoeren van een studie naar tracé, effecten en haalbaarheid van hoogwaardig openbaar vervoer tussen Leek-Roden en de stad Groningen (onderdeel STOV).
- Ontwikkelen van een plan voor de verkeersstructuur van de schakelgemeente Zuidhorn in combinatie met ontwikkeling van woningbouw, grondberging, opwaardering van het Van Starkenborghkanaal en de aanpassing en vervanging van bruggen.
- Verbeteren van de verkeersstructuur van Leek, Marum en Noordenveld in combinatie met het uitvoeren van een planstudie naar de westelijke rondweg.
- Implementatie van het actieplan Duurzaam Veilig met aandacht voor noord-zuidverbindingen.

Landschappelijk raamwerk regio West

Streekdorpenlandschap

Hoofdstructuur
Vlakke westzuidwest-oostnoordoost gelegen zandruggen met weg-dorpen. Haaks op de wegen staan houtsingels langs de perceelsranden. De besloten ruggen worden afgewisseld met open laagveengebieden.

Essentiële gebiedskenmerken
- Beslotenheid.
- Opstrekkende verkaveling.

Essentiële landschapselementen
- Elzensingels.
- Borg(terrein)en.

Ondersteunende landschapselementen
- Kleine dekzandkopjes.
- Fossiele dalsystemen.
- Pingoruïnes.
- Drinkdobben.
- Petgaten.
- Hoogveenrestant.

Wierdenlandschap

Hoofdstructuur
- Wierden(dorpjes) langs natuurlijke waterlopen in de kerngebieden, wierde(dorpe)n in reeksen samenvallend met oude kustlijnen.

Essentieel gebiedskenmerk
- Karakteristieke openheid met waardevolle dorpssilhouetten.

Ondersteunende gebiedskenmerken
- Onregelmatige blokverkaveling.
- Medenverkaveling.

Essentiële landschapselementen
- Wierden.
- Natuurlijke waterlopen (maren, kromme sloten).
- natuurlijke laagten (fossiele meanders).
- beschermde dorpsgezichten en bijzondere gebieden uit het Monumenten Selectieproject (MSP).
- Borgen, kerken.
- Trekvaarten.
- Borg-, klooster- en vestingterreinen.

Ondersteunende landschapselementen

- Smalle (kronkelende) wegen, jaagpaden, medenlanen.
- Monumentale boerderij(erv)en.
- Boerenrentenierswoningen.
- Kerkterreinen.

4.3. Regionale uitwerkingen in perspectief

De regionale uitwerkingen met een relevantie voor het plangebied zijn:

- Houtsingelhoofdstructuur.
- Het Convenant inrichtingsplan Middag-Humsterland.
- De deelnota Exclusief wonen West.
- Het Waterplan.
- De nota kleinschalige waterberging.
- Het landbouwstructuuronderzoek.
- De nota Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB).
- Duurzaam Veilig wegverkeer Zuidelijke Westerkwartier.
- Bereikbaarheid noordelijk Westerkwartier.

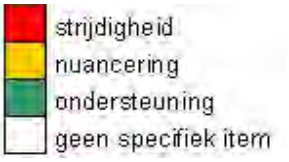
Deze nota's, visies en onderzoeken worden de komende jaren verder uitgewerkt en uitgevoerd. Uitvoering van dit beleid zal leiden tot een Westerkwartier dat er anders uitziet dan in 2005. Zo zal het gebied nieuwe functies vervullen of zullen bepaalde functies een minder of juist een veel belangrijkere rol gaan spelen. Hierna wordt beschreven hoe het Westerkwartier er in 2030 uitziet wanneer het nieuwe beleid worden uitgevoerd.

Het Westerkwartier in 2030

Voor de landbouw zijn op basis van het landbouwstructuuronderzoek en daaruit voorkomende maatregelen goede concurrerende mogelijkheden ontstaan voor de bedrijven die in 2005 als voldoende perspectiefvol werden aangemerkt. Er zijn waar de landschappelijke structuur dit toeliet grote agrarische bedrijven ontstaan die in overleg met de gemeente ook maatregelen hebben getroffen voor een goede landschappelijke inpassing of waterberging (bijvoorbeeld in het kader van groen-blauwe diensten).
Daarnaast is door een verbreding en verdieping van de agrarische bedrijfsvoering voor het merendeel van de bedrijven een perspectief geboden voor een verantwoorde voortzetting van hun bedrijf. Voor de bedrijven die hebben besloten hun bedrijfsvoering te beëindigen, heeft de verruimde regeling voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen mogelijkheden geboden om storende bebouwing te slopen en eventueel vervangende werkgelegenheid te bieden voor kleinschalige bedrijfsactiviteiten of de woonfunctie.

De inrichting van waterlopen en -partijen in het plangebied is nadrukkelijker afgestemd op de verschillende functies die het water vervult. Naast vaar- en recreatiewater is in het gebied ook ruimte ingericht voor kleinschalige waterberging waarbij waar mogelijk ook gebruik is gemaakt van een nadere invulling van groen-blauwe diensten door agrarische bedrijven of natuur- of

Afstemmingsschema

	regionale nota's en uitwerkingen												thema's		
	Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier	Houtsingelhoofdstructuur	Convenant Middag-Humsterland	Exclusief Wonen West	Waterplan	Kleinschalige waterberging	Landbouwstructuuronderzoek	Vrijkomende Agrarische Bedrijven	Beleidsnotitie lokale bedrijventerrein West-Groningen	Duurzaam Veilig wegverkeer Zuidelijk Westerkwartier	Bereikbaarheid noordelijk Westerkwartier	POP	Natuur en landschap	Landbouw	Wonen, werken en recreatie
Themanotities															
Natuur en landschap															
plansystematiek globaal maar met detaillering waar dat nodig is															
behoud en versterken (contrasten tussen) landschapstypen															
recreatieve verbinding met Stad verbeteren															
betekenisvolle waterlopen/watergangen bestemmen															
voorkom planologische schaduwwerking nieuwe natuur															
combinatie natuur en waterberging bezien															
cultuurhistorisch waardevolle waterlopen behouden															
kleine waardevolle landschapselementen (bv dobben) apart bestemmen															
bij verruiming bouwmogelijkheden landschappelijke inpassing eisen															
extra aandacht voor niet-wettelijk beschermde cultuurhistorische waarden															
herstel oude kerkepaden															
meer ruimte voor bosontwikkeling															
bossen als bos bestemmen en niet als natuur															
ruimte voor landgoedontwikkeling															
bestaande natuur ook als natuurgebied bestemmen															
algemene wijzigingsbevoegdheid opnemen voor nieuwe natuur															
verbeteren recreatieve verbindingen en routes met Friesland en Drente															
aanleg en verharding wandelpaden simpel mogelijk maken															
Oude Kolonelsdiep ontwikkelen als vaarroute															
Champignonkwekerijen en meervallenkwekerijen niet als agrarisch bedrijf bestemmen															
Landbouw															
plansystematiek gedetailleerd waar nodig maar vooral globaal/flexibel waar mogelijk															
behoud en versterken van de agrarische bedrijvigheid															
streven naar mogelijkheden voor verbrede landbouw															
zorgvuldig omgaan met de functies landbouw, natuur, landschap en recreatie/toerisme															
bouwblokkensystematiek aansluiten bij de actuele en potentiële ontwikkelingen															
bouwblokken moeten voldoende groot zijn 1-2 hectare															
aandacht voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen															
beleid opnemen voor verplaatsing van agrarische bedrijven															
terughoudendheid met betrekking tot het opnemen van regelingen voor natuur en landschap															
bij een volwaardig bedrijf (via vrijstelling) ruimte voor tweede bedrijswoning															
toekomstgerichte maatvoering opnemen voor goot- en nokhoogte															
ruimte opnemen voor incidentele verbreding van de plattelandswegen															
Wonen, werken en recreatie															
plansystematiek afstemmen op de ruimtelijke kwaliteit en globaal waar mogelijk															
multifunctioneel gebruik van het tracé van de Zuiderzeelijn nastreven															
profiel wegvak Grijpskerk-Zoutkamp aanpassen															
alleen hoofdwatergangen en watergangen met een recreatie of cult.hist. betekenis bestemmen															
woningen moeten meer bouwmogelijkeden krijgen (oppervlakte woning en bijgebouw 300 m²)															
bij nieuwbouw nadrukkelijk gebiedseigen uitstraling in acht nemen															
meervoudige bewoning van grote panden mogelijk maken															
vervangende woningbouw bij sloop storende schuren open laten															
aandacht voor beheersen van gebiedsvreemde inrichting van bij woning aansluitende percelen															
binnen vrijkomende agrarische bedrijfspanden ruime mogelijkheden voor nieuwe functies															
onderscheid maken in ontwikkelingsmogelijkheden bij niet-agrarische bedrijven															
kleinschalig recreatief medegebruik van het landelijk gebied actief oppakken															
noodzakelijke aanleg van nieuwe of ontbrekende paden en routes simpel mogelijk maken															
veiliger fietsroutes															
directe (recreatieve) fietsontsluiting vanuit Groningen-stad															
bp. moet diverse vormen van recreatieve verblijf en kleinschalige horeca mogelijk maken															
promoten van streekeigenproducten en verkoop vanaf de boerderij															

landschapsontwikkeling. Het water wordt beter vastgehouden in het gebied, de wateroverlast en de verdroging zijn teruggedrongen en er welt schoon kwelwater op in de overgangszone tussen hoge en lage gebieden.
Het beleid met betrekking tot de houtsingelhoofdstructuur in het zuidelijke deel van het plangebied heeft er toe geleid dat de housingelhoofdstructuur een zodanige uitwerking heeft gekregen dat handhaving en herstel van deze elementen een vanzelfsprekendheid is binnen de agrarische functie van deze gronden. De natuurlijke, landschappelijke en de recreatieve waarde van het houtsingelgebied heeft zich ook vertaald in een recreatieve meerwaarde (bijvoorbeeld in de vorm van kleinschalige kampeerterreinen, huisverkoop, boerderijterras, boerderijkamers) voor de agrarische bedrijven in dit gebied. In Middag-Humsterland zijn het grillige kavelpatroon en de kruinige percelen de elementen die de cultuur-recreatieve betekenis van dit gebied ondersteunen in samenhang met de hier aanwezige wierden. In de polders is de grootschalige openheid nog steeds kenmerkend, tevens zijn de poldergebieden van groot belang voor onder andere ganzen en weidevogels. Het exclusieve wonen heeft vorm gekregen in enige accenten binnen de lintbebouwing, waarbij ook veel aandacht is besteedt aan het inpassen of versterken van bestaande landschapselementen, structuren en waterlopen.

Voor de ontsluiting van het landelijk gebied is de herinrichting tot 60 kilometer-wegen afgerond en is het net van vrijliggende fiets- en voetpaden zodanig aangevuld dat zowel binnen het gebied en in aansluiting op de stad Groningen een interessant routenetwerk is ontstaan. Aan het routenetwerk zijn allerlei kleinschalige recreatieve voorzieningen gekoppeld. Hiermee is ook de toeristische betekenis van dit gebied vergroot.

4.4. Integratie van POP, de regionale uitwerkingen en themagroepen

Het regioperspectief wordt in grote lijnen onderschreven door de gemeentes en vormt dan ook het vertrekpunt voor de Kadernota. Daarbij is ook in belangrijke mate de inbreng vanuit de themagroepen betrokken.
In het schema hiernaast is aangegeven waar de inbreng uit de themagroepen wel of niet overeenkomt met de regionale nota's en het POP of dat ze elkaar juist versterken. Zoals uit nevenstaand schema blijkt is er slechts op een paar punten sprake van afwijkende benadering ten opzichte van het POP of de regionale nota's/uitwerkingen. Op visieniveau is sprake van een accentverschil met betrekking tot de zonering van het landelijk gebied. Uitgangspunt in de gemeentelijke benadering is de actuele kwaliteit van het landelijk gebied en het waar mogelijk stimuleren van het herstel en de instandhouding van die kwaliteit. Voor de nagestreefde natuurontwikkeling zullen ontwikkelingsmogelijkheden worden opgenomen die bij de effectuering van die mogelijkheden ook op evenredige wijze rekening houden met de agrarische bedrijven in de directe omgeving.

Voor de landbouw als sector spitst de nuancering zich toe op de typen agrarische bedrijvigheid in relatie tot de milieukwaliteit; dus wel of geen intensieve veehouderij, champignonkwekerijen of viskwekerijen toestaan? De landbouw dient zich net als andere bedrijven aan de van toepassing zijnde (milieu)regelgeving te houden waardoor er op voorhand geen reden is om over meer of minder milieuvriendelijke landbouw te praten. De ruimtelijke kwaliteit dient hierbij leidend te zijn. Moderne agrarische bedrijven zien er qua uiterlijk en uitstraling over het algemeen hetzelfde uit. Daarnaast vraagt de regeling voor vrijkomende agrarische bedrijven een benadering

(voor wat betreft functieveranderingen) die verder gaat dan in de in 2004 vastgestelde nota is aangegeven. Daarbij gaat het met name om de wisselwerking tussen het slopen van ontsierende bebouwing en het toestaan van nieuwe functies. Hoe meer bebouwing er wordt gesloopt of wordt gecompenseerd (bijvoorbeeld voor landschappelijke inpassing of waterberging), hoe meer er mag worden hergebruikt of vernieuwd. Om daarbij een actieve benadering ten aanzien van de sloop van onsierende bebouwing te stimuleren is een regionale uitwerking van een Ruimte-voor-Ruimteregeling dan wel Rood-voor-Rood regeling gewenst.

Voor het wonen spitst de discussie zich met name toe op de invulling van het bouwvolume (hoofdgebouw-bijgebouw), de mogelijkheden voor meervoudige bewoning van voormalige agrarische bedrijfswoningen en -gebouwen en de nieuwe functies voor karakteristieke schuren.

Wat de niet-agrarische bedrijvigheid in het landelijk gebied betreft is er een duidelijk verschil in benadering ten aanzien van de ontwikkelingsmogelijkheden ter plaatse in tegenstelling tot het de wens van de provincie om de bestaande niet-agrarische bedrijvigheid naar bedrijfsterreinen te verplaatsen. De gemeentes zijn van mening dat niet-agrarische bedrijven in het buitengebied meer ontwikkelingsruimte op de huidige lokatie moeten kunnen krijgen, omdat deze bedrijven van belang zijn voor de economische leefbaarheid en een aantal typen bedrijven eigenlijk niet thuishoren op een regulier bedrijventerrein. De gemeentes zouden hier daarom genuanceerder mee om willen gaan, bedrijven met enige binding aan het buitengebied (bijvoorbeeld agrarische hulpbedrijven, loonbedrijven, hoveniersbedrijven) moeten meer ontwikkelingsmogelijkheden krijgen.

5. Uitgangspunten herziening bestemmingsplan

5.1. Algemeen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de uitgangspunten voor de nieuw op te stellen bestemmingsplannen buitengebied voor de vier afzonderlijke gemeentes. De uitgangspunten worden hierna per thema uitgewerkt.

5.2. Doorvertaling beleidskader, doelen en plansystematiek

Doorvertaling beleidskader

Het bestaande beleid (zoals het Provinciaal Omgevingsplan, regionale beleidsplannen en gemeentelijk beleid) is als basis gebruikt voor de uitgangspunten die in deze Kadernota zijn verwoord. De principes van dit beleid worden onderschreven. Op een aantal punten nemen de gemeentes echter een ander of een genuanceerder standpunt in dan in het vigerende beleid, zoals het POP, is verwoord. Deze afwijkingen zijn gebaseerd op specifieke wensen die leven in het gebied, bij de gemeente en zoals die naar voren zijn gekomen bij de opstelling van de themanotities (zie onder andere paragraaf 4.4. en de themanotities) of afgestemd op de situatie zoals door de vier gemeentes als eigen wordt gezien voor het Westerkwartier of soms zelfs specifiek voor een afzonderlijke gemeente.

Doelen en plansystematiek

De Kadernota biedt de uitgangspunten of kaders voor de nog op te stellen nieuwe bestemmingsplannen buitengebied. De kaders zijn helder en duidelijk en bieden geen ruimte meer voor verschil van mening over de interpretatie van de kaders. Zo zijn waar mogelijk bijvoorbeeld maximale oppervlaktes genoemd of de concrete toetsings- en afwegingscriteria benoemd.

De kaders zijn enerzijds conserverend om de bestaande waarden te beschermen en ongewenste ontwikkelingen te voorkomen, zoals dat gebruikelijk is voor bestemmingsplannen buitengebied, maar anderzijds ook ontwikkelingsgericht. Een aantal ontwikkelingen is te voorzien of worden door de gemeentes als wenselijk beschouwd. Zo wordt er rekening gehouden met grotere agrarische bouwpercelen dan de gebruikelijke hectare, worden kaders geboden voor kleinschalige recreatieve ontwikkelingen en is het mogelijk om natuur- en landschapselementen aan te leggen.

Dit conserverende en tegelijkertijd ontwikkelingsgerichte karakter houdt op bestemmingsplanniveau in dat een plan enerzijds harde grenzen en maximummaten noemt en anderzijds een zogenaamde ontwikkelingsregeling biedt om te voorziene - maar nog niet precies bekende - ontwikkelingen in een later stadium via een eenvoudige procedure te regelen. De beperkingen die een bestemmingsplan oplegt zullen bijvoorbeeld betrekking hebben op het aantal en de omvang van de (bedrijfs)woningen, de maximale bouwhoogtes, oppervlaktes ten behoeve van nevenactiviteiten of de bescherming van waardevolle natuur- en landschapselementen. Via ontwikkelingsregelingen en vrijstellingsregelingen wordt flexibiliteit in de planopzet ingebouwd. Zo kunnen bijvoorbeeld vergrotingen van agrarische bouwpercelen, natuurontwikkelingsprojecten, waterbergingsprojecten of vervangende functies voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen worden geregeld.
Dus: conserverend waar nodig en ontwikkelingsgericht waar mogelijk.

Doorvertaling van de POP-zonering in de bestemmingsplannen

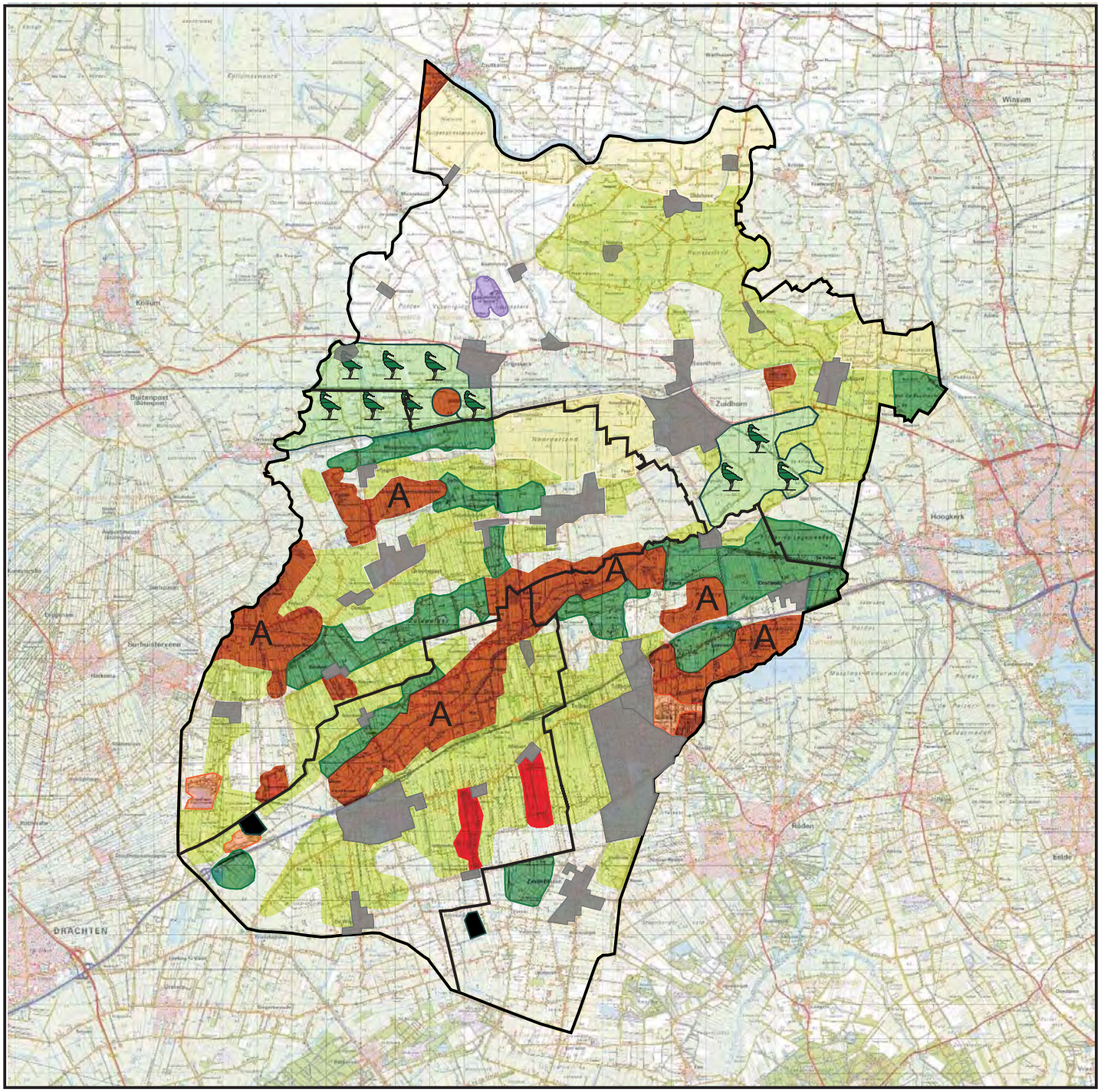
Voor de bestemmingsregeling in het plangebied geldt de zonering van het POP als vertrekpunt. Daarbij is globaal de volgende "vertaalslag" aangehouden.

POP	**Bestemmingsplan**
Landbouw	agrarisch gebied
landbouw in grootschalig open gebied	agrarisch gebied + aanduiding "open gebied"
landbouw in gaaf landschap	agrarisch gebied met landschappelijke waarde + eventueel een specifieke aanduiding
landbouw in gebied met belangrijke natuurwaarden	agrarisch gebied met landschappelijke en natuurlijke waarde
Natuur	natuur of nader specifiek te ontwerpen regeling
Bos	bos of bos met natuurwaarde

Met name binnen de streekplanzonering "natuur" komen gebieden voor die thans nog een uitgesproken agrarisch gebruik kennen maar waar het de intentie is om deze gebieden ten behoeve van de voorgenomen natuurfunctie in te richten. Omdat bij de bestemmingstoekenning de actuele gebruikssituatie leidend is ontstaat voor deze gebieden een zeer fragmentarisch kaartbeeld. Voor deze gebieden wordt daarom een planregeling ontwikkeld, die zonder dat daarvoor het bestemmingsplan op perceelsniveau gewijzigd hoeft te worden, recht doet aan zowel de actuele als de potentiële situatie voor zowel de landbouw als de natuur.

Voor deze gebieden wordt een op maat gesneden gebiedsbestemming gemaakt, welke uit gaat van een gebruik (en continuering van gebruik) door beide functies. In het kort zal dit betekenen dat binnen deze gebiedsbestemming de bestaande (ten tijde van de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan) natuurgebieden en agrarische percelen positief worden bestemd binnen één gebiedsbestemming. Op de agrarische percelen kan de agrarische bedrijfsvoering worden voortgezet. De natuurgebieden mogen niet weer in agrarische gronden worden omgezet. Via onder andere het aanlegvergunningenstelsel wordt geregeld dat werken en werkzaamheden ten behoeve van het agrarische gebruik, c.q. het gebruik als natuurgebied geen onevenredige nadelige gevolgen mag hebben voor de andere functie. Zo zal bijvoorbeeld een gewijzigde inrichting van een bestaand natuurperceel (zoals vernatten, bebossen) geen nadelige gevolgen hebben voor agrarische percelen. In een wijzigingsbevoegdheid wordt geregeld dat wanneer er een ruimtelijk en hydrologisch aaneengesloten en afgerond geheel natuurgebied ontstaat (bijvoorbeeld door aankopen door een natuurbeherende instantie), het plan past in het Gebiedsplan Groningen en er een inrichtingsplan is opgesteld voor dit gebied, de bestemming kan worden gewijzigd in een natuurbestemming. De regeling zal bij het opstellen van de bestemmingsplannen verder worden uitgewerkt en besproken met de betrokken partijen.

Daarnaast is in algemene zin voor de uiteindelijke bestemmingsregeling van belang dat de bepalende elementen die aan de benadering in het POP ten grondslag liggen, op een verantwoorde manier in het bestemmingsplan worden geregeld. Dat zou er bijvoorbeeld toe kunnen leiden dat voor het gebied ten westen van Grijpskerk de kwaliteit als weidevogelgebied meer in beeld komt als nadere aanduiding ("open gebied") binnen de bestemming "agrarisch gebied" dan als

copyright© Topografische Dienst Emmen

agrarisch gebied

openheid

weidevogelgebied

agrarisch gebied met landschappelijke waarde

agrarisch gebied met landschappelijke en natuurlijke waarde

natuurgebied

A deels met agrarisch gebruik

bos

landgoed

verblijfs- en dagrecreatie

gaswinning

kernen

VOORSTEL GEBIEDSZONERING BESTEMMINGSPLANNEN

zelfstandige bestemming "agrarisch gebied met landschappelijke en natuurlijke waarde". Weidevogelgebieden worden namelijk gekenmerkt door een aantal specifieke landschappelijke en natuurlijke kenmerken: een hoge grondwaterstand en weilanden met veel sloten en openheid, die het gebied aantrekkelijk maken voor weidevogels. Een soortgelijke nuancering lijkt ook op te gaan voor het gebied ten zuidoosten van Zuidhorn en nabij de Wilp. Op de kaart met de globale gebiedszonering (zie nevenstaande afbeelding) is hier reeds van uitgegaan. Dit zal echter te zijner tijd nader moeten worden onderbouwd. In de open gebieden worden regels opgenomen om de openheid te garanderen, zoals het niet toestaan van nieuwe agrarische bouwblokken, boom- en sierteelt en het voorzichtig omgaan met grote uitbreidingen van bebouwing of het dempen van sloten en aanbrengen van beplantingen.

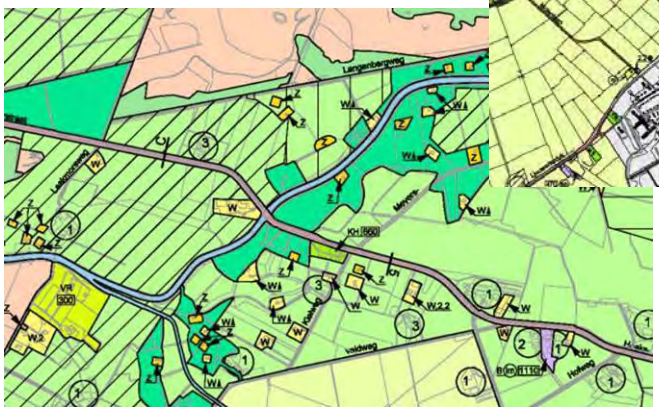
De hiernaast aangegeven gebiedszonering is als voorbereiding op het op te stellen bestemmingsplan buitengebied alvast uitgewerkt in een aantal globale beleidsuitgangspunten. Dit overzicht is in een tabel in bijlage 7 opgenomen. In deze bijlage zijn voor de belangrijkste thema's de uitgangspunten per zone aangegeven. De gemaakte keuzes zijn ook onderbouwd, waarbij onder andere is aangegeven waarom voor een bepaald type regeling is gekozen.

Detailleringsniveau plankaarten

Gekozen wordt voor een gedetailleerd kaartbeeld waarbij het detailleringsniveau niet verder gaat dan voor een goed hanteerbare en handhaafbare regelgeving noodzakelijk is. Niet elke sloot hoeft op de plankaart bestemd te worden maar anderzijds kan ook niet volstaan worden met één algemene bestemming agrarisch gebied met globale (indicatieve) agrarische bouwblokken. Waar met het oog op een nuancering in de regelgeving dat gewenst blijkt kunnen de specifieke gebiedskwaliteiten nader aangeduid worden. Kleinere voor de cultuurhistorie of het landschap belangrijke elementen worden specifiek op de plankaart aangeduid, gedacht kan worden aan de dobben, sloten en vaarten en dijken. De hierna volgende afbeeldingen geven een beeld van een gedetailleerd en een globaal opzette plankaart.

van gedetailleerd.....

tot globaal.

5.3. Uitgangspunten per thema

5.3.1. Agrarische bedrijvigheid

De agrarische bedrijvigheid is een van de belangrijkste pijlers voor de gebiedskwaliteit van het Westerkwartier zowel voor wat de werkgelegenheid betreft als voor wat betreft de ruimtelijke identiteit. Het is derhalve zaak dat aan perspectiefvolle en toekomstgerichte agrarische bedrijven voldoende ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden. Dit laat onverlet dat op onderdelen er ook ruimte moet zijn voor nieuwe initiatieven. Van belang is daarbij dat deze ontwikkelingen zodanig kunnen worden begeleid/gestuurd dat daarmee verrommeling van het landelijk gebied wordt voorkomen. In de navolgende punten worden de belangrijkste onderdelen voor de planopzet nader uitgewerkt.

Volwaardigheid/hobbyboeren

Om te kunnen bepalen of sprake is van een agrarisch bedrijf en welke ontwikkelingsruimte aan die bedrijven geboden moet worden, is inzicht in de omvang van de bedrijfsvoering van belang. Dit is onder andere noodzakelijk om het onderscheid te kunnen maken tussen de agrarische bedrijven en de hobbyboeren. Het onderscheid tussen bedrijven en hobbyboeren is vaak vaag en moeilijk te onderscheiden. Een aantal factoren bepalen of er wel of niet sprake is van agrarische bedrijven (in tegenstelling tot hobbyboeren) zoals het geheel of grotendeels afhankelijk zijn van de agrarische bedrijvigheid voor de inkomensvorming, heeft iemand een dagtaak aan de werkzaamheden, de bewerkelijkheid en de opbrengst van vee of gewas en dergelijke.
Het inzicht in de omvang van de bedrijfsvoering speelt ook een rol bij het bepalen van de omvang van de agrarische bouwblokken. Van de bedrijven zoals die nu in het plangebied voorkomen zullen dan ook relevante bedrijfsgegevens op vertrouwelijke wijze verzameld (onder andere via het gemeentelijke milieuvergunningenbestand en de agrarische enquêtes) moeten worden om de bedrijfsomvang in nge's (Nederlandse grootte eenheid) te kunnen bepalen.

Omvang bouwblokken

Bij het bepalen van de omvang van de bouwblokken is het noodzakelijk dat eenduidigheid bestaat over welke bouwwerken binnen het bouwblok moeten worden gerealiseerd en welke wellicht in directe ruimtelijke relatie met het bouwblok gerealiseerd mogen worden. Voor de planopzet wordt er (conform de provinciale Handreiking) voor gekozen om alle tot de bedrijfsvoering behorende bouwwerken (gebouwen, maar ook sleufsilo's) in principe binnen het bouwblok te realiseren. Via vrijstelling wordt het echter mogelijk gemaakt om kuilvoerplaten en sleufsilo's tot een afstand van 25 meter buiten het bouwblok mogelijk te maken. Daarnaast blijkt de in de Handreiking opgenomen maximale maat van 1 hectare voor een aantal bedrijven nu reeds te weinig ruimte te bieden, laat staan dat er ruimte bestaat voor enige ontwikkeling van de bedrijfsvoering. De gemeentes kiezen er daarom ook voor om de grotere bedrijven ruimere bouwpercelen te geven. Voor de planopzet wordt uitgegaan van toekenning van bouwblokken op basis van het volgende schema (gebaseerd op nge's), waarbij ook rekening wordt gehouden met bijvoorbeeld het type bedrijf en waar mogelijk met de verwachte bedrijfsontwikkeling (doorgroeien, andere activiteiten waaronder agrarisch natuurbeheer, of beëindigen in verband met het afwezig zijn van een bedrijfsopvolger)

	> 1,5 hectare	1-1,5 hectare	1 hectare	bestaand erf tot maximaal 0,5 hectare	wonen
< 20 nge					
20 tot 40 nge					
40-70 nge					
70 - 120 nge					
> 120 nge					

Met het oog op grootschalige ontwikkelingen in de melkveehouderij tot bedrijven met 800 à 1.000 melkkoeien zijn beduidend grotere bouwblokken noodzakelijk. Omdat dergelijke schaalvergroting niet alleen betrekking heeft op de oppervlakte van het bouwblok maar ook op de externe agrarische productiefactoren, zoals perceelgrootte, verkaveling, vorm, reliëf en infrastructuur wordt voor een dergelijke ontwikkeling geen algemeen beleid opgezet maar zal te zijner tijd op basis van het concrete initiatief een nadere afweging moeten worden gemaakt.

Bouwblokkensystematiek

De volwaardige agrarische bedrijven krijgen wanneer de omgeving dit toestaat een bestemmingsvlak van twee hectare. Binnen dit bestemmingsvlak kan een bouwblok van een denkbeeldige hectare of anderhalve hectare benut worden ten behoeve van de voor het agrarische bedrijf noodzakelijke bebouwing en voorzieningen[1]. Om de gehele twee hectare van het bouwblok te kunnen benutten wordt een wijzigingsprocedure opgenomen. daarbij wordt ook aandacht besteedt aan het 'bouwblok op maat'-principe. Voor een bouwperceel groter dan twee hectare wordt een herzieningsprocedure gevoerd, waarbij een uitgebreide belangenafweging kan plaatsvinden. Bestaande grotere bedrijven krijgen een groter bouwblok. Dit systeem biedt flexibiliteit voor de agrariër, hij kan zelf - binnen marges - het bouwblok afstemmen op zijn wensen en de bedrijfsvoering. In lintbebouwing of in gebieden met hoge landschappelijke en/of natuurlijke waarden kan het zijn dat het noodzakelijk is het bestemmingsvlak in te perken en een kleinere maat dan twee hectare toe te staan. In de minder kwetsbare gebieden wordt het via vrijstelling mogelijk gemaakt om kuilvoerplaten en sleufsilo's tot 25 meter buiten het bouwblok mogelijk te maken.

Landschappelijke inpassing van de agrarische bouwpercelen

De gemeentes in het Westerkwartier willen dat bij nieuwe initiatieven (uitbreidingen, verplaatsingen) op agrarische bedrijven aandacht wordt besteedt aan de landschappelijke inpassing van nieuwe bebouwing. In het algemeen zal bij de toekenning en begrenzing van de bestemmingsvlakken en de bouwmogelijkheden binnen deze bestemmingsvlakken rekening worden gehouden met de landschappelijke situatie (zoals het respecteren van bestaande structuurlijnen) waarbij het wellicht zinvol is om aanvullende erfbeplanting na te streven. Op basis van ervaringen in het gebied wordt er de voorkeur aangegeven om ten aanzien van aan te brengen

[1] De gemeente Zuidhorn kiest een andere benadering, zij wil een direct toetsbaar en concreet aangegeven agrarisch bouwblok, waarbij de grenzen kunnen worden overschreden na verlening van een vrijstelling. De raad van de gemeente Grootegast heeft bij de vaststelling van de kadernota erop aangedrongen dat gestreefd moet worden naar het opnemen van bouwblokken die bij recht 2 hectare bouwmogelijkheden geven.

beplanting uit te gaan van een positief sturen in plaats van het opnemen van een, in rechte, nauwelijks afdwingbare beplantingseis. In het POP-II, dat naar verwachting in 2006 nog wordt vastgesteld, is nieuw beleid opgenomen waar gemeenten aan moeten voldoen. De provincie verwacht van de gemeentes dat ze "aan de hand van een ruimtelijke kwaliteitsafweging en met inachtneming van de milieuwetgeving, in bestemmingsplannen opnieuw af te wegen waar en eventueel onder welke voorwaarden (grootschalige) agrarische bouwontwikkeling kan plaatsvinden waar niet". De provincie kiest daarbij voor gebiedsgericht maatwerk op basis van bijvoorbeeld landschapstypen. De vijf voorwaarden zijn de volgende:

- Het respecteren van historisch gegroeide landschapsstructuur;
- Afstand houden tot ruimtelijke elementen;
- Goede infrastructurele ontsluiting;
- Zorgvuldige en evenwichtige ordening, maatvoering en vormgeving van de bebouwing;
- Een erfinrichting afgestemd op het zorgvuldig inpassen in het landschapstype.

Voor het Westerkwartier zullen de voorwaarden worden gekoppeld aan de gebiedsbestemmingen omdat in de gebiedsbestemmingen de kwaliteiten van de verschillende gebieden ook naar voren komen (bijvoorbeeld de uitgesproken grootschalige agrarische gebieden, de open gebieden of de gebieden met belangrijke landschaps- en natuurwaarden).

De gemeentes beschouwen de bouwmogelijkheden die bij een wijziging van het bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt als een grootschalige ontwikkeling. Bij wijziging van het bestemmingsplan (artikel 11 WRO-procedure) wordt de landschappelijke inpassing vereist. Een te overleggen en goed te keuren erfinrichtings-, waterhuishoudings- en/of landschapsplan moet laten zien hoe aan de vijf hiervoor genoemde voorwaarden wordt voldaan.

Boerderij in open gebied

Boerderij in houtsingelgebied

<u>Bouwmogelijkheden</u>

De bouwmogelijkheden binnen het bouwblok dienen afgestemd te worden op de bedrijfsvoering zoals die thans in het gebied plaatsvindt, tenzij de ruimtelijke kwaliteit (o.a. landschapstype, nabijheid bij kwetsbare elementen) aanleiding geeft tot een nuancering. Er wordt rekening gehouden met een gelijktrekking van de hoogtematen binnen de verschillende gemeenten, waarbij in specifieke omstandigheden mogelijk afwijkende maten worden aangehouden, bijvoorbeeld wanneer dit noodzakelijk is voor de bedrijfsvoering (akkerbouwschuren) of een bepaalde bouw-

hoogte als niet passend bij de gebiedskenmerken worden beschouwd. Voor met name de akkerbouwbedrijven kan het gewenst zijn om via een vrijstellingsregeling in de toe te stane bouwhoogte nog een nadere verruiming mogelijk te maken. Tevens wordt in de minder kwetsbare gebieden een vrijstellingsmogelijkheid opgenomen om kuilvoerplaten en sleufsilo's tot een straal van 25 meter buiten het bouwperceel toe te staan.

Tweede bedrijfswoning

Ten aanzien van tweede bedrijfswoningen wordt het provinciaal beleid gevolgd. In de bestemmingsplan wordt een vrijstellingsbevoegdheid opgenomen voor het oprichten van een tweede bedrijfswoning op het agrarische bouwblok. Om een tweede bedrijfswoning toe te kunnen staan moet getoetst worden op de criteria aard, omvang en continuïteit zoals die in de provinciale Handreiking nader zijn uitgewerkt. Daarnaast speelt de ligging van het agrarisch bedrijf tot een kern een wezenlijke rol. Wanneer het bedrijf op een afstand van 5 minuten obstakelvrij (met de auto) van een kern is gelegen wordt de vrijstelling niet verleend. Met de moderne communicatiemiddelen kan dan ook vanaf afstand worden ingeschat of aanwezigheid op het bedrijf noodzakelijk is.

De tweede bedrijfswoning wordt binnen het bouwblok gerealiseerd, bij voorkeur nabij de eerste bedrijfswoning. De afstand van de tweede bedrijfswoning tot één van de hoofdbedrijfsgebouwen mag maximaal 25 meter bedragen, zo blijft de relatie met het agrarisch bedrijf duidelijk.

Wanneer tijdelijk de aanwezigheid van een tweede arbeidskracht noodzakelijk is (in bijvoorbeeld de situatie van een bedrijfsovername) of het bedrijf niet voldoende volwaardig is, wordt inwoning toegestaan (hier is sprake van als de tweede arbeidskracht onderdeel uitmaakt van het gezinshuishouden) of kan een vrijstelling worden verleend voor dubbele bewoning van de bedrijfswoning (dan worden twee wooneenheden mogelijk gemaakt binnen het bestaande hoofdgebouw voor de huisvesting van twee afzonderlijke huishoudens), waarbij de twee wooneenheden binnen het bestaande bouwvolume moeten worden gerealiseerd.

Een grote moderne varkenshouderij

Bedrijfstype/omschakeling

In algemene zin wordt onder agrarisch bedrijf in dit gebied uitgegaan van een melkveebedrijf of akkerbouwbedrijf. Echter een tuinbouwbedrijf, bollenteeltbedrijf of boomkwekerij maar ook de glastuinbouw, champignonteelt, meervallenkwekerijen en de intensieve veehouderij vallen onder het begrip agrarisch bedrijf. Uit ruimtelijke en soms ook milieuhygiënische overwegingen is het niet gewenst dat al deze bedrijfsvormen zich overal kunnen vestigen. Een algeheel verbod, een zonering en wellicht ook nadere nuancering is dan ook noodzakelijk. Uitgangspunt voor het totale plangebied is dat ingezet wordt op de grondgebonden veehouderij en op akkerbouwbedrijven. Voor de overige bedrijfsvormen geldt dat:

- nieuwe glastuinbouwbedrijven binnen het plangebied niet zijn toegestaan en dat voor neventakken (1.000 m^2 bij recht en via vrijstelling tot maximaal 2.000 m^2 wanneer dit noodzakelijk is voor de bedrijfsvoering) slechts binnen de POP-aanduidingen "landbouw" en "landbouw in grootschalig open gebied" getrapt ruimte kan worden gelaten;
- champignonteelt, uitsluitend toelaatbaar is op bestaande locaties, geen nieuwe bedrijven, behalve als ze passen in het VAB-beleid;
- boom- en sierkwekerijen, nader gezoneerd moeten worden binnen het plangebied (onder andere niet toestaan in open gebieden, weidevogelgebieden, of gebieden met waardevol reliëf);
- viskwekerijen (niet-grondgebonden bedrijvigheid) benaderen als neventak;
- paardenhouderijen, wanneer zij primair op de productie gericht zijn worden ze als agrarisch bedrijf benaderd. Ligt het accent bijvoorbeeld op het trainen van paarden of manege-activiteiten dan krijgt het bedrijf een specifieke regelgeving;
- intensieve veehouderijen werden in het verleden vanwege de milieuhygiënische aspecten en de uitstraling van de bebouwing vaak specifiek geregeld. Gelet op de verbetering van milieumaatregelen en afgezet tegen de uitstraling van moderne melkveehouderijbedrijven en akkerbouwbedrijven bestaat er in principe geen reden meer om de intensieve veehouderij op ruimtelijke criteria afzonderlijk te benaderen. Eén en ander laat onverlet dat ruimtelijke aspecten aanleiding kunnen zijn om bepaalde grootschalige ontwikkelingen waarbij de schaal en het volume van de bebouwing grote gevolgen hebben voor de omgeving toch af te stemmen op de ruimtelijke kwaliteit van een gebied.

Vestiging/hervestiging

Allereerst is van belang om de begrippen hervestiging, verplaatsing en nieuwvestiging eenduidig te omschrijven.

- *Hervestiging* heeft betrekking op het vestigen van een agrarisch bedrijf op een locatie waar in het geldende bestemmingsplan reeds een agrarisch bouwblok is toegekend.
- *Verplaatsing* heeft betrekking op het verplaatsen van een bestaand agrarisch bedrijf (in het plangebied reeds aanwezig bedrijf) naar een locatie waar nog geen agrarische bedrijfsbestemming (een bouwblok) geldt.
- *Nieuwvestiging* heeft betrekking op het oprichten van een (nieuw)bedrijf op een locatie waar nog geen agrarisch bouwblok is opgenomen. Qua ruimtelijke consequenties is dit gelijk te stellen met verplaatsing.

Van een noodzaak om te komen tot een algemene verruiming van de mogelijkheden voor nieuwvestiging en verplaatsing (ten opzichte van het POP) is in het plangebied niet gebleken. Ook hier doet zich het proces van schaalvergroting voor met als gevolg het vrijkomen van agra-

rische bouwblokken, die zonodig voor hervestiging kunnen worden gebruikt. Het POP geeft aan dat bedrijven die uitgeplaatst moeten worden voor de ontwikkeling van de EHS of bedrijven die door een ligging in de lintbebouwing geen mogelijkheden meer hebben in principe een nieuw bouwblok moeten kunnen krijgen. Deze mogelijkheid wordt in het bestemmingsplan opgenomen. Ook zal in het bestemmingsplan de verplaatsing van agrarische bedrijven die niet in de EHS liggen maar nabij (binnen een straal van 250 meter) de EHS liggen EHS mogelijk worden gemaakt, omdat deze bedrijven ook te maken krijgen met de uitstralingseffecten. Ten behoeve van verplaatsing van agrarische bedrijven zal voor deze gevallen een artikel 11 wijzigingsbevoegdheid worden opgenomen en zal een dergelijke bevoegdheid ook worden opgenomen ten behoeve van "hervestiging" op locaties die in de nieuwe bestemmingsplannen voor wonen zijn bestemd maar die eigenlijk als voormalig agrarisch bedrijfscomplex kunnen worden aangemerkt. Op die manier kunnen de oorspronkelijke vestigingslocaties weer worden benut.

Naast de in het POP aangegeven mogelijkheden (zoals uitplaatsing in het kader van de EHS) kunnen zich echter andere situaties voordoen die tot verplaatsing aanleiding zouden kunnen geven. Gelet echter op het incidentele karakter daarvan wordt er de voorkeur aangegeven dit te zijner tijd via een artikel 19 procedure of een partiële herziening mogelijk te maken.

Teeltondersteunende voorzieningen en glastuinbouw als neventak

Met name boom- en sierkwekerijbedrijven en kleinfruittelers maken gebruik van zogenaamde teeltondersteunende voorzieningen om planten te laten overwinteren of op te kweken in het voorjaar. In de bestemmingsplannen wordt een regeling voor dergelijke voorzieningen opgenomen. In de gebieden die de landbouw als hoofdfunctie hebben (bestemming "agrarisch gebied") zijn teeltondersteunende voorzieningen zonder meer toegestaan, mits ze worden geplaatst in directe ruimtelijke relatie met het agrarisch bouwperceel, maximaal 20% van de totale bedrijfsoppervlakte beslaan en maximaal 2 meter hoog zijn. De installaties/bouwwerken mogen het hele jaar blijven staan, de bedekking is alleen in de wintermaanden aanwezig om de planten tegen de kou te beschermen. In de gebieden met de gebiedsbestemming "agrarisch gebied met landschappelijke waarde" zijn dezelfde voorzieningen ook toegestaan, maar dan via een vrijstellingsprocedure.

Kwekerijen en fruittelers kunnen naast de teeltondersteunende voorzieningen ook behoefte hebben aan teeltondersteunende kassen (een beperkte oppervlakte 'glas' op het bedrijf, deze wordt vaak gebruikt voor het laten overwinteren van planten of op het opkweken van planten. In de gebieden die in het POP zijn aangeduid als "landbouw" en "landbouw in grootschalig open gebied" kan getrapt ruimte worden gelaten voor teeltondersteunend glas (1.000 m^2 bij recht en via vrijstelling tot maximaal 2.000 m^2 wanneer dit noodzakelijk is voor de bedrijfsvoering).

Mestvergistingsinstallaties

Een nieuwe vorm van energieopwekking is het vergisten van mest of het co-vergisten van mest en andere producten zoals maïs op een agrarisch bedrijf. Er bestaan verschillende vormen van mestvergisting waarbij het belangrijkste ruimtelijke onderscheidingspunt zit in het feit of in de installatie mest en maïs van het eigen bedrijf wordt vergist of dat ook producten van een ander bedrijf worden vergist en of het digestaat wordt geleverd aan derden of wordt gebruikt op het eigen bedrijf. Wanneer in hoofdzaak mest van het eigen bedrijf wordt vergist en wordt aan- en afgevoerd in een directe relatie met het eigen bedrijf is er sprake van een bedrijfseigen activiteit.

Een installatie die valt onder categorie D uit de algemeen aanvaarde notitie over mestvergisting van InfoMil past niet als nevenactiviteit op een agrarisch bedrijf. Ook een installatie die valt onder de MER-beoordelingsplicht (een installatie waar meer dan 100 ton mest, maïs en dergelijke. wordt verwerkt) wordt niet meer beschouwd als een nevenactiviteit bij een agrarisch bedrijf. Voor deze laatste twee gevallen (categorie D en MER-beoordelingsplicht) moet een goed onderbouwde lokatiekeuze worden gemaakt.

Via een vrijstellingsprocedure in het bestemmingsplan kan co-vergisting (de categorieën A, B en C uit de notitie van InfoMil) worden toegestaan. In deze vrijstellingsbevoegdheid kan tevens de mogelijkheid tot het verlenen van een vrijstelling van de maximale bouwhoogte worden meegenomen, omdat bepaalde types installaties een grotere bouwhoogte kennen.

Neventakken

In het kader van de verbrede landbouw kan het wenselijk zijn om ook neventakken op het agrarische bedrijf toe te laten. Om te voorkomen dat een neventak uitgroeit tot een hoofdtak en er een omschakeling plaatsvindt van agrarische naar niet-agrarische bedrijfsvoering worden voorwaarden gesteld aan de oprichting van agrarische neventakken.
Agrarisch verwante neventakken worden na verlening van een vrijstelling toegestaan op een agrarisch bedrijf. Voorwaarden voor een neventak zijn dat het een aan de agrarische bedrijfsvoering ondergeschikte tak is, er geen nieuwe bebouwing voor wordt opgericht en dat de omgevingswaarden en de belangen van de nabijgelegen agrarische bedrijven en woningen niet worden gehinderd (denk aan geluidshinder, stankoverlast, een ernstige beperking van hun bestaande rechten en dergelijke) en de infrastructuur nauwelijks meer belast gaat worden. De ondergeschiktheid van de neventak kan worden gegarandeerd door een maximale gebruiksoppervlakte te koppelen aan de nevenactiviteit. Maximaal 200 m^2 van de agrarische bedrijfsgebouwen kan gebruikt worden voor dergelijke neventakken. Zo kan ook voorkomen worden dat een neventak op een agrarisch bedrijf doorgroeit naar een niet-agrarisch bedrijf. Wanneer de agrarische bedrijfsvoering wordt gestaakt en de ondernemer de neventak wel wil blijven voortzetten wordt het bestemmingsplan gewijzigd omdat er dan sprake is van activiteiten in vrijkomen de agrarische bedrijfsgebouwen en niet meer van een nevenactiviteit.

Voorbeelden van agrarisch verwante neventakken zijn (NB dit is geen uitputtende lijst, maar geeft een indicatie van het type bedrijvigheid waar aan gedacht kan worden): loonbedrijven/ agrarische hulpbedrijven, vis- en wormenkwekerij, kaas- of ijsboerderij (in dergelijke gevallen: de productieruimte, niet de winkelruimte), bijenhouderij, dierenpension/hondenkennel, natuur- en landschapsbeheer, hooi- en stro-opslag/handel, veehandel. Ook verschillende vormen van zorgboerderijen kunnen als agrarisch verwante neventak worden aangemerkt. Op voorhand bestaat er geen aanleiding om ten gevolge van deze activiteiten een groter bouwperceel toe te kennen. Detailhandel bij het agrarisch bedrijf (verkoop van eigen of door agrariërs uit de regio geproduceerde agrarische producten) is toegestaan tot een oppervlakte van maximaal 60 m^2.

Dagrecreatieve voorzieningen, kleinschalig kamperen, bed & breakfast, boerderijkamers en dergelijke

In het kader van de veranderende rol van het platteland willen de gemeentes in het Westerkwartier insteken op het stimuleren van recreatieve nevenactiviteiten op het agrarisch bedrijf. Voor de agrariërs kan dit neveninkomsten bieden en de recreatieve infrastructuur in het Wester-

kwartier kan worden uitgebreid, waardoor het gebied aantrekkelijker wordt voor de recreanten. Het bieden van kwaliteit is een belangrijke insteek bij het toestaan van recreatieve nevenfuncties.

Op alle agrarische bedrijven en bij alle woningen wordt het mogelijk gemaakt om een bed-and-breakfast-gelegenheid te creëren. Dit wordt "bij recht" (in de doeleindenomschrijving) mogelijk gemaakt. De maximale oppervlakte van een dergelijke voorziening bedraagt 50 m^2 en moet binnen het bestaande hoofdgebouw (met de bedrijfswoning) worden gerealiseerd. Permanent bewonen is uiteraard niet toegestaan. Daarnaast worden kleinschalige dagrecreatieve voorzieningen (maximaal 60 m^2 binnen bestaande bebouwing) mogelijk gemaakt, gedacht kan worden aan een boerderijwinkel, een boerderijterras, een ontvangstruimte voor rondleidingen of lezingen en dergelijke.

Boerderijkamers vormen een aantrekkelijke aanvulling op het aanbod van kamperen bij de boer en bed-and-breakfast. Elke boerderijkamer (een vakantieappartement op een nog in werking zijnd agrarisch bedrijf) mag afzonderlijk een oppervlakte van maximaal 50 m^2 beslaan, de totale maximale oppervlakte voor deze nevenfunctie bedraagt 250 m^2. Vrijstaande huisjes zijn niet toegestaan, de kamers moeten binnen één bestaand bedrijfsgebouw worden ondergebracht, waarbij een duidelijke ruimtelijke relatie bestaat tussen de vakantieappartementen en de boerderij. Er moet een duidelijke relatie bestaan tussen de boerderijkamers en het hoofdgebouw, deze moeten een beperkte onderlinge afstand hebben. Bij voorkeur wordt een karakteristiek pand gebruikt voor deze functie, ook is het mogelijk om bijvoorbeeld een oude stal op te knappen in gebiedseigen stijl of een niet-passend pand te slopen en op dezelfde plaats een nieuw, in een in de omgeving passende stijl terug te bouwen. Kwaliteit staat voorop. Permanente bewoning is uiteraard niet toegestaan en het toestaan van deze functie mag niet tot gevolg hebben dat de agrarische bedrijfsvoering op nabijgelegen percelen wordt gehinderd.

Het fenomeen kamperen bij de boer (kleinschalig kamperen) heeft in het plangebied geen bijzonder grote vorm aangenomen. Toch lijkt ook in de toekomst belangstelling te bestaan voor deze kleinschalige mogelijkheid. Met name bij particulieren bestaat de wens om een dergelijk kampeerterrein bij de woning te kunnen realiseren. Een kleinschalig kampeerterrein (maximaal 15 plaatsen, geen stacaravans, periode van 15 maart t/m 31 oktober) wordt bij alle agrarische bedrijven mogelijk gemaakt en is op grond van een intergemeentelijke verordening ook toegestaan bij percelen die een woonbestemming hebben. Een dergelijk terrein dient in directe ruimtelijke relatie met het bestemmingsplan te worden gerealiseerd en landschappelijk te worden ingepast. Over de consequenties van het op termijn volledig vervallen van de WOR vindt nog intergemeentelijk overleg plaats. Doel van het vervallen van de WOR is om de gemeentes meer vrijheid te geven hun eigen recreatief beleid in te vullen. De uitkomsten van het intergemeentelijk overleg zullen te zijner tijd in planopzet moeten worden meegenomen.
De gemeente Grootegast heeft recent beleid vastgesteld dat uitgaat van het versterken van de recreatie- en toerismesector in de gemeente. De gemeente ziet op haar grondgebied ook mogelijkheden voor grootschalige ontwikkelingen, bij bijvoorbeeld recreatiegebied Strandheem.

De intergemeentelijke werkgroep recreatie en toerisme gaat nog een discussie voeren over de gevolgen van de afschaffing van de Wet op de Openluchtrecreatie en de mogelijkheden die dit biedt om te komen tot (inter-)gemeentelijk toeristisch-recreatief beleid.

5.3.2. Natuur en landschap

Het plangebied kent belangrijke natuurgebieden maar ook gebieden met belangrijke natuur- en landschapswaarden in relatie met de agrarische functie van het gebied. Tevens zijn voor het gebied ontwikkelingen in de zin van het realiseren van reservaatsgebieden, robuuste verbindingszones en ecologische verbindingszones voorzien. Voor de op te stellen bestemmingsplannen is het dan ook zaak dat deze toekomstgerichtheid ook in de planvorm tot uitdrukking komt zonder dat dit tot planologische schaduwwerking leidt.

Vogel- en Habitatrichtlijn/Natuurbeschermingswet

In en net buiten het gebied komen een aantal natuurgebieden die vallen onder de werking van de Vogelrichtlijn (Lauwersmeer en Leekstermeer) en/of de Habitatrichtlijn (Bakkeveense Duinen). In deze gebieden komen bijzondere habitats en vogelsoorten voor. Met name het Lauwersmeer is zeer rijk aan bijzondere en grote aantallen vogelsoorten, zoals verschillende soorten steltlopers, watervogels, ganzen en roofvogels. Het Lauwersmeer en Leekstermeer zijn ook aangewezen als beschermde wetlands en het Lauwersmeer is een Staatsnatuurmonument. Deze vogel- en habitatrichtlijngebieden kennen een gebieds- en soortenbescherming die ook een externe werking hebben. Dit betekent dat ook buiten de aangewezen beschermde gebieden rekening gehouden moet worden met de mogelijke consequenties die verandering in het plangebied kunnen hebben voor deze gebieden. Daarnaast geldt dat naast deze gebiedsbescherming ook een soortenbescherming geldt. Een beschermde soort die buiten een vogel- en habitatrichtlijngebied voorkomt valt onder hetzelfde beschermingsregime als de soorten die binnen een beschermd natuurgebied voorkomen.

Omdat in het bestemmingsplan vrijstellings- en wijzigingsmogelijkheden en een aanlegvergunningenstelsel opgenomen zullen worden die ontwikkelingen mogelijk maken die de natuurwaarden in deze beschermde natuurgebieden direct of indirect kunnen beinvloeden, zal in het kader van het bestemmingsplan een zogenaamde voortoets moeten worden uitgevoerd om op voorhand mogelijke conflictpunten te onderkennen. In deze voortoets worden de verschillende ontwikkelingsmogelijkheden die het bestemmingsplan biedt (de vrijstellingen, de wijzigingsmogelijkheden en het aanlegvergunningenstelsel) in zijn algemeenheid getoetst aan bekende gebiedskwaliteiten en natuurwaarden. Zo kan een eerste globale inschatting worden gemaakt van de effecten die de verschillende ontwikkelingsmogelijkheden kunnen hebben. Aan de hand van deze uitkomsten wordt bekeken of regelgeving in het bestemmingsplan moet worden opgenomen. Dit kan er toe leiden dat in een aantal gevallen de Natuurbeschermingswet (waarin de Vogel- en Habitatrichtlijn sinds oktober 2005 zijn opgenomen) als toetsingscriterium bij ontwikkelingsmogelijkheden in de voorschriften zal worden opgenomen.

Natuurontwikkeling

Bestaande natuur

De bestaande natuurgebieden worden als zodanig bestemd, waarbij de kwaliteit van de gebieden nog aanleiding kan vormen voor een nuancering van de gebruiksmogelijkheden en het aanlegvergunningenstelsel. Een nat natuurgebied vraagt immers om een ander beschermingsregime als een droog natuurgebied. Bossen worden in eerste instantie (bij een oppervlakte van meer dan 2 hectare of bij een kleinere oppervlakte wanneer zij zeer plaatsbepalend zijn) bestemd als multifunctioneel bos, omdat zij naast een landschappelijke en natuurlijke functie vaak ook een houtproductiefunctie hebben. Wanneer het bos een bijzondere ecologische waarde vertegenwoordigd dan zal dit in de regelgeving nader tot uitdrukking worden gebracht. Daar waar binnen de agrarische gebieden belangrijke specifieke natuur- en landschapswaarden (bijvoorbeeld grootschalige openheid of een waardevol houtsingelgebied) voorkomen, zal dat eveneens in de bestemmingsregeling en de plankaart, nader in beeld worden gebracht.

Nieuwe natuur

Met een bestemmingsplan wordt beoogd de kaders te scheppen voor ontwikkelingen in de komende 10 jaar. Daarbij is het gewenst dat, ondanks de onzekerheid of en waar de voorzienbare ontwikkelingen gaan plaatsvinden, de burger zich toch in redelijkheid een beeld kan vormen van wat het bestemmingsplan zoal mogelijk maakt. Dit speelt onder andere in het geval van de in het plangebied te ontwikkelen nieuwe natuur. Uitgangspunt is daarbij dat deze ontwikkeling primair zal plaatsvinden binnen de EHS-gebieden. Dit laat echter onverlet dat binnen de looptijd van het bestemmingsplan zich buiten EHS situaties kunnen voordoen die vanuit natuur en landschap als kansrijk kunnen worden aangemerkt en, wanneer daarbij geen extra belemmeringen voor de landbouw ontstaan, in principe mogelijk gelaten kunnen worden. Daarvoor zal uitsluitend buiten de agrarische kerngebieden (met uitzondering van gebieden die zijn aangewezen als ecologische of robuuste verbindingszone) een wijzigingsbevoegdheid worden opgenomen voor nieuwe natuurontwikkeling. De voorwaarden uit het Gebiedsplan Groningen worden aangehouden. Daarbij gaat het om:

- grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden is pas aan de orde als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheerbare gebieden zijn verworven;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden mag niet leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden;
- in beginsel worden geen hydrologische bufferzones buiten de EHS ingesteld. Wederzijdse nadelige beïnvloeding van landbouw en natuur wordt voorkomen of beperkt door te streven naar grote, aaneengesloten natuurgebieden met natuurlijke grenzen en zonodig door het treffen van technische maatregelen;
- realisatie van de ecologische hoofdstructuur mag niet leiden tot beperkingen op aangrenzende;
- landbouwgronden (planologische schaduwwerking).

Voor begrensde natuurgebieden die nog niet zijn verworven blijft de landbouwkundige functie gehandhaafd. Functieverandering van landbouw naar natuur is pas aan de orde als de gronden verworven zijn of als een grondeigenaar een beschikking heeft voor particulier natuurbeheer.
Vooruitlopend op de functieverandering is het omgevingsbeleid gericht op behoud van de aanwezige waarden en op het tegengaan van ontwikkelingen die strijdig zijn met de toekomstige natuurontwikkeling. In het POP is dit beleid geconcretiseerd door middel van het toekennen van integrale gebruiksfuncties aan gebieden en het daarbij behorende beleid voor ruimtelijke ordening, water en milieu. Binnen de integrale gebruiksfuncties wordt gestreefd naar meervoudig ruimtegebruik, mits dat geen afbreuk doet aan de hoofdfunctie.
Voor de nog te ontwikkelen ecologische of robuuste verbindingszones zal nog een extra bepaling gaan gelden, namelijk dat in deze gebieden geen ontwikkelingen plaats mogen vinden die de toekomstige realisatie als ecologische of robuuste verbindingszone kunnen frustreren. Grootschalige ontwikkelingen zoals nieuwe agrarische bouwblokken of intensieve recreatieve ontwikkelingen kunnen hier niet worden toegestaan.

Bestaande landschapselementen

De meest in het oog springende landschapselementen in het plangebied zijn de houtsingels. Door de schaalvergroting in de landbouw en de kosten voor het onderhoud van deze singels staat het behoud van de houtsingels onder druk. Door de gemeentes Grootegast, Leek en Marum wordt gewerkt aan een Houtsingelhoofdstructuur die een visie en spelregels geeft over hoe moet worden om gegaan met de houtsingels. Doel is om waar mogelijk de houtsingelstructuur te optimaliseren. Er is een onderscheid gemaakt in verschillende deelgebieden, waarbij vervolgens een onderscheid is gemaakt tussen de waardevolle en minder waardevolle gebieden. In de eerste gebieden wordt ingezet op behoud, herstel en ontwikkeling van de houtsingels en in de laatste gebieden is het mogelijk om houtsingels te verwijderen mits ze gecompenseerd worden. De houtsingels zullen door ze op te nemen in de doeleindenomschrijvingen van de relevante gebiedsbestemmingen onderdeel gaan uitmaken van de gebiedsbestemmingen. In het bestemmingsplan zal daarnaast een aanlegvergunningenstelsel worden opgenomen voor het aanleggen, aanplanten, verwijderen en beschadigen van bomen en/of andere houtopstanden. In het aanlegvergunningenstelsel worden voor de verschillende, in de visie Houtsingel hoofdstructuur opgenomen, deelgebieden specifieke regels openomen. Omdat met name de compensatieregeling niet kan worden vastgelegd in een bestemmingsplan wordt dit te zijner tijd geregeld in de Algemene Plaatselijke Verordening. Door deze elementen waar mogelijk onderdeel van de gebiedsbestemming te laten zijn is een eenvoudige procedure mogelijk en komt ook de verwevenheid van de natuur- en landschapswaarden met het agrarische gebruik tot uitdrukking en daarmee de impliciete noodzaak deze belangen integraal af te wegen bij voorgenomen ontwikkelingen. Dit geldt dan zowel bij voorgestane ontwikkelingen vanuit de landbouw maar ook vanuit natuur en landschap.

Houtsingelgebied

Open landschap

Naast de houtsingels komen er andere waardevolle landschapselementen voor. Een deel van deze elementen zijn ook vanuit bodemkundig of cultuurhistorisch oogpunt interessant. Het gaat om elementen zoals dobben, sloten, vaarten, reliëf, petgaten en wierden. Deze waardevolle elementen worden als zodanig bestemd of aangeduid. Er is een aanlegvergunning nodig om deze elementen aan te passen, te verwijderen of aan te leggen. In algemene zin zal het aanlegvergunningenstelsel zo direct mogelijk worden gekoppeld aan de specifieke gebiedskwaliteiten. Naast de praktische voordelen hiervan, komt dit ook de acceptatie en de handhaving van deze regelgeving ten goede.
Een ander bijzonder landschap is het gebied Middag-Humsterland met haar openheid, kronkelsloten, onregelmatige blokverkaveling en wierden. In dit gebied is een convenant afgesloten over het behoud van deze landschapselementen. De landschapskenmerken waarvan het behoud is overeengekomen worden opgenomen en beschermd in het bestemmingsplan. Daarnaast komen nog een paar karakteristieke open poldergebieden voor in het Westerkwartier en in het noordelijk deel, die vaak ook van belang zijn voor de weidevogels. Ook voor deze gebieden zal een specifieke regeling in het bestemmingsplan worden opgenomen die voorstaat de openheid van het gebied, de hoge grondwaterstand en de veelheid aan sloten te behouden.

5.3.3. Cultuurhistorie en archeologie

<u>Bovengronds</u>

In het plangebied is de ontstaansgeschiedenis op een groot aantal punten nog zeer herkenbaar. Als meest markante voorbeelden kunnen de wierden en dijken genoemd worden en een aantal diepen en waterlopen. Een heel bijzonder fenomeen vormen de kruinige percelen en het grillige kavelpatroon in het Middag-Humsterland. Daarnaast komen er in het gebied gebouwen voor die als cultuurhistorisch waardevol moeten worden aangemerkt. Dit heeft niet alleen betrekking op Rijksmonumenten, maar ook gebiedseigen en karakteristieke bebouwing speelt een rol bij de cultuurhistorische identiteit van het gebied.

Cultuurhistorische waardevolle brug

Het is zaak dat deze kwaliteit ook in de toekomst herkenbaar blijft. Het is dan ook nodig om op onderdelen de algemene planologische benadering hierop toe te spitsen door bijvoorbeeld een specifiek aanlegvergunningenstelsel voor het gebied Middag-Humsterland, dan wel door voor zeer karakteristieke bebouwing een aanduiding "te handhaven hoofdvorm" op te nemen. Zoals al bij het beleid ten aanzien van natuur en landschap (paragraaf 5.3.2.) is aangegeven vragen ook de dobben, wierden en oorspronkelijke dijken om een aanvullende, op de bescherming gerichte, regeling.

Ondergronds

Op basis van activiteiten in de ondergrond zijn in het plangebied ook sporen blootgelegd of bekend van vroegere bewoning of menselijke activiteiten. Een aantal van deze gebieden hebben op de Archeologisch Monumentenkaart (AMK) de status van archeologisch monument en kennen vanuit de Monumentenwet dan ook een specifieke beschermingsregeling. Echter met het oog op de signaleringsfunctie ten behoeve van ontwikkelingen in de omgeving van deze monumenten is het zaak daarvoor in het bestemmingsplan een aanvullende regeling op te nemen bijvoorbeeld in de vorm van een nadere-eisen procedure waarmee zaken die niet direct betrekking hebben op het monument - maar plaatsvinden in de nabije omgeving - daar toch op afgestemd moeten worden. Door middel van een nadere-eisenregeling (dit is overigens een lichte procedure) kunnen burgemeester en wethouders afspraken met een initiatiefnemer maken over bijvoorbeeld de positionering van de gebouwen.

Gelet op de ontstaansgeschiedenis van het gebied moet er rekening mee worden gehouden dat bij grondwerkzaamheden op nog veel meer plaatsen sporen uit het verleden kunnen worden aangetroffen. Het is dan ook nodig om in de planopzet de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden met de archeologische verwachtingswaarde als een afbeelding bij de toelichting op te nemen. De provincie Groningen is van mening dat voor elke bodemingreep een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. De gemeentes vinden dit een zwaar middel, die niet effectief is voor kleine ingrepen, voor ingrepen in gebieden waar de bodem in het verleden al verstoord is en niet handhaafbaar en uitvoerbaar. Daarom wordt ervoor gekozen om bij bouwplannen eerst te overleggen met de provinciaal archeoloog over de nut en noodzaak van een archeologisch onderzoek. Dit is onder andere afhankelijk van de diepte en de oppervlakte van het bouwplan. Voor de juridische regelgeving zal de voorbeeldregeling van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek nader verfijnd moeten worden zodat daarmee een in de praktijk handhaafbare en toetsbare regeling ontstaat.

5.3.4. Vrijkomende agrarische bedrijven (VAB)

Door het proces van schaalvergroting in de landbouw zullen ook in de toekomst agrarische bedrijfspanden vrijkomen.
Recent is daarvoor de intergemeentelijke beleidsnota VAB vastgesteld. Waarmee, vooruitlopend op het nieuwe bestemmingsplan, via artikel 19.2 WRO andere gebruiksmogelijkheden voor vrijkomende agrarische bedrijfspanden mogelijk kunnen worden gemaakt. De hergebruiksmogelijkheden in deze nota spitsen zich toe op het gebruik voor wonen, kleinschalige bedrijfsmatige of maatschappelijke, sociale functies in de lichtste milieucategorieën (categorie 1 en 2).De toe te laten functies zullen in het bestemmingsplan afgestemd moeten worden op de specifieke gebiedskwaliteiten; in de overwegend agrarische gebieden gaat de voorkeur uit naar agrarisch

verwante activiteiten en in de gebieden met landschappelijke en natuurlijke waarden naar onder andere extensieve recreatie en natuur- en landschapsbeheer. Daarbij kan ook ruimte gelaten worden om hoofdgebouwen, die bouwtechnische beperkingen kennen om binnen de condities van het Bouwbesluit een woonfunctie te realiseren, te mogen slopen en vervangende, passende nieuwbouw te realiseren. Aan de mogelijkheid voor hergebruik dient een saneringsregeling te worden gekoppeld zoadat overbodige en/of landschapsontsierende bebouwing wordt gesloopt. Door middel van een zonering kan daarbij een nuancering van de toe te laten functies aangegeven worden afhankelijk van de bestemming van het gebied. Binnen deze verruimde benadering zou een vrijkomende boerderij ook verbouwd kunnen worden voor recreatieappartementen. Een voorbeeldregeling is opgenomen als bijlage 5. In bijlage 6 is een voorbeeld opgenomen van een sloopbepaling.

5.3.5. Niet agrarische bedrijven

Bestaande bedrijven

In het plangebied komen van oudsher een aantal niet agrarische bedrijven (aannemers, transportbedrijven, garages et cetera) voor welke in meer of mindere mate een relatie hebben met het landelijk gebied en welke allemaal hun specifieke achtergrond kennen waarom zij niet op een bedrijventerrein bij een kern gevestigd zijn.

Ook voor de toekomst zal het voor de meeste bedrijven van belang zijn om juist op deze plek gevestigd te blijven en zich verder te kunnen ontwikkelen. In die gevallen waar de bedrijfsontwikkeling ook uitbreiding van de gebouwen wenselijk maakt is het zinvol om te bezien of dat ook niet het moment is om verplaatsing naar bedrijventerrein na te streven. Dit laat onverlet dat, tenzij de omgevingsaspecten of de historie met betrekking tot de totstandkoming van deze locatie zich daar ernstig tegen verzetten, voor alle bedrijven een bescheiden uitbreiding van de bestaande bebouwing kan worden toegestaan. Met het oog op de leefbaarheid van het landelijk gebied en de afgeleide werkgelegenheid daarvan in de dorpen is een dergelijk actieve opstelling gewenst vooral omdat bij de dorpen ook onvoldoende vestigingslocaties beschikbaar zijn en de verplaatsing van bijvoorbeeld een loonbedrijf naar de kern alleen maar extra overlast in de kern tot gevolg heeft. Bovendien horen bepaalde niet-agrarische bedrijven helemaal niet thuis op een bedrijfsterrein, denk aan het eerder genoemde loonbedrijf, een horecabedrijf of een verblijfsrecreatief bedrijf. Voor de bedrijven die echt aan het buitengebied zijn gebonden moeten ook passende mogelijkheden worden geboden.

Wanneer verplaatsing niet tot de mogelijkheden behoort en de omgevingsaspecten zich niet verzetten tegen een verdergaande uitbreiding dan kan daarvoor ruimte worden geboden die nadrukkelijk is afgestemd op de concrete situatie van het bedrijf. Daartoe zal, de planologische historie (retrospectieve toets; zie onderstaande tabel) van het bedrijf in het te zijner tijd op te stellen bestemmingsplan in beeld gebracht worden, de mate van gebondenheid aan het

landelijk gebied, de omgevingsaspecten en in welke gevallen meer ruimte geboden kan worden dan de in de jurisprudentie vaak gehanteerde verruiming van 10% ten opzichte van de bestaande oppervlakte[1]. Een voorbeeld van een dergelijk overzicht is onderstaand in beeld gebracht.

adres	*naam*	*planologische historie*	*binding landelijk gebied*	*omgevings-aspecten*	*recente ontwikke-lingen*	*voorgestane ontwikkeling*
A		*reeds in vigerend plan bestemd*				
B		*via part. herz./wijz. ont-staan*				
C		*artikel 19-procedure*				
D		*wrakingsprocedure loopt*				

De uitkomsten van deze toets worden per bedrijf vertaald naar het bestemmingsplan om zodoende zo concreet mogelijk maatwerk te leveren voor de verschillende bedrijven. Daarbij wordt de bestaande bedrijfsfunctie als uitgangspunt genomen. Via een wijzigingsprocedure kan een qua omgevingshinder vergelijkbare of minder zware bedrijfsactiviteit worden toegestaan. Tevens wordt een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om bestaande bedrijven met 25% van de bestaande oppervlakte uit te breiden. Voorwaarde voor deze uitbreiding is dat het bedrijf heeft aangetoond dat een verplaatsing naar een bedrijventerrein niet mogelijk is, dat het bedrijf gebonden is aan het landelijk gebied en de omgevingswaarden niet onevenredig worden aangetast.

Nieuwe bedrijven

Het bestemmingsplan zal geen ruimte bieden voor nieuwe niet agrarische bedrijven anders dan de bedrijven die kunnen ontstaan op basis van de hiervoor beschreven benadering bij de vrijkomende agrarische bedrijven.

Gaswinning

Gaswinning speelt een belangrijke rol in Groningen. Hiervoor zijn meerdere voorzieningen aanwezig in het gebied, de meest in het oog springende voorziening is gaswinlokatie bij Grijpskerk. Voor de gaswinning worden in het bestemmingsplan passende regelingen opgenomen, met name ten aanzien van het aspect externe veiligheid.

5.3.6. Wonen

Bestaande woningen

Het wonen is als zelfstandige functie al heel lang een element in het landelijk gebied. Door het beëindigen van agrarische bedrijven is het aantal percelen met een woonfunctie beduidend toegenomen zonder dat sprake is van een verdere verstening van het landelijk gebied. Sterker nog

[1] De raad van de gemeente Grootegast heeft bij de vaststelling van de kadernota aangegeven dat ze van mening is dat voor champignonkwekerijen een uitbreiding van 10% te beperkt is. De sector moet kunnen uitbreiden, zonder bij voorbaat een maximum uitbreidingspercentage aan te geven. Bij de opzet van het bestemmingsplan dienen de mogelijkheden hiertoe nader onderzocht te worden.

door de beëindiging van de agrarische bedrijfsvoering is de potentiële verstening van het landelijk gebied beduidend afgenomen. Op dit moment bestaat er echter een toenemende belangstelling voor het wonen in het landelijk gebied. Daarbij is van belang dat in het landelijk gebied de woningen een zeer grote verscheidenheid in oppervlakte, hoogte en volume kennen. Het gaat hier om onder andere voormalige landarbeiderswoningen, verzelfstandigde bedrijfswoningen en voormalige agrarische bedrijfswoningen. Naast de verscheidenheid in de oppervlakte aan hoofdgebouwen komt ook een zeer grote verscheidenheid aan aantallen en oppervlaktes aan bijgebouwen per perceel voor. Het is dan ook niet mogelijk om in één regeling en met één oppervlaktemaat recht te doen aan deze verscheidenheid. Van belang is dat de te ontwikkelen regeling voldoende ruimte laat om te kunnen voldoen aan de huidige woonwensen en (bouwtechnische) eisen. De maat zoals die in het POP wordt gehanteerd van 200 m^2 voor het hoofdgebouw en de aan- en uitbouwen en vrijstaande bijgebouwen biedt voor een groot aantal woningen voldoende mogelijkheden.
Omdat echter sprake is van een gezamenlijke maat voor de woning en de bijgebouwen doet de situatie zich voor dat verruiming van kleine woningen alleen kan wanneer aanwezige bijgebouwen worden gesloopt, terwijl deze ook een functie hebben voor bijvoorbeeld het hobbymatig houden van dieren. Het hobbymatig houden van dieren is juist een van de aspecten die het wonen in het landelijk gebied zijn extra mogelijkheden geeft ten opzichte van het wonen in de kern. Het is dan ook zaak om de regeling voor de woonbestemmingen zodanig vorm te geven dat een afzonderlijke oppervlaktemaat wordt geregeld voor de woning en de aan- en uitbouwen en bijgebouwen en dat het meerdere aan oppervlakte in de huidige omvang wordt geaccepteerd. Hierbij wordt in aansluiting op de benadering in de beleidsnota VAB, uitgegaan van een oppervlaktemaat van 120 m^2 voor het hoofdgebouw, van 50 m^2 voor het aangebouwde bijgebouw en 130 m^2 voor losstaande bijgebouwen dan wel de oppervlakte per bijgebouw zoals die op het moment van de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan aanwezig is.

Om op dit punt in het bestemmingsplan ook de nodige flexibiliteit te houden wordt er voor gekozen om aan het totale perceel een woonbestemming te geven en het hoofdgebouw min of meer te fixeren binnen een zone van 20 meter diep, gemeten vanuit de bestaande voorgevel. Voor goothoogte en dakhelling wordt aangesloten bij de bestaande situatie.
In de bestemmingsplannen zal tevens een regeling voor beroep aan huis worden opgenomen.

Wonen in houtsingelgebied

<u>Meervoudige bewoning/boerderijsplitsing</u>
Zoals hiervoor reeds is opgemerkt kennen de panden in het landelijk gebied met een woonfunctie zeer verschillende en in sommige gevallen zeer grote inhoudsmaten. Dergelijk grote volumes bieden mogelijkheden voor meervoudige bewoning. Deze meervoudige bewoning biedt ook mogelijkheden voor de instandhouding van karakteristieke panden. Tegen deze achtergrond wordt dan ook alleen bij karaktervolle bebouwing ruimte geboden voor meervoudige bewoning. Is een karakteristiek pand groter dan 1.000 m^3 dan kan ruimte gelaten worden voor

2 wooneenheden; is het pand groter dan 1.500 m^3 dan kan zelfs ruimte geboden worden voor 3 wooneenheden. Meerdere appartementen in het pand zijn bijvoorbeeld mogelijk wanneer het gaat om een zorgboerderij, waarbij de cliënten op het terrein wonen. Deze maten zijn overigens gebaseerd op normen die elders in het land worden aangehouden. Waar de regeling primair geënt is op het karakteristieke hoofdgebouw kan het echter voorkomen dat ook het bijgebouw dermate karakteristiek is dat het toelaatbaar is deze bij de verbouw te betrekken. Een dergelijke hiervoor genoemde regeling zal in de bestemmingsplannen worden opgenomen wanneer blijkt dat dit niet ten koste gaat van het woningbouwcontingent. Wanneer dit wel het geval is, zal nog een nadere afweging worden gemaakt door de gemeentes.

Rood-voor-rood-benadering

Om minder passende (voormalige bedrijfs-)gebouwen in het landelijk gebied te slopen is een actieve opstelling gewenst. Het simpelweg onder het overgangsrecht brengen van verstorende bebouwing leidt niet automatisch tot sloop van deze gebouw, vaak verpauperen deze gebouwen of worden soms aangewend voor ongewenste activiteiten. Het slopen van deze gebouwen is in verband met de ruimtelijke kwaliteit juist wel wenselijk. Om kwaliteitswinst te behalen is daarom een regeling nodig die aanspoort om de ontsierende bebouwing te slopen en, gelet op de hoge kosten die daarmee gemoeid gaan, vervangende economische dragers te creëren. Er moet daarmee wel een aantoonbare verbetering van de ruimtelijke kwaliteit ontstaan, Doel van de regeling is om te komen tot kwaliteit van landschap en bebouwing, niet het financieel gewin van een individu. Dit kan onder andere worden bereikt door middel van een vereveningsconstructie of het oprichten van een landschapsonderhoudsfonds. Op deze wijze kan ook op de langere termijn de instandhouding van de ten behoeve van de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit aangelegde landschapselementen worden gegarandeerd.

Op basis van deze benadering kan ter compensatie van minimaal 850 m^2 landschapsontsierende bedrijfsgebouwen onder voorwaarden een bouwkavel voor een woning worden toegekend. Deze woning kan ter plaatse worden gebouwd maar ook in een bebouwingslint of in aansluiting op een kern. De maatvoering van deze woning komt overeen met de maatvoering zoals die aan het begin van deze paragraaf is genoemd. De mogelijkheid voor deze vervangende woningbouw zal vorm moeten worden gegeven in een wijzigingsprocedure ex artikel 11 WRO, waarbij naast de kwantitatieve aspecten ook condities kunnen worden gesteld met betrekking tot de ruimtelijke kwaliteitswinst of compensatiemaatregelen (landschappelijke inpassing, kleinschalige waterberging en dergelijke) en de relatie met de in de omgeving aanwezige functies. Voorlopig wordt dit aspect niet meegenomen in de planvorming, omdat hier in de Stuurgroep Regio West nog afspraken over worden gemaakt.

Rood-voor-groen-benadering (landschapsversterking)

Om de landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van het landelijk gebied substantieel te vergroten wordt het mogelijk gemaakt om nieuwe buitenplaatsen en/of nieuwe landgoederen te realiseren. Onderdeel van een dergelijke ontwikkeling is dat een wezenlijke oppervlakte multifunctioneel bos moet worden aangelegd. Bij een nieuw landgoed gaat het dan om minimaal 25 hectare nieuw bos en bij nieuwe buitenplaatsen of borgwonen moet minimaal 5 hectare bos worden aangelegd. Om de openbaarheid en toegankelijkheid van deze nieuwe bossen te garanderen zullen de nieuwe bossen onder de Natuurschoonwet moeten vallen. De Natuur-

schoonwet stelt namelijk als eis dat 90% van het landgoed toegankelijk moet zijn voor het publiek. Qua situering van de nieuwe landgoederen wordt met name gedacht aan de hoger gelegen gasten.

5.3.7. Recreatie en toerisme

Verblijfsrecreatieve voorzieningen

De bestaande bedrijven zullen positief worden bestemd waarbij in overleg met de ondernemers bezien zal worden welke ontwikkelingsmogelijkheden binnen de bestaande terreinen kunnen worden toegestaan zodat de bedrijven in kunnen spelen op de veranderingen in de markt. Dit kan leiden tot een verruiming van de bouwmogelijkheden voor de centrale voorzieningen maar kan ook betrekking hebben op de aard en de samenstelling van de kampeermiddelen (tenten, caravans, stacaravans, trekkershutten) of het toestaan van recreatiewoningen. Een belangrijk criterium bij het toetsen van de toelaatbaarheid van de voorgestane ontwikkelingen, vormt de landschappelijke uitstraling en consequenties voor de in de omgeving aanwezige functies. Aan kleinschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen in de vorm van kleinschalig kamperen en boerderijkamers is reeds aandacht besteed in paragraaf 5.3.1.

De gemeentes richtten zich in eerste instantie op kwaliteitsverbetering van de bestaande verblijfsrecreatieve voorzieningen. Nieuwe verblijfsrecreatieve terreinen vragen een goede afweging en daarom worden er geen mogelijkheden voor nieuwe terreinen in de bestemmingsplannen opgenomen. Nieuwe verblijfsrecreatieve terreinen moeten worden gerealiseerd via een partiële herziening van het bestemmingsplan. Er zal wel een wijzigingsmogelijkheid worden opgenomen om op bestaande recreatiebedrijven (bijvoorbeeld camping of hotel) ten behoeve van kwaliteitsverbetering en verbreding, maximaal 10 recreatiewoningen (of chalets/stacaravans groter dan 50 m^2) mogelijk te maken. De recreatiewoningen dienen qua exploitatie deel uit te maken van het recreatiebedrijf en bestemd zijn voor de toeristische verhuur (geen tweede woningen of permanente bewoning).
Nieuwe bungalowparken worden, conform het provinciale moratorium op de aanleg van nieuwe parken met recreatiewoningen en chalets/stacaravans met een oppervlakte van meer dan 50 m^2 niet toegestaan.
Permanente bewoning van recreatieverblijven is uiteraard niet toegestaan.

Bestaande en nieuwe dagrecreatieterreinen en -voorzieningen

De voorzieningen voor de dagrecreatie (manege, zwemplassen, sport- en speelterreinen, picknickplaatsen) zijn van belang voor de inwoners van het gebied en voor de toeristen. Omdat het provinciaal en gemeentelijk beleid gericht is op het aantrekkelijker maken van de gemeente voor de recreant is het noodzakelijk om de bestaande voorzieningen een goede toekomstgerichte regeling te bieden en daarnaast mogelijkheden te bieden voor eventuele nieuwe dagrecreatieve voorzieningen.

De bestaande dagrecreatieve voorzieningen worden positief bestemd. Omdat deze bedrijven in principe aan het buitengebied gebonden zijn wordt wat meer uitbreidingsruimte geboden dan bij andere niet-agrarische bedrijven het geval is. In de overwegend agrarische gebieden zijn nieuwe intensieve dagrecreatieve bedrijven in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen toegestaan. Bestaande bedrijven in de kernrandzone kunnen tot 25% van de bestaande bebouwing

uitbreiden, de andere bedrijven tot 15%. In de gebieden met natuurwaarden zijn geen nieuwe intensieve recreatieve bedrijven toegestaan. Bestaande bedrijven mogen hier met maximaal 15% uitbreiden.

Nieuwe dagrecreatieve voorzieningen worden wenselijk geacht. Deze nieuwe voorzieningen moeten een aanvulling vormen op de bestaande voorzieningen en niet 'meer van het zelfde' zijn. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de extensieve, rustige en kleinschalige voorzieningen (bijvoorbeeld een recreatieknooppunt met kano- en fietsverhuur en beperkte voorzieningen in de vorm van bijvoorbeeld een kiosk en kleedruimte) en de meer intensieve en grootschalige voorzieningen (zwem- en surfplas, golfbaan) die grote aantallen bezoekers trekken.

De eerst genoemde voorzieningen sluiten bij voorkeur aan op bestaande routenetwerken of zijn de complementering van een routenetwerk en worden bijvoorbeeld gevestigd in vrijkomende agrarische bedrijfscomplexen. Daarvoor zullen in het bestemmingsplan bepalingen worden opgenomen. Een groot deel van deze voorzieningen zullen vallen onder de regeling voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen. Afwegingspunten zullen zijn de nabijheid tot een kern, de infrastructuur, de maximale oppervlakte, de kwaliteitswinst en dergelijke. Door middel van een zonering en/of quotering kunnen gebieden worden aangewezen die geschikt zijn voor bepaalde typen voorzieningen en kan desgewenst een maximum aantal bedrijven of voorzieningen worden vastgesteld.

De nieuwe intensieve en grootschalige voorzieningen moeten worden gevestigd in de nabijheid van de snelweg of een belangrijke doorgaande weg of sluiten aan op bestaande intensieve recreatieterreinen, zoals Strandheem, de zone Marum-Trimunt en Landgoed Nienoord. Gelet op de omvang van dergelijke voorzieningen en de grote aantallen bezoekers die ze zullen aantrekken zal voor deze voorzieningen een zelfstandige bestemmingsplanprocedure gevolgd moeten worden.

Routegebonden recreatie

Voor de routegebonden recreatie zijn een goed netwerk van paden en (vaar)wegen, pleisterplaatsen, veiligheid en goede verwijzingen van groot belang. Waar mogelijk zal met het systeem van aanlegvergunningen worden gehanteerd voor de aanleg van nieuwe paden. In de kwetsbaardere gebieden zal worden gewerkt met een wijzigingsbevoegdheid, waarbij de natuur- en landschapswaarden een belangrijk onderdeel van de toetsing zullen vormen.

5.3.8. Infrastructuur

Vaarwegen

De hoofdvaarwegen krijgen inclusief de bijbehorende waterkeringen de primaire bestemming "water". Daarbinnen is het mogelijk om de noodzakelijke kunstwerken aan te leggen en kruisingen met (spoor)wegen te realiseren.

Autowegen

Alle wegen met een uitgesproken verkeersfunctie zullen in principe van bermsloot tot bermsloot, tot "verkeersdoeleinden" worden bestemd.

Aan de gebieds- en erfontsluitingswegen zal een wijzigingsbevoegdheid worden gekoppeld voor incidentele verbeteringen, passagemogelijkheden of aanpassingen ten behoeve van de inrichting als 60 km/uur gebied.

Treinverkeer
In het bestemmingsplan zal rekening moeten worden gehouden met een verdubbeling van de spoorlijn Groningen-Leeuwarden. Bij de opzet van het bestemmingsplan zal moeten worden bezien of dit direct in het bestemmingsplan kan worden meegnomen of dat daarvoor een wijzigingsbevoegdheid moet worden opgenomen inclusief de eventueel noodzakelijk blijkende (geluidswerende) voorzieningen.

Technische infrastructuur
De in het plangebied aanwezige aardgastransportleidingen, hoogspanningsleiding en straalpad zullen als dubbelbestemming met de bijbehorende beschermingszones, conform de informatie van de leidingbeheerder opgenomen worden.

5.3.9. Overige punten

Ruimtelijke kwaliteit
In deze kadernota wordt op verschillende plaatsen gesproken over ruimtelijke kwaliteit dan wel dat bij bepaalde ontwikkelingen deze getoetst moeten worden op de mogelijke consequenties voor de ruimtelijke kwaliteit. Alleen er bestaat niet zoiets als een samenhangend ruimtelijk kwaliteitsdocument. Wel is daarvoor veel materiaal beschikbaar in de gemeentelijke welstandnota's en het document Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier. In de toelichting op de te zijner tijd op te stellen bestemmingsplannen zal dan ook een paragraaf Ruimtelijke Kwaliteit worden opgenomen die voldoende concreet zal moeten zijn om daar in voorkomende gevallen aan te kunnen toetsen.

Handhaving
Het opstellen van regels is één, maar het handhaven daarvan is twee. Handhaving van bestemmingsplannen is naast de relatief geringe bestuurlijke prioriteit die daaraan werd gegeven ook achter gebleven omdat de toetsbaarheid van planvoorschriften te wensen over liet. Het is daarom zaak om in een vroegtijdig stadium van het planproces aandacht te besteden aan de formulering en de inhoudelijke aspecten van de planvoorschriften. Dit komt ook de acceptatie van de regelgeving door de direct belanghebbende ten goede.

5.4. Water- en milieuaspecten

Water
Leidend voor het onderdeel water is het intergemeentelijk waterplan waarin de visie met betrekking tot het waterbeheer is beschreven voor het jaar 2020. De maatregelen die bij de visie behoren zullen nog worden vastgelegd in een uitvoeringsprogramma. Uitgangspunt voor de op te stellen bestemmingsplannen is dat water benoemd en vastgelegd wordt als water, voor zover het water van belang is voor het goed functioneren van het watersysteem. De watergangen met een beperkte betekenis (kleine sloten en dergelijke) maken onderdeel uit van de gebiedsbestemming. Het waterplan heeft daarnaast een belangrijke functie bij de watertoets voor de op te stellen bestemmingsplannen. Het fenomeen waterberging dat in het plangebied speelt voor het

Leekstermeer en het Oud Diep heeft geen bijzondere planologische consequenties. Eventueel andere locaties zullen aangewezen worden via een uitwerking van het POP en zullen dan hun vertaling moeten krijgen in het bestemmingsplan. Kleinschalige waterberging vindt in principe plaats op laaggelegen gronden (agrarisch of natuur) en natuurlijke laagtes. Er mag geen overlast ontstaan naar aangrenzende percelen.

Voorafgaand aan het opstellen van de bestemmingsplannen zal in het kader van de watertoets zo vroeg mogelijk overleg plaatsvinden met de betrokken watersschappen.

Bodem

Voor de vier deelnemende gemeenten zijn zogenaamde bodemkwaliteitskaarten vatgesteld. Hiermee zijn de mogelijkheden voor hergebruik van grond in het buitengebied vastgelegd. Uitgangspunt is dat het buitengebied schoon is en schoon moet blijven. Uitzonderingen hierop vormen enkele bekende lokaties met bodemvervuiling. Daarnaast zijn voormalige bodembedreigende activiteiten opgenomen in het zogenaamde Historisch Bodem Bestand (HBB). Hierin zijn onder andere gedempte watergangen, stortplaatsen en bedrijven opgenomen. Deze informatie is met name van belang wanneer in het bestemmingsplan functieveranderingen mogelijk worden gemaakt. Afhankelijk van de concrete situatie kan de informatie uit het bodemonderzoek aanleiding zijn voor aanvullende bepalingen in het kader van het bestemmingsplan.

Luchtkwaliteit

De op te stellen bestemmingsplannen zijn, voor wat betreft aspecten die het oogpunt van luchtkwaliteit, zeer consoliderend van aard. Er is ook van uit gegaan dat de luchtkwaliteit voldoet aan de normen. Op voorhand wordt geen bijzondere ruimte geboden voor het ontwikkelen van nieuwe locaties. Aan dit aspect hoeft dan ook beperkt aandacht te worden geschonken.

Externe veiligheid

Bij het opstellen van de bestemmingsplannen zal aan dit punt ondanks het consoliderende karakter van deze plannen bijzondere aandacht moeten worden besteed. De in en indirect grenzend aan het plangebied aanwezige bedrijven zullen wanneer het bestemmingsplan wordt opgesteld nader getoetst moeten worden op de mogelijke externe werking. Daarbij zal inzicht in de aard en het aantal bedrijven worden gegeven.

Geluid

Voor de vier gemeenten is recent een geluidsniveaukaart vastgesteld. Deze kaarten geven een goed beeld van de mogelijke akoestische consequenties als een nieuw geluidgevoelige functie wordt mogelijk gemaakt. Omdat het denkbaar is dat bij een berekening geënt op een concrete situatie toch andere mogelijkheden kunnen blijken dan op basis van de geluidsniveaukaart mocht worden verwacht, is het zinvol om in de planvoorschriften een juridische koppeling te leggen met de Wet geluidhinder om daarmee zo specifiek mogelijk de akoestische mogelijkheden/beperkingen in beeld te brengen.

Flora en fauna

Bij het maken van ruimtelijke plannen moet rekening worden gehouden met de (beschermde) flora en fauna. In de nog op te stellen bestemmingsplannen zal in de vorm van een beknopte beschrijving van de bestaande situatie aandacht worden besteedt aan de natuurlijke waarden.

Omdat het bestemmingsplan in principe conserverend van aard is, zal geen uitgebreid ecologisch onderzoek worden uitgevoerd. Het bestemmingsplan zal te zijner tijd wel een aantal ontwikkelingsmogelijkheden kennen. Omdat op voorhand niet ingeschat kan worden welke ontwikkelingen wel of niet plaats zullen vinden. In de flexibiliteitsbepalingen (vrijstellingen, wijzigingen) en de aanlegvergunningenstelsels zal daarom een toets aan de natuurlijke waarden en/of de Natuurbeschermingswet worden opgenomen.
Voor de flora en fauna geldt daarnaast ook een algemene zorgplicht; niet alleen bij het opstellen van plannen.

6. Proces

6.1. Proces en procedure Kadernota

Het proces is van start gegaan met het opstellen van een drietal themanotities (natuur&landschap, landbouw, wonen&werken). De input voor deze themanotities is geleverd door de drie themagroepen. In een drietal avonden is gesproken over het bestaande beleid, is een analyse van kansen, potenties, bedreigingen en knelpunten uitgevoerd en zijn de wensen voor de nieuwe beleidskaders verwoord.

Omdat bleek dat de drie themanotities elkaar op een aantal punten tegenspraken is een zogenaamde afstemmingsnotitie opgesteld. In deze afstemmingsnotitie zijn keuzes gemaakt over de te volgen beleidslijnen.

Hierna is een concept-Kadernota opgesteld. Het beleid, de wensen en de gebiedsanalyse zijn vertaald in een aantal kaders. Deze kaders zijn verwoord in de onderhavige nota.

De concept-Kadernota wordt nog besproken in de klankbordgroep en zal nog worden voorgelegd aan de de stuurgroep. Waar nodig zal de concept-Kadernota naar aanleiding van dit overleg worden aangepast of aangevuld. De uiteindelijke Kadernota zal begin 2006 in de inspraak worden gebracht waarna alle burgers hun mening kunnen geven over het voorgenomen beleid. Naar aanleiding van de inspraak vindt mogelijk nog een aanpassing plaats. De uiteindelijke Kadernota vormt de basis voor de nieuwe bestemmingsplannen buitengebied.

6.2. Opstellen bestemmingsplan Buitengebied

Nadat de Kadernota is vastgesteld door de verschillende gemeenteraden kunnen de afzonderlijke gemeentes aan de slag met het integraal herzien van hun bestemmingsplannen buitengebied. Het streven is erop gericht om in de tweede helft van 2006 de herzieningsopgaaf te starten.

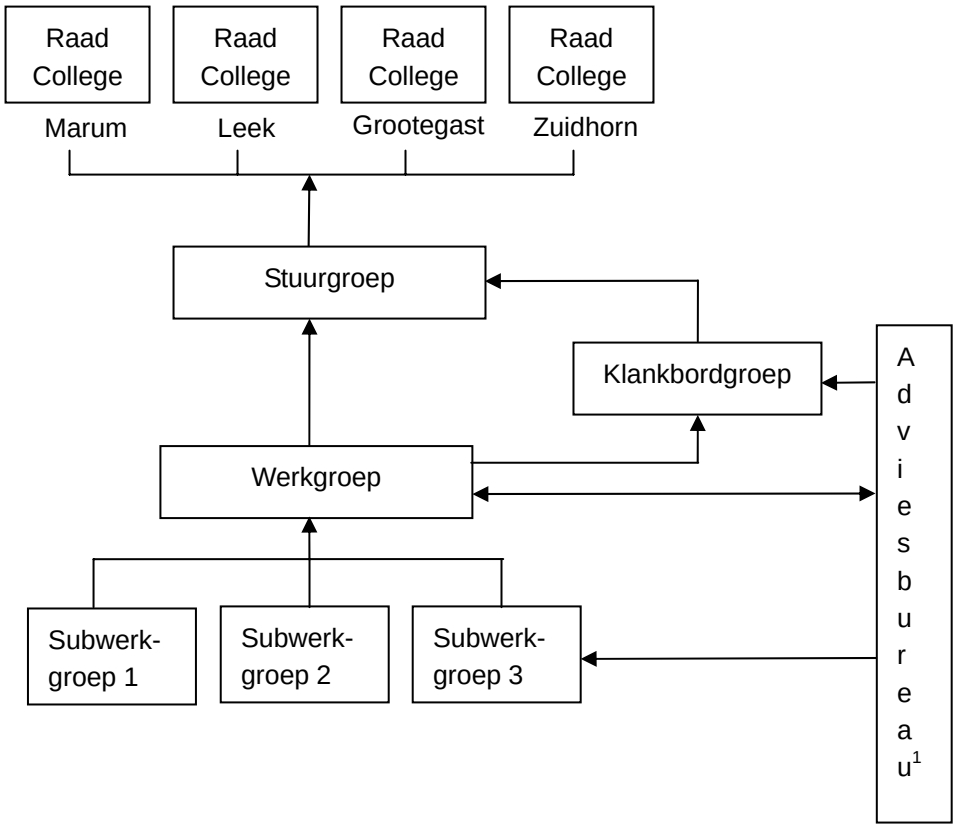
juli 2006.

Vastgesteld door de gemeenteraad van:
Grootegast op 11 juli 2006.
Leek op 17 juli 2006.
Marum op 19 juli 2006.
Zuidhorn op 20 juni 2006.

Bijlagen

bij de kadernota

1. Projectorganisatie

[1] Fase 1 en 2 is in samenwerking tussen bureau Witpaard-partners en bureau Croonen uitgevoerd.

2. Uitkomsten SWOT-analyse

SWOT-analyse natuur en landschap

Kwaliteiten	Knelpunten
- Afwisseling en contrasten in de landschappen (hoog - laag, open - besloten etc.) - Aantrekkelijk gebied voor recreanten - Gasten en houtsingels - Polders en beekdalgebieden - De rust en de ruimte - Variatie en diversiteit natuur - Goede fietspaden	- Vervaging landschappelijke structuren - Verlies cultuurhistorische waarden, die niet door Monumentenwet zijn beschermd - Verdroging van natte natuurgebieden door afnemende kwel - Verlies van kleine landschapselementen - Ontwikkeling van landgoederen en bos is nu niet mogelijk en is op een aantal plaatsen wel wenselijk - Sectoraal denken/werken - Van Starkenborghkanaal is een noord-zuidscheiding.
Kansen	**Bedreigingen**
- Versterking van de natuurlijke en landschappelijke diversiteit en contrasten - Agrarisch natuur- en landschapsbeheer - Behoud, herstel en ontwikkeling van de houtsingelhoofdstructuur en kleine landschapselementen - Eisen stellen aan landschappelijke inpassing bij nieuwe initiatieven - Waterberging combineren met natuurontwikkeling in de laaggelegen gebieden waar geen kwel plaatsvindt - Ontsluiting voor de recreatie richting Groningenstad en Drente en Friesland verbeteren - Uitloopgebied voor de stad Groningen - Over grenzen van de eigen sector heen kijken	- Door beëindiging van agrarische bedrijven komen veel gronden en panden vrij - Er is geen grip op ontwikkelingen, zoals EU-landbouwbeleid en 'kleine' ontwikkelingen op perceelsniveau - Schaalvergroting bedrijven - Functieverandering en beheer vrijkomende gronden en gebouwen - Verstedelijking, aanleg wegen, woonwijken en bedrijventerrein - Aanleg landgoederen en bos op geschikte locaties - Afhankelijk zijn van (beheers)subsidies; toekomst van subsidies is onzeker

SWOT-analyse landbouw

Kwaliteiten	Knelpunten
- Hoofdontsluiting snelweg A7 - Grootschaligheid van het akkerbouwgebied (polderlandschap) - “Grootschaligheid” van het akkerbouwgebied (wierdenlandschap) - Kleinschaligheid van het veehouderijgebied (coulissenlandschap) - Variatie aan agrarische cultuurlandschappen en bedrijfstypen - Variatie en diversiteit aan grondsoorten, alsmede kleigronden Zuidhorn - Mogelijkheden multifunctioneel grondgebruik	- Detailontsluiting plattelandswegen, wegen te smal - Houtsingelstructuren zorgen voor kleine percelen - Gebrek aan mogelijkheden voor verplaatsing bedrijven binnen gebied - Vorm en omvang bouwblokken 1 ha - Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen - Mogelijkheden tweede agrarische bedrijfswoning - Planologische schaduwwerking EHS - Ontwatering en afwatering
Kansen	**Bedreigingen**
- Plattelandsontwikkeling en verbreding landbouw (verwerking/recreatie/zorg) - Lage gronddruk en grondprijs biedt kansen voor vergroting bedrijven - Goed beleid vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen (VAB beleid) - Biomassa energie - Agrarisch natuur- en landschapsbeheer - Opzetten van een neventak intensieve veehouderij - Betere, groene, landschappelijke inpassing van agrarische bedrijven	- Verpaupering gebied als gevolg van ontbreken nieuwe economische dragers (NED) - Gebrek aan mogelijkheden ontwikkeling landbouw (champignonteelt) - Verbreding landbouw - Te strak beleid vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen (VAB beleid) - Nieuwvestiging intensieve veehouderij (roze invasie) - Milieuwet- en regelgeving gewasbescherming, mest, stank, ammoniak - Trage uitvoering van beleid, als gevolg van het gebrek aan instrumenten en middelen - Verrommeling, verruiging landschap

Voor wat betreft de Kadernota wordt er beleidsmatig aandacht gevraagd voor de plansystematiek, de maatvoering en flexibiliteit van agrarische bouwblokken, de mogelijkheden voor verbreding of in de vorm van een neventak, de mogelijkheden van omschakeling in het kader van het VAB beleid, de mogelijkheden voor verplaatsing, de bescherming van natuur- en landschapswaarden, de mogelijkheden voor een tweede agrarische bedrijfswoning, de bouwhoogte van bedrijfsgebouwen en de mogelijkheden tot verbetering van de infrastructuur.

SWOT-analyse infrastructuur

Kwaliteiten West-Groningen	**Knelpunten West-Groningen**
- Hoofdontsluiting snelweg A7	- Verbinding A7 naar Grijpskerk-Zoutkamp - Matige ontsluiting (wegbreedte) landelijk - De Pas Op in de verbinding Leek-Zuidhorn
Kansen West-Groningen	**Bedreigingen West-Groningen**
- Combinatie van OV-lijnen - Tram ("lightrail") combineren met HSL/Zweeftrein	- Dichtslibben A7 door aanhaking dorpen - Interne ontsluiting tussen dorpen

Ter toelichting kan hierbij worden opgemerkt dat het knelpunt in de verbinding A7 naar Grijpskerk-Zoutkamp vooral wordt gezien als een knelpunt ten gevolge van het vrachtverkeer van en naar Zoutkamp. Dit knelpunt wordt zowel ervaren op de verbindingswegen als op de route door Grijpskerk. Voor het gedeelte Grijpskerk-Zoutkamp speelt daarbij het te smalle wegprofiel een extra knelpunt.

SWOT-analyse wonen

Kwaliteiten West-Groningen	**Knelpunten West-Groningen**
- Perfect landelijk wonen - Rust en ruimte - Voor het zuidelijk deel de snelle bereikbaarheid van de voorzieningen	- Woningen in het landelijk gebied vaak klein - Bouwkundige kwaliteiten laat nogal te wensen over - Vervangende bouwmogelijkheden te beperkt
Kansen West-Groningen	**Bedreigingen West-Groningen**
- Zonering van ontwikkelingsmogelijkheden nastreven - Landgoedwonen, maar dan met een geringere terreinoppervlakte dan in het POP staat aangegeven	- Verval door te beperkte verbeteringsmogelijkheden - Door terreinvergrotingen, vervangende nieuwbouw en "bijzondere" terreininrichting minder gebiedseigen - Stedelijke druk op het landelijk gebied door woningbouwopgaaf Leek-Noorderveld.

Het wonen in het landelijk gebied wordt in het algemeen als aantrekkelijk ervaren maar moet zich niet gaan manifesteren als stedelijk wonen in het landelijk gebied. Daardoor komt de eigenheid van het landelijk gebied als contramal van het stedelijke en dorpse wonen onder druk

te staan. Aanpassing aan eigentijdse woonwensen en als gevolg daarvan vergroting van de woning, moet wel mogelijk zijn.

SWOT-analyse vrijkomende agrarische bedrijven

Kwaliteiten West-Groningen	**Knelpunten West-Groningen**
- Bewust van kwaliteit - Veel kuubs komen vrij - Noordelijk deel grote bedrijven, overigens kleine bedrijven	- Te beperkte planologische mogelijkheden voor hergebruik, met name ten aanzien van toe te laten activiteiten
Kansen West-Groningen	**Bedreigingen West-Groningen**
- Behoud levendigheid	- Druk op vergroting bebouwing - Uitstraling - Verpaupering landelijk gebied - Verrommeling landelijk gebied

In de verdere uitwerking van deze themanota in de kadernota zullen de gebruiksmogelijkheden verder inzichtelijk gemaakt moeten worden.

SWOT-analyse werken

Kwaliteiten West-Groningen	**Knelpunten West-Groningen**
- Goede ontsluiting	- Te beperkte uitbreidingsmogelijkheden
Kansen West-Groningen	**Bedreigingen West-Groningen**
- Behoud vitaliteit	- Teruggang agrarisch bedrijvigheid en afgeleide werkgelegenheid - Aantasting landschap - Gebiedsvreemde activiteiten

SWOT-analyse recreatie en toerisme

Kwaliteiten West-Groningen	**Knelpunten West-Groningen**
- Rust en ruimte - Eigenheid van het gebied - Routegebonden recreatie - Dagrecreatieve voorzieningen	- Fietsontsluiting vanuit Groningen-Stad - Fietsroutes te vaak onderdeel van 80 km-weg - Ontbreken rustplek langs fiets-/wandelroutes - Ontbreken kleinschalige horeca (theeschenkerij)
Kansen West-Groningen	**Bedreigingen West-Groningen**
- Betere benutting waterwegen - Verbetering van lange afstandswandelpaden - Combinatie van recreatieve mogelijkheden (arrangementen) waardoor het kleinschalig kan blijven	- Niet echt in beeld als bedreiging vanuit het gebied

3. Bemensing

Stuurgroep	
dhr. F. Mollema	Wethouder gemeente Marum
dhr. H. Fellinger	Wethouder gemeente Leek
dhr. S. de Vries	Wethouder gemeente Zuidhoorn
dhr. H. de Groot	Wethouder gemeente Grootegast
Werkgroep	
dhr. S. van Dijk	gemeente Marum, projectleider
mevr. F. Driesen	gemeente Marum
dhr. A.J. Zijlstra	gemeente Grootegast
dhr. W. Visser	gemeente Leek
dhr. B. Schuil	gemeente Zuidhorn
dhr. H. Galema	provincie Groningen
dhr. E. de Groot	adviesbureau Croonen adviseurs
dhr. B.W.M. Akkerman	adviesbureau Witpaard-partners
mevr. H. Smeenk	adviesbureau Witpaard-partners
Klankbordgroep	
dhr. F. Mollema	wethouder gemeente Marum, voorzitter
dhr. S. van Dijk	gemeente Marum, secretaris
dhr. G. Smits	Milieufederatie Groningen
dhr. F. Dijksta	ANV Boeren de Natuur, ZWK
dhr. J. van de Veen	LTO Noord (Groningen)
dhr. J. Maerman	LTO Noord
dhr. R.A. Heringa	Stichting Milieubeheer ZWK
dhr. B. Witvoer	Staatsbosbeheer
mevr. N. Vellema	Vereniging Kleine Dorpen
dhr. J. de Milliano	Landschapsbeheer Groningen
dhr. B. Schuil	gemeente Zuidhorn, Groningerlandschap KvK
dhr. A.J. Zijlsta	gemeente Grootegast, Groningerlandschap KvK
dhr. W. Visser	gemeente Leek
dhr. E. de Groot	adviesbureau Croonen Adviseurs
dhr. B.W.M. Akkerman	adviesbureau Witpaard-partners

Themagroep Natuur en landschap	
dhr. K. Faber	gemeente Marum
dhr. A.J. Zijlstra	gemeente Grootegast
dhr. G. Venema	gemeente Grootegast
dhr. P. Jonk	gemeente Leek
dhr. M. Smit	gemeente Zuidhorn
mevr. H. Smeenk	adviesbureau Witpaard-partners
dhr. D. Kiestra	Stichting Milieubeheer ZWK
dhr. G. Datema	Boer en natuur ZWK
dhr. B. Kingma	Historische Vereniging Westerkwartier
mevr. Jensema -Vos	S.H.V.W.
dhr. N. Boele	Staatsbosbeheer
mevr. J.E.M. de Milliano	Landschapsbeheer Groningen
Themagroep Landbouw	
dhr. S. van Dijk	gemeente Marum
dhr. K. van der Veen	gemeente Grootegast
dhr. J. Robot	gemeente Leek
dhr. B. Schuil	gemeente Zuidhorn
dhr. A. Nijboer	gemeente Zuidhorn
dhr. E. de Groot	adviesbureau Croonen adviseurs
dhr. J. Lise	NLTO Leek Marum
dhr. R. Rozema	NLTO Zuidhorn
dhr. J. Veenstra	Agrarische Natuurvereniging De Eendracht
dhr. J.L. de Haan	Agrarische Jongerencontact Westerkwartier
dhr. L. Renkema	NVM Agrarische Onroerend Goed
dhr. Dijkstra	Dienst Landelijk Gebied
Themagroep Wonen, werken en recreatie	
dhr. W. Visser	gemeente Leek voorzitter
dhr. J. Urban	gemeente Grootegast
dhr. L. van Wijk	gemeente Leek
dhr. F. Driessen	gemeente Marum
dhr. J.F. Kiestra	gemeente Zuidhorn
dhr. B. Dalstra	taxi-nuts
dhr. J. Sterken	Kamer van Koophandel
dhr. M. de Vries	
dhr. Sengelsman	ANWB
dhr. B.W.M. Akkerman	adviesbureau Witpaard-partners

4. Geraadpleegde documenten

Belangrijkste documenten

Gemeente Grootegast
- Notitie Hobbymatig en bedrijfsmatig houden van paarden (augustus 2003)
- Bestemmingsplan Buitengebied Lutjegast-Doezum
- Toerist in zicht

Gemeente Leek
- Bestemmingsplan Buitengebied Leek
- Bestemmingsplan Buitengebied Leek, partiële herziening '97
- Bestemmingsplan Buitengebied Leek, 1e partiële herziening
- Structuurvisie Leek

Gemeente Marum
- Bestemmingsplan Buitengebied

Gemeente Zuidhorn
- Bestemmingsplan Buitengebied gemeente Zuidhorn (1997)
- Voorbereidingsbesluit Middag-Humsterland (april 2004)
- Convenant Middag-Humsterland (december 1998)
- Folder Inrichtingsplan Middag-Humsterland (februari 2003)
- Landbouwontwikkelingsplan Zuidhorn, NLTO-afdeling Zuidhorn (februari 2002)
- Landschapsbeleidsplan gemeente Zuidhorn, Oranjewoud (juni 1995)

Provincie Groningen
- Provinciaal Omgevingsplan, koersen op karakter (december 2000)
- Handreiking voor het opstellen en beoordelen van Gemeentelijke Ruimtelijke Plannen (mei 2004)
- Ruimte in kwaliteit, Provinciaal bouwheerschap in de provincie Groningen
- Gebiedsplan Groningen, subsidiering natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer op basis van Subsidieregelingen Natuurbeheer en Agrarisch Natuurbeheer (januari 2002)
- Actualisatie Plan van Aanpak Regio West 2004
- Brief GS Groningen over plan van aanpak nieuwe bestemmingsplannen Buitengebied en de Startnotitie algehele herziening bestemmingsplannen buitengebied Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn
- Cd-rom Cultuurhistorische waardenkaart

Overige
- Landbouwstructuuronderzoek Groningen
- Landschapsbeleidsplan Zuidelijk Westerkwartier
- Visie Houtsingelhoofdsructuur ZWK (eindconcept) + spelregels (concept)

5. Voorbeeld van een ontwikkelingsregeling

1.1 Ontwikkelingsregeling

1.1.1 Burgemeester en wethouders zijn bevoegd om na gedeeltelijke ofwel gehele beeindiging van het agrarisch bedrijf, overeenkomstig het bepaalde in artikel 11 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening de bestemming **agrarische bedrijfsdoeleinden** te wijzigen;

indien het agrarisch bouwperceel is gelegen binnen de bestemming **agrarische doeleinden met landschappelijke en natuurlijke waarde en/of agrarische doeleinden**:

a in de bestemming **woondoeleinden**, mits de agrarische bedrijfsvoering volledig beëindigd is, alsmede in de aangrenzende gebiedsbestemming;

b ten behoeve van kleinschalige verblijfsrecreatie in de vorm van pensions, boerderijkamers en vakantieappartementen, met dien verstande dat voor boerderijkamers geldt dat:
   1 ten hoogste 15 slaapplaatsen zijn toegestaan;
   2 ten hoogste 250 m^2 is toegelaten met een maximum van 50 m^2 per kamer;
   3 boerderijkamers worden gerealiseerd in bestaande bebouwing op beperkte afstand van de hoofdbebouwing;
   4 vrijstaande huisjes zijn niet toegestaan;
   5 permanente bewoning is niet toegestaan;

c ten behoeve van sociale, culturele, kunstzinnige, medische, therapeutische, algemeen maatschappelijke en/of met het buitengebied samenhangende dan wel daarop gerichte educatieve (buitengebied) functies, waaronder begrepen expositieruimten, natuur- en landschapseducatie en natuur- en landschapsbeheer;

d ten behoeve van milieuvriendelijke ambachtelijke bedrijven, kunstnijverheidsbedrijven, bijenhouderijen en dierenpensions/hondenkennels;

indien het agrarisch bouwperceel is gelegen binnen de bestemming **agrarische doeleinden** tevens:

e ten behoeve van agrarisch verwante bedrijven zoals agrarische hulpbedrijven, loon- en veehandelsbedrijven, vis- en wormkwekerijen;

indien het agrarisch bouwperceel is gelegen binnen de op nevenstaande afbeelding aangegeven **kernrandzone** tevens voor:

f tuincentra, hoveniersbedrijf, maneges, dierenartsenpraktijk, dierenkliniek et cetera.

1.1.2 Toepassing van het bepaalde in **1.1** vindt plaats, met dien verstande dat:

a de infrastructuur tengevolge van de gewijzigde functie niet mag worden verzwaard. Onder verzwaren wordt mede verstaan het verharden van zandwegen;

b een (bedrijfs-)woning gehandhaafd dient te blijven;

c de activiteit als genoemd in **1.1 onder a** uitsluitend dient te worden uitgeoefend binnen het hoofdgebouw waarin bij de oorspronkelijke situatie de woonfunctie plaatsvond tenzij het betreft gebouwen met een bouwkundige en/of cultuurhistorische waarde (monument), die ten behoeve van het behoud eveneens voor de woonfunctie mogen worden aangewend;

d de activiteiten als genoemd **1.1 onder b, c, d en e** uitsluitend dan wel overwegend dienen te worden uitgeoefend binnen de bestaande gebouwen;
e de verkeersaantrekkendheid in vergelijking met de oorspronkelijke activiteiten niet of nauwelijks mag toenemen;
f geen buitenopslag is toegestaan.

1.1.3 Ter beoordeling van de toelaatbaarheid van de wijziging vindt een evenredige belangenafweging plaats waarbij behalve de in **1.1.** genoemde toetsingscriteria betrokken worden:
a de uitvoerbaarheid - waaronder begrepen de milieutechnische uitvoerbaarheid en toelaatbaarheid - de landschappelijke en natuurlijke waarden;
b de belangen van gebruikers dan wel eigenaren van aangrenzende gronden en/of nabijgelegen agrarische bedrijven;
c de mogelijke (significante) gevolgen van de voorgenomen wijziging voor gebieden welke zijn aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn danwel in het kader van de Habitatrichtlijn.

1.1.4 Indien de waarden, functies en/of belangen als genoemd in **1.1.2 en 1.1.3** onevenredig worden geschaad, de ingreep significante gevolgen heeft dan wel de uitvoerbaarheid niet is aangetoond, vinden de in **1.1.1** genoemde wijzigingsbevoegdheden geen toepassing.

1.1.5 Alvorens toepassing wordt gegeven aan de in **1.1.1** genoemde wijzigingsbevoegdheden worden belanghebbenden - overeenkomstig de van deze voorschriften deeluitmakende bijlage 1 **procedurebepalingen** - in de gelegenheid gesteld hun zienswijzen schriftelijk bij burgemeester en wethouders kenbaar te maken.

6. Voorbeeld sloopregeling[1]

*Naast het bepaalde **onder ..** geldt ten aanzien van het bepaalde **onder sub ……** dat de daar bedoelde activiteiten (inclusief de daarbij behorende opslag) uitsluitend dan wel overwegend dienen te worden uitgeoefend binnen de bestaande gebouwen, met dien verstande dat hergebruik of nieuwbouw uitsluitend is toegestaan onder de volgende voorwaarden:*

a. *bij een hergebruik- of terugbouwgedeelte tot* 500 m^2
   moet worden gesloopt:
   - *bij hergebruik diezelfde hoeveelheid;*
   - *bij nieuwbouw ten minste tweemaal zoveel;*

b. *bij een hergebruik- of terugbouwgedeelte tussen* 501 en 750 m^2
   moet worden gesloopt:
   - *bij hergebruik tenminste tweemaal zoveel;*
   - *bij nieuwbouw tenminste driemaal zoveel;*

c. *bij een hergebruik- of terugbouwgedeelte tussen* 751 en 1000 m^2
   moet worden gesloopt:
   - *bij hergebruik tenminste driemaal zoveel;*
   - *bij nieuwbouw tenminste viermaal zoveel;*

d. *bij de berekening **sub a, b en c** van de bebouwde oppervlakte wordt de oppervlakte van een eventueel aanwezige bedrijfswoning (inclusief maximaal* 80 m^2
   aan bij die bedrijfswoning behorende bijgebouwen) buiten beschouwing wordt gelaten;

e. *de **sub a, b en c** aangegeven sloopverplichting is niet van toepassing op bebouwing met karakteristieke en/of cultuurhistorische waarden; deze bebouwing wordt echter wel meegeteld bij de berekening van de oppervlakte die ten behoeve van bedoelde activiteiten mag worden aangewend.*

[1] Als bedoeld in paragraaf 5.3.4

7. Schema gebiedsbestemmingen en regeling

Toelichting bij het schema gebiedsbestemmingen en zonering

In de navolgende tabel zijn per gebiedsbestemming de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden en beperkingen ten aanzien van een aantal van de belangrijkste functies weergegeven. De gebiedsbestemmingen zijn gebaseerd op de zonering uit het Provinciaal Omgevingsplan. Omdat de verschillende gebieden en zones verschillend van karakter zijn en in meerdere of mindere mate kwetsbaar zijn voor mogelijke nadelige ruimtelijke ingrepen wordt een onderscheid gemaakt in ontwikkelingsmogelijkheden en beperkingen per gebied.

In een bestemmingsplan kan worden gekozen voor de volgende wijzen van regelen van mogelijkheden en beperkingen: het toestaan "bij recht", vrijstellingen, wijzigingsbevoegdheden en een aanlegvergunningenstelsel. Zaken die niet passen binnen deze regelingen moeten worden geregeld via een zelfstandige herziening van het bestemmingsplan. Hierna wordt op de verschillende instrumenten ingegaan en een korte toelichting per functie gegeven.

Bouw- en gebruiksmogelijkheden die passen in het gebied of op een perceel worden bij recht toegestaan. Daarbij kan worden gedacht aan een veestal op een agrarisch bedrijf, bijgebouwen bij een woning of centrale voorzieningen op een kampeerterrein. Het aanlegvergunningenstelsel wordt gebruikt voor het vergunnen van werken of werkzaamheden zoals de aanleg van fiets- en wandelpaden, kappen van bomen, afgraven van de bodem of het dempen of aanleggen van sloten. Via een binnenplanse vrijstelling kan voor een ondergeschikte afwijking van het bestemmingsplan vrijstelling worden verleend. Door middel van het voeren van een vrijstellingsprocedure kan nog een afweging worden gemaakt op een aantal relevante punten en wordt rechtszekerheid gegeven aan derden.

Een wijzigingsbevoegdheid wordt ook in de bestemmingsplanvoorschriften opgenomen. Via een wijziging kunnen te verwachten ontwikkelingen -die op het tijdstip van het vaststellen van het bestemmingsplan wel zijn voorzien, maar nog niet precies bekend zijn- worden geregeld in een wijzigingsplan. Een wijzigingsprocedure wordt gebruikt voor te voorziene ontwikkelingen die zo in een korte procedure mét een goed afwegingskader en rechtszekerheid voor derden kunnen worden vastgelegd. Voorbeelden van zaken die met een dergelijke procedure worden geregeld zijn het hergebruik van vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen, de aanleg van een ecologische verbindingszone of de verplaatsing van een agrarisch bedrijf uit de EHS naar een minder kwetsbare locatie. Een partiële herziening wordt gemaakt wanneer ontwikkelingen bijvoorbeeld te grootschalig, complex of onvoorzienbaar zijn en daarom om een uitgebreide afwegingsprocedure vragen. Gedacht kan worden aan een nieuwe camping of de aanleg van een nieuw landgoed.

<u>Agrarische bedrijven</u>
Een van de belangrijkste thema's bij agrarische bedrijven is de omvang van het agrarische bouwblok. Hoe minder kwetsbaar het gebied is hoe groter in principe de maximale oppervlakte van een bouwblok mag bedragen. In de minst kwetsbare gebieden is het ook mogelijk om door middel van een vrijstelling tot een zone van 25 meter buiten het bouwblok kuilvoerplaten en dergelijke op te richten. Verplaatsing (nieuw bouwblok) is onder voorwaarden mogelijk. Grondgebonden bedrijven (melkvee, akkerbouw e.d) zijn in principe overal toegestaan. Intensieve veehouderijen, glastuinbouwbedrijven, boom- en sierkwekerijen, fruitteelt, champignon- en viskwekerijen en gebruiksgerichte paardenhouderijen zijn onder voorwaarden toegestaan of in een aantal gebieden uitgesloten. Zo zijn boomkwekerijen bijvoorbeeld niet toegestaan in grootschalige open gebieden. Op alle agrarische bedrijven is het toegestaan om agrarische nevenactiviteiten te ontwikkelen.

Wonen

Nieuwe woningen worden niet toegestaan. Een woning mag 120 m^2 groot zijn met een aangebouwd bijgebouw van 50 m^2. Voor vrijstaande bijgebouwen geldt een maximale oppervlakte van 130 m^2, voor deze wat ruimere oppervlakte is gekozen omdat op veel percelen hobbymatig dieren worden gehouden. Bestaande grotere oppervlaktes worden gerespecteerd. In het bestemmingsplan zal ook een regeling voor beroep aan huis worden opgenomen.

Recreatie

Voorzieningen ten behoeve van extensieve dagrecreatie (o.a. wandel- en fietspaden, recreatieknooppunten en dergelijke) zijn overal toegestaan. In de minst gevoelige bestemmingen kunnen deze voorzieningen worden aangelegd na het voeren van een korte procedure (aanlegvergunning), in de agrarische gebieden met landschappelijke en natuurlijke waarden en de natuur- en bosgebieden is een zwaardere procedure in de vorm van een wijziging vereist.

In de overwegend agrarische gebieden zijn nieuwe intensieve dagrecreatieve bedrijven in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen toegestaan. Bestaande bedrijven in kernrandzone kunnen tot 25% van de bestaande bebouwing uitbreiden, de andere bedrijven tot 15%. In de gebieden met natuurwaarden zijn geen nieuwe intensieve recreatieve bedrijven toegestaan. Bestaande bedrijven mogen hier met maximaal 15% uitbreiden.

Verschillende vormen van extensieve verblijfsrecreatie zijn bij woningen en agrarische bedrijven toegestaan. Zie ook paragraaf 5.3.1. De lichtste vormen (zoals bed-and-breakfast, kleinschalig kamperen en beperkte dagrecreatieve voorzieningen zoals een boerderijwinkel) worden bij recht toegestaan. Boerderijkamers (vakantieappartementen) zijn pas mogelijk na een wijziging van het bestemmingsplan. Voor intensieve verblijfsrecreatie (campings, jachthavens) geldt dat nieuwvestiging van dergelijke bedrijven niet is toegestaan. De gemeentes richten zich in eerste instantie op kwaliteitsverbetering van de bestaande bedrijven; deze mogen daarom hun bedrijfsbebouwing met maximaal 25% van de bestaande oppervlakte uitbreiden. Er wordt een wijzigingsbevoegdheid opgenomen die het mogelijk maakt om op bestaande verblijfsrecreatieve bedrijven tot maximaal 10 recreatiewoningen of chalets/stacaravans groter dan 50 m2 toe te staan. Nieuwe hotels en horecabedrijven zijn niet toegestaan omdat ze worden beschouwd als niet-agrarische bedrijven. Bestaande bedrijven krijgen wel mogelijkheden om uit te breiden.

Niet-agrarische bedrijven

Nieuwe niet-agrarische bedrijven worden niet toegestaan. Bestaande bedrijven mogen in principe met 10% van de bestaande bebouwing uitbreiden.

Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen

Voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen geldt als voorwaarde voor hergebruik voor een nieuwe activiteit een sloopverplichting. Landschapsontsierende bebouwing dient naar ratio te worden gesloopt. Nieuwe functies moeten passen in de omgeving en mogen geen overlast veroorzaken of een nabijgelegen bestaand agrarisch bedrijf hinderen in zijn ontwikkelingsmogelijkheden.

Natuur,bos, landschap en cultuurhistorie

Via een wijzigingsbevoegdheid is het mogelijk om de agrarische bestemming te wijzigen ten behoeve van natuurontwikkeling. In de overwegend agrarische gebieden wordt deze mogelijkheid niet opgenomen, met uitzondering van de gebieden die zijn aangewezen als ecologische of robuuste verbindingszone. Waardevolle landschapselementen zoals de houtsingels worden niet apart bestemd, maar meegenomen in de gebiedsbestemming ("behoud, herstel en ontwikkeling van landschapselementen") en een aanlegvergunningenstelsel. De compensatieregeling voor kap van houtsingels wordt geregeld

in de APV. Bosaanleg is slechts wenselijk op een beperkt aantal lokaties, omdat de ruimtelijke gevolgen van de aanleg van bos groot zijn worden in het bestemmingsplan geen mogelijkheden opgenomen voor bosaanleg. Beschermde monumenten en waardevolle karakteristieke cultuurhistorische elementen worden respectievelijk specifiek bestemd of aangeduid.

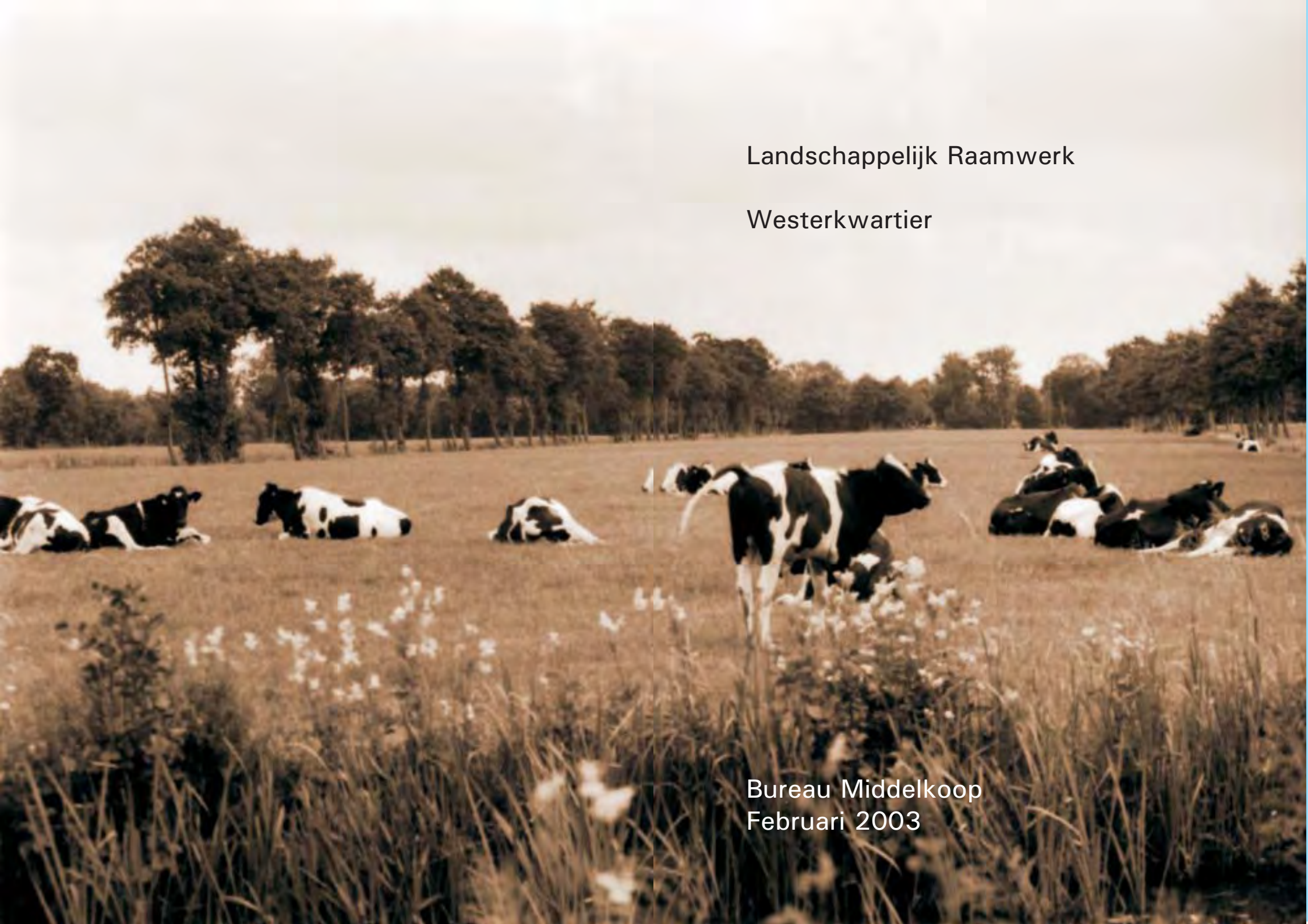
	Agrarisch gebied	Agrarisch gebied met landschappelijke waarde	Agrarisch gebied met landschappelijke en natuurlijke waarde	Agrarisch en natuur	natuur	bos
Agrarische bedrijven en bouwblokken						
Maximale grootte	1 - 1,5 ha.	1 - 1,5 ha.	1 - 1,5 ha	1 ha	-	-
Bouwen buiten bouwblok	Sleufsilo's, kuilvoerplaten, andere bouwwerken tot 25 meter buiten bouwblok via vrijstelling.	Sleufsilo's, kuilvoerplaten, andere bouwwerken tot 25 meter buiten bouwblok via vrijstelling.	-	-	-	-
Uitbreiding tot…hectare via wijziging	2 ha	2 ha	2 ha	1.5 ha	-	-
Landschappelijke inpassing	Bij wijziging van het bestemmingsplan wordt een regeling voorgemaakt, conform voorwaarden POP-II.	Bij wijziging van het bestemmingsplan wordt een regeling voorgemaakt, conform voorwaarden POP-II.	Bij wijziging van het bestemmingsplan wordt een regeling voorgemaakt, conform voorwaarden POP-II.	Bij wijziging van het bestemmingsplan wordt een regeling voorgemaakt, conform voorwaarden POP-II.	Bij wijziging van het bestemmingsplan wordt een regeling voorgemaakt, conform voorwaarden POP-II.	Bij wijziging van het bestemmingsplan wordt een regeling voorgemaakt, conform voorwaarden POP-II.
Nieuwvestiging	Partiële herziening	Partiële herziening	-	-		
Verplaatsing	Wijziging voor verplaatsing uit/nabij EHS. Nieuw bouwperceel of hergebruik voormalig agrarisch bouwperceel. Anders: partiële herziening.	Wijziging voor verplaatsing uit/nabij EHS. Nieuw bouwperceel of hergebruik voormalig agrarisch bouwperceel. Anders: partiële herziening.	-	-		
Hervestiging	Toegestaan.	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan.		
Intensieve veehouderij	Omschakeling en hervestiging toegestaan.	Omschakeling en hervestiging toegestaan, aandacht voor beeldkwaliteit en erfinrichting	Alleen bestaande IV bedrijven. Geen omschakeling of hervestiging. Uitbreiding mogelijk als omgevingskwaliteit het toelaat. Aandacht voor beeldkwaliteit en erfinrichting.	Alleen bestaande IV bedrijven. Geen uitbreidingen.	-	
Nevenactiviteiten	Agrarisch verwant heeft de voorkeur. Vrijstelling voor 200 m2. Ondergeschikt in ruimtebeslag en inkomensvorming. 60 m2 voor boerderijwinkel (eigen producten).	Agrarisch verwant heeft de voorkeur. Vrijstelling voor 200 m2. Ondergeschikt in ruimtebeslag en inkomensvorming. 60 m2 voor boerderijwinkel (eigen producten).	Bij voorkeur gericht op n&l beheer, extensieve recreatie. Vrijstelling. 200 m2. Ondergeschikt in ruimtebeslag en inkomensvorming. 60 m2 voor boerderijwinkel (eigen producten).	Bij voorkeur gericht op n&l beheer, extensieve recreatie. Vrijstelling. 200 m2. Ondergeschikt in ruimtebeslag en inkomensvorming. 60 m2 voor boerderijwinkel (eigen producten).	-	
Champignonkwekerij	Bestaande bedrijven Uitbreiding zeer beperkt; 10%	Bestaande bedrijven Uitbreiding zeer beperkt; 10%	-	-		

Boom- en sierteelt, fruitteelt	Via vrijstelling toegestaan, behalve in open gebied en weidevogelgebieden	Via vrijstelling toegestaan, behalve in open gebied en weidevogelgebieden of waardevol relief	Niet toegestaan	Niet toegestaan		
Viskwekerij	Toegestaan als nevenactiviteit; beeldkwaliteit	Toegestaan als nevenactiviteit; beeldkwaliteit				
Gebruiksgerichte paardenhouderij	Toegestaan, beeldkwaliteit. VAB-beleid. Geen manege.	Toegestaan, beeldkwaliteit, VAB-beleid. Geen manege.	Toegestaan, beeldkwaliteit, VAB-beleid. Geen manege.	Toegestaan, beeldkwaliteit, VAB-beleid. Geen manege.		
Glastuinbouw als neventak	(POP; landbouw richtinggevend) Toegestaan, 1000 m2, via vrijstelling 2000 m2, als nodig voor de bedrijfsvoering. Geen tuincentrum. Geen onevenredige aantasting n&l, woon- en leefklimaat.	-	-	-	-	
Mestvergistingsinstallatie	Toegestaan, m.n. eigen producten vergisten. Vrijstelling voor covergisting en bouwhoogte	Toegestaan, m.n. eigen producten vergisten. Vrijstelling voor covergisting en bouwhoogte				
Teeltondersteunende voorzieningen	In directe relatie met agrarisch bouwperceel, 20% totale bedrijfsoppervlakte, max 2 meter hoogte.	Via vrijstelling in directe relatie met agrarisch bouwperceel, 20% totale bedrijfsoppervlakte, max 2 meter hoogte.				
Wonen	Geen nieuwe woningen toegestaan. Maximale maat woning 120 m2 + 50 m2 voor aangebouwd bijgebouw. Vrijstaande bijgebouwen tot max. 130 m2. regeling voor beroep aan huis. Onder voorbehoud: rood-voor-rood/rood-voor-groen en splitsing woning.	Geen nieuwe woningen toegestaan. Maximale maat woning 120 m2 + 50 m2 voor aangebouwd bijgebouw. Vrijstaande bijgebouwen tot max. 130 m2. regeling voor beroep aan huis. Onder voorbehoud: rood-voor-rood/rood-voor-groen en splitsing woning.	Geen nieuwe woningen toegestaan. Maximale maat woning 120 m2 + 50 m2 voor aangebouwd bijgebouw. Vrijstaande bijgebouwen tot max. 130 m2. regeling voor beroep aan huis. Onder voorbehoud: rood-voor-rood/rood-voor-groen en splitsing woning.	Geen nieuwe woningen toegestaan. Maximale maat woning 120 m2 + 50 m2 voor aangebouwd bijgebouw. Vrijstaande bijgebouwen tot max. 130 m2. regeling voor beroep aan huis. Onder voorbehoud: rood-voor-rood/rood-voor-groen en splitsing woning.	Geen nieuwe woningen toegestaan. Maximale maat woning 120 m2 + 50 m2 voor aangebouwd bijgebouw. Vrijstaande bijgebouwen tot max. 130 m2. regeling voor beroep aan huis. Onder voorbehoud: rood-voor-rood/rood-voor-groen en splitsing woning.	Geen nieuwe woningen toegestaan. Maximale maat woning 120 m2 + 50 m2 voor aangebouwd bijgebouw. Vrijstaande bijgebouwen tot max. 130 m2. regeling voor beroep aan huis. Onder voorbehoud: rood-voor-rood/rood-voor-groen en splitsing woning.

Recreatie						
Extensieve dagrecreatie	Aanlegvergunning wandel- en fietspaden, kanovoorzieningen. Voorzieningen voor knooppunten; beperkte bebouwing toestaan. Koppelen aan bestaande bebouwing/bedrijven.	Aanlegvergunning wandel- en fietspaden, kanovoorzieningen. Voorzieningen voor knooppunten; beperkte bebouwing toestaan. Koppelen aan bestaande bebouwing/bedrijven.	Wijzigingsbevoegdheid wandel- en fietspaden, kanovoorzieningen. Voorzieningen voor knooppunten; beperkte bebouwing toestaan. Koppelen aan bestaande bebouwing/bedrijven.	Wijzigingsbevoegdheid wandel- en fietspaden, kanovoorzieningen. Voorzieningen voor knooppunten; beperkte bebouwing toestaan. Koppelen aan bestaande bebouwing/bedrijven.	Wijzigingsbevoegdheid voor wandel- en fietspaden, kanovoorziening. Voorzieningen voor knooppunten; beperkte bebouwing toestaan. Koppelen aan bestaande bebouwing/bedrijven.	Wijzigingsbevoegdheid voor wandel- en fietspaden, kanovoorziening. Voorzieningen voor knooppunten; beperkte bebouwing toestaan. Koppelen aan bestaande bebouwing/bedrijven.
Intensieve dagrecreatie (o.a. manege, buitensportcentra)	Nieuwe bedrijven in VAB. Bestaand bedrijf en in kernrandzone uitbreiden tot 25%; anders 15%	Nieuwe bedrijven in VAB. Bestaand bedrijf en in kernrandzone uitbreiden tot 25%; anders 15%	Nieuwe bedrijven in VAB. Bestaand bedrijf en in kernrandzone uitbreiden tot 25%; anders 15%	Geen nieuwe bedrijven. Bestaande bedrijven 15% uitbreiding.	Geen nieuwe bedrijven. Bestaande bedrijven 15% uitbreiding.	
Extensieve verblijfsrecreatie op agrarisch bedrijf en bij woning (kleinschalig kamperen, boerderijkamers, b&b)	Toegestaan; voorwaarden zie 5.3.1.	Toegestaan; voorwaarden zie 5.3.1.	Toegestaan; voorwaarden zie 5.3.1.	Toegestaan; voorwaarden zie 5.3.1.		
Intensieve verblijfsrecreatie (campings, jachthaven)	Geen nieuwvestiging, eerst kwaliteitsverbetering bestaande bedrijven. Bestaande bedrijven 25% uitbreiden. Wijzigingsbevoegdheid voor max. 10 huisjes/chalets.	Geen nieuwvestiging, eerst kwaliteitsverbetering bestaande bedrijven. Bestaande bedrijven 25% uitbreiden. Wijzigingsbevoegdheid voor max. 10 huisjes/chalets.	Geen nieuwvestiging, eerst kwaliteitsverbetering bestaande bedrijven. Bestaande bedrijven 25% uitbreiden. Wijzigingsbevoegdheid voor max. 10 huisjes/chalets.	Geen nieuwvestiging, eerst kwaliteitsverbetering bestaande bedrijven. Bestaande bedrijven 10% uitbreiden. Wijzigingsbevoegdheid voor max. 10 huisjes/chalets.	Geen nieuwvestiging, eerst kwaliteitsverbetering bestaande bedrijven. Bestaande bedrijven 10% uitbreiden. Wijzigingsbevoegdheid voor max. 10 huisjes/chalets.	
Horeca en hotels	Geen nieuwe bedrijven. Bestaande bedrijven 15% uitbreiding. Kernrandzone 25%	Geen nieuwe bedrijven. Bestaande bedrijven 15% uitbreiding. Kernrandzone 25%	Geen nieuwe bedrijven. Bestaande bedrijven 15% uitbreiding.	Geen nieuwe bedrijven. Bestaande bedrijven 15% uitbreiding.	Geen nieuwe bedrijven. Bestaande bedrijven 15% uitbreiding.	
Niet-agrarische bedrijven	Geen nieuwvestiging. Uitbreiding 10% als verplaatsing naar bedrijventerrein niet mogelijk is. Zie ook schema par. 5.3.5.	Geen nieuwvestiging. Uitbreiding 10% als verplaatsing naar bedrijventerrein niet mogelijk is. Zie ook schema par. 5.3.5.	Geen nieuwvestiging. Uitbreiding 10% als verplaatsing naar bedrijventerrein niet mogelijk is. Zie ook schema par. 5.3.5.	Geen nieuwvestiging. Uitbreiding 10% als verplaatsing naar bedrijventerrein niet mogelijk is. Zie ook schema par. 5.3.5.	Geen nieuwvestiging. Uitbreiding 10% als verplaatsing naar bedrijventerrein niet mogelijk is. Zie ook schema par. 5.3.5.	

VAB	Sloopregeling. Toetsingskader. Passend in het buitengebied en gebiedskwaliteiten. Voorkeur voor agrarisch dienstverlenend/verwant.	Sloopregeling. Toetsingskader. Passend in het buitengebied en gebiedskwaliteiten. Voorkeur voor landschapsbeheer en agrarisch dienstverlenend/verwant.	Sloopregeling. Toetsingskader. Passend in het buitengebied en bij gebiedskwaliteiten. Mogelijkheden meer op n&l beheer, kleinschalige recreatie, ambachtelijke bedrijfjes richten.	Sloopregeling. Toetsingskader. Passend in het buitengebied en bij gebiedskwaliteiten. Mogelijkheden meer op n&l beheer, kleinschalige recreatie, ambachtelijke bedrijfjes richten.		
Natuurontwikkeling	Via een partiële herziening. Via een wijziging bij ecologische verbindingszone	Wijzigingsbevoegdheid; o.a. toetsing aan bestaande belangen	Wijzigingsbevoegdheid; o.a. toetsing aan bestaande belangen	Afhankelijk van invulling bestemmingsregeling	Bij ander type natuur toetsen aan natuurwetgeving en natuurbeleid	Bos omschakelen naar natuur niet mogelijk
Houtsingels	Doeleindenomschrijving: behoud, herstel en ontwikkeling van houtsingels. Gebiedsgericht aanlegvergunningenstelsel Compensatie via APV.	Doeleindenomschrijving: behoud, herstel en ontwikkeling van houtsingels. Gebiedsgericht aanlegvergunningenstelsel Compensatie via APV.	Doeleindenomschrijving: behoud, herstel en ontwikkeling van houtsingels. Gebiedsgericht aanlegvergunningenstelsel Compensatie via APV.	Doeleindenomschrijving: behoud, herstel en ontwikkeling van houtsingels. Gebiedsgericht aanlegvergunningenstelsel Compensatie via APV.		
Landschapselementen	Waardevolle elementen aanduiden + aanlegvergunningenstelsel. Overige elementen maken deel uit van de gebiedsbestemming.	Waardevolle elementen aanduiden + aanlegvergunningenstelsel. Overige elementen maken deel uit van de gebiedsbestemming.	Waardevolle elementen aanduiden + aanlegvergunningenstelsel. Overige elementen maken deel uit van de gebiedsbestemming.	Waardevolle elementen aanduiden + aanlegvergunningenstelsel. Overige elementen maken deel uit van de gebiedsbestemming.		
Bosaanleg	Op de gasten en aansluitend bij bestaand bos/natuur. Partiële herziening.	Op de gasten en aansluitend bij bestaand bos/natuur. Partiële herziening.	Op de gasten en aansluitend bij bestaand bos/natuur. Partiële herziening.	Op de gasten en aansluitend bij bestaand bos/natuur. Partiële herziening.	Op de gasten en aansluitend bij bestaand bos/natuur. Partiële herziening.	
Archeologie & monumenten	Beschermde monumenten en gebieden bestemmen. Aanduiding voor andere waardevolle elementen (zie ook landschapselementen)	Beschermde monumenten en gebieden bestemmen. Aanduiding voor andere waardevolle elementen (zie ook landschapselementen)	Beschermde monumenten en gebieden bestemmen. Aanduiding voor andere waardevolle elementen (zie ook landschapselementen)	Beschermde monumenten en gebieden bestemmen. Aanduiding voor andere waardevolle elementen (zie ook landschapselementen)	Beschermde monumenten en gebieden bestemmen. Aanduiding voor andere waardevolle elementen (zie ook landschapselementen)	Beschermde monumenten en gebieden bestemmen. Aanduiding voor andere waardevolle elementen (zie ook landschapselementen)
VHR	In alle wijzigingen en vrijstellingen, aanlegvergunningen e.d. toets aan natuurwaarden opnemen.	In alle wijzigingen en vrijstellingen, aanlegvergunningen e.d. toets aan natuurwaarden opnemen.	In alle wijzigingen en vrijstellingen, aanlegvergunningen e.d. toets aan natuurwaarden opnemen.	In alle wijzigingen en vrijstellingen, aanlegvergunningen e.d. toets aan natuurwaarden opnemen.	In alle wijzigingen en vrijstellingen, aanlegvergunningen e.d. toets aan natuurwaarden opnemen.	In alle wijzigingen en vrijstellingen, aanlegvergunningen e.d. toets aan natuurwaarden opnemen.
Weidevogelgebieden	In doeleindenomschrijving openheid, slotenpatroon en hoge grondwaterstand vastleggen. Geen nieuwvestigingen. Uitbreidingen onder voorwaarden.					

BIJLAGE 4 Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier

Landschappelijk Raamwerk

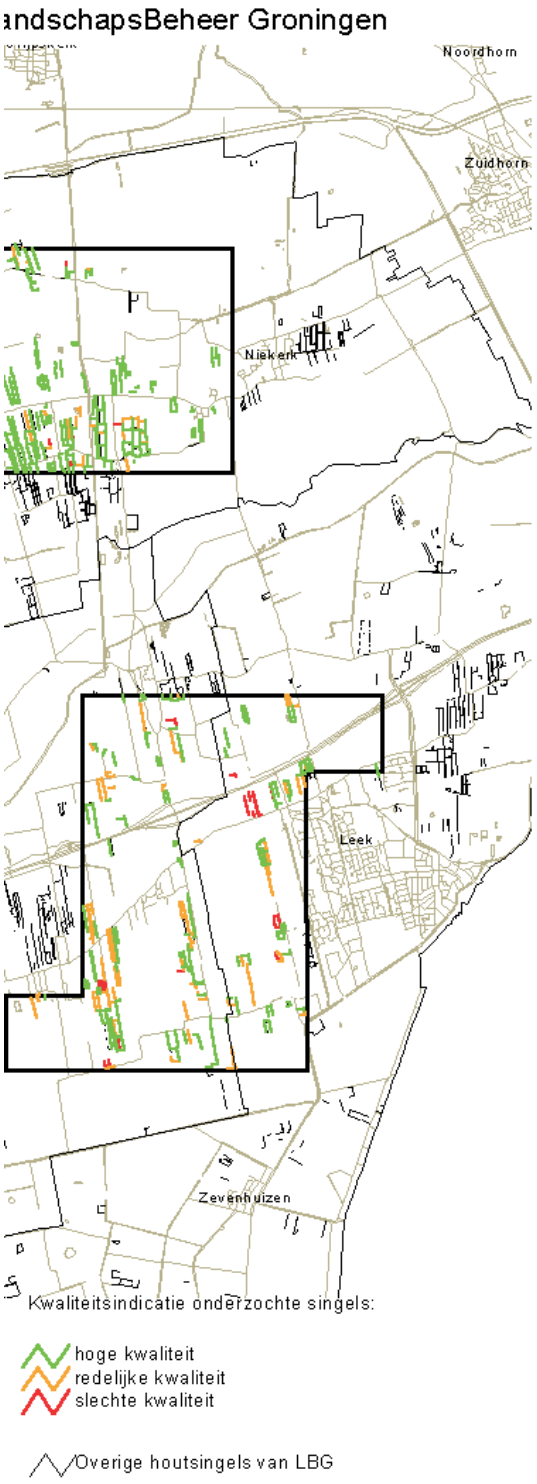
Westerkwartier

Bureau Middelkoop
Februari 2003

Voorwoord

Dit landschappelijk raamwerk voor de regio Westerkwartier is opgesteld door Bureau Middelkoop in opdracht van de Provincie Groningen.

Het Landschappelijk Raamwerk is mede tot stand gekomen op basis van een aantal interviews met gemeenten en belangenorganisaties. Daarnaast is in een tweetal workshops met vertegenwoordigers van gemeenten en provincie, betrokkenen bij landschapsbeheer- en ontwikkeling en belangenorganisaties verder gesproken over de kwaliteiten van de diverse landschapstypen binnen het Westerkwartier en de landschappelijke opgaven die er spelen.

Colofon

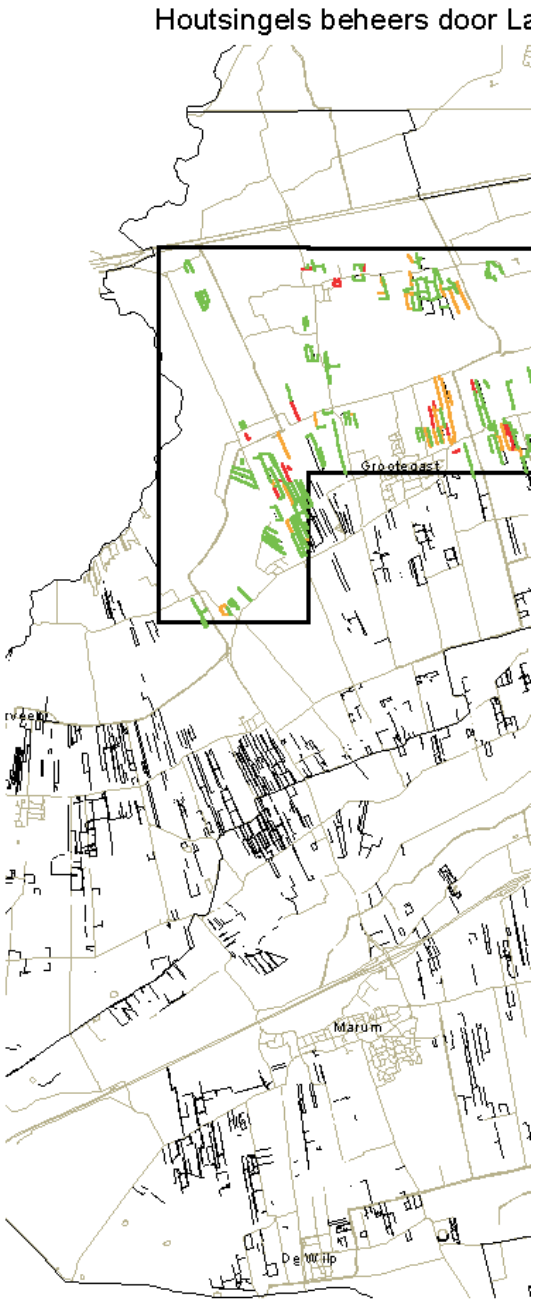
Deelnemers workshop 1
N. Boelen, Staatsbosbeheer, Assen
W. Boetze, DLG, Groningen
F. Driessen, Gemeente Marum
W. Havik, LIBAU, Groningen
T. Hoek, Provincie Groningen
M. de Jonge, Provincie Groningen
P. Jonk, Gemeente Leek
D. Kiestra, Milieufederatie Groningen, Groningen
A. van Klinken, Provincie Groningen
J. Meyering, Provincie Groningen
H. Prins, Milieufederatie Groningen, Groningen
H. Vos, Gemeente Zuidhorn

Deelnemers workshop 2
F. Driessen, Gemeente Marum
F. Dijkstra, boer- en natuurver. Tolbert
P. Elders
S. Engelsman, ANWB, Assen
Dhr. Faber, Gemeente Marum
H. Galema, Provincie Groningen
A. Heijda, Provincie Groningen
T. Hoek, Provincie Groningen
M. de Jonge, Provincie Groningen
P. Jonk, Gemeente Leek
D. Kiestra, Milieufederatie Groningen, Groningen
A.van Klinken, Provincie Groningen
J. Meyering, Provincie Groningen
J. de Milleano, Landschapsbeheer Groningen, Groningen
E. Oosterveld, Agr. Natuurver. De Eendracht
P. Prins, NLTO, Drachten
F. Schuitemaker, Lutjegast
G.J. Smits, Milieufederatie Groningen, Groningen
J. Urban, Gemeente Grootegast
B. Witvoet, Staatsbosbeheer, Assen

Opdrachtgever: Provincie Groningen
Onderzoek en rapportage: J. Winsemius en A. van der Veen, Bureau Middelkoop
Haarlem, september 2002

Bureau Middelkoop
Postbus 5101
2000 CC Haarlem
t 023-5290398
f 023-5292053
e info@bureaumiddelkoop.nl
w www.bureaumiddelkoop.nl

Bijlage
Kaarten singels

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Kwaliteit	6
Dynamiek	12
Singelgebied	16
Veenkoloniaal landschap	24
Middag Humsterland	28
Aduard e.o.	32
Stroomgebied Oude Riet	36
Conclusies gebiedsanalyse	40
Opgaven en acties	42
Concretisering actielijst	44
Uitwerking opgaven en acties	47
Kwaliteiten bewaren	48
Kwaliteitskaart Stroomgebied	52
Singels	54
Verstedelijkingsconcepten	64
Beplantingsplan	74
Welstand	84
A7 zone	90
Nieuwe infrastructuur	94
Water	96
Bijlage Kaarten	100
Colofon	107

Inleiding

Het Landschappelijk Raamwerk is bedoeld om ontwikkelingen die het landschap van het Westerkwartier beïnvloeden te sturen, zodat de kwaliteit van het Westerkwartier behouden blijft en waar mogelijk verbetert. Dit betekent niet eenvoudigweg alle kwaliteiten van het landschap vastleggen en de ontwikkelingen daaromheen te plannen.
In de eerste plaats is het Westerkwartier een plek waar wordt geleefd en die in ontwikkeling is. In die context is het niet goed voorstelbaar dat alles wat bestaat en gaat komen wordt vastgelegd. Ontwikkelingen moeten mogelijk zijn om het gebied een toekomst te geven.
In de tweede plaats blijkt in de praktijk dat het vastleggen van bestaande kwaliteiten niet betekent dat er niets verandert. De ontwikkelingen die het landschap beïnvloeden zijn voor een groot deel niet planologisch van aard (economische processen, verhuisstromen, ontwikkelingen in de rest van Nederland) en laten zich dan ook lastig planologisch organiseren.

De volgende onderwerpen zijn dan cruciaal om de landschappelijke kwaliteit te behouden en versterken:

1. Het beheer van bestaande kwaliteiten moet goed worden georganiseerd. Zonder beheer is de waarde van een planologische bescherming zeer beperkt. Alleen het beheer kan garanderen dat waardevolle kwaliteiten voor de toekomst behouden blijven.

2.Het is nodig ontwikkelingen actief in een positieve richting te sturen door een kader te bieden voor voorziene en onvoorziene ontwikkelingen.De kwaliteit van het landschap wordt in toenemende mate bepaald door (niet landschappelijke) ontwikkelingen die erin neerdalen, zoals nieuwe woningbouw, bedrijvigheid, infrastructuur, recreatie etc.. Om bestaande kwaliteiten te behouden is het in toenemende mate van belang op een goede manier vorm te geven aan deze nieuwe ontwikkelingen.
Het uitgangspunt is steeds de bestaande kwaliteit van het landschap. Het bijzondere aan het Westerkwartier is dat deze kwaliteit nauw verbonden is met de geomorfologische ondergrond en het historisch gebruik ervan, waardoor ook van een cultuurhistorisch waardevol landschap sprake is. Het Landschappelijk Raamwerk is er op gericht mens en landschap opnieuw op een betekenisvolle manier te laten samen gaan.

3. Als achtervang behoeven bepaalde kwaliteiten een planologische bescherming. Waar publiekrechtelijke instrumenten nuttig zijn om de landschappelijke kwaliteit

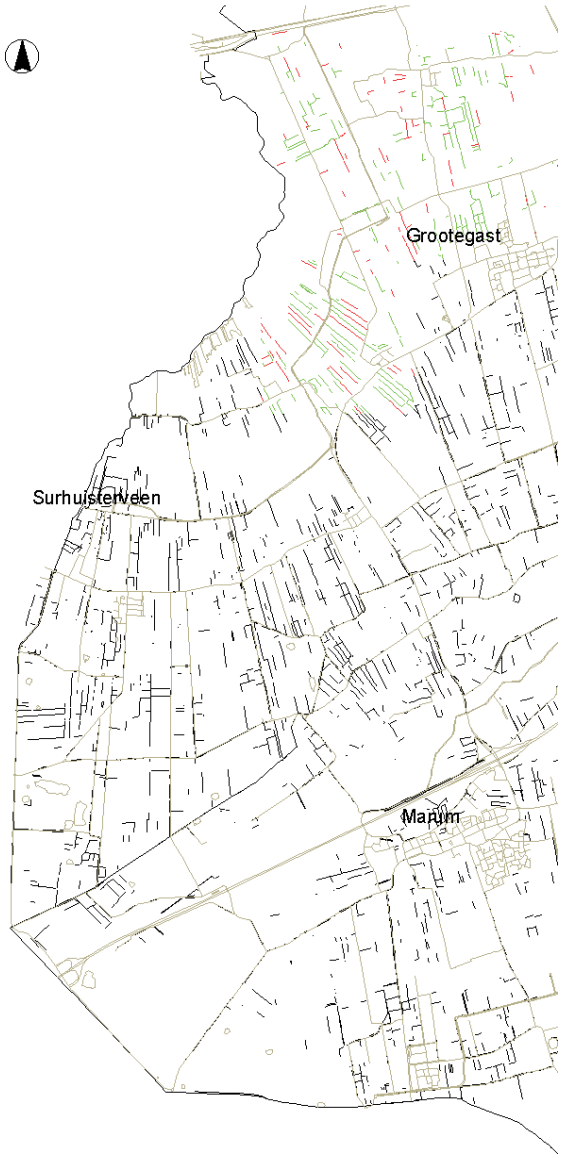

outsingels niet in beheer en niet in aanmerking
mend voor een beheersovereenkomst

outsingels niet in beheer maar van voldoende kwaliteit om
aanmerking te komen voor een beheersovereenkomst

erige houtingels niet ine en beheersovereenkomst
waliteit niet vastgesteld)

Bijlage
Kaarten singels

Houtsingels niet in beheer

Provincie Groningen

te bewaken zullen deze wel degelijk kunnen en moeten worden ingezet.

Raamwerk en POP

Het landschappelijk Raamwerk bouwt voort op het uitgangspunt van het POP dat het landschap en de cultuurhistorische kenmerken van de streek leidend moeten zijn bij nieuwe ontwikkelingen.
Uitgangspunten daarbij zijn dat:

- de historisch gegroeide ruimtelijke ontwikkeling de basis is voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen;
- de diversiteit aan landschapstypen zo veel mogelijk in stand wordt gehouden en wordt versterkt.

Dat betekent dat het landschappelijk raamwerk geen programma aangeeft, in die zin dat functies aan plekken worden toegekend, of nieuw verstedelijkingsprogramma wordt gepland. Dat is geregeld in het POP. Het landschappelijk raamwerk biedt een kader voor dergelijke ontwikkelingen. Als er een nieuw programma is gepland, geeft het landschappelijk raamwerk op basis van de landschappelijke kwaliteit aanknopingspunten voor de plek en vorm van het programma.

Opbouw van het Raamwerk

Om deze doelstelling te bereiken geeft het landschappelijk raamwerk allereerst een beschrijving van de landschappelijke kwaliteiten en de dynamiek per landschappelijke gebiedseenheid.
Uit een confrontatie van de kwaliteit en de dynamiek volgen per gebied een aantal landschappelijke opgaven.
Deze geconstateerde opgaven worden beschreven en uitgewerkt tot een aantal concrete acties als vervolg op het raamwerk.
De acties zijn voor een belangrijk deel gericht op het organiseren van het beheer van het landschap en op het sturen van en vormgeven aan ontwikkelingen in het landschap. Daarnaast is het als vangnet nog steeds van belang een aantal specifieke kwaliteiten te beschermen. Een deel van de acties is dan ook gericht op het bieden van planologische bescherming van geconstateerde kwaliteiten.
Tot slot van het raamwerk wordt meer uitgebreid ingegaan op de geconstateerde opgaven en actiepunten.

Hoewel de totale lengte van de singels in het Westerkwartier niet afneemt, is wel sprake van een verslechtering van de kwaliteit van de bestaande singels

Kwaliteit

De huidige kwaliteit van het landschap staat centraal bij nieuwe ontwikkelingen. In het Westerkwartier is echter een dermate grote hoeveelheid landschappelijke kwaliteiten aanwezig dat deze uitspraak op zichzelf nog niet sturend is. Het is de vraag welke kwaliteiten centraal moeten staan en op welke wijze deze kwaliteiten kunnen worden samengevat in een kaart of lijst met spelregels die ook daadwerkelijk sturend kan zijn voor nieuwe ontwikkelingen.

Bestaande kwaliteitskaarten

Er is uit eerdere analyses van de provincie en andere partijen een groot aantal kaarten beschikbaar waarop de kwaliteiten van het Gronings Landschap zijn aangegeven. Die kaarten variëren van natuurwaarden, ecologie, historische verkavelingen, geormorfologische kenmerken, tot kaarten die kwaliteiten aangeven op een veel lager schaalniveau zoals waardevolle landschapselementen en waardevolle bebouwing.
Daarnaast is nog sprake van kwaliteiten die wel samenhangen met het landschap, maar die niet direct landschappelijk van aard zijn. Daarbij moet bijvoorbeeld worden gedacht aan recreatiegebieden en routes, archeologische waarden of de landbouweconomische waarde van een gebied.
De bestaande inventarisaties zijn zo uitgebreid dat geen nieuwe kwaliteitsinventarisaties hoeven te worden gemaakt.

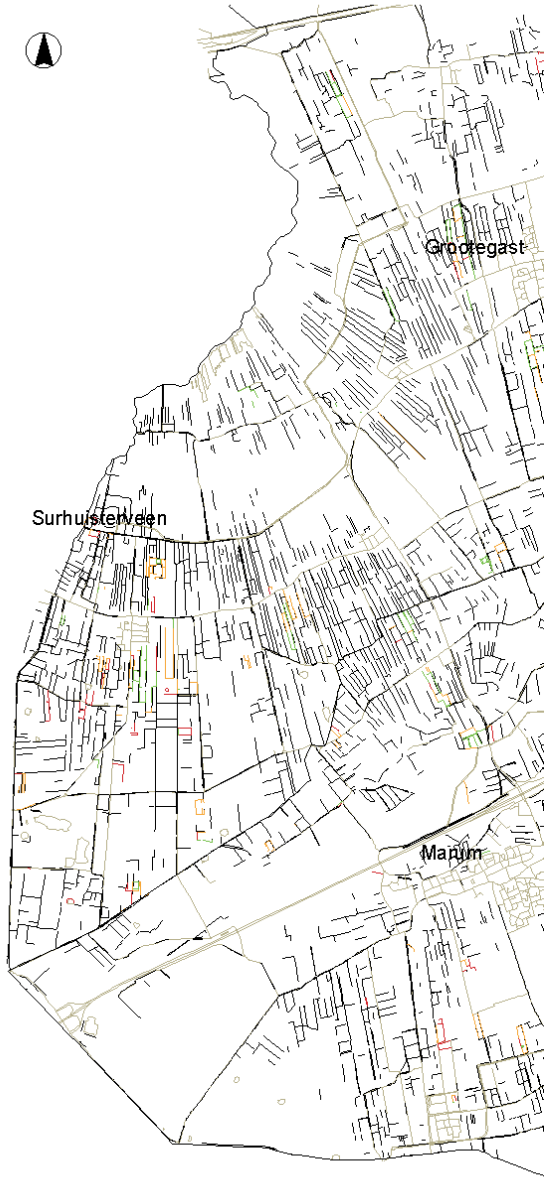
Cultuurhistorie en geomorfologie

In het POP staat aangegeven dat met name de historisch gegroeide ruimtelijke inrichting een belangrijke leidraad is. Het landschap van het Westerkwartier ontleent zijn kwaliteit voor een belangrijk deel aan de manier waar geomorfologie, functie en landschapsbeeld historisch zeer nauw met elkaar verweven zijn. In het zuidelijk Westerkwartier zijn geomorfologische kenmerken ook vandaag de dag nog zeer herkenbaar in de verschijningsvorm van het landschap.

De geomorfologie en de cultuurhistorisch bepaalde structuur van het landschap zijn dan ook centrale onderwerpen in het landschappelijk raamwerk. Belangrijke kwaliteitskaarten zijn die waarop de verkavelingstypen en de oorspronkelijke verkavelingen staan aangegeven. Daarnaast zijn de historische vestigingspatronen van belang. Maar om te komen tot een beschrijving van kwaliteiten per eenduidige gebiedseenheid is de kaart van de geomorfologische ondergrond onmisbaar.

singels met een hoge kwaliteit, beheerd door boeren
singels met een redelijke kwaliteit, beheerd door boeren
singels met een lage kwaliteit, beheerd door boeren
ige houtsingels (niet beheerd door boeren)

Kwaliteit van houtsingels beheerd door boeren

Provincie Groningen

Hout
Hout
Hout
Over

De kwaliteiten van het Westerkwartier zijn in belangrijke mate cultuurhistorisch bepaald, zoals ook kan blijken uit het bovenstaand kaartje waarop is af te lezen dat een groot deel van het Westerkwartier in het kader van de nota Belvedère is aangewezen als waardevol cultuurlandschap.

Het verschil tussen hoogten en laagten in het singelgebied komt op allerlei kaarten terug. Hierboven is de kaart met archeologische terreinen aangegeven, die voor een belangrijk deel parallel loopt met de hoogtekaart van het gebied. Vergelijkbare contrasten tussen hoog en laag zijn te zien op kaarten van het houtsingelbestand, EHS, natuurdoeltypen en bijvoorbeeld de spreiding van vogelsoorten.

Gebiedsindeling

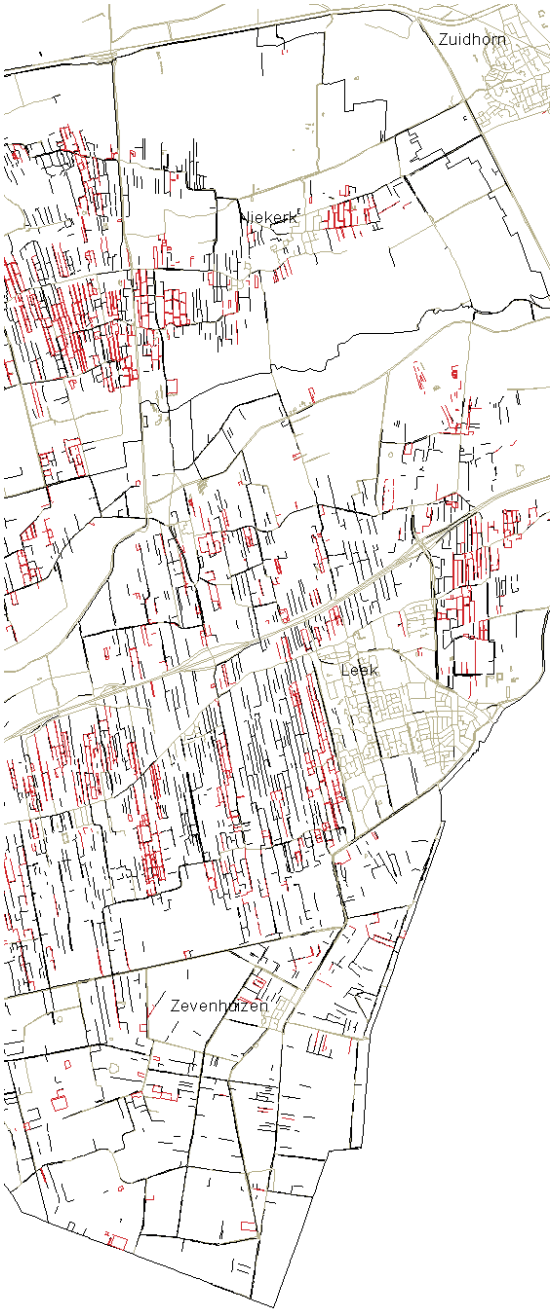
Mede op basis van deze kenmerken van verkaveling en vestigingspatroon, die samenhangen met geomorfologische ondergrond en ontstaansgeschiedenis, is in het verleden een gebiedsindeling van het Westerkwartier opgesteld, waarin een drietal landschappelijke gebieden wordt onderscheiden. Een dergelijke gebiedsindeling op basis van de landschappelijke kwaliteit is voor een ontwikkelingsgericht stuk als het landschappelijk raamwerk van groot belang, omdat op basis van die indeling voor grotere gebieden in één keer kan worden omschreven wat de belangrijkste kwaliteiten zijn die leidend zouden moeten zijn bij nieuwe ontwikkelingen en welke spelregels, plannen en strategieën daaraan kunnen worden gekoppeld.

De provincie hanteert tot nu toe voor het Westerkwartier een driedeling:

- het Streekdorpenlandschap van het Zuidelijk Westerkwartier
- het Wierdenlandschap van Middag Humsterland en het gebied ten zuiden van Middag Humsterland en ten westen van Zuidhorn
- het Dijkenlandschap

Op de kaart hiernaast is voor de kwaliteitsbeschrijvingen een nadere verfijning van deze indeling gemaakt.
In het bijzonder wordt het meest zuidelijke deel van het Zuidelijk Westerkwartier als afzonderlijk gebied onderscheiden binnen het streekdorpenlandschap. De ondergrond, historie, verkaveling en vestigingspatronen zijn hier duidelijk anders dan in het overige streekdorpenlandschap in het Zuidelijk Westerkwartier.

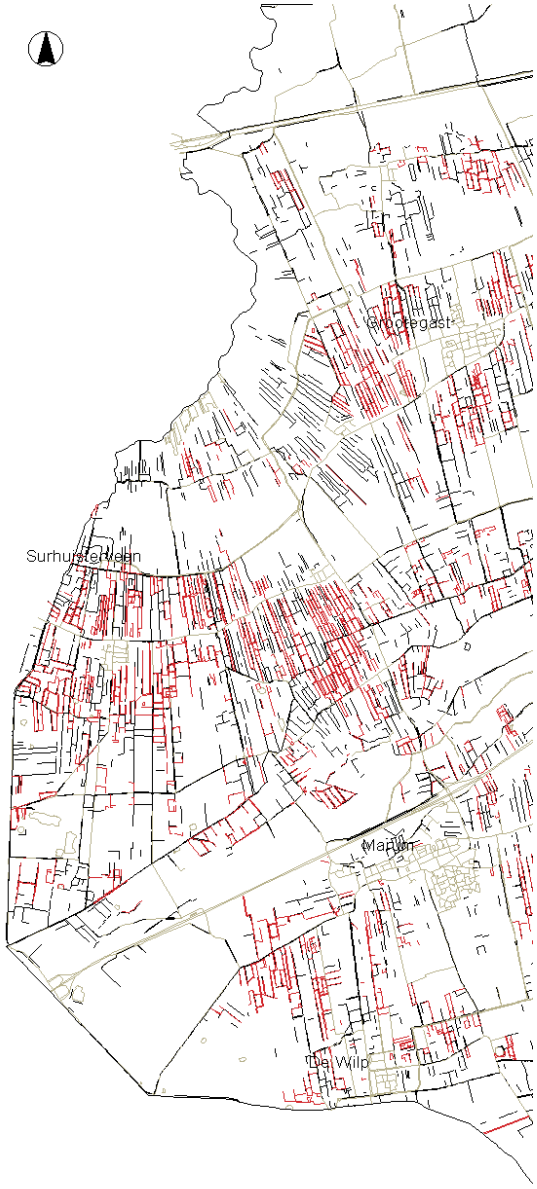
Daarnaast is binnen het houtsingelgebied de hoogtekaart geprojecteerd vanwege het in vele opzichten grote contrast tussen de hogere besloten en de lagere open delen.
Belangrijk is nu te komen tot een heldere omschrijving van de begrenzing en de specifieke kwaliteiten van de deelgebieden.

Alle houtsingels in beheer

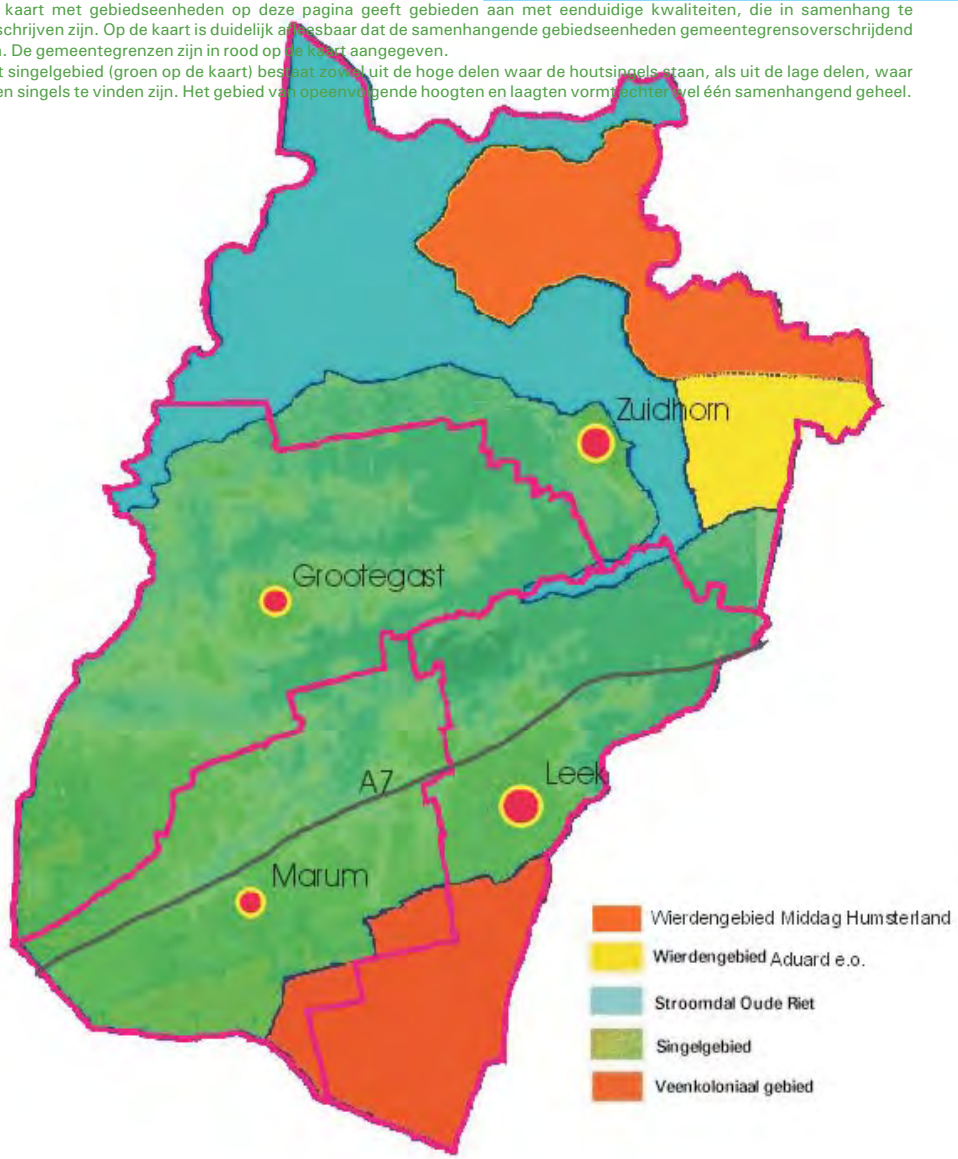
Alle houtsingels niet in beheer

Bijlage
Kaarten singels

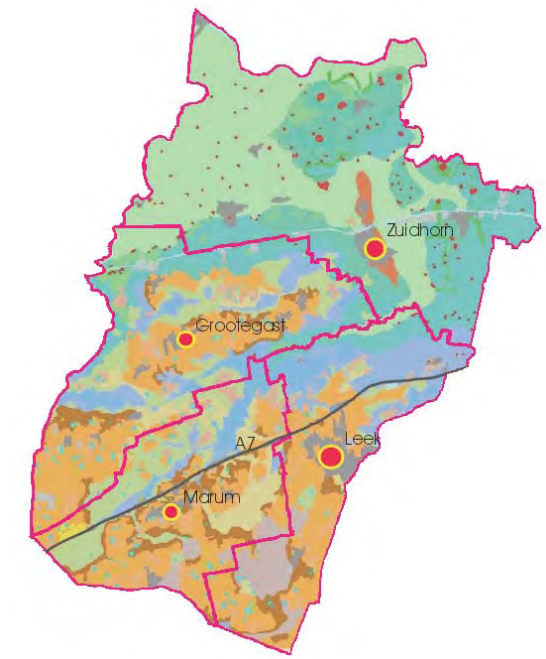

Beheerde houtsingels afgezet tegen alle houtsingels in het Westerkwartier

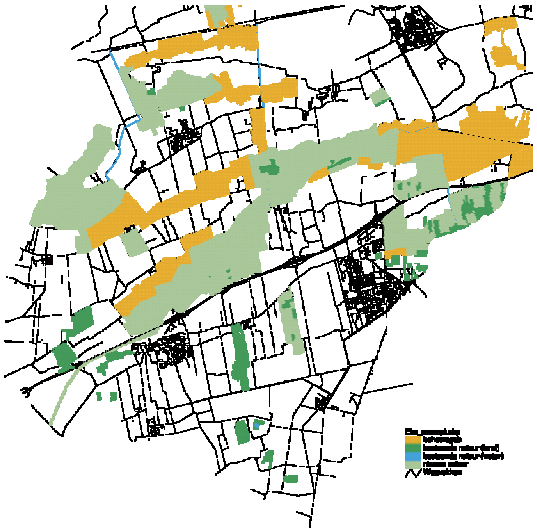
De kaart met gebiedseenheden op deze pagina geeft gebieden aan met eenduidige kwaliteiten, die in samenhang te beschrijven zijn. Op de kaart is duidelijk aangegeven dat de samenhangende gebiedseenheden gemeentegrensoverschrijdend zijn. De gemeentegrenzen zijn in rood op de kaart aangegeven.
Het singelgebied (groen op de kaart) bestaat zowel uit de hoge delen waar de houtsingels staan, als uit de lage delen, waar geen singels te vinden zijn. Het gebied van opeenvolgende hoogten en laagten vormt echter wel één samenhangend geheel.

Op deze pagina's is een viertal kaarten afgebeeld dat een belangrijke rol heeft gespeeld bij de analyse van de kwaliteiten van het landschap van het Westerkwartier. In de eerste plaats de geomorfologische kaart, waarop de gekozen gebiedsindeling al voor een belangrijk deel is af te lezen. Het stroomgebied van de Oude Riet is duidelijk op de kaart afleesbaar, alsmede de afzonderlijke eilanden Middag en Humsterland, met daartussen het stroomgebied van de Oude Tocht.
In het Zuidelijk Westerkwartier is de verschillende geomorfologische ondergrond van de hoogten en laagten duidelijk afleesbaar.
De tweede kaart die van groot belang is voor het gebied is de afgebeelde hoogtekaart, die eveneens duidelijke grenzen in het gebied aangeeft. Bovendien is aan de hoogtekaart goed zichtbaar dat ook lokaal sprake is van herkenbare hoogteverschillen in het landschap.
De derde kaart is één van de beleidsmatig-functionele kaarten waar gebruik van is gemaakt. In dit geval gaat het om de concept EHS voor het Zuidelijk Westerkwartier. Deze maakt zichtbaar een groot deel uit van het gebied en is daarmee van grote invloed op de kwaliteit van het gebied.
Tot slot een voorbeeld van één van de kaarten die is gebruikt om de cultuurhistorische aspecten mee te nemen. Naast deze en verschillende andere historische kaarten is onder andere gebruik gemaakt van inventarisaties van oorsponkelijke verkavelingen in het Westerkwartier.

De gebiedsbegrenzing zoals die in het Raamwerk is gehanteerd is voor een belangrijk deel gebaseerd op de geomorfologische kaart.

Bovenstaande kaart van de EHS in de laagten van het singelgebied, laat zien dat geomorfologie nog steeds sterk bepalend is voor de functie van het landschap.

Recreatie

De landschappelijke kwaliteit van het Westerkwartier biedt allerlei kansen en aanknopingspunten om de recreatieve functie verder te ontwikkelen. Recreatie kan daarbij mogelijk ook een impuls betekenen voor (het beheer van) het landschap.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het verder ontwikkelen van de recreatieve functie is het geven van meer bekendheid aan de kwaliteiten van het gebied. In het algemeen is het gebied bovenregionaal beperkt bekend. Gemeenten zouden hier gezamenlijk een actie aan kunnen koppelen.

Verder liggen de kansen voor recreatie vooral in een koppeling van recreatieve ontwikkeling aan opgaven die hiervoor al aan de orde zijn gekomen:
- Vergelijkbaar aan de genoemde landschappelijke verstedelijkingsconcepten, zijn ook landschappelijke recreatieve concepten denkbaar waarbij nieuwe functies op een landschappelijke wijze worden ingepast.
- Juist recreatie biedt de mogelijkheid om een nieuwe functie te geven aan kwaliteiten die geen economische basis meer hebben.
- Er ligt op dit punt met name een kans in het ontwikkelen en herstellen van fiets- en wandelpaden.
- Recreatie als aanvulling op de activiteiten van de boer blijkt momenteel nog maar beperkt economisch interessant. Er ligt een kans door deze ontwikkelingen op een hoger schaalniveau (dan de individuele boer) van de grond te trekken.
- Bij natuurontwikkeling moeten de recreatieve mogelijkheden worden uitgebuit. (Daarbij kan wel een strijd ontstaan tussen de natuurdoelen en de recreatie)
- Bij de ontwikkelingen in het kader van de stroomgebiedsvisie liggen er kansen om tot recreatieve ontwikkelingen te komen.

Al met al kan de dynamiek van het landschap worden aangegrepen om te komen tot recreatieve ontwikkeling en kan de recreatieve ontwikkeling worden aangegrepen om de kwaliteit van het landschap te versterken.
Een interessant vraagstuk hierbij is of de economische waarde die het landschap heeft voor recreatie op de een of andere manier ook ten gelde kan worden gemaakt zodat de "waarde" van de recreatie ook een bijdrage kan leveren aan het beheer van het landschap.

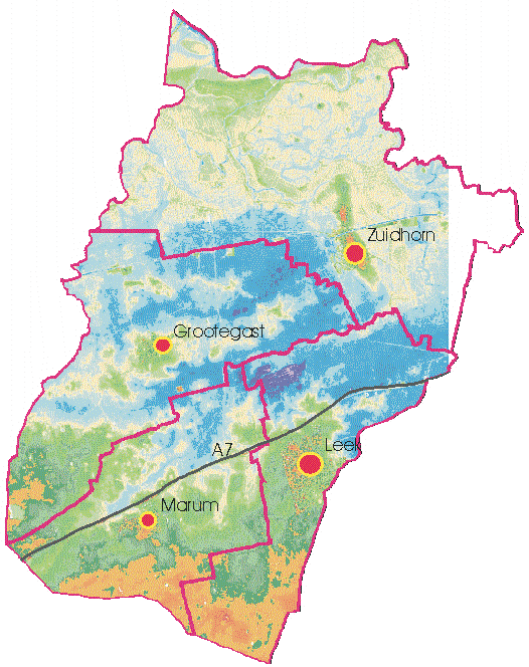
Hierboven is een voorbeeld gegeven van natuurlijke laagten in het gebied waar voormalige waterlopen deels nog herkenbaar zijn. Dergelijke plekken lenen zich er mogelijk voor te komen tot een combinatie van ingrepen waarbij waterbeheer kan worden gekoppeld aan andere functies zoals recreatie en natuurontwikkeling.

Kansen
Een van de onderdelen van de stroomgebiedsvisie is het beekherstel. Dit is bij uitstek een onderwerp waarmee een impuls kan worden gegeven aan de landschappelijke kwaliteit. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het bekensysteem van het dwarsdiep. Probleem in dergelijke gebieden is de verwerving die noodzakelijk is te komen tot herinrichting. Vanuit landschappelijke overwegingen liggen er kansen in het stroomgebied van de oude Riet waar allerlei restanten van natuurlijke waterlopen aanwezig zijn.

Meer in het algemeen is het van belang voor het Westerkwartier de mogelijkheden te onderzoeken van berging in natuurlijke laagten.

Mogelijkheden voor functiecombinaties
Zoals gezegd is het bij een ruimtevraag van 10.000-30.000 hectare haast onontkoombaar dat het water combinaties aangaat met andere functies.
Bij een ruimtevraag die zo groot is gaat het niet alleen meer om de kosten van realisatie van de ingrepen, maar is ook om de mogelijkheden met behulp van functiecomninaties opbrengsten te genereren of budgetten die samenhangen met andere opgaven - zoals natuurontwikkeling - aan het waterbeheer te koppelen.

Een mogelijkheid die in de stroomgebiedsvisie al wordt aangeduid is die van het creëren van open water in combinatie met zandwinning en recreatie. Wellicht is het ook op andere manieren te komen tot een verbinding met recreatieve functies, om strijdigheid met andere functies te voorkomen. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan koppelen van beekherstel aan herstel van wandelroutes in de regio. Daarnaast kan worden gedacht aan recreatieve functies in natuurlijke laagten die voor berging of innundatie in aanmerking komen. Hiernaast is een voorbeeld gegeven van het lage gebied ten westen van Aduard, waar mogelijk recreatieve kansen liggen bij het realiseren van een natte verbinding.

Ook op de hoogtekaart van het Westerkwartier zijn de verschillend tussen de gebiedseenheden voor een belangrijk deel af te lezen. Het Zuidelijke deel - de uitloper van het Drents plateau is het hoogste deel van het Westerkwartier. In het Singellandschap zijn de afwisselende hoogten en laagten afleesbaar. Het stroomgebied van de Oude Riet is duidelijk in hoogte afleesbaar.

Om de kwaliteiten van het gebied in beeld te brengen is gebruik gemaakt van verschillende historische kaarten.

De dynamiek van het landschap wordt voor een belangrijk deel bepaald door het nieuwe verstedelijkingsprogramma.

De verdere verstedelijking vraagt niet alleen om een zorgvuldige locatiekeuze, maar juist ook om een gebiedseigen landschappelijke inpassing.

De dynamiek van het landelijke gebied komt ook tot uiting in ontwikkelingen die niet van planologische aard zijn.

Dynamiek

Het Landschappelijk Raamwerk is voor een belangrijk deel gericht op het sturen van en vormgeven aan ontwikkelingen in het landschap. Bovendien is eerder al geconstateerd dat een landschap waar niets mag niet vanzelfsprekend hetzelfde blijft. De dynamiek van het landschap speelt in het raamwerk dan ook een belangrijke rol. Die dynamiek omvat meer dan alleen geplande ontwikkelingen. De recente geschiedenis leert dat juist op plekken waar niets is gepland en waar zelfs niets mag gebeuren, van alles verandert. Het landschap verandert mee met haar economische dragers. Als de landbouw verandert, verandert het landschap mee. Daarbij is in het landschap sprake van allerlei kwaliteiten die om welke reden dan ook geen functie of economische drager meer hebben. Het risico is steeds dat dergelijke kwaliteiten verdwijnen, omdat met het ontbreken van de economische of functionele basis, ook de basis voor het beheer ontbreekt.

- Als het in het landschappelijk raamwerk gaat over ontwikkelingen en dynamiek gaat het dan ook niet alleen om de officiële ontwikkelingen die vallen binnen het juridisch planologisch begrippenkader. Het gaat juist ook om ontwikkelingen die daarbuiten vallen. Die ontwikkelingen hangen voor een belangrijk deel samen met de economische waarde of functie van het landschap. In het vervolg wordt de dynamiek van het landschap in drie delen beschreven:
- dynamiek van het agrarisch bedrijf
- dynamiek van economisch niet ondersteunde functies
- dynamiek die neerdaalt in het landschap (nieuw programma en nieuwe functies)

Voor het Westerkwartier zijn juist ook de dynamiek van het agrarisch bedrijf en de dynamiek van economisch niet ondersteunde kwaliteiten van groot belang. De reden daarvoor is onder andere dat het landschapsbeeld van het Zuidelijk Westerkwartier in belangrijke mate wordt bepaald door de houtsingels, bij uitstek een kwaliteit die zijn functie verloren heeft en een kwaliteit die nauw samenhangt met de dynamiek van het agrarisch bedrijf.
Naast bovengenoemde dynamiek is ook nog sprake van dynamiek van de natuur, waarbij onder andere verzuring, vermesting en verdroging een rol speelt.

Het probleem dat hiermee in de praktijk ontstaat is dat noch de landbouw, noch de EHS volgens de eigenaren/beheerders geschikt is om als berging of innundatiegebied te voldoen. Het agrarisch bedrijf vreest bedrijfsschade. Voor de EHS is het toelaten van gebiedsvreemd water strijdig met het natuurdoeltype. Dit betekent dat óf tot overeenstemming met de landbouwsector moet worden gekomen over risico's en schade, óf de natuurdoeltypen voor de EHS moeten worden heroverwogen. Dat laatste zou betekenen dat meer in de lijn van de stroomgebiedsvisie oorspronkelijke laagveensituaties worden hersteld.
Wanneer de keuze valty op de landbouwgronden zal mogelijk moeten worden gezocht naar vormen van landbouw die minder eisen stellen aan de waterhuishouding.

Vanuit het agrarisch bedrijf is opgemerkt dat er mogelijkheden zijn voor lokaal vasthouden van water door bij dreigende wateroverlast in een vroeg stadium water vast te houden door stuwen op te zetten. Hun opmerking is dat bij het steeds meer gecentraliseerde waterbeheer kansen worden gemist om snel te reageren op komende weersomstandigheden.

Water

Er ligt in de 21ste eeuw een enorme opgave voor het waterbeheer. Door de verwachte klimaatsverandering die onder andere een zeespiegelstijging en toenemende extreme regenval tot gevolg heeft, zal op een andere manier met het water moeten worden omgegaan dan in het verleden.
Het gevolg daarvan is onder andere dat het water in toenemende mate ruimte vraagt. Deze omslag maakt dat het waterbeheer steeds meer als ruimtelijke functie zal moeten worden beschouwd die ruimte vraagt. In de concept stroomgebiedsvisie voor Groningen is sprake van een ruimtevraag van 10.000 tot 30.000 hectare voor verschillende ingrepen samenhangend met het toekomstig waterbeheer.
De omvang van deze opgave en de mogelijke impact op de kwaliteit en functie van het landschap maakt dat water in toenemende mate als leidend onderwerp dient bij het opstellen van ruimtelijke plannen en visies. Vanuit dat perspectief is het ook denkbaar water een centrale rol te geven bij het opstellen van een stuk als het Raamwerk. De reden dat er voor gekozen is de waterbeheersopgave in het Landschappelijk Raamwerk ander te behandelen is tweeledig. In de eerste plaats is de oplossingsrichting voor het waterbeheer in Groningen nog niet voldoende uitgekristalliseerd. In de tweede plaats betekent het grote berekende ruimtebeslag voor het waterbeheer dat het waterbeheer in toenemende mate functiecombinaties moet aangaan met andere, bestaande functies in het landschap. Gezien de fase van het proces om te komen tot nieuwe vormen van waterbeheer kan het landschappelijk Raamwerk nu juist mede richting geven aan de keuzen die voor het waterbeheer nog moeten worden gemaakt.

Stroomgebiedsvisie
Het Westerkwartier valt volgens de indeling van de stroomgebiedsvisie grotendeels in het gebied dat is aangeduid als “Lage Delen”. Het streven voor dit gebied is het realiseren van kwantitatief en kwalitatief hoogwaardige watersystemen met het karakter van oorspronkelijke laagveenachtige situaties.
Binnen het gebied moet plaats zijn voor berging op grote schaal van zowel lokaal als regionaal toestromend water. Tot 2015 zijn verschillende zogenaamde geen spijt maatregelen aangegeven waarvan de meest ingrijpende voor het landschap zijn:
- het inrichten van bergingspolders
- het aanwijzen van additionele bergingsgebieden voor extreme omstandigheden
- het creëren van vrij voor de boezem gelegen innundatiegebieden.

Dynamiek van het agrarisch bedrijf
Er is een lotsverbondenheid tussen landschap en landbouw. Het landschap is grotendeels ontstaan op basis van de agrarische ontginning en het agrarisch gebruik ervan. Als de landbouw verdwijnt, verdwijnt ook het karakteristieke landschap dat ermee samenhangt. Als de landbouw verandert, verandert het landschap mee. Vanuit dat perspectief is een benadering waarbij het landschap eenzijdig wordt beschermd tegen de agrarische ontwikkeling niet voldoende. Het gaat er steeds ook om een manier te vinden waarop de landbouw in samenhang met het landschap kan voortbestaan.

De dynamiek van het agrarisch bedrijf is op een aantal punten terugkerend van belang in het Westerkwartier:

- Terugloop van aantal agrarische bedrijven
  Er is de afgelopen jaren een zeer sterke afname geweest van het aantal agrarische bedrijven in de regio. De verwachting is dat deze ontwikkeling nog niet ten einde is. Niet alleen het economisch toekomstperspectief van het agrarisch bedrijf speelt hierbij een belangrijke rol, maar ook het ontbreken van een bedrijfsopvolger. Het teruglopen van het aantal boerenbedrijven heeft op allerlei manier invloed op het landschap.
- Schaalvergroting van boerenbedrijf
  Met het teruglopen van het aantal boerenbedrijven is sprake van samenvoeging van bedrijven. Eén van de gevolgen daarvan is grootschalige agrarische nieuwbouw.
- Schaalvergroting kavels
  De moderne landbouw heeft behoefte aan steeds grotere kavels. Hoe kleinschaliger het oorspronkelijke landschap is, hoe groter de dynamiek op dit punt zal zijn. Met name in de kleinschalige delen van het singelgebied en in de kleinschalige onregelmatige verkaveling van het Wierdenlandschap brengt deze dynamiek met zich mee dat kwaliteiten verdwijnen. Overigens gaat het wanneer sprake is van onregelmatige verkavelingen niet alleen om de grootte van de kavels, maar ook om de vorm.

Het standaard juridisch planologisch instrumentarium heeft maar in beperkte mate invloed op deze dynamiek. Juist als het gaat om de dynamiek van het landschap die samenhangt met de dynamiek van het boerenbedrijf is het van belang een actieve strategie te kiezen die niet

In het Westerkwartier hebben natuurontwikkeling en natuurbeheer een grote invloed op de toekomstige ontwikkelingen

Er is een nauwe samenhang tussen de dynamiek van de landbouw en de dynamiek van het landschap. Als het agrarisch bedrijf verandert, verandert het landschap mee.

Bijzondere aandacht is vereist voor de inpassing van die functies in het gebied die een geheel eigen dynamiek kennen.

Landschapsontwikkeling bij Grootegastermolenpolder

Niet alleen de grootschalige planmatige nieuwbouw is van invloed op het landschap, maar ook de incidentele (vervangende) nieuwbouw in het landschap. Het zou goed zijn wanneer deze incidentele nieuwbouw op basis van een aantal eenvoudige spelregels wordt gestuurd.

Nieuwe dorpsrand bij Grootegast

alleen kwaliteiten benoemt en vastlegt, maar een strategie die ook binnen vastgelegde kwaliteiten ruimte schept voor bedrijfsmatige ontwikkeling, en een strategie die het beheer van het landschap garandeert.

Dynamiek van economisch niet ondersteunde functies

Allerlei kwaliteiten die de landschappelijke identiteit bepalen hebben geen economische kwaliteit of functie (meer). Daarbij moet onder andere worden gedacht aan voormalige dijklichamen, wierden, houtsingels, poelen en waterlopen, die vroeger een duidelijke functionele of economische betekenis hadden. Daarnaast is sprake van kwaliteiten die in het geheel geen economische betekenis hebben, zoals de natuurwaarden van het gebied.
Voor dergelijke kwaliteiten is het steeds nodig een actieve strategie te formuleren zodat het beheer gegarandeerd wordt. Dit geldt in extreme mate voor bijvoorbeeld de houtsingels. Zonder actief beheer zullen de singels immers onherroepelijk verdwijnen. Maar ook voor andere kwaliteiten geldt deze beheersopgave.
Dat betekent dat steeds ook een economische onderbouwing noodzakelijk is. Het beheer moet immers gefinancierd worden. Daarbij kan enerzijds worden gedacht aan subsidies. Anderzijds kan ook worden gedacht aan een nieuwe functionele onderbouwing voor oude kwaliteiten. Een praktijkvoorbeeld daarvan in het Westerkwartier is de Leidijk, die haar functie als dijk verloren heeft. Doordat een fietsroute over de oude dijk loopt heeft de Leidijk een nieuwe functie gekregen die het voortbestaan als landschappelijk element garandeert. De genoemde kwaliteiten hebben uiteraard wel eengrote waarde voor de landschappelijke uitstraling van het gebied. Deze waarde is echter niet voldoende om het beheer te garanderen. Een kans voor een nieuwe economische of functionele onderbouwing ligt eerder in recreatie en toerisme.

Een bijzonderheid als het gaat om het vastleggen van kwaliteiten is de ervaring die in Middag Humsterland is gedaan. Kwaliteiten zijn daar gezamenlijk met de grondeigenaren en overige gebruikers van het gebied geïnventariseerd en vastgelegd op zo'n manier dat er ook ruimte is voor het economisch gebruik van het landschap.
Het is zeker belangrijk op een dergelijke manier kwaliteiten vast te leggen. Wanneer het schaalniveau waarop kwaliteiten worden vastgelegd lager wordt, neemt het belang van een bottom-up benadering, als in Middag Humsterland toe.

Er zijn plannen voor een nieuwe ontsluiting van Leek en Roden aan de westzijde van Leek. In het gebied tussen de A7 en de Jonkersvaart zijn er drie varianten die in directe relatie met het landschap staan. Daarbij is steeds gekozen voor een directe koppeling van de route aan de verkaveling. Al deze varianten liggen in of tegen de rand van houtsingelgebied. Het ligt dan ook voor de hand de inpassing te organiseren door een groenontwikkeling die past bij het houtsingellandschap. Die inpassing is in dit deel goed voorstelbaar.
Vanaf de Jonkersvaart tot de Drostinne Wijk is inpassing een stuk lastiger. Deze varianten zijn aan de orde bij de meest westelijke route vanaf de snelweg. Het ligt in ieder geval bij dergelijke varianten te kiezen voor een inrichting die de aanwezigheid van de weg zo min mogelijk zichtbaar maakt. Groen zou dan niet gekoppeld moeten worden aan de weg, maar aan de bestaande landschapsstructuur.

Dan is er nog een aantal varianten waarbij de ontsluiting langs de jonkersvaart loopt. Dit zal een zeer sterke invloed hebben op de bestaande kwaliteit van de vaart.

Nieuwe infrastructuur

Op verschillende plekken in het Westerkwartier is nog sprake van nieuwe infrastructurele ontwikkelingen. Naast de mogelijk grootschalige ontwikkeling van de Zuiderzeelijn gaat het in het bijzonder om de ring Leek Roden en de nieuwe rondweg bij Zuidhorn. In de illustratie is als voorbeeld de ring Leek Roden gegeven.

Bij de inpassing van nieuwe infrastructuur zijn steeds een aantal overwegingen aan de orde:

- Een tracé volgt bij voorkeur zo veel mogelijk de lijnen in het landschap, zoals verkavelingen en hoogteverschillen.
- Bij aanleg van infrastructuur worden waardevolle landschappelijke kwaliteiten daarbij zo veel mogelijk gemeden.
- Wanneer deze spelregels leiden tot een tracé dat zeer onregelmatig en onduidelijk wordt kan het beter zijn het landschap recht en hard te doorsnijden.
- De inrichting van de infrastructuur hangt samen met de mate waarin het landschap wordt gevolgd of doorsneden. Wanneer het landschap kan worden gevolgd, kan de weg zelf worden ingericht op een manier zoals typerend is voor het landschapstype. In Wierdengebieden en het voormalig stroomgebied betekent dit een open wegbeplanting of geen wegbeplanting. In het singelgebied betekent dit een meer besloten beplanting direct aan de weg, of het aanzetten van de meest nabije parallelle singels. Wanneer het landschap wordt doorsneden heeft het de voorkeur een groene inrichting niet te koppelen aan de weg, maar zo veel mogelijk aan de bestaande structuur van het landschap. Een illustratie daarvan is gegeven voor het aanzetten van de singelbeplanting op die plekken waar de A7 het singelgebied doorsnijdt.

Eén en ander neemt echter niet weg dat het organiseren van het beheer en/of een economische en functionele drager – al dan niet in de vorm van subsidies – cruciaal is.

Dynamiek die neerdaalt in het landschap

Tot slot is er de dynamiek van nieuwe functies en programma's die een plek zoeken in het landschap. Deze dynamiek is van grote invloed op de toekomstige kwaliteit van het landschap. Het is in de ruimtelijke ordening gebruikelijk nieuwe programma's te plannen op plekken waar de kwaliteit van de plek het geringst is. De locatiekeuze heeft daarmee een negatieve inslag. Landschappelijke inpassing gaat vaak niet verder dan het voorkomen van al te negatieve effecten door het verhullen van de nieuwe ontwikkeling met schaamgroen. Er mag niet worden verwacht dat op die manier ooit nog nieuwe waardevolle cultuurlandschappen zullen worden gemaakt.

In het raamwerk wordt getracht het nieuwe programma vanuit een meer positieve invalshoek te benaderen. Daarbij gaat het er niet alleen om welke kwaliteit aanwezig is voordat de functie in landschap neerdaalt. Het gaat er vooral ook om welke kwaliteit kan ontstaan doordat de nieuwe functie en het landschap op een betekenisvolle manier samengaan. Zo kunnen mogelijk opnieuw herkenbare en waardevolle cultuurlandschappen ontstaan die in de toekomst het beschermen waard zijn.

De ontwikkelingen in het singelgebied worden mede sterk bepaald door de aanwezigheide van de A7. Direct rondom de A7 is duidelijk sprake van een hogere (economische) dynamiek dan verder van de snelweg af.

De kwaliteit van bestaande singels is zeer wisselend. Verderop in het Raamwerk is een aantal kaarten opgenomen dat waarop met behulp van luchtfoto's is geïnventariseerd hoe de kwaliteit van de bestaande houtsingels op verschillende plekken is.

Singelgebied

Het houtsingelgebied wordt aan de westzijde begrensd door de provinciegrens met Friesland. Aan de Zuidkant gaat het gebied over in een Veenkoloniaal landschap, dat als uitloper van het Drents plateau kan worden beschouwd. De grens tussen de twee gebieden is niet altijd even helder. Op basis van een verkavelingskaart is duidelijk te zien dat het gebied ten noorden van de Jonkersvaart vanaf de Jonkersvaart ontgonnen is. In die zin is eigenlijk nog sprake van Veenkoloniaal landschap. Anderzijds loopt het gebied met houtsingels op verschillende plekken ononderbroken door tot aan de Jonkersvaart. Aan de Westzijde wordt het gebied begrensd door het oude stroomgebied van de oude Riet.
Aan de noordzijde is evenals aan de zuidzijde sprake van een minder duidelijke begrenzing. Ten noorden van Lutjegast is via een geulensysteem het veen deels verdwenen en is klei afgezet. Daarbij is met het spoor en met het van Starkenborghkanaal sprake van twee grootschalige landschapselementen die nieuwe grenzen in het landschap aanbrengen. Er is voor gekozen om toch de begrenzing van het stroomgebied van de oude Riet te hanteren, een grens die op de geomorfologische kaart heel helder afleesbaar is.

Kenmerken en kwaliteiten
In de ijstijden is in het gebied potklei en keileem afgezet. Daarna is zand in ruggen afgezet. Vervolgens heeft in de laagten veenvorming plaatsgevonden.
Het gebied kenmerkt zich door een zeer gelaagde ondergrond. De geologische opbouw is sterk bepalend voor gebruik en uiterlijk. Er was zeer vroege bewoning langs de beken in de lagere delen. Later werden deze delen door inklinking van het veen lastig bewoonbaar. In de Middeleeuwen heeft verschuiving van de vestiging naar de gasten plaatsgevonden.

Kenmerkend voor het gebied zijn:

- Evenwijdig liggende smalle hooggelegen gasten met langgerekte lintbebouwing
- Korte strokenverkaveling met singelbeplanting dwars op linten
- Contrast tussen besloten gasten en open laagten er tussen

Uit het bovenstaande blijkt al dat er steeds zeer sterke verschillen zijn tussen de hoogten en de laagten. De te onderscheiden gebieden zijn niet alleen op de hoogtekaart maar op allerlei kaarten terug te vinden zoals kaarten van:

Bedrijfsterreinen

Gekoppeld aan de inpassing van de A7 zelf is het ook mogelijk te komen tot een betere inpassing van de nog te ontwikkelen bedrijfsterreinen. Rechts is aangegeven hoe de bedrijfsterreinen integraal onderdeel kunnen uitmaken van de inpassing van de infrastructuur. Links is aangegeven wat de varianten zijn voor inpassing. Bij de eerste schematische invulling wordt alleen gedacht vanuit het bedrijfsterrein. De tweede invulling laat een variant zien waarbij in extreme mate de landschappelijke onderlegger als basis is genomen. Het is niet zo dat een stedenbouwkundig plan op basis van het bestaande landschap steeds beter is. In dit geval zijn er echter verschillende aanleidingen om de invalshoek in ieder geval niet over te slaan.
In de eerste plaats biedt de landschappelijke onderlegger de mogelijkheid te komen tot behoud van landschapswaarden, wat zeker in waardevol singelgebied van belang is. In de tweede plaats moet rekening worden gehouden met de langere termijn. Bedrijfsterreinen zoals die langs de snelweg hebben maar een beperkte exploitatieduur. De verwachting is gerechtvaardigd dat de gebouwen niet alleen economisch maar ook functioneel over 20-30 jaar zijn afgeschreven. Inpassing in de bestaande structuur biedt de mogelijkheid die structuur ook weer terug te brengen.
Tot slot kan de inpassing mogelijk bijdragen aan een eigen herkenbare identiteit van de bedrijfsterreinen in het Westerkwartierse deel van de A7.

Daarbij hoeft overigens niet steeds de meest extreme variant te worden gekozen. De onderste optie laat zien dat het ook goed mogelijk is een tussenweg te kiezen. In principe hoeven niet of nauwelijks concessies te worden gedaan aan de wensen van de bedrijven.

Voor de locatie Leeksterhout Noord, waar ook het voorbeeld is geprojecteerd als illustratie van de overwegingen, zijn dergelijke uitgangspunten ook opgesteld. De doelstelling is te komen tot een landschappelijke inpassing. Daarbij is er ook vanuit gegaan dat dit ten koste kan gaan van een optimaal grondgebruik. Wat dat betreft zijn voor die locatie de uitgangspunten neergezet om te komen tot een goede landschappelijke inpassing.

- geomorfologie
- houtsingels
- EHS
- kwelgebieden
- archeologische vindplekken
- bebouwingsdichtheid
- etc.

Om te komen tot een richtinggevende kwaliteitsbeschrijving van het houtsingelgebied zal dan ook steeds een onderscheid moeten worden gemaakt tussen de hoogten en de laagten. Hoewel de gebieden zeer sterk samenhangen, zijn de verschillen zo groot dat het voor het raamwerk goed is de kwaliteiten steeds afzonderlijk te omschrijven. Niet voor niets is in de kaart van de gebiedsindeling de hoogtekaart als ondergrond van dit gebied ingevuld.

In het onderstaande worden de kenmerkende kwaliteiten en kwaliteitsbepalende elementen van de gasten en de lage tussengebieden opgesomd.

Hoogten:

- zand
- elzensingels/houtwallen
- voedselarm
- lintbebouwing
- de landgoederen
- verscheidenheid diersoorten, m.n. vogels
- dobben
- vroeger op ruggen overwegend akker, op flanken weilanden
- door hoge ligging belangrijke infiltratiegebieden
- meest gave singels: reservaatsgebieden Hoflaan Kornhorn Midwolde
  daarnaast ook Kuzemerbalk, en gebied tussen Marum en Tolbert

Een bijzonder kenmerk is de concentratie van bebouwing op de gasten. Die bebouwing is vrijwel steeds in de vorm van linten.

- Lutjegast – Niekerk zeer open en transparant lint

Tot het Singelgebied worden ook de tussenliggende laagtes gerekend, waar juist geen houtsingel voorkomen. Deze laagtes zijn onlosmakelijk met de hoger gelegen delen verbonden.

Polder de Oude Riet

Zeer bepalend voor de toekomst van de lagere delen van het singelgebied is de ontwikkeling van de EHS. De positieve kant aan deze ontwikkeling is dat in theorie het beheer van grote delen van het gebied voor langere tijd is gegarandeerd. Daar staat tegenover dat met het ontwikkelen van de EHS het gebied onontkoombaar verandert. Die verandering wordt niet altijd positief beoordeeld.

Caspar Roblesdijk

- Marum – Frieschepalen ook open en transparant lint
- Grootegast-Oldekerk minder open
- Opende-Kornhorn en Marum-Niebert besloten
- hoewel duidelijke verbinding tussen Noordwijk, Lucaswolde en Boerakker is dit geen lint zoals de bovengenoemden

<u>Laagten:</u>

- open grasland
- voedselrijker veen en klei
- hoog grondwaterpeil
- rust
- waardevolle kwelgebieden (op overgang naar hoogte)
  * Polder de Kale Weg
  * Wemerpolder
  * Polder de Oude Riet
  * Polder de Tolberter Petten
- Hoge natuurwaarden in kwelgebieden: polder de Oude Riet, Kaleweg
- Weidevogels
- Op flanken weilanden, in laagten hooigraslanden, petgaten en elzenbosjes
- In lage delen veenafgravingen waarin hoge slootdichtheden voorkomen
- Poelen
- Petgaten, vaak als bebost gebied herkenbaar (peebos is mooi voorbeeld)
- Drie Polders, Jouwer goede weidevogelgebieden (echter versnipperd in gebied)
- Geen structurele aaneengesloten bebouwde gebieden

Hoewel het beeld en de kwaliteit van het landschap sterk wordt bepaald door kenmerken die al eeuwen in het landschap aanwezig zijn, is ook sprake van een aantal nieuwe structuurbepalende elementen, te weten:

- A7
- Van Starkenborgkanaal
- Strandheem
- Stroomgebied Dwarsdiep/EHS

A7 zone

De A7 vormt een grote fysieke barrière in het landschap van het Zuidelijk Westerkwartier. Daarbij heeft de A7 een grote invloed op het landschapsbeeld, niet in de laatste plaats omdat op allerlei plekken grootschalige en besloten beplanting aan de weg is gekoppeld.

Met de komst van de Zuiderzeelijn is er een kans te komen tot een inpassing van de infrastructuur die niet alleen past binnen het landschap, maar die het landschap ook versterkt. Op die plekken waar de infrastructuur het singelgebied doorkruist ontstaan mogelijkheden voor herstel en herontwikkeling van houtsingels, waardoor direct de infrastructuur beter wordt ingepast.

Dynamiek
Bij de dynamiek wordt een onderscheid gemaakt naar de dynamiek die samenhangt met de ontwikkeling van de landbouwsector, de dynamiek van kwaliteiten die geen economische en/of functionele basis hebben en de dynamiek die het gevolg is van nieuwe programma's en plannen.

In het algemeen is uit deze ontwikkelingen de ontwikkeling te destilleren dat het hogere besloten land steeds opener wordt, terwijl het open lagere land steeds verder dichtslibt.

Dynamiek van de landbouw
Met het realiseren van de EHS wordt de landbouw steeds verder teruggedrongen uit de dalen. Het landbouwgebied wordt daarmee beduidend kleiner. Een tweede ontwikkeling is het sterk teruglopen van het aantal boerenbedrijven. Dit resulteert in een schaalvergroting van bestaande boerenbedrijven in het gebied. Die schaalvergroting heeft onder andere gevolgen voor nieuwbouw van agrarische gebouwen. Er is met name behoefte aan grotere stallen voor het Melkvee. Andersom is ook sprake van leegstaande agrarische opstallen.
Een bijzonderheid is dat de boeren in hun bedrijfsvoering gedeeltelijk worden belemmerd door het landschap dat zij zelf mede hebben gecreëerd. Het boeren bedrijf wenst met name op de plekken van de fijnmazige singelverkaveling een vergroting van percelen. Er is dus ook een behoefte aan schaalvergroting van het landschap.

Er is bovendien duidelijk sprake van nieuwe activiteiten van het boerenbedrijf. Steeds vaker is sprake van maïsteelt, aardappelteelt en lelies, champignons, waardoor het aanzien van het landschap wijzigt.
De nieuwe activiteiten hebben niet alleen een negatioeve invloed op het landschapsbeeld, maar brengen ook een hogere milieudruk met zich mee.

Dynamiek van economisch niet ondersteunde functies en kwaliteiten
De kwaliteit van het gebied wordt in sterke mate bepaald door de aanwezigheid van de houtsingels, die hun functie uit het verleden verloren hebben. Doordat de functie ontbreekt is het risico steeds dat deze kwaliteiten verdwijnen. De totale lengte van de singels neemt niet af, de kwaliteit van de bestaande singels wel. Er dreigt een ernstiger negatieve dynamiek door het veranderen van de beheersregelingen en nieuwe regelgeving.

Op verschillende plekken zijn de hoogteverschillen in het landschap duidelijk afleesbaar.

Kenmerkend voor het singelgebied zijn de besloten wegen die over de ruggen van de gasten lopen.

Daarmee dreigt de economische basis onder (het beheer van) de singels verder weg te vallen.

Een tweede belangrijke kwaliteit in het gebied zonder economische ondersteuning is die van de aanwezigheid van weidevogels. Met de moderne landbouw staat het leefmilieu voor de weidevogels steeds verder onder druk. Het ontwikkelen van de EHS helpt het weidevogelbestand niet vanwege het natuurdoeltype. Daarnaast vormt ook het beheer van de beheersgebieden van de EHS een probleem voor de weidevogels.
Naast deze structurele kwaliteiten die onder druk staan is in het gebied nog sprake van een groot aantal landschapselementen dat heden ten dage geen functie meer heeft. Het gaat dan bijvoorbeeld om poelen, dobben, petgaten, oude dijklichamen, cultuurhistorisch waardevolle objecten, archeologische vindplekken e.d.

Voor al deze kwaliteiten moet de oplossing met name worden gevonden in het beheer. Voor een belangrijk deel is ook al sprake van beheersregelingen. Voor zover dat niet het geval is moet worden gezocht naar een oplossing.
Naast beheersregelingen moet ook steeds worden gezocht naar mogelijkheden voor een nieuwe economische/functionele basis voor de genoemde kwaliteiten.

Dynamiek van nieuwe plannen

<u>Water(huishouding)</u>

- Stroomgebiedsvisie
- Dwarsdiep/Matsloot ontwikkelen volgens concept Drentse beekdalen.
- nood-/meebewegende berging
- nieuwe sluis Leekstermeer (uit verkenning watersysteem Reitdiep)
- vaarverbinding kleine pleziervaart Zuidelijk Westerkwartier

<u>Landschap</u>

- herstel houtsingels en herstel natte landschapselementen door Landschapsbeheer Groningen
- revitalisering Zuidelijk Westerkwartier door o.a. St. Groninger Landschap
- anti-verdrogingsbeleid

Beelden op deze pagina tonen nogmaals het belang van stedenbouw aan als het gaat om bebouwing in linten in het algemeen en in het singelgebied in het bijzonder. Een zorgvuldige plaatsing van woningen is belangrijker dan de vorm van de woning.
Deze constatering - die zal moeten worden uitgewerkt in de welstandsnota's - is niet alleen van belang voor het geval gekozen wordt voor meer gespreide verstedelijkingspatronen in de coulissen bijvoorbeeld in de vorm van buurtschappen, of in het lint. Juist ook bij incidentele bouw is het van belang een goede set spelregels te hebben voor plaatsing van woningen. Juist bij vervanging van oude bebouwing is het vaak zo dat de nieuwbouw voor of naast de plek van de vroegere woning komen te staan. Ook zal de nieuwe bebouwing veelal van een andere schaal en aard zijn. Juist dan is het van belang zorgvuldig met de plaatsing om te gaan.

Deze serie illustraties laat nog eens zien dat niet de vormgeving maar de plaatsing de uitstraling van bebouwing in het coulissenlandschap bepaalt.

Hier is een nadere illustratie gegeven van de verstedelijkingsconcepten die eerder al aan de orde zijn gekomen. Er wordt nogmaals duidelijk dat de plaatsing van de woningen de meest bepalende factor is. Het coulissenlandschap biedt allerlei mogelijkheden om creatief met die [plaatsing om te gaan.

- realisatie ecologische verbindingszones (EHS)
- versterking landschapsbeleving Malijksepad/Oudeweg/'t Pad
- Versterking landschaps- en landgoedkarakter Coendersborg, Nuis, Nienoord, Iwema Steenhuis
- Ecologisch bermbeheer
- Grondopslag Zuidhorn-oost
- Aanleg dorpsbos bij Lutjegast

Recreatie

- Ontwikkelingsvisie Trimunt
- Ontwikkelingsvisie Strandheem (o.a. uitbreiding recreatieplas en ontwikkeling activiteiten t.b.v. exploitatie)
- Recreatieve ontsluiting Iwema/Steenhuis
- Verbeteren doorvaarbaarheid Leekster Hoofddiep
- Poort A7: zoekgebied recreatieve functies gerelateerd aan bereikbaarheid vanaf snelweg (hotel, pretpark)
- Aansluiting interne recreatieve routes (o.a. paarden, varen, natuur)
- Verbeteren toegankelijkheid gebied vanuit de stad Groningen (fietsen, wandelen, varen, schaatsen)

Cultuur

- Versterking cultuurhistorische hoofdstructuur

Wonen

- Algemeen: Wens gemeente toevoeging 2002 t/m 2006 van 1606 woningen (Leek 572, Zuidhorn 535, Marum 247 en Grootegast 262). Groeipotentie volgens provincie 1110 (Leek 425, Zuidhorn 320, Marum 150 en Grootegast 215)
- Belangrijkste projecten:

- Leek: Oostindië (1100 woningen tot 2030)
- Zuidhorn: Woonzorgcentrum Zonnehuis, uitbreiding Oostrand (700 a 800 woningen), in/uitbreiding Grijpskerk-Zuid
- Marum/Grootegast: In de kernen Marum, Grootegast, Niekerk/Oldekerk, De Wilp en Opende zal het grootste deel van de woningbouw plaatsvinden. In de niet-primaire kernen op de hoofdlinten wordt woningbouw toegestaan , mits hierbij de karakteristiek van het (omliggende) gebied intact blijft (woningbouw bij de

Het grootste deel van het singelgebied bestaat uit weideland, hoewel hierin de laatste jaren wel enige wijziging is opgetreden.

Twee voorbeelden van houtsingels in slechte staat nabij Westerzand.

Natuurontwikkeling gaat gepaard met nieuwe recreatiemogelijkheden.

kern, niet in de lintstructuur).
- Marum: de Holte 3 en 4, herstructurering van centrum en herontwikkeling zorgcentrum de Hoorn
- Grootegast: o.a. de Noord onder C. Roblesdijk en buurtschap wonen

- Ontwikkelen exclusieve woonvormen (landgoederen, buitenplaatsen en buurtschapwonen)

<u>Bedrijvigheid</u>

- Grootschalige bedrijvigheid in A7-zone (noordoostkant van Marum onder de snelweg, Leeksterhout Noord)
- Kleinschalige bedrijvigheid: In Marum/Grootegast kan de kleinschalige bedrijvigheid aansluiten bij keuzes voor wonen ten aanzien linttypen. In Grootegast zijn de linten in principe vol en is gekozen voor ontwikkeling van een lokaal bedrijventerrein van geringe omvang aansluitend op de lintstructuur. In Marum wordt gezocht naar ruimte in het hoofdlint. Bij onvoldoende ruimte in het hoofdlint wordt bedrijvigheid geplaatst op het bedrijventerrein A7/Marum.

Nieuwbouw bij Leek

Incidentele nieuwbouw aan Jonkersvaart

Nieuwbouw bij Leek

Niet gebiedseigen historiserende nieuwbouw in Veenkoloniaal gebied

opzichte van het genoemde rapport wel een verdere uitwerking en aanpassing aan de tijd noodzakelijk.

Veenkoloniaal landschap

Voor het veenkoloniaal landschap is het voor wat betreft de welstandsnota vooral interessant met welke spelregels een natuurlijke groei van bebouwing langs de vaarten gestuurd zou kunnen worden (wanneer deze groei wenselijk wordt geacht). Het gaat dan met name om een set spelregels ten aanzien van plaatsing van de bebouwing op de kavel en oriëntatie van de bebouwing op de vaart, om een moderne variant te creëren van het historisch, typerende beeld.
Met het nieuwe welstandsbeleid is een dergelijke structurele benadering beter voor te stellen dan met het huidige welstandsbeleid dat veel meer incidenteel van aard is. Het nieuwe welstandsbeleid biedt de mogelijkheden om een ontwikkelingsgericht kader op te stellen.

- Voor beide gemeenten geldt dat in ondergeschikte/kwetsbare linten alleen kleinschalige bedrijvigheid in vrijkomende agrarische gebouwen opgenomen kan worden (activiteit binnen bestaande gebouwen).
-

<u>Infrastructuur</u>

- Rondweg bij Leek
- Aanleg Zuiderzeelijn
- Differentiatie in sfeer afslagen A7
- Verlegging N355

<u>Landbouw</u>

- Verbeteren van de productiefactor grond
- Versterking veehouderijsector
- Nieuwe teelten
- Bevorderen verbrede landbouw
- Ontwikkelen en stimuleren duurzame energie

Aan de westzijde wordt het gebied begrensd door de Lauwers, tegelijk de provinciegrens met Friesland. In landschappelijke zin vormt het dal van de Lauwers uiteraard één geheel.

Doezumertocht

Veenkoloniaal landschap

Het gebied wordt aan de zuid-, west en oostzijde begrensd door gemeente- dan wel provinciale grenzen. Aan de noordzijde wordt het gebied begrensd door het singellandschap van het Zuidelijk Westerkwartier. Deze begrenzing is niet steeds even helder. In het Raamwerk is de Jonkersvaart als grens aangehouden. Vanwege de verkavelingsrichting vanaf de Jonkersvaart naar het noorden is het ook goed verdedigbaar de grens gedeeltelijk naar het noorden op te schuiven.

Evenals het gebied ten noorden van de houtsingels is dit een streekdorpenlandschap. Geomorfologisch en historisch verschilt dit gebied echter wel duidelijk van de rest van het Zuidelijk Westerkwartier. Het gebied is eigenlijk een uitloper van het Drents plateau en is tot ver in de 19de eeuw nog gedeeltelijk onontgonnen.

Kenmerken en kwaliteiten

Het zuidelijk deel van het Westerkwartier bestaat uit hoger gelegen zandgronden, die de overgang vormen naar het Drents Plateau. Vanaf het midden van de 16e eeuw tot het begin van de 20e eeuw vond er in dit gebied grootschalige vervening plaats. Deze vervening vond plaats vanuit verschillende richtingen en met verschillende methoden. In het verkavelingpatroon van het gebied is dit goed te herkennen. Langs de ontginningsassen ontstonden bebouwingslinten (bijv. Jonkersvaart). Ten behoeve van de ontwatering en de afvoer van turf werden enkele vaarten en wijken gegraven. Ook zijn als gevolg van de afgraving binnen het gebied petgaten ontstaan.
Naast de ontginning van veen vond ook ontginning van als heide in gebruik zijnde oude cultuurgronden plaats. Deze ontginningen zijn nog duidelijk te herkennen in het wijkenpatroon en de onregelmatige verkavelings-richting.
Het huidige grondgebruik bestaat uit voornamelijk weidebouw, hier en daar afgewisseld door bos- en natuurgebieden en een enkele akker met maïs. Grote delen van het veenkoloniale landschap zijn te kenmerken als open land. Een aantal delen hebben een meer besloten karakter. Soms in de vorm van singels op perceelgrenzen, soms als gevolg van wegbeplanting (bijv. bomenrijen langs wegen).

Het Bolmeer

een interessante vraag op welke wijze bij deze bouw streekeigen elementen kunnen worden gestimuleerd.
Belangrijker is de conclusie die kan blijken uit de analyses van bebouwingsmogelijkheden van het singelsgebied. Door het besloten karakter van het gebied is de problematiek van nieuwbouw maar in beperkte mate een problematiek van vormgeving. Veel belangrijker is de stedenbouwkundige inpassing. Het is niet belangrijk hoe de woning in de coulis is vormgegeven, het is veel belangrijk waar de woning in de coulis staat. Hetzelfde geldt voor linten en buurtschappen. De plaats van de woning in relatie tot de weg en de beplanting zijn belangrijker dan de vormtaal van de architectuur.
Voor een deel geldt dit ook voor stallen. De plek op de kavel, ten opzichte van de bestaande bebouwing en de plek in de coulis zijn samen met de beplanting cruciaal. Daarnaast is bij de stallen nog wel een aantal eenvoudige vormgevingsregels te geven.

Eén en ander betekent dat het voor het besloten deel van het singelgebied vooral van belang is in het welstandsbeleid een aantal stedenbouwkundige spelregels neer te leggen omtrent plaatsing van woningen.

Wierdenlandschap

- Voor Wierdedorpen bevat het rapport "Dorpen in Groningen" goede aanwijzingen voor de uitwerking van welstandsplannen. Zie bijvoorbeeld de aanwijzingen voor toekomstige ontwikkelingen in Wierdedorpen met een radiaire structuur (pag. 26):
- ruimtelijk markeren van hoeken van straten met bebouwing
- opengevallen hoekpercelen zorgvuldig opvullen (extra regels)
- wanneer een radiaal niet samenvalt met de hoofdroute heeft de bebouwing een kleinschalig, bescheiden karakter
- Straatwanden hebben een besloten karakter
- Inpassing is mogelijk mits sprake is van een relatief lage gootlijn, een lage noklijn (ondiep bouwblok) en een dakhelling aan de voorzijde van 40-45 graden
- Kenmerkend voor de rand is dat ieder gebouw afzonderlijk herkenbaar is.
- Etc.

Voor specifiek architectonische spelregels is ten

Welstand

Hoewel de deadline al meerdere keren is uitgesteld is de verwachting dat alle gemeenten in 2003 een welstandsnota moeten hebben. Die nota geeft volgens de nieuwe wettelijke regeling gebiedsgerichte en tot op bepaalde hoogte objectieve criteria voor het welstandsbeleid. De gemeenten stellen deze criteria vast en geven daarmee het kader aan waarbinnen welstandscommissies bouwwerken moeten beoordelen.
In het landelijke gebied is de welstandsnota voor een belangrijk deel gebaseerd op de kenmerkende landschappelijke kwaliteiten en dan in het bijzonder kenmerken van de bebouwing van het gebied.
In het Westerkwartier is één van de belangrijke gegevens daarbij de kwalificatie van grote delen van het gebied als waardevol cultuurlandschap in het kader van de nota Belvedere. Daaruit spreekt onder andere ook een sterke samenhang tussen bebouwing en landschap.

Welstandsplannen kunnen ook een belangrijke rol spelen in het bewaren van de landschappelijke kwaliteit en gebiedseigen kenmerken bij nieuwbouw. De mogelijkheden daartoe zijn sterker dan bij het vroegere welstandsbeleid, omdat de welstandsnota niet alleen bindend is voor de burger, maar ook voor de gemeente. Dat betekent dat in die gebieden waar een streng welstandsbeleid wordt gevoerd, sprake is van veel meer zekerheid dat de objectieve welstandscriteria ook daadwerkelijk tot uitvoering worden gebracht.

Het ligt voor de hand de welstandsplannen gemeentegrensoverschrijdend op te pikken in het verlengde van het landschappelijk raamwerk, omdat de samenhangende gebiedseenheden van de welstandsnota in beginsel dezelfde samenhangende gebiedseenheden zijn van het landschappelijk Raamwerk. Bij de welstandsnota zal wel van een nadere onderverdeling sprake kunnen zijn.

Architectuur en stedenbouw in het besloten singelgebied
Een vraag die als vanzelf naar boven komt bij het invullen van welstandsbeleid voor een gebied als het Westerkwartier, is in welke mate sprake zou moeten zijn van historiserende bouw, en in hoeverre het mogelijk of wenselijk is streekeigen te bouwen. Dit is een thema dat momenteel op verschillende plekken onderwerp van discussie en beleidsonderzoek is. Een analyse van het Westerkwartier laat zien dat de incidentele bouw die plaatsvindt in het landelijk gebied in veel gevallen historiserend is. Het is in het kader van de welstandsnota

Samengevat zijn de belangrijkste kwaliteiten:

- vaarten en wijken
- Afwisseling halfopen en veel grotere aaneengesloten open gebieden
- vervening op verschillende manieren en in verschillende richtingen, wat nog zichtbaar is in de verkaveling
- linten veenontginning (Jonkersvaart)
- grens Drents plateau

Dynamiek

Dynamiek van de landbouw
Ook in dit gebied is sprake van bedrijfsbeëindigingen en samenvoegingen van boerenbedrijven. Daarnaast is sprake van een wijzigend grondgebruik, wat onder andere tot uiting komt in toenemende teelt van gewassen zoals maïs. Het merendeel van de grond is echter in gebruik door veehouders (koeien, varkens en kippen).

Dynamiek van economisch niet ondersteunde functies
In het verleden waren in dit gebied nog veel meer wijken en sloten aanwezig dan nu het geval is. Op oude kaarten is de fijnmazige structuur aan weerszijden van de Jonkersvaart goed afleesbaar. De historische functie van de wijken is in ieder geval verloren gegaan.
Ook in dit gebied is op verschillende plekken nog sprake van beplanting als perceelafscheiding. De dynamiek van deze beplanting is vergelijkbaar met die in het singelsgebied.
Tot slot zijn nog verschillende dobben in het gebied bewaard gebleven.

Dynamiek van nieuwe plannen

<u>Landschap</u>

- Herstel houtsingels en herstel natte landschapselementen door Landschapsbeheer Groningen
- revitalisering Zuidelijk Westerkwartier door o.a. St. Groninger Landschap,
- anti-verdrogingsbeleid
- Ecologisch bermbeheer

Ook in het veenkoloniaal landschap komen waardevolle houtsingels voor.

Recreatie

- Aansluiting interne en externe recreatieve routes (o.a. De Wouden en Kop van Drenthe)

Cultuur

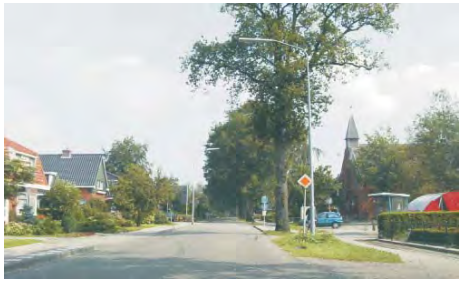
- Versterking cultuurhistorische hoofdstructuur

Wonen

- Qua wonen wordt er een terughoudend beleid gevoerd, om de dynamiek op woongebied te verminderen. Men wil zich met name richten op de eigen behoefte aan woonruimte in het Westerkwartier.

Nogmaals een beeld voor en na de ingreep dat aantoont welke invloed beplanting heeft op de uitstraling van een kern op één van de gasten.

Onderstaande beelden laten zien dat niet alleen wegprofiel en beplanting van belang zijn, maar ook de zachte inrichting van bermen.

Deze drie beelden tonen hoe de landelijke uitstraling van een lint op een gast niet zo zeer wordt bepaald door de bebouwing in het lint, maar veel meer door het wegprofiel en de beplanting.

Zelfs met een toevoeging van woningen dichter op de straat kan de weg er landelijker uitzien als het profiel en de beplanting worden aangepast

Wegen en wegbeplanting

De deelgebieden van het Westerkwartier verschillen sterk in de manier waarop wegen zijn ingericht en beplant. In het Wierdenlandschap en het voormalig stroomgebied is sprake van wegen die niet beplant zijn, of wegen die een zeer open beplanting hebben. In het Singellandschap zijn de wegen op de gasten zeer besloten, groen ingericht. De wegen in de lagere tussengebieden zijn in veel gevallen meer open, maar bij herhaling is ook sprake van een besloten beplanting tot in het open gebied van wegen die haaks op de gasten staan.

De referenties vormen een aanwijzing voor de inrichting van wegen per gebied. Daarbij is het doorlopen van bestaande besloten beplanting tot in het open gebied als bestaande situatie geen probleem. Wanneer opnieuw wegbeplanting in de open tussengebieden overwogen wordt, moet hiermee wel terughoudend worden omgesprongen. Voorkomen moet worden dat de beplanting een vorm aanneemt die het open landschap helemaal dichtzet. Een besluit om beplanting al dan niet in de laagten voort te zetten moet worden genomen op basis van de zichtlijnen door het open gebied.

Grens tussen landschap en bebouwde kom

Een bijzonderheid van de linten op de gasten is dat sprake is van een zeer verschillende grens tussen landelijk gebied en bebouwde kom. Bij een aantal linten blijft sprake van een landelijk weggetje ondanks de bebouwing in het lint. Daar staat tegenover dat in andere linten sprake is van een harde overgang tussen landelijk gebied en bebouwde kom. Uit een analyse van deze verschillen blijkt dat het karakter niet zo zeer samenhangt met de hoeveelheid bebouwing in het lint, als wel met de inrichting van het lint. Naast de plaatsing van de bebouwing ten opzichte van de weg zijn met name het wegprofiel en de beplanting bepalend voor de al dan niet landelijke uitstraling van het lint.

Bedrijvigheid

- In ondergeschikte/kwetsbare linten alleen kleinschalige bedrijvigheid in vrijkomende agrarische gebouwen (activiteit binnen bestaande gebouwen).
- Ontwikkelingen Zevenhuizen

Landbouw

- Verbeteren van de productiefactor grond
- Versterking veehouderijsector
- Nieuwe teelten
- Bevorderen verbrede landbouw

Kaart van te behouden karakteristieke landschappelijke patronen en elementen in Middag Humsterland.

Goed voorbeeld van sterke relatie tussen landschap en kernen in het Wierdenlandschap. Hier een beeld van Niehove.

Nieuwe agrarische bebouwing

Middag Humsterland

• Ontwikkelen en stimuleren duurzame energie

Het gebied wordt gevormd door de oude eilanden Middag en Humsterland en de geul van de Oude Tocht tussen de twee eilanden. Het gebied vormt één samenhangend geheel met het deel van Middag dat onderdeel uitmaakt van de gemeente Winsum.

Rond 700 voor chr. werd dit gebied voor het eerst bewoond. Men vestigde zich op de vruchtbare kwelders. De mensen vestigden zich op de oost-west lopende kwelderrug ten zuiden van het huidige Reitdiep en op de oeverwallen van de rivieren en kreken in dat gebied. Aanvankelijk waren de nederzettingen op het maaiveld gelegen (vlaknederzettingen). Door de gestaag stijgende zeespiegel wierpen de bewoners na verloop van tijd kunstmatige verhogingen op: huiswierden. Later is er een samenklontering van huizen tot dorpswierden ontstaan.

Vanaf 800 n.Chr. won de zee aan kracht, wat grote veranderingen in het landschap tot gevolg had. Een zeearm, de Oude Tocht, deelde het gebied in tweeën. Het deel ten westen van de Oude Tocht kreeg de naam Humsterland en het deel ten oosten hiervan Middag. Door verdere inslagen van de zee werd Humsterland een eiland en Middag een schiereiland.

Voor de indeling van Middag Humsterland is de oude bedijking bepalend. De Oude Tocht maakt in deze indeling onderdeel uit van Middag Humsterland, hoewel het naar de Geomorfologische ondergrond ook onderdeel uit zou kunnen maken van de oude stroomgebieden.

Kenmerken en kwaliteiten

Van de verschillende Wierdenlandschappen in Groningen is Middag Humsterland het meest gaaf.
Om die reden ook is voor Middag Humsterland een plan opgesteld om de waardevolle landschappelijke elementen te bewaren en een strategie om met het behoud van de landschappelijk waarden toch ruimte te laten voor de landbouw.

Het wierdenlandschap van Middag Humsterland kent een sterke samenhang tussen de inrichting van het landschap en de geomorfologische ondergrond. De dorpen en wierden hebben een logische historische plek op de kwelderruggen, waardoor het landschapsbeeld mede sterk wordt bepaald door de manier waarop de bebouwing hier in is gepast. Naast de bewoonde wierden liggen verspreid in het landschap grote aantallen

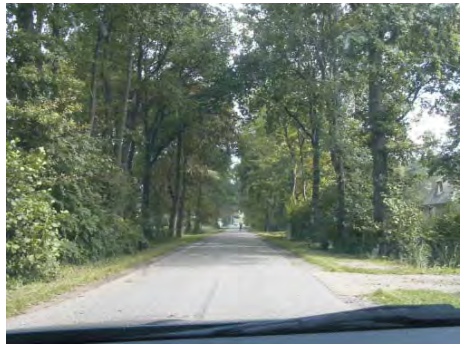
De illustraties boven en onder laten een groot verschil zien tussen de dorpsstraat die nog wel landelijk is en de dorpsstraat die dat niet meer is. De manier waarop de beplanting is beergezet is bepalend.

Hieronder een goed voorbeeld vaneen landelijke inrichting van een bebouwde weg, door zachte bermen en beplanting tegen de weg aan.

wierden die niet meer bebouwd zijn. In het Middag Humsterland komen nog veel oorspronkelijke verkavelingen voor met waardevolle landschapselementen. De onregelmatige blokverkaveling, het kleinschalig slotenpatroon en de maren maken samen een uniek landschap. Het merendeel van het landschap heeft een agrarische functie, met naar verhouding veel weideland. Het landschap kenmerkt zich door een grote openheid die het gevolg is van het vrijwel ontbreken van beplanting behalve op en om erven en langs bepaalde wegen.

Dynamiek

Dynamiek van de landbouw
De schaalvergroting van het agrarisch bedrijf is in Middag Humsterland direct merkbaar op het niveau van de kavel. Schaalvergroting komt hier niet zozeer tot uiting in samenvoeging van bedrijven, hoewel dat ook wel gebeurt, maar veel meer in het samenvoegen van kavels en dempen van sloten. De dynamiek heeft daarmee een directe invloed op de belangrijkste kwaliteiten van het landschap. Ruilverkavelingen spelen hierin een belangrijke rol. Ook de ontwikkeling van nieuwe stallen op en buiten boerenerven kunnen een grote invloed hebben op het landschapsbeeld. Immers, een van de grootste kwaliteiten is de openheid van het landschap.

Dynamiek van economisch niet ondersteunde functies
Er is een grote hoeveelheid landschapselementen zonder functionele of economische onderbouwing, variërend van onbebouwde Wierden, dijken zonder waterkerende functie, natuurlijke hoogteverschillen in het landschap, tot een kleinschalig patroon van sloten en onregelmatige oude verkavelingen.
Deze kwaliteiten staan steeds onder druk. De strategie voor Middag Humsterland is er juist op gericht dergelijke kwaliteiten vast te leggen.

Dynamiek van nieuwe plannen

<u>Waterhuishouding</u>

- Nieuw Bekensysteem/beekherstel i.s.m. ecologische verbindingszone (Allersmaborg, Ezinge, Aduard richting Matsloot en richting Leekstermeer)

<u>Landschap</u>

- Behoud en herstel landschappelijke elementen
- Aandacht voor relatie dorpsrand-landschap

Het landschap kenmerkt zich door een grote openheid waarbij bebouwing steeds door beplanting wordt gemarkeerd.

Wierde Niehove

In het wierdelandschap zijn prachtige boerderijen te vinden. Hier afgebeeld Gaaikemaweer.

Recreatie

- recreatief ontsluiten, verbeteren toegankelijkheid (fiets- en wandelpaden en kanoroutes)
- Benutten kwaliteiten van gebied voor recreatie (zoals bijvoorbeeld bij Hamsterborg)

Cultuur

- Versterking cultuurhistorische hoofdstructuur

Wonen

- woningbouw: inbreiding kernen, lokale behoefte

Landbouw

- Openhouden mogelijkheden groei bestaande bedrijven
- Ontwikkeling van nieuwe economische dragers en integratie van deze functies in bedrijfsvoering/ bevorderen verbrede landbouw
- Verbeteren van de productiefactor grond (kavelruil-plus), nieuwe vormen grondverdeling en verbeteren van waterbeheersing)
- Versterking melkveehouderij
- Ontwikkelen en stimuleren duurzame energie

In Middag Humsterland en in het stroomgebied vand e Oude Riet hebben wegen duidelijk een ander karakter.

Illustraties boven en onder laten zien dat een weg in een open landschap niet per se kaal hoeft te zijn. (Half)open beplanting past heel goed bij het karakter van dergelijke wegen.

Hier is te zien hoe door een zwaar wegprofiel en door de terugliggende beplanting het landelijk karakter van een weg over de rug van een gast verloren is gegaan.

Boven en onder nogmaals twee voorbeelden van een landweg met bebouwing zonder dat het landelijk karakter is aangetast.

Op deze en volgende pagina's is een groot aantal illustraties gegeven van wegen in het Westerkwartier. Uit de illustraties valt een en ander op te maken omtrent wegbeplanting en wegprofielen.

Voorbeeld van besloten beplanting bij een weg over de rug van een gast.

Deze weg, waaraan bebouwing staat, laat zien dat bebouwing de landelijke uitstraling van de weg niet hoeft te beïnvloeden.

Nogmaals besloten beplanting op de rug van een gast, met een typerend landelijk wegprofiel.

Aduard e.o.

Infrastructuur

•Verlegging N533

Het wierdenlandschap ten oosten van de stroomrug van de Oude Riet, ten zuiden van het Van Starkenborghkanaal en ten westen van het Aduarderdiep is te omschrijven als een relatief open poldergebied met hoofdzakelijk graslanden in een regelmatig gerichte blokverkaveling. Het cultuurlandschap hangt in hoge mate samen met het agrarisch grondgebruik. In dit gebied bevinden zich hoofdzakelijk veehouderijbedrijven.
De bodem van dit wierdenlandschap bestaat voornamelijk uit knippoldervaaggrond (knipklei). De wegen zijn voornamelijk oude dijken.

Kenmerken en kwaliteiten

Net als de meeste wierdengebieden is het landschapstype van het gebied Aduard en omgeving voortgekomen uit de voormalige kwelders die onder invloed van de getijden stonden. Echter, bij de beleving van het huidige landschap speelt het reliëf, in tegenstelling tot bijvoorbeeld in Middag Humsterland, een kleine rol. Alleen in het gebied tussen Hogeweg en Langeweersterweg is de vroegere bedding van een waterloop nog duidelijk waarneembaar (erosielaagte).
Het Wierdengebied is bewoont vanaf de zesde eeuw voor Chr. Na inbraken van de Lauwerszee is dit gebied opnieuw bewoond in de 12e eeuw, toen in het latere dorp Aduard een abdij werd gesticht. Onder andere vanuit deze abdij werd het gebied bedijkt. Met de bedijking van het gebied werd de geomorfologie vastgelegd en begon de invloed van de mens op het landschap groter te worden. Vanaf de 13e eeuw wordt de beheersing van het water, naast bedijking, georganiseerd door het graven van kavelsloten, maren en diepen. Steeds meer raakten kleine wierden en verhoogde woonplaatsen ontheemd en werden boerderijen gebouwd op het vlakke land. Het landschap kreeg hiermee een zeer open karakter. In de 19e en 20e eeuw worden een aantal nieuwe landschappelijke elementen toegevoegd. De Friese Straatweg, de spoorlijn en het Van Starkenborghkanaal deelden het Wierdenlandschap in het Westerkwartier letterlijk op.

Hoewel de openheid van het landschap een zeer grote kwaliteit van het gebied is, kenmerkt het noordelijk deel zich door een grotere beslotenheid. Allereerst is daar de bebouwing van de kern Aduard, ten tweede wordt het Van Starkenborghkanaal visueel begrensd door

Bovenstaande illustraties laten goed zien dat de aard van de wegbeplanting een zeer grote invloed heeft op de openheid van het landschap, en daarmee op de identiteit.

In het oorspronkelijke landschap gaat bebouwing steeds vergezeld van beplanting.

Bovenstaande beeld van een halfopen beplante nieuwe dorpsrand past beter in het landschap.

In het open landschap is een niet karakteristieke beplanting van zeker zo grote invloed op het landschapsbeeld als nieuwe bebouwing.

Zelfs als sprake is van een oorspronkelijke wandelroute die zou kunnen worden hersteld, zoals hierboven moet met beplanting in het landschap voorzichtig worden omgesprongen.

– geen gebiedsvreemde beplanting rond A7

Beplanting en bebouwing

Het eerste thema van het beplantingsplan is de groene inpassing van bebouwing. Als voorbeeld is de rand van Grijpskerk gegeven, waar in de huidige situatie de bebouwing nog open in het landschap ligt. De tweede illustratie laat de verbeterde situatie zien, wanneer de beplanting die is aangebracht meer volgroeid is. Nieuwbouwranden in het open landschap worden bij voorkeur op deze manier door middel van halfopen beplanting van het landschap gescheiden. De noordrand van Grijpskerk laat zien dat meer dichte beplanting ook mogelijk is. Het is daarbij wel van belang op een zodanige manier te beplanten dat duidelijk is dat geen sprake is van een bos, maar van een plek waar wordt gewoond. De beplanting heeft niet de functie van schaamgroen, maar moet tezamen met de (achterliggende) bebouwing een aantrekkelijk silhouet vormen.

Het alternatief van de beplanting direct aan de rand van de bebouwing is een beplanting haaks op de bebouwing in het landschap, waarmee de zichtlijnen op de bebouwing worden beinvloed. In het open landschap is een dergelijke oplossing in het algemeen echter niet wenselijk.
In dit geval kan een aanknopingspunt om toch tot dergelijke beplanting over te gaan mogelijk worden gevonden in herontwikkeling van een wandelpad dat ooit op deze plek heeft gelegen.

boombeplanting. Tot slot is het voormalige baggerdepot aan de Spanjaardsdijk een wat hoger element dat nu als natuurterrein wordt beheerd.

Samenvattend worden de kwaliteiten van het gebied bepaald door:

- De bebouwing van het dorp Aduard en de boombeplanting langs het Van Starckenborgkanaal
- Wierden, verhoogde woonplaatsen of resten daarvan
- Oude dijken
- Oude waterlopen, geulen en natuurlijke laagten
- Hoofdlijnen verkavelingspatroon
- Afwisseling tussen openheid en verdichting door bebouwing en beplanting

Dynamiek

Dynamiek van het agrarisch bedrijf

Het algemene beeld van de dynamiek van de landbouw geldt ook hier. Er is sprake van bedrijfsbeëindigingen en schaalvergroting. Om een bedrijfseconomisch verantwoorde uitoefening van de landbouw te bevorderen, wordt er binnen dit gebied ruimte geboden aan herstructurering, onder andere door middel van landinrichting. Echter, perceelsvergroting zal zich beperken tot individuele aanpassingen. Daarnaast kunnen agrarische bedrijven in principe omschakelen naar intensieve veehouderij. Hierbij dient er wel naar gestreefd te worden het open karakter van het landschap te bewaren, bijvoorbeeld door concentratie van bouwwerken per bedrijf.

Dynamiek van economisch niet ondersteunde kwaliteiten

Binnen het gebied bevinden zich een aantal cultuurhistorisch waarde volle elementen. Allereerst zijn aanzienlijke gebiedsdelen te bestempelen als archeologisch bodemarchief. Zo bevindt zich in het gebied een groot aantal (resten van) wierden en verhoogde woonplaatsen. De beschermde elementen hiervan zijn aangegeven in de rapportages “Archeologische en kultuurhistorische terreinen in de provincie Groningen”, de archeologische monumentwenkaart (2001) en de IKAW (Indicatieve kaart archeologische waarden..
Tot slot is het huidige polderlandschap door bedijking ontstaan. Een klein deel van de oude dijken is nog als dijk herkenbaar, van een groter deel is daarentegen nog

Dynamiek van nieuwe plannen

Woningbouw
Nieuwbouw in het buitengebied wordt alleen toegestaan wanneer er duidelijk sprake is van een dienstwoning behorende bij landbouw of een andere duidelijke buitengebiedsfunctie. Daarnaast geldt er voor bepaalde karakteristieke boerderijen de regeling dat B & W een vrijstelling kan verlenen voor wijziging naar woonfunctie tot een maximum van drie woningen per agrarisch bedrijf.

EHS
Een aantal delen van de polder De Kriegsman zijn onderdeel van de natte ecologische hoofdstructuur.

Landbouw
Versterking van veehouderijsector

Recreatie
Verbeteren fietsverbindingen met Groningen

Uit bovenstaande blijkt dat de dynamiek van nieuwe plannen binnen het gebied redelijk beperkt is. Echter, een grote invloed op de landschapsbeleving binnen dit gebied gaat uit van de ontwikkelingen aan de westrand van de stad Groningen en de infrastructurele ingrepen (nieuw wegtracé en grondopslag uit verbeding kanaal) en woningbouwontwikkelingen aan de oostkant van Zuidhorn.

Infrastructuur

- Brug Aduard over Van Starckenborghkanaal

Het gebied wordt aan de westzijde begrensd de Lauwers. Voor het overige is de begrenzing heel goed afleesbaar op de geomorfologische ondergrond.

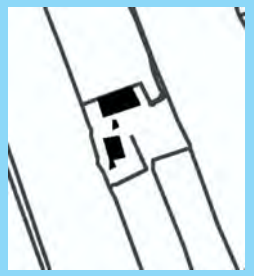
Benadrukken historische structuren
Een bijzondere mogelijkheid ligt in het benadrukken van historische structuren door middel van beplanting. De illustratie betreft een Wierdedorp, dat door nieuwe ontwikkelingen zijn oorspronkelijke harde grens met het landschap dreigt te verliezen. Door middel van een onderscheidende beplanting van de historische dorpsvorm en de bebouwing daarbuiten kan de oorspronkelijke structuur worden benadrukt.

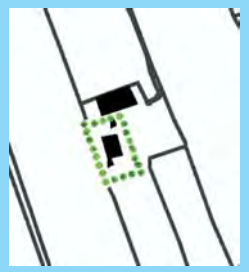

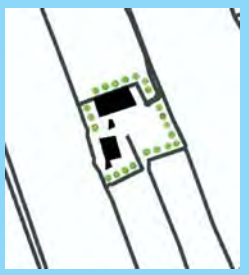

Erfbeplanting agrarische nieuwbouw
De bovenstaande beelden van erfbeplanting laten duidelijk zien wat de mogelijkheden zijn om agrarische nieuwbouw beter op te nemen in het landschap. Daarbij is het niet nodig om de erfgrens volledig dicht te zetten. Het kan juist heel goed werken een aangezicht open te houden zoals rechts is te zien.

Beplantingsplan

De kenmerken van het landschap hangen sterk samen met de beplanting ervan. Dat betekent ook dat een functionele en planologische sturing van het landschapsbeeld steeds maar beperkt werkt. Het gaat er steeds ook om waar wel en vooral ook waar geen beplanting thuishoort.

Uit de kaart van de singels (p.58/59) in het zuidelijk Westerkwartier is duidelijk het contrast tussen open en besloten af te lezen. Toch is ook hier al sprake van een vermindering van het contrast. Er is sprake van verschillende beplantingsstructuren die liggen in het midden van het open gebied. Tegelijkertijd is goed zichtbaar dat de houtsingels op verschillende plekken uitgedund zijn.
Ook voor de overige gebieden in het Westerkwartier is een zorgvuldige leidraad voor de beplanting van groot belang. Zowel in het Oude Stroomgebied als het Wierdenlandschap is beplanting een kenmerk van bebouwing. Functies manifesteren zich groen in het landschap. Dat betekent enerzijds dat het landschapsbeeld behouden kan blijven door ook nieuwe functies groen in te richten. Anderzijds is de consequentie dat nieuw groen (zonder bebouwing) de openheid van het landschap net zo goed kan aantasten als bebouwing.

- Het zou goed zijn te komen tot een aantal eenduidige spelregels voor beplanting waarmee het contrast in stand kan worden gehouden en versterkt.
  Onderwerpen van dat beplantingsplan zouden kunnen zijn:
- Beplanting en bebouwing
  – dorpsranden
  – erfbeplanting
- Op zichzelf staand groen
  – (dorps)bosjes
  – solitaire bomen
- Beplanting van infrastructuur
  – karakter van wegen
  – overgang wegbeplanting van open landschap naar dorp

De zijlen in het gebied herinneren nog aan de vroegere directe verbinding met de zee.

Stroomgebied Oude Riet

Kenmerken en kwaliteiten

Het gebied dat in de indeling van de provincie als dijkenlandschap is aangegeven is zoals gezegd vooral op de geomorfologische kaart duidelijk als eenheid te herkennen. Het Reitdiep, de oude Riet, de Oude Tocht en de Lauwers zijn alle vier voormalige zeearmen die maken dat de gebieden duidelijk verschillen van de omgeving.
Een gevolg van de historie is dat de vestiging in een ver verleden vooral langs dit voormalige water heeft plaatsgevonden. Een uitzondering daarop vormt het gebied tussen de Lauwers en Middag Humsterland, waar nog een flink aantal wierden te vinden is. Toch is het gebied door zijn ontstaansgeschiedenis en de daarmee samenhangende verkavelingsvormen en vestigingspatronen duidelijk anders dan de Wierdenlandschappen.
Een benaming als de Ruigezandsterpolder herinnert eraan dat gebied veel later dan het zuidelijker liggende deel van het Westerkwartier in cultuur is gebracht.

Het gebied kenmerkt zich door de volgende kwaliteiten:

- Herkenbaarheid van (voormalige) waterlopen in verkavelingspatronen en hoogteverschillen
- Herkenbaarheid van de vroegere stroom van de Oude Riet vanaf het zuiden, diep in het singelgebied tot aan de Ruigezandsterpolder
- Oude dijken die herinneren aan de onstaansgeschiedenis van het gebied
- Open landschap waarin de bebouwing zich manifesteert als kleinschalige groene elementen
- Voormalige wierden
- Oude wandelpaden (veelal verdwenen)

Dynamiek

Dynamiek van de landbouw
Het algemene beeld van de dynamiek van de landbouw geldt ook hier. Er is sprake van bedrijfsbeëindigingen en schaalvergroting. Toch is er wel duidelijk een verschil met de dynamiek in het Zuidelijk Westerkwartier, doordat het agrarisch gebruik van dit deel van het Westerkwartier veel meer lijkt op dat van het Hogeland. Op de kaart is het gebied ook vrij goed te begrenzen doordat overwegend sprake is van akkerland, in tegenstelling tot het weideland in de omgeving.
De schaalvergroting van de landbouw heeft hier minder invloed op het landschap doordat al sprake is van een veel grootschaliger verkaveling.
Wel doet de invloed van agrarische nieuwbouw zich hier

Agrarische nieuwbouw kan een zeer negatieve invloed hebben op de landschapskwaliteit wanneer schuren en stallen verkeerd zijn geplaatst of onzorgvuldig zijn vormgegeven. Daarbij bestaat steeds het risico dat door de economische druk op de landbouw agrarische bebouwing een nieuwe onwenselijke functie krijgt.

De illustraties op deze pagina geven de fijne scheidslijn weer tussen verschillende thema's, acties en mogelijke beleidsmaatregelen. Een opgave die helder op het netvlies staat is die van het landschappelijk inpassen van nieuwe grootschalige schuren en stallen. Deze opgave kan onder verschillende thema's in het Landschappelijk Raamwerk worden gevat. In de eerste plaats hangt de opgave samen met het beplantingsplan. Voor bestaande en nieuwe schuren en stallen is er de opgave deze op een landschappelijke manier in te passen door erfbeplanting vergelijkbaar aan de wijze waarop dit ook vroeger gebeurde. In de tweede plaats is er de opgave te komen tot een juiste plaatsing van de schuur of stal. Dit valt onder de opgave van gebiedseigen verstedelijkingsvormen en welstand, waarbij op een hoog schaalniveau, in het gebied, en op een laag schaal niveau, bijvoorbeeld binnen de coulis en op de kavel, de vraag aan de orde is waar de nieuwbouw het best kan staan.
Vervolgens is er ook een vormgevingsopgave. De eenvoudige kant daarvan is de kleurstelling en het materiaalgebruik, die meer en minder kunnen passen in de omgeving; een thema dat thuishoort onder welstand.
Vervolgens is er nog de opgave te komen tot een vorm van met name schuren die beter past in het landschap. Hierbij is een initiatief van onderaf van belang waarbij onderzocht wordt wat in de context van de bedrijfsvoering de mogelijkheden zijn. Er kan mogelijk worden voortgebouwd op studies van de agrarische natuurvereniging Wierde en Dijk, die iNoord een studie verricht naar moderne streekeigen schuurbouw.
Tot slot is er nog de opgave om te gaan met vrijkomende agrarische bebouwing.

Schuren en stallen

veel meer voelen daar het gebied zeer open is, zodat veranderingen in bebouwing over grotere afstanden invloed hebben op het landschapsbeeld.

Dynamiek van economisch niet ondersteunde functies
Een kenmerk van het gebied is de veelheid aan natuurlijke en niet natuurlijke waterlopen, zoals de Lauwers, het Zijldiep, de Zuiderried en Noorderried, het Kommerzijlsterdiep, etc. Deze stromen hebben in veel gevallen nog maar een beperkte functie, en staan als landschappelijk element onder druk.
Een bijzonderheid is de veelheid aan oude dijklichamen die geen waterkerende functie meer hebben.
Daarnaast is nog sprake van een flink aantal cultuurhistorisch waardevolle objecten, zoals de zijlen langs het Reitdiep, Electra, voormalige schansen.

Tot slot is de geomorfologie op verschillende plekken nog duidelijk in het landschap af te lezen, onder andere in hoogteverschillen. Dergelijke kenmerken dreigen steeds te verdwijnen.

Dynamiek van nieuwe plannen

<u>Waterhuishouding</u>

- Te herstellen zijlen en overige cultuurhistorisch waardevolle objecten
- Allersmaborg
- Te verbreden waterloop >> Kommerzijlsterrijt
- Nieuw Bekensysteem (Allersmaborg, Ezinge, Aduard richting Matsloot en richting Leekstermeer)
- Waterbeheer afstemmen op EHS en landschap

<u>Landschap</u>

- realisatie ecologische verbindingszones (EHS) zone Ezinge, Aduard, Den Horn in relatie met ontwikkelingen waterhuishouding
- natuurontwikkeling en ontwikkeling padenstructuur dijken

<u>Recreatie</u>

- versterken routegebonden recreatie, recreatief ontsluiten, verbeteren toegankelijkheid (fiets- en wandelpaden en kanoroutes)
- vergroting recreatieve mogelijkheden Electra

Het van Starckenborg kanaal vormt een zodanig harde grens in het landschap dat het verdedigbaar is het stuk direct ten noorden van het kanaal, dat in geomorfologisch opzicht nog bij het Singelgebied hoort, mee te nemen bij het stroomgebied van de Oude Riet. Toch is er in het Raamwerk voor gekozen ook hier primair de geomorfologische kenmerken als uitgangspunt voor de begrenzing te nemen.

In dit gebied hebben in het verleden verschillende wandelpaden gelegen die nu weliswaar zijn verdwenen, maar die nog wel in de verkaveling herkenbaar zijn, zoals hierboven ten Noorden van Grijpskerk.

De wegen in het gebied zijn in veel gevallen niet beplant, wat het landschap een extra open karakter geeft.

Beplanting van een dijkweg met hagen laat zien dat ook een niet oorspronkelijke inrichting wel degelijk een kwaliteit kan hebben.

- ontwikkeling agrotoerisme/kleinschalig kamperen

Wonen

- Beheerste uitbreiding op basis van lokale behoefte op invullocaties in dorpen
- Functiewijziging agrarische bedrijven

Bedrijvigheid

- Uitbreiding in westelijke richting van Noordhorn Mokkenburg
- Verdere ontwikkeling bedrijventerrein de Rietlanden, Grijpskerk

Cultuur

- Versterking cultuurhistorische hoofdstructuur/historische routes

Midden in het gebied ligt een grote NAM locatie die een grote invloed heeft op hert landschapsbeeld ter plekke.

Jonkersvaart & hoofdkanalenstelsel

De vaarten in het veenkoloniale landschap zijn altijd een natuurlijke vestigingsplek geweest. Het is denkbaar deze linten in de toekomst verder te ontwikkelen. Ook als geen sprake is van structurele ontwikkeling van deze linten, waarvan hier de Jonkervaart als voorbeeld is gegeven, is de vraag aan de orde hoe wordt omgegaan met incidentele ontwikkelingen.

In de eerste illustratie is schematisch de mogelijkheid aangegeven van verdere verstedelijking van Zevenhuizen, gekoppeld aan de bestaande kern. Het alternatief is gegeven in de tweede illustratie, waarbij bebouwing wordt gekoppeld aan de vaart. Wanneer meer structureel nieuwe bebouwing aan de vaart wordt gekoppeld is het van cruciaal belang aandacht te besteden aan de intensiteit van de bebouwing en de stedenbouwkundige vorm waarin dit gebeurt. Het willekeurig vollopen van het lint is vanuit landschappelijk perspectief onwenselijk.

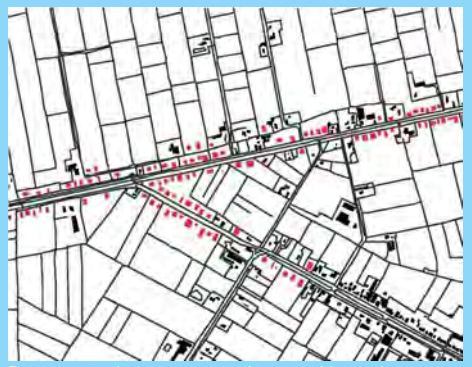
Er zijn twee ontwikkelingsrichtingen denkbaar. De eerste mogelijkheid wordt weergegeven in de derde illustratie. Door middel van een aantal spelregels met betrekking tot de dichtheid van bebouwing en de ligging van bebouwing ten opzichte van de weg kan de intensiteit en vorm van het lint worden geregisseerd, zodat sprake blijft van een landschappelijk element.

Het alternatief is een meer intensieve bebouwing die daadwerkelijk zorgvuldig stedenbouwkundig wordt uitgewerkt.

Ook in het veenkoloniaal landschap zijn landelijke alternatieven denkbaar op de standaard verstedelijkingsvormen, bijvoorbeeld in het lint van de Jonkersvaart.

Dan moet wel een grens worden gesteld aan de omvang van de verstedelijking om een beeld als het bovenstaande te voorkomen.

Door een aantal eenvoudige spelregels kan bijvoorbeeld het bovenstaande beeld worden gerealiseerd. Daarmee wordt tegelijk sturing gegeven aan incidentele nieuwbouw.

Een analyse van het landschap kan ook de basis vormen voor het zoeken naar nieuwe locaties, zoals hier bijvoorbeeld aan het van Starckenborgh Kanaal bij Gaarkeuken.

Starkenborgh Kanaal

Bij nieuwe verstedelijkingsconcepten kunnen ook bijzondere plekken in het landschap worden aangegrepen om te komen tot nieuwe ontwikkelingen. Een voorbeeld daarvan dat hier is uitgewerkt is de zone tussen het van Starkenborgh kanaal en het spoor, bij Eibersburen. Door de doorsnijding van het landschap door het kanaal en het spoor is sprake van een gebied dat meer los is komen te staan van de omgeving. De samenhang met het landschap aan de overzijde van spoor en kanaal is duidelijk minder geworden.
Tegelijkertijd heeft het gebied wel degelijk kwaliteit. Oude landschappelijke lijnen lopen nog steeds door van zuid naar noord. Bovendien is de inrichting van spoor en kanaal zodanig dat de openheid van het landschap vrij goed bewaard is gebleven, zodat wel degelijk nog sprake is van een relatie tussen de landschappen aan weerszijde van spoor en kanaal.
Er moet dan ook worden voorkomen dat dit gebied als afgesloten restruimte verrommelt. Tegelijkertijd biedt de zone, door zijn harde grenzen, wel degelijk ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. De keuze om noodzakelijk nieuw programma juist in deze zone in te passen is, mits dit zorgvuldig gebeurt, goed verdedigbaar.

In nevenstaande illustraties is als voorbeeld een invulling gegeven van een woningbouwlocatie langs het kanaal. De ligging bij water en infrastructuur bieden natuurlijke aanknopingspunten om te komen tot een concentratie van bebouwing. Tegelijkertijd zijn voorzieningen redelijk nabij in Grijpskerk. De bebouwing zou ook een toevoeging kunnen vormen aan de kwaliteit van het kanaal.

Landbouw

- Openhouden mogelijkheden groei bestaande bedrijven
- Ontwikkeling van nieuwe economische dragers en integratie van deze functies in bedrijfsvoering/ bevorderen verbrede landbouw
- Verbeteren van de productiefactor grond (kavelruil-plus, nieuwe vormen grondverdeling en verbeteren van waterbeheersing)
- Versterking melkveehouderij
- Versterking akkerbouw (o.a. nieuwe teelten en zelf verwerken van producten)
- Ontwikkelen en stimuleren duurzame energie

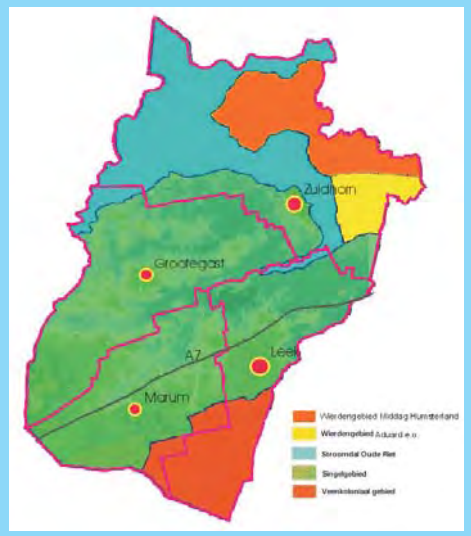
In het gebied is een grote hoeveelheid oude dijklichamen te vinden die nu geen functie als waterkering meer hebben. Voor een groot deel zijn de dijken ook verdwenen.
Boven en onder een afbeelding van de Westerwaarddijk

In het voorgaande is steeds een omschrijving gegeven van de kenmerkende kwaliteiten van de verschillende gebieden in het Westerkwartier en de dynamiek die zich in die gebieden afspeelt.

De opgaven van het Landschappelijk Raamwerk vloeien in het algemeen voort uit de knelpunten tussen de kwaliteit en dynamiek of uit het ontbreken van kwaliteit.

In de nevenstaande tabel wordt een korte samenvatting gegeven van de kwaliteiten en dynamiek per gebiedseenheid. In de laatste kolom is op hoofdlijnen aangegeven wat per gebied de opgaven zijn.

Conclusies gebiedsanalyse

Gebied	Belangrijkste kwaliteiten
Singelgebied	- Houtsingels/coulissenlandschap - Hoogten en laagten/besloten en open - EHS in laagten - Weidevogels in laagten - Dobben, poelen en petgaten - Landgoederen - Beeld opstrekkende verkaveling - Oude wandel/kerkpaden - Archeologisch bodemarchief
Veenkoloniaal gebied	- Structuur van vaarten en wijken - Veel aaneengesloten open en besloten gebieden - Lint veenontginning - Houtsingels - Jonkersvaart - Dobben - Oude wandel/kerkpaden - Archeologisch bodemarchief
Middag Humsterland	- Wierden (en wierdendorpen) - Dijken - Verkavelingsvormen - Oude waterlopen, geulen - Natuurlijke laagten/fossiele mean-ders - Maren - Sloten - Oude wandel/kerkpaden - Archeologisch bodemarchief
Aduard en omgeving	- Aduard - Dijken - Verkavelingsvormen - Oude waterlopen, geulen - Natuurlijke laagten/fossiele meanders - Maren - Sloten - Oude wandel/kerkpaden - Archeologisch bodemarchief
Stroomdal Oude Riet	- Kenmerkende waterlopen - Verkavelingspatronen - Hoogteverschillen/inversieruggen - Oude dijken - Open landschap - Voormalige Wierden - Zijlen - Schansen - Oude wandel/kerkpaden - Archeologisch bodemarchief

bijvoorbeeld sprake is van een hobbyboer of paardenhouder, een positieve uitwerking kan hebben op het singelbeheer en daarmee op de singelkwaliteit.
Mogelijk kunnen ook andere programma's worden ingepast en mogelijk zelfs een bijdrage leveren aan het beheer. In de illustraties op deze pagina is een beeld gegeven van de inpassing van, sportvelden, een golfbaan of volkstuinen in het coulissenlandschap. Dergelijke functies kunnen in meerdere of mindere mate zeer goed worden ingepast zonder dat het karakter van het landschap verloren gaat.

Die inpassing vergt wel grote zorgvuldigheid met betrekking tot plaatsing en vormgeving van nieuwe functies. Wanneer vormgeving en plaatsing zorgvuldig geschieden kan de nieuwe functie zelfs een positieve bijdrage leveren aan de landschapskwaliteit in doordat een nieuwe economische basis wordt gegeven aan het beheer.

Voorbeeld van inpassing in singelstructuur

De illustraties op deze pagina's geven de flexibiliteit van het singellandschap om nieuwe functies op te nemen. Door de beslotenheid van het landschap zijn allerlei nieuwe toevoegingen mogelijk met een beperkte invloed op het landschapsbeeld. Hieronder zijn voorbeelden gegeven van inpassing van sportvelden, volkstuinen en een golfbaan.

Inpassing van verschillend programma

Door zijn kleinschalige besloten karakter heeft het singellandschap de potentie allerlei programma op te nemen zonder een grote invloed op de identiteit en het karakter van het landschap. De praktijk laat dit bijvoorbeeld zien bij Marum, waar een kleine renbaan precies is ingepast in de singelstructuur. Het is voor de toekomst van het singellandschap waardevol te bezien welke programma's op een zorgvuldige manier zouden kunnen worden ingepast.

Die inpassing van nieuw programma kan mogelijk ook een bijdrage leveren aan het in stand houden en herontwikkelen van de singelstructuur. Zo word op één van de workshops in het kader van het raamwerk geconstateerd dat een transformatie van agrarische bebouwing naar woonbebouwing, waarbij dan

Belangrijkste dynamiek	Belangrijkste opgaven
- Realisatie EHS (incl. bedrijfsverplaatsing) - Terugloop en schaalvergroting landbouw - Functiewijziging opstellen boerenbedrijven - Terugloop kwaliteit houtsingel-bestand - Bedreiging weidevogelpopulatie - Noodbergingen - Bedrijventerreinen A7 - Dorpsuitbreiding in de gemeenten Marum en Grootegast - Rondweg Leek - Aanleg Zuiderzeelijn - Waterbeheer - Ontwikkeling Strandheem - Aanleg dorpsbos bij Lutjegast - Effecten uitbreiding Groningen	- Welstand landelijk gebied - Handhaven en versterken van het contrast tussen open en besloten - Ontwikkeling, bescherming en beheer houtsingels - Vormgeving EHS - Ontwikkeling gebiedseigen verstedelijkingsconcepten - Beplantingsplan - Aanbevelingen(/Spelregels) functie- en gebruikswijzigingen landelijk gebied - Optimaliseren weidevogelbeheer -A7-zone als apart project (bedrijven, beplanting, Zuiderzeelijn) - Benutten landschappelijke mogelijkheden recreatie - Ontwikkeling welstandscriteria (o.a. materialisatie en plaatsing)
- Ontwikkelingen landbouw (functiewijziging en terugloop) en toenemende teelt van bijvoorbeeld maïs - Functiewijziging opstellen boerenbedrijven - Nieuwe bebouwing langs Jonkersvaart - Inpassing nieuwe bedrijfsbebouwing - Stadsuitbreiding bestaande kern Leek - Ontwikkelingen Zevenhuizen - Rondweg Leek	- Welstand landelijk gebied - Behoud karakteristieke halfopen landschap in combinatie met economische mogelijkheden uitoefening landbouw - Vormgeving infrastructuur - Vormgeving uitbreiding Leek - Benutten landschappelijke mogelijkheden recreatie
- Terugloop en schaalvergroting landbouw - Functiewijziging opstellen boerenbedrijven - Waterbeheer - Beekherstel - Toevoeging van woonprogramma	- Behoud Wierden en omliggende karakteristieke landschap in combinatie met economische mogelijkheden uitoefening landbouw - Combinatie van behoud landschap en inpassing wonen, werken en infrastructuur. - Versterken landschappelijke kwaliteiten (zoals sloten en Maren) met behulp van investeringen - Waterbeheer - Benutten landschappelijke mogelijkheden recreatie - Welstand landelijk gebied
- Fysieke en landschappelijke nadering van de stad Groningen - Verlegging N533 - Ontwikkeling natte EHS Terugloop en schaalvergroting landbouw - Functiewijziging opstellen boerenbedrijven -Brug en dorpsuitbreiding bij Aduard - Doorkoppeling Drentse beken met Reitdiep	- Behoud karakteristieke open landschap met cultuurhistorisch waardevolle elementen in combinatie met economische mogelijkheden uitoefening landbouw - Combinatie van behoud landschap en inpassing wonen, werken en infrastructuur. - Benutten landschappelijke mogelijkheden recreatie - Welstand landelijk gebied
- Terugloop en schaalvergroting landbouw - Functiewijziging opstellen boerenbedrijven -Waterlopen en hoogteverschillen staan als landschappelijk element onder druk - Herstel bekensysteem - Grondopslag Zuidhorn-oost - Ontwikkeling natte EHS - Bedreiging weidevogelpopulatie - Toevoeging van woonprogramma (o.a. Zuidhorn) - Verdere ontwikkeling bedrijventerrein (o.a. Grijpskerk, Noordhorn) - Fysieke en landschappelijke nadering van de stad Groningen - Verlegging N533 - Grondopslag Zuidhorn	- Behoud karakteristieke open landschap met cultuurhistorisch waardevolle elementen in combinatie met economische mogelijkheden uitoefening landbouw - Behoud dijken, hoogteverschillen en geomorfologische kenmerken - Koppelen landbouw, waterbeheer en natuurontwikkeling ten behoeve van het versterken van de landschappelijke en natuurwaarden - Optimaliseren weidevogelbeheer - Benutten landschappelijke mogelijkheden recreatie - Welstand landelijk gebied

Opgaven & Acties

Om tot een uitwerking van de opgaven te komen die voortvloeien uit de gebiedsanalyse worden de opgaven eerst geordend. De reden daarvoor is dat bepaalde opgaven in verschillende gebieden steeds terugkeren.

De opgaven zijn geordend in een zestal thema's, te weten:

- Handhaven en versterken van het contrast tussen open en besloten in het Singellandschap
- Behoud van landschaps- en natuurwaarden
- Samengaan agrarisch bedrijf en landschap
- Landschappelijke inpassing van hoogdynamische functies
- Welstand en beplanting in het landelijk gebied
- Waterbeheer

Onder elk van deze thema's hangt een aantal deelopgaven. De deelopgaven zijn in de tabel hiernaast samengevat.

In het raamwerk wordt op twee manieren uitwerking gegeven aan deze opgaven. Allereerst wordt aan de opgave een aantal mogelijke acties gekoppeld om tot uitwerking te komen. Zoals in de tabel valt af te lezen is een drietal acties onderscheiden:

- Voor een aantal opgaven ligt de actie van uitwerking erin te komen tot een combinatie van investeringen en programma's. In de praktijk zal dit vooral betekenen dat verschillende partijen, met verschillende belangen gezamenlijk tot uitwerking van een concreet project moeten komen.
- Voor een aantal opgaven ligt er een concrete ontwerpopgave. Er moet daadwerkelijk vorm worden gegeven aan de opgave. Dit kan betekenen dat een ontwerpuitwerking voor een groter gebied gemaakt zou moeten worden. Het kan ook betekenen dat een projectgerichte start wordt gemaakt in de vorm van een pilotproject.
- Tot slot is het voor verschillende opgaven van belang een instrumentarium te ontwikkelen of in te zetten om bepaalde kwaliteiten te handhaven of te ontwikkelen.

Opgaven	Acties
1. Handhaven en versterken van het contrast tussen open en besloten in het Singellandschap	-Bescherming, beheer en ontwikkeling houtsingels
	- Toepassen gebiedseigen verstedelijkingsconcepten
	- Inrichting EHS
2. Behoud van landschaps- en natuurwaarden	- Vastleggen waardevolle kwaliteiten in convenant en opnemen in bestemmingsplan
	- Ontwikkelen en toepassen gebiedseigen verstedelijkingsconcepten
	- Inpassing functie- en gebruikswijzigingen landelijk gebied
3. Samengaan agrarisch bedrijf en landschap	- Onderzoeken optimalisatie agrarisch natuurbeheer
	- Optimaliseren weidevogelbeheer
	- Methode Middag Humsterland
	- Onderzoeken waar landschappelijk de mogelijkheden zijn om ruimte te geven aan schaalvergroting boerenbedrijf
4. Landschappelijke inpassing van hoogdynamische functies	- Ontwikkelen ontwerpuitgangspunten A7 (incl op- en afrit bij Leek)
	- Inzet singelherstel rond Strandheem
	- Spelregels inpassing infrastructuur
5. Welstand en beplanting in het landelijk gebied	- Opstellen spelregels welstand
	- Opstellen spelregels beplanting
6. Waterbeheer	- Zoeken van noodbergingen
	- Onderzoeken mogelijkheden lokale differentiatie peilbeheer vooruitlopend op het realiseren van de volledige EHS
	- Flexibel peilbeheer
	- Natte verbindingen en beekherstel
7. Recreatie	- Inventarisatie routes cultuur historisch waardevolle elementen
	- Combineren recreatie landschapsontwikkeling
	- Combineren recreatie waterbeheer
	- Ontwikkeling landschappelijke recreatieconcepten

De volgende optie geeft een uitbreidingsmogelijkheid in het lint aan. De eindvariant die hier gegeven is laat zien dat het lint volkomen dicht is. Dat geeft meteen het lastige dilemma bij een dergelijk verstedelijkingsconcept aan. Het is zeer wel mogelijk meer te bouwen in het bestaande lint zonder dat het landelijke halfopen karakter van het lint verloren gaat. Het is echter de vraag waar de grens ligt. Wanneer besloten wordt aan deze variant invulling te geven is het van belang de grenzen van de bebouwingsdichtheid van het lint hard aan te geven. Om het halfopen karakter te bewaren moet worden gedacht aan de volgende spelregels:
maximaal 1 woning per coulis voor op de kavel
maximaal 50% van de coulissen bebouwd
nooit meer dan twee aangrenzende coulissen bebouwd

Het vierde alternatief laat zien dat het mogelijk is het karakter van het lint te bewaren door de bebouwing meer terug te laten liggen ten opzichte van het lint. Vanuit de identiteit van het lint is dit een goede optie. Wel moet bij een dergelijke invulling rekening worden gehouden met de relatie tussen woonbebouwing en agrarisch gebruik. De bebouwing komt meer in het landschap te liggen en kan hinder ondervinden van het boerenbedrijf. Andersom kan het boerenbedrijf daardoor hinder ondervinden van de bebouwing. Een zorgvuldige toets van de omgeving is daarom steeds noodzakelijk.

De laatste optie laat een mogelijkheid zien waarbij een geheel nieuwe bebouwingsvorm haaks op het bestaande lint wordt ingepast. Het karakter van het lint kan zo goed behouden blijven, terwijl tegelijkertijd een nieuwe herkenbare en aantrekkelijke woonvorm kan ontstaan. Ook hier is het wel van groot belang aan te geven hoe vaak iets dergelijks zou kunnen gebeuren. Het is duidelijk niet de bedoeling dat het hele lint dichtslibt met nieuwe bebouwing in deze vorm. Incidenteel is het echter goed mogelijk op deze manier programma aan het lint toe te voegen.

Een alternatief is verdere ontwikkeling van het lint. Dergelijke uitbreiding is goed mogelijk mits aan een aantal strenge spelregels onderworpen omtrent plaatsing van de woningen, en maximale dichtheid van het lint. Bovenstaande illustratie laat zien dat moet worden voorkomen dat het lint volledig dichtslibt. Anderzijds laten illustraties op pagina 78 e.v. zien dat het zeer goed mogelijk is de landelijkheid van een lint te bewaren ondanks bebouwing.

Een alternatief is een meer ten opzichte van de weg terug liggende bebouwing. Daarmee is het mogelijk bebouwing toe te voegen zonder het karakter van het lint aan te tasten. Het is wel goed te beseffen dat een dergelijke meer in het landschap opgenomen verstedelijking strijdigheid met de agrarische functie kan opleveren. Een dergelijke vorm komt dan eigenlijk ook alleen in aanmerking wanneer het agrarisch gebruik onder druk staat. De nieuwe bebouwing kan dan bijdragen aan een alternatief beheer van het landschap.

Tot slot een voorbeeld dat laat zien dat ook geheel nieuwe modellen denkbaar zijn.

Een voorbeeld van een standaarduitbreiding bij een dorp.

Het is mogelijk de uitbreiding in te passen met behoud van de singelstructuur, zoals hieronder. Dit kan wel betekenen dat er minder woningen op dezelfde plek passen. Met dergelijke effecten van aanpassing aan het landschap moet bij de programmering rekening worden gehouden.

te komen tot een woningbouwprogramma dat is aangepast op de situatie. Uitbreiden binnen een singelsstructuur zal leiden tot een ander grondgebruik dan gebruikelijk, en daarmee mogelijk ook tot andere dichtheden.

De dorpsranden
Een bijzonder thema bij bestaande kernen en nieuwe uitbreidingen daarvan is het dorpssilhouet. De landschappelijke identiteit blijft het best bewaard als het dorp ook na de uitbreiding omzoomd wordt door een onregelmatige rand van houtsingels. Voorkomen moet worden dat met nieuwbouw een rechte (al dan niet groene rand) ontstaat die gebiedsvreemd is. De illustraties geven aan op welke manier een dergelijk rand vorm kan krijgen. Het streven is de kenmerkende onregelmatige overgang tussen open en besloten te handhaven. Een tweede onderdeel van het streven kan zijn de dorpskern hier en daar tussen het groen door zichtbaar te laten zijn vanuit het open gebied.

Nieuwe lintbebouwing
De vraag naar de vormgeving van nieuwe lintbebouwing is om twee redenen van belang. In de eerste plaats vindt in de linten met enige regelmaat incidentele nieuwbouw plaats, al dan niet als vervanging van bestaande bebouwing. Voor het karakter van het lint is van groot belang hoe dit gebeurt. In de tweede plaats is de vraag aan de orde in hoeverre nieuwe lintbebouwing als alternatief zou kunnen dienen voor reguliere uitbreidingen. Die laatste vraag borduurt met name voort op het uitgangspunt dat gekeken moet worden naar gebiedseigen, landschappelijk ingebedde vormen van verstedelijking.

De illustraties tonen de alternatieven aan, en laten tegelijk zien dat er niet één eenvoudige oplossing is die vanzelfsprekend goed is. De plaatjes geven een beeld van verschillende uitbreidingsmogelijkheden bij Lutjegast en illustreren de overwegingen die bij de verschillende alternatieven een rol spelen. De eerste optie is een eenvoudige geconcentreerde uitbreiding aan de kern vast. De tweede optie past die uitbreiding in in een bestaande coulis. Bij die tweede optie is het goed te beseffen dat die inpassing consequenties kan hebben voor de dichtheid van het plan. Inpassing kan betekenen dat minder woningen op dezelfde locatie kunnen worden gerealiseerd. Behoud van landschappelijke kwaliteit betekent dan dat een groter gebied voor nieuwbouw zal moeten worden aangewezen als de programmatische doelstelling hard is.

Ontwerpopgave	Inzet van instrumentarium
Nieuwe hoofdstructuur & spelregels vaststellen Aangewezen aandachtsgebieden voor singelontwikkeling ontwikkelen	- Toepassen convenantmethode op singels Berekenen noodzakelijk budget en dekking zoeken
-Typologische spelregels voor uitbreiding en woonprogrammas	
Vormgeving EHS	
Bottom up benadering als Middag Humsterland voor aantal niet beschermde belangwekkende kwaliteiten	- Dekking vinden voor kosten van landschaps- en natuurbeheer - Lobby voor aanpassing beheersregels - Economisch dragende functies zoeken
Denkmethode raamwerk implementeren Concrete proefprojecten	
- Ontwikkeling spelregels	
	- Stimuleren mozaïe
	- Relatie leggen met bestemmingsplannen buitengebied - Welstandsbeleid gericht op agrarische nieuw- en verbouw en landschappelijke inpassing
Groeninrichting (singels) - Leidraad landschappelijke inpassing bedrijfsterreinen Themas Zuiderzeelijn	
- Ontwerpopgave zone Zuidhorn Aduard - Ontwerpopgave rondweg Leek	- Planologisch - Koppeling beplantingsplan
Specifiek aandacht welstand agrarische nieuwbouw -Implementeren spelregels	- Implementeren landschapsanalyse Raamwerk - Raamwerk betrekken bij ontwikkeling welstandsnotas landelijk gebied ge bruiken
gemeenten gezamenlijk hanteren spelregels beplanting	- Beplantingsplan
- Onderzoeken van bergingsmogelijkheden van natuurlijke laagten	
- Versterken landschappelijke kwaliteiten met behulp van investeringen waterbeheer	
- Wandel & fietsroutes	
- Uitwerken bergings- en inundatiegebieden	
- Uitwerken landschappelijke verstedelijkingsconcepten voor recreatieve functie	

Wanneer bij het instrumentarium staat aangegeven dat sprake is van de inzet van de Methode Middag Humsterland, betekent dit dat in dialoog met grondeigenaren en andere belanghebbenden op lokaal niveau een nadere inventarisatie van kwaliteiten wordt gemaakt om deze door middel van een convenant vast te leggen.
Dit heeft de voorkeur boven het van bovenaf vastleggen van kwaliteiten door middel van het juridisch planologisch instrumentarium. Voor bepaalde kwaliteiten, en in bepaalde gevallen, kan het echter wel degelijk van belang zijn los van een bottum-up proces zoals de Middag Humsterland methode is, of vooruitlopend daarop bepaalde kwaliteiten daadwerkelijk van bovenaf vast te leggen.

Zoals hierboven gezegd, wordt in het raamwerk op twee manieren uitwerking gegeven aan de opgaven. In de eerste plaats door middel van het formuleren van de acties. Naast de globale beschrijving in de tabel, wordt in het vervolg nog een meer uitgebreide beschrijving van de belangrijkste acties gegeven.

In de tweede plaats wordt in het vervolg van het raamwerk dieper ingegaan op de beschreven opgaven en wordt een inhoudelijke aanzet gegeven voor de concrete invulling van de acties.

Concretisering actielijst in landschapsontwikkelingspl

De actielijst in de tabel op de vorige pagina is nog gekoppeld aan de geconstateerde opgave. Dat betekent echter dat dezelfde acties (en/of uitwerkingen) bij verschillende opgave terugkomen. Zo komt het beplantingsplan evenals het welstandsplan meerdere keren als actie in de lijst voor. Wanneer de acties worden geconcretiseerd in een concrete projecten lijst zal dan ook sprake zijn van een nieuwe ordening van samenhangende projecten.

Deze ordening in een uitvoeringsgerichte projectenlijst met bijbehorende uitvoeringsstrategie vormt onderdeel van het Landschapsontwikkelingsplan dat als vervolg op dit Raamwerk wordt opgesteld.

Er is wel een aantal risico's verbonden aan de keuze om de verstedelijking te concentreren in het besloten deel van het landschap op de gasten:

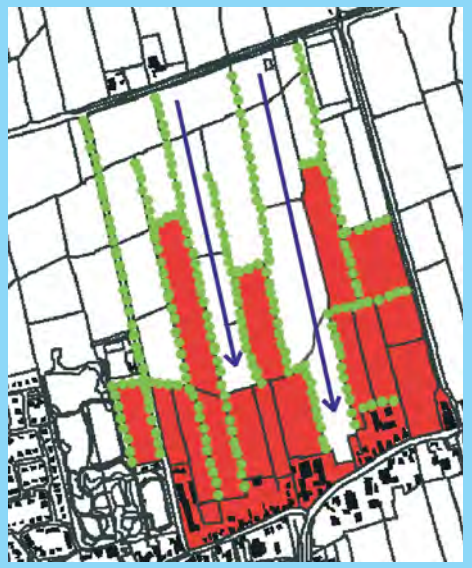
- Waardevolle delen van het houtsingelgebied kunnen verloren gaan.
- Karakteristieke dorpssilhouetten wijzigen sterk.
- De open lintbebouwing op de gasten kan dichtslibben.

Het compacte singeldorp
Vanuit de doelstelling het landschap te behouden is het concentreren van bebouwing tegen de bestaande kern een vanzelfsprekende oplossing. Toch is bij deze strategie van concentratie wel een aantal nadelen te noemen. In de eerste plaats dreigt het karakter van het lint verloren te gaan door nieuwe bebouwing toe te voegen die geen onderdeel meer uitmaakt van het lint, maar veel meer een op zichzelf staande concentratie bebouwing vormt binnen het lint. Onder het thema beplanting is uitgebreid aandacht besteed aan de mogelijkheden om hier iets aan te doen door zorgvuldige vormgeving van het wegprofiel en groene inrichting van de weg.
In de tweede plaats is er bij concentratie van bebouwing steeds de dreiging dat de nieuwe bebouwde kom tot buiten het besloten singelgebied reikt en in de open laagte komt te liggen. Daardoor kan het karakter van het landschap sterk wijzigen. Dat betekent dat juist met concentratie van bebouwing steeds zeer zorgvuldig moet worden omgesprongen. Het alternatief, om meer gespreid in het lint te bouwen, kan beter zijn voor het behoud van bestaande kwaliteiten.

Bij het vormgeven aan de geconcentreerde bebouwing in het besloten singelgebied is allereerst de vraag aan de orde of met die bebouwing de structuur van het singellandschap moet worden gevolgd. Het antwoord op deze vraag is mede afhankelijk van de plek en het programma van de uitbreiding. Het is niet zo dat het altijd vanzelfsprekend beter is de bestaande landschapsstructuur te volgen. De meest beroemde uitbreidingen in Nederland kenmerken zich juist door het volkomen negeren van de oorspronkelijke ondergrond.
Bij de kleinere kernen, die met hun bebouwde kom nog binnen het besloten singelgebied blijven is landschappelijke onderlegger in eider geval van groot belang. Het volgen van de structuur en verstedelijken met behoud van de singels kan bijdragen aan het behoud van de identiteit van de kern. Het is dan wel van belang

Het kenmerk is oorspronkelijk juist een inpassing van de bebouwing in de verkavelingsstructuur. Voor nieuweplannen betekent dat bijvoorbeeld een inpassing van een dorpsuitbreiding als hieronder aangegeven. Daarmee blijft de nieuwe uitbreiding veel dichter bij het bovenstaande beeld.

Het kenmerk van de dorpen op de gasten is niet een harde brede groene inpassing zoals boven en onder aangegeven.

Verstedelijkingsconcepten

an

De kwaliteit van het landschap wordt in belangrijke mate mede bepaald door de nieuwe functies die erin neerdalen. Door een locatiekeuze op landschappelijke grondslag en door een verstedelijkingsconcept dat mede is gebaseerd op de landschappelijke kwaliteit is het mogelijk landschappelijke kwaliteiten beter te behouden en/of rode ontwikkelingen een herkenbaar streekeigen stedenbouwkundige opzet mee te geven.

Het gaat hierbij dus enerzijds om de mogelijkheden om door middel van andere verstedelijkingsconcepten de landschappelijke kwaliteit meer in acht te nemen. Anderzijds gaat het erom de kwaliteit van de verstedelijking een impuls te geven door het landschap mede als uitgangspunt te nemen voor de locatiekeuze en verstedelijkingsvorm. Daarmee wordt dus aangesloten op de analyse en kwaliteitsaanduiding van de nota Belvedère die grote delen van het Westerkwartier als waardevol aanwijst. Dat cultuurlandschap kenmerkt zich bij uitstek door het vanzelfsprekend en herkenbaar samengaan van landschap en verstedelijking.

Woningbouwconcepten

Een van de overwegingen bij woningbouwplannen in het Zuidelijk Westerkwartier is het in stand houden van het bestaande houtsingelbestand. Dat kan een overweging zijn om met nieuwbouwlocaties de plekken op te zoeken buiten het singelgebied. Het nadeel daarvan is dat het contrast tussen open en besloten verder verwatert. Historisch maakt het merendeel van de bebouwing immers onderdeel uit van het besloten houtsingelgebied, terwijl in de tussenliggende laagten slechts in beperkte mate van bebouwing sprake is.
Vanuit het totaalbeeld verdient het daarom de voorkeur de bebouwing in het besloten gebied op te nemen. Daarbij moet wel een onderscheid worden gemaakt tussen kernen die daadwerkelijk nog onderdeel uitmaken van dat houtsingellandschap en kernen die een zodanige schaal hebben bereikt dat zij zelf geen onderdeel meer uitmaken van het singellandschap. Bijvoorbeeld Lutjegast maakt duidelijk onderdeel uit van het landschap, waarmee onderstaande opties en overwegingen duidelijk een rol spelen. Bij Leek is dat eigenlijk niet meer het geval. Leek heeft een zodanige schaal dat bij nieuwe uitbreidingen andere stedenbouwkundige overwegingen gaan overheersen. Een kern als Grootegast ligt hier in schaal tussen in. De kenmerken van het dorp op de gast zijn nog heel duidelijk aanwezig. Het dorp begint echter zo groot te worden dat het eigenlijk niet meer binnen de grenzen van het besloten gebied past.

op gang te krijgen om tot ontwikkeling van de singels te komen.

Strandheem ligt als vreemd element in het singelgebied bij de kolonieweg. De ligging als vreemd element wordt versterkt doordat het singelbestand ter plekke zeer is uitgedund. Er zijn twee mogelijkheden om het gebied beter in te passen.
In de eerste plaats is het mogelijk de randen van strandheem beter vorm te geven. Het alternatief is om een impuls te geven aan de singels direct rondom strandheem.

Een afzonderlijke vraag is nog hoe wordt omgegaan met de ontwikkelingen die Strandheem aantrekt. Hier zijn drie alternatieven denkbaar:
geen ontwikkeling (behalve wat is gepland)
zolang het binnen de grenzen van het gebied blijft zijn ontwikkelingen mogelijk
gekoppeld aan Strandheem zijn gespreid in het landschap recreatieve ontwikkelingen mogelijk.

Biovergassing
Een bijkomend probleem voor het beheer van de houtsingels is dat het snoeisel momenteel moet worden afgevoerd en verwerkt. Dit is een oplopende kostenpost voor het singelbeheer. Mogelijk ligt een oplossing hierin in het ontwikkelen van een installatie die bio-energie opwekt. Dit zou mogelijk bij kunnen dragen aan een (meer) kostenneutrale oplossing voor het afvalhout.

Ontwikkelen en herstel houtsingels
De verhouding tussen houtsingels met of zonder beheerscontract en de kwaliteit van het huidige singelbestand (dekkingsgraad) is af te lezen uit een aantal kaarten van de Provincie. De conclusie van deze kaarten is dat de totale lengte van de singels niet afneemt. Daarentegen is het beeld dat heerst wel dat de gemiddelde kwaliteit van de singels afneemt. Mede in relatie tot ontwikkeling van de landbouw en een mogelijk nieuwe hoofdstructuur is de vraag aan de orde welke delen van het singelgebied het meest voor herstel in aanmerking zouden komen.

Die vraag kan vanuit verschillende invalshoeken worden benaderd. In de eerste plaats is het mogelijk voor herstel en herontwikkeling in te zetten op die plekken die van oorsprong een zeer fijnmazig en/of mooi singelbestand hadden, of op plekken waar de afgelopen periode het meest helder sprake is geweest van een negatieve dynamiek. Dat laatste vergt in ieder geval een nadere inventarisatie van de huidige kwaliteit van het houtsingelbestand.

De volgende mogelijkheid is om herstel van houtsingels te concentreren op die plekken waar nu gaten in het singelbestand zijn gevallen. Dan kan worden gedacht aan het gebied bij de Snipperij en Noordwijk, stukken rond het Peebos, gebied rondom de Wilp, of het gebied bij het Haarsterbos tegen de A7.

Een laatste mogelijkheid is een inzet voor herstel en herontwikkeling van houtsingels gekoppeld aan wezensvreemd of grootschalig programma dat een plek heeft gekregen in het singellandschap. Op de pagina hiernaast is de mogelijkheid aangegeven van singelontwikkeling rond Strandheem, om te komen tot een betere inpassing van de ontwikkelingen aldaar. Elders in het Landschappelijk Raamwerk wordt een vergelijkbaar voorstel gedaan om te komen tot verbetering van de singels rond de A7 om te komen tot een betere landschappelijke inpassing van de grootschalige infrastructuur. Ook worden voorbeelden gegeven van de relatie tussen dorpsuitbreidingen en houtsingels. Ook in dat geval is het van belang te investeren in herstel van de singels die de begrenzing van de gast vormen bij het dorp.

Het voordeel van een koppeling van singelontwikkeling aan dergelijke programma's is niet alleen de betere mogelijkheid om te komen tot landschappelijke inpassing, maar ook de kans om een financieringsstroom

Aanzet tot uitwerking van opgaven en acties

In het vervolg wordt een eerste uitwerking gegeven aan de gesignaleerde opgaven en geformuleerde acties. De uitwerking bestaat onder andere uit:

- Een nadere illustratie van bepaalde kwaliteiten van het landschap en de opgaven die met die kwaliteiten samenhangen.
- Een aantal mogelijke ontwerpoplossingen voor verstedelijkingsconcepten (wonen en bedrijvigheid)
- Voorbeelden ter illustratie van de methode; een methode die er niet alleen op gericht is om kwaliteiten te bewaren, maar die juist ook zoekt naar de mogelijkheden om op basis van het landschap kwaliteiten te maken.
- Aanzetten voor spelregels of leidraden op het gebied van beplanting, welstand en inpassing infrastructuur.
- Beschrijving van mogelijke programma's voor vormgeving aan deelprojecten die als actie zijn aangegeven.

De dobben, poelen en petgaten hebben in het algemeen een planologische bescherming, en vallen bovendien onder een beheersregeling.

De Leidijk is een goed voorbeeld van een kwaliteit die zijn oorspronkelijke functie verloren heeft, maar die door een nieuwe functie, als fietsroute zal blijven bestaan.

Kwaliteiten bewaren

Hoewel het landschappelijk raamwerk voor een belangrijk deel ontwikkelingsgericht van aard is, vormt het behouden van bestaande kwaliteiten wel degelijk een op zichzelf staand thema waaruit acties kunnen voortvloeien.
Het in stand houden van kwaliteiten in het landschap vergt in veel gevallen oplossingen in het beheer en daarmee samenhangend een economische of functionele ondersteuning. Daarnaast is het echter ook van belang bepaalde kwaliteiten een beschermde status te geven.

Het onderwerp van het behoud van landschaps- en natuurwaarden wordt steeds in nauwe samenhang behandeld met de relatie tussen het agrarisch bedrijf en het landschap. De reden daarvoor is dat de kwaliteiten waar het om gaat voor een belangrijk deel in eigendom zijn van de boer. Het vastleggen van de kwaliteiten zou een belemmering kunnen opleveren voor de bedrijfsvoering. De belemmering van het economisch optimaal functioneren van het agrarisch bedrijf kan vervolgens weer een bedreiging voor het landschap vormen, omdat de boeren als grootste grondeigenaars tevens de belangrijkste beheerders van het gebied zijn. Het is daarmee niet alleen van belang kwaliteiten vast te leggen, maar ook om ruimte te blijven bieden voor het goed functioneren van het agrarisch bedrijf om het karakter van het landschap te behouden.

Elementen vastleggen (methode MH)
De ervaringen met het vastleggen van bestaande kwaliteiten in Middag Humsterland is zodanig positief dat in toenemende mate ook voor andere gebieden moet worden overwogen dergelijke beschermingsmethoden te hanteren.

Dit geldt in het bijzonder ook voor het Zuidelijk Westerkwartier. Voor een belangrijk deel gaat het dan om een discussie over de mogelijkheden om de houtsingelstructuur te beschermen door deze vast te leggen. Wat dat betreft loopt de discussie parallel met die over de hoofdstructuur van houtsingels.
Daarnaast kunnen de dobben, poelen en petgaten aan de kaart van vast te leggen kwaliteiten worden toegevoegd. Als aanvulling daarop kan een aantal waterlopen en oude dijklichamen op de kaart van te beschermen kwaliteiten worden gezet.

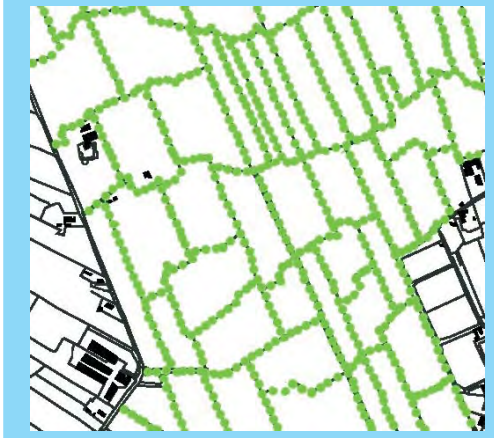
Het is de vraag wat de belemmeringen voor een dergelijke “Middag Humsterland methode” zijn voor het Zuidelijk Westerkwartier.

De komende tijd moeten er in het Zuidelijk Westerkwartier een groot aantal onderhoudscontracten worden overgesloten.
De knelpunten die hierbij in het kader van het Programma Beheer ontstaan, zijn:

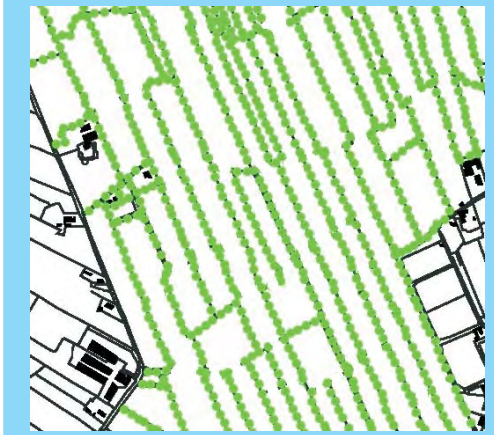
- Het houtsingelbeheer wat tot nu toe van toepassing is in het gebied sluit niet aan op de voorgeschreven pakketten van het Programma Beheer;
- De landschapstypenkaart (en de hierop gebaseerde inzetbare landschapspakketten) die LASER hanteert voor de toetsing komt niet overeen met de ligging van de houtsingels in het gebied en de indeling zoals aangegeven in het gebiedsplan;
- Vergoedingen zijn aanzienlijk lager dan de huidige Rbon-vergoedingen;
- Het omzettingsproces van Rbon naar Programma Beheer (± 600 overeenkomsten) en de bijkomende administratieve werkzaamheden vraagt om intensieve en tijdrovende begeleiding.

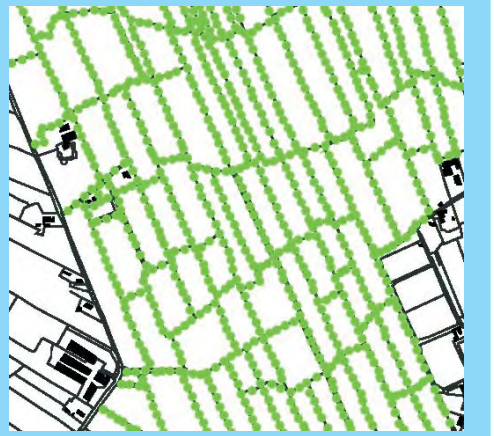
Noodzakelijk zijn:

- Op Provinciaal niveau aan Den Haag voorstellen om in het Programma Beheer ruimte te bieden aan de regionale verschillen in beheermethodieken
- Aan LNV voorstellen om een aangepaste gedetailleerdere kaart te gebruiken bij de beoordeling van de subsidieaanvragen (de kaart uit het gebiedsplan van Groningen).
- De hoogte van de vergoedingen te herzien of zoeken naar een oplossing voor het gat dat valt (bijv. gemeentelijk of provinciaal fonds). Uit bovenstaande berekeningen valt af te leiden dat voor het reguliere singelbeheer (raster- en groot onderhoud) van alle singels (circa 1200 km) jaarlijks circa 1,2 miljoen euro noodzakelijk is.
- Goede samenwerking tussen LASER, DLG en landschapsbeheer

De spelregels voor het verwijderen van singels en het als compensatie daarvoor opnieuw aanplanten van singels moeten de transformatierichting meer in de richting van de laatste variant sturen.
Bij een herziening van de spelregels van het raamwerk zou bij de spelregels ook specifiek aandacht kunnen worden gehecht aan de maximale perceelsbreedte in plaats van alleen aan de maximale oppervlakte van percelen.

Transformatie singelstructuur
De 4 afbeeldingen op deze pagina's laten zien hoe de singelstructuur in de tijd kan veranderen. De eerste afbeelding geeft de optimale situatie aan waarbij alle perceelsgrenzen beplant zijn. Vervolgens zijn drie richtingen aangegeven waarin het gebied zou kunnen transformeren. Uit deze varianten wordt duidelijk dat het karakter van het fijnmazige singelgebied veel meer samenhangt met de beplanting in de lengte richting van de opstrekkende verkaveling dan in de breedte. Dat betekent voor de spelregels dat oppervlakte maar in beperkte mate een maatstaf is om het fijnmazige karakter van het singelgebied te behouden.

Beheer houtsingels
Sinds 1979 wordt planmatig gewerkt aan het behoud en de versterking van het singellandschap middels uitvoering van herstel- en onderhoudswerkzaamheden. Ongeveer 50% van de houtsingels in het Zuidelijk Westerkwartier worden door middel van een beheersregeling beschermd (ruim 500 kilometer). In het kader van het POP wordt de komende jaren gestreefd naar een uitbreiding van het aantal te beheren kilometers houtsingels tot 650 kilometer. Immers, ook buiten de beheerde singels is nog sprake van een zeer groot aantal singels – zonder beheersregeling – dat van een zeer goede kwaliteit is.
Het reguliere onderhoud, van belang voor de duurzame instandhouding van deze singels, wordt momenteel nog gefinancierd uit de zogenaamde Rbon-regeling. Eind 2003 loopt deze regeling ten einde en ligt het in de bedoeling het onderhoud van de singels onder te brengen in het Programma Beheer.

<u>Huidige vergoedingen Rbon-regeling:</u>

- rasteronderhoud ± 500 km á € 0.44/meter =€ 220.000,- op jaarbasis
- groot onderhoud regulier 1 x per 6 jaar ± 83 km á € 3,97 (gemiddeld per meter) = € 329.510 op jaarbasis

Daarnaast wordt gestreefd in de komende 5 jaren 125 km extra singel te herstellen of nieuw aan te planten zodat de singelstructuur versterkt wordt tot in totaal 625 km singel onder beheer. Voor de aanplant/herstel werkzaamheden staan hiervoor middelen gereserveerd in kader van SGB/POP.

<u>Vergoedingen vanaf 2004 in kader van Programma Beheer</u>

- rasteronderhoud ± 500 km á € 0.44/meter = 220.000,- op jaarbasis
- groot onderhoud reguliervoor singelpakket max. € 0.648/meter = 83 km totaal is € 53.784,- op jaarbasis (uitgaande van voortzetting van hetzelfde beheer)
- groot onderhoud regulier voor elzensingels max. € 1.633/meter = 83 km totaal is € 135.539,- op jaarbasis (uitgaande van voortzetting van hetzelfde beheer)

In de tweede plaats is de vraag welke landschappelijke elementen naast de bovenstaande voor het Zuidelijk Westerkwartier op een dergelijke kaart zouden moeten worden vastgelegd.

Belemmeringen beheersregels
Het beheer van natuur en landschapswaarden is in belangrijke mate gebaseerd op beheersregelingen die subsidies bieden voor het beheer van natuur- en landschapswaarden. De belangrijkste regelingen voor het Westerkwartier zijn die van:
- beheer houtsingels
- weidevogelbeheer

Beide regelingen brengen in de praktijk problemen met zich mee. De knelpunten binnen de beheersregeling voor de singels komen later in deze rapportage aan de orde.
Ten aanzien van het weidevogelbeheer kan worden opgemerkt dat in een Wagenings onderzoek (Kleijn en Berendse) is geconcludeerd dat de resultaten agrarisch beheer strikt volgens de uitgangspunten van de regeling weinig succesvol is. Het onderzoek was zelfs uitgesproken negatief over de resultaten.
Daar staat tegenover de zeer positieve ervaring in het Westerkwartier zelf met het mozaïekbeheer. Het zou goed zijn als aanvulling op de beheers-regeling minimaal te komen tot aanbevelingen voor de uitwerking van het beheer, gebaseerd op de ervaringen met het mozaïekbeheer.

Functionele of economische onderbouwing
Uit de praktijk blijkt dat geen overspannen verwachtingen moeten worden gekoesterd ten opzichte van een nieuwe economische of functionele ondersteuning van landschappelijke kwaliteiten en natuurwaarden.
Daar staat tegenover dat tegelijkertijd wel de constatering werd gedaan omtrent goed lopende combinaties van landschap en nieuwe functies. Zo blijkt het gedeeltelijk terugtrekken van de landbouw en het in de plaats daarvan komen van een woonfunctie een positieve uitwerking te hebben op de mogelijkheden van houtsingelbeheer.

Wellicht zijn deze positieve ervaringen uit te bouwen door juist in dit gebied te kiezen voor woonvormen volgens de regels van het landgoedwonen, waarbij op bepaalde plekken gewoond/gebouwd mag worden onder de voorwaarde dat op 5 ha een beperkt aantal vierkante meters wordt gebouwd en onder de voorwaarde dat beheer en beplanting van het gebied wordt

Nogmaals de fietsroute over de Leidijk.

georganiseerd. Wanneer de regeling aansluit op de structuur van het singelgebied is het denkbaar deze strategie in te zetten voor herstel van slechtere delen van de houtsingels.
De doelstelling om met nieuw programma slechte delen van het singellandschap te herstellen kan zo mede sturend zijn in de locatiekeuze voor nieuwe ontwikkelingen.

Schaalvergroting agrarisch bedrijf
Ook in het Westerkwartier is onontkoombaar sprake van schaalvergroting van het boerenbedrijf. In de eerste plaats is de vraag aan de orde welke schaal – mede door de ontwikkeling van de nieuwste generatie landbouwapparatuur – gewenst wordt.Vervolgens is de vraag aan de orde waar die schaalvergroting in het Westerkwartier nog gerealiseerd kan worden:

- In het dijkenlandschap van de gemeente Zuidhorn zijn vrij goede mogelijkheden aanwezig om nog tot schaalvergroting te komen. Schaalvergroting heeft hier maar in beperkte mate invloed op de landschap-pelijke kwaliteit. Het is wel van belang te zorgen dat waardevolle elementen niet onnodig verdwijnen. Bovendien is enige sturing noodzakelijk in de ontwikkeling van de agrarische bebouwing in het openlandschap.
- In Middag Humsterland zijn al uitgebreid afspraken gemaakt omtrent de mogelijkheden voor het samengaan van schaalvergroting en landschappelijke waarden.
- In het Zuidelijk Westerkwartier ondervindt de schaalvergroting direct belemmeringen van de houtsingels. Er is een aantal mogelijkheden denkbaar:
  - aanwijzen van “vrije” zones voor schaalvergroting tussen de EHS en het waardevol singelgebied
  - aanwijzen van plekken binnen het waardevol singelgebied waar mogelijkheden zijn om binnen de aangegeven hoofdstructuur van houtsingels te komen tot de gewenste schaalgrootte. (Zie roze gebieden op kaart op pagina 55)
- Daarnaast spelen ook in het Zuidelijk Westerkwartier problemen met agrarische nieuwbouw. Ook hier is het mogelijk een aantal spelregels voor uitbreiding op te stellen. Overigens gelden in het kader van het POP wel beperkingen voor agrarische nieuwbouw.

Economische waarde agrarisch natuurbeheer
In het verlengde van de berekeningen naar een kostendekkende beheersregeling voor houtsingels is

plekken worden uitgebreid. Op de nevenstaande kaart is te zien dat belangrijke singelgebieden nu buiten het groene gebied vallen dat het waardevol singelgebied uit het oude Raamwerk aangeeft. Het gaat dan om onder andere heideontginningsgebied dat in het oude raamwerk nog werd aangeduid als gebied met landschappelijke elementen. De consequentie van die indeling is ook het vooralsnog ontbreken van een hoofdstructuur.

- Er zou minimaal in het gehele singelgebied een hoofdstructuur aangegeven kunnen worden .
- De spelregels zouden zo kunnen worden aangepast dat niet de perceelsgrootte maar de fijnmazigheid meer richtinggevend is. Dat betekent minder aandacht voor de hectare regeling en meer aandacht voor de regels met betrekking tot perceelsbreedte in combinatie met een fijnmaziger hoofdstructuur. Nu is vrijwel steeds sprake van een maaswijdte van minimaal 100 meter tot 500 meter.
- In aanvulling op de reservaatsgebieden zoals bij Kornhorn en Midwolde kunnen andere plekken waar nog sprake is van zeer fijnmazige singels aangewezen worden als nieuw reservaatsgebied.
- Het bestaande raamwerk maakt nog geen koppeling tussen bescherming en beheer. Er bestaan wel uitgebreide recente inventarisaties die een dergelijke koppeling mogelijk maken. Er is een afstemming nodig tussen provinciale kwaliteitsinventarisaties, de handhaving en het beheer.

Voldoende bescherming?
Wanneer de hoofdstructuur naast de volledige kaart van singels in het Westerkwartier wordt gelegd valt een aantal zaken op:

* Op de kaart is te zien dat sprake is van verschillende gebieden met singels die niet behoren tot het zogenaamde singelgebied

* In het gebied ten zuiden van Opende, rond Strandheem en de Kolonieweg is een deel van het houtsingelgebied niet als gebied met waardevolle singels aangegeven in de kaart uit het oude raamwerk

* Het gebied tussen Niebert en Tolbert, ten noorden van de Molenweg is niet aangegeven als houtsingelgebied.

* Op de meest recente kaarten van het houtsingelbestand lopen vrij veel singels door tot de Jonkersvaart in een gebied dat niet als waardevol houtsingelgebied staat aangegeven.

* Het gebied met houtsingels loopt ten westen van de Wilp verder door dan op de kaart uit het raamwerk aangegeven.

* De werkelijke structuur van houtsingels is (vanzelfsprekend) veel fijnmaziger dan de aangegeven hoofdstructuur. Dat betekent dat de hoofdstructuur ongeschikt is om de fijnmazigheid van het houtsingellandschap te beschermen. Dat betekent dat de fijnmazigheid vooral beschermd moet worden door de spelregel die de maximale kavelgrootte van 2-3,5 hectare aangeeft. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat er stukken zijn waar kavels nog beduidend kleiner zijn dan 2 ha.

* De hoofdstructuur geeft duidelijk aan dat de beplanting aan de lange zijde van de opstrekkende verkaveling waardevoller wordt geacht dan de singels die daar dwars op staan. De vrij grove hoofdstructuur in combinatie met de regel van 3,5 hectare leidt echter niet vanzelfsprekend tot lange smalle kavels.

Hoewel de huidige hoofdstructuur als zeer waardevol wordt beschouwd zijn er, zo blijkt, toch nog wel wat opmerkingen bij te plaatsen. Op een aantal punten zijn aanpassingen zinvol:

• Het waardevol singelgebied kan op een aantal

Beheerde houtsingels afgezet tegen alle houtsingels in het Westerkwartier

moet een aantal berekeningen worden gemaakt naar de economische waarde van beheersregelingen voor het boerenbedrijf. Dat betekent dat de vergoedingen voor het beheer moeten worden omgeslagen naar hectares en in relatie moeten worden gebracht tot het vereiste rendement per hectare van het boerenbedrijf.
Een werkgroep onder leiding van de NLTO zal hier de komende tijd aan rekenen.

Praktische mogelijkheden beheer
Het zou goed zijn vanuit de ervaringen van de agrarische natuurverenigingen te komen tot een omschrijving van de inpassing van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in de bedrijfsvoering.
Mogelijk kan een dergelijke beschrijving van de feitelijke tijdsbesteding, de kosten en opbrengsten, en de voor- en nadelen van het agrarisch beheer beschouwd vanuit de bedrijfsvoering boer, een grote bijdrage leveren aan het verspreiden van het agrarisch natuurbeheer.

Vormgeving EHS enoverige natuur- en landschapsontwikkeling
Met de aanleg van de EHS wordt een grote ingreep gepleegd in de laagten tussen de gasten. Enerzijds wordt met de EHS, voor zover verwerving lukt en beheerskosten gegarandeerd zijn voor een groot gebied, de kwaliteit langdurig vastgelegd. Anderzijds zal de aanleg van de EHS een grote verandering in het aanzien van het landschap met zich meebrengen, waarmee ook kwaliteiten verloren dreigen te gaan. Datzelfde geldt voor andere initiatieven van landschapsontwikkeling in de regio, voor zover deze niet voortbouwen op historische functies of kwaliteiten van het gebied.
Dit thema is mede van belang omdat de gemeenten in de praktijk maar in beperkte mate betrokken blijken bij de ontwikkeling van de EHS. Een extra aanleiding ligt in de economische problemen die in de toekomst ook te verwachten zijn bij de inrichting van delen van de EHS als extensief beheerd grasland.

Het is de vraag wat de uitersten zijn die bij de inrichting van de EHS op prijs worden gesteld en wat daarmee de grenzen aan de nieuwe inrichting zijn.
Een vraag daarbij is in hoeverre de historische verkaveling binnen de EHS zichtbaar of leidend zou moeten zijn. Een tweede vraag is hoe “gebiedsvreemd” de natuurlijke inrichting zou kunnen zijn.
In ieder geval moet vanuit de doelstelling het contrast tussen open en besloten zo veel mogelijk te handhaven.

Er ligt een kans in het koppelen van natuurbehoud en natuurbeheer aan recreatie en educatie, zoals het voorbeeld van polder de “Oude Riet”hier laat zien.

De EHS is er weliswaar op gericht kwaliteiten te behouden, maar tegelijk betekent de EHS onontkoombaar dat het gebied zal veranderen.

Kwaliteitskaart Stroomgebied

In het kader van het landschappelijk Raamwerk is voor het stroomgebied van de oude Riet een aanvullende inventarisatie van richtinggevende kwaliteiten uitgevoerd. Een aanleiding daarvoor was onder andere het grote verschil in de kwaliteitsinventarisatie van dit gebied en de naastliggende gebieden van Middag Humsterland en het Houtsingelgebied. Dat terwijl het oude stroomgebied wel degelijk een grote hoeveelheid bijzondere kwaliteiten heeft.

Een groot deel van deze kwaliteiten is ook al aangegeven in de concept identiteitskaart die in het kader van het POP is gemaakt. Toch is sprake van een aantal verschillen ten opzichte van die concept identiteitskaart.
Een belangrijk verschil zit erin dat de concept identiteitkaart van het POP alleen waterlopen aangeeft wanneer deze nog doorlopend en intact zijn. Er is in dit gebied echter sprake van veel plekken waar voormalige waterlopen nog duidelijk herkenbaar zijn in een onderbroken slotenpatroon of in ieder geval in de kavelvorm. Juist deze kenmerken van het voormalig stroomgebied dreigen te verdwijnen. Op de kaart zijn deze herkenbare delen van de vroegere waterlopen in lichtblauw aangegeven. Op de kaart is daarmee duidelijk zichtbaar hoe de vroegere waterloop eigenlijk nog over de volle lengte in het landschap herkenbaar is.
Daarnaast is op de kaart meer structureel dan in de concept identiteitskaart ook de (voormalige) structuur van dijken als waardevol onderdeel van het gebied aangegeven.
Een derde kwaliteit van het landschap is die van de voormalige voetpaden. Hoewel niet of nauwelijks meer sprake is van functionerende openbaar toegankelijke paden in het gebied, is op verschillende plekken nog wel sprake van historische looproutes die nog steeds herkenbaar zijn in de verkavelingsvorm, of die gekoppeld waren aan nu nog bestaande waterlopen.

wanneer het nieuwe perceel groter is dan 3,5 ha en de afstand tussen in de lengterichting gelegen beplantingsstroken groter wordt dan 150 meter.
Bij gebieden met beplante perceelscheiding gaat het met name om de richting en de breedte van de beplanting. Per aanvraag wordt een belangenafweging gemaakt tussen de landschapsstructuur ter plaatse en de agrarische noodzaak tot het verwijderen van de beplanting.
In een aantal gebieden wordt de “landschapskaart” gehanteerd. Perceelsrandbeplantingen die op de landschapskaart zijn aangegeven als te handhaven beplanting kunnen slechts worden verwijderd na een aanpassing van de landschapskaart door het college van B&W.

<u>Hoofdstructuur</u>
De oude hoofdstructuur wordt door alle gemeenten in het Zuidelijk Westerkwartier nog steeds als basis gebruikt voor het beschermen van de houtsingels. Het op vergelijkbare manier vastleggen van een hoofdstructuur wordt ook als waardevol gezien voor de toekomst. Het is dan de vraag of de bestaande hoofdstructuur als voldoende wordt gezien om het landschap te beschermen en/of de bestaande hoofdstructuur op bepaalde plekken belemmeringen oplevert.

Mogelijk kan een aanleiding voor nieuwe aanplant van singels worden gevonden in de inpassing van functies, zoals in dit geval de A7.

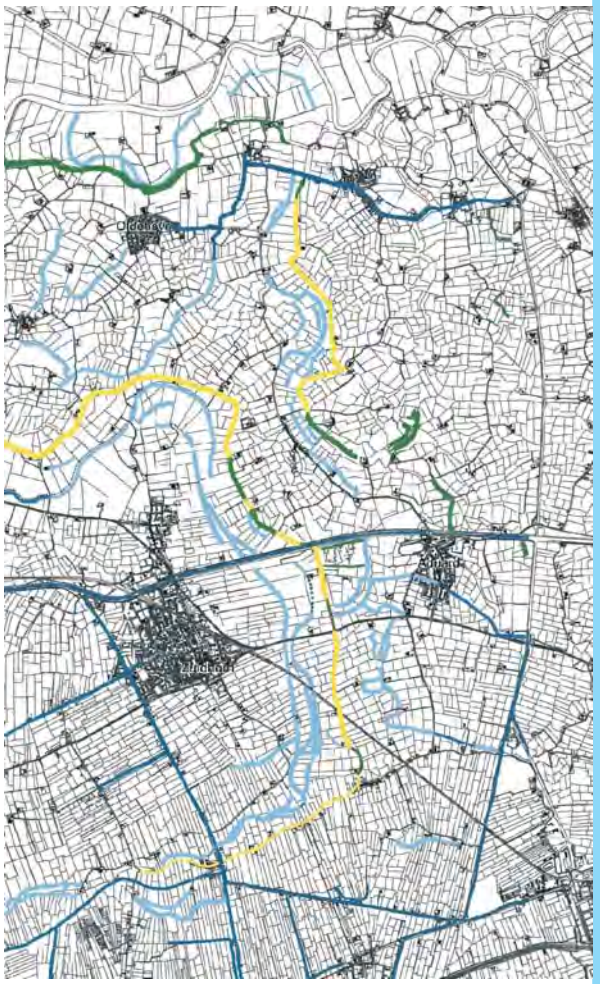
De Lauwers

Bescherming
De noodzaak tot bescherming van de singels komt voort uit het ontbreken van een economische en functionele basis voor het behoud van de singels. Daarbij leveren de singels belemmeringen op voor het agrarische gebruik van het gebied. De kavels zijn te klein om goed te kunnen bewerken met moderne landbouwapparatuur en de schaduw van de singels belemmert de groei van gewassen.
Het oude raamwerk geeft een aantal spelregels voor het instandhouden van de singels:
1. Singels van de hoofdstructuur moeten gehandhaafd worden. Uitzondering is mogelijk onder de volgende randvoorwaarden:
– aantonen dat perceelsvergroting niet binnen hoofdstructuur mogelijk is
– geen onaanvaardbare schaalvergroting (afhankelijk van uitgangssituatie is groter dan 2-3,5 ha niet nodig)
– bij wegvallen van een deel van de hoofdstructuur is compensatie verplicht door aanwijzen van nieuw stuk hoofdstructuur of door aanplant nieuwe singel elders
2 verwijdering overige singels kan plaatsvinden mits geen onaanvaardbare schaalvergroting optreedt, waarbij eventueel compensatie aan de orde kan zijn. Hierbij geldt eveneens het criterium van 2-3,5 ha.

Het is de vraag wat als vervolg op de afspraken van het raamwerk de spelregels voor bescherming van de houtsingels zijn en op welke manier deze bescherming planologisch het best kan plaatsvinden. Hierop wordt in het vervolg nader ingegaan.

<u>Bestemmingsplannen</u>
De gemeenten Leek en Marum hebben op basis van de spelregels uit het raamwerk criteria opgesteld ter bescherming van de singelstructuur. Grootegast heeft in het nieuwe plan Zuid deze criteria ook opgenomen. In de bestemmingsplannen wordt een onderscheid gemaakt tussen reservaatsgebieden (bijv. gebied rond Midwolde), besloten gebieden, gebieden met beplante perceelscheidingen en gebieden die in landschappelijk opzicht zeer waardevol zijn (zgn landschapskaart).
In reservaatsgebieden geldt het integraal behoud van alle houtsingels en de daarmee samenhangende waarden.
Bij gesloten gebieden en gebieden met beplante perceelscheidingen is het beleid gericht op de handhaving van de schaal en de richting van de beplanting. Bij een kap-/rooi-aanvraag is voor het besloten gebied zowel het behoud van de schaal als de richting van belang. Een vergunning wordt niet verleend

De kaart biedt niet alleen houvast voor het bewaren van bestaande kwaliteiten, maar ook voor het (her)ontwikkelen van kwaliteiten. Bij herontwikkeling kan worden gedacht aan het opnieuw verbinden van nu versnipperde sloten die tezamen de voormalige waterloop markeren. Ook kan op een aantal plekken worden gedacht aan het herontwikkelen van aangegeven wandelpaden. Als nieuwe ontwikkeling kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het ontwikkelen van een wandelroute langs de voormalige gemeentegrens tussen Grijpskerk en Zuidhorn enerzijds en Oldehove anderzijds, een route die onder andere voert langs het water van de Kommerzijlsterdiep en de Oude Riet.

Zone Aduard Zuidhorn
De kaart biedt mogelijk ook aanknopingspunten voor de ontwikkelingen in de zone tussen Aduard en Zuidhorn. Naast de waardevolle hoogteverschillen die daar in het landschap aanwezig zijn, is op de kaart ook de voormalige stroom van de Oude Riet in verkaveling en slotenpatroon afleesbaar. Tevens ligt de Spanjaardsdijk in dit tussengebied. Deze drie kwaliteiten zouden mede richtinggevend kunnen zijn voor de inrichtingsvraagstukken die hier aan de orde zijn. Met name ook het behoud van de onregelmatige verkaveling waarin de stroom herkenbaar is, is waardevol.

Voorbeeld van uitgedunde houtsingels.

Singels

Contrast open en besloten

Een belangrijke kwaliteit van het houtsingel gebied is het sterke contrast tussen open en besloten landschap. Dit dreigt echter steeds verder te verdwijnen. Enerzijds staat het voortbestaan van de houtsingels zelf onder druk:

- De singels vormen een belemmering voor de bedrijfsvoering binnen de landbouwsector
- beheersregelingen verslechteren
- verstedelijking snoept stukje bij beetje delen van het houtsingelbestand af
- een belangrijk deel van de singels wordt in het geheel niet beheerd, waardoor verdwijning langzaam maar zeker dreigt

Anderzijds slibt het open tussenliggende gebied ook steeds meer dicht:

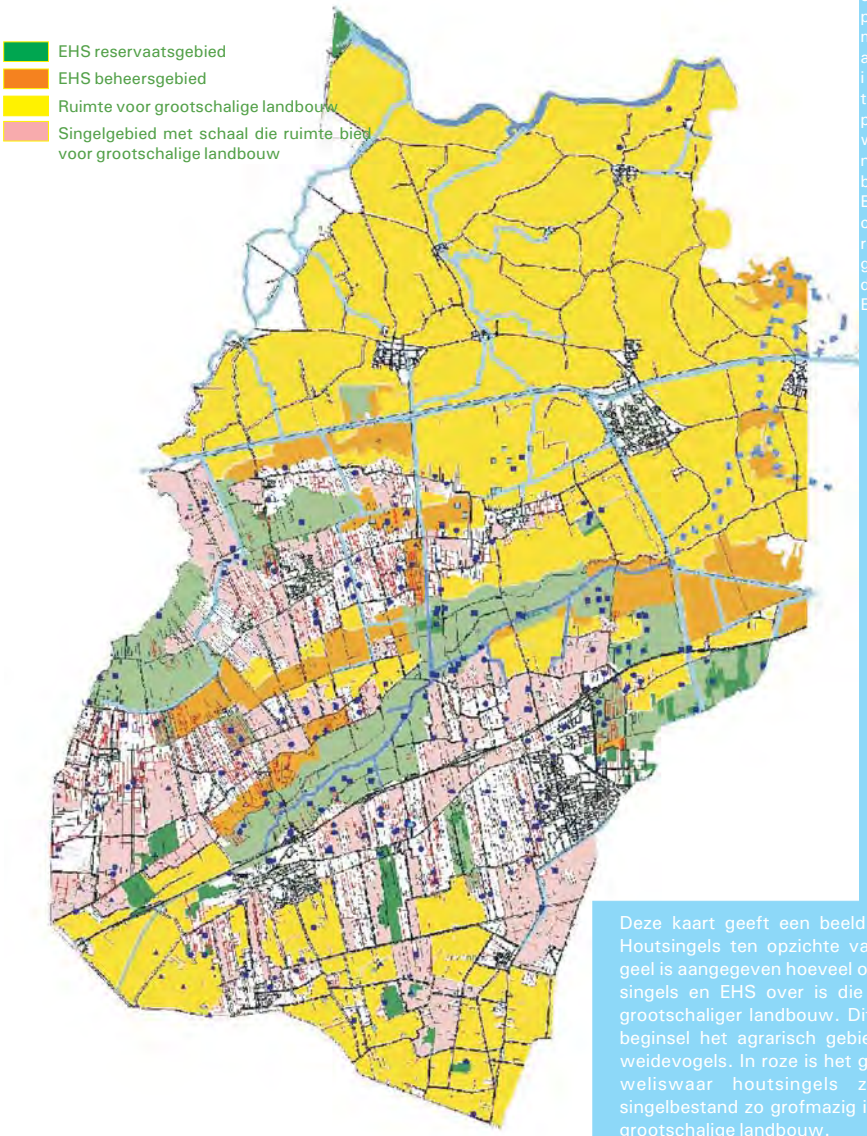
- om houtsingels te sparen kan de neiging bestaan nieuwe ontwikkelingen in het open gebied te plaatsen
- met de EHS verandert de inrichting van het open grasland

Om het contrast van openheid en beslotenheid – en de daarmee samenhangende kwaliteiten – van het gebied te behouden zijn verschillende thema's aan de orde en verschillende deeloplossingen denkbaar.

Bescherming, beheer en herstel houtsingels

Het landschapsbeeld wordt in sterke mate bepaald door de aanwezigheid van de houtsingels. Houtsingels zijn lijnvormige beplantingselementen die zich vooral bevinden op kavelgrenzen en langs sloten op de hoger gelegen ruggen. Een singel kan afhankelijk van de samenstelling, het ontwikkelingsstadium en de onderhoudstoestand meerdere verschijningsvormen hebben. In het gunstigste geval is er sprake van een rij bomen met daaronder een struiklaag en een kruidlaag.
Gestreefd wordt naar het veiligstellen en ontwikkelen van kwaliteiten binnen het singellandschap, met nadruk op de gebieden die nu al een hoge ecologische en landschappelijke waarde vertegenwoordigen. In de eerste plaats is er de opgave bestaande singels te beschermen. In de tweede plaats moet het beheer van bestaande singels goed worden georganiseerd. In de derde plaats is er de opgave waar mogelijk en wenselijk te komen tot herstel van houtsingels.

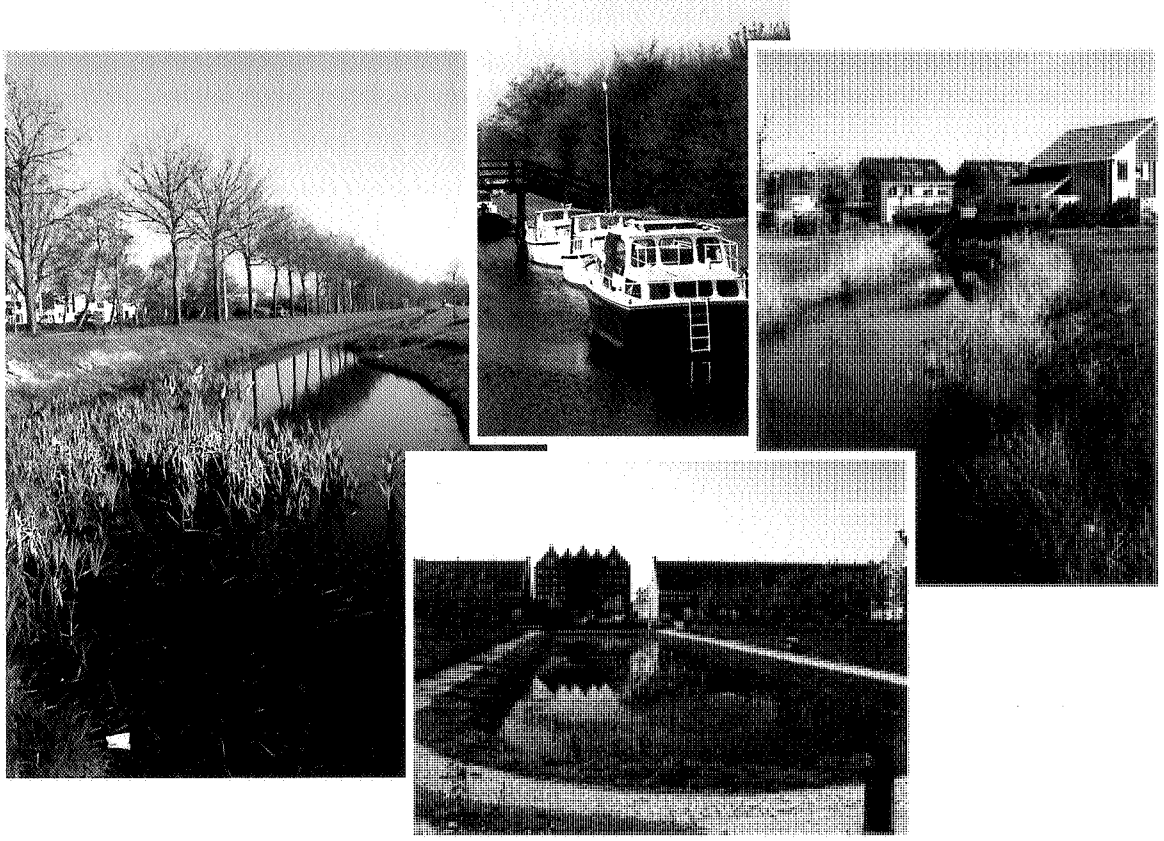

De in deze kaart aangegeven ruimte voor grootschaliger landbouw is slechts gebaseerd op de schaal van het landschap en kan wel degelijk andere problemen met zich meebrengen. Zo kan een aaneengesloten zone van intensieve landbouw tussen de EHS en de singels problemen in de waterbeheersing van het natuurgebied opleveren. Al bij de begrenzing van de EHS is er voor gepleit complete gradiënten te realiseren, aaneengesloten gebieden van hoog tot laag, dwars op de richting van de EHS.

Deze kaart geeft een beeld van de ligging van de Houtsingels ten opzichte van de geplande EHS. In geel is aangegeven hoeveel open landschap er tussen singels en EHS over is die geschikt zou zijn voor grootschaliger landbouw. Ditzelfde gele gebied is in beginsel het agrarisch gebied dat geschikt is voor weidevogels. In roze is het gebied aangegeven waar weliswaar houtsingels zijn, maar waar het singelbestand zo grofmazig is dat ook ruimte is voor grootschalige landbouw.

BIJLAGE 5 Waterplan

Waterplan Regio West-Groningen

Gemeente Leek
Gemeente Marum
Gemeente Grootegast
Gemeente Zuidhorn

Waterschap Noorderzijlvest
Wetterskip Fryslân
Provincie Groningen

21 juni 2004

Eindrapportage

9M8204

ROYAL HASKONING

thinking in
all dimensions

A COMPANY OF

ROYAL HASKONING

HASKONING NEDERLAND BV
RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Chopinlaan 12
Postbus 8064
9702 KB Groningen
+31 (0)50 521 42 14 Telefoon
+31 (0)50 526 14 53 Fax
info@groningen.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Documenttitel	Waterplan Regio West-Groningen
Verkorte documenttitel	Waterplan Regio West-Groningen
Status	Eindrapportage
Datum	21 juni 2004
Projectnaam	
Projectnummer	9M8204
Opdrachtgever	Gemeente Leek Gemeente Marum Gemeente Grootegast Gemeente Zuidhorn Waterschap Noorderzijlvest Wetterskip Fryslân Provincie Groningen
Referentie	9M8204/R00005/CVHO/Gron

Auteur(s)	C.S. van Holsteijn, E. Uibel, C. de Graaf
Collegiale toets	C. de Graaf
Vrijgegeven door	C. de Graaf
Datum/paraaf	21/6/04 .....

ROYAL HASKONING

INHOUDSOPGAVE

			Blz.
1	INLEIDING		1
	1.1	Waarom een Waterplan voor Regio West?	1
	1.2	Doel Waterplan Regio West	1
	1.3	Status en reikwijdte van het Waterplan	2
	1.4	Planvormingsproces	2
	1.5	Leeswijzer	2
2	BELEIDSKADER EN ORGANISATIE		3
	2.1	Bestaand beleid en actuele beleidsontwikkelingen	3
	2.1.1	Europa	3
	2.1.2	Rijk	3
	2.1.3	Provincie	5
	2.1.4	Waterschappen	7
	2.1.5	Gemeenten	10
	2.2	Verdeling van taken en bevoegdheden	10
	2.2.1	De gemeente	10
	2.2.2	De waterschappen	11
	2.2.3	De provincie	12
	2.2.4	Waterissues	13
3	ACTUELE SITUATIE EN KNELPUNTEN		16
	3.1	Gebiedsbeschrijving algemeen	17
	3.2	Watersysteem	18
	3.2.1	Oppervlaktewatersysteem	18
	3.2.2	Grondwatersysteem	21
	3.2.3	Stedelijk water	26
	3.2.4	Waterkwaliteit	26
	3.3	Waterketen	28
	3.3.1	Riolering	28
	3.3.2	Drinkwater/ industrieel water	31
	3.4	Belevingswater	31
	3.4.1	Bos- en natuurgebieden	31
	3.4.2	Cultuurhistorie	33
	3.4.3	Recreatie	34
	3.5	Functietoekenningen	34
	3.6	Klimaatverandering	37
4	WATERVISIE REGIO WEST		38
	4.1	Het water in Regio West in 2020: een schets	38
	4.2	Uitgangspunten en streefbeelden per thema	39
	4.2.1	Watersysteem	40
	4.2.2	Waterketen	45
	4.2.3	Waterbeleving	48
	4.2.4	Waterorganisatie	51

ROYAL HASKONING

BIJLAGEN

1. Betrokken organisaties en personen
2. Tabel 'de Watervisie omvat wel/ de Watervisie omvat niet'

FIGUREN

1. Basiskaart
2. Hoogtekaart (AHN)
3. Bodemkaart
4. Projecten en ontwikkelingen

1 INLEIDING

1.1 Waarom een Waterplan voor Regio West?

Water is een integraal onderdeel van de openbare ruimte en is (mede)bepalend voor de functies van deze openbare ruimte. Water is van belang voor het (stedelijk) landschap, de natuur, recreatie, landbouw, huishoudens en industrie. Water is zo belangrijk voor ons en de omgeving, dat de waterbeheerders in Regio West besloten hebben dit Waterplan op te stellen. De waterbeheerders zijn de gemeenten Marum, Leek, Zuidhorn en Grootegast samen met de waterschappen Noorderzijlvest, Wetterskip Fryslân en de provincie Groningen.

Om het water in de vier gemeenten van Regio West-Groningen doelmatig en duurzaam te kunnen gebruiken en beheren, is een goede afstemming noodzakelijk tussen de kenmerken van het watersysteem en de belangen van wonen, werken, recreëren, landbouw, natuur en milieu. Dit vraagt om een gezamenlijke aanpak van de betrokken beheerders en een duidelijke visie op het water voor de toekomst (lange termijn). Dit Waterplan voorziet in deze behoefte.

1.2 Doel Waterplan Regio West

Het Waterplan geldt voor het bebouwde gebied en het buitengebied van de vier gemeenten. Het is nadrukkelijk de bedoeling om te komen tot een gezamenlijke visie op het water in de toekomst. Water stroomt immers onafhankelijk van gemeentegrenzen!

De doelstelling voor het Waterplan Regio West-Groningen is tweeledig, namelijk:

1. Het ontwikkelen van een gemeenschappelijke toekomstvisie van de gemeenten, provincie en waterschappen op integraal en duurzaam waterbeheer in relatie tot de ruimtelijke ontwikkeling van de regio.
2. Het opstellen van een concreet maatregelenpakket voor het realiseren van een duurzaam watersysteem in de regio, waarbij het beleid en beheer tussen de verschillende overheden goed op elkaar zijn afgestemd.

Subdoelen van het waterplan zijn:

- Verbeteren samenwerking tussen gemeenten en waterbeheerders.
- Verbeteren samenwerking tussen gemeentelijke afdelingen onderling.
- Duidelijkheid over en afstemming van taken en bevoegdheden (intern/ extern).
- Vormgeven aan duurzaam waterbeheer.
- Anticiperen op klimaatsverandering.

Uitgangspunt voor het Waterplan Regio West-Groningen is een duurzame ontwikkeling. Dit betekent dat wordt gestreefd naar een veerkrachtig watersysteem voor nu en in de toekomst. Een tweede uitgangspunt is de dynamiek van het water. Water heeft ruimte en tijd nodig om het landschap te vormen, waarbij een evenwicht gevonden moet worden tussen allerlei belangen.

1.3 Status en reikwijdte van het Waterplan

In eerste instantie wordt een visie op het waterbeheer en de omgang met water in Regio West geformuleerd. Deze visie is beschreven in dit Waterplan. De concrete doorwerking van de visie op het water zal worden vastgelegd in een projectplan per gemeente. In de projectplannen zijn maatregelen opgenomen. De projectplannen zullen gelden voor een periode van vier jaar (2005-2008). Het Waterplan vormt het kader voor het gemeentelijk beleid ten aanzien van water en is de paraplu voor deelprojecten op watergebied. Het waterplan is een bouwsteen voor het uitvoeren van de verplichte watertoets en het schrijven van de waterparagraaf voor bestemmingsplannen.

Het Waterplan en vervolgens de projectplannen worden vastgesteld door de gemeenteraad in de vier gemeenten.

1.4 Planvormingsproces

Het Waterplan Regio West wordt opgesteld in samenspraak met belangengroepen, vertegenwoordigd in de klankbordgroep. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de organisaties die worden vertegenwoordigd. De klankbordgroep heeft een adviserende rol en kan op twee momenten meedenken over het waterplan. Dankzij de inbreng van de klankbordgroep is zoveel mogelijk lokale kennis over het water benut en zijn de wensen van belangengroepen bekend geworden. De projectgroep heeft bij het opstellen van dit waterplan waar mogelijk rekening gehouden met deze wensen.

1.5 Leeswijzer

Het Waterplan Regio West-Groningen begint in hoofdstuk twee met het beschrijven van het beleidskader. Het beleid op het gebied van water, maar ook ruimtelijke ordening, milieu en natuur, wordt beschreven voor zover dit relevant is voor het Waterplan. Hierbij wordt ingegaan op beleid van Europa, het Rijk, de provincie, waterschappen en de gemeenten. Vervolgens wordt beschreven op welke wijze de taken en bevoegdheden op het gebied van waterbeheer op dit moment zijn georganiseerd.

In het derde hoofdstuk wordt de actuele situatie beschreven, inclusief knelpunten zoals deze in de huidige situatie bestaan. Hierbij wordt ingegaan op het watersysteem, de waterketen, belevingswater en functietoekenningen die het water op dit moment heeft. In de laatste paragraaf van hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de verwachte klimaatsverandering en wat dit betekent voor de waterhuishouding in de toekomst.

Hoofdstuk vier tenslotte geeft de Watervisie. Deze watervisie is gebaseerd op onder meer de gesignaleerde knelpunten en kansen, de verwachte klimaatsveranderingen, het bestaande beleid en de specifieke kenmerken en wensen die leven in Regio West. Dit leidt tot het formuleren van een groot aantal streefbeelden op het gebied van water: wat is het streven voor de toekomst?

2 BELEIDSKADER EN ORGANISATIE

In dit hoofdstuk wordt het bestaand beleid beschreven en wordt ingegaan op actuele beleidsontwikkelingen. Hierbij wordt per overheidsorgaan (van Europees tot lokaal beleid) kort ingegaan op het beleid op watergebied. In het tweede deel van het hoofdstuk wordt de organisatie van het waterbeheer beschreven, zoals deze momenteel bestaat.

2.1 Bestaand beleid en actuele beleidsontwikkelingen

2.1.1 Europa

Op Europees niveau is het waterbeleid vastgelegd in de **Europese Kaderrichtlijn Water** (KRW). De KRW verdeelt heel Europa in internationale stroomgebieden; een stroomgebied is vervolgens onderverdeeld in deelstroomgebieden en oppervlaktewaterlichamen. De gemeenten in Regio West Groningen liggen in het deelstroomgebied Rijn- Noord.

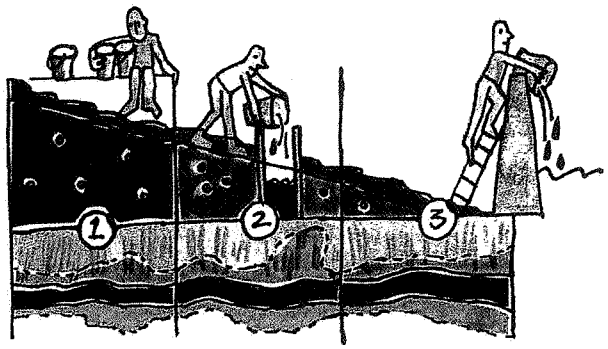
Het doel van de Europese Kaderrichtlijn Water is het realiseren van natuurlijke of nagenoeg natuurlijke watersystemen, binnen aanvaardbare grenzen qua kosten en veiligheid. Volgens de KRW moet voor elk stroomgebied een stroomgebiedbeheersplan opgesteld worden, waarin de doelstellingen per oppervlaktewaterlichaam worden beschreven. Op dit moment zijn deze stroomgebiedbeheersplannen nog niet geschreven. De tijdspanne voor de KRW is lang, uiterlijk in 2027 dienen de doelstellingen voor de waterlichamen behaald te zijn. Dit betekent dat de komende 25 jaar gewerkt kan worden aan het herstel van schone, natuurlijke en oorspronkelijke waterlichamen, door het saneren van overstorten, afkoppelen, herinrichten van de natuurlijke loop van beken, herstel van natuurlijke oevers enzovoorts.

2.1.2 Rijk

Het landelijk beleid is onder meer vastgelegd in de **Vierde nota Waterhuishouding** en het kabinetsstandpunt '**Anders omgaan met water, Waterbeleid in de 21e eeuw**'. In de Vierde Nota Waterhuishouding worden normen beschreven ten aanzien van de Waterkwaliteit, de MTR (maximaal Toelaatbaar Risico) en VR (Verwaarloosbaar Risico) en worden uitgangspunten ten aanzien van stedelijk water geformuleerd. De belangrijkste uitgangspunten worden beschreven in 'Anders omgaan met Water'. Hierbij staan de principes *Vasthouden – Bergen – Afvoeren* en *Schoonhouden – Scheiden – Zuiveren* centraal (zie tekstkader voor een nadere toelichting).

Intermezzo: Vasthouden- bergen- afvoeren

In tijden van te veel water is de makkelijkste oplossing het zo snel mogelijk afvoeren van het water uit het gebied. Het snel afvoeren betekent echter dat benedenstrooms gelegen gebieden nog meer water te verwerken krijgen, waardoor het probleem zich verplaatst. Bovendien werkt een snelle afvoer van water verdroging in de hand. In relatief droge periodes treedt eerder een watertekort op. De rijksoverheid kiest daarom voor de volgende strategie. Het leidend principe daarbij is de drietrapsstrategie *vasthouden – bergen – afvoeren*.

① *Vasthouden*: het hemel- en grondwater moet allereerst in het deelstroomgebied zelf vastgehouden worden. Dit houdt in dat de tijd tussen het vallen van de neerslag en het bereiken van het oppervlaktewater in een gebied, zo lang mogelijk is.

② *Bergen*: berging in het oppervlaktewater wordt gestimuleerd. Dit kan in zogenaamde waterbergingsgebieden, vijvers in woonwijken of door het tijdelijk hanteren van een hoger (grond)waterpeil.

③ *Afvoeren*: wanneer de opties vasthouden en bergen optimaal zijn benut, wordt het water afgevoerd om overlast te voorkomen.

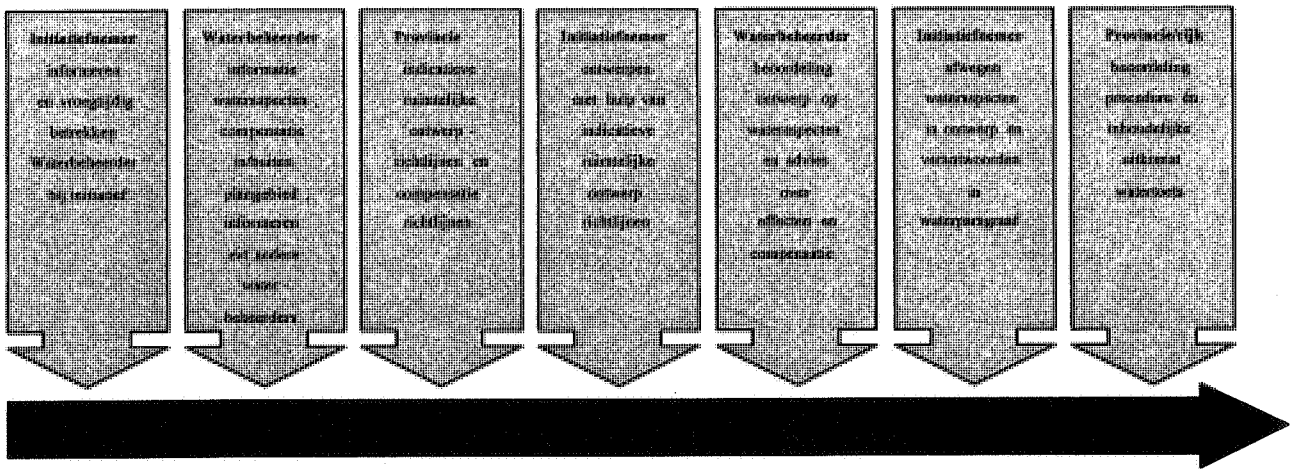
Schoonhouden – Scheiden – Zuiveren

Om het water zo schoon mogelijk te krijgen en te houden, wordt gekozen voor de strategie schoonhouden – scheiden – zuiveren. Dit betekent dat de inspanningen er in de eerste plaats op gericht moeten zijn het water schoon te houden: wat schoon is moet schoon blijven. Indien dit niet mogelijk is, dienen schone en vuile waterstromen van elkaar gescheiden te worden. In de praktijk betekent dit bijvoorbeeld dat schoon regenwater niet langer in de rioolbuis vermengd wordt met vuil rioolwater, maar gescheiden wordt afgevoerd. Water dat desondanks verontreinigd raakt, moet uiteraard worden gezuiverd.

In 2003 is het **Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)** ondertekend door Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten. Het NBW heeft tot doel om in 2015 het watersysteem op orde te hebben en te houden anticiperend op veranderende omstandigheden, zoals klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en toename van verhard oppervlak. In het NBW worden afspraken gemaakt over bijvoorbeeld de wijze waarop de benodigde ruimte voor water wordt berekend en de taken van de waterbeheerders daarbij. Middels het nog op te stellen **Regionaal Bestuursakkoord Water (RBW)** worden de uitgangspunten uit het NBW lokaal doorvertaald en vastgelegd in afspraken. Voor gemeenten betekent dit met name dat zij de ruimtebehoefte voor water, zoals deze voortkomt uit de stroomgebiedsvisies (zie onder kopje provincie), vastlegt in bestemmingsplannen. De gemeente maakt hiertoe een integrale afweging.

Bij elke ruimtelijke ingreep is een **watertoets** vereist. Een watertoets is geen toets achteraf, maar is een proces waarbij de initiatiefnemer en waterbeheerder intensief overleggen over de ingreep en de effecten op het watersysteem. Het proces en eindresultaat van de watertoets wordt vastgelegd in de waterparagraaf in het betreffende ruimtelijke plan, zoals bestemmingsplan, Tracé Besluit of structuurplan. Uiteindelijk is de provincie (of in enkele gevallen het rijk) bevoegd gezag om de watertoets te beoordelen. De watertoets is wettelijk verankerd in de WRO. Onderstaand

schema geeft de stappen in het proces van de watertoets weer (bron: Handreiking Watertoets, 2001).

2.1.3 Provincie

Het **Provinciaal Omgevingsplan (POP)** bevat de hoofdlijnen van het provinciaal omgevingsbeleid en is richtinggevend van karakter. Binnen het POP wordt natuurlijk waterbeheer gezien als basis voor een duurzaam gebruik van onze leefomgeving. Dit betekent streven naar een natuurlijke inrichting van de waterhuishouding, liefst zonder nieuwe sterkere gemalen, maar met meer waterberging en zoveel mogelijk vrije afwatering. Zo kan ook de verdroging van natuurgebieden worden teruggedrongen en het inlaten van gebiedsvreemd water beperkt worden. In het POP is een perspectief opgenomen voor West-Groningen in 2030, de watergerelateerde aspecten staan in onderstaand tekstkader. Het beleid verwoord in het POP is hieronder kort samengevat:

- Terug naar een natuurlijker waterbeheer: Er wordt gekozen voor een meer natuurlijke inrichting van onze waterhuishouding, hoewel technische voorzieningen als dijken en gemalen altijd nodig zullen blijven. Er wordt zoveel mogelijk gestreefd naar behoud van en herstel van het natuurlijk karakter van de waterhuishouding. Bij ingrepen in de waterhuishouding worden technische oplossingen daarom afgewogen tegen meer natuurlijke.

- Herstel natuurlijk karakter van de beken; Het natuurlijk karakter van de beken dient te worden hersteld evenals dat er gestreefd wordt om een aantal beken te koppelen met de oorspronkelijke benedenloop. Gemeenten ondersteunen het beekherstel via ruimtelijke reserveringen in hun bestemmingsplannen.

- Strategische visie conform Waterhuishouding 21^{e} eeuw: De provincie ontwikkelt samen met de waterschappen een strategische visie op de waterhuishouding in de 21^{e} eeuw. Op de langere termijn (de eerstkomende 50 tot honderd jaar) wordt onderzocht wat de gevolgen zijn voor de waterhuishouding als gevolg van de verwachte klimaatsverandering, zeespiegel rijzing en bodemdaling. Het doel is om de wateroverlast in de komende jaren aanvaardbaar te houden.

- Aanpassing van de waterhuishouding in relatie tot bodemdaling: Door de voortgaande bodemdaling, die vooral een gevolg is van aardgas winning, dreigt de

drooglegging van bepaalde stedelijke gebieden en landbouwgebieden onvoldoende te worden. Dit maakt het noodzakelijk de waterhuishouding aan te passen.

- *Voortzetten van het oppervlaktewaterpeilbeheer in landbouwgebieden, zonodig daarbij water aanvoeren:* De waterschappen kunnen in landbouwgebieden hun huidige oppervlaktewaterpeilbeheer voortzetten en daarbij zonodig water aanvoeren. Zolang er voldoende water beschikbaar is, worden de landbouwgebieden doorgespoeld met zoet water om verzilting tegen te gaan. Er wordt geen zoet water aangevoerd naar brakke natuurgebieden.

- Efficiënt omgaan met beregeningswater: Wanneer ziektekiemen, die schadelijk zijn voor mens, dier en plant via het oppervlaktewater verspreid worden, wordt geadviseerd de onttrekking te staken. Nader onderzoek is nodig.

- Realisatie van het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR): realiseren van GGOR op middellange termijn (2020), door middel van nota Normdoelstellingen Water, opstellen van peilbesluiten, en voorkomen van verdroging van natuurgebieden, verbetering van de productieomstandigheden voor de landbouw en vertraging van bodemdaling door klink.

Perspectief 2030 uit POP (met betrekking tot water)

Het landschap in West-Groningen is afwisselend. In het Zuidelijk Westerkwartier wisselen besloten gebieden met houtsingels (coulissenlandschap) en meer open gebieden elkaar af. Middag-Humsterland heeft een open landschap met daarin verspreid liggende wierden en authentieke dorpjes. Het zijn trekpleisters voor toeristen, die hun verblijf in de regio meestal combineren met een bezoek aan de stad Groningen. Er is een goed ontwikkeld net van fiets-, wandel-, ruiter- en kanoroutes.

Het toeristisch bedrijfsleven is vitaal en floreert. Natuur is er in overvloed. Uitgestrekte natuurgebieden liggen vooral in het beekdal van Dwarsdiep en Matsloot, bij het Leekstermeer en langs de Lauwers. In natte perioden worden de laagste delen van natuurgebieden benut als waterberging.

De landbouw produceert milieuvriendelijk. In het Noordelijk Westerkwartier en in delen van het Zuidelijk Westerkwartier is de landbouwkundige structuur goed. Daar is de bedrijfsvoering primair gericht op landbouwproductie. In de overige delen van de regio is de bedrijfsvoering verbreed met activiteiten op het vlak van natuur- en landschapsbeheer, streekeigen producten en kleinschalige recreatie op het bedrijf.

Als uitvoering van het POP is het **SGB-Gebiedsplan Regio West** opgesteld. Dit plan bevat een visie op de ontwikkeling van de regio voor landschap, natuur, water, milieu, landbouw, recreatie, cultuurhistorie en archeologie. Centraal in het plan staan de lange termijndoelstellingen tot 2015.

In het kader van het waterbeheer 21^{e} eeuw zijn de **Stroomgebiedsvisie Groningen/Noord-Drenthe 'Over leven met Water'** en de **Deelstroomgebiedsvisie Fryslân** vastgesteld. Hierin worden de gevolgen van de verwachte klimaatsveranderingen voor het waterbeheer in beeld gebracht. Ook wordt uitgebreid ingegaan op de wijze waarop binnen de betreffende regio met deze gevolgen omgegaan moet worden, bijvoorbeeld door het aanwijzen van (nood)bergingsgebieden. In de stroomgebiedsvisie Groningen/Noord-Drenthe wordt Regio West opgedeeld in drie deelgebieden, namelijk Zandgrond beekdalen, Lage gronden en een gedeelte Zeeklei (noordelijk deel Zuidhorn). In de Deelstroomgebiedsvisie Fryslân valt Regio West onder

het deelgebied Hoge gebieden. Een korte opsomming van benoemde maatregelen per deelgebied:

- Zandgrond/ beekdalengebied: stimuleren van meandering, laten optreden van erosie, creëren van overloopgebieden en stimuleren van lokale veenvorming. Lokale berging, 'natuurlijk' waterbeheer.
- Lage gronden: robuuste waterrijke zone, regionale berging, 'natuurlijk' waterbeheer in combinatie met technische voorzieningen.
- Zeekleigebieden: technisch ingericht watersysteem met een combinatie van berging en afvoer.
- Hoge gebieden: gebieden waar overtollig regenwater vrij afstroomt naar de boezem. In deze gebieden zijn weinig maatregelen nodig om wateroverlast te beperken en is geen wateropgave gesteld waarvoor op grote schaal functieveranderingen nodig zijn. Wel dient in deze gebieden het water zoveel mogelijk te worden vastgehouden.

In de stroomgebiedsvisies zijn **wateropgaven** genoemd. De wateropgave is de verwachte toename van de hoeveelheid water voor een bepaald gebied, veroorzaakt door klimaatveranderingen en wateraanvoer. Uitgangspunt is dat deze extra hoeveelheid water binnen een gebied wordt opgevangen. In de stroomgebiedsvisies worden de wateropgaven per (deel)gebied genoemd, deze opgaven zijn niet specifiek berekend voor Regio West of de bebouwde gebieden. Om te voorkomen dat de toename leidt tot wateroverlast zijn maatregelen nodig, zoals waterberging of langer vasthouden van water. Deze maatregelen leggen beslag op de ruimte, de wateropgaven hebben dus ruimtelijke implicaties. Dit werkt door naar bestemmingsplannen, waarin ruimte voor water gereserveerd moet worden.

Om de ontwikkelingen die het landschap van het Westerkwartier beïnvloeden te sturen is het **Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier** (Bureau Middelkoop, 2003) opgesteld. Het Landschappelijk Raamwerk gaat ten aanzien van water met name in op de ecologische kwaliteiten van water, bijvoorbeeld waardevolle kwelgebieden, verdrogingsproblematiek en de aanwezigheid van poelen en petgaten. De partners in de Regio West zijn voornemens om het Landschappelijk Raamwerk uit te werken in de vorm van een Landschapsontwikkelingsplan.

2.1.4 Waterschappen

Regio West valt binnen het beheergebied van twee waterschappen, zodat twee waterbeheerplannen van toepassing zijn. Het grootste deel van het gebied valt in het beheergebied van waterschap Noorderzijlvest. Het meest westelijke deel van Regio West valt binnen de Friese boezem, dit behoort tot het beheergebied van Wetterskip Fryslân. Waterschap Noorderzijlvest beschrijft haar beleid in **Waterbeheerplan Noorderzijlvest 2003 – 2007**. Hierin is het algemene beleid verwoord op het gebied van peilbeheer, inrichting en onderhoud, kwaliteit oppervlaktewater en waterbodems. Het waterbeheerplan geeft algemene uitgangspunten en beleid voor het waterbeheer en werkt vervolgens de functies en maatregelen uit per deelgebied. Regio West valt binnen drie deelgebieden van waterschap Noorderzijlvest, te weten Reitdiep, Leeksterhoofddiep en Dwarsdiep. Een klein gebied van de gemeente Zuidhorn valt binnen het deelgebied Lauwersmeergebied.

Algemene uitgangspunten zoals opgenomen in het waterbeheerplan Noorderzijlvest zijn:

- Het waterschap stelt voor het gehele gebied peilbesluiten vast. Als basis voor het peilbesluit wordt de GGOR (Gewenst Grond- en Oppervlakte Regime) vastgesteld (voor 2020). De GGOR wordt toegesneden op de verschillende waterhuishoudkundige functies in een bepaald peilgebied.
- Streven naar het aansluiten van zoveel mogelijk percelen op de riolering, waarbij gemeenten een financiële bijdrage krijgen om dit te realiseren. Voor verspreide bebouwing in het buitengebied wordt de aanleg van de riolering te kostbaar en is de aanleg van IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater) een alternatief. Het waterschap draagt de kosten van beheer en onderhoud van een IBA en draagt bij in de aanleg.
- Afkoppelen van regenwaterafvoer van het rioleringsstelsel is in nieuwe stedelijke gebieden uitgangspunt. Voor bestaande rioleringsstelsels overweegt het waterschap een kostenbijdrage om afkoppelen te stimuleren.
- Boezemwateren en hoofdwateren dienen te voldoen aan de afmetingen die op basis van de aan die wateren toegekende functies (water- aanvoer/ afvoer, scheepvaart) in de Legger zijn vastgelegd. Hiertoe is periodieke verwijdering van bagger noodzakelijk. Dit baggeren gebeurt conform het baggerplan.
- Bij boezemwatergangen worden natuurvriendelijke oevers aangelegd, tenzij niet haalbaar (financieel of verwerving oeverstrook). Onderzoek naar de mogelijkheid van natuurvriendelijke oevers bij hoofdwatergangen, in ieder geval aanleg fauna-uittreedplaatsen bij vervanging beschoeiingen.
- Gebruik van onderhoudspaden door wandelaars wordt bij gedogen toegestaan
- Wateren moeten voldoen aan normen zoals vermeld in 'Normen voor het Waterbeheer' (MTR en VR) en de Nota Normdoelstelling Water van de provincie Groningen. Waterschap Noorderzijlvest gaat gebiedsgerichte waterkwaliteitsnormen opstellen.

De voormalige Friese Waterschappen[1] hebben in december 2000 gezamenlijk een **Integraal WaterBeheer Plan (IWBP)** vastgesteld. Dit IWBP bestaat uit een algemeen deel en zeven plandelen voor afzonderlijke gebieden. Voor de gemeenten Grootegast, Marum en Zuidhorn zijn naast het algemene deel de gebiedsplannen van voormalig waterschap Lauwerswâlden en de Friese boezem van belang. Belangrijke thema's in het IWBP zijn veiligheid, afwatering, peilbeheer, oevers, eutrofiëring, emissies, waterbodems en onderhoud. Voor deze thema's is in het IWBP het beleid, de doelstellingen en de benodigde maatregelen beschreven. Kortom, naast de zorg voor een goede waterhuishouding moet ook de waterkwaliteit en de inrichting op een adequate wijze worden uitgevoerd. Wetterskip Fryslân en Waterschap Noorderzijlvest stimuleren afkoppelen van regenwaterafvoer van de riolering en streven naar het afkoppelen van 20% van het verharde oppervlak in bestaand stedelijk gebied. Hiervoor is een bijdrage beschikbaar (€ 4/m^2).

Waterschap Noorderzijlvest beschrijft in de notitie **Stedelijk Water** (2001) het beleid in stedelijke gebieden, Wetterskip Fryslân beschrijft dit in de Notitie Stedelijk Water (december 2003). In de visies staan de belangrijkste richtlijnen en toetsingscriteria beschreven, die de waterschappen hanteren voor ruimtelijke plannen in stedelijk gebied.

[1] Per 1 januari 2004 zijn de zes Friese Waterschappen gefuseerd tot het Wetterskip Fryslân.

Het waterschap Noorderzijlvest hanteert onder meer de volgende uitgangspunten voor het stedelijk waterbeheer:

- Veiligheid staat voorop, aantasting van waterkeringen is nooit aanvaardbaar.
- Bij keuze van locaties voor bouw, wordt rekening gehouden met het bestaande watersysteem.
- Waterhuishoudkundige versnippering wordt zoveel mogelijk voorkomen.
- Gemeenten beschrijven in de plantoelichting bij bestemmingsplannen op welke wijze zij aandacht besteden aan water.
- Ruimtelijke functies nabij het water worden afgestemd op de functies en bijbehorende normdoelstellingen die aan het water zijn toegekend.
- Noorderzijlvest streeft naar integraal waterbeheer, hierbij wordt bedoeld de functionele samenhang tussen kwantiteits- en kwaliteitsaspecten enerzijds en andere beleidsterreinen als milieubeheer, ruimtelijke ordening en natuurbeheer anderzijds.
- Een goede afweging van verweven of scheiden van functies voor het water (bijvoorbeeld waterafvoer, waterberging, recreatie en natuur) is van belang.
- Watergangen moeten zo min mogelijk een fysieke barrière vormen voor dieren.
- Vervuiling van water door diffuse bronnen (bijvoorbeeld afspoeling wegen, daken) dient te worden voorkomen door het treffen van voorzieningen.

Om de hoogwaterproblematiek binnen de waterschappen in Noord Nederland in kaart te brengen, zijn opeenvolgende **hoogwaterstudies** uitgevoerd, op dit moment loopt de studie **HOWA II**. De lokale doorvertaling van de resultaten van de hoogwaterstudies zullen plaatsvinden in het Regionaal Bestuursakkoord Water.

De waterschappen hebben beschikking over zogenaamde **waterkansenkaarten**. Deze waterkansenkaarten geven aan in welke gebieden bepaalde ontwikkelingen meer of minder gewenst zijn en vormen daarmee een onderlegger voor zowel de visievorming als voor het uitwerken van projectplannen. De waterkansenkaarten voor de functies Bebouwing en Landbouw zijn gereed, een kaart voor natuur zal later volgen.

Wat is de waterkansenkaart?
De waterkansenkaart is niet zozeer een kaart, maar een applicatie waarmee inzichtelijk wordt gemaakt of een gebied meer of minder geschikt is voor een bepaalde functie, uitgaande van het watersysteem. Het resultaat van deze methodiek is één of meerdere kaarten. De waterkansenkaart geeft inzicht in achterliggende vragen als: waarom is een locatie wel of niet geschikt voor een bepaalde functie?

Het voormalig Wetterskip Lauwerswâlden heeft een baggerprogramma opgesteld met een cyclus van acht jaar. Het gebied ten noorden van het van Starkenborghkanaal wordt in 2003 gebaggerd, het gebied ten zuiden van het kanaal is in 2009 weer aan de beurt. Waterschap Noorderzijlvest heeft een Baggerbeleidsplan 2003-2013 opgesteld. Hierin wordt de huidige situatie en verwachtingen in beeld gebracht met betrekking tot baggerspecie in de grotere boezemwateren en afvoerkanalen. Ook geeft het baggerplan inzicht in knelpunten door te ondiepe wateren en onvoldoende kwaliteit. Op basis hiervan is een baggerschema opgesteld voor de komende jaren.

2.1.5 Gemeenten

De plannen van Rijk, provincie en waterschappen behoeven doorvertaling naar gemeentelijk niveau. Dit zal onder andere plaatsvinden via de gemeentelijke **bestemmingsplannen**. Water is een factor die een steeds belangrijker rol speelt in de ruimtelijke ordening (medeordenend principe). Het opnemen van een waterparagraaf in het bestemmingsplan is verplicht, evenals het uitvoeren van de watertoets.

In de Wet milieubeheer is de verplichting opgenomen tot het opstellen van een **Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)**. In het GRP geeft de gemeente aan hoe die rioleringstaak opgepakt zal worden. De vier gemeenten hebben alleen een GRP, de planperioden verschillen per gemeente. De geformuleerde doelen in de vier GRP's zijn grotendeels identiek en luiden als volgt:

- Inzameling en transport van afvalwater uit de directe woon- en werkomgeving.
- Beperken van (water)overlast binnen stedelijk gebied.
- Beperken van de vuilemissie.
- Doelmatig beheer en gebruik van de riolering.
- Duurzaam omgaan met de afhandeling van schoon hemelwater.
- Streven naar een kostendekkend rioolrecht.
- Streven naar biologisch gezond oppervlaktewater.

De gemeenten Leek en Zuidhorn beschikken over een **baggerplan**. Doel van het baggerplan is het verkrijgen van inzicht in aard en omvang van de baggerproblematiek binnen het bebouwde gebied. Het baggerplan dient tevens als uitvoeringsplan voor de uitvoering van baggerwerkzaamheden.

2.2 Verdeling van taken en bevoegdheden

In Regio West zijn vier gemeenten, twee[2] waterschappen en de provincie Groningen gezamenlijk verantwoordelijk voor het water in het gebied. Voor deze 'waterpartners' is het van belang dat helder is wie welke taken en bevoegdheden heeft. In de wet is dit slechts globaal geregeld. In de praktijk blijkt dat de verdeling van bevoegdheden en taken door onderling overleg en ervaring met de plaatselijke situatie helder moet worden. Het Waterplan Regio West is bij uitstek een mogelijkheid om deze taakverdeling goed af te spreken.
In deze paragraaf worden eerst de verantwoordelijkheden van de verschillende waterpartners op een rijtje gezet. Vervolgens wordt een aantal 'hot issues' en definitiekwesties besproken. Tenslotte is een tabel opgenomen waarin de informatie over onderhoud en kosten wordt samengevat.

2.2.1 De gemeente

De gemeente is verantwoordelijk voor de ruimtelijke ordening binnen de gemeente, zoals vastgelegd in de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) en de Woningwet. Vooral het bestemmingsplan is hierbij een belangrijk instrument. In het Besluit Ruimtelijke Ordening (BRO) is vastgelegd dat in het bestemmingsplan een waterparagraaf moet

[2] Per 1 januari 2004 zijn de Friese waterschappen gefuseerd tot het (nieuwe) Wetterskip Fryslân.

worden opgenomen. Water kan daarmee tijdig worden meegenomen in de ruimtelijke ordening. Hiervoor zijn de volgende instrumenten beschikbaar:

- Het opstellen van een **waterkansenkaart** door het waterschap (zie tekstkader). De gemeente betrekt vervolgens deze waterkansenkaart bij de planvorming en uitwerking, in overleg met het waterschap. De waterkansenkaart wordt door de gemeente gebruikt bij de locatiekeuze, bij het bepalen van het juiste inrichtingstype, en voor wijzigingen van functies.
- De **watertoets** is bedoeld om de vroegtijdige betrokkenheid van de waterbeheerder(s) bij het proces van ruimtelijke planvorming te garanderen. Verder is het doel het bevorderen van transparante besluitvorming rond het belang van water in het ruimtelijk plan. De watertoets is wettelijk vastgelegd in de Wet Ruimtelijke Ordening (WRO). De watertoets geldt voor alle ruimtelijke plannen.
- Bij ruimtelijke plannen wordt een **waterparagraaf** opgenomen, voor de gemeente betekent dit dat een waterparagraaf wordt opgenomen in bestemmingsplannen. Het Waterplan dient als basis voor de waterparagraaf. In de waterparagraaf wordt beschreven hoe de gemeente omgaat met water in het gebied waarvoor het bestemmingsplan geldt. De waterparagraaf heeft zowel een kwantitatieve als kwalitatieve component. De kwantitatieve component komt tot uitdrukking in de beschrijving van een onderwerp als (grond)wateroverlast; de kwalitatieve component kan gaan om grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Daarnaast kunnen ook andere onderwerpen aan de orde komen zoals bijvoorbeeld veiligheid, bodemdaling en verdroging.

Gemeenten zijn verplicht te zorgen voor een doelmatige inzameling en transport van afvalwater. Deze plicht wordt opgedragen in de Wet milieubeheer en wordt ook wel rioleringsbeheer genoemd. Verschillende regelingen zijn van toepassing op het rioleringsbeheer, met name de Wet milieubeheer (Wm), de Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo), lozingenbesluit Wvo en lozingenbesluit bodembescherming.
Gemeenten zijn initiatiefnemer op het gebied van afkoppelingsprojecten, als onderdeel van het rioleringsbeleid.
De gemeente is bevoegd gezag ten aanzien van de aanleg- en ligplaatsen en woonschepenligplaatsen binnen de gemeentegrens, ongeacht wie verantwoordelijk is voor de betreffende vaarweg.

2.2.2 De waterschappen

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de waterkering en de waterhuishouding, voorzover het betreft het kwaliteits- en kwantiteitsbeheer van het oppervlaktewater. Ook zijn de waterschappen verantwoordelijk voor de met het kwaliteitsbeheer samenhangende regeling van het freatisch (ondiep) grondwater. De provincie is verantwoordelijk voor het diepe grondwater. Het beheer en onderhoud van het afwateringsstelsel is een taak van de waterschappen. Nog een belangrijke taak van waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân is de zorg voor de zuivering van het stedelijk afvalwater middels de rioolwaterzuiveringen (rwzi).

Instrumenten waarover het waterschap kan beschikken zijn vastgelegd in de Wet op de waterkering, Wet op de waterhuishouding, de Wet verontreiniging oppervlaktewater (WVO) en de Waterschapswet. De belangrijkste instrumenten zijn:

- De **waterschapskeur.** Hierin zijn vastgelegd de gedoog- en onderhoudsverplichtingen, verbodsbepalingen voor eigenaren, gebruikers en uitvoerders van gronden, werken, en waterlopen.
- Het **peilbesluit.** Indien sprake is van een wijziging van het peil dan neemt het waterschap een beslissing over het in te stellen peil. Dit zogenaamde peilbesluit moet worden goedgekeurd door de provincie. Het waterschap is uitvoerder van het peilbeheer.
- Daamaast kan het waterschap afspraken maken met (overheids)instanties en belangengroepen, bijvoorbeeld in **convenanten**.

Het waterschap Noorderzijlvest draagt zorg voor het beheer van een aantal daartoe aangewezen vaarwegen voor met name recreatievaartuigen. Hierbij hoort ook de uitvoering van de Wrakkenwet. Het waterschap is door de provincie aangewezen als bevoegd gezag (over een beperkt aantal wateren) voor de uitvoering van de scheepvaartverkeerswet. Hierbij hoort onder meer het treffen van verkeersmaatregelen. Het waterschap Noorderzijlvest is in haar gebied verantwoordelijk voor de plaatsing en onderhoud van de bewegwijzering voor de recreatievaart.

2.2.3 De provincie

De provincie heeft in het POP milieubeschermingsgebieden aangewezen, binnen deze gebieden moet bijzondere bescherming worden geboden aan het milieu of wordt een bijzondere milieukwaliteit nagestreefd. De provincie heeft voorts de waterfuncties vastgelegd en de bijbehorende waterkwaliteitsniveaus beschreven. (POP, bijlage A) Een aanzienlijk deel van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn is milieubeschermingsgebied. Ook de watersystemen Dwarsdiep/ Matsloot en Reitdiep zijn als zodanig aangewezen.

De provincie is verantwoordelijk voor de aanwijzing van noodbergingsgebieden. Deze gebieden worden vastgelegd in een uitwerking van het POP en werken door naar bestemmingsplannen. De inrichting en onderhoud is een taak van het waterschap.

De provincie is verantwoordelijk voor de kwaliteit en kwantiteit van het diepe grondwater. Voor grote grondwateronttrekkingen (vanaf 50 m^3 per uur) is een vergunning van de provincie vereist. De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater moet passen bij de functie(s) van het water. voor de verschillende functies zijn kwaliteitsnormen en –doelen vastgesteld, deze zijn grotendeels afkomstig uit de vierde Nota Waterhuishouding.

De provincie heeft verschillende instrumenten tot haar beschikking:

- Stimuleren projecten die een gunstig effect hebben op de waterkwaliteit. Hiervoor zijn subsidies beschikbaar. Voor diverse projecten zorgt de provincie voor het binnenhalen van Europese subsidies.

- Toezicht op waterschappen, door middel van het goedkeuren van Waterbeheersplannen en Peilbesluiten.

- De provincie toetst bestemmingsplannen en ruimtelijke ordeningsplannen van de gemeenten. Water is hierbij een belangrijk aspect. De watertoets maakt onderdeel

uit van de besluitvorming rond ruimtelijke plannen/bestemmingsplannen. De provincie betrekt de watertoets als een verplicht onderdeel bij de besluitvorming.

- Vergunningverlening voor (grote) grondwateronttrekkingen

De provincie is verantwoordelijk voor het vaarbeheer voor beroepsvaart. De provincie is daarmee verantwoordelijk voor de (enige) hoofdvaarweg in het gebied: het Van Starkenborghkanaal en voor de regionale vaarwegen Reitdiep, zuidelijk deel Aduarderdiep en aansluitend deel van het Hoendiep.

2.2.4 Waterissues

Afwatering/ontwatering
Als algemeen uitgangspunt bij de verdeling van bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid tussen waterschap en gemeente op het gebied van waterkwantiteit, geldt de scheiding afwatering – ontwatering.

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van het afwateringsstelsel (met name in het landelijk gebied). De waterschappen zijn te allen tijde beheerder van het gehele watersysteem en verantwoordelijk voor de afwatering. De gemeente is verantwoordelijk voor de ontwatering, met name in stedelijk gebied. Een voorbeeld van ontwatering is drainage van percelen. In het landelijk gebied zijn particulieren verantwoordelijk voor ontwatering van het eigen perceel.

De scheidslijn tussen afwatering en ontwatering is niet altijd duidelijk. Een oplossing is het aannemen van een maatgevende afvoer als grens tussen af- en ontwatering. Wetterskip Fryslân en Waterschap Noorderzijlvest hanteren in het landelijke gebied een maatgevende afvoer van één keer per jaar meer dan 50 liter per seconde. Voorgesteld wordt om deze norm ook voor het stedelijk gebied als uitgangspunt te nemen. De wateren waarvoor deze maat overschreden wordt, vallen onder afwatering en zijn daarmee de verantwoordelijkheid van het waterschap.

Voor een overzicht van de taak- en kostenverdeling in het stedelijk gebied wordt verwezen naar tabel 2.1.

Wateren en eigendom
De hoofdwatergangen en watergangen zijn meestal eigendom van het waterschap in het betreffende gebied. In het geval van hoofdwatergangen is de eigendomssituatie niet relevant, want het waterschap draagt in de meeste gevallen zorg voor het onderhoud (en betaalt de kosten). Schouwsloten hebben een functie voor de afwatering en worden daarom door het waterschap gecontroleerd (geschouwd). De aanliggende eigenaren van de betreffende sloten of wateren zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en de kosten daarvan.

Bij renovaties is het verstandig om de eigendomssituatie opnieuw te bezien. Het kan bijvoorbeeld eenvoudiger zijn als de gemeente een smalle strook langs de oever in eigendom heeft en de kosten van het onderhoud over de aangrenzende percelen kan omslaan. Daarmee wordt bovendien voorkomen dat één onwillige eigenaar een belemmering kan vormen voor goed onderhoud. Voor inrichting zijn mogelijk subsidies beschikbaar.

Over de verplichtingen van eigenaren langs nieuwe schouwsloten moet beter worden gecommuniceerd door de waterschappen. Ook moeten verplichtingen worden opgenomen in toekomstige verkoopakten.

Kosten aanleg
De kosten van de aanleg van de waterstructuur zijn voor rekening van de kostenveroorzaker. Dit is meestal de gemeente of een projectontwikkelaar. Het veroorzakingsprincipe houdt in dat de investeringskosten (via de grondprijs) worden doorberekend aan de nieuwe gebruikers. Na oplevering van het gebied wordt de waterinfrastructuur in beheer en onderhoud gebracht bij de betrokken partijen. Hierbij kan het onderscheid tussen ontwatering en afwatering de basis zijn om tot een verdeling van het onderhoud tussen waterschap en gemeente te komen. Voorkomen moet worden dat individuele burgers in stedelijk gebied tot onderhoud van waterlopen voor ontwatering in openbaar terrein verplicht worden. Wetterskip Fryslân stelt een financiële bijdrage ter beschikking aan derden voor het vergroten van het boezemsysteem.

Afkoppelen
Het afkoppelen van verharde oppervlakken is een belangrijk onderdeel van duurzaam stedelijk waterbeheer. Dit blijft de komende jaren actueel. Het strak hanteren van het veroorzakingsbeginsel zal echter het afkoppelen niet bevorderen. De gemeente komt voor hogere kosten te staan als naast de aanleg van de regenwaterriolen en/ of infiltratievoorzieningen ook de kosten van aanpassingen aan het watersysteem[3] voor rekening van de gemeente komen. Beide waterschappen hebben een subsidie beschikbaar voor het afkoppelen van verharde oppervlakken.

Regenwater kan vervuild raken op haar weg naar de bodem of het oppervlaktewater, bijvoorbeeld door materialen (zinken dakgoten) of activiteiten (autowassen). Voor de vereiste zorgvuldigheid bij het afkoppelen van verharde oppervlakken zijn daarom richtlijnen in voorbereiding bij het waterschap Noorderzijlvest.

Voor het hele plangebied van het waterplan Westerkwartier zou een 'afkoppelkansenkaart' opgesteld moeten worden.

Wanneer het afkoppelen van regenwater in een bepaalde watergang leidt tot een hoge afvoer (meer dan 50 liter per seconde), dan kan het gerechtvaardigd zijn om de watergang na het realiseren van het afkoppelproject als hoofdwatergang aan te wijzen. Ten tweede kan het noodzakelijk zijn extra waterberging in het lozingsgebied ter compensatie aan te leggen.

[3] Bijvoorbeeld aanleg van bergingsvijvers.

Tabel 2.1 Taak en kostenverdeling in stedelijk gebied

Bovenste deel tabel: hoofdfuncties voor het waterbeheer. Onderste deel tabel: nevenfuncties en gebruiksfuncties (bron: Waterschap Noorderzijlvest, 2001).

Beheersobject	Hoofdfunctie[4]	Onderhoudsplichtige[5]	Kosten onderhoud
Hoofdwatergang	Afwatering/ Berging	Waterschap/ Gemeente	Waterschap
Watergang	Afwatering	Waterschap	Waterschap
Schouwsloot	Afwatering/ Ontwatering	Gemeente/ Aangelanden	Gemeente/ Aangelanden
Overig water	Ontwatering/ Overig	Gemeente/ Aangelanden	Gemeente/ Aangelanden
Bergingsgebied	Afwatering	Waterschap	Waterschap

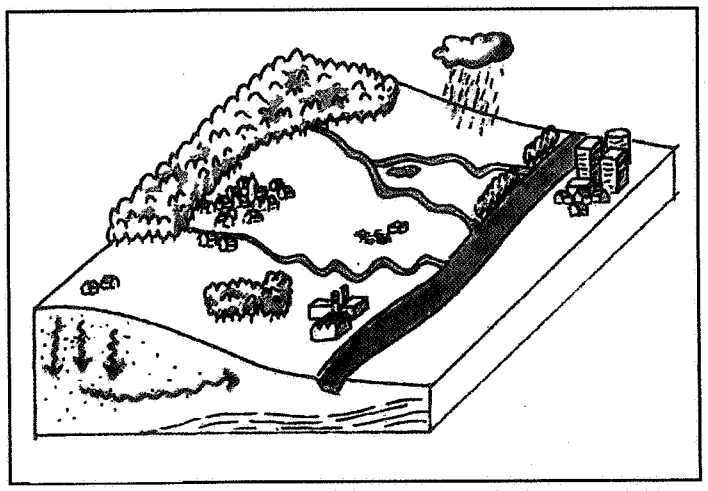
Beheersobject	(Gebruiks)functie	Onderhoudsplichtige	Kosten onderhoud
Vaarwegen	Vaarweg	Provincie	Provincie
Zwemwateren	Recreatie	Gemeente/ waterschap	Gemeente/ waterschap
Alle watergangen en -partijen	Esthetisch/ Natuur/ Beleving	Gemeente/ Waterschap/ Aangelanden	Gemeente/ Waterschap Aangelanden

[4] Afwatering/ ontwatering: de meeste wateren in stedelijk gebied dienen zowel de ontwatering van een enkel perceel of (een deel) van de openbare ruimte als de afwatering van andere percelen of (een deel van) de openbare ruimte. Daarom is een theoretische grens (van bijvoorbeeld 50 l/s) nodig als grens tussen afwatering en ontwatering.
Ontwatering/ overig: wateren die enkel de ontwatering van een perceel of (een deel van) de openbare ruimte dienen of geen enkele relatie hebben met de waterschapstaak.

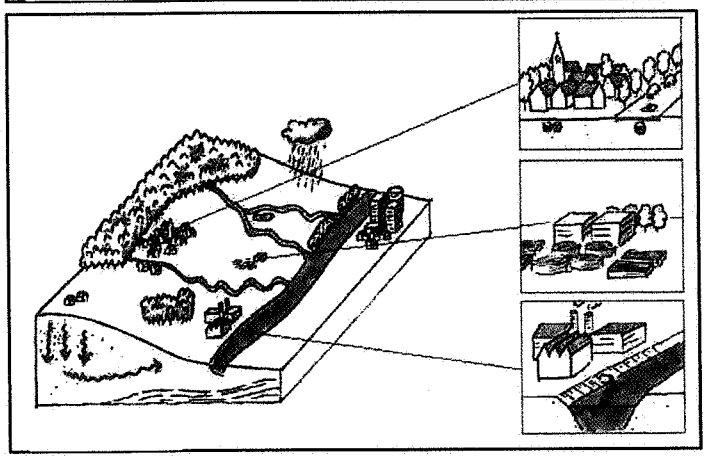
[5] In de legger is bepaald dat het onderhoud van schouwsloten, telkens voor de halve breedte, bij de eigenaren van de daaraan grenzende gronden berust. Doorgaans zullen dit de aangelanden zijn. Indien de schouwsloot aan (een deel van) de openbare ruimte grenst is de gemeente voor de halve breedte onderhoudsplichtig.

3 ACTUELE SITUATIE EN KNELPUNTEN

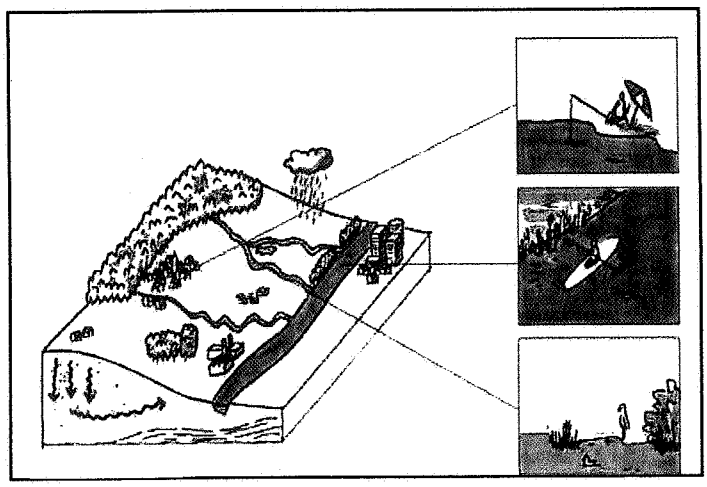
In onderstaande tekst wordt de actuele situatie op het gebied van water in Regio West beschreven. Deze beschrijving begint met een algemene karakterisering van het gebied, waarna een drietal thema's wordt beschreven, namelijk *watersysteem*, *waterketen* en *belevingswater*. Per thema volgen een aantal knelpunten zoals deze in de huidige situatie bestaan, deze worden weergegeven in een kader. De drie thema's worden in onderstaande figuur nader toegelicht. Vanzelfsprekend zijn de thema's niet los van elkaar te zien, op allerlei manieren gaan de thema's in elkaar over.

Ten eerste is er het ***watersysteem***. Dit is het geheel van oppervlaktewater en grondwater, in samenhang met de bodemomstandigheden. Dit is niet alleen kwantitatief, maar ook de waterkwaliteit is een aspect van het watersysteem. Een watersysteem is geografisch begrensd. Hemelwater dat valt op onverharde oppervlakken, behoort eveneens tot het watersysteem.

Ten tweede wordt de ***waterketen*** onderscheiden. Dit is het stelsel van rioleringen, waterleidingen, afvalwaterzuiveringen, riooloverstorten en waterwinningen. Ook het gevallen hemelwater behoort voor een deel tot de waterketen, aangezien dit gedeeltelijk in het riool verdwijnt. Populair gezegd: de waterketen bestaat uit al het water dat door buizen stroomt.

In de derde plaats wordt ***belevingswater*** benoemd. Dit is het water dat iedereen ziet en op een bepaalde manier waardeert. Al het belevingswater maakt deel uit van het watersysteem. Tot belevingswater worden bijvoorbeeld stadsvijvers, rivieren, beken, water voor natuur en voor recreatie gerekend.

3.1 Gebiedsbeschrijving algemeen

Regio West omvat het Zuidelijk Westerkwartier en een deel van Middag-Humsterland. De landschappelijke hoofdstructuur van het Zuidelijk Westerkwartier en het gedeelte van Middag-Humsterland verschillen sterk van elkaar. Het Zuidelijk Westerkwartier bestaat uit bebouwde zandruggen met daartussen open, lager gelegen veengebieden, de beekdalen. Middag-Humsterland is een kleiweidegebied met akkerbouw en een grillige waterlopenstructuur.

Het landschap in het Zuidelijk Westerkwartier is bijzonder vanwege de aanwezige structuur van zandruggen met wegdorpen en houtsingels langs perceelsranden. De beslotenheid, de opstrekkende verkaveling en de houtsingels zijn essentiële landschappelijke kenmerken. De besloten zandruggen worden afgewisseld met de open laagveengebieden. Ten zuiden van Opende ligt de Jiltdijksheide (heide-ontginningslandschap). Op de hogere zandruggen bevinden zich naast de houtsingels andere karakteristieke waarden voor kleinschalige besloten landschappen, zoals bosjes, heidevelden, poelen en dobben met bijbehorende flora en fauna.

De poelen, dobben en petgaten zijn karakteristieke natte landschapselementen in het Zuidelijk Westerkwartier. Deze bijzondere elementen met een specifieke fauna, worden in hun voortbestaan bedreigd. Om ze te handhaven is onderhoud nodig. Uit een inventarisatie in het kader van de regeling Bijdrage Gebiedsgericht Milieubeleid in 1996 is gebleken dat 6% van de oorspronkelijke poelen, 20% van de oorspronkelijke dobben en 23% van de oorspronkelijke petgaten verdwenen is[6].

Het wierdenlandschap van Middag-Humsterland is waardevol vanwege de dorpjes en wegen langs natuurlijke, kronkelige waterlopen (kreken en oude kustlijn). Deze elementen zijn ook kenmerkend voor het gedeelte van Middag-Humsterland, gelegen binnen de grenzen van Regio West. Karakteristiek voor het landschap zijn de openheid, de onregelmatige blokverkaveling en de medenverkaveling. Het landschappelijke beeld wordt bepaald door de wierden, maren, laagten, dorpsgezichten, borgen en kerken.

In het verleden heeft het wierdenlandschap in Noord-Groningen veel van zijn oorspronkelijke karakter verloren. De mechanisatie en optimalisatie van het waterbeheer voor de landbouw, leidde tot grotere rechthoekige percelen en verlaging van de grondwaterstand. Op veel plaatsen is de onregelmatige verkaveling aangetast. Karakteristieke kromme sloten werden gedempt of rechtgetrokken. Ook veel historische (kerke)paden, die wierden en andere woonplaatsen met elkaar verbonden, zijn verdwenen. De wierden en dijken zijn onderhevig aan erosie, waardoor het bodemarchief wordt aangetast.

Om deze negatieve ontwikkeling te keren is in 1998 het Cascoplan Middag-Humsterland opgesteld. Daarin is een evenwicht gevonden tussen behoud van het cultuurhistorisch belangrijke landschap en reliëf en de behoeften vanuit de landbouw aan een efficiënte verkaveling. Door aanleg van fietspaden en kanoroutes is tevens het recreatief medegebruik op passende schaal mogelijk geworden. Zo is bijvoorbeeld de kanoroute Saaksum-Ezinge gerealiseerd.

[6] Stichting Landschapsbeheer Groningen (1997). Poelen, dobben en petgaten in het Zuidelijk Westerkwartier. Een herstelplan op basis van een inventarisatie in 1996.

Aandachtspunten

- De voor het Zuidelijk Westerkwartier karakterisitieke poelen, dobben en petgaten worden in hun voortbestaan bedreigt. Een groot aantal van deze landschapselementen is reeds verdwenen.
- Het wierdenlandschap heeft veel van zijn oorspronkelijk karakter verloren; Grote rechthoekige percelen en verlaging van de grondwaterstand ten behoeve van de optimalisatie van het waterbeheer voor de landbouw.
- Karakteristieke kromme sloten zijn gedempt of rechtgetrokken.
- De landschappelijke betekenis van water komt onvoldoende tot zijn recht. Door benutten van natuurlijke laagten en waterlopen, kan dit versterkt worden.

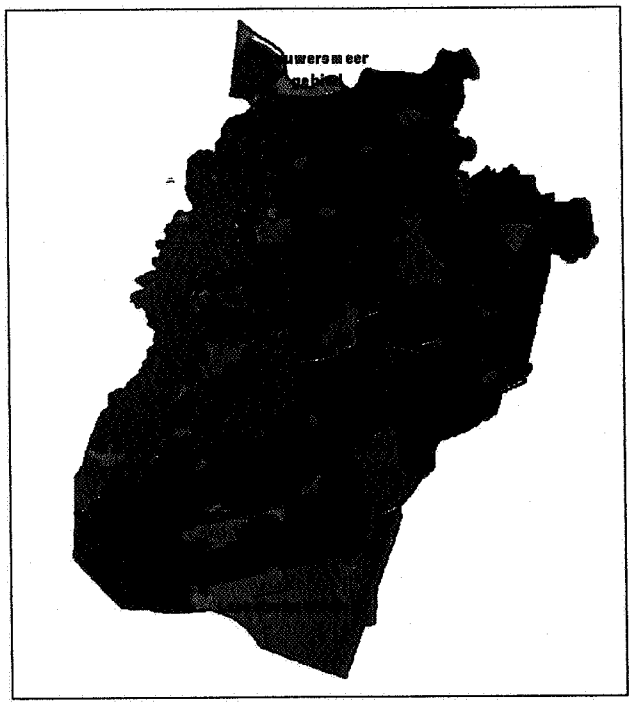
3.2 Watersysteem

3.2.1 Oppervlaktewatersysteem

Binnen regio West bevinden zich een viertal watersystemen (Waterbeheerplan Noorderzijlvest 2003-2007):

- Lauwers.
- Reitdiep (exclusief noordelijk gedeelte).
- Leeksterhoofddiep.
- Dwarsdiep.

De ligging van deze watersystemen is weergegeven in nevenstaande figuur 3.1.

Figuur 3.1 Watersystemen in Regio West

Watersysteemcluster Lauwers ligt binnen het beheergebied van Wetterskip Fryslân en heeft een oppervlak van ruim 6.730 ha. De watersysteemcluster Lauwers maakt deel uit van de Friese boezem (in de figuur: links van de gestreepte zwarte lijn). Belangrijke waterlopen in dit watersysteem zijn het van Starkenborghkanaal, Doezemertocht, Grootegaster-tocht (ten oosten van de kern Grootegast), Visvlieterdiep, Lauwers en Munnekezijlsterriet. In de natte periode wordt het overtollige water afgevoerd naar de Friese boezem en uiteindelijk bij Dokkumer Nieuwe Zijlen en de Friese Sluis bij Zoutkamp op het Lauwersmeer geloosd. In de droge periode wordt via de Friese Boezem water uit het IJsselmeer aangevoerd naar het betreffende gebied. De stromingsrichting in het oppervlaktewater is voor zowel de zomer- als winterperiode weergegeven in figuur 3.2. Het gebied heeft in hoofdzaak een agrarische bestemming. In het noordelijk gedeelte komt met name akkerbouw voor en in het overige deel overwegend (melk-)veehouderij. Langs de zuidrand van het gebied liggen enkele kleinere natuurgebieden bestaande uit bos, open water, moeras of heide.

De overige drie genoemde watersystemen liggen in het beheergebied van waterschap Noorderzijlvest.
Het gebied bestaat uit een stelsel van waterlopen die vrijwel overal in open verbinding met elkaar staan. De belangrijkste waterlopen binnen dit gebied zijn het Van Starkenborghkanaal, Reitdiep, Aduarderdiep, Hoendiep, Wolddiep, Matsloot en Kommerzijlsterriet. Overtollig water wordt via het Reitdiep onder vrij verval op het Lauwersmeer geloosd. Het gebied ontvangt in de winterperiode water vanuit de provincie Drenthe via het Leekstermeer en via het Eelder- en Peizerdiep. In de zomer vindt wateraanvoer plaats. Dit kan nodig zijn voor peilhandhaving of ten behoeve van de verziltingsbestrijding. In dergelijke gevallen vindt aanvoer plaats vanuit de Friese boezem via de inlaatsluis te Gaarkeuken naar het van Starkenborghkanaal en in mindere mate via Dokkumer Nieuwe Zijlen en de Friese Sluis te Zoutkamp naar het Lauwersmeer (figuur 3.2). De waterverdeling in de genoemde oppervlaktewateren vindt voornamelijk plaats door vrije stroming van het water in de kanalen. De voeding van de hoger gelegen zuidelijke gebieden vindt plaats door middel van pompen.

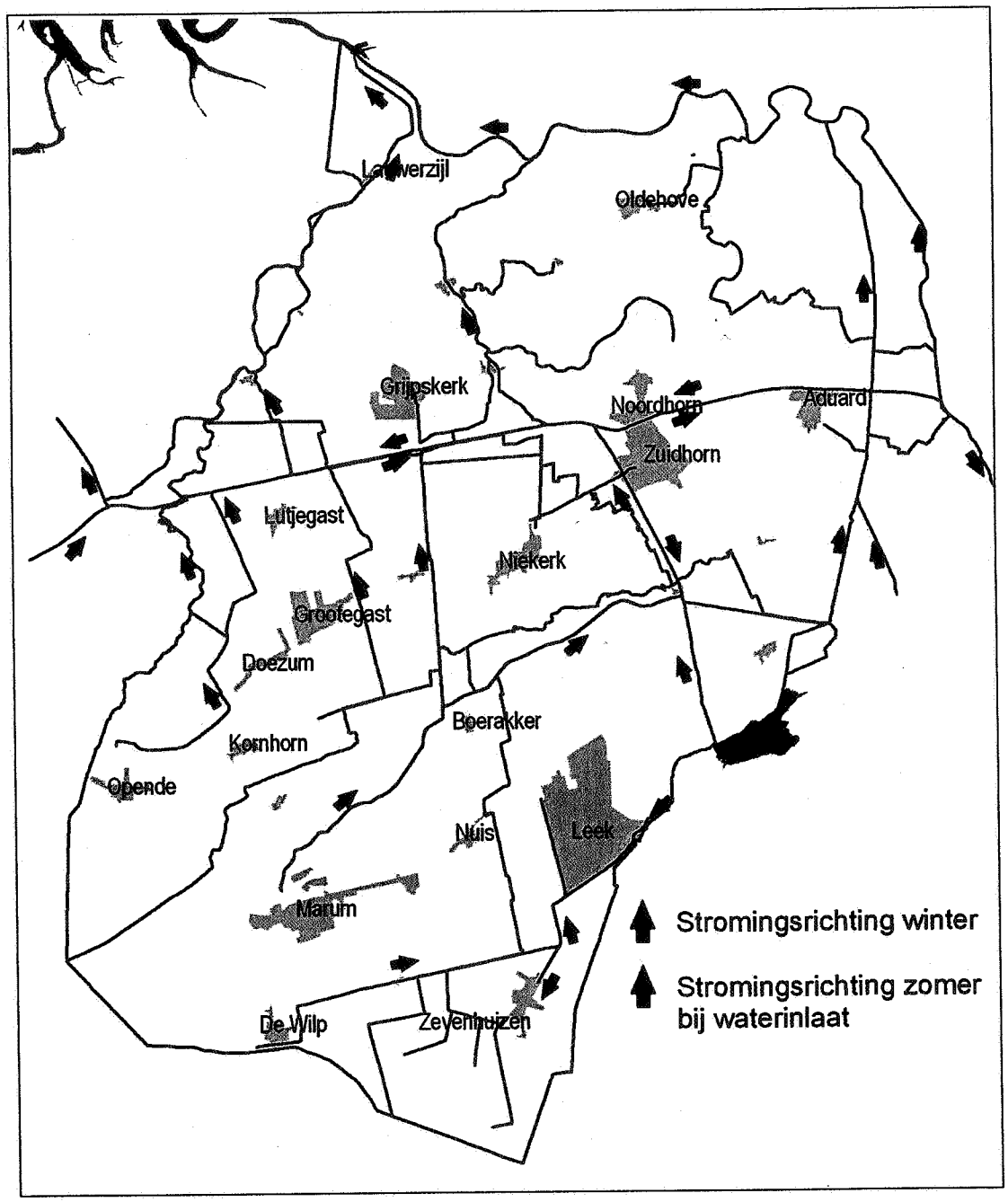
Hieronder is een beknopte beschrijving opgenomen van de waterhuishouding in de drie watersystemen van waterschap Noorderzijlvest die binnen Regio West gelegen zijn.

Het gedeelte van het watersysteem Reitdiep neemt het meeste oppervlak in beslag (circa 40.000 ha waarvan circa 16.400 ha gelegen in Regio West). Het gebied heeft in hoofdzaak een agrarische bestemming. De hoogteligging van het gebied varieert van NAP +2 m tot NAP -2 m. Vrijwel het hele gebied ligt op klei. Het watersysteem Reitdiep is van essentiële betekenis voor de aan- en afvoer van water uit alle overige gebieden van waterschap Noorderzijlvest. Het hoofdsysteem binnen Regio West bestaat uit het Van Starkenborghkanaal, het Reitdiep en het Hoendiep.

Het watersysteem Leeksterhoofddiep heeft een oppervlak van circa 3.500 ha met een hoogteligging variërend van NAP +3 tot +5 m. Meest voorkomend landgebruik is (melk)veehouderij. De bodem bestaat overwegend uit dekzand. Het Zuidelijk Westerkwartier watert af op de Jonkersvaart waarna het water via het Leeksterhoofddiep bij Leek op de boezem van Noorderzijlvest terechtkomt.

Het watersysteem Dwarsdiep heeft een oppervlak van ongeveer 8.500 ha. De meest voorkomende bedrijfstak is hier, net als in het Zuidelijk Westerkwartier, (melk)veehouderij. Het gebied ligt op een ondergrond van Pleistoceen dekzand. Het gebied ligt op een hoogte van NAP –1 m tot NAP +5 m. Het systeem watert noordwaarts af op de boezem van Noorderzijlvest.

Figuur 3.2 Stromingsrichting oppervlaktewater

Water heeft door de toename van het gecultiveerde oppervlak steeds minder ruimte gekregen waardoor de natuurlijke veerkracht uit de waterhuishouding is verdwenen. Er is onvoldoende buffercapaciteit bij extreem hoge pieken in de wateraanvoer. In de toekomst worden de problemen naar verwachting groter door klimaatverandering en bodemdaling. Om het water in de zomer ten behoeve van de landbouw op peil te houden, moet aanvoer van elders plaatsvinden. Dat is ook in Regio West het geval.

De waterhuishoudkundige situatie in de provincie Groningen is in 1997 gekarakteriseerd als een verouderd, matig tot slecht functionerend (hoofd)watergangenstelsel met een onlogische peilvakdifferentiatie en een onduidelijk secundair afwateringsstelsel

(Waterschap Noorderzijlvest 1997). Als algemeen knelpunt geldt dat het waterbeheersingssysteem onvoldoende is afgestemd op de toegekende functies. In het kader van het Raamwerk voor Landinrichting Zuidelijk Westerkwartier (1996)[7] zijn maatregelen genomen om de situatie te verbeteren. Het Raamwerk Zuidelijk Westerkwartier is eind 2002 afgesloten. Een evaluatie heeft naar voren gebracht dat de landinrichtingsprojecten een succes zijn geweest. Vastgesteld is echter dat een nieuw Raamwerk noodzakelijk is wegens niet afgeronde doelen uit het Raamwerk en nieuwe beleidsopgaven. Besloten is daarom het project een vervolg te geven. Voor het vervolgproject landinrichting Westerkwartier zijn de volgende doelen geformuleerd:

- Verdere realisatie en inrichting van de EHS.
- Verdere verbetering van landbouwkundige structuren (huiskavelvergroting en kavelconcentratie).
- Verder behoud, herstel en beheer van landschappelijke structuren en elementen.
- Het aanpassen en verbeteren van de waterhuishouding aan (beoogd) gebruik, hoofdzakelijk peilbeheer (verdroging) en waterberging'.

Knelpunten
- Veerkracht van het watersysteem is verdwenen door voortschrijdende onttrekking van ruimte voor water.
- Als algemeen knelpunt geldt dat het waterbeheersingssysteem onvoldoende is afgestemd op de toegekende functies.
- Onvoldoende buffercapaciteit bij extreme wateraanvoerpieken, het is nog niet bekend hoeveel ruimte voor water precies nodig zal zijn.
- Aanvoer van gebiedsvreemd water tijdens zomerperiode ten behoeve van de landbouw.
- Realiseren van extra waterberging kost ruimte. Waterberging in bestaande natuurgebieden conflicteert met natuurdoeltype, waterberging conflicteert ook met landbouw.
- Kwelstromen worden teveel weggevangen, dit gaat ten koste van natuurdoelen.

3.2.2 Grondwatersysteem

Grondwater kan op verschillende schaalniveaus worden bestudeerd. Op regionaal niveau (interlokaal -) betreft het systemen die zich tot op grote diepte (50 - 100 meter beneden maaiveld) uitstrekken en meerdere watervoerende pakketten omvatten. Diepe kwel kan zich in horizontale richting over kilometers uitstrekken en is daarmee een goed voorbeeld van grondwaterstroming op regionale schaal. Op lokale schaal gaat de aandacht veelal uit naar het freatische grondwater: het infiltrerende hemelwater maakt slechts een kort(durend) bodempassage door en komt enkele tientallen tot honderden meters verder weer als jonge kwel te voorschijn. Beide genoemde typen kwel zijn van groot belang voor de natuur.

Kennis van de werking van de relevante grondwatersystemen geeft onder meer inzicht in de ligging van kwel- en infiltratiegebieden en maakt het mogelijk om de gevolgen te voorspellen van mogelijke ingrepen in het systeem. Bovendien is kennis van de ligging van kwel- en infiltratiegebieden van belang bij het kiezen van geschikte gebieden voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het grondwater is vaak een onderbelicht aspect van het stedelijk watersysteem. Grondwater staat echter wel in contact met het oppervlaktewater, peilveranderingen aan het oppervlak hebben ook invloed

[7] In 1996 is in het kader van het Raamwerk door Waterschap Noorderzijlvest een Waterbeheersingsplan Zuidelijk Westerkwartier vastgesteld.

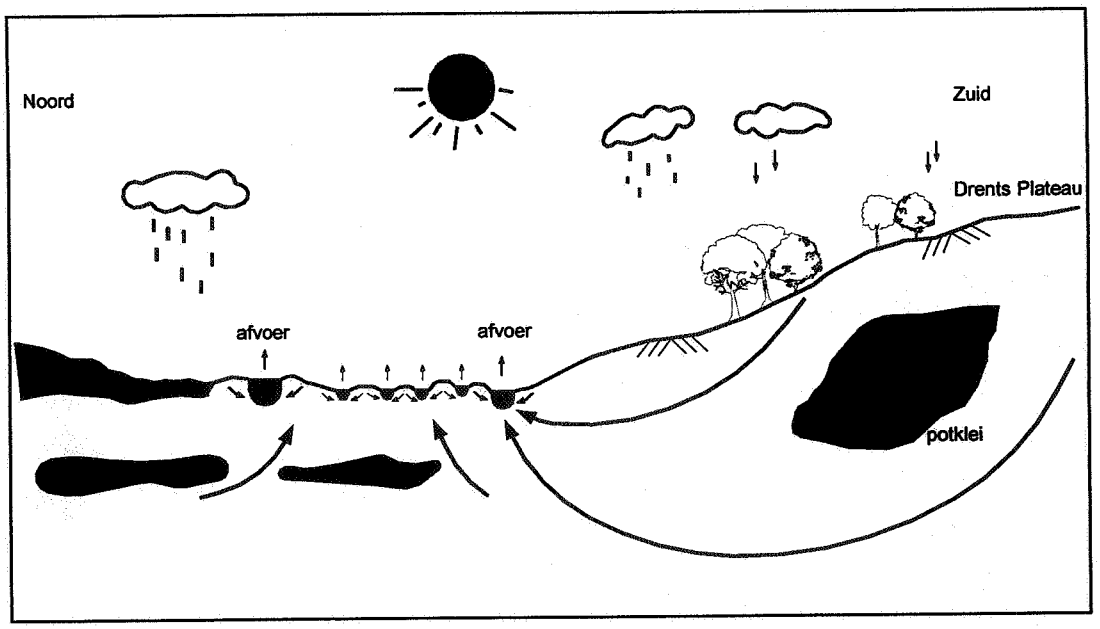
ondergronds. Diepe polders hebben een nadelige invloed op natuurgebieden die van kwel afhankelijk zijn.

Op basis van hydrologische overwegingen kunnen binnen Regio West globaal drie gebieden worden onderscheiden: het zuidelijke, centrale en noordelijke gedeelte. Deze gebieden hangen in sterke mate samen met de maaiveldhoogteligging. Een noord-zuid doorsnede over het projectgebied toont een min of meer komvormige lijn (zie figuur 3.3). Het zuidelijke gedeelte van de Regio West is relatief hoog gelegen. De maaiveldhoogte varieert tussen NAP +8 m en NAP +4 m. In dit gebied vindt vooral infiltratie plaats. De meest voorkomende grondwatertrappen (Gt) in dit gebied zijn Gt IV, V en VI. Deze grondwatertrappen duiden op relatief diepe grondwaterstanden in de zomerperiode (globaal tussen 1,0-1,5 m beneden maaiveld). De gemiddeld hoogste grondwaterstand (in de winterperiode) is circa 0,5-0,6 m beneden maaiveld. Een aparte plaats wordt ingenomen door gebieden met Gt V: hier is de gemiddeld hoogste grondwaterstand slechts enkele decimeters beneden maaiveld. Dit verschijnsel wordt verklaard door het lokaal voorkomen van ondiep voorkomende kleilaagjes, waarop het neerslagwater stagneert. In de figuren in de bijlage is een kaart opgenomen met de in het gebied voorkomende Gt's.

Het noordelijke gedeelte van Regio West beslaat vrijwel het gehele grondgebied van de gemeente Zuidhorn. De maaiveldhoogte varieert over een groot oppervlak tussen NAP +1 m en NAP +2 m. Evenals bij het zuidelijke gedeelte van Regio West is hier doorgaans sprake van Gt IV, V en VI. De betekenis van deze grondwatertrappen en de bijbehorende grondwaterstanden is hierboven toegelicht.

De laagst gelegen delen van Regio West bevinden zich in een oost-west gerichte zone rond Lutjegast-Niekerk-Hoogkerk. In deze zone bevinden zich diverse beekdalen waaronder het Oude Diep en de Matsloot. De maaiveldhoogte in dit gebied bevindt zich doorgaans 0-1,5 m beneden NAP. In dit relatief laaggelegen gebied is doorgaans sprake van Gt II, III en IV. Dit betekent dat de gemiddeld laagste grondwaterstand in de zomer zich doorgaans op 0,7-1,1 m beneden maaiveld bevindt. In winterperiodes bevindt de grondwaterstand zich op 0,1-0,5 m diepte. In deze relatief laag gelegen zone is vooral sprake van kwelcondities. Het opkwellende water is zowel afkomstig uit de hoger gelegen noordelijke en zuidelijke delen van de Regio West, maar bevat ook een duidelijk aandeel uit diepe kwel. De diepe kwel (regionale schaal) is met name afkomstig van het Drents Plateau dat zich ten zuidoosten van Regio West bevindt. Een globaal overzicht van de belangrijkste stromingsrichtingen in Regio-West is opgenomen in figuur 3.3. Zoals eerder opgemerkt, is kwel een schaalgevoelig verschijnsel. Ook binnen het relatief hooggelegen zuidelijk gedeelte kan op lokale schaal kwel voorkomen.

Figuur 3.3 Schematische weergave watersysteem Regio West

De grondwaterstand is niet overal afgestemd op de gewenste waterstand voor het realiseren van de beoogde natuurdoeltypen in de milieubeschermingsgebieden. De waterhuishouding moet worden afgestemd op alle functies in een gebied. In de Ecologische Hoofdstructuur en milieubeschermingsgebieden zijn ook andere belangen waarmee rekening gehouden moet worden, met name landbouw. Pas na volledige verwerving van de gronden binnen de EHS kan het peil optimaal op de natuur worden afgestemd.

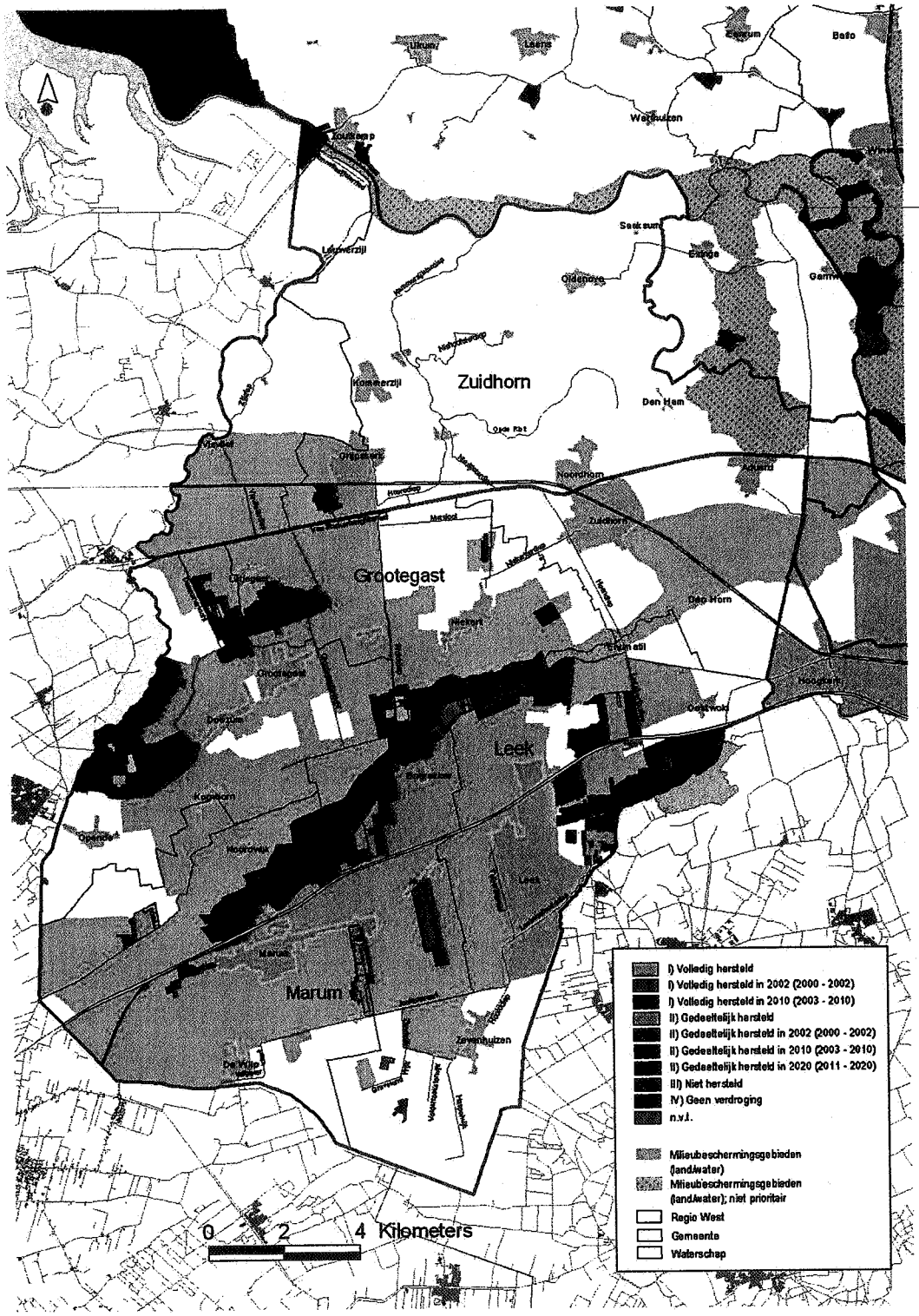
Verdroging is een groot probleem in Regio West, met name in relatie tot natuurontwikkeling. Op dit moment is er geen sprake van wateroverlast of verdroging in het gebied in relatie tot landbouw (aldus de NLTO). Het totale areaal verdroogd natuurgebied in het Zuidelijk Westerkwartier bedraagt 2.890 ha (provincie Groningen, 2001). Dat is ongeveer een kwart van het verdroogde oppervlak in de hele provincie. Slechts in een derde van het gebied voldoet de grondwaterstand aan de gewenste situatie. De gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand van een groot deel van de natuurgebieden in Regio West is te laag in relatie tot de gewenste natuurdoeltypen.

Verdroging speelt met name in de gebieden die zijn aangegeven in figuur 3.4. De verdroging is in vrijwel het gehele gebied het gevolg van peilbeheer. Het peilbeheer wordt in veel gevallen niet uitsluitend afgestemd op de functie natuur, maar houdt ook rekening houden met andere functies die aanwezig zijn in het gebied. Het betreft de volgende polders:

- Gemeente Grootegast: de Polder de Kale Weg, Polder De Dijken/ Bakkerom, Polder Oude Riet en de Wemerpolder.
- Gemeente Leek: Polder Vredewold, Polder De Dijken en het gebied rond Oostwold. Deze polders zijn in 1997 ingericht in het kader van Raamwerk Zuidelijk Westerkwartier, hierbij zijn de bestaande peilen gehandhaafd.
- Gemeente Zuidhorn: polder De Kleine Eendragt en het zuidelijk deel van polder de Eendracht).
- Gemeente Marum: polder de Oude Riet.

Knelpunten
- De grondwaterstand in de meeste natuurgebieden is niet afgestemd op de gewenste natuurdoeltypen. Het gevolg is verdroging.
- Verdroging in genoemde polders.

Figuur 3.4 Verdrogingssituatie in Regio West. Bron: SGB gebiedsplan Regio West, provincie Groningen

3.2.3 Stedelijk water

In een aantal wijken is sprake van wateroverlast na hevige regenbuien, omdat de riolering onvoldoende capaciteit heeft. Dit betreft de wijk De Holten 2 in Marum, de stedelijke kernen De Wilp, Leek en Tolbert en het Molenkanaal te Leek. Tot slot is in de dorpen Grootegast en Kornhorn incidenteel sprake van ernstige wateroverlast.

De stedelijke wateropgave, zoals deze voortkomt uit het Nationaal Bestuursakkoord Water, is nog niet bekend. Dit betekent dat nog niet bekend is hoeveel ruimte nodig is voor waterberging en het treffen van maatregelen om water vast te houden in het stedelijk gebied.

In nieuwe bestemmingsplannen wordt water meestal vastgelegd, in oude bestemmingsplannen is dit echter vaak niet het geval. Het bestaande water is dan niet beschermd volgens het bestemmingsplan. Bij de herziening van bestemmingsplannen moet het water hierin vastgelegd worden, voor zover het water van belang is voor het waterhuishoudkundig systeem. Oppervlaktewater is ook middels de keur van het waterschap beschermd.

Knelpunten
- Wateroverlast in stedelijk gebied (zie tekst).
- Bestaand stedelijk water in oude bestemmingsplannen vaak niet vastgelegd.
- Onderhoud stedelijk water soms een probleem (niet goed toegankelijk, te duur, overlast door stank etc.)

3.2.4 Waterkwaliteit

Het waterkwaliteitsbeheer in Regio West wordt door twee verschillende waterkwaliteitsbeheerders uitgevoerd, zijnde Wetterskip Fryslân (Watersysteem Lauwers) en waterschap Noorderzijlvest (watersystemen Reitdiep, Leeksterhoofddiep, Dwarsdiep).

Oppervlaktewater
De kwaliteit van het oppervlaktewater met een algemeen ecologische functie is de afgelopen decennia verbeterd. Desondanks bevat het oppervlaktewater op meerdere meetpunten nog te hoge concentraties vervuilende stoffen (Iwaco, 2000). De waterkwaliteit wordt nu vooral bepaald door de emissies van diverse diffuse bronnen uit zowel stedelijke gebieden als de landbouw (De Straat, 2003, Emissieanalyse). Het betreft te hoge concentraties nitraat, fosfaat, zware metalen en PAK's. Vervuilende stoffen komen in het oppervlaktewater door deposities van de landbouw, de inlaat van gebiedsvreemd water, lozingen van ongezuiverd water en riooloverstorten.

De vermesting van het oppervlaktewater met stikstof is vooral afkomstig vanuit de landbouw. Overige bronnen zijn RWZI effluent, industrie, huishoudelijke lozingen en overstorten. De vermesting van oppervlaktewater met fosfaat wordt in belangrijke mate bepaald door huishoudelijke lozingen en RWZI's. De uitspoeling van fosfaat vanuit de landbouw is verwaarloosbaar vanwege het bindend vermogen van de grond (De Straat, 2003). Middels de AMVB open teelten (Algemene Maatregel van Bestuur) wordt de vermesting afkomstig vanuit de landbouw gereguleerd.

In het oppervlaktewater wordt voor kwik, koper en in een enkel geval zink te hoge concentraties aangetroffen. De vier belangrijkste bronnen zijn RWZI's, waterinlaat, overstorten en huishoudelijke lozingen. Inzicht in de verspreiding van bestrijdingsmiddelen ontbreekt. Toepassing van bestrijdingsmiddelen vormt echter wel een probleem in het kader van verspreiding van verontreinigende stoffen. In tabel 3.1 worden de probleemstoffen van de betreffende watersystemen samengevat weergegeven.

Tabel 3.1 Probleemstoffen in de watersystemen Reitdiep, Dwarsdiep en Leeksterhoofddiep (bron: De Straat, 2003) en watersysteemcluster Lauwers (bron: Wetterskip Fryslân, 2003)

parameter	mediaan	MTR	aantal metingen	% > MTR
Watersysteem Reitdiep				
fosfaat	0,48	0,15	1020	87
stikstof	4,60	2,20	972	88
Cholinesteraseremming	1,00	0,50	3	61
koper	3,00	3,80	107	37
diuron	0,11	0,43	45	16
zink	17,70	40,00	107	10
nikkel	4,50	0,14	107	4
benzo(a)antraceen	0,01	0,03	104	3
Watersysteem Dwarsdiep				
fosfaat	0,38	0,15	175	90
stikstof	5,40	2,20	175	86
Watersysteem Leeksterhoofddiep				
fosfaat	0,53	0,15	181	99
stikstof	7,00	2,20	181	96
koper	7,30	3,80	20	95
diuron	0,42	0,43	8	38
zink	30,70	40,00	20	40
simazine	4,60	6,30	9	33
nikkel	0,04	0,14	20	15
Watersysteem Lauwers				
fosfaat	-	0,15	48	75
stikstof	-	2,20	48	75

In de zomer wordt water uit het Leekstermeer aangevoerd naar de landbouwgebieden om verdroging te voorkomen. Hiermee wordt water met een relatief slechte kwaliteit vanuit het Leekstermeer naar de hoge zandgronden gepompt en via het Dwarsdiep weer naar het Leekstermeer afgevoerd. Dit heeft negatieve effecten voor de waterkwaliteit in bijvoorbeeld het Dwarsdiep.

Grondwater

Te hoge concentraties van nitraat en fosfaat in het grondwater zijn vooral het gevolg van bemesten. In de natuurgebieden waar geen bemesting plaats vindt, zijn aanvoer van water, chemische processen (versterkt door het peilbeheer) en depositie de belangrijkste bronnen. Overschrijdingen van grenswaarden voor zware metalen in het grondwater komen praktisch niet voor in het Zuidelijk Westerkwartier.

In gebieden waar gestreefd wordt naar een algemene milieukwaliteit[8] overschrijden de nitraatconcentraties in het bovenste grondwater op nagenoeg alle plaatsen in het Zuidelijk Westerkwartier de algemene milieukwaliteitsnorm van 50 mg/l. De uitspoeling van mineralen op bouw- en grasland veroorzaakt een diffuse verontreiniging van het oppervlaktewater. Tevens overschrijden chroom en arseen in 50 % van alle metingen[9] de streefwaarden.
In het Oude Diep Systeem worden streefwaarden voor chroom (60% van de gemeten waarden) en voor nikkel (100%) overschreden (De Straat, 2003).

Knelpunten
- Te hoge concentraties nitraat, fosfaat, zware metalen en PAK's in het oppervlaktewater. Voornaamste bronnen van vervuilende stoffen zijn deposities van de landbouw en de inlaat van gebiedsvreemd water. Daarnaast spelen huishoudelijke lozingen, lozingen van ongezuiverd water en riooloverstorten en rol.
- Te hoge concentaties nitraat en fosfaat in het grondwater.
- Te hoge concentraties van nitraat en fosfaat in het grondwater worden hoofdzakelijk veroorzaakt door bemesting.
- In de zomer wordt water 'rondgepompt' uit Leekstermeer ten behoeve van landbouw, dit heeft negatieve gevolgen voor waterkwaliteit in het gebied (bijvoorbeeld Dwarsdiep).
- Diffuse bronnen.

3.3 Waterketen

3.3.1 Riolering

De Rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) te Zuidhorn en Gaarkeuken wordt aangepast aan de huidige eisen, RWZI De Wilp wordt gesloten en afvalwater wordt via persleiding naar RWZI Leek gebracht. Voor de RWZI Marum loopt nog een optimalisatiestudie (Waterbeheerplan Noorderzijlvest, 2003).

De toestand van de riolering wordt beschreven in de gemeentelijke rioleringsplannen (GRP). Per gemeente wordt de kern van het GRP hieronder kort weergegeven.

Leek
Het GRP Leek is in juni 2003 door de gemeenteraad vastgesteld en heeft een looptijd tot en met 2006. In deze periode zal het rioolstelstel van de gemeente Leek ingrijpend worden verbeterd, waardoor het gehele stelsel eind 2006 minimaal aan de basisinspanning (50% vuilemissiereductie) zal voldoen. Voor de overstorten van de kernen Oostwold en Enumatil wordt uitgegaan van een vuilemissiereductie van 75%. Hier wordt indirect geloosd op kwetsbaar oppervlaktewater.

Per 1 januari 2003 waren 352 percelen niet aangesloten op de riolering. In het kader van het project Westerkwartier Schoon zullen 329 percelen in 2004 en 2005 alsnog worden voorzien van riolering. Voor de overige percelen is een IBA-systeem (systeem voor de individuele behandeling van afvalwater) aangeboden. De IBA's blijven

[8] De gebieden waarin de provincie streeft naar een bijzondere milieukwaliteit zijn de milieubeschermingsgebieden en de natuurgebieden buiten de beschermingsgebieden. Voor het gehele grondgebied van de Provincie geldt dat op de langere termijn (zo mogelijk voor 2010) wordt gestreefd naar een algemene milieukwaliteit (streefwaarde mag niet overschreden worden door emissies).
[9] Meest recente metingen zijn uit 1999.

eigendom van de gemeente en zullen door het waterschap worden onderhouden. Ook deze voorzieningen worden in 2004 en 2005 aangelegd.

Riolering van de kern Leek loost tijdens hevige en/of langdurige neerslag hoofdzakelijk op het Molenkanaal, de Oldenoertvijver en op de watergang langs de Auwemalaan. Het rioolsysteem van Tolbert en Zevenhuizen stort op diverse locaties over op verschillende watergangen. Door de lage pompovercapaciteit is de belasting vanuit Tolbert-Centrum en Nienoordsrand te groot en voldoet de riolering lokaal niet aan de basisinspanning. In Enumatil stort het rioolsysteem over op oppervlaktewater dat hiervoor niet geschikt is.

Het ingezamelde afvalwater van de kernen Enumatil en Oostwold wordt naar de RWZI in Zuidhorn getransporteerd. Het afvalwater uit de overige kernen gaat naar de RWZI in Leek.

De inzameling van huishoudelijk water, bedrijfsafvalwater en regenwater vindt overwegend plaats via riolering van het type gemengd stelsel. De wijk 'De Linde' is uitgevoerd met een verbeterd gescheiden rioolstelsel, de uitbreiding 'Wolveschans' is uitgevoerd met een gescheiden rioolstelsel.
Door uitgevoerde afkoppelprojecten in Leek, Tolbert, Oostwold en Zevenhuizen wordt op duurzame wijze invulling gegeven aan de basisinspanning.

Intermezzo: Westerkwartier Schoon

De gemeenten Leek, Marum, Grootegast en Zuidhorn werken samen met Waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslan aan de afvalwaterproblematiek binnen Regio West. Dit gebeurt onder de projectnaam 'Westerkwartier Schoon'.

De overheid heeft nieuw beleid opgesteld om te voorkomen dat afvalwater zomaar in de bodem of het oppervlaktewater geloosd wordt (lozingsbesluit huishoudelijk afvalwater Wvo). Veel huishoudens en bedrijven lozen hun afvalwater, bijvoorbeeld via een kleine septic tank, op het oppervlaktewater. Deze voorzieningen reinigen het water onvoldoende en zijn door de nieuwe wetgeving vanaf 2005 niet meer toegestaan.

Met 'Westerkwartier Schoon' hebben de gemeenten van Regio West met de waterbeheerders het initiatief genomen om het nieuwe beleid om te zetten. Binnen de regio zijn ruim 1.600 huishoudens en bedrijven in het buitengebied nog niet aangesloten op de riolering. Bij circa 600 van deze percelen zullen de gemeenten alsnog riolering aanleggen. Op andere plaatsen (circa 1.000 percelen) waar de aanleg van riolering economisch niet haalbaar is, wordt door de gemeenten een alternatieve voorziening aangeboden. Daarbij gaat het om zogenaamde IBA's (Individuele Behandeling van Afvalwater). Zoals de naam al doet vermoeden wordt het afvalwater individueel (per huishouden) behandeld. Hiervoor bestaan verschillende technieken die per locatie naar behoefte kunnen worden ingezet. Het o waterschap zorgt voor het onderhoud van de IBA-systemen. De werkzaamheden voor de aanleg van de IBA's en riolering zullen uitgevoerd worden in 2004 en 2005.

<u>Zuidhorn</u>

In het GRP II van de Gemeente Zuidhorn (planperiode 2001- 2006) wordt beschreven dat er nog ongezuiverde lozingen van (huishoudelijk) afvalwater voorkomen. Tot 2005 zullen echter in het kader van het project 'Westerkwartier schoon' alle huishoudens en bedrijven in het buitengebied die nog niet aan de riolering zijn aangesloten onder de loep worden genomen.

Er functioneren 46 riooloverstorten in de gemeente Zuidhorn, waarvan 41 in min of meer stilstaand water (stand van zaken in 1999). Voor drie locaties wordt in het GRP II geconstateerd dat de overstortfrequentie te hoog is en terug gebracht moet worden, namelijk Kommerzijl, Oldehove en Visvliet. In het nieuwe GRP II wordt de strategie voor het saneren van overstorten beschreven.

Zuidhorn voert het ingezamelde water af naar RWZI's te Ezinge, Grijpskerk en Zuidhorn.

Marum
In het GRP van de Gemeente Marum (2002) wordt aangegeven dat in de woonkernen gemengde, gescheiden en verbeterd gescheiden rioolstelsels aanwezig zijn. In het buitengebied zijn circa 520 percelen niet aangesloten op de riolering. Tot 2005 zullen circa 130 van deze percelen aan de riolering worden aangesloten, voor de overige percelen heeft de gemeente ontheffing ontvangen. In het kader van het project Westerkwartier Schoon zullen van deze percelen nog 141 percelen worden voorzien van riolering. Voor de overige percelen is een IBA-systeem aangeboden.

De in 1997 uitgevoerde emissieberekeningen hebben aangetoond dat de gemengde rioolstelsels in de gemeente Marum niet voldeden aan de basisinspanning. De gemeente heeft gekozen voor het realiseren van randvoorzieningen, zoals de aanleg van een bergbezinkbassin in de kern Boerakker. Voor het vervolg van de maatregelen kiest de gemeente voor het afkoppelen van verharde oppervlakten. In de kernen Marum en Nuis zijn respectievelijk 33.500 m^2 en 5.500 m^2 afvoerend verhard oppervlak afgekoppeld. Op basis van uitgevoerde berekeningen en de opgestelde planningen zal naar verwachting in 2005 de basisinspanning worden bereikt.

De RWZI te Wilp wordt per 2004 gesloten en wordt 'vervangen' door de RWZI te Leek. De RWZI te Marum blijft (vooralsnog) bestaan, op dit moment wordt een optimalisatiestudie uitgevoerd.

Grootegast
Eind 1999 (GRP Gemeente Grootegast, 2000) waren 596 percelen binnen de gemeentegrenzen van Grootegast niet aangesloten op de riolering. Ook in de Gemeente Grootegast worden in het kader van Westerkwartier Schoon maatregelen genomen voor niet aangesloten percelen in het buitengebied.
Op een tweetal locaties (Woldhuysen en Opende-West) zijn (verbeterd) gescheiden rioolstelsels aangelegd. Het aantal overstortvoorzieningen binnen de gemeente bedraagt 26. Sinds 2000 zijn er drie bergbezinkbassins en twee bergbezinkriolen.
Een groot aantal kernen in de gemeente Grootegast is met behulp van vuilemissieberekeningen getoetst aan de basisinspanning. In sommige gevallen gelden verscherpte richtlijnen omdat het ontvangende water bij overstorten een natuurfunctie heeft. Alle riooloverstorten die direct of indirect op de Doezemertocht lozen zijn gesaneerd. De kernen Oldekerk/Niekerk en Sebaldeburen zijn nog niet gesaneerd (stand 2000). Voor beide kernen geldt de basisinspanning.
In diverse kernen zal dakwater worden afgekoppeld.

Knelpunten
- Riooloverstorten vormen een risico voor vee, gezondheid en natuur.
- Door riooloverstorten kunnen waterbodems verontreinigd raken, de veroorzaker of vergunninghouder moet de verontreiniging weer afvoeren (tegen hoge kosten).
- Het beleid van de twee waterschappen op gebied van riolering is niet gelijk. Waterschap Noorderzijlvest heeft beleid afgestemd op de provincie Groningen en Wetterskip Fryslân op beleid van de provincie Fryslân.

3.3.2 Drinkwater/ industrieel water

In Regio West zelf vindt geen drinkwaterwinning plaats, wel is bij Nietap een drinkwaterwinning van de Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD). Het effect van deze drinkwaterwinning op gebieden in Regio West is gering. Wel is er sprake van afvang van kwelwater uit Regio West als gevolg van de drinkwaterwinning. Er zijn geen overige grondwateronttrekkingen die vergunningplichtig zijn in Regio West.

Voor industriële toepassing wordt grondwater ontrokken bij Kornhorn[10]. Aangezien de provincie geen grondwateronttrekkingen heeft geregistreerd in het gebied, is onduidelijk om welke hoeveelheid water het hier gaat.

3.4 Belevingswater

3.4.1 Bos- en natuurgebieden

De belangrijkste natuurgebieden in Regio West zijn onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur en aangewezen als natuurontwikkelings-, reservaats- of beheersgebied. Deze gebieden zijn afgebeeld in figuur 3.5. In Regio West zijn acht ecologische verbindingszones aangegeven (EHS). De realisering van de verbindingszones is noodzakelijk om verbreiding, migratie en uitwisseling van soorten tussen natuurgebieden mogelijk te maken.

In Regio West zijn de voorkeurstracés van vier regionale zones en vier lokale zones aangewezen (zie figuur 3.5). De vier regionale verbindingszones verbinden de grote eenheden natuur. Dit zijn:

R1. Verbinding Lauwersmeer – ZWK (Grootegastermoolenpolder).
R2. Lauwersmeer – ZWK (Leekstermeer).
R3. ZWK (Trimunt Jiltdijksheide) – 't Korrige (Fryslân).
R4 ZWK (Polder Oude Riet & Coendersborg) – Bakkeveen (Fryslân).

De vier lokale verbindingszones verbinden de natuurgebieden binnen de regio. Dit zijn:

L1. Doezumerpetten –Grootegastermolenpolder, tracé Doezumertocht.
L2. Doezumerpetten –Grootegastermolenpolder, tracé Kolonelsdiep, Wolddiep.
L3. Grootegastermolenpolder – Westerhornermolenpolder.
L4. Pasop – Fanerpolder.

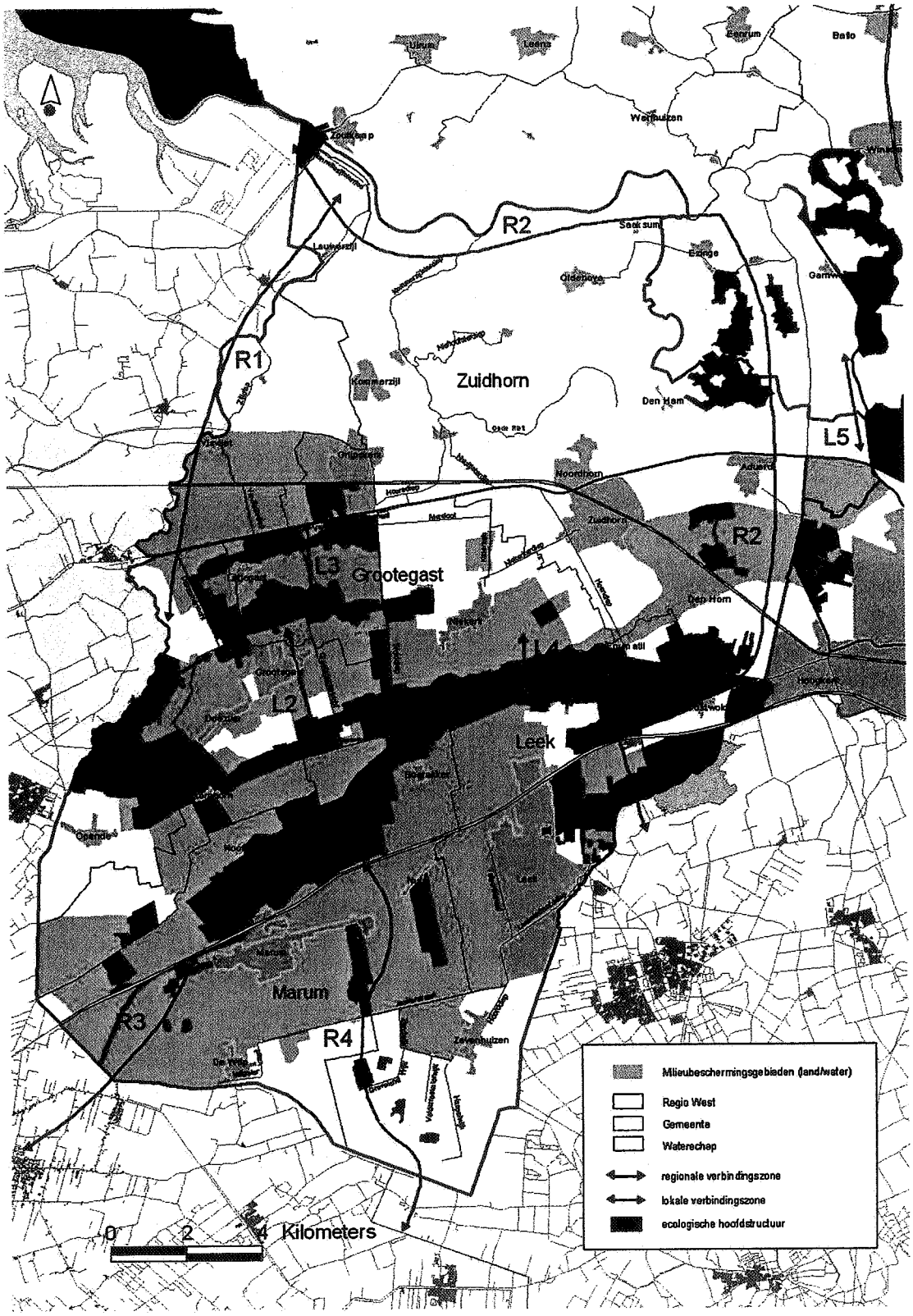
De verbindingszones zijn afgebeeld op figuur 3.5. Binnen de gebieden en verbindingszones van de EHS wordt gestreefd naar de realisatie van specifieke natuurdoeltypen. Deze zijn vastgelegd op de Natuurdoeltypenkaart[11].

De natuurwaarden binnen en buiten de begrensde EHS staan onder druk als gevolg van verdroging, verzuring en vermesting. De aantasting van de natuurwaarden blijkt onder andere uit de achteruitgang van aantallen en soorten weidevogels en planten in de

[10] Volgens het IWBP.
[11] Een natuurdoeltype is een nagestreefde combinatie van abiotische en biotische kenmerken op een bepaalde ruimtelijke schaal. Bij een natuurdoeltype horen doelsoorten. Deze doelsoorten zijn onderverdeeld in drie categorieën, namelijk de gidssoorten (otter, ringslang en das), de begeleidende soorten en de meeprofiterende soorten.

natuurgebieden. Als gevolg van verdroging, verzuring en vermesting kunnen gewenste natuurdoeltypen in grote delen van de EHS nog niet gerealiseerd worden.

Figuur 3.5 Gebieden Ecologische hoofdstructuur en ecologische verbindingszones. Bron: SGB-gebiedsplan Regio West, provincie Groningen

Ook buiten de als zodanig aangewezen natuurgebieden, in het zogenaamde 'witte gebied' komen belangrijke natuurwaarden voor. De provincie Groningen streeft minimaal naar een basiskwaliteit van natuur en landschap in het witte gebied met bestaansmogelijkheden voor allerlei planten- en diersoorten en een herkenbare landschappelijke hoofdstructuur met waardevolle cultuurhistorische en aardkundige kenmerken.

Knelpunten
- Verdroging, verzuring en vermesting vormen een knelpunt voor de realisatie van de natuurwaarden binnen en buiten de EHS.
- Achteruitgang aantallen weidevogels en plantensoorten.

3.4.2 Cultuurhistorie

Regio West heeft grote cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten. De veenterpen langs de oevers van beken in het veengraslandgebied in het Zuidelijk Westerkwartier zijn van cultuurhistorisch belang. Oude bewoningssporen zijn bijvoorbeeld gevonden langs de Matsloot. Langs het Dwarsdiep en het Oude Diep liggen bijzondere archeologische waarden. De inversierug van de Oude Riet ten zuiden van Zuidhorn is van aardkundige betekenis vanwege het opvallende reliëf.

De kerken, borgen en wierden in Regio West zijn van hoge cultuurhistorische waarde. Veel historische(kerke-)paden, die wierden en andere woonplaatsen met elkaar verbonden, zijn echter verdwenen. De samenhang van de wierden met de omgeving is hierdoor grotendeels verloren gegaan. De wierden en dijken zijn verder onderhevig aan erosie, waardoor het bodemarchief wordt aangetast.

Mede vanwege de cultuurhistorische en archeologische waarden zijn het Zuidelijk Westerkwartier en het Groninger Wierdengebied (Noord-Groningen) in de Rijksnota Belvedère aangewezen als cultuurhistorisch waardevol gebied. Projecten die (mede)gefinancierd worden met Belvedère-middelen hebben herstel van het cultuurhistorisch erfgoed tot doel. Deze projecten hebben zoveel mogelijk een integraal karakter en dienen te leiden tot betere of nieuwe gebruiksmogelijkheden voor de landbouw.

De afgelopen jaren is er een groeiende aandacht voor cultuurgeschiedenis, zowel onder de bewoners als de bezoekers van het Zuidelijk Westerkwartier. In het POP is het bevorderen van de cultuurparticipatie en het versterken van de cultuurtoeristische functie van het gebied een aandachtspunt. Een voorbeeld van een kortlopend project uit het verleden dat past binnen deze doelstelling is 'Duizend jaar Westerkwartier'; een toeristische route langs cultuurhistorische waarden. Een belemmering voor het versterken van de cultuurhistorische functie van het gebied is dat de kennis over de geschiedenis van het gebied erg versnipperd is.

Knelpunten/aandachtspunten
- Versterken cultuurhistorische functie van het gebied in relatie tot water.
- Kennis over geschiedenis van het gebied versnipperd.

3.4.3 Recreatie

Het landschap en de natuur in het Westerkwartier oefenen aantrekkingskracht uit op toeristen. Ook de rust en de ruimte spreken toeristen aan. Daarnaast zijn de cultuurhistorische elementen, zoals kerken, borgen en wierden toeristische trekkers in het gebied. Ondanks deze toeristische trekkers valt het aantal recreanten dat Regio West bezoekt tegen. Een belangrijke oorzaak is de beperkte en weinig aantrekkelijke toegankelijkheid (per fiets en boot) vanuit de stad Groningen en het ontbreken van een goed netwerk van recreatieve verbindingen in het gebied.

Het netwerk van vaarroutes voor de toervaart in het Zuidelijk Westerkwartier is beperkt. De bevaarbare wateren zijn het Van Starkenborghkanaal, Aduarderdiep, Hoendiep (met aansluiting naar Leek), het Wolddiep (tot Boerakker). Ten Noorden van het Van Starkenborghkanaal zijn er verbindingen via De Lauwers en Kommerzijlsterdiep naar het Reitdiep. Op deze wijze zijn er verbindingen tussen Friesland, Reitdiepgebied, Leekstermeer en via de Stad Groningen in Oostelijke richting. Bestaande vaarroutes zijn niet altijd goed toegankelijk, vanwege een te geringe vaardiepte.

De laatste jaren is er een aantal plannen ontwikkeld om de vaarwateren voor de kleinere toervaart te verbeteren, omdat door de opwaardering van het Van Starkenborghkanaal wordt verwacht dat de pleziervaart deze oost-west verbinding in de toekomst vermoedelijk zoveel mogelijk wil mijden. De komende jaren zullen zich mogelijk kansen voordoen om dorpen in het gebied te ontsluiten op het toervaartnet via onder andere bodemdalingswerken en/of natuurontwikkeling (ecologische verbindingszones).

Regio West biedt goede mogelijkheden voor kanovaren. In het Westerkwartier is al een aantal aantrekkelijke routes ontwikkeld en een groot aantal in- en uitstapvoorzieningen en overdraagplaatsen gemaakt. Het aanleggen van extra verbindingen, overdraagvoorzieningen en bevaarbare duikers vergroot de mogelijkheden voor het kanovaren in de toekomst. Uit een inventarisatie is gebleken dat er zes knelpunten zijn in Regio West (provincie Groningen, 1999).

Knelpunten
- Beperkt netwerk van vaar- en kanoroutes in het Zuidelijk Westerkwartier.
- Het aantal recreanten dat de regio trekt valt tegen. Een belangrijke oorzaak hiervan is de beperkte toegankelijkheid vanuit de stad Groningen (te water en te land (fiets).
- Vaarroutes niet altijd toegankelijk, vanwege geringe vaardiepte. Baggerwerkzaamheden gewenst.
- Recreatie gaat niet altijd samen met natuurdoelen, vanwege verstoring, vervuiling, benodigde vaardiepte, voorzieningen etc.
- Meer recreatie in Dwarsdiep is strijdig met natuurdoelstellingen in het Dwarsdiep.

3.5 Functietoekenningen

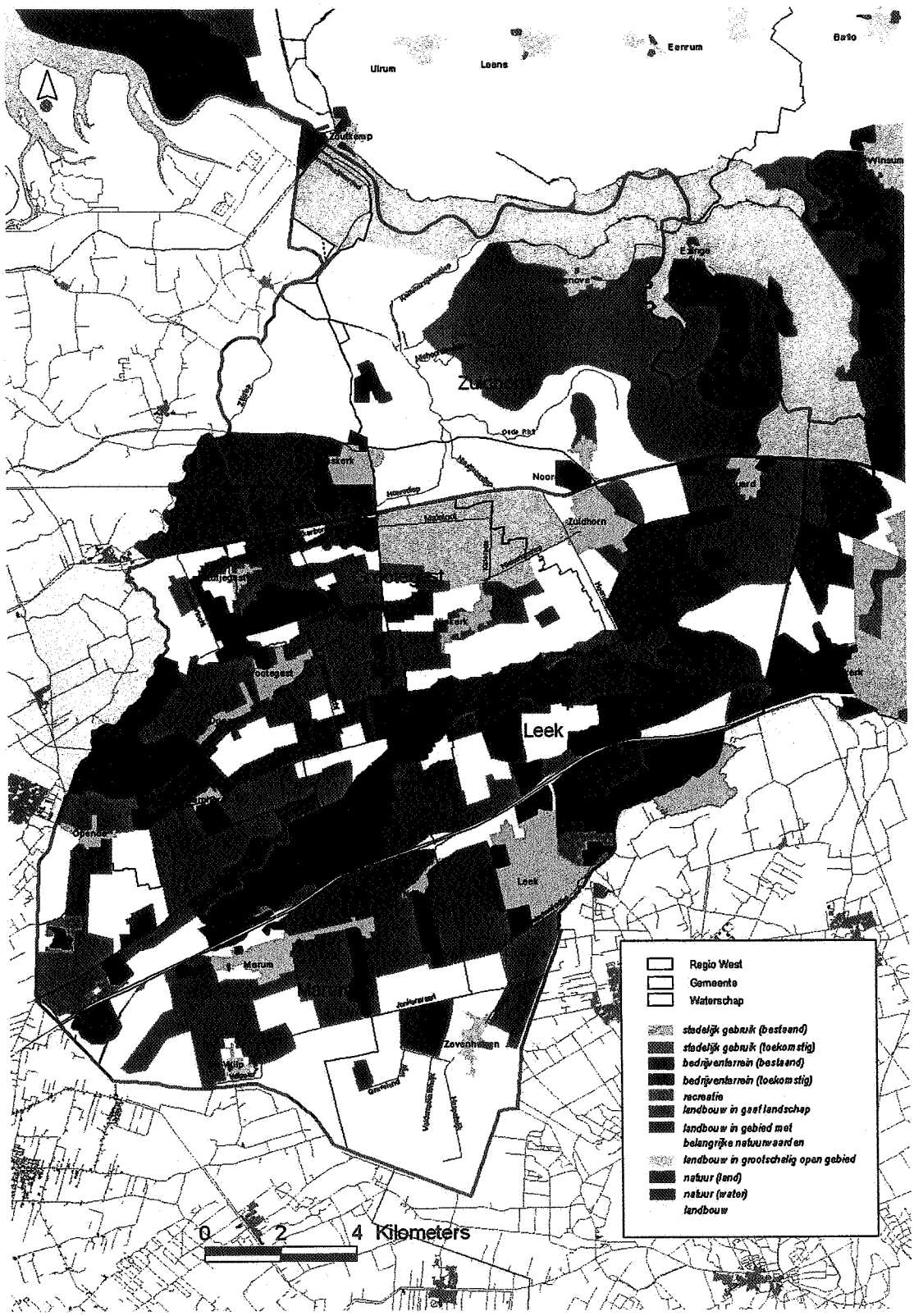
In het gangbare waterbeheer is de waterhuishouding afgestemd op de geldende functie in een gebied, in de toekomst zal dit meer omgedraaid worden: de functie in een gebied wordt (onder meer) afgestemd op de natuurlijke waterhuishouding in een gebied.

In figuur 3.6 zijn de functies opgenomen, zoals deze in 2010 worden voorzien. Deze functiekaart is afkomstig uit het POP Groningen en geeft een ruimtelijke vertaling van de doelstellingen van het beleid zoals in het POP staat beschreven. In het POP wordt ook specifiek ingegaan op de functies voor water, in totaal worden elf functies beschreven

die aan (delen van) watersystemen toegekend kunnen worden. Per functie wordt een algemene doelstelling, normen voor waterkwaliteit en kwantitatief waterbeheer en een realiseringstermijn omschreven. De functies zijn:

• Algemeen (geldt voor alle oppervlaktewateren)	• Drinkwater
• Natuur	• Industriewater
• Landschap	• Zwemwater
• Landbouw	• Viswater
• Aanvoer, afvoer en berging	• Vaarwater
• Noodberging wateroverlast	

Figuur 3.6 Functiekaart 2010 Regio West. Bron: SGB-gebiedsplan Regio West, provincie Groningen

4 WATERVISIE REGIO WEST

In de voorgaande hoofdstukken is het water in Regio West Groningen uitvoerig beschreven. Nu is het tijd om de toekomst te beschrijven: hoe ziet het water er uit over 10 à 15 jaar? In dit hoofdstuk wordt de watervisie Regio West beschreven. De watervisie richt zich niet op alle aspecten die met water te maken hebben. Tijdens het project is een afbakening gemaakt van onderwerpen die wel en niet in de watervisie opgenomen worden (zie bijlage 2). We werpen een blik op het water in Marum, Grootegast, Leek en Zuidhorn in 2020. Kijkt u mee?

4.1 Het water in Regio West in 2020: een schets

In 2020 kenmerkt Regio West zich nog altijd door verscheidenheid. De natuurlijke omstandigheden zijn immers ongewijzigd; drogere zandgronden worden afgewisseld met beekdalen, veen en kleigronden. Elk gebied heeft een eigen karakter, dit karakter wordt versterkt door het water. Waterrecreatie is zeer belangrijk voor het Westerkwartier. Toeristen en bewoners beleven het water als aantrekkelijk en gevarieerd en de beleving wordt vergroot door de cultuurhistorische waarde van het water.

In het stedelijk gebied speelt water een belangrijke rol. In de woonwijken die na 2004 zijn aangelegd drukt water een belangrijke stempel op de leefomgeving, in positieve zin wel te verstaan! Ernstige wateroverlast komt nauwelijks meer voor, hoewel in tijden van hevige regenval tijdelijk (schoon) water op straat kan staan. De veiligheid dient hierbij uiteraard gegarandeerd te blijven. Het water is goed bereikbaar voor recreanten, bewoners en vissers. De waterkwaliteit past bij de functie van de waterloop. Ook hier geldt: aandacht voor verscheidenheid in water. De inrichting van de oevers is afgestemd op het karakter van de omgeving.

In 2020 is het beheer van het watersysteem, net als nu, voor een belangrijk deel gericht op veiligheid en functionaliteit. Het waterbeheer is gericht op het integreren van functies, zoals landbouw, wonen, natuur en recreatie. Het watersysteem is ingericht met zo min mogelijk technische ingrepen, de natuurlijke veerkracht van het watersysteem is waar mogelijk hersteld. Dit betekent dat extreme situaties als droogte of hevige regenval kunnen worden opgevangen. Piekafvoeren leiden niet tot wateroverlast, ook niet in gebieden buiten het stedelijk gebied of buiten de gemeente. Onder extreme omstandigheden kan wateroverlast worden geaccepteerd; de veiligheid dient gegarandeerd te blijven.

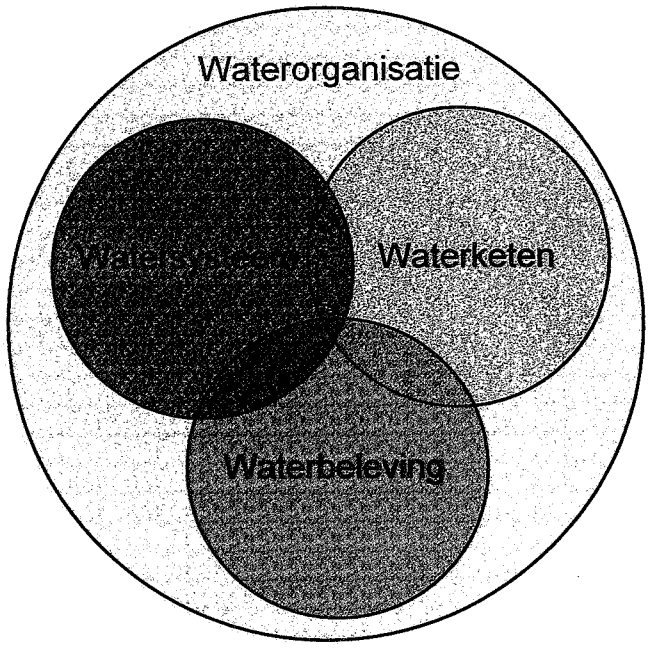
De 'waterketen' is zoveel mogelijk gesloten, wat betekent dat gestreefd wordt naar een reductie van de vuiluitworp uit het rioolstelsel naar het oppervlaktewater. Regenwater wordt afgevoerd naar het oppervlaktewater, er vindt geen vermenging plaats van schoon en vervuild water. De waterkwaliteit voldoet aan de landelijke normen.

Het waterbeheer in 2020 wordt efficiënt uitgevoerd met het hoogst haalbare maatschappelijke rendement. Het waterbeheer wordt niet gehinderd door grenzen en bestuurlijke barrières. De onderlinge afstemming tussen de waterpartners is efficiënt en taken worden als een collectieve verantwoordelijkheid beschouwd en als zodanig opgepakt. Er zijn duidelijke afspraken over de taakverdeling in het waterbeheer en waterbeheerders vinden elkaar makkelijk voor afstemming en overleg.

4.2 Uitgangspunten en streefbeelden per thema

Uitgangspunt[12] voor het waterplan is een duurzame ontwikkeling: nu en in de toekomst streven we naar een veerkrachtig watersysteem. Het tweede uitgangspunt is (h)erkennen van de dynamiek van het water: water heeft ruimte en tijd nodig om het landschap te vormen, waarbij een evenwicht gevonden moet worden tussen allerlei belangen. En vooral dient het waterplan een gezamenlijke visie van alle betrokken waterbeheerders te geven: gemeenten, waterschappen en provincie staan samen achter deze watervisie.

Deze algemene uitgangspunten worden in onderstaande tekst per thema meer concreet uitgewerkt. Hierbij worden eerst de uitgangspunten voor het betreffende thema beschreven, waarna ingegaan wordt op specifieke streefbeelden. De vier thema's zijn gelijk aan de thema's zoals in de voorgaande hoofdstukken zijn benoemd: watersysteem, waterketen, waterbeleving en waterorganisatie. De grenzen tussen de thema's zijn niet scherp, op veel gebieden is er overlap. Het thema waterorganisatie neemt een aparte positie in: de organisatie is geen doel op zich, maar een middel om de streefbeelden bij de overige drie thema's te bereiken. In onderstaande figuur staat de samenhang tussen de drie thema's schematisch weergegeven.

De watervisie bevat nog geen maatregelen!
De watervisie beschrijft de streefbeelden voor de komende 15 jaar. Uiteraard worden deze streefbeelden alleen bereikt als er concrete maatregelen worden genomen. Deze maatregelen worden in een later stadium per gemeente vastgelegd in projectplannen. In de watervisie wordt niet ingegaan op maatregelen. Wel worden voorbeelden genoemd van mogelijke maatregelen, zodat voor de lezer duidelijk wordt wat mogelijke consequenties zijn van een streefbeeld. Deze voorbeelden zijn bedoeld ter illustratie!

[12] De aanleiding en doelen om het waterplan op te stellen worden beschreven in de inleiding (hoofdstuk 1 van het waterplan).

4.2.1 Watersysteem

Uitgangspunten

Om te anticiperen op de voorspelde klimaatsveranderingen is het uitgangspunt om vorm te geven aan duurzaam waterbeheer. Dit betekent het realiseren van een veerkrachtig watersysteem, waar de natuurlijke processen zoveel mogelijk ongestoord hun gang kunnen gaan. Hierbij is afstemming met andere ruimtelijke functies essentieel. Water is een mede-sturend element in de ruimtelijke ordening.

Streefbeelden

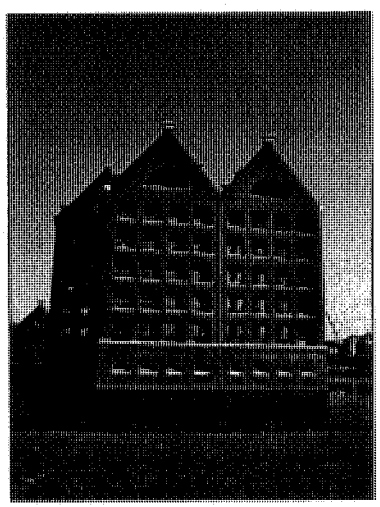
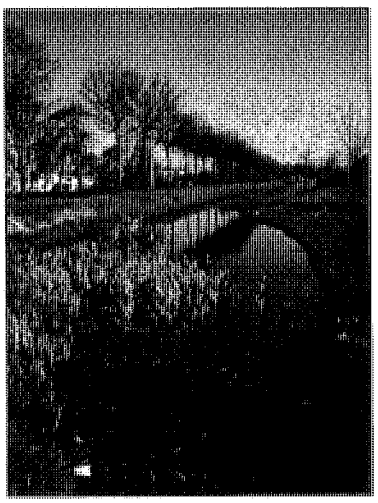
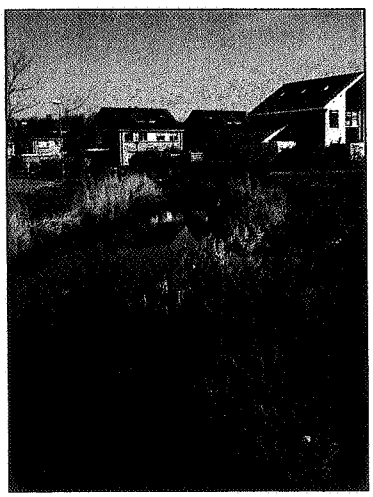
1. Voldoen aan stedelijke en landelijke wateropgave

De stedelijke wateropgave[13] is nog niet bekend, evenmin als de landelijke wateropgave. Dit betekent dat nog niet bekend is hoeveel ruimte nodig is voor waterberging en het treffen van maatregelen om water vast te houden in het stedelijk en landelijk gebied. Het berekenen van de stedelijke wateropgave is een taak die door de gemeente wordt uitgevoerd in overleg met het waterschap. Daarom wordt op korte termijn de stedelijke wateropgave berekend voor alle bestaande en nieuwe stedelijke kernen in Regio West. Ook voor het landelijk gebied wordt de wateropgave berekend, dit gebeurt per watersysteem (Lauwers, Reitdiep, Leeksterhoofddiep en Dwarsdiep). Het berekenen van de landelijke wateropgave is een taak van de waterschappen, zoals vastgelegd in de stroomgebiedsvisies. Vervolgens wordt gestreefd naar realisatie van de benodigde waterberging, zodat aan de stedelijke en de landelijke wateropgave wordt voldaan.

Realisatie van de stedelijke en landelijke wateropgave kan op meerdere manieren worden uitgewerkt, waarbij een combinatie van reserveren van ruimte voor water, technische maatregelen en het combineren van functies de beste mogelijkheden biedt.

De wijze waarop de stedelijke en landelijke wateropgave wordt gerealiseerd, wordt in een latere fase in een projectplan per gemeente nader uitgewerkt.

Voorbeelden van water in stedelijk gebied: nuttig en mooi!

[13] De stedelijke wateropgave is te beschouwen als het maatregelenpakket waarmee de wateroverlast in stedelijk gebied zoveel mogelijk voorkomen wordt, inclusief de daarbij behorende kosten.

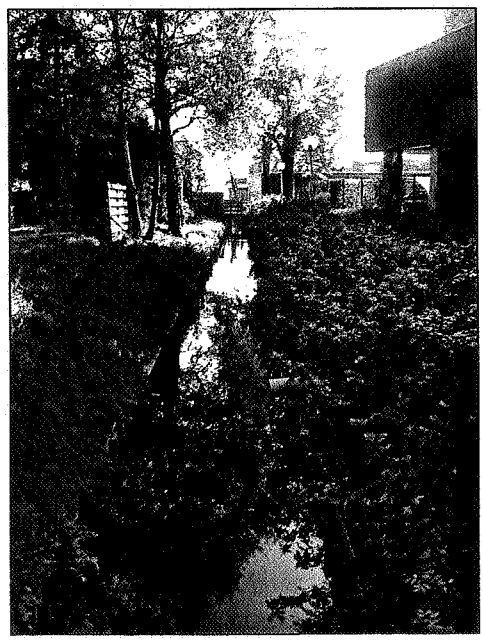
2. ***Inrichten duurzaam watersysteem in het stedelijk gebied (trits vasthouden – bergen – afvoeren)***

Duurzaam waterbeheer, zodat de inrichting van het watersysteem anticipeert op de voorspelde klimaatsveranderingen, is een belangrijke doelstelling van het Waterplan Regio West. De principes van duurzaam waterbeheer zijn vervat in de trits vasthouden – bergen – afvoeren. Het uitgangspunt hierbij is dat water niet onnodig snel wordt afgevoerd naar elders (dus geen afwenteling), maar zo lang mogelijk wordt vastgehouden in het eigen gebied. Uiteraard is veiligheid en afstemming met de functies van een gebied hierbij essentieel. Ook wordt het watersysteem afgestemd op bestaand en toekomstig beleid van het rijk, provincie en waterschappen ten aanzien van duurzaam waterbeheer. Denk hierbij aan Waterbeheer 21e eeuw, beleid van de Stuurgroep water 2000+, de Europese Kaderrichtlijn Water en de Watervisie Lauwersmeer.

Gestreefd wordt naar zolang mogelijk vasthouden van water, daarna tijdelijk bergen en vervolgens afvoeren. Het waterplan richt zich op het stedelijk gebied en laat zich uitdrukkelijk niet uit over noodwaterberging of waterbergingsgebieden! Bergen van water in stedelijk gebied kan ook kleinschalig worden uitgevoerd.

Vasthouden van water krijgt vorm door het vertraging van de afvoer. Dit principe geldt zowel in het stedelijk als landelijk gebied. In stedelijk gebied is afkoppelen van hemelwaterafvoer van het rioolstelsel een belangrijk middel om de afvoer van water te vertragen. Aangezien dit ook belangrijk is voor ontlasting van het rioolstelsel, wordt afkoppelen bij het thema waterketen behandeld. Andere mogelijkheden om water vast te houden zijn het creëren van extra oppervlaktewater in woonwijken, bijvoorbeeld door het verbreden van watergangen (zie onderstaande foto's) of de aanleg van vijvers. Bij de aanleg van water in stedelijk gebied is veiligheid, met name voor kinderen, van belang (zie ook streefbeeld 1 van het thema waterbeleving). Een flauw talud is niet alleen gunstig voor de waterberging, maar is ook veiliger voor kinderen dan een steile talud.

Links: de mogelijkheden voor waterberging zijn hier zeer beperkt. Rechts: door de helling van het talud te verkleinen, is de ruimte voor waterberging vergroot

In het landelijk gebied kan water langer worden vastgehouden door bijvoorbeeld knijpen, hiermee wordt het plaatselijk vernauwen van een watergang bedoeld, zodat de afvoer wordt beperkt. Een andere mogelijkheid is het herstellen van de oorspronkelijke loop van bestaande watergangen (hermeandering), dit vertraagt de afvoer van water. De gewenste maatregelen verschillen per gebied, in paragraaf 2.1.3 van dit waterplan wordt hier nader op ingegaan. In alle gevallen is maatwerk vereist.

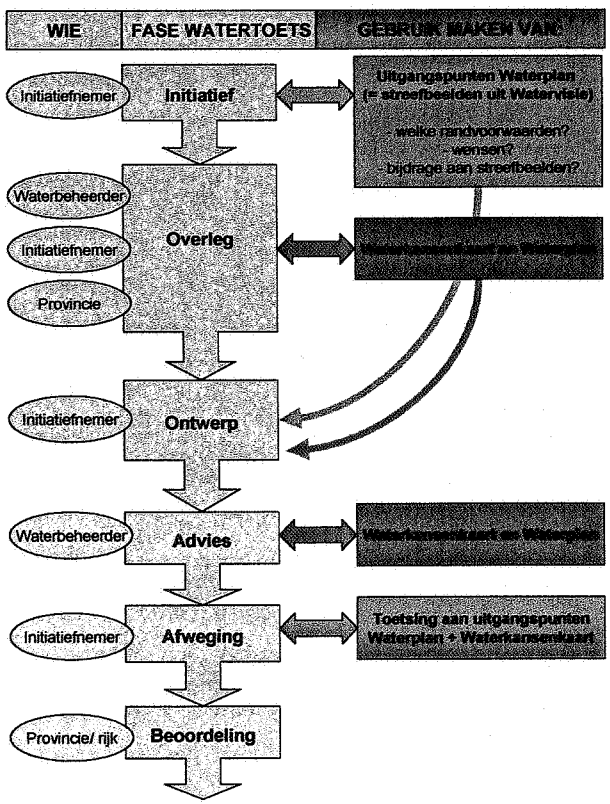
3. Water is mede-sturend in de ruimtelijke ordening

Bij nieuwe ruimtelijke projecten is water één van de sturende factoren, naast functies als wonen, werken, landbouw, natuur en recreatie. Dit betekent dat:

- het belang van water wordt meegewogen in ruimtelijke planvorming. De waterkansenkaart wordt gebruikt om te bepalen welke functie op welke locatie het meest optimaal is, geredeneerd vanuit het belang van water;
- voorkomen wordt dat de ruimte voor water verder ingeperkt wordt bij nieuwbouw of andere functiewijzigingen;
- de afvoer van water uit een gebied niet toeneemt na functiewijziging (dit betekent bijvoorbeeld dat de afvoer van water uit nieuw stedelijk gebied niet groter mag zijn dan de afvoer uit voormalig landbouwgebied);
- Het principe vasthouden – bergen – afvoeren (zie paragraaf 2.1.2) wordt toegepast;
- Water wordt in bestemmingsplannen (mede)bestemd als water (zie ook thema waterorganisatie).

4. Optimaal benutten watertoets, waterparagraaf en waterkansenkaart

De wettelijk verplichte watertoets, het opnemen van een waterparagraaf in bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen en gebruik van de waterkansenkaart[14] worden ingezet om water optimaal te integreren in de ruimtelijke planvorming. In de watertoets worden ook afspraken gemaakt over het onderhoud en beheer van watergangen (zie ook thema waterorganisatie).

Doorwerking in ruimtelijke planvorming vindt plaats via de verplichte watertoets. Het waterplan zal in de toekomst worden gebruikt bij het toepassen van de Watertoets, net als de waterkansenkaarten. In het schema hiernaast wordt aangegeven op welke momenten het Waterplan en de Waterkansenkaarten gebruikt worden in het proces van de watertoets.

[14] Een waterkansenkaart geeft op inzichtelijke wijze aan welke locaties meer of minder geschikt zijn voor functies als bebouwing, landbouw en natuur, op basis van het watersysteem. De waterkansenkaart is een hulpmiddel voor de ruimtelijke ordening.

De resultaten van een watertoetsprocedure zullen in de uiteindelijke besluitvormingsfase worden vastgelegd in een waterparagraaf. De onderwerpen die in een waterparagraaf doorgaans aan de orde komen zijn duidelijk beschreven in paragraaf 6.3 van de "Handreiking watertoets 2" (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, december 2003).

Van de genoemde onderwerpen zijn er drie waarvan de uitgangspunten in het waterplan zijn opgenomen. Het gaat hierbij om de volgende onderwerpen uit het waterplan:

- De noodzaak om zowel de kwantiteitstrits (vasthouden-bergen-afvoeren) als de kwaliteitstrits (schoonhouden-scheiden-zuiveren) te hanteren. In dit rapport is dit aangegeven in paragraaf 2.1.2.
- De noodzaak om waterkansenkaarten te gebruiken in het proces van de watertoets (dit is in het buitengebied wat minder relevant dan in het stedelijke gebied). In dit rapport is dit aangegeven in paragraaf 2.1.4.
- Beschrijving van de gevolgen van klimaatsverandering voor het plangebied (paragraaf 3.6 van dit rapport). Uitgangspunt is dat klimaatsverandering niet mag leiden tot extra afvoer op het boezemsysteem. Belangrijk is dat kansen worden benut om extra berging te realiseren en de afvoeren zoveel mogelijk te vertragen.

Ook is er (beperkte) basisinformatie opgenomen in het waterplan. Hiervoor geldt dat per project maatwerk vereist is: ten behoeve van de watertoets is nadere gedetailleerde informatie vereist en specifieke kennis over het betreffende gebied. Ook dient de waterkansenkaart te worden toegepast. De volgende basisinformatie uit het Waterplan kan gebruikt worden:

- Beschrijving van relevante gegevenslagen (bijvoorbeeld: maaiveldhoogte, bodemtypes, grondwatertrappen). In dit rapport is dit aangegeven in paragraaf 3.2 en in de figuren.
- Beschrijving van het lokaal en regionaal hydrologisch systeem (huidig en toekomstige systeem), zie paragraaf 3.2.
- Beschrijving beleid en wettelijk kader, zoals beschreven in hoofdstuk 2.

Ten behoeve van een waterparagraaf voor het buitengebied zijn daarnaast de volgende punten van belang:

- De aanbeveling om functiecombinatie na te streven (bijvoorbeeld: natuur en water).
- De aanbeveling om kleinschalige bergingsmaatregelen te treffen (bijvoorbeeld: afvoer vertragen, hermeandering). Grootschalige berging is minder aan de orde.
- Uitgangspunt: het watersysteem dient op orde te zijn. Voor poldergebieden is de interne veiligheid tegen overstroming gekoppeld aan de functies (graslandland, natuur etc.). In het kader van het Nationaal Bestuursakkoord wordt dit systeem nader uitgewerkt.
- De wijze waarop in de provincie Groningen met water moet worden omgegaan in het buitengebied (uitwerking maatregelen kleinschalige berging) zal nader worden uitgewerkt in het plan van aanpak stroomgebiedsvisie dat opgesteld gaat worden onder leiding van Stuurgroep Water 2000$^+$ (Water 2000$^+$ is sturend). Voor de watersystemen die gelegen zijn in het beheersgebied van Wetterskip Fryslân is het Tweede Provinciale Waterhuishoudingsplan van de Provinsje Fryslân het betreffende toetsingskader.

Waterschapsadvies en kansen
In het kader van de watertoets is het van groot belang het waterschap in de initiatieffase te betrekken. Het waterschapsadvies moet als bijlage in het plan worden opgenomen en worden doorvertaald in de waterparagraaf. Indien er wordt afgeweken van dit advies, moet dit duidelijk worden gemotiveerd in de waterparagraaf.

Gelet op de sturende rol die de provincie in het buitengebied heeft op het gebied van water en natuur, is het van belang vroegtijdig de provincie actief te betrekken in het proces, zodat de kansen voor water tijdig in beeld worden gebracht. Belangrijke nieuwe kansen voor water en natuur liggen bijvoorbeeld in het systeem Matsloot/Dwarsdiep en Polder de Kale weg /Doezemermieden (Lauwerssysteem). In deze gebieden gaat het vooral om het tijdelijk vasthouden van gebiedseigen water.

Bij eventuele nieuwe ontwikkelingen in het gebied (wegen/fietspaden/bebouwing) kan rekening gehouden worden met de toekomstige functie en (tijdelijk) hogere waterpeilen.

Het bestemmingsplan kan waterhuishoudkundig niet alles regelen, maar kan wel voorwaarden scheppen om kansen voor water ruimtelijk te reserveren.

5. Opheffen en voorkomen (grond)wateroverlast stedelijk gebied
(Grond)wateroverlast in bestaand stedelijk gebied als gevolg van hoge grondwaterstanden of problemen in de waterafvoer bij regenbuien wordt opgelost. In nieuw stedelijk gebied wordt het watersysteem zodanig ingericht dat (grond)wateroverlast in de toekomst wordt voorkomen. De wijze waarop (grond)wateroverlast wordt voorkomen zal worden uitgewerkt in een projectplan per gemeente.

Mogelijkheden voor voorkomen van grondwateroverlast en oppervlaktewateroverlast zijn:

- Maken afkoppelkansenkaarten en afkoppelen hemelwaterafvoer.
- Drainage
- Koppelen van watergangen, waardoor het watersysteem veerkrachtiger wordt.
- Vergroten bergingsmogelijkheden, bijvoorbeeld door het aanbrengen van verlaagde groenstroken langs stedelijk water.

4.2.2 Waterketen

Uitgangspunten

Het oppervlaktewater voldoet aan de landelijke normen en heeft overal een waterkwaliteit die is afgestemd op de functie. De waterketen is gesloten, zodat schoon en vuil water niet gemengd worden en de oppervlaktewaterkwaliteit niet nadelig wordt beïnvloed door de waterketen. De waterkwaliteit is mede-sturend in de ruimtelijke ontwikkeling, dit betekent dat bij nieuwe ruimtelijke functies ook wordt bekeken hoe deze functies de waterkwaliteit benedenstrooms beïnvloeden.

Streefbeelden

1. Waterverontreiniging voorkomen (trits schoonhouden – scheiden – zuiveren)

Verontreiniging van water moet worden voorkomen, wat schoon is moet schoon blijven. Soms is een bepaalde mate van waterverontreiniging niet te voorkomen, denk bijvoorbeeld aan het rioolwater en industrieel afvalwater. In deze gevallen wordt gestreefd naar zoveel mogelijk scheiden van schoon en vuil water: schoon (regen)water wordt apart afgevoerd van afvalwater. Het afvalwater wordt gezuiverd.

Waterverontreiniging door overstortingen van het riool wordt voorkomen door regenwater af te koppelen (zie volgend punt). In verband met de praktische haalbaarheid zal dit niet alle riooloverstorten opheffen, een aantal riooloverstorten wordt geaccepteerd. Voorwaarde is wel dat deze riooloverstorten niet zijn gelegen in kwetsbare natuurgebieden, stedelijk gebied of waar veedrenking plaatsvindt.

Voorkomen van verontreiniging van water betekent ook dat bij nieuwe ruimtelijke functies gekeken wordt naar de positie van een functie in het watersysteem. Een nieuwe activiteit die verontreiniging van water met zich meebrengt, mag geen verontreiniging van kwetsbare watersystemen benedenstrooms veroorzaken.

Het waterplan sluit aan bij de bestaande gemeentelijke rioleringsplannen en het project Westerkwartier Schoon. In het kader van dit project worden momenteel ongerioleerde percelen in het buitengebied voorzien van een IBA-systeem (systeem voor Individuele Behandeling van Afvalwater).

2. *Afkoppelen hemelwaterafvoer van vuilwaterriool*

Schoon regenwater moet schoon blijven, daarom wordt het regenwater zoveel mogelijk afgekoppeld van het vuilwaterriool. In bestaand stedelijk gebied en bij stedelijke uitbreidingen zal zoveel mogelijk verhard oppervlak worden afgekoppeld. Het regenwater wordt daarna vastgehouden door het te leiden naar het oppervlaktewater.

> ***Intermezzo Afkoppelen***
> Bij hevige regenval kan het rioolstelsel overbelast raken, waardoor het overtollige water, een mengsel van regenwater en afvalwater, overstort naar het oppervlaktewater. Dit betekent een forse belasting van het oppervlaktewater met verontreinigende stoffen. Door een deel van het regenwater niet via het riool af te voeren maar direct naar het oppervlaktewater te leiden, wordt het riool minder belast en stort minder snel over. Een bijkomend groot voordeel is dat de rioolwaterzuivering (rwzi) minder wordt belast. In plaats van veel en relatief schoon water ('dun water') gaat een kleinere hoeveelheid sterker vervuild water naar de rwzi. Hierdoor verbetert de efficiëntie van de rwzi. Voorwaarde voor afkoppelen is natuurlijk wel dat het water vanaf het 'afgekoppelde oppervlak' schoon is.
>
> Het afkoppelen van regenwater naar het oppervlaktewater heeft ook een voordeel voor het waterkwantiteitsbeheer. Het past in de strategie om water minder snel af te voeren uit een gebied (vasthouden, bergen, afvoeren) om wateroverlast benedenstrooms te verminderen.

In het bestaande beleid van de vier gemeenten, is afkoppelen van hemelwaterafvoer in bestaand stedelijk gebied voldoende geïmplementeerd. Er worden in dit waterplan dan ook geen nieuwe doelstellingen ten aanzien van afkoppelen opgenomen. In nieuw stedelijk gebied wordt het verharde oppervlak in principe niet aangekoppeld op het rioolstelsel.

Uitgangspunten zijn:

- Bij afkoppelen wordt verontreiniging van het oppervlaktewater of de waterbodem voorkomen. Verontreiniging kan ontstaan door afspoeling van wegen, zink uit dakgoten enzovoorts. Indien nodig worden voorzieningen aangelegd om verontreiniging te voorkomen en worden regels gesteld voor bewoners (bijvoorbeeld ten aanzien van autowassen op straat).
- Afkoppelen vindt plaats naar het oppervlaktewater, aangezien infiltratie vrijwel nergens in het gebied mogelijk is gezien de bodemgesteldheid en/of hoogteligging. Het water kan afgekoppeld worden naar bestaand oppervlaktewater of naar een nieuwe vijver.
- Afkoppelen wordt zichtbaar gemaakt in de wijk. Zichtbaar afkoppelen kan bijvoorbeeld via 'gootjes' waardoor het regenwater naar het oppervlaktewater of een bodempassage wordt geleid. Zichtbaar afkoppelen heeft de voorkeur in stedelijk gebied, omdat daar de behoefte bestaat aan het vergroten van de waterbeleving.
- In de woonwijken moet voldoende oppervlaktewater aanwezig zijn om het afgekoppelde regenwater te ontvangen. In nieuwe woonwijken wordt een netwerk van sloten aangelegd of enkele grotere vijvers. In bestaande woonwijken wordt indien nodig en mogelijk het oppervlak aan water vergroot (zie ook stedelijke wateropgave).
- Stimuleren afkoppelen in bestaand gebied bij particulieren.

Links: Bij afkoppelen van hemelwater naar opperviaktewater, moeten de sloten voldoende capaciteit hebben om piekafvoeren te verwerken. Deze sloot is te klein gedimensioneerd. Rechts: afkoppelen zichtbaar gemaakt

3. Streven naar bereiken landelijke normen waterkwaliteit

Gestreefd wordt naar bereiken van de MTR norm (Maximaal Toelaatbaar Risico) voor waterkwaliteit, zoals landelijk is vastgelegd. Zodra de normen uit de kaderrichtlijn water (KRW) bekend zijn, zullen deze worden nagestreefd[15].

De huidige waterkwaliteit voldoet op veel plaatsen niet aan de MTR norm. Dit betekent dat maatregelen genomen moeten worden om deze waterkwaliteit te verbeteren. Welke maatregelen nodig zijn en op welke locaties, is op dit moment niet bekend. Dit moet nader worden uitgewerkt. Gedacht kan worden aan het opheffen van riooloverstorten en baggeren van verontreinigde waterbodems.

Om te controleren of de gewenste doelen ook worden bereikt, vindt monitoring van de waterkwaliteit plaats.

[15] De landelijke normen MTR en VR zijn als inspanningsverplichting vastgelegd in de Vierde Nota Waterhuishouding, hier worden geen jaartallen vermeld. De normen die volgen uit de KRW zijn nog niet geïmplementeerd in Nederlands beleid. Het Waterplan sluit telkens aan bij de meest recente normen.

4.2.3 Waterbeleving

Uitgangspunten

Water maakt nadrukkelijk onderdeel uit van de leefomgeving. Mensen hebben oog voor (de waarde van) het water om zich heen en gaan daardoor meer bewust met het water om. Het afwateringssysteem wordt op een goede manier ingepast in de directe woonomgeving. De inrichting van de oevers is divers en afgestemd op de omgeving. Mogelijkheden voor waterrecreatie rondom de dorpen zijn legio en er zijn goede verbindingen tussen het stedelijk en landelijk gebied. De cultuurhistorische waarde van water wordt geaccentueerd en maakt onderdeel uit van het landschap.

Streefbeelden

1. Inrichting oevers afstemmen op omgeving en functie
De inrichting van de oevers van watergangen drukt een grote stempel op de belevingswaarde en gebruikswaarde van het water. Een oever kan van steen zijn, beschoeid met hout, begroeid met planten of een glooiende grasoever. Niet overal is eenzelfde type oever gewenst, er wordt in Regio West differentiatie nagestreefd. De inrichting van de oever wordt afgestemd op de kenmerken van de omgeving en de functie van het gebied. Er wordt onderscheid gemaakt in:

- *Stedelijk (wonen)*: 'mooi' ingericht, toegankelijk, 'beleefbaar', met sierlijke oeverplanten, schoon water.
- *Stedelijk (industrie- en bedrijventerreinen)*: functioneel ingericht, met aandacht voor 'beleefbaarheid', toegankelijkheid en waarde voor flora en fauna.
- *Recreatie*: functioneel ingericht, goed inpassen in omgeving, toegankelijk.
- *Landelijk gebied:* functioneel ingericht, goed ingepast in omringend landschap (cultuurhistorie en natuurlijke omstandigheden).

Bij de inrichting van oevers is het beheer van groot belang. De inrichting moet zodanig zijn dat beheer goed uitvoerbaar is en de oever bereikbaar voor onderhoud.

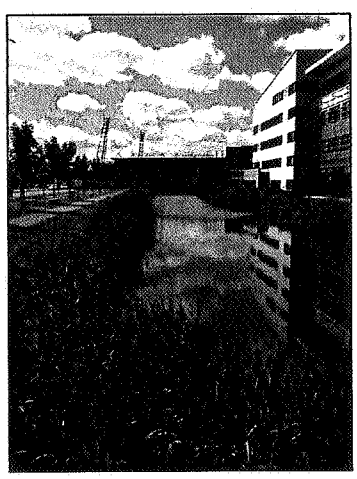
Om de oevers en het water goed te kunnen 'beleven', dienen de oevers goed bereikbaar te zijn voor recreanten en omwonenden. De bereikbaarheid van het water voor vissers is hierbij een aandachtspunt.

De veiligheid van water heeft prioriteit, met name in stedelijk gebied is hiervoor aandacht nodig. Oevers moeten dusdanig worden ingericht dat de kans op verdrinking van kleine kinderen wordt geminimaliseerd (bijvoorbeeld flauwe taluds of een plasberm). Ook is het van belang dat te water geraakte dieren of mensen makkelijk weer uit het water kunnen komen.

Links: een goed bereikbare en aantrekkelijk ingerichte oever in het stedelijk gebied

Midden: functionele en aantrekkelijke inrichting van de oever op een bedrijventerrein

Rechts: een voorbeeld van goede inpassing van waterrecreatie

2. Behouden en verbeteren cultuurhistorische waarde van het water

Het Westerkwartier heeft grote cultuurhistorische kwaliteiten en deze zijn voor een belangrijk deel aan water verbonden. Denk maar aan het wierdengebied van Middag Humsterland en Aduard, poelen en dobben, de afwisseling tussen de natte beekdalen en de droge gasten met bewoning, de karakteristieke vaarten en wijken in het veenkoloniaal gebied en diverse oude bruggen en sluisjes. Aangesloten wordt bij bestaande studies naar de landschappelijke en cultuurhistorische waarde van het gebied, zoals de Identiteitsstudie Aduard, Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier en Landschappelijk Ontwikkelingsplan (LOP) Westerkwartier.

De cultuurhistorische waarde van het water dient behouden te blijven en waar nodig hersteld of verbeterd te worden. Dit betekent dat bij ruimtelijke ingrepen de cultuurhistorische waarde van het gebied wordt betrokken en zo mogelijk gebruikt voor de inrichting van het gebied. De cultuurhistorische waarde van het water wordt waar mogelijk benoemd en bestemd in bestemmingsplannen.

Informatie over de cultuurhistorische waarden van water wordt beter ontsloten en voor het publiek toegankelijk gemaakt. Dit kan bijvoorbeeld door het opzetten van een (digitaal) archief, fiets- en kanoroutes en informatieborden langs de routes.

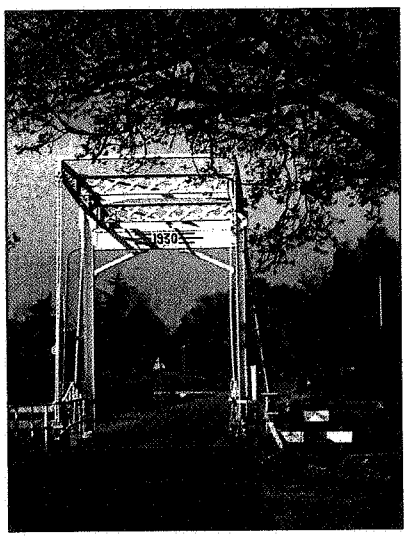
3. Stimuleren waterrecreatie en verbeteren recreatieve verbindingen

Regio West zet actief in op het stimuleren van recreatie op en langs het water. De bestaande recreatieve verbindingen worden verbeterd en uitgebreid. De recreatieve verbindingen tussen stad en land worden verbeterd, waardoor recreanten makkelijker de stedelijke kernen bereiken vanuit het landelijk gebied en omgekeerd. Vaarroutes moeten 'sluitend' worden gemaakt, dat wil zeggen dat routes volledig toegankelijk zijn en geen obstakels of geïsoleerde routes worden ontwikkeld.

Bij het ontwikkelen van routes wordt vooraf de behoefte van recreanten in kaart gebracht.

De routes lopen zowel over het water (kanoroutes, pleziervaartuigen, schaatsroutes) als over land (fiets-, wandel-, auto- en/of skeelerroutes). Van belang is dat het watersysteem op orde is, zodat op doorgaande routes de waterdiepte voldoet voor pleziervaartuigen. Hierbij vindt afstemming plaats met bestaande baggerplannen (van gemeenten en waterschappen).

Links: cultuurhistorisch waardevolle brug. Rechts: karakteristiek landschap bij Aduard

4. Waar mogelijk zichtbaar afkoppelen van hemelwaterafvoer

Het hemelwater dat wordt afgekoppeld van het vuilwaterriool, wordt deels zichtbaar afgekoppeld (zie ook thema waterketen). Hierdoor kunnen bewoners zien wat met het regenwater gebeurt, wat positief werkt voor het bewust omgaan met water. Het zichtbaar afkoppelen dient op aantrekkelijke manier te worden uitgevoerd (zie foto bij thema waterketen). Beheer en onderhoud is een belangrijk aandachtspunt, er worden geen situaties gecreëerd waar het onderhoud slecht uitvoerbaar is.

5. Vismigratie mogelijk maken per stroomgebied

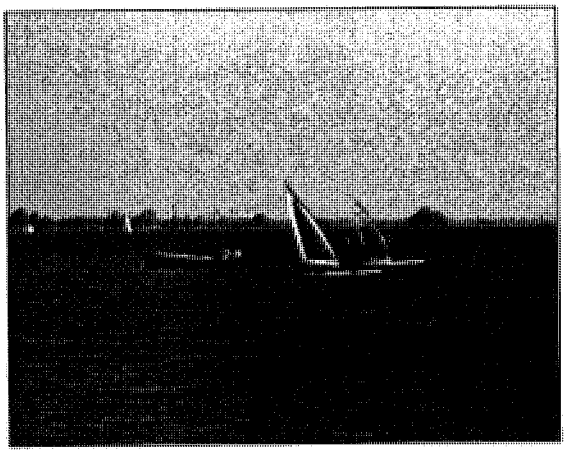
Vismigratie wordt mogelijk gemaakt door per stroomgebied de knelpunten voor vissen op te heffen. Dit gebeurt door het aanleggen van vistrappen langs stuwen en door geen nieuwe barrières voor vissen op te werpen.

Verbetering van de vismigratie gebeurt in overleg met de Hengelsportfederatie Groningen – Drenthe. Ook wordt gebruik gemaakt van een studie naar vismigratie zoals momenteel door de Hengelsportfederatie wordt uitgevoerd.

Vistrappen zijn niet alleen functioneel voor de vissen, maar vergroten ook de belevingswaarde ter plaatse.

Links: een vistrap in het Dwarsdiep. Rechts: waterrecreatie

4.2.4 Waterorganisatie

Uitgangspunten

Het waterbeheer blijft betaalbaar en uitvoerbaar. Door een intensieve samenwerking vormen organisatorische grenzen niet langer belemmeringen in het operationeel waterbeheer. Er bestaat duidelijkheid over de taakverdeling in het waterbeheer, zowel intern als extern. Het waterbeheer wordt door de betrokken organisaties als collectieve verantwoordelijkheid beschouwd en als zodanig opgepakt.

Streefbeelden

1. Waarborgen haalbaarheid van maatregelen waterbeheer en -onderhoud
De maatregelen die voortvloeien uit het waterplan dienen qua kosten en uitvoerbaarheid realistisch te zijn. Dit betekent dat de kosten van de maatregelen acceptabel moeten zijn. Ook wordt bij de uitvoering van maatregelen de praktische uitvoerbaarheid van het onderhoud voortdurend in het oog gehouden.

2. Eenduidige afspraken over waterbeheer en taakverdeling
De bestaande onduidelijkheid over de verantwoordelijkheden in het waterbeheer, vooral in het stedelijk gebied, worden opgeheven. Dit betekent dat heldere en eenduidige normen worden opgesteld voor de grens tussen afwatering en ontwatering.

Voorstel: de grens tussen afwatering en ontwatering wordt gelegd bij een maatgevende afvoer van 50 liter per seconde. Alle wateren waar de maatgevende afvoer groter is dan 50 l/s vallen onder afwatering, is de afvoer kleiner dan valt het onder ontwatering.

Alle afwaterende watergangen komen in onderhoud en beheer bij het waterschap, de gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ontwaterende watergangen. Indien dit leidt tot overdracht van watergangen, worden hier per watergang op korte termijn afspraken over gemaakt.

Bij het ontwikkelen van nieuwe stedelijke gebieden worden afspraken over waterbeheer en onderhoud vastgelegd. De afspraken worden gemaakt in het kader van het overleg dat plaatsvindt tussen waterschappen en gemeenten voor de watertoets.

3. Afspraken maken over kosten van aanleg, onderhoud en afkoppelen
De kosten van de aanleg van de waterstructuur is voor rekening van de kostenveroorzaker, vaak de gemeente of een projectontwikkelaar. Deze kosten worden doorberekend via de grondprijs aan de nieuwe gebruikers. Afspraken over kosten voor het onderhoud worden gemaakt volgens het criterium van afwatering of ontwatering (zie boven). Op dit onderwerp wordt nader ingegaan in paragraaf 2.2.4.

Over de kosten van afkoppelen worden nadere afspraken gemaakt. Onderzocht moet worden wie de extra kosten voor het afkoppelen moet dragen, indien het veroorzakersprincipe wordt gehanteerd zou dit de gemeente zijn. Dit betekent echter dat de kosten voor zowel de aanleg van regenwaterriolen als de benodigde aanpassingen aan het watersysteem in stedelijk gebied voor kosten van de gemeente komen. De waterschappen dragen via een stimuleringsregeling wel bij aan de kosten voor afkoppelen. Ook dient onderzocht te worden of de rioolheffing gebruikt kan worden voor de extra kosten voor afkoppelen.

4. Water bestemmen als water in bestemmingsplan
Bij het herzien van bestemmingsplannen wordt water nadrukkelijk benoemd en ook vastgelegd als water, voor zover het water van belang is voor het goed functioneren van het waterhuishoudkundig systeem (geldt vooral voor schouwsloten en hoofdwatergangen). Dit voorkomt dat water in een later stadium wordt gedempt.

Bij het opstellen van bestemmingsplannen vindt afstemming plaats van gemeentelijk beleid met beleid op het gebied van water van provincie, waterschappen en het rijk .

Het water komt bij voorkeur in eigen beheer van gemeente of waterschap, zodat onderhoud optimaal kan worden uitgevoerd. Indien het water in nieuwe stedelijke gebieden in beheer komt bij particulieren, worden middels de koopakte voorwaarden gesteld aan het onderhoud van het water.

5. Creëren van duidelijk aanspreekpunt voor de burger
Er wordt één duidelijk aanspreekpunt per gemeente gerealiseerd voor vragen en klachten over water en waterbeheer. Dit aanspreekpunt heeft een loketfunctie, zodat mensen op één locatie terecht kunnen met hun vragen. Via het 'waterloket' wordt de vraag uitgezet bij de verantwoordelijke afdeling of organisatie.

6. Stimuleren communicatie en educatie over water
Het belang van water wordt actief uitgedragen op scholen en naar burgers toe. Hierdoor worden mensen meer bewust van het belang van water voor de mens en de natuur en krijgen mensen meer inzicht in de taken van de waterbeheerders.

De communicatie over water naar burgers is gericht op alle inwoners van de vier gemeenten. Educatie over water wordt gericht op scholieren en belangstellende volwassenen. Denk hierbij aan het opstellen van een communicatieplan, het maken van lespakketten over water voor scholieren of het verspreiden van informatie via een huis-aan-huis blad.

7. Doorvertalen en afstemmen lokaal beleid met provinciaal/ landelijk beleid
Deze watervisie is afgestemd op het huidige beleid van gemeenten, provincie, waterschappen en het rijk. Ook in de toekomst dient het lokaal waterbeleid te worden

afgestemd met bovenlokaal beleid. Dit betekent dat het waterplan ruimte laat voor flexibiliteit en inspelen op de meest actuele situatie. Het waterplan wordt daartoe regelmatig (elke vier jaar) geactualiseerd. Ook de nog op te stellen projectplannen (uitvoeringsplannen) worden per vier jaar geactualiseerd.

Literatuur

Bureau Middelkoop, 2003
Landschappelijk raamwerk Westerkwartier. In opdracht van Provincie Groningen.

De Straat milieuadviseurs, 2003
Emissieanalyse Groningen: Deelrapport Waterschap Noorderzijlvest. In opdracht van Waterschap Noorderzijlvest, maart 2003.

Gemeente Grootegast, 2000
Gemeentelijk Rioleringsplan Grootegast, planperiode 2000 – 2004. 5e concept.

Gemeente Leek, 2002
Gemeentelijk rioleringsplan Leek, planperiode 2002-2006. Vastgesteld door gemeenteraad d.d. 26 mei 2003.

Gemeente Marum, 2002
Gemeentelijk Rioleringsplan, periode 2002-2006. Concept, oktober 2002.

Gemeente Zuidhorn
Gemeentelijk Rioleringsplan II. Periode 2001-2006.

Grontmij, 2002
Westerkwartier Schoon! Plan van aanpak voor het haalbaarheidsonderzoek betreffende de verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit in het Westerkwartier.

Landinrichtingsdienst, 1989
Raamwerk voor landinrichting Zuidelijk Westerkwartier.

Landschapsbeheer Groningen, 1997
Poelen, dobben en petgaten in het Zuidelijk Westerkwartier. Een herstelplan op basis van een inventarisatie in 1996.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, 2001
De waterparagraaf, Handreiking water in bestemmingsplannen

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2001
Nederland Leeft met Water, Bestuurlijke notitie watertoets

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2000
Anders omgaan met water, Waterbeleid in de 21e eeuw.

Op weg naar een schoner Fryslân
Actieprogramma Regioteam diffuse bronnen Fryslân 2002-2004.

Provincie Fryslân, 2003
Deelstroomgebiedsvisie Fryslân 2050.

Provincie Groningen,
Provinciaal omgevingsplan Groningen.

Provincie Groningen, 1999
De waterkwaliteit in Groningen, deelgebiedsonderzoek Westerkwartier 1990-1994.
De waterkwaliteit in Groningen, deelgebiedsonderzoek Westerkwartier 1998.

Provincie Groningen, 2001
De leegte gekoesterd, Visie Westelijke Stadsrand Groningen.

Provincie Groningen, 2003
Inrichtingsplan Middag-Humsterland. Samen wonen en werken in een eeuwenoud cultuurlandschap.

Provincie Groningen, 2003
De toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen 2002.

Stuurgroep Regio West,
Gebiedsplan Regio West.

Stuurgroep Water 2000+, 2002
Over leven met water, stroomgebiedsvisie Groningen/ Noord- en Oost Drenthe.

Tauw, 2002
Baggerplan voor het bebouwde gebied van de gemeente Leek. In opdracht van gemeente Leek.

Waterschap Noorderzijlvest, 2003
Baggerbeleidsplan Waterschap Noorderzijlvest 2003-2013.

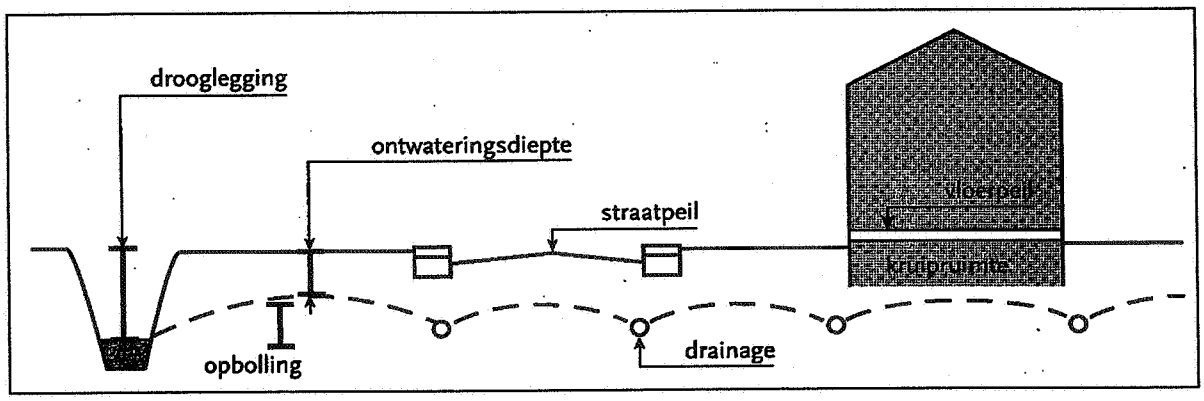
Waterschap Noorderzijlvest, 2003
Waterbeheerplan Noorderzijlvest 2003-2007.

Wetterskip Fryslân, 2003
Watersysteeemcluster Lauwers (Westerkwartier), verkennend onderzoek.

Verklarende woordenlijst

Afkoppelen	Regenwater van schone verharde oppervlakken niet naar de riolering afvoeren, maar gebruiken, afvoeren naar oppervlaktewater of infiltreren in bodem.
Afwatering	Transport van water via een waterlopenstelsel naar een lozingspunt, waar het water via een waterlopenstelsel het gebied uit wordt geleid.
Basisinspanning	Verplichting voor de gemeente om de vuiluitworp uit riooloverstorten met gemiddeld 50% te beperken ten opzichte van een referentiestelsel.
Berging	Ruimte om een overschot aan water (tijdelijk) op te slaan.
Boezem(water)	Watersysteem voor de afvoer/ aanvoer en berging van water.
Drooglegging	De afstand tussen het oppervlaktewaterpeil en het maaiveld (zie afbeelding in deze bijlage).
GGOR	Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime. De grond en oppervlaktewaterstand die voor een peilgebied als gewenst is bepaald onder afweging van de daaraan gestelde eisen van de aanwezige functies in dat gebied.
Grijswater	Water van mindere kwaliteit dan drinkwater, voor laagwaardige toepassingen in huishoudens of bedrijven, zodat verspilling van schoon drinkwater wordt voorkomen. Bijvoorbeeld water voor het toilet, wassen van de auto of koelwater.
IBA	Systeem voor de Individuele Behandeling van Afvalwater. Een kleine zuiveringsinrichting voor één of enkele percelen, waarbij ter plekke het afvalwater wordt gezuiverd zodanig dat het geloosd kan worden op het oppervlaktewater.
Infiltratie	Intreding van water in de bodem.
Keur	De waterschapskeur. Hierin zijn vastgelegd de gedoog- en onderhoudsverplichtingen, verbodsbepalingen voor eigenaren, gebruikers en uitvoerders van gronden, werken, en waterlopen.
Kwel	Het uittreden van grondwater aan het maaiveld of in waterlopen.
Legger	In de legger worden de onderhoudsverplichtingen en onderhoudsplichtigen aangewezen, op grond van de Waterschapswet.
MTR-norm	Maximaal Toelaatbaar Risico. Waarde die aangeeft bij welk blootstellingsniveau/ welke concentratie het risico voor mens, plant of dier maximaal toelaatbaar wordt geacht.
Ontwatering	De afvoer van water uit percelen over en door de grond en eventueel door kleine sloten en greppels naar het oppervlaktewater.
Ontwateringsdiepte	De afstand tussen de hoogste grondwaterstand tussen twee ontwateringsmiddelen (sloot, greppel) en het maaiveld (zie afbeelding in deze bijlage).

Peilbeheer	Het beheersen van waterstanden door bijvoorbeeld bemaling of stuwbediening.
Peilbuis	Algemene term voor een buis of soortgelijke constructie met een kleine diameter waarin een grondwaterstand c.q. stijghoogte kan worden gemeten.
RAK	Ruilverkaveling met Administratief Karakter.
Riooloverstort	Lozing van regenwater gemengd met rioolwater op het oppervlaktewater wanneer de bergingscapaciteit van het rioolstelsel wordt overschreden, tijdens regenval.
Schouw	Jaarlijkse controle op het onderhoud van watergangen en andere waterstaatsobjecten.
Verdroging	Schade aan land- en waternatuur als gevolg van te lage grondwaterstanden, vermindering van kwelstromen, het droogvallen van water of de aanvoer van gebiedsvreemd water.
VR- norm	Verwaarloosbaar Risico. Waarde die aangeeft bij welk blootstellingsniveau/ welke concentratie het risico voor mens, plant of dier verwaarloosbaar wordt geacht.
Waterketen	Het geheel van drinkwaterwinning, gebruik, riolering: 'al het water dat door buizen gaat'.
Watersysteem	Samenhangend geheel van waterlopen, zowel oppervlaktewater als grondwater.
Watertoets	Toetsing van de effecten van ruimtelijke plannen op het watersysteem.

Tabel Grondwatertrappen

Grondwatertrap	I	II	II*	III	III*	IV	V	V*	VI	VII	VII*
GHG (cm - mv)	20	10	25	15	30	50	25	35	60	100	160
GLG (cm - mv)	45	70	75	105	110	110	140	150	170	200	260

Bron: Handboek Bodem, Gt-indeling volgens Staring Centrum 1977-1988 (DLG, 1995).

A COMPANY OF

ROYAL HASKONING

Bijlage 1
Betrokken organisatie en personen

ROYAL HASKONING

Projectgroep

Stefan van Sloten	Gemeente Leek (projectleider)
Klaas Visser	Gemeente Leek
Anita Hazenberg	Gemeente Grootegast
Jan Polkerman	Gemeente Zuidhorn
Sije van Dijk	Gemeente Marum
Nico Rawee	Provincie Groningen
Gerard Zeemans	Waterschap Noorderzijlvest
Bram Hulsman	Wetterskip Lauwerswâlden (tot 1 jan 2004)
Jesler Kiestra	Wetterskip Fryslân (tot 1 jan 2004)
Johan Hager	Wetterskip Fryslân (na 1 jan 2004)
Cor de Graaf	Royal Haskoning (projectleider)
Tineke van der Schoor	Royal Haskoning
Claudia van Holsteijn	Royal Haskoning

Klankbordgroep

R. Huizing	Aktie '68/ Vereniging van Dorpsbelangen Kommerzijl
J.W. van Egten	Buurt- en belangenvereniging Briltil
D.J. van der Bos	Dorpsbelangen Noordhorn
K.J. Kuper	Dorpsbelangen Noordhorn
J.G.K. Drenth	Dorpsbelangen Boerakker/ Lucaswolde
A.C. van Spronsen	Dorpsbelangen Boerakker/ Lucaswolde
T. Vieregge	Dorpsbelangen Den Horn
J. Bakker	Dorpsbelangen Niekerk/Oldekerk/Faan
B. Groenveld	Dorpsbelangen Niezijl
F. Dijkstra	Dorpsbelangen Oldebert + Boer en Natuur ZWK
Bukammen	Dorpsbelangen Opende
G.R. Vries	Eendracht natuurvereniging
P. Steenbergen	Vereniging Dorpsbelangen Lettelbert
W.W. Slager	Dorpsbelangen Grootegast
J. ter Veer- van der Heide	Vereniging dorpsbelangen Oostwold
T.J. van der Wal	Eendracht natuurvereniging
M.J. Tefi-Dontje	Inwoner/ werkzaam bij gemeente Smallingerland
A. Datema v.d. Mei	Jachthaven Briltil
A.J. Brink	Jachthaven Camping De Waterwolf
M. de Jonge	Milieuadviescommissie
T. Dontje-Bruggink	Milieuadvies-commissie/Dorpsbelangen Grijpskerk
G.J. Smits	Milieufederatie Groningen
H.K. Postmus	Milieuraad Zuidhorn
H.J. de Boer	Milieuvereniging Zuidhorn
J. van der Veen	NLTO
P. Prins	NLTO
H. Posthumus	NLTO Zuidhorn
W.J. Bakker	NLTO Zuidhorn
M. Gorter	NLTO
J. Lise	NLTO
A. Wiersma	NLTO Zuidhorn
B. Wassink	P.B. Opende/ NLTO Grootegast
N. Boele	Staatsbosbeheer
F.A. Traa	Watersportcentrum Westerkwartier
J. Ottema	W.B.N.
J.C. Cnossen	Watersportbedrijf Cnossen Leekstermeer
A.J. Scheper	Hengelsportfederatie Groningen- Drenthe
C. Eleveld	Hengelsportfederatie Groningen- Drenthe
J. du Bois- Minholts	Noord Nederlandse Watersportbond
A.J. Drentje- Meijering	Adviescommissie gemeentelijk Milieubeleid Zuidhorn
H.J. de Boer	Adviescommissie gemeentelijk Milieubeleid Zuidhorn
R.A. Heringa	Stichting milieubeheer ZWK

A COMPANY OF

ROYAL HASKONING

Bijlage 2
Tabel 'de Watervisie omvat wel/ de Watervisie omvat niet'

Tabel 'de Watervisie omvat/ de Watervisie omvat niet'

'Omvat' betekent hier dat het genoemde aspect wordt opgenomen in de watervisie *of* dat beleidsafstemming plaatsvindt. Indien beleidsafstemming plaatsvindt, wordt dit expliciet genoemd in onderstaande tabel. Deze tabel is vastgesteld door de Stuurgroep Regio West en is kaderstellend voor het Waterplan Regio West.

De kolom 'thema' verwijst naar de vier thema's van het Waterplan. Eén aspect kan onder meerdere thema's vallen. De kolom 'categorie' verwijst naar de taak van de gemeenten ten aanzien van dit aspect. Een toelichting op de categorieën:

- *Actieve plicht*: Gemeente heeft duidelijke taak (wettelijke verplichting).
- *Passieve plicht*: Gemeente heeft duidelijke taak (wettelijke verplichting), maar hoeft geen actie te ondernemen. Voorbeelden: doorvertalen beleid, vastleggen bestemmingen.
- *Kans, facultatief*: Gemeente is niet wettelijk verplicht tot uitvoering, wordt gezien als kans.
- *Knelpunt, facultatief*: Gemeente is niet wettelijk verplicht tot uitvoering, wordt gezien als knelpunt.
- *Taak derden*: Gemeente heeft geen duidelijke taak of rol, wordt door anderen uitgevoerd.

DE WATERVISIE OMVAT:	Thema	Categorie
Het terugdringen van punt- en diffuse bronnen.	Watersysteem Waterketen	Actieve plicht
Inrichting en beheer van oevers .	Watersysteem Waterbeleving	Actieve plicht
Berekenen van de stedelijke wateropgave en reserveren van ruimte.	Watersysteem Waterorganisatie	Actieve plicht
Watertoets en waterparagraaf.	Watersysteem Waterketen Waterorganisatie	Actieve plicht
Uitvoeren van de waterschapskeur (beleidsafstemming).	Watersysteem	Passieve plicht
Initiëren en begeleiden van projecten in het kader van het SGB Gebiedsplan Regio West (beleidsafstemming).	Watersysteem	Actieve plicht
Afstemming gemeentelijk beleid op beleid waterschap, rijk en provincie.	Watersysteem Waterketen Waterbeleving	Passieve plicht
Doorvertaling beleid provincie, waterschap, rijk in bestemmingsplannen.	Watersysteem Waterketen Waterbeleving	Passieve plicht
Gemeentelijke waterbodems: baggeren en saneren (beleidsafstemming).	Watersysteem	Actieve plicht
Het gebruik van de waterkansenkaart.	Watersysteem Waterorganisatie	Kans, facultatief
Watervisie Lauwersmeer (beleidsafstemming).	Watersysteem Waterbeleving	Kans, facultatief
Landschappelijk raamwerk Westerkwartier en LOP Westerkwartier (beleidsafstemming).	Watersysteem Waterbeleving	Kans, facultatief
Identiteitsstudie Aduard (beleidsafstemming).	Watersysteem Waterbeleving	Kans, facultatief
PURE (Interreg 3b), ontwikkeling stadsranden (beleidsafstemming)	Watersysteem Waterbeleving	Kans, facultatief

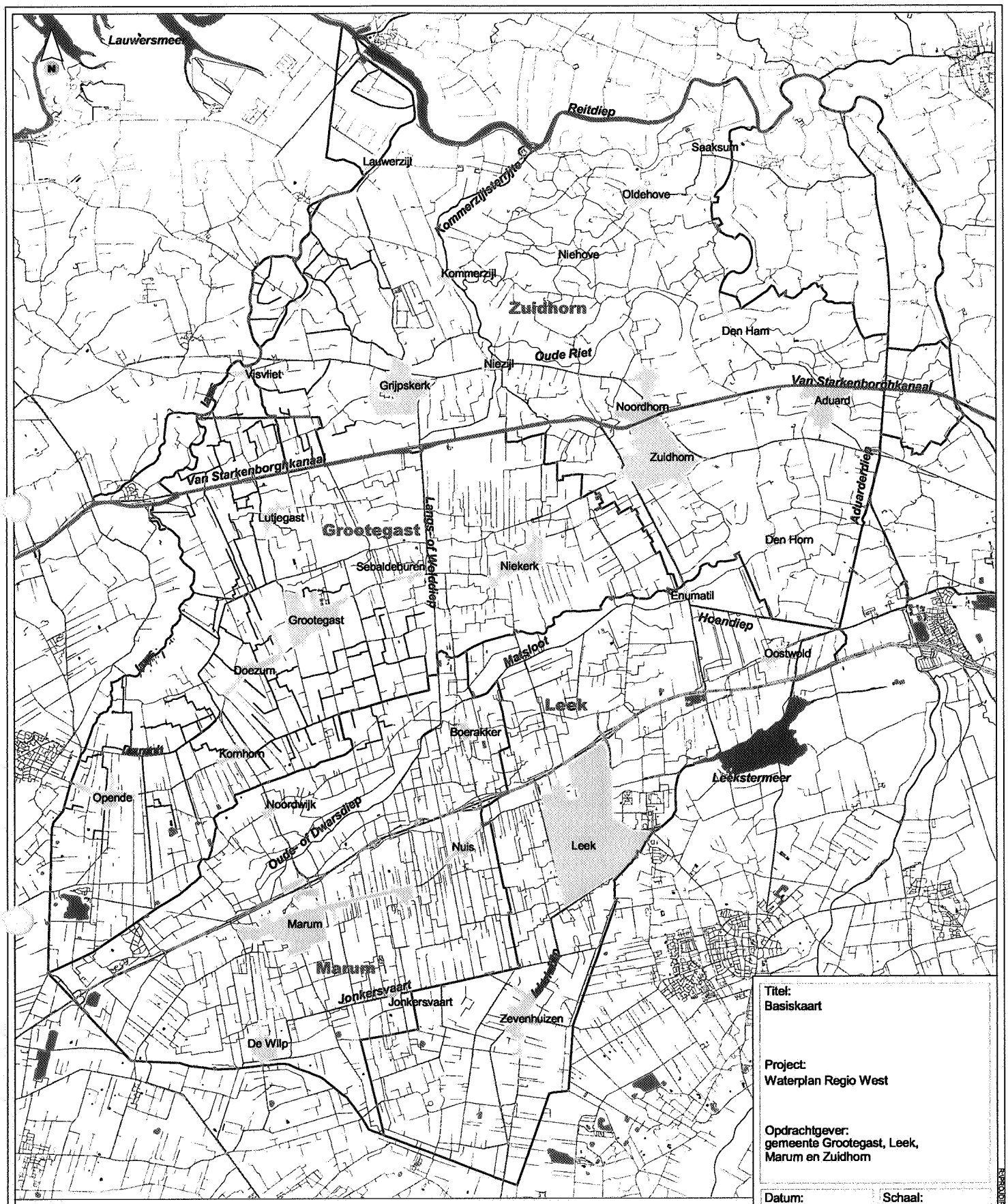
DE WATERVISIE OMVAT:	Thema	Categorie
Westerkwartier Schoon (beleidsafstemming).	Watersysteem	Kans, facultatief
Wateroverlast in natte perioden als gevolg van verdwijning veerkracht uit het watersysteem (toename gecultiveerd oppervlak).	Watersysteem	Knelpunt, actieve plicht
Wateroverlast in natte perioden als gevolg van onvoldoende ruimte voor het tijdelijk bergen van water.	Watersysteem	Knelpunt, actieve plicht
In het stedelijk gebied is op een aantal plaatsen sprake van wateroverlast na hevige regenbuien, omdat de riolering onvoldoende capaciteit heeft.	Watersysteem	Knelpunt, actieve plicht
De oppervlaktewaterkwaliteit voldoet op veel plaatsen niet aan de landelijke normen (MTR). De concentraties nitraat, fosfaat, zware metalen en PAK's zijn te hoog. Deze stoffen zijn afkomstig uit de landbouw, rwzi's, huishoudelijke lozingen en riooloverstorten. Ook het grondwater voldoet niet aan de normen, met name de concentraties nitraat en fosfaat zijn te hoog.	Watersysteem	Knelpunt, actieve plicht
Water is nog niet altijd vastgelegd in bestemmingsplannen, dit zou wel moeten zodat het water beter beschermd is bij toekomstige ontwikkelingen.	Watersysteem	Knelpunt, actieve plicht
Aandachtspunt is het onderhoud van water in stedelijk gebied, met name de toegankelijkheid en kosten zijn van belang.	Watersysteem	Knelpunt, actieve plicht
Rioleringsbeheer (gemeentelijk rioleringsplan en Wet milieubeheer, inclusief waterkwaliteitsspoor) (beleidsafstemming).	Waterketen	Actieve plicht
Vastleggen van bestemmingen milieubeschermingsgebieden (beleidsafstemming).	Waterketen Waterbeleving	Actieve plicht
Gemeentelijke waterbodems: baggeren en saneren (beleidsafstemming).	Waterketen Waterbeleving	Actieve plicht
Westerkwartier Schoon (beleidsafstemming).	Watersysteem Waterketen	Kans, facultatief
Vergunningen Wet verontreiniging oppervlaktewater.	Watersysteem	Passieve plicht
In de vier gemeenten komen regelmatig overstorten voor van het rioolstelsel. De gemeenten voldoen op dit moment niet aan de zogenaamde 'basisinspanning', waarbij de vuiluitworp uit het rioolstelsel uiterlijk in 2005 tot een bepaald niveau moet zijn teruggedrongen. Alle gemeenten gaan verharde oppervlakken afkoppelen van het rioolstelsel om de overstorten terug te dringen, hiermee wordt de basisinspanning in 2005 naar verwachting gehaald.	Waterketen	Knelpunt, actieve plicht
De relatie tussen cultuurhistorische waarden enerzijds en water anderzijds is onvoldoende duidelijk.	Waterbeleving	Kans, facultatief
Het vaarnetwerk is onvoldoende ontsloten. De geringe vaardiepte als gevolg van achterstallig baggeronderhoud is een duidelijk knelpunt.	Waterbeleving	Kans, facultatief
Goede recreatieve vaarverbindingen met de stad Groningen en Friesland ontbreken.	Waterbeleving	Kans, facultatief
De afstemming tussen natuur en recreatie is een aandachtspunt.	Waterbeleving	Kans, facultatief
Educatie over water is van belang, zowel gericht op scholieren als volwassenen.	Waterorganisatie	Kans, facultatief
De grens tussen ontwatering en afwatering is onduidelijk, met name in het stedelijk gebied, terwijl dit wel consequenties heeft voor het waterbeheer.	Waterorganisatie	Knelpunt, facultatief
De samenwerking tussen overheden onderling is niet optimaal.	Waterorganisatie	Knelpunt, facultatief
De burger weet niet wie waarvoor verantwoordelijk is en waar hij terecht kan met vragen of klachten.	Waterorganisatie	Knelpunt, facultatief

DE WATERVISIE OMVAT NIET	Thema	Categorie
Opstellen van een waterplan met uitvoeringsmaatregelen.	Watersysteem Waterketen Waterbeleving Waterorganisatie	Actieve plicht
Baggerplan waterschap.	Watersysteem	Taak derden
Peilbesluit.	Watersysteem	Passieve plicht
Bescherming drinkwatergebieden (grondwateronttrekking) 25-jaarszone.	Watersysteem	Taak derden
Waterberging in polder De Dijken.	Watersysteem	Taak derden
Vergunningen Wet verontreiniging oppervlaktewater.	Watersysteem	Taak derden
Lozingenbesluit open teel Wvo.	Watersysteem	Taak derden
In droge perioden wordt water aangevoerd ten behoeve van de landbouw. Dit water heeft een afwijkende waterkwaliteit, met negatieve gevolgen voor de natuur.	Watersysteem	Taak derden
Het waterbeheer is onvoldoende afgestemd op de geldende functies in het gebied.	Watersysteem	Taak derden
Door het gevoerde peilbeheer wordt veel kwel uit het gebied afgevangen, waardoor minder schone kwel beschikbaar is voor natuurgebieden.	Watersysteem	Taak derden
De grondwaterstand is vaak niet afgestemd op de beoogde natuurdoelen in het gebied. Door het peilbeheer in de omgeving van natuurgebieden, wordt kwel weggevangen waardoor verdroging ontstaat van de natuurgebieden.	Watersysteem	Taak derden
Het huidige peilbeheer heeft een laag winterpeil en een hoog zomerpeil, dit is niet natuurlijk.	Watersysteem	Taak derden
Het 'rondpompen' van water in droge perioden vanuit de Friese boezem en uit het Leekstermeer, heeft eveneens een negatieve invloed op de waterkwaliteit.	Watersysteem	Taak derden
Vergunningen Wet verontreiniging oppervlaktewater.	Waterketen	Taak derden
Lozingenbesluit open teel Wvo.	Waterketen	Taak derden
Baggerplan Waterschap.	Waterketen Waterbeleving	Taak derden
De natuurwaarden staan onder druk, zowel binnen als buiten de EHS, als gevolg van vermesting, verdroging en verzuring. De gewenste natuurdoeltypen worden hierdoor vaak niet gehaald.	Waterbeleving	Knelpunt, Taak derden

A COMPANY OF

ROYAL HASKONING

Figuren

Titel:
Basiskaart

Project:
Waterplan Regio West

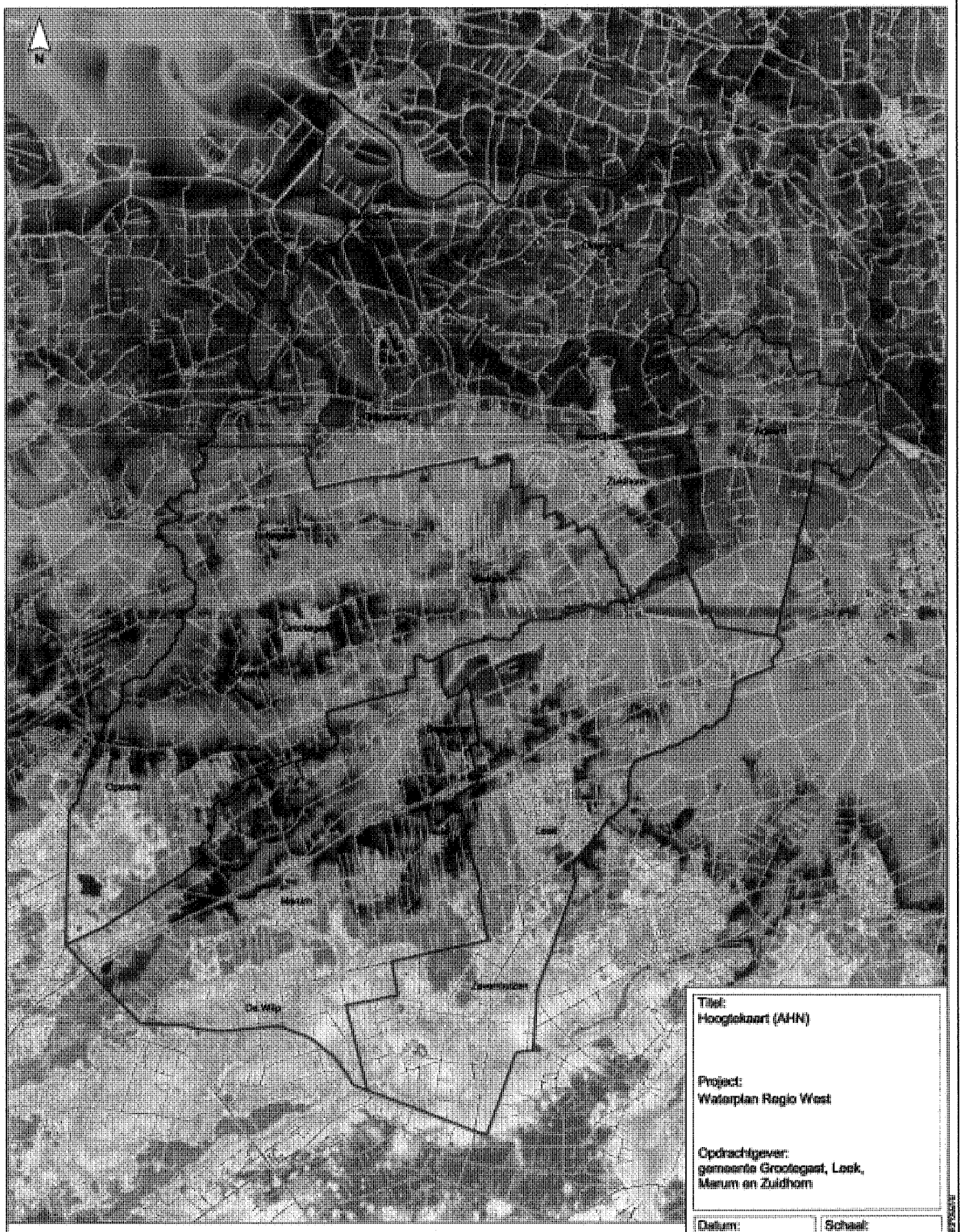
Opdrachtgever:
gemeente Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn

Datum:
24-10-2003

Schaal:
1:85000

Figuur:
1

ROYAL HASKONING
HASKONING NEDERLAND B.V. IS A COMPANY OF ROYAL HASKONING

Titel:
Hoogtekaart (AHN)

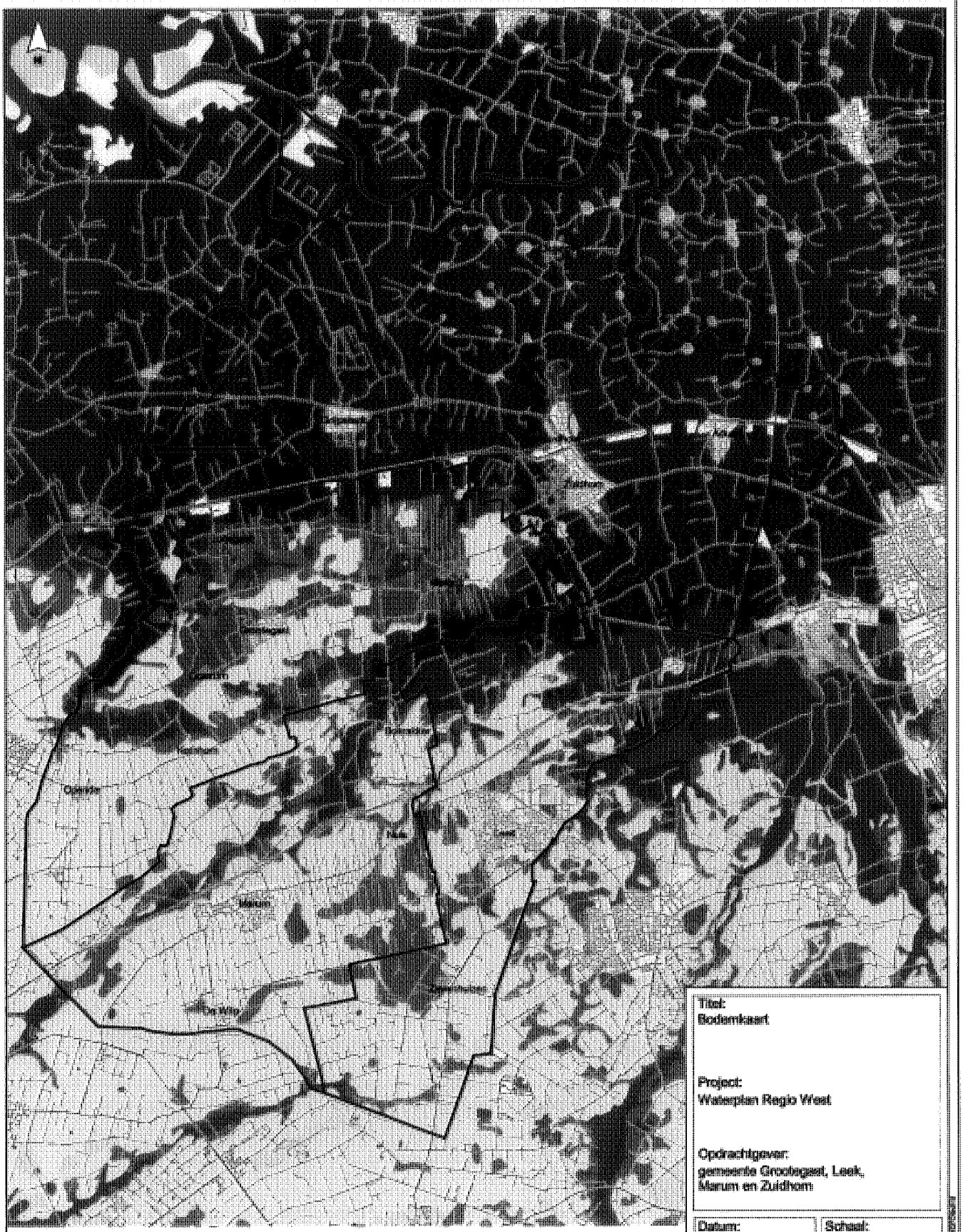
Project:
Waterplan Regio West

Opdrachtgever:
gemeente Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn

Datum:	Schaal:
24-10-2003	1:140000

Figuur:
2

ROYAL HASKONING

Titel:
Bodemkaart

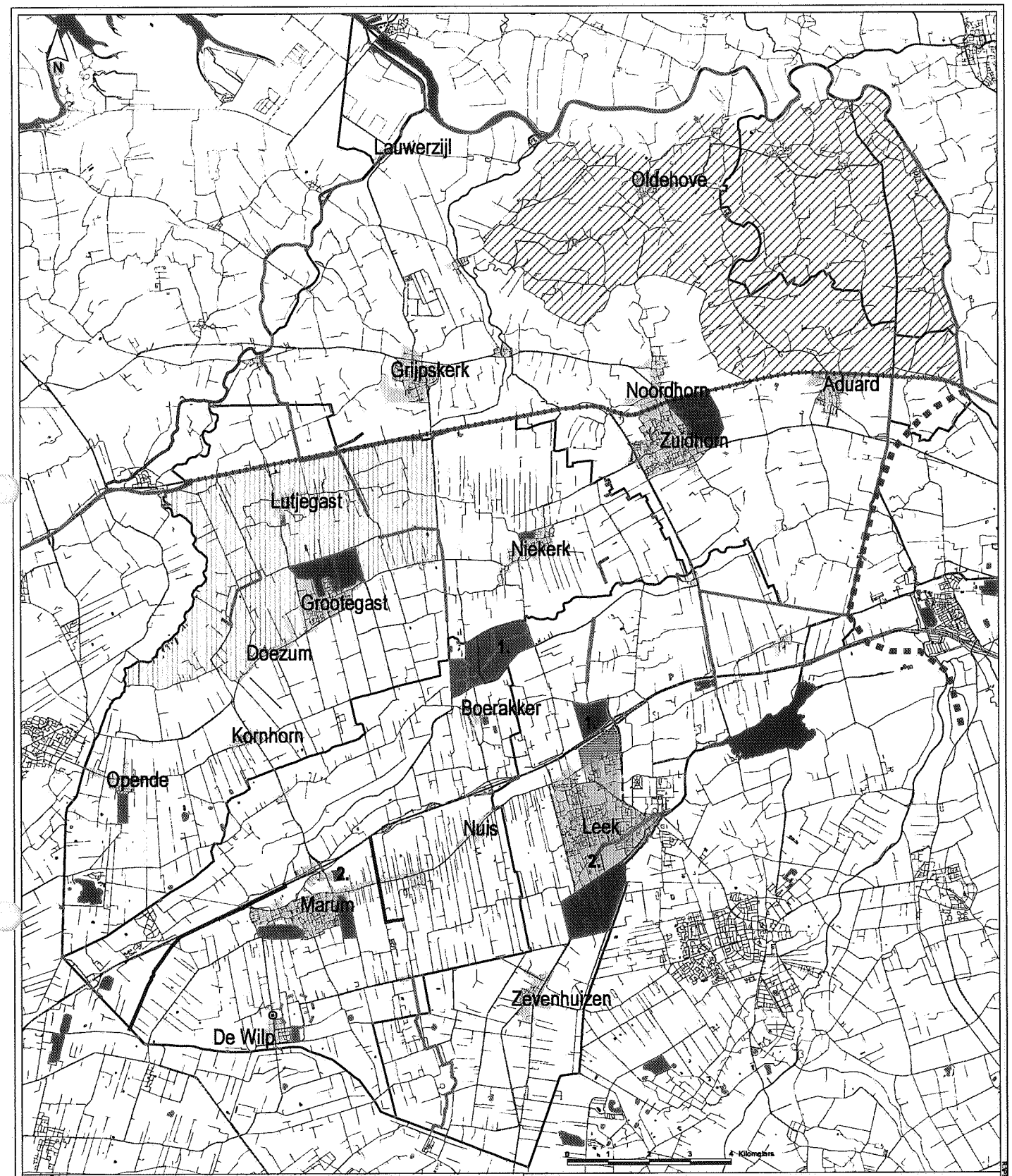
Project:
Waterplan Regio West

Opdrachtgever:
gemeente Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn

Datum:	Schaal:
24-10-2003	1:140000

Figuur:
3

ROYAL HASKONING

Verbindingszones EHS

vastgesteld trace — voorkeurstrace

Projecten en Ontwikkelingen

- Sluiten RWZI De Wilp
- Uitgraven Jonkersvaart
- Verbreden van Starkenborgkanaal
- Verhogen kaden Visvlietердiep en Lauwers
- Verbinding Dentse beken - Waddenzee
- Belvedere Middag Humsterland
- Landinrichting Lutjegast-Doezum
- Aanleg ecologische verbindingszone Traansterwijk

Waterberging

1. Bergingspolder de Dijken
2. Verbreden Molenkanaal met bergingsvijvers
- Baggeren Leekster Hoofddiep

Uitbreidingen

- **Woongebied**
- **Bedrijventerrein**
  1. Bedrijventerrein Leeksterhout-Noord
  2. Bedrijventerrein de Poort
- Afkoppelen daken industriepark

Titel:
Projecten en Ontwikkelingen

Datum: 17-11-2003

Schaal: 1:140000

Figuur: 4

Project:
Waterplan Regio West

Opdrachtgever:
gemeente Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn

ROYAL HASKONING
HASKONING NEDERLAND B.V. IS A COMPANY OF ROYAL HASKONING

3.6 Klimaatverandering

Verwacht wordt dat het klimaat door opwarming van de aardbol de komende decennia zal veranderen (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2000 en 2001). Die verandering zal zich naar verwachting uiten in nattere winters, drogere zomers en een stijgende zeespiegel. Dit betekent dat rekening gehouden moet worden met het vaker voorkomen van een extreem grote wateraanvoer en een extreem kleine wateraanvoer.

In het rapport Waterbeheer 21^{e} eeuw worden drie scenario's onderscheiden: respectievelijk een laag, midden en een hoog scenario. In alle scenario's is in de toekomst sprake van grotere neerslag, het vaker voorkomen van extreme situaties (zoals meer neerslag in een korte periode) en van zeespiegelrijzing. De afgelopen eeuw is de zeespiegel al 20 centimeter gestegen, naar verwachting zal de stijging in de toekomst groter zijn. Hoewel de wetenschappers er nog geen overeenstemming over hebben bereikt, is de gemiddelde verwachting een stijging van 60 cm de komende eeuw (midden scenario tot 2100). Bovendien wordt een bodemdaling verwacht en een toename van de neerslag in de winter met circa 6% tot 2050 en 12% tot 2100. In de zomer wordt een toename van de intensiteit van regenbuien verwacht met 10% in 2050 en 20% in 2100.

Knelpunten
Als gevolg van de grotere neerslag, zeespiegelrijzing en bodemdaling zal het steeds moeilijker worden om de overtollige neerslag op zee te lozen. Immers, de gelegenheid om te spuien onder vrij verval wordt steeds korter, omdat het peilverschil tussen zee en boezem steeds kleiner wordt. Door de grotere neerslagintensiteit zullen riooloverstortingen vaker voorkomen en neemt de kans op wateroverlast toe. De daling van de bodem vergroot de kans op wateroverlast nog verder.

BIJLAGE 6 Houtsingelhoofdstructuur: Visie en Spelregels

Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier

Deel I Visie

Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier Groningen
Deel 1, Visie

Eindrapport

Opdrachtgever:

Stuurgroep West-Groningen

Martinikerkhof 12

9712 JG GRONINGEN

Tel.: 050-3164911 Fax.: 050-3164439

Opdrachtnemer:

Eelerwoude Ingenieursbureau B.V. Noord

Venekoterweg 56

8431 HH OOSTERWOLDE (FR)

Tel.: 0516 - 523062 Fax: 0516 - 523316

e-mail: noord@eelerwoude.nl

http://www.eelerwoude.nl

Project nr. 915-1

Opgesteld door	***Gecontroleerd***	***Datum***
Francien van Gils	Randy Leeper Sandra Gerritsen	18 april 2005
Gewijzigd d.d. 19 augustus 2005		

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting

1. Inleiding 1
   1.1 Aanleiding 1
   1.2 Doelstelling 1
   1.3 Product 1
   1.4 Kader en proces 1

2. Landschapsanalyse 3
   2.1 Landschappelijke hoofdstructuur 3
   2.2 Landschappelijke karakteristieken 3
   2.3 Landschappelijke verschillen 4

3. Beleid en ontwikkelingen 5
   3.1 Bestaand beleid 5
   3.2 Autonome ontwikkelingen 5
   3.3 Herziening gebiedsplan Groningen 5

4. Houtsingels in het zwk 6
   4.1 Inleiding 6
   4.2 Houtsingelstructuur 6
   4.3 Waardering 7
   4.4 Kansen en knelpunten 8

5. Visie op hoofdlijnen 10
   5.1 Algemene uitgangspunten 10
   5.2 Verschillen per deelgebied 10
   5.3 Opgaven per deelgebied 10
   5.4 Nuanceverschillen en opgaven 11

6. Uitwerking per deelgebied 13
   6.1 Deelgebieden 13
   6.2 Opgave per deelgebied 13

Literatuurlijst

BIJLAGEN

Kaart 1. Landschappelijke hoofdstructuur
Kaart 2. Landschappelijke karakteristieken
Kaart 3. Landschappelijke verschillen
Kaart 4. Bestaand beleid
Kaart 5. Gebiedsplan Groningen
Kaart 6. Houtsingelstructuur
Kaart 7. Waardering houtsingelstructuur
Kaart 8. Verschillen per deelgebied
Kaart 9. Opgaven per deelgebied

TABELLEN

Tabel 1. Houtsingeldichtheid per gebied in het Zuidelijk Westerkwartier
Tabel 2. Mate van kroonsluiting van de houtsingels in 1990 en 2000 in gebieden van het Zuidelijk Westerkwartier
Tabel 3. Singelsortiment
Tabel 4. Kenmerken
Tabel 5. Stappen tot visie en spelregels
Tabel 6. Nuanceverschillen en opgaven per deelgebied

SAMENVATTING

Deel I en II

Deze rapportage bestaat uit een Visie (deel I) en Spelregels (deel II) op de houtsingelhoofdstructuur. De houtsingelhoofdstructuur die in 1989 voor het Zuidelijk Westerkwartier (ZWK) is opgesteld, is in 2004 herzien en verder geoptimaliseerd.

De landschappelijke kwaliteit van het Zuidelijk Westerkwartier wordt in sterke mate bepaald door de kleinschalige afwisselende houtsingelstructuur, die van het Zuidelijk Westerkwartier een geliefd gebied maakt om in te wonen, te werken en te recreëren.

De landbouw heeft daarentegen de wens tot schaalvergroting van het landschap. Dat leidt tot spanningen ten aanzien van de landschappelijke kwaliteit. Daarnaast is de kroonsluiting van de houtsingels de laatste jaren sterk afgenomen, waardoor minder aaneengesloten singels zijn ontstaan (gaten in de singels). Herstel van de singels door het opvullen van de gaten is van wezenlijk belang om de singels niet verder te doen aftakelen. De lengte aan houtsingels is de laatste jaren over het algemeen wel gelijk gebleven.

Bovengenoemde situatie en ontwikkelingen leiden tot de volgende hoofddoelstelling voor de houtsingelhoofdstructuur: het veiligstellen en ontwikkelen van de kwaliteiten en identiteiten van het singellandschap in het Zuidelijk Westerkwartier, en dan met name de singelstructuren en -patronen.

Daarnaast gelden de volgende doelstellingen:
- § Het streven is de huidige singelkwaliteit (lengte, oppervlakte) voor het gehele Zuidelijk Westerkwartier minstens op gelijk peil te houden.
- § Als het landschap dit toestaat wordt tevens invulling gegeven aan de gewenste schaalvergroting voor de landbouw.

Bij deze singelstructuren en -patronen van het singellandschap gaat het om het ruimtelijk-landschappelijk beeld dat de singels vormen. De huidige landbouwkundige situatie of de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw zijn niet afzonderlijk onderzocht, evenals de natuur- en ecologische waarden, de vitaliteit en de onderhoudstoestand van de singels in het gebied. Er is hierbij gebruik gemaakt van bestaande gegevensbronnen.

De houtsingelhoofdstructuur heeft betrekking op het gehele ZWK. Naast de gasten, waar zich het grootste deel van de singels bevindt, betreft dit ook de beekdalen en de heide- en hoogveenontginningen. De singels leveren namelijk een belangrijke bijdrage aan de totale landschapsstructuur van het hele gebied.

Onder een singel wordt verstaan: een bomen- en of struikenrij, die altijd langs een beek of sloot ligt of langs perceelsscheidingen ligt. Een singel kan bestaan uit een aaneengesloten rij bomen zonder ondergroei of met ondergroei, maar ook delen van bomenrijen. Wegbeplantingen langs doorgaande openbare wegen vallen in principe buiten de definitie van houtsingel. Ook erfbeplantingen behoren hier niet toe.

Ten behoeve van het project is een projectgroep samengesteld, die gevormd wordt door de vier gemeenten Marum, Leek, Grootegast en Zuidhorn en de provincie Groningen. Een beslissingsbevoegde stuurgroep bestaat uit de bestuurders van de betrokken gemeenten, provincie en waterschap. De begeleidingscommissie Landschapselementen Zuidelijk Westerkwartier heeft een toetsende rol in het project. Hierin hebben onder andere zitting vertegenwoordigers uit de georganiseerde en ongeorganiseerde landbouw, de gemeenten, Agrarische Natuurverenigingen, Waterschappen, Landschapsbeheer Groningen, Stichting Milieubeheer Westerkwartier, Provincie en DLG.

Deel I, Visie

De houtsingelstructuur van het Zuidelijk Westerkwartier varieert op lokale schaal. De oorspronkelijke en huidige landschappelijke karakteristieken kunnen verschillen, maar ook zijn verschillen in ontwikkeling en beleid binnen het gebied te onderscheiden. Deze verschillen zijn het vertrekpunt voor de wijze waarop wordt omgegaan met de ontwikkeling en instandhouding van de houtsingelhoofdstructuur.

Het ZWK is ingedeeld in deelgebieden op basis van landschappelijke verschillen. Hierbij is ondermeer gebruik gemaakt van gegevens over de hoeveelheid singels in een gebied en de dichtheid van de singels (o.a. mate van kroonsluiting en ondergroei). Dit heeft geleid tot een indeling in besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur, halfopen en meer open gebieden met restanten van singels of open gebieden met nauwelijks singels.

Tevens zijn per deelgebied de ontwikkelingen en het beleid in kaart gebracht. In het Provinciaal Omgevingsplan (2000) worden onder andere gebieden met de hoofdfunctie landbouw, gebieden ten behoeve van ontwikkeling van natuur en gebieden met landbouw in gaaf landschap of met belangrijke natuurwaarden en stedelijke uitbreidingen onderscheiden.

Deze verschillen per deelgebied hebben geleid tot verschillende manieren (opgaven) hoe met de houtsingelhoofdstructuur zal worden omgegaan. Er wordt onderscheid gemaakt in:

Behoud (en herstel)
Dit zijn vooral de besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur en singelreservaatsgebieden. Gebieden waar met name behoud van singels aan de orde is en waar plaatselijk herstel nodig is.

Herstel (en behoud)
Dit zijn met name gebieden waar herstel van bestaande singels gewenst is. Gebieden waar bijvoorbeeld veel gaten in de singels zijn gevallen, die door tussenplanten kunnen worden opgevuld.

Omvorming t.b.v. landbouw
Gebieden waar de hoofdfunctie landbouw is, en waar aan verplaatsing van singels meer ruimte wordt geboden dan in behoud- en herstelgebieden.

Omvorming t.b.v. natuur
Gebieden op de overgang van gast naar beekdal, die grenzen aan natuurontwikkelingsgebieden. Gebieden waar gestreefd wordt naar een hoge ecologische diversiteit in en tussen de singels.

(Her)ontwikkeling
Gebieden waar veel nieuwe ontwikkelingen spelen, en waar realisatie van nieuwe sterke landschapsstructuren gewenst is.

Passief beheer
Gebieden waar openheid gewenst is, zoals in polders en weidevogelgebieden. De singels mogen hier verdwijnen.

Deel II, Spelregels

Deel II bevat algemene spelregels ten aanzien van rooien, compensatie, herplant, coupures, en specifieke spelregels per deelgebied.

De opgaven uit de visie leiden tot verschillende spelregels. De spelregels komen in hoofdlijnen bij deelgebieden met eenzelfde opgave overeen, maar kunnen afhankelijk van de huidige situatie afwijken per deelgebied.

De HSHS bestaat naast de spelregels per deelgebied uit een spelregelkaart waarop bijzondere singels zijn aangegeven. Deze singels moeten planologisch beschermd worden. Door niet alle singels op kaart vast te leggen ontstaat enige flexibiliteit ten aanzien van rooien en compensatie van singels.

Een belangrijk uitgangspunt voor de spelregels is, dat de singelkwantiteit bewaakt wordt. De spelregels geven aan of een singel in een bepaald gebied wel of niet gerooid mag worden, en de wijze en de mate van compensatie. De singelkwaliteit (o.a. mate van kroonsluiting, structuur, ondergroei, leeftijd) is in een streefbeeld vertaald en niet in spelregels, omdat het hierbij gaat om onderhoud en beheer. Door middel van de sortimentskeuze en de breedte van de nieuwe singels wordt echter wel gestreefd om de singelkwaliteit te verbeteren.

Tevens is een belangrijk uitgangspunt, dat rooien altijd rechtstreeks gekoppeld is aan een compensatieverplichting. Deze regel geldt niet voor die gebieden waar de opgave 'passief beheer' van toepassing is. Het streven is immers om de singelkwantiteit (lengte, oppervlakte) voor het gehele ZWK minstens gelijk te houden.

Algemene spelregels zijn onder andere:
- Voor het rooien van een singel moet altijd een kapvergunning worden aangevraagd.
- Rooien is mogelijk binnen de voorgeschreven maximale perceellengte en –breedte.
- Rooien is niet mogelijk bij de apart op kaart aangeduide bijzondere singels en in singelreservaatsgebieden. Ook enkele beeldbepalende bomen mogen niet gerooid worden.
- Compensatie kan via herplant op basis van lengte-kroonprojectie of door betaling van een financiële vergoeding.
- Herplant vindt in principe altijd plaats voor het rooien van een singel. De nieuw aan te leggen singels hebben een minimale breedte van twee meter en bestaan uit een inheems assortiment dat uit boom en struikvormers bestaat.
- Het maken van coupures in singels is toegestaan, volgens bepaalde spelregels. Coupures bieden de landbouw de mogelijkheid om rond te rijden. Het maken van coupures valt onder rooien en moet altijd worden gecompenseerd.

Per opgave gelden de volgende spelregels:

Behoud en herstel
- Maximale perceelslengte x breedte= 300 x75 en 225 x120 meter.
- Compensatie in het deelgebied zelf.
- Coupures maximaal 15 meter breed.

Omvorming t.b.v. natuur
- Maximale perceelslengte x breedte=
- 300 x120 en 225 x150 meter.
- Compensatie in het deelgebied zelf, compensatie van dwarssingel in lengtesingel 75%.
- Coupures maximaal 15 meter breed.

Omvorming t.b.v. landbouw
- Maximale perceelslengte x breedte=
- 300x250 meter.
- Compensatie binnen (100%)en buiten het deelgebied (75%).
- Coupures maximaal 30 meter breed.

(Her)ontwikkeling
- Maximale perceelslengte x breedte=
- 300x180 meter.
- Compensatie binnen het deelgebied, aansluitend aan bestaande structuren.
- Coupures maximaal 15 meter breed.

Passief beheer
- Ten aanzien van perceelslengte en –breedte en coupures zijn er geen beperkingen.

Met deze werkwijze is een systeem ontstaan dat gebaseerd is op de landschappelijke kwaliteiten van het gebied, maar dat ook enige flexibiliteit biedt ten aanzien van het rooien van singels.
In ontwikkelingsgebieden ten behoeve van landbouw is bijvoorbeeld meer ruimte voor het rooien van singels dan in behoud- en herstelgebieden. Door de compensatieverplichting kan worden bereikt dat in het gebied waar dat het meest nodig is herstel kan worden gepleegd en meer aaneengesloten singels ontstaan.

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In 1989 is voor het Zuidelijk Westerkwartier een houtsingelhoofdstructuur vastgesteld, in het kader van het Raamwerk Zuidelijk Westerkwartier. Deze houtsingelhoofdstructuur is in de huidige bestemmingsplannen buitengebied overgenomen en wordt gebruikt als toetsingskader voor bijvoorbeeld kapaanvragen.

De landschappelijke kwaliteit van het Zuidelijk Westerkwartier wordt in sterke mate bepaald door de aanwezige houtsingelstructuur. De kleinschalige structuur, de beslotenheid en de verschillende doorzichten die de singels creëren, maken van het Zuidelijk Westerkwartier een geliefd gebied om in te wonen, te werken en te recreëren. Duurzame instandhouding van deze houtsingelstructuur is van belang voor de kwaliteiten van het gebied.

De huidige landbouw heeft echter behoefte aan aanpassing van de houtsingelstructuur. Zij heeft de wens tot schaalvergroting van het landschap om efficiënter te kunnen werken. Bovendien hebben de agrarische bedrijven door toenemende omvang behoefte aan grotere agrarische bouwpercelen.

Om het karakteristieke singellandschap in stand te houden en de mogelijkheden van schaalvergroting van het landschap te kunnen onderzoeken, wordt de oude houtsingelhoofdstructuur nu herzien en worden nieuwe spelregels opgesteld. Het aanwezige spanningsveld, zowel het behoud van de landschaps- en natuurwaarden en het behoud van de agrarische functie van het gebied, staat in deze rapportage centraal.

1.2 Doelstelling

Gestreefd wordt naar optimalisatie van de houtsingelstructuur, zodanig dat de kwaliteiten en identiteiten binnen het singellandschap worden veiliggesteld en ontwikkeld.

Daarnaast gelden de volgende doelstellingen:
- De huidige singelkwantiteit (lengte, oppervlakte) dient voor het gehele Zuidelijk Westerkwartier minstens op gelijk peil te blijven.
- Mits het landschap dit toelaat wordt tevens invulling gegeven aan de gewenste schaalvergroting voor de landbouw.

De nieuwe houtsingelhoofdstructuur en de bijbehorende spelregels dienen deze doelstellingen zo goed mogelijk te waarborgen.

1.3 Product

Deel I, Visie Houtsingelhoofdstructuur

De voorliggende rapportage vormt de visie op de Houtsingelhoofdstructuur. De visie geeft duidelijkheid over de ontwikkeling en instandhouding van de houtsingelstructuur in het gebied, waarbij onderscheid gemaakt wordt in:

- Behoud (en herstel): locaties waar met name behoud van singel aan de orde is en plaatselijk herstel nodig is.
- Herstel (en behoud): locaties voor herstel van bestaande singels.
- Omvorming:
  t.b.v. landbouw: locaties waar verplaatsing van singels is toegestaan;
  t.b.v. natuur: locaties met grote ecologische diversiteit in de singels.
- (Her)ontwikkeling: locaties voor realisatie van nieuwe landschapsstructuren.
- Passief beheer: locaties waar singels mogen verdwijnen.

In de visie zijn op functieniveau de gewenste hoofdaccenten van het gebied bepaald.

Deel II, Spelregels Houtsingelhoofdstructuur

De visie is in deel II vertaald in spelregels. Deze spelregels geven aan of een singel wel of niet gerooid mag worden, en in welke mate en op welke wijze wordt gecompenseerd.
Het eindresultaat is een nieuwe houtsingelhoofdstructuur (kaart 1:25.000) met spelregels per deelgebied. De spelregels en deze kaart vormen de basis voor de bestemmingsplannen van de betrokken gemeenten.

1.4 Kader en proces

Achtergrond

In het in 2000 vastgestelde Provinciaal Omgevings Plan (POP) heeft het landschap een prominente plek gekregen. Een van de projecten in het regioperspectief van het POP was de opgave om het Landschappelijk Raamwerk uit te werken. Deze studie is voor de regio West in februari 2003 door alle partijen -provincie, gemeenten en waterschappen- vastgesteld. Het Landschappelijk Raamwerk dient als denkkader van waaruit een aantal geformuleerde opgaven nader zal worden uitgewerkt. De herziening van de houtsingelhoofdstructuur vormt één van de prioritaire opgaven.

De Stuurgroep West-Groningen heeft ten behoeve van optimalisering van de houtsingelhoofdstructuur een projectgroep ingesteld. De projectgroep wordt gevormd door de gemeenten Marum, Zuidhorn, Leek en Grootegast en de provincie Groningen. De projectgroep adviseert en rapporteert aan de

stuurgroep, die samengesteld is uit bestuurders van de betrokken gemeenten, provincie en het waterschap. De stuurgroep beslist.

De begeleidingscommissie Landschapselementen Zuidelijk Westerkwartier heeft een toetsende rol in het project. Deze begeleidingscommissie heeft een multidisciplinaire samenstelling, met onder andere vertegenwoordigers uit de georganiseerde en ongeorganiseerde landbouw, de gemeenten, Agrarische Natuurverenigingen, Waterschappen, Landschapsbeheer Groningen, Stichting Milieubeheer Westerkwartier, Provincie en Dienst Landelijk Gebied.

Plan van aanpak

Deel 1

Analyse gebied
Op basis van een deskstudie (bronnenonderzoek) en verkenningen in het veld is het gebied geanalyseerd op onder andere ontstaanswijze, landschappelijke kenmerken en waarden, beleidsmatige aspecten en ontwikkelingen. Het gaat hierbij om een (visueel-ruimtelijke) analyse naar het ruimtelijk landschappelijk beeld, de identiteiten en de karakteristieken van het houtsingellandschap.

Apart onderzoek naar de huidige landbouwkundige situatie of de ontwikkelings- mogelijkheden van de landbouw behoort niet tot de opdracht. De landschappelijke karakteristieken vormen de leidraad. De ontwikkelingen en wensen vanuit de landbouw zijn zover meegenomen als dat informatie beschikbaar is uit het Landbouwontwikkelingsplan Zuidelijk Westerkwartier (juni 2002) en uit de gehouden interviews met belanghebbenden uit het gebied.

Ook apart onderzoek naar de ecologische/natuurwaarden van het gebied en de singels behoort niet tot de opdracht. De natuurwaarden zijn in hoofdlijnen benoemd, voor zover gegevens beschikbaar waren uit de rapporten 'Beheersnotitie Houtsingels Zuidelijk Westerkwartier, Landschapsbeheer Groningen, 1995' en 'De Toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen, Provincie Groningen, 2003'.

Interviews
Om de vraag te kunnen beantwoorden welk verwachtingspatroon de betrokken partijen bij de nieuwe houtsingelhoofdstructuur en bijbehorende spelregels hebben, zijn 15 interviews gehouden. Met de volgende partijen zijn gesprekken gevoerd: gemeenten in het ZWK, Waterschappen, Provincie Groningen, NLTO, Staatsbosbeheer, Landschapsbeheer Groningen, Stichting Milieubeheer ZWK, Agrarische Natuurverenigingen en particulieren in de landbouw (ongeorganiseerde landbouw).

De uitkomsten van de interviews zijn vastgelegd in de rapportage Analyse Interviews Houtsingelhoofdstructuur, februari 2004. De wensen, randvoorwaarden en ideeën die hierin door de verschillende partijen zijn genoemd zijn gebruikt als input voor de visie op de HSHS.

Visie
Aan de hand van de resultaten van de analyse en interviews is een concept visie opgesteld. Vervolgens is deze concept visie in een workshop met belanghebbenden in het gebied bediscussieerd. De inbreng van belanghebbenden uit de workshop en van de begeleidingscommissie landschapselementen is zorgvuldig afgewogen door de projectgroep. De projectgroep heeft de visie ter besluitvorming voorgelegd aan de stuurgroep. Na advies van de begeleidingscommissie is de visie vastgesteld.

Deel 2

Spelregels
Vervolgens zijn spelregels voor de houtsingels opgesteld en in een tweede workshop ter discussie gesteld. De uitkomsten van deze workshop en de reactie van de begeleidingscommissie landschapselementen zijn weer gewogen in de projectgroep. De projectgroep legt ter besluitvorming de spelregels voor aan de stuurgroep. Deze zal alvorens zij een besluit neemt de begeleidingscommissie landschapselementen om advies vragen.

2. LANDSCHAPSANALYSE

Het landschap nader bekeken

1. Hoe zit het landschap op hoofdlijnen in elkaar (kaart 1)?
2. Wat zijn de verschillende landschappelijke karakteristieken van de gasten (kaart 2)?
3. Wat zijn de landschappelijke verschillen binnen de gasten en hoe is de gast te onderscheiden van aangrenzende landschapstypen (kaart 3)?

2.1 Landschappelijke hoofdstructuur
Kaart 1, bijlage

Het landschap in het Groningse Westerkwartier heeft belangrijke kenmerken te danken aan de ijstijden. In die tijd werden van keien, leem en zand ruggen gevormd die als hoogten in noordoost-zuidwestrichting door het opstuwende ijs zijn blijven liggen. Daartussen liggen laagtes van veen en klei die aangeven dat de zee tot hier is gekomen. Het landschap heeft door deze ontstaanswijze een duidelijk reliëf en herkenbaar hoge ruggen en lage delen.

In de namen van plaatsen in het Westerkwartier vindt men het Groningse woord voor hoogte terug, bijvoorbeeld in Grootegast en Lutjegast ('gast' betekent hoogte en 'lutje' is Gronings voor 'klein'). Op die oude zand- en keileemruggen liggen behalve de oude dorpskernen ook de moderne nieuwbouwwijken en industrieterreintjes. In de ooit met veen bedekte lagere delen bevinden zich nu grazige weilanden.

De geomorfologische ondergrond, de vestigingspatronen en de verkavelingen in het gebied bepalen samen de identiteit van het landschap. Hierdoor zijn er enkele landschapstypen in de vier gemeenten te onderscheiden:
- § wierdenlandschap;
- § stroomdal van het Oude Riet;
- § singelgebied met het beekdal van het Oude Diep-Dwarsdiep-Matsloot;
- § heideontginningslandschap;
- § veenkoloniale landschap.

Het wierdenlandschap en het oude stroomgebied van het Oude Riet worden gekenmerkt door openheid, dijken en (voormalige) wierden (verhoogde woonplaatsen).

In het zuidwestelijk deel van het Westerkwartier liggen heide- en hoogveenontginningen die zich voortzetten tot in het aangrenzende Friese landschap. Het heideontginningslandschap heeft een grootschalige, blokvormige verkaveling. Het veenkoloniale landschap is eveneens grootschalig verkaveld en kent meerdere ontginningsassen. Vanuit deze wegen of vaarten heeft men begin van de vorige eeuw het gebied in gebruik genomen en veen afgegraven. Een bepalende veenvaart vormt hier de Jonkersvaart. Beide landschapstypen zijn verder relatief open tot halfopen, waarbij beplantingen voornamelijk zijn geconcentreerd langs de wegen, de bebouwingslinten en erven.

Het singelgebied ligt voornamelijk op de gasten, waar het singelpatroon voor een over het algemeen besloten karakter zorgt. Hierdoor onderscheidt zich het gebied ruimtelijk duidelijk van de overige landschapstypen in het Zuidelijk Westerkwartier. De verkaveling op de gasten ligt haaks op de dorpslinten. Hier bevinden zich veelal elzensingels op de perceelsscheidingen.
In de lagere delen tussen de gasten ligt het beekdal van het Oude Diep, het Dwarsdiep en de Matsloot. Restanten van petgaten verwijzen naar veenafgravingen uit het verleden.

2.2 Landschappelijke karakteristieken
Kaart 2, bijlage

De gasten in het gebied hebben ieder hun eigen karakteristieken. Dit verschil in karakteristieken en identiteit komt bijvoorbeeld voort uit het historisch gegroeide verschil, het verschil in status van de dorpslinten in de gemeenten of de gaafheid van de linten. Het betreft verschillen in onder andere:

- § Bebouwingsstructuur (dicht lint, open lint)
- § Ontwikkelingsrichting linten en kernen
- § Veel of weinig losse bebouwing in omgeving
- § Beplantingsvormen
- § Functies gebied (primair landbouw, natuur, etc)

Deze eigen identiteit en de diversiteit die het oplevert is belangrijk voor het huidige landschappelijke karakter van het gehele gebied. De meest kenmerkende verschillen zijn hieronder per gast beschreven en zijn weergegeven op kaart 2.

<u>Lutjegast-Westerzand-Oosterzand-Niekerk</u>
Het lint van Lutjegast naar Niekerk is een zeer open en transparant lint en heeft hierdoor een duidelijke relatie met het achterliggende landschap. Het ligt in tegenstelling tot de linten op de andere gasten op een smalle zandrug en kent duidelijke hoogteverschillen (steilranden).

Van oorsprong zijn Lutjegast, Westerzand en Oosterzand in meer oostelijke richting ontstaan als agrarische nederzetting en die sfeer ademen ze nog steeds uit. De weg over de gast vormt geen belangrijke doorgaande verbinding, zoals dat bij Doezum-Grootegast-Oldekerk wel het geval is.
De bebouwing heeft met name een agrarische- en woonfunctie. Rond de verspreid staande bebouwing is veel groen geconcentreerd. De singels vormen de omkadering van de erven (puntelementen).

<u>Doezum-Grootegast-Oldekerk</u>
Het lint Doezum, Grootegast, Oldekerk is een dicht lint, met weinig losse bebouwing in het achterland. Het vormt een belangrijke verbinding vanuit de historie en herbergt woon- en werkfuncties. De over het algemeen dichte en fijnmazige structuur van de gast wordt gevormd door de vele singels in lengte- en in dwarsrichting.

<u>Opende-Kornhorn</u>
Ook het lint van Opende naar Kornhorn vormt een belangrijke verbinding in het verlengde van het lint van Doezum naar Oldekerk en heeft een dichte bebouwingsstructuur.

De gast wordt gekenmerkt door een grote opstrekkendheid van de kavels. Veel verspreide bebouwing komt buiten het lint voor. Vooral in het gebied ten zuiden van Opende en in oostelijke richting tot voorbij Boerakker staat veel verspreide bebouwing. Dit verklaart de over het algemeen dichte structuur, die

wordt gevormd door de verspreide bebouwing en de singels in lengte- en in dwarsrichting.

Noordwijk-Lucaswolde
Noordwijk-Lucaswolde is als lint niet duidelijk te onderscheiden. Het is een ondergeschikt en meer kwetsbaar lint op de overgang van gast naar beekdal en vormt geen doorgaande verbinding.

De omgeving van Noordwijk kent een kleinschalige singelstructuur, en dan met name ten noorden van Noordwijk. De omgeving van Lucaswolde is daarentegen meer open en grootschaliger.

Boerakker
De omgeving van Boerakker heeft een kleinschalige structuur door veel losse bebouwing, aanwezigheid van reliëf en singels in wisselende richtingen. Ook komen hier enkele houtwallen voor met in hoofdzaak eikenbeplanting. De opstrekkendheid, zoals bij andere gasten ontbreekt.

Marum-Nuis-Niebert-Tolbert-Midwolde-Lettelbert
Het lint dat doorloopt van Marum tot aan Lettelbert is een dicht lint met insteekweggetjes en bebouwing in het achterland. De gast heeft over het algemeen een dichte structuur door singels in lengte- en in dwarsrichting. Kenmerkend voor het gebied ten zuiden van Nuis-Niebert en bij Leek is de aanwezigheid van landgoederen. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de aanwezigheid van vele eikensingels en -lanen.

In bepaalde gebieden wordt het landschap steeds meer open. Het gaat om gebieden waar nu meerdere functies aanwezig zijn die voor een meer open beeld zorgen of gebieden waar landbouw de hoofdfunctie vormt. Het gaat onder andere om het gebied bij Boerakker en Lucaswolde. Versterking van de landschappelijke structuur zou hier gewenst zijn.

2.3 Landschappelijke verschillen
Kaart 3, bijlage

De landschappelijke verschillen van het gebied komen niet alleen tot uitdrukking in de diverse karakteristieken van de gasten, maar ook in de overgangen naar aangrenzende gebieden. In het gebied komen zowel harde als zachte overgangen voor, waarbij de grens van een gast zich respectievelijk duidelijk of juist vaag aftekent.

De overgangen van gast naar hoogveenontginning en naar heideontginning worden gekenmerkt als een zachte geleidelijke overgang. De overgangen zijn onduidelijk door de hogere ligging van de hoogveen- en heideontginning ten opzichte van de gast. Daarnaast is er weinig ruimtelijk contrast tussen de omgeving en de gast. De singels lopen van de gast geleidelijk door in het aangrenzende gebied. Zowel de gast als zijn directe omgeving zijn half open tot besloten.

Er komen in het gebied ook overgangen tussen gast en omgeving voor die scherper en duidelijker waarneembaar zijn. Dit is bijvoorbeeld waar een hogere besloten gast grenst aan een open lage polder of waar grenzen van de polder (dijken, vaarten) zich duidelijk aftekenen in het landschap.

3. BELEID EN ONTWIKKELINGEN

1. Wat is het beleid ten aanzien van het gebied en wat zijn de ontwikkelingen in het gebied (kaart 4 en 5) ?

3.1 Bestaand beleid
Kaart 4, bijlage

Een belangrijk aspect voor de planvorming vormt het huidige beleid en de nieuwe ontwikkelingen die in het gebied spelen. In dit plan is het beleid dat betrekking heeft op de houtsingelstructuur in kaart gebracht. Er is onderscheid gemaakt tussen provinciaal beleid en gemeentelijk beleid.

De bestemmingsplannen leveren een belangrijke input voor het gemeentelijk beleid. Deze zullen worden herzien na vaststelling van de nieuwe houtsingelhoofdstructuur. De betrokken gemeenten zijn reeds met het proces van herziening begonnen.

In de bestemmingsplannen van de gemeenten Marum, Grootegast en Leek zijn de huidige besloten singelgebieden aangegeven. Hier zijn de aanwezige houtsingels in het huidige beleid beschermd. Dit geldt in het bijzonder voor de singelreservaatsgebieden waar het oorspronkelijke kleinschalige singelpatroon zeer goed bewaard is gebleven. Dit dient ook in de toekomst een uitgangspunt te zijn (zie kaart 4).

Ook de weidevogel- en natuurgebieden zijn in de bestemmingsplannen weergegeven. Deze zijn van invloed op de singelstructuur doordat de weidevogelgebieden openheid vragen en doordat kleinere natuurgebieden mogelijkheden tot uitbreiding van natuurwaarden bieden.

Op provinciaal niveau is het Provinciaal Omgevings Plan (2000) van belang, dat richting geeft aan het ruimtelijk beleid tot en met 2010.
Het Provinciaal Omgevings Plan (POP) geeft onder andere primaire landbouwgebieden weer of gebieden waar landbouw gepaard gaat met landschappelijke of natuurwaarden (zie kaart 4).

Binnen gebieden waar landbouw gepaard gaat met landschappelijke of natuurwaarden dienen de belangen van landbouw en die van natuur en landschap zorgvuldig op elkaar te worden afgestemd. In deze kleinschalige besloten landschappen wordt gestreefd naar een houtsingelstructuur met een goed ontwikkelde kruid-, struik- en boomlaag met kenmerkende soorten van struwelen, bosranden en bos. Verder wordt ernaar gestreefd de ecologische dooradering van de besloten gebieden te versterken.

In het POP zijn natuurontwikkeling in het dal van het Oude Diep, het Dwarsdiep en de Matsloot en gewenste ecologische verbindingszones aangeduid. De ecologische verbindingszones zullen in de toekomst kleine verspreid liggende natuurgebieden met elkaar verbinden (bijv. bij Nuis richting zuiden) of grotere natuurgebieden aan elkaar koppelen (zie De Petten bij Doezum met de Grootegastermolenpolder).

Naast natuurontwikkeling hebben ook de aanleg van nieuwe wegen, industriegebieden en woonwijken impact op het landschap. Het inpassen van of combineren met de houtsingelstructuur kan een mogelijkheid zijn om deze nieuwe ontwikkelingen vorm te geven (zie ook het Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier, 2003).

3.2 Autonome ontwikkelingen

Ook autonome ontwikkelingen hebben impact op de houtsingelstructuur.
Ten eerste vormt de kleinschalige structuur van het singelgebied een conflict voor ontwikkeling van de landbouw, die juist de wens heeft tot schaalvergroting van het landschap om efficiënter te kunnen werken. De houtsingels belemmeren volgens de landbouw een optimale verkaveling en veroorzaken slagschaduw. Bovendien hebben de agrarische bedrijven behoefte aan grotere agrarische bouwpercelen, door toenemende bedrijfs- en machineomvang.

Daarnaast neemt het aantal particulieren in het gebied steeds meer toe. Deze ontwikkeling is in het gehele gebied merkbaar. Deze categorie ‘nieuwe buitenlui’ of ‘hobbyboer’, die advies en ondersteuning vraagt bij landschapsbeheer is een grote groep. Momenteel is dat zo’n 25 tot 50% van de nieuwe aanvragen. Hier liggen mogelijk kansen voor de aanleg van singels en het voeren van een ander beheer dan in de agrarische gebieden.

3.3 Gebiedsplan Groningen
Kaart 5, bijlage

Het gebiedsplan Groningen geldt als toetsingskader voor subsidieaanvragen voor de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN)en de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN). In het gehele ZWK is het mogelijk een vergoeding te ontvangen voor het onderhoud van landschapselementen, zoals houtkade, houtwal, haag en singel, elzensingel, geriefhoutbosje, knip en scheerheg. Het gaat hier om subsidie voor onderhoudsmaatregelen die nodig zijn voor het instandhouden van bestaande landschapselementen. Het wegwerken van achterstallig onderhoud is niet subsidiabel vanuit de SAN-regeling.
Inrichtingssubsidie voor pakketten ‘houtkade, houtwal, haag en singel’, ‘elzensingel’ en ‘geriefhoutbosje’ is alleen mogelijk binnen daartoe aangegeven gebieden (zie kaart 5, bijlage).

4. HOUTSINGELS IN HET ZWK

1. Waar liggen de houtsingels (kaart6) en wat is hun identiteit?
2. Zijn de verschillende houtsingelgebieden duidelijk herkenbaar (kaart 7)?
3. Wat zijn de kansen en knelpunten?

4.1 Inleiding
Kaart 6, bijlage

Houtsingels zijn lijnvormige beplantingselementen die zich vooral bevinden op kavelgrenzen en langs sloten op de hoger gelegen ruggen. De houtsingels staan merendeels haaks op de zandruggen.
De houtsingels in het gebied zijn veelal elzensingels. Ook komen fraaie singels en houtwallen van eiken, essen en kersen voor met een rijke ondergroei. De elzensingels zijn vooral op de vochtige bodemtypen te vinden en de eikensingels op de drogere bodemtypen.

De kaart met de houtsingelstructuur (kaart 6) geeft een beeld van de ligging van de houtsingels ten opzichte van de verschillende landschapstypen en ten opzichte van de geplande natte natuurgebieden, de reservaatsgebieden van de EHS. Hieruit blijkt dat niet alleen op de gasten houtsingels voorkomen, maar ook binnen delen van de polders, hoogveenontginningen en heideontginningen.

In dit hoofdstuk zijn de identiteiten, de kwantiteiten en de kwaliteiten van de houtsingels in het ZWK in beeld gebracht. In paragraaf 4.2 is dat op hoofdlijnen aan de hand van beschikbare literatuurgegevens. In paragraaf 4.3 is dat op deelgebied niveau op basis van terreinverkenningen en kaartonderzoek.

4.2 Houtsingelstructuur

De gegevens in deze paragraaf zijn grotendeels ontleend aan de rapporten ‘Beheersnotitie Houtsingels Zuidelijk Westerkwartier, Landschapsbeheer Groningen, 1995’ en ‘De toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen 2002’. Gedetailleerde gebiedsdekkende inventarisatiegegevens ten aanzien van het singelbestand ontbreken. Over de meeste aspecten zijn globale/steekproefsgewijze gegevens aanwezig, met uitzondering van (*) de mate aan dwarssingels, de vitaliteit/onderhoudstoestand en de leeftijd.

Identiteit
Het landschappelijk beeld/ de identiteit van het houtsingelgebied wordt bepaald door verschillende aspecten. Het betreft:

A. Kwantiteit van de houtsingels
   - § Lengte aan houtsingels
   - § Dichtheid aan houtsingels (lengte/breedte verhouding perceel)
   - § Mate aan dwarssingels*

B. Kwaliteit van de singels
   - § Mate van kroonsluiting
   - § Structuur/ondergroei
   - § Vitaliteit/onderhoudstoestand*
   - § Beheer
   - § Natuur- en ecologische waarden
   - § Leeftijd*
   - § Sortiment

A. Kwantiteit van de houtsingels

<u>Lengte aan houtsingels en dichtheid</u>
Rond 1900 waren er enkele duizenden kilometers houtsingel aanwezig in het ZWK. In 1986 was hiervan nog ongeveer 1040 kilometer overgebleven (Beheersnotitie Houtsingels Zuidelijk Westerkwartier, Landschapsbeheer Groningen, augustus 1995). Volgens de rapportage ‘De toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen’ uit maart 2003 blijkt de lengte aan houtsingels niet veranderd en schommelt rond de 1200 kilometer.

Gebied	Dichtheid/100 ha.
Grootegast-Lutjegast	9.7
Opende-Kornhorn	9.2
Leek-Niebert	8.4
Marum-De Wilp	6.0
ZWK-totaal	8.4

Tabel 1, Houtsingeldichtheid per gebied in het Zuidelijk Westerkwartier (bron: De toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen 2002).

Opvallend is de hoge dichtheid in de gebieden Grootegast-Lutjegast en Opende-Kornhorn. De dichtheid in de gebieden ten westen van Niebert is laag tot zeer laag.

B. Kwaliteit van de houtsingels

<u>Mate van kroonsluiting</u>
Het karakter van het houtsingellandschap wordt tevens bepaald door de mate van kroonsluiting van de singels. Aaneengesloten houtsingels geven het landschap een besloten en ‘oorspronkelijk’ karakter. Naarmate er meer open stukken in de houtsingels aanwezig zijn, neemt het besloten karakter van het landschap af. Wanneer er nog maar een enkele boom resteert, maakt de singel een vervallen indruk.

De mate van kroonsluiting is met behulp van luchtfoto’s bepaald. Er is onderscheid gemaakt in 3 klassen:
- § Hoog: houtsingels met een kroonsluiting van >75%
- § Gemiddeld: houtsingels met een kroonsluiting van 25-75%
- § Laag: matige houtsingels met een kroonsluiting van <25%.

In tabel 2 zijn de veranderingen in het karakter van de houtsingels samengevat. Het karakter van de houtsingels is tussen 1990 en 2000 behoorlijk veranderd. De klasse ‘hoog’ nam sterk af ten gunste van de klassen ‘gemiddeld’ en ‘laag’. Dit laatste vooral in Grootegast en Opende. In de gebieden Leek en met name Marum nam de klasse ‘laag’ af ten gunste van ‘gemiddeld’. Tussen de gebieden bestaan ook grote verschillen. Zo komt de klasse ‘hoog’ momenteel weinig voor in Marum, maar ‘gemiddeld’ des te meer. Grootegast daarentegen scoort wat hoger in de klasse ‘laag’.

Gebied/Kwaliteit %	%hoog		%gemiddeld		%laag	
	1990	2000	1990	2000	1990	2000
Grootegast-Lutjegast	59	39	20	29	21	32
Opende-Kornhorn	65	32	22	48	13	20
Leek-Niebert	50	31	23	49	27	20
Marum-De Wilp	44	7	36	85	20	8
Totaal		36		44		20

Tabel 2, Mate van kroonsluiting van de houtsingels in 1990 en 2000 in gebieden van het Zuidelijk Westerkwartier (bron: De toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen 2002).

Uit een vergelijking van de tabellen 1 en 2 blijkt dat de mate van aaneengeslotenheid van de houtsingels gelijk oploopt met de kwantiteit: gebieden met een lage dichtheid aan houtsingels hebben ook minder aaneengesloten houtsingels.

Structuur/ondergroei
De singels hebben afhankelijk van de samenstelling, het ontwikkelingsstadium en de onderhoudstoestand meerdere verschijningsvormen. In het meest gunstige geval is er sprake van een rij bomen met daaronder een struiklaag en een kruidlaag. Over het algemeen zijn de singels nauwelijks gelaagd.

Beheer van de houtsingels
Houtsingels fungeerden vroeger als veekering, waarbij een dichte begroeiing van meidoorn, sleedoorn, braam en Gelderse roos ervoor moest zorgen dat het vee niet kon uitbreken. In deze beplantingen kwamen vanouds ook bomen voor (gebruikshout). De meeste singels werden in een cyclus van 30 jaar teruggezet (hakhoutbeheer), waarna de stobben weer uitgroeiden. Met de komst van het prikkeldraad is dit beheer weggevallen en zijn de meeste singels uitgegroeid tot rijen bomen, waarbij de houtsingels een dichte kroonsluiting kregen en de ondergroei verdween (holle singels). Om de singels te behouden is met behulp van beheersovereenkomsten de oude vorm van beheer opnieuw ter hand genomen. Daarbij worden bomen teruggesnoeid en de singels uitgerasterd.

In totaal vallen circa 50% van alle houtsingels onder een beheerscontract. Dit is circa 500 km van de 1000 km. Ca 30% (300 km) van het totaal aantal houtsingels wordt beheerd door Landschapsbeheer. In een groot deel hiervan wordt het jaarlijks onderhoud door de eigenaar zelf uitgevoerd (bron: Landschapsbeheer, juni 2004).

De verdeling van de onder contract staande houtsingels is onregelmatig. In het gebied Opende-Kornhorn is een grote dichtheid aan beheerde houtsingels te vinden, evenals rond Doezum, Kuzumer en bij Midwolde. Weinig beheersovereenkomsten zijn afgesloten tussen Tolbert en Nuis en rond Peebos.

Natuur- en ecologische waarden van de houtsingels
De houtsingels in het ZWK blijken volgens een onderzoek door de provincie Groningen (Houtsingelonderzoek biologisch meetnet provincie Groningen 1986-1992, provincie Groningen 1993) een grote soortensamenstelling te bezitten. Het zijn met name soorten die gerekend worden tot bosranden, struwelen en bosplanten. Daar waar de houtsingels op vochtige gronden staan, kunnen in de vochtige en natte greppeltjes langs de houtsingels moerasplanten en andere vochtminnende soorten voorkomen zoals bitterzoet. Planten van voedselarme, schrale omstandigheden ontbreken veelal als gevolg van bemestingsinvloeden van het aangrenzende agrarische cultuurlandschap.

Door de aanwezigheid van deze plantensoorten die buiten de houtsingels in Groningen vrijwel niet voorkomen, zijn houtsingels in floristisch opzicht erg waardevol. Kenmerkende soorten van bosranden en struwelen worden frequent aangetroffen in de houtsingels, zoals kamperfoelie, brede stekelvaren, hop, Gelderse roos, eenstijlige meidoorn, gewone vlier, hondsroos, braam en sleedoorn. Kenmerkende soorten van bossen ontbreken veelal in de kruidlaag van de houtsingels.

Houtsingels kunnen als geleidingsbaan een belangrijke rol vervullen. Zij kunnen natuurgebieden en andere landschapselementen met elkaar verbinden maar ook als tijdelijke verblijfplaats functioneren. Kleine landroofdieren als bunzing, hermelijn en wezel gebruiken houtsingels als foerageerplaats, dekking bij het afleggen van grotere afstanden en als tijdelijke verblijfplaats. Vogels maken naast de functie als nest- en foerageergebied gebruik van de houtsingel als verbindingselement tussen verschillende gebieden. Vooral broedvogels van opgaande beplantingen zijn gebaat bij een dicht netwerk van singels. De Rode Lijst voor bedreigde en zeldzame zoogdieren en vogels geeft aan dat houtsingels in het ZWK voor grootoorvleermuis, steenuil, paapje en tapuit van levensbelang zijn.
Dwarssingels zijn met name voor dieren van belang om het veelal ongeschikte leefgebied tussen de lengte-singels over te steken.

Singelsortiment
Uit het rapport 'Houtsingelonderzoek biologisch meetnet provincie Groningen 1986-1992, provincie Groningen 1993' is gebleken dat er geografisch gezien verschillen bestaan in het singelsortiment op de verschillende zandruggen (zie tabel 3, Singelsortiment). In de houtsingels op de zandrug van Lutjegast, Grootegast, Doezum en Oldekerk domineren bomen. De zandrug van Kornhorn heeft een hoge dichtheid aan struweel. Het gebied De Haar onderscheidt zich van de rest door het veelvuldig voorkomen van de eik met een onderbegroeiing van meidoorn en sleedoorn. De tabel geeft globaal de verschillen in het sortiment per zandrug aan, maar ook op een zandrug komen tussen houtsingels onderling verschillen voor.

Soort boom of struik	Zandrug Lutjegast	Zandrug Grootegast Doezum Oldekerk	Zandrug Kornhorn	Gebied De Haar	Zandrug* Marum Tolbert Leek (zuid)	Zandrug Marum Tolbert Leek (noord)
Zwarte els	hb	hb	hb	mb	hb	hb
Gewone es	mb	hb	-	-	-	mb
Lijsterbes	mb	mb	mb	mb	-	-
Populier	mb	mb	mb	-	-	mb
Zachte berk	mb	mb	mb	mb	mb	mb
Zomereik	mb	mb	hb	hb	hb	hb
Grauwe wilg	ms	ms	-	-	-	mb
Eenstijlige meidoorn	hs	hs	ms	hs	hs	hs
Sleedoorn	hs	hs	hs	hs	hs	hs

Tabel 3, Singelsortiment (bron: Beheersnotitie Houtsingels Zuidelijk Westerkwartier, Landschapsbeheer Groningen, 1995)

*= de zandrug Marum, Tolbert, Leek is op grond van het singelsortiment gescheiden in een zuidelijk en een noordelijk deel. De weg van Marum naar Tolbert vormt de grens.
Hb= hoofdsoort boom, hs= hoofdsoort struik, mb=mengsoort boom, ms=mengsoort struik, - = weinig of niet aanwezig.

4.3 Waardering
Kaart 7, bijlage

Naast deze algemene (literatuur) gegevens, is aan de hand van terreinverkenningen en kaartonderzoek op deelgebiedniveau gekeken naar:
- de dichtheid van de singels in een gebied (kwantiteitsaspect);
- de dichtheid binnen de singel zelf (kwaliteitsaspect); dat wil zeggen hoe dicht de beplanting in de singel zelf is (mate van kroonsluiting, ondergroei).

Deze twee kenmerken zijn sterk bepalend voor het ruimtelijk beeld/ de identiteit van een gebied.

Om inzichtelijk te maken waar zich verschillen in dichtheid en uiterlijk van de singels bevinden hebben wij het totale houtsingelgebied ingedeeld in vier soorten gebieden. De gebieden zijn weergegeven op kaart 7, bijlage.

1. Gebieden met nauwelijks singels
In deze gebieden zijn geen of nauwelijks singels aanwezig. Het gaat hier met name om open gebieden, zoals de polders en weidevogelgebieden, het beekdal van het Dwarsdiep en een groot gedeelte van de heideontginning en van het veenkoloniale gebied. Deze gebieden zijn voornamelijk open van karakter waar eventueel enkele singels staan.

2. Open gebieden met onderdelen van singels
Er zijn nog andere gebieden die ook relatief open zijn, maar die enkele onderdelen van singels bevatten. Dat wil zeggen dat hier in het verleden meer singels hebben gestaan die door de jaren heen steeds meer uit het landschap zijn verdwenen. Een singelrestant bestaat dan vaak nog maar uit enkele uitgegroeide bomen die langs een perceelsrand staan, maar die geen duidelijke lijnvormige beplanting meer vormen.

3. Halfopen gebieden met transparante singels (grootschalige singelstructuur)
Er zijn naast de open gebieden ook delen waar meer singels staan. Deze zijn wel transparant (grotere afstanden tussen de bomen), maar zijn wel als lijnvormig element herkenbaar. Er zijn sommige gebieden waar deze transparante singels op grote schaal voorkomen. Hier is het coulisse-effect sterk aanwezig.

4. Besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur (kleinschalige singelstructuur)
Tenslotte zijn er nog gebieden waar veel singels voorkomen. Het karakter is hier dan ook relatief zeer besloten door een grote dichtheid van de singels en /of het dichte uiterlijk van de singels zelf. Deze bestaan dan vaak uit dichte lijnvormige beplantingen (vaak ook onderbeplanting). Hierdoor zijn het gave landschapselementen. In enkele delen komen ook veel dwarssingels voor die de ruimten in kleinere eenheden indelen. Hierdoor versterken zij plaatselijk het kleinschalige en besloten karakter.

Als aparte eenheden binnen de besloten singelgebieden zijn de reservaatsgebieden weergegeven. De waardevolle beplantingen zijn over het algemeen zeer goed bewaard gebleven. Deze reservaatsgebieden zijn beschermd. In enkele gebieden (bijvoorbeeld bij Midwolde) verdienen de singels zeker nog aandacht.

In onderstaande tabel 4 zijn de kenmerken per gebied nog eens beknopt weergegeven.

	dichtheid in het gebied	dichtheid in de singel
1	-	-
2	-	-
3	+	-
4	+	+

Tabel 4, kenmerken

- =laag
+ =hoog

Waardering

Deze indeling in vier typen van gebieden geeft in grote lijnen de huidige toestand van de singelstructuur weer. In het vooruitzicht op de verdere ontwikkeling van de houtsingelstructuur is het van belang een waardering aan deze diverse gebieden toe te kennen.

De besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur (inclusief de reservaatsgebieden) worden als zeer waardevol beschouwd. Zij bepalen sterk de sfeer in het landschap en hebben een grote belevingswaarde.
De open gebieden met restanten en de halfopen gebieden hebben deels nog landschappelijke waarden. Deze open gebieden met restanten en halfopen gebieden bieden kansen tot herstel, zodat oude structuren weer terug kunnen worden gebracht in het landschap. Plaatselijk biedt de houtsingelstructuur hier mogelijkheden tot schaalvergroting ten behoeve van de landbouw, zonder dat er veel waardevolle singels moeten worden aangetast.
De open gebieden met nauwelijks singels worden juist gewaardeerd om hun open karakter. Er bestaat hier nauwelijks aanleiding om veel meer singels toe te voegen, bijvoorbeeld omdat weidevogelgebieden of prioritaire landbouwgebieden zoveel mogelijk open moeten blijven.

Motivatie begrenzing houtsingelhoofdstructuur

Het grootste deel van de singels bevindt zich voornamelijk op de gasten. Toch zijn voor het gehele gebied van de gemeenten Leek, Marum en Grootegast uitspraken gedaan over de singels, dus ook over de singels in de beekdalen, heide- en hoogveenontginningen. De singels leveren namelijk een bijdrage aan de totale landschapsstructuur van het gebied en aan inpassing van nieuwe ontwikkelingen, zoals ecologische verbindingszones of natuurgebieden.

4.4 Kansen en knelpunten

De huidige kwaliteiten van het landschap, geplande en zeker ook niet geplande ontwikkelingen hebben invloed op de houtsingelstructuur in het gebied. Deze invloed kan voor conflicten zorgen, maar ook kansen opleveren. Hieronder volgt een uiteenzetting van de verschillende knelpunten en kansen.

Knelpunten

<u>Kwantiteit van de singels</u>
§ De houtsingels hebben hun functie als veekering en brandhout uit het verleden verloren. Doordat de functie ontbreekt, is het risico groot dat singels verdwijnen.

§ De singels vormen een belemmering voor de bedrijfsvoering binnen de landbouwsector. Het boerenbedrijf wenst met name op de plekken van de fijnmazige singelverkaveling een vergroting van percelen om efficiënter te kunnen werken. Er is dus behoefte aan schaalvergroting van het landschap.

§ Verstedelijking snoept stukje bij beetje delen van het houtsingelbestand af, zoals rond Leek en bij Marum, bedrijvigheid langs de A7 zone, rondweg bij Leek, Zuiderzeelijn. Bovendien komen door stedelijke uitbreidingen singels binnen stedelijk gebied te vallen en verdwijnt de landschappelijke herkenbaarheid van deze singels.

§ De huidige subsidies zijn gebaseerd op onkostenvergoedingen voor het beheer. Derving van inkomen en compensatieregeling wordt niet in de huidige vergoedingensystematiek meegenomen. Recent is met het veranderen van de beheerregelingen de vergoeding voor het beheer weer verlaagd en worden zelfs alle onkosten al niet meer gedekt. Om de ambities te realiseren is een kostendekkende vergoeding minimaal noodzakelijk. Om uitbreiding van de singels te realiseren en het economisch rendabel te maken is er meer nodig dan de huidige regelingen bieden.

<u>Kwaliteit van de singels</u>
§ De afspraken over de beheercyclus van 6 jaar leiden tot singels met 40% overstaanders. Vooral boeren hechten aan dit type beheer. De singels zijn hierdoor vaak erg dun en hebben beperkte ecologische waarde. De beheerafspraken bieden ruimte de singels uit te kleden tot iele bomenrijen. Dit is moeilijk inpasbaar in de SAN-regeling.

§ Het huidige houtsingelgebied is over het algemeen kleinschalig, maar kent weinig hiërarchie of variatie in de structuren. Veel structuren zijn in de huidige situatie gelijkwaardig en gelijkvormig, omdat ze veelal uit een enkele bomenrij bestaan en in hetzelfde stadium van ontwikkeling verkeren.

§ De vegetatiekundige kwaliteit van de houtsingels neemt af. Door hun geringe breedte zijn houtwallen en houtsingels gevoelig voor verzuring, verdroging en met name vermesting. De kruidlaag van veel houtwallen en houtsingels bestaat daarom voornamelijk uit ruigtekruiden, met name bramen. De braam wordt steeds dominanter in de ondergroei.

<u>Veranderingen in open gebieden</u>
§ Om houtsingels te sparen kan de neiging bestaan om nieuwe ontwikkelingen in open gebieden te plaatsen, waardoor deze weer verdichten en het contrast met de besloten gebieden vermindert.

§ Met de EHS kan plaatselijk de inrichting van het open grasland veranderen naar bijvoorbeeld een meer halfopen structuur met struweel en moerasbos. Het contrast tussen open en besloten gebieden neemt hierdoor op die plekken af.

§ Bestaande houtbestanden belemmeren de openheid van de in de EHS aangewezen weidevogelgebieden.

Kansen

§ De nieuwe houtsingelhoofdstructuur biedt kansen tot landschappelijke herstructurering, vergroten van de ruimtelijke variatie, hiërarchie en het leggen van prioriteiten binnen de houtsingelstructuren. Op deze manier wordt het landschap beter leesbaar.

§ Waar singels om landbouwkundige, stedenbouwkundige, ecologische (weidevogelgebieden) redenen of landschappelijke motieven moeten verdwijnen biedt dat bijvoorbeeld kansen om elders gebieden landschappelijk te versterken en herstellen.

§ Met nieuwe functies/programma's in het gebied kan een financieringsstroom op gang worden gebracht om tot landschappelijke versterking (ontwikkeling van singels) te komen.

§ Door houtsingelstructuren samen te laten gaan met overige functies, zoals ecologische verbindingzones, wandelpadennetwerk, groene buffers of uitloopgebied bij stedelijke uitbreidingen, recreatiepunten, wordt een extra functie aan singels toegekend.

§ Een nieuwe houtsingelstructuur biedt kansen om waardevolle kleinschalige houtsingelgebieden als gebied te onderscheiden dat duurzaam in stand dient te worden gehouden.

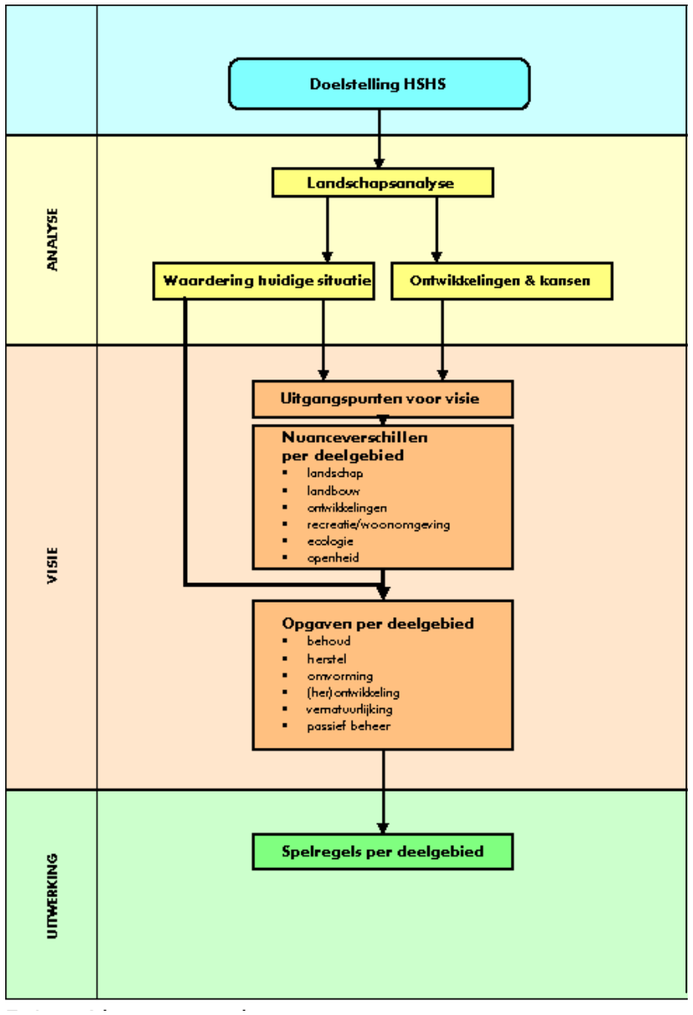
§ De toename van particulieren in het buitengebied (nieuwe buitenlui) biedt kansen tot uitbreiding van singels. In gebieden met perspectief voor de landbouw zou bijvoorbeeld een ruimere houtsingelhoofdstructuur benoemd kunnen worden dan in gebieden waar vooral kleine bedrijven en hobbyboeren zitten.

§ Ook bermbeplanting zou onderdeel uit kunnen maken van de houtsingelhoofdstructuur. Hier liggen kansen tot verbetering van de singelstructuur, toename van gradaties.

5. VISIE OP HOOFDLIJNEN

Wat wil je bereiken?

1. Wat zijn de algemene uitgangspunten?
2. Wat zijn de verschillen per deelgebied?
3. Wat zijn de opgaven per deelgebied?

Tabel 5, Stappen tot visie en spelregels

5.1 Algemene uitgangspunten

Het singelgebied van het Zuidelijk Westerkwartier kent belangrijke landschappelijke kwaliteiten. De kleinschalige structuur, de beslotenheid en de verschillende doorzichten die de singels creëren, maken van het Zuidelijk Westerkwartier een geliefd gebied om in te wonen, te werken en te recreëren. Duurzame instandhouding van deze houtsingelstructuur is van belang voor de kwaliteiten van het gebied.

Echter veel singels zijn in de huidige situatie gelijkwaardig en gelijkvormig (opbouw, soorten, stadium van ontwikkeling, leeftijd). Er bestaat weinig variatie tussen singels, terwijl het gebied door opbouw van hogere ruggen met daartussen lagere beekdalen van nature juist een grote landschappelijke variatie kent. Meer variatie tussen de singels zoals in afstanden tussen de singels, verschillen in singelopbouw, breedte, sortiment en leeftijd is landschappelijk gezien gewenst.

De singels zijn smal en bestaan veelal uit een enkele bomenrij. Ecologisch gezien is juist een sterk gevarieerde houtsingel, zowel in structuur als in leeftijdsopbouw, nodig om de verscheidenheid aan soorten te behouden. Door het verdwijnen of het sterk in kwaliteit achteruitgaan van houtsingels verdwijnen de verschillende functies die ze hebben voor planten en dieren. Het streefbeeld is een goed ontwikkelde boom-, struik-, en kruidlaag met een gevarieerde leeftijdsopbouw en structuur. De structuurverbetering van de singels verdient in dit kader aandacht, evenals het versterken en herstellen van dwarssingels.

De lengte aan singels is de laatste jaren over het algemeen gelijk gebleven, de kroonsluiting is sterk afgenomen waardoor minder aaneengesloten singels zijn ontstaan (gaten in de singels). Dit is vooral herkenbaar in gebieden waar de hoofdfunctie landbouw is, zoals bijvoorbeeld de gebieden ten zuiden van Opende, bij Boerakker en oostelijk van Kornhorn. Gestreefd wordt naar juist aaneengesloten doorlopende singels. Herstel van singels door het opvullen van de gaten is van wezenlijk belang om de singels niet verder te doen aftakelen.

Daarnaast kan de houtsingelstructuur als het landschap dit toestaat beter worden afgestemd op de gebruikswensen van het gebied (maatwerk), zoals bijvoorbeeld de gebruikswensen van landbouw, recreatie, natuur, etc.

Samenvattend worden met de nieuwe HSHS de volgende algemene uitgangspunten nagestreefd:

- Instandhouding en waar mogelijk toename van de totale oppervlakte aan houtsingels in het ZWK.
- Sterker tot uitdrukking laten komen van de landschappelijke variatie van het ZWK.
- Verbeteren van de structuuropbouw van de houtsingels (boom-,struik- en kruidlaag).
- Verbeteren van de variatie in de houtsingels (beheer, leeftijdsopbouw, sortiment, structuur).
- Versterken en herstellen van dwarssingels.
- Herstel van singels met gaten tot aaneengesloten singels.
- Plaatselijk, waar het landschap het toelaat, ruimte bieden aan nieuwe ontwikkelingen en beter aansluiten op de gebruikswensen van het gebied.

5.2 Verschillen per deelgebied

Kaart 8, bijlage

Op deelgebiedniveau zijn per gebied nuanceverschillen te onderscheiden. Dit onderscheid wordt bepaald door:

- verschillen in landschappelijke en cultuurhistorische opbouw en waarden;
- verschillen in herkenbaarheid van de houtsingelhoofdstructuur;
- verschillen in beleidsaccenten die zijn toegekend (o.a. in het POP);
- verschillen in (autonome) ontwikkelingen;
- verschillen in functioneel gebruik van het gebied (bijv. belang als uitloopgebied).

Er worden 6 nuanceverschillen onderscheiden, namelijk:

A. Landschappelijke gaafheid en historie
B. Ruimte voor landbouw
C. Inpassing nieuwe functies/programma's
D. Recreatieve betekenis en kwaliteit woonomgeving
E. Ecologische diversiteit
F. Openheid

Een nuanceverschil geeft geen programma aan, in die zin dat een functie of bestemming aan een plek wordt toegekend. Dat is geregeld in het POP. Een nuanceverschil geeft een richting aan de invulling van de HSHS.

De verschillende deelgebieden en hun nuanceverschillen zijn weergegeven op kaart 8. De begrenzing van deze deelgebieden is globaal, en dient niet als een harde lijn gelezen te worden. Een gedetailleerdere begrenzing wordt bij de spelregels uitgewerkt.

5.3 Opgaven per deelgebied

Kaart 9, bijlage

De (nuance)verschillen per deelgebied leiden tot verschillende opgaven. Zo'n opgave houdt in dat de houtsingelstructuur binnen een deelgebied in hoofdlijnen op deze wijze wordt ingericht en beheerd. Binnen het deelgebied kunnen afwijkend bepaalde houtsingelstructuren op ander wijze worden ingericht en beheerd, zoals bijvoorbeeld belangrijke structuurlijnen binnen een deelgebied. Dit wordt vastgelegd in de spelregels per deelgebied.

De volgende opgaven zijn onderscheiden:
- § Behoud (en herstel)
- § Herstel (en behoud)
- § Omvorming:
  t.b.v. landbouw
  t.b.v. natuur
- § (Her)ontwikkeling
- § Passief beheer.

Behoud (en herstel)
Behoud (en herstel) is beheer gericht op handhaving en verbetering van de huidige kwaliteit van de bestaande singels. In hoofdzaak is hier behoud van de huidige kwaliteit van de singels aan de orde. Deels is ook herstel van bestaande singels aan de orde, zoals bijvoorbeeld wegwerken van achterstallig onderhoud of dichten van gaten.
Aan de hand van spelregels per deelgebied wordt bepaald wat het kader is, bijvoorbeeld welke singels behouden moeten blijven, wat de randvoorwaarden zijn, de wijze van compensatie en wat het gewenste eindbeeld is.

Herstel (en behoud)
Onder herstel (en behoud) wordt verstaan het wegwerken van achterstallig onderhoud ter verbetering van de kwaliteit van de singels en bijplanten van bestaande (afgetakelde) houtsingels waarin gaten zijn gevallen of gelaagdheid ontbreekt. Het betreft hier in hoofdzaak herstelwerkzaamheden, waarbij natuurlijk behoud van de huidige kwaliteit van singels ook aan de orde is.
Aan de hand van spelregels per deelgebied wordt bepaald wat het kader is, bijvoorbeeld welke singels behouden en hersteld dienen te worden, wat de wijze van compensatie is, wat de randvoorwaarden zijn en wat het gewenste eindbeeld is.

Omvorming t.b.v. landbouw
Omvorming van singels is gericht op het zoeken naar meer ruimte voor de landbouw. Dit houdt in dat hiervoor plaatselijk aangewezen singels binnen het omvormingsgebied mogen worden verplaatst binnen bepaalde randvoorwaarden. Tevens worden singels aangewezen die duurzaam in stand dienen te worden gehouden. In de spelregels per deelgebied worden de randvoorwaarden en de wijze van compensatie vastgelegd. Hierdoor zal een grootschaliger raamwerk ontstaan met bredere en/of langere singels met daartussen grootschaligere landbouwpercelen.

Omvorming t.b.v. natuur
Omvorming van singels is gericht op verhoging van de ecologische waarde van bestaande en nieuwe singels. Dit kan bijvoorbeeld door verbetering van de structuuropbouw binnen bestaande singels, door de gelaagdheid binnen singels te vergroten tot een goed ontwikkelde singel met een kruid-, struik,- en boomlaag. Dit kan ook inhouden dat de diversiteit tussen singels wordt vergroot, bijvoorbeeld door verschillen in breedte en soortensamenstelling te realiseren in zowel bestaande als nieuw aan te leggen singels. De spelregels per deelgebied geven het kader aan waarbinnen geopereerd kan worden.

(Her)ontwikkeling
(Her)ontwikkeling is gekoppeld aan een (grootschalig) programma dat een plek krijgt/heeft gekregen in het singellandschap. Flexibiliteit van het gebied en van de singelstructuur staat hierbij voorop. Per gebied wordt gekeken of er singels bij moeten dan wel weg mogen al naar gelang het karakter van het gebied en de ontwikkelingen die zich daar voordoen. De spelregels per deelgebied geven hiervoor de randvoorwaarden en de wijze van compensatie aan.
Het doel is te komen tot het beter samengaan van landschap en ontwikkelingen en met deze nieuwe ontwikkelingen/functies financiering voor het landschap op gang te krijgen.

Passief beheer
Het niet actief beheren van de singels is gericht op het laten verdwijnen van de singels op termijn. De spelregels per deelgebied geven het kader aan waarbinnen geopereerd kan worden.

Kaart 9 geeft de verschillende deelgebieden en hun opgaven weer. De begrenzing van de deelgebieden is globaal, en dient niet als een harde lijn gelezen te worden. Een gedetailleerdere begrenzing wordt bij de spelregels uitgewerkt.

5.4 Nuanceverschillen en opgaven

A. **Landschappelijke gaafheid en historie**
De kleinschalige structuur, diversiteit en schijnbare ongeordendheid is kenmerkend voor het houtsingelgebied van het Zuidelijk Westerkwartier en daarmee onderscheidt het zich bijvoorbeeld van houtsingelgebieden in Zuidoost Friesland. De gasten verschillen van elkaar in diverse karakteristieken. Deze kleinschaligheid, diversiteit en schijnbare ongeordendheid dient duurzaam in stand te worden gehouden. Op veel plekken is deze nog heel kenmerkend.

Uitgangspunten
- § Behoud van gebieden met hoge landschappelijke waarden of grote gaafheid.
- § Behoud van de typische karakteristieken van de verschillende gasten.

Opgave: Behoud (en herstel)
Binnen het houtsingelgebied worden verschillende deelgebieden aangewezen die door hun kleinschaligheid, gaafheid of historie duurzaam moeten worden beschermd. Deze gebieden zijn op kaart 6 aangeduid als besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur.
In deze gebieden wordt in hoofdlijnen behoud van de houtsingelstructuur nagestreefd. Dit betekent dat het beheer gericht is op handhaving van de huidige kwantiteit en kwaliteit van de bestaande singels. De spelregels per deelgebied geven het kader aan waarbinnen kan worden geopereerd.

B. **Ruimte voor landbouw**
Er is een lotsverbondenheid tussen landschap en landbouw. Het landschap is grotendeels ontstaan op basis van de agrarische ontginning en het agrarisch gebruik ervan. Het gaat er ook nu weer om, om een zo goed mogelijke nieuwe manier te vinden waarop de landbouw in samenhang met het landschap kan voortbestaan.

Uitgangspunt
- § Onderzoeken hoe het landschap meer ruimte kan bieden voor de landbouw, zodanig dat de kwaliteiten binnen het singellandschap worden veiliggesteld.

Opgave: Omvorming t.b.v. landbouw
In gebieden waar landbouw de hoofdfunctie is en/of waar landbouw in een grootschalig open gebied plaatsvindt (Provinciaal Omgevings Plan), wordt de houtsingelhoofdstructuur zo goed mogelijk afgestemd op ontwikkelingen in de landbouw, binnen landschappelijke randvoorwaarden.
Door middel van omvorming van de singelstructuur kan meer ruimte voor de landbouw worden gerealiseerd. In deze gebieden is perceelsvergroting acceptabel binnen bepaalde randvoorwaarden. Indien daarvoor verwijdering van (delen van) houtopstanden nodig is, zal er een afweging tussen het landbouwkundig belang en het landschappelijk belang moeten plaatsvinden. De randvoorwaarden worden per deelgebied in de spelregels aangegeven, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van de maaswijdte, type, opbouw en breedte van de beplantingen en de wijze van compensatie.

C. **Inpassing nieuwe functies/programma's**
In bepaalde gebieden is de dynamiek van (toekomstige) ontwikkelingen zo hoog, dat de singelstructuur dreigt te verdwijnen. Het gaat er om een manier te vinden waarop deze nieuwe ontwikkelingen in samenhang met het landschap (integratie) kunnen voortbestaan en het landschap bij voorkeur een nieuwe impuls kunnen geven.

Uitgangspunt
- § Nieuwe ontwikkelingen/functies (waaronder landbouw) en het landschap op een betekenisvolle manier laten samengaan, zodanig dat ze duurzaam kunnen voortbestaan en de kwaliteiten van het landschap behouden blijven of bij voorkeur worden versterkt.

Opgave: Ontwikkeling
Deze gebieden vragen om (her)ontwikkeling op maat, maar binnen bepaalde randvoorwaarden. Flexibiliteit in het gebruik en in de singelstructuur is daarbij belangrijk, zodat ook in de toekomst het gebied levensvatbaar is.
Per deelgebied wordt gekeken of er singels bij of weg moeten, al naar gelang het karakter en de kwaliteit van het gebied en de gewenste ontwikkelingen die zich daar voordoen. De spelregels per deelgebied geven hiervoor de randvoorwaarden en de wijze van compensatie aan.

Door (her)ontwikkeling kunnen nieuwe herkenbare en waardevolle cultuurlandschappen en landschapsstructuren ontstaan die in de toekomst ook het beschermen waard zijn.

D. Recreatieve betekenis en kwaliteit woonomgeving

In de directe omgeving van (grotere) kernen zoals bijvoorbeeld Leek, Marum en Grootegast heeft het landschap tevens een belangrijke functie als uitloopgebied. De aantrekkelijkheid van het landschap voor zijn gebruikers is hier belangrijk.
Aansluitend bij het beleid van de gemeenten, zoals ontwikkeling als aantrekkelijke woongemeente en ter versterking van het toeristisch-recreatieve product, is in bepaalde delen van het gebied landschapsherstel gewenst in combinatie met uitbreiding van het recreatieve netwerk.

Uitgangspunten

§ Vergroten van de (recreatieve) aantrekkelijkheid van het houtsingelgebied in de omgeving van de kernen, zodat de betekenis van het gebied als aantrekkelijke woon- en recreatieomgeving toeneemt.
§ Behouden en versterken van de ruimtelijke diversiteit en van een fijnmazige singelstructuur. Dit vormen belangrijke kwaliteiten bij de (recreatieve) beleving en aantrekkelijkheid van een gebied.

Opgave: Behoud en Herstel

Behoud (en herstel) van de ruimtelijke diversiteit en fijnmazige structuur in gebieden waar de singelstructuur goed herkenbaar is (kaart 6, besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur). In gebieden waar de singelstructuur weinig herkenbaar meer is (kaart 6, open gebieden met delen van singels en halfopen gebieden met transparante singels) wordt gestreefd naar herstel (en behoud) van bestaande singels, bijvoorbeeld door het wegwerken van achterstallig onderhoud en het opvullen of verbreden van bestaande singels.
De spelregels per deelgebied geven het kader aan waarbinnen kan worden geopereerd.

E. Ecologische diversiteit

Op verschillende plekken in het gebied grenzen de houtsingels op de gasten aan lagere natte gebieden voor nieuwe natuur. Deze overgangszones hebben door de gradienten hoog-laag, droog-nat grote ecologische betekenis. De houtsingelstructuur kan hier een bijdrage leveren aan verdere verhoging van deze ecologische waarden, met name op de randen (drogere delen) van de natuurgebieden.

Uitgangspunt

§ Streven naar gevarieerde overgangen met ecologische waarde tussen gast en (nieuwe) natuurgebieden.

Opgave: Omvorming t.b.v. natuur

Ontwikkelen van structuurrijke en gevarieerde houtsingels, dus singels met een goed ontwikkelde kruid-, struik-, en boomlaag en die bestaan uit meerdere inheemse soorten. Deze singels ontwikkelen op de overgangen naar de lage natte natuurgebieden, waardoor de landschappelijke en ecologische diversiteit van het gebied wordt vergroot. De spelregels per deelgebied geven het kader aan waarbinnen kan worden geopereerd.

F. Openheid

Ter vergroting van het ruimtelijk contrast tussen de singelrijke gast en meer open polders is het op verschillende plekken wenselijk om de openheid te herstellen (kaart 6, gebieden met nauwelijks singels).

Uitgangspunt

§ Herstel openheid van gebieden met nauwelijks singels, gebieden buiten de gasten.

Opgave: Passief beheer

De singels binnen deze gebieden met nauwelijks singels mogen op termijn verdwijnen. Dit gebeurt niet per definitie door actieve verwijdering, omdat door het kleine aantal de singels niet sterk bepalend zijn voor het landschapsbeeld.

6. UITWERKING PER DEELGEBIED

1. Wat zijn de accenten en opgaven per deelgebied?

6.1 Deelgebieden

In overzicht zijn de nuanceverschillen en opgaven per deelgebied weergegeven.

B = behoud (en herstel)
H = herstel (en behoud)
Ol = omvorming t.b.v. landbouw
On = omvorming t.b.v. natuur
Ow = (her)ontwikkeling
Pb = passief beheer

Deelgebieden	Landschappelijke gaafheid en historie	Ruimte voor landbouw	Inpassing nieuwe functies/programma's	Recreatieve bietekenis en kwaliteit woonomgeving	Ecologische diversiteit	Openheid
Lutjegast-Westerzand-Oosterzand-Niekerk						
1. Eesterweg		Ol				
2. Lutjegast	H					
3. Lutjegast-Westerzand-Oosterzand	B					
Polders						
4. Sebaldebuurster molenpolder oost		Ol				
5. Grootegastermolenpolder Sebaldebuurster molenpolder west						Pb
Doezum-Grootegast-Niekerk						
6. Doezum-Peebos					On	
7. Doezum-Grootegast-Niekerk	B			B		
Opende-Kornhorn-Noordwijk-Lucaswolde						
8. Opende-Polder de Kale Weg					On	
9. Opende-Kornhorn	B			B		
10. Opende-Strandheem		Ol				
11.Noordwijk-west				H		
12. Noordwijk-oost				H		
13.Lucaswolde-Zuidpolder		Ol				
14. Kloosterweg	B					
15. Overgang noord Oude Diep					On	
Marum-Nuis-Niebert-Tolbert-Midwolde-Lettelbert						
16. Tolbert noord			Ow			
17. Boerakker	H					
18. Marum-De Wilp				H		
19. Marum-A7			Ow			
20. Overgang zuid Oude Diep					On	
21. Nuis-Niebert-A7	H			H		
22. Nuis-Niebert-Jonkersvaart	B			B		
23. Midwolde-Lettelbert-Nienoord	B			B		
24. Leek zuid				H		
De Wilp en Zevenhuizen						
25. De Wilp en Zevenhuizen		Ol				
26. Gebieden met nauwelijks singels						Pb

Tabel 6, Nuanceverschillen en opgaven per deelgebied

6.2 Opgave per deelgebied

In deze paragraaf is de motivatie voor de keuze van een nuanceverschil en de bijbehorende opgave beschreven. De verschillende deelgebieden zijn weergegeven op kaart 9 in de bijlage. De begrenzing van de deelgebieden is globaal. Een gedetailleerdere begrenzing wordt bij de spelregels uitgewerkt. "N.b. Deze uiteindelijke begrenzing wijkt bij sommige deelgebieden af van de globale begrenzing op kaart 9."

Lutjegast-Westerzand-Oosterzand-Niekerk

De gast die zich uitstrekt van Lutjegast naar Niekerk heeft voor het overgrote deel nog een grote oorspronkelijkheid en gaafheid. Grootschalige ontwikkelingen die niet passen binnen dit landelijke karakter zijn hier landschappelijk gezien ongewenst.

1. Eesterweg: Omvorming t.b.v. de landbouw.
De singelstructuur bestaat uit korte singels die voornamelijk haaks op het lint staan.
Verder is het gebied open. Het karkater van de singels kenmerkt zich in hoofdzaak door transparante bomenrijen zonder ondergroei.

2. Lutjegast: herstel (en behoud)
De opgave is gericht op herstel van de singelstructuur. De Zuid-oostrand van Lutjegast heeft nu geen goede ruimtelijke overgang naar het landschap. De gast is rond Lutjegast relatief open. Het verschil tussen de besloten gast en de open polder is weinig herkenbaar en de bebouwing is sterk in zicht. Op deze plaats kan het beste gestreefd worden naar het creëren van een 'afgewerkte rand' richting het reservaatsgebied Grootegastermolenpolder. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van houtsingels en een parkachtig ingerichte overgangszone tussen dorp en landschap (zie ook Totaalplan herinrichting Grootegastermolenpolder).

3. Lutjegast-Westerzand-Oosterzand: behoud (en herstel)
De singelbeplantingen vormen rechthoekige kaders rond de erven en zijn nog goed herkenbaar. De beplantingen zijn als zodanig gekoppeld aan het bebouwingslint. Duurzame instandhouding en behoud van deze vorm van erfbeplantingen is van belang voor de identiteit van deze gast.

Doordat de gast een smalle rug vormt met scherpe grenzen op de overgang naar meer open lager liggend gebied, is de gast goed als eenheid herkenbaar in het landschap. Langs de randen van de gast kunnen de scherpe grenzen en steilranden naar het lager liggende gebied verder worden geaccentueerd door de aanleg van randbeplantingen. Dit kan gebeuren op basis van vrijwilligheid.

Polders

4. Sebaldebuurster molenpolder oost: omvorming t.b.v. landbouw

De nadruk in dit deelgebied ligt op het landbouwkundig gebruik (hoofdfunctie landbouw) van het gebied. De opgave is dus gericht op het zoeken naar mogelijkheden voor omvorming van de singelstructuur ten behoeve van perceelsvergroting. Door toename van de openheid zal tevens het contrast met de aangrenzende meer besloten gasten worden versterkt.

5. Grootegastermolenpolder en Sebaldebuurster molenpolder west: passief beheer

In het natuurgebiedplan van de provincie Groningen is de Grootegastermolenpolder (samen met polder Bombay) opgenomen als 'toekomstig natuurgebied'. Gestreefd wordt naar ontwikkeling van goede weidevogelbiotopen voor meer kritische soorten. Een netwerk van vochtige landschapselementen (poelen, dobben en petgaten) dient in het westelijk gedeelte van de polder duurzaam in stand te worden gehouden of te ontstaan. De Sebaldebuurster molenpolder is in het gemeentelijk beleid bestemd als weidevogelgebied.

Herstel van de openheid van zowel de Grootegastermolenpolder als de Sebaldebuurster molenpolder is vanuit de weidevogelbiotopen gewenst. Ook vanuit landschappelijk oogpunt kunnen door herstel van de openheid de contrasten met de aangrenzende gasten worden vergroot. Bestaande houtsingels in de polders mogen op termijn verdwijnen (passief beheer).

Doezum-Grootegast-Niekerk

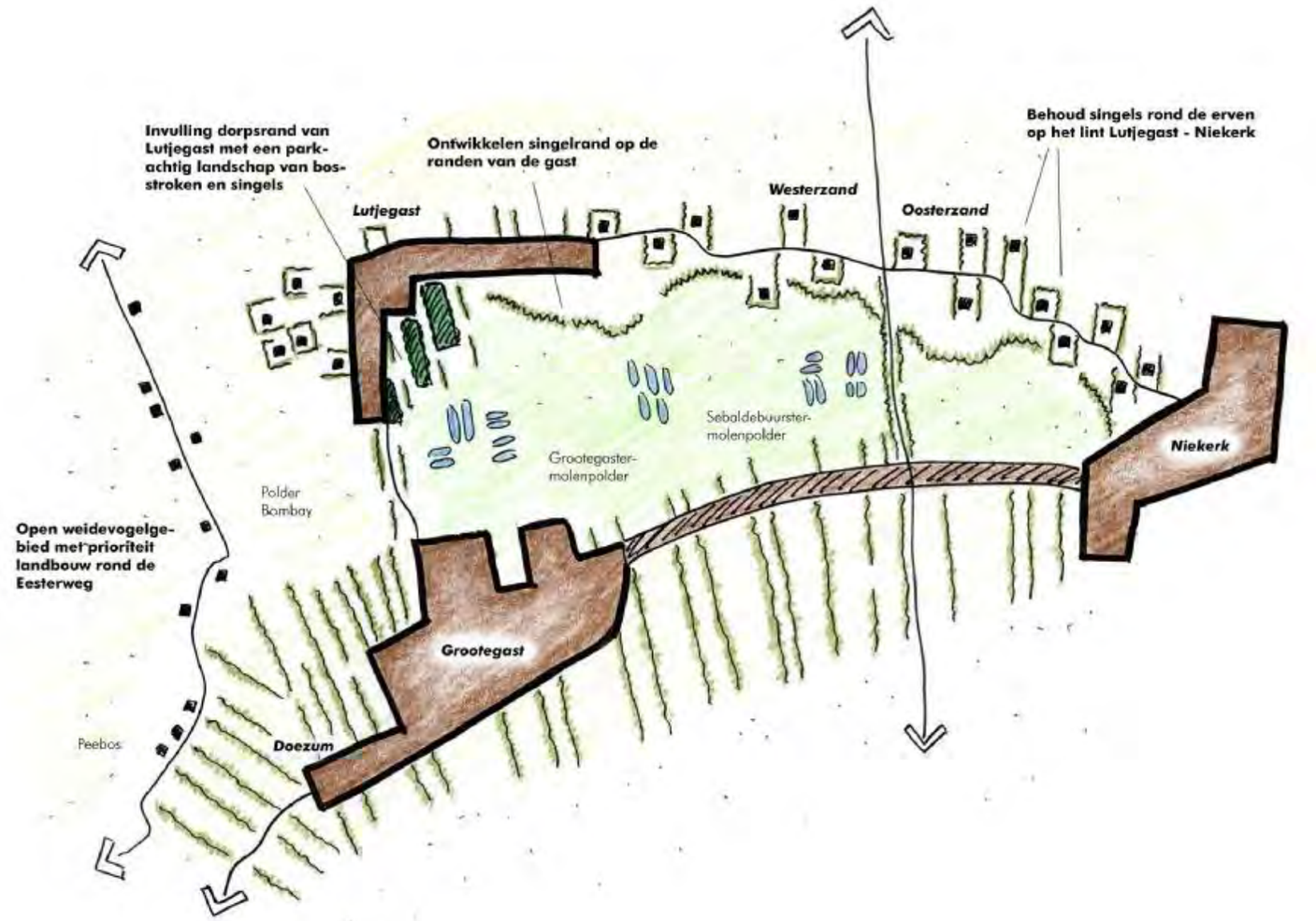
6. Doezum-Peebos: omvorming t.b.v. natuur

Het gebied ten noorden van Doezum richting Peebos heeft door de fraaie ligging op de overgang naar het natte dal van de Lauwers goede ecologische potenties. Door verbetering van de structuuropbouw (gelaagdheid) binnen singels en vergroting van de diversiteit tussen singels kan een meer gevarieerde rafelige overgang worden gevormd met hogere ecologische waarden.

Op deze wijze wordt ook de landschappelijke diversiteit in het gebied vergroot, omdat deze rafelige rand die doorloopt in het natuurgebied, een geheel andere uitstraling heeft dan de 'scherpere' randen van bijvoorbeeld de Grootegastermolenpolder.

7. Doezum-Grootegast-Niekerk: behoud (en herstel)

De kleinschalige singelstructuur van de gast Doezum-Grootegast-Niekerk is over het algemeen in het landschap nog goed herkenbaar. Duurzame instandhouding van de dichte structuur van lengte- en dwarssingels is daarom landschappelijk gezien gewenst. Juist deze kleinschaligheid bepaalt de identiteit van deze gast. Bovendien is behoud van deze landschappelijke kwaliteiten belangrijk voor de ontwikkeling die Grootegast voorstaat als kwalitatief hoogwaardige woongemeente en ten behoeve van de recreatieve aantrekkelijkheid van de omgeving voor inwoners en toeristen.

Opende-Kornhorn-Noordwijk-Lucaswolde

8. Opende-Polder de Kale Weg: omvorming t.b.v. natuur
Evenals het gebied ten noorden van Doezum, heeft het gebied ten noorden van Opende richting Polder de Kale Weg goede potenties tot ecologische ontwikkeling door de ligging aan een natuurgebied. Ook hier is het wensbeeld ontwikkeling van een zachte gevarieerde overgang van gast naar polder (natuurgebied) door middel van omvorming.

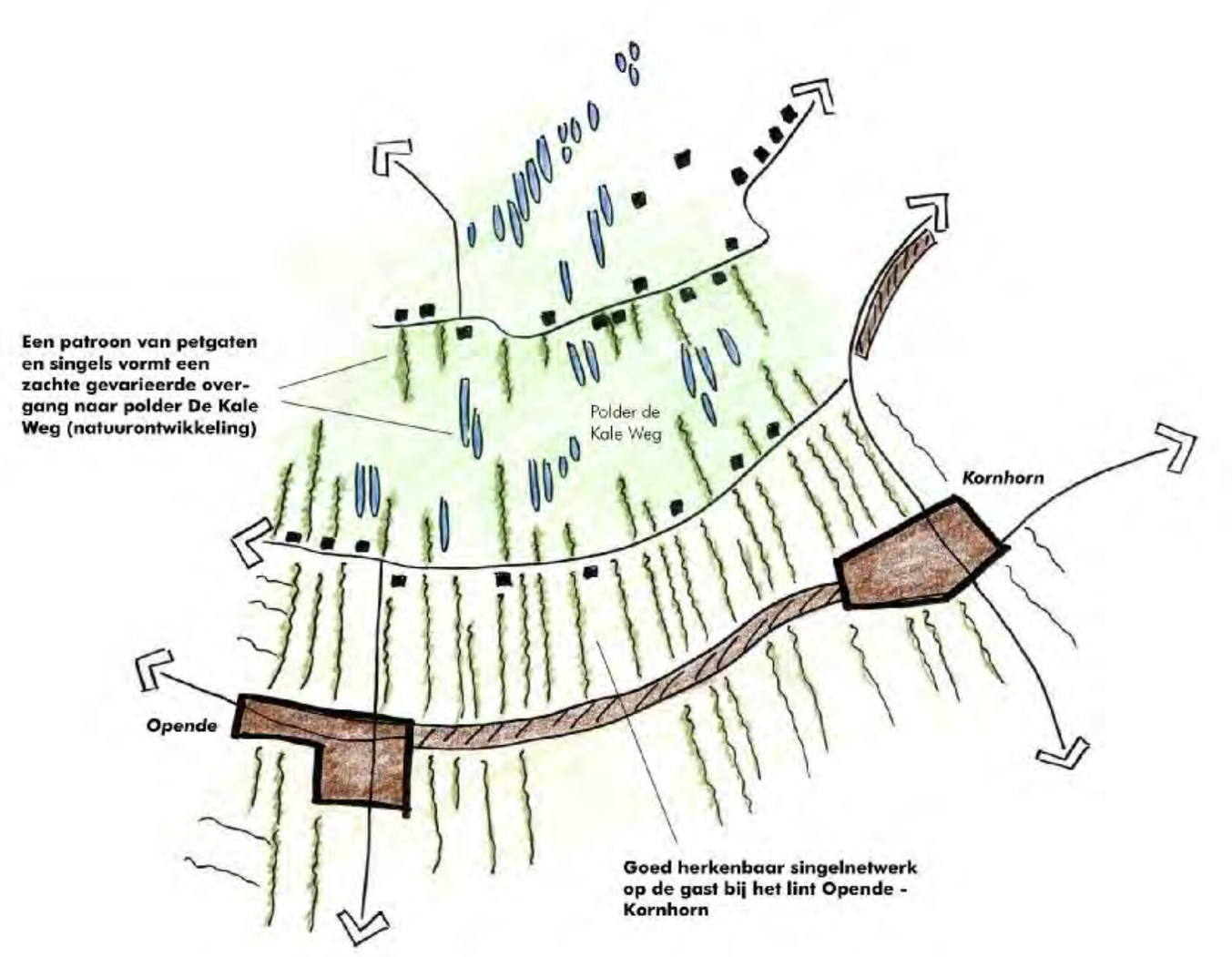
9. Opende-Kornhorn-Noordwijk: behoud (en herstel)
Direct rond het lint Opende-Kornhorn en rond Noordwijk is de huidige singelstructuur nog duidelijk herkenbaar aanwezig. Binnen het deelgebied liggen twee singelreservaatsgebieden. Behoud staat in dit deelgebied voorop.

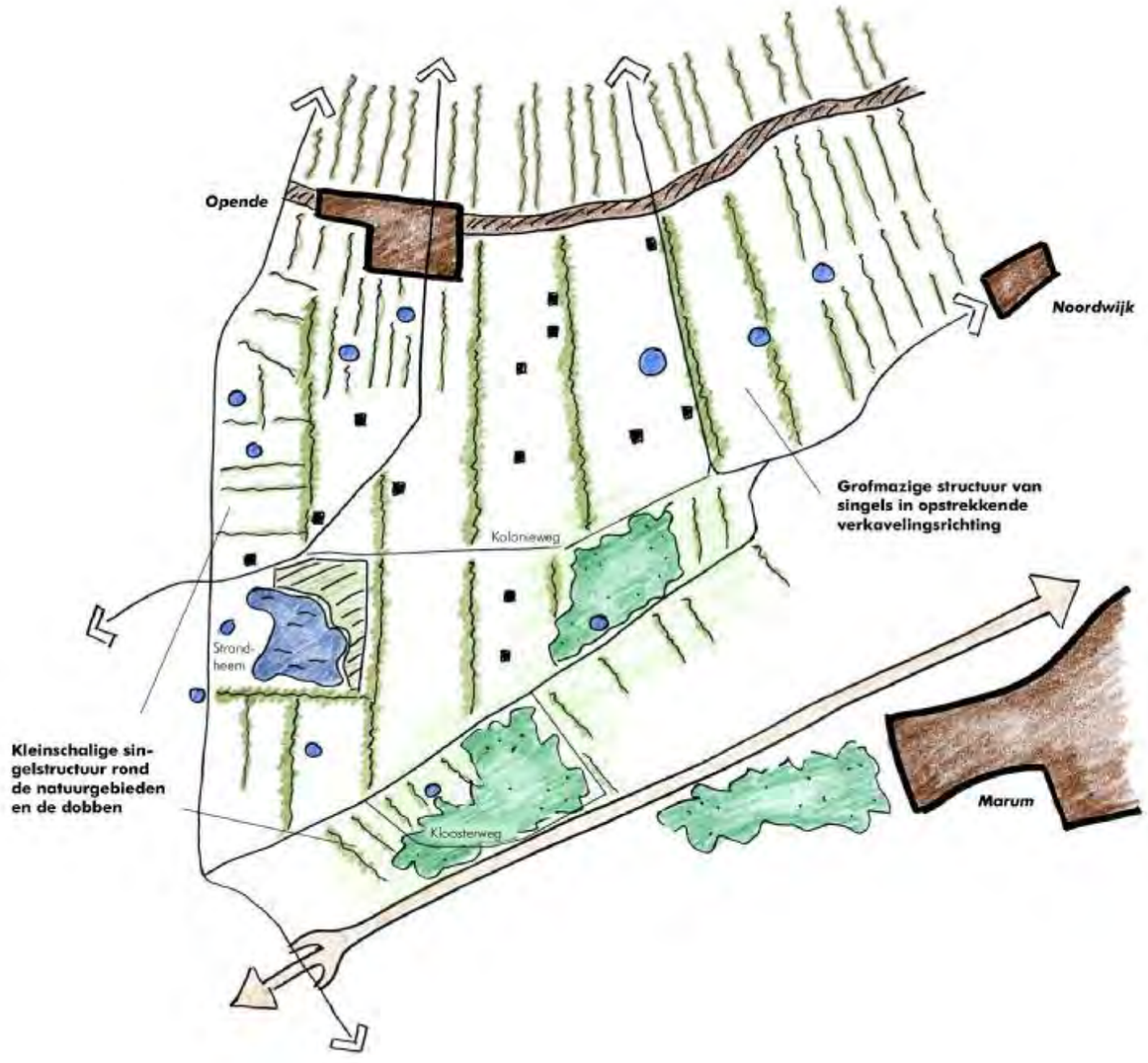
10. Opende-Strandheem: omvorming t.b.v. landbouw
In het gebied ten zuiden van Opende richting Strandheem vormt landbouw grotendeels de hoofdfunctie. De huidige singelstructuur is relatief grofmazig en grootschalig. Omdat ook in de toekomst landbouw hier de belangrijkste koers vormt, wordt gezocht naar mogelijkheden om de singelstructuur om te vormen tot een grootschalig robuust raamwerk met binnen dit raamwerk een grootschaligere verkaveling ten behoeve van de landbouw. De opstrekkendheid van de verkaveling dient met dit raamwerk de meeste nadruk te krijgen. Bestaande oude houtsingels en –wallen in het gebied met andere boomsoorten dan els (o.a. eik, es, kers) dienen hierbij duurzaam in stand te worden gehouden, omdat ze van landschappelijke waarden zijn en belangrijk zijn voor de (diversiteit in) opbouw van het frame.

Strandheem ligt als een vreemd element in het singelgebied bij de kolonieweg. De ligging als vreemd element is meer zichtbaar, doordat het singelbestand ter plekke zeer is uitgedund. De singels direct rondom Strandheem hebben een kwalitatieve impuls nodig, waarmee nieuwe recreatieve ontwikkelingen rond Strandheem kunnen worden ingepast.

Noordwijk-Lucaswolde-Boerakker

11. Noordwijk-west: herstel (en behoud)
Ten westen van Noordwijk is de huidige singelstructuur niet overal even herkenbaar meer. Plaatselijk zijn veel singels verdwenen of er resten nog slechts delen. Voor dit deel van de gast wordt dan ook gestreefd naar herstel van de singelstructuur en stimulering van aanleg van beekdalrandbeplantingen. Op deze manier wordt aangesloten bij het algemene beleid van de gemeente Grootegast.

12. Noordwijk-oost: herstel (en behoud)
De huidige toestand van de singels is vergelijkbaar met het gebied Noordwijk-west. Voor het streefbeeld wordt verwezen naar dit deelgebied.

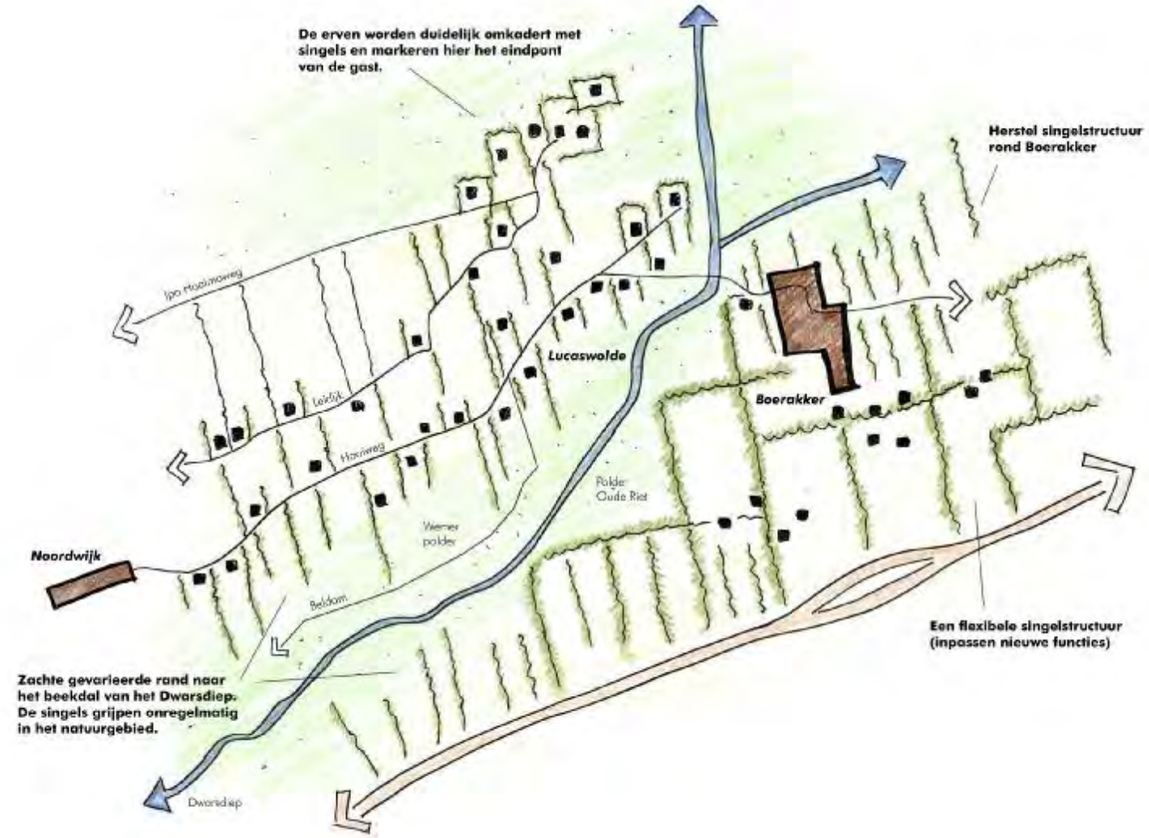
13. Lucaswolde-Zuidpolder: omvorming t.b.v. landbouw
Versterking van de landschappelijke structuur rond Lucaswolde wordt vanuit historisch perspectief gezocht in de directe omgeving van het lint. Aanleg van singels rond de verspreide erven kan worden gestimuleerd om een meer besloten overgang richting meer open beekdal te realiseren. Dit vergroot de herkenbaarheid van het lint.
Buiten het lint en richting Zuidpolder vormt de opgave omvorming. Gezocht wordt naar mogelijkheden om meer ruimte te bieden voor de landbouw, omdat hier de hoofdkoers grotendeels landbouw is.

14. Kloosterweg: behoud (en herstel)
De singels rond Kloosterweg zijn goed herkenbaar in het landschap. Streven naar behoud van deze singels, met name in aansluiting op bestaande en toekomstige natuurgebieden en natuurontwikkeling in de dalen.

15. Overgang noord Oude Diep: omvorming t.b.v. natuur
Dit gebied ligt op de gradiëntrijke overgang naar het Oude Diep binnen de Ecologische Hoofdstructuur (nieuwe natuur). Door middel van de opgave omvorming kan de ecologische diversiteit van het gebied worden versterkt en de overgang naar het beekdal een gevarieerd ruimtelijk beeld krijgen.

16. Tolbert noord: ontwikkeling
Ten noorden van Leek wordt in verband met de maatschappelijke dynamiek in dit gebied, zoals de toekomstige ontwikkelingen rond Leek en rond de A7, ontwikkeling van een flexibel houtsingel raamwerk voorgestaan. Op deze manier kan ruimte worden geboden aan de huidige landbouw en wordt ingespeeld op nieuwe functies en programma's. Een door middel van spelregels vastgesteld aantal aan singels dient behouden te blijven.

17. Boerakker: herstel (en behoud)
Direct rond Boerakker is de singelstructuur nog vrij fijnmazig aanwezig. De structuur wordt gekenmerkt door wisselende richtingen en wijkt hierdoor af van de rest van het singelgebied. Gestreefd wordt naar herstel, omdat plaatselijk singels zijn verdwenen.

Marum-Nuis-Niebert-Tolbert-Midwolde-Lettelbert

18. en 21 Marum-De Wilp en Nuis-Niebert-A7: herstel (en behoud)
Vooral in de omgeving van Marum, maar ook plaatselijk ten noorden van Nuis-Niebert, is de singelstructuur weinig herkenbaar meer. Veel singels zijn verdwenen of er resten nog delen. Gestreefd wordt naar herstel van de kleinschalige singelstructuur om het ruimtelijk contrast met aangrenzende heide- en hoogveenontginningen of het aangrenzende beekdal te versterken.

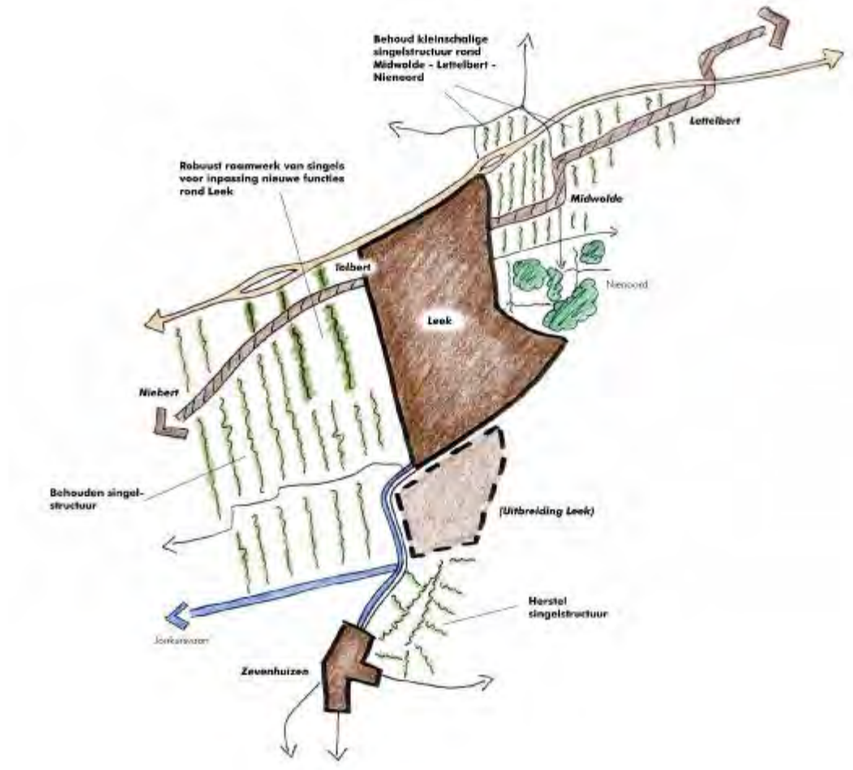
19. Marum-A7: ontwikkeling
De zone ten noorden van Marum kent een hoge dynamiek door stedelijke uitbreidingen langs de A7. Gestreefd wordt naar ontwikkeling van een flexibel houtsingel raamwerk, zodat nieuwe functies en stedenbouwkundige ontwikkelingen kunnen worden ingepast en de gewenste groene buffer tussen Marum en de A7 kan worden gerealiseerd.

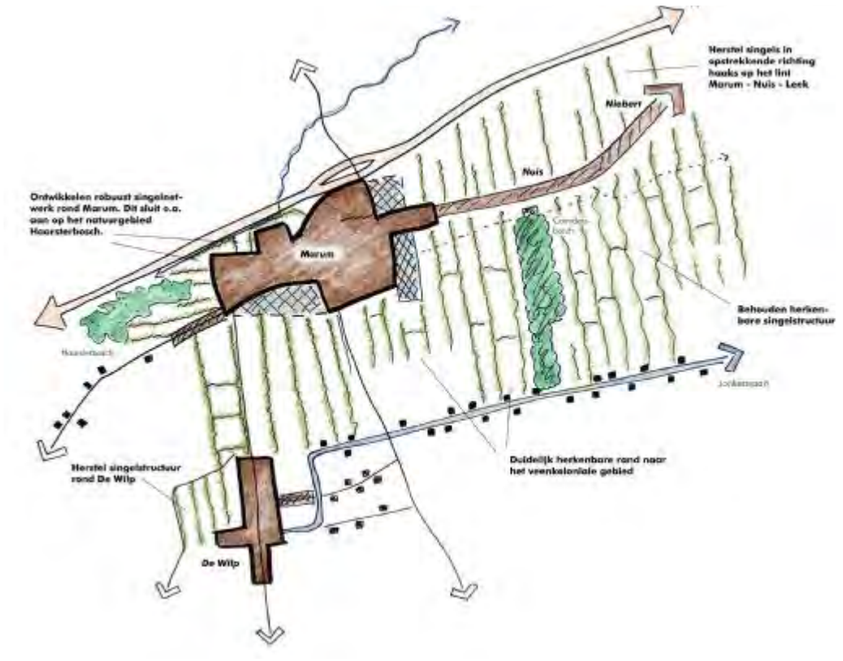
20. Overgang zuid Oude Diep: omvorming t.b.v. natuur
Dit gebied ligt op de gradiëntrijke overgang naar het Oude Diep binnen de Ecologische Hoofdstructuur (nieuwe natuur). Door middel van de opgave omvorming kan de ecologische diversiteit van het gebied worden versterkt en de overgang naar het beekdal een gevarieerd ruimtelijk beeld krijgen.

22. Nuis-Niebert-Jonkersvaart: behoud (en herstel)
Ten zuiden van Nuis en Niebert is nog een herkenbare en gave singelstructuur aanwezig. Dit komt mede door de aanwezigheid van landgoed Coendersborch en een reservaatsgebied voor singels. Gestreefd wordt naar duurzame instandhouding van deze kwaliteiten. Het gebied heeft daardoor belangrijke recreatieve betekenis en is belangrijk als uitloopgebied voor de bevolking van Marum en Leek.

23. Midwolde-Lettelbert-Nienoord: behoud (en herstel)
De kleinschalige singelstructuur bij Midwolde, Lettelbert en Nienoord is historisch en landschappelijk waardevol. Daarom wordt gestreefd naar behoud van deze kleinschalige singelstructuur.

24. Leek zuid: herstel (en behoud)
Dit gebied ten zuiden van Leek tot aan Zevenhuizen heeft waarde als uitloopgebied voor de nieuwbouw van Leek. Herstel van de singelstructuur is gewenst ten behoeve van landschapsversterking en vergroting van de recreatieve aantrekkelijkheid.

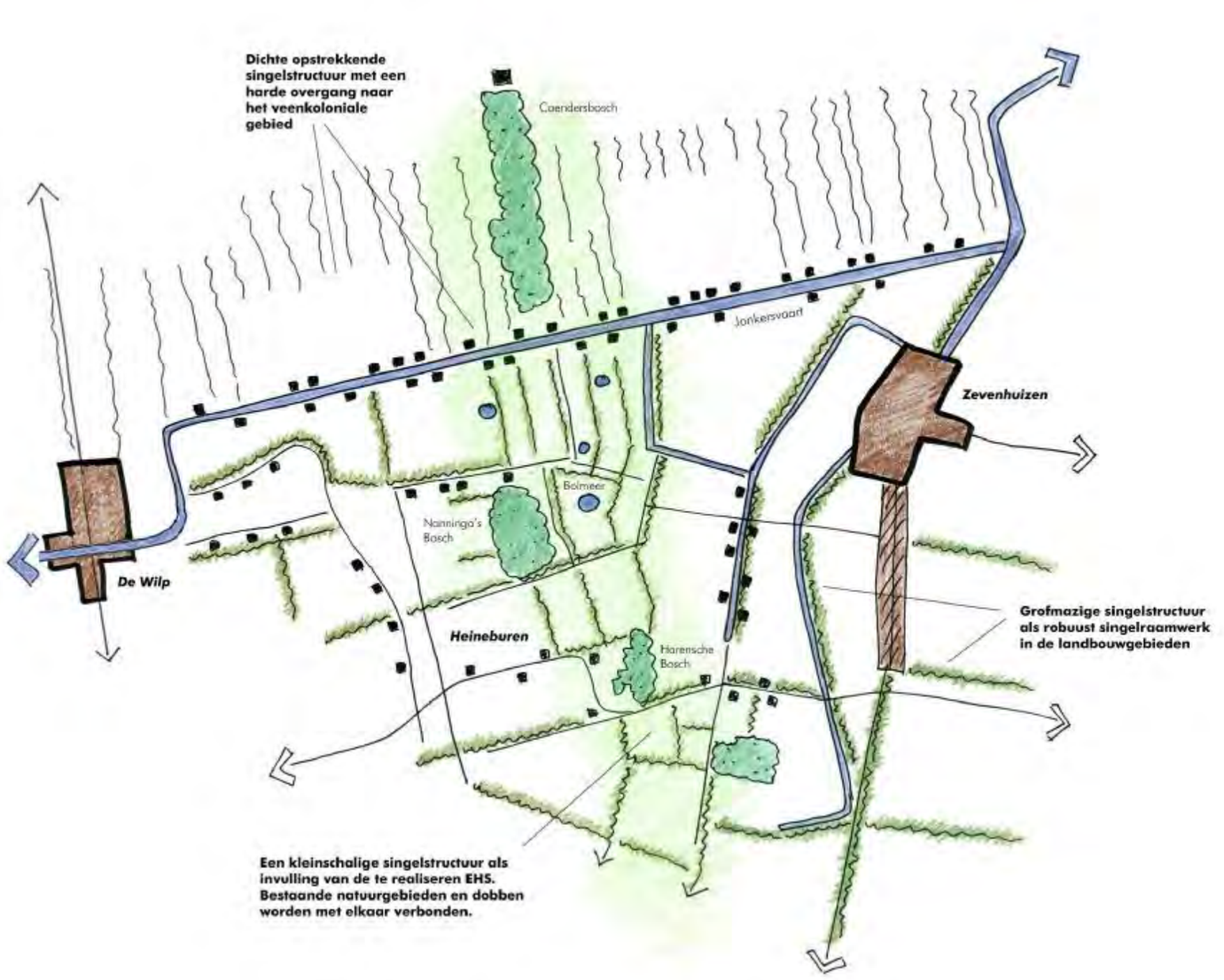
De Wilp en Zevenhuizen

25. De Wilp en Zevenhuizen: omvorming t.b.v. landbouw
Deze singelgebieden liggen binnen de hoogveenontginningen en kennen daardoor een andere ontstaanswijze en verschijningsvorm dan de overige onderscheiden deelgebieden. Omdat hier de hoofdfunctie landbouw is, wordt verder gestreefd naar grootschaligere landbouwpercelen, mits het landschap dit toestaat. Omvorming kan inhouden verplaatsing van kavelgrensbeplantingen en bijvoorbeeld samenvoeging van enkele kavelgrensbeplantingen tot bredere singels. Hierdoor kan een robuuster grootschaliger raamwerk (raster) ontstaan, waarbij zowel het karakter van het landschap behouden blijft als waarbij de landbouw meer ruimte krijgt.

Overig

26. Gebieden met nauwelijks singels: passief beheer
De overige gebieden met nauwelijks singels zijn voornamelijk lager liggende polders. De aanwezige singels mogen hier op termijn verdwijnen, zodat de ruimtelijke contrasten met de aangrenzende gasten worden vergroot.

LITERATUURLIJST

§ Beheersnotitie Houtsingels Zuidelijk Westerkwartier, Landschapsbeheer Groningen, Groningen, 1995.

§ Bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten Leek, Marum en Grootegast.

§ De toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen, Provincie Groningen, Groningen, 2003.

§ Herziening gebiedsplan Groningen, Provincie Groningen, Groningen, 2004.

§ Landbouwontwikkelingsplan Zuidelijk Westerkwartier, juni 2002.

§ Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier, Bureau Middelkoop, Haarlem, februari 2003.

§ Provinciaal Omgevingsplan, koersen op karakter, Provincie Groningen, Groningen, december 2000.

§ Raamwerk Zuidelijk Westerkwartier, Landinrichtingsdienst Groningen, Groningen, 1989.

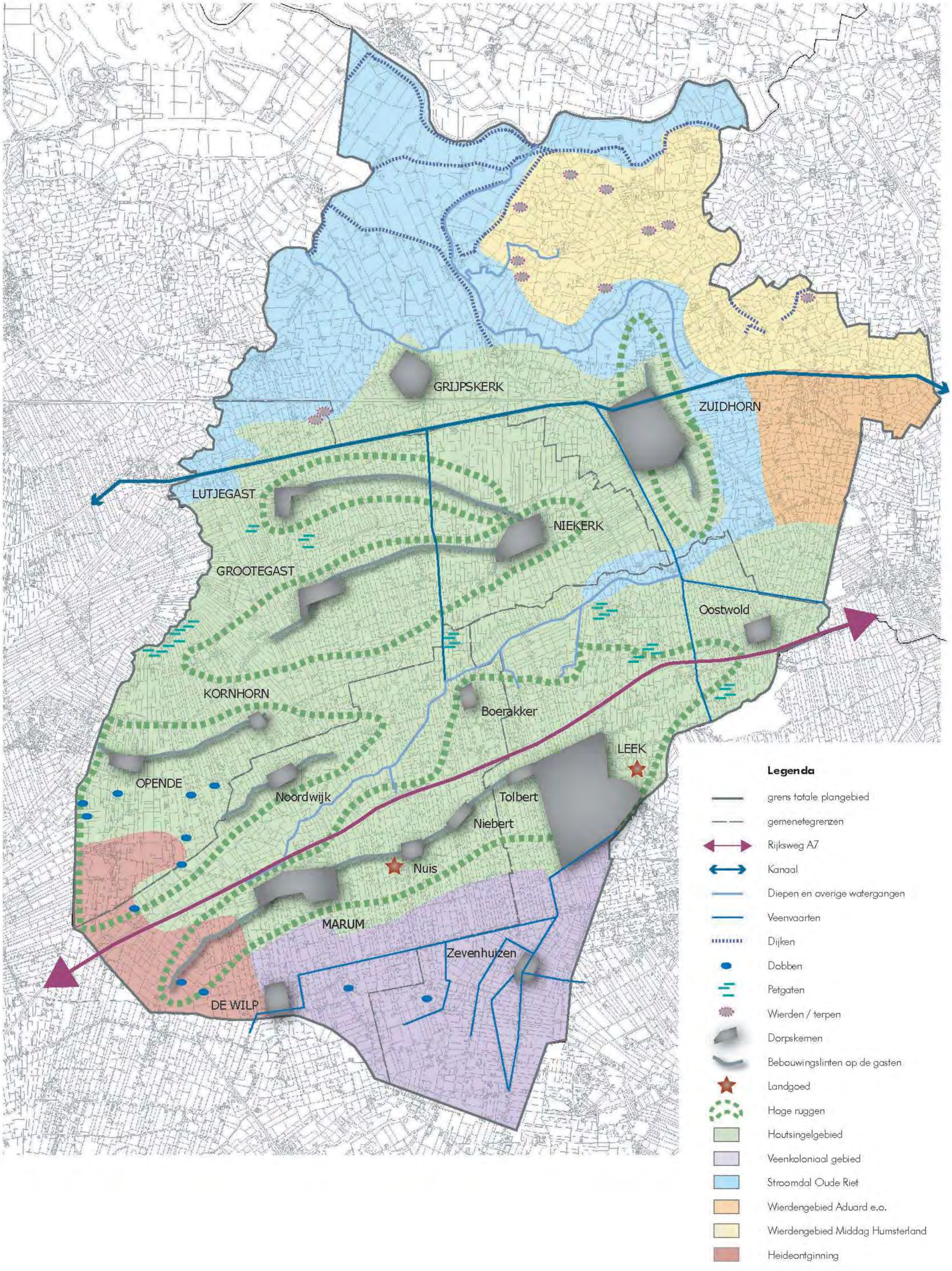
COLOFON

Uitgave: Stuurgroep West-Groningen
Projectgroep: H.G. Galema, Provincie Groningen
S. van der Graaf, Provincie Groningen
F.Driessen, Gemeente Marum
I. Freije, Provincie Groningen
G. Venema, Gemeente Grootegast
P. Jonk, Gemeente Leek
K. Faber, Gemeente Marum
H. Vos, Gemeente Zuidhorn
R. Leeper, Eelerwoude
F. van Gils, Eelerwoude

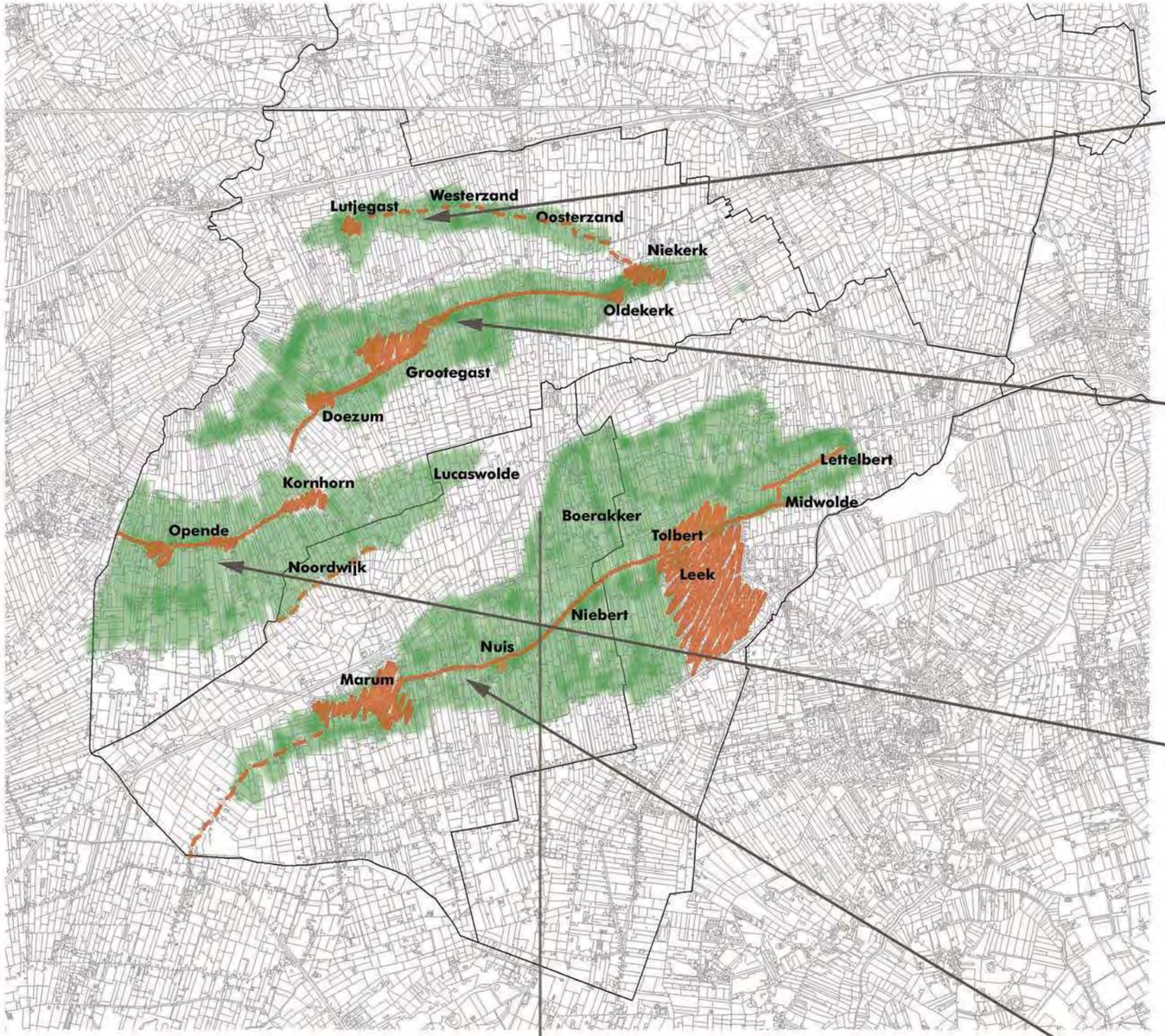
BIJLAGEN

Kaart 1, Landschappelijke hoofdstructuur

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Kaart 2, Landschappelijke karakteristieken

Open transparant lint van verspreide bebouwing, doorzichten, singels als omkadering van erven geconcentreerd bij het lint, gast over het algemeen open

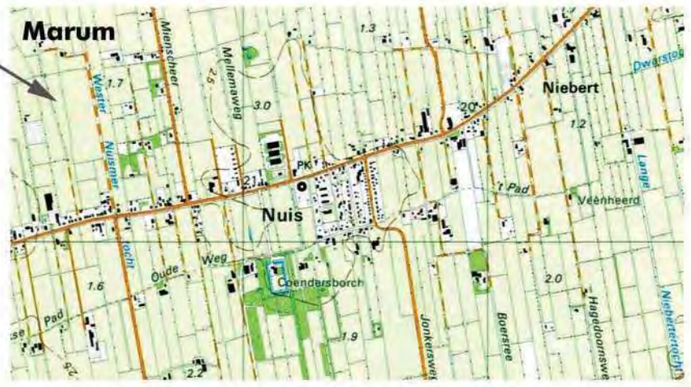
Dicht lint met weinig losse bebouwing in achterland, singels in lengte- en dwarsrichting, gast over het algemeen dichte structuur door singels

Dicht lint met veel losse bebouwing in omgeving, singels opstrekkend naar achterland en dwarssingels, gast over het algemeen dichte structuur door verspreide bebouwing en singels

Kleinschalige structuur door veel losse bebouwing, relief en singels in wisselende richtingen (minder opstrekkend)

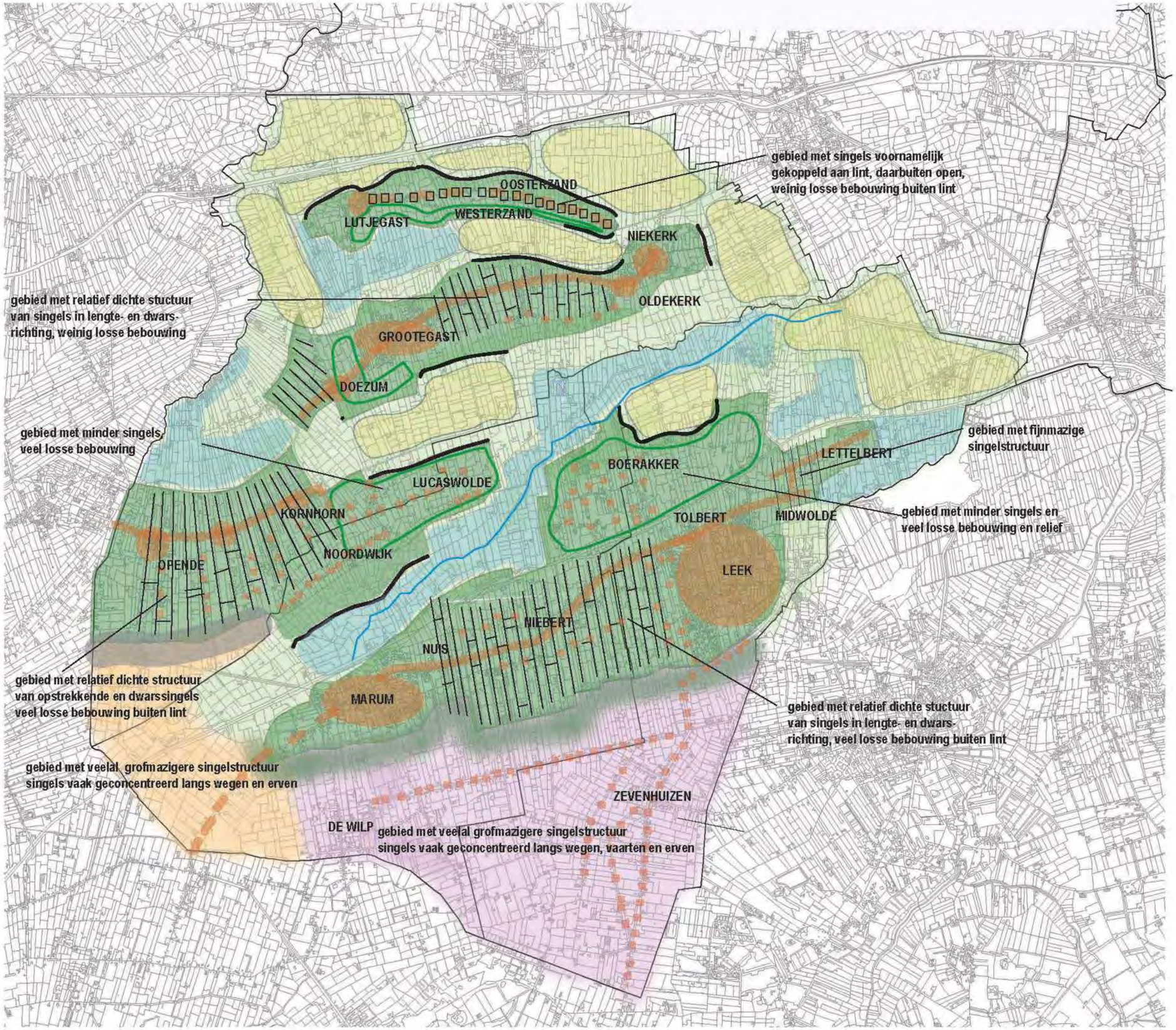

Dicht lint met insteekweggetjes en bebouwing in achterland, over het algemeen dichte structuur door singels in lengte- en dwarsrichting

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Kaart 3, Landschappelijke verschillen

Legenda

Polder
laag, open, nat, voedselrijk

Polder met natuurontwikkeling
laag, half open tot open (toekomstig beeld), nat, voedselrijk

Gast
matig hoog, besloten, droog, voedselarm

Hoogveenontginning
hoog, half open, droog

Heideontginning
hoog, half open, droog, voedselarm

Overgangsgebied
van gast naar polder

Bebouwing

Oude Diep-Dwarsdiep-Matsloot

Relatief open delen gast

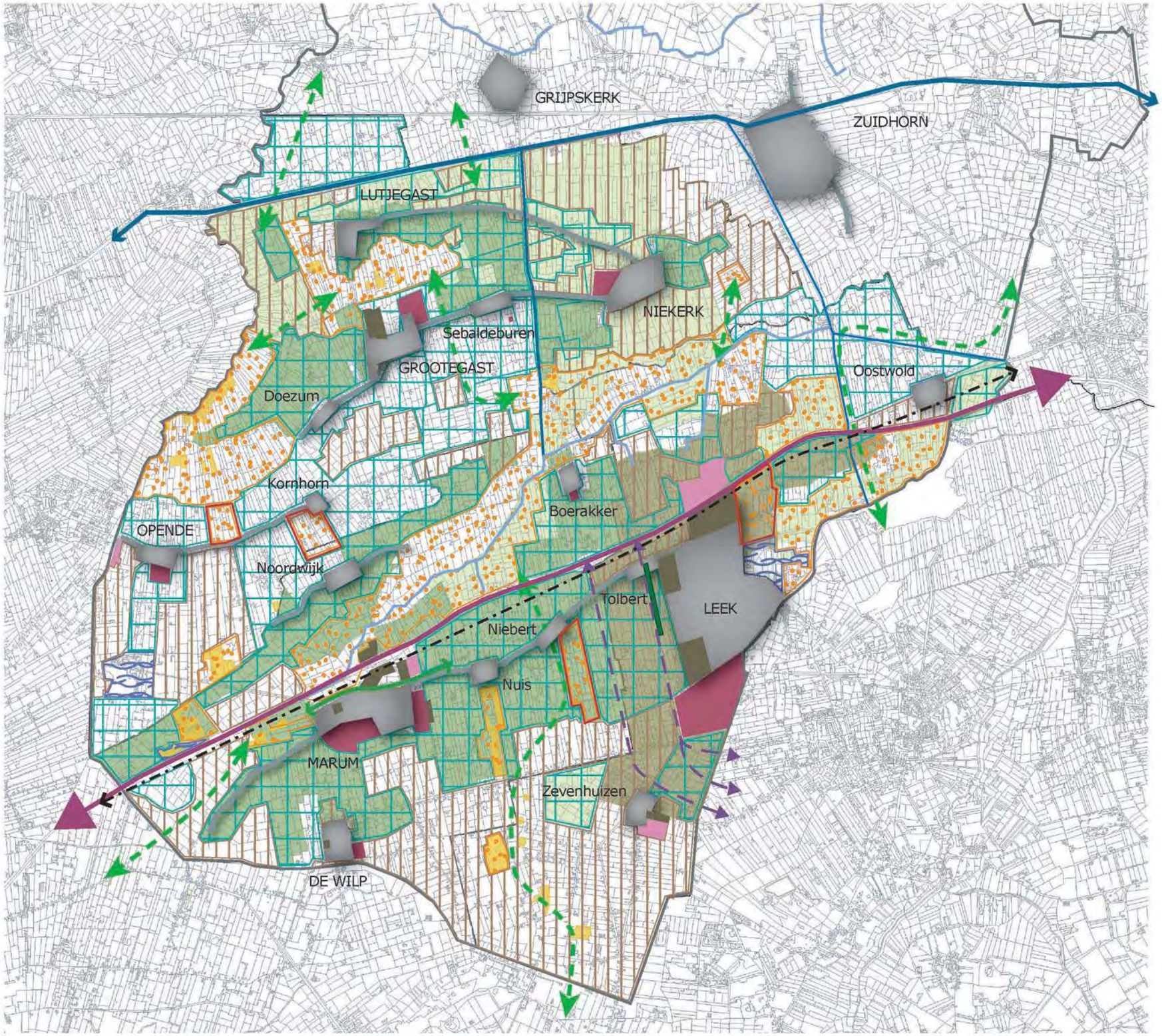
Overgangen

Zachte overgang
onduidelijk door hogere ligging veen/heide ontginning dan gast, en door weinig ruimtelijk contrast tussen omgeving en gast (besloten, half open)

Scherpere overgang
duidelijker daar waar hogere besloten gast grenst aan open lage polder, of waar grenzen polder zich duidelijk aftekenen in het landschap

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Kaart 4, Bestaand beleid

Legenda

- Grens totale plangebied
- Gemeentegrenzen
- Rijksweg A7
- Kanaal
- Diepen en overige watergangen
- Dorpskernen
- Bebouwingslinten op de gasten

> Gemeentelijk beleid (bestemmingsplannen)

- Uitbreiding woonwijken
- Bedrijventerrein (bestaand)
- Uitbreiding bedrijventerreinen
- Besloten gebieden
- Gebieden met beplante perceelsscheidingen
- Weidevogelgebieden
- Natuurgebieden
- Reservering begraafplaats (gemeente Leek)

> Ontwikkelingsvisie Marum

- Realiseren groene buffer (Ruimtelijke visie Marum)

> Provinciaal Omgevingsplan (POP)

- Hogesnelheidslijn
- Bestaande en toekomstige natuur (land/water)
- Landbouw in een gaaf landschap / landbouw met belangrijke natuurwaarden
- Hoofdfunctie Landbouw / Landbouw in een grootschalig open gebied
- Recreatie
- Ecologische verbindingszone

> MER tracéstudie

- Tracéstudie rondweg

> Raamwerk Zuidelijk Westerkwartier

- Singelreservaatsgebieden

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Kaart 5, Gebiedsplan Groningen

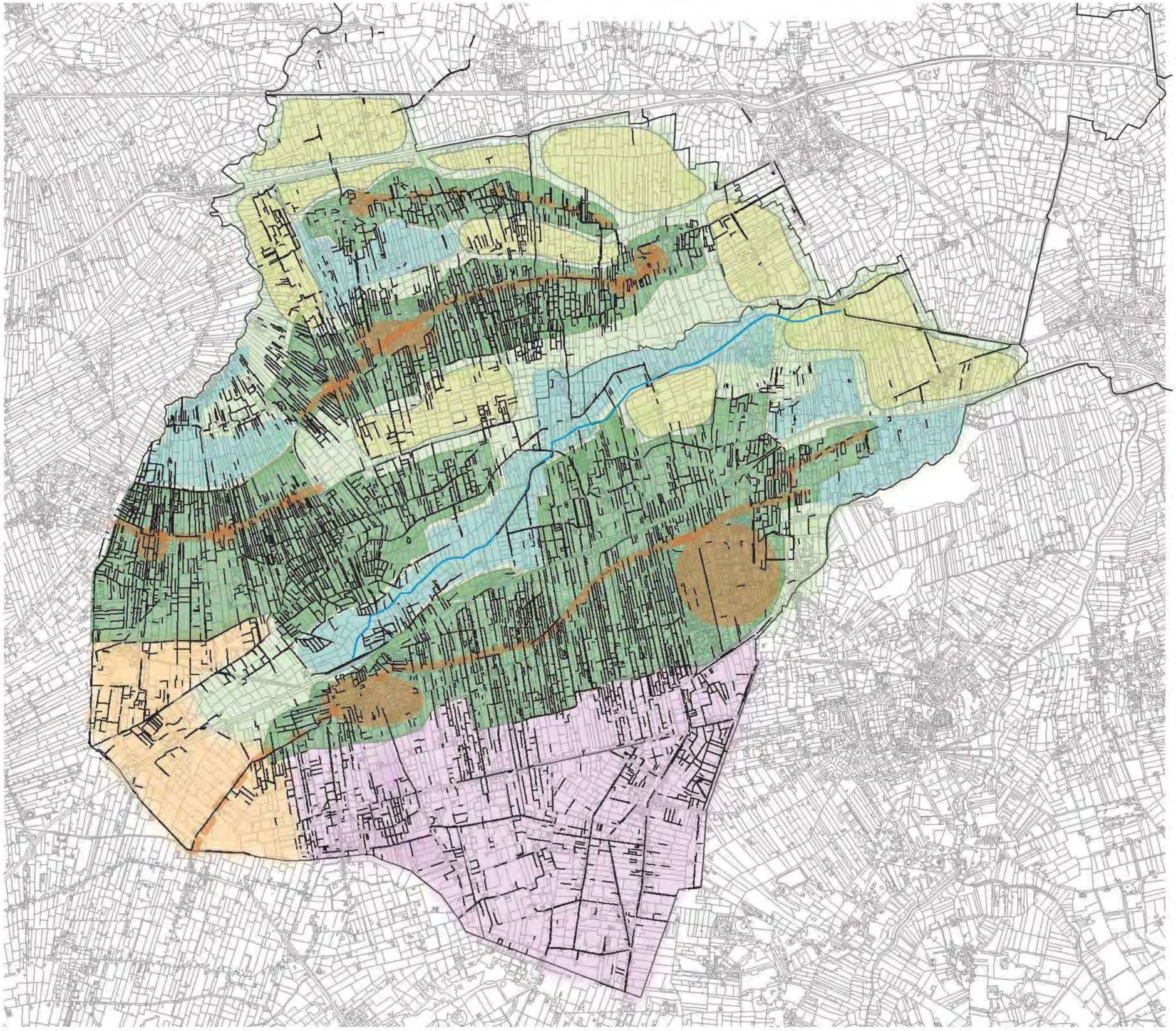
Legenda

Gebied waarvoor inrichtingsubsidie mogelijk is voor aanleg van 'houtkade, houtwal, haag en singel' - 'elzensingel'- 'geriefhoutbosje'

Houtsingels

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Kaart 6, Houtsingelstructuur

Legenda

Polder
laag, open, nat, voedselrijk

Polder met natuurontwikkeling
laag, half open tot open (toekomstig beeld), nat, voedselrijk

Gast
matig hoog, besloten, droog, voedselarm

Hoogveenontginning
hoog, half open, droog

Heideontginning
hoog, half open, droog, voedselarm

Overgangsgebied
van gast naar polder

Bebouwing

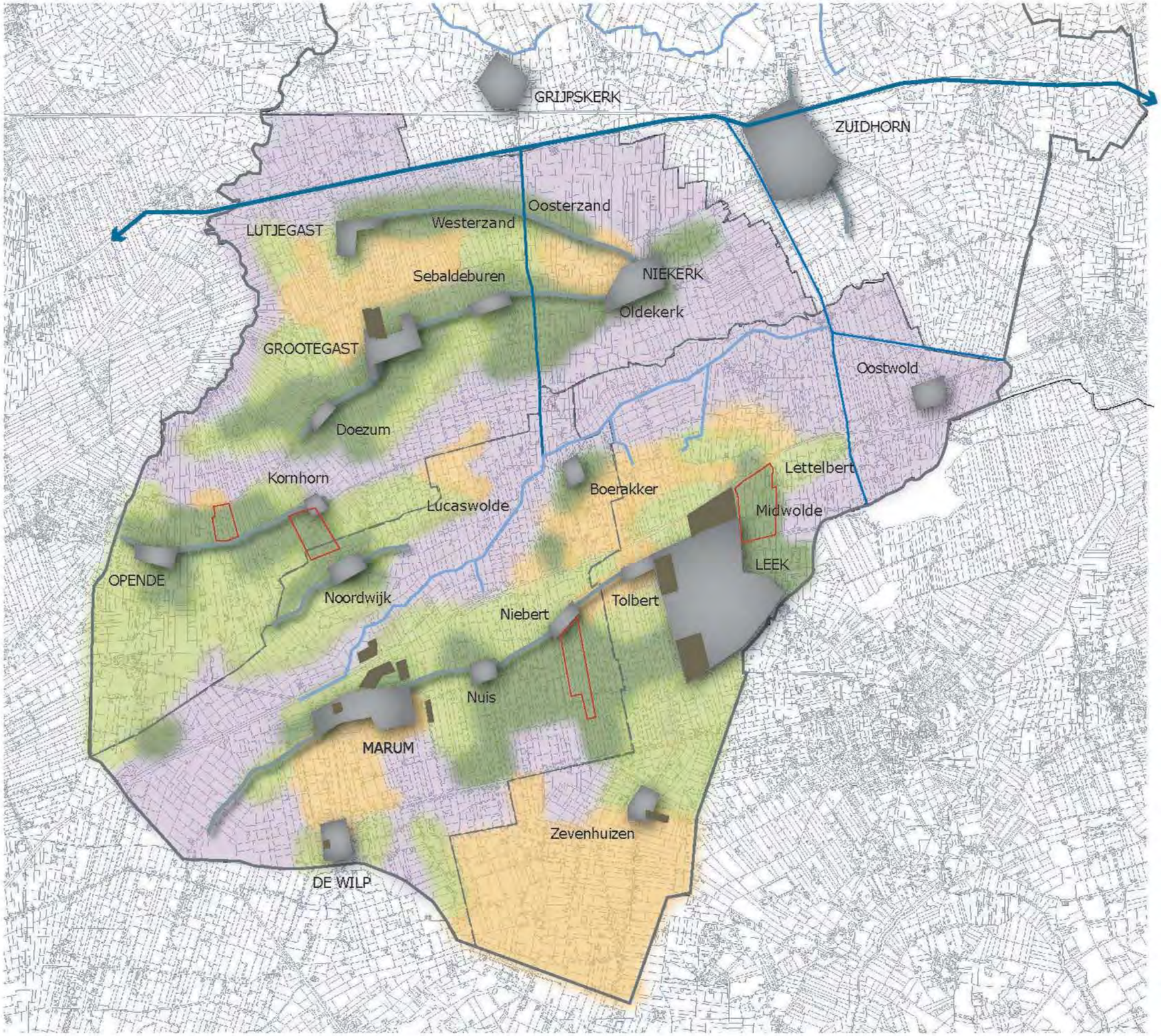
Oude Diep-Dwarsdiep-Matsloot

Houtsingels

Op deze kaart is te zien dat niet alleen op de gasten houtsingels voorkomen, maar ook binnen delen van polders, hoogveenontginningen en en heideontginningen.

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Kaart 7, Waardering houtsingelstructuur

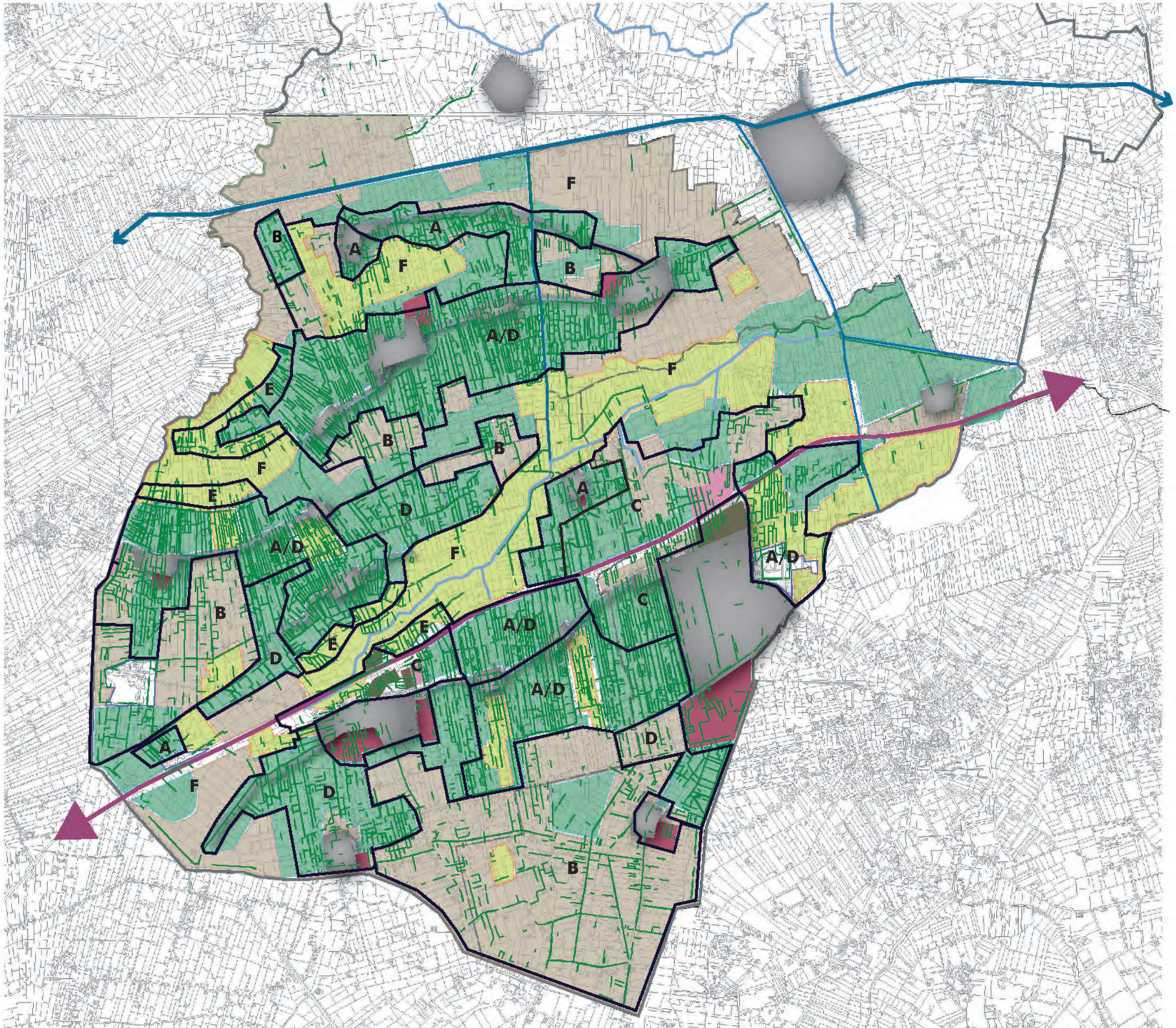

Legenda

- Dorpskernen
- Bebouwingslinten
- Bedrijventerreinen
- Gebieden met nauwelijks singels
- Open gebieden met restanten van singels
- Halfopen gebieden met transparante singels
- Besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur
- Singelreservaatsgebieden (singelstructuren zijn zeer goed bewaard gebleven)

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Kaart 8, Verschillen per deelgebied

Legenda

- Grens totale plangebied
- Gemeentegrenzen
- Rijksweg A7
- Kanaal
- Diepen en overige watergangen
- Dorpskernen
- Bebouwingslinten op de gasten
- Uitbreiding woonwijken
- Bedrijventerrein
- Uitbreiding industrie
- Houtsingels

Provinciaal omgevingsplan

- Ontwikkelen natuur (land/water)
- Landbouw in een gaaf landschap / landbouw met belangrijke natuurwaarden
- Hoofdfunctie Landbouw / Landbouw in een grootschalig open gebieden

Accenten

- **A** Landschappelijke gaafheid en historie
- **B** Ruimte voor landbouw
- **C** Inpassing nieuwe functies/programma's
- **D** Recreatieve betekenis en kwaliteit woonomgeving
- **E** Ecologische diversiteit
- **F** Openheid

Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Kaart 9, Opgaven per deelgebied

GRIJPSKERK
ZUIDHORN
Oosterzand
Westerzand
LUTJEGAST
NIEKERK
Oldekerk
Sebaldeburen
GROOTE-
GAST
Oostwold
Doezum
Kornhorn
Lucaswolde
Boerakker
Lettelbert
Midwolde
LEEK
Tolbert
Noordwijk
OPENDE
Niebert
Nuis
MARUM
DE WILP
Zevenhuizen
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

Legenda

- Dorpskernen
- Bebouwingslinten
- Uitbreidingen
- Bedrijventerreinen (bestaand)
- Uitbreiding bedrijventerreinen
- Gebieden met nauwelijks singels
- Open gebieden met restanten van singels
- Halfopen gebieden met transparante singels
- Besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur
- Singelreservaatsgebieden (singelstructuren zijn zeer goed bewaard gebleven)
- Behoud singels
- Herstel singels
- (Her-)Ontwikkeling singels
- Omvorming singels t.b.v. landbouw
- Omvorming singels t.b.v. natuur
- Passief beheer
- 15 Nummering deelgebieden

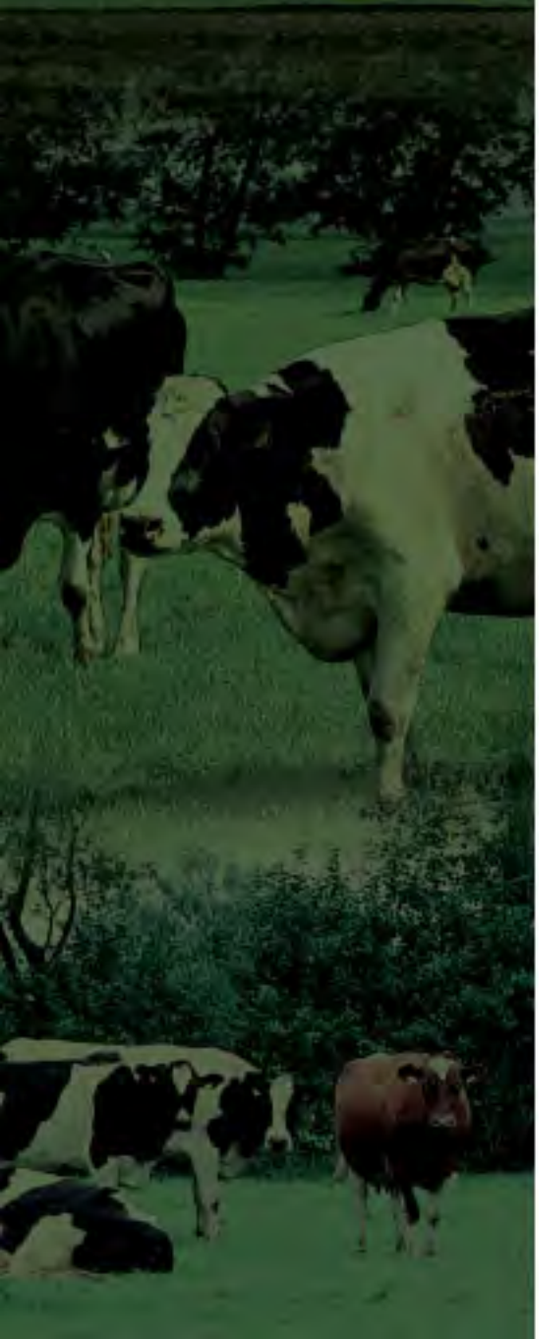
Eelerwoude
Natuurlijk ruimte voor groen

Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier

Deel I Visie

Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier

Deel II Spelregels

Houtsingelhoofdstructuur ZWK

Deel II, Spelregels

Eindrapport

Opdrachtgever:

Provincie Groningen

namens Stuurgroep West-Groningen

Martinikerkhof 12

9712 JG GRONINGEN

Tel: 050-3164911 Fax: 050-3164439

Opdrachtnemer:

Eelerwoude Noord

Venekoterweg 56

8431 HH Oosterwolde Fr

Tel.: 0516 - 523062 Fax: 0516 - 523316

e-mail: noord@eelerwoude.nl

http://www.eelerwoude.nl

Project nr. 951-1

Datum
04-08-05

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

1. INLEIDING 1
1.1 Aanleiding 1
1.2 Doelstelling 1
1.3 Definitie houtsingel 1
1.4 Uitgangspunten spelregels 2
1.5 Werkwijze 3

2. SPELREGELS 5
2.1 Algemene spelregels 5
2.2 Spelregels per opgave 9

3. SPELREGELS PER DEELGEBIED 12
3.1 Inleiding 12
3.2 Deelgebieden 11

LITERATUURLIJST

BIJLAGEN
Spelregelkaart

TABELLEN
Tabel 1, Voorbeeldberekening

SAMENVATTING

Deel I en II

Deze rapportage bestaat uit een Visie (deel I) en Spelregels (deel II) op de houtsingelhoofdstructuur. De houtsingelhoofdstructuur die in 1989 voor het Zuidelijk Westerkwartier (ZWK) is opgesteld, is in 2004 herzien en verder geoptimaliseerd.

De landschappelijke kwaliteit van het Zuidelijk Westerkwartier wordt in sterke mate bepaald door de kleinschalige afwisselende houtsingelstructuur, die van het Zuidelijk Westerkwartier een geliefd gebied maakt om in te wonen, te werken en te recreëren.

De landbouw heeft daarentegen de wens tot schaalvergroting van het landschap. Dat leidt tot spanningen ten aanzien van de landschappelijke kwaliteit. Daarnaast is de kroonsluiting van de houtsingels de laatste jaren sterk afgenomen, waardoor minder aaneengesloten singels zijn ontstaan (gaten in de singels). Herstel van de singels door het opvullen van de gaten is van wezenlijk belang om de singels niet verder te doen aftakelen. De lengte aan houtsingels is de laatste jaren over het algemeen wel gelijk gebleven.

Bovengenoemde situatie en ontwikkelingen leiden tot de volgende hoofddoelstelling voor de houtsingelhoofdstructuur: het veiligstellen en ontwikkelen van de kwaliteiten en identiteiten van het singellandschap in het Zuidelijk Westerkwartier, en dan met name de singelstructuren en -patronen.

Daarnaast gelden de volgende doelstellingen:

- Het streven is de huidige singelkwantiteit (lengte, oppervlakte) voor het gehele Zuidelijk Westerkwartier minstens op gelijk peil te houden.
- Als het landschap dit toestaat wordt tevens invulling gegeven aan de gewenste schaalvergroting voor de landbouw.

Bij deze singelstructuren en -patronen van het singellandschap gaat het om het ruimtelijk-landschappelijk beeld dat de singels vormen. De huidige landbouwkundige situatie of de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw zijn niet afzonderlijk onderzocht, evenals de natuur- en ecologische waarden, de vitaliteit en de onderhoudstoestand van de singels in het gebied. Er is hierbij gebruik gemaakt van bestaande gegevensbronnen.

De houtsingelhoofdstructuur heeft betrekking op het gehele ZWK. Naast de gasten, waar zich het grootste deel van de singels bevindt, betreft dit ook de beekdalen en de heide- en hoogveenontginningen. De singels leveren namelijk een belangrijke bijdrage aan de totale landschapsstructuur van het hele gebied.

Onder een singel wordt verstaan: een bomen- en of struikenrij, die altijd langs een beek of sloot ligt of langs perceelsscheidingen ligt. Een singel kan bestaan uit een aaneengesloten rij bomen zonder ondergroei of met ondergroei, maar ook delen van bomenrijen. Wegbeplantingen langs doorgaande openbare wegen vallen in principe buiten de definitie van houtsingel. Ook erfbeplantingen behoren hier niet toe.

Ten behoeve van het project is een projectgroep samengesteld, die gevormd wordt door de vier gemeenten Marum, Leek, Grootegast en Zuidhorn en de provincie Groningen. Een beslissingsbevoegde stuurgroep bestaat uit de bestuurders van de betrokken gemeenten, provincie en waterschap. De begeleidingscommissie Landschapselementen Zuidelijk Westerkwartier heeft een adviserende rol in het project. Hierin hebben onder andere zitting vertegenwoordigers uit de georganiseerde en ongeorganiseerde landbouw, de gemeenten, Agrarische Natuurverenigingen, Waterschappen, Landschapsbeheer Groningen, Stichting Milieubeheer Westerkwartier, Provincie en DLG.

Deel I, Visie

De houtsingelstructuur van het Zuidelijk Westerkwartier varieert op lokale schaal. De oorspronkelijke en huidige landschappelijke karakteristieken kunnen verschillen, maar ook zijn verschillen in ontwikkeling en beleid binnen het gebied te onderscheiden. Deze verschillen zijn het vertrekpunt voor de wijze waarop wordt omgegaan met de ontwikkeling en instandhouding van de houtsingelhoofdstructuur.

Het ZWK is ingedeeld in deelgebieden op basis van landschappelijke verschillen. Hierbij is ondermeer gebruik gemaakt van gegevens over de hoeveelheid singels in een gebied en de dichtheid van de singels (o.a. mate van kroonsluiting en ondergroei). Dit heeft geleid tot een indeling in besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur, halfopen en meer open gebieden met restanten van singels of open gebieden met nauwelijks singels.

Tevens zijn per deelgebied de ontwikkelingen en het beleid in kaart gebracht. In het Provinciaal Omgevingsplan (2000) worden onder andere gebieden met de hoofdfunctie landbouw, gebieden ten behoeve van ontwikkeling van natuur en gebieden met landbouw in gaaf landschap of met belangrijke natuurwaarden en stedelijke uitbreidingen onderscheiden.

Deze verschillen per deelgebied hebben geleid tot verschillende manieren (opgaven) hoe met de houtsingelhoofdstructuur zal worden omgegaan.
Er wordt onderscheid gemaakt in:

<u>Behoud (en herstel)</u>
Dit zijn vooral de besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur en singelreservaatsgebieden. Gebieden waar met name behoud van singels aan de orde is en waar plaatselijk herstel nodig is.

<u>Herstel (en behoud)</u>
Dit zijn met name gebieden waar herstel van bestaande singels gewenst is. Gebieden waar bijvoorbeeld veel gaten in de singels zijn gevallen, die door tussenplanten kunnen worden opgevuld.

<u>Omvorming t.b.v. landbouw</u>
Gebieden waar de hoofdfunctie landbouw is, en waar aan verplaatsing van singels meer ruimte wordt geboden dan in behoud- en herstelgebieden.

<u>Omvorming t.b.v. natuur</u>
Gebieden op de overgang van gast naar beekdal, die grenzen aan natuurontwikkelingsgebieden. Gebieden waar gestreefd wordt naar een hoge ecologische diversiteit in en tussen de singels.

<u>(Her)ontwikkeling</u>
Gebieden waar veel nieuwe ontwikkelingen spelen, en waar realisatie van nieuwe sterke landschapsstructuren gewenst is.

Passief beheer
Gebieden waar openheid gewenst is, zoals in polders en weidevogelgebieden. De singels mogen hier verdwijnen.

Deel II, Spelregels

Deel II bevat algemene spelregels ten aanzien van rooien, compensatie, herplant, coupures, en specifieke spelregels per deelgebied.

De opgaven uit de visie leiden tot verschillende spelregels. De spelregels komen in hoofdlijnen bij deelgebieden met eenzelfde opgave overeen, maar kunnen afhankelijk van de huidige situatie afwijken per deelgebied.

De HSHS bestaat naast de spelregels per deelgebied ook uit een spelregelkaart waarop bijzondere singels zijn aangegeven. Deze singels moeten planologisch beschermd worden. Door niet alle singels op kaart vast te leggen ontstaat enige flexibiliteit ten aanzien van rooien en compensatie van singels.

Een belangrijk uitgangspunt voor de spelregels is, dat de singelkwantiteit bewaakt wordt. De spelregels geven aan of een singel in een bepaald gebied wel of niet gerooid mag worden, en de wijze en de mate van compensatie.
De singelkwaliteit (o.a. mate van kroonsluiting, structuur, ondergroei, leeftijd) is in een streefbeeld vertaald en niet in spelregels, omdat het hierbij gaat om onderhoud en beheer. Door middel van de sortimentskeuze en de breedte van de nieuwe singels wordt echter wel gestreefd om de singelkwaliteit te verbeteren.

Tevens is een belangrijk uitgangspunt, dat rooien altijd rechtstreeks gekoppeld is aan een compensatieverplichting. Het streven is de singelkwantiteit (lengte, oppervlakte) voor het gehele ZWK minstens op gelijk peil te houden. Deze regel geldt niet voor de deelgebieden met de opgave 'passief beheer'.

Algemene spelregels zijn onder andere:
- Voor het rooien van een singel moet altijd een kapvergunning worden aangevraagd.
- Rooien is mogelijk binnen de voorgeschreven maximale perceellengte en –breedte.
- Rooien is niet mogelijk bij de apart op kaart aangeduide bijzondere singels en in singelreservaatsgebieden. Ook enkele beeldbepalende bomen mogen niet gerooid worden.
- Compensatie kan via herplant op basis van lengte-kroonprojectie of door betaling van een financiële vergoeding.
- Herplant vindt in principe altijd plaats voor het rooien van een singel. De nieuw aan te leggen singels hebben een minimale breedte van twee meter en bestaan uit een inheems assortiment dat uit boom en struikvormers bestaat.
- Het maken van coupures in singels is toegestaan, volgens bepaalde spelregels. Coupures bieden de landbouw de mogelijkheid om rond te rijden. Het maken van coupures valt onder rooien en moet altijd worden gecompenseerd.

Per opgave gelden de volgende spelregels:

Behoud en herstel
- Maximale perceelslengte x breedte= 300 x75 en 225 x120 meter.
- Compensatie in het deelgebied zelf.
- Coupures maximaal 15 meter breed.

Omvorming t.b.v. natuur
- Maximale perceelslengte x breedte= 300 x120 en 225 x150 meter.
- Compensatie in het deelgebied zelf: compensatie van dwarssingel in lengtesingel 75%
- Coupures maximaal 15 meter breed.

Omvorming t.b.v. landbouw

- Maximale perceelslengte x breedte= 300x250 meter.
- Compensatie binnen (100%)en buiten het deelgebied (75%).
- Coupures maximaal 30 meter breed.

(Her)ontwikkeling

- Maximale perceelslengte x breedte= 300x180 meter.
- Compensatie binnen het deelgebied, aansluitend aan bestaande structuren.
- Coupures maximaal 15 meter breed.

Passief beheer

- Ten aanzien van perceelslengte en –breedte en coupures zijn er geen beperkingen.

Met deze werkwijze is een systeem ontstaan dat gebaseerd is op de landschappelijke kwaliteiten van het gebied, maar dat ook enige flexibiliteit biedt ten aanzien van het rooien van singels.
In ontwikkelingsgebieden ten behoeve van landbouw is bijvoorbeeld meer ruimte voor het rooien van singels dan in behoud- en herstelgebieden. Door de compensatieverplichting kan worden bereikt dat in het gebied waar dat het meest nodig is herstel kan worden gepleegd en meer aaneengesloten singels ontstaan.

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

De in 1989 opgestelde HoutsingelHoofdStructuur (HSHS) voor het Zuidelijk Westerkwartier wordt herzien en verder geoptimaliseerd. In dit kader is een visie op de houtsingelhoofdstructuur opgesteld (deel I). In deze visie zijn op functieniveau de gewenste hoofdaccenten van het gebied bepaald. Deze visie wordt in deze rapportage (deel II) vertaald in spelregels.

1.2 Doelstelling

Het doel van de optimalisatie van de HoutSingelHoofdStructuur (HSHS) is het veiligstellen en ontwikkelen van de identiteiten van het singellandschap in het Zuidelijk Westerkwartier. Deze identiteiten worden gevormd door de kwaliteits- en kwantiteitskenmerken van de bestaande singels in het gebied (zie paragraaf 1.5).

Daarnaast gelden de volgende doelstellingen:

- Het streven is de huidige singelkwantiteit (lengte, oppervlakte) voor het gehele Zuidelijk Westerkwartier minstens op gelijk peil te houden.
- Mits het landschap dit toestaat wordt tevens invulling gegeven aan de gewenste schaalvergroting voor de landbouw.

Om deze doelstellingen te kunnen realiseren zijn duidelijke afspraken noodzakelijk. De op te stellen spelregels vormen de ruimte waarbinnen straks afspraken gemaakt kunnen worden ten aanzien van de kwaliteiten en kwantiteiten van de houtsingels. Op basis van de spelregels per deelgebied kunnen individuele kapaanvragen worden beoordeeld en kan de wijze van compensatie worden vastgelegd. Bovendien kunnen vragen ten aanzien van het behoud en herstel van bestaande singels en ten aanzien van singelaanleg worden beantwoord.

1.3 Definitie houtsingel

Een houtsingel is een zelfstandige beplantingseenheid met een minimale breedte van 2 meter die buiten de bebouwde kom ligt. Deze beplanting bestaat uit een bomen- en of struikenrij, die altijd langs een beek of sloot ligt of langs perceelsscheidingen.
Een houtsingel komt in het gebied in verschillende vormen voor. De singel kan bestaan uit een aaneengesloten rij bomen zonder ondergroei of met ondergroei, maar ook delen van bomenrijen. Zelfs nog enkele bomen worden als singel gedefinieerd.

Een houtsingel ligt buiten de bebouwde kom, zoals in de gebiedsindeling in deelgebieden (kaart 9) ook naar voren komt. Een houtsingel kan wel binnen een bebouwingslint vallen, dat buiten de bebouwde kom ligt.

Verder wordt een singel die doorloopt in erfbeplanting in zijn geheel als houtsingel aangemerkt. Andere beplantingsvormen op een erf worden tot erfbeplantingen gerekend en niet tot houtsingels.

Wanneer een watergang aan weerszijden beplant is met een singel worden deze singels als twee afzonderlijke singels beschouwd.

Wegbeplanting langs doorgaande openbare wegen valt in principe buiten de definitie van houtsingel, tenzij zij als individueel te beschermen singel apart op kaart zijn aangeduid.

Rijbeplanting kan worden gedefinieerd als een rij rechtopgaande bomen zonder

ondergroei en een wederkerende plantafstand van minimaal 7 meter. Rijbeplanting valt ook buiten de definitie van de houtsingel (van belang i.v.m. de Boswet).

Laanbeplantingen zijn over het algemeen gemeentelijk eigendom en zijn geen singels, een paar uitzonderingen daargelaten. Voorbeelden van singels die wel onder de spelregels vallen zijn singels gekoppeld aan oude paden(reeën).

1.4 Uitgangspunten spelregels

Bovengenoemde doelstellingen leiden tot de volgende uitgangspunten voor de spelregels.

- De identiteit van het singellandschap is bepalend. Het gaat om structuren/patronen in het landschap.
- De spelregels moeten praktisch en haalbaar zijn, en moeten kunnen bogen op draagvlak. Voor dit laatste is het van groot belang dat de afspraken goed geregeld en helder zijn, door goede communicatie naar buiten gebracht worden en er een goede verantwoording is waarom voor welke spelregel gekozen wordt.
- De spelregels zijn per deelgebied opgesteld. Door spelregels per deelgebied op te stellen, wordt enige flexibiliteit geboden ten aanzien van rooien en compensatie. Deelgebieden met eenzelfde opgave (behoud, herstel, omvorming etc.) zullen overeenkomstige spelregels hebben.
- De spelregels leiden tot het wel of niet mogen rooien van een singel. Onder het begrip rooien wordt hier verstaan; het verwijderen van de beplanting inclusief stobbe of het kappen van de singel, met de bedoeling dat de beplanting niet meer terugkomt. Beheermaatregelen als afzetten, dunnen en kappen (waarbij de beplanting wel terugkomt) vallen niet onder de spelregels.
- Er is geen hoofdstructuur getekend op kaart. Alleen bijzondere singels die behouden moeten blijven worden planologisch beschermd en komen als lijnen op kaart. Deze singels mogen dus niet worden gerooid.
  Het betreft locatiegebonden singels en singels van uitzonderlijke kwaliteit. Dit zijn singels die bepaalde structuren in het landschap ondersteunen, of singels die zo waardevol zijn dat ze op deze locatie niet mogen verdwijnen. De criteria waarop deze singels zijn geselecteerd zijn uiteengezet in de volgende paragraaf Werkwijze, onder punt 4.
- Rooien is alleen mogelijk wanneer de identiteiten van het deelgebied niet in het geding zijn, en rooien rechtstreeks gekoppeld is aan een compensatieverplichting. De spelregels geven aan of rooien mogelijk is. Eerst moet herplant plaatsvinden en dan pas mag er gerooid worden. Er dient een directe relatie te zijn tussen rooien en herplant.
- De compensatie wordt door middel van de spelregels daar toegepast waar deze het meest nodig is, bijvoorbeeld in herstelgebieden of in hetzelfde gebied aansluitend aan bestaande singels of singelrestanten, zodat de singelstructuren kunnen worden hersteld. Hierdoor kan door middel van deze compensatieverplichting een meerwaarde voor het gebied worden bereikt en wordt zoveel mogelijk voorkomen dat alleen restanten overblijven. Compensatie kan plaatsvinden door herplant of door een financiële vergoeding (zie paragraaf 2.1).

- Vanuit de agrarische hoek komt de wens naar voren om ruimte te bieden aan coupures in de singels, waardoor een verbinding/doorsteek ontstaat tussen twee percelen. De mogelijkheid tot het maken van coupures geeft flexibiliteit voor de landbouw.

  Coupures zijn toegestaan waar het landschap dit toelaat. In het veld blijken de singels vaak al zo veel gaten te bevatten, dat de huidige situatie in veel gevallen nauwelijks belemmerend zal zijn voor de agrarische bedrijfsvoering. Waar dichte singels wel daadwerkelijk een belemmering vormen voor de landbouw, geven de spelregels randvoorwaarden voor het maken van coupures. De spelregels voor coupures kunnen afhankelijk van de opgave
  van het deelgebied verschillen.

1.5 Werkwijze

1. Ten eerste zijn de bestaande kwalitatieve en kwantitatieve kenmerken van de singels op basis van een inschatting per deelgebied (*1) in het veld bepaald. Zij zijn bepalend voor de identiteiten van het deelgebied. Het betreft de volgende kenmerken:
   Kwantiteitskernmerken
   - Dichtheid (lengte en breedte percelen)
   - Mate aan dwarssingels

   Kwaliteitskenmerken
   - Mate van kroonsluiting
   - Mate van ondergroei/structuur
   - Sortiment (hoofdboomsoort)
   - Leeftijd

2. Vervolgens is op basis van deze inschatting per deelgebied een streefbeeld geformuleerd. Basis voor dit streefbeeld is de in de visie geformuleerde opgaven per deelgebied (hoofdstuk 6.2 Opgave per deelgebied). De streefbeelden komen voor de deelgebieden met eenzelfde opgave (behoud, herstel, omvorming etc.) in grote lijnen overeen.
   Wel zijn er specifieke uitzonderingen per deelgebied.

3. Vervolgens zijn aan de hand van de huidige situatie en de gewenste streefbeelden (identiteiten), de spelregels per deelgebied bepaald.

   De spelregels zijn erop gericht om de gewenste kwantiteitskenmerken (perceelslengte, perceelsbreedte en mate aan dwarssingels) op singelniveau te kunnen bereiken. De spelregels bewaken dus het wel of niet mogen rooien van een singel, de singelkwantiteit van het gebied.

   Kwaliteitskenmerken als mate van kroonsluiting (dichtheid), aanwezigheid van structuur en ondergroei, sortiment en leeftijd worden niet doorvertaald in spelregels. Kwaliteit is namelijk een onderhouds- en beheersaspect.

   Kwaliteitskenmerken worden wel gebruikt om het streefbeeld op gebiedsniveau te formuleren. Aan de compensatie en herplant van singels zijn in dit kader voorwaarden benoemd die erop gericht zijn om de kwaliteit van singels te verbeteren. Voorbeelden vormen voorwaarden t.a.v. het sortiment en de breedte van singels.

4. Tot slot zijn de te handhaven locatiegebonden singels op kaart vastgelegd.
   De singels die hiervoor zijn geselecteerd voldoen aan één of meerdere van volgende criteria:
   - Singels die meer dan 30% (duurzame) houtsoorten als eik, es en zoete kers bevatten, met een diameter (op 1.30 meter boven maaiveld gemeten) groter dan respectievelijk 30, 30 en 20 cm.
   - Singels met een wallichaam.

- Singels gekoppeld aan oude paden/reeën.
- Singels rond natuurreservaatjes en landschapselementen als pingo's, dobben en petgaten in open gebied.

Op de bijgevoegde kaart (1:25.000) zijn de exacte grenzen van de deelgebieden weergegeven. Singels die locatiegebonden zijn, zijn ook op deze kaart vastgelegd.

(*1) Het gaat hier om een inschatting per deelgebied, omdat gedetailleerde inventarisatiegegevens op singelniveau ontbreken. Met deze werkwijze wordt een gemiddeld (representatief) beeld per deelgebied beschreven. Kenmerken als vitaliteit/onderhoudstoestand en natuur- en ecologische waarden zijn buiten beschouwing gelaten, omdat deze kenmerken om een gedetailleerde inventarisatie vragen. Dit valt buiten de opdracht.

2. SPELREGELS

2.1 Algemene spelregels

Omdat ieder deelgebied zijn eigen gebiedsspecifieke kwaliteiten/identiteiten heeft, zijn de spelregels per deelgebied geformuleerd (hoofdstuk 3).
Voor al deze deelgebieden gelden natuurlijk ook een aantal spelregels die voor het gehele singelgebied van het Zuidelijk Westerkwartier toepasbaar zijn, en boven de spelregels per deelgebied staan. Het betreft:

Rooien

- Voor het rooien van een singel is altijd aanvraag van een kapvergunning noodzakelijk.

- Rooien is niet toegestaan bij:
  - de apart op kaart aangeduide locatiegebonden singels;
  - singels in singelreservaatsgebieden.

- Rooien is niet toegestaan in het broedseizoen op basis van de flora en faunawet

- Solitaire beeldbepalende bomen in singels mogen niet worden gerooid, vanwege hun monumentale en landschappelijke waarde. Het betreffen met name eiken, essen, beuken en zoete kersen met (op 1.30 meter boven maaiveld gemeten) een diameter groter dan respectievelijk 40, 40 , 40 en 30 centimeter. Maar ook oude elzen en knotwilgen met een diameter groter dan respectievelijk 55 en 40 centimeter.

- Rooien is toegestaan, mits deze past binnen de voorgeschreven spelregels per deelgebied.

- Rooien wordt altijd gecompenseerd; compensatie moet altijd plaatsvinden want uitgangspunt is dat de kwantiteit van singels in het gebied op niveau blijft. Er dient een directe relatie te zijn tussen rooien en herplant. Deze regel geldt niet voor de deelgebieden met de opgave 'passief beheer'.

- Voor het rooien van een singel is altijd aanvraag van een kapvergunning noodzakelijk. Indien de bomen onderdeel uitmaken van een singel groter dan 10 are of indien er sprake is van een rijbeplanting met meer dan 20 bomen dient een melding in het kader van de Boswet plaats te vinden. De Dienst Regelingen zal daarna een melding doen aan de gemeente die deze kennisgeving opvat als een aanvraag voor een kapvergunning. Financiële compensatie is dan niet toegestaan.

Compensatie

- Compensatie kan via herplant of door het betalen van een financiële vergoeding. Compensatie via herplant verdient altijd de voorkeur boven financiële compensatie.

- In behoud en herstel gebieden is geen financiële compensatie mogelijk, maar dient altijd te worden gecompenseerd door herplant. Herplant is ook mogelijk als vorm van herstel, omdat het tussenplanten in een restant van een singel wordt mogelijk gemaakt. Hierdoor kan de identiteit van deze deelgebieden behouden blijven en waar mogelijk worden versterkt.

- Voor het berekenen van de financiële compensatie wordt uitgegaan van alle kosten die gemoeid zijn met de herplant van de singel waaronder waardevermindering grond door functieverandering, inrichtingskosten en plankosten. Voor een uitwerking

van de financiële vergoedingen wordt verwezen naar tabel 1.

- Voor financiële compensatie wordt een apart plan opgesteld. Dit plan bevat ondermeer een systeem voor het beheer van de financiële compensatie, gebieden met prioriteiten van herstel en ook de rollen van bijvoorbeeld de houtwallencommissie en de agrarische natuurverenigingen worden hierin gedefinieerd. Een voorbeeld is dat de gemeente deze vergoedingen in een fonds beheert en weer voor houtsingels gebruikt.

- Compensatie fungeert als instrument om een streefbeeld te realiseren. Dit door de plaats waar gecompenseerd wordt en het percentage wat gecompenseerd moet worden.

- Compensatie vindt plaats op basis van de lengte-kroonprojectie. Bij 100% compensatie is de oppervlakte te compenseren (m2) gelijk aan de lengte-kroonprojectie (m1)x 2 (m1), van de te rooien singel. Bijvoorbeeld als een singel met een lengte van 50 m1 wordt gerooid, dan wordt 50 m1 singel teruggeplant in een breedte van 2 meter. Deze 2 meter is inclusief raster.

- Compensatie bij voorkeur aansluitend aan bestaande singels (verlenging of verbreding) realiseren.

Herplant

- De nieuw aan te leggen singels hebben een minimale breedte van 2 meter (1-rijige beplanting met boomvormers en ondergroei) en een maximale breedte van 10 meter.
  Bij het opvullen/aanvullen van bestaande singels wordt ook een minimale breedte van 2 meter gehanteerd. Langs de nieuwe aanplant komt een veekerend raster op minimaal 1 meter uit buitenste aanplant.

- Het aan te planten sortiment is voor 50 % gelijk aan hoofdboomsoort, en bestaat voor 50% uit andere inheemse boomsoorten (o.a. gewone es, lijsterbes, populier, zachte berk en zomereik) en struiksoorten (o.a. grauwe wilg, eenstijlige meidoorn en sleedoorn). Het doel is het bevorderen van de soort- en structuurrijkdom van de singels. Het plantmateriaal is minimaal 2 jarig.

- Alvorens met rooien kan worden begonnen dient de nieuwe singel te zijn aangelegd en de bestaande singel te zijn opgevuld. Uitzonderingen worden gemaakt voor uitvoerend werk waar herplant voor rooien niet mogelijk is. Bijvoorbeeld bij vormen van kavelruil, ruilverkaveling en landinrichting. Beslissing en toetsing van deze uitzonderingen vindt plaats door een commissie/jury.

Coupures

- Coupures zijn toegestaan. In de spelregels per deelgebied worden nadere eisen aan coupures gesteld, die afhankelijk van de opgave van het deelgebied, kunnen verschillen.
- Het maken van coupures valt ook onder rooien en dient altijd gecompenseerd te worden.

- Coupures (dammen) bijvoorkeur concentreren bij bestaande gaten in singels.

- Bij het bepalen van de locatie van coupures rekening houden met solitaire monumentale bomen in singels. Deze mogen niet worden gerooid, vanwege hun historische en landschappelijke waarde. Het betreffen met name eiken, essen en zoete kers met (op 1.30 meter boven

maaiveld gemeten) een diameter groter dan respectievelijk 40, 40 en 30 centimeter. Maar ook oude elzen en knotwilgen met een diameter groter dan respectievelijk 55 en 40 centimeter.

VOORBEELD BEREKENING AFKOOP HOUTSINGEL

Aanvrager	J. Bosman		
Lokatie te verwijderen singel	Singelweg 33 Leek		
Lengte kroonprojectie te verw. singel	300,00m1		
Oppervlakte te compenseren	0,06ha.		
OMSCHRIJVING	WAARDE euro's	OPP./AANTAL. hectare/stuks	TOTAAL euro's
VERGOEDING GRONDWAARDE (op basis van taxatie)			
Waarde Landbouwgrond	19.000,00	0,06	1.140,00
Restwaarde grond "singel"	-4.000,00	0,06	-240,00
PLANKOSTEN			500,00
TOTAAL			**1.400,00**

Tabel 1, Voorbeeldberekening

De gehanteerde cijfers zijn indicatief. De normen van DLG (dienst Landelijk Gebied) en de SN en SAN regeling zijn als basis gebruikt

2.2 Spelregels per opgave

De spelregels waarbinnen gerooid mag worden en de wijze van compensatie zijn per opgave (behoud, herstel, omvorming t.b.v. natuur, omvorming t.b.v. landbouw, ontwikkeling, passief beheer) sterk verschillend en afhankelijk van het doel dat iedere opgave dient. Voor een omschrijving van de verschillende opgaven wordt verwezen naar hoofdstuk 5.3 van de visie op de HoutSingelHoofdStructuur.
Voor de specifieke spelregels per deelgebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

A. Behoud en herstel

In behoud en herstel gebieden wordt het behoud, de aanleg en het herstel van singels extra gestimuleerd.

Perceelslengte en perceelsbreedte

- Er is minder ruimte om singels te verplaatsen, dan in landbouw-omvormingsgebieden en ontwikkelingsgebieden. De maximale perceelslengte en -breedte is krapper dan in landbouw-omvormingsgebieden en ontwikkelingsgebieden.
- Na te streven maximale perceelslengte x perceelsbreedte= 300 x75 meter (langgerekte percelen) en 225 x120 meter (meer blokvormige percelen).

Compensatie

- Compensatie moet altijd in het deelgebied zelf plaatsvinden.
- Wanneer vanuit landbouw-omvormingsgebieden in behoud en herstel gebieden wordt gecompenseerd is de compensatieverplichting lager (75%) dan wanneer in het landbouwgebied zelf wordt gecompenseerd.

Coupures

- Breedte coupures is maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.

B. Omvorming t.b.v. natuur

In omvormingsgebieden t.b.v. natuur en in bepaalde gebieden waar de identiteit sterk door de dwarssingels wordt bepaald (deelgebieden 2,3,9,18,22), wordt het behoud en de aanleg van dwarssingels gestimuleerd, boven de lengtesingels.

Perceelslengte en perceelsbreedte

- In de omvormingsgebieden t.b.v. natuur is minder ruimte voor rooien dan in de landbouw-omvormingsgebieden en ontwikkelingsgebieden. De maximale perceelslengte en –breedte zijn kleiner dan in landbouwomvormingsgebieden en ontwikkelingsgebieden.
- Na te streven maximale perceelslengte x perceelsbreedte= 300 x 120 meter (langgerekte percelen) en 225 x150 meter (meer blokvormige percelen).

Compensatie

- Compensatie vindt altijd binnen het deelgebied plaats.
- In deze gebieden hoeft minder (75%) te worden gecompenseerd wanneer een lengtesingel in een dwarssingel wordt omgezet en juist meer (125%) wanneer een dwarssingel in een lengtesingel wordt omgezet.

Coupures

- Breedte coupures is maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels

korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.

C. Omvorming t.b.v. landbouw

In landbouw-omvorminggebieden wordt het bieden van ruimte aan de landbouw mogelijk gemaakt, mits de identiteit van het landschap niet wordt aangetast.

Perceelslengte en perceelsbreedte

- Er is meer ruimte om singels te verplaatsen dan in gebieden van behoud en herstel en omvormingsgebieden ten behoeve van natuur.
- De maximale na te streven perceelslengte en perceelsbreedte zijn groter dan in deze behoud en herstel gebieden (300 x 250 meter).

Compensatie

- Bovendien wordt bij de landbouw-omvormingsgebieden gestimuleerd om elders te compenseren (in behoud- en herstelgebieden).
  - Compensatie binnen het deelgebied 100%
  - Compensatie buiten het deelgebied (in behoud, herstel, omvorming t.b.v. natuur) 75%.

Coupures

- De coupures mogen breder zijn ten behoeve van optimaal agrarisch gebruik, maximaal 30 meter, met een maximum van 1 coupure per 150 meter.

D. (Her)ontwikkeling

In (her)ontwikkelingsgebieden wordt het bieden van ruimte aan nieuwe ontwikkelingen extra gestimuleerd en het realiseren van forsere groenstructuren, mits de identiteit van het landschap niet wordt aangetast.

Perceelslengte en perceelsbreedte

- Er is meer ruimte om singels te verplaatsen dan in gebieden van behoud en herstel en omvormingsgebieden ten behoeve van natuur.
- De maximale perceelslengte en perceelsbreedte zijn groter dan in deze behoud en herstel gebieden (300 x 180 meter).

Compensatie

- In (her)ontwikkelingsgebieden moet binnen het deelgebied zelf aansluitend aan bestaande singels worden gecompenseerd, zodat forsere structuren kunnen ontstaan.

Coupures

- Breedte coupures is maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m1 is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.

E. Passiefbeheer

In passiefbeheer gebieden, zoals polders en weidevogelgebieden, wordt herstel van de openheid gestimuleerd.

Perceelslengte en perceelsbreedte

- Er zijn geen beperkingen ten aanzien van perceelslengte en perceelsbreedte.
- Bij voorkeur handhaven van singels die gekoppeld zijn aan erfbeplanting, aan een groter groenobject of opgenomen zijn in het lint.

Compensatie

- Compensatie is niet vereist

Coupures

- Er zijn geen beperkingen ten aanzien van coupures.

3. SPELREGELS PER DEELGEBIED

3.1 Inleiding

Om op een eenvoudige manier te kunnen achterhalen wat de spelregels specifiek voor een bepaald gebied zijn, zijn in dit hoofdstuk de spelregels per deelgebied verwoord in de vorm van tabellen.

De deelgebieden komen overeen met de in de Visie HoutsingelHoofdStructuur (HSHS) onderscheiden deelgebieden (hoofdstuk 6).
Op de bijgevoegde kaart (1:25.000) zijn de exacte grenzen van de deelgebieden weergegeven.

A. Streefbeeld van het deelgebied
De eerste helft van een tabel geeft de gewenste situatie (streefbeeld) van een deelgebied weer. Deze huidige situatie en het streefbeeld zijn gebaseerd op gemiddelden per deelgebied.

Ad. A.
De norm voor een singel die Programma Beheer voorschrijft is een kroonsluiting van 90% of meer.
Een afzonderlijke singel kan een kroonsluiting van 90% of meer hebben, maar gemiddeld genomen ligt de dichtheid van de singels per deelgebied vaak lager, omdat ook vaak veel singels met een lagere kroonsluiting in een deelgebied liggen. Om deze reden is bij kroonsluiting geen klasse van >90% onderscheiden.

B. Spelregels per singel
Aan de hand van dit streefbeeld zijn spelregels opgesteld. De spelregels zijn er zoveel mogelijk op gericht om het gewenste streefbeeld te realiseren. Ze staan in de tweede helft van de tabel.

Ad. B.
De spelregels geven randvoorwaarden ten aanzien van de kwantiteitskenmerken; perceelslengte, perceelsbreedte, coupures en compensatie.
Kwaliteitskenmerken (zoals mate van kroonsluiting, aanwezigheid van structuur en ondergroei, sortiment en leeftijd) worden bepaald door de wijze van beheer van de houtsingels. Deze zijn daarom niet in de spelregels doorvertaald.
Op al deze deelgebieden zijn ook de algemene spelregels van toepassing.

Deelgebied 1, Eesterweg

Opgave: Omvorming tbv de landbouw

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Singelstructuur bestaat uit korte singels, die voornamelijk haaks op het lint staan. Verder is het gebied open. Het karakter van de singels kenmerkt zich in hoofdzaak door transparante bomenrijen zonder ondergroei.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% 25-75% **< 25%**
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht half open **open**
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld **weinig**
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 150-300 **>300**
Perceelsbreedte	< 60 60-120 **120-180** > 180	< 60 60-120 120-180 **> 180**

Streefbeeld

Het gebied kent een grofmazig singelpatroon. Waar volgens de spelregels ruimte is voor kap, deze singels zoveel mogelijk aansluitend aan bestaande singelstructuren compenseren zodat een meer aaneengesloten raamwerk ontstaat.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 250 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 30 meter van stam tot stam Maximaal 1 coupure per 150 meter
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100% Compensatie buiten het deelgebied (in behoud, herstel en omvorming t.b.v.natuur) 75%

Deelgebied 2, Lutjegast

Opgave: Herstel en behoud

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

De singelstructuur wordt in hoofdlijnen gevormd door singels op het erf. Verder van het lint af staan solitaire bomen (resten van singels) in het veld. Hierdoor is de gast rond Lutjegast relatief open, is het verschil tussen besloten gast en open polder weinig herkenbaar en is de bebouwing sterk in zicht.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% **25-75%** <25%
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	**veel** gemiddeld weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	<150 **150-300** >300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Een meer besloten 'afgewerkte rand' richting het reservaatsgebied Grootegastermolenpolder, bestaande uit houtsingels op de overgang naar de polder (dwarssingels langs steilranden). Rond Lutjegast een parkachtige overgangszone tussen dorp en landschap (zie Totaalplan Herinrichting Grootegastermolenpolder).

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 225 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 125%

Deelgebied 3, Lutjegast-Westerzand-Oosterzand

Opgave: Behoud en herstel

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

De singelstructuur wordt in hoofdlijnen gevormd door singels op het erf. Het bebouwingslint met deze erfbeplanting van singels is smal en houtsingels stoppen abrupt in het lagere achterland (harde grens). De singels houden op bij de overgang van de hogere zandgronden naar de lagere veengronden. Deze scherpe overgang is ook in de hoogteligging zeer goed herkenbaar.
De singels rond het lint hebben echter wel een dicht/besloten karakter, waardoor het contrast met het achterland groot is.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	**> 75%** 25-75% < 25%	**> 75%** 25-75% < 25%
Structuur/ondergroei	**dicht** half open open	**dicht** half open open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel **gemiddeld** weinig	**veel** gemiddeld weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** >300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** **120-180** > 180

Streefbeeld

Duurzame instandhouding van de dichte singels rond het lint is van belang voor de identiteit van deze gast; een duidelijk herkenbare hogere zandrug met singels. Langs de randen van de gast kunnen de scherpe genzen en steilranden naar het lager liggende gebied behouden blijven en versterkt worden, door de singels tot aan de rand duurzaam in stand te houden en waar mogelijk randbeplantingen (dwarssingels) aan te leggen. Buiten de steilranden in het lagere achterland mogen de singels verdwijnen.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 225 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 125%

Deelgebied 4, Sebaldebuurster molenpolder oost

Opgave: Omvorming t.b.v. landbouw

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

De singelstructuur bestaat singels die vanaf de hogere linten het achterland inlopen en plots ophouden (harde grens) in het lagere gebied. Het karakter van de singels is transparante bomenrijen en delen van bomenrijen. Het gebied heeft daardoor een open karakter.

Omschrijving	Huidige Situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% **25-75%** < 25%	> 75% **25-75%** <25%
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld **weinig**
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 **> 180**

Streefbeeld

Binnen het deelgebied is ruimte voor perceelsvergroting ten behoeve van de landbouw. Dit houdt in dat de restanten van bomenrijen die in de polder staan mogen worden gerooid, mits de te rooien oppervlakte wordt gecompenseerd (zie spelregels) en de singels niet apart op de kaart als te handhaven zijn aangeduid.
De singels rond de erven langs het lint op de gast dienen duurzaam in stand te worden gehouden en waar mogelijk versterkt ten aanzien van kroonsluiting en structuur/ondergroei.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 250 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 30 meter van stam tot stam Maximaal 1 coupure per 150 meter
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100% Compensatie buiten het deelgebied (in behoud, herstel en omvorming t.b.v.natuur) 75%

Deelgebied 5, Grootegastermolenpolder-Sebaldebuurster molenpolder west

Opgave: Passief beheer

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Her en der wordt een verdwaalde singel aangetroffen.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% 25-75% < 25%
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht half open open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	els
Leeftijd	**> 20** < 20	> 20 < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld weinig
Perceelslengte	< 150 150-300 **> 300**	< 150 150-300 > 300
Perceelsbreedte	< 60 60-120 120-180 **> 180**	< 60 60-120 120-180 > 180

Streefbeeld

Gestreefd wordt naar ontwikkeling van goede weidevogelbiotopen voor meer kritische soorten. Ook vanuit landschappelijk oogpunt is herstel van de openheid van de polders gewenst. Bestaande singels in de polders mogen op termijn verdwijnen (passief beheer).

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Geen beperkingen
Perceelsbreedte	Geen beperkingen
Coupures	Geen beperkingen
Compensatie	Geen compensatie noodzakelijk

Deelgebied 6, Doezum-Peebos

Opgave: Omvorming t.b.v. natuur

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

De singelstructuur kenmerkt zich over het algemeen door delen van singels, het doorgaande karakter ontbreekt. De bestaande delen hebben wel een duidelijke ondergroei.
In dit deelgebied is in het verleden een dicht patroon aan houtsingels geweest dat doorliep tot aan de dichtgegroeide petgaten langs de Lauwers (grens ZWK). In dit deelgebied zijn in het verleden veel singels verdwenen.

Streefbeeld

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% **25-75%** < 25%
Structuur/ondergroei	dicht **half open** open	**dicht** half open open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** **< 20**
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	**veel** gemiddeld weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 60-120 120-180 **> 180**	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Accentuering van de op Lauwers gerichte verkavelingsstructuur. Herstel en versterking van de lengtesingels in het gebied.
Daarnaast vergroting van de natuurwaarden van de bestaande singels door:

- verbetering van de structuur (gelaagdheid/ondergroei);
- vergroting van de diversiteit in kroonsluiting;
- vergroting van de diversiteit in sortiment.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 125%

Deelgebied 7, Doezum-Grootegast-Niekerk

Opgave: Behoud en herstel

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Door de dichte aaneengesloten singelsstructuur heeft het gebied op de gast een kleinschalig karakter en vormen de singels duidelijke omsloten kaders rond een perceel (kamers/coulissen). Ten westen van Grootegast is het deelgebied door de ligging op de lagere veengronden minder kleinschalig.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	**> 75%** 25-75% < 25%	**> 75%** 25-75% < 25%
Structuur/ondergroei	dicht **half open** open	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	> 20 **10-20** < 10	> 20 **10-20** < 10
Dwarssingels	**veel** gemiddeld weinig	**veel** gemiddeld weinig
Perceelslengte	**< 150** 150-300 > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	**< 60** 60-120 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Duurzame instandhouding van de dichte kleinschalige structuur aan lengte- en dwarssingels. Herstel van de singelstructuur ten westen van Grootegast.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 75 m worden.
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100%

Deelgebied 8, Opende-Polder de Kale weg

Opgave: Omvorming t.b.v. natuur

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

De singelstructuur bestaat uit grote solitaire bomen die vanaf de linten het achterland inlopen. Doorgaande bomenrijen ontbreken.
De uitgegroeide bomen geven het gebied wel een natuurlijk karakter. Dit wordt nog eens versterkt door het feit dat waar singels aanwezig zijn, deze wel een duidelijke ondergroei kennen (mantel en zoom). Hierdoor ontstaat een coulissenlandschap.
Langs de wegen is een dichte aaneengesloten singelbegroeiing met ondergroei aanwezig.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% **25-75%** < 25%
Structuur/ondergroei	dicht **half open** open	**dicht** **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	> 20 **< 20**
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	**veel** gemiddeld weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	**< 150** 150-300 > 300
Perceelsbreedte	< 60 60-120 **120-180** > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Vergroting van de natuurwaarden van de bestaande singels door:

- verbetering van de structuur (gelaagdheid/ondergroei);
- vergroting van de diversiteit in kroonsluiting;
- vergroting van de diversiteit in sortiment;
- toename van dwarssingels.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 225 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 150 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 125%

Deelgebied 9, Opende-Kornhorn

Opgave: Behoud en herstel

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied wordt gekenmerkt door een kleinschalige singelstructuur met een sterk opstrekkend karakter. De lengtesingels zijn dichter en meer structuurbepalend dan de dwarssingels. Binnen het deelgebied liggen twee singelreservaten.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	**> 75%** 25-75% < 25%	**> 75%** 25-75% < 25%
Structuur/ondergroei	dicht **half open** open	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 150-300 **> 300**	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Duurzame instandhouding van de dichte kleinschalige structuur aan lengte- en dwarssingels. Versterking/herstel dwarssingels is gewenst. In de singelreservaten mag geen kap plaatsvinden.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 75 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 125%

Deelgebied 10, Opende-Strandheem

Opgave: Omvorming t.b.v. landbouw

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied heeft door de grote open percelen een grootschalig karakter. Langs de wegen is een fraaie zware laanbeplanting met ondergroei aanwezig (o.a. beuk, eik, lijsterbes, kers, es). Ook de spoordijk is zwaar beplant.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% **25-75%** < 25%
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld **weinig**
Perceelslengte	< 150 150-300 **> 300**	< 150 150-300 **> 300**
Perceelsbreedte	< 60 60-120 120-180 **> 180**	< 60 60-120 120-180 **> 180**

Streefbeeld

Duurzame instandhouding van de zware, structuurrijke laanbeplanting langs de wegen. Deze vormen de kaders/ het raamwerk in het gebied.
Binnen deze kader is ruimte voor perceelsvergroting ten behoeve van de landbouw. Dit houdt in dat de restanten van bomenrijen mogen worden gerooid, mits de te rooien oppervlakte wordt gecompenseerd (zie spelregels) en de singels niet apart op de kaart als te handhaven zijn aangeduid.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 250 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 30 meter van stam tot stam Maximaal 1 coupure per 150 meter
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100% Compensatie buiten het deelgebied (in behoud, herstel en omvorming t.b.v.natuur) 75%

Deelgebied 11, Noordwijk-west

Opgave: herstel en behoud

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied wordt gekenmerkt door een openheid, doordat de singels grote gaten vertonen en weinig ondergroei kennen.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% **25-75%** < 25%
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld **weinig**
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 60-120 **120-180** > 180	< 60 60-120 **120-180** > 180

Streefbeeld

Aaneengesloten, doorlopende singels met ondergroei. Dit betekent opvullen van gaten binnen bestaande singels en aanleg van struiklaag.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 225 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100%

Deelgebied 12, Noordwijk-oost

Opgave: Herstel en behoud

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied wordt gekenmerkt door delen van lengtesingels. De delen die er staan zijn aaneengesloten.Samen met de vele dwarssingels zorgen zij voor een coulisseachtige werking.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	**> 75%** 25-75% < 25%	**> 75%** 25-75% < 25%
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	**veel** gemiddeld weinig	**veel** gemiddeld weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Herstel van de grote gaten tussen de lengtesingels, zodat grotere stukken aaneengesloten singels worden gevormd. Duurzame instandhouding van de dwarssingels in het gebied.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 225 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100%

Deelgebied 13, Lucaswolde-Zuidpolder

Opgave: Omvorming t.b.v. landbouw

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied wordt gekenmerkt door openheid, doordat slechts plaatselijk een boom als perceelsrand-beplanting aanwezig is. Binnen het gebied liggen diverse totaal onbeplante perceelsranden.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% **25-75%** < 25%
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 150-300 **> 300**	< 150 150-300 **> 300**
Perceelsbreedte	< 60 60-120 120-180 **> 180**	< 60 60-120 120-180 **> 180**

Streefbeeld

Stimuleren van aanleg van erfbeplantingen langs het lint van Lucaswolde. Buiten het lint mogen bomen worden gerooid, mits de te rooien oppervlakte wordt gecompenseerd (zie spelregels) en de singels niet apart op de kaart als te handhaven zijn aangeduid.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 250 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 30 meter van stam tot stam Maximaal 1 coupure per 150 meter
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100% Compensatie buiten het deelgebied (in behoud, herstel en omvorming t.b.v.natuur) 75%

Deelgebied 14, Kloosterweg

Opgave: Behoud en herstel

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied bij Trimunt heeft een afwijkend beeld, en altijd al gehad. Het is een zandverstuivingsgebied langs het Oude Diepje. De verschillende terreindelen (crossterrein, SBB bossen en oude kloostergebied) vertonen weinig samenhang.
De singelstructuur bestaat uit forse eikenrijen, die op veel plekken onderbroken zijn (gaten). De percelen hebben een grote schaal.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% **25-75%** < 25%	**> 75%** 25-75% < 25%
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**eik**	**eik**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel **gemiddeld** weinig	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 60-120 **120-180** > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Realiseren van meer eenheid tussen de verschillende terreindelen (crossterrein, SBB bossen en oude kloostergebied).
Duurzame instandhouding van de waardevolle eikenrijen en herstel van de gaten binnen de singels. De eikensingels zijn apart op kaart aangeduid als te handhaven.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 225 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100%

Deelgebied 15, Overgang noord Oude Diep

Opgave: Omvorming t.b.v. natuur

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Half open overgang naar beekdal, vrij grote percelen. Af en toe een dwarsstuk en af en toe een lengtestuk, geen doorgaande singels. De kroonsluiting, structuur/ondergroei en leeftijd van de singels is zeer divers van hoog tot laag. Deze variatie komt doordat wel en niet beheerde singels in het gebied liggen.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% **25-75%** < 25	> 75% **25-75%** < 25
Structuur/ondergroei	dicht **half open** open	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 **> 180**

Streefbeeld

Accentuering van de overgang van hogere zandrug naar lager beekdal. Duurzame instandhouding van het singelpatroon op de zandrug. Op de overgang van het beekdal met name accent op vergroting van de natuurwaarden van de bestaande singels door:

- verbetering van de structuur (gelaagdheid/ondergroei);
- vergroting van de diversiteit in kroonsluiting;
- vergroting van de diversiteit in sortiment;
- toename van dwarssingels.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 125%

Deelgebied 16, Tolbert Noord

Opgave: Ontwikkeling

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Dit gebied is relatief reliëfrijk en wordt gekenmerkt door grote open ruimtes, die omzoomd zijn door delen van singels.
Bij hobbyboeren zijn de percelen kleinschaliger (zoals paardenweitjes) en is de dichtheid aan singels hoger. Vanwege de rijke potkleiondergond komt hier op hogere delen een rijke beplanting voor met onder andere eiken.

Streefbeeld

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25**	> 75% **25-75%** < 25
Structuur/ondergroei	dicht **half open** open	**dicht** half open open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 150-300 **> 300**	< 150 150-300 **> 300**
Perceelsbreedte	< 60 60-120 **120-180** > 180	< 60 60-120 **120-180** > 180

Streefbeeld

Langs de linten, en met name bij hobbyboeren/buitenlui, liggen kansen tot verdere versterking van de singelstructuur langs dwarssloten en bij erven. Elders in het gebied streven naar ontwikkeling van een robuust raamwerk van aaneengesloten singels. Waar delen van singels volgens de spelregels gerooid mogen worden, deze compenseren aansluitend aan bestaande singels in het gebied. Op deze manier kan een meer grofmazig raamwerk van brede, aaneengesloten singels worden gevormd.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 180 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100% Aansluitend aan bestaande singels

Deelgebied 17, Boerakker

Opgave: Behoud en herstel

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Rond Boerakker wonen veel buitenlui/hobbyboeren. De percelen zijn vaak kleinschaliger en meer beplant dan in het aangrenzende gebied Tolbert noord (16). De singels hebben een dichte structuur.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% **25-75%** < 25	> 75% **25-75%** < 25
Structuur/ondergroei	**dicht** half open open	**dicht** half open open
Sortiment (hoofdbm)	**gemengd**	**gemengd**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld **weinig**
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Duurzame instandhouding van de dichte kleinschalige structuur aan lengte- en dwarssingels.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 75 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100%

Deelgebied 18, Marum-De Wilp

Opgave: Herstel en behoud

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied wordt gekenmerkt door relatief grootschalige blokvormige percelen. Langs deze percelen staan (vooral in de lengterichting) delen van singels met grote gaten daartussen. De Wilp is een veenkoloniaal dorp, waar houtsingels als een soort 'streekgebruik' zijn aangeplant door de boeren die er na de vervening de afgegraven gronden ontgonnen.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% **25-75%** < 25	**> 75%** 25-75% < 25
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**eik / (els)**	**eik/ (els)**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 60-120 **120-180** > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Duurzame instandhouding van alle eiken singels (op kaart apart aangeduid). Streven naar een eindstadium waarbij met name de eiken als overstaanders behouden blijven. Behoud blokvormige structuur.
Herstel van zowel lengte- als dwarssingels tot een meer fijnmazige structuur, door opvullen van de grote gaten in de singels door tussenplanten in bestaande singels. Stimuleren aanleg dwarssingels.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 225 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 125%

Deelgebied 19, Marum-A7

Opgave: Ontwikkeling

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied ten noorden van Marum wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van veel loodsen, kantoren, hobbyboeren en een begraafplaats.Tussen deze functies resten delen van singels.
Het gebied heeft een rommelig karakter, door de bebouwing en de vele overhoekjes en kleine percelen.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25**	> 75% **25-75%** < 25
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld **weinig**
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 60-120 **120-180** > 180

Streefbeeld

Langs de linten, en met name bij hobbyboeren/buitenlui, liggen kansen tot verdere versterking van de singelstructuur langs dwarssloten en bij erven. Elders in het gebied streven naar ontwikkeling van een robuust raamwerk van aaneengesloten singels. Niet de A7 met beplanting accentueren, maar juist de verkaveling haaks daarop. Waar delen van singels volgens de spelregels gerooid mogen worden, deze compenseren aansluitend aan bestaande singels in het gebied. Op deze manier kan een meer grofmazig raamwerk van brede, aaneengesloten singels worden gevormd.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 180 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100% Aansluitend aan bestaande singels

Deelgebied 20, Overgang zuid Oude Diep

Opgave: Omvorming t.b.v. natuur

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan singels; singels met een dichte structuur/ondergroei en singels die bestaan uit hoog opgekroonde bomenrijen (staken). Ook de afstanden tussen de singels (de singeldichtheid) in het gebied varieert sterk. Er is een duidelijk verschil tussen wel en niet beheerde singels. De erven in het gebied zijn rommelig.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25**	> 75% **25-75%** < 25
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	> 20 **< 20**
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 **> 180**

Streefbeeld

Vanwege de bedrijfsterreinen rond de afrit is het belangrijk om aan de stoffering van het landschap aandacht te schenken. Dit mede om het contrast besloten rug en open dal van het Oude Diepje te accentueren. In het Hamrik zou daarom gestreefd moeten worden naar vergroting van natuurwaarden, waarbij met name herstel van een goede opbouw en aaneengeslotenheid van de singels wordt nagestreefd.

Vergroting van de natuurwaarden van de bestaande singels door:

- verbetering van de structuur (gelaagdheid/ondergroei);
- vergroting van de diversiteit in kroonsluiting;
- vergroting van de diversiteit in sortiment;
- toename van dwarssingels.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 125%

Deelgebied 21, Nuis-Niebert-A7

Opgave: Herstel en behoud

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied wordt gekenmerkt door zowel kleinschalige blokvormige percelen als lange opstrekkende percelen. De percelen zijn omzoomd door transparante bomenrijen, delen van rijen en losse bomen. De leeftijd van de singels is aardig gevarieerd.

Streefbeeld

Duurzame instandhouding van de afwisseling van het fijnmazige blokvormige singelstructuur (van lengte- en dwarssingels) en het opstrekkend singel patroon (van lengtesingels). Herstel van de structuur/ondergroei in bestaande singels.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% **25-75%** < 25	**> 75%** 25-75% < 25
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	> 20 **< 20**
Dwarssingels	veel **gemiddeld** weinig	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 75 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100%

Deelgebied 22, Nuis-Niebert-Jonkersvaart

Opgave: Behoud en herstel

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Dichte, kleinschalige singelstructuur. Het gebied heeft veel dwarssloten en relatief veel dwarssingels. Niet iedere sloot is beplant. De lengtesingels hebben over het algemeen een dichtere structuur dan de dwarssingels.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	**> 75%** 25-75% < 25	**> 75%** 25-75% < 25
Structuur/ondergroei	**dicht** half open open	**dicht** half open open
Sortiment (hoofdbm)	**els / (eik)**	**els / (eik)**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	**veel** gemiddeld weinig	**veel** gemiddeld weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Streefbeeld

Duurzame instandhouding en herstel van de fijnmazige structuur aan lengte- en dwarssingels. Dit is ook het beleid van het Groninger landschap hier. Met name herstel van dwarssingels, omdat deze nu minder prominent aanwezig zijn. Door vooral eik als hoofdboomsoort terug te planten neemt het aandeel eik op deze gast toe. Binnen het reservaatsgebied is geen kap toegestaan.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 75 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied Compensatie van lengtesingel in dwarssingel 75% Compensatie van lengtesingel in lengtesingel 100% Compensatie van dwarssingel in lengtesingel 125%

Deelgebied 23, Midwolde-Lettelbert-Nienoord

Opgave: Behoud en herstel

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied rond Midwolde wordt gekenmerkt door een kleinschalig karakter, waarbij dichte singels fraaie kamers rond de percelen vormen. De hoofdboomsoort is eik. Er zijn veel dwarssingels.

In de directe omgeving van Lettelbert is het singelpatroon smaller, verder in het achterland houden de singels abrupt op. Dit heeft te maken met de zeer smalle zandrug hier. De hoofdboomsoort is els.

Omschrijving	Huidig situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	**> 75%** 25-75% < 25	**> 75%** 25-75% < 25
Structuur/ondergroei	dicht **half open** open	**dicht** half open open
Sortiment (hoofdbm)	**eik/els**	**eik/els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel **gemiddeld** weinig	**veel** gemiddeld weinig
Perceelslengte	< 150 **150-300** > 300	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 **60-120** 120-180 > 180	< 60 **60-120** 120-180 **> 180**

Streefbeeld

Duurzame instandhouding van de kleinschalige singelstructuur van dwars- en lengtesingels rond Midwolde. Herstel van de singelstructuur rond Lettelbert door compensatie tussen singels op de rug te stimuleren.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 75 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100%

Deelgebied 24, Leek zuid

Opgave: Herstel en behoud

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Dit deelgebied is van oorsprong deels een afgegraven hoogveengebied (Leekster Hoofddiep). Singels zijn hier meer vanuit traditie aangeplant.
Het gebied kenmerkt zich door verdichting in de vorm van erfbeplanting rond de bebouwingslinten. Hier zijn de percelen kleinschalig.
Verder van de linten af bepalen stadsrandactiviteiten (o.a sloperijen, autobedrijven) het ruimtelijk beeld. De delen van singels die hier staan zijn transparant. De percelen zijn groter en opener.

Streefbeeld

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25**	> 75% **25-75%** < 25
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht **half open** open
Sortiment (hoofdbm)	**els**	**els**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel **gemiddeld** weinig
Perceelslengte	< 150 150-300 **> 300**	< 150 **150-300** > 300
Perceelsbreedte	< 60 60-120 120-180 **> 180**	< 60 **60-120** 120-180 > 180

Herstel van een kleinschalige singelstructuur die aansluit bij de kleinschalige verkaveling van het gebied.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 225 m worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 120 m worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 15 meter van stam tot stam. Bij singels langer dan 75 m zijn maximaal 2 coupures toegestaan (één aan het begin en één aan het eind). Bij singels korter dan 75 m is het ook mogelijk om 2 coupures te maken mits de overblijvende singel minstens 50 m bedraagt.
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100%

Deelgebied 25, De Wilp en Zevenhuizen

Opgave: Omvorming t.b.v. landbouw

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Dit deelgebied is van oorsprong een afgegraven hoogveengebied. De houtsingels zijn meer vanuit traditie dan vanuit noodzaak hier aangeplant door boeren die er na de vervening de afgegraven gronden ontgonnen.
Het gebied wordt gekenmerkt door grote blokvormige percelen en openheid. De singels bestaan veelal uit restanten en solitaire bomen.
De eikenlanen langs wegen en de voorkomende bosjes verdichten het gebied enigszins.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	> 75% 25-75% **< 25%**	> 75% 25-75% **< 25%**
Structuur/ondergroei	dicht half open **open**	dicht half open **open**
Sortiment (hoofdbm)	**eik**	**eik**
Leeftijd	**> 20** < 20	**> 20** < 20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld **weinig**
Perceelslengte	< 150 150-300 **> 300**	< 150 150-300 **> 300**
Perceelsbreedte	< 60 60-120 120-180 **> 180**	< 60 60-120 120-180 **> 180**

Streefbeeld

Stimuleren van aanleg van erfbeplantingen langs de linten. Het gebied kent een grofmazig singelpatroon. Waar volgens de spelregels ruimte is voor kap, deze singels zoveel mogelijk aansluitend aan bestaande singelstructuren compenseren zodat een meer aaneengesloten raamwerk ontstaat.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Na kap mag de afstand tussen de dwarssingels maximaal 300 meter worden
Perceelsbreedte	Na kap mag de afstand tussen de lengtesingels maximaal 250 meter worden
Coupures	Breedte per coupure maximaal 30 meter van stam tot stam Maximaal 1 coupure per 150 meter
Compensatie	Compensatie binnen het deelgebied 100% Compensatie buiten het deelgebied (in behoud, herstel en omvorming t.b.v.natuur) 75%

Deelgebied 26, Gebieden met nauwelijks singels

Opgave: Passief beheer

Streefbeeld van het deelgebied

Huidige situatie

Het gebied wordt gekenmerkt voor openheid. Her en der wordt een verdwaalde singel aangetroffen.

Omschrijving	Huidige situatie	Streefbeeld
Kroonsluiting	>75% 25-75% **<25%**	>75% 25-75% <25%
Structuur/ondergroei	dicht halfopen **open**	dicht halfopen open
Sortiment (hoofdbm)	**els/wilg**	els/wilg
Leeftijd	**>20** <20	>20 <20
Dwarssingels	veel gemiddeld **weinig**	veel gemiddeld weinig
Perceelslengte	<150 150-300 **>300**	<150 150-300 >300
Perceelsbreedte	<60 60-120 120-180 **>180**	<60 60-120 120-180 >180

Streefbeeld

Bestaande singels in de polders mogen op termijn verdwijnen (passief beheer). Als ze gekoppeld zijn aan erfbeplanting, aan een groter groenobject of opgenomen zijn in het lint dienen ze bij voorkeur gehandhaafd te blijven.

Spelregels per singel (algemene spelregels § 2.1+ onderstaande spelregels)

Perceelslengte	Geen beperkingen
Perceelsbreedte	Geen beperkingen
Coupures	Geen beperkingen
Compensatie	Geen compensatie noodzakelijk

LITERATUURLIJST

Beheersnotitie Houtsingels Zuidelijk Westerkwartier, Landschapsbeheer Groningen, Groningen, 1995.

Bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten Leek, Marum en Grootegast.

De toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen, Provincie Groningen, Groningen, 2003.

Herziening gebiedsplan Groningen, Provincie Groningen, Groningen, 2004.

Landbouwontwikkelingsplan Zuidelijk Westerkwartier, juni 2002.

Landschappelijk Raamwerk Westerkwartier, Bureau Middelkoop, Haarlem, februari 2003.

Provinciaal Omgevingsplan, koersen op karakter, Provincie Groningen, Groningen, december 2000.

Raamwerk Zuidelijk Westerkwartier, Landinrichtingsdienst Groningen, Groningen, 1989.

COLOFON

Uitgave: Stuurgroep West-Groningen
Projectgroep: H.G. Galema, Provincie Groningen
S. van der Graaf, Provincie Groningen
I. Freije, Provincie Groningen
G. Venema, Gemeente Grootegast
P. Jonk, Gemeente Leek
K. Faber, Gemeente Marum
F.Driessen, Gemeente Marum
R. Leeper, Eelerwoude
F. van Gils, Eelerwoude

Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier

Deel II Spelregels

BIJLAGE 7 Evaluatie nota Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen

Evaluatie beleidsnota Vrijkomende agrarische bebouwing

UITWERKING VAN DE AANBEVELINGEN

CONCEPT D.D. 30 MEI 2007

1. Inleiding

Op 13 december 2004 heeft de Stuurgroep Regio West ingestemd met de beleidsnota 'Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). De beleidsnota vormt de basis voor de toepassing van artikel 19, lid 2 van de Wet op de ruimtelijke ordening (de zogenaamde aangewezen projectprocedure) waar het verzoeken om functiewijziging en/of vervangende nieuwbouw van vrijkomende agrarische bebouwing betreft.
In het voorjaar van 2005 is inspraak op de nota verleend. De nota is medio 2005 door de raden van de vier betrokken gemeenten vastgesteld. Op 18 oktober 2005 heeft het provinciaal bestuur ingestemd met de beleidsnota VAB en voor de daarin bedoelde gevallen een bevoegdheidsverklaring afgegeven. De beleidsnota VAB is bijgevoegd (bijlage 1)

2. Evaluatie beleidnota vrijkomende agrarische bebouwing

Bij de vaststelling van de beleidsnota VAB is afgesproken dat de in die nota beschreven werkwijze en de feitelijke toepassing van het daarin opgenomen beleid 1 jaar nadat de nota in werking is getreden door de provincie en de gemeenten zal worden geëvalueerd. Deze evaluatie heeft in het najaar van 2006 plaatsgevonden. In haar vergadering van 16 oktober 2006 heeft de Stuurgroep Regio West de evaluatienota (bijlage 2) vastgesteld, inclusief de volgende, in de nota opgenomen conclusies en aanbevelngen:

Handhaving van de beleidsnota VAB als basis voor de toepassing van artikel 19, lid 2 van de Wet op de ruimtelijke ordening is wenselijk omdat:
- *de nota, ondanks de aanwezigheid van verbeterpunten, beantwoord aan het doel waarvoor zij is opgesteld;*
- *ook na wijziging van de provinciale vrijstellingenlijst per 11augustus 2006 sprake is van een toegevoegde waarde;*
- *het opstellen van een nieuw bestemmingsplan voor het Buitengebied nog enige tijd in beslag zal nemen;*
- *de afname van het aantal agrarische bedrijven naar verwachting vooralsnog onverminderd door zal zetten*

<u>Op basis van deze conclusie worden de volgende aanbevelingen gedaan</u>:
De beleidsnota VAB handhaven als basis voor de toepassing van artikel 19, lid 2 van de Wet op de ruimtelijke ordening, met in achtneming van de volgende wijzigingen:
a. het opnemen van een saneringsregeling, dat wil zeggen dat het verlenen van medewerking aan een functiewijziging voor niet waardevolle agrarische bebouwing afhankelijk kan worden gesteld van het slopen van bebouwing;
b. het verdient aanbeveling gezamenlijk nader te bezien of de beleidsnota VAB van toepassing kan worden verklaard op situaties waarbij de oppervlakte van de bebouwing de in de nota VAB opgenomen maatvoering ook na sloop en vervangende nieuwbouw overschrijdt, doch sprake is van een afname van de totale bebouwde oppervlakte én een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit;
c. het in de Kadernota Buitengebied opgenomen uitgangspunt, inhoudend dat ingeval van functiewijziging een nadere afstemming plaatsvindt op de specifieke gebiedskwaliteiten toepassen

Bij de toepassing van de onder a tot en met c voorgestelde wijzigingen gaat het om maatwerk, nader in te vullen door de gemeente als onderdeel van een 'goede ruimtelijke onderbouwing'.

3. Uitwerking van de aanbevelingen

Overeenkomstig de wens van de Stuurgroep heeft in overleg met de landbouw (LTO Noord) een nadere uitwerking van de aanbevelingen plaatsgevonden. Voorgesteld wordt aan de in hoofdstuk 5 van de beleidsnota VAB 2004 opgenomen beoordelingscriteria een nieuwe categorie toe te voegen, te weten: sloop en vervangende nieuwbouw van additionele bebouwing (stallen, schuren, silo's e.d). In hoofdstuk 4 zijn de aldus gewijzigde beoordelings-

criteria integraal opgenomen. De ten opzichte van de beleidsnota VAB van 2004 aangebrachte wijzigingen zijn geel gemarkeerd in de tekst aangegeven

4. Beoordelingscriteria

Voor vier onderscheiden categorieën van gevallen zijn beoordelingscriteria vastgesteld, die gehanteerd zullen worden bij de beoordeling van verzoeken om vrijstelling als bedoeld in artikel 19, lid 2 van de Wet op de ruimtelijke ordening voor vrijgekomen agrarische bebouwing.

a. functiewijziging / hergebruik van waardevolle agrarische bebouwing
Beoordelingscriteria: de criteria zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit van Gedeputeerde Staten van Groningen van 8 augustus 2006 (bekendgemaakt in het provinciaal blad van 9 augustus 2006 en bij brief van 11 augustus 2006, nummer 2006-13.816/32/B.5, RP), onderdeel Projecten in het landelijk gebied, categorie H.

b. functiewijziging / hergebruik van niet als waardevol aan te merken bebouwing
Beoordelingscriteria: de criteria zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit van Gedeputeerde Staten van Groningen van 8 augustus 2006 (bekendgemaakt in het provinciaal blad van 9 augustus 2006 en bij brief van 11 augustus 2006, nummer 2006-13.816/32/B.5, RP), onderdeel Projecten in het landelijk gebied, categorie H.

c. sloop en vervangende nieuwbouw van waardevolle agrarische bebouwing
In beginsel niet mogelijk. Beleid gericht op behoud en herstel.
Voor de toepassing van deze beleidsnota worden tenminste als waardevolle agrarische bebouwing aangemerkt: de agrarische bebouwing die is aangewezen als gemeentelijk monument of als rijksmonument (bijlage 2). Overigens zal van geval tot geval, aan de hand van de volgende criteria worden beoordeeld of sprake is van waardevolle agrarische bebouwing:
- gaafheid;
- architectonische waarde;
- cultuurhistorische waarde;
- het streekeigene;
- beeldbepalende waarde;
- belendende bebouwing;
- samenhang tussen landschap en bebouwing;
- de mate waarin het object als uniek te bestempelen is.

d. sloop en vervangende nieuwbouw van niet als waardevol aan te merken bebouwing
Vervangende nieuwbouw is aan de orde indien:
1. de bestaande bebouwing vanwege de bouwkundige staat , oppervlakte of inwendig vorm, objectief gezien niet geschikt is of redelijkerwijs geschikt kan worden gemaakt voor een wijze van gebruik die voldoet aan de geldende bouwkundige voorschriften (Bouwbesluit en Bouwverordening) dan wel hedendaagse eisen van wooncomfort;
2. de bouw van een nieuwe woning ter plaatse in het belang is van een goede ruimtelijke ordening.

***ruimtelijke vertaling*:**

algemeen
Algemeen uitgangspunt is dat de nieuw op te richten bebouwing zowel qua maatvoering als verschijningsvorm past in het overheersende bebouwingsbeeld. Hierbij dient aansluiting te worden gezocht bij het landelijke karakter c.q. de landschappelijke structuur van het gebied, grofweg uiteenvallend in een open en meer besloten gebieden. In gebieden die door de aanwezigheid van bospercelen of beplante perceelsscheidingen een overwegend besloten karakter hebben, bestaat de bebouwing veelal uit kleine tot middelgrote boerderijen, afgewis-

seld door kleine arbeiderswoningen. De bebouwing is veelal haaks op de weg geplaatst met een wisselende afstand tot elkaar. In de meer open gebieden wordt de overwegend traditionele boerderijbebouwing onder meer gekenmerkt door lage goten en een gedeeltelijke gerichtheid op de weg.

maatvoering en situering

	hoofdgebouwen	aangebouwde bijgebouwen	losstaande bijgebouwen
max. bouwhoogte	9 meter	5,50 meter	9 meter
max. goothoogte	5,50 meter	3 meter	3 meter
max.oppervlakte	120 m2	50 m2	130 m2
dakhelling	minimaal 35*	-	minimaal 22*

Voor het oprichten van losstaande bijgebouwen gelden aanvullend de volgende voorwaarden:
- de op te richten bijgebouwen dienen een bij het hoofdgebouw passende beeldkwaliteit te hebben;
- de bijgebouwen moeten bij het hoofdgebouw worden opgericht;
- door middel van een zorgvuldige situering van de bijgebouwen dient een passende (stedenbouwkundige) verhouding te worden bewerkstelligd met het hoofdgebouw.

e. sloop en vervangende nieuwbouw van additionele bebouwing (stallen, schuren, silo's e.d.)

1. additionele bebouwing dient te worden afgebroken indien en voor zover de staat van onderhoud van deze bebouwing en de daarmee verband houdende uiterlijke verschijningvorm ervan niet in overeenstemming zijn met de voorschriften van de bouwverordening en/of het Bouwbesluit, danwel in ernstige mate in strijd zijn met redelijke eisen van welstand.
2. additionele bebouwing mag worden afgebroken indien en voor zover deze bebouwing niet-waardevol is en de oppervlakte ervan, in relatie tot het alternatieve gebruik, overmatig is of indien en voor zover de bebouwing vanwege de bouwkundige staat, oppervlakte of inwendige vorm niet geschikt is of redelijkerwijs geschikt kan worden gemaakt voor het alternatief gebruik.
3. vervangende nieuwbouw is in de hiervoor bedoelde gevallen mogelijk, met dien verstande dat:
    - ingeval het hoofdgebouw een voormalige bedrijfwoning betreft, de vervangende bebouwing bestaat uit daarbij naar aard, schaal en beeldkwaliteit passende bijgebouwen, waarbij de onder 'ruimtelijke vertaling' opgenomen maatvoering van toepassing is;
    - ingeval het hoofdgebouw een voormalige boerderij betreft, vervangende nieuwbouw slechts toelaatbaar is indien en voor zover het hoofdgebouw voor de alternatieve functie onvoldoende ruimte biedt en de nieuwbouw bestaat uit bij het hoofdgebouw naar aard, schaal en beeldkwaliteit passende (bij)gebouwen, waarvan de oppervlakte in combinatie met de eventueel resterende bebouwing - niet meer mag bedragen dat de oppervlakte van het hoofdgebouw

5. Procedure

Voor de toepassing van de aangewezen projectprocedure komen onder andere in aanmerking: projecten die passen in een beleidsdocument voor specifieke ruimtelijke onderwerpen, mits deze documenten niet in strijd zijn met een goede ruimtelijke ordening. Zoals blijkt uit het aanwijzingsbesluit van Gedeputeerde Staten van 8 augustus 2006 kan een dergelijk beleidsdocument als basis dienen voor de ruimtelijke onderbouwing van projecten indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:
- het document biedt voldoende inzicht in de voorgestane (specifieke) ruimtelijke en functionele ontwikkeling van het betrokken gebied en de daaraan ten grondslag liggende belangenafweging;
- het document heeft de instemming van de gemeenteraad of een raadscommissie;

- de Commissie Bestemmingsplannen heeft in het kader van het overleg als bedoeld in artikel 10 van het Besluit op de ruimtelijke ordening met het beleidsdocument ingestemd.

De in het aanwijzingsbesluit van Gedeputeerde Staten van 18 mei 2004 opgenomen eis, dat op het beleidsdocument voor specifieke ruimtelijke onderwerpen inspraak is verleend en de resultaten van die inspraak zijn verwerkt, is komen te vervallen. Het verlenen van inspraak is slechts verplicht indien dat bij wettelijk voorschrift of bij besluit van het bestuursorgaan is bepaald. De Wet op de ruimtelijke ordening kent in het voorliggende geval niet de verplichting tot het verlenen van inspraak. Op grond van de gemeentelijke inspraakverordening (artikel 150 Gemeentewet) besluit elk bestuursorgaan ten aanzien van de eigen bevoegdheden of inspraak wordt verleend bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid. De inspraakverordening geeft aan dat geen inspraak wordt verleend ten aanzien van ondergeschikte herzieningen van een eerder vastgesteld beleidsvoornemen.

De bevoegdheid tot het toepassen van de aangewezen projectprocedure berust bij de colleges van b&w. In algemene zin is de raad echter bevoegd waar het de vaststelling van het ruimtelijk beleid van de gemeente betreft. Op grond van het aanwijzingsbesluit dient de raad of de raadscommissie ook in te stemmen met het beleidsdocument. Gelet hierop, alsmede gelet op het feit dat de voorgestelde wijziging geen ondergeschikte herziening betreft, wordt voorgesteld op het voorliggende document inspraak te verlenen. De besturen van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn zal in dit verband worden geadviseerd afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht op de totstandkoming van het document van toepassing te verklaren, hetgeen concreet betekent dat:

- het ontwerp van het document gedurende 6 weken ter inzage wordt gelegd;
- gedurende deze termijn schriftelijk of mondeling zienswijzen bij het college van burgemeester en wethouders kunnen worden ingediend;
- op basis van de ingekomen zienswijzen zonodig aanpassing van het document plaatsvindt;
- het (aangepaste) document voor overleg wordt aangeboden aan de raadscommissie en aansluitend ter vaststelling aan de raad wordt aangeboden;
- bij het college van Gedeputeerde Staten een verzoek om een bevoegdheidsverklaring wordt ingediend.

BIJLAGE 8 Bedrijvigheid Westerkwartier

ENNO ZUIDEMA STEDEBOUW

Bureau Middelkoop

Ruimtelijk onderzoek en advies

Westerkwartier

Bedrijvigheid buitengebied

Februari 2009

Bedrijvigheid Westerkwartier is opgesteld in opdracht van
de Stuurgroep regio Groningen-West, door Enno Zuidema
Stedebouw & Bureau Middelkoop

Werkteam Enno Zuidema Stedebouw
Enno Zuidema, Willem van der Grinten, Auke Wissing

Werkteam Bureau Middelkoop
Jan Winsemius, Maarten Kooistra, Martijn Ubink

Rotterdam, Januari 2009
© EZS / Middelkoop

Enno Zuidema Stedebouw.
Schiedamsevest 93D
3012 BG Rotterdam
tel 010 4048289 fax 010 4048279
www.ezstedebouw.nl
mail@ezstedebouw.nl

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt mits de bron wordt vermeld.

Inhoud

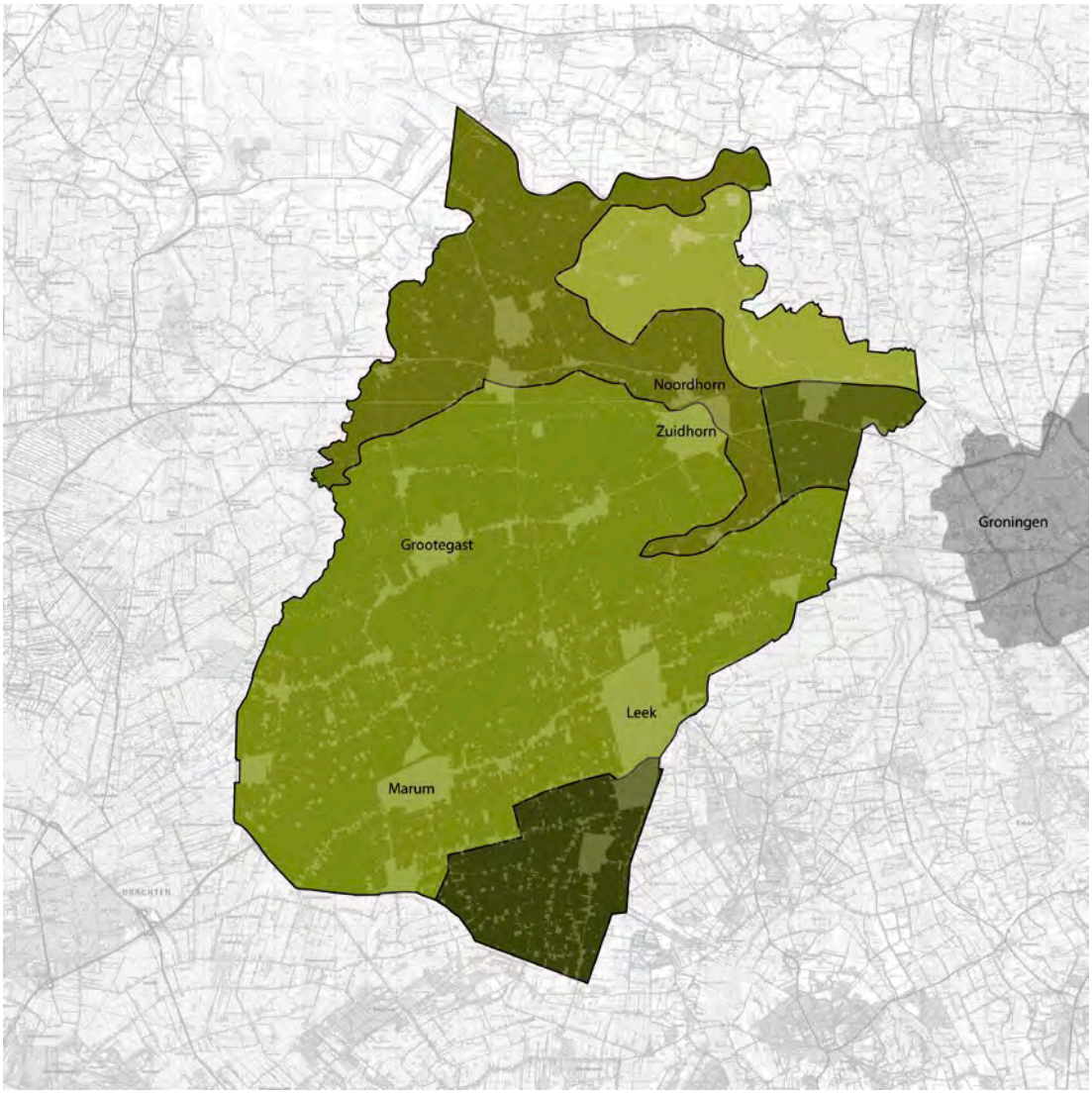
		Samenvatting	***4***
1		***Inleiding***	***8***
	1.01	Aanleiding	8
	1.02	Opgave	10
	1.03	Doel en status	11
	1.04	Voorbeeld en methode	11
	1.05	Ruimtelijke kwaliteit voor bedrijvigheid	13
	1.06	Plangebied	13
	1.07	Leeswijzer	13
2		***Beleidsanalyse***	***14***
	2.01	Ontwerp Provinciaal Omgevingsplan Groningen 2009 - 2013	14
	2.02	Ontwerp Provinciaal Omgevingsverordening Groningen	15
	2.03	Voorontwerp Bestemmingsplan Buitengebied	16
	2.04	Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier	18
3		***Plattelandseconomie Westerkwartier***	***20***
	3.01	Data-analyse	20
	3.02	Geografische spreiding	20
	3.03	Conclusies	21
4		***Cool wall***	***23***
	4.01	Inleiding	23
	4.02	Cool wall sessie	26
	4.03	Conclusie cool wall sessie	31
5		***Gebiedsbeschrijving***	***32***
	5.01	Wierdenlandschap	34
	5.02	Stroomgebied Oude Riet	36
	5.03	Singelgebied	38
	5.04	Veenkoloniaal landschap	40
6		***Regels bij uitbreiding bedrijvigheid***	***42***
	6.01	Inleiding	42
	6.02	Regels Singelgebied – Besloten houtwallen	46
	6.03	Regels Singelgebied – open laagtes	50
	6.04	Regels Veenkoloniaal landschap	54
	6.05	Regels Wierdenlandschap	58
	6.06	Regels Stroomgebied Oude Riet	59
7		***Instrumentarium***	***60***
	7.01	Met welke middelen gaan we deze regeling uitvoeren en handhaven?	60
	7.02	Houdbaarheid van de regeling	61
8		***Vervolg***	***62***

Samenvatting

Het Westerkwartier onderscheidt zich van oudsher als economisch dynamische regio met verschillende bijzondere landschappen. Beide kenmerken bepalen voor een belangrijk deel de identiteit en woonkwaliteit van de regio. De ruimtelijke kwaliteiten van de landschappen in de regio zijn sterk verschillend. Ook de aard van de bedrijvigheid is zeer divers. Tevens bevinden de bedrijven zich voor een substantieel deel in het buitengebied en zijn ze voor 35% niet agrarisch van aard. In de regio staan de landschappelijke kwaliteiten onder druk door onder meer schaalvergroting in de landbouw, vestiging van nieuwe en uitbreidingen van bestaande niet-agrarische bedrijven.

Aanleiding
Voor de uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijvigheid is in het geldende bestemmingsplan een regeling opgenomen van een eenmalige uitbreiding van 10% van het bestaande bebouwd oppervlak. De provincie Groningen heeft in het Voorontwerp Provinciaal Omgevingsplan de uitbreidingsruimte verhoogd naar een eenmalige uitbreiding van maximaal 20% van het bebouwd oppervlak. Deze generieke regeling is volgens de gemeenten van het Westerkwartier onvoldoende toereikend voor zowel het vergroten van de bedrijfsactiviteiten als voor het behouden en versterken van het landschap. De provincie Groningen heeft de Regio West uitgedaagd om met een regeling te komen die gebiedsspecifiek is en een directe relatie legt tussen bedrijfsuitbreiding en landschappelijke kwaliteit. In de regeling die in voorliggende notitie wordt beschreven, is het principe gehanteerd dat grotere uitbreidingmogelijkheden dan nu moet kunnen, mits de landschappelijke kwaliteit van de vestigingslocatie gewaarborgd blijft. De voorliggende notitie is de uitwerking van een regeling waar de uitbreidingsmogelijkheden worden bepaald door het behoud van of impuls aan de landschappelijke kwaliteiten van de landschapstypen. Deze notitie doet tevens een voorstel voor een vervolgproces dat leidt tot een vast te stellen regeling en geeft een indicatie voor de uitvoering en handhaving.

Landschapstypen
Er valt een eerste tweedeling te maken kenmerken van het landschap. Het open landschap van het Wierdengebied en het stroomgebied van de Oude Riet en het besloten landschap van het singelgebied en een stukje veenkoloniën. Deze verdeling valt tevens samen met het aantal niet-agrarische bedrijven. In het eerste gebied zijn relatief weinig en in het tweede gebied relatief veel niet-agrarische bedrijven in het buitengebied gevestigd. In het Landschappelijk Raamwerk West is en nadere verdeling in vier landschapstypen gemaakt op basis van eenduidige landschappelijke kenmerken. Op basis van een veldverkenning en beleidsanalyse is per landschapstype streefbeelden geformuleerd voor de verschillende landschappelijke kwaliteiten.

Stroomdal oude Riet

Wierdengebied Middag Humsterland

Wierdengebied Aduard

Singelgebied

Veenkoloniaal gebied

Gebiedsindeling

Regeling

De kwalitatieve toets voor uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijvigheid in de regio West is een getrapt systeem. Bij deze toets wordt het 'nee, tenzij' principe gehanteerd. Dit betekent in dit geval dat er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding, tenzij aan een aantal ruimtelijk kwalitatieve regels wordt voldaan. Per landschapstype zijn drie niveaus waarop een uitbreidingsplan wordt getoetst. De drie niveaus zijn bepaald op basis van de ruimtelijke kwaliteit van de deelgebieden. De locatiespecifieke kenmerken en kwaliteiten spelen bij de toetsing dan ook een grotere rol spelen naarmate het niveau hoger is.

Niveau 1: bestaande percelen en bebouwing zijn uitgangspunt
Binnen het bestemmingsplan buitengebied is functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing binnen de bestaande bebouwing mogelijk onder een aantal functionele voorwaarden.

Niveau 2: beperkte uitbreidingsruimte mits kwaliteitsslag
Dit kader is gebiedsspecifiek en formuleert randvoorwaarden waaronder de ruimte in niveau 1 kan worden overschreden. Op dit niveau gaat een ruimere uitbreiding gepaard met een impuls van de ruimtelijke karakteristiek van het specifieke deelgebied waar het bedrijf is gevestigd. De uitbreidingsmogelijkheid is, afhankelijk van het deelgebied, maximaal 20% en 50%.

Niveau 3: uitzonderingen en maatwerk
Op dit niveau is sprake van maatwerk voor uitzonderingsgevallen. Vooraf worden geen normen vastgelegd. De geboden ruimte én de kwalitatieve randvoorwaarden verschillen per gebied. Per geval wordt bekeken of en onder welke voorwaarden uitbreiding kan worden toegestaan. Een koppeling tussen de landschapstypen en de drie niveaus van toetsing wordt hiernaast schematisch weergegeven. Per gebied zijn voor de verschillende niveaus ruimtelijk-kwalitatieve regels opgenomen waaraan een uitbreidingsplan moet voldoen. Deze regels hebben betrekking op:

- Landschappelijke inpassing / zichtbaarheid
- Erfafscheiding
- Voorterrein
- Opslag
- Reclame
- Positie op kavel
- Schaal
- Architectuur
- Materiaal

Niveau / Gebied	1	2	3
Wierdenlandschap	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk		Maatwerk
Stroomgebied Oude Riet	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk		Maatwerk
Singelgebied besloten houtwallen	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk	Maximaal 50% van bebouwde bedrijfsoppervlak	Maatwerk
Singelgebied open laagtes	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk	Maximaal 20% van bebouwde bedrijfsoppervlak	Maatwerk
Veenkoloniaal landschap	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk	Maximaal 20% van bebouwde bedrijfsoppervlak	Maatwerk

1 Inleiding

1.01 Aanleiding

Het Westerkwartier – de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn - scoort in vergelijking met andere regio's binnen de provincie economisch goed. Er is een groter aandeel van kleinschalige bedrijvigheid binnen én buiten de kernen, dan in andere regio's. Dit alles zonder dat er veel subsidie naar toe gaat. Het Westerkwartier heeft een initiatiefrijke en ondernemende bevolking. Bekend is dat veel boeren altijd al nevenactiviteiten hebben ontplooid om genoeg inkomen te genereren, zowel agrarische als niet-agrarische activiteiten. Naast deze initiatieven van de oorspronkelijke gebruikers is in toenemende mate ook sprake van vestiging van nieuwe bedrijvigheid in het buitengebied. Deze ontwikkeling hangt samen met de transformatie van het platteland.

De economische activiteit in het buitengebied is niet alleen van belang voor de economie en werkgelegenheid, maar beïnvloedt tevens de leefbaarheid en de woonkwaliteit in het gebied. Het gaat dan in de eerste plaats om voorzieningen die de kwaliteit van het leven in het gebied mede bepalen. Daarnaast bepaalt de aard van de bedrijvigheid mede de identiteit van het Westerkwartier. De aanwezigheid van economische activiteit draagt bij aan de dynamiek. In de regio West spelen veel vragen rondom bedrijvigheid in het buitengebied. Eén daarvan betreft de uitbreiding van niet-agrarische bedrijfsbebouwing. De regio zoekt naar manieren om de groei van niet-agrarische bedrijven in het buitengebied goed te kunnen begeleiden. De provincie Groningen heeft de Regio West uitgedaagd om met een regeling met maatwerk te komen die opgenomen kan worden in het Provinciaal omgevingsplan (POP). Bij de vaststelling van het ontwikkelingsplan Regio West-Groningen 2008+ is in het bijbehorende uitvoeringsprogramma het Proefproject inpassing bedrijfsontwikkeling benoemd als nader uit te werken onderwerp. De voorliggende notitie geeft uitvoering aan deze opgave.

Het buitengebied van de vier gemeenten.

Buitengebied
Bebouwde kom

1.02 Opgave

In het algemeen mag in de huidige regeling binnen de geldende bestemmingsplannen ieder bedrijf een eenmalige uitbreiding realiseren van maximaal 10% van het bestaande bebouwd oppervlak. De provincie Groningen heeft in het Voorontwerp Provinciaal Omgevingsplan de uitbreidingsruimte verhoogd naar een eenmalige uitbreiding van maximaal 20% van het bebouwd oppervlak. Naar de mening van de gemeenten in de regio West voldoet deze kwantitatieve benadering onvoldoende. De bestaande en de nieuwe regeling bieden te weinig aanknopingspunten voor een ruimtelijke kwaliteitsimpuls, bieden geen zicht op de maximale groei van de bedrijven en zijn te weinig specifiek.
Een nieuw op te stellen regeling op kwalitatieve grondslag kan in principe leiden tot een verruiming van de uitbreidingsmogelijkheden voor bedrijven. Een eerste aanzet tot zo'n regeling is geformuleerd in het Ontwikkelingsplan regio West-Groningen 2008+. Het Ontwikkelingsplan geeft een waardering van de kwaliteit van de bedrijvigheid, zowel economisch als ruimtelijk-kwalitatief. De overtuiging bestaat in de regio West dat het verruimen van de mogelijkheden niet ten koste van de landschappelijke kwaliteit hoeft te gaan, mits die kwaliteit kan worden geborgd. De regio is geïnteresseerd in een aanpak en regeling die zich uitspreekt over:

- uitbreiding van bedrijvigheid in het buitengebied, onder meer op voormalige boerenerven;
- uitbreiding van het oorspronkelijke oppervlak bij nieuwe bedrijvigheid in vrijkomende agrarische bebouwing en op andere plekken en nieuwe bedrijvigheid op andere plekken.

Daarbij zijn de volgende criteria van belang. De regeling:

- is gebiedsspecifiek;
- regelt de maximale doorgroei van een bedrijf op een plek;
- is hanteerbaar voor de gemeenten in hun juridisch - planologisch instrumentarium;
- biedt zekerheden voor de Provincie, waardoor minder provinciale procedures nodig zijn.

De aanpak en regeling uit deze notitie sluiten aan op passages in het Bestemmingsplan Buitengebied 2008 aangaande de voorwaarden voor vrijkomende agrarische bebouwing. In het hoofdstuk Beleidsanalyse wordt hier nader op ingegaan.

1.03 Doel en status

Deze notitie is een advies aan de Stuurgroep West over de contouren van een kwalitatieve regeling voor bedrijvigheid in het buitengebied.
Het doel van de notitie is aan de gemeenten en provincie een werkwijze en toetsingskader te bieden om uitbreiding van niet agrarische bedrijven in het buitengebied op een kwalitatief goede manier mogelijk te maken.
De notitie doet ook een voorstel voor een vervolgproces dat leidt tot een vast te stellen regeling. Deze notitie is het eindresultaat van het advies dat in opdracht van de Stuurgroep West door Bureau Middelkoop en Enno Zuidema Stedenbouw is opgesteld.

1.04 Voorbeeld en methode

Met de kwalitatieve toets voor bedrijvigheid in de regio West kunnen de gemeenten voortbouwen op de ervaring die in de regio Noord is opgedaan met de methodiek voor de uitbreiding van de agrarische bouwblokken. Ook daar was sprake van de mogelijkheid om te komen tot een uitbreiding van het bouwblok die verder gaat dan de standaard, mits sprake is van een kwalitatieve onderbouwing.

Bij de agrarische bouwblokken in de regio Noord gaat het steeds om een agrarische functie. Bij de kwalitatieve toets voor bedrijvigheid in het buitengebied van de regio West gaat het om sterk verschillende functies en sterk verschillende gebieden en locaties. De verschijningsvorm van ‘bedrijvigheid’ is dus meer divers. Onderscheid kan gemaakt worden op functionele en ruimtelijke kenmerken.

Een vergelijkbaar getrapt systeem als voor de agrarische bouwblokken in de regio Noord is voor de kwalitatieve toets voor bedrijvigheid in het buitengebied van de regio West denkbaar. Dat systeem geeft drie niveaus van toetsing waarbij de locatiespecifieke kenmerken en kwaliteiten een grotere rol spelen naarmate het niveau hoger is. Vertaald naar de bedrijvigheid in de regio West gaat het om de volgende niveaus:

Niveau 1: bestaande percelen en bebouwing zijn uitgangspunt

- Binnen het bestemmingsplan buitengebied is functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing binnen de bestaande bebouwing mogelijk onder een aantal functionele voorwaarden;
- De regeling in dit niveau geldt in principe voor alle bedrijvigheid en in de hele regio West;
- Toevoeging van bebouwing is niet mogelijk.

Niveau 2: beperkte uitbreidingsruimte mits kwaliteitsslag

- Er is een nieuw ruimer kader dat randvoorwaarden formuleert waaronder de uitbreiding van niveau 1 kan worden overschreden. Dat betekent dat uitbreiding verder gaat dan in niveau 1 is toegestaan, mits aan de gestelde kwalitatieve randvoorwaarden kan worden voldaan;
- Het doel van dit niveau is om de uitbreiding ten goede te laten komen aan de ruimtelijke karakteristiek van het specifieke deelgebied waar het bedrijf is gevestigd. Dit betekent dat een uitbreiding geen (verdere) verzwakking veroorzaakt van het landschap maar juist een ruimtelijk-kwalitatieve impuls eraan geeft. Wanneer de initiatiefnemer een plan indient dat voldoet aan de kwalitatieve voorwaarden, kan ontheffing worden verleend;
- Niveau 2 is gebiedsspecifiek en geldt per gebiedsdeel voor alle bedrijven in het buitengebied;
- Niveau 2 is ook van toepassing op het vergroten van het oppervlakte van niet-waardevol beschouwde vrijkomende agrarische bebouwing.

Niveau 3: uitzonderingen en maatwerk

- Een plan dat nog een stap verder gaat dan het ruimere kader is alleen goed te keuren op basis van een kwalitatieve onderbouwing en een individuele kwalitatieve toetsing van het plan;
- Hier is dus sprake van maatwerk voor uitzonderingsgevallen. Vooraf worden geen normen vastgelegd. De geboden ruimte én de kwalitatieve randvoorwaarden verschillen per gebied;
- Per geval wordt bekeken of en onder welke voorwaarden uitbreiding kan worden toegestaan;
- Niveau 3 is ook van toepassing op het vergroten van de oppervlakte van vrijkomende agrarische bebouwing.

In alle niveaus ligt de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van plan en uitvoering bij de initiatiefnemer.

Om een dergelijke benadering uit te werken voor de regio West is een analyse gemaakt van de landschappelijke kwaliteiten (uitgangspunt: Landschappelijk Raamwerk) en van de huidige ruimtelijke kwaliteit van de bedrijvigheid in het buitengebied. Deze leiden in dit advies tot:

- een overzicht van de te onderscheiden gebieden, inclusief de gebiedskwaliteiten;
- een beschrijving van de ruimte binnen die gebieden;
- een beschrijving van de bijbehorende kwalitatieve spelregels.

1.05 Ruimtelijke kwaliteit voor bedrijvigheid

Ruimtelijke kwaliteit is een belangrijke vestigingsplaatsfactor voor bedrijven en mensen. Gemeenten geven op verschillende manieren vorm aan beleid op het gebied van ruimtelijke kwaliteit. Voor bedrijvigheid zijn veel minder goede voorbeelden en methoden bekend dan voor de ontwikkeling woningbouw en centrumgebieden. In essentie komt kwaliteitsbeleid voor bedrijvigheid op het volgende neer:

- communicatie over (de gewenste) ruimtelijke kwaliteit;
- beleid over ruimtelijke kwaliteit en bedrijvigheid;
- handhaving;
- begeleiding van initiatieven;
- toetsing van initiatieven aan vastgesteld beleid en plannen (Welstand, inclusief invulling nadere eisen).

Kwaliteitsbeleid kan ook uitgevoerd worden door functieverandering (van agrarisch naar bedrijvigheid), nieuwbouw, uitbreiding, locatieontwikkeling (zoals: bedrijventerreinen).
Dit advies betreft het opstellen van een kader (beleid) voor functieverandering en uitbreiding waaraan initiatieven van bedrijven in het buitengebied kunnen worden getoetst.

1.06 Plangebied

Het plangebied betreft het buitengebied van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn. Het buitengebied van de regio West is gedefinieerd in de (voorontwerp) bestemmingsplannen buitengebied van de vier gemeenten. Deze regeling kan ook van toepassing worden gebracht op de linten die niet tot het plan buitengebied horen.

1.07 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een koppeling gemaakt tussen het provinciaal beleid ten aanzien van bedrijvigheid in het buitengebied en het lokaal beleid en aanverwante onderwerpen. In hoofdstuk 3 wordt een samenvatting gegeven van een eerdere studie naar bedrijvigheid in het buitengebied van het Westerkwartier. Hoofdstuk 4 beschrijft de beeldanalyse van de ruimtelijk impact van de verschillende bedrijfstypen op het landschap. De projectgroepleden hebben vervolgens een waarderingsslag van deze beeldanalyse gedaan. In hoofdstuk 5 wordt in een gebiedsanalyse de verschillende landschapstypen met bijbehorende ruimtelijke kenmerken beschreven. In hoofdstuk 6 worden de gebiedsspecifieke regels voor uitbreiding van bedrijvigheid uiteengezet, gevolgd door een beschrijving van het instrumentarium in hoofdstuk 7. In het laatste hoofdstuk worden de vervolgstappen uiteengezet.

2

Beleidsanalyse

2.01 Ontwerp Provinciaal Omgevingsplan Groningen 2009 - 2013

Het Provinciaal Omgevingsplan (POP) is in de eerste plaats richtinggevend voor de provincie zelf. Daarnaast zal het op onderdelen kaderstellend zijn voor gemeenten en waterschappen. De provincie zet met het nieuwe POP onder andere in op de economische waarde van ruimtelijke kwaliteit. De herkenbaarheid, identiteit, sfeer en allure van een gebied bepalen mede de aantrekkelijkheid van de woon- en werkomgeving. In het algemeen ziet de provincie bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen daarom het toevoegen van kwaliteit aan het landschap als voorwaarde. De gemeenten zijn hier primair verantwoordelijk voor door het opnemen van een goede basiskwaliteit in hun bestemmingsplannen.

Het nieuwe POP onderscheidt twee deelgebieden in het Westerkwartier op basis van aanwezige landschapstypen en kernkwaliteiten. Het open landschap van het Lauwersmeer - Reitdiep - Middag-Humsterland en het Zuidelijk Westerkwartier waar open en gesloten landschap elkaar afwisselen.

Lauwersmeer - Reitdiep - Middag-Humsterland
In het nieuwe POP wordt beschreven dat de schaalvergroting van de landbouw in Middag-Humsterland zorgt voor een toenemende druk op het waardevolle landschap.
Om landschappelijke kwaliteiten te behouden, stelt de provincie maatwerk voor waarbij agrarische ontwikkelingen in Middag-Humsterland en Reitdiep direct wordt gekoppeld aan het behoud van het waardevolle landschap.
Tevens worden per landschapstype kernkwaliteiten benoemd die de gemeenten in hun bestemmingsplannen dienen te beschermen.

Landschapstype	Te beschermen kernkarakteristiek
Wierdenlandschap (Middag-Humsterland)	Grootschalige openheid Wierden(dorpen) Natuurlijke laagten en waterlopen Onregelmatige blokverkaveling Bebouwing (monumentale boerderij(erv)en) Wegenpatroon
Dijkenlandschap (Lauwersmeer en Reitdiep)	Grootschalige openheid Oude dijken Duisternis en stilte

Voorontwerp Provinciaal Omgevingsplan Groningen 2009 – 2013, p. 25

Zuidelijk Westerkwartier
De groeiende bedrijvigheid in de bebouwingslinten van het zuidelijk Westerkwartier brengt de kans op verrommeling met zich mee. Naast een zorgvuldige inpassing van de agrarische schaalvergroting in goede samenwerking met het gebied, is het van belang om in te zetten op een duurzaam beheer van het houtsingellandschap. Door voorwaarden te stellen aan omvang en aard, wordt de groei van de bedrijvigheid gestimuleerd en blijft het kleinschalige karakter behouden. Gemeenten worden geacht de volgende kernkwaliteiten hun bestemmingsplannen te beschermen;

Landschapstype	**Te beschermen kernkarakteristiek**
Veenkoloniaal landschap	Kanalen- en wijkenstructuur
Wegdorpenlandschap met houtsingels	Besloten houtsingels(tructuur)
Wegdorpenlandschap op laagveen	Open beekdalen Grootschalige openheid

Voorontwerp Provinciaal Omgevingsplan Groningen 2009 – 2013, p. 27

2.02 Ontwerp Provinciaal Omgevingsverordening Groningen

Het ontwerp-POP zoals hierboven deels samengevat, is gelijktijdig met het ontwerp van de Omgevingsverordening aangeboden. De verhouding tussen het POP en de Verordening is die tussen doelstelling en instrument vanuit het POP bezien. Omgekeerd is het POP bij de toepassing en uitvoering van de Verordening een beleidsregel als bedoeld in titel 4.3 van de Algemene wet bestuursrecht. Hieronder worden de voor deze notitie relevante artikelen weergegeven.

Ten aanzien van uitbreiding van niet-agrarische bedrijvigheid stelt het POP in artikel 4.24 lid 5 dat bestemmingsplannen regels dienen te stellen ten aanzien van de uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijven ter voorkoming van onevenredige aantasting van landschap, natuur en milieu alsmede ter vermijding van verkeersoverlast. Deze regels betreffen in elk geval de beperking van de uitbreidingsmogelijkheden tot een eenmalige uitbreiding van maximaal 20% van de oppervlakte van de bestaande bedrijfsbebouwing.

Artikel 4.23
De provincie is van mening dat voorkomen moet worden dat in het buitengebied door een onbeperkt gebruik van landbouwgronden voor andere dan agrarische activiteiten geen sprake meer is van buitengebied. Dat houdt onder meer in dat nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven beperkt kunnen worden toegestaan. In ieder geval dienen dergelijke nevenactiviteiten er niet toe te leiden dat de hoofdactiviteit (de agrarische) wordt overvleugeld.

Artikel 4.24
In dit artikel zijn regels opgenomen die beogen te voorkomen dat het buitengebied sluipenderwijs verstedelijkt. Bestaande niet- agrarische activiteiten mogen worden voortgezet; de uitbreiding of nieuwe vestiging daarvan wordt in beginsel uitgesloten. De bebouwingsoppervlakte van niet-agrarische bedrijven in het buitengebied kan eenmalig met maximaal 20% worden uitgebreid. De maximale oppervlakte van woonbebouwing is 200 m2. Dit maximum geldt niet, wanneer de woonbebouwing wordt gebruikt voor mantelzorg. Deze vorm van hulpverlening is van toenemend belang in de samenleving. Juist in het buitengebied is het mogelijk om die zorg ruimtelijk te vertalen. Wij willen geen beperking stellen aan die ontwikkeling.

Artikel 4.25
Het systeem dat is neergelegd in artikel 4.24 kan knellen bij de uitwerking van het gebiedsgerichte beleid. Om ruimte te laten voor dergelijke gebiedsgerichte ontwikkelingen wordt in artikel 4.25 de mogelijkheid geopend voor een van artikel 4.24 afwijkende regeling voor een gemeente of groep van gemeenten.

2.03 Voorontwerp Bestemmingsplan Buitengebied

De vier gemeenten binnen het Westerkwartier trekken gezamenlijk op bij het opstellen van een bestemmingsplan buitengebied. Daarbij worden de procedures en inhoudelijke keuzes zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. De gemeenteraden stellen ieder afzonderlijk het bestemmingsplan voor het eigen grondgebied vast. Het bestemmingsplan buitengebied vervangt dan de vigerende bestemmingsplannen voor het buitengebied van de vier gemeenten. Ten aanzien van niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied zijn enkele bepalingen opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan.

Met name in het zuidelijk deel van het Westerkwartier is de variatie aan bedrijfstypen groot, van een kantoor aan huis tot een grote loonwerker of een camping. In het buitengebied van het Westerkwartier neemt het aantal

niet-agrarische bedrijfsactiviteiten toe. Veel van deze bedrijvigheid vindt plaats in vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing of als een nevenactiviteit bij een agrarisch bedrijf. In het nieuwe bestemmingsplan valt te lezen dat deze niet-agrarische bedrijven in principe niet thuishoren in het buitengebied, maar juist op een bedrijventerrein, zoals bijvoorbeeld bouwbedrijven, detail- of groothandel of garages. Een aantal soorten niet-agrarische bedrijven hoort juist wel thuis in het buitengebied omdat ze afhankelijk zijn van aantrekkelijke omgeving of locatie of aan de agrarische sector verwant zijn, zoals een loonbedrijf, een camping of een manege.

Het bestemmingsplan buitengebied laat meerdere mogelijkheden voor werkfuncties bij de woning. Ten eerste is een aan huis verbonden beroep bij recht toegestaan. Het gaat dan om kleinschalige (zakelijke) dienstverlening die ondergeschikt is aan de woonfunctie zoals klein adviesbureau, accountant, pedicure of therapeut. Uitgangspunt is dat de woonfunctie de hoofdfunctie blijft. Voor een aan huis verbonden beroep kan maximaal 50 m² en/of 30% van de gezamenlijke oppervlakte van de woning en bijgebouwen gebruikt worden voor de noodzakelijke kantoor- of praktijkruimte. Voor andere vormen van bedrijvigheid geldt dat “bij recht” 50 m2 van de bestaande oppervlakte bijgebouwen mag worden gebruikt voor lichte vormen van bedrijvigheid die niet of nauwelijks milieubelastend zijn en weinig tot geen hinder opleveren. Buitenopslag is niet toegestaan. Bij de planregels van het bestemmingsplan buitengebied is een lijst met toegestane bedrijfscategorieën bijgevoegd.

Voor uitbreiding van niet-agrarische bedrijven in het buitengebied zien de gemeenten maatwerkregelingen waarbij het behoud of toevoeging van ruimtelijke kwaliteit het credo is. Wanneer er sprake is van kwaliteitsbehoud of een kwalitatieve impuls, is er meer mogelijk dan het gebruikelijke maximum van 10% uitbreidingsmogelijkheden. De gemeenten willen in de initiatieffase het instrument van het ‘keukentafelgesprek’ of een vergelijkbare aanpak inzetten. Zo kan maatwerk worden geleverd en kunnen in een vroeg stadium afspraken worden gemaakt over grotere uitbreidingsmogelijkheden in combinatie met een ruimtelijke kwaliteitsverbetering. Er is in het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied geen maximum uitbreidingspercentage gesteld. Een belangrijke voorwaarde is dat door de ondernemer is aangetoond dat een verplaatsing naar een bedrijventerrein niet mogelijk is. De uitbreiding van het bedrijf mag tevens de natuur- en landschapswaarden en de belangen van derden niet onevenredig aantasten.

Wanner het gaat over een functieverandering van vrijgekomen agrarische bebouwing gaat het bestemmingplan buitengebied uit van vijf categorieën:

- functiewijziging/hergebruik van waardevolle agrarische bebouwing;
- functiewijziging/hergebruik van niet als waardevol aan te merken bebouwing;
- sloop en vervangende nieuwbouw van waardevolle agrarische bebouwing;
- sloop en vervangende nieuwbouw van niet als waardevol aan te merken bebouwing;
- sloop en vervangende nieuwbouw van additionele bebouwing (stallen, schuren en dergelijke).

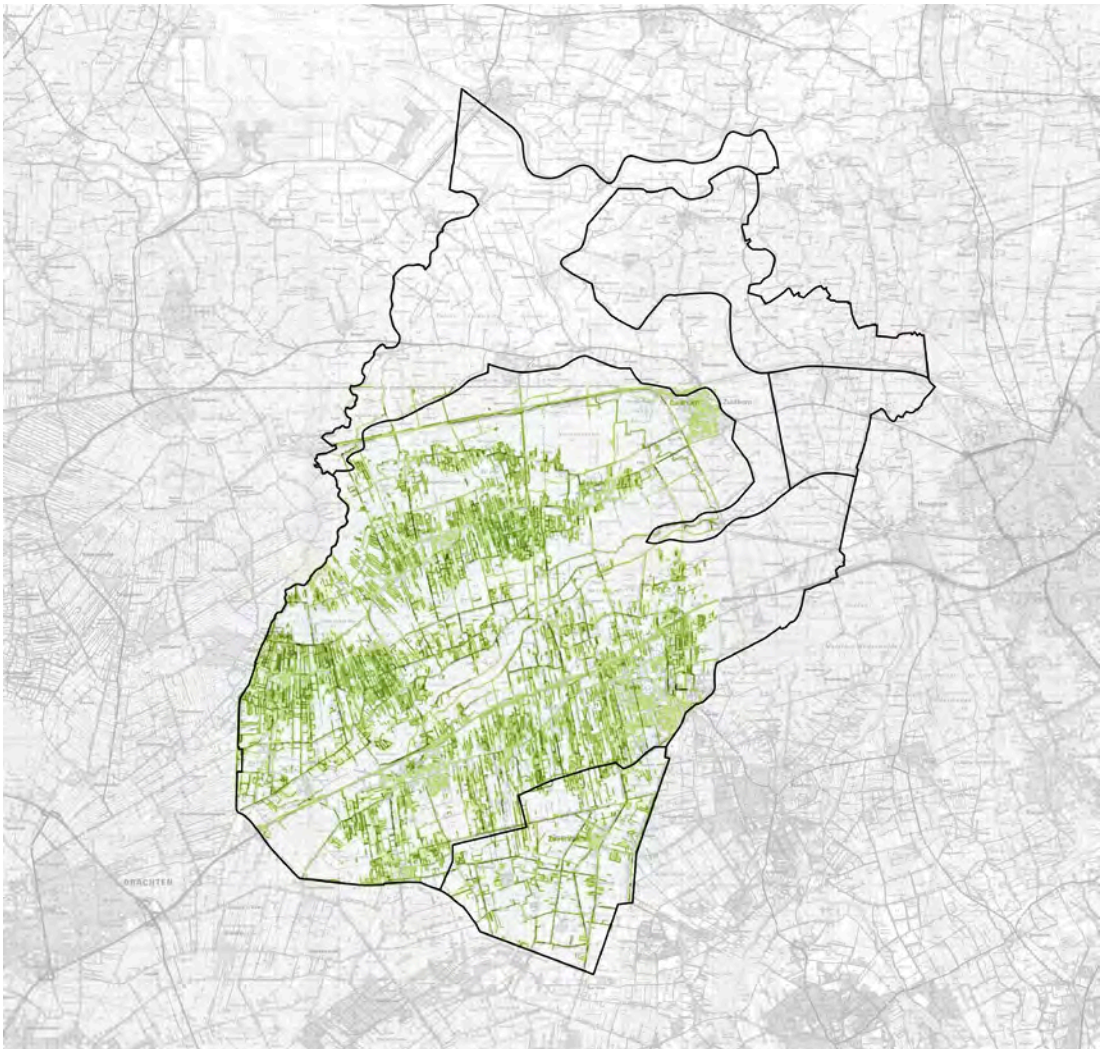
In het geval van nieuwe bedrijvigheid in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen worden sectoren toegestaan die passen in het buitengebied. Het gaat om lichte, geen overlast veroorzakende bedrijven. Daarbij kan gedacht worden aan een manege, zorgboerderij, een kennel, sociaal-maatschappelijke functies, ateliers en beroepen aan huis. Vervangende nieuwbouw is toegestaan wanneer de bebouwing vanwege de bouwkundige staat, oppervlakte of inwendige vorm objectief niet geschikt is of redelijkerwijs geschikt is te maken voor een wijze van gebruik die voldoet aan de geldende bouwkundige voorschriften. Bebouwing die niet waardevol is en niet wordt hergebruikt wordt gesloopt. Uitbreidingsmogelijkheden, zowel bij sloop/ nieuwbouw en functieverandering/ hergebruik, zijn gekoppeld aan kwaliteitsverbetering. In het voorschrift zijn hiervoor bepalingen opgenomen.

2.04 Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier

De houtsingelhoofdstructuur heeft als hoofddoelstelling: het veiligstellen en ontwikkelen van de kwaliteiten en identiteiten van het singellandschap in het Zuidelijk Westerkwartier, en dan met name de singelstructuren en –patronen. Hiervoor zijn spelregels opgesteld waarbinnen afspraken worden gemaakt ten aanzien van kwaliteit en kwantiteit van de houtsingels. Het gebied is ingedeeld in deelgebieden op basis van landschappelijke verschillen. Dit heeft tot een viertal kwalificaties geleid:

- besloten gebied met duidelijke singelstructuur
- halfopen gebied
- open gebied met restanten van singels
- open gebied met nauwelijks singels

Hoewel de singels voornamelijk voorkomen op de hoger gelegen gasten heeft de houtsingelhoofdstructuur tevens betrekking op de open lager gelegen gebieden. Per deelgebied is een aantal opgaven geformuleerd op basis van de toekomstige functie. De huidige staat van de singels en de

toekomstige functies in de deelgebieden heeft geleid tot verschillende opgaven:

- behoud (en herstel)
- herstel (en behoud)
- omvorming ten behoeve van landbouw
- omvorming ten behoeve van natuur
- (her)ontwikkeling

Voor het gehele gebied gelden enkele algemene spelregels ten aanzien van het rooien, compenseren, herplanten en het maken van coupures. Daarnaast gelden er voor dezelfde onderwerpen per deelgebied specifieke regels.

Houtsingelgebied: De houtsingels komen voornamelijk voor op de hoger gelegen gasten. De afwisseling met de lager gelegen open tussengebieden maakt de landschapelijke structuur leesbaar.

3

Plattelandseconomie Westerkwartier

Ter voorbereiding van het ontwikkelingsplan Westerkwartier, is een studie gedaan naar de kenmerken van de plattelandseconomie in het Westerkwartier. De gegevens uit de studie hebben betrekking op 2006. Hier worden de bevindingen van die studie behandeld.

3.01 Data-analyse

Op basis van de provinciale gegevens over bedrijvigheid in het Westerkwartier waren er in de 4 gemeenten in het Westerkwartier 3170 bedrijven gevestigd. Hiervan zijn 1095 (35%) bedrijven gevestigd buiten de bebouwde kommen en reguliere bedrijventerreinen. Het gaat hier om alle bedrijven exclusief boerenbedrijven en bedrijvigheid waarbij verkoop van landbouwproducten aan huis plaatsvindt. Van de 1095 bedrijven bevindt zich bijna eenderde van bedrijven zich in Grootegast.

De meeste van de 1095 bedrijven vallen in de categorieën bouwnijverheid, reparatie consumentenartikelen en handel en zakelijke dienstverlening. Bij elkaar zijn deze bedrijfscategorieën 59% van alle bedrijven in het buitengebied van het Westerkwartier. Iets kleiner in omvang zijn de bedrijfscategorieën industrie (10%) landbouw, jacht en bosbouw en Milieudienstverlening, cultuur en recreatie (beide 7%).

3.02 Geografische spreiding

Op basis van een veldverkenning valt te concluderen dat de bedrijvigheid in het buitengebied niet gelijk verdeeld is over de 4 gemeenten. In de eerste plaats valt op dat de vestigingsgraad substantieel hoger is in de meer besloten zuidelijk Westerkwartier dan het open Noordelijke Westerkwartier. Ook binnen de gemeenten grenzen zelf is er sprake van geografisch verdichting dan wel verdunning. Wanneer naar de spreiding van bedrijvigheid over het buitengebied op de kaart wordt gekeken, is een drietal gebieden te onderscheiden.

Het eerste gebied valt samen met het open landschap van het Noordelijk Westerkwartier. Het gaat om het voormalige stroomgebied van de Oude Riet en om Humsterland. In dit gebied is naast het agrarisch gebruik relatief weinig andere economische activiteit. Er is incidenteel sprake van andere functies buiten de bebouwde kommen van de dorpen.

Het tweede gebied is het noordelijk deel van het Singellandschap: het gebied tussen het Van Starkenborgh Kanaal en de lijn Leek De Wilp. In dit gebied, het hart van het Westerkwartier, is op grote schaal sprake van bedrijvigheid in de linten. De duidelijkste is het lint Doezum-Grootegast-Niekerk en het lint vanaf Frieschepalen via Marum, Nuis en Niebert naar Tolbert en verder naar Lettelbert. Iets kleinere concentraties van

bedrijvigheid zijn te vinden tussen Opende en Kornhorn en De Wilp. Ook langs de Jonkersvaart is enige bedrijvigheid aanwezig. Binnen het gebied is wel sprake van een duidelijke variatie in de intensiteit en spreiding van de economische activiteit. In het lint Lutjegast-Westerzand is sprake van een lage dichtheid van bedrijvigheid die overeenkomst met de lage bebouwingsdichtheid van het lint. In het gebied tussen Marum en Leek is sprake van een hoeveelheid bedrijvigheid die de dichtheid van het lint haast ontstijgt. Er is haast sprake van een bedrijfslint.

Gebiedsdeel drie is het gebied ten zuiden van de Jonkersvaart. In de kaart lijkt er nog een redelijke mate van bedrijvigheid aanwezig te zijn in het gebied. Bij veldverkenning is deze bedrijvigheid echter minder duidelijk herkenbaar. Rond De Haspel staan verschillende bedrijven geregistreerd zo is ook goed zichtbaar op de kaart, er gebeurt ook wel het een en ander, maar hun status, activiteit of specialisme is niet met zekerheid vast te stellen. Ook is een aantal bedrijven echt niet aanwezig. Hetzelfde geldt voor de Commissiebos e.o. ten zuiden van Leek.

3.03 Conclusies

Er is op twee manieren gekeken of percepties op basis van de kaartanalyse overeenkomen met de waarnemingen in de praktijk. In de eerste plaats is gekeken of de bedrijvigheid op kaart ook in werkelijkheid zichtbaar is. In de tweede plaats is gekeken of er in werkelijk sprake is van economische activiteit die niet op de kaart afleesbaar is.

Voor wat betreft het eerste punt valt op dat niet alle bedrijvigheid op de kaart in de veldverkenning ook zichtbaar is. Kennelijk is dan sprake van activiteiten die binnenshuis plaatsvinden, die geen aankondiging aan de straat behoeven of slechts van een adres van een bedrijf.
Daarnaast komt het geregeld voor dat er sprake is van economische activiteiten die wel in het gebied zichtbaar zijn, maar die niet zichtbaar zijn op de kaart. Het meest in het oog springende in het Westerkwartier is alles wat te koop wordt aangeboden aan de openbare weg. Deze ‘informele’ economische activiteit betreft met name landbouwproducten. Dat is echter maar een deel van het aanbod. Er worden bijvoorbeeld ook planten, bolderkarren, oude inboedel, brandhout met een bordje te koop langs de weg aan de man gebracht.

Er is niet structureel sprake van een zichtbare formele bedrijvigheid die niet op de kaart staat. Wel kan er sprake zijn van een onzichtbare bedrijvigheid achter de voordeur. Verspreid over het gebied is tevens sprake van 'informele' economische activiteit. Hoewel het lastig is om de economische waarde voor het Westerkwartier te bepalen, staat wel vast dat deze informele economie, met name in het houtsingelgebied, een substantiële bijdrage levert aan de dynamiek, identiteit en woonkwaliteit aldaar. Enkele noties over de relatie bedrijvigheid en ruimtelijke kwaliteit zijn:

- bedrijvigheid maakt onderdeel uit van het landschap;
- de grootste linten door het middengebied van het Westerkwartier zijn 'bedrijvenlinten';
- het gebied rondom Opende kent een groot aantal kleine en iets grotere bedrijfjes aan huis;
- ten noorden van Van StarkenborghKanaal buiten de dorpen en dorpsranden weinig niet-agrarische bedrijvigheid;
- er is veel zichtbare bedrijvigheid in de paardensector en in de bouw/verbouw/klussenbedrijven;
- schaal en plaatsing van bedrijfshallen in oorspronkelijke linten waarin kleinschalige bebouwing stond/staat, valt op door de schaal en kwaliteit van de bebouwing. De functie is daarbij minder van belang;
- het is de grootschaligheid die opvalt, en zaken als vlaggen, felle en grote uithangborden en inrichtingssituatie van voorterrein van bedrijven;
- bedrijvigheid met ontvangst klanten vaak wel goed. Zonder klant vaak mis;
- er is vaak een betere inpassing mogelijk.

4

Cool wall

4.01 Inleiding

Om te komen tot maatwerkregels voor uitbreiding van de niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied is een traject ingezet om inzicht te krijgen in de huidige status ervan. Er is een fotoreeks gemaakt van de bedrijvigheid in de verschillende landschapstypen in het Westerkwartier. De fotoreeks is daarna door de leden van de projectgroep gewaardeerd.
Een waardering van de beelden maakt duidelijk dat de huidige spelregel van 10% uitbreiding niet ideaal is. In bepaalde situaties is een uitbreiding van 10% ongewenst in verband met de kwaliteiten van landschap en gebouw. Op andere plekken is het goed mogelijk meer dan 10% toe te voegen en kan een substantiële uitbreiding zelfs kwaliteiten toevoegen.

De beeldanalyse is verricht met de zogenaamde “cool wall”, een methode afkomstig van het Engelse autoprogramma Top Gear. Het idee is om gezamenlijk te komen tot een ordening van de aangetroffen kwaliteiten.
De beelden van de aangetroffen bebouwing worden op een groot bord ingedeeld in 4 categorieën van een zeer negatieve beoordeling tot een zeer positieve beoordeling.
De gehanteerde categorieën, ook afkomstig uit het genoemde programma, zijn: seriously uncool, uncool, cool, subzero. De leden van de projectgroep hebben zestig fotovoorbeelden van verschillende typen bedrijvigheid op deze manier ingedeeld. Van de bedrijvigheid op de foto’s zijn vooraf kenmerken genoteerd zoals:

- type bedrijvigheid;
- landschapstypen;
- kavelkenmerken;
- bebouwingskenmerken.

Op basis van deze kenmerken is achteraf geanalyseerd welke specifieke kwaliteiten positief en welke kwaliteiten negatief werden gewaardeerd. In deze paragraaf worden de uitkomsten van die analyse behandeld. Die uitkomsten vormen weer de basis voor de op te stellen regels.

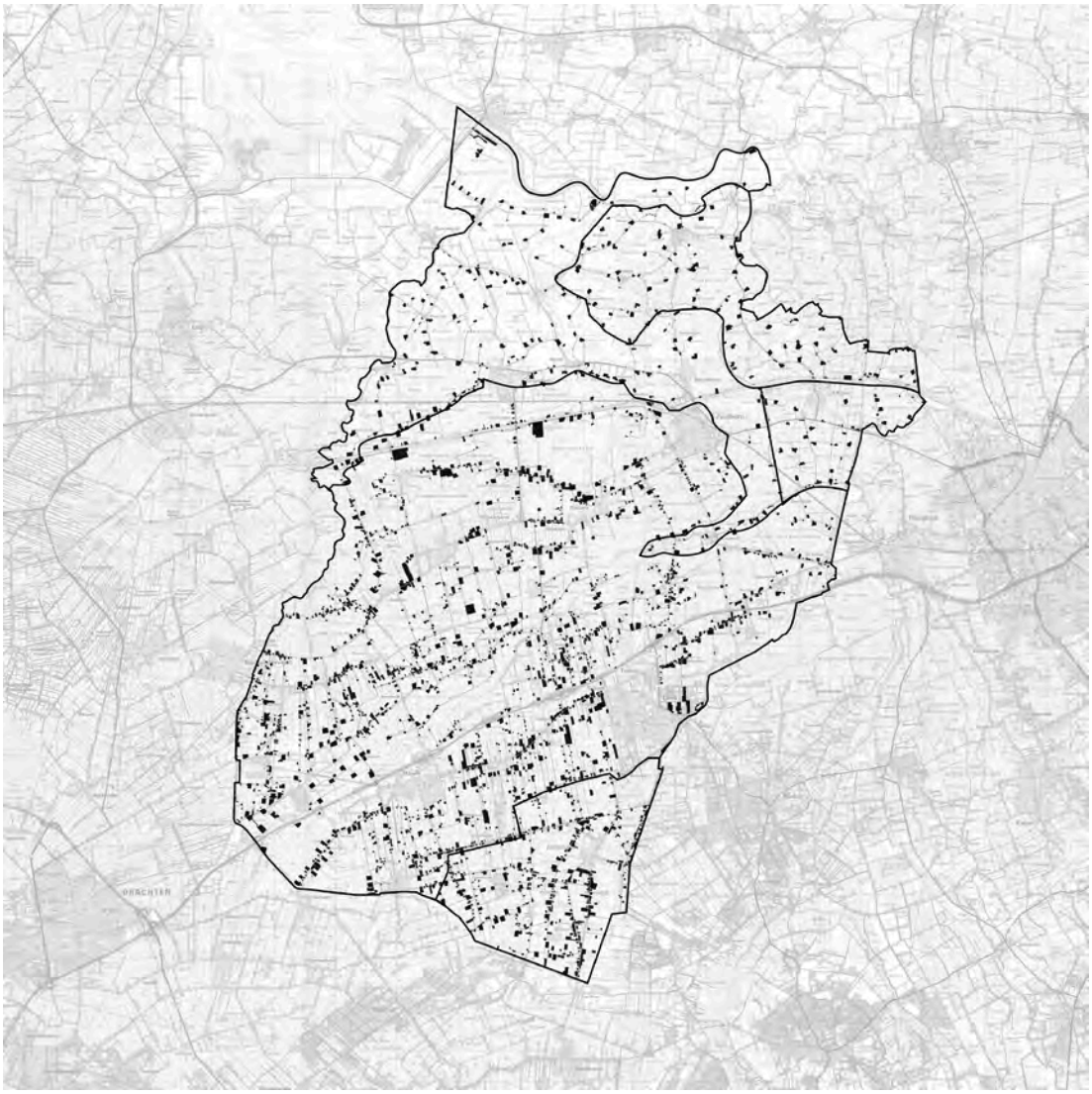

Bedrijvendichtheid

Binnen het Westerkwartier zijn grote verschillen waarneembaar in de bedrijvendichtheid per deelgebied. Wanneer het Westerkwartier als geheel wordt beschouwd, dan is te zien dat de niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied in het wierdenlandschap en het stroomgebied van de Oude Riet veel minder vaak voorkomt dan in het houtsingelgebied en veenkoloniaal landschap. Die verschillen hangen samen met de kenmerken van het landschap, de kenmerken van de bebouwing en bebouwingsstructuur en de aard van het agrarische bedrijf in de verschillende deelgebieden. In het Zuidelijk Westerkwartier is het altijd gebruikelijk geweest dat, naast de landbouw, veel nevenactiviteiten werden ontplooid. In de gebiedsbeschrijving wordt hier verder op ingegaan.

Bedrijvigheid buitengebied: dichtheid van de bedrijven is in het zuidelijke houtsingelgebied hoger dan in het noordelijke wierdenlandschap en het stroomgebied van de Oude Riet. Zowel agrarische als niet-agrarische bedrijven zijn weergegeven.

4.02 Cool wall sessie

Tijdens de ‘cool wall’-sessie zijn de projectgroepleden verdeeld in twee groepen. Beide groepen hebben op basis van intern overleg waardering van dezelfde bedrijfsbebouwing gemaakt op de cool wall. De foto’s werden in de vier kolommen van ‘cool wall’ geplaatst naar gelang de waardering.

Er bestonden geen grote verschillen in waardering tussen de twee groepen. Beide groepen oordeelde ongeveer een kwart van de bedrijven positief (cool en subzero). Er was dus een algemeen gedeelde mening dat bedrijvigheid in het landelijk gebied positief kan worden beoordeeld mits de verschijningsvorm en inpassing goed zijn. De conclusie was ook dat beide groepen eenduidig waren in de overtuiging dat de kwaliteit vaak te wensen overlaat, gezien het feit dat ongeveer 45 van de 60 bedrijven negatief werden beoordeeld.
Hieronder worden de kenmerken en de waardering door de projectgroepleden besproken:

Type bedrijvigheid
De waardering van de bedrijven heeft geen eenduidige uitspraken opgeleverd over een beperking van bepaalde typen bedrijven, met uitzondering van de situatie waarin de uitbreiding een verkeerstoename toename tot gevolg heeft en dat het landschap daardoor wordt aangetast. Bij de analyse van de cool-wall sessie lijkt op het eerste oog dat het type garage/ autobedrijf en sierbestrating telkens negatief worden beoordeeld. Dit heeft echter meer te maken met de inrichting van de voortuin als openlucht-etalage dan met het type bedrijf. De bedrijven in het wierden- en Oude Riet gebied die geen agrarische functie hadden, waren enkele loonbedrijven. Opgemerkt werd dat er in dat gebied meerdere bedrijven zijn die grotendeels binnen de contouren van de bestaande bebouwing passen.

Uncool

Uncool

Beplanting kavel

In het zuidelijk Westerkwartier neemt de waardering voor een goed beheerde singel toe naarmate de bebouwingsdichtheid afneemt. In linten met een hoge bebouwingsdichtheid is de beplanting van de kavels minder van belang. Dit is te verklaren door het feit dat een slecht beheerde singel eerder opvalt bij een lossere bebouwingsdichtheid. Als de bebouwing in een 'ruimer jasje zit' en er meer ruimte is tussen de gebouwen is, dan wordt een landschappelijke inpassing door middel van goed onderhouden singels gezien als kwaliteit.
In het open landschap van het weidelandschap en het stroomgebied wordt de combinatie 'substantiële afstand tot de weg' met 'bebouwing tussen beplanting' goed gewaardeerd. Hiervan zijn de voorbeelden vooral bestaande agrarische bedrijven.

Cool

Uncool

Bebouwingsdichtheid van omgeving

De bebouwingsdichtheid is op zichzelf niet bepalend voor de waardering van de bedrijvigheid, zolang de bebouwingsdichtheid past binnen de context. Wel is de bebouwingsdichtheid van belang voor de waardering van aspecten zoals de kavelbeplanting (erfsingel) en positie van de bebouwing op de kavel. Binnen het singelgebied waar sprake is van een hoge bebouwingsdichtheid wordt een prominente plek van het woongebouw, met een fatsoenlijke terreininrichting hoog gewaardeerd. Dit betekent dat de inpandig bedrijven of bedrijfsbebouwing achter het woongebouw goed scoren.

Cool

Uncool

Bedrijvigheid inpandig, aanpandig of lostaand volume

Ook voor het bouwvolume van de bedrijvigheid geldt dat de waardering ervan sterk afhangt van de context. Bedrijvigheid in een woonvolume is in alle landschapstypen positief gewaardeerd. Voor bedrijven in een losstaand of aanpandig volume is de waardering echter sterk afhankelijk van het landschapstype waarin het ligt en de zichtbare kenmerken van dat landschapstype.

Cool

Uncool

Positie op de kavel

Bij alle positieve beoordelingen had de bedrijvigheid nooit een prominente plaats op de kavel en in het beeld. Zeker in de linten van het singelgebied wordt bedrijvigheid die achter het woongebouw is gelegen goed gewaardeerd. Voor de geanalyseerde afbeeldingen in het wierdenlandschap en Oude Riet-gebied lijkt het vooral van belang dat de gebouwen niet aan de rooilijn wordt geplaatst, maar altijd tegen de achtergrens van de kavel of in ieder geval een substantiële afstand tot de weg. Hierbij moet worden opgemerkt dat verkavelingstructuur dermate onregelmatig is, dat het slecht mogelijk is om een eenduidige conclusie te trekken over de positie van de bebouwing op de kavel. Wel is het bij dit landschapstype van belang dat een eventuele uitbreiding dicht bij de bestaande bebouwing komt. Hierdoor wordt het compacte boerenerf-principe behouden.

Cool

Uncool

Erfafscheiding aan straatkant

Er is een verband waarneembaar tussen de kwaliteit van de erfafscheiding aan de straatkant en de waardering door de projectgroepleden. Bedrijven die een positief oordeel ontvingen, hadden zonder uitzondering een adequate erfafscheiding en inrichting van de voortuin. Bij het stimuleren van een prominente plaats van het woonvolume zal de neiging om een nette erfafscheiding en tuininrichting toenemen. Bij kavels met slechts bedrijvigheid zal dit logischerwijs niet opgaan.

Cool

Uncool

Verhouding woon- en werkvolume

Zoals hierboven al is beschreven worden kavels met slechts bedrijvigheid slecht gewaardeerd. En ook hier is het afhankelijk van de context welke verhouding goed en slecht worden gewaardeerd. Zo maakt het in een dichtbebouwd lint in het singelgebied tot op zekere hoogte niet uit hoe groot de bebouwing van het bedrijf is, als het maar achter het woongebouw is geplaatst en er vanaf de straat weinig van te zien is.

Cool

Uncool

Reclame-uitingen

Binnen het gehele gebied van het Westerkwartier zijn reclame-uitingen van de bedrijven een punt van aandacht. De visuele impact ervan is, in tegenstelling tot de hierboven genoemde aspecten, voor het hele gebied hetzelfde. Excessief gebruik van zichtbare reclame als bedrijfsborden en vlaggen is hinderlijk ongeacht het landschapstype waarin het bedrijf ligt.

Cool

Uncool

Opslag

Uit de analyse van de beelden van de aangetroffen bedrijven kwam naar voren dat enkele bedrijfstypen hun voorterrein gebruiken als opslag. In de waardering van de beelden wordt dat als zeer hinderlijk ervaren. Met name loonbedrijven en handelaren in sierbestrating gebruiken de voortuin hiervoor. In dergelijke gevallen kan een uitbreiding zeer wenselijk zijn en ervoor zorgen dat het uitgestalde koopwaar binnen kan worden opgeslagen en daarmee uit het zicht verdwijnt.

Cool

Uncool

4.03 Conclusie cool wall sessie

De fotoronde en de cool wall sessie hebben bevestigd wat van tevoren al werd verondersteld. De regeling van een maximum uitbreiding van 10% van het oppervlak voor niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied is in bijna geen enkel geval voldoende. De regeling is geënt op een zeer beperkte toename van het oppervlak maar is bezien vanuit de bedrijfsvoering vaak veel te klein om te spreken over een bedrijfsuitbreiding. Daarnaast zijn in deze regeling geen kwalitatieve randvoorwaarden opgenomen.
in de nieuwe verordening behorend bij het Ontwerp Provinciaal Omgevingsplan is een uitbreiding van het bedrijf van 20% standaard. Dat is meer dan de eerdere 10% maar nog steeds niet van substantiële aard en mist een ruimtelijk-kwalitatieve basis. Hier dreigt dat de uitbreiding een oplossing op korte termijn is, maar op lange termijn nieuwe uitbreidingsvraag creëert.

5

Gebiedsbeschrijving

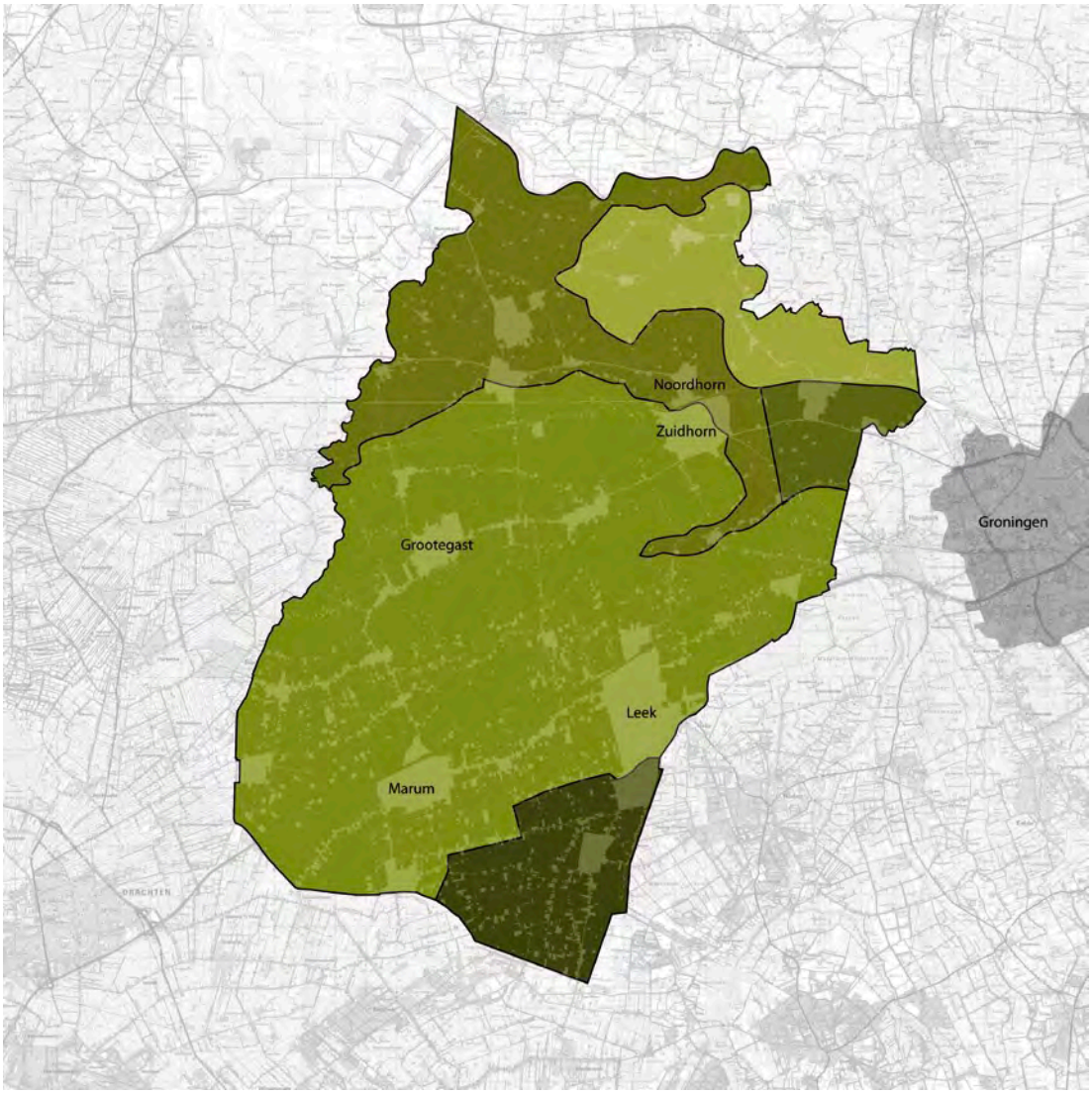
In het Westerkwartier zijn vier gebieden te onderscheiden op basis van eenduidige landschapstypen:

- Wierdenlandschap: Middag Humsterland en Zuiderham, het gebied rond Aduard;
- Stroomgebied van de Oude Riet;
- Singelgebied: een landschap van zandruggen met singelbeplanting en daartussen open laagtes;
- Veenkoloniaal landschap: de rand van het Drents plateau.

Bron: landschappelijk raamwerk Westerkwartier

Elk van de landschapstypen heeft een eigen oorsprong, een eigen morfologie en eigen kwaliteiten. Het vraagstuk van de mogelijk ontwikkeling van bedrijvigheid in het landelijk gebied kan alleen worden beantwoord in samenhang met de verschillende landschappelijke kenmerken en kwaliteiten per landschapstype. Wel is duidelijk dat, met de focus op maatwerkregels voor uitbreiding van niet-agrarische bedrijvigheid, een eerste tweedeling te maken valt in de relatie bebouwing in het buitengebied en kwaliteiten van het landschap. Het open landschap van het Wierdengebied en het stroomgebied van de Oude Riet en het besloten landschap van het singelgebied en een stukje veenkoloniën. Het weidse karakter van het open landschap is erg kwetsbaar en wordt bijna per definitie geweld aangedaan door welke uitbreiding dan ook. Juist hier is het van belang om in een vroeg stadium van het initiatief tot uitbreiding met alle betrokken op te trekken.

Er wordt in de eerste plaats een onderscheid gemaakt tussen de vier gebieden. In de tweede plaats wordt binnen de gebieden onderscheid gemaakt tussen kenmerkende landschapseenheden in relatie tot de kwaliteit en gaafheid van het landschap. Hieronder worden per landschaptype verschillende beschrijvingen gegeven van de landschapselementen en kwaliteiten en de streefbeelden ervan. Vervolgens worden er regels geformuleerd voor niet-agrarische bedrijvigheid zodat uitbreiding van die bedrijvigheid optimaal kan bijdragen aan de geformuleerde streefbeelden.

Stroomdal oude Riet

Wierdengebied Middag Humsterland

Wierdengebied Aduard

Singelgebied

Veenkoloniaal gebied

Gebiedsindeling

Bron: Luchtfoto Atlas Groningen

5.01 Wierdenlandschap

Het Wierdengebied dateert van ± 700 voor Christus. In die periode vestigde men zich op de stuwwallen. Als bescherming tegen water werden wierden opgeworpen waarop men zich vestigde. Het gebied was van oorspong een getijdenlandschap.

In dat getijdenlandschap waren Middag en Humsterland twee eilanden. In de 12de eeuw zijn Middag en Humsterland bedijkt. De onregelmatige sloten herinneren nog aan de oorspronkelijke getijdengeulen. Het gebied kenmerkt zich door een mooie onregelmatige blokverkaveling, hoogteverschillen in het landschap en gave Wierdedorpen en huiswierden. De ontstaansgeschiedenis van Middag Humsterland is nog goed waarneembaar doordat er nog veel oorspronkelijke verkavelingen en landschapselementen bewaard zijn gebleven. Het unieke gebied heeft de status van een nationaal landschap vanwege de goede leesbaarheid van de ontstaansgeschiedenis. Het landschap kenmerkt zich door compacte dorpen en een grote openheid van het buitengebied. De bebouwing in het buitengebied is vaak een clustering van meerdere gebouwen, in veel gevallen gaat het dan om een boerderij en agrarische bedrijvigheid. Deze clusters liggen in veel gevallen solitair in het landschap en worden omplant met bomen. Op de kavel is de positie en oriëntatie van de gebouwen niet eenduidig.

Erven verschillen sterk van afmeting en zijn van alle zijden zichtbaar. Het landschapspatroon heeft historische betekenis.

Ten zuiden van het van Starkenborghkanaal ligt het Wierdengebied rond Aduard. De structuur van de verkaveling is hier meer geometrisch en de geomorfologische geschiedenis is minder goed leesbaar dan in Middag Humsterland. De weidsheid, dat dit type landschap kenmerkt, wordt in het noordelijk deel van dit gebied doorbroken door de bebouwing van Aduard, de boombeplanting langs het van Starkenborghkanaal en in mindere mate door de Friesstraatweg (N355). Het gave deel van het Wierdenlandschap is te vinden tussen de Hoge weg/ Spanjaarddijk Zuid en Langeweersterweg/ Kleiweg. Ook hier ligt de bebouwing in het buitengebied solitaire in het landschap en is de positie op de kavel en oriëntatie van de bebouwing verschillend.

Een kaart van bedrijvigheid in het Westerkwartier laat zien dat hier veel minder sprake is van niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied dan in andere delen van het Westerkwartier. Daar zijn verschillende oorzaken voor aan te wijzen. In de eerste plaats is de bebouwing van oorsprong al grootschaliger en zijn er simpelweg minder boerderijen. In de tweede plaats zorgt die schaal van boerderijen er voor dat de stap naar aankoop en functieverandering groter is dan in andere delen van het Westerkwartier. De levensvatbaarheid van de agrarische bedrijven is in het Wierdenlandschap is goed, wat ook de functieverandering remt.

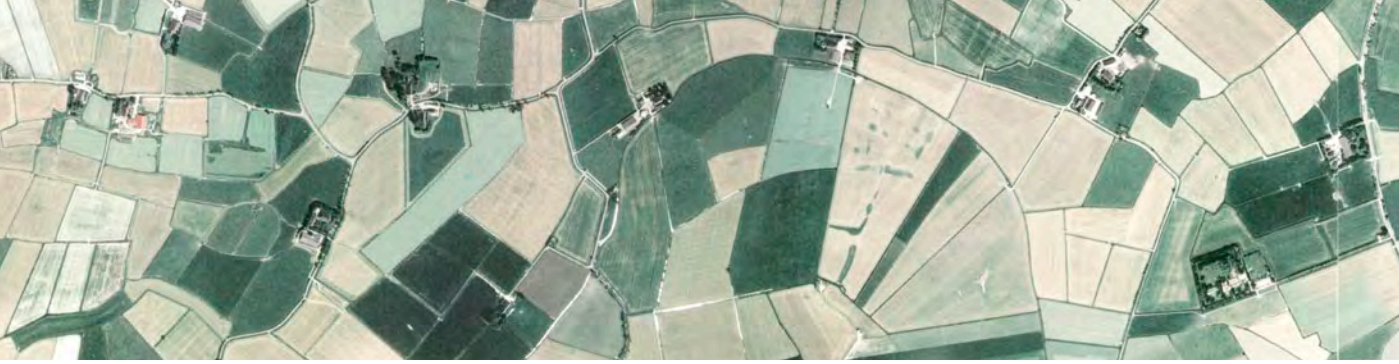

Streefbeeld

Binnen het wierdengebied is de openheid van het buitengebieden een belangrijke reden dat de ontstaansgeschiedenis nog zo goed te zien is. De onregelmatige blokverkaveling die tot uitdrukking komt in de kronkelweggetjes en de weidsheid van het landschap worden versterkt doordat de solitaire clusters met enkele volumes een maat geven aan die weidsheid. Om het landschap leesbaar te houden is het van essentieel belang dat de openheid behouden blijft, gelijk met de beperkte omvang van de bebouwing op en om de wierden. De kwetsbaarheid van het landschap is zo groot dat het opstellen van generieke regels voor nieuwe (of toevoegingen aan) bebouwing niet van toepassing is.

Eilanden Middag - Humsterland, 8e - 10e eeuw
bron: J.J. Delvigne en Chr. van Welsenes, geografisch tijdschrift 1982

Bron: Luchtfoto Atlas Groningen

5.02 Stroomgebied Oude Riet

Het stroomgebied van de Oude Riet is een open landschap van vier voormalige zeearmen, met voornamelijk open gras- en akkerland. De bebouwing in het buitengebied bestaat voor het overgrote deel uit grootschalige agrarische bedrijven. Net als bij het Wierdenlandschap manifesteren deze bebouwde kavels zich als solitaire eilanden omzoomd door groen. Het is een mooi landschap dat wel minder oud en bijzonder is dan het naastgelegen landschap van Middag Humsterland. De ontstaansgeschiedenis en de daarbij behorende verkavelings- en vestigingspatronen en zeer kenmerkende oude dijken zonder waterkerende functie, maken dit landschap toch wezenlijk anders dan het Wierdenlandschap. Dit geldt ook voor de verschillende natuurlijke en aangelegde waterlopen, die tegenwoordig hun oorspronkelijke functie grotendeels hebben verloren (de Lauwers, het Zijldiep, de Zuiderriet enz.). De openheid van het gebied wordt doorbroken door een aantal grootschalige elementen zoals het Van Starkenborhgkanaal, de N388 naar het noorden van de provincie en de aardgaswinning bij Krommerzijl. Kenmerkend voor het gebied zijn onder andere de oude dijklichamen die deels zijn afgegraven en het open, weidse landschap. In de verkaveling van het gebied is de loop van de Oude Riet op veel plekken nog duidelijk zichtbaar.

Erven verschillen sterk van afmeting en zijn van alle zijden zichtbaar. Het landschapspatroon heeft historische betekenis.

Net als in het Wierdenlandschap geldt hier dat de boerderijen zich slecht lenen voor toevoegingen aan het oorspronkelijke volume. Omdat de bebouwing in veel gevallen volledig los in het landschap staat, is het van alle kanten te zien. Er is daarom geen sprake van een hiërarchie in aanzichten of van sterke voor/ achterkant oriëntatie. De dorpen liggen niet altijd even helder in het landschap: de oorspronkelijke en afleesbare directe relatie tussen dorp en landschap is deels verloren gegaan door uitbreidingen, nieuwe wegen in en om de dorpen en door veel hardere overgangen tussen boerenland en tuinen.

Binnen het stroomgebied wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Gebied rondom NAM;
- Gebied ten zuiden van het Van Starkenborchkanaal;
- Uiterwaarden Oude Riet;
- Polder Ruigezand.

Streefbeeld

Het Wierdenlandschap en het stroomgebied van de Oude Riet verschillen in veel opzichten van elkaar. Landschappelijk zijn de wierden in het Wierdenlandschap en de oude dijken in het stroomgebied van de Oude Riet unieke kwaliteiten. Als het gaat om de relatie bebouwingstructuur in het buitengebied en landschap zijn beide landschappen gelijk. Daarom geldt ook in het stroomgebied van de Oude Riet dat moet worden ingezet op het open houden van het landschap en dat uitbreidingen zeer zorgvuldig dienen te worden bekeken op hun landschappelijke impact. De boerderijplaatsen liggen verspreid en zijn in maat beperkt en hebben een volledige erfbeplanting. Het streefbeeld is hier een open landschap te behouden.

Bron: Luchtfoto Atlas Groningen

5.03 Singelgebied

Het Singelgebied bestaat uit afwisselende hoogten en laagten in oost-westelijke richting. De laagten bestaan uit open grasland en behoren tegenwoordig in veel gevallen tot de ecologische hoofdstructuur. De hoogten zijn zandruggen (gasten) en kenmerken zich door een kleinschalige verkaveling met op de kavelgrenzen singelbeplanting waardoor een coulissenlandschap ontstaat. Dit landschap staat onder druk doordat de singels een continu beheer behoeven. Bovendien zijn de singels voor de agrariërs hinderlijk, omdat de kleinschaligheid van het landschap een optimaal gebruik van het land belemmert en de singels bovendien schaduw werpen op het grasland, waardoor de groei niet optimaal is. De verkaveling wordt dan ook steeds grover en de singels verdwijnen steeds meer. Binnen het besloten deel van het singelgebied is er ook een onderscheid te makken tussen meer gave kleinschalige singellandschappen, waar het beheer goed is georganiseerd en aangetaste meer grootschalige singellandschappen, waar het beheer minder goed is georganiseerd.

Van oorsprong volgt de bebouwingsstructuur van het gebied de wegen die op het hoogste punt van de zandruggen liggen in oost-west richting. Zo kenmerkt het gebied zich door lintdorpen en een lintbebouwing in het landelijk gebied tussen de dorpen. De overgang van dorp naar landelijk gebied is zeer geleidelijk. Tevens is er in de loop van de tijd op sommige plaatsen bebouwing ontstaan aan de dwarswegen die de linten in noord-zuid richting met elkaar verbinden. In het algemeen dreigt er in het besloten deel verlies van kleinschaligheid door een gebrekkig landschapsbeheer en door de toevoeging van bebouwing vanwege schaalvergroting van de landbouw dreigen de open laagten hun weidsheid verliezen. Juist deze wisselwerking is uniek aan dit gebied.

Van oudsher is de agrarische bedrijvigheid de belangrijkste sector in dit gebied, maar de bevolking heeft ook altijd veel nevenactiviteiten nodig gehad om het hoofd als agrariër boven water te houden. Bewoners in het singelgebied zijn dan ook zeer ondernemend van aard en de laatste jaren worden die nevenactiviteiten alleen maar meer. Op de kaart van niet agrarische bedrijvigheid in het Westerkwartier is te zien dat er zeer veel niet-agrarische bedrijvigheid is. Die bedrijvigheid concentreert zich sterk langs de linten van het besloten singellandschap zowel binnen de kernen als daarbuiten. Op sommige plekken is die bedrijvigheid zodanig dat eerder sprake is van een bedrijvenlint dan van een woonlint.

De noordelijke grens van het houtsingelgebied wordt door drie nieuwere ruimtelijke elementen doorsneden. Binnen relatief korte afstand wordt het gebied afgesneden door de spoorlijn, het van Starkenborghkanaal en de Friesestraatweg (N355). Hierdoor is een autonome zone ontstaan tussen de zeer herkenbare landschappen van het houtsingelgebied en het stroomgebied van de Oude Riet.

Binnen het singelgebied wordt er onderscheid gemaakt tussen:
- Open laagten;
- Besloten hoogten;
- Oorspronkelijke lintbebouwing op gasten;
- Bebouwing langs dwarslinten;
- Hoge kwaliteit coulisselandschap (kleinschalig, gaaf, goed beheer);
- Lage kwaliteit coulisselandschap (kleinschaligheid en gaafheid aangetast, beheer minimaal of afwezig);
- Noordelijke grens met drie grote landschappelijke elementen.

Binnen de linten bestaat variatie in bebouwingsdichtheid. Bij een lage bebouwingsdichtheid is herstel van de houtwal beeldbepalend voor de landschappelijke beleving.

Streefbeeld

Het is essentieel dat het gebied wordt versterkt vanuit twee perspectieven omdat juist de afwisselingen binnen het gebied een unieke kwaliteit geeft. Dat betekent dat de laagten hun open karakter moeten behouden, en dat de beslotenheid en kleinschaligheid op de hoogten moet worden gestimuleerd. Het streefbeeld voor de open laagtes bestaat uit de openheid, de zeer sporadisch voorkomende en zeer zichtbare bebouwing, vaak zonder erfbeplanting. Het streefbeeld voor het besloten singelgebied toont het beeld van een visueel besloten gebied met vitale houtsingels, waartussen bebouwing en weiland of bouwland liggen.
Dit gebied wordt gezien als een van de troefkaarten in de ontwikkeling van een goed woon-werklandschap. De kenmerken en kwaliteiten van het gebied zijn daarbij uitgangspunt. Voor de linten is daarbij van belang dat de karakteristiek van het lint (ieder lint afzonderlijk heeft eigen kwaliteiten) versterkt wordt.

Bron: Luchtfoto Atlas Groningen

5.04 Veenkoloniaal landschap

Het zuidelijkste puntje van het Westerkwartier wordt gevormd door een uitloper van het Drents plateau. Tot in de 20e eeuw vond hier vervening plaats. Het gebied kenmerkt zich door rechte ontginningsassen met bebouwing en daar loodrecht op wijken en vaarten ten behoeve van de ontwatering. Dit landschapstype gaat naadloos over in het houtsingelgebied. Daarom is er geen harde grens aan te geven. Het gebied is soms open en soms besloten en is minder waardevol dan bijvoorbeeld de besloten delen van het houtsingelgebied.

Binnen het veenkoloniaal landschap wordt er onderscheid gemaakt tussen:
- wijken en achterliggende open gebied;
- overgangsgebied naar houtsingellandschap.

Streefbeeld
Het gebied op de rand van het Drentse plateau is niet zo eenduidig als de overige gebieden in het Westerkwartier. Daarom is er ook minder een eenduidig streefbeeld. Het streefbeeld valt uiteen in de twee bovengenoemde onderdelen, Rond de wijken en in de typische open veenkoloniale verkaveling is het doel om het landschap open te houden en de kwaliteit van de wijken te behouden en te versterken.
In het meest zuidelijke deel is geen sprake meer van een typisch Veenkoloniale verkaveling. Er is een afwisseling van grootschaliger open en besloten landschap zonder dat sprake is van een duidelijke structuur. Het doel is het behouden van het huidig karakter van het gebied.

Het noordelijk deel van het Veenkoloniaal landschap loopt naadloos over in het Singelgebied. Het streefbeeld komt afhankelijk van de specifieke kenmerken van de plek dan ook overeen met de streefbeelden voor Singellandschap en Veenkoloniaal landschap.

Bron: Google Maps - H. Bouwstra

6

Regels bij uitbreiding bedrijvigheid

6.01 Inleiding

De cool wall en de gebiedsbeschrijving leiden gezamenlijk tot de do's en don'ts voor bedrijvigheid in het buitengebied. Die worden in dit hoofdstuk uitgewerkt in regels per gebied.
Voor deze regeling bestaan drie niveaus van toetsing:

Niveau 1: bestaande percelen en bebouwing zijn uitgangspunt

- Binnen het bestemmingsplan buitengebied is functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing binnen de bestaande bebouwing mogelijk onder een aantal functionele voorwaarden;
- De regeling in dit niveau geldt in principe voor alle bedrijvigheid en in de hele regio West;
- Toevoegen van bebouwing is niet mogelijk.

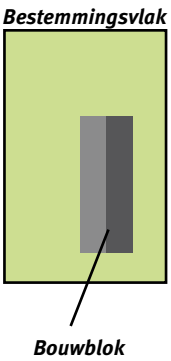
Niveau 2: beperkte uitbreidingsruimte mits kwaliteitsslag

- Er is een nieuw ruimer kader dat randvoorwaarden formuleert waaronder de ruimte in niveau 1 kan worden overschreden. Dat betekent dat uitbreiding verder gaat dan in de niveau 1 is toegestaan, mits aan de gestelde kwalitatieve randvoorwaarden is voldaan;
- Het doel van dit niveau is om de uitbreiding ten goede te laten komen aan de ruimtelijke karakteristiek van het specifieke deelgebied waar het bedrijf is gevestigd. Dit betekent dat een uitbreiding geen (verdere) verzwakking veroorzaakt van het landschap maar juist een ruimtelijk-kwalitatieve impuls eraan geeft. Wanneer de initiatiefnemer een plan indient dat voldoet aan de kwalitatieve voorwaarden, kan ontheffing worden verleend;
- Niveau 2 is gebiedsspecifiek en geldt per gebiedsdeel voor alle bedrijven in het buitengebied;
- Niveau 2 is ook van toepassing op het vergroten van de oppervlakte van als niet-waardevol beschouwde vrijkomende agrarische bebouwing.

Niveau 3: uitzonderingen en maatwerk

- Een plan dat nog een stap verder gaat dan het ruimere kader is alleen goed te keuren op basis van een kwalitatieve onderbouwing en een individuele kwalitatieve toetsing van het plan;
- Hier is dus sprake van maatwerk voor uitzonderingsgevallen. Vooraf worden geen normen vastgelegd. De geboden ruimte én de kwalitatieve randvoorwaarden verschillen per gebied;
- Per geval wordt bekeken of en onder welke voorwaarden uitbreiding kan worden toegestaan;
- Niveau 3 is ook van toepassing op het vergroten van de oppervlakte van vrijkomende agrarische bebouwing.

In alle niveaus ligt de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van plan en uitvoering bij de initiatiefnemer.

Basisprincipes voor de regeling

De functionele voorwaarden uit niveau 1 betreffen het type bedrijf, de verkeersoverlast en milieubelasting van de vestiging van een bedrijf. Deze basisprincipes spelen even goed in niveau 2 en 3.
De initiatiefnemer toont hiertoe aan dat de uitbreiding of start van zijn bedrijf:

- past binnen de bedrijvenlijst van het bestemmingsplan buitengebied (bijvoorbeeld: >60m², geen detailhandel);
- past binnen de capaciteit van het wegennet en dus geen ingrepen in het wegennet nodig maakt;
- niet leidt tot afwenteling van afval, vervuiling, stank en fijnstof in welke vorm dan ook (water, lucht) in het gebied. Het gaat dan om vestiging of uitbreiding bedrijven die vallen binnen milieucategorie 1 en 2.

De definitie van uitbreiding is als volgt:

- uitgangspunt is het bestaande bedrijfsperceel (het perceel waar het bedrijf ingeschreven staat en is bestemd) en de bestaande en vergunde bebouwing / cq het bouwblok;
- de uitbreiding wordt gemeten in een percentage van het bedrijfsvloeroppervlak (excl. woning);
- de bouwhoogte en het volume volgen uit de bouwvoorschriften voor de omliggende bebouwing.

Andere basisprincipes voor de regeling zijn:

- De zichtbaarheid van bedrijvigheid (bebouwing en erven) in het landschap en de gaafheid van het landschap bepalen de kwetsbaarheid ervan;
- De kwetsbaarheid van een gebied bepaalt de zwaarte van de kwalitatieve randvoorwaarden en ook het niveau waarop een uitbreiding wordt beoordeeld.

De grootte van de uitbreiding

In niveau 2 is meer uitbreiding mogelijk dan in het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied is voorzien. De bepaling van de hoogte van uitbreiding is als volgt te onderbouwen:

- voor een uitbreiding van een bedrijf op een uiterst kwetsbare plek wordt een uitbreiding niet wenselijk geacht: hier is de uitbreidingsruimte 0%;
- de huidige regeling voor uitbreiding van bedrijvigheid in het buitengebied laat 10% uitbreiding toe. Dat is bedrijfsmatig gezien zeer weinig. Ook absoluut is het niet veel, bijvoorbeeld in relatie tot grotere schuren in de kleigebieden (tussen de 50 en 100 m2). Uit de analyse (cool wall) blijkt dat die regel ruimschoots overtreden is en bovendien bijna altijd tot verstoring van het beeld leidt. De gemeenten zien af van de standaard uitbreidingsruimte van 10%;
- in de nieuwe verordening behorend bij het Ontwerp Provinciaal Omgevingsplan is een uitbreiding van het bedrijf van 20% standaard. Dat is meer dan de eerdere 10% maar nog steeds niet van substantiële aard en mist een ruimtelijk-kwalitatieve basis. Hier dreigt dat de uitbreiding een oplossing op korte termijn is, maar op lange termijn nieuwe uitbreidingsvraag creëert;
- om in één klap een forse uitbreidingsruimte te maken, waardoor een bedrijf toekomstperspectief heeft, gaat de regeling in dit advies uit van een uitbreiding tot een maximum van 20% (in sommige gebieden) en 50% in één gebied. Dit is alleen mogelijk indien voldaan kan worden aan de kwalitatieve benadering. Ruimtelijk gezien is bij uitbreiding dan sprake van een tweede volume dat ondergeschikt is aan het hoofdvolume, of van een forse vergroting van het hoofdvolume;
- Wanneer voor de ontwikkeling van het bedrijf een nog grotere uitbreiding nodig is, is sprake van een groot nieuw volume dat minimaal gelijkwaardig is aan het grootste bestaande volume. Dat impliceert een verandering van de karakteristiek van het bedrijfsperceel. Dit vraagt om een specifieke benadering. Toetsing volgens niveau 3 is hier aan de orde.

Criteria voor het behandelen van uitzonderingen – niveau 3

Een uitzonderingsgeval ontstaat op het moment dat de initiatiefnemer:

- een grotere uitbreiding vraagt dan is toegestaan volgens niveau 2, of
- niet alle kwalitatieve voorwaarden uit niveau 2 kan invullen zoals bedoeld;
- waardevolle vrijkomende agrarische bebouwing wenst uit te breiden, of niet-waardevolle bebouwing wenst te slopen/ nieuw te bouwen met de wens een in oppervlakte groter gebouw te bouwen (dit is op basis van het oppervlakte een uitbreiding);

Om een uitzonderingsgeval verder te behandelen is het zinvol te beoordelen of het nodig is om tot maatwerk te komen. De twee criteria hiervoor zijn:

- de uitbreiding van het bedrijf en uitbreiding van vrijkomende agrarische bebouwing is maatschappelijk van groot belang;
  - sociaal economisch: behoud en toevoeging van werkgelegenheid;
  - recreatief – toeristisch: het bedrijf heeft meerwaarde door de locatie in het gebied, aan een route, in een netwerk, ...;
  - economisch – het bedrijf werkt in een keten van andere bedrijven binnen dit gebied.
- de uitbreiding van het bedrijf of uitbreiding van vrijkomende waardevolle vrijkomende agrarische bebouwing leidt tot ruimtelijke meerwaarde van gebouw, erf en omgeving:
  - gebouw: de uitbreiding is van een hogere architectonische waarde dan de bestaande bebouwing;
  - de leesbaarheid van de ontstaansgeschiedenis van bebouwing, erf en landschap wordt vergroot;
  - erf: de uitbreiding leidt tot een versterking van het erf als eenheid in het landschap;
  - landschap: de herkenbaarheid van erf en bebouwing worden landschappelijk versterkt.

Indien een indiener een uitbreiding wil realiseren door het bedrijfsperceel te vergroten (samenvoegen, uitbreiden) is toetsing noodzakelijk op het niveau van de stedenbouwkundige, ruimtelijke karakteristiek van het ‘deelgebied’, zoals van een lint.

Hierna volgen per gebied de regels die een kwalitatieve toets mogelijk maken bij uitbreiding van de ruimte voor bedrijvigheid.

6.02 Regels Singelgebied – Besloten houtwallen

In het Singelgebied zijn sterk verschillende linten te vinden. Te onderscheiden zijn:

- Landschapslinten. Primair groen karakter, besloten, hier wordt gewoond en gewerkt, maar in vaak verborgen situaties;
- Gemengde linten. Meer open, bebouwing is zichtbaar, soms is dit een uitloper van het dorp. De bebouwde kom gaat geleidelijk over in het landschap, Zicht tussen de bebouwing door op het landschap;
- Woonwerklinten. Het lint sluit het zicht op het landschap af. Vaak bedrijvigheid die een impuls kan gebruiken.

De verschillen tussen de linten hebben in sommige gevallen effect op de regels. Dat is per type regel aangegeven.

Regels niveau 2

In het meest besloten singelgebied bedraagt de maximale uitbreiding 50% van het bebouwde bedrijfsoppervlak. De ruimtelijke structuur van de houtsingels is dermate sterk dat eenmalige forse uitbreiding ook kwalitatief mogelijk is. De voorwaarden daarbij richten zich op de plaats van de uitbreiding, op de karakteristiek van de linten en erven. In dit gebied staat op het erf een (voor)huis met daarachter een schuur of schuren en opstallen, in de lengte georganiseerd. Uitbreiding kan plaatsvinden onder de volgende kwalitatieve voorwaarden.

Landschappelijke inpassing / zichtbaarheid

Bij vestiging of uitbreiding bedrijvigheid zorgen voor een landschappelijke inpassing door herstel / aanleg van singels.
Voldoende dikte van de singels en voldoende afstand tot de gebouwen in verband met onderhoud.

Erfafscheiding

Geen erfafscheiding of een groene, natuurlijke erfafscheiding (haag, wilde haag, zonder hek, zoals het lint tussen Lutjegast en Meestergast).
Indien een hek nodig is voor het bedrijf (verzekering / bedrijfsvoering), dan achter de woning.

Voorterrein

Tuin aan straat.
Maximaal 4 meter brede strook verharding (inrit) in de eerste 5 meter achter de erfgrens. Daarachter is minder dan 30% verhard in het voorterrein (voorterrein is deel van de kavel voor en naast de woning).

Opslag

Uit het zicht / achter op erf, af te schermen met een houtsingel of houtwal in dwarsrichting. In het gebied waar verplicht singelherstel is, moet aangesloten worden op de structuur van het singelherstel.

Reclame

- Iedereen maximaal een eigen bord
- Bord maximaal 1,5 m2 groot
- Bovenkant bord maximaal 2m hoog
- Vlaggen: maximaal 1
- Reclame op het gebouw en vlaggen op erf: Welstand

Positie op kavel

Bedrijf is ondergeschikt aan woning. Bedrijfsgebouw (loods) hoort achter op het erf, achter de woning.
Een groot gebouw heeft voldoende afstand t.o.v. de openbare weg, ook wanneer een woning ontbreekt, is een voorruimte ingevuld alsof een woning zou kunnen staan.

Schaal

Schaal van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.

Architectuur

Architectuur van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.

Materiaal

Materiaal woning en bedrijfsgebouw zijn hetzelfde of vertonen samenhang in stijl (ambachtelijk baksteen).

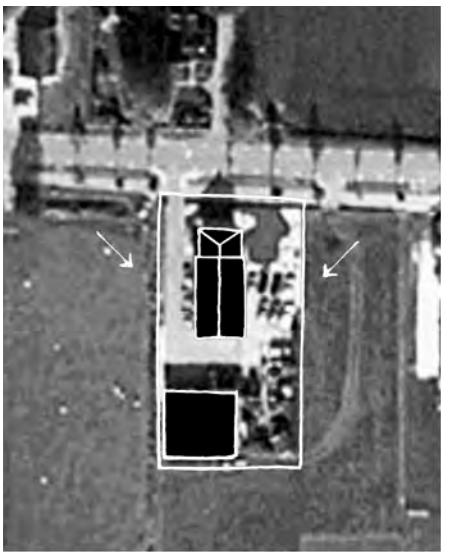
Criteria niveau 3

Uitzonderingen worden allereerst beoordeeld op basis van de twee eerdergenoemde criteria: maatschappelijk belang en ruimtelijke meerwaarde.
Uitzonderingen op bovenstaande regels worden beoordeeld middels een set van kwalitatieve voorwaarden.
Die bestaan allereerst uit de voorwaarden van niveau 2 en daarboven nog uit de volgende:

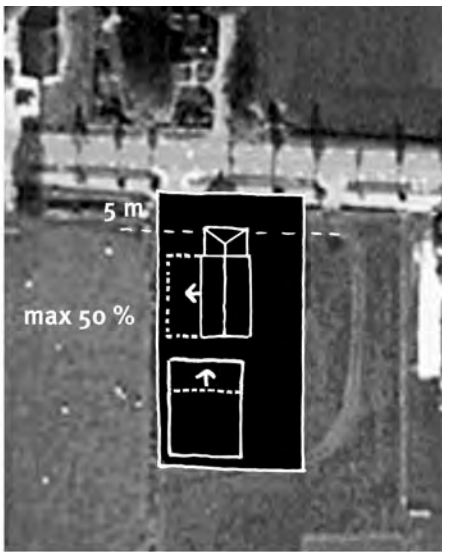
- parkeren op eigen terrein, op het achtererf of aan het zicht onttrokken;
- bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving;
- de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het nieuwe bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe omgeving van erf en landschap.

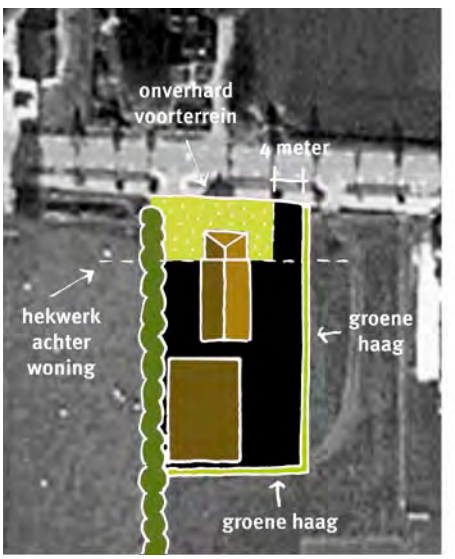
Impressie voorbeelduitwerking Singelgebied

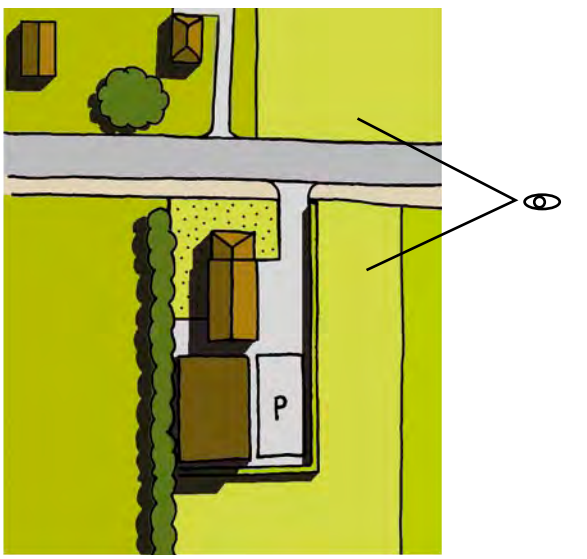
1. huidige situatie

2. bebouwingsvlak

3. landschappelijke inpassing

4. toekomstsituatie

6.03 Regels Singelgebied – open laagtes

Regels algemeen niveau 2

In de open laagten tussen de dichte houtsingelgebieden bedraagt de maximale uitbreiding 20% van het bebouwde bedrijfsoppervlak. De bebouwing in de open laagten ligt vaak aan de rand, op de overgang van dicht naar open. In de afgelopen tijd zijn veel van de singels die de laagte insteken verdwenen. Uitbreiding van bedrijvigheid is mogelijk indien daarvoor de herkenbaarheid van de geleidelijke overgang terugkomt. Wanneer bebouwing in de laagte ligt, zullen uitbreidingen anders beoordeeld worden. Welstandscriteria, de keuze voor beplanting en ook passendheid in de ecologische waarden worden beoordeeld met in gedachten de kwetsbaarheid van het open gebied.
De uitbreiding van bedrijvigheid kan plaatsvinden onder de volgende kwalitatieve voorwaarden.

Landschappelijke inpassing / zichtbaarheid

Uitbreiding van bedrijvigheid is mogelijk indien daarvoor de herkenbaarheid van de geleidelijke landschappelijke overgang terugkomt.

Erfafscheiding

Indien het perceel aan de weg ligt:

- Geen erfafscheiding of groene erfafscheiding, max. 0.5m hoog;
- Indien een hek nodig is voor het bedrijf (verzekering / bedrijfsvoering), dan achter de woning.

Indien het perceel los van de weg ligt:

- Erfafscheiding middels een houtwal of wilde haag;
- Hek op de oprit op afstand van de openbare weg.

Voorterrein

Indien het perceel aan de weg ligt:

- Maximaal 4 meter verharding in de eerste 5 meter achter de erfgrens. Daarachter is minder dan 30% verhard in het voorterrein (voorterrein is deel van de kavel voor en naast de woning).

Indien het perceel omgeven is door landschap:

- rond het huis ligt een tuin, het erf heeft daar geen bedrijfsfunctie;
- rond de schuur of andere bijgebouwen ligt het bedrijfsmatig gebruikte erf.

Opslag

Opslag buiten is niet toegestaan. Voor opslag moet binnen de volumes ruimte gevonden worden.

Reclame

- Iedereen maximaal een eigen bord
- Bord maximaal 1,5 m2 groot
- Bovenkant bord maximaal 2m hoog
- Vlaggen: maximaal één
- Reclame op het gebouw en vlaggen op erf: Welstand

Positie op kavel

Bedrijf is ondergeschikt aan woning;
Erf is ondergeschikt aan / hoort bij grootste volume.
Een groot gebouw heeft voldoende afstand tov de openbare weg.
Bedrijfsgebouw (loods) hoort achter op het erf, achter de woning.

Schaal

Schaal van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.

Architectuur

Architectuur van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.

Materiaal

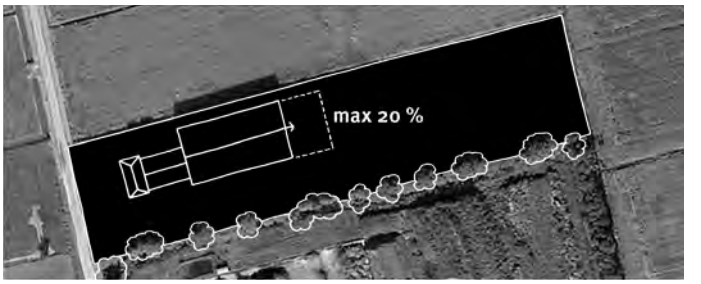
Materiaal woning en bedrijfsgebouw zijn hetzelfde of vertonen samenhang in stijl

Criteria niveau 3
Uitzonderingen worden allereerst beoordeeld op basis van de twee eerdergenoemde criteria: maatschappelijk belang en ruimtelijke meerwaarde.
Uitzonderingen op bovenstaande regels worden beoordeeld middels een set van kwalitatieve voorwaarden.
Die bestaan allereerst uit de voorwaarden van niveau 2 en daarboven nog uit de volgende:

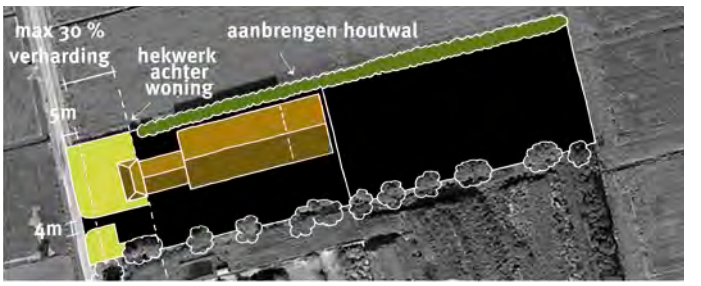
- parkeren op eigen terrein, op het achtererf of aan het zicht onttrokken;
- bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving;
- de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het nieuwe bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe omgeving van erf en landschap.

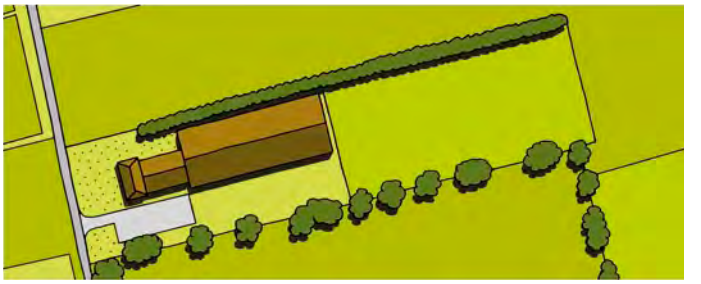
1. huidige situatie

2. bebouwingsvlak

3. landschappelijke inpassing

4. toekomstsituatie

Voorbeelduitwerking Singelgebied - open laagte

6.04 Regels Veenkoloniaal landschap

Regels niveau 2

Dit gebied lijkt zeer op het besloten singelgebied. Een verschil is dat de openheid van het landschap achter de kavels groter is. Het uitgangspunt voor de regels is de set regels voor de linten in het dichte houtsingelgebied. Daarbij staat de versterking van de karakteristiek van ontginningslijnen centraal: wonen aan de voorzijde, bedrijfsmatig gebruik aan de achterzijde. De kwetsbaarheid van het gebied als gevolg van de openheid achter de linten leiden tot een minder grote uitbreidingsruimte dan in het dichte houtsingelgebied. De maximum uitbreidingsruimte is 20% van het bedrijfsvloeroppervlak.

Landschappelijke inpassing / zichtbaarheid

De versterking van de karakteristiek van de ontginningslijnen staat centraal: wonen aan de voorzijde, bedrijfsmatig gebruik aan de achterzijde.

Erfafscheiding

Geen erfafscheiding of een groene, natuurlijke erfafscheiding (haag, wilde haag).
Indien een hek nodig is voor het bedrijf (verzekering / bedrijfsvoering), dan staat dit achter de woning.

Voorterrein

Tuin aan straat.
Maximaal 4 meter brede strook verharding (inrit) in de eerste 5 meter achter de erfgrens. Daarachter is minder dan 30% verhard in het voorterrein (voorterrein is deel van de kavel voor en naast de woning).

Opslag

Uit het zicht / achter op erf, af te schermen met een wilde haag of houtwal in dwarsrichting.

Reclame

- Iedereen maximaal een eigen bord
- Bord maximaal 1,5 m2 groot
- Bovenkant bord maximaal 2m hoog
- Vlaggen: maximaal één
- Reclame op het gebouw en vlaggen op erf: Welstand

Positie op kavel

Bedrijf is ondergeschikt aan woning. Bedrijfsgebouw (loods) hoort achter op het erf, achter de woning.
Het erf hoort bij grootste volume.
Een groot gebouw heeft voldoende afstand t.o.v. de openbare weg, ook wanneer een woning ontbreekt, is een voorruimte ingevuld alsof een woning zou kunnen staan.

Schaal

Schaal van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.

Architectuur

Architectuur van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.

Materiaal

Materiaal woning en bedrijfsgebouw zijn hetzelfde of vertonen samenhang in stijl (ambachtelijk baksteen).

Criteria niveau 3

Uitzonderingen worden allereerst beoordeeld op basis van de twee eerdergenoemde criteria: maatschappelijk belang en ruimtelijke meerwaarde.
Uitzonderingen op bovenstaande regels worden beoordeeld middels een set van kwalitatieve voorwaarden.
Die bestaan allereerst uit de voorwaarden van niveau 2 en daarboven nog uit de volgende:

- parkeren op eigen terrein, op het achtererf en aan het zicht onttrokken;
- bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving;
- de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het nieuwe bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe omgeving van erf en landschap.

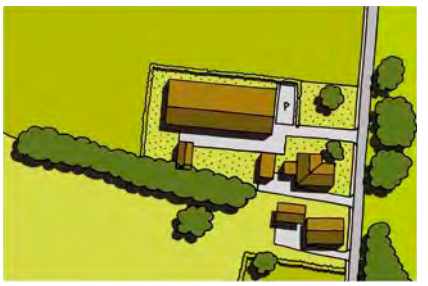
1. huidige situatie

2. bebouwingsvlak

3. landschappelijke inpassing

4. toekomstsituatie

Voorbeelduitwerking Veenkoloniaal landschap

6.05 Regels Wierdenlandschap

Dit landschap is uitermate kwetsbaar. Door de losse plaatsing van wierden in het weidse en open landschap en door de vaak geheel of deels ontbrekende erfbeplanting is iedere wijziging aan gebouwen zichtbaar. Daarbij komt dat de locaties van bebouwing en wierden sterk verschillen, door de onregelmatige verkaveling en kronkelende wegen.

Regels niveau 2
Vanwege de kwetsbaarheid van het landschap zijn er geen generieke regels op te stellen voor nieuwe bebouwing, of regels voor toevoeging aan de huidige bebouwing.

Criteria niveau 3
Iedere gebouwde uitbreiding van bedrijvigheid in dit gebied is te zien als een uitzonderingssituatie. Voor dit maatwerk zijn de volgende kwalitatieve voorwaarden in het Wierdenlandschap aan de orde:

- landschappelijke inpassing middels erfbeplanting;
- het erf ligt aan de weg, of een erftoegangsweg (ree) vanaf de weg;
- parkeren op eigen terrein, op het achtererf of aan het zicht onttrokken;
- bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving;
- buitenopslag uit het zicht;
- de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe omgeving van erf en landschap;
- heldere bouwvolumes, aansluitend bij ensemble.

Tevens zijn de criteria zoals in niveau 2 singelgebied - besloten houtwallen beschreven van toepassing.

6.06 Regels Stroomgebied Oude Riet

Door zijn openheid is dit landschap is zeer kwetsbaar. Door plaatsing van bebouwing is gebeurd op basis van hoogten en ontginningslijnen (dijken, paden, wegen) in het open landschap. Ook hier is door de vaak geheel of deels ontbrekende erfbeplanting iedere wijziging aan gebouwen zichtbaar. In het gebied zijn veel verschillende plaatsingen en situaties van bebouwing aan te wijzen.

Regels niveau 2
Vanwege de kwetsbaarheid van het landschap zijn er geen generieke regels op te stellen voor nieuwe bebouwing, of regels voor toevoeging aan de huidige bebouwing.

Criteria niveau 3
Iedere gebouwde uitbreiding van bedrijvigheid in dit gebied is te zien als een uitzonderingssituatie. Voor dit maatwerk zijn de volgende kwalitatieve voorwaarden in het Stroomgebied van de Oude Riet aan de orde:

- landschappelijke inpassing middels erfbeplanting;
- het erf ligt aan de weg, of een erftoegangsweg (ree) vanaf de weg;
- parkeren op eigen terrein, op het achtererf of door beplanting aan het zicht onttrokken;
- het bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving;
- buitenopslag uit het zicht;
- de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe omgeving van erf en landschap;
- heldere bouwvolumes, aansluitend bij ensemble.

Tevens zijn de criteria zoals in niveau 2 singelgebied - besloten houtwallen beschreven van toepassing.

7 Instrumentarium

7.01 Met welke middelen gaan we deze regeling uitvoeren en handhaven?

De regeling die in deze notitie bedoeld wordt, is goed uitvoerbaar voor de gemeenten van de regio West. Het uitgangspunt is namelijk dat de regeling voortbouwt op bestaande planfiguren. De documenten die nodig zijn voor het uitvoeren van de regeling zijn:

- Bestemmingsplan buitengebied, waarin staat dat functieverandering binnen de huidige bebouwing mogelijk is, en dat verder geen uitbreiding mogelijk is, mits ontheffing;
- Bestemmingsplan buitengebied, waarin de mogelijkheid voor het stellen van nadere eisen geboden wordt. Deze nadere eisen kunnen gebruikt worden voor het preciseren van de bedoelingen van kwalitatieve voorwaarden. Ook voor het toetsen van bedrijven die van niveau 3 gebruik willen maken, zonder dat ze een grotere uitbreidingsruimte wensen;
- Verordening bedrijvigheid buitengebied, waarin de kwalitatieve voorwaarden beschreven worden waaronder een bedrijf mag uitbreiden (relatie met verordening POP3);
- Privaatrechtelijke overeenkomst betreffende de bedrijfsuitbreiding en de voorwaarden die daarbij gelden. Deze overeenkomst wordt voorafgegaan door (keukentafel) gesprekken tussen ondernemer en gemeente.

Voor het planologisch regelen van een uitzondering (niveau 3) is een partiële herziening van het bestemmingsplan nodig.

Voor een aantal gebieden zal middels een aanpassing van de welstandsparagraaf een beschrijving van de gebiedseigen kwaliteiten en welstandscriteria worden vastgelegd.
De kwalitatieve toetsing van de invulling van de voorwaarden in het bouwplan kunnen middels welstandstoezicht of middels kwaliteitsbeleid. Er is een fundamenteel verschil tussen Welstand en kwaliteitsbeleid (en toetsing).
Bij Welstandstoezicht is de centrale vraag: haalt de indiener de criteria? Bij kwaliteitsbeleid is de centrale vraag: hoe kunnen we het plan van de indiener zo goed mogelijk maken? De doelstelling van de vier gemeenten in dit kader en de doelstelling van de gewenste regeling is: kwaliteitsverhoging. Dit leidt tot de conclusie dat deze vorm van kwaliteitsbeleid bij de toetsing en begeleiding van bedrijven gevolgen moet hebben.

Het advies is: een regionale werkgroep ‘ruimtelijke kwaliteit bedrijvigheid’, waarin naast de gemeenten ook deskundigen op het gebied van landschap / stedenbouw en architectuur vertegenwoordigd zijn. Die werkgroep gebruikt deze notitie en de op te stellen verordening als kader.
De werkgroep krijgt de volgende bezetting:

- Beleidsmedewerker RO
- Ambtenaar bouw en woningtoezicht
- Welstand Libau
- Landschapsarchitect / libau / stedenbouwkundige
- Landschapsarchitect provinciaal bouwheerschap

7.02 Houdbaarheid van de regeling

Het provinciaal belang is in het geding als uitbreiding van bedrijvigheid in het buitengebied ten koste gaat van de landschapskwaliteit. Dit geldt vooral wanneer uitzonderingsgevallen worden besproken. Om het provinciaal belang te borgen wordt het proces als volgt ingericht:

- de werkgroep ruimtelijke kwaliteit bedrijvigheid evalueert jaarlijks (jaarverslag), en bespreekt deze evaluatie in de stuurgroep;
- bij alle uitzonderingsgevallen (niveau 3) wordt de provincie geconsulteerd, de manier waarop dat gebeurt, zal in het eerste jaar van de regeling worden vastgesteld;

8

Vervolg

Om te komen tot vaststelling en uitvoering van dit advies zijn de volgende stappen nodig:

Stap 1
Besluitvorming: in verschillende colleges en de stuurgroep.

Stap 2
Naar aanleiding van deze notitie zal door de provincie een principe uitspraak gedaan moeten worden over de opname van de regeling in de provinciale verordening.

Stap 3
Vervolgens is het nodig dat de gemeenten en de provincie in het bestemmingsplan buitengebied een proces vastleggen voor de begeleiding van de bedrijven.

Stap 4
De regeling in deze notitie toont de contouren en op sommige plekken de details van een regeling. Deze zal uitgewerkt moeten worden en op onderdelen nog verfijnd worden. De aansluiting bij de gebiedsindeling en werking van het bestemmingsplan buitengebied dient nauwkeurig gemaakt te worden.

Stap 5
De gebrekkige ruimtelijke kwaliteit van bedrijvigheid in de regio West is een ondergeschoven kindje. Deze notitie behandelt de regeling die tot kwaliteitsverhoging bij uitbreidingen moet leiden.
Het probleem van de gebrekkige ruimtelijke kwaliteit zit niet alleen bij de nieuwe en uitbreidende bedrijven. Het zit voor de volle 100% bij de bestaande bedrijven! Die ondernemers moeten verleid worden om een kwaliteitsslag te maken, ook wanneer ze niet verhuizen, nieuw bouwen of uitbreiden.
Met gerichte en open communicatie, bewustwording en stimulering van goede voorbeelden en aanpakken kan veel bereikt worden. De uitwerking van zo'n spoor voor alle bedrijven is hard nodig, ook voor het verkrijgen van draagvlak onder ondernemers voor de hier beschreven regeling voor uitbreiding.

Niveau / Gebied	1	2	3
Wierdenlandschap	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk		Maatwerk
Stroomgebied Oude Riet	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk		Maatwerk
Singelgebied besloten houtwallen	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk	Maximaal 50% van bebouwde bedrijfsoppervlak	Maatwerk
Singelgebied open laagtes	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk	Maximaal 20% van bebouwde bedrijfsoppervlak	Maatwerk
Veenkoloniaal landschap	Functieverandering is mogelijk Uitbreiding is niet mogelijk	Maximaal 20% van bebouwde bedrijfsoppervlak	Maatwerk

CRITERIA NIVEAU 2	Singelgebied – Besloten houtwallen	Singelgebied – open laagtes	Veenkoloniaal landschap	Wierdenlandschap	Stroomgebied Oude Riet
Algemeen	In het meest besloten singelgebied bedraagt de maximale uitbreiding 50% van het bebouwde bedrijfsoppervlak. De ruimtelijke structuur van de houtsingels is dermate sterk dat eenmalige forse uitbreiding ook kwalitatief mogelijk is. De voorwaarden daarbij richten zich op de plaats van de uitbreiding, op de karakteristiek van de linten en erven. In dit gebied staat op het erf een (voor)huis met daarachter een schuur of schuren en opstallen, in de lengte georganiseerd. De uitbreiding van bedrijvigheid kan plaatsvinden onder de volgende kwalitatieve voorwaarden.	In de open laagten tussen de dichte houtsingelgebieden bedraagt de maximale uitbreiding 20% van het bebouwde bedrijfsoppervlak. De bebouwing in de open laagten ligt vaak aan de rand, op de overgang van dicht naar open. In de afgelopen tijd zijn veel van de singels die de laagte insteken verdwenen. Uitbreiding van bedrijvigheid is mogelijk indien daarvoor de herkenbaarheid van de geleidelijke overgang terugkomt. Wanneer bebouwing in de laagte ligt, zullen uitbreidingen anders beoordeeld worden. Welstandscriteria, de keuze voor beplanting en ook passendheid in de ecologische waarden worden beoordeeld met in gedachten de kwetsbaarheid van het open gebied. De uitbreiding van bedrijvigheid kan plaatsvinden onder de volgende kwalitatieve voorwaarden.	Dit gebied lijkt zeer op het besloten singelgebied. Een verschil is dat de openheid van het landschap achter de kavels groter is. Het uitgangspunt voor de regels is de set regels voor de linten in het dichte houtsingelgebied. Daarbij staat de versterking van de karakteristiek van ontginningslijnen centraal: wonen aan de voorzijde, bedrijfsmatig gebruik aan de achterzijde. De kwetsbaarheid van het gebied als gevolg van de openheid achter de linten leiden tot een minder grote uitbreidingsruimte dan in het dichte houtsingelgebied. De maximum uitbreidingsruimte is 20% van het bedrijfsvloeroppervlak. De uitbreiding van bedrijvigheid kan plaatsvinden onder de volgende kwalitatieve voorwaarden.	Dit landschap is uitermate kwetsbaar. Door de losse plaatsing van wierden in het weidse en open landschap en door de vaak geheel of deels ontbrekende erfbeplanting is iedere wijziging aan gebouwen zichtbaar. Daarbij komt dat de locaties van bebouwing en wierden sterk verschillen, door de onregelmatige verkaveling en kronkelende wegen. Vanwege de kwetsbaarheid van het landschap zijn er geen generieke regels op te stellen voor nieuwe bebouwing, of regels voor toevoeging aan de huidige bebouwing.	Door zijn openheid is dit landschap is zeer kwetsbaar. Door plaatsing van bebouwing is gebeurd op basis van hoogten en ontginningslijnen (dijken, paden, wegen) in het open landschap. Ook hier is door de vaak geheel of deels ontbrekende erfbeplanting iedere wijziging aan gebouwen zichtbaar. In het gebied zijn veel verschillende plaatsingen en situaties van bebouwing aan te wijzen. Vanwege de kwetsbaarheid van het landschap zijn er geen generieke regels op te stellen voor nieuwe bebouwing, of regels voor toevoeging aan de huidige bebouwing.
Landschappelijke inpassing / zichtbaarheid	Bij vestiging of uitbreiding bedrijvigheid zorgen voor een landschappelijke inpassing door herstel / aanleg van singels. Voldoende dikte van de singels en voldoende afstand tot de gebouwen in verband met onderhoud.	Uitbreiding van bedrijvigheid is mogelijk indien daarvoor de herkenbaarheid van de geleidelijke landschappelijke overgang terugkomt.	De versterking van de karakteristiek van de ontginningslijnen staat centraal: wonen aan de voorzijde, bedrijfsmatig gebruik aan de achterzijde.	n.v.t.	n.v.t.
Erfafscheiding	Geen erfafscheiding of een groene, natuurlijke erfafscheiding (haag, wilde haag, zonder hek, zoals het lint tussen Lutjegast en Meestergast). Indien een hek nodig is voor het bedrijf (verzekering / bedrijfsvoering), dan achter de woning.	Indien het perceel aan de weg ligt: ▪ Geen erfafscheiding of groene erfafscheiding, max. 0.5m hoog; ▪ Indien een hek nodig is voor het bedrijf (verzekering / bedrijfsvoering), dan achter de woning. Indien het perceel los van de weg ligt: ▪ Erfafscheiding middels een houtwal of wilde haag; ▪ Hek op de oprit op afstand van de openbare weg.	Geen erfafscheiding of een groene, natuurlijke erfafscheiding (haag, wilde haag). Indien een hek nodig is voor het bedrijf (verzekering / bedrijfsvoering), dan staat dit achter de woning.	n.v.t.	n.v.t.
Voorterrein	Tuin aan straat. Maximaal 4 meter brede strook verharding (inrit) in de eerste 5 meter achter de erfgrens. Daarachter is minder dan 30% verhard in het voorterrein (voorterrein is deel van de kavel voor en naast de woning).	Indien het perceel aan de weg ligt: ▪ Maximaal 4 meter verharding in de eerste 5 meter achter de erfgrens. ▪ Daarachter is minder dan 30% verhard in het voorterrein (voorterrein is deel van de kavel voor en naast de woning). Indien het perceel omgeven is door landschap: ▪ rond het huis ligt een tuin, het erf heeft daar geen bedrijfsfunctie; ▪ rond de schuur of andere bijgebouwen ligt het bedrijfsmatige gebruikte erf.	Tuin aan straat. Maximaal 4 meter brede strook verharding (inrit) in de eerste 5 meter achter de erfgrens. Daarachter is minder dan 30% verhard in het voorterrein (voorterrein is deel van de kavel voor en naast de woning).	n.v.t.	n.v.t.
Opslag	Uit het zicht / achter op erf, af te schermen met een houtsingel of houtwal in dwarsrichting. In het gebied waar verplicht singelherstel is, moet aangesloten worden op de structuur van het singelherstel.	Opslag buiten is niet toegestaan. Voor opslag moet binnen de volumes ruimte gevonden worden.	Uit het zicht / achter op erf, af te schermen met een wilde haag of houtwal in dwarsrichting.	n.v.t.	n.v.t.

Reclame	▪ Iedereen maximaal 1 eigen bord ▪ Bord maximaal 1,5 m2 groot ▪ Bovenkant bord maximaal 2m hoog ▪ Vlaggen: maximaal 1 ▪ Reclame op het gebouw en vlaggen op erf: Welstand	▪ Iedereen maximaal 1 eigen bord ▪ Bord maximaal 1,5 m2 groot ▪ Bovenkant bord maximaal 2m hoog ▪ Vlaggen: maximaal 1 ▪ Reclame op het gebouw en vlaggen op erf: Welstand	▪ Iedereen maximaal 1 eigen bord ▪ Bord maximaal 1,5 m2 groot ▪ Bovenkant bord maximaal 2m hoog ▪ Vlaggen: maximaal 1 ▪ Reclame op het gebouw en vlaggen op erf: Welstand	n.v.t.	n.v.t.
Positie op kavel	Bedrijf is ondergeschikt aan woning. Bedrijfsgebouw (loods) hoort achter op het erf, achter de woning. Een groot gebouw heeft voldoende afstand t.o.v. de openbare weg, ook wanneer een woning ontbreekt, is een voorruimte ingevuld alsof een woning zou kunnen staan.	Bedrijf is ondergeschikt aan woning; Erf is ondergeschikt aan / hoort bij grootste volume. Een groot gebouw heeft voldoende afstand tov de openbare weg. Bedrijfsgebouw (loods) hoort achter op het erf, achter de woning.	Bedrijf is ondergeschikt aan woning. Bedrijfsgebouw (loods) hoort achter op het erf, achter de woning. Het erf hoort bij grootste volume. Een groot gebouw heeft voldoende afstand t.o.v. de openbare weg, ook wanneer een woning ontbreekt, is een voorruimte ingevuld alsof een woning zou kunnen staan.	n.v.t.	n.v.t.
Schaal	Schaal van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.	Schaal van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.	Schaal van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.	n.v.t.	n.v.t.
Architectuur	Architectuur van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.	Architectuur van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.	Architectuur van woning en bedrijfsgebouw zijn op elkaar afgestemd en verhouden zich goed tot de omgeving.	n.v.t.	n.v.t.
Materiaal	Materiaal woning en bedrijfsgebouw zijn hetzelfde of vertonen samenhang in stijl (ambachtelijk baksteen).	Materiaal woning en bedrijfsgebouw zijn hetzelfde of vertonen samenhang in stijl.	Materiaal woning en bedrijfsgebouw zijn hetzelfde of vertonen samenhang in stijl (ambachtelijk baksteen).	n.v.t.	n.v.t.
CRITERIA NIVEAU 3	Singelgebied – Besloten houtwallen	Singelgebied – open laagtes	Veenkoloniaal landschap	Wierdenlandschap	Stroomgebied Oude Riet
	Uitzonderingen worden allereerst beoordeeld op basis van de twee eerdergenoemde criteria: maatschappelijk belang en ruimtelijke meerwaarde. Uitzonderingen op bovenstaande regels worden beoordeeld middels een set van kwalitatieve voorwaarden. Die bestaan allereerst uit de voorwaarden van niveau 2 en daarboven nog uit de volgende: ▪ parkeren op eigen terrein, op het achtererf of aan het zicht onttrokken; ▪ bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving; ▪ de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het nieuwe bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe ▪ omgeving van erf en landschap.	Uitzonderingen worden allereerst beoordeeld op basis van de twee eerdergenoemde criteria: maatschappelijk belang en ruimtelijke meerwaarde. Uitzonderingen op bovenstaande regels worden beoordeeld middels een set van kwalitatieve voorwaarden. Die bestaan allereerst uit de voorwaarden van niveau 2 en daarboven nog uit de volgende: ▪ parkeren op eigen terrein, op het achtererf of aan het zicht onttrokken; ▪ bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving; ▪ de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het nieuwe bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe ▪ omgeving van erf en landschap.	Uitzonderingen worden allereerst beoordeeld op basis van de twee eerdergenoemde criteria: maatschappelijk belang en ruimtelijke meerwaarde. Uitzonderingen op bovenstaande regels worden beoordeeld middels een set van kwalitatieve voorwaarden. Die bestaan allereerst uit de voorwaarden van niveau 2 en daarboven nog uit de volgende: ▪ parkeren op eigen terrein, op het achtererf en aan het zicht onttrokken; ▪ bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving; ▪ de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het nieuwe bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe ▪ omgeving van erf en landschap.	Iedere gebouwde uitbreiding van bedrijvigheid in dit gebied is te zien als een uitzonderingssituatie. Voor dit maatwerk zijn de volgende kwalitatieve voorwaarden in het Wierdenlandschap aan de orde: ▪ landschappelijke inpassing middels erfbeplanting; ▪ het erf ligt aan de weg, of een erftoegangsweg (ree) vanaf de weg; ▪ parkeren op eigen terrein, op het achtererf of aan het zicht onttrokken; ▪ bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving; ▪ buitenopslag uit het zicht; ▪ de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe omgeving van erf en landschap; ▪ heldere bouwvolumes, aansluitend bij ensemble. Tevens zijn de criteria zoals in niveau 2 houtsingelgebied beschreven van toepassing.	Iedere gebouwde uitbreiding van bedrijvigheid in dit gebied is te zien als een uitzonderingssituatie. Voor dit maatwerk zijn de volgende kwalitatieve voorwaarden in het Stroomgebied van de Oude Riet aan de orde: ▪ landschappelijke inpassing middels erfbeplanting; ▪ het erf ligt aan de weg, of een erftoegangsweg (ree) vanaf de weg; ▪ parkeren op eigen terrein, op het achtererf of door beplanting aan het zicht onttrokken; ▪ bouwvolume vertoont grote mate van samenhang met de bestaande bebouwing en met die in de omgeving; ▪ buitenopslag uit het zicht; ▪ de kwaliteit van de bebouwing is hoog, het bouwvolume heeft in vorm en architectonische uitwerking meerwaarde voor de directe omgeving van erf en landschap. ▪ heldere bouwvolumes, aansluitend bij ensemble. Tevens zijn de criteria zoals in niveau 2 houtsingelgebied beschreven van toepassing.

BIJLAGE 9 Milieueffectrapportage, inclusief aanvullingen

Plan-MER bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier

projectnr. 179214
Definitief
juli 2008

Opdrachtgever
Gemeente Marum e.a.

datum vrijgave	beschrijving revisie	goedkeuring	vrijgave
juli 2008	Definitief	M.A.Schuit	J. van Belle

Inhoud Blz.

Samenvatting **I**

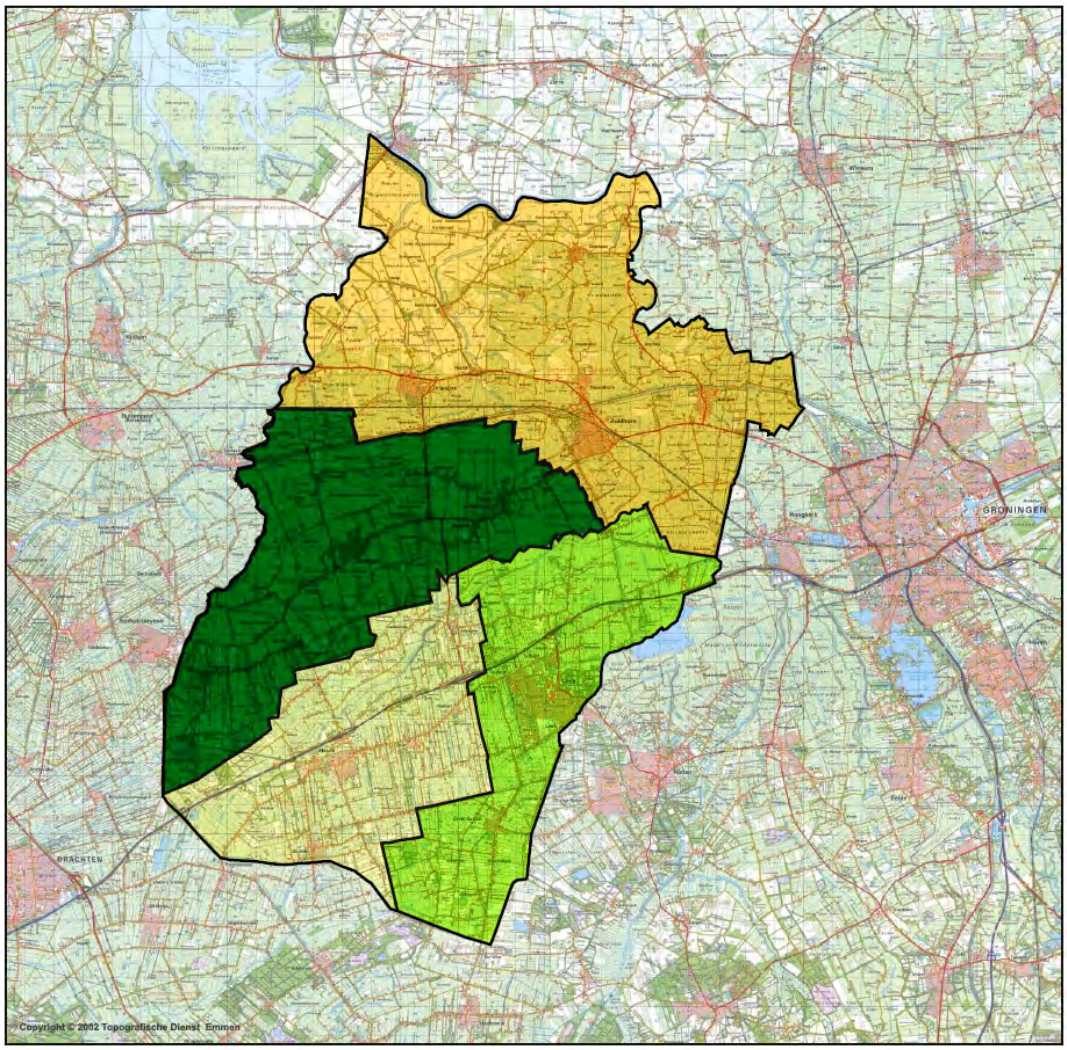
1 Inleiding **1**
1.1 Aanleiding 1
1.2 Plan-m.e.r. procedure 2
1.3 De reikwijdte en het detailniveau 3
1.4 Leeswijzer 4

2 Beleid en wet- en regelgeving **5**
2.1 Nationaal beleid en wet- en regelgeving 5
2.1.1 Nota Ruimte 5
2.1.2 Nota Belvédère, 1999 7
2.1.3 Wet op de archeologische monumentenzorg 8
2.1.4 Wet ammoniak en veehouderij (de Wav) 8
2.1.5 Natuurbeschermingswet 10
2.2 Regionaal beleid 12
2.2.1 Provinciaal omgevingsplan, 2006 12
2.2.2 Gebiedsplan Groningen 20
2.2.3 Beleidsvisie Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier 21
2.2.4 Inrichtingsplan Middag- Humsterland en facetbestemmingsplan 23
2.2.5 Ganzenfourageergebieden 25
2.3 Lokaal beleid 27
2.3.1 Beleidskader recreatie en toerisme Westerkwartier 27
2.3.2 Toekomstvisie Landgoed Nienoord 28
2.3.3 Geurbeleid en Wet geurhinder en veehouderij 31

3 Bestaande situatie van het milieu en autonome ontwikkeling **33**
3.1 Inleiding 33
3.2 Bodem en water 34
3.3 Landschap, archeologie en cultuurhistorie 37
3.3.1 Agrarische landschap 37
3.3.2 Landschap en cultuurhistorie 38
3.3.3 Archeologie 44
3.4 Natuur 47
3.4.1 De Bakkeveense Duinen, Habitatrichtlijngebied 47
3.4.2 Leekstermeer, Vogelrichtlijngebied 50
3.4.3 Lauwersmeer, Vogelrichtlijngebied 53
3.4.4 Ecologische hoofdstructuur, verbindingszones en natuurdoelen 55
3.4.5 Weidevogelgebieden en ganzenfourageergebieden 58
3.5 Luchtkwaliteit 59
3.6 Geluid 60

4 Ontwikkelingen in het voorontwerp bestemmingsplan en afbakening van het plan-MER 61
4.1 Inleiding 61
4.2 Landbouw 62
4.2.1 Ontwikkeling 62
4.2.2 Voorgenomen bestemmingen 64
4.2.3 Onderwerpen voor de effectbepaling, landbouw 69

4.3	Natuurontwikkeling, realisatie van de Ecologische hoofdstructuur	71
4.3.1	*Algemeen*	*71*
4.3.2	*Waterberging*	*72*
4.3.3	*Onderwerpen voor de effectbepaling, natuurontwikkeling*	*72*
4.4	Recreatie	73
4.4.1	*Landgoed Nienoord*	*73*
4.4.2	*Overige recreatieve ontwikkelingen*	*73*
4.4.3	*Onderwerpen voor de effectbepaling, recreatie*	*74*
4.5	Landschap, cultuurhistorie en archeologie	74
4.5.1	*Inleiding*	*74*
4.5.2	*Landschap en cultuurhistorie*	*74*
4.5.3	*Archeologie*	*75*
5	**Effectbeschrijving**	**77**
5.1	Inleiding	77
5.2	Het voorontwerp bestemmingsplan vergeleken met de 'oude' bestemmingsplannen	77
5.3	Effecten van landbouw	79
5.3.1	*Landschap*	*79*
5.3.2	*Archeologie*	*83*
5.3.3	*Effecten op natuurbeschermingsgebieden*	*84*
5.3.4	*Effecten op overige natuurdoelen in het Westerkwartier*	*86*
5.3.5	*Effecten op het woon- en leefmilieu*	*88*
5.4	Natuurontwikkeling, functiewijziging van het landelijke gebied	89
5.4.1	*Verandering van het landschap*	*89*
5.4.2	*Archeologie*	*91*
5.5	Toeristisch-recreatieve ontwikkeling	92
5.5.1	*Landgoed Nienoord*	*92*
5.6	Overzicht effectbeoordeling	94
6	**Aanbevelingen en maatregelen**	**97**
6.1	Inleiding	97
6.2	Aanbevelingen	97
7	**Leemten in kennis en voorstel evaluatieprogramma**	**101**
7.1	Leemten in kennis	101
7.2	Aanzet evaluatieprogramma	102
Literatuur		**104**

Grootegast
Leek
Marum
Zuidhorn

LIGGING EN SAMENSTELLING PLANGEBIED

Samenvatting

1 Inleiding en aanleiding

De gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn (het Groningse Westerkwartier) werken gezamenlijk aan de bestemmingsplannen voor hun buitengebied[1].
Het plangebied omvat vrijwel het volledige buitengebied van de gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn. Het plangebied heeft vooral een agrarisch karakter. In het bestemmingsplan worden verder de mogelijkheden geregeld voor natuurontwikkeling (EHS), de schaalvergroting in de landbouw, recreatieve activiteiten, vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen en uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijven.

De huidige bestemmingsplannen zijn in meer of mindere mate verouderd en niet meer afgestemd op de hierboven genoemde nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast is er nieuw beleid vastgesteld in de vorm van onder andere het nieuwe Provinciaal Omgevingsplan, de Visie Houtsingelhoofdstructuur, Inrichtingsplan Middag-Humsterland en het Waterplan. Ook zal het nieuwe bestemmingsplan enkele bestaande activiteiten planologisch regelen (dit betreft de evenementen op het landgoed Nienoord).

De vastgestelde Kadernota (2006) biedt de uitgangspunten of kaders voor het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied. De in deze nota beschreven kaders zijn enerzijds conserverend om de bestaande waarden te beschermen en ongewenste ontwikkelingen te voorkomen.

Hiernaast beschrijft de Kadernota een aantal ontwikkelingen. Er wordt rekening gehouden met grotere agrarische bouwpercelen dan de gebruikelijke hectare, worden kaders geboden voor kleinschalige recreatieve ontwikkelingen en is het mogelijk om toekomstige natuurgebieden als zodanig te bestemmen.

Via wijzigingsregelingen en vrijstellingsregelingen wordt flexibiliteit in de planopzet ingebouwd. Zo kunnen bijvoorbeeld vergrotingen van agrarische bouwmogelijkheden, natuurontwikkelingsprojecten, waterbergingsprojecten of vervangende functies voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen worden geregeld.
Op grond van de ontwikkelingsruimte voor een aantal functies is een plan-MER nodig. Het voorliggende plan-MER geeft de milieu-informatie die nodig is voor de besluitvorming over deze onderwerpen. Vanwege de onderlinge samenhang van de ontwikkelingsmogelijkheden en/of de mogelijke effecten daarvan, is in dit plan-MER echter voor een ruimere benadering gekozen, waarin, zover van belang voor de besluitvorming, ook andere ontwikkelingsmogelijkheden worden meegenomen.

Het plan-MER is het milieudocument bij het voorontwerp bestemmingsplan. Voor gedetailleerd kaartmateriaal wordt verwezen naar de plankaarten bij het voorontwerp. Het kaartmateriaal dat in dit plan-MER is opgenomen betreft informatie op gebiedsniveau (het Westerkwartier in zijn geheel).

[1] De nieuwe bestemmingsplannen worden in dit plan-MER als één integraal plan beschouwd. Het nieuwe plan wordt aangeduid als voorontwerp bestemmingsplan.

Plan-m.e.r. procedure
De plan-m.e.r. procedure is bedoeld om bij de voorbereiding van het bestemmingsplan de verwachte milieueffecten die van belang zijn voor de besluitvorming, in beeld te brengen. De procedure draagt eraan bij dat de mogelijke milieugevolgen een duidelijk plaats krijgen in de besluitvorming.

De eerste stap in de plan-MER procedure heeft bestaan uit de raadpleging: het bevoegd gezag (de gemeentes Marum, Leek, Grootegast en Zuidhorn) heeft diverse instanties geraadpleegd over de vraag wat in het milieueffectrapport moet worden opgenomen. ook de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage is om advies gevraagd. Het plan-MER wordt tegelijk met het voorontwerp bestemmingsplan in procedure gebracht. Hierdoor wordt een ieder in staat gesteld om zienswijzen op het plan-MER in te dienen. De gemeente zal bij de vervolgstappen in de bestemmingsplanprocedure onder meer aangeven op welke wijze de ingebrachte zienswijzen in acht zijn genomen.

Reikwijdte en detailniveau
Verderop in deze samenvatting (onder 4) wordt besproken wat in het MER aan de orde moet komen en wordt nauwkeurig de reikwijdte en het detailniveau beschreven. Er wordt ingegaan op het voorontwerp bestemmingsplan en de ontwikkelingsmogelijkheden hierin. Ook wordt stil gestaan bij de wijze waarop het bestemmingsplan verschillende functies ruimtelijk regelt. Deze ontwikkelingsruimte en het ruimtelijk regelen van functies bepalen de focus in dit plan-MER.

2 Beleid, wet- en regelgeving

Hieronder worden kort relevante wet- en regelgeving en relevant beleid aangegeven. Voor een uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar hoofdstuk 2 van het hoofdrapport.

Nationaal

Nota Ruimte
Nationale landschappen zijn in dit kader relevant. Middag-Humsterland heeft de status van nationaal landschap. Dit gebied is voor een deel gelegen in het Westerkwartier (gemeente Zuidhorn). Hiernaast is het afwegingskader EHS (ecologische hoofdstructuur) van belang. Het ruimtelijke beleid voor EHS-gebieden is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De bescherming van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader, het zogenoemde 'nee, tenzij'-regime.

Nota Belvedère
De centrale doelstelling van het beleid in de Nota Belvedère is, de cultuurhistorische identiteit sterker richtinggevend te laten zijn voor de inrichting van de ruimte. Het Gronings wierdengebied (inclusief Middag-Humsterland) en Noordelijke Wouden en Westerkwartier zijn Belvedèregebieden.

Wet op de archeologische monumentenzorg
Uitgangspunt van de wet is archeologische waarden waar nodig beschermen. Hiertoe moeten een groot aantal bodemingrepen getoetst worden aan het gemeentelijke bestemmingsplan.

Wet ammoniak en veehouderij
De wet is op 8 mei 2002 in werking getreden en heeft tot doel om de natuur extra te beschermen tegen de nadelige gevolgen van ammoniakuitstoot van veehouderijen in of nabij kwetsbare gebieden. Deze wet heeft betrekking op de uitstoot van ammoniak uit dierenverblijven. Op grond van deze wet mogen in de kwetsbare gebieden en in een zone van 250 meter rondom deze gebieden geen nieuwe veehouderijen opgericht worden en hebben bestaande veehouderijen slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden.

Natuurbeschermingswet
In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 moet bij ruimtelijke ontwikkelingen in of nabij een Natura 2000-gebied rekening gehouden worden met de effecten hiervan op de waarden die speciaal moeten worden beschermd, de zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen.

Geurbeleid en Wet geurhinder en veehouderij
De gemeenten Marum, Leek, Grootegast en Zuidhorn beschikken niet over een lokaal geurbeleid. Het nationale geurbeleid is daardoor leidend via de Wet geurhinder en veehouderij. Het nieuwe bestemmingsplan buitengebied zal aan deze wet- en regelgeving moeten voldoen.

Regionaal
Provinciaal omgevingsplan
De provincie Groningen geeft aan dat in gebieden met hoge natuur- en landschapswaarden mogelijkheden liggen voor de landbouw om in te zetten op een productiewijze met aanvullende inkomsten uit nevenactiviteiten. Voor de ruimtelijke inpassing van agrarische bebouwing geeft de provincie aan dat gemeenten onder bepaalde voorwaarden agrarische bouwontwikkelingen kunnen laten plaatsvinden.
Het beleid van de provincie Groningen is gericht op realisatie van de EHS. De provincie heeft financiële middelen gebundeld om de grondaankoop te versnellen en de inrichting van natuurgebieden te verbeteren. Er wordt gezocht naar combinaties met andere functies als recreatie, landbouw, waterberging en drinkwaterwinning.
De provincie heeft gebieden aangewezen waarbinnen, vanwege het gebruik of de aanwezige waarden, bijzondere bescherming moet worden geboden aan het milieu of waar een bijzondere milieukwaliteit moet worden nagestreefd. Die bijzondere kwaliteit kan bestaan uit strengere kwaliteitsnormen of uit het versneld bereiken van de basiskwaliteit en/of de streefwaarden.

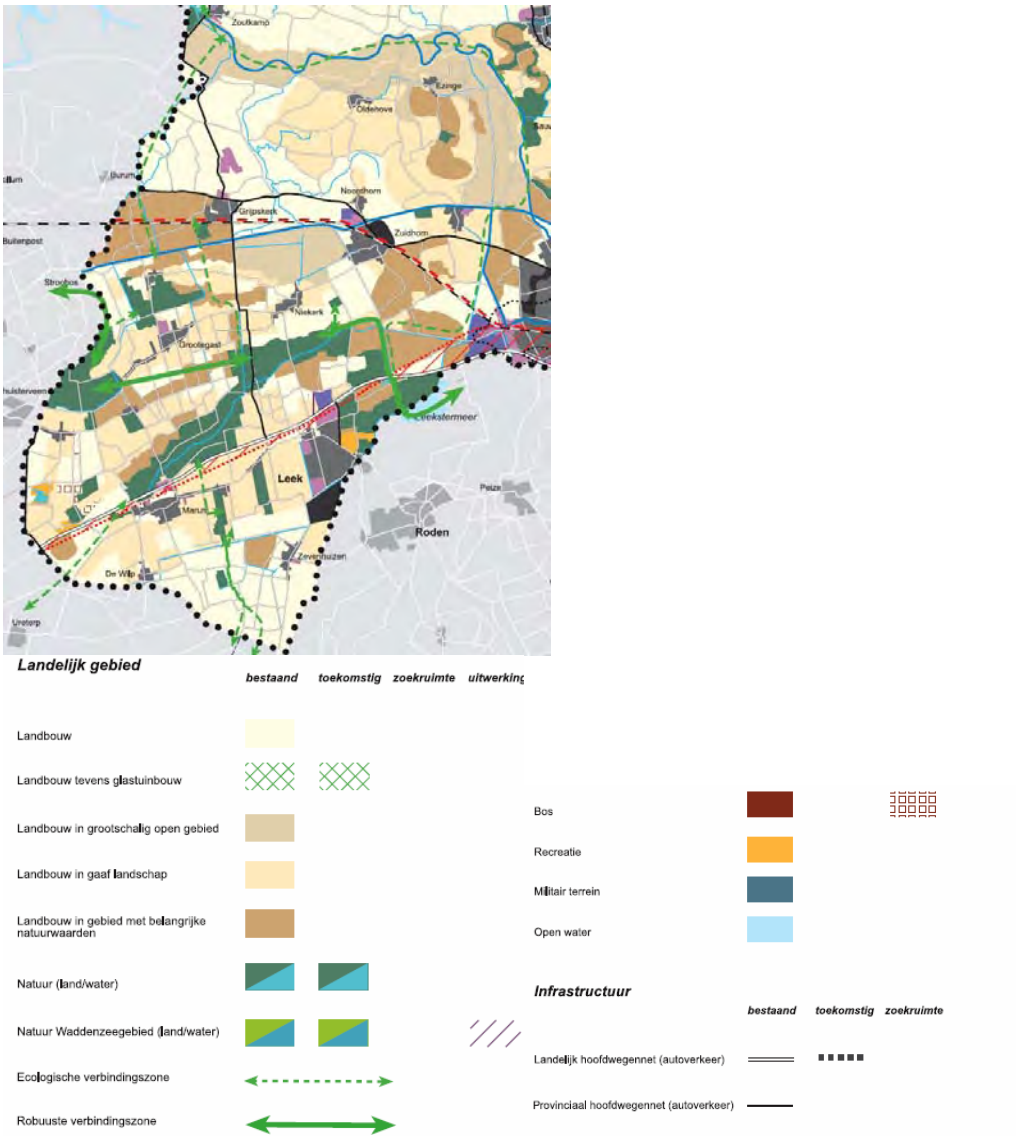
Gebiedsplan Groningen
Op basis van de subsidieregelingen zijn in dit plan de gebieden begrenst waar de subsidiëring van beheer en ontwikkeling van nieuwe natuur, agrarisch natuurbeheer en landschapsonderhoud kan plaatsvinden. Er wordt aangegeven welke natuur- en landschapsdoelstellingen worden nagestreefd.

Beleidsvisie Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier
In deze visie wordt gestreefd naar een optimalisatie van de houtsingelstructuur zodat de kwaliteiten en identiteiten binnen het singellandschap worden veiliggesteld. Hiernaast heeft de huidige landbouw behoefte aan aanpassing van de houtsingelstructuur. Dit onder invloed van de schaalvergrotingen van landbouwbedrijven en de behoefte aan grotere agrarische bouwpercelen (Stuurgroep West-Groningen, 2005). De visie formuleert een aantal opgaven en spelregels.

Inrichtingsplan Middag- Humsterland
Het inrichtingsplan is er op gericht het cultuurlandschap voor de toekomst te behouden. Doelstelling van het plan is het behoud en versterking van landschapselementen en structuren, waaronder het netwerk van natuurlijke en cultuurhistorisch karakteristieke waterlopen en het reliëf van natuurlijke hoogten en laagten, wierden en dijken, naast ontwikkeling van de landbouw en verbetering van de landbouwstructuur (Provincie Groningen, 2003).

Ganzenfourageergebieden
De aanduiding als ganzenfoerageergebied is formeel nodig om de mogelijkheid te openen om binnen deze gebieden beheersovereenkomsten voor ganzenopvang af te sluiten. De ganzenfourageergebieden bij het Leekstermeer zijn binnen het kader van dit plan-MER van belang.

Lokaal beleid
Beleidskader recreatie en toerisme Westerkwartier
Het recreatiebeleid van de gemeenten Leek, Zuidhorn, Marum en Grootegast is neergelegd in het beleidskader 'Recreatie en Toerisme, Westerkwartier'. Deze nota is heden nog niet formeel vastgesteld door de gemeenteraden. Het beleidskader dient als toetsingskader voor planologische ontwikkelingen in het Westerkwartier.

Figuur S.1: Functiekaart provincie Groningen (gedeelte). Bron: Provincie Groningen, 2006

3 Beschrijving van de huidige situatie en autonome ontwikkeling

De autonome ontwikkeling

Het voorontwerp bestemmingsplan volgt in hoge mate uit het bestaande beleid - bijvoorbeeld op het gebied van natuur en landschap - en bestaande trends. De ontwikkelingen die volgen uit het bestaande beleid en de bestaande afspraken zijn in hoofdlijnen als een gegeven beschouwd als onderdelen van de situatie bij "autonome ontwikkeling". De ontwikkelingsmogelijkheden die het voorontwerp bestemmingsplan biedt, zijn tegen deze "autonome ontwikkeling" afgezet. Op deze wijze wordt eenvoudig duidelijk of het bestemmingsplan in overeenstemming is met dit beleid, het beleid versterkt of er mee conflicteert. Vergeleken met de geldende bestemmingsplannen zal het voorontwerp duidelijk positieve effecten hebben. Hier wordt in hoofdstuk 5 van deze samenvatting nader op ingegaan.

Bodem en water
De bodem is van belang omdat het één van de "onderliggers" is van het landschap dat zich hierop in de loop van de historie heeft ontwikkeld. In het Westerkwartier worden onderscheiden. Het Zuidelijk Westerkwartier met de dekzandruggen (ook wel gasten genoemd) met daartussen de veenlaagten, het kleigebied van het Noordelijk Westerkwartier, de zandgronden in het meest zuidelijke deel.

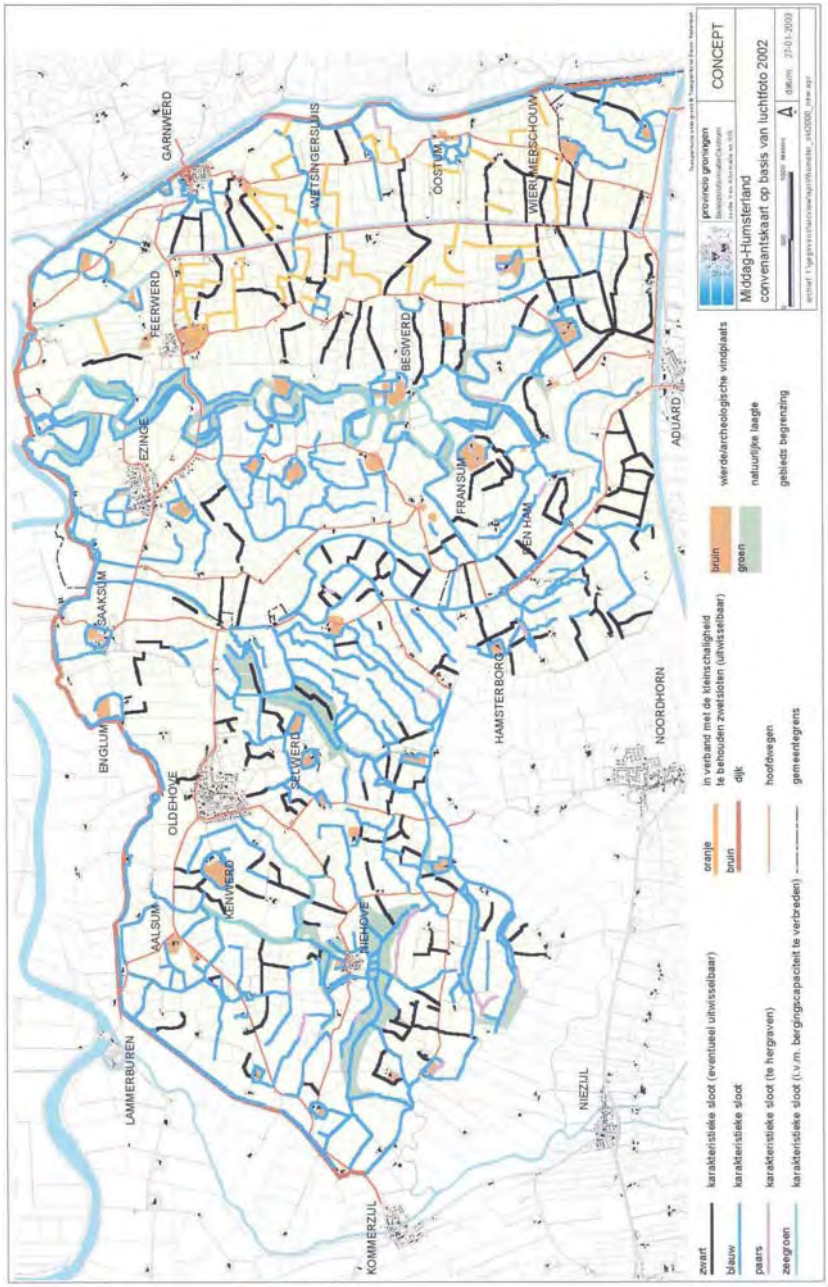
De provincie Groningen zet in op een natuurlijkere inrichting van de waterhuishouding in de provincie. er wordt aangesloten op de landschappelijke hoofdstructuur. In het Westerkwartier wordt het Dwarsdiep/Matslootgebied hersteld. Dit kan beschouwd worden als een autonome ontwikkeling, maar deze past niet in het huidige bestemmingsplan. De ontwikkelingsmogelijkheid zal planologisch worden verankerd in het nieuwe bestemmingsplan. Dit geldt ook voor een kleinschalige waterberging in het Leekstermeergebied, waartoe al is besloten.

Agrarisch landschap
Het Westerkwartier wordt gekenmerkt door een agrarisch landschap. In het zuidelijke deel is met name sprake van rundveehouderij en daarnaast ook van intensieve veehouderij. De landbouw is hier relatief kleinschalig, al zijn er tendensen naar schaalvergroting zichtbaar. In het noorden, de gemeente Zuidhorn, worden de gronden naast veeteelt gebruikt voor akkerbouw. In Zuidhorn komen over het algemeen grootschalige bedrijven voor. In het Westerkwartier zal het aantal agrarische bedrijven in de toekomst kleiner worden. Overgebleven bedrijven zullen in omvang gaan groeien.

Cultuurhistorie en landschap

Middag-Humsterland

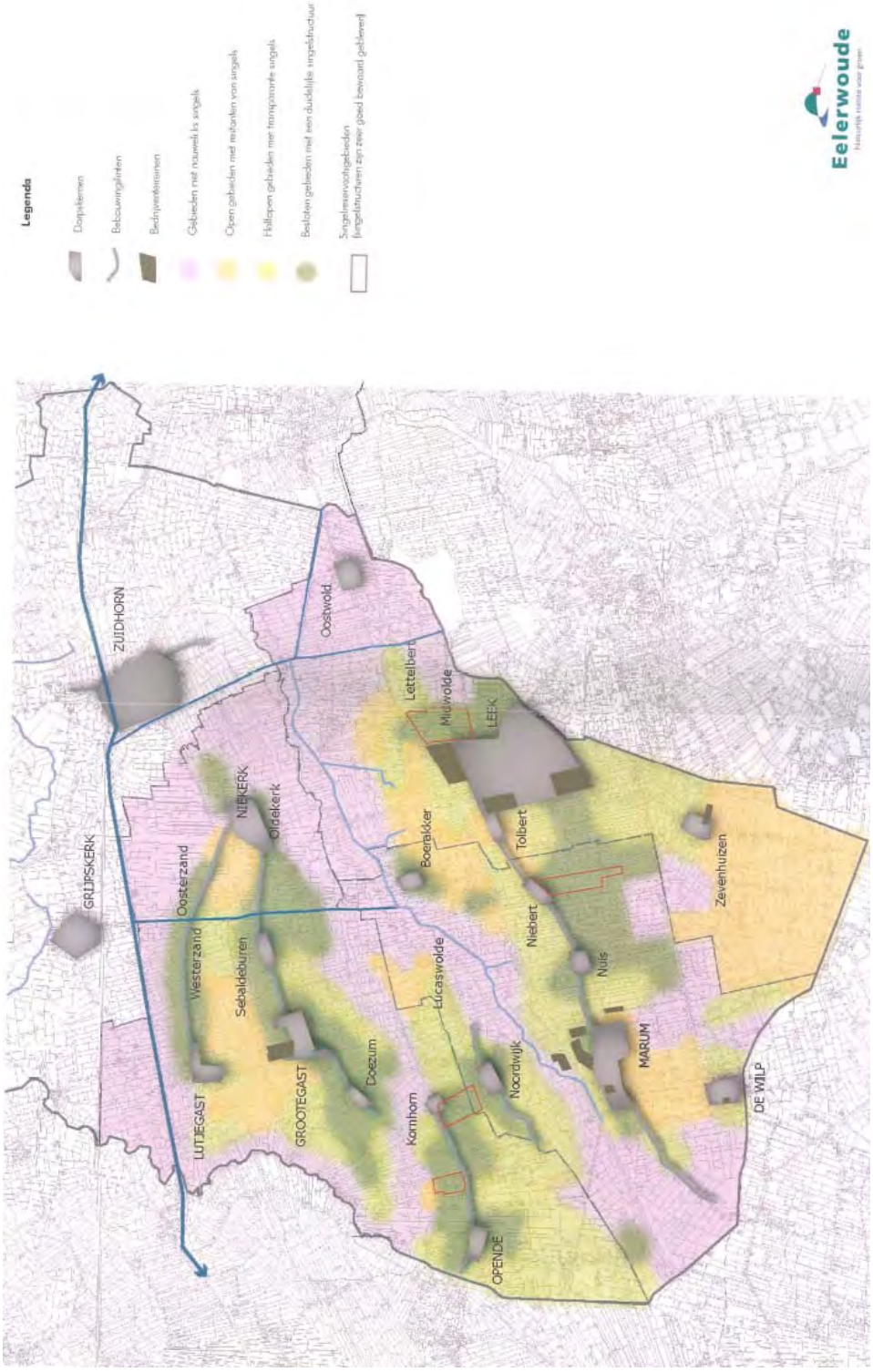
Middag-Humsterland maakt deel uit van het Groningse wierdengebied. Middag-Humsterland is vanwege zijn grote gaafheid door Nederland op de voorlopige lijst van Werelderfgoed is geplaatst. Het gebied bevat een schat aan (pré)historische informatie en behoort tot de oudste continu bewoonde cultuurlandschappen van Europa.

Figuur S.2: Middag-Humsterland

Houtsingelhoofdstructuur
De singels zijn lijnvormige beplantingselementen die zich vooral bevinden op kavelgrenzen en langs sloten op de hogere gelegen zandruggen. Tussen de zandruggen met de singels liggen lager gelegen, open gebieden. Hoge dichtheden aan singels komen voor in de gebieden Grootegast-Lutjegast en Opende-Kornhorn (Stuurgroep West-Groningen, 2005).

Verwachte ontwikkeling
Het (provinciale en lokale) beleid binnen Middag-Humsterland en de Houtsingelgebieden is gericht op behoud en herstel van de kenmerkende waarden van deze gebieden. Dit kan leiden tot een versterking van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden in deze gebieden.

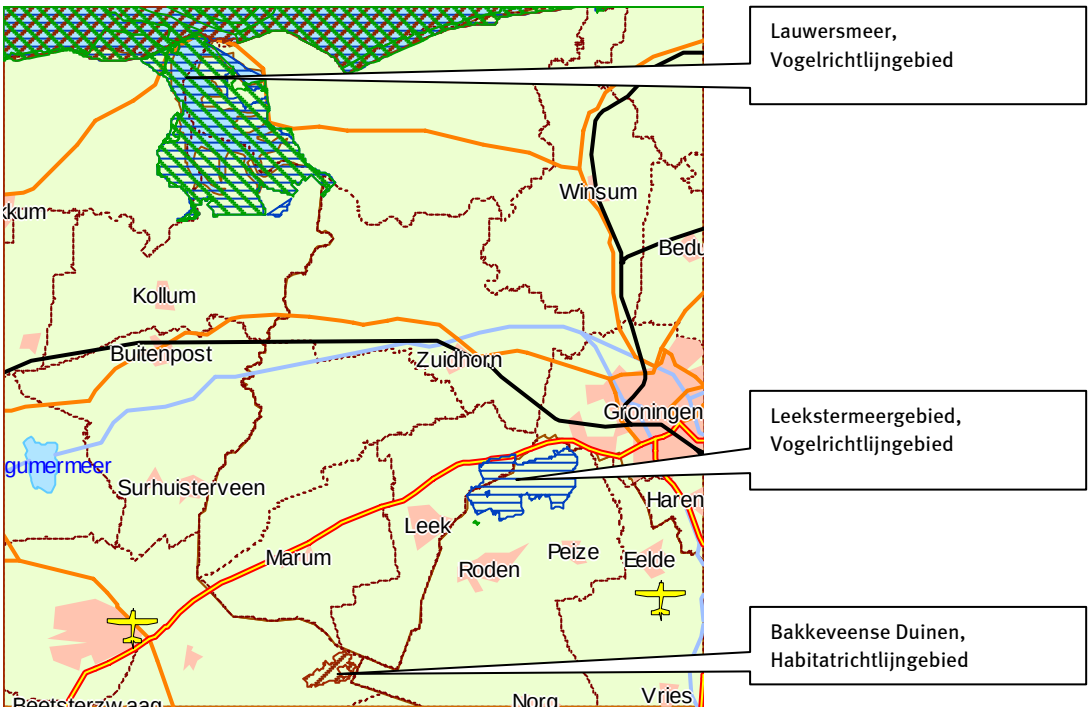
Figuur S.3: Houtsingelgebied zuidelijk Westerkwartier

Natuur

Natura 2000 gebieden

In de directe omgeving van het plangebied liggen een aantal Natura 2000 gebieden; Het Leekstermeer, het Lauwersmeer en de Bakkeveense Duinen. Voor deze Natura 2000 gebieden zijn instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitattype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

De Bakkeveense duinen zijn in het kader van het voorliggende plan-MER met name van belang. Het habitatgebied is gevoelig voor atmosferische depositie van ammoniak. De ammoniakdepositie op de Bakkeveense Duinen zal in de toekomst verder dalen (landelijke trend). De depositie blijft echter naar verwachting boven de kritische waarde zoals deze voor dit gebied is vastgesteld. Het Leekstermeer en het Lauwersmeer zijn vogelrichtlijngebieden. Verstorende activiteiten kunnen een mogelijk effect hebben op doelsoorten van deze gebieden.

Figuur S.4: Natura 2000 gebieden [Bron: Het Natuurloket]

De ecologische hoofdstructuur (EHS)

Het ruimtelijke beleid voor EHS-gebieden is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. Op de functiekaart uit het Provinciaal omgevingsplan zijn reeds de ecologische verbindingszones aangegeven. Hieronder vallen ook de robuuste verbindingen. Voor de EHS heeft de provincie natuurdoelen geformuleerd. In het tekstkader op de volgende bladzijde zijn de natuurdoelen voor verschillende gebieden in het Westerkwartier weergegeven.

- Langs het Dwarsdiep en de Matsloot wordt op plaatsen waar kwelwater in het maaiveld komt de ontwikkeling van natte schraallanden (Dotterbloemhooilanden en kleine-zeggenvegetaties) nagestreefd. Deze graslanden zijn ook van betekenis voor kritische weidevogels.
- Het beheer is vooral gericht op ontwikkeling van weidevogelpopulaties en bloemrijke graslanden.
- De bestaande moerasgebieden worden versterkt en uitgebreid, waardoor extra mogelijkheden ontstaan voor ontwikkeling van rietland en ruigte, nat schraalland, moerasbos en zoetwatergemeenschappen.
- In de Doezumermieden is het beheer primair gericht op het handhaven en versterken van verschillende verlandingsstadia in de petgaten. Door periodiek nieuwe petgaten te graven zullen de diverse verlandingsstadia (open water, moeras, moerasbos) aanwezig blijven.
- In Polder de Kaleweg worden mogelijkheden benut voor ontwikkeling van kwelafhankelijke natte schraallandvegetaties en voor versterking van weidevogelpopulaties.
- In de Grootegastermolenpolder/Bombay ligt de nadruk van het beheer en de inrichting op ontwikkeling van weidevogelpopulaties. In de laagste delen van deze polders worden plaatselijk ook de mogelijkheden benut voor ontwikkeling van vegetatiekundige waarden (nat schraalland, bloemrijk grasland). De bestaande petgatencomplexen worden versterkt, waardoor de oppervlakte rietland en ruigte, nat schraalland, moerasbos en zoet-watergemeenschappen toeneemt.
- In het Leekstermeergebied wordt het beheer gericht op zowel vergroting van de betekenis voor weidevogels, water- en moerasvogels, als op versterking van de vegetatiekundige betekenis. Aansluitend op het meer wordt uitgegaan van een natuurlijker peilbeheer, waarbij in de oeverlanden overstromingssituaties kunnen ontstaan.
- Op de hogere zandgronden wordt in de begrensde gebieden (Hoflaan, Kornhorn, Midwolde, het Steenhuis en delen van de Grootegastermolenpolder/Bombay) en in natuurgebieden door middel van een gericht beheer en onderhoud gestreefd naar versterking van natuur- en landschapswaarden die kenmerkend zijn voor kleinschalige gebieden, zoals bosjes, poelen, houtsingels en bloemrijke graslanden.

Figuur 2.5: Ecologische hoofdstructuur in het Westerkwartier inclusief robuuste verbindingszone. Bron: Bijlage bij Programma Landelijk Gebied 2007-2013, Provincie Groningen

Het rijks- en provinciale beleid is gericht op realisatie van de EHS. Daarom kan er worden verondersteld dat natuurontwikkeling in de nabije toekomst tot meer natuur zal leiden (realisatie van natuurdoelen). Dit beleid is al enige tijd van kracht. Het nieuwe bestemmingsplan zal deze ontwikkeling ook planologisch mogelijk maken.

Weidevogelgebieden
Weidevogelgebieden worden gekenmerkt door een aantal specifieke landschappelijke en natuurlijke kenmerken: een hoge grondwaterstand en weilanden met veel sloten en openheid, die het gebied aantrekkelijk maken voor weidevogels. De kenmerkende weidevogels zijn verder in aantal afgenomen. Soorten van natte elementen en graseters als zwanen en ganzen zijn toegenomen. Reservaten en beheergebieden op klei doen het relatief beter dan die op veengronden. Het weidevogelareaal krimpt verder in en lijkt zich te beperken tot de kleigronden (Provincie Groningen, 2007).

Ganzenfoerageergebieden
Het betreft gebieden voor de Kol- en Grauwe ganzen. Binnen de ganzenfoerageergebieden is het verboden om ganzen opzettelijk te verontrusten. Voor dit plan-MER zijn de gebieden ten noorden van het Leekstermeer (onder andere De Drie Polders, Polder de Lagemeeden, Polder de Kriegsman en Polder Vredeweld) van belang.

Luchtkwaliteit
In het plangebied doen zich geen knelpunten voor ten gevolge van de emissie van stoffen door het wegverkeer (fijn stof, stikstofdioxiden en andere luchtverontreinigende stoffen). Ook zijn er geen aandachtspunten bekend in verband met de emissie van stoffen door bedrijven in het plangebied of de omgeving. De kans op geurhinder van agrarische bedrijven in het plangebied is een punt van aandacht. Hiervoor wordt het wettelijk kader gevormd door de Wet veehouderij en geurhinder.

Geluid
Bestaande geluidszoneringen zijn in het voorontwerp bestemmingsplan overgenomen. Ook geluidszoneringen buiten het plangebied zijn hierin meegenomen. Van belang zijn de partiele bestemmingsplan herzieningen 'industrielawaai Westpoort' en 'geluidszone lawaaisport Steenbergerveld'. Deze twee partiële herzieningen zijn in 2007 vastgesteld. Voor het nieuwe bestemmingsplan zijn dit gegevenheden, die deel uitmaken van de bestaande situatie.

4 Ontwikkelingen in het voorontwerp bestemmingsplan en afbakening van het plan-MER

De volgende alinea's geven per functie een beschrijving van de wijze waarop deze wordt geregeld in het voorgenomen bestemmingsplan . Op grond daarvan wordt per functie ingegaan op de vraag, welke onderwerpen aandacht verdienen in de effectbeschrijving in dit plan-MER.

Landbouw
De agrarische bedrijvigheid is een van de belangrijkste pijlers voor de gebiedskwaliteit van het Westerkwartier. Het is derhalve zaak dat aan perspectiefvolle en toekomstgerichte agrarische bedrijven voldoende ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden. Om inzicht te krijgen in de huidige bedrijfsomvang en de toekomstige uitbreidingswensen van de ondernemers is in het Westerkwartier een enquête afgenomen

onder de agrarisch ondernemers. De meeste bedrijven geven aan dat ze ruimte voor uitbreiding willen houden.

Aanlegvergunningenstelsel
De bescherming van landschappelijke en natuurlijke waarden is geregeld door het opnemen van een aanlegvergunningenstelsel en door bepaalde maatregelen te verbieden. Dit laatste is vooral het geval voor natuurgebieden en gebieden die in de toekomst natuur kunnen worden en voor houtsingels (en reservaten) en open (weidevogel) gebieden. In het voorontwerp bestemmingsplan is een tabel opgenomen waarin per activiteit aangegeven wordt waar deze activiteit strijdig is, mogelijk is of waar een vergunning voor moet worden aangevraagd.

Het stelsel biedt de mogelijkheid om per geval op basis van een belangenafweging te besluiten of een activiteit wel of niet vergund kan worden en of daarvoor bepaalde voorwaarden moeten gelden. Dit besluit is aan de colleges van Burgemeester & Wethouders.

Agrarische bouwbestemmingen
De grootte van de bestemming 'Agrarisch-Bouwblok' is toegekend op basis van de huidige bedrijfsomvang, veelal met een beperkte ontwikkelingsruimte. Bij het bepalen van de bouwblokken zijn cultuurhistorie, landschap en (de ontwikkeling van) natuur belangrijke elementen geweest. In gebieden met een hoge landschappelijke en natuurlijke waarde (o.a. toekomstige EHS) zijn de ontwikkelingsmogelijkheden van de bouwblokken zeer beperkt gehouden (zie tabel hieronder).

Tabel S.1: Omvang agrarisch bouwblok

Gebied/type bedrijf	**Bestemming agrarische bebouwing omvang, maximaal (bouwmogelijkheden bij recht)**
Gebiedsbestemming "Natuur-agrarisch" en "Agrarisch-landschapelijke en natuurlijke waarden"	Maximaal 0,5 of 1 hectare
Gebiedsbestemming "Agrarisch" en "Agrarisch-landschappelijke waarde"	Maximaal 1,5 of 2 hectare
Akkerbouwbedrijven	Maximaal 1 hectare (uitzonderingen mogelijk)
Systematiek	
Gemeentes Grootegast, Leek en Marum	Concentratiebeginsel voor bouwperceel van 0,5 / 1 / 1,5 ha. of volledig bestemmingsvlak binnen ingetekend bestemmingsvlak van max. 2 ha.
Gemeente Zuidhorn	Concreet bouwblok van circa 0,5 / 1 / 1,5 of 2 ha. ingetekend op de bestemmingsplankaart

Hiernaast zit er zit in de systematiek van alle gemeentes een wijzigingsbevoegdheid om de bouwmogelijkheden verder te verruimen binnen de toegekende bestemmingsvlakken. Volgens de beschreven wijzigingsbevoegdheid in de voorschriften van het voorontwerp bestemmingsplan kunnen Burgemeester & Wethouders van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn het bouwperceel vergroten mits aannemelijk is gemaakt dat de wijziging uit bedrijfseconomisch oogpunt gewenst is en met dien verstande dat wijziging naar 1,5 of twee hectare uitsluitend is toegestaan indien het bestemmingsvlak (agrarisch bouwblok) niet grenst aan natuurgebieden of gebieden die in de toekomst natuur kunnen worden. De wijzigingsbevoegdheid is gekoppeld aan een afwegingskader dat gericht is op een evenredige belangenafweging.

Intensieve veehouderij
De ontwikkelingsruimte binnen de bouwblokken, in combinatie met de mogelijkheid van omvorming van een grondgebonden agrarisch bedrijf naar niet-grondgebonden

agrarische activiteiten (intensieve veehouderij) bepaalt de mogelijke omvang van bedrijven (waaronder intensieve veehouderij) in de toekomst. Omvorming naar intensieve veehouderij is op alle bouwblokken mogelijk, binnen de ruimte die het bestemmingsplan biedt.

Onderwerpen voor de effectbepaling, landbouw
Hieronder is puntsgewijs aangegeven welke thema's dat zijn en op welke wijze ze aandacht zullen krijgen in dit plan-MER. Dit resulteert per thema in een afbakening ("reikwijdte en detailniveau") van het plan-MER.

- **Landschap en cultuurhistorie en archeologie**

Voor het agrarisch gebied buiten de bouwkavels is een evaluatie van het aanlegvergunningenstelsel in het voorontwerp bestemmingsplan een punt van aandacht. De ontwikkelingsruimte binnen de agrarische bouwpercelen en de mogelijkheid om deze via een wijzigingsbevoegdheid (van B&W) te verruimen, kunnen effect hebben op landschappelijke waarden. Hiernaast kan de omvorming van landbouwpercelen ten behoeve van fruit- en sierteelt potentieel een effect hebben op landschap.

- **Natura 2000 gebieden**

Nagegaan is, of de ontwikkelingsruimte van bedrijven een negatief effect kan hebben op Natura 2000 gebieden in de omgeving van het Westerkwartier. Het gaat hierbij met name om de depositie van ammoniak vanuit de stallen en bijbehorende gebouwen (bijvoorbeeld mestopslag).

- **Overige natuur**

Voor het agrarisch gebied buiten de bouwkavels is een evaluatie van het aanlegvergunningenstelsel en de lijst van verboden ingrepen een punt van aandacht. Bedrijven op de bouwkavels zouden een effect kunnen hebben op gevoelige gebieden. Dit zijn met name gebieden in het kader van Wet Ammoniak en Veehouderij. In het voorontwerp bestemmingsplan hebben deze bedrijven echter geen ontwikkelingsruimte gekregen. Hierdoor zijn nieuwe effecten op gevoelige gebieden niet te verwachten.

- **Archeologie**

In het kader van dit plan-MER is de vraag aan de orde, in welke mate het voorontwerp bestemmingsplan hiervoor bescherming biedt.

- **Bodem en water**

In het kader van dit plan-MER gaat het om de vraag of de voorgenomen ontwikkelingen gevolgen kunnen hebben om de betekenis van bodem en water, voorzover gerelateerd aan de landschaps- en natuurwaarden en de ontwikkelingsmogelijkheden daarvan. Dit komt bij die thema's aan de orde.

- **Woon- en leefmilieu (luchtkwaliteit, geur)**

Dit betreft met name de kans op hinder bij gevoelige objecten, in dit geval woningen.

Natuurontwikkeling, realisatie van de Ecologische hoofdstructuur
Om de aanleg van de Ecologische hoofdstructuur en/of de verbindingszones in planologische zin mogelijk te maken is in het bestemmingsplan een wijzigingsmogelijkheid opgenomen. Hiermee kan de agrarische bestemming worden gewijzigd in natuur (het betreft de bestemmingen Natuur, Natuur-agrarisch gebruik, Agrarisch-Landschappelijke en Natuurlijke waarden, Bos, Water of Water met Landschappelijke en Natuurlijke waarden).

Waterberging
De wijziging van gebieden in een waterbergingsfunctie is gekoppeld aan de functieverandering van het landelijk gebied ten behoeve van natuur.
Nabij het Leekstermeer i al een plan gemaakt voor de realisatie van kleinschalige waterberging. Naast deze functieverandering nabij het Leekstermeer wordt er ook gewerkt aan de realisatie van kleinschalige waterberging nabij de Matsloot en het Oude Diepje, Dwarsdiep. De mogelijkheid voor waterberging is hier in het bestemmingsplan gekoppeld aan de bestemmingen 'Water', 'Water met Landschappelijke en Natuurlijke Waarden' en aan de realisatie van natuur. Waterberging is alleen mogelijk als het niet conflicteert met de doeleinden op natuurgebied. De waterberging mag geen negatieve gevolgen hebben voor agrarische gebieden in de omgeving.

Onderwerpen voor de effectbepaling, natuurontwikkeling
Hieronder is puntsgewijs aangegeven welke thema's dat zijn en op welke wijze ze aandacht zullen krijgen in dit plan-MER. Dit resulteert per thema in een afbakening ("reikwijdte en detailniveau") van het plan-MER.

- **Waterhuishouding**

Kleinschalige waterberging is alleen mogelijk als het niet conflicteert met de natuurdoelen. Hiervoor worden dus geen negatieve effecten verwacht. Daarom wordt er in de effectbeschrijving en beoordeling verder niet op ingegaan.

- **Landschap**

Het omvormen van landschap ten behoeve van natuurontwikkeling kan een effect hebben op het kenmerkende (agrarische) cultuur landschap.

- **Cultuurhistorie en archeologie**

Werkzaamheden ter bevordering van de ontwikkelingen van natuur kunnen een bodemverstorende werking hebben. Beoordeeld wordt in welke mate het stelsel van aanlegvergunningen en verboden de cultuurhistorische en archeologische waarden beschermd.

Recreatie
Landgoed Nienoord
De toekomstvisie is gericht op het verbeteren en instandhouden van de toeristisch-recreatieve functie, maar niet zozeer op vergroting van het aantal bezoekers. Dit komt bijvoorbeeld naar voren in het gegeven dat geen uitbreiding van de parkeervoorzieningen wordt nagestreefd. In het kader van het nieuwe bestemmingsplan wordt voor één aspect een duidelijke wijziging van de voorschriften voorzien. Dit betreft het formaliseren van het bestaande gebruik van het evenemententerrein nabij de Tolberterstraat, het nabij gelegen weiland en het openluchttheater het Podium. Op dit terrein vindt één relatief grote evenement plaats. De Pinksterfeesten (tussen de 2.000 en 3.000 bezoekers).

Overige recreatieve ontwikkelingen
Er wordt enkel een kleine ontwikkelingsmogelijkheid toegestaan. Op het bestemmingsplanniveau worden er geen aanmerkelijke effecten verwacht. In de effectbeschrijving is niet ingegaan op deze beperkte ontwikkelingsmogelijkheid.

Onderwerpen voor de effectbepaling, recreatie

Ten aanzien van de functie recreatie zijn voor dit plan-MER alleen de ontwikkelingsmogelijkheden van het landgoed Nienoord relevant.

- In het voorliggende plan- MER is nagaan of de grotere evenementen op het landgoed Nienoord effecten hebben op het Vogelrichtlijngebied Leekstermeer. Met name verstoring door geluid is een belangrijk aandachtspunt. De mogelijkheden van verstoring door de aanwezigheid van mensen is beperkt. Het Vogelrichtlijngebied is vanaf het landgoed niet direct toegankelijk. Hiernaast wordt er in het bestemmingsplan niet voorzien in een toename van het aantal bezoekers. Dit betekent ook geen toename van het verstorende effect door de aanwezigheid van mensen.
- In het voorliggende plan-MER is nagaan of de genoemde activiteiten invloed kunnen hebben op de waarden van de bosgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur. Deze elementen van de EHS op het landgoed zijn nog geen vaststaand beleid. De gemeente Leek is nog in discussie met de provincie Groningen over de aangewezen elementen. Vooralsnog is dit wel meegenomen in de effectbeschrijving.

Landschap, cultuurhistorie en archeologie
In deze alinea staan geen functies centraal maar een drietal thema's.
Het bestemmingsplan biedt het kader waarbinnen landschap, cultuurhistorie en archeologie beschermd worden. De thema's komen bij de effectbeschrijving van de verschillende functies regelmatig terug en zijn daardoor van belang voor dit plan-MER.

Het Houtsingelgebied
In de gemeentes Grootegast, Leek en Marum is het oorspronkelijke houtsingellandschap nog redelijk intact gebleven en is in sommige deelgebieden zelfs nog van een hoge kwaliteit. Voor het kappen van een singel of een deel van een singel is altijd een kapvergunning vereist. In de visie Houtsingelhoofdstructuur is het houtsingelgebied opgedeeld in deelgebieden met verschillende streefbeelden en bijbehorende spelregels. In een aantal gebieden is ruimte gelaten voor schaalvergroting in de landbouw, en in andere gebieden wordt weer ingezet op ontwikkeling van de houtsingels. Daarnaast zijn gebieden met bijzonder waardevolle en intacte houtsingels (de houtsingelreservaten) en afzonderlijk te behouden houtsingels aangewezen. Deze laatste twee, de reservaten en de te behouden singels, zijn op de plankaart aangeduid. Bescherming wordt geboden via het aanlegvergunningstelsel. De overige regels omtrent de houtsingels worden in de APV/kapvergunning opgenomen. In deze kapvergunning zit een compensatieregeling, conform de spelregels van de Beleidsvisie Houtsingelhoofdstructuur. Deze regeling kan een mogelijk negatieve effect verminderen.

Middag-Humsterland
Het aanlegvergunningstelsel biedt bescherming. Hiernaast wordt voor de karakteristieke sloten en laagten in het gebied een facetbestemmingsplan opgesteld. De bescherming van het slotenpatroon zal in dit facetbestemmingsplan geregeld worden. Dit facetbestemmingsplan kan mogelijk nog opgenomen worden in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied.

Cultuurhistorische elementen
Het voorontwerp bestemmingsplan mist een cultuurhistorische waardenkaart. Er bestaat in de provincie Groningen veel onduidelijkheid over een kaar t met juiste, actuele informatie. Aangezien een dergelijke kaart niet voorhanden is bestaat er geen compleet en volledig overzicht van de cultuurhistorische elementen in het Westerkwartier. Het betreft met name gea-objecten, natuurlijke laagten.

Archeologie
In de toelichting van het voorontwerp bestemmingsplan is een kaart met de archeologische verwachtingswaarde opgenomen. Het betreft de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Deze kaart geeft slechts een indicatie van de waarde per gebied. De kaart is in het voorontwerp bestemmingsplan gekoppeld aan de voorschriften. Hierin is opgenomen dat degelijk archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij grote ontwikkelingen waarbij grondverstorende werkzaamheden plaatsvinden dieper dan een 0,4 meter in gebieden die een middelhoge tot hoge verwachtingswaarde hebben.

5 Effectbeschrijving

Inleiding
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de mogelijk effecten van de activiteiten die in het vorige hoofdstuk beschreven zijn. De mogelijke effecten zijn afgezet tegen de autonome ontwikkeling (zie hoofdstuk 3) van het gebied.

Het voorontwerp bestemmingsplan vergeleken met de 'oude' bestemmingsplannen
De referentiesituatie voor de effectvoorspelling in dit plan-MER is niet gebaseerd op het eenvoudigweg doortrekken van de ontwikkelingsmogelijkheden van de bestaande bestemmingsplannen naar de toekomst. De gekozen benadering heeft echte als nadeel dat de positieve milieugevolgen ten opzichte van het "door laten lopen" van de bestaande bestemmingsplannen onderbelicht blijven. Deze punten worden hieronder kort aangegeven.

Agrarisch bouwblok
- In de oude plannen is het bouwblok vaak ingetekend in een zoekgebied van 4 hectare. Het potentiële ruimtebeslag is dus groter dan in het voorgenomen plan;
- Met het voorontwerp bestemmingsplan worden bij recht meer bouwblokken van 1,5 of 2 hectare toegekend, maar het aantal percelen met een agrarische bedrijfsbestemming wordt gehalveerd. de omvang van de locaties en dus het totale ruimtebeslag van de bouwpercelen is drastisch ingeperkt.
- Bij het opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan zijn de grenzen van de bouwblokken bepaald aan de hand van luchtfoto's, waarbij rekening is gehouden met het landschapspatroon en landschapselementen, zoals houtsingels, sloten en wierden. Ten opzichte van de zoekgebieden tot 4 ha (in de oude plannen) is op deze wijze veel meer rekening gehouden met landschappelijke gegevens en waarden.
- Door middel van onder andere nadere eisen en uitgebreidere en zwaardere toetsingskaders (ten opzichte van de oude plannen) worden meer voorwaarden gesteld aan uitbreidingen via wijziging van het bestemmingsplan. Een uitbreiding van een agrarisch bedrijf waarvoor gebruik moet worden gemaakt van de wijzigingsbevoegdheid (van B&W) in het voorgenomen bestemmingsplan, kan pas plaatsvinden nadat de landschappelijke inpasbaarheid is aangetoond.

Aanlegvergunningenstelsel
- De gebiedswaarden worden met het nieuwe bestemmingsplan beter beschermd door een uitgebreider en verder uitgewerkt aanlegvergunningenstelsel.

Functiewijziging en beeldkwaliteit
- Omdat op steeds meer agrarische bedrijven de bedrijfsvoering wordt gestaakt komen stallen en schuren leeg te staan. Om verkrotting of oneigenlijk gebruik tegen te gaan is in het voorgenomen bestemmingsplan een regeling opgenomen voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen: hier mag dan bijvoorbeeld een klein, milieuvriendelijk bedrijfje worden gevestigd onder voorwaarde dat een flink deel van de oude bebouwing wordt gesloopt.
- In de bestemming 'wonen' is ook een dergelijke saneringsregeling opgenomen.

Effecten van landbouw

In de onderstaande tabel is de effectbeschrijving puntsgewijs weergegeven. De effectbeoordeling is aan het eind van dit hoofdstuk weergegeven.

Landschap en cultuurhistorie	
Effect op landschapsstructuur en patroon op Houtsingelhoofdstructuur	Op de plankaart zijn de houtsingelreservaten en de te behouden singels aangewezen en aangeduid. Via het aanlegvergunningenstelsel worden deze goed beschermd. De overige houtsingelgebieden die zijn aangeduid in de visie (zie figuur 3.4), vallen in het voorontwerp bestemmingsplan onder een minder streng beschermingsregime. Het uitgangspunt is dat hier mogelijke negatieve effecten op de landschappelijke waarden worden ondervangen door regels te stellen in de gemeentelijke kapverordening (kapvergunning vereist). Een compensatieregeling maakt deel uit van deze kapvergunning (een negatief effect wordt hier deels door ondervangen. Het voorontwerp bestemmingsplan neemt hiermee de visie 'Houtsingelhoofdstuctuur Zuidelijk Westerkwartier' wel in acht, maar biedt geen volledige bescherming van grote delen van het houtsingelgebied (op de reservaten en singels met hoge waarden na). Op het niveau van dit nieuwe bestemmingsplan kan een enigszins negatief effect op de houtsingelstructuur dus niet worden uitgesloten. De bestemmingen 'Agrarisch-Bouwblok' volgen weliswaar de singelstructuren, maar bij wijziging is het mogelijk dat deze structuur verbroken wordt. In het afwegingskader behorend bij de wijzigingsbevoegdheid (in het voorontwerp bestemmingsplan) is de landschappelijke inpasbaarheid meegenomen. Landschap is hierdoor wel onderdeel van de afweging. Een negatief effect is hierdoor niet geheel uitgesloten.
Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit in de Houtsingelhoofdstructuur	Het voorontwerp bestemmingsplan geeft wel regels omtrent bouwhoogten en dergelijke, maar stelt verder geen regels aan de aard van de stallen (dit is juridisch ook niet mogelijk). Door aanvullende bebouwing (nieuwe rundveestallen, omvorming naar intensieve veehouderij) kan de verschijningsvorm van de min of meer oorspronkelijke agrarische bedrijven wijzigen en - bezien vanuit het karakter van het landschap en de bijdrage van de bebouwing daaraan - achteruitgaan. Een groot negatief effect wordt ondervangen door het formuleren van de ruimtelijke kwaliteit in het bestemmingsplan en indirect door de Welstandsnota van de verschillende gemeenten. Een lokaal negatief effect is echter niet volledig uit te sluiten. In het meer besloten houtsingelgebied als enigszins negatief beoordeeld.
Cultuurhistorische waarden en elementen (Houtsingelhoofdstructuur)	Overige cultuurhistorische kenmerken zoals zichtbare hoogten en laagten en gea-objecten genieten bescherming, doordat ingrepen zoals egaliseren, afgraven en ophogen in de gebiedsbestemmingen 'Agrarisch-Landschappelijke waarde' en 'Agrarisch-Landschappelijke en Natuurlijke waarden' zijn opgenomen in het aanlegvergunningenstelsel. Voor deze ingrepen is een vergunning noodzakelijk. Er is geen cultuurhistorische waardenkaart opgenomen in het voorontwerp bestemmingsplan. Een duidelijk inzicht in de te beschermen waarden bestaat daardoor niet. Hierdoor is het niet inzichtelijk of alle cultuurhistorische waarden voldoende worden beschermd en op welke wijze dit gebeurt. Een negatief effect kan niet volledig worden uitgesloten.

Effect op landschapsstructuur en patroon in Middag-Humsterland	De bestemming 'Agrarisch-Bouwblok' is in de gemeente Zuidhorn concreet bestemd. Dit resulteert in een direct toetsbaar bouwblok. In de voorschriften van het voorontwerp bestemmingsplan is een wijzigingsbevoegdheid voor burgemeester en wethouders opgenomen die een vergroting van de bouwblokken mogelijk maakt (tot maximaal 2 hectare). De begrenzing van de bouwblokken zal echter het slotenpatroon blijven volgen. Er is een facetbestemmingsplan in voorbereiding om het karakteristieke slotenpatroon (en andere cultuurhistorische en landschappelijke elementen) in Middag-Humsterland planologisch beter te beschermen. Er bestaat echter nog geen duidelijkheid over dit bestemmingsplan. De mate van bescherming is hierdoor niet duidelijk. In de effectbeoordeling is de beoordeling op dit criterium daardoor als PM opgenomen.
Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit in Middag-humsterland	Zie hierboven bij 'Houtsingelhoofdstructuur'. Het effect zal alleen lokaal optreden. In het open gebied van Middag-Humsterland zal het effect sterker opvallen (door de openheid en door het sterk beeldbepalende karakter van veel boerderijen), daarom is het hier (duidelijk) negatief beoordeeld.
Cultuurhistorische waarden en elementen(Middag-Humsterland)	Zie de effectbeschrijving bij Houtsingelhoofdstructuur (hierboven).
Effect op landschapsstructuur en patroon in overige gebieden	De bestemming van het agrarische gebied buiten de bouwblokken biedt, in samenhang met het aanlegvergunningenstelsel, een zekere bescherming van het bestaande agrarische karakter. Op grond hiervan en de afwezigheid van specifieke waarden wordt het effect van de voorgenomen bestemming in deze gebieden als neutraal beschouwd ten opzichte van de referentiesituatie (bij autonome ontwikkeling)
Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit in overige gebieden	Voor percelen met agrarisch bedrijfsbestemming is wat betreft omvang en begrenzing dezelfde benadering gehanteerd als elders in het gebied. Ook in deze gebieden is dus aandacht besteed aan de landschappelijke inpasbaarheid. Samen met de eerdergenoemde uitgangspunten voor ruimtelijke kwaliteit en met het instrumentarium van de welstandsnota zal dit ertoe leiden dat het landschappelijk effect hooguit licht negatief zal zijn.
Archeologie	
Aantasting gebieden (middel)hoge verwachtingswaarde	De archeologisch waardevolle gebieden zijn op de plankaarten aangegeven (koppeling met de IKAW). Voor deze gebieden is uiteraard voor bodemverstorende werkzaamheden een vergunning noodzakelijk. Het stelsel biedt samen met het wettelijk kader de benodigde waarborgen dat rekening wordt gehouden met archeologische waarden. Het effect wordt daarom als neutraal beoordeeld.

Natuurbeschermingsgebieden	
Effecten op het Bakkeveense Duinen	Omdat nu naar verwachting in alle gevallen bij vergunningverlening voor een bedrijf feitelijk geen toename van ammoniakbelasting op de Bakkeveense Duinen is toegestaan, zullen de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw geen extra ammoniakbelasting van de Bakkeveense Duinen met zich meebrengen. Evenals bij de andere typen veehouderijen, zal ook voor grondgebonden graasdierhouderijbedrijven (hier: melkrundveebedrijven) het vergunningenspoor voorzien in het voorkómen van effecten. Er zullen dus geen negatieve effecten door toename van ammoniakdepositie optreden. Doordat de afstand van de boerderijen tot de Bakkeveense Duinen (700 meter of meer) en omdat de grens van het bestemmingsplan (provincie grens) op minimaal 100 meter van het gebied ligt worden er geen effecten van verstoring door geluid en beweging en van het inwaaien van kunstmest en bestrijdingsmiddelen (voorzover relevant) verwacht.
Effecten op het Lauwersmeer	In het voorontwerp bestemmingsplan worden geen activiteiten geregeld die een verstorende werking hebben op de kenmerkende waarden van het vogelrichtlijngebied het Lauwersmeer. Het voorgenomen bestemmingsplan voorziet niet in recreatieve ontwikkelingen nabij het Lauwersmeer of gerelateerd aan de (water-)recreatie in dat gebied. Het plangebied heeft geen specifieke betekenis voor (pleisterende) vogels waarvoor het Lauwersmeergebied een specifieke functie heeft. De provincie Fryslân (het bevoegd gezag in het kader van de Natuurbeschermingswet) heeft aangegeven dat de complementaire doelen geen status hebben en geen nadere aandacht behoeven.
Effecten op de Leekstermeer	Er zijn in het bestemmingsplan geen landbouwontwikkelingen in de nabijheid van het Leekstermeer geregeld. Ook is rekening gehouden met de mogelijke functie van open gebieden in de omgeving voor (bijvoorbeeld) pleisterende Kolganzen. De agrarische ontwikkelingsmogelijkheden in het voorgenomen bestemmingsplan hebben hierdoor geen effect op het Leekstermeer.
Overige natuur (verzuringsgevoelige gebieden waaronder de EHS)	
Ammoniakdepositie	Volgens de provinciale kaart van de provincie Groningen (zie figuur 2.1) liggen zes bedrijven binnen 250 meter van gevoelige gebieden. Deze bedrijven worden door de Wav beperkt in hun uitbreidingsmogelijkheden. Ten opzichte van de huidige situatie worden er geen andere effecten verwacht.
Licht	Een nieuwe ontwikkeling in de agrarische sector zijn open stallen met veel lichtuitstraling naar de omgeving. Aangezien het een nieuwe ontwikkeling betreft is een negatief effect niet op voorhand volledig uit te sluiten. Wel kunnen maatregelen worden genomen die de lichtuitstraling sterk beperken. Hiermee rekening houdend zal hooguit sprake kunnen zijn van een zeer lokaal effect op vogels en zoogdieren. Negatieve effecten op bijvoorbeeld trekvogels zullen dan niet optreden.
Geluid	Het bestemmingsplan biedt geen extra mogelijkheden, die (ten opzichte van de autonome ontwikkeling) zullen leiden tot extra activiteiten in de gebieden: het Matslootgebied, het Leekstermeergebied, de Grootgastermolenpolder/Bombay, de polder de Kaleweg, de Westerhornerpolder en de Doezumermieden . Het effect zal daardoor neutraal zijn ten opzichte van de referentiesituatie.

Woon- en leefmilieu	
Geur	Ten aanzien van geur is het voorontwerp bestemmingsplan afgestemd op wet- en regelgeving. Hierdoor zijn er van de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het voorontwerp bestemmingsplan geen effecten te verwachten. Dit leidt tot een neutrale score ten opzichte van de referentiesituatie.
Geluid	Bestaande zoneringen zijn in het voorontwerp bestemmingsplan overgenomen. Er treden daardoor geen conflicten op met wet- en regelgeving. Hierdoor zijn er van de ontwikkelingsmogelijkheden in het voorontwerp bestemmingsplan geen effecten te verwachten.

Effecten van natuurontwikkeling

In de onderstaande tabel is de effectbeschrijving puntsgewijs weergegeven. De effectbeoordeling is aan het eind van dit hoofdstuk weergegeven.

Landschap en cultuurhistorie	
Effect op landschapsstructuur en patroon	Natuurontwikkeling kan een effect hebben op het cultuurlandschap van het Westerkwartier. Het verdichten van het landschap kan bijvoorbeeld leiden tot een aantasting van de landschappelijke openheid en het minder goed zichtbaar maken van de agrarische geschiedenis. Natuurontwikkeling kan negatieve gevolgen hebben voor de waarneembaarheid van de landschapsstructuur en het landschappelijk patroon. Ten opzichte van de referentiesituatie is het licht negatief beoordeeld.
Visueel -landschappelijk effect / beeldkwaliteit	Indien verdichting optreedt, zal er een effect optreden op de kenmerkende afwisseling van open en meer gesloten gebieden, en daardoor op de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Ten opzichte van de referentiesituatie is het licht negatief beoordeeld.
Cultuurhistorische waarden en elementen	Hiernaast is het niet geheel uitgesloten dat mogelijke ingrepen ten behoeve van natuurontwikkeling gevolgen kunnen hebben voor cultuurhistorisch waardevolle elementen. Er wordt informatie gemist. Ten opzichte van de referentiesituatie is het licht negatief beoordeeld.
Archeologie	
Aantasting gebieden (middel)hoge verwachtingswaarde	Voor de gebieden waar natuurontwikkeling (EHS) plaatsvindt is voor bodemverstorende werkzaamheden een vergunning noodzakelijk. Het aanlegvergunningenstelsel biedt samen met het wettelijk kader de benodigde waarborgen dat rekening wordt gehouden met archeologische waarden. Het effect wordt daarom als neutraal beoordeeld.

Effecten van toeristisch-recreatieve ontwikkelingen

In de onderstaande tabel is de effectbeschrijving puntsgewijs weergegeven. De effectbeoordeling is toegespitst op activiteiten op het Landgoed Nienoord. Het bestemmingsplan formuleert verder geen grote mogelijkheden voor grote recreatieve ontwikkelingen. De effectbeoordeling is aan het eind van dit hoofdstuk weergegeven.

Effecten van Landgooed Nienoord	
Effecten op het Leekstermeer	Volgens de verstoringindicator van het ministerie van LNV is de soort 'de Rietzanger' gevoelig voor geluid. De kans op verstoring hangt samen met deze functie van de zang. De zang vindt voornamelijk plaats in de vroege ochtend tot later op de ochtend. De kans bestaat dat gedurende twee ochtenden tijdens het broedseizoen een iets hogere geluidbelasting optreedt dan het "normale" achtergrondniveau. Deze geluidbelasting zou een of enkele uren (mede afhankelijk van het tijdstip in het jaar waarop Pinksteren valt: de vroege ochtend valt eind mei duidelijk vroeger dan begin mei) op twee dagen de effectiviteit van de zang als middel voor territoriumbepaling kunnen beïnvloeden. Vanwege het incidentele karakter van deze beïnvloeding wordt hiervan geen invloed op de territoriumkeuze van de Rietzanger verwacht. In de periode waarin Pinksteren kan vallen (begin mei - begin juni) is de functie als slaapplaats en foerageeergebied voor de niet-broedvogels (Kolgans, Brandgans en Smient) niet aan de orde. De grens van het Vogelrichtlijngebied ligt op een afstand van minimaal ca 1,5 km van Leek en is vanuit Leek alleen via een fietspad en over water direct bereikbaar. Om deze redenen en omdat het gebied een heel ander karakter heeft dan Landgoed Nienoord, wordt niet verwacht dat de evenementen zullen leiden tot extra bezoekers, met mogelijke kans op verstoring, van het Leekstermeergebied.
Effecten op de EHS	Delen van het landgoed Nienoord zijn opgenomen in de Ecologische Hoofdstructuur. Het gaat hier met name om bosgebieden. Diverse zangvogelsoorten en mezen die in deze bossen (kunnen) voorkomen, zijn gevoelig voor geluid, omdat de zang dient als middel om het territorium af te bakenen en soms ook omdat het dient om vrouwtjes aan te trekken. Vanwege het incidentele karakter, worden van de Pinksterfeesten echter geen aanmerkelijke effecten verwacht. Het voorontwerp bestemmingsplan voorziet niet in een toename van de recreatieve functie van Nienoord als geheel (afgezien van het formaliseren van de functie van het podium en het evenemententerrein). Daarom wordt over het geheel genomen geen toename verwacht van mogelijke effecten van verstoring door bezoekers en van betreding van bosgebieden. Of er - ook nu al - sprake is van een negatief effect, is echter niet duidelijk.

Effectbeoordeling

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de effectbeoordeling van bovenstaande effectbeschrijvingen. waarbij de volgende scores zijn gehanteerd: + = beoordeling positief in vergelijking met de autonome ontwikkeling, 0/+ = beoordeling enigszins positief in vergelijking met de autonome ontwikkeling, 0 = beoordeling neutraal in vergelijking met de autonome ontwikkeling, 0/- = beoordeling enigszins negatief in vergelijking met de autonome ontwikkeling, - = beoordeling negatief in vergelijking met de autonome ontwikkeling.

Agrarische ontwikkelingsmogelijkheden		
Landschap en cultuurhistorie		
Landschap, effect van agrarische bedrijven op de houtsingelstructuur	Effect op landschapsstructuur en patroon	0/-
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-
Cultuurhistorische waarden en elementen (Houtsingelhoofdstructuur)		0/-
Landschap, effect van agrarische bedrijven in Middag-Humsterland	Effect op landschapsstructuur en patroon	PM
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	-
Cultuurhistorische waarden en elementen (Middag-Humsterland)		0/-
Landschap, effect van agrarische bedrijven in overige gebieden	Effect op landschapsstructuur en patroon	0
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-
Archeologie		
Archeologie	Aantasting gebieden (middel)hoge verwachtingswaarde	0
Natuurbeschermingsgebieden		
Effecten op het Lauwersmeer		0
Effecten op het Leekstermeer		0
Effecten op de Bakkeveense Duinen		0
Overige natuur (verzuringsgevoelige gebieden waaronder de EHS)		
Natuur	Ammoniakdepositie	0
	Licht	0
	Geluid	0
Woon- en leefmilieu		
	Geur	0
	Geluid	0
Natuurontwikkeling		
Landschap en cultuurhistorie		
Landschap	Effect op landschapsstructuur en patroon	0/-
	visueel -landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-
Cultuurhistorische waarden en elementen		0/-
Archeologie		
Archeologie	Aantasting gebieden (middel)hoge verwachtingswaarde	0
Toeristisch-recreatieve ontwikkeling		
Effecten op het Leekstermeer, verstoring door geluid		0
Effecten op de EHS		0

6 Aanbevelingen en maatregelen

Het voorgenomen bestemmingsplan voor het Westerkwartier geeft uitwerking aan reeds vastgesteld beleid voor het gebied en de afspraken die in dat kader zijn gemaakt (o.a. realisatie van de EHS, Belvedèregebieden, beleid omtrent landbouw). Dit beleid is geïntegreerd in de functiekaart van de provincie Groningen. Dit vormt het ruimtelijke kader waarop het voorgenomen bestemmingsplan is gebaseerd. Op gebiedsniveau is het daarom niet zinvol alternatieven te ontwikkelen. Hiernaast kent het voorgenomen bestemmingsplan een vrijwillig inspraak traject (o.a. omtrent de Kadernota). Gezien deze voorgeschiedenis is het niet zinvol om principieel andere alternatieven voor het plan te ontwikkelen. Ook zijn er in dit plan-MER geen conflictpunten geconstateerd die aanleiding geven tot het formuleren van andere alternatieven.

Er kunnen echter wel aanbevelingen voor optimalisatie (vanuit milieuoogpunt) worden gedaan om milieueffecten verder in te perken. Deze staan hieronder kort weergegeven.

Aanscherpen van het aanlegvergunningenstelsel
De afweging die wordt gemaakt bij vergunningverlening brengt niet per bestemming een specifieke prioriteitsvolgorde van de te beschouwen aspecten aan. Door per gebiedsbestemming de prioritering van waarden uit te werken kan het afwegingskader worden aangescherpt. Zo kunnen bepaalde waarden mogelijk dwingender worden beschermd. Aanbevolen wordt om het afwegingskader in de voorschriften (artikel 45, voorontwerp bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier) in bovenstaande zin verder uit te werken.

Houtsingelgebied
Aanbevolen wordt om in het bestemmingsplan meer aandacht te schenken aan het houtsingelgebied als geheel in plaats van enkel de focus op gebieden met de hoogste waarde te leggen. Op deze wijze wordt de landschappelijke bescherming van het houtsingelgebied als geheel beter gewaarborgd.

Lichtuitstraling
Aanbevolen wordt om flankerend beleid (naast het bestemmingsplan) omtrent licht te ontwikkelen (bijvoorbeeld in de welstandnota). Het bestemmingsplan zelf is niet het instrument om dit te regelen.

Relatie met milieuvergunningen voor bedrijven nabij Natura 2000 gebied
Aanbevolen wordt om in het ruimtelijke spoor reeds rekening te houden met de externe werking van het Natura 2000 gebied, de Bakkeveense Duinen. Dit zal meer duidelijkheid bieden aan ondernemers. Er ontstaat een duidelijk ruimtelijk juridisch kader waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn. Vanuit milieutechnisch oogpunt zal een dergelijk kader ook meer bescherming bieden. De inzichten omtrent de wijze waarop met de ammoniakproblematiek rond overbelaste Natura 2000 gebieden (waaronder de Bakkeveense Duinen) zijn echter nog in ontwikkeling. Daarom is het nu niet mogelijk om de bedoelde ruimtelijke uitwerking vorm te geven.

Cultuurhistorie
De bescherming van cultuurhistorische waarden is in het voorontwerp bestemmingsplan onduidelijk. Belangrijke informatie wordt vooralsnog gemist. Een duidelijke cultuurhistorische waardenkaart is niet toegevoegd. Aanbevolen wordt om in het vergunningenstelsel ook een directe relatie te leggen met (te benoemen) cultuurhistorische elementen en daaraan een duidelijke cultuurhistorische waardenkaart te koppelen.

7 Leemten in kennis en evaluatieprogramma

Leemten in kennis
Het plan-MER moet inzicht geven in het eventueel ontbreken van informatie die voor de besluitvorming van belang is of kan zijn. Op basis van het beschrevene in dit plan-MER hebben de belangrijkste leemten betrekking op:

Nieuwe ontwikkelingen
De bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten Leek, Marum, Grootegast en Zuidhorn zijn onder andere geactualiseerd om beter aan te kunnen sluiten bij verschillende nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied. Het is niet mogelijk om op voorhand de omvang van deze ontwikkelingen precies aan te geven. Deze ontwikkelingen vormen echter de achtergrond van het voorgenomen bestemmingsplan en daarmee de mogelijke effecten. De omvang van de verschillende ontwikkelingen kan verschillende uitwerkingen hebben op de effecten. Dit geldt met name voor de schaalvergroting in de landbouw en realisatie van de EHS.

Cultuurhistorische waarden
Bij het voorontwerp bestemmingsplan is geen cultuurhistorische waardenkaart opgenomen. Een compleet beeld wordt hierdoor in het voorontwerp bestemmingsplan niet gegeven. Een bepaalde mate van bescherming wordt wel geboden in het aanlegvergunningenstelsel waar cultuurhistorie onderdeel is van het afwegingskader. De provincie Groningen is voornemens een nieuwe cultuurhistorische waardenkaart op te stellen. Deze nieuwe kaart is echter bij het opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied nog niet beschikbaar.

Facetbestemmingsplan "Karakteristieke landschappelijke patronen en elementen Middag Humsterland"
Het facetbestemmingsplan voor de bescherming van de karakteristieke sloten, natuurlijke laagten, wierden en dijklichamen in Middag-Humsterland is in voorbereiding (gemeente Zuidhorn). De mate van bescherming van o.a. de karakteristieke sloten (en andere landschapspatronen) is bij het opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan nog niet inzichtelijk. Bij afronding van het facetbestemmingsplan wordt overwogen (door de gemeente Zuidhorn) om het plan te laten opnemen in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier.

Geluid
Bij de functieverandering van bedrijfswoningen naar een woonfunctie kunnen conflicten met wet- en regelgeving optreden. Het toelaatbare geluidsniveau van woningen is lager dan gebouwen met een bedrijfsmatige functie. Het is niet van te voren in te schatten waar deze wijzigingen zich voordoen. Bij de wijziging op locatie niveau is dit een punt van aandacht.

Aanzet evaluatieprogramma

De verwachten effecten zullen sterk afhankelijk zijn van de wijze waarop bij vervolgbesluiten (op een meer gedetailleerd niveau) wordt omgegaan met te beschermen waarden op het gebied van natuur, landschap, cultuurhistorie en archeologie. In de praktijk kan dit tot gevolg hebben, dat er een veelheid aan deelbeslissingen wordt genomen, maar dat het zicht op het totaal enigszins verdwijnt. Het is belangrijk om hiertoe regelmatig het feitelijke effect van de veranderingen in het gebied te evalueren. Mogelijke instrumenten hiervoor zijn hieronder weergegeven.

- Regelmatige landschappelijke analyses (aan de hand van luchtfoto's en veldverkenningen) waarmee de toestand van het landschap wordt vastgelegd en gewaardeerd. Deze toestand kan dan worden vergeleken met die in voorgaande jaren. Gedacht wordt aan een analyse om de vijf jaar;
  Aanbevolen wordt om hiervoor op korte termijn de systematiek nader uit te werken en, aan de hand van de vastgestelde methodiek, een 'nulmeting' uit te voeren;
- 'Het ontwikkelen en bijhouden van een 'boekhouding' van aantasten van cultuurhistorische elementen en archeologische waarden;
- Evaluatie van het tempo van gewenste veranderingen, dit betreft met name realisatie van de functie natuur. Dit tempo zal afhankelijk zijn van processen in de landbouw en beleid en stimuleringsmaatregelen van andere overheden (provincie, rijk). Door dit bij te houden, kan worden beoordeeld of aanvullend beleid gewenst is

Evaluatie van mogelijke effecten op de woon- en leefomgeving

Aanbevolen wordt om specifiek beleid te ontwikkelen (bijvoorbeeld gerelateerd aan welstandseisen) om de toename van lichtuitstraling in het landelijke gebied tegen te gaan. Met toepassing van regelmatige evaluaties, kan dit beleid up to date worden gehouden.

Op het niveau van individuele bedrijven kan de kans op geurhinder gevolgen hebben voor de exacte situering van gebouwen op de bouwkavel. Evaluatie van de kans op hinder is vooral een zaak voor het milieuspoor (gekoppeld aan de milieuvergunning), maar de resultaten hiervan kunnen ook bij een (tussentijdse) beoordeling van het bestemmingsplan meegenomen te worden. Voor de wijze waarop met de kans op geluidhinder wordt omgegaan, geldt eenzelfde benadering: binnen het ruimtelijk spoor de evaluatie van gevolgen in samenhang met ruimtelijke afwegingen, en resultaten van evaluaties in het milieuspoor meenemen bij evaluatie van het bestemmingsplan.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn (het Groningse Westerkwartier) werken gezamenlijk aan de bestemmingsplannen voor hun buitengebied[2].
Het plangebied omvat vrijwel het volledige buitengebied van de gemeentes Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn. De verschillende dorpskernen en (nieuwe) uitbreidingslocaties vallen buiten het plangebied. Het plangebied heeft vooral een agrarisch karakter. In het bestemmingsplan worden verder de mogelijkheden geregeld voor natuurontwikkeling (EHS), de schaalvergroting in de landbouw, recreatieve activiteiten, vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen en uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijven.

De huidige bestemmingsplannen zijn in meer of mindere mate verouderd en niet meer afgestemd op de hierboven genoemde nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast is er nieuw beleid vastgesteld in de vorm van onder andere het nieuwe Provinciaal Omgevingsplan, de Visie Houtsingelhoofdstructuur, Inrichtingsplan Middag-Humsterland en het Waterplan. Ook zal het nieuwe bestemmingsplan bestaande activiteiten planologisch regelen (zoals de evenementen op het landgoed Nienoord).

In de Kadernota Buitengebied zijn in 2006 door de gemeenten de uitgangspunten voor de nieuwe bestemmingsplannen Buitengebied vastgesteld. Omdat de gemeentes op meerdere terreinen hun beleid op elkaar afstemmen is er voor gekozen om gezamenlijk te werken aan de bestemmingsplannen voor het hele gebied. In mei 2007 heeft het voorontwerp bestemmingsplan een informele inspraakronde doorlopen.

Het voorontwerp bestemmingsplan is onderwerp van dit plan-MER, dus per definitie geen bestaand beleid. Het bestemmingsplan zal de planologische verankering bieden van de ontwikkelingen die door gemeenten zijn voorzien in het buitengebied. De eerder opgestelde kadernota biedt hiervoor het uitgangspunt.

Het plan-MER is het milieudocument bij het voorontwerp bestemmingsplan. Voor gedetailleerd kaartmateriaal wordt verwezen naar de plankaarten bij het voorontwerp. Het kaartmateriaal dat in dit plan-MER is opgenomen betreft informatie op gebiedsniveau (het Westerkwartier in zijn geheel).

Kadernota en voorontwerp bestemmingsplan
De vastgestelde Kadernota biedt de uitgangspunten of kaders voor het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied. De in deze nota beschreven kaders zijn enerzijds conserverend om de bestaande waarden te beschermen en ongewenste ontwikkelingen te voorkomen.

[2] De nieuwe bestemmingsplannen worden in dit plan-MER als één integraal plan beschouwd. Het nieuwe plan wordt aangeduid als voorontwerp bestemmingsplan.

Hiernaast beschrijft de kadernota een aantal ontwikkelingen. Zo wordt er rekening gehouden met grotere agrarische bouwpercelen dan de gebruikelijke hectare, worden kaders geboden voor kleinschalige recreatieve ontwikkelingen en is het mogelijk om toekomstige natuurgebieden als zodanig te bestemmen.

De beperkingen die een bestemmingsplan oplegt zullen bijvoorbeeld betrekking hebben op het aantal en de omvang van de (bedrijfs)woningen, de maximale bouwhoogtes, oppervlaktes ten behoeve van nevenactiviteiten van agrarische activiteiten of de bescherming van waardevolle natuur- en landschapselementen. Via wijzigingsregelingen en vrijstellingsregelingen wordt flexibiliteit in de planopzet ingebouwd. Zo kunnen bijvoorbeeld vergrotingen van agrarische bouwpercelen, natuurontwikkelingsprojecten, waterbergingsprojecten of vervangende functies voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen worden geregeld.

Op grond van de ontwikkelingsruimte voor een aantal functies is een plan-MER nodig. Het voorliggende plan-MER geeft de milieu-informatie die nodig is voor de besluitvorming over deze onderwerpen. Vanwege de onderlinge samenhang van de ontwikkelingsmogelijkheden en/of de mogelijke effecten daarvan, is in dit plan-MER echter voor een ruimere benadering gekozen, waarin, zover van belang voor de besluitvorming, ook andere ontwikkelingsmogelijkheden worden meegenomen.

1.2 Plan-m.e.r. procedure

De plan-m.e.r. procedure is bedoeld om bij de voorbereiding van het bestemmingsplan de verwachte milieueffecten die van belang zijn voor de besluitvorming, in beeld te brengen. De procedure draagt eraan bij dat de mogelijke milieugevolgen een duidelijk plaats krijgen in de besluitvorming.

De eerste stap in de plan-MER procedure bestaat uit het raadplegen van betrokken instanties over de vraag, wat in het milieurapport (het plan-MER) aan de orde moet komen. Preciezer geformuleerd: het bevoegd gezag (de gemeentes Marum, Leek, Grootegast en Zuidhorn) raadpleegt de bestuursorganen die ingevolge het wettelijk voorschrift waarop het plan berust bij de voorbereiding van het plan moeten worden betrokken over de reikwijdte en het detailniveau die in het milieueffectrapport moet worden opgenomen (zie art. 7.11b van de Wet milieubeheer). Deze kennisgeving aan de bestuursorganen heeft plaatsgevonden. Doormiddel van een notitie waarin het detailniveau en de reikwijdte van het plan-MER wordt beschreven. In dit kader zijn geraadpleegd voor advies:

Geraadpleegde instanties

- Gedeputeerde Staten van de Provincie Groningen;
- Gedeputeerde Staten van de Provincie Friesland;
- Gedeputeerde Staten van de Provincie Drenthe;
- Provinciale Planologische Commissie (Groningen);
- Waterschap Noorderzijlvest;
- Wetterskip Fryslân;
- Rijkswaterstaat;
- Dienst Landelijk gebied, regio Noord;
- Ministerie van LNV, Directie Regionale Zaken, vestiging Noord
- VROM inspectie, regio Noord;
- B&W van de gemeente Kollumerland;
- B&W van de gemeente Achtkarspelen;
- B&W van de gemeente Noordenveld;
- B&W van de gemeente de Marne;
- B&W van de gemeente Winsum;
- B&W van de gemeente Groningen;
- B&W van de gemeente Opsterland;
- B&W van de gemeente Smallingerland.
- Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
- Commissie m.e.r.

In aanvulling op het raadplegen van bestuursorganen, is ook de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r., een onafhankelijke landelijke commissie die inhoudelijk adviseert bij de toepassing van milieueffectrapportage) (vrijwillig) om advies gevraagd.

Bij het opstellen van dit plan-MER is rekening gehouden met de binnengekomen reacties en adviezen. In een aparte oplegnotitie bij het ontwerp bestemmingsplan en het plan-MER wordt ingegaan op deze reacties en adviezen en hoe hier in dit plan-MER mee om is gegaan.

Het plan-MER wordt tegelijkmet het bestemmingsplan in procedure gebracht. Hierdoor wordt een ieder in staat gesteld om zienswijzen op het plan-MER in te dienen. De gemeente zal bij de vervolgstappen in de bestemmingsplanprocedure onder meer aangeven op welke wijze de ingebrachte zienswijzen in acht zijn genomen.

Procedurele eisen Plan-m.e.r.
Plan-m.e.r. staat niet op zich zelf, maar is een hulpmiddel bij de besluitvorming van de overheid (in dit geval de betrokken gemeenten) over het betreffende plan (in dit geval het bestemmingsplan). De procedure is daarom steeds gekoppeld aan de
planvoorbereiding en de procedure die voor het bestemmingsplan moet worden doorlopen. De plan-m.e.r. procedure bestaat uit zeven stappen:

- Openbare kennisgeving van het voornemen, waarvoor een plan-m.e.r. doorlopen wordt;
- Raadpleging van de betrokken bestuurlijke organen over de reikwijdte en het detailniveau van de plan-m.e.r.;
- Opstellen plan-MER;
- Plan-MER en (voor)ontwerpbestemmingsplan
  a) Publicatie en terinzagelegging van het milieurapport samen met (voor)ontwerpplan;
  b) Mogelijkheid geven voor inspraak/zienswijzen op plan-MER;
  c) Toetsing door commissie m.e.r. : alleen verplicht als plan-m.e.r. gekoppeld is aan passende beoordeling;
- Motivatie in het plan hoe de plan-m.e.r. in de planvorming is betrokken;
- Bekendmaking en mededeling van het bestemmingsplan;
- Evaluatie van effecten tijdens en na realisatie.

1.3 De reikwijdte en het detailniveau

De reikwijdte en het detailniveau van dit plan-MER worden in hoofdstuk 4 nader besproken. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het voorontwerp bestemmingsplan en de ontwikkelingsmogelijkheden hierin. Ook worden stil gestaan bij de wijze waarop het voorontwerp bestemmingsplan verschillende functies ruimtelijk regelt.

Deze ontwikkelingsruimte en het ruimtelijk regelen van functies bepalen de focus in dit plan-MER. De reikwijdte en het detailniveau wordt hier in grote mate door bepaald. Voor een uitgebreide beschrijving van de functies, ontwikkelingen, activiteiten die in het nieuwe voorontwerp bestemmingsplan worden geregeld wordt verwezen naar hoofdstuk 4.

Zoals in de vorige paragraaf is beschreven, zijn bij het begin van de procedure betrokken bestuursorganen en de Commissie m.e.r. geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER. Dit is gebeurd aan de hand van een notitie over de reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER. In de notitie is het accent gelegd op de relatie met de Natuurbeschermingswet (mogelijke gevolgen voor de “Natura 2000” gebieden Bakkeveense Duinen, Leekstermeer en Lauwersmeergebied) en die activiteiten die specifiek genoemd worden in het “Besluit milieueffectrapportage 1994”. Vooral op grond van het advies van de Commissie m.e.r. en overleg met de provincie Fryslân (het bevoegde gezag in het kader van de Natuurbeschermingswet voor de Bakkeveense Duinen en het Lauwersmeergebied) is de benadering vervolgens aangepast. Daarbij is gekozen voor een meer integrale benadering, die vervolgens is toegespitst op wat relevant is voor de besluitvorming over het bestemmingsplan. Mede op basis van voortschrijdend inzicht en landelijke ontwikkelingen, is echter gebleken dat eventuele effecten op de Natura 2000 gebieden minder relevant zijn in dit kader. In hoofdstuk 4 is de afbakening van het plan-MER uitgewerkt. Voor informatie omtrent de wijze waarop de ingekomen adviezen in acht zijn genomen wordt verwezen baar de eerder genoemde oplegnotitie.

1.4 Leeswijzer

Dit plan-MER is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op relevant beleid en wet- en regelgeving.
- In hoofdstuk 3 wordt de huidige situatie en autonome ontwikkeling beschreven van voor dit plan-MER relevante milieuaspecten en thema's.
- Vervolgens wordt er in hoofdstuk 4 ingegaan op functies, ontwikkelingsmogelijkheden en daaruit voortvloeiende activiteiten die in het voorontwerp bestemmingsplan worden geregeld.
- In hoofdstuk 5 staan de effectbeschrijving en beoordeling van deze activiteiten centraal.
- In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op verschillende maatregelen en aanbevelingen om eventuele negatieve milieueffecten te verminderen.
- Ten slotte worden in hoofdstuk 7 de leemten in kennis aangegeven en wordt er een aanzet tot een evaluatieprogramma gegeven.

2 Beleid en wet- en regelgeving

In dit hoofdstuk wordt het beleidskader besproken. Het vormt het kader waarbinnen de effecten van het nieuwe bestemmingsplan worden getoetst. Het betreft europees, nationaal, regionaal en lokaal beleid. Het bestemmingsplan formuleert reeds een beleidskader. In dit hoofdstuk ligt de nadruk op beleidsdocumenten die relevant zijn voor, de in dit Plan-MER, behandelde (milieu)thema's.

2.1 Nationaal beleid en wet- en regelgeving

2.1.1 Nota Ruimte

Nationale landschappen
Nationale landschappen zijn gebieden met internationaal zeldzame of unieke en nationaal kenmerken de landschapskwaliteiten, en in samenhang daarmee bijzondere natuurlijke en recreatieve kwaliteiten. Landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten van nationale landschappen moeten behouden blijven, duurzaam beheerd en waar mogelijk worden versterkt. 'Behoud door ontwikkeling' is het uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid in deze gebieden (VROM, 2004).

De kernkwaliteiten van het landschap dienen behouden of versterkt te worden. Binnen nationale landschappen is ruimte voor ten hoogste de eigen bevolkingsgroei (migratiesaldo nul). Op basis hiervan maken provincies afspraken met gemeenten over de omvang en locatie van woningbouw. Nationale landschappen bieden daarnaast ruimte voor de aanwezige regionale en lokale bedrijvigheid, inclusief niet-grondgebonden landbouwbedrijven en intensieve veehouderij.

Grootschalige verstedelijkingslocaties en bedrijventerreinen, nieuwe grootschalige glastuinbouwlocaties en nieuwe grootschalige infrastructurele projecten zijn binnen de nationale landschappen niet toegestaan. Waar deze ingrepen redelijkerwijs, vanwege een groot openbaar belang onvermijdelijk zijn, dienen mitigerende en compenserende maatregelen - zoals inpassing en grote aandacht voor ontwerpkwaliteit - te worden getroffen (VROM, 2004).

Middag-Humsterland heeft de status van nationaal landschap. Dit gebied is voor een deel gelegen in het Westerkwartier (gemeente Zuidhorn). In de Nota Ruimte is het gebied globaal aangegeven. Verderop in dit plan-MER zal nader op de begrenzing worden ingegaan.

Afwegingskader Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
Het ruimtelijke beleid voor EHS-gebieden is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De bescherming van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader, het zogenoemde 'nee, tenzij'-regime.

Dit regime houdt in dat er geen ruimtelijke ontwikkelingen (plannen, projecten, handelingen) worden toegestaan, als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten. Uitzonderingen worden gemaakt als er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang (VROM, 2004).
Wordt aan deze criteria voldaan dan is ontwikkeling mogelijk. Echter alleen als de schade zoveel mogelijk beperkt wordt door mitigerende maatregelen, en de resterende schade wordt gecompenseerd, zodat er netto geen verlies optreedt (saldobenadering).

De rijkstaak rond de EHS beperkt zich tot het sturen op hoofdlijnen. Het feitelijk begrenzen en herbegrenzen van de EHS en het toepassen van de EHS-saldobenadering is een bevoegdheid van de provincies (voor het Westerkwartier zijn de Gedeputeerde Staten van Groningen bevoegd gezag). Het toepassen van het compensatiebeginsel is een verantwoordelijkheid voor gemeenten (VROM, 2004). Voor een kaart met begrenzing van de EHS in het Westerkwartier wordt verwezen naar figuur 2.5.

Het afwegingskader zoals benoemd in de Nota Ruimte is uitgewerkt in het beleidskader "Spelregels EHS". De spelregels zijn een uitwerking van het 'nee, tenzij'-regime, het compensatiebeginsel, het kader voor herbegrenzing van de EHS en de EHS-saldobenadering (Ministerie van LNV, 2007).
Dit beleidskader is totstandgekomen door samenwerking tussen rijk, provincies, VNG, terreinbeherende organisaties en maatschappelijke organisaties. In onderstaande tabel staan deze organisaties weergegeven.

Tabel 2.1: Deelnemende organisaties Spelregelkader EHS

Rijk	Ministerie van LNV Ministerie VROM
Provincies	Limburg Brabant Zeeland Gelderland Overijssel Flevoland Utrecht Zuid-Holland Noord-Holland Friesland Groningen Drenthe Interprovinciaal Overleg (IPO)
Gemeenten	Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
Terreinbeherende organisaties	Staatsbosbeheer Vereniging Natuurmonumenten
Maatschappelijke organisaties	Vereniging van Recreatieondernemers Nederland (RECRON) Stichting Natuur en Milieu LTO

2.1.2 Nota Belvédère, 1999

De centrale doelstelling van het beleid in de Nota Belvedère is, de cultuurhistorische identiteit sterker richtinggevend te laten zijn voor de inrichting van de ruimte. Het rijksbeleid zal daarvoor goede voorwaarden scheppen. Het behouden en integreren van cultuurhistorische kwaliteit bij ruimtelijke ontwikkelingen kan volgens de Nota veel opleveren, zowel in materiele als immateriële termen. Deze termen worden hieronder kort omschreven (Ministerie OC&W et al, 1999).

- *Identiteit en zingeving,*
  Cultuurhistorische kwaliteiten verschaffen bewoners van een dorp, stad, streek of land een gevoel van eigenheid.
- *Contrapunt voor mondialisering,*
  Het waarborgen van de historische continuïteit en het openen van mogelijkheden om de culturele identiteit van een dorp, stad, regio of het gehele land te behouden.
- *Informatiebron,*
  Cultuurhistorie is een bron voor geschiedenisonderwijs en voorlichting. Educatie versterkt het historisch besef.
- *Inspiratiebron,*
  Cultuurhistorie ontstaat elke dag, maar het is zaak informatie van vroeger te bewaren en bewust te gebruiken voor vernieuwing.
- *Esthetische waarde,*
  Esthetische overwegingen zijn een motief om cultureel erfgoed in stand te houden. Schoonheid bestaat in vele varianten en velen genieten ervan.
- *Ecologisch belang,*
  Cultuurhistorische elementen en patronen in het landschap en verrassend vaak ook in het stedelijk landschap hebben veelal tevens ecologische waarde en dragen bij aan het behoud van biodiversiteit.
- *Economisch belang,*
  Cultureel erfgoed is een belangrijke economische factor. Cultuurhistorische kwaliteit leidt al snel tot een hogere marktwaarde. Ook biedt cultuurhistorie grote mogelijkheden voor recreatie en toerisme.

Het Gronings wierdengebied (inclusief Middag-Humsterland) en Noordelijke Wouden en Westerkwartier (houtsingelgebied) zijn Belvedèregebieden. Bij de beschrijving van de huidige situatie (hoofdstuk 3) wordt ingegaan op de kenmerken en waarden die in dit kader van belang zijn. De dorpjes Niehove en Saaksum (gemeente Zuidhorn) zijn aangewezen als beschermd dorpsgezicht (wierdendorpen). In 1998 is een convenant voor het gebied Middag-Humsterland afgesloten. In het convenant stellen de betrokken partijen zich tot doel samen te werken aan de vernieuwing van de inrichting van het gebied Middag-Humsterland zoals weergegeven in het "Inrichtingsplan Middag-Humsterland"(zie paragraaf 2.2.4).

In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de fysieke dragers van Middag-Humsterland en het houtsingelgebied in het zuidelijk Westerkwartier zoals deze omschreven zijn in de Nota Belvedère.

2.1.3 Wet op de archeologische monumentenzorg

Uitgangspunt van de wet is archeologische waarden waar nodig beschermen.
Hiertoe moeten een groot aantal bodemingrepen getoetst worden aan het gemeentelijke bestemmingsplan.

Praktisch gezien vraagt dit wetsvoorstel van gemeenten in de voorbereidingsfase van een nieuw bestemmingsplan inventariserend archeologisch onderzoek te laten uitvoeren en aan te geven welke conclusies de gemeente daaraan verbindt. De onderzoeksresultaten zullen hun vertaling krijgen in het bestemmingsplan. Dat kan door bestemmingen te kiezen die goed samengaan met de archeologische waarden. Ook kan gekozen worden voor een aanlegvergunningstelsel en kan een regime voor de beoordeling van bouwvergunningen vorm krijgen. Het is goed voorstelbaar dat bij de totstandkoming van het bestemmingsplan een meer globale inventarisatie van archeologische waarden plaatsvindt en dat vervolgens verder wordt ingezoomd op de aanwezige waarden op het moment dat vanwege concrete projecten bouwen aanlegvergunningen worden aangevraagd. De gemeenteraad beoordeelt het bestemmingsplan op archeologische merites. Aanvullend op archeologisch vooronderzoek kunnen gemeenten in het bestemmingsplan archeologische voorschriften op nemen ten aanzien van de afgifte van bouw- en aanlegvergunningen. Aanvragen voor bouw- en aanlegvergunningen worden immers getoetst aan het bestemmingsplan. De aanvrager van een bouw- of aanlegvergunning zal zonodig archeologisch vooronderzoek moeten laten uitvoeren., hij kan hiertoe worden verplicht (door de gemeente). In het voor de aanvrager meest gunstige geval wijst dat vooronderzoek uit dat er geen belangrijke archeologische sporen zijn aangetroffen. De vergunning kan dan, in ieder geval vanuit archeologisch standpunt, zonder meer worden verleend.

2.1.4 Wet ammoniak en veehouderij (de Wav)

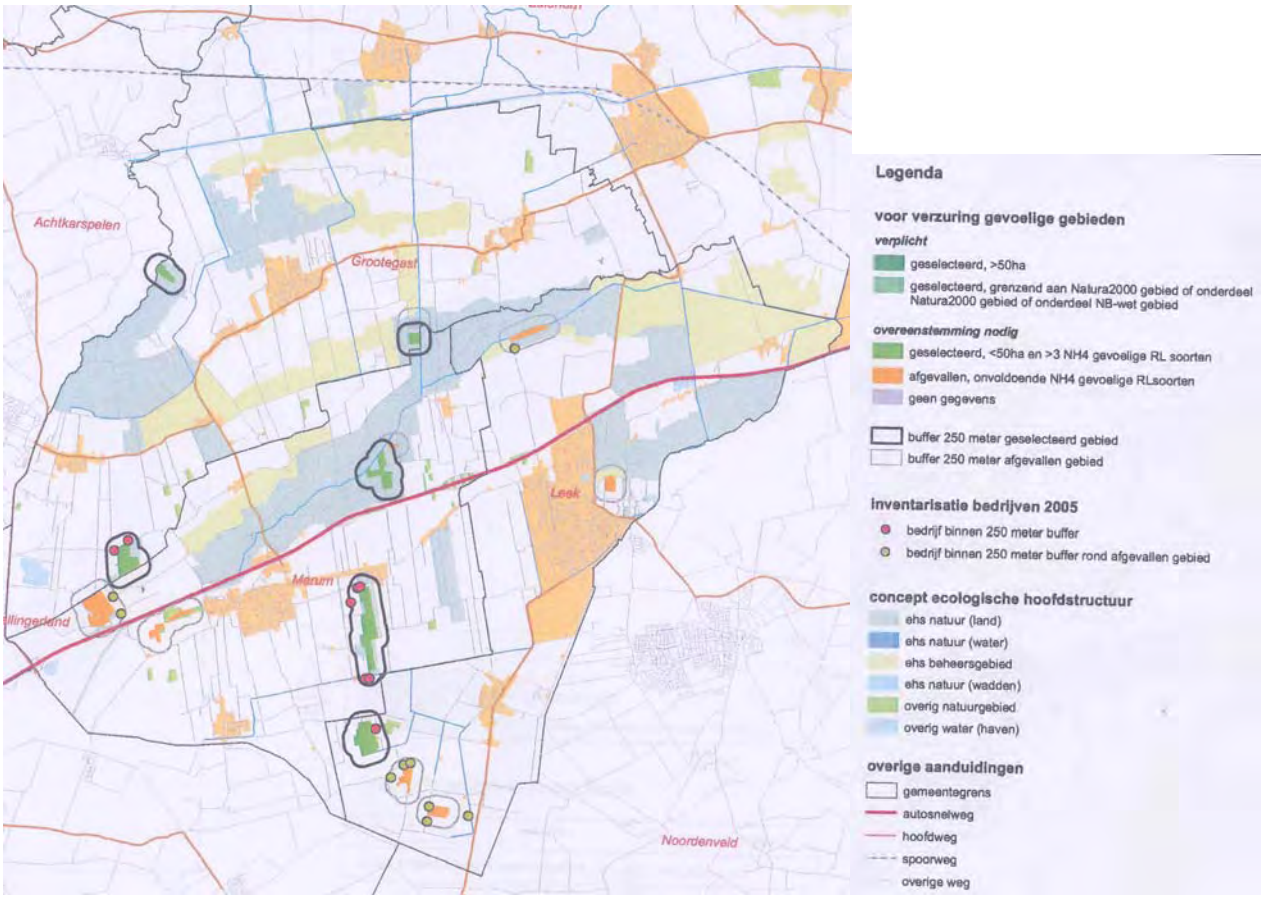
De wet is op 8 mei 2002 in werking getreden en heeft tot doel om de natuur extra te beschermen tegen de nadelige gevolgen van ammoniakuitstoot van veehouderijen in of nabij kwetsbare gebieden. Deze wet heeft betrekking op de uitstoot van ammoniak uit dierenverblijven. Op grond van deze wet mogen in de kwetsbare gebieden en in een zone van 250 meter rondom deze gebieden geen nieuwe veehouderijen opgericht worden en hebben bestaande veehouderijen slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden.

Kwetsbare gebieden zijn in elk geval de bossen, natuurterreinen en landschapselementen binnen de EHS, die op verzuringsgevoelige grond liggen en groter zijn dan 5 ha. Voor (onder meer) schraallanden, duinterreinen en hoogveen geldt niet de voorwaarde dat ze op verzuringsgevoelige grond moeten liggen. Alleen bestaande natuur (peildatum 1 mei 1988) wordt als verzuringsgevoelig in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij beschouwd. Verder kunnen ook de gemeenten kwetsbare gebieden hebben aangewezen (peildatum 31 december 2001). Dit is in het Westerkwartier niet het geval.

De Wav vormt ook het kader voor het voorschrijven van maatregelen die de ammoniakemissie uit stallen reduceren. Dit is uitgewerkt in het 'Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij' (2005). Dit besluit bepaalt dat dierenverblijven, waar emissie-arme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissie-arm moeten zijn uitgevoerd. Hiertoe zal het besluit zogenaamde maximale emissiewaarden bevatten. Op grond van het besluit mogen alleen nog huisvestingssystemen met een emissiefactor die lager is dan of gelijk is aan de maximale emissiewaarde, toegepast worden (bron: www.infomil.nl).
Grote bedrijven moeten voldoen aan de eisen op grond van internationale afspraken, de IPPC Richtlijn. In deze richtlijn is bepaald dat alleen veehouderijen (in de richtlijn “installaties” genoemd) onder deze richtlijn vallen indien het gaat om intensieve pluimvee- of varkenshouderijen met:

- meer dan 40.000 plaatsen voor pluimvee;
- meer dan 2000 plaatsen voor mestvarkens (› 30 kg);
- meer dan 750 plaatsen voor zeugen.

Kaart verzuringsgevoelige gebieden
De provincie Groningen heeft onlangs een kaart opgesteld waarin verzuringsgevoelige gebieden zijn aangegeven. Op deze kaart zijn ook bedrijven aangegeven die binnen 250 meter van deze gebieden liggen.
In het Westerkwartier worden een zestal bedrijven aangetroffen die binnen de 250 meter liggen (zie figuur 2.1). In de gemeente Zuidhorn worden geen verzuringsgevoelige gebieden aangetroffen.

Figuur 2.1: Verzuringsgevoelige gebieden en agrarische bedrijven. Bron: Conceptkaart provincie Groningen,2008

2.1.5 Natuurbeschermingswet

Natura 2000, Vogel- en Habitatrichtlijn
In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 moet bij ruimtelijke ontwikkelingen in of nabij een Natura 2000-gebied rekening gehouden worden met de effecten hiervan op de soorten op basis waarvan dit gebied is aangewezen, de zogenaamde kwalificerende soorten. Hiervoor is een toetsingsschema opgezet (figuur 2.2). In de eerste fase (oriëntatiefase) dient in overleg met het bevoegd gezag, in dit geval de Gedeputeerde Staten van Groningen, Drenthe en Friesland, te worden bepaald of een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet '98 vereist is. In deze eerste fase volstaat een kwalitatief onderzoek om te bepalen of als gevolg van de voorgenomen plannen, projecten of handelingen negatieve effecten op deze kwalificerende soorten en/of instandhoudingsdoelstellingen te verwachten zijn.
Als uit deze eerste beoordeling naar voren komt dat er onzekerheden bestaan over de omvang van mogelijke negatieve gevolgen, dan wel negatieve effecten niet uit te sluiten zijn, zal een uitgebreide toetsing uitgevoerd moeten worden, de zogenaamde verslechterings- en verstoringstoets. Hierbij wordt zo exact mogelijk nagegaan hoe groot de effecten van de voorgenomen plannen, projecten of handelingen zijn op de soorten dan wel het verstorende effect op de soorten.

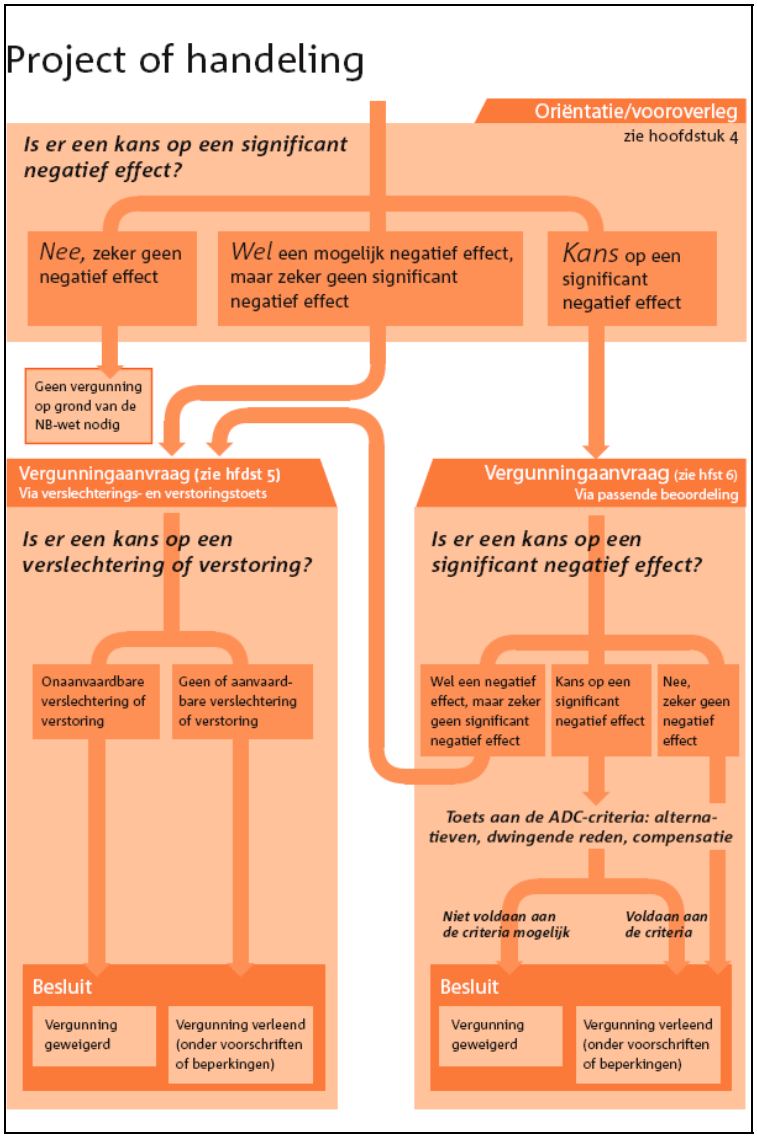
Hierbij moet rekening worden gehouden met mogelijke cumulatie van effecten met andere plannen, projecten of handelingen in de omgeving. De verslechterings- en verstoringstoets kan worden gezien als de eerste fase van een "passende beoordeling". Als er een kans is op significante effecten, dat wil zeggen dat de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied dreigen te worden aangetast, moet een uitgebreidere passende beoordeling worden gemaakt.

Nabij het Westerkwartier liggen drie Natura 2000 gebieden: het Lauwersmeer, het Leekstermeer en de Bakkeveenseduinen (zie figuur 2.3).
De beide meren zijn Vogelrichtlijngebied. De Bakkeveense Duinen is een Habitatrichtlijngebied. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de kenmerkende waarden en instandhoudingdoelstellingen van deze gebieden.

Natura 2000 gebieden: Het Natura 2000 netwerk bestaat uit gebieden die zijn aangewezen onder de Vogelrichtlijn en aangemeld onder de Habitatrichtlijn. Beide Europese richtlijnen zijn belangrijke instrumenten om de Europese biodiversiteit te waarborgen. Alle Vogel- of Habitatrichtlijngebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van soorten en habitattypen die vanuit Europees oogpunt bescherming nodig hebben. De overkoepelende naam voor (combinaties van) deze gebieden is 'Natura 2000-gebied'

De Vogelrichtlijngebieden zijn reeds aangewezen. De meeste Habitatrichtlijngebieden zijn in procedure (eerste tranche). Enkele nog niet. De Bakkeveense Duinen is reeds in procedure gebracht.

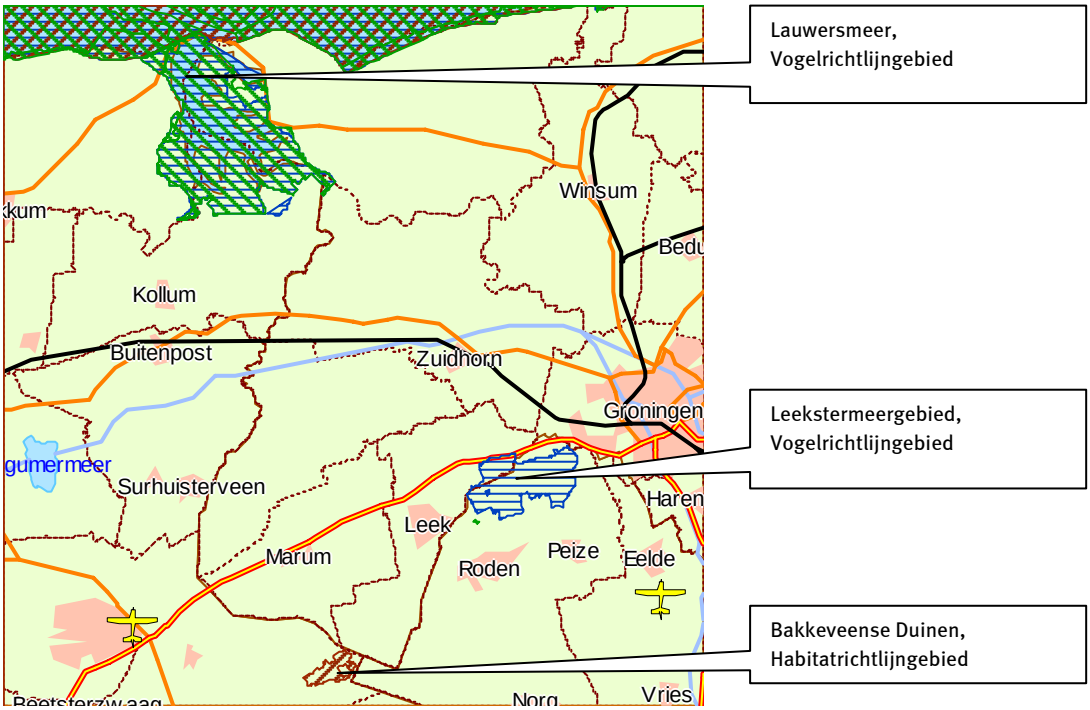
Instandhoudingsdoelstellingen: Per habitattype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een (Natura 2000) gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

Figuur 2.2: De Habitattoets in het kader van vergunningverlening Natuurbeschermingswet.

Voor dit plan-MER is daardoor allereerst de kritische depositiewaarde van de Bakkeveense Duinen van belang. Voor dit habitatgebied geldt een waarde van 1071 mol/ha/jaar of 15 kg/ha/jaar.

In de doelendocumenten van de Vogelrichtlijngebieden Leekstermeer en Lauwersmeer, worden (naast de instandhoudingsdoelen die gericht zijn op de specifieke vogelsoorten) complementaire doelen omschreven die ook gevoelig zijn voor de depositie van ammoniak op deze gebieden. Hoewel deze complementaire doelen geen status hebben zijn ze in dit plan-MER globaal getoetst. Er is aangegeven of effecten op deze doelen verwacht worden.

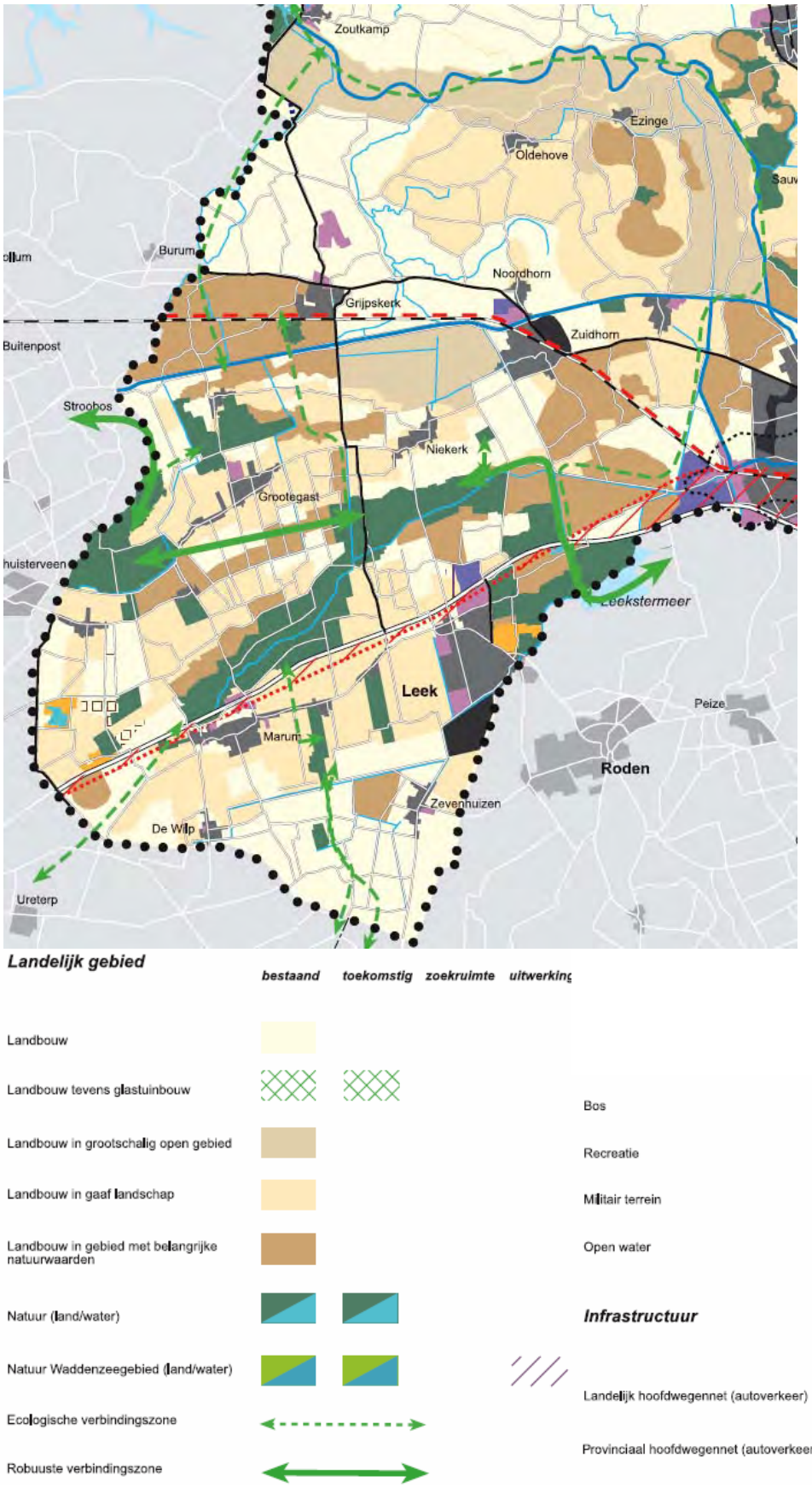

Figuur 2.3: Natura 2000 gebieden [Bron: Het Natuurloket]

2.2 Regionaal beleid

2.2.1 Provinciaal omgevingsplan, 2006

Het omgevingsplan van de provincie Groningen is een integraal plan dat de volgende provinciale plannen voor de fysieke omgeving omvat: het Streekplan, Waterhuishoudingsplan, Milieubeleidsplan en Mobiliteitsplan. Het plan gaat in op belangrijke trends en ontwikkelingen, de ambitie van Groningen, het beleid per thema, de regioperspectieven en de uitvoering van beleid.

Figuur 2.4: Functiekaart provincie Groningen (gedeelte). Bron: Provincie Groningen, 2006

Landbouw en intensieve veehouderij
De provincie wil milieuvriendelijke productie, agrarisch natuurbeheer, biologische landbouw en het verbouwen van streekeigen producten stimuleren. Vooral in gebieden met hoge natuur- en landschapswaarden liggen mogelijkheden voor de landbouw om in te zetten op een productiewijze met aanvullende inkomsten uit nevenactiviteiten. Landbouwkundige ontwikkeling blijft in deze gebieden mogelijk binnen het landschappelijk raamwerk. Daarnaast kan juist in dergelijke gebieden verbreding van de landbouw in combinatie met andere functies een uitkomst zijn (Provincie Groningen, 2006).

Tengevolge van schaalvergroting komen steeds vaker boerderijen leeg te staan, die vervolgens als niet agrarische woning worden gebruikt. Dat heeft economische voordelen, maar leidt wel tot verdere versnippering en verstening van het landelijk gebied. De provincie wil deze ontwikkeling tegengaan. De provincie staat in principe geen nieuwe bouwlocaties nieuw- of hervestiging van agrarische bedrijven meer toe, tenzij sprake is van uitplaatsing uit de EHS of van het oplossen van bestaande knelpunten zoals uitplaatsing uit linten in verband met ruimtegebrek of milieuhinder (het gebied rond Blauwe Stad vorm ook een uitzondering).

De nadelige effecten van intensieve veehouderij op de omgeving (ammoniakemissie, inspoeling van nitraten, fosfaten maar ook geurhinder) worden door de milieuwetgeving voldoende door gemeenten gereguleerd. De provincie voert om deze reden geen aanvullend ruimtelijke beleid vanuit milieuhygiënische redenen.
Hiernaast onderscheidt de bebouwing ten dienste van intensieve veehouderij zich nauwelijks meer van bebouwing voor andere moderne agrarische bedrijven. De ruimtelijke impact is hetzelfde (Provincie Groningen, 2006).

Voor de ruimtelijke inpassing van agrarische bebouwing geeft de provincie aan dat gemeenten onder bepaalde voorwaarden agrarische bouwontwikkelingen kunnen laten plaatsvinden. Deze voorwaarden zijn (Provincie Groningen, 2006);

- Respecteren historisch gegroeide landschapsstructuur;
- afstand houden tot ruimtelijke elementen;
- goede infrastructurele ontsluiting;
- zorgvuldige en evenwichtige ordening;
- maatvoering en vormgeving van de bedrijfsgebouwen en een erf-inrichting afgestemd op het zorgvuldig inpassen in het landschapstype.

Er bestaan geen uniforme regels voor de gehele provincie. De provincie kiest voor gebiedsgericht maatwerk.

Voor landbouw, natuur en recreatie heeft de provincie in het omgevingsplan doelstellingen geformuleerd voor verschillende functietoekenningen (terug te vinden op de functiekaart, figuur 2.4). In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste doelstellingen weergegeven. Het betreft een selectie van de doelstellingen zoals geformuleerd in het omgevingsplan. Achter de doelstellingen in het onderstaand kader is aangegeven welke kaartaanduiding erbij hoort (figuur 2.4).

Landbouw

- Uitbreiding van bestaande agrarische activiteiten is in beginsel toegestaan (functieaanduiding *landbouw)*.
- Voor her- en nieuwvestiging van agrarische bedrijven worden in beginsel geen nieuwe bouwlocaties toegestaan, tenzij sprake is van plaatsing uit de EHS of het gebied van De Blauwe Stad of van het oplossen van bestaande ruimtelijke of milieuknelpunten (functieaanduidingen *Landbouw, Landbouw in gaaf landschap)*.
- Uitbreiding, her- en nieuwvestiging van agrarische bedrijven moeten aansluiten op de landschappelijke hoofdstructuur en omvang en uiterlijk moeten passen in het landschap toegestaan (functieaanduiding *landbouw)*.
- Behoud, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden en landschapskenmerken worden bevorderd, voor zover dat geen belangrijke beperkingen aan de agrarische bedrijfsvoering oplegt. Het gaat vooral om algemene weide- en akkervogels, ganzen, zwanen en steltlopers en om landschappelijke elementen (functieaanduiding *landbouw)*.
- De mogelijkheden voor recreatief medegebruik worden bevorderd, voor zover daaruit voor de agrarische bedrijfsvoering geen onnodige beperkingen voortvloeien (functieaanduiding *landbouw)*.
- De grootschalige openheid en de herkenbaarheid van de verkaveling van gebieden moeten gehandhaafd blijven (functieaanduiding *Landbouw in grootschalig open gebied*).
- In grootschalige open gebieden worden grootschalige bouwwerken, niet-agrarische nieuwbouw en bos geweerd (functieaanduiding *Landbouw in grootschalig open gebied*).
- Onder grootschalige open gebieden worden open ruimten verstaan, die groter zijn dan 1000 hectare, van betekenis zijn voor weidevogels en ganzen en sommige akkervogels, en die zich op grond van fysisch-geografische en/of cultuurhistorische ontwikkeling onderscheiden van aangrenzende ruimten.
- Inrichtingsmaatregelen worden evenzeer gericht op landbouw als op natuur en landschap. Er worden mogelijkheden geboden voor verbetering van de landbouw en uitbreiding van agrarische activiteiten, mits karakteristieke natuur- en landschapswaarden voldoende worden beschermd (functieaanduiding *Landbouw in gaaf landschap*).
- Landschapskenmerken en natuurwaarden worden waar mogelijk behouden, hersteld en ontwikkeld. Gebiedskenmerken waar het om gaat zijn de kleinschalige beslotenheid en het parkachtige karakter van gebieden met houtsingels, houtwallen en essen en de onregelmatige blokverkaveling in combinatie met reliëf in open gebieden. In de open gebieden komen weidevogels, ganzen, zwanen en steltlopers en vegetaties in sloten en langs oevers voor. In de besloten gebieden gaat het om diersoorten van bossen, struwelen en bosranden (functieaanduiding *Landbouw in gaaf landschap*).
- Ingrepen, die de aanwezige waarden kunnen aantasten (egaliseren, ontgronden, diepploegen), zijn niet toegestaan of worden aan een aanlegvergunning gebonden (functieaanduiding *Landbouw in gaaf landschap*).
- De dichtheid aan beplantingselementen en reliëfvormen worden in stand gehouden. Open ruimten in dit besloten landschap worden gehandhaafd (functieaanduiding *Landbouw in gaaf landschap*).
- De kenmerkende betekenis van water voor het landschapsbeeld wordt gehandhaafd en versterkt. Dat geldt voor het natuurlijke beloop van watergangen, het daarmee samenhangende reliëf en voor kenmerkende sloten- en wijkenpatronen (functieaanduiding *Landbouw in gaaf landschap*).
- De mogelijkheden voor recreatief medegebruik worden bevorderd, voor zover daaruit voor de agrarische bedrijfsvoering geen onnodige beperkingen voortvloeien en geen natuur- en/of landschapswaarden worden aangetast (functieaanduiding *Landbouw in gaaf landschap)*.
- In gebieden met belangrijke natuurwaarden ligt de nadruk op ligt hier op behoud, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden die een sterke relatie met water hebben. In de beekdalen gaat het vooral om waardevolle vegetaties. In de open gebieden zijn weidevogels, ganzen, zwanen en steltlopers en vegetaties in sloten en langs oevers de belangrijkste natuurwaarden (functieaanduiding *Landbouw in gebied met belangrijke natuurwaarden*).
- Landschapskenmerken in gebieden met belangrijke natuurwaarden worden waar mogelijk behouden, hersteld en ontwikkeld. Kenmerkend voor het landschap zijn de kleinschalige beslotenheid en het parkachtig karakter van delen van beekdalen en de karakteristieke verkaveling in bepaalde open gebieden(functieaanduiding *Landbouw in gebied met belangrijke natuurwaarden*).

Natuur

- Inrichting en beheer worden gericht op herstel, behoud en ontwikkeling van de beoogde natuur- en landschapswaarden. Veranderingen van de kwaliteit van de fysieke omgeving, die daar strijdig mee zijn, moeten worden voorkómen (functieaanduiding *Natuur*).
- In gebieden met bestaande natuurwaarden zijn geen ingrepen (egaliseren, ontgronden, diepploegen, scheuren van grasland om het om te zetten in bouwland) en ruimtegebruik toegestaan, die strijdig zijn met het behoud van de aanwezige natuur- en landschapswaarden. Bestaande functies kunnen in die gebieden worden voortgezet (functieaanduiding *Natuur*).
- In natuurontwikkelingsgebieden zijn ingrepen en ruimtegebruik, die onomkeerbare gevolgen voor de gewenste natuurontwikkeling teweegbrengen, niet toegestaan(functieaanduiding *Natuur*).
- Bij natuurontwikkelingsprojecten worden kansen benut voor herstel en vergroting van de herkenbaarheid en belevingswaarde van archeologische waarden(functieaanduiding *Natuur*).

Recreatie

- De recreatieve functie van gebieden met dagrecreatie, voorzieningen voor verblijfsrecreatie en kleine recreatieve terreinen wordt gehandhaafd en versterkt. Dit moet passen binnen de landschappelijke hoofdstructuur. Nieuwe locaties moeten bij voorkeur aansluiten op bestaande locaties en op bestaande recreatieve infrastructuur (functieaanduiding *recreatie*).
- Landschapskenmerken en natuurwaarden worden waar mogelijk behouden, hersteld en ontwikkeld (functieaanduiding *recreatie*).
- De locaties worden goed ontsloten door fiets en openbaar vervoer (functieaanduiding *recreatie*).
- De bestaande recreatieve routestructuur wordt gehandhaafd en versterkt (functieaanduiding *recreatie*).

Provinciaal ecologische hoofdstructuur

Het beleid van de provincie Groningen is gericht op realisatie van de EHS. De provincie heeft financiële middelen gebundeld om de grondaankoop te versnellen en de inrichting van natuurgebieden te verbeteren. Er wordt gezocht naar combinaties met andere functies als recreatie, landbouw, waterberging en drinkwaterwinning. De provincie zet zich in voor aanvullende maatregelen, zoals natuurbeheer door particulieren en (kleinschalige) landinrichting, om de vastgelegde omvang en vooral kwaliteit van de EHS te realiseren. De belangrijkste gebieden binnen het Westerkwartier van de EHS (zoals deze door de provincie Groningen is vastgelegd) zijn de noordoever van het Leekstermeer, de Wemerpolder, Dwarsdiep/Oude Diepje, Doezumermieden, de Drie Polders, Polder de Kale weg, Westerhorn, Matsloot, Polder Bombay, en de Grootegastermolenpolder ten noorden van Grootegast.

Figuur 2.5: Ecologische hoofdstructuur in het Westerkwartier met robuuste verbindingszone. Bron: Bijlage bij Programma Landelijk Gebied 2007-2013, Provincie Groningen

De provincie heeft binnen het kader van de begrenzingenprocedures voor de EHS in het verleden bestuurlijke afspraken gemaakt over de wijze waarop de EHS wordt uitgevoerd en onder welke randvoorwaarden.
Daarbij gaat het om:

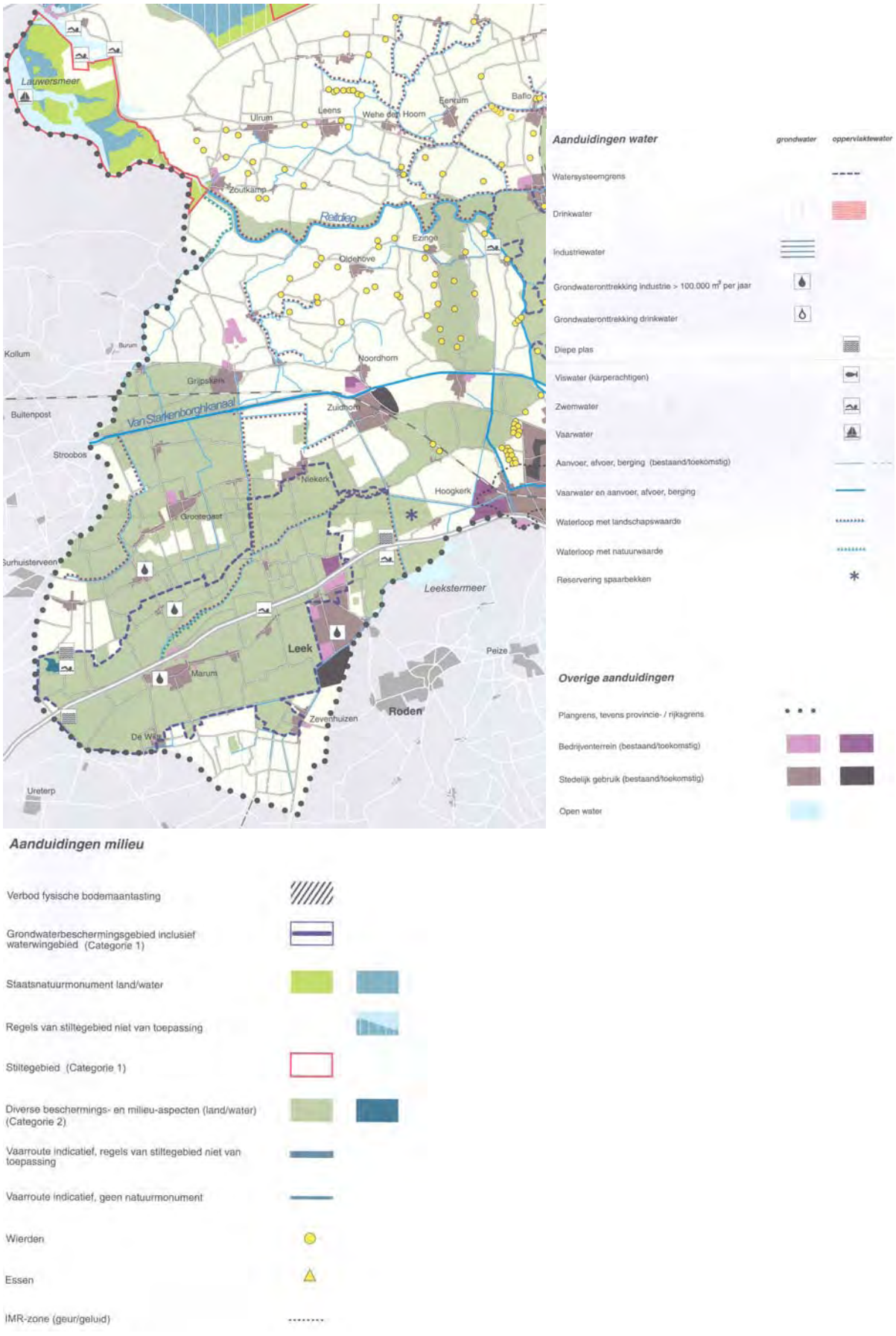
- grondverwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden is pas aan de orde als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheerbare gebieden zijn verworven;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden mag niet leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden;
- in beginsel worden geen hydrologische bufferzones buiten de EHS ingesteld. Wederzijdse nadelige beïnvloeding van landbouw en natuur wordt voorkomen of beperkt door te streven naar grote, aaneengesloten natuurgebieden met natuurlijke grenzen en zonodig door het treffen van technische maatregelen;
- realisatie van de ecologische hoofdstructuur mag niet leiden tot beperkingen op aangrenzende landbouwgronden (planologische schaduwwerking).

Voor begrensde natuurgebieden die nog niet zijn verworven blijft de landbouwkundige functie gehandhaafd. Functieverandering van landbouw naar natuur is pas aan de orde als de gronden verworven zijn of als een grondeigenaar een beschikking heeft voor particulier natuurbeheer. Vooruitlopend op de functieverandering is het omgevingsbeleid gericht op behoud van de aanwezige waarden en op het tegengaan van ontwikkelingen die strijdig zijn met de toekomstige natuurontwikkeling. In het POP is dit beleid geconcretiseerd door middel van het toekennen van integrale gebruiksfuncties aan gebieden en het daarbij behorende beleid voor ruimtelijke ordening, water en milieu. Binnen de integrale gebruiksfuncties wordt gestreefd naar meervoudig ruimtegebruik, mits dat geen afbreuk doet aan de hoofdfunctie.

Provinciale milieuverordeningen, milieubeschermingsgebieden
De provincie heeft gebieden aangewezen waarbinnen, vanwege het gebruik of de aanwezige waarden, bijzondere bescherming moet worden geboden aan het milieu of waar een bijzondere milieukwaliteit moet worden nagestreefd. Die bijzondere kwaliteit kan bestaan uit strengere kwaliteitsnormen of uit het versneld bereiken van de basiskwaliteit en/of de streefwaarden.

De milieubeschermingsgebieden zijn verdeeld in twee categorieën. De eerste categorie bestaat uit grondwaterbeschermingsgebieden, stiltegebieden, wetlands en beschermde natuurmonumenten. De overige milieubeschermingsgebieden (categorie twee) zijn gebieden met kwetsbare natuur- en landschapswaarden. Onder andere wierden en verdrogingsgebieden. In deze categorie twee gebieden geldt een lager beschermingsniveau dan in de categorie één gebieden. In de categorie twee gebieden wordt gestreefd naar een bijzondere milieukwaliteit door het stimuleren van maatregelen op vrijwillige basis. Dit is door de provincie niet verder uitgewerkt.

Binnen het kader van dit Plan-MER is met name het Dwarsdiep/Matsloot van belang. Dit watersysteem is aangewezen als milieubeschermingsgebied. Het betreft een waterloop met landschaps- en natuurwaarden.

Figuur 2.6: Milieubeschermingsgebieden Provincie Groningen. Bron: Provincie Groningen, 2006

In milieubeschermingsgebieden wordt met stimuleringsmaatregelen gestreefd naar een bijzondere milieukwaliteit. Per gebied stelt de provincie vast of de actuele milieukwaliteit voldoet aan de eisen, die daaraan worden gesteld vanuit de aan het gebied toegekende functies en/of de in het gebied aanwezige waarden. Voldoet de milieukwaliteit niet, dan wordt eerst nagegaan hoe die voldoende kan worden verbeterd met instrumenten, die door het Rijk worden ingezet voor het realiseren van de landelijk geldende kwaliteitsdoelstellingen. Waar dit onvoldoende effect sorteert,wordt vervolgens aanvullend instrumentarium ingezet (maatwerk).

2.2.2 Gebiedsplan Groningen

Op basis van de Subsidieregelingen Natuurbeheer en Agrarisch Natuurbeheer zijn in dit plan de gebieden begrensd waar de subsidiëring van beheer en ontwikkeling van nieuwe natuur, agrarisch natuurbeheer en landschapsonderhoud kan plaatsvinden. Er wordt aangegeven welke natuur- en landschapsdoelstellingen worden nagestreefd en hoeveel hectares van de verschillende natuurdoelpaketten en beheerspakketten er beschikbaar zijn om deze doelstellingen te realiseren. Binnen het plangebied zijn (toekomstige) natuurgebieden, beheersgebieden, lokale en regionale verbindingszones op kaart aangeduid.

2.2.3 Beleidsvisie Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier

In deze visie wordt gestreefd naar een optimalisatie van de houtsingelstructuur zodat de kwaliteiten en identiteiten binnen het singellandschap worden veiliggesteld. Hiernaast heeft de huidige landbouw behoefte aan aanpassing van de houtsingelstructuur. Dit onder invloed van de schaalvergrotingen van landbouwbedrijven en de behoefte aan grotere agrarische bouwpercelen (Stuurgroep West-Groningen, 2005).

De visie formuleert een aantal opgaven. Deze zijn in onderstaand kader nader toegelicht (Stuurgroep West-Groningen, 2005).

Behoud (en herstel)
Gericht op handhaving en verbetering van de huidige kwaliteit van de bestaande singels. Het gaat om behoud van aanwezige kwaliteiten en herstel van bestaande singels (bijvoorbeeld; onderhoud en dichten van gaten).

Herstel (en behoud)
Wegwerken van achterstallig onderhoud. Het gaat om herstelwerkzaamheden, waarbij natuurlijk behoud van de huidige kwaliteit van singels ook aan de orde is.

Omvorming van de singelstructuur ter bevordering van de landbouw
Het zoeken naar meer ruimte voor de landbouw staat hierbij centraal. Plaatselijk aangewezen singels mogen worden verplaatst binnen bepaalde randvoorwaarden. Er zijn ook singels aangewezen die duurzaam in stand dienen te worden gehouden.

Omvorming van de singelstructuur ter bevordering van de natuur
Verhogen van de ecologische waarde van bestaande en nieuwe singels is het doel. Bijvoorbeeld door middel van verbetering van de structuuropbouw binnen bestaande singels en vergroten van de diversiteit tussen singels.

(Her) ontwikkeling
Het doel is te komen tot het beter samengaan van landschap en ontwikkelingen in dit landschap. Flexibiliteit van het gebied en de singelstructuur staat voorop bij de ontwikkeling van een programma om dit te bewerkstelligen.

Passief beheer
Niet actief beheren van singels is gericht op het laten verdwijnen van de singels op termijn.

De houtsingelhoofdstructuur is opgedeeld in deelgebieden. De gebieden zijn onderscheidend naar de waarde van het houtsingellandschap. In paragraaf 3.3 is een kaart opgenomen met de verschillende deelgebieden.

Voor de houtsingelhoofdstructuur zijn een aantal spelregels opgesteld. Omdat ieder deelgebied zijn eigen gebiedsspecifieke kwaliteiten/identiteiten heeft, zijn de spelregels per deelgebied geformuleerd. Hiernaast bestaan er een aantal regels die voor het gehele gebied gelden. In onderstaand kader zijn deze spelregels kort samengevat (Stuurgroep West-Groningen, 2005).

Rooien

- Voor het rooien van een singel is altijd aanvraag van een kapvergunning noodzakelijk.
- Rooien is niet toegestaan bij:
  - de apart op kaart aangeduide locatiegebonden singels;
  - singels in singelreservaatsgebieden.
- Rooien is niet toegestaan in het broedseizoen op basis van de flora en faunawet
- Solitaire beeldbepalende bomen in singels mogen niet worden gerooid, vanwege hun monumentale en landschappelijke waarde. Het betreffen met name eiken, essen, beuken en zoete kersen, oude elzen en knotwilgen.
- Rooien is toegestaan, mits deze past binnen de voorgeschreven spelregels per deelgebied.
- Rooien wordt altijd gecompenseerd; compensatie moet altijd plaatsvinden want uitgangspunt is dat de kwantiteit van singels in het gebied op niveau blijft. Er dient een directe relatie te zijn tussen rooien en herplant. Deze regel geldt niet voor de deelgebieden met de opgave 'passief beheer'.
- Voor het rooien van een singel is altijd aanvraag van een kapvergunning noodzakelijk. Indien de bomen onderdeel uitmaken van een singel groter dan 10 are of indien er sprake is van een rijbeplanting met meer dan 20 bomen dient een melding in het kader van de Boswet plaats te vinden.

Compensatie

- Compensatie kan via herplant of door het betalen van een financiële vergoeding. Compensatie via herplant verdient altijd de voorkeur boven financiële compensatie.
- In behoud en herstel gebieden is geen financiële compensatie mogelijk, maar dient altijd te worden gecompenseerd door herplant. Herplant is ook mogelijk als vorm van herstel, omdat het tussenplanten in een restant van een singel wordt mogelijk gemaakt. Hierdoor kan de identiteit van deze deelgebieden behouden blijven en waar mogelijk worden versterkt.
- Voor het berekenen van de financiële compensatie wordt uitgegaan van alle kosten die gemoeid zijn met de herplant van de singel waaronder waardevermindering grond door functieverandering, inrichtingskosten en plankosten.
- Voor financiële compensatie wordt een apart plan opgesteld. Dit plan bevat ondermeer een systeem voor het beheer van de financiële compensatie, gebieden met prioriteiten van herstel en ook de rollen van bijvoorbeeld de houtwallencommissie en de agrarische natuurverenigingen worden hierin gedefinieerd.
- Compensatie fungeert als instrument om een streefbeeld te realiseren. Dit door de plaats waar gecompenseerd wordt en het percentage wat gecompenseerd moet worden.
- Compensatie vindt plaats op basis van de lengte-kroonprojectie. Bij 100% compensatie is de oppervlakte te compenseren (m2) gelijk aan de lengte-kroonprojectie (m1)x 2 (m1), van de te rooien singel.
- Compensatie bij voorkeur aansluitend aan bestaande singels (verlenging of verbreding) realiseren.

Herplant

- De nieuw aan te leggen singels hebben een minimale breedte van 2 meter (1-rijige beplanting met boomvormers en ondergroei) en een maximale breedte van 10 meter.
- Het aan te planten sortiment is voor 50 % gelijk aan hoofdboomsoort, en bestaat voor 50% uit andere inheemse boomsoorten (o.a. gewone es, lijsterbes, populier, zachte berk en zomereik) en struiksoorten (o.a. grauwe wilg, eenstijlige meidoorn en sleedoorn). Het doel is het bevorderen van de soort- en structuurrijkdom van de singels.
- Alvorens met rooien kan worden begonnen dient de nieuwe singel te zijn aangelegd en de bestaande singel te zijn opgevuld. Uitzonderingen worden gemaakt voor uitvoerend werk waar herplant voor rooien niet mogelijk is.

Coupures

- Coupures zijn toegestaan. In de spelregels per deelgebied worden nadere eisen aan coupures gesteld, die afhankelijk van de opgave van het deelgebied, kunnen verschillen. Het maken van coupures valt ook onder rooien en dient altijd gecompenseerd te worden.
- Coupures (dammen) bijvoorkeur concentreren bij bestaande gaten in singels.
- Bij het bepalen van de locatie van coupures rekening houden met solitaire monumentale bomen in singels. Deze mogen niet worden gerooid, vanwege hun historische en landschappelijke waarde.

Naast deze algemeen geldende regels verschillen de spelregels waarbinnen gerooid mag worden en de wijze van compensatie per opgave (zie kader op de vorige bladzijde).

In behoud en herstel gebieden wordt het behoud, de aanleg en het herstel van singels extra gestimuleerd. In omvormingsgebieden t.b.v. natuur en in bepaalde gebieden waar de identiteit sterk door de dwarssingels wordt bepaald wordt het behoud en de aanleg van dwarssingels gestimuleerd, boven de lengtesingels. In landbouw-omvorminggebieden wordt het bieden van ruimte aan de landbouw mogelijk gemaakt, mits de identiteit van het landschap niet wordt aangetast. In (her)ontwikkelingsgebieden wordt het bieden van ruimte aan nieuwe ontwikkelingen extra gestimuleerd en het realiseren van forsere groenstructuren, mits de identiteit van het landschap niet wordt aangetast. In passiefbeheer gebieden, zoals polders en weidevogelgebieden, wordt herstel van de openheid gestimuleerd.

2.2.4 Inrichtingsplan Middag- Humsterland en facetbestemmingsplan

Het inrichtingsplan is er op gericht het cultuurlandschap voor de toekomst te behouden. Het plan vormt een basis waarop overheden, bewoners en gebruikers over in dialoog kunnen gaan.

Het gebied Middag-Humsterland wordt globaal begrensd door het Reitdiep, het Van Starkenborghkanaal, de Oude Riet en het Kommerzijlsterdiep. Deze begrenzing is nog niet geformaliseerd en ruimer dan alleen de polders Middag en Humsterland. Het landschap van Middag-Humsterland is ontstaan door zowel natuurlijke als cultuurhistorische invloeden. Het beeld wordt bepaald door een fijnmazige verkavelingstructuur die is dooraderd met geulen en prielen (deze zorgden vroeger voor de aan- en afvoer van getijdewater). De invloed van de zee is ook terug te vinden in de opgehoogde dorpen of wierden. De wierdenreeks Oostum-Garnwerd-Feerwerd-Ezinge-Saaksum volgt een oude kustlijn (Provincie Groningen, 2003).

Doelstelling van het plan is het behoud en versterking van landschapselementen en structuren, waaronder het netwerk van natuurlijke en cultuurhistorisch karakteristieke waterlopen en het reliëf van natuurlijke hoogten en laagten, wierden en dijken, naast ontwikkeling van de landbouw en verbetering van de landbouwstructuur (Provincie Groningen, 2003).

Het plan behartigt hiermee de belangen van landschap, natuur, milieu, recreatie en landbouw.

In onderstaand kader zijn kort de belangrijkste punten uit het inrichtingsplan beschreven (Provincie Groningen, 2003).

- Behoud van karakteristieke slotenpatroon;
- natuurlijke waterlopen mogen niet aangetast worden;
- zorg voor reliëf, in kaart brengen van karakteristieke hoogteverschillen. De hoogteverschillen dienen duidelijk in het landschap te zien zijn;
- toepassing van bouwland als weideland wordt gestimuleerd door middel van aangepast beheer;
- voor bewerkingen van de grond dieper dan 30 centimeter dient een aanlegvergunning aangevraagd te worden;
- herstel en versterking van historische elementen en de invoering van toegevoegde landschappelijke maatregelen door middel van verschillende subsidies;
- kavelruil in combinatie met verbetering van de waterhuishouding, het landschap en de ontsluiting;
- aanleg van recreatieve routes en voorzieningen.

Ruimtelijke ontwikkelingen in Middag-Humsterland zijn gebonden aan de landschappelijke opgaven zoals hierboven vermeld. Voor dit Plan-MER is met name de openheid en de landschappelijke inpasbaarheid van agrarische bedrijven in dit gebied van belang (grote van agrarische bouwblokken).

Facet-bestemmingsplan Middag-Humsterland
Een belangrijk kenmerk van het gebied dat nog herinnert aan het vroegere patroon van prielen is het karakteristieke slotenpatroon. Het verkavelingspatroon hangt hier nauw mee samen. Om onder andere het verkavelingspatroon, de natuurlijke laagten, dijklichamen en wierden van Middag Humsterland te beschermen is in 2006 het facetbestemmingsplan "Karakteristieke landschappelijke patronen en elementen Middag Humsterland" als voorontwerp bestemmingsplan in procedure gebracht. De provincie Groningen heeft in het kader van artikel 10 BRO vooroverleg op het facetbestemmingsplan gereageerd. De provincie liet weten dat de bescherming van met name het slotenpatroon verder zal moeten gaan dan de voorgestelde regeling.

Bij het opstellen van een nieuwe planologische regeling zijn de convenantspartners (Provincie, Waterschap, Gemeenten Winsum en Zuidhorn, LTO-Noord, DLG, Milieufederatie Groningen) betrokken. In gezamenlijk overleg wordt de nieuwe planologische regeling voorbereid. Dit proces staat los van de voorbereiding van het bestemmingsplan buitengebied. Bij de verdere uitwerking van de regeling wordt nagegaan of de procedure van het facetbestemmingsplan voortgezet kan worden. Hierbij spelen juridisch/technische afwegingen een rol in het kader van de digitaliseringsplicht vanaf 1 juli 2008 (IMRO 2008 en SVBP 2008) en projectmatige afwegingen als het gaat om stroomlijnen van de procedures.

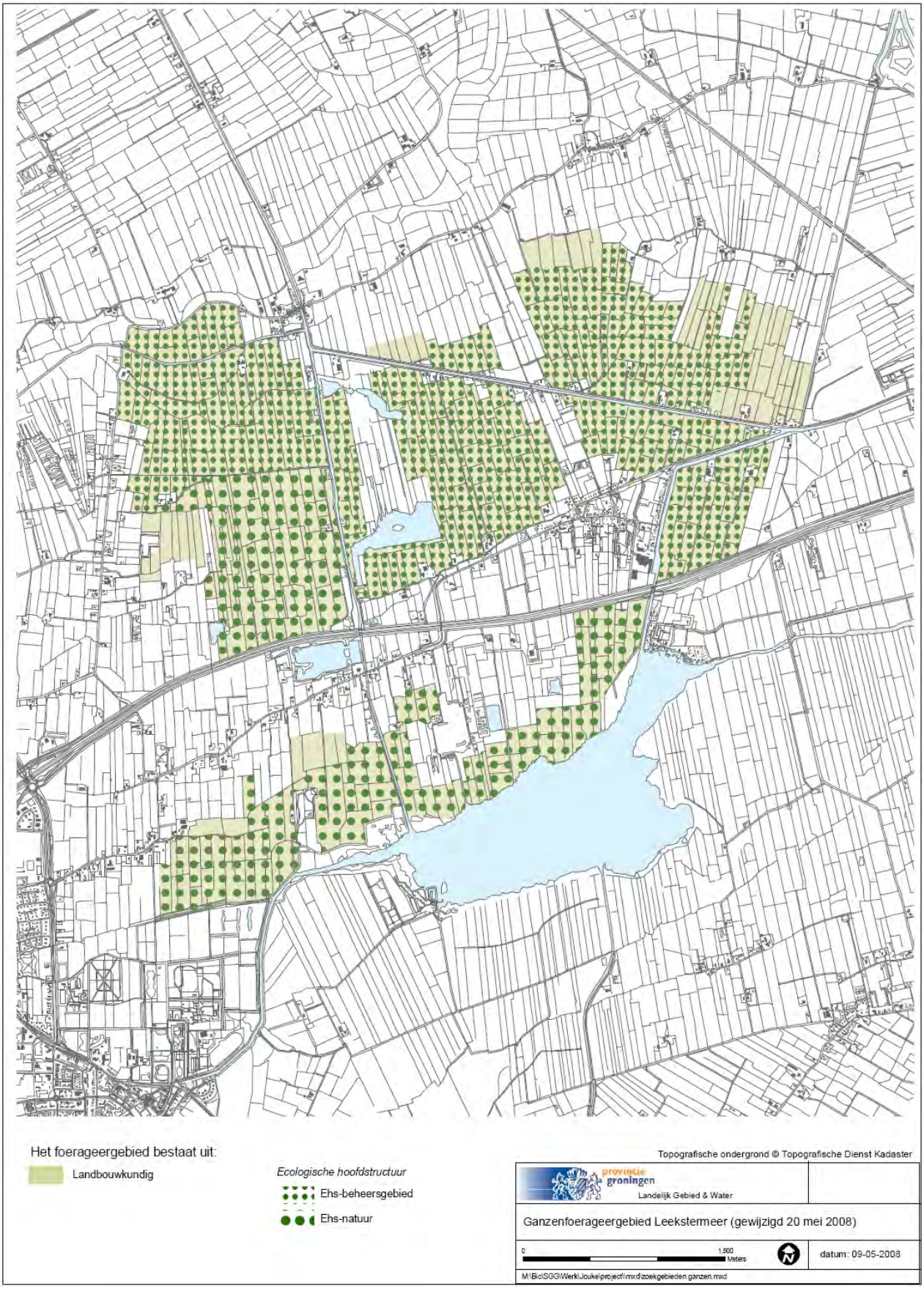
De mogelijkheid bestaat dat voor een afzonderlijk bestemmingsplan dan wel voor opname in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied gekozen wordt. In het voorliggende plan-MER is dit facetbestemmingsplan niet in de beschouwing betrokken.

2.2.5 Ganzenfourageergebieden

De aanduiding als ganzenfoerageergebied is formeel nodig om de mogelijkheid te openen om binnen deze gebieden beheersovereenkomsten voor ganzenopvang af te sluiten. De instantie waar zulke overeenkomsten kunnen worden afgesloten (Dienst Regelingen van het ministerie van LNV) gebruikt dit plan om te toetsen of de aanvrager binnen het foerageergebied ligt.

Het beleid van de provincie is gericht op handhaving van de rust in deze gebieden. De provincie wil planologische schaduwwerking vermijden. Er mogen geen planologische beperkingen aan agrarische bedrijfsvoering worden opgelegd die voort zouden kunnen vloeien uit het tijdelijk en vrijwillig gedogen van ganzen die in deze gebieden 's winters komen foerageren (Provincie Groningen, 2005).

De ganzenfourageergebieden bij het Leekstermeer zijn binnen het kader van dit plan-MER van belang. in onderstaande figuur is aangegeven waar deze gebieden nabij het Leekstermeer gelegen zijn (Provincie Groningen, 2005). Binnen het kader van dit plan-MER is het mogelijke effect van de uitbreiding van agrarische bedrijven (binnen de mogelijkheden die het nieuwe bestemmingsplan zal bieden) op ganzen van belang.

Figuur 2.7: Ganzenfourageergebieden op landbouwgronden nabij het Leekerstermeer. Bron: provincie Groningen, 2008

2.3 Lokaal beleid

2.3.1 Beleidskader recreatie en toerisme Westerkwartier

Het recreatiebeleid van de gemeenten Leek, Zuidhorn, Marum en Grootegast is neergelegd in het beleidskader 'Recreatie en Toerisme, Westerkwartier'. Deze nota is heden nog niet formeel vastgesteld door de gemeenteraden.
Het beleidskader dient als toetsingskader voor planologische ontwikkelingen in het Westerkwartier.

De diversiteit in het landschap is de kernkwaliteit van het Westerkwartier. Als randvoorwaarde voor nieuwe ontwikkelingen geldt dat deze moeten passen binnen de kwaliteiten van het landschap. Voor het gebied is het belangrijk een positief imago te creëren voor bepaalde vormen van recreatie en toerisme. Passend is in te zetten op plattelandstoerisme en cultuurtoerisme.

De aanwezige natuur- en landschapswaarden vormen een basis voor nieuwe recreatieve ontwikkelingen. Extensieve voorzieningen, zoals kleinschalig kamperen en kleinschalige voorzieningen in vrijkomende agrarische bedrijven, zijn passend in het landschap en kunnen aansluiten bij de bestaande en nieuwe routestructuren.

Er wordt in het beleidskader recreatie en toerisme onderscheid gemaakt tussen minder kwetsbaar gebied en kwetsbaar gebied. Minder kwetsbaar is het agrarisch gebied zonder natuur- of landschappelijke waarden. In deze gebieden passen intensieve ontwikkelingen als attractieparken en huisjesterreinen.
Voor ontwikkelingen binnen het agrarisch gebied met landschappelijke waarden geldt dat deze goed moeten worden ingepast. Houtsingels en boomwallen bieden hiervoor goede mogelijkheden door hun afschermende werking. Minder kwetsbare gebieden zijn ook de kernen met aangrenzende gronden en de gebieden aansluitend op de verblijfs- en dagrecreatieve gebieden.

De kwetsbare gebieden zijn agrarische gebieden met specifieke waarden als openheid of een natuurlijke waarde. De gebieden met een landschappelijke waarde, zoals bijvoorbeeld de specifieke openheid in het nationaal landschap Middag – Humsterland, vallen ook onder de kwetsbare gebieden. De gebieden met een natuurfunctie vallen binnen deze kwetsbare landschappen. In deze gebieden passen kleinschalige vormen van recreatie zoals het kleinschalig kamperen, bed&breakfastvoorzieningen en de ontwikkeling van routestructuren.

2.3.2 Toekomstvisie Landgoed Nienoord

Het eigendom van landgoed Nienoord (gronden en opstallen) is in handen van de gemeente Leek. Met behulp van deze visie wordt bepaald welk ambitieniveau wordt nagestreefd en welke activiteiten c.q. productonderdelen passen binnen het landgoed en welke niet. Ook de positie die de gemeente wenst in te nemen in de toekomstige ontwikkeling van het landgoed is hierbij van belang. In dit verband zal de visie voor de gemeente tevens dienen als toetsingskader bij de beoordeling van de wenselijkheid van nieuwe (private) initiatieven van ondernemers en/of ontwikkelaars (gemeente Leek, 2008).

Momenteel herbergt het landgoed een diversiteit aan recreatiemogelijkheden waarvan het beheer en de exploitatie in handen is van diverse stichtingen (o.a. Stichting Recreatie Nienoord, Stichting Nationaal Rijtuigmuseum Nienoord en Stichting Bezoekerscentrum Nienoord) en particulieren (o.a. Camping Westerheerdt). De Stichting Recreatie Nienoord exploiteert een Subtropisch Zwemkasteel, de midgetgolfbaan, en het Familiepark Nienoord.

Daarnaast herbergt landgoed Nienoord nog de volgende productonderdelen; Watersportcentrum Westerkwartier, de Stalhouderij, Museumkerk Midwolde, het openluchttheater, Gasterij het Theehuis en het in het jaar 2000 gebouwde bezoekerscentrum. Landgoed Nienoord wordt bezocht en gebruikt door zowel de eigen inwoners van Leek, inwoners vanuit de regio als door toeristen en dagrecreanten.

De visie op landgoed Nienoord wordt door gemeente Leek (2008) omschreven als; 'Landgoed Nienoord is één van de toonaangevende toeristisch-recreatieve bestemmingen in Noord-Nederland en is in zijn totaalconcept uniek door haar omgeving met kwalitatief hoogwaardige natuur-, cultuurhistorische- en landschappelijke waarden waarin een gevarieerd aanbod aan toeristisch-recreatieve voorzieningen is geïntegreerd.'

De gemeente Leek (2008) geeft aan dat Landgoed Nienoord zorg draagt voor het beheren, behouden en waar mogelijk versterken van het cultuurhistorische, landschappelijke en natuurlijke karakter en biedt als recreatief attractiepunt met lokaal en regionaal belang de mogelijkheid tot dagrecreatie, verblijfsrecreatie en educatief medegebruik. Tevens moet iemand die rust zoekt dat op landgoed Nienoord kunnen vinden.

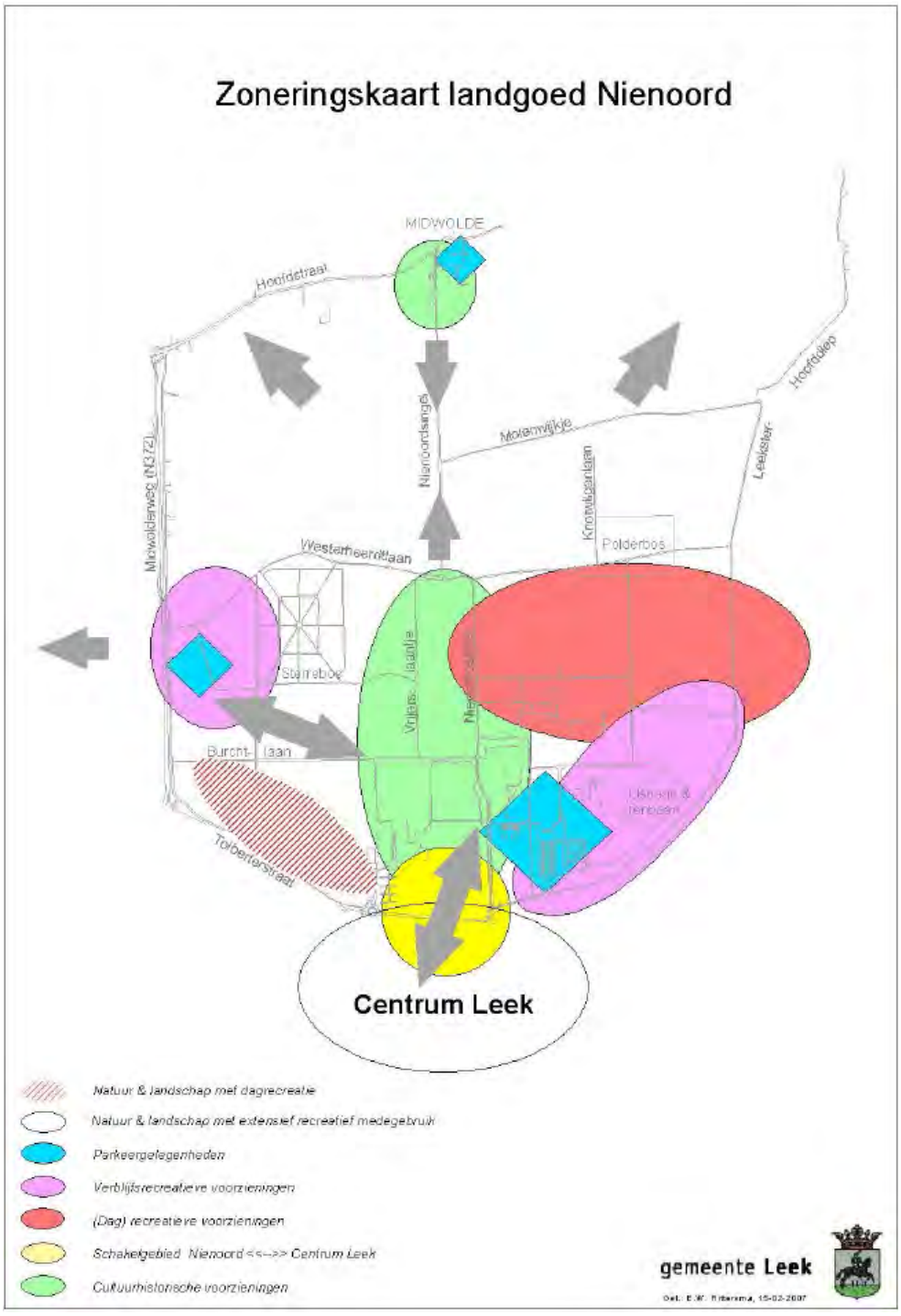
Om aansluiting te vinden bij voornoemde visie worden voor landgoed Nienoord de hier onderstaande strategische beslissingen en acties voorgesteld. Deze beslissingen dragen bij aan het bereiken van de voorgestelde visie en het handhaven van de continuïteit van het landgoed op langere termijn (gemeente Leek, 2008):

- de gemeente Leek wenst eigenaar te blijven van het landgoed en de aanwezige opstallen;
- de natuur- en landschappelijke waarden dienen versterkt en in stand gehouden te worden;
- de (structurele) financiële ondersteuning aan private exploitaties wordt vanuit de gemeente geleidelijk teruggebracht;
- het landgoed dient openbaar te blijven voor bezoekers;
- het landgoed dient als lokaal en regionaal recreatief attractiepunt te fungeren;
- de cultuurhistorische waarde van het landgoed dient binnen de exploitatie van het landgoed een blijvende rol te vervullen;
- er dient een duidelijkere spreiding van functies over het landgoed te worden nagestreefd;
- er dient een kwaliteitsimpuls te worden doorgevoerd ten aanzien van de verblijfsaccommodaties;
- er dient fundamenteel te worden geïnvesteerd in de opstallen van het landgoed;
- er dient meer gericht te worden ingespeeld op de positieve ontwikkelingen binnen de toeristisch-recreatieve markt in Noord-Nederland;
- de organisatie en samenwerking tussen bestaande voorzieningen op het landgoed dient te worden verbeterd;
- het landgoed Nienoord dient als een totaalconcept in de markt te worden gezet waarbij het geheel meer is dan de som der delen.

Voor het Landgoed is een zonering opgesteld. Uitgangspunt bij het opstellen van het zoneringsbeleid is dat door toepassing van een juiste zonering de verschillende attractiepunten elkaar onderling kunnen versterken. Deze onderlinge samenhang bepaalt het uiteindelijke karakter van het totale landgoed, waarbij als uitgangspunt wordt gesteld dat de borg als landmark van het landgoed een centrale plaats dient in te nemen. Bij het inrichten van het landgoed voor toeristisch-recreatief medegebruik kan ten aanzien van de te benoemen functiegebieden en voorzieningen onderscheid gemaakt worden tussen functiegebieden waar intensieve recreatiedruk mag plaatsvinden en functiegebieden waar slechts extensieve recreatiedruk gewenst is.

De instandhouding van de natuur- en landschappelijke waarden van het landgoed is een absolute vereiste. Door (her)indeling van het landgoed en een juiste spreiding van functies (zonering) kan de druk op het landschappelijke gebied worden verminderd en kan het publiek doelgericht gestuurd worden naar locaties die hierop zijn berekend. De zoneringskaart geeft aan welke functie past op welke locatie op het landgoed (gemeente Leek, 2008).

Het voorontwerp bestemmingsplan volgt deze toekomstvisie vooralsnog niet. Het voorontwerp bestemmingsplan formuleert hiermee geen nieuwe activiteiten. De verblijfsrecreatie zoals op de zoneringskaart voorgesteld wordt vooralsnog niet in het voorontwerp bestemmingsplan opgenomen. Het voorontwerp bestemmingsplan betreft een actualisatie op basis van bestaande activiteiten.

Figuur 2.8: zoneringskaart functies op Landgoed Nienoord (gemeente Leek, 2008)

2.3.3 Geurbeleid en Wet geurhinder en veehouderij

Het algemeen uitgangspunt van het plaatselijk geurbeleid is het zoveel mogelijk beperken van geurhinder en het voorkomen van nieuwe hinder. Dit uitgangspunt vormt samen met het toepassen van Beste Beschikbare Technieken (BBT) de kern van het geurbeleid.

Het nationale geurbeleid bestaat uit de volgende beleidslijnen:

- als er geen hinder is, zijn maatregelen niet nodig;
- als er wel hinder is, worden maatregelen op basis van BBT afgeleid;
- voor bepaalde branches is het hinderniveau bepaald en in een bijzondere regeling vastgelegd;
- de mate van hinder die nog acceptabel is, wordt vastgesteld door het bevoegd gezag.

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt vanaf 1 januari 2007 het toetsingskader voor de milieuvergunning, als het gaat om geurhinder vanwege dierenverblijven van veehouderijen.

De gemeenten Marum, Leek, Grootegast en Zuidhorn beschikken niet over een lokaal geurbeleid. Het nationale geurbeleid is daardoor leidend via de Wet geurhinder en veehouderij. Het nieuwe bestemmingsplan buitengebied zal in overeenstemming moeten zijn met deze wet- en regelgeving.

De Wgv stelt alleen eisen aan de geurhinder vanwege dierenverblijven. In het algemeen kan de geuremissie vanuit die geurbronnen door het treffen van redelijk eenvoudige maatregelen of voorzieningen of door het aanhouden van minimumafstanden worden voorkomen of tot een acceptabel niveau worden teruggebracht (Infomil, 2007).

De Wgv maakt onderscheid tussen dieren met geuremissiefactoren en dieren zonder geuremissiefactoren.
Voor dieren waarvoor een geuremissiefactor is opgenomen mag de geurbelasting op een ‘geurgevoelig object’ een bepaalde waarde niet overschrijden en gelden minimumafstanden voor (voormalige) bedrijfswoningen.
Voor dieren waarvoor geen geuremissiefactor is opgenomen dient tenminste een minimale afstand tussen veehouderij en ‘geurgevoelig object’ te worden aangehouden. Het gaat hier om de afstand tussen het emissiepunt van een dierenverblijf en de buitenzijde van het geurgevoelig object (Infomil, 2007).

Dieren met geuremissiefactoren
Indien de ligging van de geurgevoelig objecten bekend is, kan per object worden bepaald welke waarde voor de geurbelasting op de buitenzijde van het geurgevoelig object is toegestaan. Deze maximale waarde voor de geurbelasting is opgenomen in artikel 3 van de Wgv en wordt uitgedrukt in aantallen Europese odour units in een volume-eenheid lucht (ouE/m3). Voor de geurbelasting is uitgegaan van de gebruikelijke 98-percentiel geurconcentratie. Dat betekent dat de berekende geurconcentratie gedurende 98 procent van het jaar niet wordt overschreden (ouE/m^3; P98).

Het geurgevoelig object is gelegen in een:	*Ten hoogste toegestane geurbelasting:*
- concentratiegebied, binnen bebouwde kom	3,0 ou_E/m^3
- concentratiegebied, buiten bebouwde kom	14,0 ou_E/m^3
- niet-concentratiegebied, binnen bebouwde kom	2,0 ou_E/m^3
- niet-concentratiegebied, buiten bebouwde kom	8,0 ou_E/m^3

Figuur 2.10: Geurbelastingsnormen uit de Wgv, Infomill, 2007

In het Westerkwartier liggen geen concentratiegebieden voor de intensieve veehouderij. Hier zijn dus de normen voor niet-concentratiegebieden van toepassing.

Dieren zonder geuremissiefactoren
Voor veehouderijen met dieren waarvoor geen geuremissiefactor is vastgesteld en voor veehouderijen met pelsdieren gelden wettelijk vastgestelde afstanden tussen veehouderij en geurgevoelig object. Deze dieren worden in de praktijk ook kortheidshalve wel aangeduid als 'afstandsdieren'. De beoordeling van geurhinder bestaat uit de toetsing of aan de voorgeschreven minimumafstanden wordt voldaan (artikel 4, eerste en tweede lid Wgv) (Infomill, 2007).

De minimumafstand tussen een veehouderij waar dieren worden gehouden, waarvan de geuremissiefactor niet bekend is, en een geurgevoelig object (artikel 4, eerste lid van de Wgv) bedraagt:
• binnen de bebouwde kom 100 meter;
• buiten de bebouwde kom 50 meter.
De ligging van het geurgevoelig object is hierbij bepalend.

De Wvg biedt de gemeenten de mogelijkheid om binnen bepaalde grenzen van de normen in de Wet af te wijken, zowel naar strengere als naar minder strenge normen voor bepaalde gebieden en/of de geurgevoelige objecten daarbinnen. De gemeenten in het Westerkwartier beschikken niet over een eigen geurbeleid en zijn dus gehouden aan de genoemde wettelijke normen.

3 Bestaande situatie van het milieu en autonome ontwikkeling

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden voor de besluitvorming relevante milieuaspecten besproken. De huidige situatie van de verschillende aspecten staat centraal. Er wordt ook ingegaan op de ontwikkeling van de milieuaspecten bij autonome ontwikkeling. Dit houdt de toekomstige situatie in zonder het voorontwerp bestemmingsplan en de verschillende mogelijkheden die in dat plan worden geregeld.

Autonome ontwikkeling
Bij milieueffectrapportage wordt met "autonome ontwikkeling" de ontwikkeling van het plangebied bedoeld die voorvloeit uit vaststaand beleid voor het gebied en trends in de ontwikkeling, maar exclusief de ontwikkelingen die volgen uit het voornemen. Deze situatie bij autonome ontwikkeling dient als referentie voor de effectvoorspelling. Op deze manier wordt het mogelijk om de verwachte effecten van het voornemen af te zetten tegen de toekomstige situatie exclusief voorgenomen plan.

De ontwikkelingen die volgen uit het bestaande beleid en de bestaande afspraken - zoals het convenant voor Middag-Humsterland, de bestuurlijke afspraken in de Beleidsvisie Houtsingelhoofdstructuur en de ontwikkeling van de EHS - zijn in hoofdlijnen als een gegeven beschouwd en dus als onderdelen van de situatie bij autonome ontwikkeling. De ontwikkelingsmogelijkheden die het voorontwerp bestemmingsplan biedt, zijn tegen deze referentie afgezet. Op deze wijze wordt eenvoudig duidelijk of het bestemmingsplan in overeenstemming is met dit beleid, het beleid versterkt of er mee conflicteert. Deze benadering leidt er echter toe, dat de positieve gevolgen van het nieuwe bestemmingsplan onderbelicht blijven. Het bestemmingsplan is juist (mede) bedoeld om de genoemde ontwikkelingen en afspraken ruimtelijk te regelen en/of te faciliteren. Het nieuwe plan is hier op toegesneden, en daardoor voor natuur en landschap duidelijk positief ten opzichte van de vigerende bestemmingsplannen.

Om het nadeel dat de verwachte positieve effecten onderbelicht blijven, te ondervangen, wordt in hoofdstuk 5 (paragraaf 5.2) ingegaan op de vergelijking van het nieuwe bestemmingsplan met de vigerende bestemmingsplannen.

3.2 Bodem en water

Bodem

In het kader van het bestemmingsplan is het onderwerp bodem vooral van belang omdat het één van de "onderliggers" is van het landschap dat zich hierop in de loop van de historie heeft ontwikkeld, en (mede daardoor) ook van de ecologische structuur en de potenties daarvan.
In het plangebied kunnen in hoofdlijnen drie deelgebieden worden onderscheiden die verschillen in hun ontstaansgeschiedenis en - in samenhang daarmee - op het gebied van bodemkenmerken. Dit zijn:

- Het landschap van het Zuidelijk Westerkwartier met de dekzandruggen (ook wel gasten genoemd) met daartussen de veenlaagten. Op deze basis heeft zich het karakteristieke landschap met streekdorpen en houtsingels vanaf de zandruggen naar het lager gelegen, venige gebied zich ontwikkeld. Ten westen van Marum ligt een iets groter dekzandgebied dat ook tot dit landschap wordt gerekend. Hier is het houtsingellandschap minder bepalend en worden (meer dan elders) ook heideontginningen en bos- en heidegebieden aangetroffen.
- Het kleigebied van het Noordelijk Westerkwartier, grofweg ten noorden van de zandrug van Lutjegast en de uitloper daarvan naar het oosten. Meer naar het westen reikt het kleigebied zuidelijker (tot de lijn Hoogkerk - Enumatil), en gaat uiteindelijk (na een zone met klei- op-veengronden) over in het veengebied bij het Leekstermeer. Ten westen van de zandruggen van Doezum en Lutjegast, op de grens met Fryslân is de zee-invloed in de bodem aanwezig langs een (voormalige) uitloper van de Lauwers. Ook bij het Dwarsdiep/de Matsloot en een zone daaromheen wordt klei aangetroffen. De strook met klei en klei-op- veengronden is ter hoogte van Enumatil en ten noorden van Lettelbert vrij breed en wordt (vanaf het noordoosten gezien) steeds smaller, de strook eindigt uiteindelijk in een smalle uitloper om het Dwarsdiep bij Boerakker. Ook deze zones met zee-invloed maken deel uit van de open, venige laagten in het Zuidelijk Westerkwartier.
- De zandgronden in het meest zuidelijke deel, bij Jonkersvaart, Oostindië en Zevenhuizen. Deze zijn ontstaan door vervening en ontwatering (via vaarten en wijken). Het landschap heeft in hoofdlijnen het karakter van een jonge veenontginning. Het is vrij open, met hier en daar bosjes en singels, maar het karakteristieke singelpatroon van het Zuidelijk Westerkwartier ontbreekt hier.

Belangrijke bodemkundige elementen die ook ruimtelijk bescherming verdienen, zijn de cultuurhistorische waarden die direct met bodemkenmerken samenhangen, zoals dijken, gea-objecten, wierden en andere archeologisch waardevolle gebieden.

Ten zuiden van Grootegast ligt een voormalige stortplaats. Deze wordt in het voorgenomen bestemmingsplan bestemd tot "Bedrijf-Opslag". Het terrein is in gebruik als milieustraat. Dit levert geen conflicten op met het eerdere gebruik als stortplaats. In dit plan-MER wordt hier niet nader op ingegaan.

In het plangebied zijn verder diverse kleinschalige locale verontreinigingen bekend, die bij ingrepen ter plaatse (bijvoorbeeld graafwerk bij bouwwerkzaamheden) van belang kunnen zijn. Ze staan de voorgenomen ontwikkeling volgens het bestemmingsplan in het algemeen niet in de weg en zijn daarom voor de besluitvorming hierover niet relevant. In dit plan-MER wordt hier niet verder op ingegaan.

Water

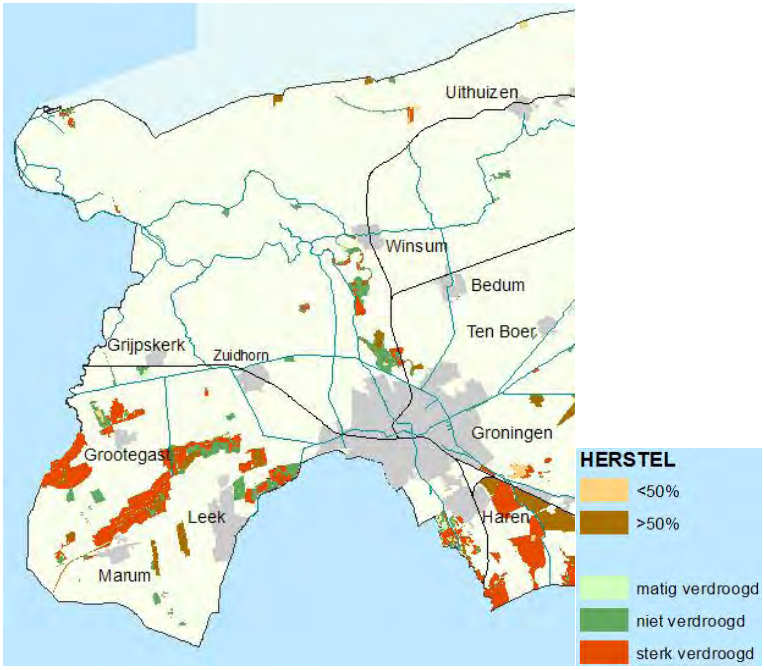
De provincie Groningen zet in op een natuurlijkere inrichting van de waterhuishouding in de provincie. Meer waterberging en zoveel mogelijk vrije afwatering zijn concrete doelen. Deze doelen kunnen worden gerealiseerd door aan te sluiten op de landschappelijke hoofdstructuur, door vergroting of aanleg van meren en plassen en door herstel van beken, die ruimte krijgen om te overstromen. Zo wordt ook de verdroging van natuurgebieden teruggedrongen.

In het Westerkwartier wordt het Dwarsdiep/Matslootgebied hersteld. Het beekherstel wordt gerelateerd aan het behoud en herstel van het landschap waarvan de beek deel uitmaakt. Het betreft de lage graslandpercelen in het oorspronkelijke beekdal van het Oude Diepje-Dwarsdiep-Matsloot. Deze op de landbouwfunctie gerichte gronden worden weer zoveel mogelijk terug gebracht tot onderdelen van een natuurlijk beeksysteem (Waterschap Noorderzijlvest, 2003). Plaatselijk wordt weer een kronkelende beek gemaakt (hermeandering); worden oevers verflauwd en plas/dras- en overstromingssituaties (waterberging) geschapen. Verder worden niet natuurlijke barrières zomogelijk weggenomen of door passender voorzieningen vervangen (Waterschap Noorderzijlvest, 2003). Binnen het streven naar een natuurlijk beeksysteem past heel goed een functiecombinatie van water voor berging en natuur.

Figuur 3.1: Beekherstel in het Westerkwartier. Bron: Provincie Groningen, 2006

Het beekherstel in combinatie met het zoeken naar waterberging gaat de verdroging van gebieden tegen. In onderstaand figuur zijn duidelijk de verdroogde gebieden rondom het Oude Diepje, Dwarsdiep goed weergegeven.

Figuur 3.2: Verdroogde gebieden in het Westerkwartier. Bron: Bijlage bij Programma Landelijk gebied 2007-2013, provincie Groningen

Uit waterkwaliteitsonderzoek is gebleken dat het Dwarsdiep en de Matsloot aanzienlijk geëutrofieerd zijn en dat de zuurstofcondities regelmatig slecht zijn. De zomergemiddelde waarden voor fosfaat en stikstof bevinden zich ruim boven de normen van de MTR[3].
De waterkwaliteit van het Oude Diepje wordt in de zomer vooral beïnvloed door de effluentlozingen van de rwzi-Marum en de awzi van de zuivelfabriek in Marum (Waterschap Noorderzijlvest, 2003).

In de hoofdwatergangen van de polder Oude Riet en de Wemerpolder (aan weerszijden van het Dwarsdiep) wordt een uitstekende waterkwaliteit aangetroffen. In deze polders treedt zoet kwelwater aan de oppervlakte. Tengevolge van de lage nutriëntengehalten zijn de chlorophylgehaltes erg laag en wordt een specifieke water- en oevervegetatie aangetroffen. in de Matsloot is het water eveneens van een betere kwaliteit door natuurlijke zuivering en verdunning met relatief schoon water (Waterschap Noorderzijlvest, 2003).

Autonome ontwikkeling
Het waterschap werkt aan een natuurlijker systeem in het gebied van het Oude diep/Dwarsdiep/Matsloot, met mogelijkheden voor het vasthouden en bergen van water. Dit kan beschouwd worden als een autonome ontwikkeling, maar deze past niet in het huidige bestemmingsplan. De ontwikkelingsmogelijkheid zal planologisch worden verankerd in het nieuwe bestemmingsplan. Dit planologische aspect is onderdeel van het voornemen in dit plan-MER.

Dit geldt ook voor de kleinschalige waterberging in het Leekstermeergebied. Hiertoe is al wel besloten door het waterschap, maar de waterberging wordt in het nieuwe bestemmingsplan planologisch geregeld.

[3] MTR=Maximaal Toelaatbaar Risico

3.3 Landschap, archeologie en cultuurhistorie

De landschappelijke hoofdstructuur van het Westerkwartier wordt in de beleidsvisie Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier nader besproken.
Het landschap wordt gekenmerkt door (Stuurgroep West-Groningen, 2005):

- wierdenlandschap;
- stroomdal van het Oude Riet;
- singelgebied met het beekdal van het Oude Diep-Dwarsdiep-Matsloot;
- heideontginningslandschap;
- veenkoloniale landschap.

Deze paragraaf zal zich verder toespitsten op het agrarische landschap van het Westerkwartier in zijn algemeenheid, waardevolle landschappen (met specifieke cultuurhistorische kenmerken) en archeologisch waardevolle gebieden en elementen.

3.3.1 Agrarische landschap

Het Westerkwartier wordt gekenmerkt door een agrarisch landschap. In het zuidelijke deel is met name sprake van rundveehouderij en daarnaast ook van intensieve veehouderij. De landbouw is hier relatief kleinschalig, al zijn er tendensen naar schaalvergroting zichtbaar. In het noorden, de gemeente Zuidhorn, worden de gronden eveneens gebruikt voor akkerbouw, waar over het algemeen grootschaligere bedrijven voorkomen.
Zuidhorn heeft met ruim 10.000 hectare de grootste oppervlakte cultuurgrond, Leek en Marum zijn qua oppervlakte de kleinste gemeenten met 4.000 respectievelijk 4.150 hectare cultuurgrond. Grootegast heeft ruim 6.500 hectare cultuurgrond. In alle gemeentes bedraagt de oppervlakte grasland ruim driekwart tot 90% van de totale oppervlakte cultuurgrond. In Marum en Zuidhorn wordt daarnaast een deel van de gronden gebruikt voor de tuinbouw in open grond (Kadernota, 2006).

Over het algemeen kan gesteld worden dat de graasdierhouderij de belangrijkste landbouwtak vormt, gevolgd door de akkerbouw in het noordelijk deel van het plangebied. De gemiddelde bedrijfsomvang van dit type bedrijven is zeer stabiel te noemen. De tuinbouwsector is langzaam in opkomst.

De ontwikkelingen in de agrarische sector vormen één van de kaders van het nieuwe bestemmingsplan buitengebied. Schaalvergroting vormt hiervan een belangrijke trend waar het nieuwe bestemmingsplan op in speelt.

Autonome ontwikkeling
In het algemeen kan gesteld worden dat in er de toekomst meer agrarische bedrijven zullen verdwijnen. Hiernaast zal er ook schaalvergroting optreden. Deze schaalvergroting kan leiden tot grotere bedrijven. Er mag verondersteld worden dat in het Westerkwartier het aantal agrarische bedrijven in de toekomst kleiner zal worden. Hiernaast mag verwacht worden dat overgebleven bedrijven in omvang gaan groeien.

Het voorontwerp bestemmingsplan speelt (in beperkte mate) in op de ontwikkelingen door beperkt ruimte te bieden voor vergroting van het bouwblok en/of de bebouwde oppervlak binnen het bouwblok. Daarbij kan het ook gaan om de omvorming van grondgebonden bedrijven naar intensieve veehouderijen. Vrijkomende boerderijen kunnen een functie krijgen voor wonen en kleinschalige bedrijvigheid (o.a. kleinschalige recreatieve activiteiten).

3.3.2 Landschap en cultuurhistorie

In het Westerkwartier vormen de Houtsingelgebieden en het Middag-Humsterland gebieden met hoge cultuurhistorische landschappelijke waarde. In dit plan-MER worden daarom deze gebieden nader beschreven.
In het plangebied komen ook veel cultuurhistorische bouwwerken zoals boerderijen, boerenerven, dijken, bruggen en sluizen voor. Veel van de landschapselementen zoals de veenvaarten, houtsingels en de erfinrichtingen zijn ook karakteristiek voor het gebied. In met name het noordelijke gedeelte van het gebied komen veel archeologische vindplaatsen van huiswierden en resten van versterkte huizen voor.

Binnen het plangebied liggen onder andere de volgende borgen: Nienoord, Coendersborg, Piloersema. Deze borgen met hun cultuurhistorische waarden dragen bij aan de bijzondere kwaliteiten van het Westerkwartier en Middag-Humsterland (Kadernota, 2006). De dorpjes Niehove en Saaksum zijn aangewezen als beschermd dorpsgezicht (wierdendorpen).

Middag-Humsterland
Middag-Humsterland maakt deel uit van het Groningse wierdengebied. Middag-Humsterland is vanwege zijn grote gaafheid door Nederland op de voorlopige lijst van Werelderfgoed is geplaatst. Zowel het landschapsbeeld als de structuur van het terpen-/wierdenlandschap zijn in Middag-Humsterland als geheel gaaf en goed bewaard gebleven. Het gebied bevat een schat aan (pré)historische informatie en behoort tot de oudste continu bewoonde cultuurlandschappen van Europa.

In de Nota Belvedère worden de fysieke dragers van het Groninger Wierdenlandschap beschreven. In onderstaand kader zijn deze puntsgewijs weergegeven.

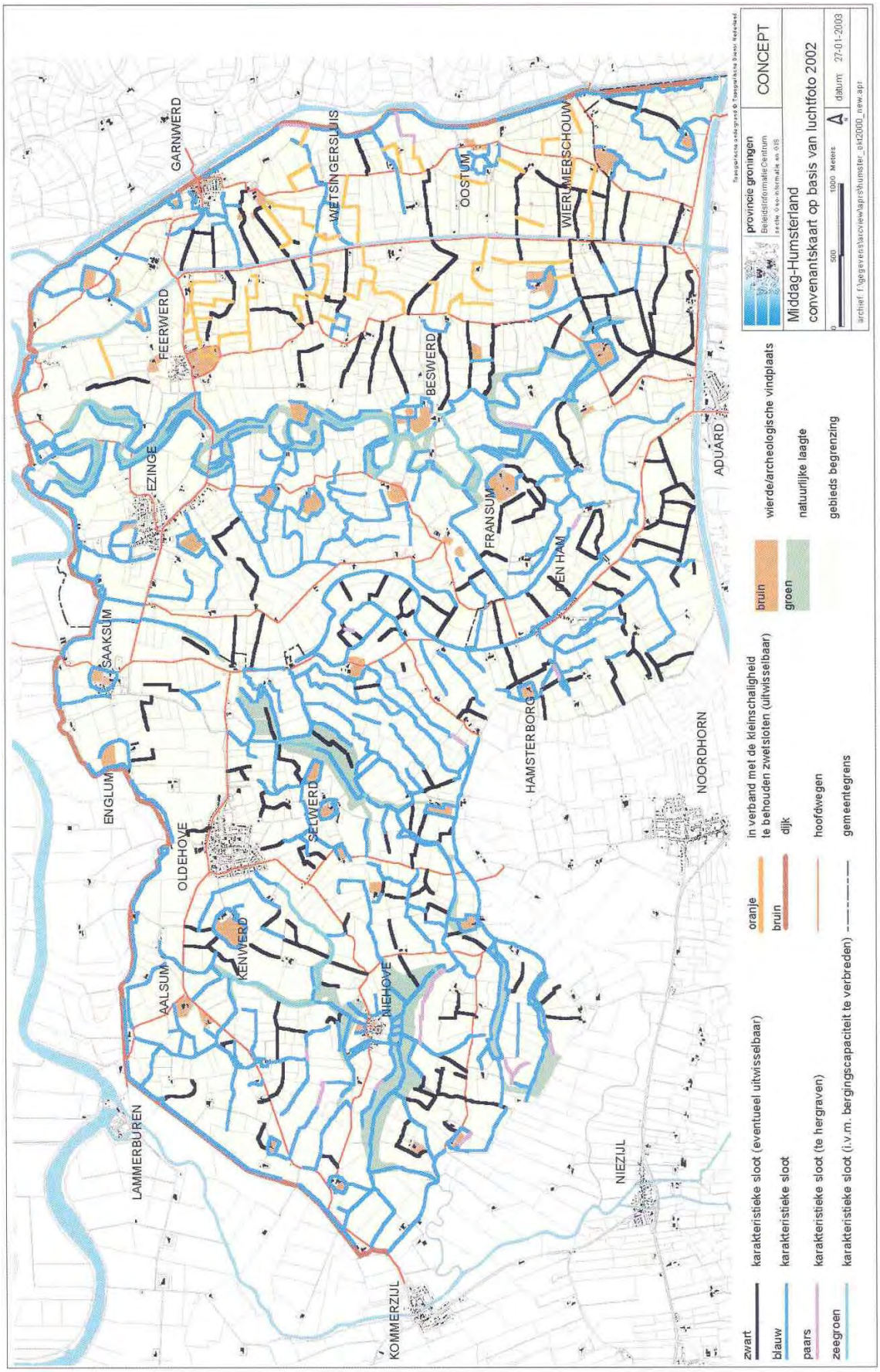
Fysieke dragers Groninger Wierden landschap en Middag-Humsterland volgens de Nota Belvedère (Ministerie OC&W et al, 1999)

- de wierden, met een schat aan archeologische waarden als afspiegeling van het leven in een periodiek overstroomde kustlandschap, goed bewaard in relatie tot elkaar en in relatie tot het omringende landschap,

- de landschappelijke verschillen tussen de verschillende fasen van ontginning:
  -het landschap op de lager gelegen oudere zeeklei met overwegend veeteelt en verspreid liggende terpdorpen en eenmansterpen, veelal samenhangend met oude kustlijnen en oevers van geulen en prielen,
  -het landschap op de kwelderwallen meer naar de kust met gordels van terpdorpen evenwijdig aan de kust,
  -het landschap van de jonge landaanwinningen aan de kust met een strokenverkaveling over de dijk heen en lintbebouwing evenwijdig aan de kust,

- de algemeen geldende kenmerken en waarden:
  -de terpdorpen (circa twintig beschermde dorpsgezichten) met hun historische bebouwing op een terp met ofwel een radiaal wegenpatroon met een hierop geënt aangrenzend verkavelingspatroon, of een meer rechthoekig patroon vooral bij handelswierden,
  -de bebouwde en beplante eenmansterpen en erven als eilanden in de openheid,
  -buiten de dorpen gelegen historisch waardevolle boerderijen, vaak op eenmansterpen gelegen,
  -het bochtige patroon van wegen gebaseerd op de natuurlijke, ondergrond van kwelders, kreekruggen en kreken,
  -het bochtige patroon van de natte infrastructuur, bestaande uit natuurlijke waterlopen, trekvaarten (met jaagpaden) en sloten,
  -de opeenvolging van bedijkingen en boezems met elementen als slaperdijken, waddenzeedijken, sluizen en coupures, die een beeld geven van de waterstaatsgeschiedenis,
  -de verspreid door het gebied voorkomende borgen en (voormalige) kloosterterreinen,

- de bijzondere gaafheid en internationale waarde van Middag-Humsterland vanwege de
  - de aanwezigheid van ruim 25 eeuwen continue bewoningsgeschiedenis en de gaafheid van de onregelmatige blokvormige percelen, het onregelmatige patroon van sloten en wegen geënt op de voormalige patroon van kreken en geulen en het dijkenpatroon in het Reitdiepdal.

Figuur 3.3: Middag Humsterland, convenantskaart. Bron; Inrichtingsplan Middag Humsterland

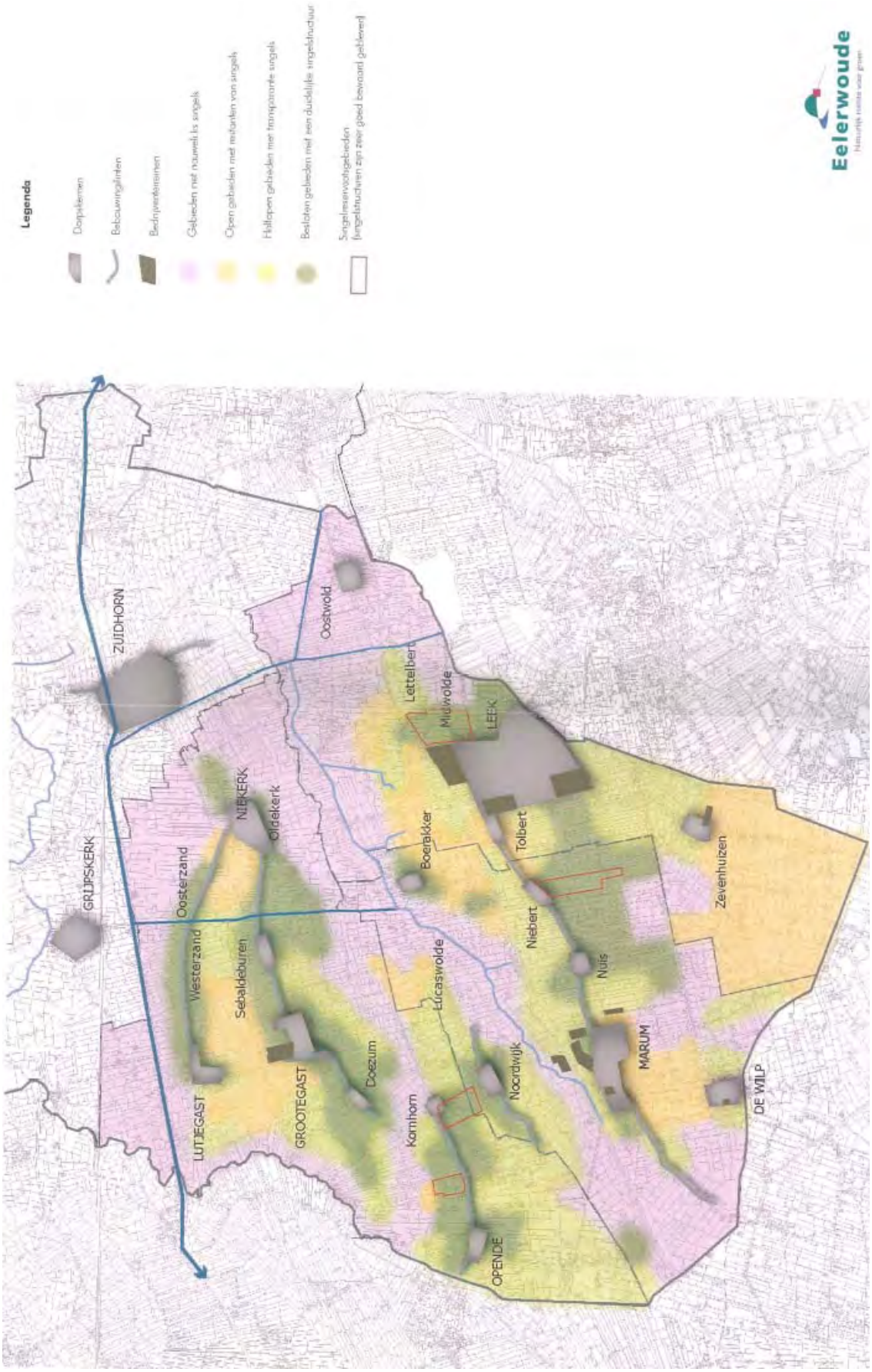
Houtsingelhoofdstructuur
De houtsingels komen in het zuidelijke deel van het Westerkwartier voor. Dit gebied is een belvedèregebied. De singels zijn lijnvormige beplantingselementen die zich vooral bevinden op kavelgrenzen en langs sloten op de hogere gelegen zandruggen. De singels zijn veelal elzensingels. Ook singels en houtwallen van eiken. essen en kersen (kriek) met een rijke ondergroei komen voor.
De lengte aan houtsingels in het zuidelijke deel van het Westerkwartier is niet veranderd en schommelt rond de 1200 kilometer. Hoge dichtheden komen voor in de gebieden Grootegast-Lutjegast en Opende-Kornhorn (Stuurgroep West-Groningen, 2005).

Het karakter van het houtsingellandschap wordt onder andere bepaald door de mate van kroonsluiting van de singels. Aaneengesloten houtsingels geven het landschap een besloten en 'oorspronkelijk' karakter. De houtsingels bezitten een grote soortensamenstelling. Het gaat met name om soorten die gerekend worden tot bosranden, struwelen en bosplanten. Op vochtige gronden kunnen moerasplanten en andere vochtminnende soorten voorkomen. Door deze soortensamenstelling zijn houtsingels in floristisch opzicht waardevol aangezien de soorten buiten de singels nauwelijks voorkomen in Groningen.

Houtsingels vervullen als geleidingsbaan een belangrijke rol. Zij verbinden natuurgebieden en andere landschapselementen met elkaar.

Het houtsingelgebied in het Westerkwartier kan in een viertal gebieden worden ingedeeld (zie figuur 3.4).
1. Gebieden met nauwelijks singels, dit betreft met name open gebieden zoals polders en weidevogelgebieden. Dit zijn de veenlaagten tussen de zandruggen.
2. Open gebieden met onderdelen van singels, in het verleden hebben hier meer singels gestaan die door de jaren heen zijn verdwenen. Er is geen duidelijke lijnvormige beplanting meer aanwezig.
3. Halfopen gebieden met transparante singels (grootschalige singelstructuur), de lijnvormige elementen zijn herkenbaar. In sommige gebieden is het coulisse-effect sterk aanwezig.
4. Besloten gebieden met een duidelijke singelstructuur (kleinschalige singelstructuur), een relatief besloten gebied door een grote dichtheid van de singels. het bestaat uit dichte lijnvormige beplantingen. Het zijn hierdoor gave landschapselementen. In enkele delen komen ook veel dwarssingels voor.

Binnen deze laatste gebieden zijn enkele reservaatsgebieden aangegeven. Deze gebieden zijn beschermd. In hoofdstuk 5 (de effectbeschrijving) wordt hier nader op ingegaan.

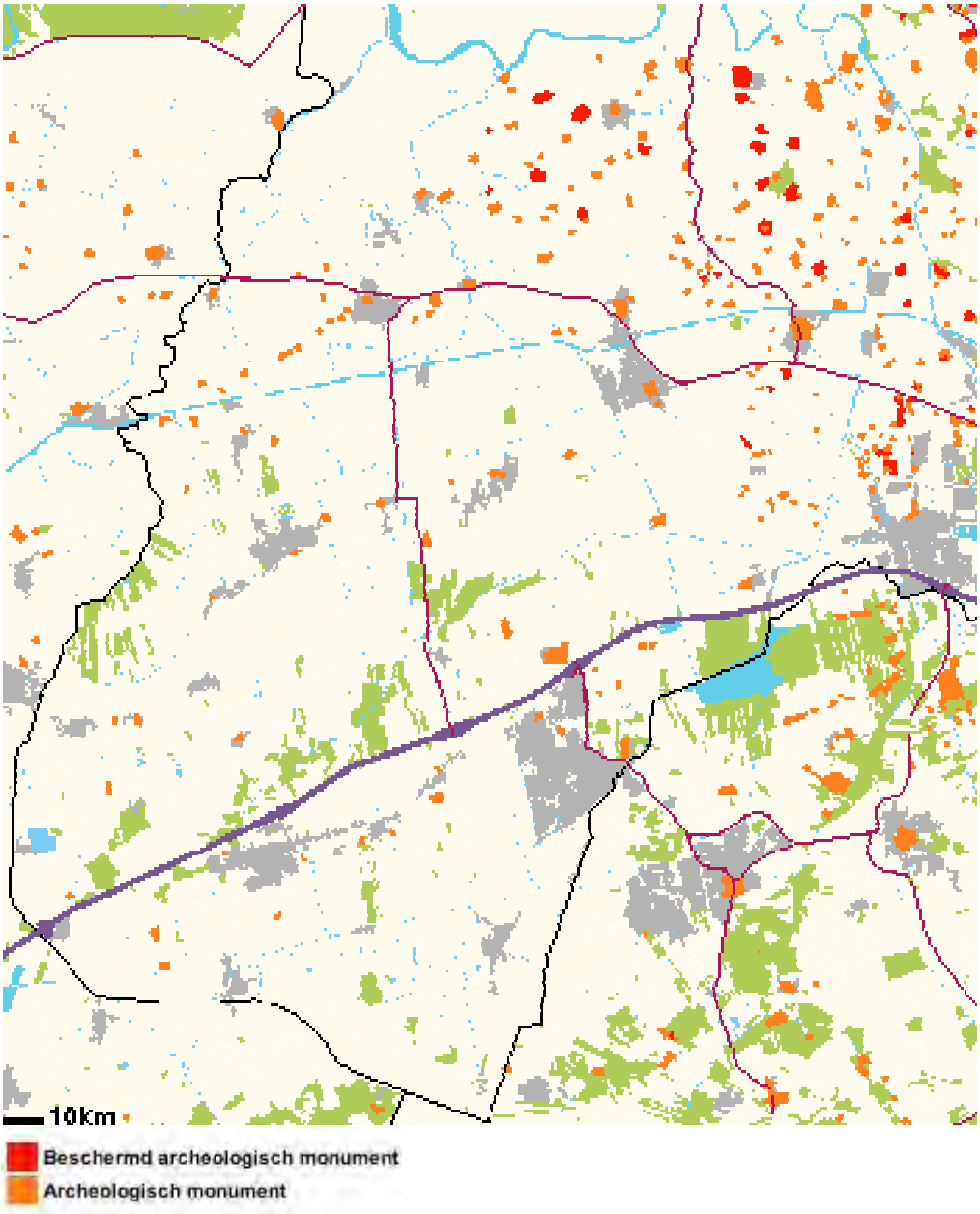
Figuur 3.4: Houtsingelgebieden in het Westerkwartier. Bron; Stuurgroep West-Groningen, 2005

Autonome ontwikkeling
Het (provinciale en lokale) beleid binnen Middag-Humsterland en de Houtsingelgebieden is gericht op behoud en herstel van de kenmerkende waarden van deze gebieden. Dit zal leiden tot behoud en versterking van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden in deze gebieden.

Schaalvergroting in de landbouw kan plaatselijk leiden tot een vermindering van deze waarden. Het voorgenomen bestemmingsplan biedt een kader om deze effecten te beperken. In de hoofdstukken 4 en 5 komt dit aan de orde.

3.3.3 Archeologie

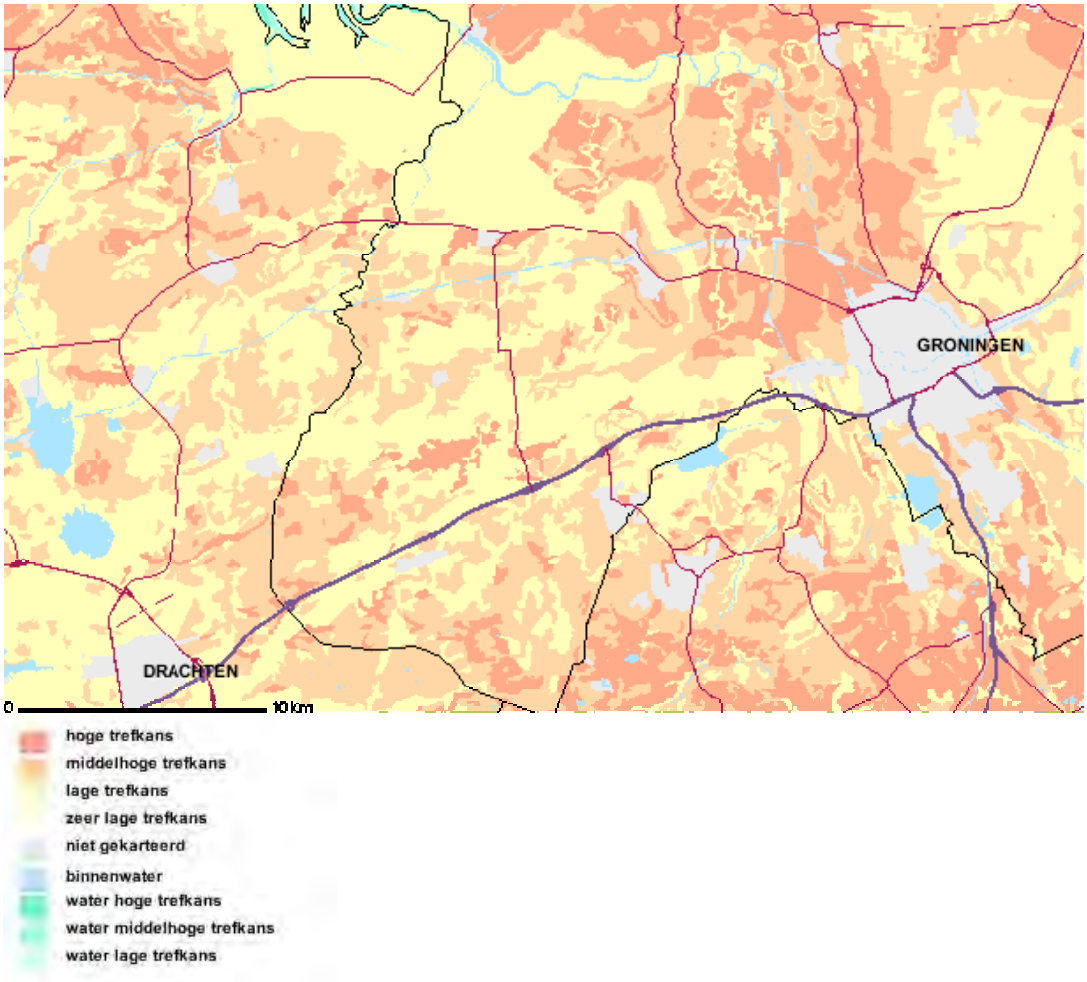
Een aantal gebieden binnen het Westerkwartier hebben op de Archeologisch Monumentenkaart (AMK) de status van archeologisch monument en kennen vanuit de Monumentenwet dan ook een specifieke beschermingsregeling.

Figuur3.5: Archeologische monumentenkaart volgens www.kich.nl

De Archeologische Monumenten Kaart (AMK) is in samenwerking met de verschillende provincies en gemeentelijk archeologen ontwikkeld. De kaart bevat een overzicht van archeologische terreinen in Nederland.

De terreinen zijn beoordeeld op de criteria kwaliteit, zeldzaamheid, representativiteit, ensemblewaarde en belevingswaarde. Op grond van deze criteria zijn de terreinen ingedeeld in terreinen met archeologische waarde, hoge archeologische waarde en zeer hoge archeologische waarde. Onder deze laatste categorie vallen ook de wettelijk beschermde monumenten. De AMK vormt altijd een momentopname van de archeologische kennis over een provincie. Ieder jaar komen er nieuwe archeologische terreinen bij. Bestaande terreinen kunnen vervallen, groter of juist kleiner worden. Daarnaast kunnen ook buiten de terreinen die op de AMK staan, waardevolle archeologische resten liggen.

Figuur 3.6: Indicatieve Kaart Archeologische Waarden volgens www.kich.nl

De IKAW (Indicatieve Kaart Archeologische Waarden) geeft voor heel Nederland inclusief de bodems van grote wateren de kans aan op het aantreffen van archeologische resten bij werkzaamheden in de bodem. Deze trefkans is gebaseerd op een kwantitatieve analyse en op archeologisch inhoudelijke kennis van het bodemarchief. De trefkans is aangegeven in vier categorieën: een hoge, matige, lage en zeer lage trefkans. De IKAW is daarmee het complement van de AMK die immers de vastgestelde archeologische waarden weergeeft. De eerste beoordeling van plannen vindt dan ook plaats op grond van AMK en IKAW tezamen.

De huidige IKAW , de derde generatie, beperkt zich tot het geven van een globaal inzicht in het kwantitatieve aspect van het bodemarchief. Bij het gebruik is het belangrijk te realiseren dat in gebieden waar de trefkans, dus de kwantiteit, laag is wel degelijk (heel) belangrijke resten kunnen voorkomen. Over aspecten als de kwaliteit, datering en diepteligging van de archeologische resten doet de huidige IKAW (de derde generatie) geen uitspraken.

Voor de beoordeling van een plan is het belangrijk om globaal te weten of de resten aan of vlakbij de oppervlakte liggen of op één of enkele meters diep. Los daarvan is de factor afdekking van grote invloed op de kwaliteit van de resten. Resten uit de steentijd vergen een andere aanpak dan die uit de Romeinse tijd, dus ook inzicht in de ouderdom van de resten is zeer relevant.

De locatie van bodemverstorende werkzaamheden dienen in de provincie Groningen getoetst te worden aan de hierboven beschreven kaarten. De provincie zelf heeft geen provinciale archeologische waardenkaart. Hiernaast beschikken de gemeentes Marum, Zuidhorn, Leek en Grootegast niet over een lokaal archeologisch beleid.

In het voorontwerp bestemmingsplan zijn archeologische waarden, waaronder de wierden, de archeologisch waardevolle gebieden en de overige archeologische objecten beschermd. Activiteiten die strijdig zijn met deze waarden zijn ofwel verboden of door een aanlegvergunningenstelsel beschermd. Aan het aanlegvergunningenstelsel is een afwegingskader gekoppeld voor de activiteiten waar een aanlegvergunning voor moet worden verleend. Dit betekent dat bij voldoende zwaarwegende argumenten, door de colleges van B&W vergunning (onder voorwaarden) kan worden verleend van de activiteiten waarvoor een aanlegvergunning is vereist. Voor het overige houdt het beschermingsregiem van het aanlegvergunningenstelsel niet (expliciet) rekening met mogelijke archeologische waarden. Het aanlegvergunningstelsel wordt in hoofdstuk 4 nader besproken.

De IKAW kaart is in het voorontwerp opgenomen. Deze kaart is gekoppeld aan de voorschriften. In deze voorschriften is opgenomen dat bij een concrete ontwikkeling, gelegen in een gebied met een middelhoge tot hoge verwachtingswaarde, ten grote van 100 m^2 en/of grondverstorende werkzaamheden vanaf 0,4 meter diep er uitgebreid archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Autonome ontwikkeling
Voor de autonome ontwikkeling van het Westerkwartier wordt ten aanzien van archeologie geen significante wijziging van de huidige situatie verwacht.

3.4 Natuur

In deze paragraaf worden de belangrijkste natuurwaarden van het Westerkwartier besproken. Er wordt ingegaan op de ecologische hoofdstructuur binnen het Westerkwartier. In hoofdstuk 2 is de EHS reeds op hoofdlijnen aangegeven. In deze paragraaf wordt er dieper ingegaan op wezenlijke kenmerken van kerngebieden. Dit op basis van de verschillende natuurdoelen en waarden van deze gebieden.

Hiernaast wordt er ingegaan op de Natura 2000 gebieden; Leekstermeer, Lauwersmeer en Bakkeveense Duinen. Het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied legt verschillende activiteiten en mogelijkheden voor ontwikkeling vast die een mogelijk effect op deze gebieden kunnen hebben.

3.4.1 De Bakkeveense Duinen, Habitatrichtlijngebied

Het Natura2000-gebied Bakkeveense Duinen ligt in de provincie Fryslân en behoort tot het grondgebied van de gemeente Opsterland.

Het gebied beslaat circa 261 hectare en bestaat uit een gevarieerd gebied met een aantal bos- en heideterreinen, graslanden en enkele landgoederen in het dal van de Boorne (of Koningsdiep), en diverse bebossingen in het afgegraven veengebied rondom Ureterp. In dit plaatselijk sterk geaccidenteerde stuifzandterrein liggen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen als een deken over de duinen en zure vennen. Plaatselijk zijn ook struikheibegroeiingen aanwezig. Open zand en pioniergraslanden van stuifzand nemen een ondergeschikte plaats in. De bossen op het terrein bestaan vooral uit aangeplante en spontaan opgeslagen grove dennenbegroeiingen.

Doelen Habitatrichtlijngebied de Bakkeveense Duinen (Ministerie van LNV, 2006 (1)),

In het ontwerpbesluit wordt aangegeven dat; ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat […] of van een soort […] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”. Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen.

Om de in het bovenstaande kader aangegeven reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitattype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

De instandhoudingsdoelstellingen voor de Bakkeveense Duinen zijn in onderstaand kader toegelicht (Ministerie van LNV, 2006 (1),).

Instandhoudingsdoelstellingen Bakkeveense Duinen

Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting: Het habitattype stuifzandheide met struikhei is voldoende aanwezig in het terrein. Recent heeft uitbreiding plaatsgevonden door het kappen van bos.

Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting: Het habitattype binnenlandse kraaiheibegroeiingen is voldoende aanwezig in het terrein. Recent heeft uitbreiding plaatsgevonden door het kappen van bos. Er dient aandacht te zijn voor behoud van verschillende stadia en vormen (noordhellingen, vlakten).

Open grasland met *Corynephorus-* en *Agrostis*-soorten op landduinen
Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting: Het habitattype zandverstuivingen komt slechts op kleine oppervlaktes voor. Dichtgroei dient voorkomen te worden ten behoeve van karakteristieke (thermo- en xerofiele en thermofiele) soorten van open zand, die in mozaïek voorkomen met heide.

Het habitatgebied is gevoelig voor atmosferische depositie van ammoniak.

Ammoniakdepositie op de Bakkeveense Duinen
Zoals in hoofdstuk twee vermeld bedraagt de kritische depositiewaarde voor dit gebied 1071 mol/ha/jaar dit is 15 kg N/ha/jaar.

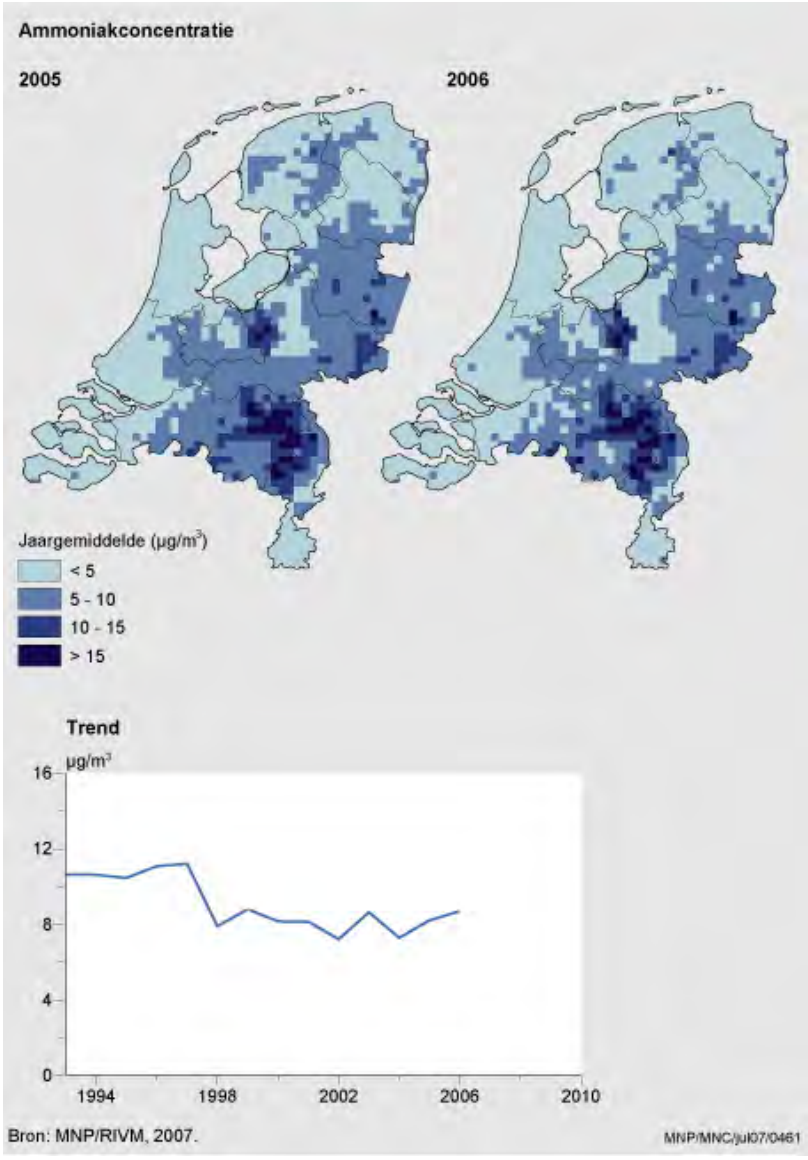
Actuele gegevens over de depositiewaarden op de Bakkeveense Duinen zijn niet voorhanden. Op basis van onderzoek uit 2004 kan de huidige depositie (op basis van modellen) worden ingeschat. Uit dit onderzoek blijkt dat de depositie in 2000 de kritische waarde ruim overschreed. De depositie overschreed de kritische waarde met 18 kg/ha/jaar en komt daarmee op 33 kg/ha/jaar. Voor 2010 is de waarde geschat op 26 kg/ha/jaar.

Uit deze cijfers kan worden geconcludeerd dat de depositie van ammoniak daalt. Dit is een landelijke trend. In de volgende alinea's wordt hier nader op ingegaan.
De kritische depositiewaarde van de Bakkeveense Duinen wordt echter ook in de nabije toekomst nog fors overschreden.

Landelijke trend

De gemiddelde gemeten ammoniakconcentratie is sinds het begin van de metingen in 1993 met 25% afgenomen (www.mnp.nl). De laatste jaren is geen verdere daling opgetreden. De hoogste concentraties zijn te vinden in de grotere emissiegebieden, voornamelijk de gebieden met intensieve veehouderij zoals de Gelderse Vallei, De Peel en De Achterhoek.

De Nederlandse agrarische sector levert met 46% de grootste bijdrage aan de totale stikstofdepositie op Nederland. Deze depositie bestaat vrijwel alleen uit ammoniak. De totale bijdrage van alle Nederlandse bronnen aan de totale stikstofdepositie is 64%. Dit betekent dat de agrarische sector voor 72% van de totale Nederlandse bijdrage aan de stikstofdepositie verantwoordelijk is. De ammoniakemissies leveren met 70% de grootste bijdrage aan de totale stikstof depositie. De buitenlandse bijdrage aan de stikstofdepositie is ongeveer een derde van de totale stikstofdepositie (www.mnp.nl).

Figuur 3.7: De landelijke trend ammoniakconcentratie. bron; www.mnp.nl

De daling in stikstofdepositie is het gevolg van lagere emissies van zowel stikstofoxiden als van ammoniak.

- De emissie van stikstofoxiden in Nederland daalde sinds 1980 met meer dan 30%. Deze daling is het resultaat van maatregelen bij het verkeer, zoals de invoering van de katalysator aan het eind van de jaren tachtig, bij de industrie en in de energiesector.

- De emissie van ammoniak door agrarische bronnen in Nederland is in dezelfde periode met 40% gedaald. Vooral de laatste tien jaar hebben emissiebeperkende maatregelen voor een daling gezorgd. Tot deze maatregelen behoren verbeterde voersamenstelling, het gebruik van emissiearme stallen, het afdekken van mestsilo's en het direct onderwerken van mest bij de aanwending.

- De lichte stijging van met name de ammoniakdepositie in 2005 en 2006 is geheel toe te schrijven aan de meteorologische omstandigheden in die jaren.

Autonome ontwikkeling
Ten aanzien van de depositie van ammoniak op natuurgebieden wordt in de toekomst een lichte verbetering van de huidige situatie verwacht. Dit door een (licht) dalende landelijk trend voor de concentratie ammoniak/stikstof. Het besluit Huisvesting voor de veehouderij draagt hier aan bij.
Deze trend zal ook zijn invloed hebben op de concentratie ammoniak in het Westerkwartier. De ammoniakdepositie op de Bakkeveense Duinen zal hierdoor in de toekomst verder dalen. De depositie blijft echter naar verwachting boven de kritische waarde zoals deze voor dit gebied is vastgesteld.

3.4.2 Leekstermeer, Vogelrichtlijngebied

Het vogelrichtlijngebied Leekstermeer beslaat circa 1557 hectare en vormt een gradiëntrijk overgangsgebied van Drents plateau naar laagveen. Het gebied wordt gekenmerkt door een open veenweidelandschap met aan de westzijde gelegen het Leekstermeer. Langs het meer bevinden zich plaatselijk brede rietkragen en ten noorden en ten westen van het meer liggen enkele verlande petgaten, waaronder de Lettelberter Petten, en enkele houtwallen. Meer dan de helft van het gebied bestaat uit (voormalige) cultuurgraslanden. Het Leekstermeer is ontstaan door menselijke invloeden. Door klink van de veenbodem, als gevolg van ontwatering in de 11de eeuw, trad in de 13de eeuw aanzienlijke wateroverlast op. In die periode zijn door de bewoners in het gebied ook enkele veenterpen opgericht. Later trokken de bewoners zich terug op de zandruggen. Tot in het begin van deze eeuw stond een groot deel van het gebied rond het Leekstermeer in de winter maandenlang onder water. Pas na de afsluiting van de Lauwerszee (1969) is de ontwateringsituatie van dien aard dat overstroming van het gebied tot de hoge uitzonderingen behoort (Ministerie van LNV, 2006 (2)).

De instandhoudingsdoelstellingen voor het Leekstermeer zijn in onderstaand kader nader toegelicht (Ministerie van LNV, 2006 (2)).

Instandhoudingsdoelstellingen Leekstermeer

Broedvogels:

Porseleinhoen
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2 paren.
Toelichting: De porseleinhoen is een zeer schaarse broedvogel waarvan in 1997 2 paren werden vastgesteld. Verder zijn er geen inventarisatiegegevens voorhanden. Het gewenste aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op dit, relatief hoge, niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drents-Groningse grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Kwartelkoning
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.
Toelichting: De kwartelkoning is een zeer schaarse, niet jaarlijks voorkomende broedvogel met maximaal 20 paren in het landelijke topjaar 1998; in de periode 1999-2003 was de soort aanwezig met 1-6 paren. Van oorsprong is de kwartelkoning een reguliere broedvogel van het laagveen weidegebied. Gezien de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op een relatief hoog niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drents-Groningse grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Rietzanger
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting: De rietzanger is van oudsher een schaarse broedvogel die sterk kan profiteren van de voorgenomen natuurontwikkeling. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatie omvang, is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drents-Groningse grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Niet-broedvogels:

Kolgans
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 640 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting: Het gebied heeft voor de kolgans o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Aantallen zijn recent fors afgenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Brandgans
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 110 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting: Het gebied heeft voor de brandgans o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. aantallen fluctueren. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Smient
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 640 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting: Het gebied heeft voor de smient o.a. een functie als slaapplaats en als foerageergebied. Er was sprake van hoge aantallen rond 1990, met daarna een afname. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Naast de in het bovenstaande kader beschreven vogelsoorten zijn er enkele complementaire doelen voor dit gebied opgesteld. Dit betreffen de habitattypen; Overgangs- en trilveen en Bossen op alluviale grond met Alnus glutinosa en Fraxinus excelsior en de habitatsoort de Zeggekorfslak.

Overgangs- en trilveen is ammoniakgevoelig. Het heeft een kritische depositiewaarde omtrent de 1300 mol/ha/jaar (Ministerie van LNV, 2006 (2)).

Autonome ontwikkeling
In het Leekerstermeergebied bestaat het voornemen om kleinschalige waterberging aan te leggen. Het Waterschap Noorderzijlvest heeft hiertoe reeds een passende beoordeling, in het kader van de Natuurbeschermingswet, uitgevoerd om eventuele effecten op het Leekstermeergebied nader te onderzoeken. In deze beoordeling wordt geconcludeerd dat er geen significante effecten op watervogels en de overige instandhoudingsdoelstellingen van het Leekstermeergebied zijn te verwachten.

3.4.3 Lauwersmeer, Vogelrichtlijngebied

Het Vogelrichtlijngebied Lauwersmeer beslaat circa 5783 hectare en vormt een zeer belangrijk broedgebied voor broedvogels van rietmoerassen en rietruigtes (roerdomp, bruine kiekendief, blauwborst en rietzanger). Ook is het gebied van enig belang voor broedvogels van vochtige tot natte graslanden (porseleinhoen, kemphaan en paapje) en kustbroedvogels (kluut en noordse stern). het gebied is tevens van zeer groot belang als broedgebied voor de grauwe kiekendief (open rietruigtes en ruige graslanden in combinatie met rustige akkerbouwgebieden – koolzaad) (Ministerie van LNV, 2006 (3)).

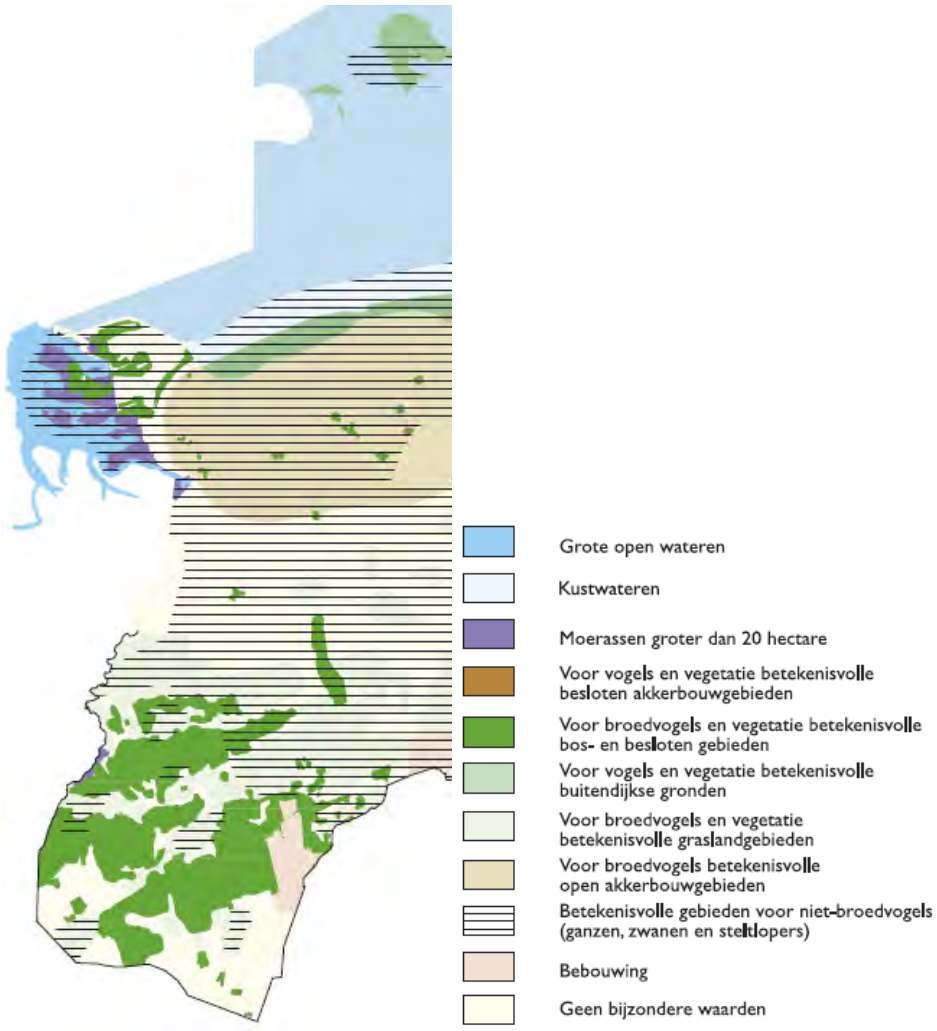
Er is een gebiedendocument voor het gebied opgesteld ter voorbereiding op het ontwerp-aanwijzingsbesluit. Dit ontwerp-aanwijzingsbesluit is nog niet gepubliceerd. Het gebiedendocument geeft echter al wel een lijst met instandhoudingsdoelstellingen voor de vogelsoorten (Ministerie van LNV, 2006 (3)). Aangezien het besluit nog niet is vastgesteld kan deze lijst nog worden gewijzigd. Hierdoor is in onderstaand kader alleen een lijst met de soorten opgenomen. In deze lijst zijn ook de aanvullende doelen opgenomen (vochtige duinvalleien en groenknolorchis). De (juridische) betekenis van deze complementaire doelen is vooralsnog onduidelijk.

Mogelijke instandhoudingsdoelstellingen Lauwersmeer	
Niet-broedvogels:	**Broedvogels:**
Fuut	Roerdomp
Aalschover	Bruine kiekendief
Kleine zilverreiger	Grauwe Kiekendief
Grote zilverreiger	Porseleinhoen
Lepelaar	Kluut
Kleine zwaan	Bontbekplevier
Wilde zwaan	Kemphaan
Kolgans	Noordse Stern
Grauwe gans	Velduil
Brandgans	Blauwborst
Rotgans	Paapje
Bergeend	Snor
Smient	Rietzanger
Krakeend	
Wintertaling	
Wilde eend	
Pijlstaart	
Slobeend	
Tafeleend	
Kuifeend	
Brilduiker	
Nonnetje	
Zeearend	
Visarend	
Slechtvalk	
Meerkoet	
Goudplevier	
Zilverplevier	
Grutto	
Wulp	
Steenloper	
Dwergmeeuw	
Reuzenstern	

De vochtige duinvalleien zijn ammoniakgevoelig met een kritische depositiewaarde omtrent de 1500 mol/ha/jaar.

Autonome ontwikkeling
Ten aanzien van het Lauwersmeer worden er voor de autonome ontwikkeling geen significante wijziging van de huidige situatie verwacht.

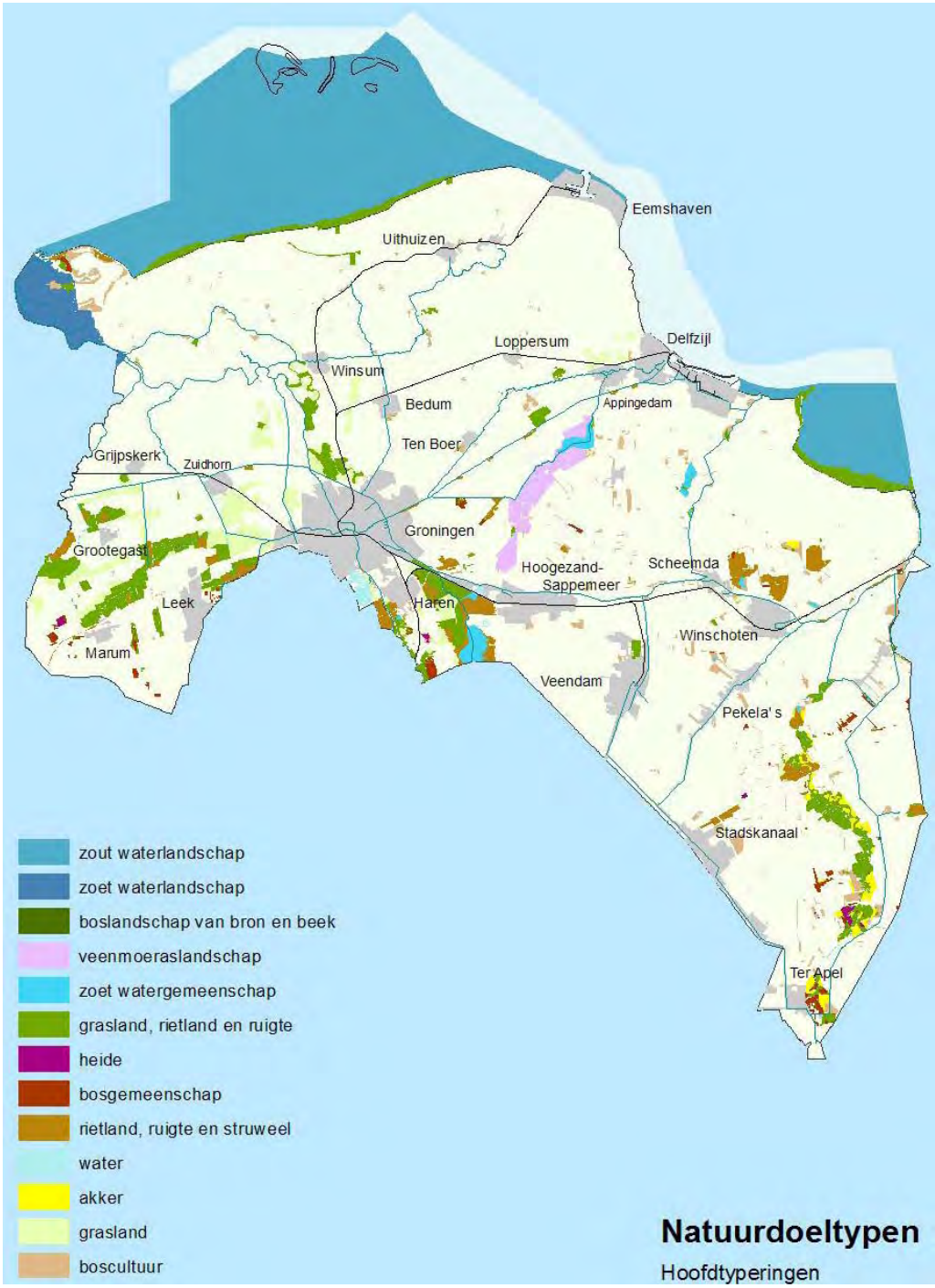
3.4.4 Ecologische hoofdstructuur, verbindingszones en natuurdoelen

Figuur 3.8: Natuurwaarden in het Westerkwartier. Bron; Provincie Groningen 2006

Op de functiekaart uit het Provinciaal omgevingsplan (zie paragraaf 2.2.1) zijn reeds de ecologische verbindingszones aangegeven. Hieronder vallen ook de robuuste verbindingen. Deze robuuste verbindingen hebben een planologische basisbescherming. Dit is gericht op het voorkomen van onomkeerbare ingrepen in deze verbindingszones. De zones mogen geen beperkingen opleggen aan het aangrenzende grondgebruik en niet leiden tot toename van schade door onkruiden of fauna (Provincie Groningen, 2006).

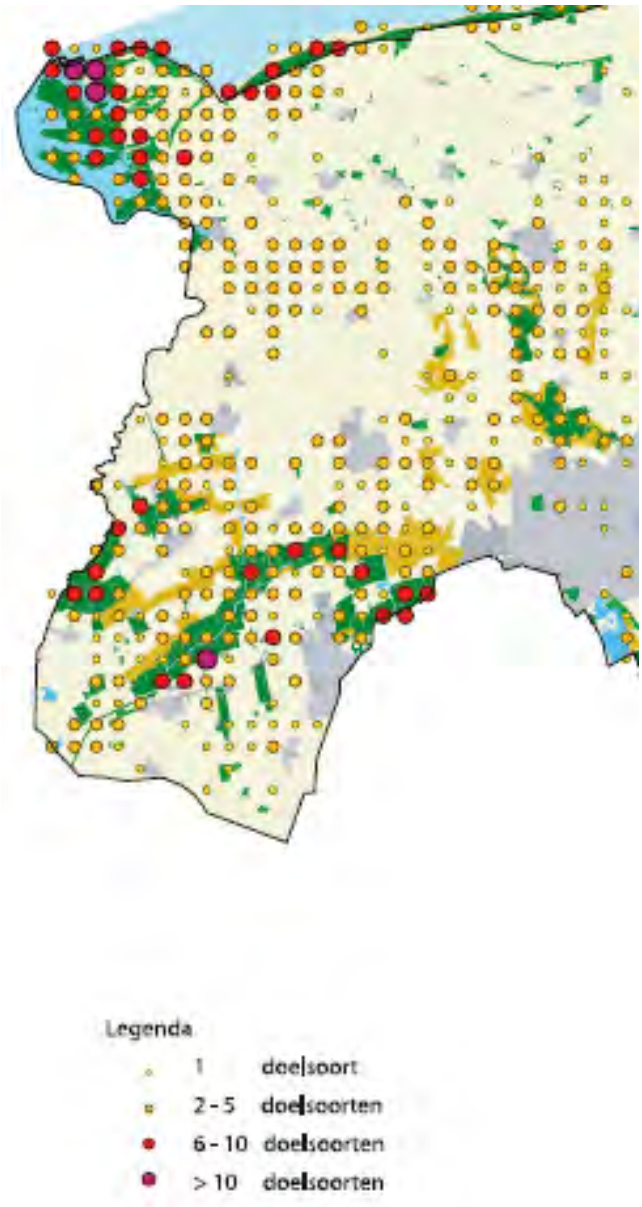
Voor de EHS heeft de provincie natuurdoelen geformuleerd. Deze zijn in onderstaand figuur weergegeven.

Figuur 3.9: Natuurdoeltypen in de provincie Groningen. Bron: www.provinciegroningen.nl

De provincie Groningen beschrijft de toestand van de natuur (en landschap) in deze provincie op regelmatige basis. In het laatste monitoringsrapport (provincie Groningen, 2006 (1)) wordt aangegeven dat de toestand van vegetatie en vogels matig tot slecht is. De oorspronkelijke bijzondere graslandvegetaties in deze gebieden zijn alleen nog te vinden in reservaatgraslandenmet geschikte hydrologische omstandigheden en een beperkte agrarische voorgeschiedenis. Daar is ook herstel van de oorspronkelijke vegetaties opgetreden.

Herstelmogelijkheden in de overige veenreservaten zijn beperkt. Verdroging, vermesting en verzuring spelen met name vegetaties op de veengronden parten. Kleigraslanden bieden betere vooruitzichten. Buiten de reservaten komen tot voor kort algemene, maar nu ook zeldzame vegetaties met boterbloem en pinksterbloem nog maar beperkt voor.

Figuur 3.10: Belangrijke vegetatiegebieden in het Westerkwartier. bron; Provincie Groningen, 2006 (1))

In het Gebiedsplan Groningen (Provincie Groningen, 2007) worden voor het Westerkwartier verschillende natuurdoelen aangegeven. De doelen illustreren dat in de veen- en moerasgebieden de ontwikkelingsmogelijkheden afhankelijk zijn van de hydrologische omstandigheden (met name kwel, mogelijkheden voor regeneratie van petgaten)

Puntsgewijs zijn dit;

- Langs het Dwarsdiep en de Matsloot wordt op plaatsen waar kwelwater in het maaiveld komt de ontwikkeling van natte schraallanden (Dotterbloemhooilanden en kleine-zeggenvegetaties) nagestreefd. Deze graslanden zijn ook van betekenis voor kritische weidevogels.
- Het beheer is vooral gericht op ontwikkeling van weidevogelpopulaties en bloemrijke graslanden.
- De bestaande moerasgebieden worden versterkt en uitgebreid, waardoor extra mogelijkheden ontstaan voor ontwikkeling van rietland en ruigte, nat schraalland, moerasbos en zoetwatergemeenschappen.
- In de Doezumermieden is het beheer primair gericht op het handhaven en versterken van verschillende verlandingsstadia in de petgaten. Door periodiek nieuwe petgaten te graven zullen de diverse verlandingsstadia (open water, moeras, moerasbos) aanwezig blijven.
- In Polder de Kaleweg worden mogelijkheden benut voor ontwikkeling van kwelafhankelijke natte schraallandvegetaties en voor versterking van weidevogelpopulaties.
- In de Grootegastermolenpolder/Bombay ligt de nadruk van het beheer en de inrichting op ontwikkeling van weidevogelpopulaties. In de laagste delen van deze polders worden plaatselijk ook de mogelijkheden benut voor ontwikkeling van vegetatiekundige waarden (nat schraalland, bloemrijk grasland). De bestaande petgatencomplexen worden versterkt, waardoor de oppervlakte rietland en ruigte, nat schraalland, moerasbos en zoet-watergemeenschappen toeneemt.
- In het Leekstermeergebied wordt het beheer gericht op zowel vergroting van de betekenis voor weidevogels, water- en moerasvogels, als op versterking van de vegetatiekundige betekenis. Aansluitend op het meer wordt uitgegaan van een natuurlijker peilbeheer, waarbij in de oeverlanden overstromingssituaties kunnen ontstaan.
- Op de hogere zandgronden wordt in de begrensde gebieden (Hoflaan, Kornhorn, Midwolde, het Steenhuis en delen van de Grootegastermolenpolder/Bombay) en in natuurgebieden door middel van een gericht beheer en onderhoud gestreefd naar versterking van natuur- en landschapswaarden die kenmerkend zijn voor kleinschalige gebieden, zoals bosjes, poelen, houtsingels en bloemrijke graslanden.

Autonome ontwikkeling
Het provinciale beleid is gericht op realisatie van de EHS. In dat opzicht kan er worden verondersteld dat natuurontwikkeling in de nabije toekomst tot meer natuur zal leiden (realisatie van natuurdoelen). Dit beleid is al enige tijd van kracht. Het nieuwe bestemmingsplan zal deze ontwikkeling ook planologisch mogelijk maken.

3.4.5 Weidevogelgebieden en ganzenfourageergebieden

Weidevogelgebieden
Weidevogelgebieden worden gekenmerkt door een aantal specifieke landschappelijke en natuurlijke kenmerken: een hoge grondwaterstand en weilanden met veel sloten en openheid, die het gebied aantrekkelijk maken voor weidevogels. Met name de poldergebieden en lage, natte gebieden zijn aantrekkelijke weidevogelgebieden (zoals bijvoorbeeld de Westerhornerpolder).

De kenmerkende weidevogels zijn verder in aantal afgenomen. De laatste jaren laten geen verbetering zien. Soorten van natte elementen en graseters als zwanen en ganzen zijn toegenomen. Reservaten en beheergebieden op klei doen het relatief beter dan die op veengronden. Het weidevogelareaal krimpt verder in en lijkt zich te beperken tot de kleigronden (Provincie Groningen, 2007).

Ganzenfoerageergebieden
Het betreft gebieden voor de Kol- en Grauwe ganzen. Binnen de ganzenfoerageergebieden is het verboden om ganzen opzettelijk te verontrusten, zodat zij ongestoord naar voedsel kunnen zoeken. Ook is de jacht op andere diersoorten binnen de foerageergebieden enigszins beperkt (Provincie Groningen, 2005). Voor dit plan-MER zijn de gebieden ten noorden van het Leekstermeer (onder andere De Drie Polders, Polder de Lagemeeden, Polder de Kriegsman en Polder Vredeweld) van belang. In deze gebieden zijn convenanten afgesloten. Afgesproken is dat in deze gebieden ganzen kunnen foerageren op de agrarische gronden op voorwaarde dat er geen planologische schaduwwerking uitgaat van dit gebruik. De gronden behouden dus ook in de toekomst hun agrarische bestemming.

Autonome ontwikkeling
Voor de weidevogel- en ganzenfoerageergebieden worden geen significante wijziging van de huidige situatie verwacht. Voor deze gebieden is het beleid gericht op bescherming en behoud. Hierdoor zullen er in toekomst geen grote veranderingen optreden.

3.5 Luchtkwaliteit

In het plangebied doen zich geen knelpunten voor ten gevolge van de emissie van stoffen door het wegverkeer (fijn stof, stikstofdioxiden en andere luchtverontreinigende stoffen). Ook zijn er geen aandachtspunten bekend in verband met de emissie van stoffen door bedrijven in het plangebied of de omgeving.

Autonome ontwikkeling
Toekomstige bedrijven zullen aan de geldende regelgeving (het onderdeel lucht in de Wet Milieubeheer) moeten voldoen. Voor de autonome ontwikkeling van de luchtkwaliteit in het Westerkwartier wordt - mede daarom - geen significante wijziging van de huidige situatie verwacht.

De kans op geurhinder van agrarische bedrijven in het plangebied is wel een punt van aandacht. Hiervoor wordt het wettelijk kader gevormd door de Wet veehouderij en geurhinder. Het voorontwerp bestemmingsplan is bij het opstellen getoetst aan de wet- en regelgeving. Enkele knelpunten zijn hierdoor inzichtelijk geworden. Het concept plan is hierop vervolgens zodanig aangepast dat er geen conflicten meer mogelijk zijn met deze wet- en regelgeving (aanpassen van enkele bestemmingen "Agrarische Bouwblok").

3.6 Geluid

Bestaande geluidszoneringen zijn in het voorontwerp bestemmingsplan overgenomen. Ook geluidszoneringen buiten het plangebied zijn hierin meegenomen. Van belang zijn de partiele bestemmingsplan herzieningen 'Industrielawaai Westpoort' en 'geluidszone lawaaisport Steenbergerveld'. Deze twee partiële herzieningen zijn in 2007 vastgesteld. De herzieningen zijn overgenomen in het voorontwerp bestemmingsplan. Voor het nieuwe bestemmingsplan zijn dit gegevenheden, die deel uitmaken van de bestaande situatie. In het plan-MER zijn deze zoneringen daarom niet (opnieuw) beschouwd.

In het voorontwerp bestemmingsplan zit de mogelijkheid om bedrijfswoningen (boerderijen) om te vormen ten behoeve van de functie wonen. Wet- en regelgeving stellen strengere normen aan de functie wonen (er wordt een minder hoog geluidsniveau toegestaan) dan aan bedrijfswoningen. De omvorming zou er toe kunnen leiden dat woningen (voormalige boerderijen) een te hoge geluidbelasting ondervinden van (agrarische) bedrijven in de directe omgeving. In de toekomst zouden dan op bepaalde plaatsen de woonfunctie en de agrarische functie kunnen conflicteren. Bij wijziging van de bestemming zal dit een punt van aandacht zijn.

4 Ontwikkelingen in het voorontwerp bestemmingsplan en afbakening van het plan-MER

4.1 Inleiding

Bestemmingsplan en plan-m.e.r. plicht
In het voorontwerp bestemmingsplan worden bestaande functies vastgelegd en uitbreidingsmogelijkheden geregeld. In eerste instantie is het nieuwe bestemmingsplan conserverend van karakter. Ontwikkelingsruimte wordt met name geboden voor de functies landbouw en natuur. De ontwikkeling van nieuwe natuur (EHS) is reeds vaststaand beleid. Voor de functie landbouw wordt ingespeeld op de autonome ontwikkeling van deze functie. De ontwikkelingsruimte kan invloed hebben op bijvoorbeeld landschap. In het bestemmingsplan wordt voor deze laatste functie de bescherming geregeld.

In het gebied met een agrarische bestemming wordt - naast de bestemming van de bouwpercelen, waarover verderop in dit hoofdstukmeer - uitgegaan van vier bestemmingen:
- 'Agrarisch';
- 'Agrarisch-Landschappelijke Waarde';
- 'Agrarisch-Landschappelijke en Natuurlijke Waarden';
- 'Natuur-Agrarisch'.

Deze bestemmingen zijn gebaseerd op een ruimtelijke vertaling van het bestaande beleid inzake landbouw, natuur en landschap en de functietoekenning op de functiekaart van het Provinciaal Omgevingsplan Groningen 2006 (zie paragraaf 2.2.1 van dit plan-MER). De vier bestemmingen sluiten nauw aan bij deze kaart, waarbij de grenzen van de verschillende bestemmingen op basis van de topografie meer in detail zijn bepaald.

Naast de functies landbouw, landschap, natuur en wonen worden er in het voorontwerp bestemmingsplan een aantal kleinere ontwikkelingen van functies mogelijk gemaakt. Het gaat hierbij met name om kleinschalige waterberging (een reeds voorziene ontwikkeling nabij het Leekstermeer en verder gekoppeld aan natuurontwikkeling), recreatieve ontwikkelingen nabij Nienoord en het omvormen van vrijkomende agrarische gebouwen naar een woonfunctie.

De Kadernota geeft de gewenste ontwikkeling aan. Dit is vervolgens vertaald naar de toelichting en voorschriften van het voorontwerp bestemmingsplan. In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingsmogelijkheden en andere relevante activiteiten aangegeven, die in deze documenten naar voren komen.

Verschillende activiteiten die uit de ontwikkelingsruimte in het bestemmingsplan kunnen voorvloeien, worden genoemd in het Besluit milieueffectrapportage 1994. Dit in verband met de mer(beoordelings-) plicht van verschillende activiteiten. Dit wordt in dit hoofdstuk kort aangegeven. Wettelijk gezien vormen deze activiteiten redenen waarom het plan-MER nodig is. De gekozen afbakening van het plan-MER beperkt zich echter niet tot deze activiteiten.

Afbakening plan-MER
De volgende paragrafen geven per functie een beschrijving van de wijze waarop deze wordt geregeld in het voorgenomen bestemmingsplan . Op grond daarvan, de gebiedsbeschrijving in hoofdstuk 3 en het geschetste beleidskader (hoofdstuk 2) wordt per functie ingegaan op de vraag, welke onderwerpen aandacht verdienen in de effectbeschrijving in dit plan-MER. De benadering van deze vraagstelling is integraal, afgestemd op de aard van het bestemmingsplan en toegespitst op het belang voor de besluitvorming over het voorgenomen bestemmingsplan en voor de informatie ten behoeve van de inspraak. De afbakening die hierdoor wordt geformuleerd is enerzijds ruimer dan vooraf (ten behoeve van de raadpleging van bestuursorganen en de Commissie m.e.r.) was voorgesteld in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau, anderzijds meer toegespitst of de vragen die voor de besluitvorming relevant zijn.

4.2 Landbouw

4.2.1 Ontwikkeling

De agrarische bedrijvigheid is een van de belangrijkste pijlers voor de gebiedskwaliteit van het Westerkwartier zowel voor wat de werkgelegenheid betreft als voor wat betreft de ruimtelijke identiteit. Het is derhalve zaak dat aan perspectiefvolle en toekomstgerichte agrarische bedrijven voldoende ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden. Dit laat onverlet dat op onderdelen er ook ruimte moet zijn voor nieuwe initiatieven. Van belang is daarbij dat deze ontwikkelingen zodanig kunnen worden begeleid/gestuurd dat daarmee verrommeling van het landelijk gebied wordt voorkomen (Kadernota, 2006).

De gemeentes in het Westerkwartier willen dat bij nieuwe initiatieven (uitbreidingen, verplaatsingen) op agrarische bedrijven aandacht wordt besteed aan de landschappelijke inpassing van nieuwe bebouwing en rekening wordt gehouden met cultuurhistorische elementen en/of natuurlijke waarden (Kadernota, 2006).

Om inzicht te krijgen in de huidige bedrijfsomvang en de toekomstige uitbreidingswensen van de ondernemers is in het Westerkwartier een enquête afgenomen onder de agrarisch ondernemers. In onderstaande tabellen is per gemeente aangegeven wat de grootte is en wat de, in de enquête, aangegeven toekomst plannen zijn van de desbetreffende ondernemer. De omvang van de bedrijven is uitgedrukt in nge's (Nederlandse Grootte Eenheden)[4].

[4] nge, een maat om de economische omvang van verschillende typen boerenbedrijven met elkaar te kunnen vergelijken. Daarbij wordt onder andere gekeken naar de hoeveelheid grond en naar het gebruik dat de boer van de grond maakt.

Gemeente Grootegast

Bedrijfsomvang	0-20 nge	20-40 nge	40-70 nge	70 - 120 nge	>120 nge
Melk- en rundvee	-	9	23	27	30
Schapen en geiten	1	3	1		
Paarden en pony's		7	2	1	
Intensieve veehouderij	1	1	1	5	6
Akkerbouw	-	-	-	2	-
Boomteelt	-	1	-	-	-
Tuinbouw					1
Overige bedrijven		3			1

Ruim de helft van de melkrundveehouderijen is groter dan 70 nge, dit zijn dus in principe de bedrijven die nu voldoende omvang hebben om op de langere termijn te kunnen blijven voortbestaan. Deze bedrijven hebben voor het overgrote deel ook aangegeven uit te willen uitbreiden in de toekomst. Een aantal bedrijven geven aan te willen stoppen. De intensieve veehouderijen zijn over het algemeen ook allemaal grote bedrijven.

Gemeente Leek

Bedrijfsomvang	0-20 nge	20-40 nge	40-70 nge	70 - 120 nge	>120 nge
Melk- en rundvee	3	9	8	19	15
Schapen en geiten	1	4	-	-	-
Paarden en pony's	-	5	3	1	-
Intensieve veehouderij	-	1	5	2	4
Tuinbouw	-	-	1	-	-
Overige bedrijven	-	3	-	-	-

Ook in de gemeente Leek zijn ruim de helft van de melkrundveehouderijen groter dan 70 nge. Het overgrote deel hiervan wil in de toekomst uitbreiden. Een enkeling zal stoppen met het bedrijf. In de gemeente Leek is een groot deel van ondernemers onzeker over de toekomst. Over deze groep bestaat er weinig inzicht over de plannen in de toekomst.

Gemeente Marum

Bedrijfsomvang	0-20 nge	20-40 nge	40-70 nge	70 - 120 nge	>120 nge
Melk- en rundvee	-	5	18	31	13
Schapen en geiten	-	-	-	-	1
Paarden en pony's	-	1	4	-	-
Intensieve veehouderij	-	1		6	6
Boomteelt	-	-	1	1	2
Tuinbouw	-	-	-	-	1
Overige bedrijven	1	-	1	-	-

Meer dan de helft van de melkrundveehouderijen is groter dan 70 nge. Het overgrote deel hiervan wil in de toekomst uitbreiden.

Gemeente Zuidhorn

Bedrijfsomvang	0-20 nge	20-40 nge	40-70 nge	70 - 120 nge	>120 nge	onbekend
Melk- en rundvee	-	1	24	45	50	16
Schapen en geiten	-	3	-	-	-	3
Paarden en pony's	-	1	-	-	-	3
Intensieve veehouderij	-	-	1	1	2	2
Akkerbouw	-	2	4	14	9	11
Overige bedrijven	-	1	-	-	1	1

In de enquête wordt door een aantal bedrijven in de gemeente Zuidhorn aangegeven dat men wil doorgroeien naar 400 of 500 melkkoeien. Enkele bedrijven in Zuidhorn hebben al ruim 200 melkkoeien. Dit gegeven geeft mogelijke problemen met het gebied Middag-Humsterland (grote cultuurhistorische en landschappelijke waarde). Uit een gemeentelijke inventarisatie blijkt dat in het gebied 55 agrarische bedrijven zijn gevestigd. 42 bedrijven hebben geen of nauwelijks ontwikkelingsruimte.

4.2.2 Voorgenomen bestemmingen

Bij de bestemmingsaanduidingen die betrekking hebben op de inrichting van het gebied voor de landbouw, kan onderscheid gemaakt worden in de bestemming van de landbouwkavels en van de bouwblokken, de locatie van de gebouwen en het erf.

Landbouwkavels
Voor het agrarisch gebied buiten de bouwblokken heeft de bestemmingsregeling met name betrekking op de combinatie met de nevenbestemmingen in verband met natuurwaarden en landschappelijke waarden, en de omvorming van landbouwgebied naar natuur. De bescherming van deze waarden is geregeld door het opnemen van een aanlegvergunningenstelsel en door bepaalde maatregelen te verbieden. Dit laatste is vooral het geval bij de bestemmingen 'Natuur' en 'Natuur-Agrarisch gebruik'. Verder geldt in de houtsingelreservaten (aangegeven op de bestemmingsplankaart) een verbod om houtgewas te rooien en voor de aangegeven open gebieden (waar openheid geboden is in verband met weidevogels en/of wintergasten) een verbod om laan- of haagbeplanting aan te brengen. Onder het kopje "aanlegvergunningenstelsel" wordt verder ingegaan op dit stelsel.

Het voorontwerp bestemmingsplan biedt geen mogelijkheden voor de herinrichting van het landelijke gebied ten behoeve van de land- of tuinbouw. Wat betreft de waterhuishouding biedt het bestemmingsplan alleen mogelijkheden voor kleinschalige waterberging, gekoppeld aan natuurgebieden en/of natuurontwikkeling. Dit komt aan de orde in paragraaf 4.3.

Aanlegvergunningenstelsel

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden, natuurontwikkeling en de bescherming van bestaande natuur worden onder andere gewaarborgd via het aanlegvergunningenstelsel. In het voorontwerp bestemmingsplan is een tabel opgenomen waarin per activiteit aangegeven wordt waar deze activiteit strijdig is, mogelijk is of waar een vergunning voor moet worden aangevraagd.

Tabel 4.1: Aanlegvergunningstelsel, bestemmingen en aanduidingen

		Bodem								Waterhuishouding									Beplanting								Infrastructuur			
		1	2	3	4	5	6	7	8	8	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25				
		afgraven	ophogen	aanleggen van grondwallen/aarden wallen	vergraven	diepploegen en -woelen	egaliseren	indrijven voorwerpen in de grond	aanleg drainagestelsel	aanbrengen onderbemaling	aanleggen dammen	aanleggen stuwen	aanleg, verbreden, verbeteren sloten/greppels	dempen van de huisgracht (grootegast en zuidhorn)	dempen sloten en greppels	dempen kleine geïsoleerde wateren (o.a. dobben)	aanbrengen oeverbeschoeiing	rooien van houtgewas	rooien van de erfbeplanting (grootegast en zuidhorn)	aanbrengen houtgewas (m.u.v. erfbeplanting)	omzetten grasland in bouwland	omzetten gras-/bouwland in laan-,haag-, fruit- en sierbeplant.	omz. gras-/bouwland in graszoden-/bloemb.	aanbrengen verharding > 200 m2	aanbrengen ondergrondse leidingen	aanleggen van recreatieve paden en voorzieningen				
Bestemmingen																														
AGRARISCH		T	T	A	T	T	T	T	T	T	T	T	T	nvt	T	T	T	A	nvt	A	A	A	A	A	A	A				
AGRARISCH - BOUWBLOK		T	T	A	T	T	T	T	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	S	nvt	nvt	nvt	A	S	A	nvt	T	T	A	A	A				
AGRARISCH - FRUITTEELT		T	T	A	T	T	T	T	T	T	T	T	T	S	T	T	T	A	S	A	nvt	T	T	A	A	A				
AGRARISCH - KWEKERIJ		T	T	A	T	T	T	T	T	T	T	T	T	nvt	T	T	T	A	S	A	nvt	T	T	A	A	A				
AGRARISCH - LANDSCHAPPELIJKE EN NATUURLIJKE WAARDEN		A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	nvt	A	A	A	A	nvt	A	A	S	S	A	A	A				
AGRARISCH - LANDSCHAPPELIJKE WAARDE		A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	nvt	A	A	A	A	nvt	A	T	A	A	A	A	A				
BEDRIJF - PAARDENHOUDERIJ (andere bedrijfsbestemmingen nog toevoege		T	T	A	T	T	T	T	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	S	nvt	nvt	nvt	nvt	S	A	nvt	nvt	nvt	A	A	A				
BOS		A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	nvt	A	A	A	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	A	A	A				
NATUUR		A	A	A	A	nvt	nvt	A	S	S	A	A	A	nvt	A	A	A	A	nvt	A	nvt	nvt	nvt	A	A	A				
NATUUR -AGRARISCHE GEBRUIK		A	A	A	A	A	A	A	S	S	A	A	A	nvt	A	A	A	A	nvt	A	S	S	S	A	A	A				
SPORT - MANEGE		T	T	A	T	T	T	T	T	T	T	T	T	S	T	T	T	A	S	A	nvt	nvt	nvt	A	A	A				
WATER - LANDSCHAPPELIJKE EN NATUURLIJKE WAARDEN		nvt	nvt	A	S	nvt	nvt	A	nvt	nvt	A	A	A	nvt	A	A	A	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	A	A				
Dubbelbestemmingen																														
archeologisch waardevol gebied		A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	S	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A				
Aanduidingen																														
houtsingelreservaat		A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	nvt	A	A	A	S	S	T	A	A	A	A	A	A				
houtsingel		A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	nvt	A	A	A	S	S	T	A	A	A	A	A	A				
open gebied		T	T	A	T	T	T	T	A	A	A	A	A	nvt	A	A	A	A	nvt	S	A	S	S	A	A	A				

nvt = niet van toepassing
T = Toegestaan
A = Aanlegvergunning noodzakelijk
S = Strijdig gebruik/ niet toegestaan

Het stelsel biedt de mogelijkheid om per geval op basis van een belangenafweging te besluiten of een activiteit wel of niet vergund kan worden en of daarvoor bepaalde voorwaarden moeten gelden. Dit besluit is aan de colleges van Burgemeester & Wethouders. In de tabel is op een aantal plaatsen aangegeven dat een ingreep strijdig kan zijn met de te beschermen waarden,en daarom zondermeer verboden. Zoals eerder in dit plan-MER al is vermeld, geldt dit voor een aantal ingrepen in gebieden met de bestemming 'Natuur', 'Natuur-Agrarisch gebruik' en de aanduidingen houtsingelreservaat en open gebied.

Agrarische bouwbestemmingen
De grootte van de bestemming 'Agrarisch-Bouwblok' is toegekend op basis van de huidige bedrijfsomvang in nge's (Nederlandse Grootte Eenheden). De bedrijfsomvang is bepaald op basis van de gegevens uit de enquête onder agrarisch ondernemers (zie vorige paragraaf). In de enquête werden ondernemers in de gelegenheid gesteld hun uitbreidingswensen aan te geven. Waar mogelijk is bij het toekennen van de bouwblokgrootte met deze wensen rekening gehouden. Niet alle aangegeven wensen konden worden overgenomen. Bij het bepalen van de bouwblokken zijn cultuurhistorie, landschap en (de ontwikkeling van) natuur ook belangrijke elementen geweest. De bouwblokken zijn bijvoorbeeld niet over sloten, houtsingels gelegd. Hiernaast zijn in gebieden met een hoge landschappelijke en natuurlijke waarde (o.a. toekomstige EHS) de ontwikkelingsmogelijkheden van de bouwblokken zeer beperkt gehouden (zie tabel hieronder). In het wierdenlandschap zijn de bouwblokken op de wierde gelegd en niet ernaast.

In het voorontwerp-bestemmingsplan wordt aangegeven dat ter bescherming van hoge natuur- en landschapswaarden een nuancering per gebied of type bedrijf is aangebracht. Hieronder wordt in een tabel naar gebied of type bedrijf de grootte van de bestemming voor agrarische bebouwing weergegeven. Het bebouwingsoppervlakte binnen de bestemming wordt vooral bepaald door de huidige bedrijfsomvang en is veelal kleiner dan het agrarisch bouwblok. Hiernaast wordt voor een aantal bedrijven een kleine uitbreidingsmogelijkheid geboden.

Tabel 4.2: Omvang agrarisch bouwblok

Gebied/type bedrijf	**Bestemming agrarische bebouwing omvang, maximaal (bouwmogelijkheden bij recht)**
Gebiedsbestemming "Natuur-agrarisch" en "Agrarisch-landschapelijke en natuurlijke waarden"	Maximaal 0,5 of 1 hectare
Gebiedsbestemming "Agrarisch" en "Agrarisch-landschappelijke waarde"	Maximaal 1,5 of 2 hectare
Akkerbouwbedrijven	Maximaal 1 hectare (uitzonderingen mogelijk)
Systematiek	
Gemeentes Grootegast, Leek en Marum	Concentratiebeginsel voor bouwperceel van 0,5 / 1 / 1,5 ha. of volledig bestemmingsvlak binnen ingetekend bestemmingsvlak van max. 2 ha.
Gemeente Zuidhorn	Concreet bouwblok van circa 0,5 / 1 / 1,5 of 2 ha. ingetekend op de bestemmingsplankaart

De regeling zoals deze in bovenstaande tabel zijn weergegeven geeft de maximale grote van agrarische bedrijven. Als bestaande bouwblokken groter zijn, zijn deze ongewijzigd overgenomen in het bestemmingsplan.

Hiernaast zit er zit in de systematiek van alle gemeentes een wijzigingsbevoegdheid om de bouwmogelijkheden verder te verruimen binnen de toegekende bestemmingsvlakken.

Volgens de beschreven wijzigingsbevoegdheid in de voorschriften van het nieuwe bestemmingsplan kunnen Burgemeester & Wethouders van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn het bouwperceel vergroten mits aannemelijk is gemaakt dat de wijziging uit bedrijfseconomisch oogpunt gewenst is en met dien verstande dat wijziging naar 1,5 of twee hectare uitsluitend is toegestaan indien het bestemmingsvlak (agrarisch bouwblok) grenst aan de bestemming 'Agrarisch' en/of de bestemming 'Agrarisch-Landschappelijke waarde' (voorschriften voorontwerp bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier). Grote gebieden binnen Middag-Humsterland en de Houtsingelhoofdstructuur hebben deze gebiedsbestemming. In gebieden met de bestemming 'Natuur-Agrarisch en "Agrarisch-Landschapelijke en Natuurlijke Waarden' is deze wijzigingsbevoegdheid niet van toepassing.

De wijzigingsbevoegdheid is gekoppeld aan een afwegingskader voor de wijziging. Bij toepassing van de wijzigingsbevoegdheden in het voorontwerp bestemmingsplan vindt een evenredige belangenafweging plaats waarbij de in onderstaand kader weergegeven punten betrokken worden (voorschriften voorontwerp bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier).

Afwegingskader bij toepassen van wijzigingsbevoegdheden, nieuwe bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier.

1. de mate waarin de waarden, welke het plan beoogt te beschermen, kunnen worden geschaad;
2. de mate waarin de belangen van gebruikers en/of eigenaren van de aanliggende gronden kunnen worden geschaad;
3. de mate waarin de uitvoerbaarheid is aangetoond,, waaronder begrepen de toelaatbaarheid op het gebied van milieu, externe veiligheid, waterhuishouding, ecologie en archeologie;
4. de mate waarin de landschappelijke inpasbaarheid is aangetoond;
5. de mate waarin de verkeerssituatie wordt beïnvloed, waaronder begrepen de gevolgen voor de infrastructuur.

De bestemming 'Agrarisch-Bouwblok' kan hiernaast ook gewijzigd worden ten behoeve van een boomkwekerij-, houtteelt-, of fruitteeltbedrijf mits het bestemmingsvlak grenst aan de bestemming 'Agrarisch' en/of de bestemming 'Agrarisch-Landschappelijke waarde' (voorschriften voorontwerp bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier). Grote gebieden binnen Middag-Humsterland en de Houtsingelhoofdstructuur hebben deze gebiedsbestemming. Gezien de relatief beperkte omvang van de bouwblokken gaat het hier om kleinschalige verandering van het landschap.

De bedrijven kunnen in principe wel een (landschappelijk) effect hebben. In de effectbeschrijving van dit plan-MER wordt hier nader op ingegaan. Ook hierbij is het afwegingskader van toepassing.

Zoals reeds in hoofdstuk 3 vermeld mag verwacht worden dat het totaal aantal bedrijven in de toekomst zal dalen. In de voorschriften van het nieuwe bestemmingsplan is rekening gehouden met vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen. De bouwblokken kunnen gewijzigd worden in een gebiedsbestemming ten behoeve van natuurontwikkeling of wonen.

Geur, zonering ten opzichte van hindergevoelige bestemmingen
De uitbreidingsruimte van veehouderijbedrijven kan gevolgen hebben voor met name woonfuncties in de omgeving. Dit vanwege de kans op geurhinder van de agrarische bedrijven. Bij het opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan is daarom nagegaan of zonering ten opzichte van woonlinten en woonkernen gewenst is. Enkele bestemmingen zijn op basis van deze toets aangepast. Hierdoor zullen er geen conflicten optreden met wet- en regelgeving. In hoofdstuk 5 wordt hier op ingegaan.

Intensieve veehouderij
De ontwikkelingsruimte binnen de bouwblokken, in combinatie met de mogelijkheid van omvorming van een grondgebonden agrarisch bedrijf naar niet-grondgebonden agrarische activiteiten (intensieve veehouderij) bepaalt de mogelijke omvang van bedrijven (waaronder intensieve veehouderij) in de toekomst. De genoemde omvorming is op alle percelen met agrarische bouwbestemming mogelijk, binnen de ruimte die het bestemmingsplan biedt. Hiermee is het ontwerp bestemmingsplan kaderstellend voor de ontwikkeling van de intensieve veehouderij. De voorgenomen ontwikkelingsruimte voor de intensieve veehouderij is (één van) de wettelijke reden waardoor voor het bestemmingsplan een plan-MER nodig is.

In het Besluit m.e.r. staat omtrent de mer(beoordelings-) plicht van intensieve veehouderij het volgende vermeld;

- **De oprichting, wijziging of uitbreiding van een inrichting voor het fokken, mesten of houden van pluimvee of varkens.**

Deze activiteit is m.e.r.-plichtig (volgens de C-lijst bij het Besluit Milieueffectrapoprtage, 1994) wanneer de activiteit betrekking heeft op een inrichting met meer dan:
- 85.000 plaatsen voor mesthoenders,
- 60.000 plaatsen voor hennen,
- 3.000 plaatsen voor mestvarkens, of
- 900 plaatsen voor zeugen.

Deze activiteit is m.e.r.-beoordelingsplichtig volgens de D-lijst wanneer de activiteit betrekking heeft op:
- 60.000 of meer plaatsen voor mesthoenders,
- 45.000 of meer plaatsen voor hennen,
- 2.200 of meer plaatsen voor mestvarkens, of
- 350 of meer plaatsen voor zeugen.

Het bestemmingsplan is kaderstellend voor deze activiteit. Op grond van de Wet Milieubeheer moet daarom voor het bestemmingsplan een plan-MER worden opgesteld. In elk geval met betrekking tot deze activiteiten.

4.2.3 Onderwerpen voor de effectbepaling, landbouw

De in de vorige paragraaf besproken ontwikkelingsruimte en activiteiten kunnen voor verschillende milieuthema's mogelijk gevolgen hebben. Hieronder is puntsgewijs aangegeven welke thema's dat zijn en op welke wijze ze aandacht zullen krijgen in dit plan-MER. Dit resulteert per thema in een afbakening ("reikwijdte en detailniveau") van het plan-MER. Deze afbakening is gebaseerd op de informatie in paragraaf 4.2.1. en 4.2.2, alsmede de beschrijving in hoofdstuk 3.

- **Landschap en cultuurhistorie en archeologie**

Voor het agrarisch gebied buiten de bouwkavels is een evaluatie van het aanlegvergunningenstelsel in het voorontwerp bestemmingsplan een punt van aandacht. Dit betreft een globale beoordeling van de vraag in welke mate de bedoelde waarden door het stelsel en door de niet toegestane activiteiten (zie de tabellen) worden beschermd.

Zoals reeds is aangegeven, wordt voor het kenmerkende slotenpatroon in Middag-Humsterland een apart bestemmingsplan opgesteld. Dit valt buiten de regelingen in het voorontwerp bestemmingsplan waarvoor het onderhavige plan-MER wordt opgesteld en wordt daarom buiten beschouwing gelaten.

De ontwikkelingsruimte binnen de agrarische bouwpercelen en de mogelijkheid om deze via een wijzigingsbevoegdheid (van B&W) te verruimen, kunnen effect hebben op landschappelijke waarden.

Hiernaast kan de omvorming van landbouwpercelen ten behoeve van fruit- en sierteelt potentieel een effect hebben op landschap. Het aanlegvergunningstelsel biedt in de gebieden met de bestemmingen Ágrarisch' en 'Agrarisch-Landschappelijke Waarde' de mogelijkheid dit toe laten, mits dit op grond van de afweging ten opzichte van natuur en landschap acceptabel is.

- **Natuurbeschermingsgebieden**

Nagegaan is, of de ontwikkelingsruimte van bedrijven een negatief effect kan hebben op Natuurbeschermingsgebieden in de omgeving van het Westerkwartier. Het gaat hierbij met name om de depositie van ammoniak vanuit de stallen en bijbehorende gebouwen (bijvoorbeeld mestopslag). In hoofdstuk 5 wordt hier op ingegaan. Daarbij zal blijken, dat het voorontwerp bestemmingsplan, gelet op de huidige regelgeving en de ontwikkelingen daarbinnen, naar verwachting geen toename van de ammoniakdepositie mogelijk zal maken[5]. In principe kan ook de vraag gesteld worden of verstorende effecten van bijvoorbeeld geluid aandacht verdienen. Ook deze vraag komt in hoofdstuk 5 aan de orde.

[5] Uitgaande van recente informatie is het niet uitgesloten dat in de toekomst een iets flexibeler benadering ontstaat, binnen de grenzen die de instandhoudingdoelen voor de Bakkeveense Duinen stellen. Dit is nu echter nog niet te voorzien.

- **Overige natuur**

Voor het agrarisch gebied buiten de bouwkavels is een evaluatie van het aanlegvergunningenstelsel en de lijst van verboden ingrepen een punt van aandacht. Dit betreft een globale beoordeling van de vraag in welke mate de actuele natuurwaarden en de mogelijkheden voor natuurontwikkeling (binnen de bestemming 'Natuur-Agrarisch gebruik') door het aanlegvergunningenstelsel en door de niet toegestane activiteiten (zie de tabellen) worden beschermd.

Bedrijven op de bouwkavels zouden een effect kunnen hebben op gevoelige gebieden. Dit zijn met name gebieden in het kader van Wet Ammoniak en Veehouderij. In het voorontwerp bestemmingsplan hebben deze bedrijven echter geen ontwikkelingsruimte gekregen. Hierdoor zijn nieuwe effecten op gevoelige gebieden niet te verwachten.

- **Archeologie**

In het kader van dit plan-MER is de vraag aan de orde, in welke mate het voorontwerp bestemmingsplan hiervoor bescherming biedt. Het stelsel van aanlegvergunningen in dit kader wordt globaal beoordeeld.

- **Bodem en water**

In het kader van dit plan-MER gaat het om de vraag of de voorgenomen ontwikkelingen gevolgen kunnen hebben om de betekenis van bodem en water, voorzover gerelateerd aan de landschaps- en natuurwaarden en de ontwikkelingsmogelijkheden daarvan. Dit komt bij die thema's aan de orde. Voor het agrarisch gebied buiten de bouwkavels is daartoe een evaluatie van het aanlegvergunningenstelsel een punt van aandacht. Dit betreft een globale beoordeling van de vraag in welke mate de bedoelde waarden door het stelsel en door de niet toegestane activiteiten (zie de tabel) worden beschermd.

- **Woon- en leefmilieu (luchtkwaliteit, geur)**

Dit betreft met name de kans op hinder bij gevoelige objecten, in dit geval woningen.

4.3 Natuurontwikkeling, realisatie van de Ecologische hoofdstructuur

4.3.1 Algemeen

In de kadernota wordt als uitgangspunt genomen dat de ontwikkeling van nieuwe natuur primair zal plaatsvinden binnen de EHS-gebieden (Kadernota, 2006).
Er wordt verder vermeld dat als zich in de toekomst buiten de EHS situaties kunnen voordoen die vanuit natuur en landschap als kansrijk kunnen worden aangemerkt en, wanneer daarbij geen extra belemmeringen voor de landbouw ontstaan, in principe mogelijk gelaten kunnen worden. Daarvoor zal uitsluitend buiten de agrarische kerngebieden (met uitzondering van gebieden die zijn aangewezen als ecologische of robuuste verbindingszone) een wijzigingsbevoegdheid worden opgenomen voor nieuwe natuurontwikkeling (Kadernota, 2006).

Om de aanleg van de Ecologische hoofdstructuur en/of de verbindingszones in planologische zin al vast mogelijk te maken is in het bestemmingsplan een wijzigingsmogelijkheid opgenomen die het mogelijk maakt om de agrarische bestemming te wijzigen ten behoeve van natuurontwikkeling in de vorm van een ecologische of robuuste verbindingszone (het betreft de bestemmingen Natuur, Natuur-agrarisch gebruik, Agrarisch-Landschappelijke en Natuurlijke waarden, Bos, Water of Water met Landschappelijke en Natuurlijke waarden).In aanvulling hierop is in de gebieden waarin natuurontwikkeling mogelijk is de omvang van de agrarische bouwbestemmingen beperkt tot maximaal één hectare, zonder de mogelijkheid deze door toepassing van een wijzigingsbevoegdheid te vergroten.

Natuurontwikkeling vindt plaats, met dien verstande dat:
- grondverwerving plaatsvindt op basis van vrijwilligheid;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden pas aan de orde is als grotere aaneengesloten waterhuishoudkundig beheersbare gebieden zijn verworven;
- verhoging van het waterpeil in natuurgebieden niet mag leiden tot vernatting van aangrenzende landbouwgronden;
- in beginsel geen hydrologische bufferzones buiten de ecologische hoofdstructuur worden ingesteld;
- realisatie van de ecologische hoofdstructuur niet mag leiden tot beperkingen op aangrenzende landbouwgronden.

De wijziging in functie ten behoeve van natuurontwikkeling staat ook vermeld in het Besluit MER. Hierin staat vermeld;

- **Functiewijzigingen landelijk gebied**

Deze activiteit is mer-plichtig volgens de C-lijst wanneer de activiteit betrekking heeft op een functiewijziging in de natuur, recreatie of landbouw met een oppervlakte van 250 hectare of meer, met uitzondering van ruilverkaveling met een administratief karakter of van een aanpassingsinrichting.

Deze activiteit is mer-beoordelingsplichtig volgens de D-lijst wanneer de activiteit betrekking heeft op een functiewijziging in de natuur, recreatie of landbouw met een oppervlakte van 125 hectare of meer, met uitzondering van ruilverkaveling met een administratief karakter of van een aanpassingsinrichting.

Deze mogelijke functiewijziging is daarmee ook één van de redenen waarom een plan-MER voor het bestemmingsplan wettelijk nodig kan zijn.

4.3.2 Waterberging

De wijziging van gebieden in een waterbergingsfunctie is gekoppeld aan de functieverandering van het landelijk gebied ten behoeve van natuur.
Langs het Leekstermeer is de planvorming voor de realisatie van kleinschalige waterberging reeds ver gevorderd. Binnen dit kader is een passende beoordeling uitgevoerd om mogelijke negatieve effecten op het Natura 2000 gebied Leekstermeer inzichtelijk te maken. Het bestemmingsplan zal de voorgenomen waterberging overnemen maar is hier op zich niet kaderstellend voor.

Het betreft de polder Vredewold. Het waterschap Noorderzijlvest heeft het streven hier een waterbergingsgebied te creëren van ongeveer 68 hectare. De polder zelf heeft een totaal oppervalk van 182 hectare. Alleen de laagste delen van de polder zullen de kenmerken gaan vertonen van periodiek overstromingsland. Het gebied zal beheerd worden als zomerpolder. Dit houdt in dat het waterpeil in de zomer voldoende zal zakken zodat extensief graslandbeheer mogelijk is. In het gebied komen brede waterlopen en inundaties worden in het voorjaar zoveel mogelijk voorkomen (Waterschap Noorderzijlvest, 2008).

Naast deze functieverandering nabij het Leekstermeer wordt er ook gewerkt aan de realisatie van kleinschalige waterberging nabij de Matsloot en het Oude Diepje, Dwarsdiep. De mogelijkheid voor waterberging is hier in het bestemmingsplan gekoppeld aan de bestemmingen 'Water', 'Water met Landschappelijke en Natuurlijke Waarden' en aan de realisatie van natuur. Waterberging is alleen mogelijk als het niet conflicteert met de doeleinden op natuurgebied. De waterberging mag geen negatieve gevolgen hebben voor agrarische gebieden in de omgeving.

4.3.3 Onderwerpen voor de effectbepaling, natuurontwikkeling

Ten aanzien van de functie natuur zijn voor dit plan-MER verschillende milieuthema's relevant. Deze worden hieronder puntsgewijs kort besproken.

- **Waterhuishouding**

Kleinschalige waterberging is alleen mogelijk als het niet conflicteert met de natuurdoelen. Hiervoor worden dus geen negatieve effecten verwacht. Daarom wordt er in de effectbeschrijving en beoordeling verder niet op ingegaan.

- **Landschap**

Het omvormen van landschap ten behoeve van natuurontwikkeling kan een effect hebben op het kenmerkende agrarische cultuur landschap.

- **Cultuurhistorie en archeologie**

Werkzaamheden ter bevordering van de ontwikkelingen van natuur kunnen een bodemverstorende werking hebben. Beoordeeld wordt in welke mate het stelsel van aanlegvergunningen en verboden de cultuurhistorische en archeologische waarden beschermd.

4.4 Recreatie

4.4.1 Landgoed Nienoord

Het voorontwerp bestemmingsplan volgt de beleidsvisie Nienoord niet. Het voorontwerp bestemmingsplan formuleert geen nieuwe activiteiten. De verblijfsrecreatie zoals op de zoneringskaart voorgesteld wordt niet in het nieuwe bestemmingsplan geregeld. Het nieuwe bestemmingsplan betreft een actualisatie op basis van bestaande activiteiten. Voor een beschrijving van de beleidsvisie wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

De toekomstvisie is gericht op het verbeteren en instandhouden van de toeristisch-recreatieve functie, maar niet zozeer op vergroting van het aantal bezoekers. Dit komt bijvoorbeeld naar voren in het gegeven dat geen uitbreiding van de parkeervoorzieningen wordt nagestreefd.

In het kader van het nieuwe bestemmingsplan wordt voor één aspect een duidelijke wijziging van de voorschriften voorzien. Dit betreft het formaliseren van het bestaande gebruik van het evenemententerrein nabij de Tolberterstraat, het nabij gelegen weiland en het openluchttheater Het Podium. Op deze terrein vinden één relatief grote evenement plaats, de Pinksterfeesten (tussen de 2.000 en 3.000 bezoekers). Daarnaast zijn er nog enkele kleine evenementen en sportieve activiteiten met hooguit enkele honderden bezoekers.

Omdat het Vogelrichtlijngebied Het Leekstermeer relatief dichtbij het landgoed ligt, is nagegaan of er effecten op dit gebied kunnen worden verwacht. Daarnaast komt in hoofdstuk 5 de vraag aan de orde, of er negatieve invloeden kunnen zijn op het landgoed zelf, in verband met de functie van het bosgebied als kerngebied van de Ecologische hoofdstructuur.

4.4.2 Overige recreatieve ontwikkelingen

Voor andere recreatieve activiteiten worden in het bestemmingsplan nauwelijks nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden geboden ten opzichte van de huidige situatie.

In het nieuwe bestemmingsplan zijn bestaande recreatieve voorzieningen positief bestemd. In de bestemming 'Recreatie-Verblijfsrecreatie' is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen die het mogelijk maakt om op een kampeerterrein maximaal 10 recreatiewoningen toe te staan. Op het inrichtingsniveau dienen deze woningen goed te worden ingepast, rekening houdend met natuur en landschap. Op het bestemmingsplanniveau worden er geen aanmerkelijke effecten verwacht. In de effectbeschrijving zal niet ingegaan worden op deze beperkte ontwikkelingsmogelijkheid. Voor andere recreatieve activiteiten worden in het bestemmingsplan nauwelijks nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden geboden ten opzichte van de huidige situatie.

4.4.3 Onderwerpen voor de effectbepaling, recreatie

Ten aanzien van de functie recreatie zijn voor dit plan-MER alleen de ontwikkelingsmogelijkheden van het landgoed Nienoord relevant.

- In het voorliggende plan-MER is nagegaan of de grotere evenementen op het landgoed Nienoord effecten hebben op het Vogelrichtlijngebied Leekstermeer. Met name verstoring door geluid is een belangrijk aandachtspunt. De mogelijkheden van verstoring door de aanwezigheid van mensen is beperkt. Het Vogelrichtlijngebied is vanaf het landgoed niet direct toegankelijk. Hiernaast wordt er in het bestemmingsplan niet voorzien in een toename van het aantal bezoekers. Dit betekent ook geen toename van het verstorende effect door de aanwezigheid van mensen.
- In het voorliggende plan-MER is nagegaan of de genoemde activiteiten invloed kunnen hebben op de waarden van de bosgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur. Deze elementen van de EHS op het landgoed zijn nog geen vaststaand beleid. De gemeente Leek is nog in discussie met de provincie Groningen over de aangewezen elementen. Vooralsnog is dit wel meegenomen in de effectbeschrijving.

4.5 Landschap, cultuurhistorie en archeologie

4.5.1 Inleiding

In de vorige paragrafen hebben verschillende functies centraal gestaan. In het bestemmingsplan worden voor deze functies verschillende ontwikkelingsmogelijkheden geregeld.

In de voorliggende paragraaf staan geen functies centraal maar een drietal thema's. Het bestemmingsplan biedt het kader waarbinnen landschap, cultuurhistorie en archeologie beschermd worden. In dit hoofdstuk wordt aangegeven hoe deze bescherming geregeld is. De thema's komen bij de effectbeschrijving van de verschillende functies regelmatig terug.

4.5.2 Landschap en cultuurhistorie

Het nieuwe bestemmingsplan buitengebied neemt landschappelijk beleid over. Dit beleid is met name gericht op behoud en herstel van landschappelijke waarden. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn; Inrichtingsplan Middag-Humsterland, Beleidsvisie Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier, Beleidsvisie op het Landgoed Nienoord. Voor een beschrijving van deze beleidsdocumenten wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

Zoals reeds in de voorgaande paragraaf aangegeven zijn via de vrijstellings- en wijzigingsbevoegdheden van bepaalde gebiedsbestemmingen de landschappelijke waarden beschermd ('Natuur-Agrarisch', en 'Agrarisch Landschappelijk en Natuurlijke Waarden'). Waar noodzakelijk zijn nog specifieke aanduidingen opgenomen voor de open gebieden of de waardevolle houtsingelgebieden of houtsingels.

In het aanlegvergunningenstelsel is aangegeven of cultuurhistorische waarden wel of niet (na verlenen van een vergunning) kunnen worden verstoord of vernietigd (zie paragraaf 4.2.2, voor het aanlegvergunningstelsel).

Het Houtsingelgebied
In de gemeentes Grootegast, Leek en Marum is het oorspronkelijke houtsingellandschap nog redelijk intact gebleven en is in sommige deelgebieden zelfs nog van een hoge kwaliteit.

Voor het kappen van een singel of een deel van een singel is altijd een kapvergunning vereist. In de visie Houtsingelhoofdstructuur is het houtsingelgebied opgedeeld in deelgebieden met verschillende streefbeelden en bijbehorende spelregels. In een aantal gebieden is ruimte gelaten voor schaalvergroting in de landbouw, en in andere gebieden wordt weer ingezet op ontwikkeling van de houtsingels. Daarnaast zijn gebieden met bijzonder waardevolle en intacte houtsingels (de houtsingelreservaten) en afzonderlijk te behouden houtsingels aangewezen. Deze laatste twee, de reservaten en de te behouden singels, zijn op de plankaart aangeduid. Bescherming wordt geboden via het aanlegvergunningstelsel. De overige regels omtrent de houtsingels worden in de APV/kapvergunning opgenomen. In deze kapvergunning zit een compensatieregeling, conform de spelregels van de Beleidsvisie Houtsingelhoofdstructuur (zie paragraaf 2.2.3). Deze regeling kan een mogelijk negatieve effect verminderen.

Middag-Humsterland
Het aanlegvergunningstelsel biedt bescherming. Hiernaast wordt voor de karakteristieke sloten en laagten in het gebied een facetbestemmingsplan opgesteld. De bescherming van het slotenpatroon zal in dit facetbestemmingsplan geregeld worden. Dit bestemmingsplan kan mogelijk nog opgenomen worden in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied.

Cultuurhistorische elementen
Het voorontwerp bestemmingsplan mist een cultuurhistorische waardenkaart. Er bestaat in de provincie Groningen veel onduidelijkheid over een kaar t met juiste, actuele informatie. Aangezien een dergelijke kaart niet voorhanden is bestaat er geen compleet en volledig overzicht van de cultuurhistorische elementen in het Westerkwartier. Het betreft met name gea-objecten, natuurlijke laagten.

4.5.3 Archeologie

In de toelichting van het voorontwerp bestemmingsplan is een kaart met de archeologische verwachtingswaarde opgenomen. Het betreft de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Deze kaart geeft slechts een indicatie van de waarde per gebied. De kaart is in het voorontwerp bestemmingsplan gekoppeld aan de voorschriften. Hierin is opgenomen dat degelijk archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij grote ontwikkelingen waarbij grondverstorende werkzaamheden plaatsvinden dieper dan 0,4 meter in gebieden die een middelhoge tot hoge verwachtingswaarde hebben.

5 Effectbeschrijving

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de mogelijk effecten van de activiteiten die in het vorige hoofdstuk beschreven zijn.

De mogelijke effecten zijn zoveel mogelijk beschreven aan de hand van toetsbare milieuaspecten en afgezet tegen de autonome ontwikkeling (zie hoofdstuk 3) van het gebied, waarbij de volgende scores zijn gehanteerd:

+	beoordeling positief in vergelijking met de autonome ontwikkeling
0/+	beoordeling enigszins positief in vergelijking met de autonome ontwikkeling
0	beoordeling neutraal in vergelijking met de autonome ontwikkeling
0/-	beoordeling enigszins negatief in vergelijking met de autonome ontwikkeling
-	beoordeling negatief in vergelijking met de autonome ontwikkeling.

5.2 Het voorontwerp bestemmingsplan vergeleken met de 'oude' bestemmingsplannen

Zoals in paragraaf 3.1 is beschreven, is de referentiesituatie voor de effectvoorspelling in dit plan-MER niet gebaseerd op het eenvoudigweg doortrekken van de ontwikkelingsmogelijkheden van de bestaande bestemmingsplannen naar de toekomst. Dat zou geen recht doen aan de gegevenheden volgens bestaand beleid en afspraken. Ook zou bij een dergelijke benadering niet optimaal helder worden hoe het voorgenomen bestemmingsplan zich verhoudt tot deze gegevenheden. De gekozen benadering heeft echte als nadeel dat de positieve milieugevolgen ten opzichte van het "door laten lopen" van de bestaande bestemmingsplannen onderbelicht blijven. Om deze onevenwichtigheid te ondervangen wordt hieronder ingegaan op de aanpak van en sturingsmogelijkheden in het voorgenomen bestemmingsplan die tot resultaat hebben dat het voorgenomen plan voor natuur, landschap en cultuurhistorie gunstig zal uitpakken, vergeleken met de vigerende plannen.

De geldende plannen voor het Westerkwartier zijn minstens tien jaar oud. Deze bestemmingsplannen zijn destijds gebaseerd op het toen geldende beleid en de toen verwachte ontwikkelingen in met name de landbouwsector. Hierdoor bestaat er in de geldende plannen meer ruimte voor agrarische activiteiten en ontwikkelingsmogelijkheden dan het nieuwe voorontwerp bestemmingsplan.

Agrarisch bouwblok
In de oude plannen wordt weliswaar uitgegaan van een maximaal bouwblok van 1 hectare (dat met vrijstelling of wijziging nog kon worden uitgebreid naar 1,5 hectare), maar dit bouwblok is vaak ingetekend in een zoekgebied tot 4 hectare. Het potentiële ruimtebeslag is dus groot, ook al kent het plan de regel dat de bebouwing geconcentreerd gebouwd dient te worden.

Met het voorontwerp bestemmingsplan worden bij recht meer bouwblokken van 1,5 of 2 hectare toegekend, maar het aantal percelen met een agrarische bedrijfsbestemming wordt gehalveerd. Bedrijven kunnen dus op perceelsniveau uitbreiden, maar de omvang van de locaties en dus het totale ruimtebeslag van de bouwpercelen is drastisch ingeperkt. Percelen in kwetsbare gebieden (hoge natuurwaarden, lintbebouwing) hebben geen of een beperkte ontwikkelingsruimte gekregen, het bouwblok is hier maximaal 1 hectare. In paragraaf 4.2.2. is de systematiek nader omschreven.

Bij het opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan zijn de grenzen van de bouwblokken bepaald aan de hand van luchtfoto's, waarbij rekening is gehouden met het landschapspatroon en landschapselementen, zoals houtsingels, sloten en wierden. Ten opzichte van de zoekgebieden van 4 ha is op deze wijze veel meer rekening gehouden met landschappelijke gegevens en waarden. Daarnaast zijn door middel van onder andere nadere eisen en uitgebreidere en zwaardere toetsingskaders meer voorwaarden gesteld aan uitbreidingen via wijziging van het bestemmingsplan. Een uitbreiding van een agrarisch bedrijf waarvoor gebruik moet worden gemaakt van de wijzigingsbevoegdheid (van B&W) in het voorgenomen bestemmingsplan, kan pas plaatsvinden nadat de landschappelijke inpasbaarheid is aangetoond. Door middel van een 'keukentafelgesprek' met onder andere een landschapsarchitect wordt een plan gemaakt voor de inrichting van het erf en de inpassing van het bedrijf in de omgeving. Dit zijn voorwaarden die niet in de geldende bestemmingsplannen zijn opgenomen. Ook uitbreidingen van niet-agrarische bedrijven kunnen pas doorgang vinden wanneer de landschappelijke inpassing is aangetoond.

Aanlegvergunningenstelsel
De gebiedswaarden worden met het nieuwe bestemmingsplan beter beschermd door een uitgebreider en verder uitgewerkt aanlegvergunningenstelsel. Alle vrijstellingen en wijzigingen die in het bestemmingsplan zijn opgenomen dienen te worden getoetst aan de landschappelijke en natuurwaarden zoals het plan die beoogt te beschermen (is afhankelijk van de bestemming).

Functiewijziging en beeldkwaliteit
Omdat op steeds meer agrarische bedrijven de bedrijfsvoering wordt gestaakt komen stallen en schuren leeg te staan. Om verkrotting of oneigenlijk gebruik tegen te gaan is in het voorgenomen bestemmingsplan een regeling opgenomen voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen: hier mag dan bijvoorbeeld een klein, milieuvriendelijk bedrijfje worden gevestigd onder voorwaarde dat een flink deel van de oude bebouwing wordt gesloopt. In de bestemming 'wonen' is ook een dergelijke saneringsregeling opgenomen. Vaak staan er nog veel bijgebouwen (voormalige stallen) op het perceel, bij nieuwbouw of herbouw van deze bijgebouwen wordt als voorwaarde gesteld dat de helft van de oppervlakte bijgebouwen (als de oppervlakte meer is dan 180 m^2) moet worden gesloopt. Op deze manier kunnen de komende jaren veel oude, soms verkrotte, gebouwen worden gesloopt en vervangen door nieuwe bijgebouwen met een kleinere oppervlakte en een verzorgde uitstraling.

5.3 Effecten van landbouw

In het Westerkwartier liggen verschillende karakteristieke landschappen. In de vorige hoofdstukken zijn de Houtsingelstructuur en het nationale landschap Middag-Humsterland uitgebreid beschreven. Ook de autonome ontwikkeling van het agrarisch landschap (schaalvergroting) is in een vorig hoofdstuk beschreven. In de onderstaande paragraaf wordt ingegaan op het landschappelijke effecten van agrarische bedrijven in de Houtsingelhoofdstructuur en Middag-Humsterland.

5.3.1 Landschap

Effect op landschapsstructuur en patroon van agrarische bedrijven in de Houtsingelhoofdstructuur

De agrarische percelen (buiten de bouwblokken)
De Houtsingelstructuur wordt met name in het zuidelijke deel van het Westerkwartier aangetroffen (zie paragraaf 3.3.2). In het nieuwe bestemmingsplan zijn (in de gemeenten Grootegast, Leek, Marum) bijzonder waardevolle en intacte houtsingels (reservaten) aangewezen. Op de plankaart zijn de houtsingelreservaten en de te behouden singels aangeduid. Deze zijn overgenomen uit de visie 'Houtsingelhoofdstuctuur Zuidelijk Westerkwartier' (zie hoofdstuk 2). In het aanlegvergunningenstelsel zijn voor deze aanduidingen aangegeven dat werkzaamheden zoals het rooien van houtgewas niet is toegestaan.

De overige houtsingelgebieden die zijn aangeduid in de visie (zie figuur 3.4), vallen in het voorontwerp bestemmingsplan onder een minder streng beschermingsregime. Het uitgangspunt is dat hier mogelijke negatieve effecten op de landschappelijke waarden worden ondervangen door regels te stellen in de gemeentelijke kapverordening (kapvergunning vereist). Met deze regels wordt invulling gegeven aan de betreffende spelregels uit de beleidsvisie, houtsingelhoofdstructuur (zie hoofdstuk 2). De toelichting bij het bestemmingsplan geeft aan dat in de kapverordening de nuances per deelgebied en een compensatieregeling eenvoudiger en eenduidiger kunnen worden vastgesteld dan in het aanlegvergunningenstelsel. Het voorontwerp bestemmingsplan neemt hiermee de visie 'Houtsingelhoofdstuctuur Zuidelijk Westerkwartier' wel in acht, maar biedt geen volledige bescherming van grote delen van het houtsingelgebied (op de reservaten en singels met hoge waarden na). Op het niveau van dit nieuwe bestemmingsplan kan een enigszins negatief effect op de houtsingelstructuur dus niet worden uitgesloten. De reservaten en singels met hoge waarde zijn in het bestemmingsplan volledig beschermd.

In gebieden met de bestemming en 'Agrarisch' of 'Agrarisch-Landschappelijke waarde' voorziet het aanlegvergunningenstelsel in een afweging waardoor verandering van de landschappelijke structuur of de openheid - het omzetten van gras-/bouwland in laan-, haag-, fruit- en sierbeplanting - kan worden tegengegaan, maar niet volledig is uitgesloten. Dit zullen percelen betreffen met een lagere landschappelijke waarde ten opzichte van de op de plankaart aangegeven reservaten en singels. Een licht negatief effect is echter niet geheel uitgesloten.

Binnen deze bestemmingen is voor op de kaart aangeduide open gebieden (dit zijn weidevogelgebieden en foerageergebieden voor wintergasten) verdichting door de genoemde activiteiten wel volledig uitgesloten. Ook voor open gebieden die een natuurbestemming hebben is het aanbrengen van opgaande beplanting en het omzetten naar fruitteelt, boomkwekerijen en dergelijke niet toegestaan. Verdichting wordt dus ook hier effectief tegengegaan.

De agrarische bouwbestemmingen
Met uitzondering van de singels in de houtsingelreservaten en de beschermde singels van hoge waarde, moet rekening worden gehouden met de wijzigingsbevoegdheid die opgenomen is in de voorschriften aangaande de bestemming 'Agrarisch-Bouwblok' (zie paragraaf 4.2.2). In de gemeentes Grootegast, Leek, Marum en delen van Zuidhorn is het, binnen deze bouwblokken, mogelijk om het bouwperceel te vergroten tot maximaal twee hectare. Aangezien het geen concreet bouwblok betreft wordt er voor agrarische bedrijven de mogelijkheid van uitbreiding geboden.

Deze uitbreiding kan invloed hebben op de houtsingelstructuren in het zuidelijk Westerkwartier. De bouwblokken volgen weliswaar de singelstructuren, maar bij wijziging is het mogelijk dat deze structuur verbroken wordt. In het afwegingskader behorend bij de wijzigingsbevoegdheid (in het voorontwerp bestemmingsplan) is de landschappelijke inpasbaarheid meegenomen. Landschap is hierdoor wel onderdeel van de afweging. Bij de uitbreiding van een agrarisch bedrijf moet de landschappelijke inpassing door de ondernemer worden aangetoond. Ten opzichte van een autonome ontwikkeling kan echter een negatief effect niet geheel worden uitgesloten.
Aangezien het hier niet de gebieden met de hoogste waarden betreft kan ten opzichte van een autonome ontwikkeling het effect als licht negatief worden beoordeeld.

Hiernaast kan de bestemming 'Agrarisch-Bouwblok' worden gewijzigd ten behoeve van een boomkwekerij, houtteelt, of fruitteelt. Het landschap wordt dan plaatselijk verdicht. Dit kan in het houtsingelgebied een verlies van landschappelijke waarde met zich meebrengen (zie ook de beschrijving op de vorige pagina).

Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit in de Houtsingelhoofdstructuur
Het voorontwerp bestemmingsplan geeft wel regels omtrent bouwhoogten en dergelijke, maar stelt verder geen regels aan de aard van de stallen (dit is juridisch ook niet mogelijk). Door aanvullende bebouwing (nieuwe rundveestallen, omvorming naar intensieve veehouderij) kan de verschijningsvorm van de min of meer oorspronkelijke agrarische bedrijven wijzigen en - bezien vanuit het karakter van het landschap en de bijdrage van de bebouwing daaraan - achteruitgaan.

In de toelichting van het bestemmingsplan wordt wel aandacht geschonken aan een goede ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied. Onder een goede ruimtelijke kwaliteit wordt onder andere verstaan:
- een goede landschappelijke inpassing van bebouwing;
- het gebruiken van een gebiedseigen bouwstijl;
- het respecteren en gebruiken van landschappelijke en cultuurhistorische waarden;
- een goede maatvoering van gebouwen.

De gemeenten beschikken over een welstandsnota waarin de ruimtelijke kwaliteit gewaarborgd is. Deze nota geeft criteria waaraan bouwwerken in relatie tot de omgeving zouden moeten voldoen. Hiernaast biedt de welstandsnota de mogelijkheid om een ruimtelijk kwaliteitsbeeld van verschillende deelgebieden binnen gemeenten te beschrijven. De nota biedt de gemeente en welstandscommissie een goed handvat om bouwplannen te toetsen aan de welstandscriteria. Voor deze toets is het bestemmingsplan geen geschikt instrument.

De kans op een negatieve invloed op het aanzien van het landschap en de beeldkwaliteit is door deze waarborgen weliswaar ingeperkt maar niet geheel uitgesloten. Ook hierdoor kan er dus (lokaal) sprake zijn van een enigszins negatief effect op het landschap en de belevingswaarde daarvan. Het effect zal alleen lokaal optreden. Daarom is het in het meer besloten houtsingelgebied als enigszins negatief beoordeeld. In het open gebied van Middag-Humsterland zal het effect sterker opvallen (door de openheid en door het sterk beeldbepalende karakter van veel boerderijen), daarom is het hier (duidelijk) negatief beoordeeld.

Een ontwikkeling die in dit verband aandacht verdient is bijvoorbeeld de opkomst van nieuwe staltypen zoals, de serrestal. Dit is in principe in het gehele plangebied een punt van aandacht, maar het zal sterker doorwegen in de cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle gebieden: de Houtsingelhoofdstructuur en Middag-Humsterland. Het hiervoor geschetste beoordelingskader voor een goede ruimtelijke kwaliteit biedt de mogelijkheid voor een zorgvuldige afweging van dit soort ontwikkelingen in gebouwtypen.

Effect op overige cultuurhistorische waarden en kenmerken in de Houtsingelhoofdstructuur

Overige cultuurhistorische kenmerken zoals zichtbare hoogten en laagten en gea-objecten genieten bescherming, doordat ingrepen zoals egaliseren, afgraven en ophogen in de gebiedsbestemmingen 'Agrarisch-Landschappelijke waarde' en 'Agrarisch-Landschappelijke en Natuurlijke waarden' zijn opgenomen in het aanlegvergunningenstelsel. Voor deze ingrepen is een vergunning noodzakelijk. Dit stelsel gaat echter niet uit van waarden die op een vastgestelde kaart zijn aangegeven. Anders dan bij archeologie (de IKAW) is er geen cultuurhistorische waardenkaart opgenomen in het voorontwerp bestemmingsplan. Een duidelijk inzicht in de te beschermen waarden bestaat daardoor niet. Hierdoor is het niet inzichtelijk of alle cultuurhistorische waarden voldoende worden beschermd en op welke wijze dit gebeurt. Een negatief effect kan niet volledig worden uitgesloten. In hoofdstuk 7 wordt hier nader op in gegaan.

Effect op landschapsstructuur en patroon van agrarische bedrijven in Middag-Humsterland

Middag-Humsterland bevindt zich voor een deel binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Zuidhorn. De bestemming 'Agrarisch-Bouwblok' is in deze gemeente concreet bestemd. Dit resulteert in een direct toetsbaar bouwblok. In de voorschriften van het voorontwerp bestemmingsplan is een wijzigingsbevoegdheid voor burgemeester en wethouders van de gemeente Zuidhorn opgenomen die een vergroting van de bouwblokken mogelijk maakt (tot maximaal 2 hectare). De begrenzing van de bouwblokken zal echter het slotenpatroon blijven volgen.

Hiernaast is er een facetbestemmingsplan in voorbereiding om het karakteristieke slotenpatroon (en andere cultuurhistorische en landschappelijke elementen) in Middag-Humsterland planologisch beter te beschermen. Het is mogelijk dat dit bestemmingsplan nog opgenomen wordt (geïntegreerd wordt) in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied. Het facetbestemmingsplan biedt een kader waarbinnen de karakteristieke sloten en natuurlijke laagten beschermd worden. Er bestaat echter nog geen duidelijkheid over dit bestemmingsplan. De mate van bescherming is hierdoor niet duidelijk.

In de effectbeoordeling is de beoordeling op dit criterium daardoor als PM opgenomen. In hoofdstuk zeven wordt nader ingegaan op het facetbestemmingsplan "Karakteristieke landschappelijke patronen en elementen Middag Humsterland".

Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit in Middag-Humsterland
Zoals ook aangegeven in de teksten over het effect in de Houtsingelhoofdstructuur, is de aard en beeldkwaliteit van de eventuele nieuwe bebouwing wel een punt van aandacht. Een negatief effect is niet uitgesloten.

Effect op overige cultuurhistorische waarden en kenmerken in Middag-Humsterland
Overige cultuurhistorische kenmerken zoals zichtbare hoogten en laagten en gea-objecten genieten bescherming, doordat ingrepen zoals egaliseren, afgraven en ophogen in de gebiedsbestemmingen 'Agrarisch-Landschappelijke waarde' en 'Agrarisch-Landschappelijke en Natuurlijke waarden' zijn opgenomen in het aanlegvergunningenstelsel. Voor deze ingrepen is een vergunning noodzakelijk. Dit stelsel gaat echter niet uit van waarden die op een vastgestelde kaart zijn aangegeven. Anders dan bij archeologie (de IKAW) is er geen cultuurhistorische waardenkaart opgenomen in het voorontwerp bestemmingsplan. Een duidelijk inzicht in de te beschermen waarden bestaat daardoor niet. Hierdoor is het niet inzichtelijk of alle cultuurhistorische waarden voldoende worden beschermd en op welke wijze dit gebeurt. Een negatief effect kan niet volledig worden uitgesloten. In hoofdstuk 7 wordt hier nader op in gegaan.

Effect op landschapsstructuur en patroon van agrarische bedrijven in overige gebieden
Delen van het kleigebied en van het zandgebied, buiten de gebieden met de beschreven landschappelijke waarden, hebben een bestemming agrarisch gebied, zonder nevenbestemmingen op het gebied het landschap.

De bestemming van het agrarische gebied buiten de bouwblokken biedt, in samenhang met het aanlegvergunningenstelsel, een zekere bescherming van het bestaande agrarische karakter. Op grond hiervan en de afwezigheid van specifieke waarden wordt het effect van de voorgenomen bestemming in deze gebieden als neutraal beschouwd ten opzichte van de referentiesituatie (bij autonome ontwikkeling).

Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit van agrarische bedrijven in overige gebieden
Voor percelen met agrarisch bedrijfsbestemming is wat betreft omvang en begrenzing dezelfde benadering gehanteerd als elders in het gebied. Ook in deze gebieden is dus aandacht besteed aan de landschappelijke inpasbaarheid. Het nieuwe bestemmingsplan zal de mogelijkheid bieden om agrarische bouwblokken om te zetten naar een woonbestemming (dan kan gepaard gaan met sloop van stallen), of - bijvoorbeeld gedeeltelijk - naar een natuurbestemming.

Samen met de eerdergenoemde uitgangspunten voor ruimtelijke kwaliteit en met het instrumentarium van de welstandsnota zal dit ertoe leiden dat het landschappelijk effect naar verwachting neutraal of hooguit licht negatief zal zijn. Voorzichtigheidshalve is de beoordeling in dit plan-MER dat een gering negatief effect niet is uitgesloten.

Effectbeoordeling van agrarische activiteiten op landschap en cultuurhistorie

Aspect		Score
Landschap, effect van agrarische bedrijven op de houtsingelstructuur	Effect op landschapsstructuur en patroon	0/-
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-
Cultuurhistorische waarden en elementen (Houtsingelhoofdstructuur)		0/-
Landschap, effect van agrarische bedrijven in Middag-Humsterland	Effect op landschapsstructuur en patroon	PM
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	-
Cultuurhistorische waarden en elementen (Middag-Humsterland)		0/-
Landschap, effect van agrarische bedrijven in overige gebieden	Effect op landschapsstructuur en patroon	0
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-

5.3.2 Archeologie

In zijn algemeenheid zijn archeologische waarden beschermd via het aanlegvergunningenstelsel en de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Deze kaart is gekoppeld aan de voorschriften van het voorontwerp bestemmingsplan.
Bij grondverstorende werkzaamheden dient in gebieden met een middelhoge tot hoge verwachtingswaarde uitgebreid onderzoek verricht te worden. Ook werkzaamheden die in de nabijheid van deze gebieden gaan plaatsvinden zullen onderworpen worden aan archeologisch onderzoek. Dit in het kader van een goede ruimtelijke ordening.
In het voorontwerp bestemmingsplan zijn hiermee de gebieden met een (middel)hoge verwachtingswaarde beschermd. Er dient opgemerkt te worden dat de IKAW slechts een indicatieve kaart is. Gedetailleerder kaartmateriaal is echter niet voorhanden.
Verder geldt in het algemeen dat bij werkzaamheden die de bodem verstoren eisen voor archeologisch onderzoek en de wijze van handelen indien (onvoorzien) archeologische sporen worden aangetroffen.

Agrarische activiteiten zoals diepploegen en -woelen zijn gebonden aan het aanlegvergunningenstelsel. In de gebiedsbestemmingen "Agrarische-Landschappelijke en Natuurlijke waarden", "Agrarische- Landschappelijke waarde" en "Natuur- Agrarisch gebruik" is een vergunning noodzakelijk. Hiernaast zijn de archeologisch waardevolle gebieden op de plankaarten aangegeven (koppeling met de IKAW). Voor deze gebieden is uiteraard voor bodemverstorende werkzaamheden een vergunning noodzakelijk.
Het stelsel biedt samen met het wettelijk kader de benodigde waarborgen dat rekening wordt gehouden met archeologische waarden. Het effect wordt daarom als neutraal beoordeeld.

Effectbeoordeling agrarische activiteiten op archeologie

Aspect		Score
Archeologie	Aantasting gebieden (middel)hoge verwachtingswaarde	0

5.3.3 Effecten op natuurbeschermingsgebieden

In de directe omgeving van het Westerkwartier worden drie Natura 2000 gebieden aangetroffen. Het betreft de Vogelrichtlijngebieden Leekstermeer en het Lauwersmeer en het Habitatrichtlijngebied De Bakkeveense Duinen.

In deze paragraaf wordt stil gestaan bij mogelijke effecten op de instandhoudingdoelstellingen van deze gebieden. Belangrijk hierin is de ammoniakdepositie van veehouderijen op hiervoor gevoelige soorten. Recente jurisprudentie (RvS, afd. bestuursrechtspraak, 26 maart 2008) heeft het hanteren van het "Toetsingskader Ammoniak en Natura 2000" problematisch gemaakt. Het zondermeer hanteren van de grens van 5% van de kritische depositiewaarde (zie paragraaf 3.4) zal in het algemeen onvoldoende grond zijn voor de beoordeling dat er geen significante effecten zullen optreden. Verwacht wordt dat deze grenswaarden in alle gevallen waar er sprake is van een overbelaste situatie (ammoniakdepositie van het gebied duidelijk hoger dan de kritische depositiewaarde) niet kan worden toegepast. Dit zal tot gevolg hebben dat bij uitbreiding of verandering van een agrarisch bedrijf de ammoniakdepositie op het nabijgelegen overbelaste Natura 2000 gebied niet mag toenemen. Zonodig zullen op het niveau van het betreffende bedrijf (het inrichtingsniveau) maatregelen moeten worden genomen om toename te voorkómen. In het kader van de vergunningverlening aan het individuele bedrijf zal hier op worden getoetst. Dit zal ook de benaderingswijze zijn bij het (overbelaste) Habitatrichtlijngebied de Bakkeveense Duinen.

Voor de Vogelrichtlijngebieden zijn ook complementaire doelen opgesteld die gevoelig zijn voor ammoniak. Deze doelen hebben echter juridisch geen status, en zijn niet aangemeld in Brussel.

Bakkeveense Duinen
Omdat nu naar verwachting in alle gevallen bij vergunningverlening voor een bedrijf feitelijk geen toename van ammoniakbelasting op de Bakkeveense Duinen is toegestaan, zullen de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw geen extra ammoniakbelasting van de Bakkeveense Duinen met zich meebrengen.
In een recent advies (van de Taskforce Stikstof/Ammoniak) wordt onder meer aandacht gevraagd voor een vergroting van een samenhangend en integraal beleid en de mogelijkheden voor een vergroting van de beleidsruimte bij vergunningverlening. Aanbevolen wordt om het gebruik van de kritische depositiewaarden bij vergunningverlening te nuanceren. In de beheerplannen van de Natura-2000 gebieden zouden afspraken over fasering van te behalen doelstellingen met duidelijk geformuleerde tussen-doelstellingen kunnen worden gemaakt. Het is dus mogelijk dat ter zijnde tijd meer flexibiliteit ontstaat. Bij het gereedkomen van de beheerplannen bestaat hier meer duidelijkheid over.
Evenals bij de andere typen veehouderijen, zal ook voor grondgebonden graasdierhouderijbedrijven (hier: melkrundveebedrijven) het vergunningenspoor voorzien in het voorkómen van effecten. Er zullen dus zeker geen negatieve effecten door toename van ammoniakdepositie optreden.

De bedrijven in het plangebied liggen op een afstand van 700 meter of meer van de Bakkeveense Duinen. Effecten van verstoring (door geluid, licht of beweging op het erf) zijn gelet op deze afstand ook bij uitbreiding of verandering van de bebouwing op de kavels met bouwbestemming niet te verwachten. De ontwikkelingsmogelijkheden die het voorontwerp bestemmingsplan biedt, zullen ook niet leiden tot duidelijk andere teelten en/of werkzaamheden op de percelen, die negatieve effecten zouden kunnen hebben. Op grond hiervan wordt geconcludeerd dat het voorontwerp bestemmingsplan geen negatieve effecten op de Bakkeveense Duinen zal hebben.

Een andere vraag is, of een samenhangend ruimtelijk beleid rond het gebied zou kunnen leiden tot een grotere of versnelde daling van de ammoniakbelasting van de Bakkeveense Duinen dan op grond van generiek beleid en de individuele vergunningverlening aan bedrijven verwacht wordt. Dit zou een punt van aandacht kunnen zijn bij het opstellen van het beheersplan in het kader van de Natuurbeschermingswet. Hiervoor zou een samenhangend beleid nodig zijn van vele partijen (rijk, provincies en gemeenten). Het voorliggende bestemmingsplan biedt hiervoor niet het geschikte kader. Overigens zal ook bij een dergelijk beleid de bijdrage van de bedrijven in het plangebied - gezien de afstand tot het beschermde gebied en het beperkte "raakvlak" van het plangebied met de directe omgeving van de Bakkeveense Duinen - relatief beperkt zijn.

Doordat de afstand van de boerderijen tot de Bakkeveense Duinen (700 meter of meer) en omdat de grens van het bestemmingsplan (provincie grens) op minimaal 100 meter van het gebied ligt worden er geen effecten van verstoring door geluid en beweging en van het inwaaien van kunstmest en bestrijdingsmiddelen (voorzover relevant) verwacht.

Lauwersmeer
In het voorontwerp bestemmingsplan worden geen activiteiten geregeld die een verstorende werking hebben op de kenmerkende waarden van het vogelrichtlijngebied het Lauwersmeer. Het voorgenomen bestemmingsplan voorziet niet in recreatieve ontwikkelingen nabij het Lauwersmeer of gerelateerd aan de (water-)recreatie in dat gebied. Het plangebied heeft geen specifieke betekenis voor (pleisterende) vogels waarvoor het Lauwersmeergebied een specifieke functie heeft.
De provincie Fryslân (het bevoegd gezag in het kader van de Natuurbeschermingswet) heeft aangegeven dat de complementaire doelen geen status hebben en geen nadere aandacht behoeven. Overigens is - gelet op de afstand tot agrarische bedrijven in het plangebied - vrijwel geen effect te verwachten op de ammoniakbelasting van de waarden die bij de complementaire doelen aan de orde zijn.

Leekstermeer
Er zijn in het bestemmingsplan geen landbouwontwikkelingen in de nabijheid van het Leekstermeer geregeld. Ook is rekening gehouden met de mogelijke functie van open gebieden in de omgeving voor (bijvoorbeeld) pleisterende Kolganzen. De agrarische ontwikkelingsmogelijkheden in het voorgenomen bestemmingsplan hebben hierdoor geen effect op het Leekstermeer.

Effectbeoordeling agrarische activiteiten op instandhoudingdoelstellingen Natura 2000

Aspect	Score
Effecten op het Bakkeveense Duinen	0
Effecten op het Lauwersmeer	0
Effecten op de Leekstermeer	0

5.3.4 Effecten op overige natuurdoelen in het Westerkwartier

De depositie van ammoniak kan ook effecten hebben op gevoelige gebieden anders dan Natura 2000 gebieden. Het voorontwerp bestemmingsplan halveert de agrarisch bebouwingsvlakken ten opzichte van de geldende plannen. De mogelijkheden voor negatieve effecten wordt hierdoor sterk ingeperkt. In de volgende alinea's komen mogelijke overgebleven effecten aanbod. De effectbeoordeling is hierop gebaseerd.

De Wet Ammoniak en Veehouderij (Wav) in het bestemmingsplan
De Wav (zie hoofdstuk 2) draagt zorg voor een afstand van 250 meter tussen intensieve veehouderijen en gevoelige gebieden. Er worden geen nieuwe bedrijven binnen deze zone toegestaan. Hiernaast zijn de uitbreidingmogelijkheden voor bedrijven die reeds binnen deze zone zijn gesitueerd nihil.

In het nieuwe bestemmingsplan zijn intensieve veehouderijen op de bestemming 'Agrarisch-Bouwblok' mogelijk. Doormiddel van een wijzigingsbevoegdheid in het nieuwe bestemmingsplan kunnen bedrijven worden verplaatst zodat rekening wordt gehouden met eventuele ruimtelijke consequenties van de Wet Ammoniak en Veehouderij. De Wav heeft hiermee een duidelijke plaats in het nieuwe bestemmingsplan gevonden. Dit betekent dat eventueel effect van ammoniak op de EHS niet te verwachten is.

De ontwikkelingsmogelijkheden van intensieve veehouderij zijn gebonden aan de wet- en regelgeving de voortvloeit uit de Wav. Dit is in de huidige situatie (met de huidige bestemmingsplannen) niet anders dan de situatie bij vaststellen van het nieuwe bestemmingsplan. Met andere woorden; In de autonome situatie vormt de Wav reeds bescherming tegen negatieve effecten op de EHS. Van het voorgenomen bestemmingsplan worden geen negatieve effecten verwacht.

Volgens de provinciale kaart van de provincie Groningen (zie hoofdstuk 2) liggen zes bedrijven binnen 250 meter van gevoelige gebieden. Deze bedrijven worden door de Wav beperkt in hun uitbreidingsmogelijkheden. Ten opzichte van de huidige situatie worden er geen andere effecten verwacht.

Licht
Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden.
Verlichting kan negatieve effecten hebben op dieren; hun biologische klok wordt ontregeld. Vogels gaan bijvoorbeeld eerder zingen. Omdat meer dan de helft van de dieren 's nachts actief is, kan dit een effect hebben. Ook kan verlichting de biologische kalender van dieren verstoren. Hierdoor gaan ze eerder of later paren, nesten bouwen of trekken. Dit kan de overlevingskansen van de soort beïnvloeden. Tot slot worden veel dieren aangetrokken of juist afgestoten door licht. Dit zorgt voor versnippering van leefgebieden maar ook een grotere kans op predatie.

De algemene invloed op het nachtelijk duister is voor vogels van belang in verband met de oriëntatie op hemellichamen. Vooral tijdens specifieke weersomstandigheden met slecht zicht kunnen aanwezige lichtbronnen leiden tot oriëntatieproblemen en verstoring. Hierbij is de nabijheid van plekken om te landen en/of te verblijven een belangrijke factor, die het mogelijke effect zal verzachten.

Een nieuwe ontwikkeling in de agrarische sector zijn open stallen met veel lichtuitstraling naar de omgeving. Aangezien het een nieuwe ontwikkeling betreft is een negatief effect niet op voorhand volledig uit te sluiten. Wel kunnen maatregelen worden genomen die de lichtuitstraling sterk beperken. Hiermee rekening houdend zal hooguit sprake kunnen zijn van een zeer lokaal effect op vogels en zoogdieren. Negatieve effecten op bijvoorbeeld trekvogels zullen dan niet optreden.

In het algemeen is het voor de natuur (en voor de belevingswaarde van het landschap) van belang om het verlichtingsniveau van het landelijk gebied in de nacht zo mogelijk te beperken en zeker niet te doen toenemen. Op grond hiervan kan worden aanbevolen om bij relatief open staltypen de mogelijkheden voor beperking van lichtuitstraling te bezien. Licht (het beleid hier omtrent) wordt echter niet in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied geregeld. In hoofdstuk zes wordt hier nader op ingegaan.

Geluid
Agrarische activiteiten in het algemeen kunnen leiden tot verstoring van weidevogels, water- en moerasvogels in het Matsslootgebied, het Leekstermeergebied, de Grootgastermolenpolder/Bombay, de polder de Kaleweg, de Westerhornerpolder en de Doezumermieden (zie natuurdoelen van de provincie Groningen, paragraaf 3.4.4).
Het bestemmingsplan biedt geen extra mogelijkheden, die (ten opzichte van de autonome ontwikkeling) zullen leiden tot extra activiteiten in deze gebieden. Het effect zal daardoor neutraal zijn ten opzichte van de referentiesituatie.

Effectbeoordeling agrarische activiteiten op natuur

Aspect		Score
Natuur	Ammoniakdepositie	0
	Licht	0
	Geluid	0

5.3.5 Effecten op het woon- en leefmilieu

Binnen het kader van het opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan zijn mogelijke conflicten tussen agrarische bedrijven en gevoelige bestemmingen (zoals wonen) nader in oogschouw genomen.

Geur
Ten aanzien van geur is het voorontwerp bestemmingsplan afgestemd op wet- en regelgeving. Enkele agrarische bouwbestemmingen zijn hiertoe aangepast zodat het nieuwe bestemmingsplan niet kan leiden tot conflicten ten opzichte van woonfuncties in de omgeving. Hierdoor zijn er van de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het voorontwerp bestemmingsplan geen effecten te verwachten. Dit leidt tot een neutrale score ten opzichte van de referentiesituatie.

Geluid
Bestaande zoneringen zijn in het voorontwerp bestemmingsplan overgenomen. De vastgestelde partiele bestemmingsplanherzieningen 'Industrielawaai Westpoort' en 'Geluidszone lawaaisport Steenbergerveld' zijn. Er treden daardoor geen conflicten op met wet- en regelgeving. Hierdoor zijn er van de ontwikkelingsmogelijkheden in het voorontwerp bestemmingsplan geen effecten te verwachten.

Effectbeoordeling agrarische activiteiten op het woon- en leefmilieu

Aspect		Score
Woon- en leefmilieu	Geur	0
	Geluid	0

5.4 Natuurontwikkeling, functiewijziging van het landelijke gebied

De ontwikkeling van natuur heeft voor veel milieuaspecten (bijvoorbeeld voor flora en fauna en waterkwaliteit) een positief effect. In deze paragraaf worden enkele mogelijke effecten beschreven die een potentieel negatief effect kunnen hebben.

5.4.1 Verandering van het landschap

Het landschap in het Westerkwartier is in hoge mate bepaald door de ingebruikname door de mens, die inspeelde op natuurlijke gegevenheden. Het is daardoor een (in hoge mate een agrarisch) cultuurlandschap met de eigen kenmerkende bebouwingspatronen, kavelstructuren, perceelsvormen, waterlopen en beplantingsstructuren versus openheid. De ingebruikname en bewoning door de mens speelde in op natuurlijke gegevenheden, zoals de invloed van de zee, de ligging van veengebieden en zandruggen. Dit samenspel heeft geleid tot verschillende deelgebieden met elk hun eigen karakter en de - nationaal en zelfs internationaal (dit geldt zeker voor Middag - Humsterland) - bijzondere landschappelijke waarden van het Westerkwartier. In hoofdstuk 3 is dit beschreven, met het accent op het Houtsingelgebied en Middag - Humsterland en omgeving. Uit de beschrijving en de (beleidsmatige) waardering daarvan komt naar voren, dat de historisch bepaalde patronen en structuren sterk bepalend zijn voor de landschappelijke waarde. Het Westerkwartier is dus vooral een cultuurlandschap en ontleent daaraan zijn karakter en betekenis.

Natuurontwikkeling kan een effect hebben op dit cultuurlandschap. Het verdichten van het landschap kan bijvoorbeeld leiden tot een aantasting van de landschappelijke openheid en het minder goed zichtbaar maken van de agrarische geschiedenis.

Mogelijke invloeden op landschap en cultuurhistorie
De gebieden waar de ontwikkeling van de EHS mogelijk is, krijgen in het voorontwerp bestemmingsplan de bestemmingen 'Natuur - Agrarisch gebruik' en 'Agrarisch - Landschappelijke en Natuurlijke Waarden'[6]. Grote delen van deze gebieden hebben cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Belangrijke kenmerken zijn in het algemeen de openheid, de kavelpatronen en het agrarisch gebruik (vooral grasland / voormalige hooilanden). Het valt niet uit te sluiten dat deze waarden worden aangetast door de ontwikkeling van natuur. Dit kan het gevolg zijn van ingrepen in het kader van natuurontwikkeling (bijvoorbeeld afplaggen, dempen of vergroten van sloten) of door het beheer, bijvoorbeeld indien dit een (spontane) ontwikkeling naar struweel en/of bos mogelijk maakt.

[6] Het voorontwerp bestemmingsplan sluit niet uit dat ook in de andere agrarische gebieden de bestemming wordt gewijzigd naar natuur. Dit is een mogelijkheid die niet aansluit bij bestaande plannen of nader gedefinieerde ontwikkelingen. Het gaat hier om hooguit incidentele veranderingen (bijvoorbeeld door aanpassingen van begrenzingen van natuurgebieden), waarvoor het bestemmingsplan niet kaderstellend is. Dit is hier verder buiten beschouwing gelaten.

Omdat in veel van de nieuwe natuurgebieden de ontwikkeling gericht zal zijn op weidevogels en open gebieden (grasland, rietland en ruigte, zie de figuur met natuurdoeltypen in paragraaf 3.4.4), zal verdichting echter veelal niet optreden. Dit ligt anders in de gebieden waarbij ook de ontwikkeling van struweel wordt nagestreefd (zie de genoemde figuur: met name enkele gebiedjes binnen het Matslootgebied en een zone ten noordwesten van Doezum) optreden. Het agrarisch bepaalde landschappelijke patroon zal echter wel vaak minder goed zichtbaar worden.

Cultuurhistorische elementen zoals zichtbare hoogten en laagten en gea-objecten worden beschermd, doordat ingrepen zoals egaliseren, afgraven en ophogen in de gebiedsbestemmingen 'Agrarisch-Landschappelijke en Natuurlijke waarden' en 'Natuur-Agrarische gebruik' zijn opgenomen in het aanlegvergunningenstelsel. Voor deze ingrepen is een vergunning noodzakelijk. Een cultuurhistorische waardenkaart is niet in de voorschriften van het voorontwerp bestemmingsplan opgenomen. Hierdoor wordt in het bestemmingsplan informatie gemist over de aanwezigheid van cultuurhistorische elementen en is niet inzichtelijk of alle cultuurhistorische waarden voldoende worden beschermd en op welke wijze dit gebeurd. Een negatief effect kan niet volledig worden uitgesloten.

Effectbeoordeling

Op basis van het voorgaande wordt het volgende geconcludeerd:

- Natuurontwikkeling kan negatieve gevolgen hebben voor de waarneembaarheid van de landschapsstructuur en het landschappelijk patroon. Omdat de natuurdoelen op veel plaatsen aansluiten bij de bestaande (cultuurhistorische) kenmerken van het landschap, is dit effect als licht negatief beoordeeld (score 0/-);
- Indien verdichting optreedt, zal er een effect optreden op de kenmerkende afwisseling van open en meer gesloten gebieden, en daardoor op de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Omdat (spontane) verdichting in de meeste gebieden niet is voorzien, is het effect als licht negatief beoordeeld;
- Het is niet geheel uitgesloten dat mogelijke ingrepen ten behoeve van natuurontwikkeling gevolgen kunnen hebben voor cultuurhistorisch waardevolle elementen, het aanlegvergunningstelsel biedt wel mogelijkheden om dit tegen te gaan, maar mede omdat een kaart met volledige informatie ontbreekt is enig effect (score 0/-) niet op voorhand uitgesloten.

Effectbeoordeling natuurontwikkeling op landschap en cultuurhistorie

Aspect		Score
Landschap	Effect op landschapsstructuur en patroon	0/-
	visueel -landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-
Cultuurhistorische waarden en elementen		0/-

5.4.2 Archeologie

De gebieden waar natuurontwikkeling mogelijk is liggen vooral in zones met een lage archeologische verwachtingswaarde (op grond van de IKAW kaart). Dit neemt niet weg dat niet kan worden uitgesloten dat door de ontwikkeling van natuur archeologische waarden worden aangetast. De inrichting van een nieuw natuurgebied kan gepaard gaan met bodemverstorende werkzaamheden. Het aanlegvergunningenstelsel biedt voor deze gebieden bescherming. Voor alle bodemverstorende werkzaamheden dient een vergunning te worden verleend. Archeologisch onderzoek bij concrete werkzaamheden/projecten zal uitwijzen welke mogelijke effecten kunnen worden verwacht. In het algemeen gelden dat bij werkzaamheden die de bodem verstoren eisen voor archeologisch onderzoek en de wijze van handelen indien (onvoorzien) archeologische sporen worden aangetroffen. Het aanlegvergunningenstelsel (en de daaraan gekoppelde IKAW-kaart) biedt samen met het wettelijk kader de benodigde waarborgen dat rekening wordt gehouden met archeologische waarden. Het effect wordt daarom als neutraal beoordeeld.

Effectbeoordeling natuurontwikkeling op archeologische waarden

Aspect	Score
Archeologie	0

5.5 Toeristisch-recreatieve ontwikkeling

5.5.1 Landgoed Nienoord

Mogelijke effecten op het Leekstermeer (o.a. verstoring door geluid)
Op het landgoed Nienoord vinden een aantal activiteiten plaats die een aanzienlijke geluidsproduktie met zich meebrengen. Met de bestemming 'Culturele activiteiten' in het voorontwerp bestemmingsplan wordt het gebruik van het evenemententerrein en het Podium Nienoord geregeld. Het openluchttheater (Het Podium) wordt bij de Pinksterfeesten gebruikt als muziekpodium,waarbij veel geluid wordt geproduceerd. Daarnaast kunnen verspreid over het jaar kleinere culturele activiteiten plaatsvinden. Met name door de geluidsproductie tijdens de Pinksterfeesten is de vraag aan de orde, of verstoring kan optreden van vogelsoorten die zijn opgenomen bij de instandhoudingsdoelen (de doelen voor vogelsoorten) van het Leekstermeergebied.

In de periode waarin Pinksteren kan vallen (begin mei - begin juni) is de functie als slaapplaats en foerageeergebied voor de niet-broedvogels (Kolgans, Brandgans en Smient) niet aan de orde. Het gaat dus alleen om de kans op verstoring van de broedvogels Porseleinhoen, Kwartelkoning en Rietzanger. Volgens de verstoringindicator van het ministerie van LNV is van deze soorten alleen de Rietzanger gevoelig voor geluid. De broedperiode van deze soort is van april tot en met mei, dus in de periode van de Pinksterfeesten.

In 2008 (en 2007) heeft de gemeente geluidmetingen uitgevoerd tijdens het pinksterweekeind. De metingen zijn uitgevoerd bij het Podium, maar ook bij de andere podia (feesttenten) die bij de pinksterfeesten in gebruik zijn,bij de kermis en bij horecagelegenheden. Op grond van alle bronnen samen is een (fictief) broncentrum bepaald met een bronvermogen van 129 dB(A). Het bronvermogen van Podium Nienoord was bij het begin van de avond vergelijkbaar met feesttent de Tip (120 dB(A) richting publiek), maar er zijn later op de avond wel hogere niveaus (maximum 134 dB(A), in 2007 132 dB(A)) gemeten. Op basis van alle geluidbronnen samen zijn contouren vanuit het fictieve bronpunt in Leek naar de omgeving indicatief berekend (zonder rekening te houden met de afschermende werking van terreinkenmerken en bebouwing). Hiervan uitgaande kan bij de grens van het Vogelrichtlijngebied een geluidbelasting van 55 - 60 dB(A) worden verwacht. Dit is bij graslanden die deel uitmaken van het gebied. De dichtstbijzijnde rietlanden (mogelijk biotoop van de Rietzanger) liggen voor een klein deel binnen de zone met een berekende belasting van 50 -55 dB(A), en voor het overgrote deel nog verder verwijderd van de geluidsbronnen.

Als ondergrens voor de kans op verstoring van de Rietzanger kan worden uitgegaan van een belasting van 45 dB(A). Dit is een waarde die volgt uit onderzoek naar de kans op verstoring door wegen (Reijnen et al, 1997). Anders dan bij wegen, gaat het in dit geval echter om een geluidbelasting die gedurende 2 nachten (zaterdag en zondagnacht tijdens het pinksterweekeind) kan optreden, en niet om een structurele situatie. Voor de Rietzanger is de zang belangrijk als middel om het territorium aan te geven. De kans op verstoring hangt samen met deze functie van de zang. De zang vindt voornamelijk plaats in de vroege ochtend tot later op de ochtend.

De kans bestaat dat gedurende twee ochtenden tijdens het broedseizoen een iets hogere geluidbelasting optreedt dan het "normale" achtergrondniveau. Deze geluidbelasting zou een of enkele uren (mede afhankelijk van het tijdstip in het jaar waarop Pinksteren valt: de vroege ochtend valt eind mei duidelijk vroeger dan begin mei) op twee dagen de effectiviteit van de zang als middel voor territoriumbepaling kunnen beïnvloeden. Vanwege het incidentele karakter van deze beïnvloeding wordt hiervan geen invloed op de territoriumkeuze van de Rietzanger verwacht.

De overige mogelijke culturele activiteiten / evenementen op Het Podium zijn kleinschaliger van aard, zonder aanzienlijke geluidsproductie.

De grens van het Vogelrichtlijngebied ligt op een afstand van minimaal ca 1,5 km van Leek en is vanuit Leek alleen via een fietspad en over water direct bereikbaar. Om deze redenen en omdat het gebied een heel ander karakter heeft dan Landgoed Nienoord, wordt niet verwacht dat de evenementen zullen leiden tot extra bezoekers, met mogelijke kans op verstoring, van het Leekstermeergebied.

Mogelijke effecten op de EHS
Delen van het landgoed Nienoord zijn opgenomen in de Ecologische Hoofdstructuur. Deze elementen van de EHS op het landgoed zijn nog geen vaststaand beleid. De gemeente Leek is nog in discussie met de provincie Groningen over de aangewezen elementen. Vooralsnog zijn mogelijke effecten op de EHS wel onderdeel van dit voorliggende plan-MER. Het gaat hier met name om bosgebieden. Diverse zangvogelsoorten en mezen die in deze bossen (kunnen) voorkomen, zijn gevoelig voor geluid, omdat de zang dient als middel om het territorium af te bakenen en soms ook omdat het dient om vrouwtjes aan te trekken. Vanwege het incidentele karakter, worden van de Pinksterfeesten echter geen aanmerkelijke effecten verwacht.

Het gebruik van Nienoord voor wandelen, fietsen en dergelijke kan wel een verstorende werking hebben. Het effect is mede afhankelijk van het gedrag van de bezoekers, van belang is bijvoorbeeld dat bezoekers op de paden blijven. De bezoekers van de Pinksterfeesten zijn niet specifiek gericht op het bezoek van het landgoed, dat geldt ook voor de andere (kleine) evenementen die mogelijk gehouden worden. Daarom kan geconcludeerd worden dat de voorgenomen bestemming van het Podium op zich (vrijwel) geen effect zal hebben op de broedvogelbevolking van het gebied dat binnen de EHS valt.

Het voorontwerp bestemmingsplan voorziet niet in een toename van de recreatieve functie van Nienoord als geheel (afgezien van het formaliseren van de functie van het podium en het evenemententerrein). Daarom wordt over het geheel genomen geen toename verwacht van mogelijke effecten van verstoring door bezoekers en van betreding van bosgebieden. Of er - ook nu al - sprake is van een negatief effect, is echter niet duidelijk.

Effectbeoordeling Verstoring door evenementen

Aspect	Score
Verstoring door geluid (op het Leekstermeer)	0
Effecten op de EHS	0

5.6 Overzicht effectbeoordeling

In de onderstaande tabel zijn de in de vorige paragrafen beschreven effectbeoordelingen weergegeven. Er dient te worden opgemerkt dat het voorgenomen bestemmingsplan ten opzichte van de geldende plannen positieve milieugevolgen met zich meebrengt. Deze zijn in de effectbeoordeling niet verder betrokken. Voor een uitgebreide toelichting op deze positieve milieugevolgen van het voorgenomen bestemmingsplan ten opzichte van het "door laten lopen" van de geldende bestemmingsplannen wordt verwezen naar paragraaf 5.2.

Tabel 5.1: overzicht effectbeoordeling

Agrarische ontwikkelingsmogelijkheden		
Landschap en cultuurhistorie		
Landschap, effect van agrarische bedrijven op de houtsingelstructuur	Effect op landschapsstructuur en patroon	0/-
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-
Cultuurhistorische waarden en elementen (Houtsingelhoofdstructuur)		0/-
Landschap, effect van agrarische bedrijven in Middag-Humsterland	Effect op landschapsstructuur en patroon	PM
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	-
Cultuurhistorische waarden en elementen (Middag-Humsterland)		0/-
Landschap, effect van agrarische bedrijven in overige gebieden	Effect op landschapsstructuur en patroon	0
	Visueel-landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-
Archeologie		
Archeologie	Aantasting gebieden (middel)hoge verwachtingswaarde	0
Natuurbeschermingsgebieden		
Effecten op het Lauwersmeer		0
Effecten op het Leekstermeer		0
Effecten op de Bakkeveense Duinen		0
Overige natuur (verzuringsgevoelige gebieden waaronder de EHS)		
Natuur	Ammoniakdepositie	0
	Licht	0
	Geluid	0
Woon- en leefmilieu		
	Geur	0
	Geluid	0
Natuurontwikkeling		
Landschap en cultuurhistorie		
Landschap	Effect op landschapsstructuur en patroon	0/-
	visueel -landschappelijk effect / beeldkwaliteit	0/-
Cultuurhistorische waarden en elementen		0/-
Archeologie		
Archeologie	Aantasting gebieden (middel)hoge verwachtingswaarde	0
Toeristisch-recreatieve ontwikkeling		
Effecten op het Leekstermeer, verstoring door geluid		0
Effecten op de EHS		0

6 Aanbevelingen en maatregelen

6.1 Inleiding

Het voorgenomen bestemmingsplan voor het Westerkwartier geeft uitwerking aan reeds vastgesteld beleid voor het gebied en de afspraken die in dat kader zijn gemaakt, zoals over de bescherming van landschappelijke / cultuurhistorische waarden (Belvedère gebieden) en de realisatie van de EHS. Verder geeft het plan uitwerking aan bestaande ontwikkelingen en trends in het gebied, met name wat betreft de landbouw. Deze sectorale beleidskaders en ontwikkelingen zijn geïntegreerd in de functiekaart van de Provincie Groningen. De kaart vormt het ruimtelijk kader voor ruimtelijke plannen op gebiedsniveau. Het voorontwerp bestemmingsplan is gebaseerd op deze kaart en volgt de gebiedsindeling op de functiekaart van de provincie. Het bestemmingsplan volgt hiermee het provinciale (en rijks) ruimtelijke beleid. Het is hierdoor niet zinvol op gebiedsniveau alternatieven te ontwikkelen.

In de Kadernota Buitengebied is de basis voor de bedoelde uitwerking nader beschreven. Deze nota is voorafgaand aan het opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan met het gebied besproken en door de gemeenten vastgesteld als uitgangspunt voor het bestemmingsplan. Gezien deze voorgeschiedenis en het nagestreefde karakter van het bestemmingsplan is het niet zinvol om principieel andere alternatieven voor het plan te ontwikkelen.

De vraag kan gesteld worden, of er op grond van de bevindingen in dit plan-MER conflictpunten ten opzichte van bestaand beleid en regelgeving kunnen worden gesignaleerd, die aanleiding kunnen zijn om het voorgenomen bestemmingsplan bij te stellen. De informatie in de voorgaande hoofdstukken signaleert echter dergelijke conflictpunten niet. Ook wat dit betreft is er dus geen reden voor het formuleren van alternatieven voor het voorontwerp bestemmingsplan.

Op grond van de voorgaande hoofdstukken kunnen wel aanbevelingen voor optimalisatie (vanuit milieuoogpunt) worden gedaan om milieueffecten verder in te perken. De aanbevelingen kunnen doorwerken in het nieuwe bestemmingsplan, of deels ook in een ander kader worden uitgewerkt. Deze aanbevelingen zijn het onderwerp van de volgende paragraaf.

6.2 Aanbevelingen

Aanscherpen van het aanlegvergunningenstelsel
Het aanlegvergunningenstelsel biedt bescherming voor natuurwaarden, archeologische waarden en landschappelijke (inclusief bodemkundige en cultuurhistorische) waarden. In paragraaf 4.4.2 is het stelsel weergegeven. In de tabel wordt ook aangegeven wanneer een bepaalde activiteit strijdig is met een bepaalde bestemming. In dit geval is het verkrijgen van een vergunning niet mogelijk en is de beoogde bescherming dus, althans wat betreft die specifieke ingreep, maximaal.

Als voor een activiteit een vergunning noodzakelijk is, zal de gemeente een afweging moeten maken. Naast de te beschermen waarden zullen ook bedrijfseconomische overwegingen worden meegenomen in de procedure van vergunning verlening.

Het afwegingskader brengt niet per bestemming een specifieke prioriteitsvolgorde van de te beschouwen aspecten aan. Door per gebiedsbestemming de prioritering van waarden uit te werken kan het afwegingskader worden aangescherpt. Zo kunnen bepaalde waarden mogelijk dwingender worden beschermd. Dit geldt voornamelijk voor:

- Bodemverstorende werkzaamheden in de gebiedsbestemmingen 'Agrarisch - Landschappelijke en Natuurlijke waarden', 'Natuur' en 'Natuur - Agrarische gebruik'. Deze werkzaamheden kunnen hier bestaande (cultuurhistorische en natuurlijke) waarden aantasten en de potenties voor natuurontwikkeling negatief beïnvloeden. Het verlies van deze potenties kan de mogelijkheid om de bestemming te zijner tijd te wijzigen in een bestemming als natuurgebied sterk negatief beïnvloeden en dient dus te worden voorkomen.

- Het rooien van houtgewas in de gebiedsbestemmingen 'Agrarisch - Landschappelijke en Natuurlijke waarden', 'Natuur' en 'Natuur - Agrarische gebruik'. Ook hierbij is de vraag aan de orde of het kenmerkende bodembodemprofiel wordt verstoord. ook kunnen aanvullende eisen nodig zijn om tijdelijke effecten (bijvoorbeeld verruiging tegen te gaan.

- Bodemverstorende werkzaamheden, aanleg van verhardingen en activiteiten in het kader van de waterhuishouding in houtsingelreservaten en houtsingels. Hierbij is de vraag aan de orde of onomkeerbare effecten, die strijdig zijn met de gewenste bestemming worden voorkomen.

Aanbevolen wordt om het afwegingskader in de voorschriften (artikel 45, voorontwerp bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier) in bovenstaande zin verder uit te werken.

Houtsingelgebied
Alleen de gebieden met een hoge waarde (individuele singels en een aantal reservaten) zijn in het bestemmingsplan beschermd via het aanlegvergunningenstelsel. Deze gebieden hebben een aanduiding op de plankaart gekregen. De overige gebieden zijn alleen beschermd door de gemeentelijke kapverordeningen. Dit heeft tot gevolg dat gebieden die niet de aanduiding hoge waarde hebben gekregen, minder goed beschermd zijn. Deze gebieden maken echter ook deel uit van de houtsingelhoofdstructuur en dragen daarmee bij aan het landschappelijke karakter van het houtsingelgebied als geheel. Er dient wel te worden opgemerkt dat via de kapvergunning compensatie van verloren gewas geboden is. Hier gaat uiteraard een positief effect vanuit.

Aanbevolen wordt om in het bestemmingsplan meer aandacht te schenken aan het houtsingelgebied als geheel in plaats van enkel de focus op gebieden met de hoogste waarde te leggen. Op deze wijze wordt de landschappelijke bescherming van het houtsingelgebied als geheel beter gewaarborgd.

Lichtuitstraling
De Welstandsnota biedt de mogelijkheid om regels te stellen aan de verschijningsvorm en de lichtuitstraling van gebouwen, bijvoorbeeld moderne, meer open, staltypen. Op deze wijze kunnen negatieve effecten op het landschap ondervangen worden. Aanbevolen wordt om flankerend beleid (naast het bestemmingsplan) omtrent licht te ontwikkelen. Het bestemmingsplan zelf is niet het instrument om dit te regelen.

Relatie met milieuvergunningen voor bedrijven nabij Natura 2000 gebied
Ten aanzien van de depositie van ammoniak op het Natura 2000 gebied Bakkeveense Duinen worden in dit plan-MER geen effecten verwacht. Verondersteld is dat mogelijke effecten ondervangen worden door het milieuvergunningenstelsel. Hierin zal waarschijnlijk geen extra uitstoot van ammoniak worden toegestaan (stand-still).

In het bestemmingsplan worden ook voor bedrijven die relatief dichtbij de Bakkeveense Duinen liggen, uitbreidingsmogelijkheden geboden. Een ondernemer die uitbreidingsplannen heeft zal in het vergunningenspoor merken dat de uitbreiding gebonden is aan een stand-still voor de uitstoot van ammoniak. Dit kan voor veel onduidelijkheid zorgen onder ondernemers in de directe omgeving van gevoelige gebieden. Indien in het ruimtelijke spoor reeds rekening zou kunnen worden gehouden met deze externe werking van het Natura 2000 gebied, zou meer duidelijkheid kunnen worden geboden. Dan zou een duidelijk ruimtelijk juridisch kader ontstaan waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn. Vanuit milieutechnisch oogpunt zal een dergelijk kader ook meer bescherming bieden. De inzichten omtrent de wijze waarop met de ammoniakproblematiek rond overbelaste Natura 2000 gebieden (waaronder de Bakkeveense Duinen) zijn echter nog in ontwikkeling. Daarom is het nu niet mogelijk om de bedoelde ruimtelijke uitwerking vorm te geven.

In een ruimer verband (rijk, provincies en gemeenten) kan nagegaan worden of het ruimtelijk beleid rond de Bakkeveense Duinen kan bijdragen aan de realisatie van de natuurdoelen. Dit zou bijvoorbeeld in relatie met het ontwikkelen van het beheerplan Natura 2000 voor de Bakkeveense Duinen kunnen worden bezien. Dan kan ook worden ondrzocht of er mogelijkheden zijn voor een flexibeler benadering van de ammoniakproblematiek, die - binnen het kader van de instandhoudingsdoelen - meer ruimte biedt voor afstemming op functies en ontwikkelingsmogelijkheden in de omgeving. Het bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier is hiervoor niet het passende instrument.

Cultuurhistorie
De bescherming van cultuurhistorische waarden is in het voorontwerp bestemmingsplan onduidelijk. Belangrijke informatie wordt vooralsnog gemist. Een duidelijke cultuurhistorische waardenkaart is niet toegevoegd. In het aanlegvergunningenstelsel wordt wel ingegaan op archeologisch waardevol gebied, maar niet de directe verbinding gelegd met cultuurhistorische elementen. Hoewel de archeologisch waardevolle gebieden in belangrijke mate een overlap kennen met cultuurhistorisch waardevolle gebieden en elementen in het Westerkwartier, is het beeld daarmee lang niet volledig en de bescherming niet optimaal geregeld.

Aanbevolen wordt om in het vergunningenstelsel ook een directe relatie te leggen met (te benoemen) cultuurhistorische elementen en daaraan een duidelijke cultuurhistorische waardenkaart te koppelen.

7 Leemten in kennis en voorstel evaluatieprogramma

7.1 Leemten in kennis

Het plan-MER moet inzicht geven in het eventueel ontbreken van informatie die voor de besluitvorming van belang is of kan zijn. Op basis van het beschrevene in dit plan-MER hebben de belangrijkste leemten betrekking op:

Nieuwe ontwikkelingen
De bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten Leek, Marum, Grootegast en Zuidhorn zijn onder andere geactualiseerd om beter aan te kunnen sluiten bij verschillende nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied. Het is niet mogelijk om op voorhand de omvang van deze ontwikkelingen precies aan te geven. Deze ontwikkelingen vormen echter de achtergrond van het voorgenomen bestemmingsplan. De omvang van de verschillende ontwikkelingen kan verschillende uitwerkingen hebben op de effecten. Hieronder wordt hier kort op ingegaan.

Schaalvergroting in de landbouw
Deze trend zet zich naar alle waarschijnlijkheid ook door in het Westerkwartier. In welke mate is niet met zekerheid te zeggen. De mate waarin landbouw bedrijven zullen verdwijnen zijn bepaald voor bijvoorbeeld de realisatie van de EHS. Gronden zullen namelijk makkelijker vrijkomen voor natuurontwikkeling als meer bedrijven zullen stoppen met hun agrarische activiteiten.
Als in het Westerkwartier minder (dan verwacht) bedrijven stoppen, is het mogelijk dat het ontstaan van grotere bedrijven (in ruimtebeslag) ook zal meevallen. In dat geval zal de extra druk op bijvoorbeeld landschappelijke waarden meevallen.

Natuurontwikkeling
De realisatie van de EHS gebeurd op basis van vrijwilligheid. Het is onder andere hierdoor lastig in te schatten op welke termijn(en) deze realisatie in het Westerkwartier is afgerond. Door een gestage ontwikkeling is het effect van de ontwikkeling lastig in te schatten. Een voorbeeld hiervan is het verlies van cultuurlandschap. Dit kan door een gestage ontwikkeling op de lange termijn meevallen. Dit is van te voren echter lastig in te schatten. Hier staat uiteraard het positieve effect van natuurontwikkeling voor flora en fauna tegenover. Bij een langzame ontwikkeling op de langere termijn zal het positieve effect voor flora en fauna geringer zijn dan bij een snelle realisatie van natuur.

Cultuurhistorische waarden
Bij het voorontwerp bestemmingsplan is geen cultuurhistorische waardenkaart opgenomen. Hierdoor wordt niet inzichtelijk gemaakt welke cultuurhistorische elementen (zoals bijvoorbeeld hoogten, laagten en gea-objecten) worden beschermd. Een deel wordt opgevangen door het aanlegvergunningenstelsel waarin activiteiten worden genoemd waarvoor in bepaalde gebiedsbestemmingen een vergunning voor moet worden aangevraagd. In deze vergunningenprocedure zijn ook cultuurhistorische waarden van belang voor het afgeven van de vergunning. Een compleet beeld wordt echter in het voorontwerp bestemmingsplan niet gegeven.

Het blijkt moeilijk om deze informatie op het moment van opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan toe te voegen. Er bestaat geen duidelijkheid over het juiste kaartmateriaal. De provincie Groningen beschikt wel over een kaart. Deze kaart is echter niet up to date. De provincie is voornemens een nieuwe kaart op te stellen. Deze nieuwe kaart is echter bij het opstellen van het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied nog niet beschikbaar.

Facetbestemmingsplan "Karakteristieke landschappelijke patronen en elementen Middag Humsterland"
Het facetbestemmingsplan voor de bescherming van de karakteristieke sloten, natuurlijke laagten, wierden en dijklichamen in Middag-Humsterland is in voorbereiding (gemeente Zuidhorn). In dit bestemmingsplan worden sloten geselecteerd die een grote mate van bescherming genieten. Deze planologische regeling kan gezien worden als een voortvloeisel van het Inrichtingsplan Middag-Humsterland (zie hoofdstuk 2). In dit plan worden landbouw, landschap (en andere functies) integraal benaderd. Hoe dit door werkt in het facetbestemmingsplan is vooralsnog onduidelijk. Hierdoor is de mate van bescherming van de sloten (en andere landschapspatronen) niet inzichtelijk. Het inrichtingsplan laat een grof casco van karakteristieke sloten zien (zie figuur 3.3). Dit is een bepaalde selectie waaruit afgeleid kan worden dat andere sloten kunnen worden gedempt. Het is niet duidelijk of het dempen van deze sloten het landschappelijke karakter van Middag-Humsterland niet aantasten.
Bij afronding van het facetbestemmingsplan wordt overwogen (door de gemeente Zuidhorn) om het plan te laten opnemen in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier.

Geluid
Bij de functieverandering van bedrijfswoningen naar een woonfunctie kunnen conflicten met wet- en regelgeving optreden. Het toelaatbare geluidsniveau van woningen is lager dan gebouwen met een bedrijfsmatige functie. Het is niet van te voren in te schatten waar deze wijzigingen zich voordoen. Bij de wijziging op locatie niveau is dit een punt van aandacht.

7.2 Aanzet evaluatieprogramma

Evaluatie in verband met te beschermen en te ontwikkelen waarden
Uit de effectbeschrijving en -beoordeling kan worden afgeleid dat de verwachten effecten sterk afhankelijk zullen zijn van de wijze waarop bij vervolgbesluiten (op een meer gedetailleerd niveau) wordt omgegaan met te beschermen waarden op het gebied van natuur, landschap, cultuurhistorie en archeologie. Dat niveau betreft bijvoorbeeld:

- bouwvergunningen en aanlegvergunningen (eventueel als onderdeel van omgevingsvergunningen), gerelateerd aan het afwegingskader dat uit het bestemmingsplan volgt en aan eisen van welstand;
- de wijze waarop agrarische bebouwing wordt ingepast in het perceel met bouwbestemming;
- de mogelijkheden die het plan biedt voor het slopen van voormalige bedrijfsbebouwing en dergelijke;
- de koppeling met de gemeentelijke kapverordeningen, en de mogelijkheden voor compensatie die daarin zijn voorzien;
- de wijze waarop bij concrete plannen wordt omgegaan met (te verwachten) archeologische waarden en cultuurhistorische elementen.

In de praktijk kan dit tot gevolg hebben, dat er een veelheid aan deelbeslissingen wordt genomen, maar dat het zicht op het totaal enigszins verdwijnt. Het is belangrijk om hiertoe regelmatig het feitelijke effect van de veranderingen in het gebied te evalueren. Mogelijke instrumenten hiervoor zijn:

- Regelmatige landschappelijke analyses (aan de hand van luchtfoto's en veldverkenningen) waarmee de toestand van het landschap wordt vastgelegd en gewaardeerd. Deze toestand kan dan worden vergeleken met die in voorgaande jaren. Gedacht wordt aan een analyse om de vijf jaar;
  Aanbevolen wordt om hiervoor op korte termijn de systematiek nader uit te werken en, aan de hand van de vastgestelde methodiek, een 'nulmeting' uit te voeren;
- 'Het ontwikkelen en bijhouden van een 'boekhouding' van aantasten van cultuurhistorische elementen en archeologische waarden;
- Evaluatie van het tempo van gewenste veranderingen, dit betreft met name realisatie van de functie natuur. Dit tempo zal afhankelijk zijn van processen in de landbouw en beleid en stimuleringsmaatregelen van andere overheden (provincie, rijk). Door dit bij te houden, kan worden beoordeeld of aanvullend beleid gewenst is.

Evaluatie van mogelijke effecten op de woon- en leefomgeving

Licht
De ontwikkelingen in het landelijk gebied zouden kunnen leiden tot een toename van het nachtelijke verlichtingsniveau. Dit is in het algemeen ongewenst, het nachtelijk duister is waarde die een steeds meer in de aandacht staat. Ook dit is een aspect dat bij bouwvergunningen (omgevingsvergunningen) aan de orde kan komen. Aanbevolen wordt om specifiek beleid hiervoor te ontwikkelen (bijvoorbeeld gerelateerd aan welstandseisen). Met toepassing van regelmatige evaluaties, kan dit beleid up to date worden gehouden.

Geur en geluid
Ten behoeve van het voorontwerp bestemmingsplan is voor de kans op geurhinder nagegaan of er conflicten kunnen optreden ten opzichte van woonbestemmingen in de omgeving. Er is een fine-tuning uitgevoerd waarmee dergelijke conflictpunten er uit zijn gehaald. Op het niveau van individuele bedrijven kan de kans op geurhinder gevolgen hebben voor de exacte situering van gebouwen op de bouwkavel. De evaluatie hiervan zal als onderdeel van de hiervoor beschreven punten voor het evaluatieprogramma aan de orde komen. Evaluatie van de kans op hinder is vooral een zaak voor het milieuspoor (gekoppeld aan de milieuvergunning), maar de resultaten hiervan kunnen ook bij een (tussentijdse) beoordeling van het bestemmingsplan meegenomen te worden.

Voor de wijze waarop met de kans op geluidhinder wordt omgegaan, geldt eenzelfde benadering: binnen het ruimtelijk spoor de evaluatie van gevolgen in samenhang met ruimtelijke afwegingen, en resultaten van evaluaties in het milieuspoor meenemen bij evaluatie van het bestemmingsplan.

Literatuur

Gemeente Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn, 2006, *Kadernota Buitengebied Regio West Groningen*, door Witpaard bv in opdracht van de gemeenten.

Gemeente Leek, 2008, *Beleidsnota Toekomstvisie Landgoed Nienoord*, Gemeente Leek, Leek

Infomil, 2007, *Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij*, door Senternovem, Den Haag

Milieu- en Natuurplanbureau, 2008, *Milieukundige en landschappelijke aspecten van megabedrijven in de intensieve veehouderij*, Milieu- en Natuurplanbureau, Bilthoven

Ministerie van LNV, 2006 (1), *Gebiedendocument Bakkeveense Duinen*, Ministerie van LNV, Den Haag

Ministerie van LNV, 2006 (2), *Gebiedendocument Leekstermeer*, Ministerie van LNV, Den Haag

Ministerie van LNV, 2006 (3), Gebiedendocument Lauwersmeer, Ministerie van LNV, Den Haag

Ministerie van LNV,2007, *Spelregels EHS, Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS, Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies*, Ministerie van LNV, Den Haag

Ministerie van LNV, 2007 (1), *Toetsingskader ammoniak rondom Natura 2000 gebieden,* Ministerie van LNV, Den haag

Ministerie van LNV, 2008, *Taskforce Stikstof/ammoniak in relatie tot Natura 2000, een verkenning van oplossingsrichtingen*, Ministerie van LNV, Den Haag

Ministerie OC&W, LNV, VROM, Verkeer en Waterstaat, 1999, *Belvedère, beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting*, Den Haag

Ministerie van VROM, 2004. *Nota Ruimte, Ruimte voor Ontwikkeling*. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Den Haag.

Provincie Groningen, 2003, *Inrichtingsplan Middag Humsterland, Samen wonen en werken in een eeuwenoud cultuurlandschap*, Provincie Groningen, Groningen

Provincie Groningen, 2005, *Gebiedsplan Ganzenfoerageergebieden*, Provincie Groningen, Groningen

Provincie Groningen, 2006, *Provinciaal omgevingsplan 2 Groningen*, Provincie Groningen, Groningen

Provincie Groningen, 2006 (1), *De toestand van Natuur en Landschap 2006 in de Provincie Groningen*, Provincie Groningen, Groningen

Provincie Groningen, 2007, *Gebiedsplan Groningen*, Provincie Groningen, Groningen

Reijen, R., Foppen, R., *Disturbance by traffic of breeding birds: evaluation of the effect and considerations in planning and managing road corridors* in Biodiversity and Conservation 6, 567-581.

Stuurgroep West-Groningen, 2005, *Houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier, Deel I en II* door Eelerwoude Ingenieursbureau in opdracht van de Stuurgroep West-Groningen, Oosterwolde

Waterschap Noorderzijlvest, 2003, *Waterbeheersplan Noorderzijlvest 2003-2007*, Waterschap Noorderzijlvest, Groningen

Waterschap Noorderzijlvest, 2008, *Habitattoets Waterberging en Natuurontwikkeling in het Noordelijk Leekstermeergebied, passende beoordeling van herinrichtingsplannen*, Altenburg & Wymenga in opdracht van Waterschap Noorderzijlvest, Groningen

Internet:
www.infomill.nl
www.mnp.nl
www.natuurloket.nl
www.wetten.nl
www.provinciegroningen.nl
www.kich.nl
www.minlnv.nl

MER-Aanvulling, deel 2:
Ammoniakproblematiek Bakkeveense Duinen

projectnr. 179214
versie 1
12 januari 2009

Opdrachtgever

Gemeente Marum e.a.

datum vrijgave	beschrijving versie	goedkeuring	vrijgave
12 jan. 2009	1. concept	J. van Belle	J. van Belle

Inhoud

		Blz.
1	Inleiding	5
2	Verzuringsgevoelige habitattypen en huidige stikstofbelasting	7
2.1	Habitatypen in de Bakkeveense Duinen	7
2.2	Huidige stikstofbelasting	8
3	Berekeningswijze en resultaten scenario 1 en 2	11
3.1	Berekeningswijze en uitgangspunten	11
3.2	Resultaten	11
4	Conclusies	13

1 Inleiding

In dit onderdeel wordt ingegaan op de bijdrage van de agrarische bedrijven in de gemeenten Leek en Marum op de ammoniakbelasting van het Natura 2000 gebied de Bakkeveense Duinen. Daartoe is een berekening gemaakt van de gezamenlijke bijdrage van de meest nabijgelegen bedrijven op twee punten in het gebied. De punten liggen aan de grens van de meest gevoelige habitattypen en zijn zo gekozen dat ze op zo kort mogelijke afstand van één van de bedrijven die in de berekening zijn meegenomen, liggen. Omdat de invloed van een bedrijf op de depositie sterk afneemt met de afstand, is voor de bepaling van depositiepunten die zijn doorgerekend, het meest dichtbij gelegen bedrijf (gezien vanuit de ligging van het betreffende habitattype) als uitgangspunt genomen.

Bij de berekening zijn de tien meest nabijgelegen bedrijven in acht genomen. Alle melkveehouderijbedrijven vallen onder het Besluit landbouw milieubeheer. Voor deze bedrijven geldt in het kader van de Wet milieubeheer een meldingsplicht, maar is geen milieuvergunning nodig. Blijkens informatie van de gemeenten Leek en Marum hebben alle melkrundveehouderijbedrijven minder dan 100 stuks melkvee, met bijbehorend rundvee. Op grond van de geldende milieuregelgeving kunnen ze onder het regime van de meldingsplicht (dus zonder milieuvergunning) uitbreiden tot een omvang van 200 stuks melkvee en bijbehorend jongvee (140 stuks). Drie van de bedrijven zijn intensieve veehouderijbedrijven: een bedrijf met vleeskalveren en twee bedrijven met varkens. Deze bedrijven hebben een milieuvergunning en zullen zonder een nieuwe milieuvergunning niet kunnen uitbreiden. De bedrijven liggen in een zone tot ruim 1 km van de verzuringsgevoelige habitattypen in de Bakkeveense Duinen.

Er is uitgegaan van twee scenario's:

1. scenario 1: voor de melkrundveehouderijbedrijven is uitgegaan van een veebezetting met 100 stuks melkvee en 70 stuks jongvee en een standaard staltype (traditionele ligboxenstal). Dit representeert de feitelijke situatie, aangevuld met beperkte groeimogelijkheden.
2. scenario 2: uitbreiding van de veehouderijbedrijven tot de grens van de meldingsplicht, dit is tot 200 stuks melkrundvee en 140 stuks jongvee. Voor de (vergunningplichtige) intensieve veehouderijbedrijven is ook in dit scenario uitgegaan van de huidige situatie.

Bij intensieve bedrijven kunnen in het kader van het milieuspoor aanvullende eisen worden gesteld om toename van de emissie van ammoniak tegen te gaan. In het algemeen zal met behulp van technische middelen voorkomen kunnen worden, dat bij uitbreiding de ammoniakemissie toeneemt. Daarom is ervoor gekozen om voor deze bedrijven in scenario 2 uit te gaan van de huidige emissie, dus van "stand still" wat betreft de ammoniakemissie. De gemeente heeft vanuit het milieuvergunningsspoor niet direct grip heeft op de uitbreidingsmogelijkheden van de melkrundveehouderijbedrijven en voor deze bedrijven zijn vaak geen gangbare emissiebeperkende stallen of maatregelen beschikbaar. Daarom is voor de rundveehouderijbedrijven in scenario 2 wel uitgegaan van uitbreiding, en wel de maximale ruimte binnen het stelsel van meldingsplicht (Besluit landbouw milieubeheer). Het scenario waarbij alle bedrijven uitbreiden tot 200 melkkoeien is naar verwachting niet erg realistisch (de hoeveelheid grond binnen werkbare afstanden zal beperkingen kunnen opleggen), maar dient

uitsluitend als "worst case" om de mogelijke gevolgen van toekomstige ontwikkelingen die passen binnen het voorgestelde bestemmingsplan in beeld te brengen.

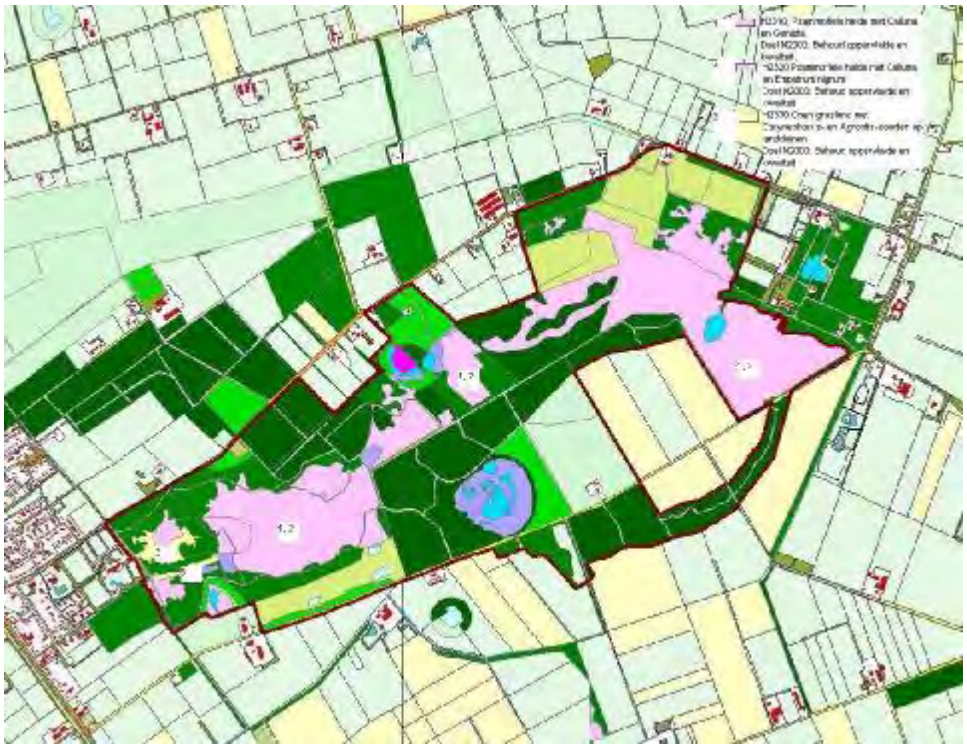
2 Verzuringsgevoelige habitattypen en huidige stikstofbelasting

2.1 Habitatypen in de Bakkeveense Duinen

De instandhoudingsdoelstelling in het kader van Natura 2000 hebben betrekking op de volgende drie habitattypen:

1. H2310: Psammofiele heide met Calluna en Genista. Dit vegetatietype heeft een kritische depositiewaarde van 1100 mol N/ha per jaar;
2. H2320: Psammofiele heide met Calluna en Empetrum nigrum. Dit vegetatietype heeft tevens een kritische depositiewaarde van 1100 mol N/ha per jaar;
3. H2330: Open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen. Dit vegetatietype heeft een kritische depositiewaarde van 740 mol N/ha per jaar.

De provincie Friesland heeft op een kaart inzichtelijk gemaakt waar de betreffende habitattypen voorkomen.. Op onderstaande figuur is deze kaart weergegeven. De habitattypen H2310 en H2320 zijn op deze kaart samengenomen: ze komen als één complex voor.

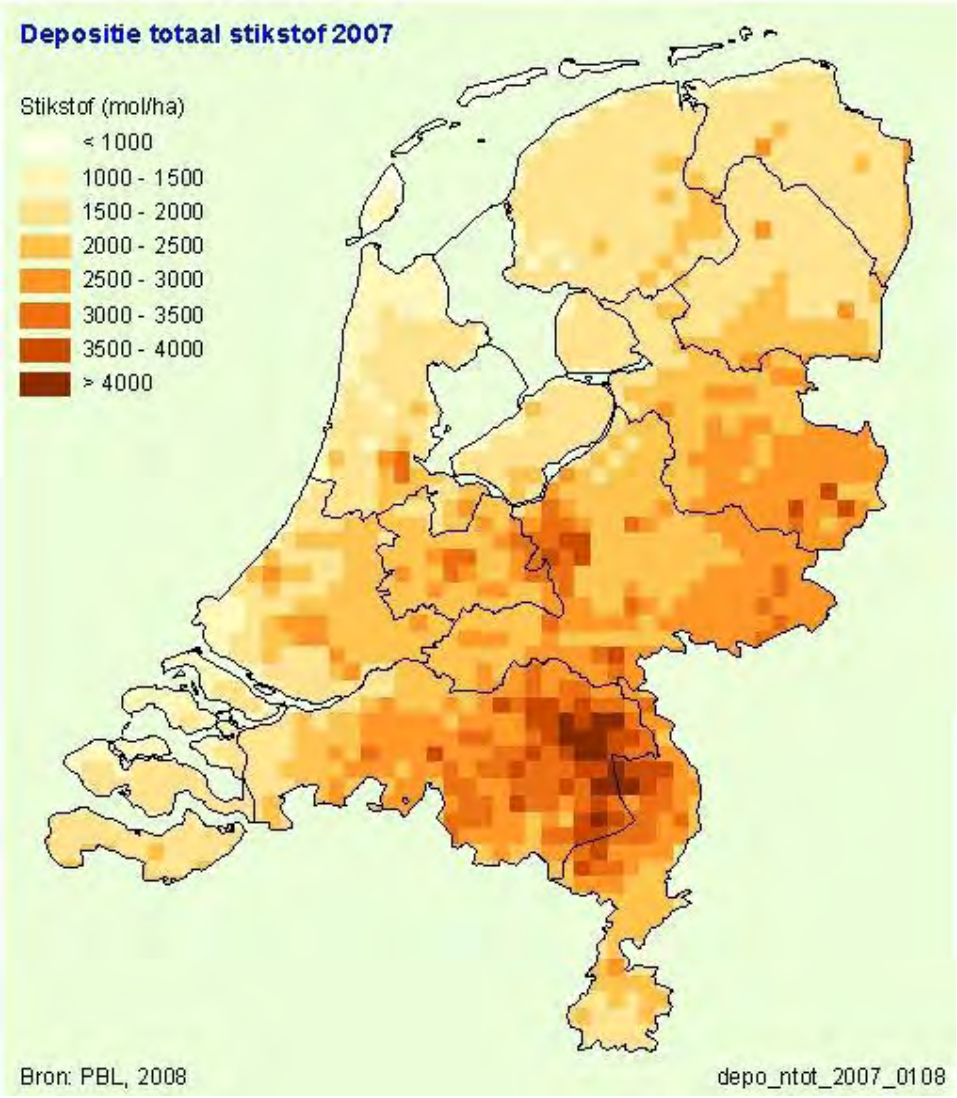

Figuur 1: Bakkeveense Duinen, ligging habitattypen waarop de instandhoudings-doelstellingen zijn gericht

De bovengenoemde kritische depositiewaarden zijn ontleend aan het rapport "Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden" (H.van Dobben en A. van Hinsberg, 2008; AlterraRapport 1654, Alterra Wageningen).

2.2 Huidige stikstofbelasting

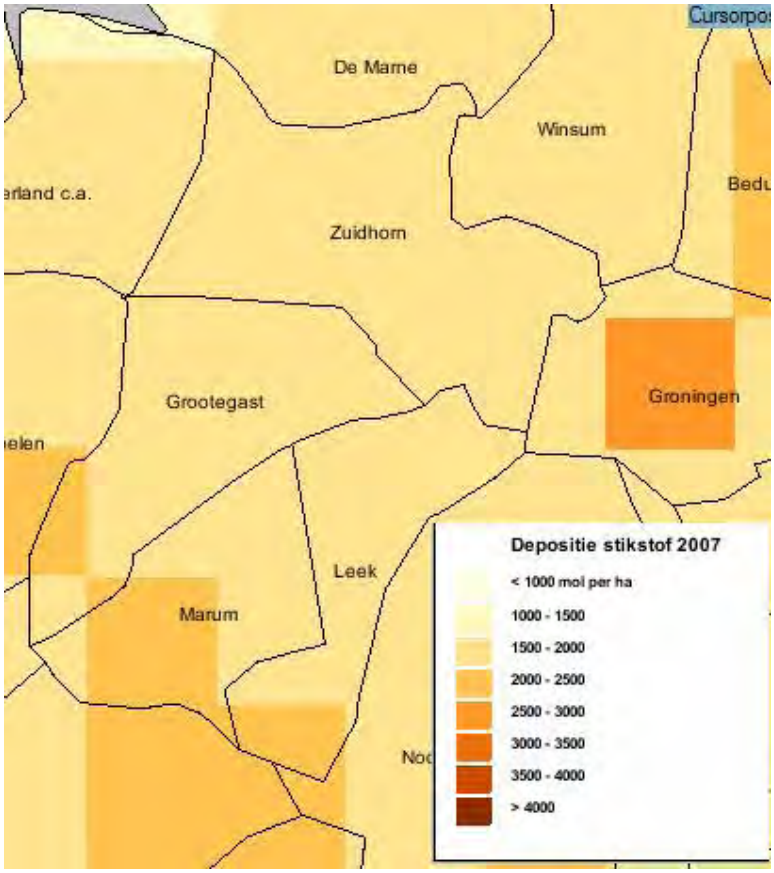
In figuur 2 is een overzicht gegeven van de stikstofdepositie (in mol per ha per jaar) in 2007 Nederland. Hieruit blijkt dat de stikstofdepositie in het Westerkwartier zich in het algemeen bevindt in de klasse van 1500 - 2000 mol/ha per jaar. Binnen het landelijke beeld is dit relatief laag, maar voor de genoemde gevoelige habitattypen is dit aanmerkelijk boven de kritische depositiewaarden.

Figuur 2: depositie totaal stikstof in Nederland in 2007 (bron: Grootschalige Concentratiekaart Nederland, website NMP)

Op figuur 3 is "ingezoomd" op de gemeenten binnen het Westerkwartier. In de omgeving van de Bakkeveense Duinen ligt de stikstofdepositie deze in de klasse van 2000 - 2500 mol /ha per jaar. De achterliggende informatie bij de kaart geeft aan dat deze de concentratie ter plaatse van de Bakkeveense Duinen is berekend op 2220 mol/ha in 2007. De bijdrage van ammoniak hieraan is 1580-1720 mol/ha.

Figuur 3: depositie totaal stikstof in het Westerkwartier in 2007 (bron: Grootschalige Concentratiekaart Nederland)

De totale stikstofbelasting is dus tenminste 2 maal (voor de droge graslandvegetaties nog meer) zo hoog als de kritische depositiewaarden. Dit betekent niet zondermeer dat het habitattype geen kans op voortbestaan heeft - dat is ook afhankelijk van het beheer en andere abiotische omstandigheden dan de stikstoftoestand -, maar leidt wel tot de conclusie dat terugdringen van de stikstofbelasting gewenst is. De vraag of het ruimtelijke beleid volgens het bestemmingsplan hieraan kan bijdragen, is op grond hiervan relevant.

3 Berekeningswijze en resultaten scenario 1 en 2

3.1 Berekeningswijze en uitgangspunten

Voor de berekening van de ammoniakdepositie bij de twee genoemde scenario's is gebruik gemaakt van AAgro-Stacks versie 1.0.
Per bedrijf is een emissiepunt bepaald met behulp van digitale kaarten zijn hiervan de X en Y coördinaten verkregen. De overige gegevens zijn aannames op basis van ervaring en er is gebruik gemaakt van de defaultwaarde van rekenmethode V-Stacks vergunning. In bijlage 1 is op een kaart weergegeven waar de veehouderijen liggen ten opzichte van het Natura 2000-gebied.

Voor de berekening zijn 2 punten gekozen binnen de Bakkeveense Duinen waarop de ammoniakdepositie is berekend:

A: Het punt van habitattypes H2310 en H2320 dat het dichtst bij de 10 bedrijven ligt;
B: Het punt van habitattype H2330 dat het dichts bij de 10 bedrijven ligt.

De ligging van deze 2 punten en van de bedrijven is op figuur 4 weergegeven.

3.2 Resultaten

Scenario 1
In bijlage 1 zijn de invoergegevens die gebruikt zijn bij het berekenen van scenario 1 met behulp van AAgro-Stacks weergegeven. Ook worden in deze bijlage de resultaten in tabelvorm weergegeven.
Uit deze tabel is af te lezen dat de ammoniakdepositie van de 10 bedrijven:

- op punt A (grens habitattypes H2310 en H2320) 20,68 mol N/ha per jaar bedraagt;
- op punt B (grens habitattype H2330) 7,61 mol N/ha per jaar bedraagt.

Scenario 2
In bijlage 2 zijn de invoergegevens die gebruikt zijn bij het berekenen van scenario 2 met behulp van AAgro-Stacks weergegeven. Ook worden in deze bijlage de resultaten in tabelvorm weergegeven.
Uit deze tabel is af te lezen dat de ammoniakdepositie van de 10 bedrijven:

- op punt A (grens habitattypes H2310 en H2320) 33,40 mol N/ha per jaar bedraagt;
- op punt B (grens habitattype H2330) 11,56 mol N/ha per jaar bedraagt.

Legenda
1: Bremerweg 32
2: Keuningsweg 35
3: Keuningsweg 37
4: Bremerweg 13
5: Bremerweg 15
6: Bremerweg 23
7: Bremerweg 25
8: Dwarshaspel 13
9: Dwarshaspel 15
10: Dwarshaspel 21
A: Het punt van habitattypes H2310 en H2320 dat het dichtst bij de 10 bedrijven ligt
B: Het punt van habitattype H2330 dat het dichts bij de 10 bedrijven ligt

Figuur 4: ligging van de 10 bedrijven en van de twee berekende depositiepunten

4 Conclusies

Uit de berekeningen blijkt dat de cumulatieve belasting vanuit de 10 dichtstbij gelegen bedrijven in de gemeenten Leek en Marum in de huidige situatie (plus enige groei van de melkrundveehouderijbedrijven, scenario 1) in een ordegrootte ligt van maximaal 0,9% van de totale stikstofbelasting en van maximaal 1,3 % van de totale ammoniakbelasting (deze wordt in Nederland globaal genomen voor ¾ bepaald door de landbouw). Bij een "worst case" uitgangspunt voor de toekomstige situatie (scenario 2) is deze toename resp. 1,5% en 2%. Bij vergelijking van de uitkomsten bij beide scenario's blijkt dat de mogelijke toename van de stikstofbelasting binnen het Besluit landbouw milieubeheer in een ordegrootte ligt van 0,2% van de totale stikstofbelasting van het Natura 2000-gebied.

Gezien deze geringe bijdrage aan de depositie, zal een beleid van alleen de gemeenten Leek en Marum, dat gericht is op het faciliteren van uitplaatsing van melkrundveehouderijbedrijven slechts een zeer geringe bijdrage kunnen leveren aan het verminderen van de stikstofbelasting van de Bakkeveense Duinen. Een dergelijk beleid zal dus weinig effectief zijn.

Bij uitbreiding van de intensieve veehouderij of omvorming van een melkrundveehouderijbedrijf naar intensieve veehouderij kunnen maatregelen worden genomen om toename van de ammoniakemissie tegen te gaan. Dit maakt een "stand still" beleid uitvoerbaar, waarbij er wel uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. Om deze reden en vanwege de afstand van elk bedrijf tot de Bakkeveense duinen (waardoor de bijdrage aan de depositie daar relatief gering is), is er vanuit milieuoogpunt geen aanleiding voor een aanvullend ruimtelijk beleid, gericht op uitplaatsing van intensieve veehouderijbedrijven. Of hier op grond van (andere) ruimtelijke overwegingen wel aanleiding toe is, is in deze studie niet aan de orde. Bij de besluitvorming over het bestemmingsplan kan dit, indien daartoe aanleiding bestaat, uiteraard wel aan de orde komen.

Bijlage 1: invoergegevens en resultaten scenario 1

In de onderstaande tabellen worden de invoergegevens van de 10 bedrijven weergegeven zoals deze zijn ingevoerd om scenario 1 te berekenen. In scenario 1 wordt er uitgegaan dat de 7 melkrundveehouderijen 100 melk- en kalfkoeien en 70 stuks vrouwelijk rundvee houden. In de tabellen is te zien welke diertypen er aanwezig zijn, om hoeveel dieren het gaat, de emissie per dier en de totale emissie van het diertype.

Details van Emissie Punt: Bremerweg 32

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	Melk- en kalfkoeien	100	9.5	950
2	A3	Vr. jongvee tot 2 jr	70	3.9	273

Details van Emissie Punt: Keuningsweg 35

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A4.3	Vleeskalveren	837	2.5	2092.5

Details van Emissie Punt: Keuningsweg 37

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	D1.2.17.1	Kraamzeugen	105	1.25	131.25
2	D1.3.12.1	guste/dragende zeugen	360	0.63	226.8
3	D1.1.15.1	gespeende biggen	1920	0.11	211.2
4	D3.2.15.1.2	opfokzeugen	96	0.53	50.88
5	D3.2.15.1.2	vleesvarkens	3720	0.53	1971.6
6	D2.4.1	dekberem	2	0.83	1.66

Details van Emissie Punt: Bremerweg 13

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	100	9.5	950
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	70	3.9	273

Details van Emissie Punt: Bremerweg 15

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	100	9.5	950
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	70	3.9	273

Details van Emissie Punt: Bremerweg 23

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	100	9.5	950
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	70	3.9	273

Details van Emissie Punt: Bremerweg 25

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	100	9.5	950
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	70	3.9	273

Details van Emissie Punt: Dwarshaspel 13

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	100	9.5	950
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	70	3.9	273

Details van Emissie Punt: Dwarshaspel 15

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	D3.4.2	vleesvarkens	601	3.5	2103.5

Details van Emissie Punt: Dwarshaspel 21

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	100	9.5	950
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	70	3.9	273

De onderstaande tabel "Emissie punten" geeft tevens invoergegevens weer voor de berekening. In deze tabel zijn de x en y coördinaten, de hoogte van het emissiepunt, de gemiddelde gebouwhoogte, de diameter van het emissiepunt, de uittreesnelheid van de emissie en de totale emissie per bedrijf weergegeven.

Emissie Punten

Volgnr.	BronID	X-coord.	Y-coord.	Hoogte	Gem.geb. hoogte	Diam.	Uittr. snelheid	Emissie
1	Bremerweg 32	215 667	569 021	1,5	5,0	0,5	0,40	1 223
2	Keuningsweg 35	215 451	569 186	4,0	5,0	0,5	0,40	2 093
3	Keuningsweg 37	215 488	568 992	12,0	10,0	2,5	4,00	2 593
4	Bremerweg 13	216 979	568 783	1,5	5,0	0,5	0,40	1 223
5	Bremerweg 15	216 838	568 755	1,5	5,0	0,5	0,40	1 223
6	Bremerweg 23	216 383	569 182	1,5	5,0	0,5	0,40	1 223
7	Bremerweg 25	216 158	569 155	1,5	5,0	0,5	0,40	1 223
8	Dwarshaspel 13	218 067	567 983	1,5	5,0	0,5	0,40	1 223
9	Dwarshaspel 15	217 931	568 038	4,0	5,0	0,5	4,00	2 104
10	Dwarshaspel 21	217 470	568 084	1,5	5,0	0,5	0,40	1 223

De onderstaande tabel geeft de resultaten van de berekening weer. In deze tabel zijn de x en y coördinaten van de 2 locaties in de Bakkeveense Duinen terug te vinden. Daarnaast is onder het kopje "Depostie" de ammoniakdepositie in mol N/ha per jaar die plaatsvindt op de twee verschillende delen van de Bakkeveense Duinen te vinden.

Ammoniakdepositie op de Bakkeveense Duinen

Volgnummer	Naam	X coordinaat	Y coordinaat	Depositie
A	Bak. Duin 2310/2320	216 817	567 293	20,68
B	Bak. Duin 2330	214 127	566 522	7,61

Bijlage 2: invoergegevens en resultaten scenario 2

In de onderstaande tabellen worden de invoergegevens van de 10 bedrijven weergegeven zoals deze zijn ingevoerd om scenario 2 te berekenen. In scenario 2 wordt er uitgegaan dat de 7 melkrundveehouderijen 200 melk- en kalfkoeien en 140 stuks vrouwelijk rundvee houden. In de tabellen is te zien welke diertypen er aanwezig zijn, om hoeveel dieren het gaat, de emissie per dier en de totale emissie van het diertype.

Details van Emissie Punt: Bremerweg 32

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	Melk- en kalfkoeien	200	9.5	1900
2	A3	Vr. jongvee tot 2 jr	140	3.9	546

Details van Emissie Punt: Keuningsweg 35

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A4.3	Vleeskalveren	837	2.5	2092.5

Details van Emissie Punt: Keuningsweg 37

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	D1.2.17.1	Kraamzeugen	105	1.25	131.25
2	D1.3.12.1	guste/dragende zeugen	360	0.63	226.8
3	D1.1.15.1	gespeende biggen	1920	0.11	211.2
4	D3.2.15.1.2	opfokzeugen	96	0.53	50.88
5	D3.2.15.1.2	vleesvarkens	3720	0.53	1971.6
6	D2.4.1	dekberem	2	0.83	1.66

Details van Emissie Punt: Bremerweg 13

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	200	9.5	1900
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	140	3.9	546

Details van Emissie Punt: Bremerweg 15

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	200	9.5	1900
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	140	3.9	546

Details van Emissie Punt: Bremerweg 23

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	200	9.5	1900
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	140	3.9	546

Details van Emissie Punt: Bremerweg 25

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	200	9.5	1900
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	140	3.9	546

Details van Emissie Punt: Dwarshaspel 13

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	200	9.5	1900
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	140	3.9	546

Details van Emissie Punt: Dwarshaspel 15

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	D3.4.2	vleesvarkens	601	3.5	2103.5

Details van Emissie Punt: Dwarshaspel 21 (15)

Volgnr.	Code	Type	Aantal	Emissie	Totaal
1	A1.6.1	melk- en kalfkoeien	200	9.5	1900
2	A3	vr. jongvee tot 2jr	140	3.9	546

De onderstaande tabel "Emissie punten" geeft tevens invoergegevens weer voor de berekening. In deze tabel zijn de x en y coördinaten, de hoogte van het emissiepunt, de gemiddelde gebouwhoogte, de diameter van het emissiepunt, de uittreesnelheid van de emissie en de totale emissie per bedrijf weergegeven.

Emissie Punten

Volgnr.	BronID	X-coord.	Y-coord.	Hoogte	Gem.geb. hoogte	Diam.	Uittr. snelheid	Emissie
1	Bremerweg 32	215 667	569 021	1,5	5,0	0,5	0,40	2 446
2	keuningsweg 35	215 451	569 186	4,0	5,0	0,5	0,40	2 093
3	Keuningsweg 37	215 488	568 992	12,0	10,0	2,5	4,00	2 593
4	Bremerweg 13	216 979	568 783	1,5	5,0	0,5	0,40	2 446
5	Bremerweg 15	216 838	568 755	1,5	5,0	0,5	0,40	2 446
6	Bremerweg 23	216 383	569 182	1,5	5,0	0,5	0,40	2 446
7	Bremerweg 25	216 158	569 155	1,5	5,0	0,5	0,40	2 446
8	Dwarshaspel 13	218 067	567 983	1,5	5,0	0,5	0,40	2 446
9	Dwarshaspel 15	217 931	568 038	4,0	5,0	0,5	4,00	2 104
10	Dwarshaspel 21	217 470	568 084	1,5	5,0	0,5	0,40	2 446

De onderstaande tabel geeft de resultaten van de berekening weer. In deze tabel zijn de x en y coördinaten van de 2 locaties in de Bakkeveense Duinen terug te vinden. Daarnaast is onder het kopje "Depostie" de ammoniakdepositie in mol N/ha per jaar die plaatsvindt op de twee verschillende delen van de Bakkeveense Duinen te vinden.

Ammoniakdepositie op de Bakkeveense Duinen

Volgnummer	Naam	X coordinaat	Y coordinaat	Depositie
A	Bak. Duin 2310/2320	216 817	567 293	33,40
B	Bak. Duin 2330	214 127	566 522	11,56

MER aanvulling, deel 3. Woon- en leefmilieu: Luchtkwaliteit en hinder

projectnr. 179214
versie 1
12 januari 2009

Opdrachtgever

datum vrijgave	beschrijving versie 1	goedkeuring	vrijgave
12 jan 2009	concept	J. van Belle	J. van Belle

Inhoud Blz.

1 Inleiding

Ten behoeve van de besluitvorming is op de volgende punten verduidelijking gewenst:

1. Basisinformatie omtrent de luchtkwaliteit (achtergrondwaarden NO2 en fijnstof) worden gemist. Verder is niet expliciet aannemelijk gemaakt dat het bestemmingsplan niet zal conflicteren met de regelgeving inzake de luchtkwaliteit;
2. In het voorgenomen bestemmingsplan is rekening gehouden met de kans op hinder (door geur en geluid) door agrarische bedrijven in lintbebouwing en met de relatie met natuur (zone van 250 m rond verzuringgevoelige gebieden, conform de aanwijzing in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij). Dit heeft geleid tot een inperking van de uitbreidingsmogelijkheden (beperking van het bouwblok), in combinatie met de mogelijkheid om bedrijven te verplaatsen. Gevraagd is om duidelijk te maken waar (mogelijke) knelpunten zijn gesignaleerd en in acht genomen, en het gekozen beleid nader toe te lichten.

De voorliggende aanvulling gaat op deze punten in:

- in hoofdstuk 2 wordt informatie gegeven over de huidige en verwachte concentraties van stikstof en fijnstof op leefniveau in de lucht. Op basis hiervan wordt op ingegaan op de vraag, of de ontwikkelingsmogelijkheden Pasen binnen het kader dat wordt gegeven door de regelgeving inzake de luchtkwaliteit;
- in hoofdstuk 3 wordt de gevraagde toelichting gegeven inzake het beleid in het bestemmingsplan om knelpunten door ontwikkeling van agrarische bedrijven door de invloed op nabijgelegen bestemmingen (wonen in een lintbebouwing, natuurgebieden die deel uitmaken van de EHS) tegen te gaan.

2 Huidige luchtkwaliteit en de mogelijke invloed van ontwikkelingen daarop

2.1 Normstelling en relevante stoffen

2.1.1 Wet- en regelgeving

De belangrijkste wet- en regelgeving voor luchtkwaliteit is vastgelegd in Titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen van de Wet milieubeheer, ook wel de Wet luchtkwaliteit genoemd. Deze wijziging van de Wet milieubeheer is op 15 november 2007 in werking getreden en vervangt het Besluit luchtkwaliteit 2005. Met deze wet zijn de richtlijnen voor luchtkwaliteit van de Europese Unie geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. In de wet zijn grenswaarden opgenomen voor stikstofdioxide (NO_2), fijn stof (PM_{10}), zwaveldioxide (SO_2), koolmonoxide (CO), benzeen en lood, waarvan de belangrijkste zijn weergegeven in tabel 2.1.

Tabel 2.1: Grenswaarden Wet luchtkwaliteit

Stof	Grenswaarden		
	Type norm	Concentratie ($\mu g/m^3$)	Max. aantal Overschr. per jaar
NO_2	Jaargemiddelde	40	
	Uurgemiddelde	200	18
PM_{10}	Jaargemiddelde	40	
	24-uursgemiddelde	50	35
SO_2	24-uursgemiddelde	125	3
	Uurgemiddelde	350	24
CO	8-uurgemiddelde	10.000	
Benzeen	Jaargemiddelde	5	
Lood	Jaargemiddeld	0,5	

2.1.2 Relatie met het bestemmingsplan Buitengebied Westerkwartier

Om na te gaan of het aannemelijk is dat de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestemmingsplan passen binnen de vigerende normen inzake de luchtkwaliteit, is in eerste instantie met name de invloed op de concentraties in de lucht van stikstofoxiden (NO_x) en fijnstof (de fractie kleiner dan 10 micron, afkorting PM_{10}), relevant.

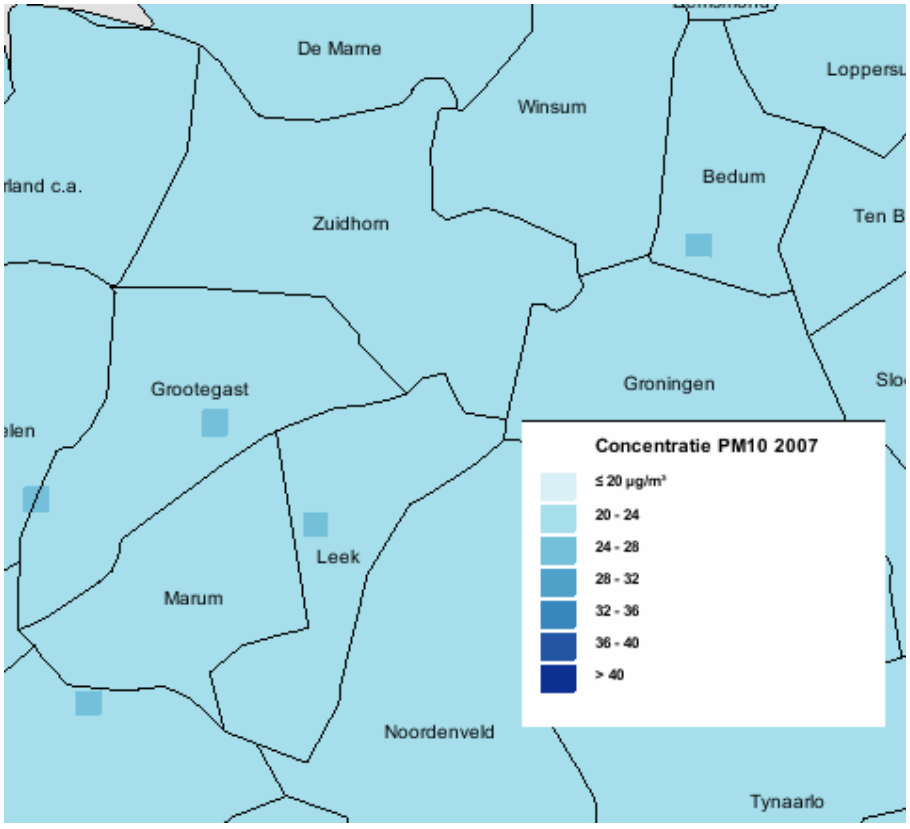
Stikstofoxiden komen vrij bij verbrandingsprocessen, bijvoorbeeld in motoren. Bedrijven en verkeer zijn belangrijke bronnen. Weliswaar voorziet het bestemmingsplan niet in aanmerkelijke uitbreidingsmogelijkheden die hiervoor relevant zijn, maar enige aandacht hiervoor is ten behoeve van de besluitvorming wel gewenst geacht. Fijnstof komt bijvoorbeeld vrij bij de verbranding in dieselmotoren. Als het gaat om verkeersontwikkelingen is dit vaak een belangrijk aandachtspunt, maar in het voorgenomen bestemmingsplan zijn geen voorstellen opgenomen voor verkeersontwikkelingen. Daarnaast kan ook bij allerlei bedrijfsprocessen fijnstof vrijkomen. Kijken we naar de ontwikkelingsmogelijkheden in het voorgenomen bestemmingsplan, dan is met name de pluimveehouderij (een type bedrijf dat past binnen de categorie intensieve veehouderij) een mogelijk aandachtspunt, vanwege het vrijkomen van fijnstof. Bij de vergunningverlening in het kader van de Wet milieubeheer zal dit

aspect aan de orde moeten komen. Voor de besluitvorming over heet bestemmingsplan is de vraag aan de orde, of het aannemelijk is dat de geboden ontwikkelingsmogelijkheden passen binnen de geldende wet- en regelgeving.

2.2 Huidige luchtkwaliteit en de ontwikkeling daarvan

In figuur 2 en 3 worden gegevens omtrent de luchtkwaliteit gepresenteerd. Deze informatie en de gegevens in de tekst zijn afkomstig van de Grootschalige Concentratiekaart Nederland (te vinden op de website http://www.mnp.nl/nl/themasites/gcn).

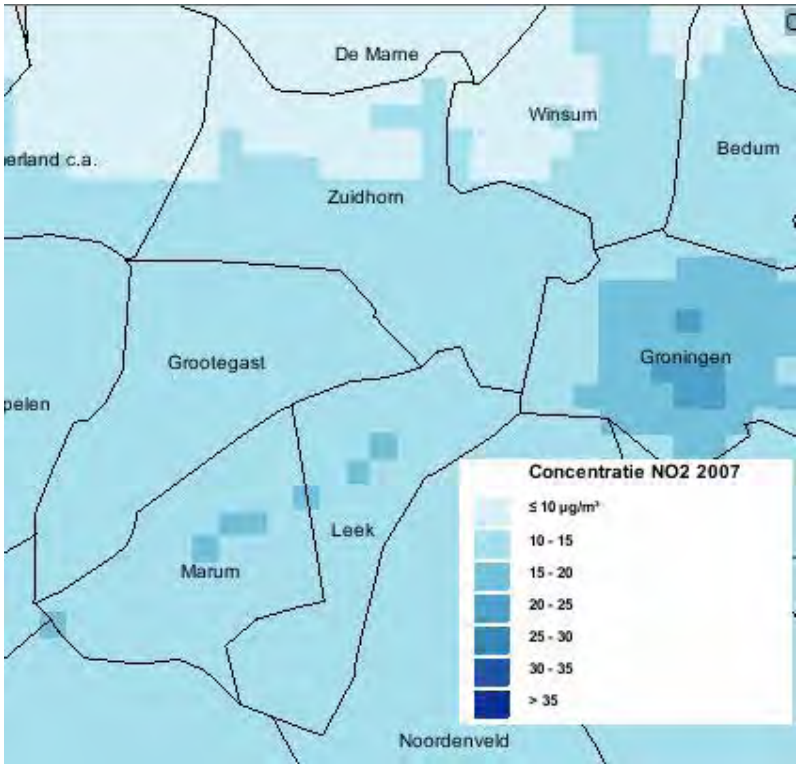
Naast de concentraties in 2007, worden ook de verwachte concentraties in 2010 gegeven. Voor zowel de stikstofoxiden als voor fijnstof is het landelijke beleid gericht op afname van de achtergrondconcentraties in de lucht, de prognoses geven dan veelal ook aan dat de concentraties zullen dalen (dus de lucht schoner zal worden). Uit de informatie over het Westerkwartier blijkt, dat dit hier niet of nauwelijks aan de orde is. Gezien de lage concentraties (dus de geringe invloed van allerlei bronnen van luchtverontreiniging) is dit ook voor de hand liggend.

Figuur 1: concentraties fijnstof (PM_{10}) in de lucht, in 2007. Bron: Grootschalige Concentratiekaart Nederland

De concentraties fijn stof liggen (blijkens de waarden "achter" de kaart) in de range van 22 - 25 microgram/m^3. In Leek en Grootegast komen de hoogste concentraties voor, deze zijn (afgerond) 25 microgram/ m^3.

De verwachte waarden voor 2010 zijn vrijwel gelijk aan de waarden in 2007.

Figuur 2: Concentraties NO_2 in de lucht, in 2007. Bron: Grootschalige Concentratiekaart Nederland

De concentraties van NO_2 in de lucht liggen in het algemeen iets onder de 15 microgram/m^3. Plaatselijk komen berekende concentraties voor van iets boven de 15 microgram/ m^3. Dit is in een zone nabij de A7. De verwachte concentraties in 2010 liggen alle beneden de 15 microgram/m^3.

2.3 Mogelijke invloed van ontwikkelingen binnen het voorgenomen bestemmingsplan; conclusie

Gelet op de grote "afstand" tussen de vigerende normen en de achtergrondcontracties is het aannemelijk dat de ontwikkelingen die het bestemmingsplan mogelijk maakt in het algemeen niet zullen conflicteren met de normstelling inzake de luchtkwaliteit. Op basis van bestaande gegevens en praktijkervaring omtrent de ontwikkelingen van pluimveehouderijbedrijven elders in het land, kan dit voor intensieve pluimveehouderijen, afhankelijk van omvang, huisvestigingssystemen en genomen maatregelen, anders liggen. Hoewel verdere ontwikkeling op voorhand wel mogelijk is, kunnen geen algemene uitspraken worden gedaan omtrent de omvang van de mogelijkheden (in termen van aantallen dieren of oppervlakten van de stallen). Dit punt zal in het kader van de vergunningverlening op grond van de Wet milieubeheer op bedrijfsniveau specifiek aandacht moeten krijgen.

3 Mogelijke conflicten van agrarische uitbreidingsmogelijkheden met andere bestemmingen. Analyse en maatregelen

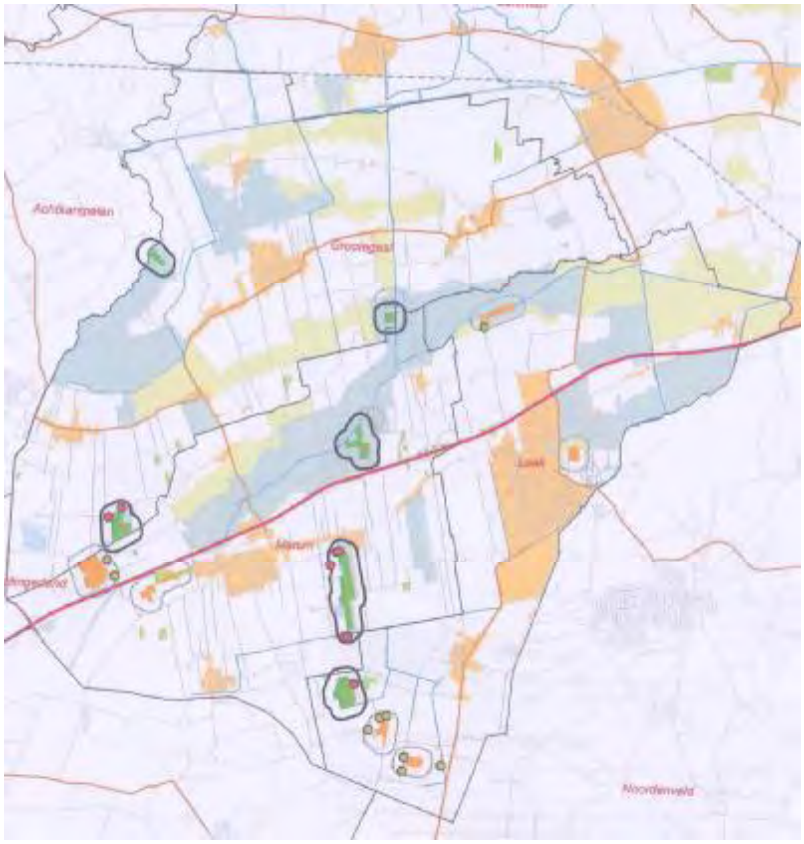
3.1 Analyse

Bij de voorbereiding van het bestemmingsplan is nagegaan, of er lokaties of zones zijn waar ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw kunnen conclicteren met woonbestemmingen in de directe omgeving en met de betekenis van (toekomstige) natuurgebieden die deel uitmaken van de EHS. Wat betreft de woonbestemmingen is met name de invloed van geur en geluid van belang, bij de natuurgebieden gaat het met name om de vertaling van de 250m-zone op grond van de WAV (wet Ammoniak en Veehouderij) naar de bepalingen in het bestemmingsplan.

Bij de analyse ten opzichte van het woongebieden is gekeken naar de afstand van agrarische gebouwen tot woonbestemmingen in de directe omgeving. Op basis van ... is ervan uitgegaan dat de afstand van een agrarische bedrijf tot een woonbestemming minimaal ...m moet bedragen. Als dit niet het geval is, geldt dit als een potentieel knelpunt waarvoor in het kader van het bestemmingsplan aandacht nodig is. Gebleken is dat uitbreiding van agrarische bedrijven in een aantal zones met lintbebouwing tot dergelijke knelpunten zou kunnen leiden. Dit geldt voor de volgende zones:

Hester, wil jij dit verder invullen?

Door de provincie Groningen zijn binnen de gemeenten in het Westerkwartier enkele natuurgebieden aangewezen als verzuringgevoelig in de zin van de WAV. Deze zijn aangegeven op figuur 3 (dit is figuur 2.1 in het bestaande plan-MER). Op de figuur zijn ook de 250m- zones die relevant zijn in het kader van de WAV en de veehouderijbedrijven binnen deze zone aangegeven. De kaart is het meest recente concept, er is door de provincie nog geen definitieve kaart vastgesteld.

Figuur 3: verzuringsgevoelige gebieden en ligging agrarische bedrijven binnen de 250m-zone

3.2 Maatregelen en beleid in het voorgenomen bestemmingsplan

In het bestemmingsplan zijn voor beide typen zones (de genoemde lintbebouwingen en de WAV-zones) de volgende maatregelen opgenomen:

- de ruimtelijke uitbreidingsmogelijkheden zijn beperkt, door geen vergroting van de bouwkavels bij recht toe te staan;
- in aanvulling daarop is beleid opgenomen om verplaatsing van intensieve veehouderijbedrijven mogelijk te maken, door vestiging elders.

In het overleg met de Commissie m.e.r. is de suggestie gedaan om voor dit verplaatsingsbeleid een prioriteitsvolgorde op te nemen, gericht op het voorkómen van negatieve (ruimtelijke en landschappelijke) gevolgen van nieuwvestiging. In lijn hiermee zal in het bestemmingsplan het volgende beleid worden opgenomen:

1. Bij verplaatsing van bedrijven uit de genoemde lintbebouwingen en WAV-zones zal eerst worden gezocht naar hervestiging op bestaande agrarische bouwlocaties of voormalige agrarische bouwlocaties die nu een woonbestemming hebben;
2. Alleen indien dit geen passende oplossing biedt, is vestiging op een andere locatie mogelijk.

Ontwikkelingsmogelijkheden recreatie op het Landgoed Nienoord

Notitie in het kader van de m.e.r. beoordelingsplicht

projectnr. 179214
revisie 2
januari 2009

Deze notitie is tevens bedoeld als addendum bij het 'plan-MER bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier' . De notitie is na de ter inzage legging als onderdeel van het plan-MER aangepast op basis van voortschrijdend inzicht en nadere uitwerking van de bepalingen inzake het landgoed in het bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier.

Opdrachtgever
Gemeente Leek
Tolberterstraat 66
Postbus 100
9350 AC LEEK

datum vrijgave	beschrijving revisie 2	goedkeuring	vrijgave
januari 2009	concept definitieve versie	M.A. Schuit	J. van Belle

Inhoud

Blz.

1	Inleiding	3
1.1	Relatie met het plan-MER bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier	3
1.2	Het initiatief	4
1.3	M.e.r.-beoordelingsplicht	9
1.4	Informatiebronnen	10
1.5	Leeswijzer	10
2	Landschappelijke waarden en achtergrond	11
3	M.e.r.-beoordelingsprocedure	17
4	Kenmerken van de activiteit	19
5	Plaats van de activiteit	25
6	Kenmerken van het potentiële effect	37
7	Slotconclusie	39

1 Inleiding

1.1 Relatie met het plan-MER bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier

In het plan-MER voor het bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier is het landgoed Nienoord reeds een thema. Tijdens het opstellen van dit plan-MER is alleen de legalisatie van bestaande (recreatieve) activiteiten op het landgoed aan de orde geweest. De effectbeschrijving in het plan-MER richt zich dan ook enkel op deze activiteiten.

In het kader van de voorliggende m.e.r.-beoordeling worden echter meerdere wijzigingen van het bestemmingsplan buitengebied aangaande Nienoord besproken. Door de gemeente Leek is besloten om in het bestemmingsplan buitengebied reeds rekening te houden met de Toekomstvisie Landgoed Nienoord. Deze visie formuleert meer ruimte voor recreatieve activiteiten op het landgoed Nienoord.

Om deze reden moet de voorliggende m.e.r.-beoordeling ook gezien worden als een aanvulling van het plan-MER bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier. De m.e.r.-beoordeling wordt samen met het plan-MER ter inzage gelegd.

Als uitgangspunten voor deze visie kunnen verschillende beleidskaders worden genoemd. Het zijn:
- Minilandschapsbeleidsplan, gemeente Leek,
- Activiteitenbeleid Nienoord, gemeente Leek,
- Kadernota buitengebied 2005, Westerkwartier gemeenten in het kader van het nieuwe bestemmingsplan,
- Provinciaal ontwikkelingsplan, provincie Groningen,
- Structuurvisie Centrum Leek 2002.

De voorliggende beoordeling is gekoppeld aan het bestemmingsplan en het plan-MER. Het (voorontwerp) bestemmingsplan, plan-MER en een eerdere versie van deze beoordeling hebben reeds ter inzage gelegen. Ondertussen is meer duidelijkheid ontstaan omtrent de ontwikkelingsmogelijkheden die het bestemmingsplan zal bieden. Dit heeft het mogelijk gemaakt de onzekerheden omtrent de ontwikkelingsmogelijkheden in te perken en de voorliggende beoordeling nader aan te scherpen.

Ten opzichte van de vorige versie van deze m.e.r. beoordeling zijn belangrijke wijzigingen:

- Het vervallen van een mogelijke verblijfsaccommodatie op de IJsbaan
- Een andere locatie en nauwkeurige omschrijving van de mogelijke uitbreiding van het familiepark. De nieuwe locatie is landschappelijk gezien meer passend.
- Nauwkeurige beschrijving van de mogelijkheden van het gebruik van de horecavoorzieningen bij de Borg.
- bij de uitbreiding van de camping Westerheerdt is een bufferzone van 35 meter aangehouden ten opzichte van de Burchtlaan. Dit is gedaan om een negatieve invloed op de landschappelijke karakteristiek en de belevingswaarde van het gebied tegen te gaan.

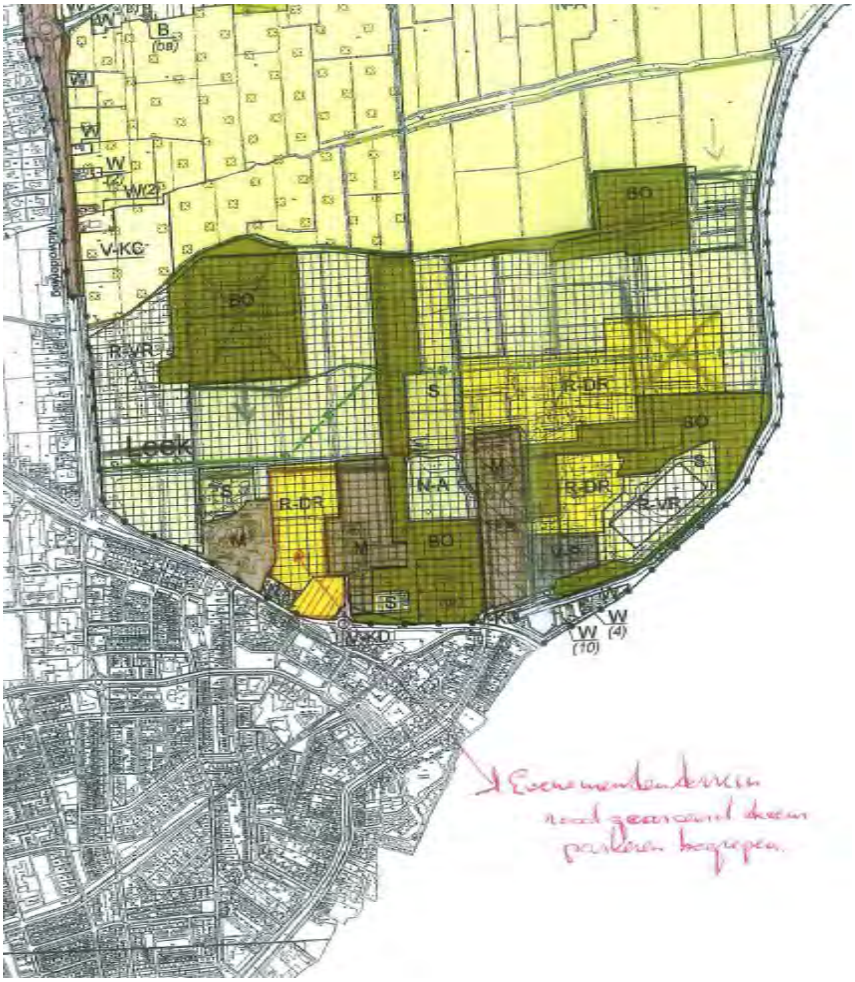
1.2 Het initiatief

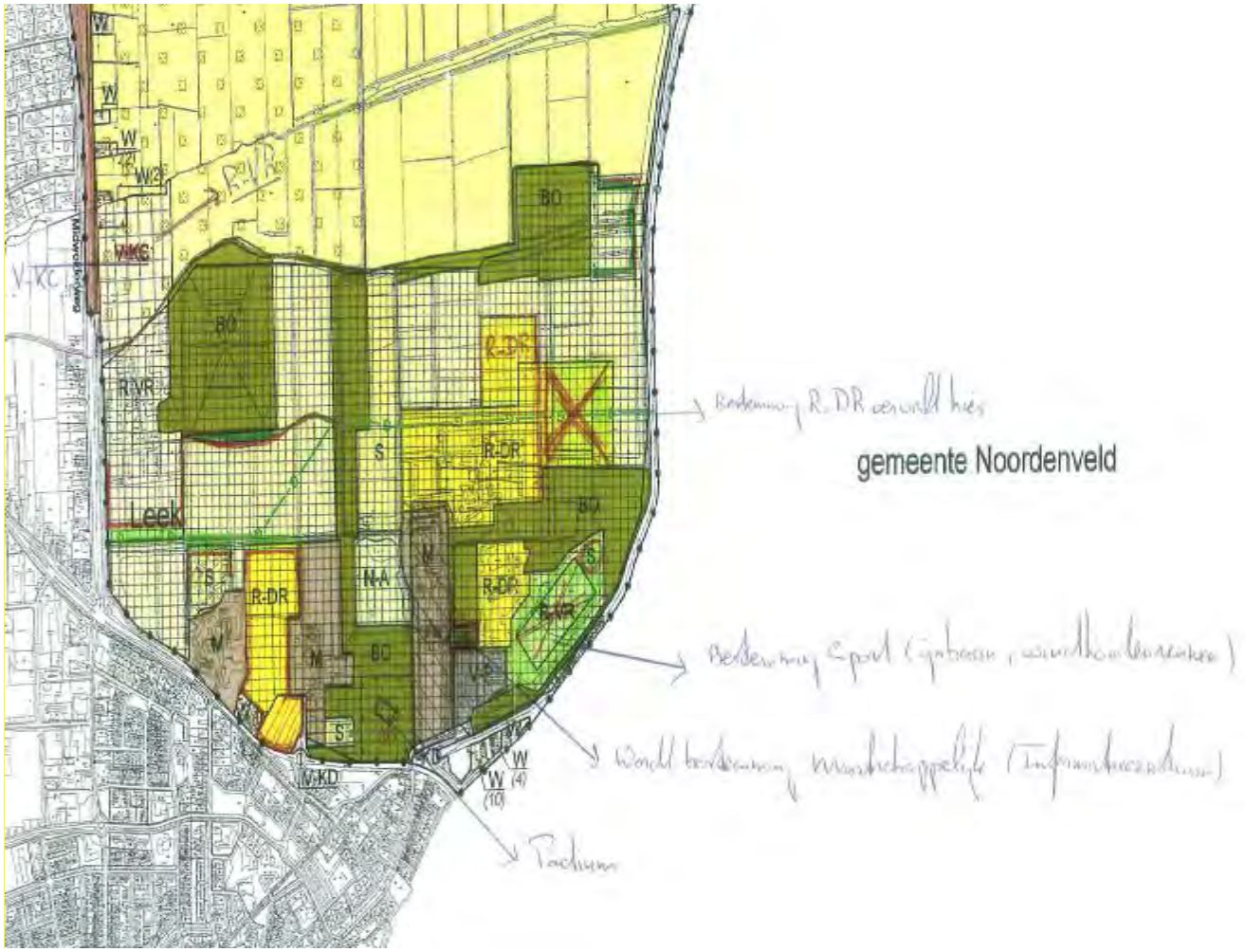
De gemeente Leek heeft het voornemen om in het nieuwe Bestemmingsplan Buitengebied de mogelijkheden voor recreatieve ontwikkelingen op het landgoed Nienoord op een aantal punten uit te breiden. Het is de bedoeling om het plan in overeenstemming te brengen met de visie in de Beleidsnota Toekomstvisie landgoed Nienoord die in januari 2007 door de Raad is vastgesteld.

Daarnaast wordt de herziening van het bestemmingsplan benut om gebruik dat ook nu al plaatsvindt en in de toekomst ook zal optreden, te legaliseren.

Het bestemmingsplan wordt gewijzigd ten behoeve van dagrecreatieve ontwikkelingsmogelijkheden, een nieuwe horecafunctie en legalisatie van bestaande activiteiten (waaronder evenementen).

In de onderstaande figuur zijn de bestemmingen binnen het landgoed Nienoord die een wijziging of uitbreiding van de recreatieve en toeristische mogelijkheden met zich meebrengen, omkaderd. In deze notitie staan gebieden centraal waar wel wijzigingen optreden of waar toeristische / recreatieve activiteitenmogelijk gemaakt worden (waaronder legalisatie).In tabel 1 zijn de oppervlakten en de ontwikkelingsmogelijkheden van de bedoelde bestemmingen weergegeven (zie bladzijden 7 en 8).

W
B
(88)
W
W
W
W(2)
V-KC
BO
R-VR
S
R-DR
Leek
BO
S
R-DR
K-A
M
R-DR
S
R-VR
M
BO
V-S
S
K-D
W
W (4)
W (10)
V-KD
Evenemententerrein
vaak gebruikt door
parkeren begrepen.

Figuren 1a en 1b: Wijzigingen van het bestemmingsplan ten bevordering van de ontwikkelingsmogelijkheden van recreatieve activiteiten.

Opmerking: Er dient één overzichtstekening/figuur te komen met daarop de te beschouwen uitbreidingen/activiteiten/ontwikkelingsmogelijkheden.

Tabel 1: Beschrijving van de wijzigingen

Bestemming/ontwikkeling	Omschrijving activiteit
Horeca functie op campingterrein, oppervlakte is niet bekend	Kleine restaurantfunctie. Bedoeld voor een breder publiek dan alleen campinggasten. Horeca is ondergeschikt aan de campingfunctie. De functie is ondersteunend aan de camping. Gebruikers zijn toeristen en recreanten. Ook in groepsverband. Alleen overdag geopend.
Verblijfsrecreatie (uitbreiding camping), oppervlakte is circa 2 hectare	Uitbreiding van de camping aan de zuidzijde. Het huidige aantal stacaravans wordt vergroot tot maximaal 100 (nu circa 85). Op de noordelijk gelegen (bestaande) percelen van de camping wordt alleen toeristisch kamperen toegestaan.
Dagrecreatie (Legalisatie evenementen op evenemententerrein), oppervlakte is circa 4 hectare	Legalisatie van het huidige gebruik en enige ruimte voor andere evenementen. In het bestemmingsplan is geregeld dat maximaal 6 evenementen per jaar zijn toegestaan (drie hiervan zijn bestaande evenementen). Een evenement duurt maximaal 3 dagen (excl. op- en afbreekdagen). Lawaaisporten en gemotoriseerde sporten zijn niet toegestaan. Incidenteel kamperen is toegestaan. Ook zijn afvaarten (bestaand gebruik) van ballonvaarten hier toegestaan. Overige voorwaarden worden geregeld in een vergunning op grond van Actviteitenbesluit (veiligheid, eindtijd, max dBA's, parkeren, fietsen stallen, friettent, biertent etc.)
Dagrecreatie (Het Podium), het oppervlakte is kleiner dan 1 hectare	Het Podium is opgenomen binnen de bestemming BOS met de aanduiding "dagrecreatie", hiermee is een openluchttheater bedoeld. In het bestemmingsplan is geregeld dat er 35 maal per jaar een kleinschalig cultureel evenement plaatsvindt.
Uitbreiding horecafunctie Borg Nienoord	Het gehele terrein van de borg krijgt in het nieuwe bestemmingsplan de bestemming "maatschappelijk" en aanduiding "museum", als nevenfunctie zijn een aan de hoofdfunctie ondergeschikt restaurant en een filmzaal toegestaan. Het vigerende bestemmingsplan biedt de mogelijkheid voor een publieke horecafunctie, als ondersteuning van de museumfunctie (dus: koffie, gebak, een broodje en een kleine warme hap). Inmiddels is de borg aangewezen als een trouwlocatie, dit betekent dat mensen vaak op de locatie blijven voor receptie, diner, feest. In de planregels van het nieuwe bestemmingsplan wordt bepaald dat bij het museum een restaurant is toegestaan. De locatie van horecavoorzieningen (en hiermee het oppervlakte) wordt door middel van een aanduiding op de plankaart aangegeven. Er wordt hiermee het huidige gebruik geregeld, zonder uitbreiding. In een ontheffingsbepaling wordt geregeld dat maximaal 12 keer per jaar een evenement in de vorm van een feestelijke activiteit en/of een congres mag worden georganiseerd in de Tuinzaal. Een deel van de Tuinzaal krijgt op de bestemmingsplankaart een aanduiding 'feestzaal'.

Dagrecreatie (uitbreiding dagrecreatie familiepark) , oppervlakte is circa 3,75 hectare	Mogelijke uitbreiding van het familiepark in de toekomst. Doel is voornamelijk een kwaliteitsverbetering van de dagrecreatieve mogelijkheden op het landgoed. In de doeleindenomschrijving van het bestemmingsplan is 'attractiepark' verder uitgewerkt met de beschrijving dat de gronden hier zijn bestemd voor een kinderboerderij, miniatuurstoomtreinbaan, modelspoorbaan, speeltuin, overdekte speelhal en daarmee gelijk te stellen overige recreatieve voorzieningen. Dit biedt ruimte voor nieuwe activiteiten, maar wel uitsluitend het soort activiteiten dat hier gewenst is. De uitbreiding is alleen mogelijk als een ontheffing is verleend. De ontheffing wordt getoetst aan milieutechnische voorwaarden, landschappelijke en natuurlijke waarden en de verkeerssituatie (parkeren).

Hiernaast wordt in de doeleindenomschrijving van de dubbelbestemming 'landgoed' onder andere de lanenstructuur, de cultuurhistorische waarde en de eenheid van het landgoed nader gespecificeerd. De te behouden lanen (overeenkomstig het Minilandschapsbeleidsplan) krijgen de bestemming 'BOS'.

De wijzigingen betreffen geen grootschalige recreatieve-toeristische activiteiten. Het doel is vooral kwaliteitsverbetering van de recreatieve functie van het landgoed. Dit kan wel leiden tot een toename van het aantal bezoekers, maar het gaat niet om een substantiële uitbreiding van de capaciteit en/of om voorzieningen voor intensieve (dag-)recreatie. Er komen niet meer parkeergelegenheden op of nabij het landgoed. De ontsluiting en verkeersstructuur blijven gehandhaafd en worden niet aangepast.

1.3 M.e.r.-beoordelingsplicht

Op grond van het Besluit milieueffectrapportage 1994 (gewijzigd 2006) is een wijziging of uitbreiding van één of meer recreatieve of toeristische voorzieningen te grootte van 10 hectare of meer in een gevoelig gebied m.e.r.-beoordelingsplichtig. Dit betekent dat het bevoegd gezag (in dit geval de gemeente Leek) moet beoordelen of er, gelet op de specifieke kenmerken van de aangevraagde activiteit, wel of geen milieueffectrapportage (m.e.r.) nodig is[1].
Het landgoed Nienoord heeft in het vigerende bestemmingplan de bestemming 'landgoed'. In de voorschriften van dit bestemmingsplan wordt dit omschreven als gronden voor het beheer, onderhoud en herstel van ter plaatse aanwezige cultuurhistorische natuurlijke en landschappelijke waarden van het landgoed.
Op grond van deze omschrijving valt het landgoed onder 'gevoelig gebied' zoals gedefinieerd in het Besluit milieueffectrapportage. Het totale oppervlak van de bestemmingswijziging ter bevordering van recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden bedraagt ca. 10,75 hectare en ligt binnen het bedoelde gevoelige gebied. Daarom dient een m.e.r.-beoordeling uitgevoerd te worden. De voorliggende notitie is bedoeld om het bevoegd gezag de benodigde informatie te geven voor de beslissing of wel of geen milieueffectrapportage nodig of gewenst is.

[1] Vanaf een oppervlakte van 20 ha nieuwe aanleg is er zondermeer sprake van m.e.r.-plicht. Dit volgt dan rechtstreeks uit het Besluit MER.

1.4 Informatiebronnen

Deze notitie is in hoofdzaak gebaseerd op de volgende informatiebronnen:

- het vigerende bestemmingsplan waarin het landgoed is opgenomen
- het plan-MER, opgesteld ten behoeve van het nieuwe bestemmingsplan buitengebied van de gemeenten Leek, Zuidhorn, Marum en Grootegast
- Het concept Voorontwerp van het bestemmingsplan buitengebied van de gemeenten Leek, Zuidhorn, Marum en Grootegast
- Beleidsnota Toekomstvisie landgoed Nienoord, vastgesteld door de gemeenteraad in januari 2007
- Minilandschapsbeleidsplan Nienoord, gemeente Leek, december 1995
- Westerheerdt, camping in gemeenschap van (land)goederen?, Zoektocht naar de kansen van Camping Westerheerdt, 2007
- EU-Richtlijn milieueffectbeoordeling, bijlage III

1.5 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op de landschappelijke waarde van het landgoed en de achtergrond van de voorgestelde ontwikkelingsmogelijkheden. In het daarop volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de m.e.r. beoordelingsprocedure en wordt nader toegelicht, waarom deze procedure in dit geval wordt toegepast.
Bij de m.e.r. beoordelingsprocedure is een beoordeling nodig op de criteria die daarvoor in de Europese richtlijn zijn genoemd, en waarnaar in de Nederlandse wetgeving (wet milieubeheer) wordt verwezen. Deze criteria komen achtereenvolgend aan de orde. Het zijn:

- de kenmerken van de activiteit (hoofdstuk 4);
- de plaats van de activiteit (hoofdstuk 5);
- de kenmerken van het potentiële effect (hoofdstuk 6).

Hoofdstuk 7 geeft de slotconclusie op basis van de beoordelingen in de voorgaande hoofdstukken.

2 Landschappelijke waarden en achtergrond

Inleiding
In paragraaf 1.1 is reeds ingegaan op de nieuwe recreatieve bestemmingen en activiteiten binnen het landgoed Nienoord. Hieronder wordt de achtergrond besproken van deze nieuwe recreatieve bestemmingen en activiteiten en wordt ingegaan op de landschappelijke kenmerken van het landgoed.

Functie van het landgoed
Landgoed Nienoord wordt bezocht en gebruikt door zowel de eigen inwoners van Leek, inwoners vanuit de regio als door toeristen en dagrecreanten. De recreatieve functie van het landgoed scoort goed bij de bezoekers van buitenaf. Sinds 1995 worden er door het integrale product dat wordt aangeboden op landgoed Nienoord circa 350.000 bezoeken per jaar gegenereerd. De maatschappelijke functie die door het landgoed wordt vervuld is belangrijk voor burgers en ondernemers binnen de gemeente Leek.

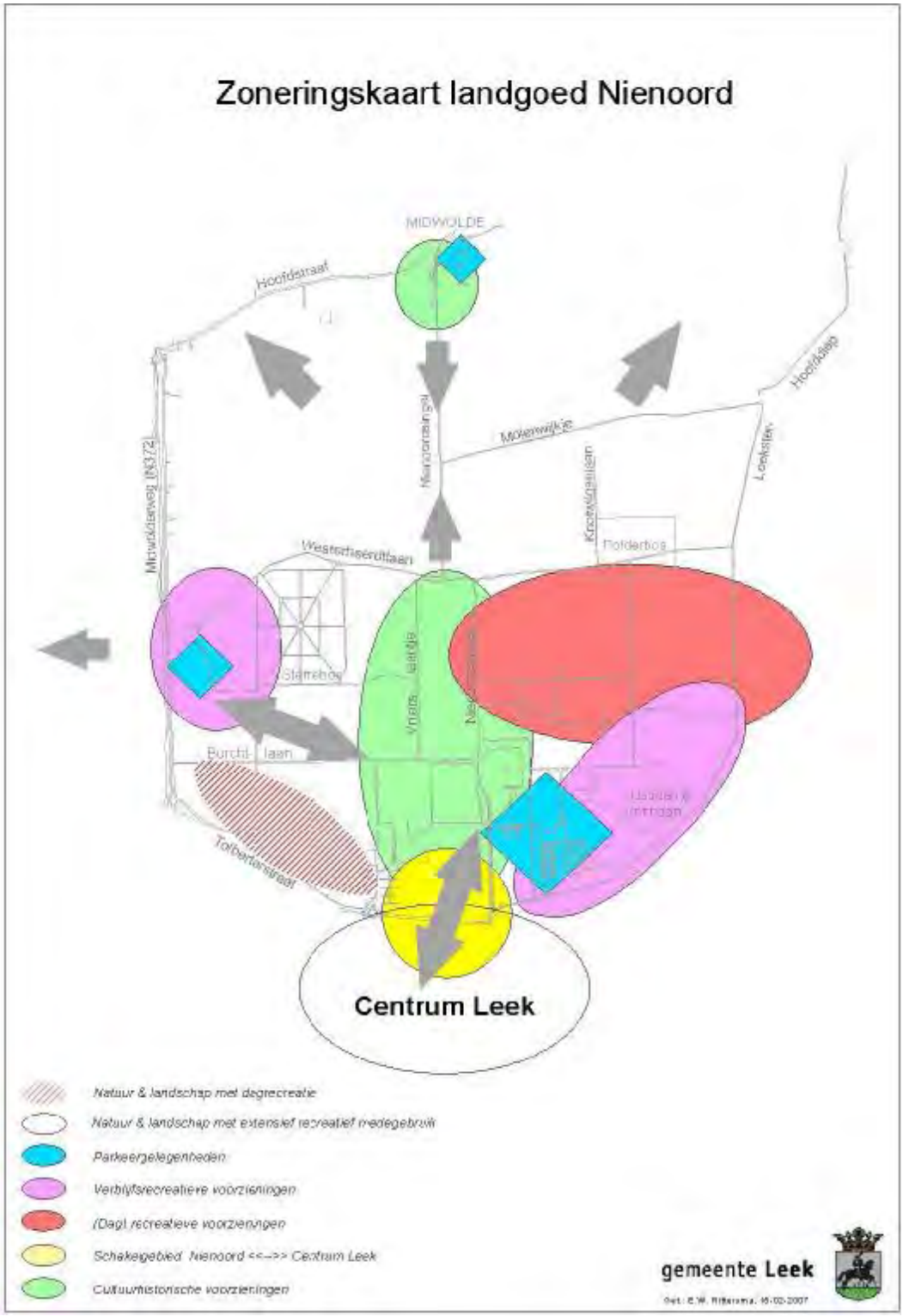
Op het landgoed worden gedurende het jaar diverse evenementen en activiteiten aangeboden die een regionale en in sommige gevallen zelfs landelijke uitstraling hebben, en hierdoor wezenlijk bijdragen aan de maatschappelijke en economische waarde van het landgoed. De volgende evenementen en activiteiten kunnen onder andere worden benoemd: paascircus, stoomdagen, dierenboeldag, kleintje stoom, voorstellingen met poppenkast & clowns, schoolreisjes, familiedagen, bedrijfs- en personeelsfeesten, fauna fair, Nienoord sportief, educatieve schoolprojecten, lente- en winterfair, exposities, hippische evenementen, congressen, beurzen & presentaties en bruiloften.
Indien er wordt gekeken naar de recreatieve waarde van het landgoed voor de lokale bevolking kan worden geconstateerd dat gemiddeld genomen 90% van de inwoners van de gemeente Leek wel eens voor recreatieve doeleinden een bezoek brengt aan het landgoed.

Visie en missie van de gemeente Leek
Landgoed Nienoord draagt zorg voor het beheren, behouden en waar mogelijk versterken van het cultuurhistorische, landschappelijke en natuurlijke karakter en biedt als recreatief attractiepunt met lokaal en regionaal belang de mogelijkheid tot dagrecreatie, verblijfsrecreatie en educatief medegebruik. Tevens moet iemand die rust zoekt dat op landgoed Nienoord kunnen vinden.

Het landgoed is in zijn totaalconcept uniek door haar omgeving met kwalitatief hoogwaardige natuur-, cultuurhistorische- en landschappelijke waarden waarin een gevarieerd aanbod aan toeristisch-recreatieve voorzieningen is geïntegreerd.

De instandhouding van de natuur en landschappelijke waarden van het landgoed is een absoluut vereiste. De gemeente geeft echter aan dat het landgoed en vooral de genoemde natuur- en landschappelijke waarden meer en meer te lijden hebben onder de druk van het toenemende aantal toeristisch-recreatieve bezoekers en de activiteiten die er op het landgoed ontplooid worden. Er wordt hiernaast aangegeven dat, indien het landgoed richting de toekomst financieel daadkrachtiger wil worden en minder afhankelijk van subsidies wenst te zijn, dient er optimaal geprofiteerd te worden van de aanwezige potenties van het landgoed ten aanzien van de positieve regionale ontwikkeling in toeristisch-recreatief opzicht.

Ter uitvoering van het beleid van de gemeente heeft de gemeente een zoneringkaart opgesteld. Deze zoneringskaart vormt de achtergrond voor de wijzigingen in het bestemmingsplan.
De instandhouding van de natuur- en landschappelijke waarden van het landgoed is een absolute vereiste. Door (her)indeling van het landgoed en een juiste spreiding van functies (zonering) kan de druk op het landschappelijke gebied worden verminderd en kan het publiek doelgericht gestuurd worden naar locaties die hierop zijn berekend. De zoneringskaart geeft aan welke functie past op verschillende locaties binnen het landgoed.

Figuur 2: Zoneringsbeleid aangaande landgoed Nienoord

Landschappelijke waarden van het landgoed en de directe omgeving
Het landgoed wordt gekenmerkt door de opstrekkende verkaveling in noord-zuidrichting, die wordt versterkt door de aanwezige houtwallen en elzensingels.
Aan de zuid-westzijde is het gebied kleinschaliger, terwijl het aan de noord-oostzijde vrij open en grootschalig is.

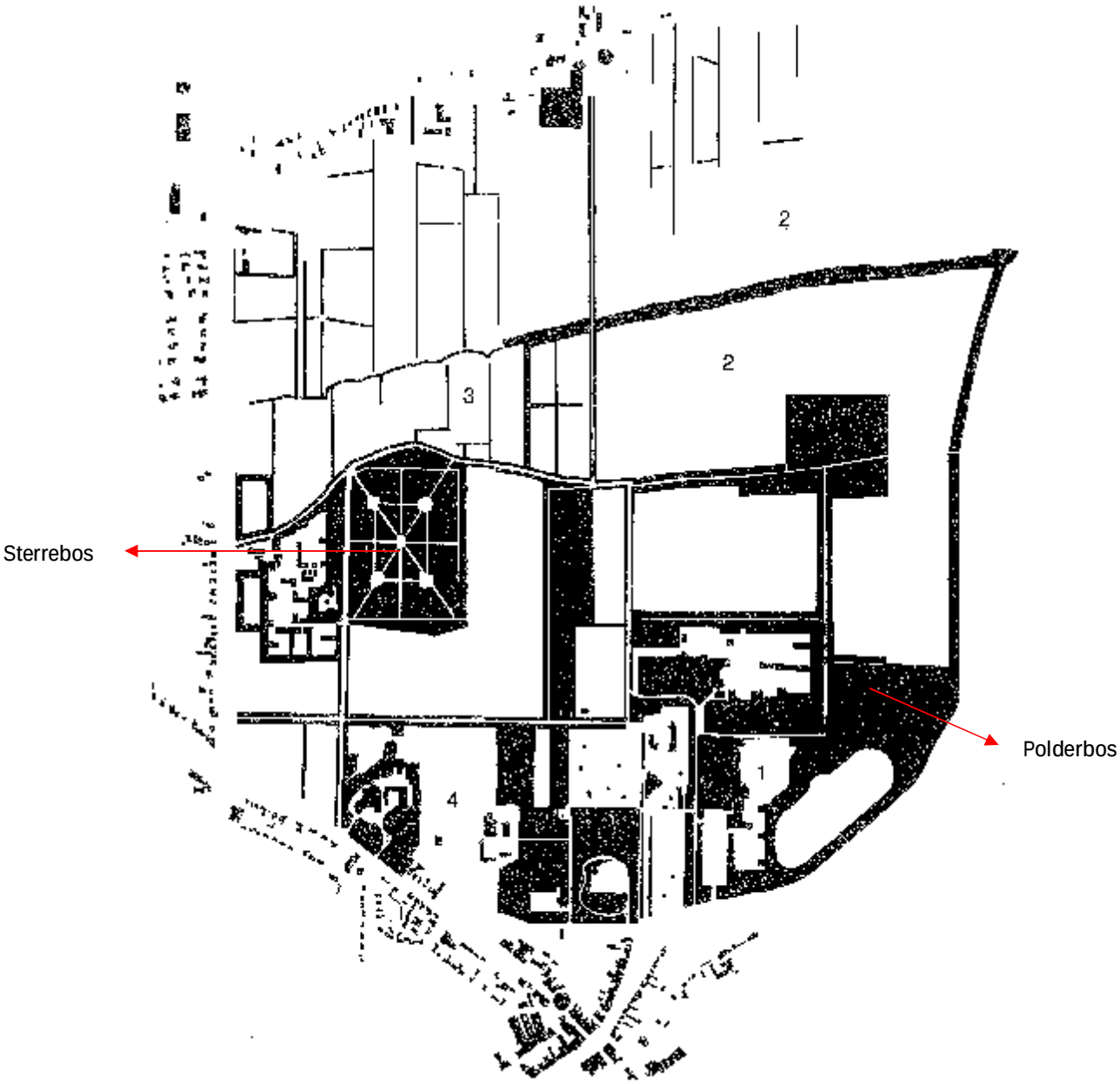
Grof weg is de ruimtelijke opbouw van het landgoed te verdelen in vier deelgebieden (zie ook figuren 3 en 4):

1. Het besloten landgoed met lanen en bossen
De kleinere ruimtes aan de oostzijde vormen een sterke onderlinge relatie. Het geheel is afgeschermd van de omgeving door een forse bomenrand vanaf het parkeerterrein. Het gebied tussen dit bos en het Polderbos vormt als het ware een gat in het geheel.

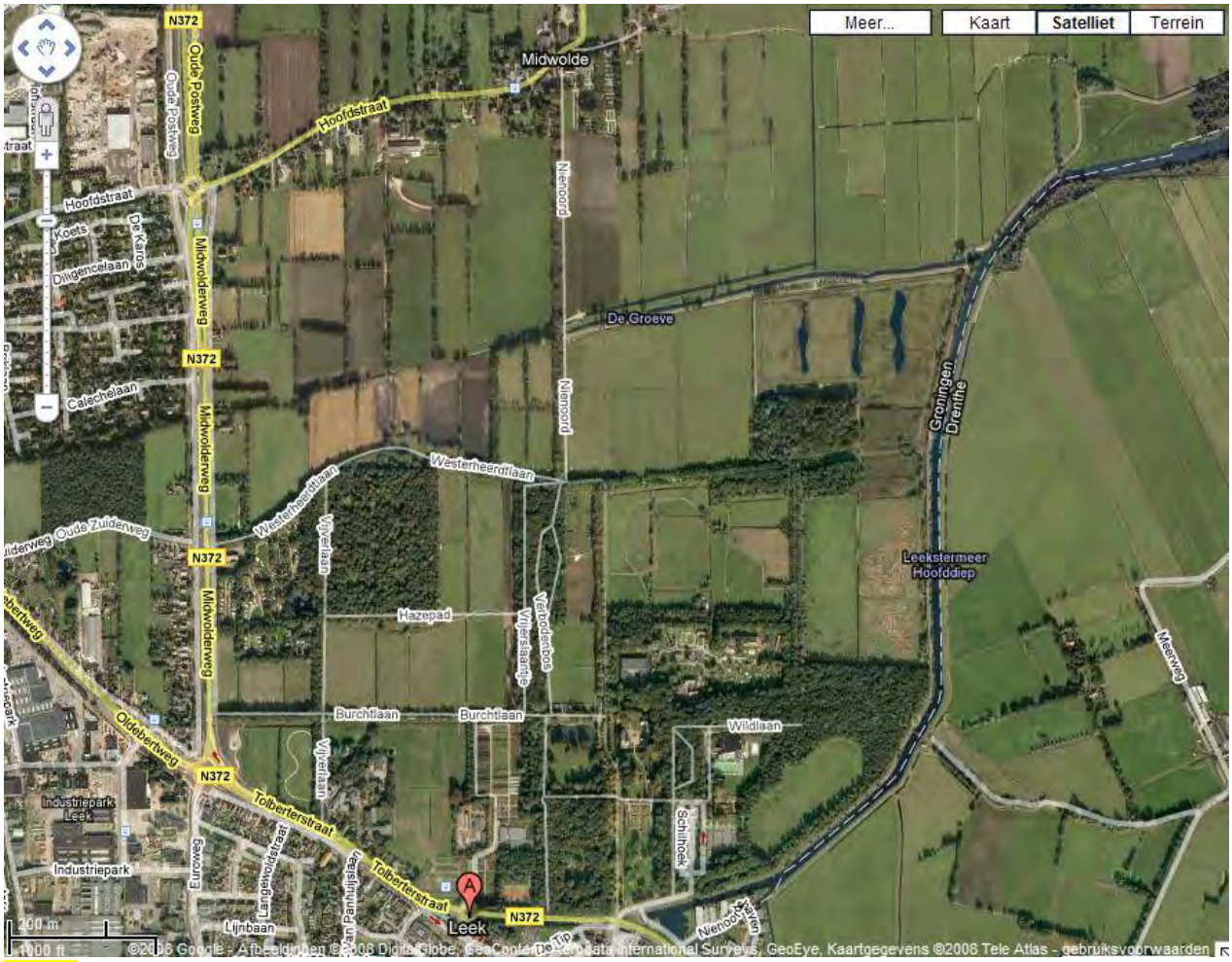
2. de weilanden rondom het Molenwijkje
Het open gebied waarin het Polderbos een centrale plaats inneemt, wordt begrensd door de forse laanbeplanting van de Nienoordsingel aan de oostzijde van de bebouwing van Midwolde aan de noordzijde, een couliseachtige struweelbeplanting langs het Leeksterdiep en de laan door het polderbos aan de zuidzijde. Door de openheid van het gebied valt elk detail op, zoals de hekwerken van de graslanden aan de noordzijde van het familiepark.

3. het houtwallenlandschap ten zuiden van Midwolde (valt buiten de bestemmingsplan aanduiding "landgoed")
Een smalle percelering met duidelijke begrenzingen geeft een vrij besloten beeld. Midwolde aan de noordzijde en de camping en het Sterrebos aan de zuidzijde begrenzen deze ruimte.

4. het gebied aan weerszijden van de Burchtlaan
Een halfopen gebied met een indeling die wordt bepaald door terreinen met geheel verschillend gebruik. Het gebied heeft een sterke relatie met de dorpskern Leek en de daarbij behorende wegen.

Figuur 3: Ruimtelijke structuur Landgoed Nienoord. Bron: Minilandschapsbeleidsplan Nienoord

Figuur 4: Satellelietbeeld, wegenstructuur Landgoed Nienoord. Bron: Google Maps, 2008

3 M.e.r.-beoordelingsprocedure

Algemeen
In de Wet Milieubeheer (2005) en in het Besluit m.e.r. 1994 (gewijzigd 2006) wordt een onderscheid gemaakt in activiteiten die m.e.r.-plichtig zijn (de zogenaamde bijlage C-activiteiten) en activiteiten die m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn (de zogenaamde bijlage D-activiteiten).

M.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten zijn activiteiten waarvoor de beslissing of wel of niet de m.e.r.-procedure moet worden doorlopen, niet bij wet vastligt, maar door het bevoegd gezag moet worden genomen. Het bevoegd gezag moet bepalen of er sprake kan zijn van "belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu", die het doorlopen van de m.e.r.-procedure wenselijk / noodzakelijk maken. Het bevoegd gezag houdt bij haar beslissing rekening met de in bijlage III van de EU-Richtlijn milieueffectbeoordeling aangegeven omstandigheden. In deze bijlage staan drie selectiecriteria: kenmerken van het project, plaats van het project en kenmerken van het potentiële effect. Deze criteria zijn uitgewerkt in aandachtspunten die in het bijzonder in overweging moeten worden genomen. Deze punten zijn in het overzicht hieronder samengevat.

Tabel 2: Overzicht criteria "belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu"

Criteria	Aandachtspunten
1. Kenmerken van de activiteit	• omvang • cumulatie met andere projecten • gebruik van natuurlijke hulpbronnen • productie van afvalstoffen • verontreiniging en hinder • risico van ongevallen
2. Plaats van de activiteit	• bestaand bodemgebruik • relatieve rijkdom aan en de kwaliteit en het regeneratievermogen van de natuurlijke hulpbronnen van het gebied • opnamevermogen van het natuurlijk milieu, met speciale aandacht voor "gevoelige gebieden"
3 *). Kenmerken van het potentiële effect; potentieel aanzienlijke negatieve effecten in verband met:	• het bereik van het effect • grensoverschrijdend karakter • orde van grootte en complexiteit van het effect • waarschijnlijkheid van het effect • duur, frequentie en omkeerbaarheid van het effect

*): criterium 3 moet in samenhang met de criteria 1 en 2 worden beschouwd.

De voorliggende m.e.r. beoordelingsnotitie geeft de informatie die het bevoegde gezag nodig heeft voor haar beslissing om wel of geen milieueffectrapportage toe te passen. De gemeente zal voordat zij hierover een definitief besluit neemt, overleggen met de instanties die wettelijk gezien bij de voorbereiding van het bestemmingsplan moeten worden betrokken. Daarbij wordt de voorliggende notitie als informatief document gebruikt. De gemeente zal vervolgens het definitieve besluit nemen en dit openbaar bekend maken.

4 Kenmerken van de activiteit

Voor het criterium "Kenmerken van de activiteit" zijn de volgende aandachtspunten van belang:

Aandachtspunten
• omvang • cumulatie met andere projecten • gebruik van natuurlijke hulpbronnen • productie van afvalstoffen • verontreiniging en hinder • risico van ongevallen

Omvang: ontwikkelingsmogelijkheden en aantallen bezoekers
Het totale oppervlak van de wijzigingen bedraagt circa 10,75 hectare. Deze oppervlakte wordt met name ingezet om de toeristisch-recreatieve kwaliteiten van het landgoed te verbeteren. Er wordt niet ingezet op grootschalige recreatieve activiteiten.

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van het huidige aantal bezoekers en de mogelijke toename in de toekomst.

Tabel x: Aantallen bezoekers

Onderdeel	Huidige situatie	Mogelijke toekomstige toename bezoekers
• Camping Westerheerdt	Totaal 150 plaatsen waarvan 85 voor stacaravans (20 plekken zijn nu leeg)	Totaal 225 plaatsen waarvan 100 voor stacaravans. De uitbreiding van de horecafunctie is ondergeschikt aan de kampeerfunctie. De horeca uitbreiding zal, buiten de locatie zelf, geen extra bezoekers genereren.
• Familiepark	Circa 135.00 bezoekers per jaar	Uitbreiding met name ter verbetering van de kwaliteit. Het aantal bezoekers kan toenemen. Exacte cijfers ontbreken (zie vervolg tekst voor een maximale schatting).
• De Borg	Bezoek aan museum (tot maximaal 50 bezoekers per dag (april-oktober), horecavoorzieningen en verschillende kleinschalige evenement (tot maximaal 200 bezoekers per dag (november-maart)).	Het nieuwe bestemmingsplan staat geen uitbreiding toe van deze activiteiten. Het aantal evenementen wordt in het bestemmingsplan geregeld (12). Dit aantal is meer dan nu daadwerkelijk plaatsvinden (10 in 2008). Een kleine toename van het aantal bezoekers aan de Borg en directe omgeving op jaarbasis kan worden verwacht.
• Evenemententerrein	In de huidige situatie drie evenementen met in totaal enkele duizenden bezoekers.	Het bestemmingsplan maakt maximaal 6 evenementen mogelijk. Een kleine toename op jaarbasis kan worden verwacht.
• Sportvoorzieningen	Tennispark, ijsbaan en Mensportterrein. Exacte aantallen bezoekers zijn niet bekend.	Het bestemmingsplan wijzigt voor deze activiteiten niet. Het aantal bezoekers blijft gelijk.

• Zwemkasteel	Per jaar circa 175.000 bezoekers.	Het bestemmingsplan wijzigt voor deze activiteit niet Het aantal bezoekers blijft gelijk.
• Algemeen gebruik van het landgoed voor wandelen en fietsen	Met name plaatselijke recreanten en in mindere mate recreanten van elders.	Aard en omvang van dit gebruik veranderen (vrijwel) niet.

Uit bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat met name het familiepark en de camping op jaarbasis kunnen leiden tot een toename van het aantal bezoeken aan het landgoed.

De uitbreiding van het familiepark is gericht op de uitbreiding van activiteiten die reeds op het park plaatsvinden. Dit betreffen geen grootschalige recreatieve activiteiten. De uitbreiding is gericht op kwaliteitsverbetering van het park. Huidige activiteiten op het park zijn:

- Kinderboerderij,
- miniatuurstoomtreinbaan,
- modelspoorbaan,
- speeltuin,
- overdekte speelhal.

De uitbreiding is alleen mogelijk als een ontheffing is verleend (zie kader op bladzijden 7 en 8).

Voor de uitbreiding van het familiepark wordt in het kader van deze m.e.r. beoordeling uitgegaan van een 'worst-case'. De toename wordt gesteld op een factor 1,5 (ruwweg de toename van het oppervlakte) van het huidige aantal bezoekers per jaar. Dit betekent dat het aantal bezoekers aan het familiepark zou kunnen toenemen met een kleine 70.000 bezoekers. Omdat de mogelijke uitbreiding vooral bedoeld zal zijn voor kwaliteitsverbetering, is deze inschatting mogelijk te hoog, maar als 'worst-case' lijkt het wel hanteerbaar.

Het nieuwe bestemmingsplan maakt een groter aantal staanplaatsen van de camping mogelijk. In de ontwikkelingsschets van de Camping Westerheerdt wordt aangegeven dat een camping met minimaal 225 plaatsen een volwaardig inkomen kan genereren om voldoende investeringscapaciteit te hebben. Het aantal plaatsen voor stacaravans wordt enigszins vergroot. Het nieuwe bestemmingsplan maakt maximaal 100 plaatsen mogelijk. In de huidige situatie zijn er 85 plaatsen. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat 20 plaatsen in de huidige situatie leeg zijn.
Het aantal bezoekers aan de camping en daardoor ook het bezoek aan andere delen (bos- en lanengebied) van het landgoed zal door de voorgestelde uitbreiding kunnen toenemen.

De uitbreiding van de horecavoorzieningen op de camping en nabij de Borg (mede de legalisering van enkele kleinschalige evenementen in de Tuinzaal) leiden niet of vrijwel niet tot een groei van bezoekers op jaarbasis. Deze voorzieningen hebben met name een ondersteunende rol voor bezoekers.

In de toekomstvisie wordt vermeld dat het landgoed nu circa 350.000 bezoekers per jaar genereert. De toename van bezoekers ten gevolge van de geboden ontwikkelingsmogelijkheden kan op grond van het vorige wellicht 20-25% (schatting, worst-case) bedragen.

De uitbreiding van het familiepark, de legalisering van evenementen op het evenemententerrein en de activiteiten rondom de Borg betreft vooral gericht bezoek aan deze dagrecreatieve locaties op het landgoed. Dit betekent dat de druk op bijvoorbeeld de bosgebieden (door bijvoorbeeld wandelen en fietsen) in verhouding tot het huidige gebruik niet substantieel zal toenemen. Van belang is verder dat niet wordt voorzien in een vergroting van het aantal parkeervoorzieningen. De bestaande routes van parkeergelegenheid naar recreatieve voorzieningen worden daardoor niet gewijzigd. Het spoort ook met de intentie van de ontwikkelingsmogelijkheden die vooral gericht zijn op levensvatbaarheid en kwaliteitsverbetering.

De uitbreiding van de camping zal wel leiden tot een (relatief geringe) toename van het gebruik van het landgoed door wandelaars en fietsers.

Omvang, geluidproducerende activiteiten
In het nieuwe bestemmingsplan wordt bepaald dat op het openluchttheater (Het Podium) per jaar maximaal 35 keer een kleinschalig evenement kan worden gehouden. Via een activiteitenbesluit wordt per evenement de geluidsbelasting specifiek bepaald. Met dit besluit wordt hinder van deze kleinschalige evenementen geminimaliseerd.
Op de festiviteiten tijdens de Pinksterfeesten na maakt het nieuwe bestemmingsplan op het podium geen belangrijke bronnen van geluidshinder mogelijk.T abel 3 geeft aan de hand van de situatie in 2008 een indruk van het soort activiteiten waarover het gaat.

Tabel 3: Evenementen op het Openluchtpodium Nienoord (Het Podium), seizoen 2008.

Bont en blauw	Kindervoorstelling (overdag)
Pinksterweekend	Verschillende activiteiten verspreid over drie dagen (in 2008): -Kindermiddag (vossenjacht, overdag) -Flinke Pink dansevenement ('s avonds) -Countrydans (middag/avond) -Flinke Pink live popmuziek (middag)
Jeugdactiviteit PKN	Kleinschalig evenement in de middag
Speelgroep Leek	-drie repetitiedagen (overdag) -twee maal een uitvoering toneelstuk ('s avonds) -Kijk-doe-fiets tocht (voorstelling)
Basisscholen	Kleinschalige activiteiten van: -ODS de Tweemaster -OBS Nijenoertschool
B&B music in the Bush	Drietal evenement met muziek: -Ierse avond (avond) -Dixieland (avond) -Shantykoren (avond)

De bovenstaande tabel is niet volledig en geeft een doorsnee van activiteiten die op het Podium voorkomen. In 2008 vonden op ongeveer 32 dagen verschillende activiteiten op het Podium plaats.

Op het evenemententerrein worden in het bestemmingsplan verschillende evenementen gelegaliseerd. Ook worden ongewenste activiteiten tegen gegaan. In de planregels wordt vastgelegd dat lawaaisporten en gemotoriseerde sporten op dit terrein niet zijn toegestaan. Het nieuwe bestemmingsplan maakt maximaal 6 evenementen per jaar mogelijk. Een enkel evenement duurt maximaal drie dagen (exclusief op- en afbreekdagen). In de huidige situatie wordt het terrein door het gehele jaar heen gebruikt voor ballonafvaarten. Deze activiteit zal toegestaan blijven. Ook op het evenemententerrein zal via een Activiteitenbesluit (geluids)hinder worden tegengegaan.

In de huidige situatie wordt het voorste gedeelte gebruikt als parkeervoorziening bij verschillende bestaande activiteiten op het landgoed. Dit zal onder het nieuwe bestemmingsplan ook mogelijk blijven. Aangezien het huidige bestemmingsplan het parkeren reeds mogelijk maakte wordt in de voorliggende m.e.r beoordeling hier niet verder op ingegaan.

Mogelijke effecten van de hierboven beschreven activiteit(en) in relatie met geluid op natuurlijke waarden komen elders in deze notitie aanbod.

Cumulatie
Er zijn in de directe omgeving van het landgoed geen projecten voorzien. Een cumulatie in effecten is daardoor niet aan de orde.

Natuurlijke hulpbronnen
De mogelijke activiteiten hebben geen invloed op natuurlijke hulpbronnen. Hiernaast worden er geen natuurlijke hulpbronnen op (en in de directe omgeving) van het landgoed aangetroffen. Het gebied heeft geen functie voor de waterwinning en/of andere natuurlijke hulpbronnen.

Afvalstoffen
Gezien de aard van de activiteiten vormt dit geen bijzonder aandachtspunt..

Hinder
Geluidshinder (op gevoelige objecten) door het nieuwe bestemmingsplan zal over het algemeen gering zijn. Op 'Het Podium' (openluchttheater) vinden verschillende (muziek)evenementen plaats. De belangrijkste bron van geluidshinder zijn de jaarlijkse Pinksterfeesten. Aangezien er in de kern Leek meerdere grote bronnen van geluidshinder te vinden zijn tijdens deze festiviteiten is het moeilijk in te schatten hoeveel 'Het Podium' exact bijdraagt aan de totale geluidshinder. De Pinksterfeesten vormen een belangrijk jaarlijks evenement in de gemeente Leek dat in zijn geheel veel geluid produceert. De mate van hinder is hierdoor lastig te bepalen.

Zoals op de vorige bladzijde beschreven vinden er verder uitsluitend kleinschalige evenementen plaats met een geringe geluidsproductie. Hinder door eventuele geluidsproducerende activiteiten worden via een Activiteitenbesluit ingeperkt.

Risico's
Er is niet voorzien in een groter aantal parkeerplaatsen. De verkeersveiligheid zal daardoor niet verslechteren. Het risico op ongevallen zal niet groter worden dan de huidige situatie. Het vormt hiermee geen bijzonder aandachtspunt.

De voorgenomen wijziging ten behoeve van recreatieve ontwikkelingen leidt niet tot risico's in het kader van de externe veiligheid en vormt hierdoor geen bijzonder aandachtspunt.

Beoordeling "kenmerken van de activiteit"

Geconcludeerd wordt dat de kenmerken van het voornemen geen bijzondere omstandigheden opleveren, waardoor belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu kunnen worden verwacht.

De uitbreiding van het familiepark, de uitbreiding van de activiteiten bij de Borg kunnen leiden tot een toename van het aantal bezoekers. Dit bezoek is duidelijk gericht op deze recreatieve locaties. De druk op de verschillende waarden van het landgoed neemt hierdoor niet toe. De uitbreiding van de camping zal een, relatief geringe, toename van het gebruik van het landgoed door wandelaars en fietsers betekenen.

5 Plaats van de activiteit

Voor de beoordeling op dit criterium zijn de volgende aandachtspunten van belang:

Aandachtspunten
• bestaand bodemgebruik • relatieve rijkdom aan en de kwaliteit en het regeneratievermogen van de natuurlijke hulpbronnen van het gebied • opnamevermogen van het natuurlijk milieu, met speciale aandacht voor "gevoelige gebieden"

Bestaand bodemgebruik
De percelen die een recreatieve bestemming krijgen hebben nu vooral een gecombineerde functie. De percelen bestaan met name uit weiland met een kleinschalig agrarisch gebruik. Hiernaast zijn de percelen nadrukkelijk onderdeel van het landgoed. Ze dragen bij aan het landschappelijke en cultuurhistorische karakter van het landgoed Nienoord.

Landschap van Nienoord
Het landgoed Nienoord ligt aan de rand van Leek en maakt onderdeel uit van het Groninger Westerkwartier. Het dateert uit de 16e eeuw en maakt deel uit van een bijzonder historisch en cultureel erfgoed. Het landschap is eeuwen geleden aangelegd in de buurt van een groot veengebied dat zich uitstrekt van Drenthe tot Friesland en kenmerkt zich heden ten dage door haar zeer gevarieerde coulisselandschap met wisselende halfopen gebieden, bossages, openbare plekken en parken, houtsingels en houtwallen en een beperkt aantal waterpartijen. Het landgoed ligt in de directe nabijheid van het Leekstermeer en is met zijn bossen en karakteristieke weidelandschappen zeer geschikt voor het maken van wandelingen of fietstochten.

Zoals in het bovenstaande kader aangegeven heeft het landgoed een duidelijk recreatieve functie. De percelen ten noorden van het familiepark hebben een parkachtige karakter. Verschillende wandel- en fietspaden doorkruizen hier de percelen. De rechte lijnen van het coulisselandschap wordt hier enigszins doorbroken. Het karakteristieke landschap is echter nog goed terug te vinden.
De mogelijke effecten van de voorgenomen wijziging van het bestemmingsplan wordt nader besproken onder 'gevoelige gebieden'.

Natuurlijke hulpbronnen
Er wordt verwezen naar het vorige hoofdstuk. Het vormt geen bijzonder aandachtspunt.

Gevoelige gebieden
Hieronder is een overzicht gegeven van gevoelige gebieden, zoals bedoeld in het kader van de m.er. -beoordelingsplicht (gebaseerd op: Handreiking voor de m.e.r.-beoordelingsplicht, Min. VROM. 1999).

Type gebied
Wetlands (op basis van Conventie van Ramsar)
Kustgebieden
Archeologisch erfgoed
Speciale(ecologische) beschermingszones (Natura 2000, vallend onder de Natuurbeschermingswet)
Ecologische Hoofdstructuur
Waardevolle Cultuurlandschappen
Nationaal Park
Landgoed (vallend onder de Natuurschoonwet)
Waardevol stads- en dorpsgezicht
Historische buitenplaatsen (aangewezen in streek en/of bestemmingsplan)
Beschermde natuurmonumenten
Bosgebied (Vallend onder de Boswet)
Bodembeschermingsgebied
Grondwaterbeschermingsgebied
Aardkundig beschermd gebied
Stiltegebied
Gebieden met hoge bevolkingdichtheid

Het landgoed Nienoord is een gevoelig gebied zoals bedoelt in het Besluit milieueffectrapportage, 1994. Gevoelig gebied wordt hierin onder andere gedefinieerd als;

" een gebied met behoud en herstel van de bestaande landschapskwaliteit, zoals dat gebied is vastgelegd in een geldend bestemmingsplan of, bij het ontbreken daarvan, in een geldend streekplan, of, bij het ontbreken daarvan, zoals dat gebied voorkomt op de kaart Landschap, behorend bij deel 4 van het Structuurschema Groene Ruimte"

In het vigerende bestemmingsplan heeft het landgoed een hoofdbestemming "Landgoed". In de voorschriften wordt deze bestemming omschreven als;

"De als zodanig op de plankaart aangegeven gronden zijn bestemd voor: beheer, onderhoud en herstel van ter plaatse aanwezige cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke waarden van het landgoed"

Hiermee is het Landgoed Nienoord aan te wijzen als 'gevoelig gebied'.

Voor deze m.e.r. beoordeling zijn verschillende gebieden relevant:
- Natura 2000 gebied, Leekstermeer (Vogelrichtlijngebied)
- Provinciaal Ecologische Hoofdstructuur
- Cultuurlandschap/Landgoed
- Archeologisch erfgoed

Hieronder wordt nader ingegaan op deze gevoelige gebieden.

Natura 2000 gebied, Leekstermeer (Vogelrichtlijngebied)
In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 moet bij ruimtelijke ontwikkelingen in of nabij een Natura 2000-gebied rekening gehouden worden met de effecten hiervan op de soorten op basis waarvan dit gebied is aangewezen, de zogenaamde kwalificerende soorten. Het Vogelrichtlijngebied Leekstermeer beslaat circa 1557 hectare en vormt een gradiëntrijk overgangsgebied van Drents plateau naar laagveen. Het gebied wordt gekenmerkt door een open veenweidelandschap met aan de westzijde gelegen het Leekstermeer. Langs het meer bevinden zich plaatselijk brede rietkragen en ten noorden en ten westen van het meer liggen enkele verlande petgaten, waaronder de Lettelberter Petten, en enkele houtwallen. Meer dan de helft van het gebied bestaat uit (voormalige) cultuurgraslanden.

Instandhoudingsdoelstellingen Leekstermeer
Instandhoudingsdoelstellingen: Per habitattype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een (Natura 2000) gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

Broedvogels:
Porseleinhoen
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2 paren.
Toelichting: De porseleinhoen is een zeer schaarse broedvogel waarvan in 1997 2 paren werden vastgesteld. Verder zijn er geen inventarisatiegegevens voorhanden. Het gewenste aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op dit, relatief hoge, niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drents-Groningse grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Kwartelkoning
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.
Toelichting: De kwartelkoning is een zeer schaarse, niet jaarlijks voorkomende broedvogel met maximaal 20 paren in het landelijke topjaar 1998; in de periode 1999-2003 was de soort aanwezig met 1-6 paren. Van oorsprong is de kwartelkoning een reguliere broedvogel van het laagveen weidegebied. Gezien de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op een relatief hoog niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drents-Groningse grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Rietzanger
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.
Toelichting: De rietzanger is van oudsher een schaarse broedvogel die sterk kan profiteren van de voorgenomen natuurontwikkeling. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatie omvang, is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drents-Groningse grensgebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Niet-broedvogels:
Kolgans
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 640 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting: Het gebied heeft voor de kolgans o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Aantallen zijn recent fors afgenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Brandgans
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 110 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting: Het gebied heeft voor de brandgans o.a. een functie als foerageergebied en als slaapplaats. aantallen fluctueren. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Smient
Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 640 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting: Het gebied heeft voor de smient o.a. een functie als slaapplaats en als foerageergebied. Er was sprake van hoge aantallen rond 1990, met daarna een afname. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Het Podium

Met de bestemming BOS met de aanduiding 'dagrecreatie' wordt in het nieuwe bestemmingsplan het gebruik van het Podium Nienoord geregeld. Het openluchttheater (Het Podium) wordt bij de Pinksterfeesten gebruikt als muziekpodium,waarbij veel geluid wordt geproduceerd. Daarnaast kunnen verspreid over het jaar kleinere culturele activiteiten plaatsvinden (zie ook bladzijde 22). Met name door de geluidsproductie tijdens de Pinksterfeesten is de vraag aan de orde, of verstoring kan optreden van vogelsoorten die zijn opgenomen bij de instandhoudingsdoelen (de doelen voor vogelsoorten) van het Leekstermeergebied. De overige evenementen op het podium zijn geen activiteiten die over een langere tijdsperiode een grote geluidsproductie hebben.

In de periode waarin Pinksteren kan vallen (begin mei - begin juni) is de functie als slaapplaats en foerageergebied voor de niet-broedvogels (Kolgans, Brandgans en Smient) niet aan de orde. Het gaat dus alleen om de kans op verstoring van de broedvogels Porseleinhoen, Kwartelkoning en Rietzanger. Volgens de verstoringindicator van het ministerie van LNV is van deze soorten alleen de Rietzanger gevoelig voor geluid. De broedperiode van deze soort is van april tot en met mei, dus in de periode van de Pinksterfeesten.

In 2008 (en 2007) heeft de gemeente geluidmetingen uitgevoerd tijdens het pinksterweekeind. De metingen zijn uitgevoerd bij het Podium, maar ook bij de andere podia (feesttenten) die bij de pinksterfeesten in gebruik zijn,bij de kermis en bij horecagelegenheden. Op grond van alle bronnen samen is een (fictief) broncentrum bepaald met een bronvermogen van 129 dB(A). Het bronvermogen van Podium Nienoord was bij het begin van de avond vergelijkbaar met feesttent de Tip (120 dB(A) richting publiek), maar er zijn later op de avond wel hogere niveaus (maximum 134 dB(A), in 2007 132 dB(A)) gemeten. Op basis van alle geluidbronnen samen zijn contouren vanuit het fictieve bronpunt in Leek naar de omgeving indicatief berekend (zonder rekening te houden met de afschermende werking van terreinkenmerken en bebouwing). Hiervan uitgaande kan bij de grens van het Vogelrichtlijngebied een geluidbelasting van 55 - 60 dB(A) worden verwacht. Dit is bij graslanden die deel uitmaken van het gebied. De dichtstbijzijnde rietlanden (mogelijk biotoop van de Rietzanger) liggen voor een klein deel binnen de zone met een berekende belasting van 50 -55 dB(A), en voor het overgrote deel nog verder verwijderd van de geluidsbronnen.

Als ondergrens voor de kans op verstoring van de Rietzanger kan worden uitgegaan van een belasting van 45 dB(A). Dit is een waarde die volgt uit onderzoek naar de kans op verstoring door wegen (Reijnen et al, 1997). Anders dan bij wegen, gaat het in dit geval echter om een geluidbelasting die gedurende 2 nachten (zaterdag en zondagnacht tijdens het pinksterweekeind) kan optreden, en niet om een structurele situatie. Voor de Rietzanger is de zang belangrijk als middel om het territorium aan te geven. De kans op verstoring hangt samen met deze functie van de zang. De zang vindt voornamelijk plaats in de vroege ochtend tot later op de ochtend.

De kans bestaat dat gedurende twee ochtenden tijdens het broedseizoen een iets hogere geluidbelasting optreedt dan het "normale" achtergrondniveau. Deze geluidbelasting zou een of enkele uren (mede afhankelijk van het tijdstip in het jaar waarop Pinksteren valt:

de vroege ochtend valt eind mei duidelijk vroeger dan begin mei) op twee dagen de effectiviteit van de zang als middel voor territoriumbepaling kunnen beïnvloeden. Vanwege het incidentele karakter van deze beïnvloeding wordt hiervan geen invloed op de territoriumkeuze van de Rietzanger verwacht.

De overige mogelijke culturele activiteiten / evenementen op Het Podium zijn kleinschaliger van aard, zonder aanzienlijke geluidsproductie.

Overige activiteiten op het landgoed
De grens van het Vogelrichtlijngebied ligt op een afstand van minimaal ca 1,5 km van Leek en is vanuit Leek alleen via een fietspad en over water direct bereikbaar. Om deze reden en omdat de toename van bezoekers gericht is op recreatieve activiteiten binnen het landgoed zelf worden er geen effecten verwacht op het Natura 2000 gebied.

Figuur 6: Natura 2000 gebied Leekstermeer (in geel)

Provinciaal Ecologische Hoofdstructuur
Verschillende percelen binnen het landgoed Nienoord zijn door de provincie Groningen aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De gemeente Leek is hierover met de provincie in discussie. 'Het Podium' (openluchttheater) ligt binnen een bosgebied dat is voorgesteld als onderdeel van de EHS. Hiernaast zijn delen van de huidige camping ook voorgesteld als onderdeel van de EHS.

Het Podium
In het plan-MER voor het buitengebied zijn de mogelijke effecten van activiteiten op het Podium onderzocht.
De aangewezen percelen zijn bosgebieden. Diverse zangvogelsoorten en mezen die in deze bossen (kunnen) voorkomen, zijn gevoelig voor geluid, omdat de zang dient als middel om het territorium af te bakenen en soms ook omdat het dient om vrouwtjes aan te trekken. Vanwege het incidentele karakter, worden van de Pinksterfeesten echter geen aanmerkelijke effecten verwacht.

Het gebruik van Nienoord voor wandelen, fietsen en dergelijke kan wel een verstorende werking hebben. Het effect is mede afhankelijk van het gedrag van de bezoekers, van belang is bijvoorbeeld dat bezoekers op de paden blijven. De bezoekers van de Pinksterfeesten zijn niet specifiek gericht op het bezoek van het landgoed, dat geldt ook voor de andere (kleine) evenementen die mogelijk gehouden worden. Daarom kan geconcludeerd worden dat de voorgenomen bestemming van Het Podium op zich (vrijwel) geen effect zal hebben op de broedvogelbevolking van het gebied dat binnen de EHS valt.

Uitbreiding camping
De groenstructuren van de bestaande camping en op de grens met de uitbreidingzijn ook voorgesteld als onderdeel van de EHS. Deze groenstroken zijn van belang voor vogels en kleine zoogdieren.
Het aantal staanplaatsen voor tenten en caravans zal naar alle waarschijnlijkheid in de toekomst toenemen. Bij de (her) inrichting van het campingterrein zal zorgvuldig met de genoemde groenstroken moeten worden omgegaan. Het gaat met name om de aanleg van nieuwe staanplaatsen en verbindingen tussen de bestaande camping en de nieuwe percelen. Bij een enkele doorgang tussen bestaande camping en de uitbreiding (doorsnijding van één van de voorgestelde stroken EHS) zal het effect zeer gering zijn.

Door de uitbreiding zal het gebruik van het landgoed door wandelaars en fietsers naar alle waarschijnlijkheid iets toenemen. Deze toename is in verhouding tot het bestaande gebruik zeer gering. De druk op EHS gebieden (bijvoorbeeld het betreden van bosgebieden) zal nauwelijks toenemen.

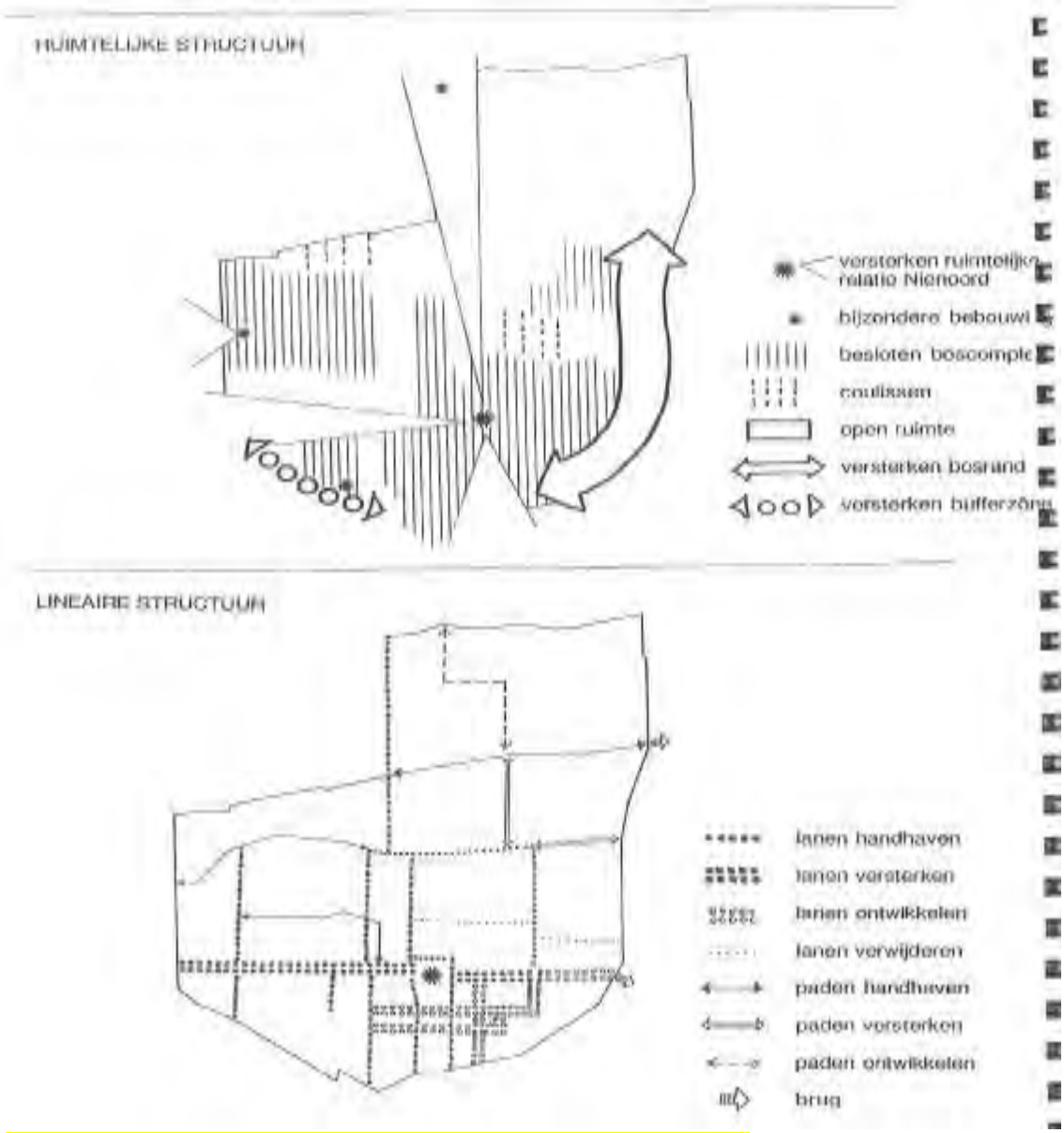
Uitbreiding familiepark
De toename van bezoekers ten gevolge van de uitbreiding van het familiepark zal niet leiden tot een grotere druk op gebieden die zijn aangewezen als EHS. De bezoekers zijn met name gericht op het park waardoor een grotere druk op EHS gebieden niet wordt verwacht.

Figuur 7: Landgoed Nienoord en EHS, in het groen aangegeven is de EHS

Nienoord als Cultuurlandschap/Landgoed
Zoals vermeld onder 'bestaand bodemgebruik' in het begin van dit hoofdstuk kenmerkt het landgoed zich door hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
De recreatieve ontwikkelingen en activiteiten die door de wijziging van het bestemmingsplan mogelijk worden zullen goed in het landschap moeten worden ingepast. De percelen die in het voornemen gewijzigd zullen worden zijn allen open gebieden binnen het landgoed (afgezien van Het Podium). De karakteristieke lanen- en singelstructuur is zeer goed zichtbaar. Een verdichting van de open gebieden zal leiden tot een verlies van landschappelijke waarde van het landgoed.

In het Minilandschapsbeleidsplan zijn verschillende lanen aangegeven met de aanduiding 'lanen handhaven' (zie figuur 8, hieronder). Deze lanen worden in het nieuwe bestemmingsplan bestemd als 'BOS'. Het Minilandschapsbeleidsplan is gebruikt als input voor de Toekomstvisie Nienoord.

Figuur 8: Ontwikkelingsvisie Landgoed Nienoord. Bron: Minilandschapsbeleidsplan Nienoord

Uitbreiding van de camping
De uitbreiding van de camping kan mogelijk gepaard gaan met het aanleggen van groenstructuren. De inrichting van de camping met vast en toeristen standplaatsen zal leiden tot verdichting van open gebied. Aangezien de camping aan de westgrens van het landgoed ligt is het effect op het landschap als geheel gering. De percelen die in aanmerking komen voor de uitbreiding liggen niet in het centrale deel van het landgoed. Dit betekent dat het landschappelijke beeld minder wordt aangetast. De inrichting van de directe omgeving (de bestaande camping) sluit goed aan bij de voorgenomen activiteit op de nu aangewezen percelen.

De lanen zoals weergegeven op figuur 8 blijven behouden. De uitbreiding van de camping zal deze kenmerkende structuren niet aantasten. Daarbij komt dat er bij de Burchtlaan een bufferstrook van 35 meter open zal worden gehouden. Hierdoor zullen het karakter en de belevingswaarde van de laan in stand worden gehouden.

Uitbreiding van het familiepark
Bij het aanwijzen van de percelen voor een beoogde uitbreiding van het familiepark is reeds rekening gehouden met de lanenstructuur op het landgoed. Het bestemmingsplan is namelijk een uitwerking van de Toekomsvisie Nienoord. Als uitgangspunt voor deze visie heeft o.a. het Minilandschapsbeleidsplan gedient.
De lanen zoals aangegeven in figuur 8 (Minilandschapsbeleidsplan) worden niet doorkruist. Hiermee wordt deze kenmerkende structuur van het landgoed niet aangetast. De percelen worden in het Minilandschapsbeleidsplan aangegeven als gebied met potentiële recreatieve waarde (zie figuur 9, hieronder).

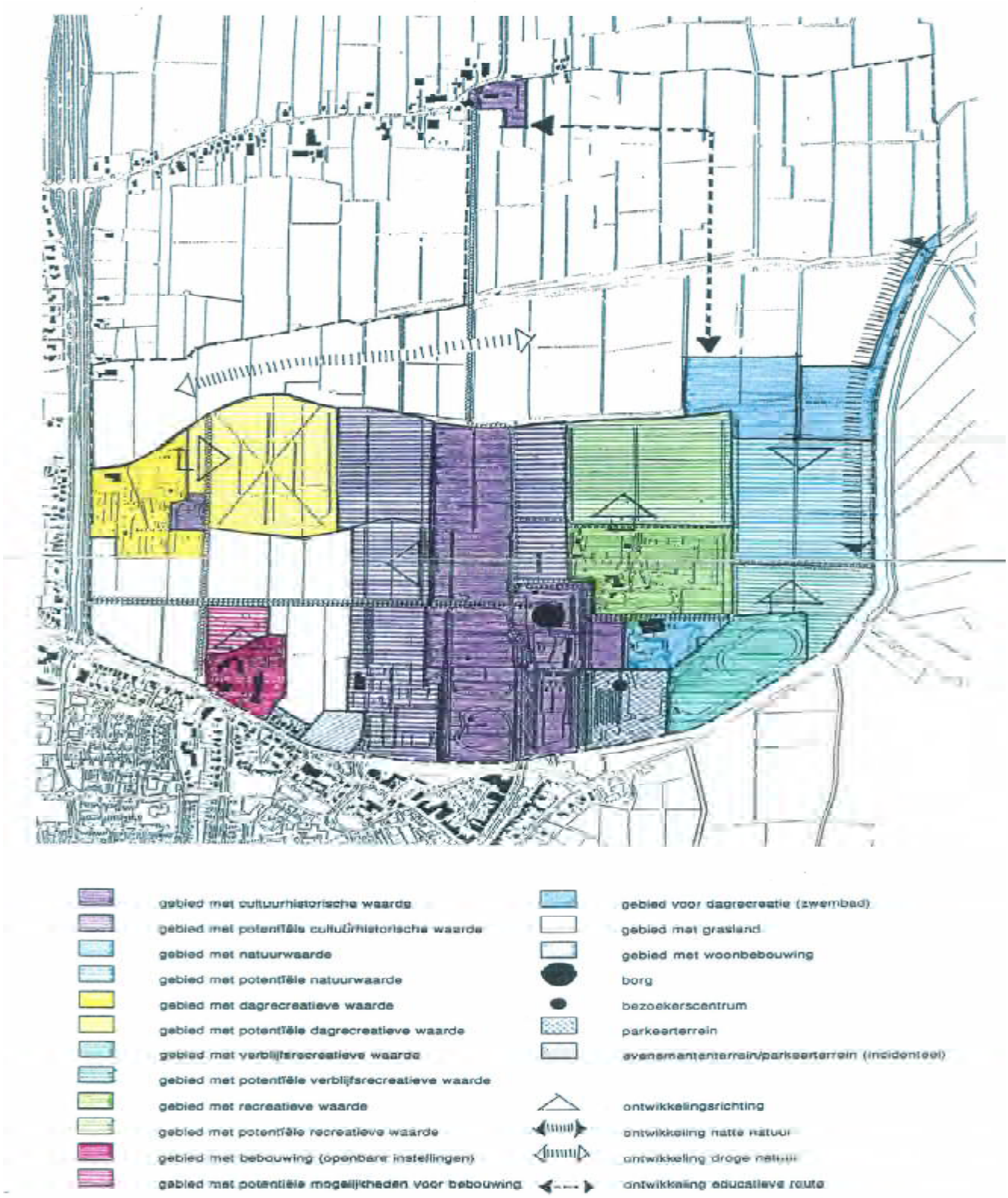
Voor de beoogde percelen van de uitbreiding wordt in het nieuwe bestemmingsplan het mogelijke gebruik geregeld. Er wordt beschreven dat de gronden bestemd zijn voor een kinderboerderij, minitiatuurstoomtreinbaan, modelspoorbaan, speeltuin, overdekte speelhal en daarmee gelijk te stellen overige recreatieve voorzieningen.

De uitbreiding van het park met bovenstaande attracties kan leiden tot een verdichting van deze percelen. In het Minilandschapsbeleidsplan wordt aangegeven dat de open gebieden aan de noordzijde van het landgoed bijdragen aan de belevingswaarde van het landgoed. Door deze gebieden open te houden blijft de relatie van het landgoed met zijn directe omgeving gewaarborgd.

In het nieuwe bestemmingsplan wordt de 'Andere bouw-werkregeling' gedifferentieerd naar 10 meter (in het vigerende bestemmingsplan is dit nog 2,5 meter, terwijl er in de huidige situatie reeds hogere speeltoestellen op het familiepark zijn gesitueerd).

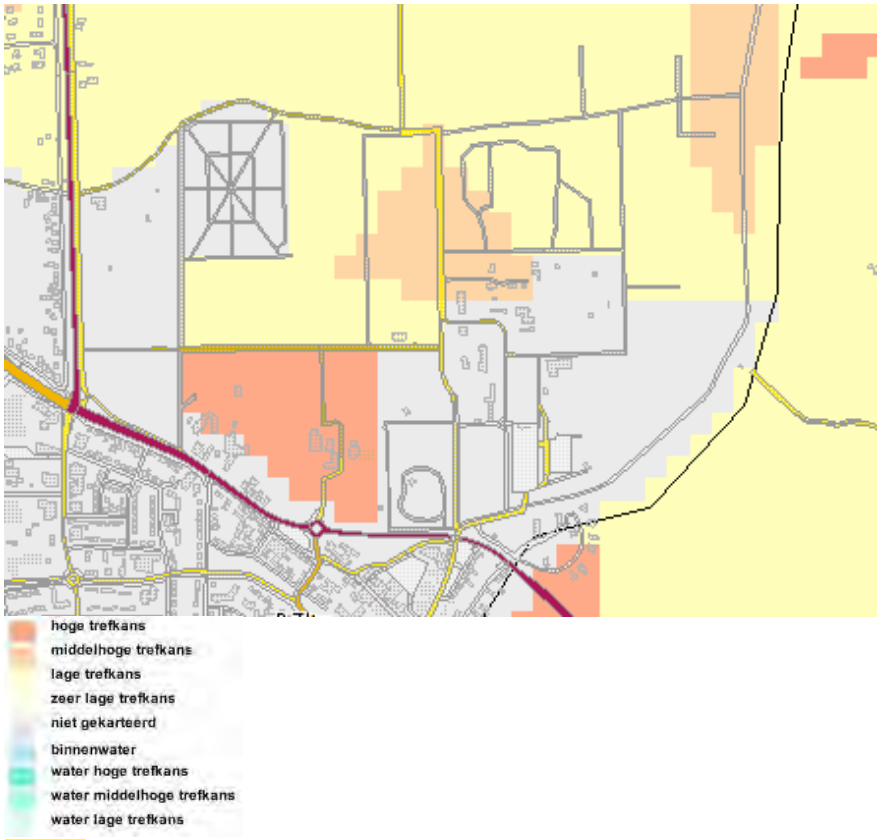
Door een verruiming van deze regeling kan verwacht worden dat 3,75 hectare van het landgoed verder wordt verdicht. De belevingswaarde van het landgoed wordt hierdoor lokaal minder.

Uitbreiding van het familiepark is alleen mogelijk als hier een ontheffing voor is verleend. Toekomstige plannen worden op dat moment getoetst aan milieutechnische voorwaarden, landschappelijke en natuurlijke waarden en de verkeerssituatie (parkeren). De verdichting van het landschap is een belangrijk punt van aandacht.

gebied met cultuurhistorische waarde
gebied met potentiële cultuurhistorische waarde
gebied met natuurwaarde
gebied met potentiële natuurwaarde
gebied met dagrecreatieve waarde
gebied met potentiële dagrecreatieve waarde
gebied met verblijfsrecreatieve waarde
gebied met potentiële verblijfsrecreatieve waarde
gebied met recreatieve waarde
gebied met potentiële recreatieve waarde
gebied met bebouwing (openbare instellingen)
gebied met potentiële mogelijkheden voor bebouwing
gebied voor dagrecreatie (zwembad)
gebied met grasland
gebied met woonbebouwing
borg
bezoekerscentrum
parkeerterrein
evenemantenterrein/parkeerterrein (incidenteel)
ontwikkelingsrichting
ontwikkeling natte natuur
ontwikkeling droge natuur
ontwikkeling educatieve route

Archeologisch erfgoed

Mede op grond van het Europees Verdrag van Malta, dat door Nederland in januari 1992 werd geratificeerd, dienen archeologische waarden als onvervangbaar onderdeel van het culturele erfgoed te worden meegenomen en te worden ontzien bij de ontwikkeling en besluitvorming van ruimtelijke plannen. Daarom is bij ruimtelijke plannen aandacht nodig voor het archeologisch bodemarchief. Mocht bescherming onvoldoende mogelijk zijn dan dient, volgens het genoemde verdrag, de informatie te worden onttrokken aan de bodem via archeologisch onderzoek (i.e. een opgraving).

Figuur 10: Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Bron; www.kich.nl

De aanwezigheid van middelhoge tot hoge archeologische waarden op de percelen die in aanmerking komen voor de wijziging van het bestemmingsplan kan niet worden uitgesloten. De meeste toegestane activiteiten op deze percelen zullen niet leiden tot een verstoring van de bodem. Dit geldt echter niet voor:

Uitbreiding dagrecreatie nabij het familiepark

Deze percelen liggen in of nabij gebieden met een middelhoge trefkans op archeologische waarden.

Uitbreiding verblijfsrecreatie, camping

Bij de uitbreiding van de camping en de realisatie van de horecavoorziening op de camping worden bodemverstorende werkzaamheden niet uitgesloten. Deze terrein zijn volgens de IKAW 'niet gekarteerd'. De kans op archeologische waarden is klein.

Beoordeling "plaats van de activiteit"

Geconcludeerd wordt dat het criterium "plaats van de activiteit" geen bijzondere omstandigheden oplevert, waardoor belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu kunnen worden verwacht. Een aandachtspunt hierbij vormt de toekomstige uitbreiding van het familiepark. Hier kan lokaal een landschappelijk effect optreden door verdichting van het landschap door toekomstige activiteiten.

Archeologische waarden verdienen bij nadere uitwerking wel aandacht maar vormen geen bijzonder aandachtspunt in het kader van de m.e.r.-beoordelingsplicht.

6 Kenmerken van het potentiële effect

Voor de beoordeling op dit criterium zijn de volgende aandachtspunten van belang:

Aandachtspunten
• het bereik van het effect • grensoverschrijdend karakter • orde van grootte en complexiteit van het effect • waarschijnlijkheid van het effect • duur, frequentie en omkeerbaarheid van het effect

Hieronder wordt voor verschillende milieuaspecten ingegaan op de vraag of er, gelet op de genoemde aandachtspunten, belangrijke nadelige gevolgen kunnen worden verwacht.

Bodem en grondwater
In het gebied komen geen bodems met een bijzondere waarde voor en het gebied is niet van belang voor grondwaterwinning.

Voor de inrichting van de verschillende percelen is ophoging niet nodig. Omdat er geen waardevolle bodems aanwezig zijn, worden hiervan geen belangrijke negatieve effecten verwacht.

Oppervlaktewater
Het huidige oppervlaktewatersysteem blijft gehandhaafd. Invloed op de omgeving - bijvoorbeeld door versnelde afvoer - wordt voorkomen. Alleen de uitbreiding van het attractiepark kan leiden tot een vergroting van het verhard oppervlak. Dit zal naar alle waarschijnlijkheid niet leiden tot ongewenste situaties.

Het watersysteem is nu ook reeds gericht op een goede waterkwaliteit. Daartoe wordt gezorgd voor voldoende circulatie (zonder doodlopende sloten) en natuurvriendelijke oevers, die door hun zuiverende werking ook kunnen bijdragen aan de waterkwaliteit.

Gelet op deze uitgangspunten worden geen belangrijke effecten op het oppervlaktewater verwacht.

Leefmilieu voor de mens, inclusief externe veiligheid
Zoals in hoofdstuk 4 aangegeven worden er geen aandachtspunten verwacht aangaande geluid, verkeersveiligheid en externe veiligheid.

Flora en fauna
In het voorgaande hoofdstuk is uitgebreid op de natuurwaarden binnen en in de directe omgeving van landgoed ingegaan. De wijziging van het bestemmingsplan leidt vrijwel niet tot een grotere druk op natuurwaarden dan in de huidige situatie. Hiernaast worden er ook geen effecten verwacht op het Natura 2000 gebied Leekstermeer.

Landschap, archeologie en cultuurhistorie
Zoals in het voorgaande hoofdstuk besproken is de toekomstige uitbreiding van het familiepark een punt van aandacht. Het verdichten van open gebied en de verruiming van de 'Andere bouw-werkregeling' kan lokaal leiden tot een vermindering van de belevingswaarde van het landgoed.

In het voorgaande hoofdstuk is reeds informatie gegeven over te verwachten archeologische waarden.

Beoordeling "kenmerken van het potentiële effect"
De mogelijke uitbreiding van het familiepark kan lokaal leiden tot verdichting van het landschap in combinatie met de verruiming van de bouw-werkregeling kan dat lokaal leiden tot een vermindering van de belevingswaarde van het landgoed. Bij nadere uitwerking is aandacht hiervoor nodig. Aangezien de uitbreiding van het familiepark alleen mogelijk is na verlening van een ontheffing dienen concrete plannen op dat moment getoetst te worden aan de landschappelijke waarden van het landgoed.

In het kader van deze m.e.r. beoordeling kan geconcludeerd worden dat het criterium "kenmerken van het potentiële effect" geen bijzondere omstandigheden oplevert, waardoor belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu kunnen worden verwacht.

Buitengebied Westerkwartier

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

10 juni 2009 / rapportnummer 2048-159

1. OORDEEL OVER HET MER

De gemeenten Marum, Leek, Grootegast en Zuidhorn zijn voornemens de bestemmingsplannen voor het buitengebied Westerkwartier te wijzigen. Omdat deze bestemmingsplannen ruimte gaan bieden aan milieueffectrapportage(m.e.r.)-(beoordelings)plichtige activiteiten wordt de plan-m.e.r.-procedure doorlopen. Ter ondersteuning van de planontwikkeling en ter onderbouwing van de besluitvorming door de gemeenteraden wordt de procedure voor plan-milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.[1] De gemeente Marum treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

Tijdens de toetsing heeft de Commissie voor de m.e.r. (de Commissie) aan het bevoegd gezag en de initiatiefnemer kenbaar gemaakt dat in het plan-milieueffectrapport (MER) naar haar oordeel essentiële informatie ontbreekt. Naar aanleiding daarvan is nadere informatie[2] aangeleverd over:

- de voorgenomen ontwikkelingsmogelijkheden op het landgoed Nienoord en de daardoor ontstane milieueffecten;
- de effecten op natuur;
- de beoordeling van de effecten op luchtkwaliteit en geur.

De Commissie is van oordeel dat het plan-MER en de aanvullende informatie tezamen de essentiële informatie bevatten om het milieubelang voldoende te kunnen laten meewegen in de besluitvorming.

Het MER en de aanvullende informatie geven voldoende informatie over de effecten op luchtkwaliteit en geur. Ook wordt voor deze fase van de besluitvorming in afdoende mate ingegaan op de activiteiten op landgoed Nienoord en de effecten daarvan. Verder deelt de Commissie de conclusie dat “significant negatieve gevolgen op Natura 2000 met het voorliggende plan niet zijn uit te sluiten”.

De Commissie gaat er vanuit dat voor zover de (reeds gemaakte) aanvulling(en) op het MER nog niet ter inzage zijn gelegd, dit alsnog gebeurt.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL

2.1 Effecten op Natura-2000

MER

In en rondom het plangebied liggen Natura 2000-gebieden[3], waar de huidige achtergronddepositie boven de kritische depositiewaarde ligt. Er is sprake van een overbelaste situatie. In het MER ontbrak de informatie om de conclusie dat er geen negatieve effecten van het plan te verwachten zijn, te onderbou-

---

1 In bijlage 1 staan nadere gegevens over de procedure en de samenstelling van de werkgroep van de Commissie, ook staat in deze bijlage aangegeven welke documenten de Commissie bij haar advisering heeft betrokken.

2 De aanvulling bestaat uit het document “Plan-MER Bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier: aanvulling”, twee brieven met als onderwerpen “informatie planMER buitengebied Leek, 23 februari 2009”, ”informatie planMER buitengebied Leek, 23 maart 2009”, MER-aanvulling, deel 2: passende beoordeling”.

3 waaronder “De Bakkeveense duinen” en het “Leekstermeergebied”.

wen. Uit het MER werd niet duidelijk wat de ontwikkelingsmogelijkheden die met het plan ontstaan voor gevolgen kunnen hebben op de natuur.

In het MER (pagina 78) werd gesteld dat er minder agrarische bestemmingen zullen zijn dan in het huidige bestemmingsplan en dat de bouwblokken maximaal 2 ha zijn (binnen een zoekgebied van 4 ha). Ten aanzien van de intensieve veehouderijbedrijven ging het MER uit van een mogelijke groei in dieraantallen maar –door aanvullende eisen in het milieuvergunningspoor– van een stand-still (geen groei) in ammoniakuitstoot. Uit het MER bleek ook dat het overgrote deel van de melkveebedrijven wil uitbreiden in de toekomst (pagina 63). Een uitbreiding van de melkveehouderij tot 200 melkkoeien is echter mogelijk met een melding in het kader van het Besluit landbouw milieubeheer, er hoeft dan geen milieuvergunning in het kader van de Wet milieubeheer te worden aangevraagd.

De conclusie in het MER was dat er geen toename in ammoniakdepositie op Natura 2000-gebied zal zijn. Deze conclusie werd niet onderbouwd. Informatie over de ammoniakemissie en -depositie van dit plan ontbrak.

Aanvullende informatie
De gemeenten hebben aanvullende informatie aangeleverd in de vorm van een passende beoordeling. Hierin is de achtergronddepositie in beeld gebracht voor het Natura 2000-gebied “De Bakkeveense duinen”. Tevens zijn voor dit gebied de gevoelige habitats benoemd en is de kritische depositiewaarde in een tabel opgenomen. De precieze ligging van de habitats is op kaart aangegeven. Verder is in de passende beoordeling inzicht gegeven in de verandering in ammoniakemissie en -depositie van het beoogde plan. Er wordt geen inzicht gegeven in de eventueel mogelijk toe te passen mitigerende maatregelen.

Oordeel Commissie
De Commissie deelt de conclusie dat vanwege de overbelasting en de toename in ammoniakemissie en -depositie significante negatieve gevolgen niet zijn uit te sluiten.

De Commissie is van oordeel dat, anders dan in de passende beoordeling wordt geconcludeerd, ook voor veehouderijbedrijfsuitbreidingen verder dan één-kilometer vanaf Natura 2000-gebied(en) in principe significant negatieve gevolgen niet zijn uit te sluiten. Mogelijk dat wanneer eerst een afname in ammoniakemissie en – depositie plaatsvindt en daarna een toename wordt toegestaan, zodat per saldo sprake is van een afname van de belasting op het betreffende natuurgebied, deze negatieve gevolgen kunnen worden voorkomen.

Voor andere Natura 2000-gebieden zijn de effecten niet in beeld gebracht. Bijvoorbeeld in het “Leekstermeer” komen trilveenmoerassen voor met een kritische depositiewaarde van 1200 mol/ha/jr. Voor het “Leekstermeer” geldt dat de achtergrondconcentratie reeds boven deze kritische depositiewaarde zit. Een toename in ammoniakemissie en –depositie leidt daardoor mogelijk tot een aantasting van natuurlijke kenmerken. De Commissie is dan ook van oordeel dat de in de passende beoordeling getrokken conclusie dat significant negatieve gevolgen niet zijn uit te sluiten, ook op andere Natura 2000-gebieden zoals het “Leekstermeer” van toepassing is.

2.2 Landgoed Nienoord

2.2.1 Activiteiten op het landgoed

MER
In het MER en de notitie landgoed Nienoord worden activiteiten benoemd die op het landgoed Nienoord mogelijk zijn of worden. Genoemd zijn onder andere een niet nader gedefinieerde uitbreiding van het attractiepark en uitbreiding van de camping. Onduidelijk was echter wat het bestemmingsplan nu precies mogelijk zou gaan maken aan (nieuwe) functies en activiteiten op het landgoed Nienoord. Inzicht in de huidige en toekomstige bezoekersaantallen en mogelijke seizoenspreiding ontbrak, alsmede de effecten daarvan. Daarnaast werd geen inzicht gegeven in de parkeerfaciliteiten die op dit moment aanwezig zijn, de bezetting hiervan en mogelijke knelpunten die na de ontwikkelingen zouden kunnen ontstaan. Hierdoor was onduidelijk welke milieueffecten het plan met zich mee zou kunnen brengen.

Aanvullende informatie
In de aanvullende informatie wordt beschreven dat maximaal 35 keer per jaar een kleinschalig evenement kan plaatsvinden. De aanvulling maakt echter niet duidelijk onder welke voorwaarden dit zou kunnen. De stijging van bezoekersaantallen wordt volledig toegeschreven aan de (verder niet gedefinieerde) uitbreiding van het familiepark. De Commissie acht dit niet realistisch. De overige ontwikkelingen op het landgoed (zoals meer evenementen) zullen eveneens meer bezoekers trekken. De Commissie acht de gegeven informatie onvoldoende om de conclusie (geen milieueffecten) te onderbouwen.

In de brief bij de aanvulling met het collegestandpunt is aangegeven dat de gemeente Leek voornemens is om de uitbreiding van het familiepark op het landgoed niet op dit moment in het bestemmingsplan op te nemen. Hierdoor concludeert de Commissie dat de eerder gevraagde informatie niet essentieel is voor de besluitvorming over het bestemmingsplan op dit moment.

2.2.2 EHS

MER
Uit het MER blijkt dat delen van het landgoed Nienoord zijn aangewezen als ecologische hoofdstructuur (EHS). In ieder geval twee functies van het voornemen; het openluchttheater (het podium) en de uitbreiding van de camping, lijken in de aangewezen EHS te worden gerealiseerd. Er bleek echter niet welke effecten op de EHS zouden kunnen optreden.

Aanvullende informatie
De Commissie constateert dat in de aanvulling niet duidelijk wordt:
- welke status het landgoed Nienoord heeft;
- of het (provinciaal) EHS toetsingskader[4] geldt en
- welke 'wezenlijke kenmerken en waarden' door het voornemen zouden kunnen worden aangetast.

Inzicht in de effecten op de EHS blijft daarmee onvoldoende.

In de ambtelijke brief bij de aanvulling is door de gemeente Leek aangegeven dat het niet duidelijk is hoe de begrenzing van de EHS nu precies zal zijn. Het

[4] Het toetsingskader zoals beschreven in de Nota Ruimte, Spelregels EHS en/of provinciale uitwerkingen daarvan.

is niet duidelijk of in (het nog in procedure zijnde) Provinciaal Omgevingsplan Groningen de locaties van de camping en het openluchttheater Het Podium aangewezen zullen worden als EHS.

■ De Commissie adviseert om de ontwikkelingen ten aanzien van de definitieve aanwijzing van de EHS nauwlettend te volgen. De in het MER gegeven informatie acht de Commissie voldoende onder de voorwaarde dat de hierboven genoemde locaties inderdaad niet als EHS worden aangewezen. Indien de locaties wel als EHS worden aangewezen adviseert de Commissie aan te geven welke effecten op de EHS kunnen optreden.

2.2.3 Geluid

MER
Ten aanzien van geluid is in het MER aandacht besteed aan de geluidemissie tijdens de Pinksterfeesten. De geluidimpact op de omgeving tijdens deze feesten is relatief groot. Het MER stelt echter dat doordat de Pinksterfeesten maar eenmaal per jaar plaatsvinden, geen gevolgen voor de natuur te verwachten zijn. Onduidelijk was welke geluideffecten de andere op het landgoed georganiseerde activiteiten met zich meebrengen. Deze activiteiten zijn minder geluidsintensief dan de Pinksterfeesten maar komen wel frequenter voor en kunnen daarmee een relevante invloed hebben op de natuur en de mens. Doordat de geluideffecten van de andere op het landgoed georganiseerde activiteiten niet zijn gekwantificeerd kan op voorhand niet worden uitgesloten dat het totaal aan evenementen op het landgoed Nienoord geen significant effect heeft op de mens en de natuur.[5]

Aanvullende informatie
De aanvullende informatie geeft voldoende inzicht in de geluidimpact van de Pinksterfeesten. Deze geluidbelasting kan mogelijk tot verstoring leiden van de Rietzanger (Kwartelkoning en Porseleinhoen zijn minder gevoelig), maar gezien het incidentele karakter van dit evenement zal dit naar verwachting niet leiden tot een invloed op de territoriumkeuze van de Rietzanger.

Het blijft echter onduidelijk welke geluideffecten de andere op het landgoed georganiseerde activiteiten met zich mee zouden kunnen brengen. Uit de brief met het collegestandpunt blijkt dat de gemeente voornemens is het Evenementenbeleid aan te passen met onder meer geluidsvoorwaarden en in het bestemmingsplan regels op te nemen welke verwijzen naar dit Evenementenbeleid. Ter onderbouwing wordt een aanvullend geluidonderzoek uitgevoerd.

■ Ofschoon in het MER en de aanvullende informatie de geluideffecten onvoldoende inzichtelijk zijn gemaakt is de Commissie van oordeel dat door deze verwijzing naar het Evenementenbeleid voldoende geborgd zou kunnen worden dat effecten op natuur worden voorkomen, mits in dit Evenementenbeleid inderdaad eisen ten aanzien van de maximaal toelaatbare geluidbelasting ter bescherming van de natuur en omwonenden worden opgenomen.
■ De Commissie adviseert de aanvullende onderzoeken ten aanzien van maximaal toelaatbare geluidbelastingen inzichtelijk te maken voorafgaande aan de besluitvorming.

[5] zoals het Natura 2000-gebied “Leekstermeergebied”

2.3 Effectbeoordeling

2.3.1 Luchtkwaliteit

MER
In het MER is aangegeven dat er geen knelpunten zijn ten aanzien van luchtkwaliteit. Er worden geen significante wijzigingen in luchtkwaliteit ten opzichte van de huidige situatie verwacht. De Commissie heeft aangegeven dat het voldoen aan grenswaarden nog niet impliceert dat er geen wijzigingen ten opzichte van de huidige situatie zullen optreden.

Aanvullende informatie
In de aanvullende informatie wordt in voldoende mate inzicht gegeven in achtergrondconcentraties van fijn stof (22 – 25 microgram/m^3) en NO_2 (rond de 15 microgram/m^3). De Commissie acht de conclusie plausibel dat gezien deze achtergrondconcentraties door toenemende veehouderijactiviteiten en andere activiteiten (bijvoorbeeld de toename van verkeersbewegingen als gevolg van de extra bezoekers Nienoord) geen toenames verwacht mogen worden die tot overschrijding van de normen zullen leiden.

2.3.2 Geur

MER
De uitbreidingsruimte voor veehouderijbedrijven in het voorontwerpbestemmingsplan is bij het opstellen getoetst aan de mogelijke geurhinder op woonlinten en woonkernen. Enkele knelpunten zijn daarbij naar voren gekomen. Het ontwerpbestemmingsplan is hierop vervolgens -zo stelt het MER- zodanig aangepast dat er geen conflicten meer zijn met wet- en regelgeving op het gebied van geur. Hoewel er geen conflicten zijn met wet- en regelgeving heeft de Commissie gevraagd de geuranalyse inzichtelijk te maken.

Aanvullende informatie
Uit het MER en de aanvullende informatie blijkt afdoende dat er geen conflicten zijn met wet- en regelgeving. Geen inzicht is gegeven in de locaties waar mogelijke knelpunten hebben gezeten.

■ De Commissie adviseert samen met de ter inzage legging van het bestemmingsplan inzage te geven in de geursituatie en de resultaten van de gemaakte analyse.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn

Bevoegd gezag: Gemeenteraden van Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn

Besluit: vaststellen van het bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C14.0, D14.0

Activiteit: Vaststellen van bestemmingsplan buitengebied dat mogelijk kaderstellend is voor m.e.r.(beoordelings)plichtige activiteiten zoals intensieve veehouderijen.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:
ing. E.H.A. de Beer
ir. S. Bokma
drs. S.R.J. Jansen
ir. W.H.A.M. Keijsers
M.A.J. v.d. Tas (voorzitter)
ir C.T. Smit (secretaris)

Werkwijze Commissie bij toetsing:
Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Betrokken documenten:
De Commissie heeft bij haar advies de volgende documenten betrokken:
- Plan-MER bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier, juli 2008
- Ontwikkelingsmogelijkheden recreatie op het landgoed Nienoord; notitie in het kader van de m.e.r. beoordelingsplicht, september 2008
- PlanMER Bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier aanvulling, 15/1/2009
- 2 brieven met onderwerp "informatie plan-MER buitengebied Leek" dd 23 maart 2009 en 30 maart 2009
- MER-aanvulling, deel 2: ammoniakproblematiek Bakkeveense Duinen, passende beoordeling in het kader van de natuurbeschermingwet, 20 mei 2009

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Procedurele gegevens:
advies aanvraag: 24 januari 2008
advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 18 maart 2008
kennisgeving MER in "De Midweek" en "Het Westerkwartier" van 17 september 2008 en in "het Acht Dorpen Nieuws" van 18 september 2008
aanvraag toetsingsadvies: 18 september 2008
ter inzage legging MER: 17 september t/m 30 oktober 2008
toetsingsadvies uitgebracht: 10 juni 2009

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Buitengebied Westerkwartier en de aanvulling daarop

De gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn (het Groningse Wester-kwartier) willen gezamenlijk één nieuw bestemmingsplan vaststellen voor het buitengebied van het Westerkwartier. Hiervoor is een plan-milieueffectrapport (plan-MER) opgesteld.

ISBN: 978-90-421-2572-8

7 Slotconclusie

De uitvoering van de m.e.r.-beoordelingsplicht houdt in dat het bevoegd gezag (in dit geval de gemeente Leek) moet beoordelen of er, gelet op de specifieke kenmerken van de aangevraagde activiteit, wel of geen milieueffectrapportage (m.e.r.) nodig is. De gemeente moet beoordelen of er vanwege de bijzondere omstandigheden waaronder het plan wordt ondernomen, belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kunnen optreden (zie art. 7.2, lid 1.b en 7.8a t/m 7.8e van de Wet milieubeheer). In het voorgaande is de wijziging van het bestemmingsplan ter bevordering van de recreatieve mogelijkheden en de legalisatie van bestaande recreatieve activiteiten op het landgoed Nienoord getoetst aan de criteria die in dit verband (mede op grond van de Europese richtlijn milieueffectbeoordeling) van belang zijn.

De ontwikkelingsmogelijkheden die het nieuwe bestemmingsplan biedt, houden rekening met de belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische structuren op het landgoed. De wijziging van het bestemmingsplan volgt grotendeels de visie zoals deze is vastgelegd in het Minilandschapsbeleidsplan en de Toekomstvisie Landgoed Nienoord (het landschapsbeleidsplan vormde voor de toekomstvisie één van de uitgangspunten). Zowel het Minilandschapsbeleidsplan als de Toekomstvisie zijn gericht op behoud en versterken van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het landgoed.

In de voorgaande hoofdstukken zijn de voorgenomen ontwikkelingsmogelijkheden beoordeelt op de criteria:

- Kenmerken van de activiteit
- Plaats van de activiteit
- Kenmerken van het potentiële effect

Geconcludeerd is dat er geen belangrijke negatieve gevolgen voor het milieu worden verwacht. De wijziging van het bestemmingsplan ter bevordering van recreatieve mogelijkheden en voor de legalisatie van bestaande recreatieve activiteiten zal geen bijzondere omstandigheden met zich mee zal brengen, zoals bedoeld in artikel 7.8d (en 7.8b, lid 4) van de Wet milieubeheer. Er is dus wat dit betreft geen reden voor het doorlopen van een Besluit-m.e.r. procedure.

BIJLAGE 10 Handreiking (co)vergisting van mest

Handreiking

(Co-)vergisting van mest

infoMil

(Co-)vergisting van mest

Voorwoord

Co-vergisting van mest wordt steeds meer gezien als één van de meest kansrijke opties om enerzijds duurzame energie uit biomassa te produceren en anderzijds mest te verwerken tot een stabieler eindproduct om daarmee de afzet van mest te verbeteren.

Uit een inventarisatie van SenterNovem blijkt dat er medio 2004 al meer dan 100 initiatieven gericht op de realisatie van een (co)vergistingsinstallatie zijn. Drie factoren zorgen in hoofdzaak voor deze ontwikkeling: de Milieukwaliteit Energie Productie (MEP) subsidie, de 'positieve lijst' voor co-vergisting en het verwachte mestoverschot als gevolg van het nieuwe mestbeleid.

Co-vergisting valt onder de Wet milieubeheer en is een vergunningplichtige activiteit. De huidige Richtlijn Mestverwerkinginstallaties (2001) gaat echter niet in voldoende mate in op co-vergisting. Bovendien is het kader waarbinnen co-vergisting plaatsvindt sinds publicatie van de Richtlijn gewijzigd. Toch is niet gekozen voor een volledige herziening van de Richtlijn, omdat een aantal zaken, bijvoorbeeld op gebied van ammoniakwetgeving of het reconstructieproces, nog in ontwikkeling zijn. Deze handreiking is een actualisatie en aanvulling van de Richtlijn als het gaat om co-vergisting van mest.

De handreiking geeft het juridische kader weer, bijvoorbeeld inzake Best Beschikbare Technieken, het Inrichtingen- en vergunningenbesluit en de stankwetgeving voor reconstructiegebieden. Nieuw is dat ook de ruimtelijke ordening uitgebreid aan bod komt. Tot slot wordt ook ingegaan op relevante emissies, de rol van co-substraten en externe veiligheid.

Deze handreiking behandelt alle relevante aspecten in één document, conform de wens van het bevoegd gezag en het bedrijfsleven. Ook wordt in deze handreiking op sommige punten verwezen naar bepaalde internetpagina's voor de meest actuele gegevens. Dit is bijvoorbeeld gedaan bij de positieve lijst co-vergisting, omdat in de komende tijd naar verwachting meer co-substraten toegestaan zullen worden.

Ik adviseer het bevoegd gezag deze handreiking te gebruiken bij de vergunningverlening van co-vergistingsinstallaties en de passages over ruimtelijke ordening te laten doorwerken in (de herziening van) bestemmingsplannen.

Ik hoop hiermee de gewenste duidelijkheid te bieden aan alle betrokken partijen, zodat het proces van vergunningverlening adequaat kan worden ondersteund en co-vergisting zich verder kan ontwikkelen.

De Staatssecretaris van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Drs. P.L.B.A. van Geel

Een uitgave van InfoMil, april 2005.

InfoMil
Juliana van Stolberglaan 3
2595 CA Den Haag
Postbus 93144
2509 AC Den Haag
Telefoon (070) 373 55 75
Fax (070) 373 56 00
E-mail info@infomil.nl
Website www.infomil.nl

Vormgeving
www.coko.nl

Fotografie omslag
Wageningen UR (vergistertank)
www.coko.nl (varkens)

Druk
PlantijnCasparie (ISO14001), Den Haag

Papier en productie
Het binnenwerk van deze publicatie is gedrukt op 100% kringlooppapier. Bij de productie is gebruik gemaakt van Computer To Plate (CTP).

Ondanks het feit dat bij de samenstelling van deze publicatie grote zorgvuldigheid in acht is genomen, kunnen er geen rechten aan worden ontleend.

InfoMil is onderdeel van

SenterNovem

© InfoMil, Den Haag 2005.

Inhoud

Voorwoord

1 Inleiding *7*
1.1 Achtergrond *7*
1.2 Reikwijdte en status van de handreiking *7*

2 Procesbeschrijvingen *8*
2.1 Inleiding *8*
2.2 Vergisting *8*
2.2.1 Het vergistingsproces *8*
2.2.2 De vergistingsinstallatie *8*
2.3 Co-vergisting *10*

3 Juridisch kader *12*
3.1 Mestverwerking, ruimtelijke ordening en bouwen *12*
3.2 M.e.r.-plicht of m.e.r.-beoordelingsplicht *12*
3.3 Mestverwerking, IPPC, BREFs en BBT *12*
3.4 Mestverwerking binnen het Inrichtingen en vergunningenbesluit Wm (Ivb) *13*
3.5 Wet stankemissie in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden (Wsv) voor reconstructiegebieden *14*
3.6 Besluit financiële zekerheid milieubeheer *14*

4 Ruimtelijke ordening en bouwen *15*
4.1 Wet op de Ruimtelijke Ordening *15*
4.2 De bouwvergunning *15*

5 Milieuaspecten en milieumaatregelen *18*
5.1 Bodem *18*
5.2 Water *18*
5.3 Lucht *19*
5.3.1 Mestvergistingsproces *19*
5.3.2 Op- en overslag van co-substraat *19*
5.3.3 Overdrukbeveiliging *19*
5.3.4 Warmtekrachtinstallatie *20*
5.4 Brand- en explosiegevaar *22*
5.4.1 Brandgevaar *22*
5.4.2 Explosieveiligheid *22*
5.4.3 Warmtekrachtinstallatie *23*
5.4.4 Biogasopslag *23*
5.4.5 Fakkelinstallatie *23*
5.5 Externe veiligheid *23*
5.6 Energie *23*
5.7 Geluid *24*
5.8 Afvalstoffen *24*

6 Standaard milieuvergunning *25*

Bijlagen
1 Begrippen *26*
2 Procedure Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffen 1977 ('RIKILT ontheffing') *27*
3 Literatuurlijst *28*

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Co-vergisting kan een belangrijke bijdrage leveren aan de nationale doelstelling op het gebied van duurzame energie en aan een duurzame ontwikkeling van het platteland. Het (co-)vergisten van mest wordt in een aantal buurlanden zoals Denemarken, Noorwegen en Duitsland met succes toegepast. In Nederland is een toenemend aantal initiatieven gestart om met deze techniek mest te verwerken. Bij enkele bedrijven met een proefopstelling en bij enkele bedrijven waar co-vergisting op commerciële schaal wordt toegepast, is waardevolle ervaring opgedaan met het (co-)vergisten van mest. De praktijk heeft echter uitgewezen dat de vergunningverlening bij deze vormen van mestverwerking tot onduidelijkheid en ook tot controverse kan leiden. De praktijk laat echter ook zien dat de totstandkoming van een co-vergistinginstallatie sterk wordt bevorderd door een gedegen voorbereiding en goede begeleiding van plan tot en met uitvoering. Door vooraf rekening te houden met belangen van derden kunnen problemen in de vergunningsprocedure worden voorkomen.

Er is voor de vergunningverlening behoefte aan een actualisatie en uitbreiding van de bestaande Richtlijn mestverwerkinginstallaties. De herstructurering van het landelijk gebied krijgt momenteel vorm en de wet- en regelgeving op het gebied van ammoniak en stankhinder wordt herzien.

Gezien de ontwikkelingen van wet- en regelgeving is het echter niet zinvol de richtlijn thans geheel te herzien. Wet- en regelgeving dient eerst een definitieve vorm te krijgen.

Gelet op de grote belangstelling voor co-vergisting is er voor gekozen een handreiking op te stellen om zo tegemoet te komen aan de behoefte aan duidelijkheid over de beoordelingskaders die gehanteerd kunnen worden bij vergunningaanvragen.

1.2 Reikwijdte en status van de handreiking

Deze handreiking is primair bedoeld voor vergunningverleners bij gemeenten en provincies die aanvragen voor bouw- en milieuvergunningen beoordelen. Daarnaast biedt deze handreiking ook waardevolle informatie voor ondernemers die het oprichten van een (co-)vergistingsinstallatie overwegen. De handreiking is dus alleen van toepassing op (co-)vergistingsinstallaties voor mest. Dit document is een aanvulling op de Richtlijn mestverwerkinginstallaties en geeft voor de beoordeling van vergunningaanvragen voor (co-)vergistinginstallaties de laatste stand van zaken weer. De handreiking is geen wet. Gemotiveerd afwijken van de handreiking is mogelijk om maatwerk te bieden. In deze handreiking wordt verwezen naar wetten en wettelijke bepalingen die uiteraard wel rechtstreeks het juridische kader bepalen. (Co-)vergiste mest is onder voorwaarden een gewone meststof. De handreiking gaat echter niet in op het afzetten en uitrijden van mest onder MINAS of het toekomstige gebruiksnormenstelsel. Informatie hierover is te verkrijgen bij het LNV-loket (www.hetlnvloket.nl). Verder heeft SenterNovem een cd-rom uitgebracht met de titel: 'Vergunningverlening Mestverwerking'. Deze handreiking is op een aantal punten (zie hoofdstuk 6) actueler dan deze cd-rom.

2 Procesbeschrijvingen

2.1 Inleiding

Voor vergistingsprocessen wordt in de meeste gevallen dunne mest afkomstig van varkens of runderen gebruikt. In het geval van co-vergisting worden daar organische stoffen aan toegevoegd die het rendement van het vergistingsproces sterk doen toenemen.

(Co-)vergisting wordt op verschillende schaalgroottes toegepast. Het kan op boerderijniveau plaatsvinden waarbij bijvoorbeeld mest uit het eigen bedrijf wordt vergist en organisch materiaal uit het eigen bedrijf wordt toegevoegd aan het vergistingproces. Het andere uiterste betreft grote centrale mestvergistingsinstallaties met verwerkingscapaciteiten van meer dan 100.000 m²/jaar. In dergelijke gevallen zal mest van meerdere agrarische bedrijven worden aangevoerd en kan ook het organische co-vergistingsmateriaal door verschillende partijen worden aangeleverd. Een tussenvorm ontstaat wanneer een aantal boeren die in elkaars nabijheid zijn gevestigd samen besluiten een gezamenlijke vergistingsinstallatie op te richten. De vergistingsinstallatie wordt in dat geval meestal opgericht bij één van de deelnemende boeren. De schaalgrootte waarop de mestverwerking plaatsvindt, is van invloed op de regulering op het gebied van de ruimtelijke ordening en het milieu.

Bij co-vergisting is een reeks van processtappen aan de orde. In de volgende paragraaf wordt het totale proces uitvoerig beschreven.

2.2 Vergisting

2.2.1 Het vergistingsproces

Vergisten heeft tot doel organische stof met behulp van micro-organismen om te zetten in biogas. Een andere term die gebruikt wordt voor vergisten is fermenteren. In het algemeen zijn alle soorten mest en organische reststoffen geschikt voor vergisting. Het proces vindt plaats in afwezigheid van zuurstof (anaëroob).

Biogas bestaat uit een mengsel van voornamelijk methaan (55–65%) en kooldioxide (35–40%). Verder is het verzadigd met waterdamp en bevat het sporen van waterstof, zwavelwaterstof en ammoniak. Biogas is een brandstof die geschikt is voor verbranding in vrijwel alle verbrandingsinstallaties waarin ook aardgas kan worden verbrand. De installaties dienen wel aangepast/afgesteld te worden op het gebruik van laagcalorisch gas. Doorgaans wordt biogas verstookt in een warmtekrachtinstallatie, waarbij elektriciteit en warm water worden geproduceerd. Bij vergisting worden alleen eenvoudig afbreekbare organische stoffen afgebroken. De moeilijk afbreekbare organische stoffen zoals houtige plantendelen, blijven in de mest aanwezig.

Biogas heeft een lage energiedichtheid. Om die reden volstaat een opslagcapaciteit van enkele uren meer dan de biogasproductie. Omdat biogas corrosief is, moeten zwavelwaterstof en, in mindere mate, ammoniak worden verwijderd. Voor de productiesnelheid van biogas zijn diverse factoren van belang, waaronder de temperatuur, de zuurgraad, de koolstof/stikstofverhouding, het drogestofgehalte en de verblijftijd. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen psychrofiele (0–20°C), mesofiele (20–45°C) en thermofiele (45–75°C) vergisting. Bij hogere temperaturen verloopt het vergistingsproces sneller waardoor er meer biogas in een kortere tijd vrijkomt. Tevens moet er meer warmte worden toegevoerd. Psychrofiele vergisting treedt spontaan op bij gewone mestopslag. In Nederland werken mestvergistingsinstallaties meestal in de mesofiele zone.

Mestvergistingsinstallaties kunnen in vele vormen worden uitgevoerd, van eenvoudige geroerde tanks tot geavanceerde vergisters. De keuze tussen de verschillende mogelijkheden wordt gemaakt op basis van robuustheid, kosten en opbrengsten en de gestelde eisen aan biogaskwaliteit, gashoeveelheid of mate van afbraak van organische stof. Bij mestvergisting op boerderijschaal wordt meestal een volledig geroerde vergister toegepast.

2.2.2 De vergistingsinstallatie

De belangrijkste onderdelen van een vergistingsinstallatie zijn:
- vooropslag;
- mestvergister;
- biogasopvang;
- overdrukbeveiliging;
- warmtekrachtinstallatie;
- naopslag;
- extra voorzieningen t.b.v. mestscheiding (optioneel).

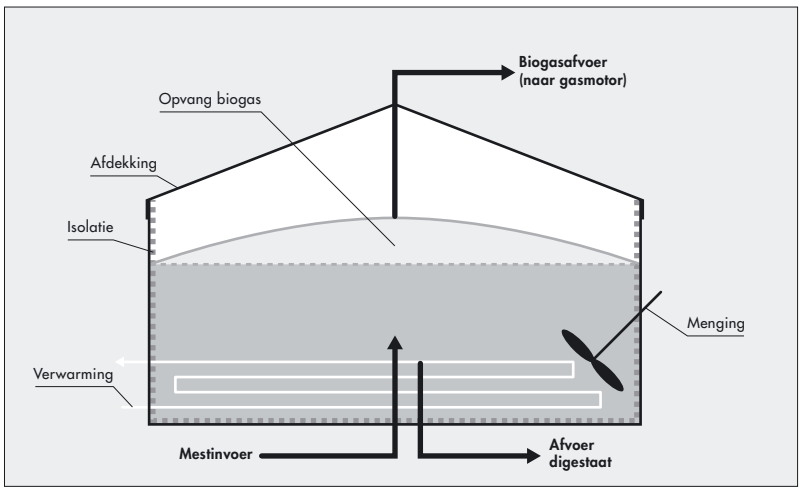
Vooropslag

Voorafgaand aan de vergisting kan de ruwe mest worden opgeslagen. De mest kan ook rechtstreeks in de vergister worden gepompt. Langdurige vooropslag moet worden vermeden omdat dit ten koste gaat van de biogasopbrengst in de vergistingstank. De meest gangbare manieren van opslag zijn (combinaties van) kelders, silo's, containers, bassins en mestzakken. Mestzakken en containers kunnen alleen worden gebruikt bij kleine hoeveelheden mest. Bij de bouw van een nieuwe vergistingstank wordt het bestaande mestopvangsysteem meestal gebruikt voor de vooropslag.

Mestvergister en biogasopvang

De vergister is een gasdichte, geïsoleerde, verwarmde en geroerde tank, waarin biogas uit de biomassa wordt gewonnen. Figuur 1 geeft het schema van een volledig geroerde mestvergister. Aanvoer van mest en afvoer van digestaat (vergiste mest) verlopen in principe gelijktijdig en in gelijkblijvende hoeveelheden. In de wand van de vergister is een warmtewisselaar geplaatst waarmee een gedeelte van de warmte van de gasmotor wordt overgedragen aan de mest om deze op temperatuur te houden. De mest wordt op gezette tijden geroerd. Het biogas wordt opgevangen in een gasopslag die zich boven de mestvergister bevindt (zoals in figuur 1) of in een separate gasopslag. Bij grote mestvergistingsinstallaties wordt soms een na-vergister geplaatst. In de na-vergister komen de laatste resten biogas uit de mest vrij. Het gas uit de eerste vergistingstank wordt via de na-vergistingstank (en eventueel via de separate biogasopvang) naar de warmtekrachtinstallatie gevoerd.

Figuur 1 Schema van de volledig geroerde mestvergister

De mestvergister bestaat uit de volgende componenten:

1 *Vergistingstank*
Een vergistingstank bestaat uit een betonnen of metalen (geëmailleerde) silo zoals die veelal voor de opslag van mest wordt gebruikt. De tank is goed geïsoleerd om het warmteverlies te beperken. Hoewel de afmetingen veelal niet optimaal zijn voor vergisting, wordt uit kostenoverwegingen vaak een bestaande mestsilo omgebouwd tot vergister.
Silo's voor de vergisting dienen gasdicht afgedekt te worden. Voor de afdekking kan gekozen worden voor een vast dak of een folie. De afdekking kan hangend in de vergister geplaatst worden, boven de vergistende massa. De uitvoeringsvorm voor een externe gasopslag naast de vergister is bijna altijd een gaszak (gaskussen of gasballon).

2 *Mengsysteem*
Een mengsysteem (roerwerk) zorgt voor een gelijkmatige temperatuurverdeling binnen de vergister, een goede menging van de mest, het voorkomen van drijf- en bezinklagen en het tegengaan van het ontstaan van schuimlagen. Er is een scala aan technische uitvoeringsvormen voor een roerwerk. De meest eenvoudige typen zijn een verticale peddel, een (versnijdende) radiaalpomp, een dompelpomp of een hydraulisch systeem.

3 *Verwarmingssysteem*
Het verwarmingssysteem (wandverwarming en/of bodemverwarming) dient om de mest op de optimale temperatuur voor het vergistingsproces te houden. Het bestaat uit een warmtewisselaar, warmwaterleidingen, een waterpomp en een warmtebron.

4 *Mestpompen*
Mestpompen worden gebruikt om het substraat (ruwe mest) de vergister in en het digestaat (vergiste mest) de vergister uit te pompen. Om zoveel mogelijk bezinkende mestdeeltjes te verwijderen wordt de afvoerbuis nabij de bodem van de vergister bevestigd. Indien het reeds aanwezige opslagsysteem als vergistingstank wordt gebruikt volstaan de bestaande mestpompen voor aan- en afvoer.

5 *Gasbehandeling*
Het biogas bevat naast methaan en kooldioxide ook waterdamp en zwavelwaterstof. Het water condenseert bij afkoeling van het gas en wordt in vloeibare vorm afgevoerd. Het corrosieve zwavelwaterstof wordt veelal biologisch verwijderd. Bij beluchting van het biogas in de vergistingstank tot een mengsel met enkele procenten zuurstof ontstaat een reactie met zwaveloxiderende bacteriën in de mest. Het zwavelwaterstof reageert hierbij tot elementair zwavel dat als vaste stof neerslaat in het digestaat. Het toevoegen van lucht aan een brandstof kan leiden tot een explosief mengsel. Bij biogas moet sprake zijn van een verdunning van 90 tot 95% lucht om tot een explosief mengsel te komen. De biologische ontzwaveling brengt een hoeveelheid lucht in het biogas die ongeveer 180 maal te klein is om dit te veroorzaken[1].

Overdrukbeveiliging

Overdruk kan optreden indien de gasopslag volledig is gevuld en het niet mogelijk is al het biogas te benutten in de gasmotor. Als de gasmotor bijvoorbeeld uitvalt, blijft de productie van biogas een tijd doorgaan, ook als de vergister wordt stopgezet. Het is daarom nodig overdrukbeveiliging toe te passen. Dit kan door toepassing van een overdrukventiel gevolgd door afblaasinrichting of een fakkel.

Een overdrukventiel met een waterslot of een gelijkwaardige voorziening blaast het biogas af wanneer een bepaalde druk wordt bereikt. Het nadeel hiervan is dat er op dat moment een emissie van methaan optreedt. Bij toepassing van een fakkel wordt het overtollige biogas verbrand zodat geen biogas in de lucht wordt gebracht. Een overdrukbeveiliging wordt automatisch in werking gesteld en blijft in werking tot een acceptabel drukniveau is bereikt.

[1] Om 100 m³ biogas te reinigen is zo'n 5 m³ ontzwavelingslucht nodig, om een explosief mengsel te vormen moet in plaats van 5 m³ zo'n 900 m³ lucht worden toegevoegd.

Warmtekrachtinstallatie
Voor het omzetten van biogas in elektriciteit en warmte wordt een warmtekrachtinstallatie gebruikt, bestaande uit een gasmotor om het biogas te verbranden en een generator voor opwekking van elektriciteit. De gasmotor is van hetzelfde type als dat voor aardgas wordt gebruikt, aangepast voor het verstoken van laagcalorisch gas.

De opgewekte elektriciteit kan worden ingezet voor eigen gebruik op het bedrijf en/of worden teruggeleverd aan het openbare net. De warmte kan bijvoorbeeld worden gebruikt voor het opwarmen van ingaande mest en het op temperatuur houden van de vergister. De warmte kan ook worden aangewend voor het verwarmen van de stallen (vooral zeugen en vleeskuikens), voor de bedrijfswoning, het verder verwerken van het digestaat of worden aangeboden aan een derde, bijvoorbeeld een glastuinbouwbedrijf.

Afhankelijk van de energiesituatie op het bedrijf kan ook gekozen worden voor directe verbranding van het biogas in een verwarmingsketel voor het produceren van warm water of stoom. Dit is echter slechts in bijzondere gevallen economisch interessant, bijvoorbeeld wanneer de vraag naar warmte zeer groot is, of waar een aansluiting op het aardgasnet ontbreekt.

Naopslag
Naopslag van vergiste mest is in de meeste gevallen nodig. De vergiste mest dient bijvoorbeeld opgeslagen te worden gedurende de periode dat mest niet mag worden uitgereden (conform het Besluit gebruik meststoffen). Naopslag is bijvoorbeeld ook nodig indien de vergiste mest nog verder wordt bewerkt. Uitvoeringsvormen zijn een extra silo, kelder, mestbassin of mestzak. De vergiste mest kan worden uitgereden op het eigen land, verder worden verwerkt of worden afgezet op andere landbouwbedrijven.

Optionele extra voorzieningen ten behoeve van bewerking van de vergiste mest
De vergiste mest kan direct worden toegepast op het land, waarbij men uiteraard aan de geldende mestregelgeving moet voldoen. Het is echter ook mogelijk de vergiste mest verder te bewerken.

Mestscheider
Een mestscheider heeft als doel het scheiden van de vergiste mest in een dikke en een dunne fractie. Met name de vezelachtige organische stof en fosfaat hopen zich op in de dikke fractie. De stikstof zit met name in de dunne fractie. De verschillende uitvoeringsvormen van mestscheiders zijn grofweg te verdelen in mechanische en fysisch-chemische scheidingsprocessen. Voorbeelden van mechanische scheidingstechnieken zijn mestschuiven, (zeef)banden, vijzelpersen en trilzeven, en decanters. Strofilters, microfilters, decanteercentrifuges en bezinkinstallaties zijn voorbeelden van fysisch-chemische scheidingstechnieken.

Vaste mestopslag
Dit is een voorziening voor het opslaan van de dikke fractie tot deze aangewend wordt.

Tussenbuffer
Dit is een voorziening voor het opslaan van de dunne fractie tot deze ingedampt wordt.

Indampinstallatie
Een indampinstallatie heeft als doel het concentreren van dunne mest en het te ontdoen van biologische verontreinigingen (vliegeneitjes, ziektekiemen).
Bij indampen wordt de gehele stroom dunne mest verwarmd, waardoor het hierin aanwezige water verdampt. De waterdamp wordt gecondenseerd door het door een condensator te leiden. Voor het indampen wordt extern aangevoerde energie gebruikt.

2.3 Co-vergisting

Het economische en procestechnische rendement van een mestvergistingsinstallatie kan aanzienlijk worden verbeterd door toepassing van co-vergisting. Bij co-vergisting worden organische materialen, producten of reststromen toegevoegd aan het vergistingsproces om de gasopbrengst te verhogen. De meevergiste stromen worden ook wel co-substraten genoemd en kunnen zowel van binnen als van buiten de inrichting afkomstig zijn.

In het verleden vormde de mestregelgeving een belemmering voor het toevoegen van co-substraten aan de mest. De mest mocht door het mengen niet zonder individuele RIKILT-ontheffing als mest worden aangewend.

Omdat de rijksoverheid co-vergisting als een wenselijke ontwikkeling ziet, is besloten de regelgeving aan te passen. Het ministerie van LNV heeft met de Wijziging Meststoffenbeschikking 1977, Staatscourant nr. 112, van 16 juni 2004 een positieve lijst vastgesteld van organische materialen/producten die mogen worden toegevoegd aan een mestvergistingsproces waarbij het eindproduct nog steeds onder de definitie 'meststof' valt. Het te vergisten mengsel moet in hoofdzaak bestaan uit dierlijke mest, zodat het eindproduct (de co-vergiste mest) nog steeds dierlijke mest is in het kader van de Meststoffenwet.

Het gaat om de volgende stoffen/producten:
- granen: gerst, haver, rogge, tarwe;
- voedergewassen: gras, vers gras, weidegras, kuilgras, snijmaïs, kuilmaïs/maïssilage, corn cob mix (CCM), voederbieten;
- rooivruchten: aardappelen, (suiker)bieten, bietenstaartjes/-puntjes, witlofpennen;
- vlinderbloemigen: erwten, lupinen, veldbonen;
- energiegewas: energiemaïs (5 meter hoog);

- oliehoudende gewassen: koolzaad, zonnebloempitten, olievlas;
- overige producten: vezelvlas, groente en fruit.

Het digestaat dat na de co-vergisting met toevoeging van deze stoffen overblijft kan als dierlijke meststof worden aangewend. Voor het toevoegen van ander organisch materiaal blijft een individuele RIKILT-ontheffing nodig (zie voor de procedure bijlage 2). De overige bepalingen op basis van de Meststoffenwet zijn onverkort van kracht, zoals de verplichting tot onderwerken van mest op agrarische gronden.

Het ministerie van LNV wil de lijst zo mogelijk uitbreiden met producten en reststromen uit de diervoeder- en de voedings- en genotmiddelenindustrie en met industrieel bewerkte landbouwproducten. Opname van deze producten is afhankelijk van de uitkomsten van een uitgebreide (milieu)risicoanalyse die thans wordt uitgevoerd. Raadpleeg de LNV website voor verdere informatie: www.minlnv.nl (klik op 'onderwerpen', 'mest').

3 Juridisch kader

In dit hoofdstuk wordt een overzicht van de wet- en regelgeving gegeven die aan de orde kan zijn bij (co-)vergisting.

3.1 Mestverwerking, ruimtelijke ordening en bouwen

De Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) regelt dat in streek- en bestemmingsplannen wordt aangegeven welke functies in welke gebiedscategorieën zijn toegestaan of daar zich kunnen ontwikkelen. Het bestemmingsplan is bindend. De aanvraag voor een bouwvergunning moet worden getoetst aan het bestemmingsplan. Wordt aan het bestemmingsplan voldaan, dan mag de de bouwvergunning op dit punt niet worden geweigerd. Voldoet de aanvraag niet, dan wordt de bouwvergunning geweigerd, tenzij een wijziging of vrijstelling van het bestemmingsplan tot de mogelijkheden behoort.

3.2 M.e.r.-plicht of m.e.r.-beoordelingsplicht

Het vergunnen van een inrichting waar (co-)vergisting van mest plaats gaat vinden, is m.e.r.-beoordelingsplichtig als het gaat om een vergistingsinstallatie met een capaciteit van 100 ton per dag of meer. Dit betekent dat het bevoegd gezag in zo'n geval bepaalt of het opstellen van een MER noodzakelijk is. De handreiking voor de m.e.r.-beoordelingsplicht *Afwegen en oordelen* (1999 ministerie van VROM) vormt hierbij een hulpmiddel.

Daarnaast is het mogelijk dat een MER moet worden gemaakt bij het verlenen van een Wm-vergunning voor het (co-)vergisten van mest met een kleinere capaciteit dan 100 ton per dag. De provincie kan dit bepalen in haar provinciale milieuverordening (art. 7.6 Wm). Het is daarom aan te bevelen deze hier op na te slaan.

3.3 Mestverwerking, IPPC, BREFs en BBT

In verband met de IPPC-richtlijn (Integrated Pollution Prevention and Control Directive) zal de Wet milieubeheer (Wm) op een aantal punten worden aangepast. Zo wordt artikel 8.10, tweede lid, onder a Wm uitgebreid met de bepaling dat de vergunning in ieder geval wordt geweigerd indien niet kan worden bereikt dat in de inrichting tenminste de voor de inrichting in aanmerking komende Beste Beschikbare Technieken (BBT) worden toegepast.
De BBT voor een inrichting wordt bepaald door uit te gaan van de BBT die voor de desbetreffende bedrijfstak geldt en deze te combineren met de specifieke milieuomstandigheden en technische kenmerken van de inrichting.

Het bevoegd gezag zal de eisen in de milieuvergunning moeten baseren op de BBT. Wat BBT is, wordt vastgesteld op grond van de individuele bedrijfssituatie. Hierbij wordt uitgegaan van een aantal overwegingen (genoemd in bijlage IV van de IPPC-richtlijn), waar de door de Commissie bekendgemaakte BREFS (BBT-referentiedocumenten) ook deel van uitmaken.
De overwegingen uit bijlage IV van de IPPC-richtlijn worden overgenomen in het Ivb.
Het Ivb wordt hierop gewijzigd. Bovendien bepaalt het gewijzigde Ivb dat er een ministeriële regeling komt waarin BBT-documenten met name genoemd zullen worden.

Voor mestverwerking is de BREF voor de intensieve veehouderij relevant (Reference Document on Best Available Techniques for Intensive Rearing of Pigs and Poultry, juli 2003). Deze BREF verstaat onder mestbehandeling onder andere een biologische behandeling waaronder ook (co-)vergisting wordt begrepen. De BREF stelt vrij algemene voorwaarden aan mestverwerking zodat in Nederland met de inzet van co-vergisting als mestverwerkingstechniek aan de BREF kan worden voldaan.

3.4 Mestverwerking binnen het Inrichtingen- en vergunningenbesluit Wm (Ivb)

De gemeente is bevoegd gezag:
- voor het bewerken, verwerken, opslaan (> 10 m³) of overslaan van dierlijke of overige organische meststoffen (cat. 7.1 Ivb.).

De provincie is bevoegd gezag:
- indien er sprake is van het bewerken of verwerken van buiten de inrichting afkomstige dierlijke meststoffen met een capaciteit van meer dan 25.000 m³ per jaar (categorie 7.4 van het Ivb);

Indien co-substraten te bestempelen zijn als afval, is voor de opslag en verwerking hiervan de provincie het bevoegd gezag op dit moment. Het voornemen is dit te wijzigen. De provincie is na de wijziging van het Ivb, zoals gepubliceerd in de Staatscourant nr. 133 van 15 juli 2004, alleen nog het bevoegd gezag:
- indien de opslagcapaciteit voor afvalstoffen (bijvoorbeeld bepaalde soorten co-substraten) meer dan 1.000 m³ bedraagt en deze afvalstoffen afkomstig zijn van buiten de inrichting (cat. 28.4,a, 6°Ivb).
- indien jaarlijks meer dan 15.000 m³ afvalstoffen (bijvoorbeeld bepaalde soorten co-substraten) afkomstig van buiten de inrichting wordt toegevoegd aan het vergistingsproces (cat. 28.4,c,1° Ivb).

De verwachting is dat het gewijzigde Ivb medio 2005 van kracht zal zijn. Op dat moment is dus niet langer de provincie maar de gemeente het bevoegd in situaties waarbij bovenstaande maxima niet worden overschreden. Raadpleeg hiervoor de website van InfoMil of de Staatscourant.

Bij vergunningverlening is het van belang te weten welke afvalstromen worden aangevoerd op het bedrijf. Indien sprake is van een afvalstoffenbewerking in de zin van categorie 28.4 tot en met 28.6 gelden extra eisen. Zo moet de provincie een doelmatigheidstoets uitvoeren en mag een vergunning voor een periode van ten hoogste 10 jaar worden verleend (tijdelijke vergunning, zie art. 8.17 lid 2 Wm en art. 2.2 Ivb).

In onderstaand stroomschema is beknopt samengevat in welke gevallen van mestvergisting de gemeente, dan wel de provincie het bevoegd gezag vormt.

In onderstaand stroomschema is beknopt samengevat in welke gevallen van co-vergisting de gemeente, dan wel de provincie het bevoegd gezag vormt na de voorgenomen wijziging van het Ivb, zoals aangegeven in de inleiding van deze paragraaf. Het is ter beoordeling aan het bevoegd gezag wanneer co-substraten moeten worden geduid als afval (zie definitie in de bijlage).

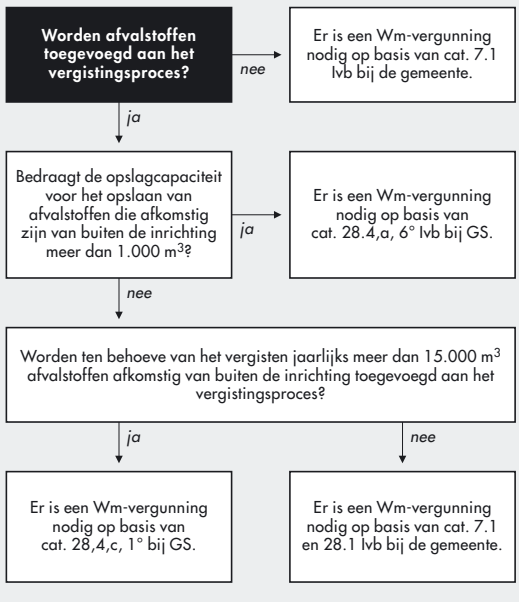
Stroomschema 1

Vergisting van mest op basis van het Inrichtingen- en vergunningenbesluit Wm (Ivb)

Stroomschema 2

Co-vergisting van mest op basis van de voorgenomen wijziging van het Inrichtingen- en vergunningenbesluit Wm (Ivb)

3.5 Wet stankemissie in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden (Wsv) voor reconstructiegebieden

Op een mestvergistingsinstallatie kan de Wet stankemissie in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden (Wsv) van toepassing zijn, op voorwaarde dat:

- de mestvergistingsinstallatie bij een veehouderij hoort, én;
- de verwerkingscapaciteit niet groter is dan 25.000 m³ mest per jaar, én;
- de veehouderij ligt in een landbouwontwikkelingsgebied, verwevingsgebied of een extensiveringsgebied met het primaat natuur waarvoor een reconstructieplan is bekendgemaakt.

De Wsv bepaalt in dit geval of de vergunning wat betreft het aspect stankhinder kan worden verleend (de ja/nee-beslissing). Als wordt voldaan aan de vereiste minimumafstand, kan het bevoegd gezag de vergunning niet weigeren vanwege het aspect stankhinder. Het bevoegd gezag heeft echter daarnaast wel de mogelijkheid om voorschriften aan de vergunning te verbinden ter voorkoming of beperking van de stankhinder (artikel 8.11 Wm).

Ja/Nee-beslissing
De Wsv geeft de vereiste minimumafstanden die aangehouden moeten worden. De afstand van de mestverwerkingsinstallatie tot het dichtstbijgelegen stankgevoelig object moet in ieder geval minstens 100 of 50 meter zijn afhankelijk van de bescherming die het stankgevoelig object krijgt. Als er bij de veehouderij dieren worden gehouden waarvoor omrekeningsfactoren vastgesteld zijn, is het mogelijk dat de afstand van de mestverwerkingsinstallatie tot het dichtstbijgelegen stankgevoelig object groter moet zijn dan 100 of 50 meter vanwege de aanwezigheid van deze dieren. Meer hierover kunt u lezen op de website van InfoMil (www.infomil.nl/kennisbank).

3.6 Besluit financiële zekerheid milieubeheer

Op 1 mei 2003 is het Besluit financiële zekerheid milieubeheer in werking getreden. Doel ervan is om te voorkomen dat de overheid of derden opdraaien voor de kosten van bodemverontreiniging of het verwijderen van opgeslagen afvalstoffen in plaats van de veroorzaker. Gemeenten en provincies kunnen op grond van het besluit in bepaalde gevallen financiële zekerheid verlangen van bedrijven. Zo wordt de garantie verkregen dat een bedrijf gedekt is voor de schade aan de bodem die de inrichting veroorzaakt dan wel voldoende geld heeft voor de verwijdering van opgeslagen afvalstoffen.
Aangezien bij co-vergisting afvalstoffen kunnen worden verwerkt, zou overwogen kunnen worden een financiële zekerstelling te verlangen. Echter, gezien de beperkte risico's ligt het stellen van financiële zekerheid niet voor de hand.

4 Ruimtelijke ordening en bouwen

4.1 Wet op de Ruimtelijke Ordening

De WRO regelt dat in streek- en bestemmingsplannen wordt aangegeven welke functies in welke gebiedscategorieën zijn toegestaan of zich kunnen ontwikkelen. Het bestemmingsplan is bindend en bepaalt of een bouwvergunning verleend kan worden of niet.

De planologische kernbeslissing 'Nationaal ruimtelijk beleid' bevat de hoofdlijnen en belangrijkste maatregelen op Rijksniveau, die weer moeten doorwerken in de streek- en bestemmingsplannen. De Nota Ruimte bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. In de Reconstructiewet concentratiegebieden is op verzoek van de Tweede Kamer een onderscheid gemaakt in landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden.

In de landbouwontwikkelingsgebieden is uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van de intensieve veehouderij mogelijk, in de verwevingsgebieden alleen als de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten. In de extensiveringsgebieden is uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging onmogelijk of zal in het kader van de reconstructie onmogelijk worden gemaakt. Alleen als de emissie niet toeneemt, of zelfs afneemt, kan er afhankelijk van het geldende reconstructieplan toch enige ruimte zijn in een extensiveringsgebied. In de landbouwontwikkelingsgebieden overwegen sommige provincies ook 'verdichtingsgebieden (voor intensieve veehouderij)' of agro-bedrijventerreinen aan te duiden.
Ook duiden sommige provincies locaties die gunstig zijn gelegen (dat wil zeggen locaties die landschap, cultuurhistorie en natuur niet verstoren) en waar een intensieve veehouderij stopt of vertrekt aan als 'sterlocatie'.

De ontwikkeling van de veehouderij en de wijze van zonering vanwege de Reconstructiewet bepalen naargelang de zones in deze gebieden hoe initiatieven tot oprichting van mestverwerkinginstallaties kunnen worden beoordeeld.

4.2 De bouwvergunning

Een mestverwerkingsinstallatie is een vergunningsplichtig bouwwerk ingevolge de Woningwet. Indien er sprake is van het oprichten van een bouwwerk in relatie tot een mestverwerkingsinstallatie is er dus een bouwvergunning vereist. Een bouwvergunning kan worden geweigerd wanneer het bouwwerk (de mestverwerkingsinstallatie) niet past in het bestemmingsplan.
Bij de vergunningverlening speelt de volgende vraag: 'Wanneer moet (co-)vergisting worden aangemerkt als een agrarische activiteit en wanneer als een industriële activiteit?'

Hierbij dienen twee vragen te worden beantwoord:
1 Wordt door de mestverwerking een meststof geproduceerd?
2 Is het een bedrijfseigen agrarische activiteit?

Vraag 1: Wordt door de mestverwerking een meststof geproduceerd?

Het digestaat (de co-vergiste mest) dient te bestaan uit dierlijke mest en de co-substraten zoals aangegeven op de positieve lijst co-vergisting (gepubliceerd in Staatscourant nr. 112, 16 juni 2004) en/of de uitbreiding van deze lijst. Een andere optie is dat het digestaat is voorzien van een individuele ontheffing van de verbodsbepaling van de Meststoffenwet en daarmee is erkend als meststof. Het digestaat valt als meststof onder de reikwijdte van de Meststoffenwet (MINAS of het toekomstige gebruiksnormenstelsel en Besluit gebruik meststoffen). Wordt aan deze voorwaarde niet voldaan dan betreft het digestaat een afvalstof, hetgeen niet op landbouwgronden mag worden toegepast.

Vraag 2: Is het een bedrijfseigen agrarische activiteit?

Om dit onderscheid te bepalen kan een viertal situaties worden onderscheiden:
A Het bedrijf verwerkt *eigen geproduceerde mest* en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat (de co-vergiste mest) wordt op *de tot het bedrijf behorende gronden* gebruikt.
B Het bedrijf verwerkt *eigen geproduceerde mest* en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt, of naar derden afgevoerd.
C Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest geproduceerd door derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat (de co-vergiste mest) wordt op *de tot het bedrijf behorende gronden* gebruikt.

D Het bedrijf verwerkt *aangevoerde mest van derden* en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt als meststof *afgeleverd aan derden.*

De hoofdlijn om het onderscheid te maken luidt als volgt: 'Is er sprake van een bedrijfseigen agrarische activiteit met binding aan de gewone agrarische bedrijfsvoering (bijvoorbeeld akkerbouw, veeteelt) dan kan dat leiden tot kleinschalige mestverwerking inclusief co-vergisting'. Wat niet daaraan gebonden is, hoort er in eerste instantie niet thuis. Uit deze hoofdlijn is af te leiden dat A, B en C als bedrijfseigen kunnen worden beschouwd en D niet.

Bovenstaande categorieën kunnen van toepassing zijn op zowel een veehouderij (met name A en B), als een akkerbouwbedrijf (met name C). Voor de categorieën A, B en C is er een duidelijke binding met de tot het bedrijf behorende agrarische activiteit en/of bedrijfsgronden: de aanvoer en/of de afvoer is 'van' of 'gaat naar' het eigen bedrijf. Om de systematiek niet te star te laten zijn, zal het hier moeten gaan om aan- of afvoer die *in hoofdzaak* een directe relatie heeft met het eigen bedrijf voor wat betreft de mest en/of de gronden. In bovenstaande opsomming A t/m D is *onderstreept* waar het hoofdzaakcriterium op van toepassing is.

De toevoeging 'in hoofdzaak' komt tegemoet aan praktijksituaties waarbij soms een deel van de stroom extern wordt aangevoerd, dan wel wordt afgevoerd. Door 'in hoofdzaak' strikt te hanteren wordt duidelijk wanneer een bepaalde activiteit nog agrarisch is, wat ook van belang is voor de handhaving van het bestemmingsplan.

De positieve lijst co-vergisting (zie paragraaf 2.3) geeft aan dat het te vergisten mengsel in hoofdzaak moet bestaan uit dierlijke mest. Daarmee wordt er ook een maximum gesteld aan de aanvoer van co-substraten (eigen en/of van derden).

Het hoofdzaak criterium voor mest en/of gronden biedt ruimte om kleinschalige samenwerkingsverbanden in het agrarische gebied toe te laten. Er zijn van oudsher diverse samenwerkingsverbanden tussen agrarische bedrijven, al dan niet in familie verband. Onderlinge levering en verwerking tussen bijvoorbeeld een veehouderij, een loonwerker en een akkerbouwer kunnen dan plaatsvinden in het agrarische gebied.

De categorieën A, B en C zijn een agrarische activiteit passend bij en gebonden aan een agrarische bestemming. Voor categorie B en C is het aan te bevelen een agrarische bestemming 'met nevenactiviteit mestverwerking' expliciet op te nemen in het bestemmingsplan.

Categorie D

Categorie D kan niet meer worden beschouwd als bedrijfseigen activiteiten en is van toepassing bij centrale mestverwerking op een grotere schaal. Voor categorie D is ruimtelijk maatwerk nodig, waarbij het volgende stappenplan moet worden doorlopen.

Dit betekent dat eerst locaties moeten worden gezocht die voldoen aan stap 1. Als dit niet tot resultaten leidt, komen locaties aan bod die voldoen aan stap 2 en zo verder.

Stap 1

De eerste stap bestaat uit drie locatiemogelijkheden:

- *Industrie-, c.q. bedrijventerrein*
  Deze (co-)vergistingsinstallaties worden bij voorkeur opgericht op een bedrijventerrein. Bestaande bedrijventerreinen die onvoldoende ruimte hebben, mogen worden uitgebreid voor het oprichten van een (co)vergistingsinstallatie, tenzij zwaarwegende redenen van planologische aard zich daartegen verzetten. De hindercategorie van de installatie moet passen binnen de hindercategorieën van het bedrijventerrein zoals aangegeven in het bestemmingsplan.
- *Vestigingsgebied glastuinbouw*
  In of aansluitend bij vestigingsgebieden glastuinbouw kan de vestiging van (co-)vergistingsinstallaties overwogen worden als hierdoor synergievoordelen worden behaald, zoals het gebruik van restwarmte. De omvang van de installatie moet afgestemd zijn op de synergievoordelen en de ruimtelijke uitstraling moet passen bij het glastuinbouwgebied.
- *Terreinen voor rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) of stortplaatsen*
  Op of aansluitend bij stortplaatsen of bij RWZI-terreinen kan de vestiging van een (co-)vergistingsinstallatie aan de orde zijn. Het kan dan alleen gaan om stortplaatsen of RWZI-terreinen. Bovendien moeten ze buiten kwetsbare gebieden liggen als de groene hoofdstructuur, en buiten landschappelijk of cultuurhistorisch waardevolle gebieden.

Stap 2

In landbouwontwikkelingsgebieden kan de vestiging van een centrale (co-)vergistingsinstallatie worden toegestaan op een bestaand of voormalig (agrarisch) bouwblok.

Stap 3

In landbouwverwevingsgebieden kan centrale (co-)vergistingsinstallatie op een sterlocatie worden toegestaan.

Stap 4

Vestiging van een centrale (co-)vergistingsinstallatie is mogelijk op een duurzame (project)locatie intensieve veehouderij.

Stap 5
Indien de voorgaande 4 stappen geen geschikte locatie hebben opgeleverd is het nog steeds mogelijk een bepaalde locatie aan te wijzen voor een centrale (co-)vergistingsinstallatie.

Er zal dan echter, overigens net zoals bij de voorgaande mogelijkheden, een goed onderbouwde argumentatie geleverd moeten worden waarom juist die locatie hiervoor in aanmerking komt en de eerder genoemde mogelijkheden niet voldoen. Bij stap 5 zal de argumentatie echter bijzonder overtuigend moeten zijn om tot goedkeuring over te kunnen gaan.

Ruimtelijke ordening en energieproductie
Het leveren van energie bij co-vergisting als zodanig, bevat geen ruimtelijke componenten en heeft geen ruimtelijke consequenties. De ruimtelijke afweging ligt bij het al dan niet toelaten van een installatie op een bepaalde locatie. Het leveren van energie behoeft daarmee geen zelfstandige toets aan het bestemmingsplan. Het past binnen de vrijheid van bedrijfsinrichting van agrarische bedrijven (art. 10 WRO). Bepalingen over de structuur van agrarische bedrijven kunnen op grond van dit artikel niet in het bestemmingsplan worden opgenomen.

5 Milieuaspecten en milieumaatregelen

5.1 Bodem

Een mestvergistingsinstallatie moet conform de zorgplicht voor de bodem zoals bepaald in de Wet bodembescherming (Wbb) worden opgericht en beheerd. Met behulp van de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming bedrijfsmatige activiteiten (NRB) kan worden vastgesteld of een verwaarloosbaar bodemrisico wordt bereikt.

De volgende procesonderdelen zijn voor bodemrisico's van belang:
- de opslag van drijfmest (vooropslag, tussenopslag);
- de opslag van drijfmest in de mestvergister;
- de warmtekrachtinstallatie;
- de opslag van minerale oliën (voorraad en afvalstoffen);
- de opslag van het co-substraat;
- opslag van het digestaat;
- leidingen.

Hieronder is aangegeven welke regelgeving kan worden toegepast om een verwaarloosbaar bodemrisico te waarborgen.

Vooropslag en tussenopslag van drijfmest

In het geval van vooropslag, eventuele tussenopslag en naopslag wordt de mest niet 'be- of verwerkt, behoudens mengen of roeren' en kan het Besluit mestbassins milieubeheer van toepassing zijn. Als het Besluit mestbassins milieubeheer van toepassing is, hoeven geen voorschriften opgenomen te worden in de Wm-vergunning met betrekking tot de voor-, tussen- of na-opslag, van deze mest.

Uit een door de installateur van het bassin verstrekte verklaring moet blijken dat het geleverde bassin voldoet aan Richtlijnen Mestbassins 1992 (RM 1992) (zie verder bijlage I en II, Besluit mestbassins milieubeheer). Indien voor het ontwerp van de constructie door of namens het KIWA een geschiktheidsverklaring is afgegeven, voldoet dit ontwerp aan RM 1992. Het ontwerp wordt dan vervolgens ter beoordeling aan het bevoegd gezag Wm voorgelegd.

Bassin van de mestvergister

Het bassin van de mestvergister valt niet onder Besluit mestbassins milieubeheer[2] omdat er sprake is van geforceerde vergisting. Er bestaat momenteel geen speciale regelgeving voor de constructie van bassins van mestvergisters. Volgens artikel 8.11 lid 3 van Wm dienen in dit geval voorschriften te worden opgenomen om de grootst mogelijke bescherming te bieden voor zover dit redelijkerwijs geëist kan worden. Omdat bassins van mestvergisters over het algemeen op dezelfde wijze zijn geconstrueerd als mestbassins, wordt in het geval van bassins voor mestvergisters vooralsnog geadviseerd aan te sluiten bij, en in de voorschriften te verwijzen naar RM 1992. Indien er aanwijzingen bestaan dat de aard en de samenstelling van de mest en het co-substraat zorgen voor een agressiever klimaat in de vergistingstank dan bij reguliere mestopslag het geval is, kan dit aanleiding zijn aanvullende eisen te stellen. Gedacht kan worden aan het bekleden van de bodem en wanden van de vergistingstank met een coating of een materiaal dat bestand is tegen de inwerking van de vergiste mest en de daarbij vrijkomende gassen en stoffen.

Opslag van co-substraat

De opslag van steekvaste co-substraten dient plaats te vinden op een opslagplaat, bijvoorbeeld uitgevoerd in beton, die is voorzien van een opstaande rand of een gelijkwaardige voorziening. Hiermee wordt voorkomen dat uitzakkend vocht en verontreinigd regenwater op of in de bodem terechtkomt. Het vrijkomend vocht (percolaat) wordt door middel van een gesloten riolering afgevoerd naar een opslagvoorziening en kan worden toegevoegd aan het vergistingsproces. Opslag van vloeibaar co-substraat vindt plaats in een tank of bassin.

Opslag van oliën

Er dienen voorschriften opgenomen te worden voor een deugdelijke opslag van oliën en ter voorkoming van lekkage van olie uit de warmtekrachtinstallatie. De opslag van olie boven een lekbak en plaatsing van een lekbak onder de warmtekrachtinstallatie zijn in principe afdoende.

Grondwaterbeschermingsgebieden

In grondwaterbeschermingsgebieden kan de provincie of gemeente aanvullende eisen stellen aan voorzieningen ter bescherming van bodem en grondwater.

5.2 Water

Bij het (co)-vergistingsproces komt geen bedrijfsafvalwater vrij dat wordt geloosd op het riool of het oppervlaktewater. Een toets aan de Wet verontreiniging oppervlaktewateren kan achterwege blijven. Eventueel afvalwater afkomstig uit overige processen of onderdelen van de inrichting wordt hier niet in beschouwing genomen.

[2] Besluit mestbassins milieubeheer geeft voorschriften voor het bewaren van dunne mest voor zover de gezamenlijke oppervlakte van de in de inrichting aanwezige bassins niet meer bedraagt dan 750 m², de gezamenlijke inhoud niet meer bedraagt dan 2500 m³, en er in de bassins geen beluchting, geforceerde vergisting of een andere be- of verwerking van dunne mest plaatsvindt, behoudens mengen of roeren.

5.3 Lucht

5.3.1 Mestvergistingsproces

De procesonderdelen waarin biogas aanwezig is, dienen gesloten te zijn uitgevoerd. Dit geldt voor de vooropslag, de mestvergister, de biogasopslag, de warmtekrachtinstallatie, de naopslag, de eventuele extra voorzieningen voor mestscheiding of indamping van de mest en de overige onderdelen van het systeem (leidingennetwerk, besturingsinstallatie).
Omdat de installatie gesloten is zal er bij een normale bedrijfsvoering geen ammoniak- of geuremissie plaatsvinden.

5.3.2 Op- en overslag van co-substraat

De bovenstaande paragraaf mestvergisting is ook van toepassing op co-vergisting. Aanvullend geldt hier echter dat de op- en overslag van het co-substraat geuroverlast kan veroorzaken.

Gedurende de opslag kunnen de organische materialen onder invloed van temperatuur en tijd gaan broeien en fermenteren. Bij de opgeslagen co-substraten kunnen geuremissies ontstaan die tot overlast kunnen leiden.

Factoren die een rol spelen bij het ontstaan van geuremissies zijn:
- de aard van de aangevoerde co-substraten;
- de mate van versheid van de aangevoerde co-substraten;
- de omvang van de opslag van het co-substraat;
- de verblijftijd in de opslagplaats;
- de mate van afscherming naar de buitenlucht.

Toevoer van vloeibare co-vergistingsproducten kan plaatsvinden vanuit de vacuümtank van een vrachtwagen, die in een gesloten systeem is aan te sluiten op een vergistingstank voorzien van adequate aan- en afsluitsystemen. Hiermee kan de emissie afkomstig van het co-substraat (geur) en emissies afkomstig van de vergister (geur en ammoniak) worden voorkomen.

Bij co-substraten met een hoog drogestofgehalte zoals gras kan het co-vergistingsproduct in een voormenginstallatie met vloeibare mest worden vermengd en versneden zodat het co-substraat kan worden verpompt naar de vergistingstank. Met deze techniek wordt de emissie van geur en ammoniak eveneens voorkomen.

Andere mogelijkheden zijn het inbrengen van co-substraten met een vijzel door de wand van de vergister tot onder het niveau van de mest of het batchgewijs toevoegen van co-substraten met een zuigerinstallatie onderin de vergistingstank. In beide gevallen kunnen er geen gassen/emissies vanuit de tank optreden.

Bij sommige installaties wordt bij het toevoegen van co-substraat aan het vergistingsproces de vergistingstank kortstondig geopend. Aan de opening van de tank (binnenzijde) is rondom een rok aangebracht die reikt tot onder het niveau van het te vergisten materiaal in de tank. Hierdoor worden emissies van biogas, ammoniak en geuremissies beperkt. Indien de op- en overslag van de co-substraten op deze wijze plaatsvindt dan is aan te bevelen deze werkzaamheden in een gesloten op- en overslagruimte plaats te laten vinden, zodanig dat eventuele emissies gecontroleerd en gefilterd naar de buitenlucht kunnen worden afgevoerd. Dit kan worden bewerkstelligd door het creëren van een onderdruk in de op- en overslagruimte. De afgezogen lucht wordt vervolgens via een actief koolfilter of biofilter afgevoerd naar de buitenlucht of kan worden afgevoerd naar de warmtekrachtinstallatie. De keuze voor deze voorziening is gerelateerd aan het voorkomen van milieubelasting in relatie tot de kosten.

Uit de aanvraag van de vergunning moet blijken welke materialen worden co-vergist en hoe deze stoffen worden toegevoegd aan de te vergisten mest. Dit maakt het mogelijk om bij specifieke stromen nadere eisen te stellen om eventuele geuremissie te voorkomen. De nadere eisen kunnen zowel technisch van aard zijn als betrekking hebben op de te volgen werkwijze en procedures bij het bedienen van de (co-)vergistinginstallatie.

5.3.3 Overdrukbeveiliging

Een overdrukbeveiligingsinstallatie dient om een eventuele overproductie aan biogas af te blazen. Een overdrukbeveiligingsinstallatie kan met en zonder fakkel worden uitgevoerd. De keuze om al of geen fakkel toe te passen is gerelateerd aan veiligheid, milieubescherming en economische factoren. Met name bij kleinere mestvergisters verhouden de kosten gerelateerd aan de eis om een fakkel te plaatsen zich niet tot de verwachte milieueffecten. Er wordt geadviseerd aan te sluiten bij de gangbare praktijk in Duitsland en een fakkel niet verplicht te stellen bij mestvergistingsinstallaties met een warmtekrachtinstallatie met een nominale capaciteit van minder dan 100 kW (een biogasproductie van 50 m³/uur). Bij grotere installaties wordt geadviseerd wel de plaatsing van een fakkel te eisen, tenzij de aanvrager een andere deugdelijke oplossing kan aandragen voor verbranding van het biogas in geval van een eventuele overproductie die niet binnen 24 uur kan worden opgelost (bijvoorbeeld een tweede warmtekrachtinstallatie of het plaatsen van een mobiele fakkelinstallatie). Geadviseerd wordt om het asvermogen (uitgedrukt in kW) aan te houden als criterium en niet de biogasproductie (uitgedrukt in m³/uur) omdat dit in de praktijk eenvoudig te controleren is. De positionering van de fakkel of afblaasinrichting dient aan de veiligheidseisen te voldoen conform het gestelde in de Richtlijn NPR 7910-1:2001.

Bij installaties met één gasmotor wordt het volgende geadviseerd:

Klein onderhoud
- Klein onderhoud kan worden gepland. De biogasproductie kan worden verminderd zodat de bufferperiode wordt vergroot tot bij voorbeeld 2 à 3 uur.
- Dit is voldoende tijd om klein onderhoud aan de WKK uit te voeren.
- In vergunning aangeven dat voorafgaand aan klein onderhoud voldoende bufferperiode moet worden gerealiseerd door het zoveel mogelijk leeg stoken van de gasopvang en indien nodig het verminderen van de biogasproductie.

Groot onderhoud
- Groot onderhoud wordt vooraf gepland.
- De biogasproductie dient vooraf te worden verminderd met minimaal 50%.
- Bij installaties met een gasmotor met een asvermogen < 100 kw en waarbij het onderhoud maximaal 48 uur duurt mag het overtollige gas via een afblaasinstallatie naar de lucht worden geïmiteerd. Indien de gasmotor langer dan 48 uur buiten bedrijf is moet het overtollige gas via een fakkelinstallatie worden afgefakkeld.
- Bij installaties met een gasmotor met een asvermogen > 100 kw moet het overtollige gas binnen 24 uur via een fakkelinstallatie worden afgefakkeld.

Storing aan de WKK
- Een storing komt onverwacht, het is daarom niet mogelijk de biogasproductie vooraf te verminderen met minimaal 50%.
- Bij een storing dient de gasproductie onmiddellijk te worden verminderd. Er mag geen vergistingsmateriaal meer worden toegevoegd aan de vergister.
- Bij installaties met een gasmotor met een asvermogen < 100 kw moet het overtollige gas binnen 48 uur via een fakkelinstallatie worden afgefakkeld.
- Bij installaties met een gasmotor met een asvermogen > 100 kw moet het overtollige gas binnen 24 uur via een fakkelinstallatie worden afgefakkeld.

Bij installaties met twee gasmotoren wordt het volgende geadviseerd:

Klein onderhoud
- Klein onderhoud kan worden gepland, één motor kan blijven draaien, de helft van de biogasproductie wordt dan verbrand. Uitgaande van een bufferopslag van 1,5 à 2 uur bij 100% productie is dit is voldoende om klein onderhoud aan de WKK uit te voeren.
- In de vergunning kan worden aangeven dat voorafgaand aan klein onderhoud voldoende bufferperiode moet worden gerealiseerd door het gedeeltelijk leeg stoken van de gasopvang en indien nodig het vooraf verminderen van de biogasproductie.

Groot onderhoud
- Groot onderhoud wordt vooraf gepland.
- De biogasproductie dient vooraf te worden verminderd met minimaal 50%.
- Bij installaties met twee gasmotoren dient het onderhoud beurtelings te worden uitgevoerd zodat er altijd een gasmotor in bedrijf is.
- Omdat de gasproductie vooraf met minimaal 50% gereduceerd is kan één gasmotor de productie van biogas verwerken zonder dat de overdrukbeveiliging in werking treedt.
- Een fakkelinstallatie is dan niet nodig.

Storing aan de WKK
- Een storing komt onverwacht, het is daarom niet mogelijk de biogasproductie vooraf te verminderen met minimaal 50%.
- Bij een storing dient de gasproductie onmiddellijk te worden verminderd. Er mag geen vergistingsmateriaal meer worden toegevoegd aan de vergister.
- Bij installaties met een gasmotor met een asvermogen < 100 kw moet het overtollige gas binnen 48 uur via een fakkelinstallatie worden afgefakkeld. In de praktijk zal het weinig voorkomen dat beide motoren gelijktijdig een storing hebben en de productie zal binnen 24 uur zijn gehalveerd. De resterende biogasproductie kan dan worden verwerkt door één gasmotor. Het plaatsen van een mobiele fakkelinstallatie zal in de meeste gevallen niet nodig zijn.
- Bij installaties waar gasmotoren opgesteld staan met een gezamenlijk asvermogen > 100 kw moet het overtollige gas binnen 24 uur via een fakkelinstallatie worden afgefakkeld. Ook hier zal het in de praktijk weinig voorkomen dat beide motoren gelijktijdig een storing hebben en zal de productie binnen 24 uur zijn gehalveerd. De resterende biogasproductie kan dan worden verwerkt door één gasmotor. Het plaatsen van een mobiele fakkelinstallatie zal in de meeste gevallen niet nodig zijn.

Er wordt in alle gevallen geadviseerd om in de vergunning op te nemen dat diegene die de biogasinstallatie drijft, een onderhoudscontract moet kunnen overleggen waarin is bepaald dat de leverancier dan wel een onderhoudsbedrijf bij storing aan de biogasinstallatie binnen 12 uur aanwezig zal zijn om de storing te verhelpen.

5.3.4 Warmtekrachtinstallatie

Bij vrijwel alle mestvergistingsinstallaties wordt zowel warmte als elektriciteit opgewekt door toepassing van een warmtekrachtinstallatie. In Nederland past men meestal gasmotoren toe.

Het Besluit emissie-eisen stookinstallaties milieubeheer B (Bees-B) stelt eisen aan de uitstoot van stikstofoxiden (NO_x) van warmtekrachtinstallaties werkend met een zuigermotor gestookt op gasvormige brandstoffen zoals biogas. De hoogte van de opgelegde norm hangt af van

het asvermogen van de zuigermotor, en het jaar waarop de zuigermotor in de inrichting geplaatst is. Deze normen hebben een directe werking en hoeven niet opgenomen te worden in de Wm-vergunning. Het Besluit verbranden afvalstoffen is niet van toepassing.

Bij toepassing van een 'nieuwe' zuigermotor waarvan het asvermogen niet meer bedraagt dan 50 kW mag de uitworp van stikstofoxiden met het rookgas van de nieuwe zuigermotor van de warmtekrachtinstallatie, teruggerekend op 15O-luchtcondities en betrokken op de warmteinhoud van de toegevoerde brandstof, niet meer bedragen dan 800 g/GJ, vermenigvuldigd met eendertigste van het motorrendement. Indien het een nieuwe zuigermotor betreft waarvan het asvermogen meer bedraagt dan 50 kW, geldt een norm van 140 g/GJ, vermenigvuldigd met eendertigste van het motorrendement.

Omdat de emissie-eisen aan de uitstoot van stikstofoxiden direct werkend zijn, mogen deze niet worden opgenomen in de voorschriften en kan worden volstaan met een verwijzing naar Bees-B in de considerans.

Zwavelwaterstof
Het in het biogas aanwezige zwavelwaterstof wordt in de warmtekrachtinstallatie omgezet in zwaveloxiden.

Om de uitstoot van zwaveloxiden te beperken is het Besluit zwavelgehalte brandstoffen 1974 opgesteld. Dit besluit stelt dat het verboden is brandstof te gebruiken 'andere brandstoffen, vast, vloeibaar of gasvormig, met een zwavelgehalte van meer dan 1,2 %'. Zwavelwaterstof is corrosief en tast de warmtekrachtinstallatie aan. Om deze corrosie en de emissie van zwaveloxiden te vermijden dient het zwavelwaterstof uit het biogas te worden verwijderd. Leveranciers van gasmotoren geven over het algemeen alleen garantie op de motor indien het zwavelwaterstofgehalte onder 500 ppm wordt gehouden, dit is 0,05 volumeprocent of 0,1 massaprocent zwavel. Hiermee wordt aan de eisen voldaan gesteld in Besluit zwavelgehalte brandstoffen.

Bij moderne mestvergisters wordt het zwavelwaterstof bijna uitsluitend via biologische ontzwaveling verwijderd. Door middel van bacteriën in de biogashouder wordt het zwavelwaterstof omgezet in elementair zwavel en water. Met een geringe luchtinjectie in de biogashouder (4-6% van de biogasproductie) is het mogelijk om tot 95% van de zwavelwaterstof te verwijderen. In de praktijk blijkt dat de resulterende zwavelwaterstof concentratie bij mestvergisters na biologische ontzwaveling tussen de 50 en 300 ppm is, hetgeen ruim binnen de eisen van de motorfabrikanten ligt. De gemiddelde concentratie zwavelwaterstof in het gereinigde biogas ligt onder de 250 ppm.

In verschillende bestaande Nederlandse milieuvergunningen voor mestvergistingsinstallaties is een eis opgenomen van maximaal 250 ppm. Het wordt geadviseerd om deze eis over te nemen in de voorschriften. Qua meetverplichting wordt aangeraden de eis te stellen dat tenminste eens per maand het zwavelwaterstof in het gereinigde biogas te meten en te registreren. Hierbij wordt aangesloten bij de dagelijkse praktijk, waarbij het zwavelwaterstofgehalte regelmatig wordt gecontroleerd. Continue meting van het zwavelwaterstofgehalte is echter niet noodzakelijk.

Omdat het zwavelwaterstofgehalte een enkele keer boven de norm van 250 ppm kan liggen, wordt aangeraden te eisen dat het jaargemiddelde van de maandelijkse metingen onder 250 ppm dient te liggen.

Zwaveloxiden
De concentratie zwaveloxiden hangt direct samen met de hoeveelheid zwavelwaterstof in het biogas. In de bijzondere regeling van de NeR is aangegeven dat de concentratie van zwaveloxiden bij mestverwerkende inrichtingen niet meer mag bedragen dan 35 mg/m3, uitgaand van een aardgasgestookte installatie. Echter omdat de gasmotor niet wordt gestookt op aardgas mag niet worden getoetst aan deze emissie-eis. De algemene NeR emissie-eis voor zwaveloxiden is 50 mg/m3 voor continue processen, aanbevolen als de ongereinigde grensmassastroom 2 kg/uur of meer bedraagt. Deze grensmassastroom wordt zelfs bij grotere vergistingsinstallaties niet gehaald. Derhalve kan de toetsing voor zwaveloxiden aan de algemene NeR emissie-eis achterwege blijven. Bovendien worden er reeds eisen gesteld aan het gehalte zwavelwaterstof in het gereinigde biogas.

Koolmonoxide
Net als bij verbranding van aardgas of andere brandstoffen komen bij een goed afgestelde gasmotor op biogas minimale hoeveelheden koolmonoxide vrij. Grotere hoeveelheden komen alleen vrij bij een onvolledige verbranding. Uitgaande van een juiste afstelling van de gasmotor wordt een optimale verbrandingsverhouding tussen biogas en lucht bewerkstelligd en kan een goed verbrandingsproces worden gegarandeerd. Zodoende zal er sprake zijn van een nagenoeg volledige verbranding van het biogas.
De juiste afstelling wordt gewaarborgd door opname van voorschriften over het onderhoud van de warmtekrachtinstallatie, waar de gasmotor deel van uitmaakt. Het is daarom niet nodig hiervoor emissie-eisen op te nemen.

Emissies van andere gassen
Bij verbrandingsinstallaties worden soms eisen gesteld aan de uitstoot van andere stoffen. In het geval van mestvergistingsinstallaties met zuigermotor is dit meestal niet nodig. Dit wordt hieronder toegelicht. Uit aanvraag en vergunning moet duidelijk blijken dat genoemde stoffen onder de grenswaarden en concentratie-eisen in de NeR blijven. Het is verstandig in de considerans te

melden dat dit uitgangspunt voor de vergunning is geweest. Als zich een onvoorziene emissie voordoet, kan worden gehandhaafd op afwijking van de aangevraagde en vergunde situatie.

Ammoniak
Ammoniak wordt in het biogas vrijwel volledig omgezet in stikstofoxiden. De emissie van stikstofoxiden wordt geregeld in Bees-B. Het is daarom niet nodig een emissie-eis aan ammoniak te stellen in relatie tot de uitstoot van afgassen.

Stof
Mestvergisting vindt plaats in een waterige omgeving. Derhalve bevat het biogas geen stof en is het niet nodig een emissie-eis op te stellen.

VOS (vluchtige organische stoffen)
Vluchtige Organische Stoffen, ofwel hogere koolstofverbindingen (CxHy), worden niet of nauwelijks gevormd in het biogasproductieproces. Eventuele sporen van VOS in het biogas zullen grotendeels worden verbrand in de gasmotor. Het is dus niet nodig emissie-eisen te stellen.

Waterstofchloride en waterstoffluoride
De mest bevat chloride opgelost in water. Tijdens het vergistingsproces komt er geen chloride in het biogas terecht.

Dioxinen
Dioxines ontstaan bij specifieke omstandigheden, zoals bij onvolledige verbranding bij een temperatuur tussen 250 en 450°C.
Er zijn geen aanwijzingen dat er kans is op de vorming van dioxines bij verbranding van biogas in mestvergistingsinstallaties.

Metalen
Zware metalen zoals kwik, cadmium en titanium komen niet voor in biogas. Ook is het niet nodig een eis te stellen aan de som van zware metalen zoals deze soms worden gesteld bij verbranding van vervuilde stromen.

5.4 Brand- en explosiegevaar

5.4.1 Brandgevaar

Omdat biogas methaan bevat dat samen met lucht een explosief mengsel kan vormen, wordt in deze handreiking aandacht besteed aan de bepaling van de explosieveiligheid van de gehele mestvergistingsinstallatie. Dit om te bepalen of een explosieveilige uitvoering van verschillende installatieonderdelen wenselijk is. Mede op basis hiervan kunnen voorschriften worden opgesteld ten aanzien van de constructie, positie en behuizing van specifieke onderdelen zoals de warmtekrachtinstallatie, de overdrukbeveiliging en de gasopvang. Tevens dient aandacht te worden besteed aan de installatie van blusmiddelen. De brandweer dient op de hoogte te worden gesteld van de aanwezigheid van de mestvergistingsinstallatie met gasopslag. Tevens kan de brandweer adviseren op het gebied van preventie.

Blusmiddelen
Blusmiddelen dienen te worden geplaatst in overleg met de plaatselijke brandweer.

Rook en vuurverbod
Roken en open vuur dient te worden verboden. De benodigde veiligheidstekens overeenkomstig het Besluit veiligheids- en gezondheidssignalering dienen duidelijk zichtbaar te worden aangebracht.

Bliksembeveiliging
De noodzaak om een bliksembeveiligingsinstallatie te plaatsen verschilt per situatie en het bevoegd gezag dient in overleg met de plaatselijke brandweer hierover een beslissing te nemen.

5.4.2 Explosieveiligheid

Biogas bestaat voor 55–60% uit het gas methaan. In een mengverhouding van 5–10% methaan en 90–95% lucht ontstaat een explosief mengsel. Als dit mengsel vervolgens ontstoken wordt, is een ontploffing het resultaat. Het is van belang na te gaan in welke gevallen deze situatie zich kan voordoen, en welke maatregelen moeten worden opgelegd om een ontploffing te voorkomen. Aan de hand van de ATEX 137 richtlijn en de Nederlandse praktijkrichtlijn 7910-1, is een gevarenzone-indeling te maken met betrekking tot ontploffingsgevaar. De gevarenzonering hangt in de praktijk met name af van de uitvoering van de biogasopvang.

ATEX 137
Sinds 1 juli 2003 is paragraaf 2a Explosieve atmosferen met daarin de artikelen 3.5a tot en met 3.5f in het Arbeidsomstandighedenbesluit van kracht. Hierdoor is de Europese richtlijn 1999/92/EG, betreffende minimumvoorschriften voor de verbetering van de gezondheidsbescherming en van de veiligheid van werknemers die door explosieve atmosferen gevaar kunnen lopen (ook ATEX 137 genoemd), in de Nederlandse wetgeving opgenomen. Gevolg van de nieuwe artikelen is, dat bedrijven uiterlijk op 1 juli 2006 ten aanzien van de gevaren in verband met explosierisico's een gestructureerd en goed onderbouwd beleid moeten voeren met bijbehorende maatregelen. Nieuwe opslagvoorzieningen moeten per 1 juli 2003 voldoen aan de genoemde regelgeving. De richtlijn voorziet in een stappenplan om tot een explosieveilige werkomgeving te komen. De Arbeidsinspectie ziet toe op de naleving van ATEX 137.

Richtlijn NPR-7910-1
De Nederlandse Praktijk Richtlijn (NPR) 7910-1 is gebaseerd op NEN-EN-IEC 60079-10. De Richtlijn NPR 7910-1 'Gevarenzone-indeling met betrekking tot ontploffingsgevaar', is van toepassing in ruimten en installaties waar een ontplofbare atmosfeer kan ontstaan door onder andere de aanwezigheid van brandbare gassen. Aan de hand van een eenvoudige methode is het mogelijk het gevaar voor ontploffingen door passende maatregelen terug te brengen tot een aanvaardbaar minimum.

Nadere informatie over de werkmethode van de NPR 7910-1 alsmede een presentatie van de resultaten bij toepassing op mestvergistingsinstallaties is te vinden op de cd-rom Vergunningverlening mestvergisting van SenterNovem.

5.4.3 Warmtekrachtinstallatie
Het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer geeft voorschriften met betrekking tot warmtekrachtinstallaties die geen andere brandstof anders dan aard-, propaangas of butaangas gebruiken. Warmtekrachtinstallaties op biogas vallen niet onder dit besluit. Omdat warmtekrachtinstallaties op biogas nauwelijks verschillen van aardgasgestookte warmtekrachtinstallaties is het redelijk aansluiting te zoeken bij het Besluit voorzieningen en installaties milieubeheer en de eisen op te nemen in de voorschriften. Een uitzondering vormt de rendementseis gesteld in voorschrift nr 2.1.4 uit bijlage 1, B Voorschriften, Hoofdstuk 2 Warmtekrachtinstallaties van het besluit. Voor installaties op biobrandstof worden in het algemeen (bijvoorbeeld in de Energie Investings-Aftrek) minder strenge rendementseisen gesteld dan aan installaties op fossiele brandstof. In de Energie InvesteringsAftrek wordt een minimaal totaalrendement van 50% geëist. Verwachting is dat de WKK in een vergistingsinstallatie dankzij de warmtebenutting voor het vergistingsproces aan deze eis voldoet. Door de zorgplicht uit art. 2.1.5 van dezelfde bijlage over te nemen wordt de inrichtinghouder aangezet tot een zo hoog mogelijke inzet van warmte. Een eis aan het totaalrendement is dan voor dit type WKK niet meer nodig.

5.4.4 Biogasopslag
Voor de veiligheid van de gasopvang dient het materiaal van de biogasopvang bestendig te zijn tegen de inwerking van biogas. Verder dient de maximale druk van de vergister en gasopvang niet te worden overschreden. Er moet worden gezorgd voor een deugdelijke overdrukbeveiliging, bijvoorbeeld door gebruikt te maken van een overdrukventiel of een fakkelinstallatie (zie paragraaf 5.3.3).

5.4.5 Fakkelinstallatie
Indien een fakkel wordt toegepast dient de positionering van de fakkel of afblaasinrichting aan de veiligheidseisen te voldoen conform het gestelde in de Richtlijn NPR 7910-1:2001.

5.5 Externe veiligheid

Over het algemeen kan worden geconcludeerd dat de opslag van biogas in een gasreservoir geen (omvangrijk) extern veiligheidsrisico vormt. Op basis van de uitgevoerde risicoberekeningen door het RIVM[3] worden voor kwetsbare objecten buiten de inrichting de volgende veiligheidsafstanden voor het plaatsgebonden risico voorgesteld (gemeten vanaf de rand van het reservoir):

Gasvolume	< 100 m³	100–500 m³
Ballonreservoir	15 m	20 m
Reservoir in vergistingstank	5 m	10 m

Binnen de genoemde afstanden dienen ontstekingsbronnen zoveel mogelijk te worden geweerd. Verder verdient het aanbeveling vrijstaande reservoirs tegen externe belasting (aanrijding of scherpe voorwerpen) te beschermen, bijvoorbeeld door middel van een hekwerk of een andere gelijkwaardige voorziening. Een in een vergistingstank aangebracht reservoir is hier reeds voldoende tegen beschermd.Opstelling van een gasreservoir in een afgesloten ruimte kan leiden tot explosie-effecten. Dergelijke opstellingen worden afgeraden. Tenslotte wordt afgeraden een gasreservoir in de directe nabijheid van de terreingrens op te stellen.

Voorts kunnen eisen vanuit de verzekeringspolis ook gevolgen hebben voor de co-vergistingsinstallatie. Raadpleeg hiervoor de desbetreffende bedrijfspolis en verzekeraar.

5.6 Energie

Op grond van de verruimde reikwijdte van de Wm dient het zuinig gebruik van energie te worden getoetst in verband met de bescherming van het milieu. Met behulp van de Circulaire *Energie in de Milieuvergunning* uit 1999 uitgebracht door het ministerie van VROM en EZ kan met behulp van een stappenplan worden bepaald in hoeverre voorschriften in de milieuvergunning aangaande energiebesparing dienen te worden opgenomen.

Het stappenplan gaat uit van een eindverbruiker van energie, terwijl in het geval van een mestvergistingsinstallatie juist netto energie wordt opgewekt (er wordt biogas geproduceerd en direct omgezet in elektriciteit). De circulaire is echter bruikbaar omdat de door de WKK opgewekte warmte en energie ook op een energie-efficiënte manier moet worden aangewend. Aandachtpunt hierbij is optimale inzet van restwarmte van de WKK.

Meer informatie over de voor mestvergisting relevante aspecten van het stappenplan kunt u vinden op de cd-rom Vergunningverlening Mestvergisting van SenterNovem.

[3] *Beoordeling externe veiligheidsrisico's mestverwerkingsinstallaties,* RIVM, april 2003.

5.7 Geluid

Voor het bepalen van de geluidsnorm kan gebruik worden gemaakt van de 'Handreiking industrielawaai en vergunningverlening' van 21 oktober 1998 van het ministerie van VROM. De mogelijke geluidsbronnen van de mestvergistingsinstallatie zijn:
- warmtekrachtinstallatie;
- mestpompen;
- motoren die het roerwerk van de mestvergister aandrijven;

Voor toetsing van geluidemissies door transportbewegingen van en naar de inrichting kan de 'schrikkelcirculaire'[4] worden gevolgd. Deze circulaire geeft ten behoeve van de milieuvergunningverlening aanwijzingen over de beoordeling van de indirecte hinder veroorzaakt door verkeersbewegingen van en naar de inrichting.

[4] Circulaire aan de besturen van de provincies en gemeenten van 29 februari 1996 nr. Mbg 9600613 1, Staatscourant, 1996, nr. 44 Directoraat-generaal Milieubeheer, Directie Geluid en Verkeer DGM/GV/GEO, houdende beoordeling geluidhinder wegverkeer in verband met vergunningverlening Wm.

5.8 Afvalstoffen

Vanaf 1 januari 2005 geldt het Besluit melden bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen ('AMVB melden'). Alle inrichtingen die afvalstoffen verwerken en vallen onder het bevoegd gezag van Gedeputeerde Staten vallen onder dit besluit. Voor inrichtingen op gemeentelijk niveau gelden de bepalingen uit het besluit niet. Wel wordt ten zeerste aangeraden om een registratie bij te (laten) houden op bedrijfsniveau (vast te leggen in milieuvergunning) inzake de aanvoer van co-substraten en deze specifiek te benoemen in de milieuvergunning, zodat andere stromen kunnen worden uitgesloten. Overwogen kan worden de registratie te beperken tot alleen de aanvoer van producten uit de voedings- en genotsmiddelenindustrie.

Alle grondstoffen ten behoeve van het vergistingsproces zijn organisch en worden na de vergisting als mest opgeslagen en uitgereden conform de bepalingen uit de Meststoffenwet.
Afgewerkte olie (afkomstig van de warmtekrachtinstallatie) dient afgevoerd te worden naar een bedrijf dat een vergunning heeft voor het inzamelen van afgewerkte olie.

6 Standaard milieuvergunning

SenterNovem heeft in samenwerking met InfoMil een hulpmiddel gemaakt voor het opstellen van een milieuvergunning voor het (co-)vergistingsinstallaties. Deze informatie bevat onder meer een standaard voorschriftenpakket en uitgebreide achtergrondinformatie.
De informatie staat op de cd-rom *Vergunningverlening Mestvergisting* en is verkrijgbaar bij SenterNovem, telefoon (030) 239 34 93. Deze cd-rom wordt in 2005 geactualiseerd.

Deze handreiking is op een aantal punten actueler dan de cd-rom *Vergunningverlening Mestvergisting* van SenterNovem:

Hoofdstuk 2 Procesbeschrijvingen
- Paragraaf 2.3 Wijziging Meststoffenbeschikking, positieve lijst

---

Hoofdstuk 3 Juridisch kader
- Paragraaf 3.3 IPPC, BREF, BBT
- Paragraaf 3.4 Wijzigingen Inrichtingen en vergunningenbesluit
- Paragraaf 3.5 Wet stankemissie in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden (Wsv; voor reconstructiegebieden)
- Paragraaf 3.6 Besluit financiële zekerheid milieubeheer

Hoofdstuk 4 Ruimtelijke ordening en bouwen
- Geheel nieuwe benadering

Hoofdstuk 5 Milieuaspecten en maatregelen
- Paragraaf 5.3.1 Uitgangspunt nulemissie ten gevolge van de vergistinginstallatie
- Paragraaf 5.3.2 Op- en overslag van co-substraten
- Paragraaf 5.4.1 Explosieveiligheid, ATEX 137
- Paragraaf 5.4.2 Externe veiligheid, afstandtabel RIVM

Bijlage 1
Begrippen

Afvalstof
Alle stoffen, preparaten of andere producten, waarvan de houder zich – met het oog op de verwijdering daarvan – ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen. Daarbij wordt onder stoffen en preparaten datgene verstaan wat daaronder in de zin van de Wet milieugevaarlijke stoffen wordt verstaan.

Afvalwater
Alle water waarvan de houder zich met het oog op de verwijdering daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen.

Biogas
Gas verkregen door anaërobe vergisting van biomassa. Biogas bestaat voor het grootste gedeelte uit methaan (CH_4) (55–65%) en kooldioxide (35–40%) (CO_2).

Biomassa
De biologisch afbreekbare fractie van producten, afvalstoffen en residuen van de landbouw (inclusief plantaardige en dierlijke stoffen), de bosbouw en aanverwante bedrijfstakken, alsmede de afbreekbare fractie van industrieel en huishoudelijk afval (Richtlijn 2001/77/EG).

Co-producten
Zie co-substraat.

Co-substraat
Biomassa die worden co-vergist met mest om de biogasopbrengst te verhogen.

Co-vergisting
Gecombineerde vergisting van dierlijke mest en co-substraat gericht op de productie van biogas en digestaat.

Dierlijke mest
Excrementen, uitscheidingsproducten van landbouwhuisdieren (zeugenmest, vleesvarkensmest, vleeskuikenmest, leghennenmest, rundveedrijfmest, etc.)

Digestaat
Vergiste mest. Een meststof die bestaat uit vergiste biomassa, hetgeen kan bestaan uit ofwel vergiste dierlijke mest, ofwel uit een vergist mengsel van dierlijke mest en andere organische reststromen.

Emissies
Uitworp, uitstoot van vloeibare, gasvormige en vaste stoffen (stofdeeltjes), of van geluid, naar lucht, water of naar bodem.

Mesofiel
Temperatuurbereik voor een vergister tussen de 20 en 40°C.

Mestvergister
Installatie voor het omzetten van mest en eventueel co-substraat in biogas en digestaat, exclusief andere installaties voor opslag en bewerking van biogas of mest.

Mestvergisting
Anaërobe vergisting van dierlijke mest gericht op de productie van biogas en digestaat.

Mestvergistingsinstallatie
Complete installatie voor het omzetten van mest en eventueel co-substraat in biogas en digestaat, inclusief installaties voor opslag en bewerking van het biogas, en voor- tussen- en naopslag van mest, maar exclusief verdere bewerking van het digestaat.

Mestverwerking
Toepassing van basistechnieken of combinaties daarvan met als doel de aard, samenstelling en/of hoedanigheid van dierlijke mest te wijzigen. Mestvergisting valt hier ook onder.

Methaan
Brandstof met chemische formule CH_4. Biogas bestaat voor 55–65% uit methaan.

Organische meststoffen
Meststoffen waarvoor een algemene of bijzondere ontheffing is verleend op basis van het Meststoffenbesluit 1977. Deze meststoffen staan vermeld op de Lijst van Meststoffen behorende bij de Meststoffenbeschikking 1977.

Psychrofiel
Temperatuurbereik voor een vergister tussen de 0 en 20°C.

Thermofiel
Temperatuurbereik voor een vergister hoger dan 45°C.

Verblijftijd
De tijd dat een hoeveelheid biomassa gemiddeld in de vergister aanwezig is.

Vergisting
Zie mestvergisting.

Warmtekracht-installatie
Installatie toegerust voor het gelijktijdig opwekken van warmte en kracht waarbij de warmte nuttig wordt aangewend.

Bijlage 2

Procedure Ontheffingsbeschikking verbodsbepalingen meststoffen 1977 ('RIKILT ontheffing')

Procedure ontheffingsbeschikking verbodsbepaling meststoffen 1977

De beschikking stelt voorschriften voor de toelating van producten als meststof indien het product niet valt onder één van de omschrijvingen van de in de Lijst van Meststoffen opgenomen type-aanduidingen. Een ontheffing van verbodsbepalingen is dan mogelijk, mits het product voldoet aan de begripsomschrijving voor meststof in MW1947.
Bijlage 4 van de ontheffingsbeschikking geeft een overzicht van de meststoffen die op dit moment in Nederland middels een ontheffing van de verbodsbepalingen toegelaten zijn.

Aanvraag voor ontheffing

Een aanvraag voor ontheffing moet vergezeld zijn van:
a een monster, op zodanige wijze genomen dat het een zo nauwkeurig mogelijke afspiegeling geeft omtrent aard en samenstelling van het product waarvoor ontheffing is aangevraagd.
b nauwkeurige gegevens aangaande de herkomst, aard, bereidingswijze en samenstelling van het product, alsmede van een opgave van de te garanderen gehalten aan waardegevende bestanddelen, met vermelding van de vormen, waarin deze gebonden zijn en indien het mengsels betreft de aard en de mengverhouding der grondstoffen.
c gegevens betreffende het doel waarvoor het product bestemd is te worden gebruikt, alsmede wanneer een specifiek doel is aangegeven, de gebruiksaanwijzing;
d verslagen van proefnemingen waaruit de landbouwkundige werkzaamheid van het product blijkt;
e een geëigende analysemethodiek in die gevallen dat de officiële analysemethoden onvoldoende inzicht geven omtrent het product waarvoor ontheffing wordt gevraagd.

Procedure van de toelating van meststoffen

Belanghebbende zendt een aanvraagdossier ter attentie van de DG-LNV per adres RIKILT, Instituut voor voedselveiligheid, Bureau Meststoffen. Het bureau beoordeelt het dossier op compleetheid en toetst in overleg met adviseurs van de Commissie van Deskundigen of op grond van de verstrekte gegevens een ontheffing gerechtvaardigd is. De adviseurs van de commissie beoordelen de aanvraag voor ontheffing. In geval van een positieve beoordeling op landbouwkundige werkzaamheid als meststof en op milieuverantwoorde toepassing stelt het Bureau Meststoffen een préadvies op voor het verlenen van een ontheffing. Tegelijkertijd wordt door het RIKILT de identiteit van het product vastgelegd met reguliere methoden van meststofonderzoek of een door de fabrikant aangegeven analysemethode in een door aanvrager verstrekt representatief monster. De Commissie van Deskundigen wordt gevraagd of zij het préadvies kan overnemen. Het préadvies met onderzoeksresultaten van het geanalyseerde monster wordt door het bureau aangeboden aan de Directeur-Generaal Landbouw van het ministerie van LNV met het verzoek dienovereenkomstig over de ontheffingsaanvraag te beslissen. Indien de aanvraag wordt ingewilligd, wordt de beslissing via de Staatscourant bekend gemaakt. Bij niet-inwilliging ontvangt aanvrager een met redenen omklede afwijzing. Tegen deze afwijzing staan bezwaar- en beroepsmogelijkheden open.

Het secretariaat voor aanvragen voor ontheffingen wordt gevoerd door het RIKILT, Instituut voor voedselveiligheid, Bureau Meststoffen. Procesbegeleiding wordt uitgevoerd door de het ministerie van LNV, directie Landbouw, afdeling Mineralen & Ammoniak.

Beschikking bijzondere ontheffingen meststoffen 1978

De beschikking stelt voorschriften voor incidentele partijen producten in de volgende gevallen:
a Het product waaruit de partij bestaat slechts in geringe mate afwijkt van de omschrijving of van de eisen, gesteld in de Meststoffenbeschikking 1977, en de daarbij behorende Lijst van Meststoffen;
b Voor het uitvoeren van proeven ten behoeve van een aanvraag voor ontheffing in het kader van de Ontheffingsbeschikking Verbodsbepalingen Meststoffen dan wel ten behoeve van praktijkproeven op beperkte schaal in het verkeer wordt gebracht.
c Voor een product, dat een enkele maal beschikbaar komt, weliswaar niet kan voldoen aan eisen voor meststoffen maar wel een bemestende waarde heeft en waarvoor bijzondere omstandigheden gelden (verantwoord hergebruik van reststoffen).

Binnen de door de DG gedelegeerde bevoegdheid kan de Directeur RIKILT voor bepaalde duur en beperkte hoeveelheid een bijzondere ontheffing voor een product als meststof verlenen. Als regel laat ook de Directeur zich adviseren door de adviseurs van de Commissie van Deskundigen inzake het Meststoffenbesluit. Een bijzondere ontheffing wordt als regel (hooguit) voor de duur van één jaar verleend. Verlenging is mogelijk. Het besluit van de directeur wordt niet openbaar gemaakt. De laatste vijf jaar zijn er 5 bijzondere ontheffingen verleend.

Bijlage 3
Literatuurlijst

Onderzoek herziening toetsingskader mestverwerking-installaties, juli 2004, ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer/Haskoning.

Richtlijn mestverwerkinginstallaties, februari 2001, InfoMil.

Mestvergisting op boerderijniveau, vergunningverlening en haalbaarheid van vergisting van mest en biomassa, januari 2003, HAS kennis transfer.

Beoordeling externe veiligheidsrisico's mestverwerking-installaties, april 2003, RIVM.

Vergunningverlening en Mestvergisting, informatie voor de vergunningverlener, augustus 2004, SenterNovem.

Juliana van Stolberglaan 3
2595 CA Den Haag
Postbus 93144
2509 AC Den Haag
Telefoon (070) 373 55 75
Fax (070) 373 56 00
E-mail info@infomil.nl
Website www.infomil.nl

BIJLAGE 11 Kampeerbeleid Westerkwartier

KAMPEERBELEID WESTERKWARTIER

INHOUD

Samenvatting en advies 1
1 Inleiding 3
1.1 Achtergrond 3
1.2 Nieuw beleid 3
2 Beleid 4
2.1 Kampeerterreinen 4
2.2 Kleinschalig kamperen 10
2.3 Tijdelijk kamperen 12
2.4 Natuurkampeerterreinen 13
2.5 Vrij kamperen en kamperen voor eigen gebruik 14

SAMENVATTING

Per 1 januari 2008 vervalt de Wet op de Openluchtrecreatie. Deze is momenteel nog de basis voor vergunningen, ontheffingen en vrijstellingen op het gebied van kamperen. Voor deze datum verdient het aanbeveling dat gemeenten hun regelgeving op het gebied van het kamperen aanpassen. Het bestemmingsplan en de APV zijn hiervoor de meest geschikte instrumenten. Om ervoor te zorgen dat het aspect kamperen op een goede wijze in het bestemmingsplan Buitengebied kan worden opgenomen is het gewenst op korte termijn een kampeerbeleid vast te stellen. Dit kampeerbeleid kan dan ook meeliften met het recreatiebeleid dat voor het Westerkwartier wordt opgesteld.
Deze samenvatting geeft de hoofdlijn van de voorgestelde beleidskeuzen weer voor de volgende categorieën: kampeerterreinen, kleinschalig kamperen, tijdelijk kamperen, natuurkampeerterreinen en vrij kamperen en kamperen voor eigen gebruik.

Kampeerterreinen
De van oudsher veel voorkomende reguliere campings behoren tot deze categorie. Veel campings zijn in de loop der jaren gegroeid van eenvoudige terreinen voor tenten tot in sommige gevallen recreatieparken met stacaravans, chalets en centrumvoorzieningen. Tegelijkertijd zijn er ondernemers die zich (voor een deel van hun terrein) specifiek richten op kleinschaligheid en/of het toeristische tentkamperen. Zo is er op kampeerterreinen een bandbreedte ontstaan van toeristisch (tent)kamperen naar stacaravans en naar chalets. In deze trits volgt uiteindelijk de recreatiewoning, maar een terrein met recreatiewoningen is geen kampeerterrein meer.
De genoemde bandbreedte leidt tot sterke ruimtelijke verschillen tussen campings en zelfs tussen terreinen op dezelfde camping. *De kern van het beleid is het vastleggen van de verschillende soorten van kampeermiddelen in het bestemmingsplan.* Dit is nodig om functionele redenen en/of om natuur- en landschappelijke redenen en ook om de ruimte voor toeristisch kamperen in onze regio veilig te stellen.

Kleinschalig kamperen
Het kleinschalig kamperen is in Nederland ontstaan als “kamperen bij de boer”. Het gaat veelal om grasland grenzend aan een boerenbedrijf, waarop in de huidige situatie maximaal 15 plaatsen mogelijk zijn. Op een dergelijk perceel staan van 31 oktober tot 15 maart geen tenten en caravans. Tot op heden is dit als een aparte categorie ten opzichte van reguliere kampeerterreinen gezien vanwege de kleinschaligheid en het duidelijke onderscheid ten opzichte van de reguliere campings. Overigens ligt de ondergrens van reguliere (mini-) campings momenteel al bij circa 50 standplaatsen. Vanwege het onderscheid voorzag de Wet op de Openluchtrecreatie tot nu toe in een “lichtere” beoordeling van een perceel voor kleinschalig kamperen en van een “zwaardere” beoordeling van een regulier kampeerterrein. *De kern van het beleid is het behoud van een onderscheid van kleinschalig kamperen ten opzichte van reguliere campings. Onderscheid tussen reguliere kampeerterreinen en kleinschalige kampeerterreinen wordt niet meer bepaald door het vaststellen van het maximale aantal standplaatsen, maar door een maximale oppervlakte van 0.5 ha.*
Iemand die een camping op een groter terrein wil exploiteren, zal in deze optiek een aanvraag voor een reguliere camping moeten indienen bij de gemeente.

Tijdelijk kamperen
Deze vorm van kamperen is veelal gekoppeld aan evenementen of festiviteiten. Een weiland of grasveld wordt dan tijdelijk gebruikt voor het kamperen van een groep mensen. *De kern van het beleid is om tijdelijk kamperen te begrenzen tot maximaal 10 dagen.* Bij een langere duur ligt het voor de hand te gaan kamperen op daarvoor bestemde reguliere kampeerterreinen. Dit tijdelijk kamperen moet ook worden geregeld in het bestemmingsplan.

Natuurkampeerterreinen
Deze terreinen worden veelal door natuurorganisaties geëxploiteerd in bos- en natuurgebieden. Ook een beperkt aantal particuliere ondernemers exploiteren natuurkampeerterreinen. *De kern van het beleid is dat gemeenten in hun regelgeving aansluiten bij de toelatingsvoorwaarden van de Stichting Natuurkampeerterreinen.* De reden hiervoor is dat er voldoende overeenstemming en draagvlak is in Nederland voor de toelatingsvoorwaarden van deze Stichting.

Vrij kamperen en kamperen voor eigen gebruik
In deze categorie gaat het vrij kamperen buiten de daarvoor specifiek ingerichte en geëxploiteerde terreinen door bijvoorbeeld campertoeristen en om het kamperen op eigen erf. *De kern van het beleid is dat gemeenten dit niet toestaan, met uitzondering van aangewezen overnachtingsplaatsen voor campertoeristen.* Deze overnachtingsplaatsen voor campertoeristen vormen een aanvulling op de bestaande overnachtingsmogelijkheden op campings in de regio.

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

Hoewel de naam anders doet vermoeden, heeft de Wet op de Openluchtrecreatie (WOR) voornamelijk betrekking op het kamperen in Nederland. Met ingang van 1 januari 2008 vervalt deze wet in het licht van het dereguleringsbeleid van het Rijk. Daarmee vervalt tevens de basis onder de door gemeenten uitgegeven kampeervergunningen, vrijstellingen en verordeningen. Alle gemeenten in Nederland zullen vervolgens een eigen keuze moeten maken ten aanzien van het reguleren van kamperen voor hun grondgebied.

De meeste gemeenten zullen het kamperen binnen de gemeentegrenzen willen reguleren, maar daarvoor geen nieuw instrumentarium willen ontwikkelen. Dat hoeft ook niet, omdat bestaande instrumenten als het bestemmingsplan en de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) kunnen worden benut. Voordat het kamperen als thema wordt opgenomen in deze bestaande instrumenten kan iedere gemeente er voor kiezen om de inhoudelijke beleidskeuzen te actualiseren. Vanuit de samenwerking op het terrein van recreatie en toerisme is het logisch dat de Westerkwartiergemeenten het beleid op elkaar afstemmen.

Deze nota bevat het voorgestane beleid. Dit beleid is gebaseerd op het voorstel dat het Recreatieschap Drenthe heeft gemaakt ten behoeve van de Drentse gemeenten. De diverse onderwerpen van deze nota zijn aan de orde geweest tijdens de bijeenkomst met alle recreatieondernemers in het kader van het op te stellen recreatiebeleid.

1.2 Nieuw beleid

Het nieuwe beleid is in principe van toepassing op nieuwe situaties, dat wil zeggen aanvragen/plannen die na 1 maart 2007 bij de gemeenten binnenkomen.
Bedacht moet echter worden dat bestaande wettelijke regeling nog tot 1 januari 2008 bestaan en dat de vigerende bestemmingsplannen pas zijn aangepast nadat de nieuwe bestemmingsplannen in werking zijn getreden. Aan aanvragen/plannen die in overeenstemming zijn met vigerende bestemmingsplannen moet dus medewerking worden verleend. Feitelijk functioneert dit beleid vanaf 1 maart 2007 dus voor nieuwe gevallen welke niet in overeenstemming zijn met de vigerende bestemmingsplannen en waarvoor een vrijstellingsprocedure ex artikel 19 WRO wordt gevoerd. Nadat de betreffende bestemmingsplannen zijn aangepast, geldt het nieuwe beleid daadwerkelijk. Desgewenst kan een en ander wat naar voren worden gehaald door het nemen van voorbereidingsbesluiten.
Bestaande legale situaties worden overeenkomstig de huidige situaties bestemd. Eventuele vernieuwingen en uitbreidingen dienen plaats te vinden conform de onderhavige beleidsnota. Bij eventuele illegale situaties wordt een nadere afweging gemaakt.

2 BELEID

In dit hoofdstuk worden het beleid voor kamperen per categorie aangegeven. Deze categorieën zijn kampeerterreinen (2.1), kleinschalig kamperen (2.2), tijdelijk kamperen (2.3), natuurkampeerterreinen (2.4) en vrij kamperen en kamperen voor eigen gebruik (2.5). Omdat de argumenten bij het beleid belangrijk zijn, is hieraan de nodige aandacht besteed. Het beleid wordt in de linker kolom beschreven, de bijbehorende argumentatie en toelichting in de rechter kolom.

2.1 Kampeerterreinen

De categorie kampeerterreinen heeft betrekking op de vanoudsher veel voorkomende reguliere campings. Veel campings zijn in de loop der jaren gegroeid van eenvoudige terreinen voor tenten tot in sommige gevallen recreatieparken met chalets en centrumvoorzieningen. Overigens zijn er in de praktijk veel situaties waarbij recreatiebedrijven zowel terreinen voor tenten aanbieden als terreinen voor bijvoorbeeld stacaravans op één en dezelfde camping. Deze diversiteit kan bijdragen aan een gezonde bedrijfsvoering. Deze paragraaf behandelt eerst het algemene beleid en vervolgens het beleid behorend bij de verschillende soorten kampeerterreinen.

Algemeen

Beleid	Argumenten en toelichting
Bij reguliere kampeerterreinen vervallen alle maximale aantallen kampeer- of slaapplaatsen.	Het is aan de ondernemer te bepalen hoeveel kampeer- of slaapplaatsen op het eigen kampeerterrein inpasbaar zijn. In de markt is eerder behoefte aan minder standplaatsen per hectare dan aan meer.
In bestemmingsplannen onderscheid maken tussen verschillende soorten kampeerterreinen of onderdelen van terreinen: *Recreatie kampeerterrein I:* - Toeristische plaatsen: toercaravans, vouwwagens, campers, tenten en huifkarren - Toeristische plaatsen: trekkershutten en tenthuisjes van maximaal 30 m2; *Recreatie kampeerterrein II:* - Stacaravans van maximaal 40 m2 - Bestemming I ook toegestaan *Recreatie kampeerterrein III:* - Chalets van maximaal 70 m2 - Bestemming I en II ook toegestaan *Recreatie recreatiewoningen* - Bestemming I, II en III ook toegestaan.	De genoemde terreinen kunnen eenduidigheid scheppen in het huidige scala aan indelingen. De verschillende soorten terreinen kunnen op de plankaart door aanduidingen binnen de bestemming ‘Recreatie – Kampeerterrein’ worden weergegeven. De genoemde oppervlaktematen zijn realistisch, actueel en afgestemd op de huidige praktijk. Door de indeling in terreinsoorten en deze op de plankaart aan te duiden blijft de diversiteit in kampeervormen voor de kampeerder behouden. Dit is vooral voor de categorieën I en II van belang omdat er geen onbeperkte ruimte voor (nieuwe) kampeerterreinen is. Door de indeling in terreinsoorten kan de ruimtelijke zonering per bedrijf worden vastgelegd omwille van functionele, natuur- of landschappelijke redenen.

Beleid	Argumenten en toelichting
- Tot 2 hectare: kampeerterrein I - Vanaf 2 hectare: kampeerterrein I en II - vanaf 5 hectare: kampeerterrein I, II, III - vanaf 5 hectare met voorzieningen: ook recreatiewoningen. De oppervlakte heeft betrekking op het gehele aaneengesloten terrein van 1 bedrijf.	De ruimtelijke inpasbaarheid van stacaravans, chalets of recreatiewoningen is beter naarmate het totale terrein ook groter is. In de praktijk blijken het vaak de kleinere terreinen met chalets en recreatiewoningen te zijn die niet bedrijfsmatig worden geëxploiteerd en in feite 2e woning complexen zijn met weinig toegevoegde waarde voor de lokale economie.
Bergingen vallen binnen de maximale oppervlakte van stacaravans of chalets. Vrijstaande bergingen zijn niet toegestaan.	Aparte regelingen voor bergingen maken de regeling onnodig ingewikkeld. De tendens bij ondernemers is naar inpandige bergingen. Dit levert ook een bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van het kampeerterrein.
De oppervlakte van (voorzieningen)-gebouwen is maximaal 5% van het oppervlak van het bestemmingsvlak van het kampeerterrein. Er kan vrijstelling worden verleend voor maximaal 10%. Er zijn situaties denkbaar, waar er een bouwvlak wordt aangegeven in verband met de ruimtelijke inpasbaarheid.	De diversiteit van recreatiebedrijven vergt, binnen een begrenzing van het maximale oppervlak, maatwerk per bedrijf waar het gaat om bebouwingsregels. Bij kampeerterreinen zal bebouwing uiteraard ondergeschikt moeten zijn aan de functie kamperen. De bebouwing wordt aan een bouwvlak verbonden indien een goede ruimtelijke ordening dit vraagt.
De hoogte van (voorzieningen)gebouwen bedraagt maximaal 8 meter.	Gezien de over het algemeen landelijke omgeving waarin kampeerterreinen liggen, is een maximale hoogte van 8 meter gebruikelijk en nog landschappelijk en stedenbouwkundig inpasbaar.
Afschermende en groenblijvende beplanting (soorten in overleg met gemeente) om kampeerterreinen is verplicht. Deze beplanting dient als groen op de plankaart te worden weergegeven.	De landschappelijke inpassing van kampeerterreinen is mede een verantwoordelijkheid van gemeenten en dient indien nodig (via overeenkomsten of voorwaarden bij planologische vrijstellingen) te worden afgedwongen bij individuele grondeigenaren.

Beleidskeuze	Argumenten en toelichting
Bij de komst nieuwe Wet Geurhinder en veehouderij krijgen gemeenten meer beleidsbevoegdheden. Indien mogelijk luidt het advies om alle kampeerterreinen aan te merken als NIET-stankgevoelig object.	Momenteel worden zowel recreatie- als agrarische bedrijven beperkt in hun uitbreidingsmogelijkheden als gevolg van de huidige hinderwetgeving. De nieuwe wet biedt wellicht mogelijkheden om hier anders mee om te gaan. Deze dienen te worden benut.

Kampeerterrein I: Toeristische plaatsen

Op deze kampeerterreinen zijn alleen toercaravans, vouwwagens, campers, tenten, trekkershutten en tenthuisjes toegestaan. Het gemeenschappelijke kenmerk van deze kampeermogelijkheden is dat het vrijwel altijd om toeristische standplaatsen gaat en meestal niet om vaste standplaatsen.

Beleid	Argumenten en toelichting
Geen voorschriften stellen ten aanzien van het aantal plaatsen, de oppervlakte van de plaatsen of de verdeling tussen van kampeermiddelen op toeristische plaatsen.	De ondernemer moet flexibel in kunnen spelen op veranderende marktomstandigheden.
De maximale oppervlakte van trekkershutten en tenthuisjes op deze terreinen bedraagt 30 m2.	De maximale oppervlakte heeft vooral tot doel om onderscheid te houden tussen de hierop volgende categorieën.
De maximale hoogte van trekkershutten en tenthuisjes is 3,80 meter, gemeten van de onderkant van de plek waar de grond wordt geraakt.	De maximale hoogte heeft te maken met de landschappelijke inpasbaarheid en het behoud van deze categorie. Meestal staat de constructie op blokken of steunen.
Niet langer vasthouden aan het kampeerseizoen van 15 maart t/m 31 oktober, tenzij er locatiespecifieke uitzonderingen zijn.	De ondernemer moet flexibel in kunnen spelen op veranderende markt-omstandigheden. Bij ligging van het kampeerterrein in of bij een gebied met bijvoorbeeld natuur- of landschappelijke waarden kunnen er redenen zijn om het terrein in de genoemde periode vrij te hebben van kampeermiddelen.

Kampeerterrein II: Stacaravans

Beleid	Argumenten en toelichting
De maximale oppervlakte van stacaravans is 40 m2. De stacaravan moet op het terrein als aanhanger te verplaatsen zijn. Over de weg moet de stacaravan als 1 deel te verplaatsen zijn.	De categorie stacaravans is een duidelijk aparte categorie ten opzichte van de chalets, met een eigen doelgroep en dient ook als zodanig te worden geregeld.
De maximale hoogte van stacaravans is 3,80 meter gemeten van de onderkant van de wielen.	De maximale hoogte heeft te maken met de landschappelijke inpasbaarheid, een goede ruimtelijke ordening en het behoud van een specifieke categorie stacaravans.
De minimale afstand tussen stacaravans op het terrein bedraagt 3 meter, tenzij in overleg met de brandweer als gevolg van brandwerende maatregelen anders kan worden besloten door de gemeente. Dit kan met een vrijstelling worden geregeld.	Dit is in verband met brandveiligheid.

Kampeerterrein III: Chalets

Beleid	Argumenten en toelichting
Chalets worden NIET als recreatiewoning of stacaravan aangemerkt, maar als aparte categorie	Het aanmerken en regelen van chalets als recreatiewoning bevordert, c.q. leidt tot een geleidelijke “verstening” van de huidige kampeerterreinen. Hierdoor zal ongewenst het specifieke segment “chalets” uiteindelijk verdwijnen en is een eigen regeling noodzakelijk.
De maximale oppervlakte van een chalet is 70 m2. De voorwaarde hierbij is dat er geen vaste verankering in de grond is, het chalet binnen 24 uur demontabel is en het materiaalgebruik hout of kunststof is.	De categorie chalets onderscheidt zich met deze indeling duidelijk van recreatiewoningen. De voorwaarde met betrekking tot de verankering is van belang in verband met het tegengaan van permanente funderingen
De maximale hoogte van een chalet is 3,80 meter en er is sprake van 1 bouwlaag.	De maximale hoogte is van belang in verband met de landschappelijke inpassing, een goede ruimtelijke ordening en om een duidelijk onderscheid te houden met recreatiewoningen.
De minimale afstand tussen chalets op het terrein bedraagt ten minste 3 meter tenzij in overleg met de brandweer als gevolg van brandwerende maatregelen anders kan worden besloten door de gemeente. Dit kan met een vrijstelling worden geregeld.	Dit is in verband met brandveiligheid.

Recreatiewoningen (valt buiten kampeerbeleid)
Alle in de vorige opsommingen niet genoemde overnachtingsmogelijkheden op kampeerterreinen vallen buiten het kampeerbeleid. In de meeste gevallen is er dan sprake van recreatiewoningen. Recreatiewoningen vallen buiten het bestek van deze notitie en hebben ook geen relatie met het vervallen van de Wet op de Openluchtrecreatie. Wel zal bij het aanpassen van bestemmingsplannen sprake zijn van terreinen waar momenteel recreatiewoningen zijn toegestaan. De bestaande regeling voor deze terreinen kan dan worden overgenomen, tenzij de gemeente kiest voor nieuw beleid voor recreatiewoningen.

2.2 Kleinschalig kamperen

Beleid	Argumenten en toelichting
Kleinschalig kamperen is onder voorwaarden bij vrijstelling van het bestemmingsplan toegestaan, tenzij het bestemmingsplan zich hiertegen verzet. Dit kan bijvoorbeeld bij de bestemmingen ter bescherming van natuurgebieden, waardevolle essen, karakteristieke openheid of archeologie.	Kleinschalig kamperen is een vorm van medegebruik en de ruimtelijke inpasbaarheid zal net als bij andere functies ruimtelijk moeten worden getoetst. In de nabijheid van de Natura 2000 gebieden zal bovendien getoetst moeten worden of een Natuurbeschermingswet vergunning is vereist.
Geen onderscheid maken tussen burger of boer als het gaat om een terrein voor kleinschalig kamperen	Met de afname van het aantal agrariërs en de veranderingen in grondgebruik in het landelijk gebied is ook bij inmiddels gestopte agrariërs en burgers in het landelijk gebied behoefte aan het aanbieden van kleinschalig kamperen.
Er is geen bovengrens voor het aantal standplaatsen bij kleinschalig kamperen. Er wordt een maximum oppervlakte van 0,5 ha gehanteerd.	Kampeerterreinen groter dan 0,5 ha worden gezien als een recreatieve bedrijfsvoering.
De afstand van het kleinschalig kampeerterrein tot het aangrenzende bouwblok dient minimaal 50 meter te zijn.	Dit in verband met een goede ruimtelijke ordening en in het belang van de naastgelegen bewoners.
Het kleinschalig kampeerterrein moet grenzen aan de woning van de betreffende beheerder.	Dit om te voorkomen dat er in het open veld versnippering plaats gaat vinden en in verband met de bereikbaarheid.
Een vrijstelling voor kleinschalig kampeerterrein is alleen mogelijk indien de totale oppervlakte van het betreffende perceel groter is dan 0,5 hectare.	Dit is van belang in verband met de ruimtelijke inpasbaarheid van kleinschalig kamperen en het behoud van open ruimten in het landelijk gebied.
Het kamperen is mogelijk van 15 maart t/m 31 oktober en daarbuiten is het terrein leeg.	Het kleinschalig kamperen is een vorm van medegebruik. Hierin past niet een jaarrond bezetting. In landschappelijk opzicht onderscheiden terreinen voor kleinschalig kamperen zich ook duidelijk met de reguliere kampeerterreinen.
Chalets, trekkershutten of stacaravans zijn niet toestaan op kleinschalige kampeerterreinen.	Dit is eveneens van belang om in landschappelijk opzicht het verschil met reguliere kampeerterreinen te versterken.

De landschappelijke inpassing met inheemse soorten om kleinschalig kampeerterrein stimuleren maar niet verplicht stellen.	Afhankelijk van de ligging, kan een open relatie met het omliggende gebied juist gewenst zijn. Beslist ongewenst is een landschappelijke inpassing met exoten als coniferen.
De oppervlakte bijgebouwen is maximaal 50 m2, behalve indien gebruik wordt gemaakt van bestaande (voormalige agrarische) gebouwen. De bebouwing dient uitsluitend gebruikt te worden voor kleinschalige recreatiedoeleinden voor de eigen kampeergasten.	Een oppervlakte van 50 m2 is reëel voor sanitaire en overige voorzieningen ten behoeve van kleinschalig kamperen. Het verdient de voorkeur echter om hiervoor gebruik te maken van al bestaande bebouwing.
Nieuwbouw zal voor wat betreft goot- en dakhoogten moeten zijn afgestemd en voor wat betreft ligging moeten aansluiten op bestaande bebouwing.	Dit in verband met een goede ruimtelijke ordening.

2.3 Tijdelijk kamperen

Beleid	Argumenten en toelichting
Indien het gaat om een frequent gebruikt of permanent kampeerterrein van een vereniging of groep, is geen sprake van tijdelijk kamperen maar is het: • of een kampeerterrein (zie 2.1) • of een terrein voor kleinschalig kamperen (zie 2.2)	Het aantal verschillende categorieën moet worden beperkt in verband met duidelijkheid en handhaafbaarheid.
Indien het gaat om een tijdelijk kampeerterrein voor een groep of vereniging, zal de gemeente per incidentele aanvraag bekijken of een vrijstelling kan worden verleend op het bestemmingsplan en een ontheffing op de APV.	Door middel van deze regeling houdt een gemeente grip op de locatie, periode en aard van het tijdelijk kampeerterrein. In sommige gevallen (als bijvoorbeeld de stoomdagen) is er een grote aanloop van kampeerders in de directe omgeving van het evenement dat een tijdelijk kampeerterrein de enige reële mogelijkheid biedt.
Bij de ontheffing en de vrijstelling moet worden aangegeven voor welke korte aaneengesloten periode de ontheffing geldt.	Het moet voor overige belanghebbenden duidelijk zijn wanneer een terrein tijdelijk gebruikt wordt als kampeerterrein.
Voor wat betreft de maximale duur van tijdelijk kamperen wordt een duur van maximaal 10 dagen voorgesteld.	De meeste evenementen duren niet langer dan 10 dagen. Bij een langere duur ligt het voor de hand te gaan kamperen op daarvoor bestemde reguliere kampeerterreinen.
Het tijdelijk kamperen is planologisch relevant indien: A. het meerdaags is (inclusief opbouw en afbraak) B. het van enige importantie is (bepaald door bezoekers en/of deelnemers) C. het met enige regelmaat plaatsheeft. In deze gevallen zal het tijdelijk gebruik bij vrijstelling worden toegestaan.	

2.4 Natuurkampeerterreinen

Beleid	Argumenten en toelichting
Natuurkampeerterreinen kunnen in het bestemmingsplan positief worden bestemd als voldaan wordt aan de met onder andere de volgende voorwaarden van de Stichting Natuurkampeerterreinen: - Het terrein is gelegen in een aaneengesloten gebied van ten minste 25 hectare, waarvan in ieder geval de helft bestaat uit bos, natuurgebied en/of waardevol cultuurlandschap; - Het terrein is zodanig gelegen dat er geen geluid, stank of lichtoverlast is; - Uitsluitend gebruik door toeristische (mobiele) kampeermiddelen als tent, toercaravan, camper, vouwwagen of huifkar (dus geen stacaravans of chalets); - Per hectare niet meer dan 30 standplaatsen; - Het streven is naar terreinen van maximaal 1 hectare; - Het, al dan niet, aaneengesloten natuurkampeerterrein is niet groter dan 3 hectare met daarop maximaal 90 standplaatsen; - Parkeren bij het kampeermiddel is niet toegestaan; - De maximale verblijfsduur bedraagt 28 overnachtingen.	De voorwaarden van de Stichting Natuurkampeerterreinen genieten draagvlak bij de kampeeraanbieders van deze specifieke categorie. Het zou verwarrend werken om in afwijking hiervan per gemeenten eigen regels op te gaan stellen.

2.5 Vrij kamperen en kamperen voor eigen gebruik

Beleid	Argumenten en toelichting
In de APV dient een passage te worden opgenomen t.a.v. van het wel of niet toestaan van vrij kamperen. Het advies is om dit vrij kamperen NIET toe te staan.	Er zijn voldoende diverse en betaalbare kampeermogelijkheden op de daarvoor bestemde terreinen.
Het plaatsen van kampeermiddelen op eigen terrein voor gebruik door de eigenaar wordt eveneens in de APV NIET toegestaan.	Bij veel gemeenten is dit ook nu niet toegestaan. De argumentatie hiervoor is dat het kamperen op eigen terrein kan leiden tot wildgroei, overlast en/of landschappelijke aantasting.
Voor wat betreft de Gereguleerde Overnachtings Plaatsen (GOP's) voor campers is het voorstel dit te beperken tot de (huidige) plaatsen binnen de bebouwde kom. Deze locaties kunnen worden opgenomen in het bestemmingsplan en de APV met een maximale overnachtingduur van 3 maal 24 uur gedurende de periode van 15 maart tot 31 oktober. In overige gebieden is het advies het overnachten in campers alleen toe te staan op daarvoor bestemde kampeerterreinen en of terrein voor kleinschalig kamperen en dit vast te leggen in de APV.	De huidige GOP's liggen in Lutjegast en vormen daarmee een aanvulling op de bestaande camperovernachtingsmogelijkheden op de bestaande kampeerterreinen.

Begripsbepalingen

In dit beleid wordt verstaan onder:

1. chalet:
   a. een gebouw, bestaande uit een lichte constructie, dat naar de aard en de inrichting is bedoeld voor recreatieve bewoning;
   b. een stacaravan met een grotere oppervlakte dan 40 m²;

2. kampeermiddel:
   a. een tent, een vouwwagen, een camper, een caravan of een huifkar;
   b. enig ander onderkomen of enig ander voertuig of gewezen voertuig of gedeelte daarvan, voor zover geen bouwwerk zijnde;

   één en ander voor zover deze onderkomens of voertuigen of gewezen voertuigen geheel of ten dele blijvend kunnen worden gebruikt voor recreatief nachtverblijf;

3. stacaravan:
   een caravan die als bouwwerk is aan te merken en die gedurende langere tijd op een kampeerterrein op dezelfde plaats blijft staan;

4. trekkershut
   een kleinschalig gebouw, bestaande uit een lichte constructie, dat naar de aard en de inrichting is bedoeld voor kortdurend recreatief nachtverblijf.

BIJLAGE 12 Uitwerking recreatiebeleid Westerkwartier

Uitwerking Recreatiebeleid

Westerkwartier

buro vijn

Uitwerking Recreatiebeleid Westerkwartier

Uitwerking Recreatiebeleid Westerkwartier

Code 06-42-08 / 05-05-08

UITWERKING RECREATIEBELEID 06-42-08 / 05-05-08
WESTERKWARTIER

INHOUDSOPGAVE **blz**

1. INLEIDING **1**

1. 1. Aanleiding 1
1. 2. Doelstelling 1
1. 3. Leeswijzer 1

2. TOETSINGSKADER **2**

2. 1. Stappenplan 2
2. 2. De schaal van het initiatief 3
2. 3. De zoneringskaart 3
2. 4. De landschapstypen 5
2. 5. Toetsingskaart en tabel 7

3. ONTWIKKELINGSKANSEN PER LANDSCHAPSTYPE **9**

4. LANDSCHAPPELIJKE INPASSING **10**

4. 1. Dijkenlandschap 10
4. 2. Wierdenlandschap 13
4. 3. Veenkoloniaallandschap 15
4. 4. Heideontginningslandschap 18
4. 5. Wegdorpenlandschap 20

5. UITVOERING **24**

5. 1. Promotie 24
5. 2. Routenetwerk versterken 24
5. 3. Meeliften met gebiedsontwikkeling 25
5. 4. Uitvoering 27

6. DOORWERKING BELEIDSKADER **28**

6. 1. Monitoring 28
6. 2. Bestemmingsplan 28

Bijlage 1 Zonering per landschapstype

Bijlage 2 Vormen van recreatie per landschapstype

1. INLEIDING

1. 1. Aanleiding

De vier gemeenten in het Westerkwartier: Marum, Zuidhorn, Grootegast en Leek, werken samen op verschillende beleidsvelden. Op het gebied van recreatie en toerisme is een Beleidskader voor het Westerkwartier opgesteld. In dit Beleidskader is aangegeven welke ambities en potenties het gebied heeft voor recreatie en toerisme en waar welke recreatieve ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Voor het kampeerbeleid is een eigen beleidsnota opgesteld. In het 'Beleidskader Recreatie en toerisme' voor het Westerkwartier is gekozen voor vrije benadering op het gebied van recreatie en toerisme als aanvulling op de planologische procedure. In het toetsingskader worden in beginsel veel nieuwe mogelijkheden mogelijk gemaakt maar daarbij is landschappelijke inpassing een voorwaarde. Deze vrije benadering geeft de ondernemers de kans nieuwe ontwikkelingen te starten die, doordat deze goed landschappelijk worden ingepast, tot een vergroting van de totale ruimtelijke kwaliteit van het gebied kunnen leiden.

1. 2. Doelstelling

Doelstelling van deze nota is een uitwerking te geven van het beleidskader recreatie en toerisme. Belangrijk onderdeel hiervan is een toetsingskader voor nieuwe recreatieve ontwikkelingen. Dit toetsingskader geeft aan welke ontwikkelingen in welke gebieden gewenst zijn. Het toetsingskader is niet op perceelsniveau bindend, maar geeft een richting aan waar welke ontwikkelingen mogelijk zijn vanuit een recreatieve en landschappelijke visie.
Met behulp van deze nota kunnen gemeenten initiatieven van ondernemers op het gebied van recreatie en toerisme toetsen. Dit geeft voor het gehele Westerkwartier duidelijkheid welke recreatieve ontwikkelingen gewenst zijn en welke ontwikkelingen op welke locatie minder of niet wenselijk zijn.
De Nota kan ook worden gebruikt door de ondernemers. Het toetsingskader geeft aan wat wáár kan worden ontwikkeld en er zijn voorbeelden van landschappelijke inpassing opgenomen. Naast het toetsen van initiatieven die bij de gemeenten binnenkomen, wordt in deze Nota ook een aanzet gegeven om recreatieve ontwikkelingen een impuls te geven. De kennis en diverse ideeën uit het gebied zijn geïnventariseerd en verwerkt tot project ideeën. Hiermee worden de recreatieondernemers en eventuele andere partijen enthousiast gemaakt om mee te doen in nieuwe ontwikkelingen.

1. 3. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het toetsingskader uitgelegd. Het kader is gebaseerd op de zoneringskaart uit het Beleidskader en geeft de ontwikkelingsmogelijkheden per landschapstype aan in tabelvorm en in een bijbehorend ruimtelijk kaartbeeld. In hoofdstuk 3 staan de richtlijnen voor landschappelijke inpassing weergegeven en worden voorbeelden per landschapstype uitgewerkt. Hoofdstuk 4 beschrijft de uitvoering van het toetsingskader en beschrijft de kansen voor het Westerkwartier in projectideeën.
Hoofdstuk 5 gaat in op de doorwerking van het beleidskader door middel van monitoring en de relatie met bestemmingsplannen.

2. TOETSINGSKADER

Dit hoofdstuk vormt een instrument voor het beoordelen van initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme. Het kader geeft een richting aan waar welke ontwikkelingen passen vanuit een beleidsmatig en landschappelijk perspectief. Het toetsingskader bestaat uit het stappenplan dat met behulp van een kaartbeeld (figuur 3 zonering per landschapstype) en een tabel (bijlage 2) doorlopen kan worden. Het kaartbeeld is een combinatie van de zoneringskaart met de verschillende voorkomende landschapstypen. In de tabel wordt aangegeven welke vormen van recreatie en toerisme worden toegestaan per landschapstype.

2. 1. Stappenplan

Initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme die binnenkomen bij de gemeenten kunnen worden getoetst aan de hand van het volgende stappenplan. Een initiatief moet in eerste instantie altijd passen binnen de planologische procedure en daarna ook binnen de criteria van het toetsingskader Recreatie & Toerisme.

Planologische procedure

1: Past een initiatief (in beginsel) binnen de voorschriften van het vigerende bestemmingsplan?
Indien het initiatief past, wordt de ruimtelijke uitwerking van het initiatief beoordeeld op omgevingsaspecten als milieu, ecologie, archeologie, externe veiligheid etc. Indien een initiatief niet past, vindt een nadere (planologische) afweging plaats.

Na deze planologische verkenning gaat het Recreatie & Toerisme-beleid gelden:

Toetsingskader Recreatie en Toerisme

2: Wat is de schaal van het initiatief?
De initiatieven worden ingedeeld in twee categorieën: grootschalige of kleinschalige ontwikkelingen. In paragraaf 2.2 wordt hier verder op in gegaan.

3: Binnen welke zonering volgens de zoneringskaart valt een initiatief?
Grootschalige ontwikkelingen zijn mogelijk in het gebied rond de kernen, bij goede infrastructuur en aansluitend bij bestaande grootschalige recreatiegebieden. Gebieden met kwetsbare landschappelijke en natuurlijke waarden worden hiervan uitgesloten. Kleinschalige ontwikkelingen zijn in het hele Westerkwartier mogelijk. Paragraaf 2.3 geeft de zoneringskaart weer.

4: In welk landschapstype valt een initiatief?
Het landschap is de kernkwaliteit van het gebied en een initiatief mag niet ten koste gaan van de aanwezige basiswaarden. Paragraaf 2.4 geeft een beschrijving van de voorkomende landschapstypen.

5: Binnen welke vorm van recreatie valt een initiatief?
In bijlage 2 is een tabel opgenomen met daarin de verschillende vormen van recreatie uitgewerkt. Hierin wordt samengevat waar welke ontwikkelingsmogelijkheden liggen.

6: Voldoet het initiatief aan de richtlijnen voor landschappelijke inpassing?
Hoofdstuk 3 geeft richtlijnen en inrichtingsvoorbeelden voor landschappelijke inpassing.

Vervolg planologische procedure

7: Aanlevering partiële herziening bestemmingsplan.

8: Principebesluit college/ raad.

9: Eventuele planschade overeenkomst wordt getekend.

10: Bestemmingsplanprocedure wordt gestart.

2. 2. De schaal van het initiatief

Recreatieve ontwikkelingen kunnen een grotere of kleinere impact hebben op de omgeving. De werkelijke grootte van een initiatief is daarbij bepalend maar ook de mate van mogelijkheid tot landschappelijke inpassing.

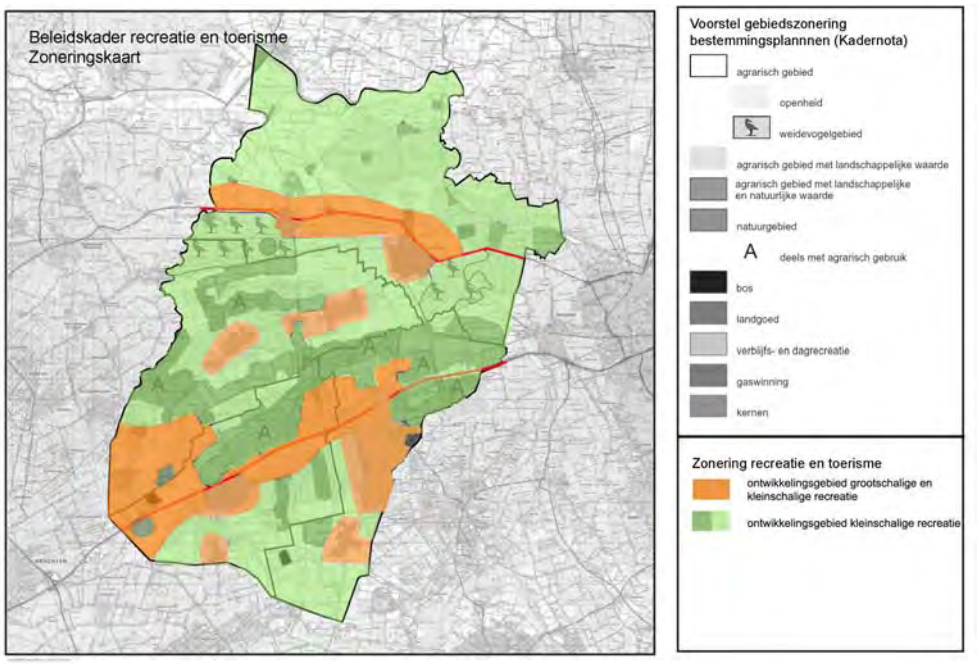
Kleinschalige recreatieve ontwikkelingen
Kleinschalige recreatieve ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die geen of een geringe ruimtelijke en functionele impact hebben op de omgeving. Hieronder vallen initiatieven binnen de bestaande bebouwing, zoals bijvoorbeeld een Bed & Breakfast of een hotel in een oude boerderij of in een cultuurhistorisch erfgoed. Ook de aanleg van fiets- en wandelpaden worden gezien als een kleinschalige vorm van recreatie. Wanneer een initiatief afwijkt van de bestaande bebouwing en nieuwbouw in beperkte mate noodzakelijk is, kunnen kleinschalige activiteiten / voorzieningen worden toegestaan mits het voldoet aan de voorwaarden voor de landschappelijke inpassing en de impact op de omgeving gering blijft.

Grootschalige recreatieve ontwikkelingen
Een recreatieve ontwikkeling die ruimtelijke en functionele impact heeft op de omgeving, valt onder de categorie ‘grootschalige recreatie’. Het gaat daarbij om vormen die door hun grootte, intensiteit, uitstraling en gebruik, een verandering van de omgeving en een grote toename van het verkeer tot resultaat hebben. Het zal hierbij met name gaan om grotere gebouwde voorzieningen of grotere terreinen.

2. 3. De zoneringskaart

De zoneringskaart is opgesteld om een richting te geven aan recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden in specifieke delen van het Westerkwartier.

De aantrekkelijkheid van het landschap vormt de basis voor recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden voor plattelandstoerisme en cultuurtoerisme. Het behouden van karakteristieke en landschappelijke waarden zoals de natuur- en bosgebieden, houtsingels en de open gebieden vormt een belangrijk uitgangspunt van de zoneringskaart.

Figuur 1. Zoneringskaart

Het hele Westerkwartier is aangewezen als ontwikkelingsgebied voor kleinschalige recreatie. Een deel (in de kleur oranje aangegeven op de kaart) is aangewezen als ontwikkelingsgebied voor grootschalige en kleinschalige recreatie.

Grootschalige recreatie is mogelijk binnen de oranje gebieden van de zoneringskaart. Hiervoor geldt dat:

1. Het gebied geen deel uitmaakt van een kwetsbaar landschap.

De kwetsbare landschappen zijn aangewezen op basis van de gebiedszonering zoals deze is opgenomen in de Kadernota Bestemmingsplan Buitengebied. Vanuit deze zonering is een onderscheid gemaakt op basis van aanwezige landschappelijke en natuurlijke waarden. De kwetsbare gebieden zijn de natuurgebieden, de agrarische gebieden met een natuurlijke waarde en de gebieden met een specifieke landschappelijke waarde, zoals openheid. Het agrarisch gebied waarbij voldoende mogelijkheden liggen voor landschappelijke inpassing door de aanwezigheid van houtsingels, is aangegeven als een minder kwetsbaar gebied.

2. Het gebied heeft een goede bereikbaarheid door de ligging aan een snelweg, autoweg of openbaar vervoersnetwerk, of grenst aan bestaande kernen / bebouwing, of grenst aan bestaand grootschalig recreatief gebied.

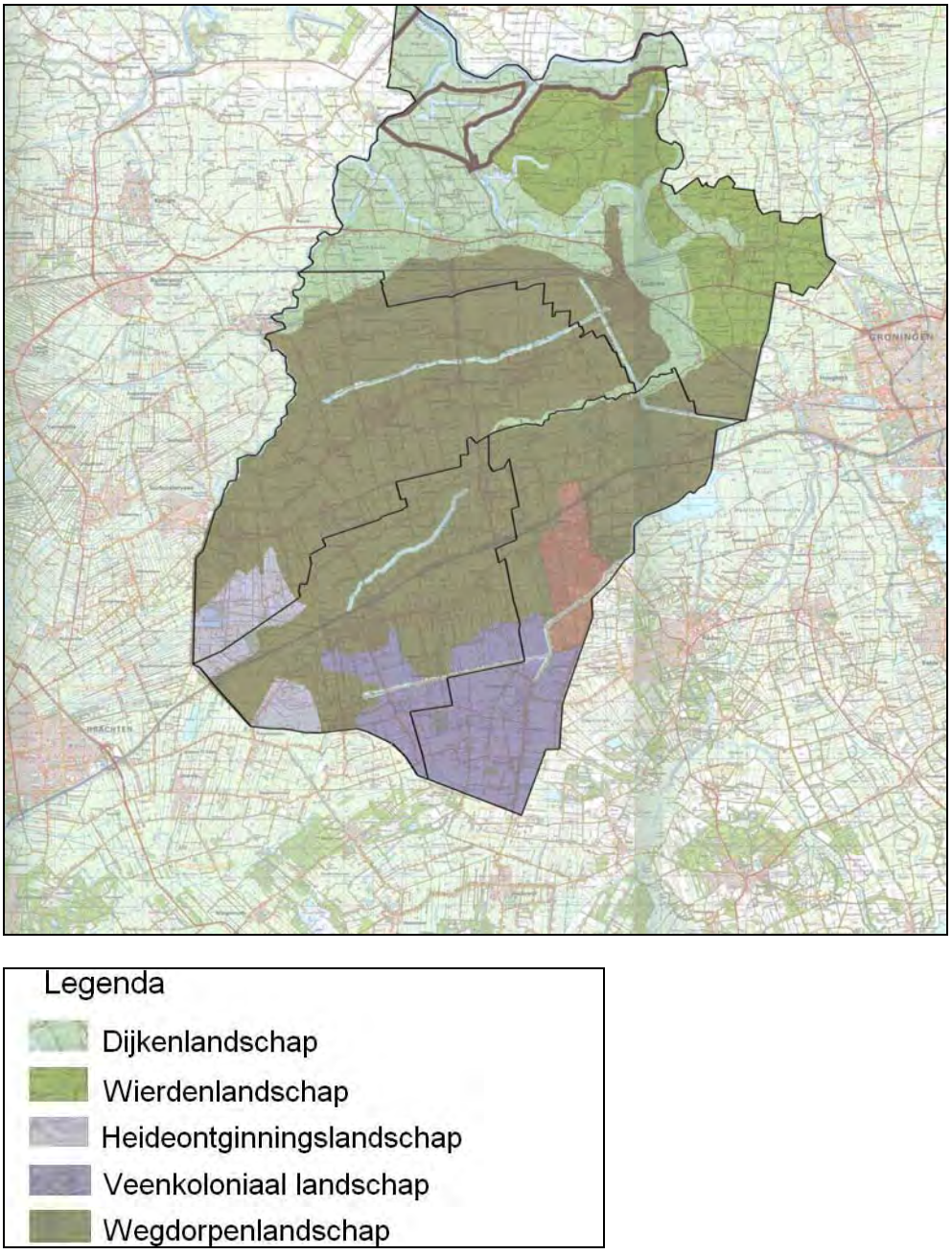
De grootschalige toeristische voorzieningen brengen veelal grotere verkeersstromen met zich mee. De aanwezigheid van de A7 en de N355 is daarom positief voor de toeristisch-recreatieve ontwikkeling.
In en aansluitend aan de bestaande kernen liggen mogelijkheden voor nieuwbouw. Nieuwe ontwikkelingen, ook op toeristisch recreatief gebied, zijn hier passend.
In het Westerkwartier liggen twee gebieden waar al grootschalige vormen van recreatie voorkomen, dit zijn het Strandheem en Nienoord. Aansluitend aan deze gebieden liggen mogelijkheden voor grootschalige recreatie, mits de ontwikkelingen niet te dicht bij de EHS liggen.

2. 4. De landschapstypen

In deze paragraaf worden de voorkomende landschapstypen in het Westerkwartier beschreven. Deze vormen de basis voor de randvoorwaarden van de landschappelijke inpassing. De diversiteit in het landschap is een kernkwaliteit van het gebied en kan worden versterkt door de landschappelijke inpassing van de recreatieve voorziening af te stemmen op het landschapstype. Naast de verschillende landschapstypen worden de kernen als extra categorie opgenomen als basis voor het toetsingskader.
In het Westerkwartier wordt een vijftal landschapstypen onderscheiden op basis van de landschapswaardenkaart (POP Groningen). Dit zijn het Dijkenlandschap in het noordwesten van het plangebied, het Wierdenlandschap van Middag-Humsterland, het Veenkoloniaal landschap in het zuiden, het Heideontginningslandschap rond Strandheem en de Wilp en het Wegdorpenlandschap verspreid over alle gemeenten, waarvan het grootste deel ligt in de gemeenten Grootegast en Marum.

Het Dijkenlandschap
Het Dijkenlandschap ligt in het westen van de gemeente Zuidhorn en voor een klein deel in de gemeente Leek. Kenmerkend is de openheid en de verkavelingvormen worden bepaald door het huidige gebruik als akkerbouwgebied en de aanwezigheid van dijken, geulen en sloten.
Het landschap bestaat uit drie verschillende zones, die ieder in een andere tijd zijn ontstaan. In het noorden liggen de nieuwe polders, zoals de Nieuwe Ruigezandsterpolder, met een grootschalige verkaveling. De polders zijn ontstaan door inpoldering van het natte kweldergebied rond het Reitdiep.
Ten zuiden van Ruigezand liggen oudere polders, zoals de Ruigezandsterpolder, waar de oude dijkenstructuur en de waterlopen kenmerkend zijn. In dit gebied liggen veel oude dorpen die zijn ontstaan bij de sluis (zijl) tussen het binnenwater en het water dat in directe verbinding stond met de zee. Voorbeelden zijn Pieterzijl, Kommerzijl en Niezijl.

Wierdenlandschap
Het Wierdenlandschap in het oostelijk deel van de gemeente Zuidhorn, betreft het Middag-Humsterland en de omgeving van Aduard.

Figuur 2. Landschapstypen in het Westerkwartier

Kenmerkend zijn hier de wierden en de wierdendorpen, de dijken en de karakteristieke verkaveling (door het ontbreken van een grootschalige ruilverkaveling). De oorspronkelijke kenmerken zoals de bolronde weilanden en de graslanden met natuurlijke laagten, zijn nog zichtbaar in het landschap.

Veenkoloniaal landschap
Het Veenkoloniaal landschap ligt in het zuidelijk deel van de gemeente Leek en in de zuidoosthoek van de gemeente Marum. Kenmerkend voor dit gebied zijn de veenontginningslinten waaraan de bebouwing is gelegen.

De blokvormige kavelstructuur van vaarten en wijken is hier nog duidelijk waarneembaar. In het gebied zijn veel aaneengesloten open en besloten gebieden.

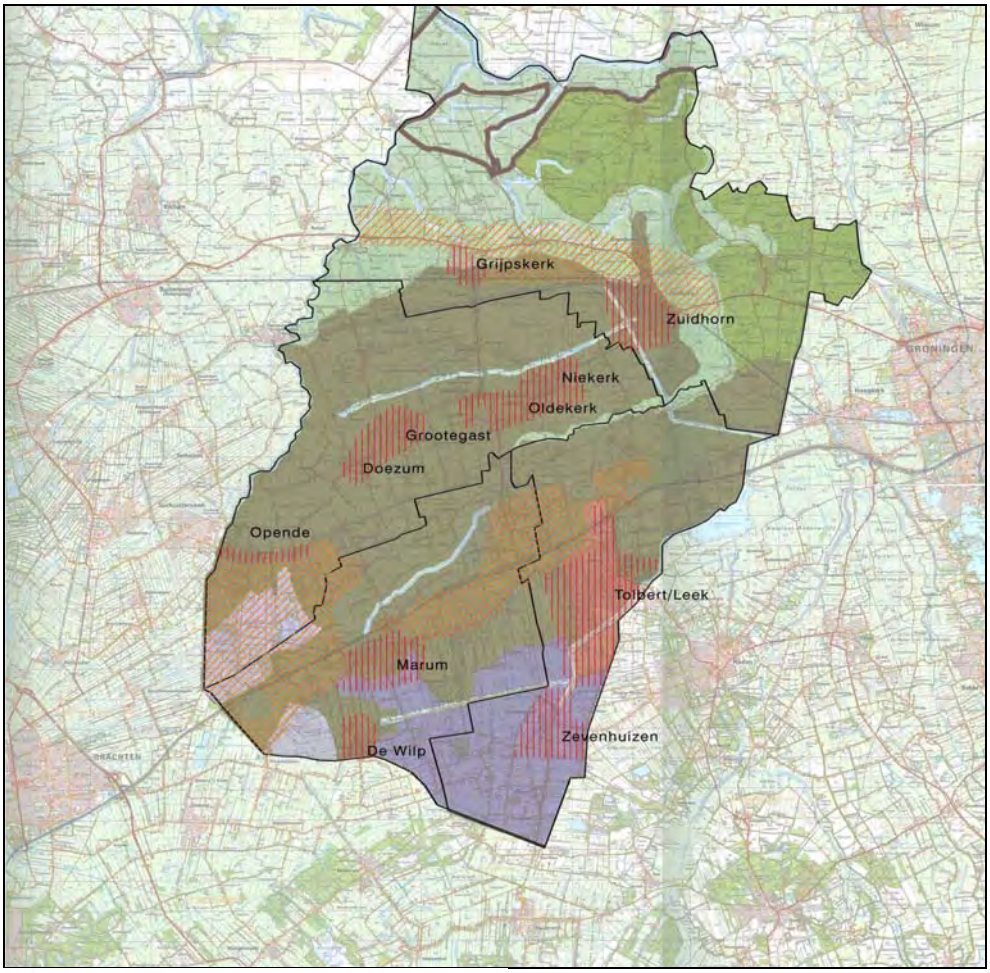
Heideontginningslandschap
Het Heideontginningslandschap komt voor in twee kleine gebieden aan de rand van het wegdorpenlandschap in de gemeente Marum en Grootegast. Dit landschapstype wordt getypeerd door losse grootschalige elementen zoals de recreatieplas en camping Strandheem, het bos bij Trimunt en de Jiltdijksheide. De bebouwing ligt verspreid en zonder vaste structuur in het gebied.

Wegdorpenlandschap
Het Wegdorpenlandschap met houtsingels (coulisselandschap) ligt ten noorden van het Veenkoloniaal gebied en beslaat een groot deel van de gemeenten Marum en Grootegast en het noordelijk deel van de gemeente Leek.
Het Wegdorpenlandschap wordt gekenmerkt door de houtsingels als scheidingslijnen van de opstrekkende verkavelingen. Houtsingels moeten minimaal 2 m breed zijn en vormen een aaneengesloten rij of een deel van een bomenrij. De singels bevatten hoofdzakelijk de soorten eik, es en zoete kers.
De bebouwing ligt aan de wegen op de hogere delen in de gesloten landschappen. De natuurgebieden liggen in de lagere, meer open gebieden. Tussen de coulissen liggen bijzondere landschapselementen zoals dobben, petgaten en poelen.

De kernen
De kernen Grijpskerk, Zuidhorn, Doezum / Grootegast, Oldekerk / Niekerk, Opende, Marum, De Wilp, Tolbert / Leek en Zevenhuizen hebben stedelijke kenmerken en worden apart aangeduid.

2. 5. Toetsingskaart en tabel

Op onderstaande kaart (zie ook bijlage 1) geeft een combinatie van voorgaande paragraven weer. Er wordt aangegeven binnen welke landschapstypen grootschalige recreatieve ontwikkelingen mogelijk zijn. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen de kernen (rode arcering) en het landelijk gebied (oranje arcering).
De tabel in bijlage 2 geeft een overzicht van vormen van recreatie die worden toegestaan in de landschapstypen en in de kernen. Per recreatievorm is aangegeven of deze wel of niet in een bepaald gebied is toegestaan. Hiermee vormt de tabel een helder hulpmiddel om initiatieven te toetsen.

Legenda

- Dijkenlandschap
- Wierdenlandschap
- Heideontginningslandschap
- Veenkoloniaal landschap
- Wegdorpenlandschap
- grootschalige recreatie - kernen
- grootschalige recreatie - buitengebied

Figuur 3. Zonering per landschapstype

3. ONTWIKKELINGSKANSEN PER LANDSCHAPSTYPE

Dijkenlandschap
In het grootste deel van dit landschap wordt ingezet op de ontwikkeling van kleinschalige recreatie. De routestructuren kunnen worden versterkt door het uitbreiden van het wandel- en fietsroutenetwerk op de oude paden en routes, zoals kerkepaden en dijken. Fietsroutes kunnen aansluiten bij het bestaande fietsroutenetwerk in Friesland en het in ontwikkeling zijnde netwerk in Drenthe.
Door de aanwezigheid van het Reitdiep, de Kommerzijlsterrijt, de Oude Riet, de Zuidhorner Zuidertocht en verbindende watergangen, leent het gebied zich ook voor de ontwikkeling van kanoroutes. Mogelijkheden voor kleinschalige recreatie zijn kampeerterreinen met enkel toeristische plaatsen of verblijfsrecreatie in bestaande bebouwing.

In een zone langs de N355 liggen mogelijkheden voor grootschalige recreatie. De ligging aan het spoor en de ligging nabij het Van Starkenborghkanaal bieden aanknopingspunten voor bijvoorbeeld een reguliere kampeerplaats, een jachthaven of een dagattractie.

Wierdenlandschap
In het Wierdenlandschap liggen mogelijkheden op het gebied van kleinschalige recreatie. De aantrekkelijkheid van het cultuurhistorische kleinschalig karakter maakt het gebied geschikt voor het uitbreiden van het routenetwerk. Via het routenetwerk worden de verschillen in het landschap zichtbaar. De aanwezige borgen als de Piloersemaborg en de Allersmaborg laten de mogelijkheden van het cultuurtoerisme zien.
In de gebieden buiten het Middag Humsterland liggen mogelijkheden voor de ontwikkeling van goed landschappelijk ingepaste golfbaan.

Veenkoloniaal landschap
Grootschalige ontwikkelingen in dit landschap zijn mogelijk aansluitend aan de kernen Zevenhuizen en De Wilp. Ontwikkelingskansen liggen voor verblijfsrecreatieve accommodatie gericht op het aanwezige bos en heide bij Bakkeveen en de natuurontwikkeling rond de hermeandering van het Koningsdiep. Een verbindend routenetwerk naar dit gebied is gewenst.

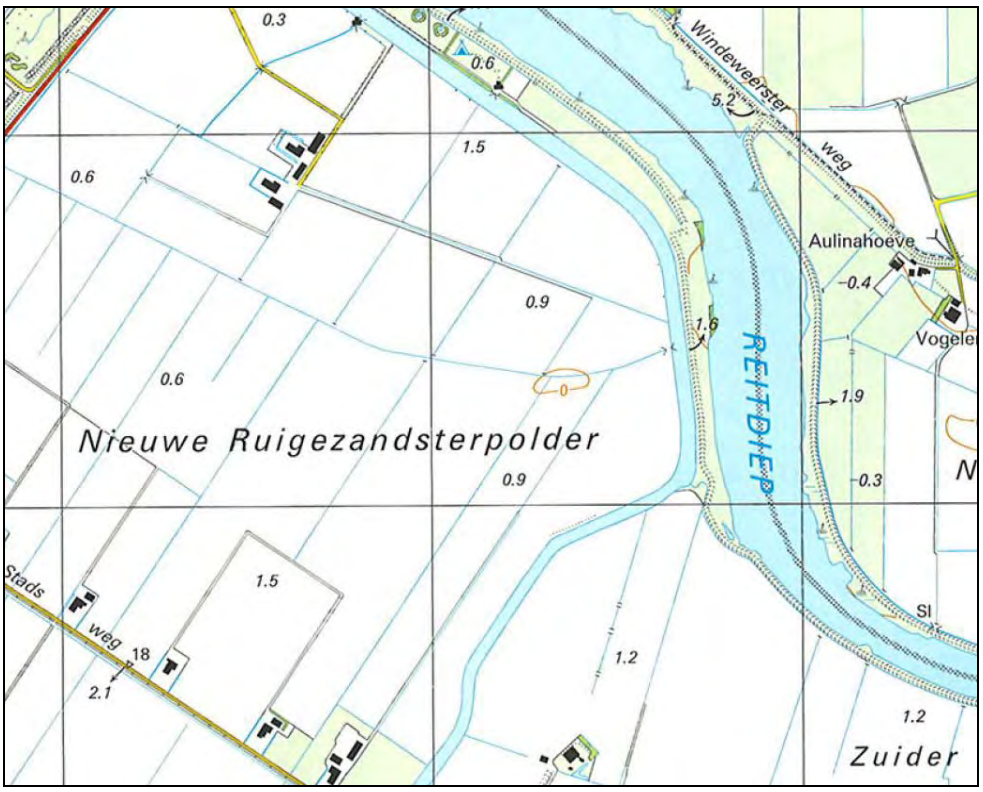
Heideontginningslandschap
Uitbreiding van de bestaande grootschalige recreatieve elementen is mogelijk in dit landschap. Nieuwe ontwikkelingen zijn mogelijk en kunnen bijbijdragen aan het versterken van de structuur in het gebied. Passend in dit gebied zijn recreatievormen die zich richten op de ‘actieve natuurtoerist’. Wandelen, paardrijden, mountainbiken of golfen zijn sporten waar faciliteiten voor kunnen worden ontwikkeld.

Wegdorpenlandschap
Mogelijkheden voor grootschalige recreatieve ontwikkelingen liggen langs de A7 vanwege de goede bereikbaarheid en aansluitend bij de kernen. De lintbebouwing tussen de kernen biedt mogelijkheden voor ontwikkeling van nieuwe bebouwing.

4. LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

In dit hoofdstuk staan de richtlijnen voor landschappelijke inpassing per landschapstype beschreven. Per landschapstype worden richtlijnen en inrichtingsvoorbeelden gegeven voor landschappelijke inpassing.
Er kan alleen medewerking aan initiatieven worden verleend welke zijn voorzien van een inpassingsplan dat voldoet aan in dit hoofdstuk genoemde aspecten. Voor ieder initiatief zal altijd maatwerk moeten worden geleverd.

4. 1. Dijkenlandschap

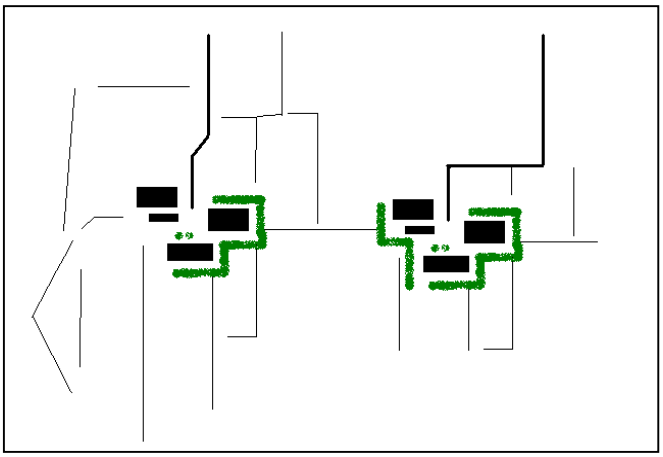
Richtlijnen landschappelijke inpassing

- Het instandhouden van eiland erven (als eiland in het agrarisch gebied).
- Aandacht houden aan voorkant / achterkant van bebouwing. Voorkant richting weg; vrijhouden van bijgebouwen. Voorkant inrichten als siertuin, achterkant inrichten voor bedrijfsvoering.
- Aandacht voor openheid in het landschap, groen uitsluitend als erfbeplanting.
- Omheining van erf door gracht; dubbele gracht (van oorsprong voor zoet en zoutwater) of enkele gracht (zoet water).
- Omheining van erf door beplanting op hoekpunten van perceel.
- Inpassing door dijklichamen (bestaande of nieuwe dijken).
- Inpassing kampeerterrein door beplanting, functioneel als bescherming tegen wind (bijvoorbeeld essen en iepen).

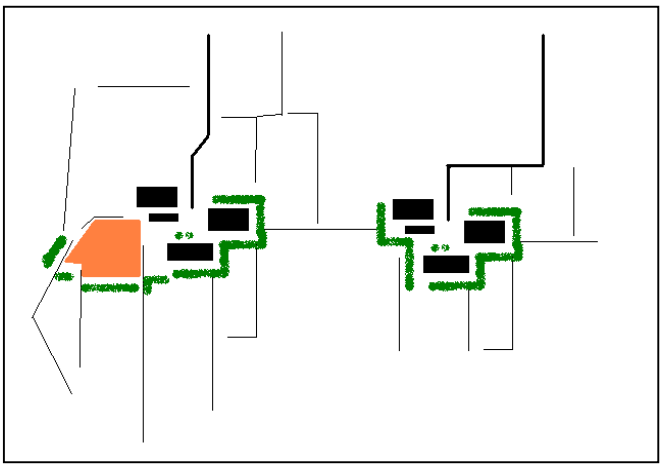
Afschermende beplanting rond boerderij tegen wind
(Nieuwe Ruigezandsterpolder)

Inrichtingsvoorbeelden

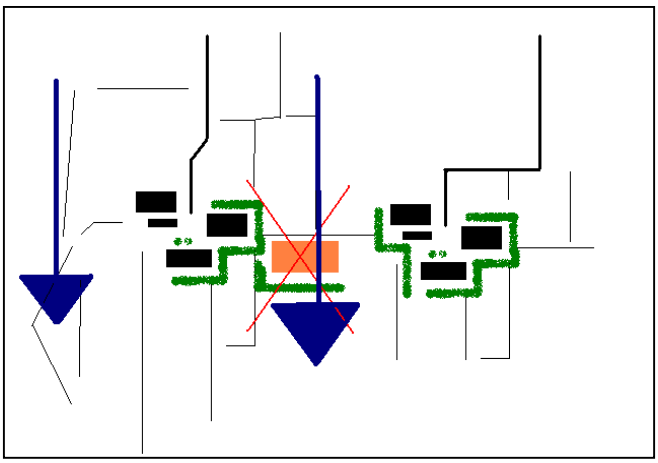
Bestaande situatie

Agrarisch bedrijf met afschermende beplanting.

Landschappelijke ingepaste kleinschalige camping

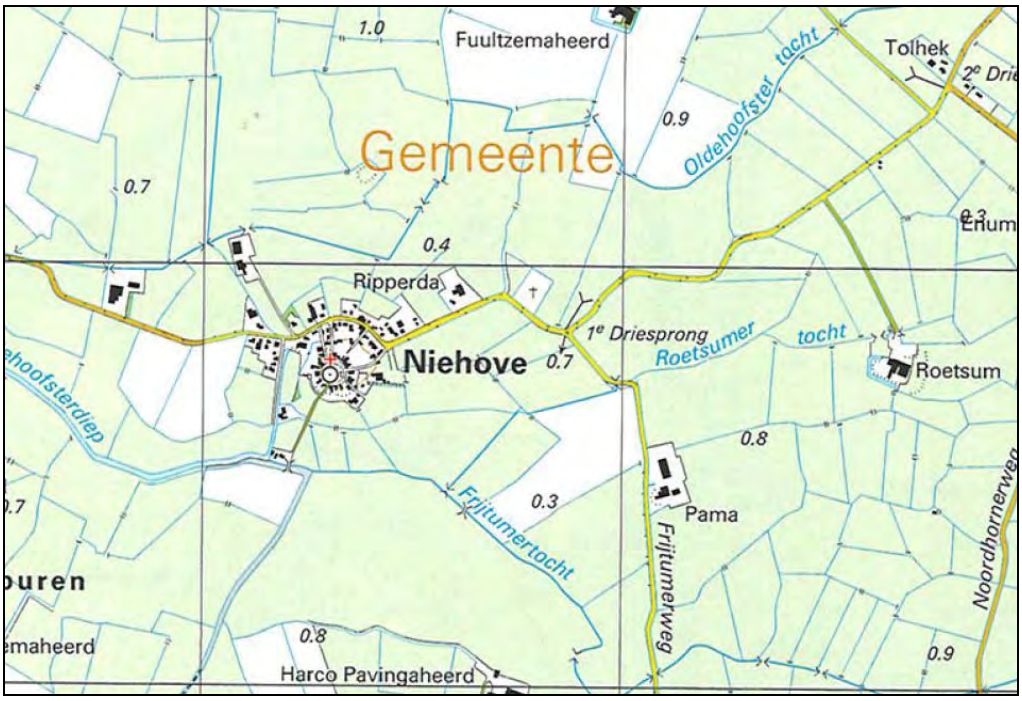
Camping past binnen de verkavelingstructuur.
Afschermende beplanting deels langs camping.

Landschappelijk niet goed ingepaste camping

De typerende eiland-erven structuur gaat verloren.
De zichtlijnen tussen agrarische bedrijven verdwijnt.

4. 2. Wierdenlandschap

Richtlijnen landschappelijke inpassing

- Landschappelijke inpassing door erfbeplanting, de beplanting is gedifferentieerd (lage en hoge beplanting) en verspreid aanwezig. De beplanting volgt het kleinschalige karakter.
- Het behouden van de blokvormige verkaveling.
- Het behouden van de kenmerkende openheid rond de Wierden.
- Landschappelijke inpassing door aansluiten op de bestaande waterstructuur.
- Water als erfafscheiding.
- De beplanting volgt de kronkelige (water)structuur van het landschap.
- Gebruik maken van cultuurhistorie.

Inrichtingsvoorbeelden

Bestaande situatie

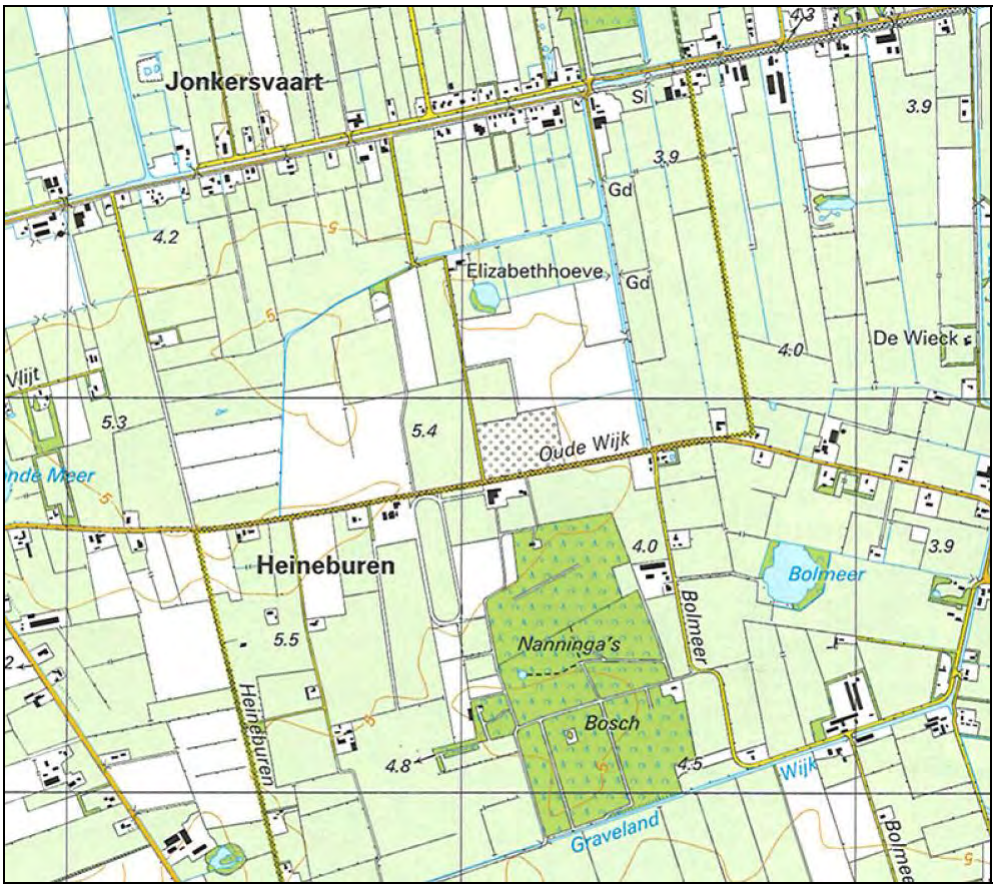
Twee agrarische bedrijven met afschermende beplanting.

Landschappelijk in-gepaste camping

Een nieuwe camping volgt de structuur van de waterlopen.
De afschermende beplanting volgt ook deze structuur.

4. 3. Veenkoloniaallandschap

Richtlijnen landschappelijke inpassing

- De vaart als drager van de landschappelijke structuur, het overige gebied is ondergeschikt aan deze lijn.
- Afschermende beplanting in het lint lijnvormig, openheid aan voorzijde.
- Open plekken in lint behouden.
- Aandacht voor cultuurhistorie: schansen, dwarswijken en hoeven.
- Aandacht voor lintstructuren.
- Inpassen in wijkstructuur en bruggen = Veenkoloniaal straatprofiel,

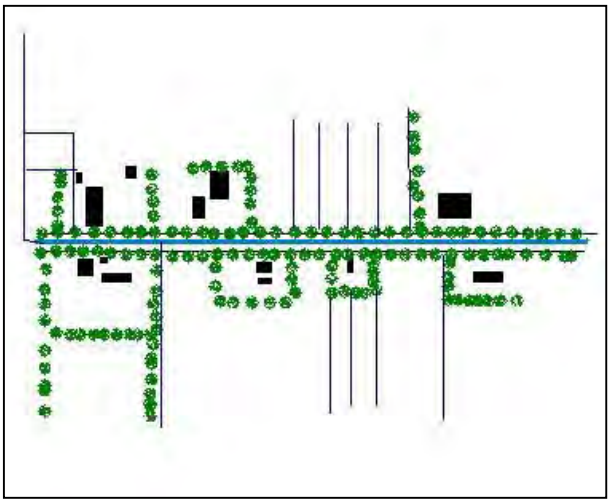

Afschermende beplanting in lijnen en vlakken

De vaart als drager van de landschappelijke structuur

Inrichtingsvoorbeelden

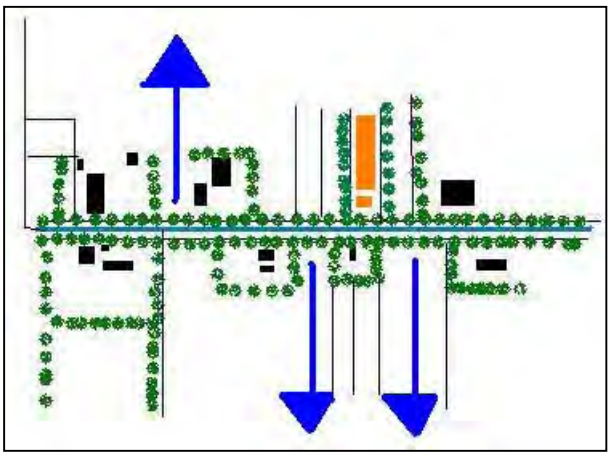
Bestaande situatie

Agrarische bedrijven en woningen in een Veenkoloniaal lint.
Afschermende beplanting rond bedrijven, beplanting langs de vaart.

Landschappelijke inpassing

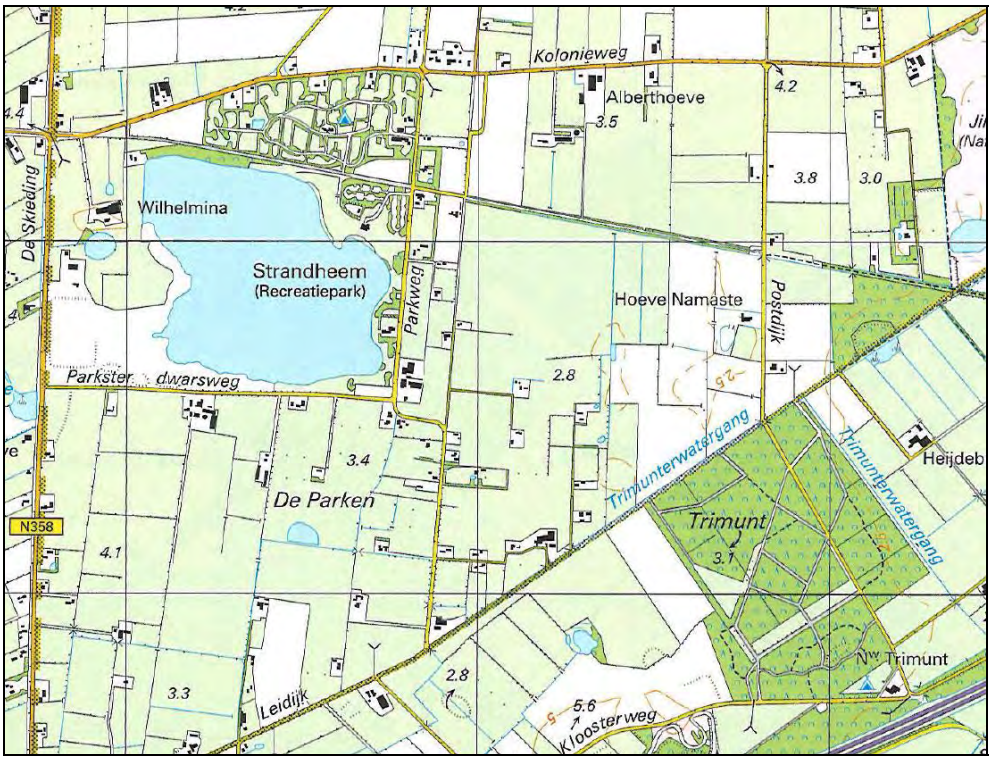
Kleinschalige recreatieterreinen ingepast in de wijkenstructuur

Landschappelijke inpassing

Open plekken in de linten behouden

4. 4. Heideontginningslandschap

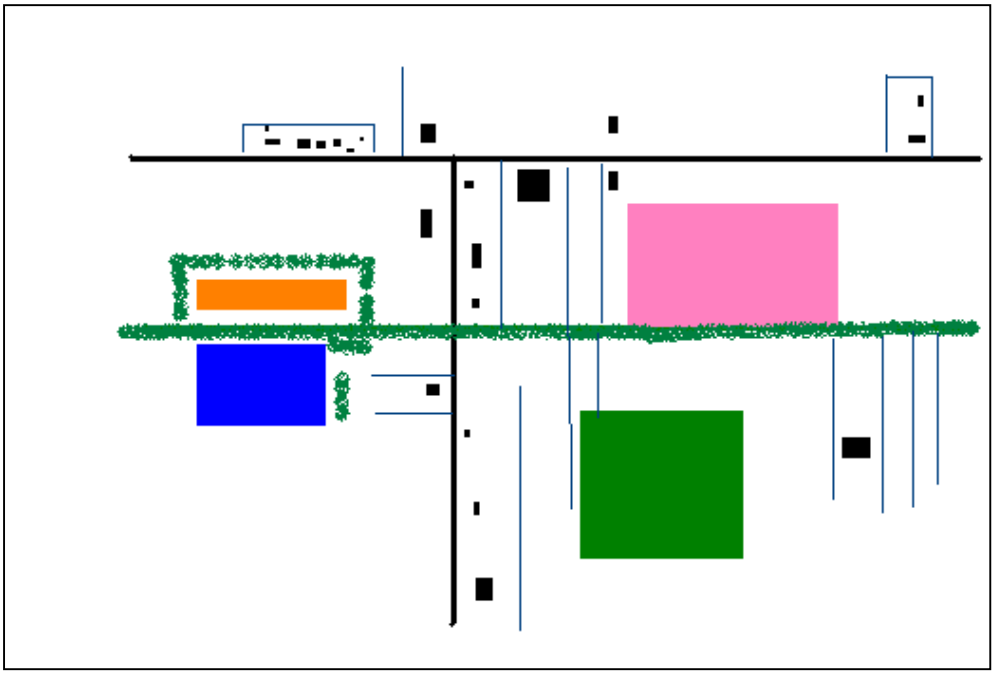
Richtlijn landschappelijke inpassing:

- Inpassing door afschermende beplanting is gewenst en kan door lijnvormige afscherming (elzen, wilgen).

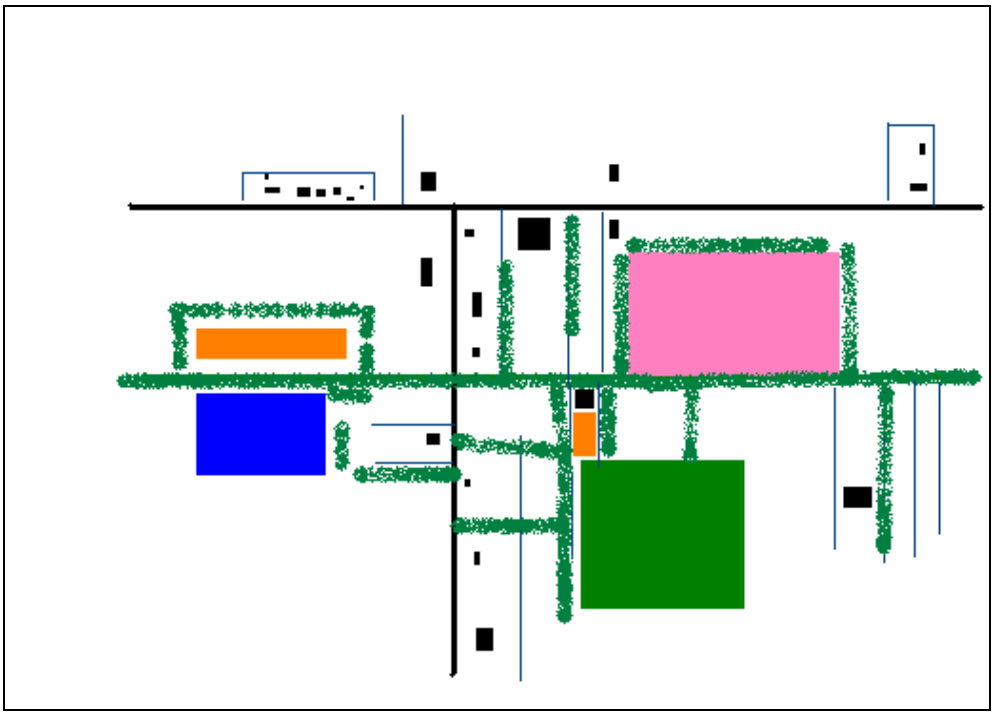

Bestaande lijnvormige beplantingslijnen

Inrichtingsvoorbeelden

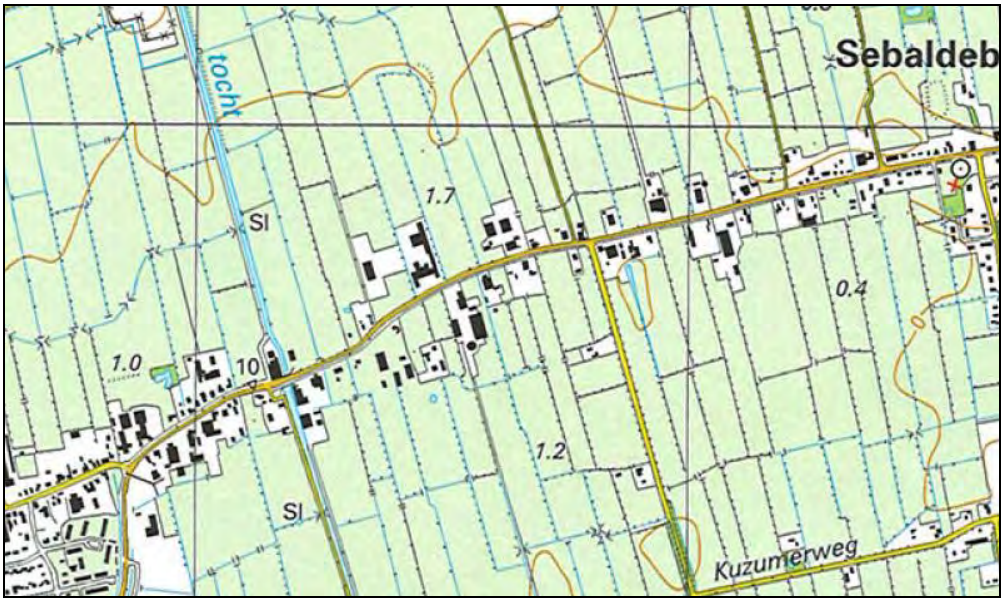

Het heideontginningslandschap is een open landschap met bos, water, recreatie, heide en beplanting langs lijnvormige elementen.

Inpassing van recreatie is mogelijk door het toevoegen van een houtwallenstructuur. Dit geeft meer mogelijkheden tot inpassing.

4. 5. Wegdorpenlandschap

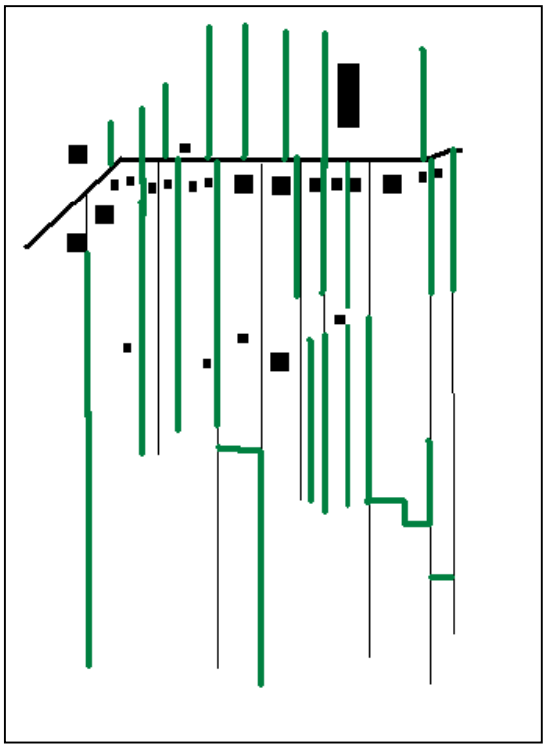
Richtlijnen landschappelijke inpassing

- Het landschap biedt goede inpassingsmogelijkheden door de singelstructuren als afscherming tussen de kavels. Wat betreft de houtsingels moet worden voldaan aan de spelregels van de houtsingelhoofdstructuur Zuidelijk Westerkwartier (Eelerwoude, 2005).
- De aanwezige beplantingslijnen en de smalle maatvoering van de verkaveling zijn bepalend voor nieuwe ontwikkelingen.
- Doorzichten tussen de bebouwing moeten blijven behouden.
- Inpassing is mogelijk binnen een landgoederenstructuur.
- Bij ontwikkelingen die groter zijn dan het gebied tussen twee coulissen, kan een groter gebied worden ingericht, maar de voorwaarde geldt dat de coulissen blijven staan, of dat er ter compensatie een nieuwe coulis passend binnen de totale structuur wordt gerealiseerd.
- De kampeerterreinen, zowel klein- als grootschalig, kunnen worden afgeschermd met de aanwezige beplanting. Wanneer er geen beplanting aanwezig is, kan deze worden aangelegd binnen de aanwezige coulissestructuur.
- Om het halfopen karakter te bewaren, wordt de bebouwingsdichtheid beperkt met 1 bebouwingsmogelijkheid per coulis en deze moet voor op de kavel liggen of langs de oude structuur. Om verdichting van het gebied tegen te gaan, worden daarnaast niet meer dan twee aangrenzende coulissen bebouwd.

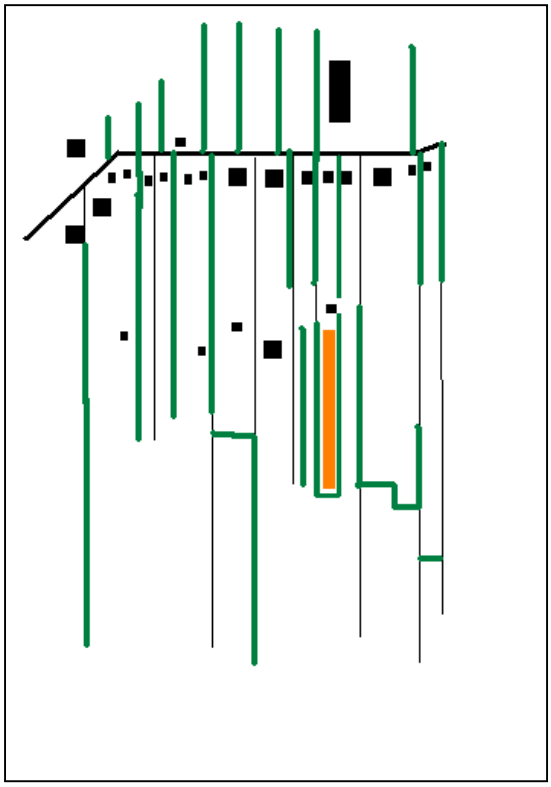
Coulisselandschap met kenmerkende beplantingslijnen

Inrichtingsvoorbeelden

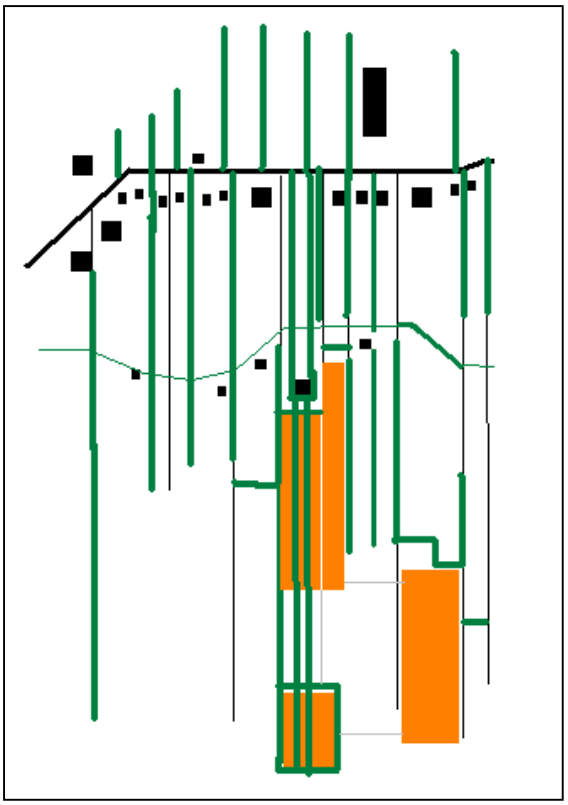
Bestaande situatie

De woningen worden afgeschermd door de coulissen.

Kleinschalige camping

Camping ingepast tussen de coulissen.

Grootschalige camping

Camping ingepast tussen de coulissen.

5. UITVOERING

In dit hoofdstuk staan de mogelijkheden voor ontwikkelingen in de sector recreatie en toerisme weergegeven. Promotie van het gebied is daarbij een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de projecten. Voordat een verdere uitwerking van het beleid van start gaat, is het van belang af te stemmen met andere relevante beleidsvelden, zoals horecabeleid, onderhoud en beheer van fietspaden, etc. Deze zijn medebepalend voor het succes.

5. 1. Promotie

Het versterken van de recreatiemogelijkheden in het Westerkwartier is afhankelijk van de promotie van het gebied. Het verbeteren van het recreatieve imago is mogelijk door in te zetten op een toeristisch platform, te werken aan een website, eenduidige bebording te realiseren en het organiseren van evenementen.

wat	Opstarten toeristisch platform Westerkwartier
wie	VVV's, ondernemers
doel	Aanjagen projecten, promotie, imago, overleg met gemeenten
wanneer	2008
aandachtspunt	(gemeenten faciliteren) feestelijk starten
	Geïnteresseerden polsen op ondernemersavond

wat	Website Westerkwartier
wie	VVV's, ondernemers, gemeenten faciliteren
doel	Digitale bekendheid
wanneer	2007
aandachtspunt	Verder uitwerken

wat	Eenduidige bebording
wie	Nader in te vullen
doel	Eenheid in bebording Westerkwartier, duidelijkheid voor routenetwerken. Bijvoorbeeld meer ANWB-borden.
wanneer	2008
aandachtspunt	Verder uitwerken

wat	Organiseren evenementen (sport en cultuur)
wie	Nader in te vullen
doel	Bekendheid Westerkwartier
wanneer	2008
aandachtspunt	Verder uitwerken

5. 2. Routenetwerk versterken

Vanuit de analyse van het aanwezige routenetwerk blijkt dat er leemtes zijn in de huidige routenetwerkenstructuur.
Dit betekent dat er kansen liggen voor nieuw te ontwikkelen fiets- en wandelroutes, waarbij de aandacht wordt gericht op plattelandstoerisme en cultuurtoerisme.

Het plattelandstoerisme kan worden versterkt door routes te ontwikkelen afwijkend van de bestaande infrastructuur. Bijvoorbeeld fietspaden door weilanden en over boerenerven of fietspaden langs waterwegen. Aandacht aan cultuurtoerisme kan terugkomen in het routenetwerk door routes te realiseren over historische structuren, de aandacht te leggen op een historisch thema (zoals de aanwezige Abel Tasmanroute) of arrangementen aan te bieden in combinatie met erfgoedlogies.

Voor het versterken van de routenetwerken worden de volgende voorstellen gedaan:

wat	Fietsroutenetwerk Westerkwartier
wie	Gemeenten Westerkwartier
doel	Aansluiten bij omringende gebieden, duidelijkheid voor fietsers
wanneer	2008 / 2009
aandachtspunt	Overleg met Provincie Groningen, afstemmen met het project Verbindingen (PLG)

wat	Ontwikkeling historische paden
wie	Gemeenten Westerkwartier / toeristisch platform
doel	Aandacht voor cultuurhistorie, aansluiten bij omringende gebieden, uitbreiden padennetwerk voor wandelaars
wanneer	2008 / 2009
aandachtspunt	www.historischepaden.nl Routes op historische structuren, zoals kerkepaden, dijken, langs trekvaarten, etc. Project gebaseerd op de kennis van de bewoners en historische verenigingen van het gebied. Gezamenlijk met deze partijen kunnen de routes in beeld worden gebracht en uitgevoerd. Aangesloten kan worden op het project 'oude paden, nieuwe wegen' in Noordoost Friesland.

wat	Promotie bestaande routes (fiets- wandel- en ruiterroutes)
wie	Ondernemers
doel	Bestaande routes, zoals aanwezige ruiterroutes promoten. De routes liggen er wel, maar worden weinig gebruikt
wanneer	2008 / 2009
aandachtspunt	Gezamenlijk met VVV, ruiterroutes kunnen ook worden gebruikt voor bijvoorbeeld wandelaars

wat	Gethematiseerde routes
wie	Toeristisch platform / gemeenten
doel	Door thematische routes aandacht op het landschap
wanneer	2008 / 2009
aandachtspunt	arrangementen

wat	Ontwikkeling kanoroutes
wie	Toeristisch platform / gemeenten
doel	Aandacht voor waterstructuur
wanneer	2008 / 2009

5. 3. Meeliften met gebiedsontwikkeling

In het Provinciaal Programma Landelijk Gebied 2007-2013 (PLG) zijn de doelen en de resultaten voor de regio West benoemd.

De Stuurgroep West is aan de slag gegaan met deze PLG-doelen. In 2006 is tijdens een brainstorm met vertegenwoordigers uit de regio West gekeken naar gebieden waar kansrijke integrale projecten kunnen worden uitgevoerd. De thema's waar het in West om draait zijn: natuur, water, landschap, recreatie, landbouw en sociaal-economische vitalisering. Bij de bepaling van kansrijke projecten is gezocht naar een combinatie van de doelen binnen de verschillende thema's. Er zijn twee gebieden voor kansrijke integrale projecten gedefinieerd:
1: Strandheem -Trimunt - Haarsterbos;
2: Het Dwarsdiep.

Het project Dwarsdiep biedt onder meer kansen voor natuurverbetering, waterberging, verbetering van de waterkwaliteit en de verbetering en herstel van de woon-, werk-, en leefomgeving in de dorpen langs de randen van de EHS. De realisatie van bijvoorbeeld routestructuren kan bijdragen aan de sociaal-economische vitalisering van de dorpen.
In het gebied Strandheem-Trimunt-Haarsterbos liggen kansen voor gebiedsontwikkeling. Het gebied rond Strandheem wordt in het beleidskader aangeduid als een gebied waar meer grootschalige ontwikkelingen passen. De argumenten hiervoor zijn de goede bereikbaarheid en de mogelijkheid tot aansluiting bij de recreatieplas Strandheem. Mede door de ontwikkelingen op Strandheem is het gebied dynamisch en kunnen ook ontwikkelingen zich daarbij aansluiten. De singelstructuur is door de zandwinning doorbroken en zou gezamenlijk met recreatieve ontwikkelingen hersteld kunnen worden.
Het gebied kan dienen als startpunt van routes die door de meer kwetsbare gebieden, in de omgeving van Strandheem, lopen. De cultuurhistorie en de natuurwaarden zijn de speerpunten.
Deze projecten zijn momenteel in verschillende fase van uitvoering.

Daarnaast is een derde 'thematisch gebied' benoemd, te weten 'verbindingen in de regio West'. Het project heeft betrekking op mogelijkheden die het Westerkwartier heeft als recreatiegebied (als tuin) voor de inwoners van de stand Groningen. Het uiteindelijke doel is om de regio Westerkwartier beter toe te rusten op nieuwe vragen die door consumenten aan 'vrije tijdsgebieden' worden gesteld. De eerste fase van dit project wordt toegespitst op het thema wandelen.

Regio Groningen - Assen 2030
De gemeente Leek en de gemeente Zuidhorn maken deel uit van de Regio Groningen-Assen 2030. Aan dit vrijwillige samenwerkingsverband doen twaalf gemeenten en twee provincies mee. Kern van de gezamenlijke inzet is evenwicht tussen het stedelijk en landelijk gebied, tussen landbouw en natuur en wonen en werken. Tevens is de samenhang belangrijk. Het uitgangspunt is dat gemeenten en provincies elkaar kunnen aanvullen en versterken.
In de Regio Groningen-Assen wordt samengewerkt aan de thema's wonen, werken, mobiliteit, infrastructuur en landschap. Het hoofddoel is economische ontwikkeling en behoud en versterking van gebiedskwaliteit. Om deze doelstelling te verwezenlijken, zullen er 60.000 woningen worden gebouwd tot het jaar 2020, hieronder valt ook herstructurering.

Ook wordt er tot 2030 circa 800 ha bedrijventerrein aangelegd. Ook starten er in deze periode diverse (openbare) vervoersprojecten om de bereikbaarheid van en in de regio te garanderen.

Het project Regiopark maakt deel uit van de Regio Groningen-Assen en heeft als taak de kwaliteiten van het gebied te waarborgen en de wisselwerking tussen het stedelijk en landelijk gebied te vergroten en in gezamenlijkheid te ontwikkelen. Dit is ook van belang voor de economische ontwikkeling, een onderscheidende woonomgeving draagt immers bij aan een verbeterde concurrentiepositie. In het kader van het project Regiopark wordt in 2008 een gebiedsvisie ontwikkeld voor het gebied Aduard - Oostergast.

De Ontwerpopgave Leek-Roden vloeit ook voort uit de Regio Groningen - Assen. Er is afgesproken dat de gemeente Leek en de gemeente Noordenveld ruimte gaan zoeken voor ruim 5.000 nieuwe woningen en 70 hectare bedrijventerrein. Deze doelstelling en visie staat verwoord in het Intergemeentelijk Structuurplan Leek - Roden (IGS). Het zoekgebied bestaat uit de gemeente Leek en de kern van Roden en omgeving. Uit een nieuw woningmarktonderzoek blijkt dat de vraag naar woningen lager ligt dan waar de Regiovisie Groningen-Assen oorspronkelijk vanuit is gegaan. Er zal een herziening plaatsvinden op het aantal te bouwen woningen.

5. 4. Uitvoering

In deze Nota staat het landschap centraal. Aan initiatieven die passen binnen de zonering en die zijn voorzien van een goede landschappelijke inpassing, kan medewerking worden verleend. Het beoordelen of er sprake is van een goede landschappelijke inpassing, is soms een lastige opgave. Een landschapsarchitect kan in samenspraak met de overheden voor deze gevallen een advies uitbrengen.

6. DOORWERKING BELEIDSKADER

6. 1. Monitoring

In deze Nota zijn de toegestane recreatieve ontwikkelingen bewust niet aan aantallen gebonden. Indien een project in overeenstemming is met de in deze nota genoemde criteria en er geen andere belemmeringen zijn, kan medewerking worden verleend aan het initiatief. Deze Nota geeft marktpartijen de nodige ruimte om een bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van het toerisme en de recreatie in het Westerkwartier.
Mede gezien de geboden planologische ruimte, is het voor een goede uitvoering van deze Nota echter wel van belang om zicht te hebben op welke projecten en ontwikkelingen zich in de gemeenten voordoen en hoe hiermee is omgegaan. Om deze reden is het gewenst hiervan jaarlijks een verslag te maken en dit voor te leggen aan de gemeenteraden van de betrokken gemeenten. Naast een overzicht van de projecten en ontwikkelingen kunnen in deze verslagen ook actuele beleidsmatige zaken worden benoemd en kan worden aangegeven of een aanpassing van de onderhavige Nota gewenst is. Dit kan bijvoorbeeld indien in een gebied diverse projecten zijn gerealiseerd en er vanuit landschappelijk en recreatief oogpunt gesteld kan worden dat een maximum-grens is bereikt en nieuwe ontwikkelingen geen toegevoegde waarde meer leveren aan het recreatieve product. Door een goede monitoring en actualisering van deze nota kunnen ongewenste ontwikkelingen tijdig worden voorkomen.
In de jaarlijkse verslagen kan ook worden aangegeven op welke wijze overleg met de sector is gevoerd en welke projecten in ontwikkeling c.q. uitvoering zijn genomen. Ook de financiering kan hierbij worden aangegeven.
Indien er wijzigingen in de nota worden aangebracht dient ook aangegeven te worden hoe zich dit naar de vigerende bestemmingsplannen vertaalt.

6. 2. Bestemmingsplan

Voor een goede uitvoering van deze nota is het gewenst dat de (nieuwe) bestemmingsplannen in overeenstemming zijn met deze nota. Kern van deze nota is dat nieuwe recreatieve ontwikkelingen in bepaalde gebieden onder bepaalde voorwaarden kunnen worden toegestaan. Bestaande voorzieningen kunnen blijven bestaan. Voor de nieuwe bestemmingsplannen betekent dit dat de bestaande recreatieve voorzieningen positief bestemd dienen te worden en dat nieuwe ontwikkelingen planologisch mogelijk worden gemaakt. Dit laatste kan door het opnemen van ontheffingen (nieuwe term voor vrijstellingen in de Wro) voor kleine ontwikkelingen en van wijzigingsregels voor de wat grotere zaken. De aan de ontheffingsbevoegdheid en wijzigingsbevoegdheid gebonden criteria dienen in overeenstemming te zijn met de criteria van deze nota. De ontheffingen en wijzigingen kunnen betrekking hebben op zowel het gebruik als het bouwen. Bovendien kunnen zij ook van toepassing zijn op de uitbreiding van bestaande recreatievoorzieningen.

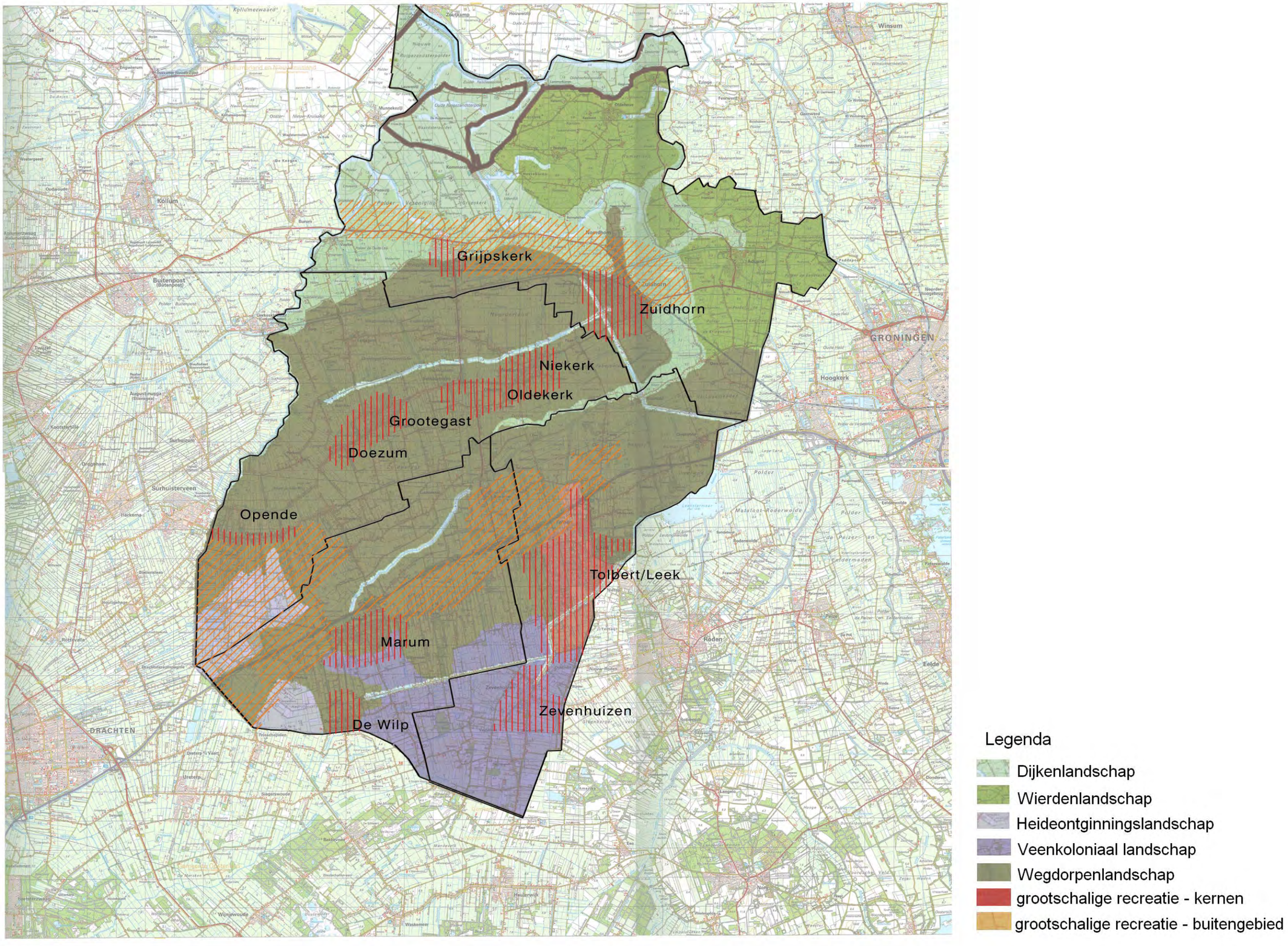
===

BIJLAGE 1

Zonering per landschapstype

BIJLAGE 2

Vormen van recreatie per landschapstype

Grijpskerk
Zuidhorn
Niekerk
Oldekerk
Grootegast
Doezum
Opende
Tolbert/Leek
Marum
De Wilp
Zevenhuizen
Legenda
Dijkenlandschap
Wierdenlandschap
Heideontginningslandschap
Veenkoloniaal landschap
Wegdorpenlandschap
grootschalige recreatie - kernen
grootschalige recreatie - buitengebied

Landschapstypen	Dijken-	Wierden-	Veenkoloniaal-	Heideontginning-	Wegdorpen-	Kernen	Opmerkingen en beleids-achtergrond
Vormen van recreatie							
Verblijfsrecreatie							
- recreatiewoningen (solitair)	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	Voor nieuw gebouwde solitaire woningen zijn geen mogelijkheden
- recreatiewoningen (huisjesterrein)	Nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie	Geen mogelijkheden	Aansluitend aan de kernen	Aansluitend aan de bestaande grootschalige ontwikkelingen. Natuurgebieden inclusief bufferzone van 50m uitgesloten.	Nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie en aansluitend aan de kernen	In de kernen geen mogelijkheden, wel aansluitend aan de kernen	Vanuit provincie Groningen is nieuwe ontwikkeling van recreatiewoningen niet toegestaan. Ingezet wordt op kwaliteitsverbetering van bestaande recreatiewoningen
- hotels en pensions	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in of aansluitend aan de kernen	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie en aansluitend aan de kernen	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in of aansluitend aan de kernen	
- bed&breakfast	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	
- groepsaccommodaties	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie	In bestaande bebouwing in en aansluitend aan de kernen	Kansen in vrijkomende agrarische bebouwing
- reguliere kampeerterreinen categorie II en III (met stacaravans en chalets)	In gebied voor grootschalige recreatie	Geen mogelijkheden	Aansluitend aan de kernen	In gebied voor grootschalige recreatie	In gebied voor grootschalige recreatie	Aansluitend aan de kernen	Kampeerbeleid

- reguliere kampeerterreinen categorie I (alleen toeristische plaatsen)	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Kampeer beleid
- kleinschalige kampeerterreinen	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Max 0,5 ha, toegestaan bij de agrarische en de woonfunctie.

Dagrecreatie							
- dagattractie	In gebied voor grootschalige recreatie.	Kleinschalig: in/ bij bestaande bebouwing	Kleinschalig: in/ bij bestaande bebouwing	Aansluitend bij gebied voor grootschalige recreatie	In gebied voor grootschalige recreatie.	In of aansluitend aan de kernen	Bijvoorbeeld speeltuin, golfbaan, sauna, doolhof, pitch&putt, wellness
- horeca/ theetuin etc.	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	In bestaande bebouwing	Verkoop van streekeigen producten aan huis is kenmerk van het gebied. Versterkt het plattelandstoerisme.
- musea	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie.	Toegestaan	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie.	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie.	In bestaande bebouwing en nieuwbouw in gebied voor grootschalige recreatie.	Toegestaan	
- routes/ paden	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	Toegestaan	

BIJLAGE 13 Beleidskader recreatiebeleid Westerkwartier

Beleidskader

recreatie en toerisme

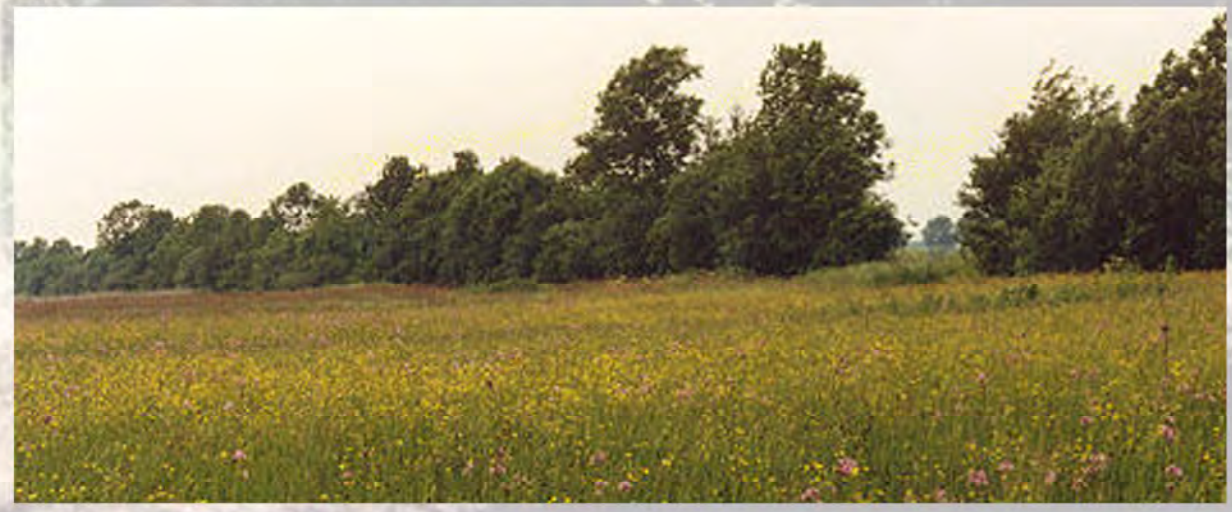
Westerkwartier

buro vijn

Beleidskader
Recreatie en toerisme Westerkwartier

beleidskader

Code 064208 / 20-02-2007

INHOUDSOPGAVE **blz**

1. INLEIDING **1**

1. 1. Aanleiding 1
1. 2. Doelstelling 2
1. 3. Achtergronddocument 2

2. AMBITIES EN POTENTIES **3**

2. 1. Ambities 3
2. 2. Potenties 4

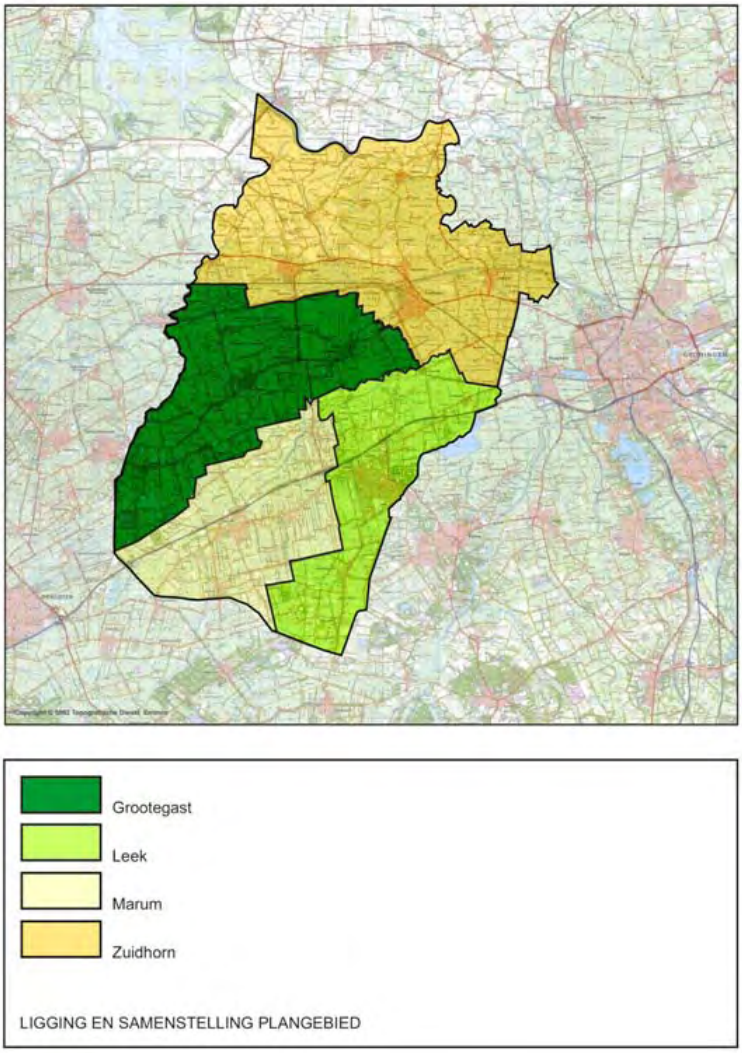
3. BELEID **7**

3. 1. Algemeen 7
3. 2. Verblijfsrecreatie 8
3. 3. Dagrecreatie 9
3. 4. Routestructuren 9
3. 5. Promotie 10
3. 6. Aanverwant beleid 10
3. 7. Toetsingskader 10

1. INLEIDING

1. 1. Aanleiding

Het verbeteren van de werkgelegenheid en de leefomgeving is voor veel gemeenten in aantrekkelijke omgevingen de reden geweest te investeren in toerisme en recreatie. Zo ook in het Westerkwartier, waar de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn een hechte samenwerking kennen op dit beleidsterrein. Het gemeentegrensoverschrijdende karakter van landschappen, natuurgebieden en routestructuren maakt het verstandig en gewenst de krachten te bundelen. De gemeenten kunnen dan gebruik maken van elkaars voorzieningen. De toerist en de recreant merken geen gemeentegrenzen en kunnen optimaal profiteren van datgene dat de gemeenten gezamenlijk kunnen bieden.

Figuur 1. Ligging Westerkwartiergemeenten
(bron: Kadernota Bestemmingsplan Buitengebied 2006)

1. 2. Doelstelling

De doelstelling van het beleidskader is het kort en bondig neerzetten van de ambities en potenties van het Westerkwartier en mede hieruit het beleid voor de komende jaren te beschrijven. De ambities worden geformuleerd op basis van het bestaande en het toekomstig beleid van de gemeenten en de wensen van de ondernemers en belangengroepen uit de regio. De potenties geven aan waar vanuit het overheidsbeleid, de marktsituatie en de ruimtelijke situatie mogelijkheden liggen voor nieuwe toeristisch recreatieve ontwikkelingen in het Westerkwartier.

Op basis van de ambities en de potenties wordt het beleidskader opgesteld. Belangrijke onderdelen van het beleid zijn een gebiedszonering, met andere woorden wat mag waar en een uitwerking naar thema's binnen recreatie en toerisme. Zo wordt ingegaan wordt op verblijfsrecreatie, dagrecreatie, routestructuren en promotie.
Het beleidskader dient als toetsingskader voor planologische ontwikkelingen. Thematische uitwerkingen van het beleidskader, zoals het kampeerbeleid, kunnen opgenomen worden in de nieuw te maken bestemmingsplannen voor de buitengebieden van de gemeenten in het Westerkwartier.

1. 3. Achtergronddocument

Dit beleidskader gaat vergezeld van een Achtergronddocument. In dit document is de informatie opgenomen op basis waarvan dit beleidskader is geschreven.

2. AMBITIES EN POTENTIES

2. 1. Ambities

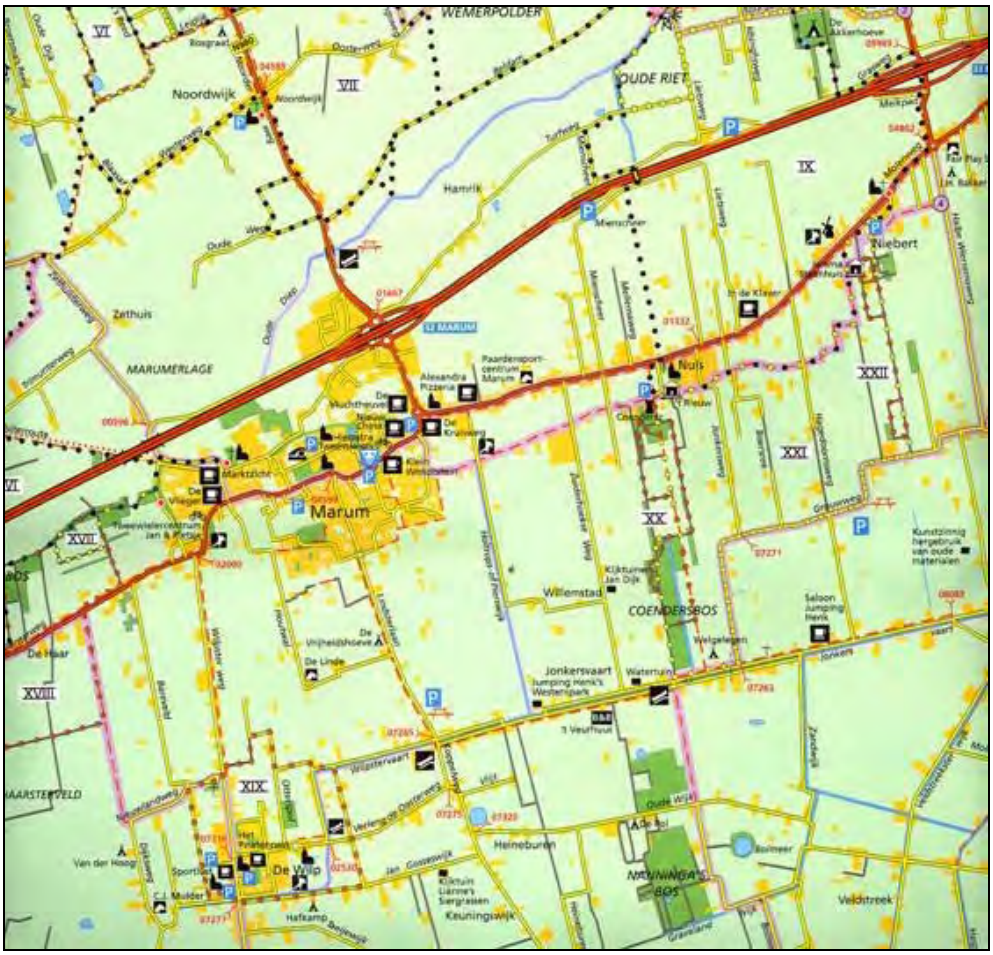
Beleid overheden
In het vigerende beleid van de gemeenten en van de provincie Groningen wordt ingezet op het versterken van de toeristisch-recreatieve ontwikkeling van de regio.

Kwalitatief hoogwaardige voorzieningen
De vier gemeenten en de ondernemers zetten in op een kwaliteitsverbetering van de bestaande verblijfsrecreatieve voorzieningen en het bieden van voldoende planologische ruimte voor nieuwe kwalitatief hoogwaardige voorzieningen, die passend zijn in de kwaliteiten van het landschap.

Uitbreiding routestructuren
In meerdere plannen wordt de uitbreiding van de routestructuren genoemd. Verbeteringen over grenzen heen, zowel gemeentelijk als provinciaal, is een regionale wens. De provincie zet in op het realiseren van de ontbrekende schakels in het fietspadennet. De ondernemers en belangengroepen zien volop ontwikkelingskansen voor nieuwe routestructuren. Deze structuren hebben betrekking op diverse vormen van recreatie, zoals bijvoorbeeld fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en varen.

Toename samenwerking
Het Westerkwartier streeft naar een toename op het gebied van samenwerking. Een eerste samenwerking heeft al plaatsgevonden tussen Staatsbosbeheer, de VVV en de gemeenten. Gezamenlijk is een toeristisch recreatieve kaart opgesteld met daarop alle verblijfsrecreatieve, dagrecreatieve voorzieningen en het routenetwerk (figuur 2). Er wordt ingezet op een verdere samenwerking.
Verbetering in de samenwerking tussen alle betrokken partijen kan de kwaliteit van het toeristisch-recreatieve product nog verder verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld een promotieteam Westerkwartier zijn, waarin een samenwerking bestaat tussen de VVV's, de recreatieondernemers en bijvoorbeeld gemeenten. De recreatieondernemers zijn primair verantwoordelijk voor het aanbieden van kwalitatief hoogwaardige en onderscheidende voorzieningen. De gemeenten kunnen de ondernemers faciliteren door hun beleid hierop af te stemmen en snelle medewerking te verlenen aan beleidsmatig gewenste initiatieven.

Behouden van karakteristieken en landschappelijke waarden
Het behouden van de landschappelijke waarden van het gebied, zoals de natuur- en bosgebieden, de houtsingels en cultuurhistorisch waardevolle elementen is een belangrijke ambitie van het gebied. Bij uitbreidingen van bestaande voorzieningen of bij de ontwikkeling van nieuwe voorzieningen is inpassing in het landschap noodzakelijk.

Figuur 2. Onderdeel toeristisch-recreatieve kaart Westerkwartier

2. 2. Potenties

Meeliften in gebiedsontwikkeling
In het Westerkwartier liggen kansen voor de verdere ontwikkelingen van recreatief-toeristische voorzieningen door mee te liften in gebiedsontwikkeling. Vanuit het ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied) en het regiofonds van de regiovisie Groningen – Assen liggen financieringsmogelijkheden voor gebiedsontwikkeling. Het ILG vervangt de verschillende subsidiebronnen als Belvedere en SGB (subsidie gebiedsgericht beleid). De aanwijzing van Middag – Humsterland als Nationaal landschap biedt mogelijkheden voor bijvoorbeeld de realisatie van nieuwe fietspaden. De recreatiesector kan hiervan profiteren.

Natuur- en landschapswaarden als basis voor extensieve recreatie
De aanwezige natuur- en landschapswaarden vormen een basis voor nieuwe recreatieve ontwikkelingen. Extensieve voorzieningen, zoals kleinschalig kamperen en kleinschalige voorzieningen in vrijkomende agrarische bedrijven, zijn passend in het landschap en kunnen aansluiten bij de bestaande en nieuwe routestructuren. Dit past in het trendbeeld van rust en ruimte.

Bereikbaarheid en kernen als basis voor intensieve recreatie
De goede bereikbaarheid van het gebied, door de ligging aan de A7 en aan de N355, vormt een basis voor alle vormen van recreatie. De goede bereikbaarheid maakt het mogelijk het gebied snel en eenvoudig te bereiken en meerdere attracties in korte tijd te bezoeken. Dit past in het trendbeeld dat er toenemende behoefte is aan variatie. Ook de stad Groningen ligt op korte afstand.

Positieve marktsituatie verblijfsrecreatie
Uit de ontwikkelingscijfers van de afgelopen jaren waarin de marktsituatie van recreatie en toerisme is geanalyseerd, blijkt dat het aantal overnachtingen in Nederland is toegenomen met 7%. In de provincie Groningen is de bezettingsgraad van recreatiewoningen licht gestegen. De bezettingsgraad van kampeerplaatsen is relatief stabiel gebleven. De kleinschalige kampeersector is sterk vertegenwoordigd in het gebied.

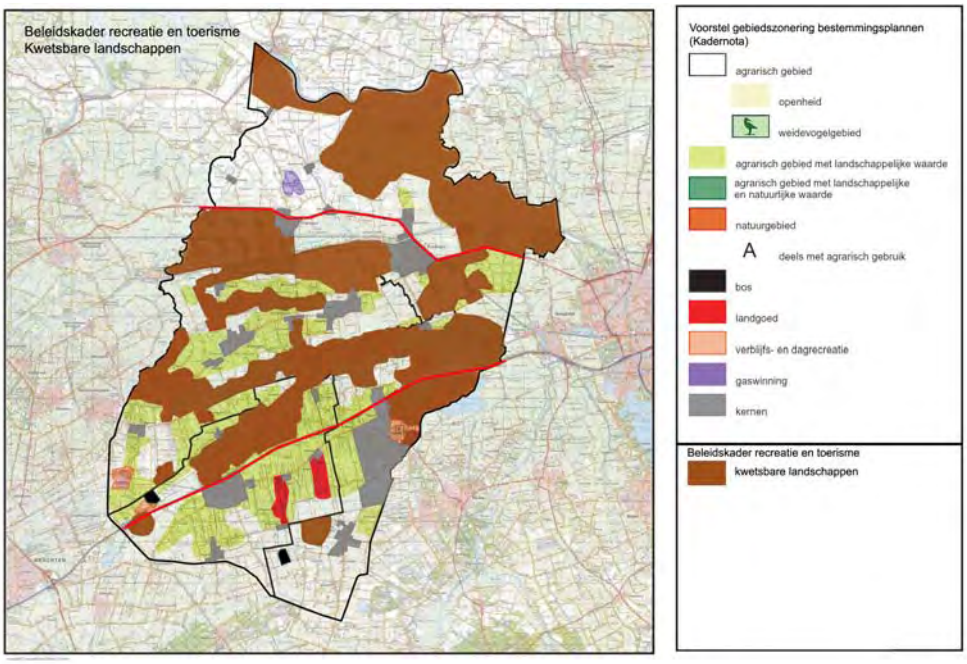
Gebiedsindeling: minder kwetsbare gebieden en kwetsbare gebieden
Het gebied is door de kwaliteiten van het landschap aantrekkelijk voor de recreant. Echter niet alle gebieden zijn vanwege hun waarden geschikt voor een verdere groei van de recreatie.
Op basis van de gebiedszonering zoals deze is aangegeven in de Kadernota Bestemmingsplan Buitengebied, wordt onderscheid gemaakt in minder kwetsbaar gebied en kwetsbaar gebied.

Minder kwetsbaar is het agrarisch gebied. In deze gebieden passen intensieve ontwikkelingen als attractieparken en huisjesterreinen.
Voor ontwikkelingen binnen het agrarisch gebied met landschappelijke waarden geldt dat deze goed moeten worden ingepast. Houtsingels en boomwallen bieden hiervoor goede mogelijkheden door hun afschermende werking. Minder kwetsbare gebieden zijn ook de kernen met aangrenzende gronden en de gebieden aansluitend op de verblijfs- en dagrecreatieve gebieden.

De kwetsbare gebieden zijn agrarische gebieden met specifieke waarden als openheid of een natuurlijke waarde. De gebieden met een landschappelijke waarde, zoals bijvoorbeeld de specifieke openheid in het nationaal landschap Middag – Humsterland, vallen ook onder de kwetsbare gebieden. De gebieden met een natuurfunctie vallen binnen deze kwetsbare landschappen. In deze gebieden passen kleinschalige vormen van recreatie zoals het kleinschalig kamperen, bed&breakfastvoorzieningen en de ontwikkeling van routestructuren.
Kleinschalige attracties zoals informatievoorziening of horeca (zoals een theetuin) zijn passend wanneer deze plaatsvinden in bestaande panden en/ of aan routestructuren.

In de kwetsbare landschappen liggen voldoende mogelijkheden voor kleinschalige recreatieve ontwikkelingen. Uitgangspunt vormt de landschappelijke kwaliteit. Deze mag niet ten koste mag gaan van recreatieve ontwikkelingen.

De kwetsbare landschappen staan aangegeven in figuur 3 en in bijlage 1.

Figuur 3. Kwetsbare landschappen

3. BELEID

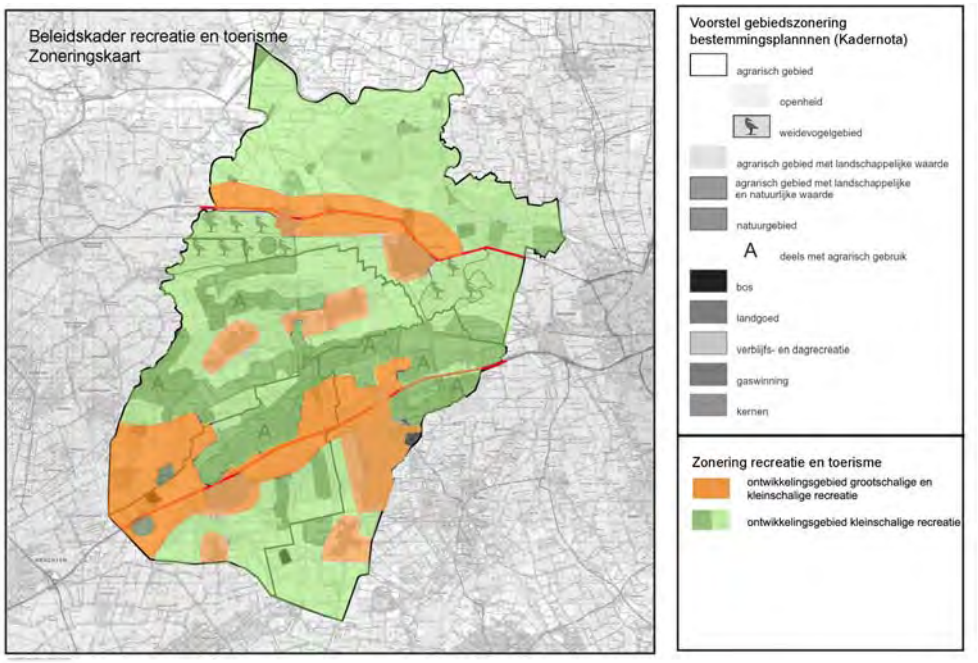
3. 1. Algemeen

Het gebied heeft voldoende ambities en potenties om zich de komende jaren verder recreatief te ontwikkelen. Er wordt dan ook ingezet op het creëren van voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor recreatie en toerisme. De diversiteit in het landschap is de kernkwaliteit van het gebied. Als randvoorwaarde voor nieuwe ontwikkelingen geldt dat deze moeten passen binnen de kwaliteiten van het landschap. Voor het gebied is het belangrijk een positief imago te creëren voor bepaalde vormen van recreatie en toerisme. Passend is in te zetten op plattelandstoerisme en cultuurtoerisme.

Plattelandstoerisme
Het plattelandstoerisme richt zich op alle vormen van recreatie en toerisme met het platteland als referentiekader. Het agritoerisme is een onderdeel hiervan. Plattelandstoerisme kan in de regio worden versterkt door het ontwikkelen van verblijfsaccommodaties in karakteristieke panden, gecombineerd met het inzetten op een integrale omgevingskwaliteit. Van belang is de extensieve kleinschalige voorzieningen in het gebied te versterken. Doelgroepen voor plattelandstoerisme zijn de actieve toeristen, gezinnen met kleine kinderen, natuurtoeristen en cultuurtoeristen.
Het cultuurtoerisme richt zich op alle vormen van recreatie en toerisme die te maken hebben met de historische en eigentijdse Groningse cultuur, met de uitstraling van de Groningse identiteit en uniciteit.

Cultuurtoerisme
Het cultuurtoerisme kan in het Westerkwartier verder worden versterkt door de verblijfsrecreatie en de routestructuren te koppelen aan het historisch erfgoed en musea. De ontwikkelingsplannen voor Nienoord passen binnen het cultuurtoerisme.

Zoneringskaart
Gekozen wordt in te zetten op de ontwikkeling van de recreatieve- toeristische voorzieningen. Belangrijk daarbij is voldoende mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen te bieden. Een kader hierbij is de Zoneringskaart recreatie en toerisme, waarop een tweedeling staat aangegeven. Hier worden ontwikkelingsgebieden voor grootschalige én kleinschalige recreatie aangegeven en ontwikkelingsgebieden waar alleen kleinschalige recreatie mogelijk is.
In figuur 4 en in bijlage 2 is de Zoneringskaart recreatie en toerisme aangegeven.

Figuur 4. Zoneringskaart recreatie en toerisme

3. 2. Verblijfsrecreatie

In de verblijfsrecreatie is een onderscheid te maken in grootschalige en kleinschalige voorzieningen. Recreatiewoningen, reguliere campings en hotels zijn voorbeelden van grootschalige voorzieningen waarvoor ontwikkelingsmogelijkheden liggen in de minder kwetsbare landschappen. In de omgeving van de kernen liggen ook deze ontwikkelingsmogelijkheden.
Kleinschalige voorzieningen als bed&breakfast, kleinschalig kamperen en kleine hotels – pensions zijn toegestaan in de kwetsbare en de niet kwetsbare gebieden.

Recreatiewoningen
Voor het Westerkwartier wordt in eerste instantie ingezet op het versterken van de kwaliteit en het uitbreiden van de bestaande bungalowparken. Het onderhavige beleidskader wil daarnaast inzetten op de mogelijkheid om in het ontwikkelingsgebied voor grootschalige recreatie, nieuwe bungalowparken toe te staan, indien deze uit economisch en toeristich-recreatief oogpunt een toegevoegde waarde hebben voor het gebied en op een goede wijze ingepast worden in landschap (N.B. Het beleid gaat hierin verder dan het POP. Overleg met de provincie is op dit punt gewenst).
Permanente bewoning van recreatiewoningen is in geen enkel geval toegestaan.

Hotels en pensions
De richtlijn is in te zetten op het verbeteren van de kwaliteit in het aanbod van hotels en pensions. Ontwikkelingsmogelijkheden voor grootschalige hotel – pensions met restaurants liggen in het ontwikkelingsgebied voor grootschalige recreatie.
In het gehele Westerkwartier liggen ontwikkelingsmogelijkheden voor kleinschalige hotels en pensions. Hierbij kan worden gedacht aan vrijkomende

agrarische bebouwing (VAB's) of overige nieuwe of bestaande bebouwing. De kleinschalige hotels en pensions dragen bij aan de kwaliteit van het landelijk gebied in de regio. Ook hiervoor geldt dat deze zich moeten inpassen in het landschap.

Reguliere kampeerterreinen
Als ruimtelijk kader voor de reguliere kampeerterreinen (meer dan 25 plaatsen) geldt dat deze liggen in het toelatingsgebied voor grootschalige recreatie. Gestreefd wordt naar een landschappelijke inpassing van nieuwe kampeerterreinen. Er wordt geen maximum gesteld aan het aantal kampeerterreinen. De regeling van kampeerterreinen wordt ingevuld door het Kampeerbeleid Westerkwartier.

Kleinschalig kamperen
In het gehele Westerkwartier liggen ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe, kleinschalige kampeerbedrijven. Deze zijn toegestaan bij alle functies in het buitengebied. Eén en ander zal nader worden geregeld via het Kampeerbeleid Westerkwartier.

Bed & Breakfast (logies en ontbijt)
In het hele plangebied liggen ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe bed&breakfast – voorzieningen. Mogelijkheden liggen bij alle functies in het buitengebied (N.B. dit is een ruimere ontwikkeling dan in de Kadernota Bestemmingsplan Buitengebied is voorgesteld).
Boerderijkamers vormen een uitbreiding op het aanbod van bed&breakfast en vormen een kans voor vrijkomende agrarische bebouwing. Van belang is dat deze voorziening een relatie heeft met het hoofdgebouw.

3. 3. Dagrecreatie

Binnen het Westerkwartier liggen drie grootschalige gebieden voor dagrecreatie: Strandheem, Trimunt en Nienoord. Door de gemeenten wordt ingezet op een verdere kwaliteitsverbetering van deze voorzieningen. De Kadervisie Landgoed Nienoord geeft hiervoor al een eerste aanzet.
In het ontwikkelingsgebied voor grootschalige recreatie kunnen nieuwe grote dagrecreatieve voorzieningen worden toegestaan, mits deze op een goede wijze landschappelijk worden ingepast.

Het aanbod aan kleinschalige dagattracties als musea en horeca kan in het gehele Westerkwartier worden uitgebreid. Hierbij zal daar waar mogelijk een aansluiting worden gezocht bij de routestructuren. De openingstijden kunnen worden afgestemd op het vasthouden van recreanten.
Het beleid voor kleinschalige dagrecreatie is om in te steken op het stimuleren van recreatieve nevenactiviteiten. Ingezet kan worden op het verder ontwikkelen van het agritoerisme, zoals rondleidingen op het boerenbedrijf en de verkoop van streekeigen producten. Agrariërs hebben hierdoor meer mogelijkheden voor neveninkomsten.

3. 4. Routestructuren

Voor zowel het plattelandstoerisme als het cultuurtoerisme is het verbeteren en het uitbreiden van het routenetwerk gewenst. Voor de wandel- fiets-,

ruiter- en vaarroutes is het belangrijk het routenetwerk uit te breiden en bijbehorende voorzieningen te ontwikkelen.

Het landschap biedt mogelijkheden voor het verder ontwikkelen van de paardensport. Ingezet kan worden op het recreatief ontwikkelen van ruiterroutes en accommodaties langs deze routes.
De watersport in de regio is afhankelijk van de vaarroutes. Ingezet wordt op een verbetering van de ontsluiting van het toervaartnet.
Het stimuleren van cultuurtoerisme kan door cultuurhistorisch erfgoed open te stellen en themagerichte routes te ontwikkelen.

3. 5. Promotie

Het versterken van de recreatiemogelijkheden in het Westerkwartier is afhankelijk van de recreatieve trekker(s) van het gebied. Het verbeteren van het recreatieve imago is mogelijk door in te zetten op een professioneel promotieteam.

Samenwerking tussen overheden, landschapbeheerders en VVV's is nodig om zowel de landschappelijke kwaliteiten van het gebied te bewaken en te versterken en een economische sterke recreatiesector neer te zetten.
Een combinatie van deze partijen kan onderdeel vormen van het promotieteam Westerkwartier.

Ingezet kan worden op een gezamenlijk website met digitale informatievoorziening van de ondernemers en belangengroepen voor alle recreatieve voorzieningen. Eenduidige bebording in het gebied is een wens van de ondernemers en kan door het promotieteam worden verwezenlijkt.

3. 6. Aanverwant beleid

Het is van belang dat de gemeenten ook op andere beleidsterreinen inspelen op de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme. Hierbij kan gedacht worden aan het bieden van goede sportvoorzieningen, een goed beheer van de aanwezige wegen, fietspaden en voetpaden en een zorg voor een goed uiterlijk en een goede inrichting van de dorpen. Een recreant moet een positief gevoel hebben en houden bij het bezoeken van een gebied of een dorp.

3. 7. Toetsingskader

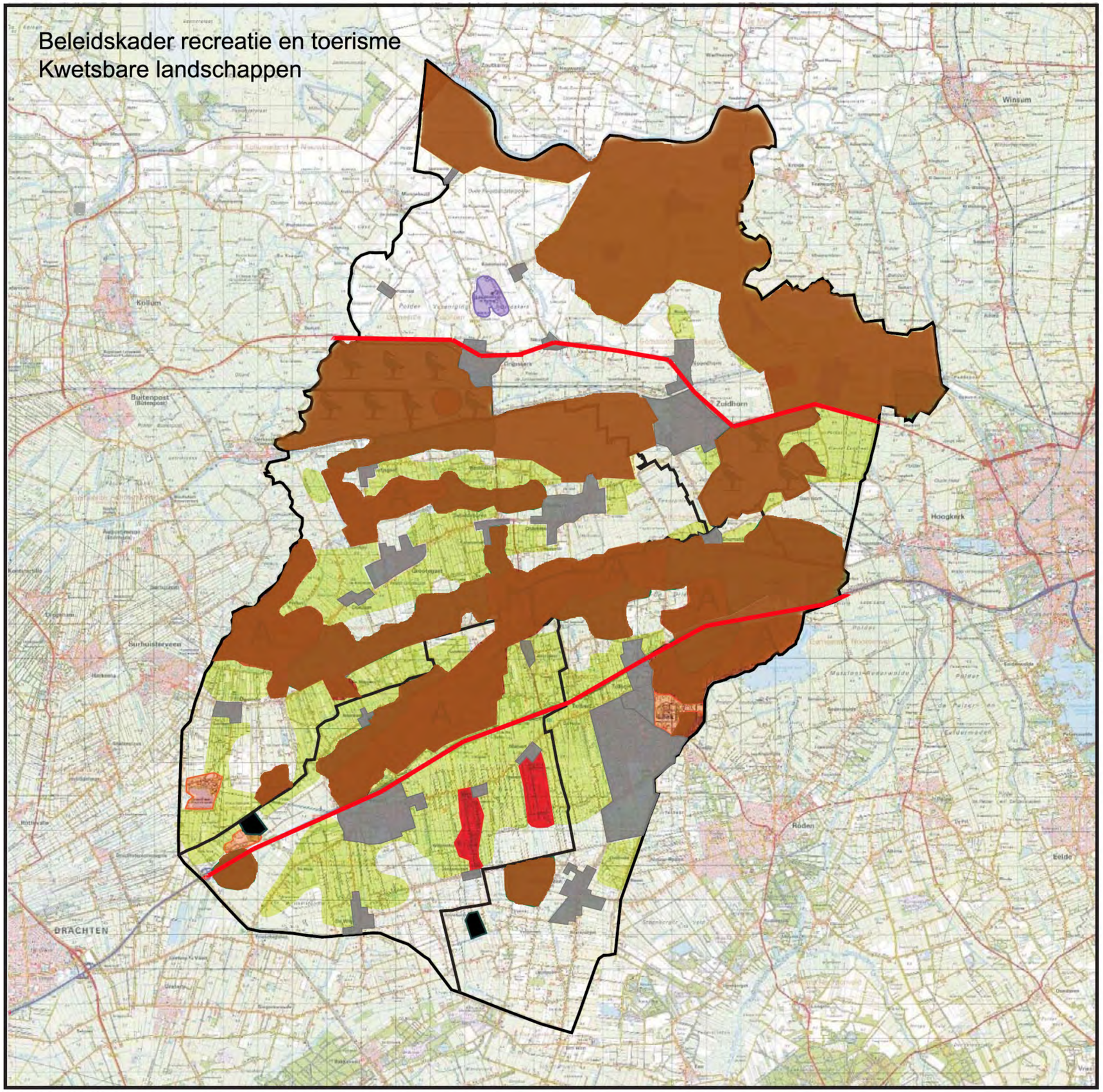
In dit beleidskader zijn de hoofdlijnen beschreven van het te voeren beleid op het terrein van de recreatie en het toerisme. Deze hoofdlijnen dienen op een aantal punten nader uitgewerkt te worden.
Zo kunnen de ontwikkelingsgebieden nader worden ingedeeld en kunnen toetsingscriteria worden opgesteld aan de hand waarvan initiatieven voor recreatieve ontwikkelingen kunnen worden getoetst.
Deze criteria kunnen per (deel van een) gebied en per gewenste voorziening verschillen. Uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is de ruimtelijke kwaliteit. Het karakteristieke en waardevolle landschap mag niet onevenredig worden aangetast. Nieuwe ontwikkelingen dienen zich in te passen in het landschap. Aan de hand van voorbeelden kan worden aangege-

ven hoe per te onderscheiden gebied en/of voorziening tot een goede landschappelijke inpasssing kan worden gekomen. Daarnaast kunnen criteria worden gegeven om de meerwaarde uit toeristisch en recreatief te kunnen bepalen. Tenslotte kunnen de diverse aspecten op een rijtje worden gezet waarmee bij de toetsing van een initiatief rekening moet worden gehouden. Doel van deze uitwerking is om de kwaliteit van het gebied in stand te houden c.q. te bevorderen en om een impuls te kunnen geven aan goede initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme.

BIJLAGE 1

Kwetsbare landschappen

Beleidskader recreatie en toerisme
Kwetsbare landschappen

copyright© Topografische Dienst Emmen

Voorstel gebiedszonering bestemmingsplannen (Kadernota)

- agrarisch gebied
- openheid
- weidevogelgebied
- agrarisch gebied met landschappelijke waarde
- agrarisch gebied met landschappelijke en natuurlijke waarde
- natuurgebied
- A — deels met agrarisch gebruik
- bos
- landgoed
- verblijfs- en dagrecreatie
- gaswinning
- kernen

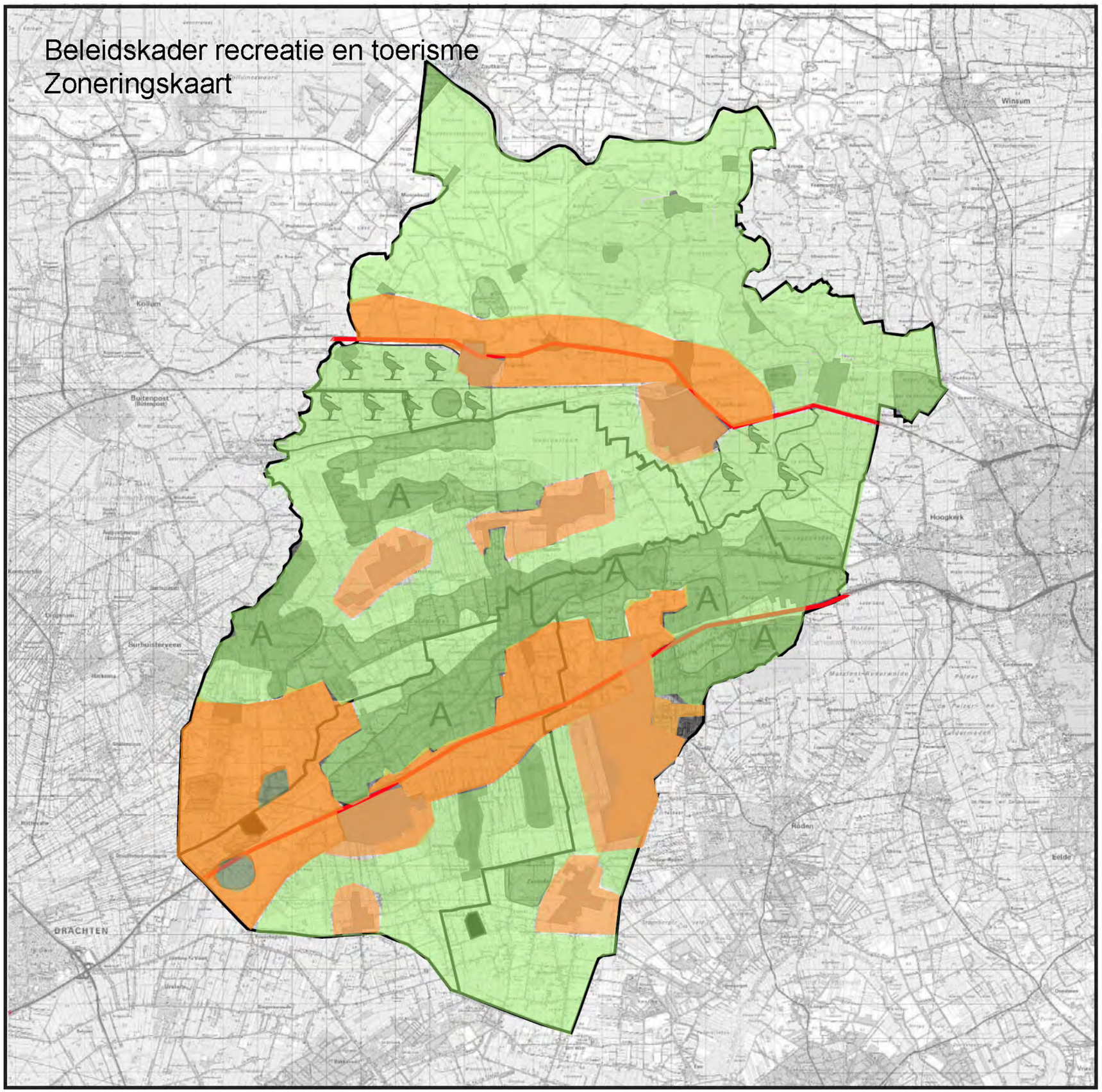
Beleidskader recreatie en toerisme

- kwetsbare landschappen

BIJLAGE 2

Zoneringskaart

Beleidskader recreatie en toerisme
Zoneringskaart

copyright© Topografische Dienst Emmen

Voorstel gebiedszonering bestemmingsplannnen (Kadernota)

- agrarisch gebied
- openheid
- weidevogelgebied
- agrarisch gebied met landschappelijke waarde
- agrarisch gebied met landschappelijke en natuurlijke waarde
- natuurgebied
- A deels met agrarisch gebruik
- bos
- landgoed
- verblijfs- en dagrecreatie
- gaswinning
- kernen

Zonering recreatie en toerisme

- ontwikkelingsgebied grootschalige en kleinschalige recreatie
- ontwikkelingsgebied kleinschalige recreatie

BIJLAGE 14 Integrale handhavingsnota Marum

Samen handhaven!

Op weg naar integraal handhaven in de gemeente Marum

Handhavingbeleidsplan

Gemeente Marum

november 2008

Samen handhaven!

Op weg naar integraal handhaven in de gemeente Marum

Handhavingbeleidsplan

dossier : B8110.01.001
registratienummer : NN-ON20080483
versie : 1

Gemeente Marum

november 2008

© DHV B.V. Niets uit dit bestek/drukwerk mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt d.m.v. drukwerk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DHV B.V., noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.
Het kwaliteitssysteem van DHV B.V. is gecertificeerd volgens ISO 9001.

INHOUD BLAD

1	INLEIDING	3
1.1	Waarom een integraal handhavingbeleidsplan?	3
1.2	Leeswijzer	4
DEEL 1: DE BELEIDSNOTITIE		6
2	DE HUIDIGE HANDHAVINGSSITUATIE	7
2.1	De huidige handhavingssituatie	7
2.2	Nieuwe wet- en regelgeving	8
3	AMBITIES, DOELEN EN UITGANGSPUNTEN	11
3.1	Ambities	11
3.2	Doelstellingen	11
3.3	Uitgangspunten	12
4	RISICO'S EN PRIORITERING	14
4.1	Risico's	14
4.1.1	Probleemanalyse 2008	14
4.1.2	Integrale risicoanalyse	14
4.2	Handhavingsprioriteiten	14
4.2.1	Landelijke prioriteiten	15
4.2.2	Bestuurlijke prioriteiten	15
4.2.3	Totaal overzicht prioriteiten	15
4.2.4	Overige prioriteiten	17
4.3	Hoe werken de prioriteiten door?	17
5	NALEVINGSSTRATEGIE	18
5.1	Handhavingsstrategie	18
5.1.1	Toezichtstrategie	18
5.1.2	Sanctiestrategie	21
5.1.3	Gedoogstrategie	25
5.2	Overige instrumenten	25
6	KWALITEITSBORGING VAN DE HANDHAVING	26
6.1	Wat wordt onder kwaliteitsborging verstaan?	26
6.2	Kwaliteitsborging door Marum	26
DEEL 2: HANDHAVINGSORGANISATIE		29
7	ORGANISATIE VAN DE TOEZICHT- EN HANDHAVINGSTAKEN	30
7.1	Huidige organisatie	30
7.2	Integraal Handhaven; eisen organisatie	32
7.3	Aanbevelingen	34
DEEL 3 - HET UITVOERINGSPROGRAMMA		36
8	HET UITVOERINGSPROGRAMMA	37

9 COLOFON 41

1 INLEIDING

Voor u ligt het toezicht- en handhavingbeleidsplan voor de Vrom-brede handhavingstaken van de gemeente Marum. Dit plan beschrijft de wijze waarop de gemeente de komende 4 jaar wil gaan handhaven op het gebied van Milieu, Bouw- en Woningtoezicht, Ruimtelijke ordening, APV, brandweertaken en overige voor de fysieke leefomgeving relevante wetten en regels. Het plan bestaat uit een drietal onderdelen, te weten:

Deel 1: Het handhavingsbeleid;
Deel 2: De organisatie van de handhaving;
Deel 3: Het handhavinguitvoeringsprogramma voor 2009.

1.1 Waarom een integraal handhavingbeleidsplan?

De handhaving van de fysieke leefomgeving staat constant in de belangstelling. De rampen die Nederland de afgelopen jaren heeft getroffen (Enschedé, Volendam en Maastricht) zijn hier debet aan. Er is een voortdurende discussie over het optimaliseren van toezicht en handhaving. Dit heeft onder meer geleid tot het professionaliseringstraject dat binnen het beleidsterrein milieu is uitgevoerd. De kwaliteitsslag die hierbij gemaakt is, dient ook bij de andere beleidsterreinen op het terrein van de fysieke leefomgeving doorgevoerd te worden. In het Besluit omgevingsrecht (Bor), dat in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) wordt opgesteld, is daarom een aantal eisen geformuleerd waaraan het handhavingsbeleid moet voldoen. Het gaat hierbij onder meer om het uitvoeren van een probleemanalyse, het stellen van prioriteiten, het opstellen van een toezichtstrategie en het redigeren van een uitvoeringsprogramma. De uit de Wabo voortkomende omgevingsvergunning heeft ook het denken versterkt over integrale handhaving. Immers een integrale vergunning zou uiteindelijk moet leiden tot een integrale wijze van handhaven. De wijze waarop de integrale handhaving tot uitvoering moet komen hangt echter van de lokale situatie af.

Handhaving komt o.a. voort uit een wettelijke taak, te weten artikel 21 van de Grondwet. Daarnaast worden de overheidszorg en de bevoegdheden ten aanzien van handhaving genoemd in een aantal andere wetten zoals o.a. de Gemeentewet, Woningwet en Wet milieubeheer.

Marum kiest voor nieuw handhavingsbeleid
De gemeente Marum is bezig om de handhaving van de fysieke leefomgeving te optimaliseren. Het huidige beleidskader voldoet echter niet meer aan de eisen. Om de handhavingskwaliteit te verhogen en te waarborgen, rekening te houden met nieuwe ontwikkelingen binnen de handhaving als gevolg van nieuwe wet- en regelgeving en de handhavingcapaciteit hierop af te stemmen, is het wenselijk dat er een overkoepelend, actueel en concreet toezicht- en handhavingsplan komt.

Afbakening
Dit toezicht- handhavingbeleidsplan heeft betrekking op de gemeentelijke handhavingstaken die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Hierbij worden ter afbakening de wettelijke kaders die integreren in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) aangehouden, aangevuld met enkele andere wettelijke kaders die niet integreren in de Wabo, maar die wel betrekking hebben op de fysieke leefomgeving en daarom voor dit beleidsplan relevant zijn. Uitgezonderd hiervan zijn taken op het vlak van privaatrechtelijke regelgeving en taken die betrekking hebben op sociaal-maatschappelijke doeleinden,

zoals toezicht in verband met jeugdoverlast of toezicht in verband met de Leerplicht. Tabel 1 geeft een globaal overzicht van de taken waarop het handhavingsplan betrekking heeft.

Ruimtelijke ordening en bouwen	
Wettelijk kader	*Handhavingstaak op het gebied van o.a.:*
• Wet op de Ruimtelijke Ordening • Woningwet • Monumentenwet • Bouwverordening • APV	• Bestemmingsplan: gebruik, aanleg, etc • Bouwen: vergunningen, illegale bouw, sloop • Monumenten: illegaal verbouwen/vernielen • Staat van gebouwen, slopen, veiligheid • Reclame, kap, in- en uitritten
Milieu	
Wettelijk kader	*Handhavingstaak op het gebied van:*
• Wet milieubeheer • Wet geluidhinder • Lozingenbesluit • Afvalstoffenverordening • Wet bodembescherming • Besluit Bodemkwaliteit • Vuurwerkbesluit • APV	• Controle inrichtingen, afhandeling klachten • Zonebewaking, overlast • Illegale lozingen in de bodem • Inzamelen, opslag, illegale stort • Illegale handelingen, controle sanering • Gebruik grond, bouwstoffen, baggerspecie • Opslag vuurwerk • Geluidsoverlast, illegaal branden of storten
Overige taakvelden	
Wettelijk kader	*Handhavingstaak op het gebied van:*
• Bijzondere wetgeving; • Evenementenverordening; • Winkeltijdenverordening; • Gebruiksbesluit; • Natuurbeschermingswet; • Flora- en faunawet; • Wet verontreiniging oppervlaktewater. • APV.	• Drank en horeca, prostitutie, kansspelen • Markten, kermis, etc • Openingstijden winkels • Gebruiksvergunningen: brandveiligheid • Verstoren of vernielen zonder ontheffing • Verstoren of vernielen zonder ontheffing • Illegale lozing in water • Modder op de weg, hondenpoep, uitzonderlijk transport, etc

Tabel 1: Globaal overzicht handhavingstaken en hun wettelijke basis

1.2 Leeswijzer

Deel 1: de beleidsnotitie

Het eerste deel van het handhavingsplan bevat het beleidsonderdeel. Na een korte weergave van de huidige handhavingssituatie in hoofdstuk 2, beschrijft hoofdstuk 3 de handhavingambities van Marum, met daarbij de uitgangspunten die de gemeente hanteert. Vervolgens bevat hoofdstuk 4 de prioritering van de handhavingstaken, waarna in hoofdstuk 5 de handhavingstrategie is beschreven. In hoofdstuk 6 ten slotte wordt de kwaliteitsborging van de handhaving beschreven. Dit gebeurt aan de hand van de beleidscirkel en de begrotingscirkel van de handhaving.

Deel 2: het organisatieplan
Het tweede deel van deze notitie geeft een overzicht van de wijze waarop de organisatie rondom de handhavingstaken wordt ingericht. In hoofdstuk 7 worden de functies van medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van handhavingstaken beschreven. In hoofdstuk 8 wordt de uitvoering van de werkzaamheden beschreven en wordt een beeld geschetst van de interne en externe afstemming en samenwerking. Hoofdstuk 9 besteedt aandacht aan de kwaliteit van de handhavingsorganisatie terwijl in hoofdstuk 10 ten slotte een overzicht van de aanwezige faciliteiten ter ondersteuning van de handhaving wordt gegeven.

Deel 3: het uitvoeringsprogramma voor de handhavingstaken
Het derde deel behandelt het uitvoeringsprogramma. Hierbij wordt per taak aangegeven welke prioriteit hij heeft, wat het doel is, wie de taak uitvoert, wat daarbij de geplande uren zijn, et cetera.

DEEL 1: DE BELEIDSNOTITIE

2 DE HUIDIGE HANDHAVINGSSITUATIE

In dit hoofdstuk wordt kort stilgestaan bij de huidige situatie op het gebied van toezicht en handhaving binnen de gemeente Marum. De huidige situatie wordt puntsgewijs geschetst op basis van de belangrijkste conclusies die getrokken zijn in de opgestelde probleemanalyse van de uitvoering van de toezicht- en handhavingstaken. Verder wordt stilgestaan bij nieuwe wet- en regelgeving die van belang is voor het uitvoeren van de toezicht- en handhavingstaken en de consequenties daarvan.

2.1 De huidige handhavingssituatie

Als vertrekpunt voor het nieuwe beleid wordt in dit hoofdstuk de huidige situatie (medio 2008) beschreven aan de hand van de 4 belangrijkste constateringen[1].

1. Toezicht en handhaving gebeurt niet op een adequaat niveau

De handhavingstaken op het gebied van milieu gebeuren op een enkel aspect na, conform de gestelde kwaliteitscriteria. Dit geldt ook voor toezicht op en controle van gebruiksvergunningen. Voor de uitvoering van de handhavingstaken op het gebied van ruimtelijke ordening, bouwen, APV en overige (bijzondere) wetgeving geldt dit niet. Vanwege het ontbreken van duidelijke beleidskeuzes en een vertaling in de uitvoering, is er geen helder kader voor de uitvoering van deze taken.

2. Handhavingscapaciteit is niet voldoende

De afgelopen jaren is er veel verloop van personeel geweest binnen het bureau BROM. Hierdoor is er geen sprake van een constante (zowel in capaciteit als in kennis en ervaring) handhavingsorganisatie. In algemene zin geldt dat de personele capaciteit lange tijd een probleem is geweest, waardoor er op de verschillende beleidsterreinen werkachterstanden zijn ontstaan. Met de sinds augustus 2008 aanwezige extra capaciteit (die tijdelijk is) kan dit probleem worden aangepakt.

3. Inzicht in het naleefgedrag is er alleen bij het taakveld milieu

Het taakveld milieu beschikt over een goed monitoringssysteem, waarin controles, hercontroles, overtredingen, aard van overtredingen, et cetera worden bijgehouden. Bij de handhavingstaken op de overige taakvelden is een dergelijk geautomatiseerd systeem niet aanwezig. In tegenstelling tot het taakveld milieu is er bij de overige taken dan ook geen inzicht in het naleefgedrag.

4. Er zijn geen structurele probleemgevallen binnen de gemeente

In Marum heeft de landbouw van oudsher een belangrijke plaats ingenomen maar de laatste jaren neemt ook de bedrijvigheid op andere terreinen toe. Er is een aantal grote bedrijven binnen de gemeente zoals Postmus, Bies en horecabedrijf De Kruisweg. Een achttal inrichtingen wordt vermeld op de provinciale risicokaart. Marum kent echter geen specifieke grote handhavingsproblemen.

Wat betekent dit voor het handhavingsbeleid?
Voor het nieuwe handhavingsbeleid betekenen deze conclusies dat ambities, doelstellingen en uitgangspunten van het nieuwe beleid mede gericht zullen zijn om de belangrijkste constateringen hierin mee te nemen. Er zal op deze wijze dus een directe link tussen de probleemanalyse en het nieuwe beleidsplan worden gelegd.

[1] Zie hiervoor de in oktober 2008 opgestelde *Probleemanalyse* van de gemeente Marum

2.2 Nieuwe wet- en regelgeving

De verschillende beleidsnota's op basis waarvan op dit moment wordt gehandhaafd, zijn opgesteld tussen 2004 en 2007. In de meeste nota's is geen rekening gehouden met nieuwe regelgeving die inmiddels (medio 2008) van kracht is geworden of die in de nabije toekomst van kracht zal worden. Hieronder volgt een overzicht van wetten en regelingen waarmee rekening moet worden gehouden.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en het Besluit omgevingsrecht (Bor)

De Wabo geeft de kaders aan voor de omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, ruimte, natuur en milieu. Om de Wabo te kunnen invoeren is een goede voorbereiding noodzakelijk. Elke gemeente moet:

- Eén loket hebben ingericht voor de omgevingsvergunning;
- Een aanvraag digitaal kunnen ontvangen;
- Eén vergunning kunnen afgeven voor de beschikkingen die in de Wabo zijn geïntegreerd of aangehaakt;
- Gecoördineerd toezicht kunnen organiseren;
- Kunnen optreden als één bestuursrechtelijk handhavingsorgaan.

Consequenties voor handhaving

Coördinatie van toezicht. Niet alleen het bevoegd gezag mag immers toezicht uitoefenen, maar ook alle betrokken overheidsinstanties. Belangrijk is dus inzicht te hebben in gevallen van samenloop van toestemmingskaders en in vervolg daarop het regelen van de interne en externe afstemming. De voorlopige invoeringsdatum van de Wabo is gesteld op 1 januari 2010.

Besluit omgevingsrecht (Bor)

De Wabo wordt inhoudelijk uitgewerkt in het Besluit omgevingsrecht (Bor). Op het gebied van handhaving worden in het Bor kwaliteitseisen geformuleerd, waaraan de handhavinginstanties voor wat betreft de Wabo-brede handhavingstaken dienen te voldoen. Deze criteria zijn bijna 1 op 1 overgenomen van de kwaliteitscriteria die zijn opgesteld in het kader van de professionalisering van de milieuhandhaving.

Consequenties voor handhaving

Voldoen aan de kwaliteitseisen met betrekking tot de Wabo-brede toezicht- en handhavingstaken.

Activiteitenbesluit

Voor zowel bedrijven als het bevoegd gezag (veelal gemeenten en provincies) betekent het Activiteitenbesluit een grote verandering op het gebied van handhaving en vergunningverlening. Voor alle inrichtingen die onder de werkingssfeer van het Activiteitenbesluit vallen, gelden uniforme regels die op de activiteiten zijn gericht, b.v. opslag diverse (vloei-)stoffen en werkzaamheden binnen het bedrijf (metaal- of houtbewerking). Het Activiteitenbesluit is op zowel de Wet milieubeheer (Wm) als de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) gebaseerd en regelt verder geen aspecten die in andere wet- en regelgeving zijn gereguleerd, zoals in de arbo- of bouwregelgeving. Het merendeel van de bedrijven, waar voorheen de vergunningplicht Wet milieubeheer gold, valt per 1 januari 2008 onder de werkingssfeer van het Activiteitenbesluit. Er ligt voor de bevoegde gezagen een belangrijke taak om bedrijvenbestanden aan te passen ten aanzien van type inrichting (type A, B of C), te beoordelen welke vergunningplichtige bedrijven onder het Activiteitenbesluit komen te vallen, te bepalen of 'oude' voorschriften moeten worden overgenomen als 'maatwerkvoorschrift' wanneer een bedrijf onder het Activiteitenbesluit komt te vallen.

Consequenties voor handhaving
Bij lopende handhavingstrajecten moet er een beoordeling worden gemaakt ten aanzien van wet – en regelgeving.
Verder moeten er keuzes worden gemaakt ten aanzien van de handhaving met betrekking tot vastlegging gelijkwaardigheid alternatieve maatregelen, technisch inhoudelijke kennis (in-)directe lozingen (nu nog Wvo, op termijn Wm) en integraliteit en samenwerking.

Nieuwe Woningwet

In de Woningwet zijn de handhavingsmogelijkheden versterkt. Volgens deze wet moet programmatisch handhaven volgens een cyclisch proces vormgegeven worden. De Woningwet schrijft ook voor dat er een programma wordt opgesteld en dat het jaar wordt afgesloten met een rapportage.

Consequenties voor handhaving
Opstellen van een handhavingbeleidsplan hierover jaarlijks rapporteren aan de Gemeenteraad. Verder heeft de gemeente een zorgplicht waaruit volgt dat bij de bouw-, gebruiks- en sloopfase van een gebouw geen gevaar of hinder mag ontstaan.

Nieuwe Wro

Vanwege de nieuwe Wro moet de handhaving worden verbeterd. Zo kan een gemeente straks een dwangsom en boetes opleggen of bestuursdwang toepassen, als dat nodig is om activiteiten in strijd met het bestemmingsplan tegen te gaan. Ook krijgen de ambtenaren die belast zijn met de handhaving meer bevoegdheden. Verder moeten de verplichte actualisatie van bestemmingsplannen zorgen voor een betere handhaafbaarheid van bestemmingsplannen.

Consequenties voor handhaving
Opnemen nieuwe regels t.a.v. toepassing dwangsom en bestuursdwang in de sanctiestrategie en zorgen voor de implementatie van nieuwe bevoegdheden in de organisatie door bijvoorbeeld voorlichting en opleiding.

Bestuurlijke boete

De Algemene wet bestuursrecht is middels de vierde tranche gewijzigd. Eén van de onderdelen is de bestuurlijke handhaving en dan in het bijzonder de bestuurlijke boete. De bestuurlijke boete zal o.a. kunnen worden gebruikt bij de aanpak van overlast in de openbare ruimte (handhaving van de APV). Hij is dan van toepassing op alle gedragingen die in de APV strafbaar worden gesteld, zoals geluidsoverlast, hondenpoep laten liggen, geluidsoverlast, wildplassen, enzovoort. In een AMvB worden de beboetbare en niet-beboetbare feiten nader uitgewerkt. Niet beboetbaar zijn gedragingen die niet in de APV strafbaar zijn gesteld (maar wel voor overlast in de openbare ruimte kunnen zorgen) zoals bijvoorbeeld kraken of gedragingen die strafbaar zijn op basis van een prostitutieverordening.

Consequenties voor handhaving
Bepalen of het wenselijk is de bestuurlijke boete als instrument te gaan gebruiken. Indien dit het geval is moet de bestuurlijke boete worden opgenomen in de sanctiestrategie dient een BOA te worden ingesteld indien dit nog niet geregeld is.

Waterwet

In het kader van het "Programma Beter Geregeld" van het Ministerie van verkeer en waterstaat wordt ook de waterregelgeving vereenvoudigd. Dit zal uiteindelijk leiden tot de Waterwet. Deze nieuwe wet gaat veel zaken regelen met betrekking tot water. De Wet verontreiniging oppervlaktewateren zal in de Waterwet

opgaan. Belangrijke wijziging hierbij is dat de aanwijzing van categorieën van inrichtingen tot de Wvo bij lozing op de riolering zal komen te vervallen. Alle indirecte lozingen worden op grond van de gewijzigde Wet milieubeheer (Activiteitenbesluit) geregeld, echter het bevoegd gezag is nog niet gewijzigd. Met de in werking treding van de Waterwet zal het bevoegd gezag gaan wijzigen. Dit heeft tot gevolg dat het takenpakket van het Wm-bevoegd gezag uitgebreid wordt met een aantal lastige indirecte afvalwaterlozingen. Naar verwachting zal de Waterwet (inclusief uitvoeringsregelgeving en de invoeringswet) echter niet voor 1 januari 2009 in werking treden.

Consequenties voor handhaving
Inventariseren gevallen van indirecte lozing die relevant kunnen zijn voor de gemeente als bevoegd gezag en hierover afspraken maken met het waterschap.

Gebruiksbesluit

In het 'Gebruiksbesluit brandveilige bouwwerken', kortweg het Gebruiksbesluit, worden voorschriften voor brandveilig gebruik van bouwwerken gesteld, die landelijk gelden. Naast het uniformeren van voorschriften, wil de Rijksoverheid met deze uniformering ook het aantal gebruiksvergunningplichtige bouwwerken fors verminderen. Op 1 november 2008 is fase 1 van het Gebruiksbesluit in werking getreden. De voorschriften voor brandveilig gebruik uit de model-bouwverordening van de VNG worden overgeheveld naar landelijke regelgeving. Fase 2 van het Gebruiksbesluit betreft de afstemming van de bouwtechnische, installatietechnische en gebruikstechnische eisen. Deze afstemming wordt gerealiseerd in 2009.

Consequenties voor handhaving
Vanwege de voorziene afname van bouwwerken met een gebruiksvergunning en de standaardisatie van voorschriften is de verwachting dat toezicht en handhaving met betrekking tot brandveiligheid eenvoudiger zal worden. De gemeente zal moeten inventariseren welke gebouwen in het nieuwe regime nog een gebruiksvergunning nodig hebben.

Conclusie
Bij het uitvoeren van de toezicht- en handhavingstaken zijn vanwege nieuwe wet- en regelgeving samenvattend de volgende aspecten van belang:

- Voldoen aan de gestelde kwaliteitscriteria voor toezicht en handhaving;
- Invullen integraal handhaven en implementeren in de organisatie;
- Vormgeven en vastleggen interne en externe afstemming over toezicht en handhaving;
- Verankeren methodiek Activiteitenbesluit in beleid en uitvoering;
- Programmatisch handhaven en jaarlijks integraal rapporteren over toezicht en handhaving aan de gemeenteraad;
- Opnemen nieuwe bevoegdheden en mogelijkheden vanwege o.a. de nieuwe Woningwet en de Wro in het beleid en in de uitvoering (strategieën);
- Opnemen bestuurlijke boete in de sanctiestrategie;
- Rekening houden met een minder aantal te controleren vergunningen, maar wel met zwaardere toetsingsinspanningen per vergunning/melding voor toezicht- en handhaving.

3 AMBITIES, DOELEN EN UITGANGSPUNTEN

3.1 Ambities

Ten aanzien van de verschuiving van de beoordeling/toetsing aan regels van vergunningverlening naar handhaving (zie het laatste aandachtspunt) is de gemeente van mening dat beoordeling van en toetsing aan regels zoveel mogelijk tijdens het beoordelen van een aanvraag dient te gebeuren, zodat toezichthouders zich zoveel mogelijk kunnen richten op hun primaire taken: toezicht houden en -indien nodig- handhavend optreden.

De gemeente Marum heeft de ambitie om, met de mogelijkheden van de beschikbare handhavingscapaciteit, de kwaliteit van de uitvoering van haar handhavingstaken op een hoger niveau te brengen. Door middel van (preventief) toezicht dient er zorg te worden gedragen voor de veiligheid van personen en zaken, en de kwaliteit van de leefomgeving dient te worden verbeterd dan wel moet worden gegarandeerd door een beter naleefgedrag van wet- en regelgeving. De volgende ambities die het College heeft uitgesproken, zijn van belang voor toezicht en handhaving:

Algemene ambities:
- Een gemeente met een veilige leefomgeving;
- Een groene gemeente, waarbij rust, ruimte en veel groen kenmerkende kwaliteiten van de leefomgeving zijn;
- Personele capaciteit die op niveau is voor een adequate handhaving.

3.2 Doelstellingen

De gemeente Marum wil het volgende bereiken met het toezicht- en handhavingsbeleid:

- Het **waarborgen van veiligheid en kwaliteit**. Zoals ook in de ambitie is verwoord, zijn veiligheid en kwaliteit belangrijks begrippen. Burgers en ondernemers mogen van de gemeente verwachten dat zij mede zorgdraagt voor een veilige leefomgeving en een leefomgeving met voldoende kwaliteit. Toezicht en handhaving spelen hierbij een belangrijke rol.
- Het waarborgen van de **volledige afronding van handhavingstrajecten**. Door het ontbreken van duidelijke prioriteiten en beperkte handhavingscapaciteit, kwam het in de afgelopen jaren regelmatig voor dat handhavingstrajecten niet werden afgerond. Dit is frustrerend voor de medewerkers en schept onduidelijkheid richting burgers. Het handhavingsbeleid moet handvatten bieden die het mogelijk maken om de ingezette handhavingstrajecten volledig af te ronden.
- Het zoveel mogelijk **voorkomen van overtredingen**. Het voorkomen van ongewenst gedrag is belangrijk. ‘Voorkomen is beter dan genezen’, is letterlijk van toepassing op handhaving in Nederland en dit wordt dan ook door de Rijksoverheid uitgedragen. Door preventief te handhaven moet het aantal overtredingen in de komende periode afnemen en het naleefgedrag verbeteren.
- **Doeltreffender en efficiënter handhaven**. Door het vaststellen van prioriteiten en het verbeteren van de organisatie wil Marum doeltreffender en efficiënter handhaven en daarmee de kwaliteit van de handhaving verbeteren. Prioritering betekent dat niet alle taken voor 100% kunnen worden uitgevoerd, maar dat de gemeente hierin prioriteiten stelt en keuzes maakt. Het verbeteren van de organisatie gebeurt door een heldere taakomschrijving per persoon met beschikbare uren in het uitvoeringsprogramma, integrale monitoring en verslaglegging en meer integraal te handhaven.

- Het **wegwerken van achterstanden** op het gebied van controles. In 2009 wil Marum geen werkachterstanden meer hebben. Daarnaast wil Marum specifiek de taken op het gebied van toezicht en handhaving bij grondverzet verbeteren en opleveringscontroles bij nieuwe bouwwerken structureel gaan uitvoeren.
-

Uitvoeringsniveau

Bij de uitvoering van de handhaving staat voor Marum centraal dat de wettelijke taken op het gebied van toezicht en handhaving op een goede en adequate manier worden uitgevoerd. De gemeente doet dus wat nodig is. Dit betekent voor Marum dat de handhavingcapaciteit vooral gericht en - waar mogelijk - efficiënter wordt ingezet. Het ambitieniveau is in plaats van kwantitatief meer kwalitatief van aard. Met andere woorden, het gaat er niet zozeer om dat er meer wordt gecontroleerd, maar dat de *kwaliteit* van de handhaving wordt verhoogd. Kwaliteit heeft enerzijds te maken met het gericht inzetten van de handhavingscapaciteit op basis van een risicoanalyse, om zodoende effectief en efficiënt te kunnen handhaven met de beschikbare mensen en middelen. Anderzijds heeft de kwaliteit te maken met het zorgdragen voor een goede kwaliteit van de handhavingactiviteiten zelf (van overtreding tot beëindiging van de overtreding). Het gaat dan bijvoorbeeld om een gestructureerde en eenduidige handhaving.

Onder een goede **kwaliteit van de handhaving** verstaat Marum een reeks van activiteiten die aantoonbaar, op elkaar volgend en in samenhang met elkaar worden uitgevoerd, zijn ingebed in de organisatie en zijn gebaseerd op inzichtelijke keuzen, om gestelde doelen te realiseren en te verantwoorden.

Met het opstellen van een integrale probleemanalyse op het gebied van toezicht en handhaving in oktober 2008, is de eerste stap naar een hoger niveau van uitvoering van de handhavingstaken gezet.

3.3 Uitgangspunten

Bij het opstellen van het nieuwe toezicht- en handhavingsbeleid hanteert de gemeente de volgende uitgangspunten:

- **Verantwoordelijkheid voor zowel de overheid als de burger/ondernemer**. De gemeente Marum vindt dat zij als gemeente zelf een expliciete verantwoordelijkheid heeft in haar handhavingstaak, maar de gemeente vindt ook dat burgers en ondernemers er in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor zijn dat zij zich aan de regels houden.
- **Duidelijkheid voor de klant**. Duidelijkheid kan worden verkregen door een uniforme aanpak (strategie) van overtredingen, heldere prioriteitenstelling met bijbehorende handhavingsdoelen die jaarlijks worden geëvalueerd en waar nodig bijgesteld en één bestuurlijk aanspreekpunt heeft voor klachten- en handhavingzaken in het kader van de dienstverlenende overheid.
- **Toezicht en handhaving gebeurt integraal en programmatisch**. De gemeente Marum gaat integraal en programmatisch handhaven en voldoet daarmee aan de wettelijke eisen die vanuit de Wabo en de Woningwet worden gesteld. Programmatisch handhaven is een structurele en integrale aanpak van de handhaving, gebaseerd op één integraal handhavingprogramma.
- **Toezicht en handhaving gebeurt op basis van risico's en naleefgedrag**. Bij het vaststellen van de wijze van toezicht is niet alleen het risico bepalend, maar ook de wijze waarop de voorgeschreven eisen worden nageleefd. De beschikbare personele capaciteit komt daarmee te liggen bij situaties met de grootste risico's én waarbij de regels slecht worden nageleefd.
- **De huidige capaciteit is richtinggevend**. Bij het opstellen van dit handhavingsbeleidsplan wordt uitgegaan van de huidige capaciteit op het gebied van toezicht- en handhaving op basis van de hierboven genoemde wettelijke kaders. Dit betekent dat bij met name de uitwerking van het

beleid in het uitvoeringsprogramma, de bestaande capaciteit leidend is. In dit beleidsplan zullen vervolgens conclusies worden getrokken ten aanzien van de kwaliteit die hiermee kan worden geboden.

4 RISICO'S EN PRIORITERING

Zoals in hoofdstuk 3 is weergegeven, is het handhavingsbeleid van de gemeente Marum er mede op gericht om keuzes te maken en prioriteiten te stellen in de taken die zij het meest van belang vindt. De gemeente vindt het namelijk niet wenselijk en (organisatorisch en financieel) ook niet mogelijk om alle handhavingstaken voor 100% uit te voeren. Deze prioriteiten vormen een belangrijk hulpmiddel voor de inzet van de beschikbare capaciteit voor de uitvoering van de handhaving.

4.1 Risico's

Om de prioriteiten te bepalen is gekeken naar welke risico's de gemeente loopt op het gebied van toezicht- en handhaving: welke soort overtredingen heeft een groot negatief effect en wat is hierbij de kans dat een dergelijke overtreding plaats kan vinden. Om deze risico's in beeld te brengen is een integrale probleemanalyse uitgevoerd en is een risicoanalyse gemaakt.

4.1.1 Probleemanalyse 2008

In oktober 2008 is een integrale probleemanalyse op het gebied van de gemeentelijke handhavingstaken voor de fysieke leefomgeving opgesteld. Het doel van de probleemanalyse is om (conform de kwaliteitscriteria) sturing te kunnen geven aan de handhavingsinspanningen, gebaseerd op de situatie in de gemeente Marum. De probleemanalyse vormt dan ook de basis voor het stellen van prioriteiten, het formuleren van doelstellingen en het uiteindelijk vaststellen van een uitvoeringsprogramma. De probleemanalyse omvat oder andere de volgende zaken:

- Een overzicht van de handhavingstaken;
- Alle (taakgebonden) problemen;
- Effecten van potentiële en feitelijke overtredingen;
- Kansen op overtredingen (naleefgedrag).

4.1.2 Integrale risicoanalyse

Het is wenselijk om de risico's die de gemeente loopt indien er geen toezicht of handhaving zou plaatsvinden in beeld te brengen loopt. Hierdoor kunnen handhavingstaken met een hoog risico op slecht naleefgedrag en/of een groot nadelig effect bij overtredingen in beeld worden gebracht.

Om die risico's in te kunnen schatten, is in het kader van de probleemanalyse een risicoanalyse gemaakt op basis van het ontwikkelde beleidsinstrument van het expertisecentrum rechtshandhaving van het Ministerie van Justitie. Het risico bestaat uit de kans op overtreding van de gestelde gedragsregels zonder handhaving maal de mogelijke negatieve effecten. Hoe groter de mogelijke consequenties van overtreding en hoe hoger de kans op overtreding, hoe groter het risico.

De ingevulde risicomatrix is als bijlage bij de probleemanalyse gevoegd.

4.2 Handhavingsprioriteiten

Bij het vaststellen van de wijze van toezicht is niet alleen het risico bepalend, maar ook de wijze waarop de voorgeschreven eisen worden nageleefd. De beschikbare personele capaciteit komt daarmee te liggen

bij situaties met de grootste risico's én waarbij de regels slecht worden nageleefd. Hierbij is een viertal mogelijkheden te onderscheiden:

1. Een hoog risico en een goed naleefgedrag;
2. Een hoog risico en een slecht naleefgedrag;
3. Een laag risico en een goed naleefgedrag;
4. Een laag risico en een slecht naleefgedrag.

Uitgangspunt hierbij is dat niet alle taken kunnen worden uitgevoerd en dat de gemeente dus keuzes moet maken. De gestelde (integrale) prioriteiten werken door in het uitvoeringsprogramma. Dat betekent dat aan elk prioriteitsniveau een toezichtfrequentie en –intensiteit verbonden wordt. Een hoge prioriteit heeft natuurlijk een andere frequentie en intensiteit dan een lage prioriteit. Dit werkt vervolgens door in de benodigde uren en middelen.

Opmerking:
Het ligt voor de hand dat de gemeente de beschikbare capaciteit het meest richt op situaties met een hoog risico en een slecht naleefgedrag. Voorbeelden hiervan zijn:

- Een bedrijf met een opslag van gevaarlijke stoffen, waarbij uit de eerder uitgevoerde controles blijkt dat de vergunning niet goed wordt nageleefd.
- Een niet optimaal georganiseerd evenement met mogelijk geluidsoverlast.

4.2.1 Landelijke prioriteiten

Sinds enkele jaren hebben de partners in het Landelijk Overleg Milieuhandhaving (LOM) via het Landelijk Handhavingsprogramma (LHP) de ketenhandhaving ingevoerd als een vorm van een probleemgerichte en integrale benadering. De ervaringen met de landelijke ketenprojecten asbest, bouw- en sloopafval, verboden consumentenvuurwerk en bodemsanering (inclusief waterbodems) maken duidelijk dat een dergelijke aanpak werkt. Het LOM wil daarom in 2008 verder uitvoering geven aan de ketenhandhaving en met de opgedane ervaringen verbeteringen doorvoeren.

4.2.2 Bestuurlijke prioriteiten

In het collegeprogramma 2006 – 2010 van Marum worden door het College als algemene kernwaarden de leefbaarheid in de gemeente, aandacht voor goede woonvoorzieningen en het behoud en de versterking van het groene karakter van de gemeente genoemd. Hiernaast worden specifiek laagdrempeligheid (collegeleden zijn in beginsel dagelijks aanspreekbaar voor burgers) en goed contact met andere overheden genoemd. De bestuurlijke prioriteiten zijn in feite als ambitie in het vorige hoofdstuk weergegeven: veiligheid, een goede kwaliteit van de leefomgeving met rust en ruimte als kenmerkende waarden en voldoende personele capaciteit om toezicht en handhaving op een adequaat niveau uit te voeren.

4.2.3 Totaal overzicht prioriteiten

In paragraaf 4.1.2. is aangegeven dat er in het kader van de probleemanalyse een risicoanalyse is uitgevoerd. Hierbij is op ambtelijk niveau gekeken naar de verschillende toezicht- en handhavingstaken met daarbij een beoordeling van risico en naleefgedrag in een matrix. Deze risicomatrix is als bijlage bij de probleemanalyse gevoegd. Op basis van deze risicomatrix, de landelijke prioriteiten en de bestuurlijke prioriteiten, komt de gemeente Marum tot de volgende prioriteitindeling:

Hoge prioriteit

Kader:	Hoge prioriteit:
Wro	• Strijdig gebruik bestemming: illegale bedrijfsmatige activiteiten

Ww	• Handelen in afwijking van voorschriften bouwvergunning m.b.t. (constructieve) veiligheid
Vbs	• Verkeerde opslag vuurwerk
Bbk	• Verkeerd gebruik grond, bouwstoffen of bagger
Overige wetgeving en verordeningen	• Niet voldoen aan voorschriften brandveiligheid (Gebruiksbesluit) • Illegaal slopen met en zonder asbest • Illegaal kappen boom • Illegaal verbranden snoeihout • Overlast door zwerfafval • Overlast door hondenpoep

Gemiddelde prioriteit

Kader:	Gemiddelde prioriteit:
Wro	• Strijdig gebruik bestemming: wonen (bijvoorbeeld op een bedrijfsterrein of in een recreatiegebouw • Handelen zonder aanlegvergunning
Ww	• Handelen zonder of in afwijking van voorschriften bouwvergunning m.b.t. woongebouw, bedrijfsgebouw of een bijgebouw • Niet voldoen aan technische voorschriften bouwvergunning • Handelen zonder of in afwijking gebruiksvergunning tijdelijke bouwwerken
Mw	• Handelen zonder of in afwijking Monumentenvergunning • Zonder of in afwijking vergunning archeologische opgravingen
Wm	• In werking hebben inrichting zonder (juiste) vergunning • In strijd met voorschriften vergunning[2] • In werking hebben inrichting zonder melding Activiteitenbesluit • In strijd met voorschriften Activiteitenbesluit • In strijd met rechtstreeks werkende bepalingen Wm
Wbb	• Verontreinigen bodem
Nbb	• Verstoren natuur of natuurmonument zonder ontheffing
F en F wet	• Verstoren natuur zonder ontheffing
Wvo	• Verontreinigen oppervlaktewater
Wgh	• Overschrijden geluidsnormen
Overige wetgeving en verordeningen	• Illegaal afsteken vuurwerk • Verrommelde erven • Illegale reclame • Illegaal parkeren • Overlast vanwege modder op de weg

Lage prioriteit

Kader:	Lage prioriteit:
Wro	• Handelen zonder of in strijd met een projectbesluit, een lichte ontheffing, een tijdelijke ontheffing of een binnenplanse ontheffing
Ww	• Handelen zonder of in afwijking van voorschriften bouwvergunning m.b.t. overige bouwwerken • Ernstige mate in strijd met redelijke eisen van welstand (bij een vergunningsvrije activiteit
Mbw	• Handelen zonder of in strijd met vergunning op basis van de Mijnbouwwet
Overige wetgeving en verordeningen	• Verpauperde gebouwen • Illegaal aangebrachte uitrit

[2] De prioriteit wordt voor milieu-inrichtingen natuurlijk bepaald door de aard en ernst van de geconstateerde overtreding. Zie hiervoor de toezicht- en sanctiestrategie.

	• Strijdig handelen m.b.t. evenementen • Strijdig handelen m.b.t. optochten • Strijdig handelen m.b.t. speelautomaten • Illegale prostitutie • Strijdig handelen m.b.t. een drank- en horecavergunning • Illegale stalling autowrakken • Exceptioneel transport dat biet aan voorschriften voldoet • Handelen zonder of in afwijking van een standplaatsvergunning • Illegaal afval inzamelen

4.2.4 Overige prioriteiten

Naast de hierboven op basis van de risicomatrix weergegeven prioritering van aspecten waarop de toezicht- en handhavingstaken betrekking hebben, hanteert de gemeente Marum een extra prioriteringsinstrument. Het gaat hierbij om de prioritering van branches en thema's. De volgende branches en thema's krijgen de komende jaren extra aandacht op het gebied van toezicht en handhaving:

Branches:
- Intensieve veehouderij (Besluit Landbouw);
- Opslag- en transportbedrijven;
- Woon- en verblijfsgebouwen;
- Vuurwerkverkooppunten.

Thema's:
- Handhaving Besluit bodemkwaliteit: ook voor wat betreft de eigen werken en tijdelijke opslag van grond door onszelf en door derden;
- Oplevering van nieuwbouw (woongebouwen en bedrijfsgebouwen);
- Opslag in ondergrondse tanks (BOOT);
- Toezicht en handhaving m.b.t. de eigen inrichtingen
- Toezicht afvoer bedrijfsafval
- Koel- en vriescombinaties in supermarkten

De prioritering van branches en thema's is gebaseerd op bestaande ingeplande acties, nieuwe wet- en regelgeving (bijvoorbeeld gericht op het Besluit Landbouw), gemeentelijke doelstellingen (bijvoorbeeld opleveringscontroles nieuwbouw) en landelijke en bestuurlijke prioriteiten (veiligheid bij vuurwerkverkooppunten).

4.3 Hoe werken de prioriteiten door?

De gestelde (integrale) prioriteiten werken door in het uitvoeringsprogramma. Dat betekent dat aan elk prioriteitsniveau een toezichtfrequentie en –intensiteit verbonden wordt. Een hoge prioriteit heeft natuurlijk een andere frequentie en intensiteit dan een lage prioriteit. Dit werkt vervolgens door in de benodigde uren en middelen. De uitvoering van toezicht- en handhavingstaken wordt in het uitvoeringsprogramma (deel 3) nader uitgewerkt.

5 NALEVINGSSTRATEGIE

In dit hoofdstuk wordt aangegeven op welke wijze de gemeente Marum de naleving van de gestelde handhavingsdoelen wil bewerkstelligen. Handhaving kan worden gerealiseerd via verschillende strategieën. In de eerste plaats kan via preventief toezicht bevorderd worden dat de regels worden nageleefd. Ontbreekt de vrijwillige naleving van de regels dan zal de gemeente overgaan naar een strategie waarbij de hiërarchische structuur overheid – bedrijf/burger duidelijk vorm krijgt.

Marum handelt op grond van een nalevingsstrategie, waarin is vastgelegd met welke instrumenten zij naleving wil bereiken en welke rol handhaving daarbinnen speelt.
De nalevingsstrategie bestaat uit een handhavingsstrategie en een strategie voor de inzet van overige instrumenten.

5.1 Handhavingsstrategie

De handhavingsstrategie[3] bestaat uit een drietal onderdelen, te weten de toezichtstrategie, de sanctiestrategie en de gedoogstrategie.

5.1.1 Toezichtstrategie

Door regelmatig toezicht te houden wordt onderzocht of de wet- en regelgeving wordt nageleefd. Wanneer controles met regelmaat worden uitgevoerd zal dit leiden tot een betere naleving vanwege de relatief grote 'pakkans'. Onder toezicht wordt, naast het bezoek ter plaatse, ook de beoordeling van opgevraagde of toegezonden documenten en rapporten verstaan.

Het toezicht ter plaatse zal in eerste instantie integraal of juist gericht op een specifiek aspect worden uitgevoerd. De gemeente streeft er echter naar zoveel mogelijk integraal toezicht te houden. Daarnaast zijn er mogelijkheden om bijvoorbeeld via een audit of quickscan onderzoek ter plaatse te doen. Toezicht vindt plaats op basis van:

- Programma's: de geplande inrichtinggebonden controles in het kader van de Wet milieubeheer;
- Vergunningen: bijvoorbeeld toezicht tijdens de bouw en na afronding van een bouwwerk, toezicht tijdens evenementen;
- Thema's of projecten: thematisch toezicht, bijvoorbeeld in het kader van constructieve veiligheid, bodembeschermende voorzieningen of brandblusmiddelen;
- Naar aanleiding van meldingen, klachten en calamiteiten: incidenteel en ad hoc toezicht wanneer een melding binnen komt.

De routinematige bezoeken, evenals de toezichtactiviteiten op basis van vergunningen en op basis van specifieke thema's zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma.

Toezicht- en handhavingcategorieën
Marum kiest er voor om de uitvoering van haar toezicht- en handhavingstaken te baseren op risico's en naleefgedrag, zodat haar capaciteit wordt ingezet daar waar dit het meest nodig is. Dit betekent dat, naast de doelstellingen van het handhavingsbeleid, de uitgevoerde prioritering van de handhavingstaken

[3] De provincie Groningen werkt momenteel aan een integrale en Wabo-brede handhavingsstrategie. Wanneer deze klaar is, zal Marum gaan beoordelen of zij conform deze provinciale strategie wil gaan werken.

doorwerkt in de handhavingsstrategie. Marum kiest er daarbij voor om aansluitend aan de drie prioriteitsniveaus de mate van inzet met betrekking tot toezicht en handhaving in drie categorieën te verdelen:

Categorie	Toezicht	Handhaving	Van toepassing op
A	Actief	Actief	Taken met een hoge prioriteit
B	Actief	Reactief	Taken met een gemiddelde prioriteit
C	Geen	Geen	Taken met een lage prioriteit

Categorie A
Categorie A heeft betrekking op de toezicht- en handhavingstaken met een hoge prioriteit. Er wordt bij deze taken planmatig en actief toezicht gehouden en er wordt tevens actief gehandhaafd. Er is ruimte voor thematisch of branchegericht handhaven in speciale projecten.

Categorie B
Categorie B heeft betrekking op de toezicht- en handhavingstaken met een gemiddelde prioriteit. Er wordt bij deze taken actief toezicht gehouden op basis van vergunningen (bijvoorbeeld toezicht tijdens de bouw of tijdens een evenement) en reactief gehandhaafd (op basis van klachten en meldingen).

Categorie C
Categorie C heeft betrekking op de taken met de laagste prioriteit. Er wordt m.b.t. deze taken geen toezicht gehouden en er wordt niet gehandhaafd. Bij uitzondering kan handhavend worden opgetreden in die gevallen waarbij naar het oordeel van het College de veiligheid voor de burgers of de leefbaarheid van de omgeving ernstig in het geding is.

In onderstaande tabel wordt een toezicht- en handhavingscategorie aan een bepaald onderwerp gekoppeld.

Onderwerp	Prioriteit	Categorie	Opmerking
• **Strijdig gebruik bestemming: illegale bedrijfsmatige activiteiten**	H	A	
• **Handelen in afwijking van voorschriften bouwvergunning m.b.t. (constructieve) veiligheid**	H	A	
• **Verkeerde opslag vuurwerk**	H	A	
• **Verkeerd gebruik grond, bouwstoffen of bagger**	H	A	
• **Niet voldoen aan voorschriften brandveiligheid (Gebruiksbesluit)**	H	A	
• **Illegaal slopen met en zonder asbest**	H	A	
• **Illegaal kappen boom**	H	B	
• **Illegaal verbranden snoeihout**	H	C	Politie handhaaft
• **Overlast door zwerfafval**	H	B	
• **Overlast door hondenpoep**	H	C	

Onderwerp	Prioriteit	Categorie	Opmerking
• **Strijdig gebruik bestemming: wonen (bijvoorbeeld op een bedrijfsterrein of in een recreatiegebouw**	G	B	
• **Handelen zonder aanlegvergunning**	G	B	
• **Handelen zonder of in afwijking van voorschriften bouwvergunning m.b.t. woongebouw, bedrijfsgebouw of een bijgebouw**	G	B	
• **Handelen zonder of in afwijking gebruiksvergunning tijdelijke bouwwerken**	G	C	
• **Handelen zonder of in afwijking Monumentenvergunning**	G	C	
• **Zonder of in afwijking vergunning archeologische opgravingen**	G	C	
• **In werking hebben inrichting zonder (juiste) vergunning**	G	B	
• **In strijd met voorschriften vergunning**[4]	G	B	
• **In werking hebben inrichting zonder melding Activiteitenbesluit**[5]	G	B	
• **In strijd met voorschriften Activiteitenbesluit**	G	B	
• **In strijd met rechtstreeks werkende bepalingen Wm**	G	B	
• **Verontreinigen bodem**	G	B	
• **Verstoren natuur of natuurmonument zonder ontheffing**	G	B	
• **Verstoren natuur zonder ontheffing**	G	B	
• **Verontreinigen oppervlaktewater**	G	B	
• **Overschrijden geluidsnormen**	G	B	
• **Illegaal afsteken vuurwerk**	G	B	
• **Verrommelde erven**	G	C	
• **Illegale reclame**	G	B	
• **Illegaal parkeren**	G	C	
• **Overlast vanwege modder op de weg**	G	C	

[4] Toezicht bij milieu-inrichtingen wordt bepaald door vastgestelde bezoekfrequentie. De wijze van handhaven wordt bepaald door de aard en ernst van de geconstateerde overtreding. Zie hiervoor de toezicht- en sanctiestrategie en het uitvoeringsprogramma.

[5] Toezicht en handhaving bij inrichtingen die onder het Activiteitenbesluit vallen is gebaseerd op de categorie waaronder de inrichting volgens het Activiteitenbesluit valt. De zwaarste categorie volgens het Activiteitenbesluit (C) zit bijvoorbeeld in de hoogste toezicht- en handhavingscategorie (A). Zie verder de toezicht- en sanctiestrategie en het uitvoeringsprogramma.

Onderwerp	Prioriteit	Categorie	Opmerking
• **Handelen zonder of in strijd met een projectbesluit, een lichte ontheffing, een tijdelijke ontheffing of een binnenplanse ontheffing**	L	C	
• **Handelen zonder of in afwijking van voorschriften bouwvergunning m.b.t. overige bouwwerken**	L	C	
• **Ernstige mate in strijd met redelijke eisen van welstand (bij een vergunningsvrije activiteit**	L	C	
• **Handelen zonder of in strijd met vergunning op basis van de Mijnbouwwet**	L	C	
• **Verpauperde gebouwen**	L	C	
• **Illegaal aangebrachte uitrit**	L	C	
• **Strijdig handelen m.b.t. evenementen**	L	B	
• **Strijdig handelen m.b.t. optochten**	L	C	
• **Strijdig handelen m.b.t. speelautomaten**	L	C	
• **Illegale prostitutie**	L	C	
• **Strijdig handelen m.b.t. een drank- en horecavergunning**	L	C	
• **Illegale stalling autowrakken**	L	C	
• **Exceptioneel transport dat niet aan voorschriften voldoet**	L	C	
• **Handelen zonder of in afwijking van een standplaatsvergunning**	L	C	
• **Illegaal afval inzamelen**	L	C	

In principe is er voor gekozen om de toezicht- en handhavingsstrategie categorie A toe te passen op de taken met de hoogste prioriteit, toezicht- en handhavingsstrategie categorie B op de taken met een gemiddelde prioriteit en toezicht- en handhavingsstrategie categorie C op de taken met een lage prioriteit. In een aantal gevallen is echter voor een lagere of hogere categorie gekozen. Indien voor een lagere categorie is gekozen dan heeft dat te maken met het feit dat de taak in kwestie weinig voorkomt (bijvoorbeeld toezicht i.v.m. vergunning archeologische opgraving) of erg arbeidsintensief is (controle op hondenpoep) en in principe geen grote invloed heeft op een belangrijke kernwaarde als ‘veiligheid’. Gelet op de beschikbare capaciteit is er dan voor gekozen die taak één niveau lager uit te voeren. Indien voor een hogere categorie is gekozen, dan heeft dat te maken met het feit dat deze taak niet veel extra werk met zich meebrengt en wel invloed heeft op een kernwaarde als ‘veiligheid’ (bijvoorbeeld toezicht bij evenementen). Er is dan voor gekozen om die taak één niveau hoger uit te voeren.

5.1.2 Sanctiestrategie

Als preventieve handhaving (middels voorlichting en toezicht) niet leidt tot het gewenste naleefgedrag zullen andere maatregelen nodig zijn. Wanneer legalisatie niet mogelijk is, is repressie op zijn plaats. Marum kiest er echter voor om niet meteen tot ‘officiële’ handhaving over te gaan. De gemeente Marum staat bekend als een gemeente waar gemoedelijkheid en een goede onderlinge verstandhouding belangrijk zijn. Hierbij past geen strikte toepassing van overheidstoezicht- en handhaving. De gemeente vindt het belangrijk dat dit in goed overleg en in redelijkheid gebeurt. Dat betekent dat, wanneer tijdens het toezicht een overtreding wordt geconstateerd, in goed overleg met de overtreder afspraken worden

gemaakt over wanneer de overtreding dient te zijn beëindigd. Hierbij zal de gemeente altijd een afweging maken, waarbij ook naar het belang van de overtreder wordt gekeken. Bij voorkeur is dit de manier waarop de gemeente wil handelen.
Wanneer deze aanpak niet helpt, zal wel een strengere aanpak moeten worden gekozen. Hierbij kan zowel bestuursrechtelijk (gemeente) als strafrechtelijk (politie/Openbaar Ministerie) worden opgetreden:

- Bestuursrechtelijk
    - bestuursdwang
    - dwangsom
    - bestuurlijke boete
    - intrekken van een vergunning
- Strafrechtelijk
    - proces verbaal (verwijzen naar kernvoorschriften)

Het strafrechtelijke- en bestuursrechtelijke handhavingstraject kunnen naast elkaar gebruikt worden (tweesporenbeleid). Het strafrecht wordt dan gebruikt om te straffen, terwijl het bestuurlijke traject tot doel heeft de overtreding te beëindigen en de schade ongedaan te maken. Bij het toepassen van bestuursrechtelijke handhaving kiest Marum, waar mogelijk, voor het opleggen van een dwangsom. In die gevallen, waarin sprake is van onveilige situaties die snel beëindigd moeten worden en de hoogte van een dwangsom onvoldoende effect heeft of zal hebben, wordt meteen bestuursdwang toegepast. Per geval wordt de afweging gemaakt of bestuursdwang of een dwangsom wordt toegepast. Hierbij gaat de gemeente uit van het rechtsgelijkheidsbeginsel en een uniforme aanpak van overtredingen.

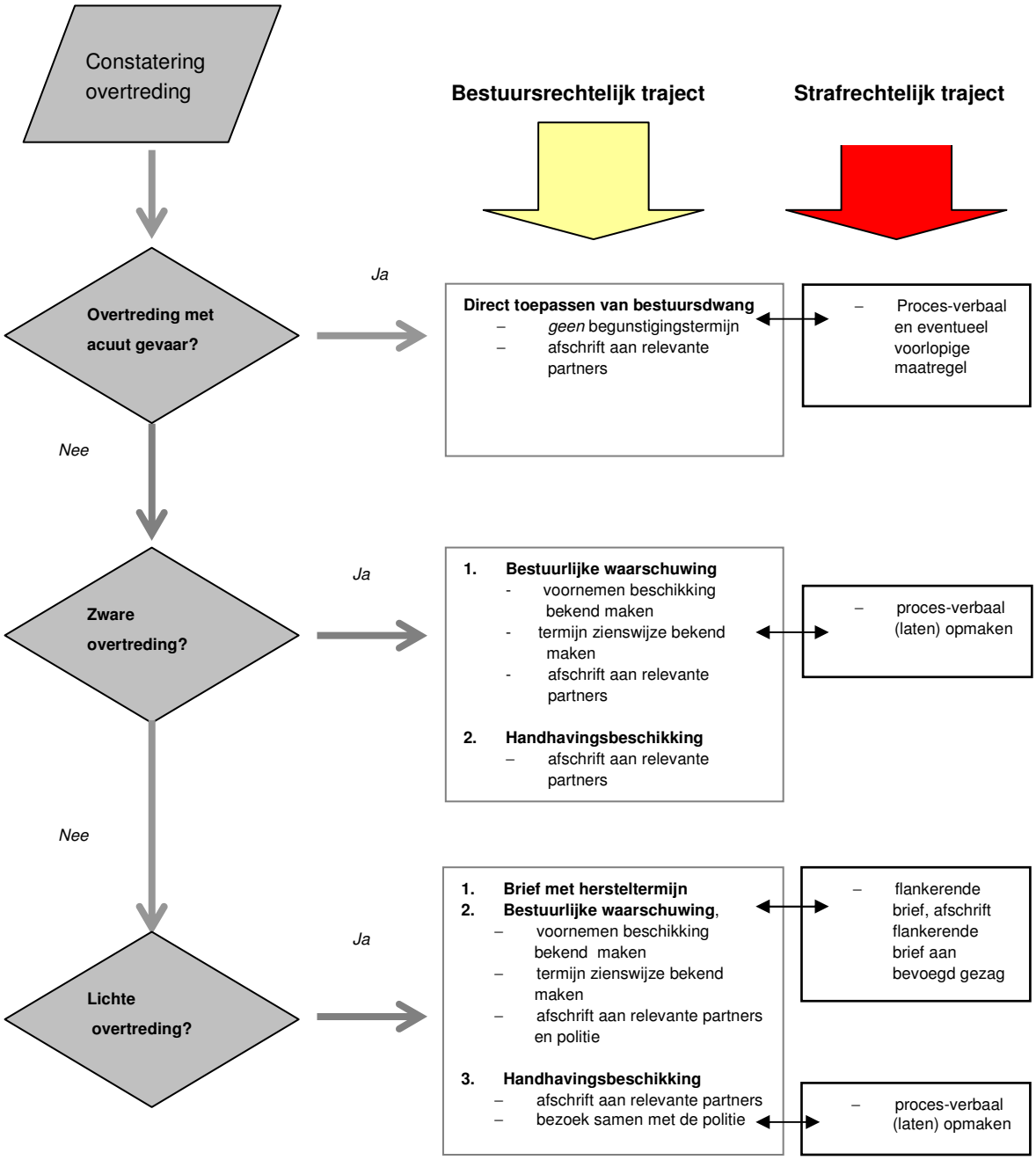
De sanctiestrategie (schematisch weergegeven op de volgende pagina) die Marum hanteert voor haar taken op het gebied van de fysieke leefomgeving is gebaseerd op de strategie zoals die wordt toegepast door de opsporingsinstanties in Noord-Brabant en die is vastgelegd in de Bestuursovereenkomst handhaving omgevingsrecht 2007. Deze strategie bestaat uit een traject van bestuurs- en strafrechtelijke procedures, dat bij repressief optreden wordt toegepast. Deze procedures zijn gerelateerd aan het type overtreding. Het volgende onderscheid in overtredingen wordt hierbij gemaakt:

Overtreding waardoor acuut gevaar ontstaat
Dit betreft overtredingen die acuut gevaar voor de omgeving opleveren. Dit kan bijvoorbeeld gaan om instortingsgevaar, brandgevaar, gevaar voor vrijkomen gevaarlijke stoffen, explosiegevaar, et cetera. In deze gevallen wordt direct bestuursdwang toegepast, zonder begunstigingstermijn.

Zware overtreding
Dit betreft overtredingen met dreigende en/of onomkeerbare schade van enige betekenis voor de fysieke leefomgeving en/of overtredingen met (dreigende) risico's voor de volksgezondheid. Als zware overtreding worden tevens aangemerkt overtredingen die relevant zijn voor de fysieke leefomgeving en die duiden op herhaling van strafbaar gedrag (recidive) of die duiden op het moedwillig niet naleven van regels.

Lichte overtreding
Dit betreft alle overige overtredingen.

Sanctiestrategie

Figuur 1: Sanctiestrategie

Door deze aanpak te volgen hanteert de gemeente Marum een op elkaar afgestemd bestuursrechtelijk – strafrechtelijk optreden tegen overtredingen. Deze aanpak wordt tevens gehanteerd bij overtredingen door de eigen organisatie en andere overheden. Hierin wil de gemeente geen onderscheid maken, aangezien zij zelf het goede voorbeeld wil geven.

Passende reactie op overtredingen
Bij het opleggen van bestuursrechtelijke sancties zal in de beschikking extra aandacht worden gegeven aan de te stellen termijn voor het opheffen van de geconstateerde overtredingen en aan de zwaarte van sancties daarvoor. Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten:

Aard overtreding	Maximale begunstigingstermijn	Maximale hoogte dwang-som per keer	Maximale op te leggen dwangsom
Met acuut gevaar	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Zware overtreding	2 weken	500 Euro	50.000 Euro
Lichte overtreding	3 maand	250 Euro	25.000 Euro

De begunstigingstermijnen die zijn genoemd, zijn indicatief. Afhankelijk van de situatie kan het noodzakelijk of redelijk zijn van deze termijnen af te wijken. Bij de toepassing en vaststelling van de begunstigingstermijnen wordt een afweging gemaakt omtrent de redelijkheid van de te stellen begunstigingstermijn. Hierbij worden de volgende aspecten gewogen:

- In hoeverre de inrichtinghouder afhankelijk is van derden (leveranciers of aannemers) en in hoeverre dit van invloed kan zijn op de snelheid waarmee de overtreding ongedaan kan worden gemaakt;
- De omvang van het gevaar voor het milieu of de volksgezondheid ten gevolge van de overtreding.

De dwangsombedragen die zijn genoemd, zijn eveneens indicatief. In individuele gevallen kan worden afgeweken van de genoemde dwangsombedragen. Bij de vaststelling van de hoogte van het dwangsombedrag wordt een afweging gemaakt omtrent de redelijkheid van het op te leggen dwangsombedrag. Hierbij worden de volgende aspecten gewogen:

- Of het om een particulier of om een bedrijf gaat en in het geval van een bedrijf/inrichting, wat is de grootte ervan;
- De omvang van de schade;
- De vereiste investeringen: hierbij moet het dwangsombedrag in verhouding staan tot de investering die moet worden gedaan die nodig is om de overtreding ongedaan te maken;
- Het economisch voordeel voor de inrichtinghouder bij overtreding van een bepaald voorschrift;
- De handhavingsgeschiedenis.

Toepassing bestuurlijke boete
Marum ziet de bestuurlijke boete in principe als een zeer geschikt instrument om toe te passen bij lichte overtredingen in het kader van de APV. Om de bestuurlijke boete uit te kunnen delen dient de gemeente echter te beschikken over bijzondere opsporingsambtenaren (BOA's). Aangezien Marum die momenteel niet heeft, kan de bestuurlijke boete niet worden toegepast.

5.1.3 Gedoogstrategie

De gemeente Marum hanteert geen gedoogbeleid. In plaats daarvan wordt, wanneer de situatie daar om vraagt, de voorkeur gegeven aan langere begunstigingstermijnen. Dit betekent dus dat illegale situaties niet worden toegestaan en dat de strategie van de gemeente is om in overleg met de overtreder te bepalen wanneer de illegale situatie ongedaan dient te zijn gemaakt. Wanneer dit tot niets leidt, wordt overgegaan tot sanctionerend handelen. Het toepassen en de lengte van een begunstigingstermijn wordt door de handhaver bepaald. Hierbij gelden de uitgangspunten zoals in paragraaf 5.1.2 beschreven.

5.2 Overige instrumenten

Zoals bij de toezichtstrategie al naar voren is gekomen, hecht Marum sterk aan een goede communicatie met particulieren en bedrijven. Dit betekent voor handhaving dat communicatie een wezenlijk onderdeel is van de nalevingsstrategie. Door actief voorlichting te geven over toezicht- en handhaving, zowel inhoudelijk als op het gebied van gemeentelijk beleid, wil Marum het aantal overtredingen terugdringen en hiermee dus een verbetering in het naleefgedrag bewerkstelligen.

De meest geschikte communicatiemomenten zijn:

- Tijdens contacten met de aanvrager bij vergunningtrajecten;
- Tijdens toezicht op naleving van regels (bijvoorbeeld controlebezoeken bij milieu-inrichtingen);
- Tijdens specifieke thema- of branchegerichte acties.

In dit handhavingbeleidsplan wordt het onderdeel communicatie niet verder uitgewerkt. In een apart communicatieplan zal het toepassen van communicatie als onderdeel van de nalevingsstrategie verder worden uitgewerkt.

6 KWALITEITSBORGING VAN DE HANDHAVING

In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de kwaliteitsborging van de handhaving. Hierbij wordt met name stilgestaan bij de zogenaamde beleidscirkel die cyclisch handhaven waarborgt. In deel 2 (organisatie) wordt eveneens stilgestaan bij kwaliteitsborging, maar dan meer gerelateerd aan de organisatorische randvoorwaarden.

6.1 Wat wordt onder kwaliteitsborging verstaan?

In de kwaliteitscriteria voor de handhaving staat aangegeven dat de handhavingsorganisatie "*handelt op grond van een systematiek van interne borging (beschrijving, toetsing en verbetering) van de wijze waarop toezichthouders en handhavers de werkzaamheden uitvoeren*". De systematiek van kwaliteitsborging omvat ten minste:

- Een procesbeschrijving van de wijze waarop toezichthouders en handhavers de werkzaamheden dienen uit te voeren;
- Een toetsingswijze voor borging van de uitvoering van de procesbeschrijvingen;
- Verbeteringsmechanismen waarmee bijstelling van procesbeschrijvingen mogelijk wordt gemaakt.

Daarnaast valt (onder andere) te denken aan:

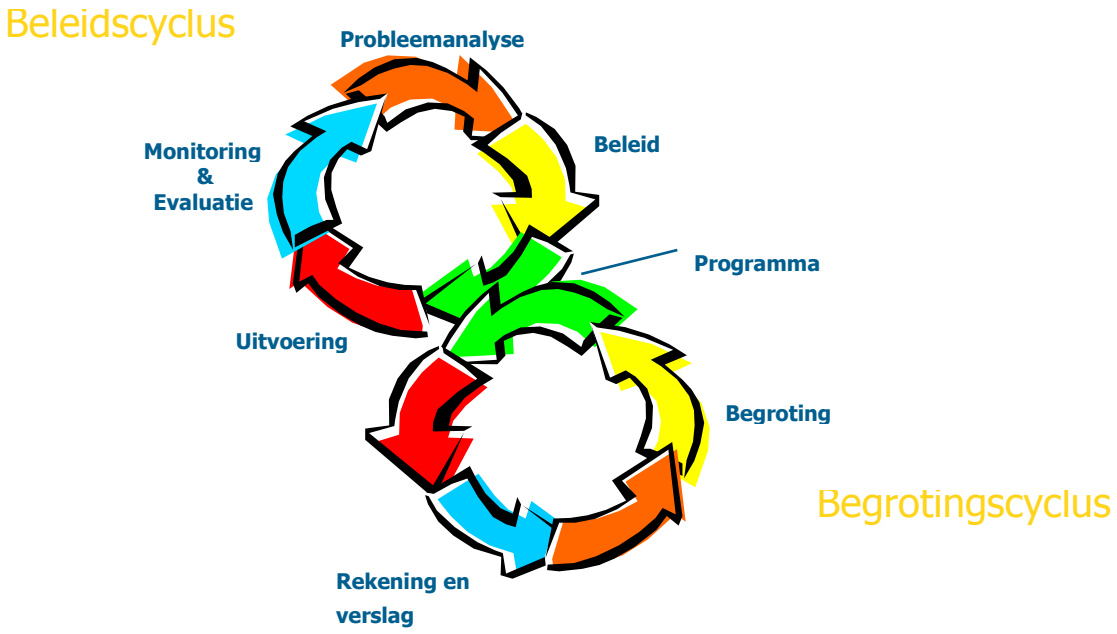
- Het aanwijzen van een kwaliteitscoördinator/toepassen officieel kwaliteitszorgsysteem;
- Externe toetsing van de procesbeschrijvingen;
- Certificering van de procesbeschrijvingen.

6.2 Kwaliteitsborging door Marum

Voor de gemeente Marum is de kwaliteitsborging als volgt ingevoerd:

- Werken conform de plan-do-check-act-systematiek (cyclisch handhaven);
- Werken conform algemene werkprocesbeschrijvingen;
- Een verantwoordelijke die toetst of er conform deze beschrijvingen wordt gewerkt;
- Regelmatige toetsing van de werkprocesbeschrijvingen op volledigheid en accuraatheid.

Werken conform de systematiek Plan-Do-Check-Act
Toezicht en handhaving vindt systematisch en cyclisch plaats via de beleidscyclus en inbedding in de begrotingscyclus. Het systematisch doorlopen van deze cirkels zorgt ervoor dat de handhaving steeds verder wordt verbeterd. Via het handhavingbeleidsplan en het uitvoeringsprogramma worden de beleids- en de begrotingscyclus aan elkaar verbonden. In de volgende figuur zijn de verschillende elementen van de cyclus weergegeven:

Figuur 2: Cyclisch handhaven

Ten aanzien van de onderdelen uit de beleidscyclus uit bovenstaande figuur (van probleemanalyse naar evaluatie) het volgende.

De **probleemanalyse** is reeds opgesteld en wordt eens in de 4 jaar geactualiseerd. Deze vormt de basis voor de doelen en prioritering van het handhavingsbeleid (vastgelegd in het handhavingsplan). Het **handhavingsbeleid** omvat het gemeentelijk beleid op het gebied van toezicht en handhaving van de gemeentelijke taken m.b.t. de fysieke leefomgeving en de beschrijving van de bijbehorende handhavingsorganisatie. Het beleidsplan wordt eens in de 5 jaar geactualiseerd. Het **uitvoeringsprogramma** bevat een vertaling van het beleid in concrete handhavingsacties, met daarbij de benodigde tijdsbesteding, de uitvoerende functionaris en de benodigde middelen. Het integrale handhavingsuitvoeringsprogramma wordt jaarlijks vastgesteld.

De feitelijke **uitvoering** van de handhavingstaken vindt plaats op basis van het uitvoeringsprogramma en aan de hand van strategieën en werkprocessen/protocollen. De uitvoering wordt gemonitord en geëvalueerd. Deze werkzaamheden vallen onder de verantwoordelijkheid van het afdelingshoofd van de sector Ruimte en Werken van de gemeente Marum. De werkwijze van monitoring en evaluatie is vastgelegd in het organisatieplan en het uitvoeringsprogramma. Er wordt onder andere gekeken naar de ontwikkeling van het naleefgedrag en in hoeverre doelen zijn behaald. Tevens wordt beoordeeld of de problemen zijn verminderd, of nog steeds de juiste prioriteiten worden gesteld en of het handhavingsbeleid en de handhavingstrategieën (nog) doelmatig en effectief zijn. Het sectorhoofd brengt verslag uit van de handhavingsprestaties aan het college die de **evaluatie** vaststelt. Elk jaar rapporteert het college van B&W de evaluatie aan de gemeenteraad. Indien nodig worden op basis van de evaluatie aanpassingen gedaan in de beleidsnotitie, het organisatieplan of het uitvoeringsprogramma.

De benodigde financiële middelen op basis van het uitvoeringsprogramma worden in de jaarlijkse **begroting** opgenomen. Deze financiën zijn 'geoormerkt' voor toezicht en handhaving.

Werken conform algemene protocollen en werkprocesbeschrijvingen

Marum handelt zoveel mogelijk conform vastgestelde protocollen en werkprocesbeschrijvingen. Voorbeelden hiervan zijn de in dit plan beschreven strategieën en de in het organisatieplan beschreven en genoemde werkwijzen. Verder wordt zoveel mogelijk aangesloten bij in groter verband opgestelde processen, zoals bijvoorbeeld de integrale provinciale toezicht- en handhavingsstrategie die momenteel wordt opgesteld. Daartoe worden deze documenten eerst getoetst op toepasbaarheid. Dit gebeurt onder verantwoordelijkheid van het sectorhoofd.

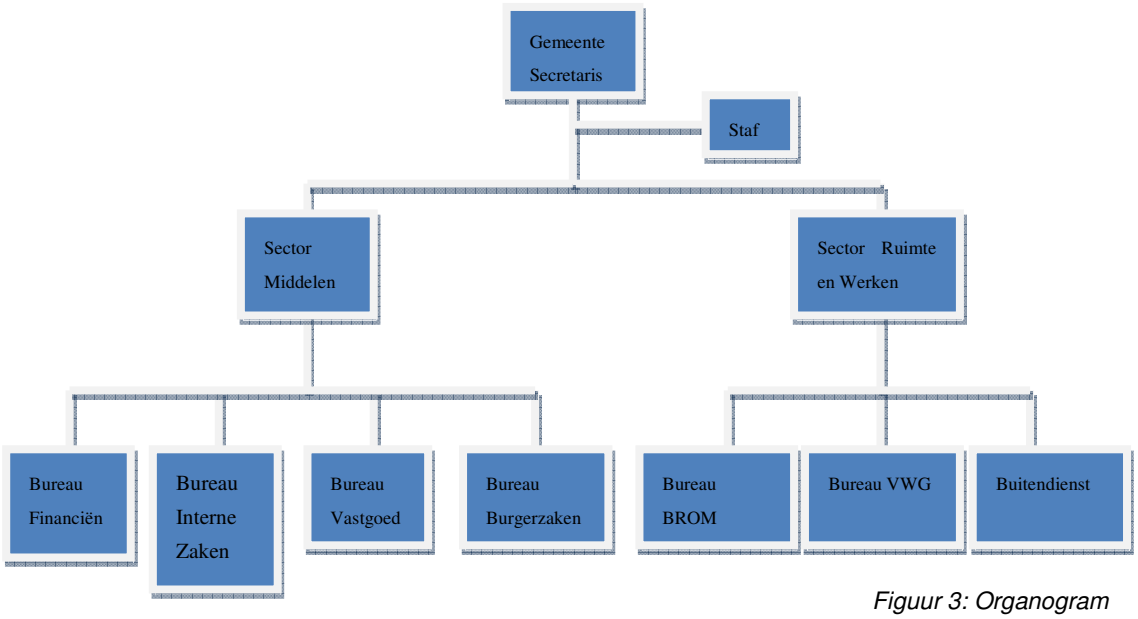
DEEL 2: HANDHAVINGSORGANISATIE

7 ORGANISATIE VAN DE TOEZICHT- EN HANDHAVINGSTAKEN

Om de ambities en doelstellingen waar te kunnen maken en het handhavingsbeleid goed uit te kunnen voeren is het naast het hebben en volgen van een goed uitvoeringsprogramma ook van belang dat de organisatie hiervoor voldoende mogelijkheden biedt. Er moet bijvoorbeeld voldoende gekwalificeerd personeel zijn om de taken uit te voeren, maar het moet ook duidelijk zijn welke taken er uitgevoerd moeten worden. In dit hoofdstuk beschrijven we de wijze waarop de in dit beleidsstuk meegenomen toezichts- en handhavingstaken in de gemeentelijke organisatie momenteel zijn ingebed. Vervolgens wordt gekeken waaraan de inrichting van de organisatie aan zou moeten voldoen en hoe gemeente Marum hier invulling aan zou kunnen geven.

7.1 Huidige organisatie

Organisatie
De gemeentelijke organisatie van Marum bestaat uit twee sectoren en de staf. Dit is weergegeven in onderstaand organogram. Er werken in totaal 60 mensen bij de gemeente.

Figuur 3: Organogram

Onder de staf valt personeelszaken, brandweer/rampenbestrijding, voorlichting, juridische zaken en bureau SWO.

Sector Ruimte en Werken
De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de toezicht[6]- en/of handhavingstaken op het gebied van de fysieke leefomgeving, valt binnen de sector Ruimte en Werken. Onder deze sector vallen onder andere bouw- en woningtoezicht, bouwkunde, groenvoorzieningen, monumentenbeleid, sportvoorzieningen, weg-

[6] Toezicht is onlosmakelijk verbonden met handhaving. Toezicht heeft betrekking op het controleren van activiteiten en bescheiden en op basis daarvan beslissen of wordt voldaan aan wet- en regelgeving, terwijl handhaving is gericht op het ongedaan maken van een geconstateerde illegale situatie.

en waterbouw, reiniging en afvalinzameling, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, milieuzaken, economische zaken/bedrijfscontacten en juridische zaken. Deze taakvelden zijn ondergebracht in:

- Het bureau BROM (Bouwzaken Ruimtelijke Ordening en Milieu)
- Het bureau WWG (Weg, Water en Groen)
- De buitendienst

Voor de toezicht- en handhavingstaken van de gemeente Marum is de volgende capaciteit beschikbaar (peildatum september 2008):

Taakveld	Capaciteit (fte)	Naam	Bureau
Milieu	1	A. Prins	BROM
Milieu	0.3	S. Ploeg	BROM
BWT/RO	1	E. Veen	BROM
BWT	0.1	P. Soet	BROM
Handhavingsbeleid	0.1	C. Bouwma	BROM
Gebruiksvergunningen	0.2	Brandweer	
Totale handhavingscapaciteit	**2.7**		

- In totaal is er 2.7 fte beschikbaar voor toezicht- en handhavingstaken. Hiervan is 1 fte tijdelijk ingevuld voor de duur van 1 jaar (ingaande per 1 augustus 2008) om achterstanden weg te werken, die ontstaan zijn door vele personele wisselingen de afgelopen jaren.

Met de reguliere capaciteit (dus zonder de tijdelijke extra capaciteit van 1 fte) is gebleken dat de volgende werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd:

- De planmatige controles van inrichtingen;
- Toezicht en handhaving aan de hand van bouwvergunningen;
- Handhaving reclame langs de A7;

Ad hoc optreden bij klachten of bij eigen waarnemingen in het veld.

Met de reguliere capaciteit (vaste FTE's) kunnen de toezicht- en handhavingstaken op het gebied van inrichtinggebonden controles redelijk tot goed worden uitgevoerd. De overige milieuhandhavingstaken (zoals bijvoorbeeld toezicht in het kader van het Besluit Bodemkwaliteit) kunnen onvoldoende worden uigevoerd. De taken op het gebied van bouwen kunnen op basisniveau worden uitgevoerd. De uitvoering van de toezicht- en handhavingstaken op het gebied van ruimtelijke ordening, APV en overige (bijzondere) wetgeving kan niet op voldoende niveau worden uitgevoerd.

Functies en taakbeschrijvingen

De gemeente Marum hanteert functieprofielen voor de verschillende functies die met toezicht- en handhavingstaken te maken hebben. Er is geen duidelijke beschrijving van functie, bevoegdheden en taak.

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden zijn een aantal werkbeschrijvingen aanwezig, deze hebben met name betrekking op toezicht- en handhavingstaken op het gebied van milieu. Instructies voor de uitvoering van milieuhandhaving zijn vastgelegd in protocollen en ook opgenomen in de Provinciale Handhavingsstrategie. Op het gebied van bouwen, ruimtelijke ordening en de overige taken zijn geen protocollen of werkbeschrijvingen beschikbaar. Voor de overige taken zijn de werkprocessen niet vastgelegd. Hierdoor is het niet altijd duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is.

Voor het volgen van opleidingen is per afdeling een beperkt budget aanwezig. Eventueel kan in sommige gevallen gebruik worden gemaakt van een Persoonlijk Opleidings Plan) waarvoor structureel budget beschikbaar is in de gemeentelijke begroting. Per medewerker zijn uren beschikbaar voor opleiding.

Uitvoering werkzaamheden

Toezicht en Handhaving

Toezicht en handhaving op het gebied van Bouw en Wonen wordt momenteel uitgevoerd op basis van eigen waarneming, gericht controles uitvoeren, en door het actief nagaan van meldingen. Toezicht en handhaving op milieu wordt meer planmatig aangepakt. Het toezicht houden en handhaven van de APV is niet duidelijk geborgd in de organisatie. Voor de onderlinge afstemming is een werkgroep handhaving die 1 keer per twee weken samenkomt om de lopende handhavingzaken te bespreken.

Verder wordt er elke maand een taakveldoverleg gehouden. Hierin wordt per taakveld besproken wat er speelt. Toezicht en handhaving is een van de vaste agendapunten, binnen het taakveld milieu wordt er bijvoorbeeld besproken welke bezoeken er komende periode gepland zijn.

Voor afstemming op het gebied van milieuhandhaving en handhaving van bouw en wonen zijn er afspraken met samenwerkingspartners gemaakt. Er zijn afspraken over het uitvoeren van controles in samenwerking met de afdeling Milieu van de Regiopolitie. De politie gaat mee indien er een tweede hercontrole moet worden uitgevoerd. Bij Bouw en woningtoezicht wordt indien nodig samen met de brandweer toezicht gehouden. Incidenteel worden controles samen met het Waterschap, de AID of de provincie uitgevoerd. De planning van bedrijfsbezoeken wordt ambtelijk besproken met de gemeenten Grootegast en Leek.

Verantwoording en monitoring

De uitvoering van de milieuhandhaving wordt geëvalueerd middels tussentijdse rapportages. Hierin wordt de voortgang van de uitvoering beschreven. Tevens wordt gekeken of de uitvoering overeenkomt met de planning en of de planning aangepast zou moeten worden of dat er andere maatregelen getroffen moeten worden. De rapportages worden besproken met het bureauhoofd en worden voorgelegd aan het College. Na het 1^{e} half jaar en na het 3^{e} kwartaal wordt een tussentijdse rapportage opgesteld.

Na afloop van het jaar wordt in het milieujaarverslag een verslag gedaan over de uitvoering van de gemeentelijke milieutaken over het afgelopen jaar. Hierin wordt ook verslag gedaan over de uitvoering van de milieuhandhaving. Het jaarverslag wordt ter goedkeuring voorgelegd aan het College.

Ondersteunende Systemen

Voor de uitvoering en de monitoring van toezicht en handhaving zijn er ondersteunende systemen en middelen aanwezig. Jaarlijks worden alle voorzieningen en middelen nagelopen, waarbij beschikbaarheid en werking worden gecontroleerd. Dit geldt met name op het gebied van milieu. Het is bekend dat de huidige registratiesystemen niet gebruikt kunnen worden met de komst van de omgevingsvergunning. De gemeente heeft hiervoor een nieuw systeem aangeschaft.

7.2 Integraal Handhaven; eisen organisatie

Nieuwe wet- en regelgeving heeft er onder andere toe geleid dat de gemeente Marum een nieuw handhavingsbeleid heeft geformuleerd. Het doel hierbij is dat er in de toekomst integraal gehandhaafd gaat worden. De uit de Wabo voortkomende omgevingsvergunning heeft onder andere het denken

versterkt over integrale handhaving. Immers een integrale vergunning zou uiteindelijk moet leiden tot een integrale wijze van handhaven.

Kwaliteitscriteria

Er zijn een aantal kwaliteitscriteria opgesteld met betrekking tot de handhaving waaraan de gemeente invulling kan geven. Dit heeft betrekking op de uitvoering van de handhaving en organisatorische maatregelen. Volgens de kwaliteitscriteria dient de handhavingsorganisatie namelijk te handelen op grond van een organisatorische opbouw en regelingen die nodig zijn om de gestelde handhavingsdoelen te kunnen bereiken.

- ***Handhavingscapaciteit***

Er moeten voldoende handhavers binnen de organisatie zijn om het gewenste ambitieniveau te kunnen bereiken.

- **Aanwezige kennis en ervaring**

Alle medewerkers die zich met toezicht- en handhaving bezighouden hebben een vakgerichte opleiding nodig, minimaal MBO+ niveau. Deze vaktechnische opleiding dient te worden aangevuld met specifieke technische en juridische cursussen die nodig zijn om de handhavingstaken goed te kunnen uitvoeren. Ook trainingen die erop gericht zijn de vaardigheden en attituden als handhaver te verbeteren zijn relevant.

- **Op schrift vastgelegde bevoegdheden, taken en verantwoordelijkheden**

Voor het correct uitvoeren van de taken is het nodig om vast te leggen wie welke verantwoordelijkheden heeft.

- **Duidelijke beschrijving van werkprocessen**

Van de toezicht- en handhavingstaken moeten werkprocesbeschrijvingen aanwezig zijn, zodat duidelijk is welk organisatiedeel en welke medewerker op welk moment verantwoordelijk is voor het uitvoeren van die taak.

- **Scheiding vergunningverlening en handhaving**

Voor een correcte afbakening geldt dat er een duidelijke scheiding moet zijn tussen de handhavingstaken en de vergunningverleningstaken. Praktisch gezien moet het minstens zo zijn dat degene die betrokken is geweest bij de vergunning niet ook belast is met het toezicht op naleving van deze vergunning.

- **Roulatiesysteem voor handhavers bij inrichtingen**

Voor de objectiviteit en de frisheid van de handhaver is het nuttig om te rouleren bij het toezicht op inrichtingen. Dit houdt in dat niet steeds dezelfde persoon het toezicht houdt.

- **Bereikbaarheidsregeling buiten kantooruren**

Het moet duidelijk zijn hoe men buiten kantooruren contact op kan nemen met de gemeente.

- **Regelingen voor het uitbesteden van handhavingstaken**

Wanneer er sprake is van uitbesteding van handhavingstaken zou de gemeenten een duidelijke regeling voor het uitbesteden van de taken moeten hebben.

Afstemming en samenwerking

- **Interne afstemming en samenwerking**

Wanneer het gaat over integraal handhaven dan komen vanzelf de onderwerpen afstemming en samenwerking naar voren. Immers integraal handhaven houdt bijvoorbeeld in om samen te handhaven waar dit mogelijk is, en anders voor elkaar indien mogelijk. Enerzijds is dit om de werkzaamheden goed op

elkaar af te stemmen en anderzijds om de klant tegemoet te komen door zo weinig mogelijk controlemomenten te hebben.

- **Externe afstemming en samenwerking**

Milieuhandhaving vereist de nodige afstemming met verschillende partijen. De komst van de omgevingsvergunning geeft ook aanleiding om met provincie en waterschappen afspraken te maken over de uitvoering van de handhavingstaken.

7.3 Aanbevelingen

Wanneer we de beschrijving van de huidige inrichting van de organisatie en de uitvoering van de werkzaamheden naast de gestelde criteria voor integraal handhaven leggen vallen er een aantal dingen op. Deze punten worden hieronder kort toegelicht.

Duidelijke beschrijvingen functie, taken en werkprocessen

Handhavingskwaliteit kan om te beginnen worden gerealiseerd met het opstellen van een goed beleid en een goed uitvoeringsprogramma, maar uiteindelijk zijn het de mensen die het doen. Om deze mensen duidelijke kaders te geven waarbinnen ze hun werkzaamheden kunnen verrichten moet het duidelijk zijn wat de functie is van de handhaver, wat de bevoegdheden zijn en wat de verantwoordelijkheden zijn.
Daarnaast moeten de werkprocessen duidelijk beschreven zijn. Op deze wijze is het voor iedereen duidelijk welke taken er op welke wijze door wie uitgevoerd kunnen worden.

Aanpak: Maak duidelijke functiebeschrijvingen waarin taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden worden vastgelegd. Leg de voor toezicht en handhaving relevante werkprocessen en procedures vast.

Voldoende capaciteit

Voor het behalen van de doelstellingen en ambities moeten er voldoende handhavers zijn. Wanneer Marum het beleid goed uit wil voeren zou minstens de 2.7 fte aanwezig moeten zijn. Roulatie bij handhaving van inrichtingen is voor de gemeente niet haalbaar. Hiervoor zijn te weinig grote inrichtingen aanwezig en bovendien is de handhavingorganisatie te klein om een roulatiesysteem op te zetten.

Aanpak: Draag er zorg voor dat de invulling van de tijdelijke fte vast wordt opgevuld. Zorg ervoor dat de mensen gebonden worden aan de gemeente Marum.

Uitvoering

De gemeente heeft geen aparte regeling voor de uitbesteding van taken. Wel is het zo dat in de overeenkomst wordt aangegeven dat de taken dienen te worden uitgevoerd conform gemeentelijk beleid en gemeentelijke protocollen en werkprocessen.

De gemeente Marum heeft een bereikbaarheidsregeling voor buiten kantooruren. Er is op de website van de gemeente een mobiel telefoonnummer voor storingen en meldingen opgegeven.

Binnen het bureau BROM zijn zowel vergunningverleners als handhavers actief. De afdeling burgerzaken verleent een deel van de APV vergunningen. Deze moeten vervolgens door bureau BROM worden gehandhaafd. Het is niet zo dat binnen bureau BROM alle relevante vergunningen worden verleend en gehandhaafd.

Aanpak: Overweeg de mogelijkheid om alle vergunningverlening binnen de sector ruimte en werken uit te voeren. Op deze wijze ontstaat er inzicht in de volledige vergunning verlening. Dit inzicht kan worden meegenomen in de integrale uitvoering van toezicht en handhaving.

Monitoring

Monitoring is een belangrijk onderdeel van het uitvoeren van de handhaving. Momenteel wordt er met op het gebied van milieu gemonitoord. De monitoring van de overige velden blijven achter.

Aanpak: Draag er zorg voor dat de monitoring naast milieu ook voor de overige handhavingstaken geregeld is.

Afstemming en samenwerking

Wanneer de gemeente integraal wil gaan handhaven dienen er intern afstemmingsmomenten zijn. Wie gaat wanneer, waar heen en kan dit eventueel samen? Momenteel is er een handhavingoverleg waarin lopende zaken besproken worden en zijn er taakveld overleggen waarin onder andere de geplande taken worden besproken. Om integraal handhaven binnen de organisatie optimaal te kunnen uitvoeren dient er ook een integrale overlegstructuur te komen.

Aanpak: Stel een integrale overlegstructuur in, waarin de planning en de voortgang van het handhavingprogramma wordt besproken en waarin afspraken worden gemaakt over integrale handhavingacties.

.

Momenteel wordt er door de gemeente in het kader van de handhaving veel samengewerkt met partners. Deze samenwerking is bij integraal handhaven erg belangrijk. Het verdient de aanbeveling om na te gaan of de afspraken met de partners voldoende zijn of dat er nadere afspraken gemaakt moeten worden of meer geformaliseerde afspraken moeten komen.

DEEL 3 - HET UITVOERINGSPROGRAMMA

8 HET UITVOERINGSPROGRAMMA

Dit hoofdstuk beschrijft voor alle handhavingstaken op het gebied van de fysieke leefomgeving de uitvoering met de daarbij behorende doelen. Deze doelen en de uitvoering (strategie) zijn gebaseerd op de gemeentelijke ambitie, de gehanteerde uitgangspunten en de op basis van de in de probleemanalyse en risicobepaling, vastgestelde prioriteiten (zie deel 1).

Verder uitwerken:

- Huidige methodiek
- Aansluiten hierop
- Digitale modellen?

De nalevingstrategie van de gemeente Marum is gebaseerd op risico's en naleefgedrag. Dit betekent dat, naast de doelstellingen van het handhavingsbeleid, de uitkomsten van de risicomatrix die zijn vertaald naar een prioritering van de handhavingstaken, bepalend zijn voor de nalevingstrategie. Marum kiest er daarbij voor om aansluitend aan de drie prioriteitsniveaus de nalevingstrategie in drie categorieën te verdelen:

Categorie	Toezicht	Handhaving	Van toepassing op
A	Actief	Actief	Taken met een hoge prioriteit
B	Passief	Reactief	Taken met een gemiddelde prioriteit
C	Geen	Reactief	Taken met een lage prioriteit

Categorie A
Categorie A heeft betrekking op de toezicht- en handhavingstaken met een hoge prioriteit. Er wordt bij deze taken planmatig en actief toezicht gehouden en er wordt tevens actief gehandhaafd. Er is ruimte voor thematisch of branchegericht handhaven in speciale projecten.

Categorie B
Categorie B heeft betrekking op de toezicht- en handhavingstaken met een gemiddelde prioriteit. Er wordt bij deze taken passief toezicht gehouden op basis van vergunningen (bijvoorbeeld toezicht tijdens de bouw of tijdens een evenement) en reactief gehandhaafd (op basis van klachten en meldingen). Er is geen ruimte voor speciale acties.

Categorie C
Categorie C heeft betrekking op de taken met de laagste prioriteit. Er wordt geen toezicht gehouden m.b.t. deze taken. Er wordt reactief gehandhaafd (op basis van klachten en meldingen) en dan slechts in die gevallen waarbij naar oordeel van de gemeente de veiligheid voor de burgers of de leefbaarheid van de omgeving in het geding is.

In principe is er voor gekozen om de toezicht- en handhavingsstrategie categorie A toe te passen op de taken met de hoogste prioriteit, toezicht- en handhavingsstrategie categorie B op de taken met een gemiddelde prioriteit en toezicht- en handhavingsstrategie categorie C op de taken met een lage prioriteit.

In een aantal gevallen is echter voor een lagere of hogere categorie gekozen. Indien voor een lagere categorie is gekozen dan heeft dat te maken met het feit dat de taak in kwestie erg arbeidsintensief is en in principe geen grote invloed heeft op kernwaarden als ‘veiligheid’ en ‘kwaliteit van de leefomgeving’. Gelet op de beschikbare capaciteit is er dan voor gekozen die taak één niveau lager uit te voeren. Indien voor een hogere categorie is gekozen, dan heeft dat te maken met het feit dat deze taak niet veel extra werk met zich meebrengt en wel invloed heeft op kernwaarden als ‘veiligheid’ en ‘kwaliteit van de leefomgeving’. Er is dan voor gekozen om die taak één niveau hoger uit te voeren.

VOORBEELD van 1 uitgewerkte taak

Uitvoeringsprogramma handhaving 2007					
1	Spoor/Beleidsveld	Bouwen			
1.1	Taak	Controleren verleende gebruiksvergunningen			
	Wettelijke grondslag	Bouwverordening			
	Prioriteit	Hoog			
	Handhavingsdoel	Verbetering brandveiligheid gebouwen			
	Monitoring	• Geen toename in overtredingen in het eerste jaar • Afname van het aantal overtredingen met 10% t.o.v. ijkjaar			
	Indicatoren	• Aantallen vergunningen • Aantallen (her)controles • Aantallen overtredingen • Aard overtreding • Termijn voordat overtreding ongedaan is gemaakt			
	Toezichtstrategie	Hoe	Programmatisch (zie planning) en integraal		
		Accent	Brandblussers en vluchtdeuren		
		Intensiteit	• 100 instellingen 1x per jaar: 100 controles • 20 instellingen 2 x per jaar: 40 controles • 20 instellingen 1 x per 2 jaar: 10 controles • 25 tijdelijke bouwsels 1 x per jaar: 25 controles • 50 hercontroles		
	Sanctiestrategie	• Conform werkproces bestuursrechtelijk handhaven • Dwangsom: minmaal 50 Euro per dag met een maximum van 5.000 Euro			
	Gedoogstrategie	• Overtredingen worden niet gedoogd			
	Toezichthoudende instantie	Brandweer			
	Handhavende instantie	Gemeente: afdeling VROM i.s.m. de Brandweer			
	Overige partners	…..			
	Afstemming met	• Team handhaving: aanwezig bij 2-wekelijkse teamoverleg • Gecoördineerde aanpak: afstemming controles i.h.k.v. bouw met die i.h.k.v. brandveiligheid			
	Capaciteit	**Taken**		**Uren**	**Medewerker**
		• Uitvoeren 175 (her)controles		350	Brandpreventie mw
		• Afhandelen 10 klachten/meldingen		15	Brandpreventie mw
		• Juridische ondersteuning		20	Juridisch mw VROM
		Totaal		395	
	Kosten	**Instantie**		**Uren**	**Kosten**
		Brandweer		365	…….
		Gemeente		20	…….
		Overig		-	
		Totaal		395	…….

9 COLOFON

Opdrachtgever	:	Gemeente Marum
Project	:	Samen handhaven!
Dossier	:	B8110.01.001
Omvang rapport	:	41 pagina's
Auteur	:	Jeroen Smit
Bijdrage	:	
Interne controle	:	Naam en paraaf
Projectleider	:	
Projectmanager	:	
Datum	:	11 november 2008
Naam/Paraaf	:	

DHV B.V.
Ruimte en Mobiliteit
Griffeweg 97/6
9723 DV Groningen
Postbus 685
9700 AR Groningen
T (050) 369 53 00
F (050) 318 32 11
E groningen@dhv.com
www.dhv.nl

BIJLAGE 15 Inspraak en overlegnota

NOTA INSPRAAK EN OVERLEG BESTEMMINGSPLAN EN PLAN-M.E.R. BUITENGEBIED MARUM

GEMEENTE MARUM

Lees AUB de leeswijzer voor u doorbladert naar de bijlagen: de leeswijzer bevat Belangrijke informatie om de stukken goed te kunnen begrijpen.

oktober 2009

B01033.025301

GEMEENTE MARUM
NOTA INSPRAAK EN OVERLEG BESTEMMINGSPLAN EN PLAN M.E.R. BUITEGEBIED MARUM

Inhoud

1 Leeswijzer 3
1.1 Inleiding 3
1.2 Wijzigingen op hoofdlijnen naar aanleiding van inspraak en overleg 4
1.3 Omzetting naar de SVBP2008 5

Bijlage 1 Algemene reacties 6

Bijlage 2 Verantwoording overleg met instanties 11

Bijlage 3 Verantwoording inspraak 43

Bijlage 4 Ambtshalve aanpassingen 47

Bijlage 5 Tabel verschil tussen voorontwerp en ontwerpbestemmingsplan naar aanleiding van de omzetting 51

Bijlage 6 Verantwoording inspraak op de milieueffectrapportage 54

Bijlage 7 Toetsingsadvies over het Plan-m.e.r. Buitengebied Westerkwartier en de aanvulling daarop 56

HOOFDSTUK 1 Leeswijzer

1.1 INLEIDING

Het bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier heeft, samen met de milieueffectrapportage, van 19 september tot en met 30 oktober 2008 ter inzage gelegen. Een ieder kon in deze periode een inspraakreactie indienen. Op 22 en 30 september 2008 zijn informatiebijeenkomsten voor de bevolking georganiseerd. De opkomst op deze bijeenkomsten was groot.
Het bestemmingsplan is ook toegezonden aan de bevoegde instanties met de mogelijkheid een reactie in te dienen.

Er zijn in totaal ruim 400 inspraakreacties en een 13-tal overlegreacties ingediend op het bestemmingsplan. 36 van deze reacties hadden betrekking op de gemeente Marum. Op de milieueffectrapportage zijn in totaal drie reacties ingediend. De reacties zijn samengevat en van een reactie van de zijde van de gemeente voorzien. Daarbij is aangegeven of en hoe het bestemmingsplan naar aanleiding van de reactie is aangepast. In de bijlagen zijn de verantwoording van de inspraak (bijlage 3) en het overleg (bijlage 2) opgenomen. In bijlage 2 worden een aantal algemene reacties beantwoord. In bijlage 4 wordt ingegaan op de ambtshalve aanpassingen.

Deze nota vormt een separate bijlage bij het ontwerpbestemmingsplan en geeft een verantwoording van de verschillen tussen het voorontwerpbestemmingsplan en het ontwerpbestemmingsplan.

Deze nota bestaat voornamelijk uit een aantal bijlagen, waarin onder meer de beantwoording van de inspraak- en overlegreacties op het bestemmingsplan en de milieuffectrapportage zijn opgenomen. Daarnaast wordt ingegaan op de ambtshalve aanpassingen en de wijzigingen die voortvloeien uit een technische aanpassing (het bestemmingsplan is ‘vertaald’ naar de nieuwe wettelijk verplichte digitale standaarden). In de volgende paragrafen wordt beknopt ingegaan op de gevolgde procedure, de wijzigingen op hoofdlijnen en de omzetting naar de nieuwe digitale standaarden.

De in deze inspraak- en overlegnota gebruikte namen voor bestemmingen en aanduidingen zijn overigens gebaseerd op de namen zoals deze zijn gebruikt in het voorontwerpbestemmingsplan. De namen van bestemmingen en aanduidingen in het ontwerpbestemmingsplan zijn anders (maar de achterliggende regelingen niet) ten opzichte van het voorontwerpbestemmingsplan, als gevolg van de omzetting naar de nieuwe digitale standaarden: zie ook paragraaf 1.3.

Bijlage 6 en 7 bevatten achtereenvolgens de beantwoording van de inspraakreacties en het toetsingsadvies van de commissie voor de milieueffectrapportage.

In deze nota is de verantwoording van de inspraakreacties voor de gemeente Marum opgenomen. Voor de gemeentespecifieke van de andere gemeentes wordt verwezen naar de inspraaknota van die specifieke gemeente. De verantwoording van de overlegreacties van de instanties heeft overigens betrekking op het gehele Westerkwartier. Er staan punten in die niet op alle gemeentes betrekking hebben (zoals de regeling voor het Nationaal Landschap Middag-Humsterland). Het document is wel in zijn geheel in de nota opgenomen omdat de gemeentes samen optrekken in de planvorming en veel van de opmerkingen algemeen gelden.

Met het wijzigen en omzetten van het bestemmingsplan is het bestemmingsplan - dat in de voorontwerpfase nog van toepassingen was op het gehele Westerkwartier - ook gesplitst in vier bestemmingsplannen: een bestemmingsplan voor elke gemeente.

1.2 WIJZIGINGEN OP HOOFDLIJNEN NAAR AANLEIDING VAN INSPRAAK EN OVERLEG

De milieueffectrapportage is naar aanleiding van de inspraakreacties niet aangepast.

Het bestemmingsplan is op een aantal punten gewijzigd naar aanleiding van de inspraak en het overleg. Een aantal van de belangrijkste en veel voorkomende wijzigingen zijn de volgende:

- Naar aanleiding van discussies over het bestemmen van de EHS zijn wijzigingen doorgevoerd in de gebiedsbestemmingen. De gebieden die volgens de provinciale EHS-kaart bestaande natuurgebieden zijn hebben een natuurbestemming (al dan niet met agrarisch medegebruik) gekregen. De beheersgebieden (waar op vrijwillige basis een overeenkomst voor natuurbeheer kan worden afgesloten) hebben een agrarische bestemming gekregen, waarin de natuurwaarden zijn medebestemd. De bestemming ‘agrarisch gebied met landschappelijke waarde’ is komen te vervallen. De landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn door middel van een aantal dubbelbestemmingen (zoals “Waarde - Open gebied”of “Waarde - Reliëf”) op de locaties waar ze daadwerkelijk voorkomen bestemd. Hierdoor kon ook het aanlegvergunningenstelsel concreter en beter toetsbaar gemaakt worden. Omdat de gemeente Zuidhorn een andere landschapskarakteristiek kent in vergelijking met de andere drie gemeentes, wordt in de gemeente Zuidhorn de openheid als een algemene waarde medebestemd in de agrarische gebiedsbestemming: deze waarde komt overal voor.
- Het aanlegvergunningenstelsel is aangepast en afgestemd op de concrete gebiedswaarden. Deze zijn door middel van dubbelbestemmingen op de plankaarten aangegeven. Aan het aanlegvergunningenstelsel is ook een uitgebreide uitleg toegevoegd waarin wordt onderbouwd waarom bepaalde werkzaamheden wel of niet zijn toegestaan en wat de overwegingen zijn bij het toetsen van een aanvraag om aanlegvergunning.
- Wijzigingen naar aanleiding van nieuw beleid: met name de nieuwe provinciale verordening en het omgevingsplan hebben tot aanpassingen geleid. Zo is bijvoorbeeld een regeling opgenomen voor het voorkomen van lichthinder uit open melkveestallen, zijn er minder mogelijkheden voor intensieve veehouderijen, is de verplaatsingsregeling voor agrarische bedrijven uitgebreid en gewijzigd, zijn de bepalingen voor het Nationaal Landschap Middag-Humsterland uit de provinciale verordening verwerkt, en is er een nieuwe regeling voor het aanplanten van bossen opgenomen.
- Voor de archeologische waarden is een nieuwe regeling opgenomen. Het bleek dat de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden onvoldoende inzicht gaf in de archeologische waarden. De gemeentes laten nu een archeologische beleidsadvieskaart opstellen. In afwachting van deze advieskaart is een voorlopige regeling in het bestemmingsplan

opgenomen. Deze regeling gaat uit van een onderzoekplicht bij bouwplannen groter dan 100 m^2 en/of grondbewerkingen dieper dan 40 centimeter onder maaiveld.

- Verder zijn er op individueel perceelsniveau een aantal aanpassingen doorgevoerd. Zo zijn de bestemmingsvlakken voor onder meer woningen of agrarische bedrijven aangepast (vergroot of van vorm veranderd), zijn een aantal percelen met kleinschalige nevenactiviteiten toegevoegd en zijn waar nodig andere bestemmingen toegekend. Deze individuele wijzigingen zijn terug te vinden in de verantwoording van de inspraak en de ambtshalve aanpassingen (bijlagen 3 en 4).

1.3 OMZETTING NAAR DE SVBP2008

Bestemmingsplannen moeten per 1 januari 2010 voldoen aan de eisen volgens de RO standaarden 2008 (SVBP2008, IMRO2008 en STRI2008). Doel van deze nieuwe standaarden is het digitaal uitwisselen van bestemmingsplannen mogelijk te maken, zo kunnen verschillende instanties elkaars digitale plannen 'lezen'. Ook kunnen de bestemmingsplannen op de website van de gemeente worden geplaatst zodat burgers het bestemmingsplan zelf thuis kunnen inzien.

Het bestemmingsplan Buitengebied is daarom omgezet/vertaald naar deze nieuwe standaarden. Door deze vertaalslag ziet het bestemmingsplan er nu wat anders dan de voorgaande versies. Zo zijn er bijvoorbeeld verschillen te zien in kleuren en namen van bestemmingen en aanduidingen. Ook in de planregels (die hiervoor de voorschriften heetten) zijn verschillen te zien: namen van bestemmingen, aanduidingen en dubbelbestemmingen zijn veranderd en de volgorde van bepalingen is veranderd.

Deze wijzigingen bestaan uit technische aanpassingen, de achterliggende regelingen zijn niet veranderd. Uitzonderingen hierop zijn situaties waarin de regeling is veranderd naar aanleiding van een inspraakreactie of een overlegreactie.

In bijlage 5 is een tabel opgenomen met de namen van de bestemmingen, aanduidingen en dergelijke zoals deze werden gebruikt in het voorontwerpbestemmingsplan en zoals ze nu worden gebruikt in het ontwerpbestemmingsplan.

oktober 2009.

BIJLAGE 1 Algemene reacties

Naam	Adres	Inspraakreactie	Reactie gemeentes
P.N. van Dam	Hoendiep 3, Oldekerk	Mist in de stukken een verhaal over duurzame energie, muv mestvergistingsinstallaties. Wijst op het provinciaal beleid om windturbines tot een hoogte van 15 meter toe te staan. Verzoekt om het plaatsen van een windturbine op zijn perceel mogelijk te maken.	In de toelichting wordt een beknopte paragraaf over duurzaamheid opgenomen. Het provinciaal beleid ten aanzien van deze kleine windturbines is verwerkt in het bestemmingsplan (bouwbepalingen in de bestemming agrarisch bouwblok).
Boer & Natuur ZWK		Hebben problemen met het aanlegvergunningenstelsel dat is gekoppeld aan de verschillende gebiedsbestemmingen. Zijn bang dat procedures voor aanlegvergunningen remmend werken op het vrijwillig meewerken aan agrarisch natuurbeheer.	Het aanlegvergunningenstelsel wordt volledig herzien. Door middel van dubbelbestemmingen worden de landschappelijke en cultuurhistorische waarden op de plankaart in beeld gebracht. Het aanlegvergunningenstelsel wordt specifiek gekoppeld aan deze dubbelbestemmingen en wordt daardoor concreter en beter toetsbaar.
Eeuwe en Petra Duursma	Zandumerweg 53, Oldekerk	Verzoekt om de regels voor bouw- en milieuvergunningen uit te diepen en aan te scherpen. Geen gedoogbeleid meer. Willen duidelijkheid.	Afgesproken is dat het ontheffingenbeleid strikter zal worden toegepast. Een ontheffing wordt niet meer automatisch verleend, zoals dat in het verleden wel vaak gebeurde. Met name milieuvergunningen zijn sterk afhankelijk van landelijke wetgeving. De gemeente heeft zich hier aan te houden. Een bouw- en milieuvergunning doorlopen hun eigen procedure. Bouwen is in het bestemmingsplan geregeld, een milieuvergunning gaat via het milieuvergunningenspoor. Het nieuwe bestemmingsplan biedt nu weer een actueel toetsingskader. De gemeentes hebben handhavingsbeleid, maar procedures zijn tijdrovend. Geen aanpassingen in het bestemmingsplan.
		Willen duidelijke grenzen aan groeimogelijkheden voor agrarische bedrijven, daarbij ook aandacht voor een goede leefomgeving voor burgers. Vrezen voor meer zwaar verkeer, ingrepen als sloten dempen, extra uitritten, verlichting, grote en hoge stallen en emissiepunten te dicht bij een woning.	Een aantal grote bedrijven heeft een bouwblok van maximaal 1,5 tot 2 hectare gekregen. Tegenover de grote bouwblokken staat ook dat ongeveer de helft van het aantal bouwblokken is komen te vervallen omdat ook veel agrariërs stoppen. Het aantal bedrijven wordt dus minder, maar de bedrijven worden wel groter. Schaalvergroting is nodig om efficiënter en goedkoper te kunnen produceren voor de markt.

			De bouwblokken zijn naar mening van de gemeentes niet dusdanig groot (maximaal 2 hectare volgens de nge-tabel) dat –onevenredige- overlast zal gaan ontstaan. Een bouwperceel zal in de praktijk nooit helemaal vol worden gebouwd, er moet ook ruimte zijn voor bijvoorbeeld kuilvoerplaten, mestopslag en manoeuvreerruimte tussen de stallen. Op het bouwperceel moet ook ruimte worden gereserveerd voor de landschappelijke inpassing en een bedrijfswoning. De grote bouwpercelen zijn alleen toegekend in gebieden waar de landschappelijke en natuurlijke waarden niet nadrukkelijk aanwezig zijn en een dergelijke grootte ruimtelijk inpasbaar is. Het doorgroeien van een kleiner bouwblok naar een groter bouwblok kan alleen via een wijziging van het bestemmingsplan. Aan deze wijzigingsbevoegdheid zijn allerlei voorwaarden gekoppeld gericht op een goede inpassing in het landschap en het voorkomen van verkeersproblemen. In het bestemmingsplan wordt daarnaast een regeling opgenomen die lichthinder in de nachtelijke uren uit open melkveestallen moet verminderen. Door middel van een privaatrechtelijke overeenkomst worden afspraken gemaakt met de ondernemer over inpassing, maten, vormgeving en locaties van gebouwen. Bedrijven moeten daarnaast aan allerlei milieueisen voldoen, alvorens een vergunning kan worden verleend. Veel overlast ten gevolge van bijvoorbeeld stank of verkeershinder kan worden voorkomen via de milieuwet en –regelgeving of desnoods de APV. **Geen aanpassingen in het bestemmingsplan.**
Pieter …niet leesbaar	Marum	Wil de bouwkundige monumenten aangeduid hebben op de plankaart.	Bouwkundige monumenten worden beschermd via de Monumentenwet. Het is daarom niet nodig om ze op de plankaart te zetten. **Geen aanpassingen in het bestemmingsplan.**

Dhr. N. Vermeulen	Zandwijk 5, Zevenhuizen	Wijst op het beleid voor intensieve veehouderijen: het ontwerp-POP en het bestemmingsplan zijn niet in overeenstemming met elkaar.	De gemeentes hebben het voorontwerpbestemmingsplan bewust laten afwijken van het POP omdat ze van mening zijn dat de ruimtelijke relevantie voor het maken van een onderscheid tussen grondgebonden bedrijven en intensieve veehouderijen niet aanwezig is. Moderne veestallen voor koeien, varkers of kippen zien er steeds meer hetzelfde uit. **Inmiddels geeft de verordening een duidelijk verbod op de verdere ontwikkeling van de intensieve veehouderij. Het bestemmingsplan is hier op aangepast, bestemmingsplan en POP (en verordening) komen met elkaar overeen.**
Staatsbosbeheer		Wil de mogelijkheid om in de natuurgebieden (met agrarisch gebruik) het telen van oude gewassen mogelijk gemaakt zien. Via een aanlegvergunning.	Het omzetten van grasland naar bouwland kan ook betrekking hebben op intensief bemeste teelten, zoals maïsteelt. Deze zijn niet gewenst. Een ruimtelijk onderscheid tussen oude en moderne gewassen is niet te maken. Deze gebieden moeten op termijn allemaal deel uitmaken van de EHS, het toestaan van agrarische teelten (ook extensieve of oude teelten) wordt hier niet als passend beschouwd. **Geen aanpassingen in het bestemmingsplan.**
		Willen ingerichte gebieden als natuur bestemd zien.	Bestemmingsplankaarten zijn zoveel mogelijk afgestemd op de provinciale EHS-kaarten. Kleinere, niet aaneengesloten of een waterhuishoudkundige eenheid vormend gebied krijgen geen natuurbestemming om zo 'snippers' te voorkomen. Kleine, geïsoleerde natuurelementen zijn wel bestemd of medebestemd in de andere gebiedsbestemmingen. **Geen aanpassingen in het bestemmingsplan.**
Mevr. Kemme-Boersen	Hoofdstraat 149, Lettelbert	Verzoekt om in het bestemmingsplan een regeling op te nemen voor mantelzorg. Heeft een uitvoerige notitie bijgevoegd.	**In het bestemmingsplan is een ontheffingsregeling voor mantelzorg opgenomen.**
Dijk	Nieuweweg 58	Wil een andere regeling voor andere bouwwerken en aanbouwen, grotere hoogte toestaan. Aansluiten bij regeling voor vergunningsvrije bouwwerken.	Bestemmingsplan bevat afweging op kwaliteit voor het buitengebied, dus deze regelingen voor aanbouwen en andere bouwwerken worden niet gelijk getrokken. Ze zijn in ruimtelijke zin ondergeschikt aan de hoofdgebouwen. **Geen aanpassingen in het bestemmingsplan.**

		Paardenbakken in dichtbebouwd gebied kunnen overlast veroorzaken.	Gemeentes werken aan beleid, dat is mede gericht op het voorkomen van overlast, onder andere in de linten waar de bebouwing dicht op elkaar staat. Het is met name een kwestie van rekening houden met elkaar als burgers onderling en handhaving door de gemeente. **Geen aanpassingen in het bestemmingsplan.**
Ernst Oosterveld,. Weidevogelkring Lutjegast	Op persoonlijke titel	Vraagt om meer aandacht voor weidevogels. Stelt een compensatieregeling voor voor ingrepen die schadelijk zijn voor weidevogels.	Weidevogelbeheer vindt plaats op vrijwillige basis. Compensatie kan niet in een bestemmingsplan worden geregeld. In het bestemmingsplan zijn onder meer via het aanlegvergunningenstelsel ingrepen die schadelijk zijn voor weidevogels en hun habitat als strijdig gebruik aangemerkt. **Geen aanpassingen in het bestemmingsplan.**

BIJLAGE 2 Verantwoording overleg met instanties

Naam	Inhoud reactie	Reactie gemeente
Stichting Groninger Landschap	De gronden van de Stichting bij het Leekstermeer, Iwema Steenhuis, Coendersbosch en de ecologische verbindingszone in Nuis zijn onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Verzocht om al deze gronden te bestemmen als Natuur.	Bij het tekenen van de plankaart wordt de feitelijke situatie nog een keer gecontroleerd met de ingetekende situatie en waar nodig aangepast.
	Verzoek Hooilanden 12 te bestemmen voor een dubbele woning	Perceel heeft nu een agrarische bestemming. Dubbele bewoning zou betekenen dat er een nieuwe woning bij komt in het buitengebied, dit is niet toegestaan op grond van het gemeentelijk en provinciaal eleid. Geen wijzigingen.
	t Pad 15 (Iwema Steenhuis), naast de woonfunctie is er een museum gevestigd.	Het perceel krijgt een zogenaamde 'wonen-plus' regeling, waarbij het museum wordt medebestemd.
	Oudeweg 15 (Coendersbosch), naast de woonfunctie is er een museum gevestigd. Er zijn vergaande plannen voor een bezoekerscentrum.	Het perceel krijgt een zogenaamde 'wonen-plus' regeling, waarbij het museum en bezoekerscentrum wordt medebestemd.
	Oudeweg 17, naast de woonfunctie zijn er vergaande plannen om een museum te vestigen in het pand.	Het perceel krijgt een zogenaamde 'wonen-plus' regeling, waarbij het museum wordt medebestemd.
LTO Noord	Niet alle reacties die op de inloopbijeenkomsten zijn verwerkt in het bestemmingsplan. LTO heeft haar leden aangeraden nog een keer een reactie in te dienen.	Het klopt dat niet aan alle reacties die zijn ingediend tegemoet is gekomen. Aan de verzoeken die pasten binnen de beleidsuitgangspunten voor het bestemmingsplan is wel tegemoet gekomen.
	De gebiedszonering en het aanlegvergunningenstelsel geven te veel belemmeringen. LTO is van mening dat de keuzes voor de gebiedsbestemmingen niet altijd op de juiste manier zijn gemaakt en dat te weinig gebieden een pure agrarische bestemming hebben gekregen. Het bezwaar richt zich met name op het aanlegvergunningenstelsel waarin te veel werken aanlegvergunningplichtig zijn geworden.	Het aanlegvergunningenstelsel wordt aangepast. Op de plankaarten worden de gebiedswaarden specifiek aangegeven (bijvoorbeeld het reliëf of de openheid van het gebied), aan deze gebieden wordt een specifiek aanlegvergunningenstelsel gekoppeld, gericht op bescherming van die waarde. Het aanlegvergunningenstelsel wordt hiermee dus specifieker en concreter op gebiedsniveau. Daarnaast wordt een uitgebreide uitleg opgenomen, dit biedt duidelijkheid voor aanvrager en toetser.
	LTO kan zich in grote lijnen vinden in de systematiek van bouwblokken, gekoppeld aan de bedrijfsgrootte. Gevraagd wordt alvast rekening te houden met toekomstige uitbreidingsplannen.	Waar mogelijk zijn concrete bouwplannen meegenomen in het bestemmingsvlak/bouwblok. onduidelijke en vage uitbreidingsplannen zijn (nog) niet meegenomen. Geen aanpassingen.
	Grachten, singels en siertuinen zijn meegenomen in het bouwblok (gemeente Zuidhorn), omdat hier niet mag worden gebouwd, zijn de bouwblokken relatief kleiner dan in de andere gemeentes.	In Middag-Humsterland zijn veelal grote agrarische bedrijven gevestigd. Een deel van deze bedrijven heeft al een groter bouwvlak. Ook spelen hier de grote voortuinen mee die niet mogen worden bebouwd

		en als loze ruimte in het bouwblok zitten. Soms gaat het wel om 0,3 of 0,4 hectare. De gemeente wil deze bedrijven ontwikkelingsruimte bieden. Deze is geboden door de bouwblokken wat groter te maken (max. 1,5 hectare), de niet-bebouwbare delen aan de voor- en zijkant van de boerderij zijn gecompenseerd aan de achterzijde. De bouwmogelijkheden liggen op de wierden en niet ernaast en tasten daardoor de waarden van de wierden en de zichtbaarheid van de wierden niet aan. Zie ook bijlage 1 bij de toelichting voor een uitgebreidere onderbouwing. **Geen aanpassingen.**
	Het plan maakt onderscheid in melkveebedrijven en akkerbouwbedrijven. Het is volgens LTO ontecht dat akkerbouwers een kleiner bouwblok krijgen. Ook hier moet omschakeling of de bouw van een mestvergistingsinstallatie mogelijk zijn.	Dit onderscheid is bij nader inzien niet noodzakelijk en komt te vervallen. Zo kan meer dynamiek ontstaan in de sector omdat omschakeling en hervestiging eenvoudiger wordt. **De akkerbouwbedrijven krijgen een bouwblok conform de bedrijfsgroottes in nge's, conform het volgende systeem:** **>120 nge, niet in Middag-Humsterland: 1,5 ha;** **70-120 nge: 1 hectare;** **70-120 nge en bouwblok al vol: 1,5 ha.**
	Bij een aantal bedrijven is het bouwblok vanwege de ligging verkleind, in sommige gevallen (waar milieutechnisch ook geen ruimte meer is, zoals in de linten/dorpen) dit geen probleem. Maar voor bijvoorbeeld de bedrijven aan de Zuiderweg te Niekerk is dit niet terecht. Dit geldt ook voor bedrijven in de linten buiten de bebouwde kom. Uitbreiding kan daar plaatsvinden verder achter de bestaande bebouwing.	Het beperken van de bouwblokken op een aantal soort locaties is een uitkomst van de met de provincie gevoerde discussie, waarin onder meer de vraag centraal stond: waar zijn uitbreidingen/bouwblokken tot 2 hectare wel en niet gewenst. De overwegingen daarbij zijn onder meer kwaliteit leefomgeving, milieu en landschap. In/bij de dorpen is de ruimte er vaak milieutechnisch al niet meer. In de bebouwingslinten buiten de kernen zijn bouwblokken >1 hectare niet gewenst omdat deze bouwblokken dan ver het veld in zouden moeten steken en mogelijk 300-400 meter diep worden om aan milieutechnische eisen te kunnen voldoen. Landschappelijk gezien is dit zeer ongewenst en voldoet niet aan de eis van bebouwingsconcentratie. Een bouwblok dat verder het veld insteekt kan soms wel mogelijke zijn, maar dit wordt aan de hand van een procedure met een keukentafelgesprek en een herzienings-of wijzigingsprocedure geregeld. **In de toelichting zal nog meer aandacht worden besteedt aan deze beleidskeuzes.**

	De LTO is van mening dat ook het onderscheid in gebiedsbestemmingen geen reden mag zijn om bouwblokken te beperken tot 1 hectare. Het gebruik van de gronden is extensiever in de gebieden met natuur- en landschapswaarden, dit kan prima worden uitgevoerd door een grootschalig bedrijf dat daarvoor een groter bouwblok nodig heeft. Uitbreiding naar 1,5 of 2 hectare zal de wezenlijk waarden niet aantasten. Dit geldt ook voor Middag-Humsterland. Recente voorbeelden laten zien dat schaalvergroting en zorg voor het landschap wel samen kunnen gaan.	De gebieden die bedoeld zijn de gebieden die de EHS (gaan) vormen of waar anderszins hoge natuurwaarden voorkomen. Om ontwikkelingen te voorkomen die de (toekomstige) natuurdoelstellingen kunnen frustreren worden de bouwmogelijkheden hier beperkt. Grootschaligheid vraagt vaak ook om aanpassingen in het omliggende veld (verkaveling, waterhuishouding, intensieve beweiding etc.). Deze schaalvergrotingsslag is hier ongewenst. **Geen aanpassingen.**
	Ook de wat grotere schapen- en geitenhouderijen (>20nge) zouden een groter bouwblok moeten krijgen, van 1 hectare. Een halve hectare biedt te weinig ruimte.	**Wij stellen dat een schapenhouderij pas een volwaardig inkomen kan bieden bij het houden van een groot aantal dieren. De ondergrens voor een bouwblok van 1 ha ligt bij 400 ooien/melkgeiten. Om toch voldoende mogelijkheden te bieden voor de bedrijven waar aanzienlijk minder ooien (maar minimaal 200) gehouden worden bouwblokken van maximaal 0,5 hectare opgenomen.**
	Voor een te groot deel van het plangebied geldt een middelhoge tot hoge archeologische verwachtingswaarde. Voor veel werkzaamheden is daarom een aanlegvergunning vereist. In de praktijk betekent dit dat een archeologisch onderzoek vereist is. Dit brengt hoge kosten met zich mee. LTO is van mening dat niet alle kosten en lasten eenzijdig bij de aanvrager zouden moeten komen te liggen. De beperkingen zijn te scherp gesteld: bodembewerkingen dieper dan 30 cm zijn aanlegvergunningplichtig. Bewerkingen die behoren tot het landbouwkundig onderhoud zouden toegestaan moeten worden.	Ten eerste wordt opgemerkt dat buiten het bestemmingsplan om de algemene zorgplicht op grond van de Monumentenwet sowieso geldt. De kaarten met archeologische verwachtingswaarden die bij het bestemmingsplan zijn de beste kaarten die momenteel beschikbaar zijn. De gemeentes laten in 2009-2010 een archeologische beleidsadvieskaart uitwerken. Deze kaart zal een duidelijker beeld moeten geven van de werkelijke waarden en een beter beeld geven van de verwachtingswaardes per gebied. **Omdat de advieskaart niet is afgerond voorafgaand aan de vaststelling van het bestemmingsplan wordt met een voorlopige regeling en een wijzigingsbevoegdheid gewerkt. De voorlopige regeling in het bestemmingsplan sluit aan bij de Monumentenwet: er geldt een onderzoeksplicht voor bouwplannen groter dan 100 m2 en voor grondbewerkingen dieper dan 40 centimeter. De IKAW komt te vervallen. In het bestemmingsplan wordt een wijzigingsbevoegdheid opgenomen die het mogelijk maakt om een archeologische beleidsadvieskaart toe te voegen aan het bestemmingsplan.**

		In het kader van de herziening van het aanlegvergunningenstelsel wordt het begrip "normale exploitatie"verder uitgewerkt in de planregels en de toelichting om hier duidelijkheid over te geven.
	Verzocht wordt om percelen met agrarisch productiebos te bestemmen als 'agrarisch'.	Productiebossen vallen inderdaad niet onder de bosbestemming. De percelen waarop productiebos staat krijgen de bestemming "agrarisch" of "agrarisch met…waarden". In de gemeente Marum gaat het om drie percelen, deze hebben alsnog een agrarische bestemming gekregen.
	LTO geeft aan in een ander verband terug te komen op de regelgeving rond de houtsingels.	Voor kennisgeving aangenomen.
Stichting Milieubeheer ZWK, mede namens de werkgroep Brandnetel	De EHS-gebieden zijn niet volledig overgenomen in het bestemmingsplan. Het reservaatsgebied Grootegastermolenpolder heeft een bijvoorbeeld een andere begrenzing als op de kaart is aangegeven.	De grenzen van de gebiedsbestemmingen worden afgestemd op de nieuwe provinciale EHS-begrenzingen (omgevingsverordening). De natuurgebieden (donkergroen op de EHS kaart) krijgen een bestemming natuur of natuur met agrarisch gebruik. De beheersgebieden (de bruine gebieden) krijgen de bestemming agrarisch met natuurwaarden, deze gebieden krijgen (nog) geen natuurbestemming omdat de beheersovereenkomsten op basis van vrijwilligheid worden afgesloten. De agrarische functie blijft hier de hoofdfunctie waarbij er wel sprake is van natuurwaarden, vaak samenhangend met een hogere grondwaterstand en bijbehorende (mogelijkheden voor) ontwikkeling van bijzondere vochtgebonden vegetatie en vogels.
	Binnen de bestemming "Natuur-agrarisch gebruik" komen regelmatig natuurgebieden voor die een 'pure' natuurbestemming zouden moeten krijgen. Als voorbeeld worden de Doezumermieden langs de Lauwers genoemd.	De bestemmingsplanregeling is hier al op afgestemd. Bestaande 'pure' natuurgebieden zijn beschermd, doordat teruggaan naar een agrarische bestemming niet is toegestaan. Voor deze regeling is gekozen om een versnipperd kaartbeeld te voorkomen. De natuurbestemming wordt toegekend wanneer er is aangetoond dat grote aaneengesloten natuurgebieden ontstaan die geen hinder opleveren voor bijvoorbeeld de aangrenzende agrariërs. Geen wijzigingen.
	De aanduiding "te behouden singel" is slechts in de gemeentes Marum en Grootegast op de plankaart vastgelegd. Aangenomen wordt dat dit hersteld wordt.	Op de plankaarten van Leek komt deze aanduiding wel voor (blad 2). Geen aanpassingen.

	Er ontbreken een aantal belangrijke natuurgebieden op de plankaart. ▪ ten oosten van het Lettelberterdiep (overloopgebied) ▪ bij de Friese grens (Marum, Grootegast) ontbreken een aantal pingo-ruïnes. Deze zijn ook niet beschermd via het aanlegvergunningenstelsel. ▪ Lettelberterplas is niet bestemd. Natuur en recreatie zijn van belang. ▪ voormalige zandwinplas bij Oostwold heeft bestemming natuur, de activiteiten die hier plaats vinden (deels dempen, maïs verbouwen) verdragen zich niet met deze bestemming.	▪ Het gebied heeft een gemengde bestemming: natuur met agrarisch gebruik, conform de feitelijke situatie. ▪ De pingoruïnes worden via het aanlegvergunningenstelsel beschermd. Ze worden daartoe op de plankaart aangeduid met de functieaanduiding 'specifieke vorm van natuur – pingoruïne'. De locaties van de pingoruïnes worden gebaseerd op kaart 6a van de omgevingsverordening Groningen. Bij de Lettelberterplas is de kleur per abuis weggevallen, dit wordt hersteld. Een deel van dit gebied heeft weer een agrarische bestemming gekregen.
	De aanduiding "open gebied" is slechts in een aantal gevallen op de plankaart gezet. De Stichting is van mening dat veel meer gebieden hier voor in aanmerking komen, en met name de laagte tussen de gasten. Ten noorden van de Polder de Dijken is bijvoorbeeld illegaal bos aangeplant.	De open gebieden en weidevogelgebieden komen grotendeels met elkaar overeen. In het kader van de discussie over gebiedswaarden worden deze gebieden apart in beeld gebracht en wordt op de specifieke gebiedswaarden gericht aanlegvergunningenstelsel opgenomen. Door middel van de dubbelbestemming 'open gebied' worden de weidevogelgebieden in beeld gebracht (In Zuidhorn heet deze dubbelbestemming "verkaveling"). De dubbelbestemming 'grootschalig open gebied' heeft betrekking op de zeer open akkerbouwpolders in delen van de gemeente Grootegast.
	In de Plan-mer wordt gewezen op het ontbreken van kaarten met de geologische en cultuurhistorische waarden. Waardevolle elementen zijn zo dus ook niet beschermd.	Het aanlegvergunningenstelsel wordt aangepast. Op de plankaarten worden de gebiedswaarden specifiek aangegeven (bijvoorbeeld het reliëf, of de pingoruïnes), aan deze gebieden wordt een specifiek aanlegvergunningenstelsel gekoppeld. Het aanlegvergunningenstelsel wordt hiermee dus specifieker en concreter op gebiedsniveau. Daarnaast wordt een uitgebreide uitleg opgenomen, dit biedt duidelijkheid voor aanvrager en toetser.
	In de toelichting is aangegeven dat viskwekerijen, champignonteeltbedrijven en paardenhouderijen/maneges, in verband met de industriële uitstraling of verkeersaantrekkende werking, geen bestemming agrarisch bedrijf krijgen maar een bedrijfsbestemming. Deze argumenten zijn ook	Het uiterlijk van een grote melkveestal of een intensieve veehouderij verschilt tegenwoordig niet veel. De gemeentes zijn in principe van mening dat ruimtelijk gezien geen onderscheid tussen intensieve veehouderijen en grondgebonden bedrijven noodzakelijk is. Het Omge-

	van toepassing op niet-grondgebonden veehouderijen. De vestigings- en uitbreidingsmogelijkheden kunnen zo beperkt worden.	vingsplan en verordening geven aan dat nieuwe intensieve veehouderijen, al dan niet als neventak, niet worden toegestaan. Bestaande bedrijven mogen alleen nog uitbreiden om te voldoen aan eisen van dierenwelzijn en/of milieueisen. Het aantal dierplaatsen mag daarbij niet toenemen. **Het provinciaal beleid ten aanzien van de intensieve veehouderij wordt opgenomen in het bestemmingsplan.**
	De voorgenomen activiteiten op Landgoed Nienoord zijn in strijd met de ecologische waarden en het landgoedkarakter. 1. de uitbreiding van het familiepark: het is niet duidelijk welke activiteiten hier mogen worden ontwikkeld. 2. verblijfsrecreatie op de lokatie IJsbaan. Een groot gebouw verstoort de openheid van het gebied. 3. uitbreiding camping: deze is gepland aan de noordzijde van de oost-westlopende historische laan, die van oudsher de begrenzing van het landgoed vormt.	1. Het bestemmingsplan wordt aangescherpt op dit punt: het familiepark wordt aangeduid als 'attractiepark'. In de doeleindenomschrijving wordt aangegeven dat hier een kinderboerderij, modelspoorbaan, speeltuin en daarmee vergelijkbare voorzieningen zijn toegestaan. Een ontwikkeling richting een park met attracties als achtbanen en dergelijke is dus niet mogelijk. Uitbreiding van de gebouwen kan pas plaatsvinden nadat een ontheffing is verleend. Deze wordt onder meer getoetst aan de landschappelijke en natuurlijke waarden. Een uitbreiding van het terrein is niet mogelijk gemaakt in het bestemmingsplan. Wat precies de nieuwe activiteiten worden is nog niet duidelijk, dit is afhankelijk van de initiatiefnemer. Nieuwe ontwikkelingen moeten in ieder geval passen bij de huidige voorzieningen. 2. Omdat nog onduidelijk welke ontwikkelingen plaats zullen vinden is de bestemming hier geschrapt. Een eventuele verblijfsrecreatieve ontwikkeling zal te zijner tijd via een partiële herziening moeten worden gerealiseerd. 3. De uitbreiding van de camping vindt plaats aan de zuizijde van het bestaande terrein maar wel ten noorden van de laan. De lanen die in het Minilandschapsbeleidsplan voor Nienoord zijn aangegeven als 'te behouden lanen' worden in het bestemming bestemd als "bos". **NB In de regeling voor Nienoord vinden meer aanpassingen plaats: zie de ambtshalve aanpassingen.**

Provincies		
Provincie Fryslan	Aandacht wordt gevraagd voor het grensoverschrijdende toervaarnet Drachten-Groningen. Het tracé is nog in onderzoek. In verband hiermee willen GS van Friesland het ontwerp-bestemmingsplan te zijner tijd graag ontvangen.	Het tracé is inderdaad nog niet bekend. Mocht het ten tijde van het opstellen van het ontwerpplan wel bekend zijn dan kan bekeken worden of het wordt meegenomen in het bestemmingsplan Buitengebied. **Geen wijzigingen.**
Provincie Groningen	**Algemeen**	
	De provincie spreekt haar waardering uit voor het voorbereidingstraject en het feit dat het nieuwe bestemmingsplan een betere bescherming biedt dan de geldende plannen. Op nog niet alle punten sluit het bestemmingsplan aan bij het provinciaal beleid zoals verwoord in POP2 en (in voorbereiding zijnde) POP3.	Voor kennisgeving aangenomen. Inhoudelijke reactie volgt in de rest van de beantwoording.
	Er wordt nauwelijks aandacht besteed aan de Regiovisie Groningen-Assen 2030. Op termijn zal het bestemmingsplan hierop moeten worden aangepast.	De ontwikkelingen die plaatsvinden in het kader van de Regiovisie worden in aparte bestemmingsplannen geregeld, met een eventuele bijbehorende mer. In dit bestemmingsplan en mer wordt er nauwelijks op ingegaan omdat de ontwikkelingen ook niet worden opgenomen. **Geen aanpassingen.**
	Verzocht wordt om melding te maken van de aanleg van de rondweg bij Noordhorn en Zuidhorn. De Provincie stelt hiervoor een inpassingsplan op.	**In de plantoelichting wordt aandacht besteedt aan de plannen voor de rondweg.**
	In het plan wordt niet uitgebreid ingegaan op het aanlegvergunningen-stelsel, zoals is aangekondigd op bladzijde 94 van de plantoelichting.	**Per abuis is deze zin blijven staan, dit wordt aangepast**. Op het moment van het afronden van het voorontwerpbestemmingsplan was al duidelijk dat het aanlegvergunningenstelsel anders van opzet zou worden, na onder meer de omzetting naar de SVBP2008. **Geen aanpassingen.**
	In de toelichting wordt de ruimte-voor-ruimte-regeling aangehaald. Deze is in strijd met het provinciaal beleid.	De verwijzing naar de ruimte-voor-ruimte regeling is verwijderd. In de regels is geen regeling opgenomen.
	De intergemeentelijke maatwerkbenadering voor de uitbreiding van niet-agrarische bedrijven zoals die nu wordt voorbereid kan aanleiding zijn voor de provincie om een ontheffing te verlenen of een afwijkende regeling voor de regio vast te stellen. Voorgesteld wordt om een zienswijze in te dienen op het Ontwerp POP3.	De nota over maatwerk voor uitbreidingen van niet-agrarische bedrijven is ingebracht als zienswijze op het POP3/Omgevingsverordening en heeft bestuurlijk akkoord bij de gemeentes. Overleggen met de provincie over een afwijking van de verordening lopen. **De regeling die in de nota wordt uitgewerkt wordt in de voorschriften bij het bestemmingsplan doorvertaald. In de toelichting wordt ook ingegaan op de regeling.**

	Er wordt van uit gegaan dat in het plan rekening is gehouden met in het verleden verleend/geweigerde verklaringen van geen bezwaar.	Er is uiteraard rekening gehouden met verleende/geweigerde vrijstellingen, wijzigingen en herzieningen.
	Planmer	
	Zie nota beantwoording inspraak- en overlegreacties mer.	
	Agrarische bedrijven	
	Het is niet duidelijk of sleufsilo's en mestopslag zijn meegenomen bij het bepalen van de bouwblokgrootte en of ze worden meegenomen bij het toepassen van de ontheffingsmogelijkheden.	Het is niet duidelijk wat wordt bedoeld. De sleufsilo's en mestopslag zijn zo veel mogelijk meegenomen in het bouwblok. **Geen aanpassingen.**
	Het valt op dat sommige bouwblokken of bestemmingsvlakken soms groter zijn ingetekend dan dat ze volgens de beleidsuitgangspunten mogen zijn.	Dit kan kloppen. In de bouwblokken en bestemmingsvlakken is rekening gehouden met de bebouwingsvrije zone die tot de weg aangehouden moet worden, dit is in de meeste gevallen 15 of 30 meter. In deze strook aan de voorzijde mag niet gebouwd worden (verkeersveiligheid, beeldkwaliteit), dit is verrekend aan de andere zijde van het bouwblok of bestemmingsvlak. Het effectieve bouwblok of bestemmingsvlak is dus wel conform de uitgangspunten. In Zuidhorn speelt bovendien de situatie mee dat op een behoorlijk aantal percelen een grote voortuin aanwezig is, hier mag niet worden gebouwd. Bij het intekenen van de bouwblokken is hier zo veel mogelijk rekening mee gehouden door aan de 'achterkant' (en op de wierden) de loze ruimte aan de voorkant te compenseren. **Geen aanpassingen.**
	In een aantal gevallen is de omvang van het bouwblok of bestemmingsvlak groot te noemen in relatie tot de (landschaps)waarden van het gebied. Voorbeelden zijn percelen aan de Grouwweg, hoek Ipo Haaimaweg/Munnekeweg en hoek Jonkersvaart/Vlijt. Hier mag maar een halve hectare worden gebouwd op een vlak van twee hectare.	De systematiek gaat er van uit dat bij groei van een bedrijf een klein bouwblok groter mag worden, in principe zelfs naar 2 hectare mag doorgroeien (met maatwerkbenadering). Uitgangspunt is dat dit in gebieden met landschappelijke waarden in principe moet kunnen, mits het landschap (of andere waarden) niet onevenredig wordt aangetast. Deze afweging wordt gemaakt bij het toepassen van de wijzigingsbevoegdheid. Het is niet de bedoeling om op voorhand deze kleine bedrijven te beperken met een klein bestemmingsvlak. Voordeel van deze systematiek is dat deze uiterste buitengrenzen nu al bekend zijn, dit biedt zekerheid voor de ondernemer en omwonenden. **Geen aanpassingen.**

	De Provincie is van mening dat bouwblokken van 1,5 hectare bij recht in Middag-Humsterland te groot zijn. 1 hectare dient hier het uitgangspunt te zijn. Een uitbreiding naar 1,5 hectare via een wijzigingsbevoegdheid (incl. maatwerkbenadering) is wel mogelijk.	In Middag-Humsterland zijn veelal grote agrarische bedrijven gevestigd. Een deel van deze bedrijven heeft al een groter bouwvlak. Ook spelen hier de grote voortuinen mee die niet mogen worden bebouwd en als loze ruimte in het bouwblok zitten. Soms gaat het wel om 0,3 of 0,4 hectare. De gemeente wil deze bedrijven ontwikkelingsruimte bieden. Deze is geboden door de bouwblokken wat groter te maken (max. 1,5 hectare). De bouwmogelijkheden liggen op de wierden en niet ernaast en tasten daardoor de waarden van de wierden en de zichtbaarheid van de wierden niet aan. Zie ook bijlage 1 bij de toelichting voor een uitgebreidere onderbouwing. Overigens geeft de provincie geen onderbouwing van de stelling dat een bouwblok van 1,5 hectare hier te groot zou zijn. **Geen aanpassingen.**
	Verzocht wordt om de regeling voor (co-)mestvergistingsinstallaties aan te passen. Het ruimtelijk beslag dient ondergeschikt te zijn. Daarnaast dienen voorwaarden te worden gesteld aan de op te richten bebouwing. Verwezen wordt naar hoofdstuk 3.1.8. van POP2 en de Nota Mestvergisting.	**De ontheffingsbepaling wordt als volgt aangepast: de vergistingsinstallatie is qua bedrijfsactiviteit ondergeschikt aan de hoofdbedrijfsactiviteit.** Een ruimtelijke ondergeschiktheid is vanwege de grootte van de installatie niet gauw aan de orde. Een rendabele installatie vraagt namelijk om een behoorlijke capaciteit. De uitstraling en inpassing worden door de gemeentes als een belangrijker argument beschouwd. Ook het milieuvriendelijk opwekken van energie is een belangrijk argument om de installaties toe te staan. **De bouw- en ontheffingsbepalingen worden verder gespecificeerd voor mestvergisters.**
	Houtteelt is op grond van het POP2 en POP3 alleen toegestaan in de zogenaamde bosontwikkelingszones vanwege de grote ruimtelijke impact (verdichting van het landschap). Het bestemmingsplan laat nu te ruime mogelijkheden.	**De bestemmingsplanregeling wordt aangepast op het provinciaal beleid. Houtteelt en bosontwikkeling zijn alleen toegestaan in de gebieden waar de gebiedsaanduiding 'milieuzone – bosontwikkeling' is opgenomen.**
	In het plan is geen onderscheid gemaakt tussen grondgebonden agrarische bedrijven en intensieve veehouderijen. In het POP3 wordt voor een ander beleid gekozen als in het POP2. Dit houdt in dat vestiging (ook omschakeling of nieuwe neventakken) en uitbreiding van intensieve veehouderij niet meer is toegestaan. Uitbreiden van de oppervlakte is alleen mogelijk indien dit noodzakelijk is vanuit nieuwe milieu- of dierenwelzijnseisen (via een binnenplanse ontheffing). Hervestiging van een IV-	**Het bestemmingsplan wordt aangepast op het nieuwe beleid. In de planregels worden de definities aangepast. Bedrijven met intensieve veehouderij (hoofdtak en neventak) worden aangeduid op de plankaart. In de planregels wordt bepaald dat de bestaande oppervlakte bebouwing het maximum. Via een binnenplanse ontheffing kan de bebouwing worden uitgebreid als dit noodzakelijk is om te kunnen voldoen aan nieuwe eisen ten aanzien van milieu en/of dierenwelzijn.**

	bedrijf behoort tot de mogelijkheden als de aantasting van het landschap beperkt blijft.	Het aantal dierplaatsen mag niet uitbreiden zonder een ontheffing van GS. De verplaatsingsregeling voor agrarische bedrijven die een knelpunt vormen ten opzichte van de EHS/Natura2000 of lintbebouwing mag ook worden toegepast voor het uitplaatsen van intensieve veehouderijen. Deze bestaande regeling (met landschapstoets) blijft overeind. Een uitbreiding van het aantal dierplaatsen is ook dan pas toegestaan na een ontheffing van GS. Tevens wordt een wijzigingsbevoegdheid opgenomen in de bestemming 'agrarisch – bouwblok' die het mogelijk maakt om in het geval van hervestiging, na verplaatsing, de aanduiding 'intensieve veehouderij' op te nemen. Ook hier geldt uitbreiding van het aantal dierplaatsen pas mogelijk is na een ontheffing door GS.
	In beginsel horen niet-agrarische nevenactiviteiten niet thuis in het buitengebied. Voor de aan de landbouw aanverwante nevenactiviteiten geldt een vergelijkbare beleidslijn. Nevenactiviteiten moeten in beginsel ondergeschikt blijven aan de hoofdfunctie. In het bestemmingsplan moet daarom de verhouding tussen hoofd- en nevenactiviteit worden vastgelegd. Functiewijziging moet plaatsvinden binnen de kaders van het VAB-beleid.	De regeling voor nevenactiviteiten op het agrarisch bedrijf is beperkt tot een aantal (soorten) activiteiten Daarbij is ook de maximale oppervlakte bebouwing die hiervoor mag worden gebruikt beperkt tot 200 m² binnen de bestaande bebouwing. De toegestane activiteiten zijn verwant aan het agrarisch bedrijf en licht van aard. Geen aanpassingen.
	Verzocht wordt om bij de regeling die hervestiging op een voormalig agrarisch bedrijfscomplex mogelijk maakt de bepaling op de nemen dat wanneer het bedrijf zich moet vestigen in de bestaande bebouwing.	De regeling is bedoeld om hervestiging in eerste instantie mogelijk te maken op percelen waar al bebouwing aanwezig is. Zo kan worden voorkomen dat nieuwbouwlocaties ontstaan en wordt elders een knelpunt opgelost. Daarom moet het ook mogelijk zijn om hier weer een toekomstgericht bedrijf te kunnen vestigen en dus moet er uitgebreid kunnen worden. Geen aanpassingen.
	Indien er bij verplaatsing sprake is van een uitplaatsing uit de EHS moet er sprake zijn van een volledige verplaatsing. De oude locatie wordt afhankelijk van de lokale waarden gesaneerd of krijgt een passende herbestemming.	Op de achterblijvende locatie is geen agrarisch bedrijf meer toegestaan en is wel een nieuwe functie toegestaan. Wel zijn hier vervolgfuncties toegestaan. Er wordt dan aansluiting gezocht bij de VAB-regeling, inclusief gedeeltelijke sloop.

	Voor bedrijven die verplaatsen uit de linten of kernen geldt dat de achterblijvende bebouwing kan worden gebruikt voor een alternatieve functie. Hierbij past de saneringsregeling die onder meer is opgenomen in de regeling voor het agrarisch bouwblok.	
	Met het oog op het voorkomen van verrommeling van het landschap en het provinciale beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit wordt verzocht om aan de ontheffingsregeling voor paardenbakken buiten het bouwvlak of bestemmingsvlak toe te voegen dat in kwetsbare gebieden niet is toegestaan.	**Deze bepaling wordt toegevoegd aan de ontheffingsbepaling.**
	Verzocht wordt om de ontheffingsbepaling die het mogelijk maakt om sleufsilo's buiten het agrarisch bouwblok op te richten te veranderen in een wijzigingsbevoegdheid. De voorwaarde dat er binnen het bouwblok onvoldoende ruimte is of dat er een milieuhygienische of planologische reden is voor het plaatsen van sleufsilo's buiten het bouwblok moet nog worden toegevoegd.	De gemeentes vinden een wijzigingsprocedure een te zware procedure voor het plaatsen van sleufsilo's, er zou dan maatwerkbenadering gevolgd moeten worden omdat er feitelijk sprake is van een uitbreiding van het bouwblok. **De genoemde voorwaarden worden wel toegevoegd aan de ontheffingsbevoegdheid.**
	De bouwhoogte van mestsilo's mag niet meer bedragen dan 6 meter, inclusief een kap. Bij ontheffing kan dit 8 meter zijn, mits de landschappelijke en cultuurhistorische waarden niet worden aangetast.	**De regeling voor mestsilo's wordt aangepast conform de gemaakte opmerkingen.**
	In het plan wordt in een aantal gevallen bij recht twee bedrijfswoningen toegestaan. Uitgangspunt is dat deze bij bedrijfswoningen bestaande, legale woningen zijn.	Op de locaties waar twee bedrijfswoningen zijn toegestaan gaat het inderdaad om bestaande en legale bedrijfswoningen. **Geen aanpassingen.**
	Verzocht wordt om de wijzigingsbevoegdheid voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen zodanig aan te passen dat dierenpensions, hondenkennels, dierenklinieken en hoveniersbedrijven (die in categorie 3 van de VNG-bedrijvenlijst kunnen vallen) uit te sluiten.	**In de planregels wordt bepaald dat alleen bedrijven in categorie 1 en 2 zijn toegestaan.**
	Wonen	
	In het POP2 is voor een woning met bijgebouwen maximaal 200 m2 toegestaan. In het POP3 wordt dit gewijzigd in 300 m2, daarom kan worden ingestemd met de regeling zoals die in het bestemmingsplan is opgenomen. Er wordt nog gewezen op de ontheffingsmogelijkheid die artikel 3.23 Wro juncto artikel 4.1.1. Bro biedt voor de uitbreiding van aan- en bijgebouwen. Verzocht wordt om het in het bestemmingsplan	De genoemde ontheffingsmogelijkheid wordt met terughoudendheid (zoals ook bij andere ontheffingsmogelijkheden geldt) ingezet. **Geen aanpassingen.**

	deze ontheffingsmogelijkheid uit te sluiten	
	Verzocht wordt om in de saneringsregeling bepalingen op te nemen voor het slopen van overtollige of landschapsontsierende bebouwing (bijv oude stallen), zoals deze voorwaarden ook zijn opgenomen in het VAB-beleid.	De saneringsregeling gaat uit van een flinke afname van de voormalige agrarische bedrijfsgebouwen. Wanneer een aanvraag wordt ingediend wordt in overleg met de aanvrager bekeken hoe kan worden voldaan aan de eis van een aanmerkelijke verbetering van de landschappelijke situatie ter plaatse. Er wordt dan per perceel maatwerk geleverd. Begrippen als "overtollig"of "landschapsontsierend" zijn overigens nauwelijks te definiëren en afhankelijk van subjectieve interpretatie. De saneringsregeling is een bevoegdheid van B&W, wanneer onvoldoende kwaliteit wordt geboekt wordt de ontheffing niet verleend. **De saneringsregeling wordt op één punt aangepast: de voorwaarde dat de gezamenlijke oppervlakte van bijgebouwen na sanering niet meer dan 260 m² mag bedragen komt te vervallen bij de saneringsregeling. Een afname van 50% van de oppervlakte bebouwing is voldoende.**
	Verzocht wordt om in de wijzigingsbevoegdheid die meerdere woningen mogelijk maakt in een voormalige bedrijfsruimte, de voorwaarde toe te voegen dat de woning ten last komt van het woningbouwcontingent.	Over de contingenten worden regelmatig nieuwe afspraken gemaakt. Het contingent is geen ruimtelijke afweging en wordt daarom niet in de voorwaarden opgenomen. Bij elk verzoek wordt afzonderlijk bekeken of de gemeente het beschikbare contingent wil inzetten. Wijzigingen moeten immers worden getoetst op de uitvoerbaarheid. **Geen aanpassingen.**
	In een aantal gevallen zijn hele grote bestemmingsvlakken voor woningen op de plankaart ingetekend. Vergunningsvrije bouwwerken kunnen zo mogelijk op ongewenste plekken op het perceel gebouwd worden.	Een aantal bestemmingsvlakken is inderdaad groot. Het gaat hier om percelen waar volgens de luchtfoto grote tuinen liggen. Deze tuinen passen ook niet in een agrarische gebiedsbestemming. De bestaande grote tuinen zijn meebestemd, het bestemmingplan biedt geen mogelijkheid om dit voor meer percelen mogelijk te maken. **Geen aanpassingen**.

	Recreatie en toerisme	
	Verzocht wordt om het regionale beleid voor recreatie en toerisme door te vertalen in het bestemmingsplan. Gevraagd wordt waarom een heleboel soorten voorzieningen in principe overal worden toegestaan en er niet selectiever per soort gebieden een afweging wordt gemaakt.	Het regionale beleid is waar het ruimtelijk relevant is doorvertaald in het bestemmingsplan, onder meer in de categorieën kampeerterreinen. De ontwikkelingen die bij recht of met een ontheffing mogelijk worden gemaakt zijn van van zo'n aard en schaal dat ze in principe overal moeten kunnen worden toegestaan. Initiatieven worden aan particulier initiatief overgelaten. **Geen aanpassingen.**
	De criteria voor de kleinschalige kampeerterreinen zouden in de planregels opgenomen moeten worden. Voorzieningen dienen in de bestaande bebouwing te worden opgenomen.	De criteria (0,5 hectare, geen stacaravans en chalets) zijn in de definitie opgenomen. **In de algemene gebruiksbepalingen wordt permanente bewoning van kampeermiddelen en recreatiewoningen expliciet verboden. Voorzieningen voor het kleinschalig kampeerterrein moeten in de bestaande bebouwing worden gerealiseerd.**
	De provincie wijst erop dat uitbreiding met recreatiewoningen op het bestaande kampeerterrein moeten worden gerealiseerd. Vanuit het oogpunt van ruimtelijke kwaliteit wordt gevraagd om bijvoorbeeld een maximaal bebouwingspercentage op te nemen.	Het bestemmingplan biedt geen mogelijkheden voor uitbreidingen van kampeerterreinen, dus nieuwe recreatiewoningen moeten op het bestaande terrein worden gebouwd. In de planregels zijn maximale groottes voor de recreatiewoningen opgenomen, een verdere bepaling wordt niet noodzakelijk geacht. **Geen aanpassingen.**
	Binnen de bestemming "Bedrijf – Opslag" is een wijzigingsmogelijkheid naar wonen opgenomen. In eerste instantie zou moeten worden gestreefd naar volledige sanering. Een van de voorwaarden is dat de karakteristieke bebouwing niet mag worden gesloopt en dat de karakteristiek van het erf niet mag worden aangetast. Gevraagd wordt hoe dan wordt omgegaan met de minder fraaie bebouwing op deze percelen. Voor het terrein aan het van Starkenborghkanaal (Grootegast) wordt aangegeven dat met de gemeente is afgesproken dat de activiteiten binnen de planperiode worden beëindigd.	Het gaat hier om vaak grote terreinen met ontsierende bebouwing. Deze zijn deels van de provincie. Volledige sanering is geen waarschijnlijke optie omdat het alleen geld kost. Om bedrijfsbebouwing te kunnen saneren kan de mogelijkheid voor functieverandering een stimulans zijn. In de wijzigingsbevoegdheid is al bepaald dat de bestemming kan worden gewijzigd in de aangrenzende gebiedsbestemming. Het gronddepot Oosterzand bij Gaarkeuken is inmiddels ontmanteld en heeft de gebiedsbestemming gekregen.
	Aan de ontheffingsmogelijkheid voor uitbreidingen van niet-agrarische bedrijven en dagrecreatieve voorzieningen is geen maximum gekoppeld. In het toekomstige beleid zal worden uitgegaan van een eenmalige maximale uitbreidingsmogelijkheid van 20%. Verzocht wordt de regeling hier op aan te passen.	De nota over maatwerk voor uitbreidingen van niet-agrarische bedrijven is ingebracht als zienswijze op het POP3/Omgevingsverordening en heeft bestuurlijk akkoord bij de gemeentes. Overleggen met de provincie over een afwijking van de verordening lopen. **De regeling die in de nota wordt uitgewerkt wordt in de voorschriften bij het bestem-**

		mingsplan doorvertaald. In de toelichting wordt ook ingegaan op de regeling.
	In de wijzigingsbevoegdheid die het mogelijk maakt om de agrarische bedrijfsbestemmingen te wijzigen in een bestemming voor een gebruiksgerichte paardenhouderij of een manege zou moeten worden opgenomen dat deze bedrijven zich alleen mogen vestigen in bestaande bebouwing en in de kernrandzones.	De wijzigingsbevoegdheid gaat uit van vestiging in een voormalig agrarisch bedrijfscomplex. Voor maneges wordt als aanvullende bepaling opgenomen dat deze moeten zijn gelegen aan een weg of in de directe nabijheid er van.
	Nieuwvestiging van bedrijfsmatige activiteiten in het buitengebied is alleen mogelijk binnen de kaders van het beleid voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.	Het bestemmingsplan gaat hier van uit. Geen aanpassingen.
	Landschap	
	In het plan wordt een te algemene beschrijving gegeven van de in het gebied voorkomende landschappelijke waarden. In het MER wordt dat ook onderkend. Het gevolg is dat de kenmerkende waarden onvoldoende worden beschermd, zoals de pingoruïnes of invloedssferen rond wierden. De aanbeveling uit het MER om het aanlegvergunningenstelsel aan te scherpen en ook een directe relatie te leggen met de landschapswaarden en daaraan een duidelijke kaart te koppelen. Ook ontbreken criteria voor het wel of niet verlenen van een aanlegvergunning. Het idee uit de MER om een evaluatieprogramma op te zetten wordt ondersteund.	In het bestemmingsplan wordt voor de gebiedswaarden een andere opzet gekozen. De gebiedswaarden worden specifiek in beeld gebracht op de plankaart door middel van dubbelbestemmingen. Aan deze plankaart wordt een gespecificeerd aanlegvergunningenstelsel met toetsingscriteria gekoppeld.
	In het bestemmingsplan wordt aandacht voor landschappelijk waardevolle wegen gemist en de wijze waarop deze worden beschermd.	In POP en verordening worden alleen de wegen in Middag-Humsterland benoemd als wegen die een beschermende regeling in het bestemmingsplan moeten krijgen. Voor Middag-Humsterland worden de specifieke gebiedswaarden, zoals de wegen, op de plankaart gezet. Voor het overige worden de wegen niet bestemd of aangeduid.
	In het bestemmingsplan zijn regels opgenomen ter bescherming van de houtsingelstructuur voor zover het de reservaten en te behouden singels betreft. De andere gebieden ontbreken in het plan. Het bestemmingsplan zou ook duidelijk moeten maken waar het beleid is gericht op herstel, behoud of de mogelijkheid tot kap. In de aanlegvergunnings-, ontheffings- en wijzigingscriteria van het plan zou kunnen worden opgenomen dat de houtsingelstructuur binnen de in kaart te brengen streef-	De houtsingels worden op twee manieren beschermd: de reservaatsgebieden en de te behouden singels zijn op de plankaart aangeduid. De overige houtsingels zijn beschermd via de spelregels en de kapvergunningen. Compensatie kan niet via het bestemmingsplan worden geregeld. Geen aanpassingen.

	gebieden dient te worden versterkt. Ook dient de compensatieplicht in de regels verwerkt te worden.	
	Vanwege het unieke karakter van Middag-Humsterland wordt verzocht een specifieke bestemmingsregeling op te nemen. In het bestemmingsplan is het specifieke sloten- en dijkenpatroon zoals dit nog aanwezig is, niet specifiek bestemd. Ook ten aanzien van de overige te beschermen karakteristieke landschapswaarden (openheid van het landschap, relief, verkaveling en beloop en profiel van de wegen) binnen het gebied staat behoud voorop. Verzocht wordt deze waarden via het aanlegvergunningenstelsel te beschermen.	In de toelichting op het bestemmingsplan (voorontwerp) is aangegeven dat de onderhandelingen over het gebiedsconvenant worden afgewacht. Deze zijn inmiddels afgerond, via een interactief proces met de betrokkenen zijn de te beschermen sloten bepaald. Deze worden verwerkt in de bestemmingsplannen voor de gemeentes Zuidhorn en Winsum. **De bestemmingsplanregeling wordt afgestemd op de uitkomsten van het overleg en de bepalingen uit de verordening.**
	Het plan biedt geen inzicht in de aanwezigheid van molens en molenbiotopen. Verzocht wordt hier alsnog aandacht aan te besteden.	In de toelichting wordt aandacht besteedt aan de molens, de meeste molens staan overigens in de kernen. Een klein aantal molens staat in het buitengebied, deze liggen in gebieden waar geen nieuwe bouwblokken worden toegekend en de enige nieuwe bebouwing in aansluiting op bestaande bebouwing kan worden opgericht. In de planregels en op de plankaart wordt er daarom verder geen regeling voor opgenomen.
	Verzocht wordt om aandacht te besteden aan het oude dijkenpatroon en de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de dijken en daarmee samenhangende elementen zoals schotbalkloodsjes en coupures.	**De oude dijken worden op de plankaart aangemerkt met de dubbelbestemming "Waarde – Dijk" in de planregels wordt een beschermende regeling opgenomen (artikel 4.29 van de verordening).** De kaart uit de omgevingsverordening en de geldende plannen worden als uitgangspunten genomen.
	De Provincie vraagt aan alle gemeentes om reclamemasten langs wegen te voorkomen door er regels voor vast te stellen. Gevraagd wordt om in de algemene gebruiksregels te bepalen dat het plaatsen en/of aanbrengen van niet-perceelsgebonden handelsreclame en/of reclame voor ideele doeleinden of overtuigingen. Omdat niet alles via het bestemmingsplan kan worden geregeld wordt verzocht om het reclamebeleid en de handhaving hierop af te stemmen.	**In het bestemmingsplan wordt in de algemene bouwregels opgenomen dat reclamemasten hoger dan 6 meter niet zijn toegestaan.** Het verbieden van een ideële boodschap is overigens in strijd met het grondwettelijke recht op de vrijheid van meningsuiting, tenzij de verkeersveiligheid in het geding is.
	Het is niet duidelijk welke windmolens mogelijk worden gemaakt en welke bouwbepalingen er voor gelden. De provincie staat windmolens tot een hoogte van 15 meter toe.	De windmolens zijn al conform de eisen van de provincie geregeld in het voorontwerpbestemmingsplan. Zie artikel 4, binnen het agrarisch bouwblok is een windturbine van maximaal 15 meter hoog toegestaan. **Geen wijzigingen.**

	Aanbevolen wordt om een wijzigingsbevoegdheid op te nemen ten behoeve van het verwijderen van de aanduiding "motorcrossterrein" uit de bestemming "Natuur", als de activiteiten worden beëindigd.	**De suggestie wordt overgenomen. Er wordt een regeling opgenomen die het mogelijk maakt om na beëindiging van de motorcrossactiviteiten de aanduiding te laten vervallen, zodat alleen een natuurbestemming overblijft.**
	Op een aantal plaatsen is het bestemmingsplan niet goed afgestemd op de EHS-begrenzing, de gerealiseerde ecologische verbindingszones en recente aankopen. Verzocht wordt om de plankaart af te stemmen op de in voorbereiding zijnde provinciale EHS-kaart, behorend bij het POP3.	**De grenzen van de gebiedsbestemmingen worden afgestemd op de nieuwe provinciale EHS-begrenzingen (omgevingsverordening). De natuurgebieden (donkergroen op de EHS kaart) krijgen een bestemming natuur of natuur met agrarisch gebruik. De beheersgebieden (de bruine gebieden) krijgen de bestemming agrarisch met natuurwaarden, deze gebieden krijgen (nog) geen natuurbestemming omdat de beheersovereenkomsten op basis van vrijwilligheid worden afgesloten.**
	Gevraagd om de zoekzones voor de robuuste ecologische verbindingszone op de plankaart op te nemen, met een bijbehorende toegespitste bestemming of aanduiding. Het bestemmingsplan mag niet voorzien in ingrepen die afbreuk (kunnen) doen aan de mogelijkheid de verbindingszone te realiseren.	De gemeentes hebben op dit punt een zienswijze op de verordening ingediend. Het opnemen van deze, zeer ruime, zones met beperkende maatregelen geeft te veel schaduwwerking. Het is namelijk niet duidelijk waar deze verbindingszones komen te liggen, hoe ze worden vormgegeven en waar ze worden gerealiseerd. Het gaat daarom te ver om vooraf al beperkende maatregelen op te nemen in het bestemmingsplan. De gemeentes kiezen er voor om de uitbreidingsmogelijkheden voor bouwblokken in deze gebieden intact te laten. **Geen aanpassingen.**
	Een kaart met de EHS-gebieden en zoekzones ontbreekt bij de toelichting. Ook moet worden ingegaan op het bijbehorende beschermingsregime.	**De kaart met de EHS-gebieden wordt als kaart bij de toelichting opgenomen. Het provinciale beleid en de doorvertaling er van in het bestemmingsplan wordt eveneens beschreven in de toelichting.**
	Een aantal belangrijke weidevogelgebieden zijn bestemd als agrarisch gebied. Voorgesteld wordt om deze gebieden te voorzien van een passende aanduiding of bestemming en voorwaarden op te nemen met betrekking tot onder meer egaliseren, diepploegen en drainage.	Definitieve begrenzing kerngebieden voor weide- en akkervogels wordt in het Gebiedsplan vastgesteld (blz. 106 POP), spelregels komen in de verordening (staan nog niet in het ontwerp). Voor het bestemmen van de weidevogelgebieden wordt gebruik gemaakt van de bestaande gegevens, zoals de geldende bestemmingsplannen en actieprogramma weidevogels – akkervogels Provincie Groningen 2008.
	In het POP3 zal aan de gemeentes worden gevraagd om een kwaliteitsparagraaf in de toelichting op te nemen, die ingaat op de natuurwaarden in gebieden buiten de EHS. Ook zal worden gevraagd om een te-	**In de toelichting zal aandacht worden besteed aan de natuurwaarden buiten de EHS gebieden:** ▪ **weidevogels en ganzengebieden**

	rughoudende opstelling bij het toestaan van ingrepen in die gebieden en zonodig mitigerende en compenserende maatregelen te nemen.	▪ Gebiedsplan Groningen en subsidies ▪ verspreid voorkomende elementen.
	Voorgesteld wordt om de EHS-beheersgebieden consequent als "agrarisch gebied met landschappelijke en natuurlijke waarden" te bestemmen, aangezien het beschermingsniveau binnen deze bestemming beter is toegespitst op de bescherming van de aanwezige waarden.	Deelname aan subsidieprogramma's voor natuurbeheer in beheersgebieden is op basis van vrijwilligheid. Niet overal zijn deze waarden daadwerkelijk aanwezig. Als het gebied definitief een natuurgebied wordt kan de wijzigingsbevoegdheid voor natuurontwikkeling worden ingezet. **De beheersgebieden worden bestemd als agrarisch met natuurwaarden.**
	Op blz 5 van de toelichting wordt in de laatste alinea aangegeven dat er geen Natura200 gebieden in het plangebied liggen. De noordelijke oeverlanden van het Leekstermeer liggen wel in het plangebied.	**De tekst in de toelichting wordt aangepast.**
	De ontheffingsmogelijkheid voor aanlegsteigers in de bestemmingen 'water' en 'water met landschappelijke en natuurlijke waarden' dient gekoppeld te worden aan het afwegingskader zoals benoemd in artikel 43. Ook mag er geen gevaar ontstaan voor de recreatie- en beroepsvaart. Het aanleggen van woonschepen dient als strijdig gebruik te worden aangemerkt.	**De verwijzing naar artikel 43 wordt alsnog opgenomen. De voorwaarde dat er geen gevaar mag ontstaan voor de beroeps-en recreatievaart wordt als voorwaarde toegevoegd aan de voorwaarden. Het aanleggen van woonschepen wordt als strijdig gebruik aangemerkt.**
	In de toelichting dienen de reeds bekende bodemverontreinigingen te worden aangegeven. Uit de informatie kan blijken of bodemvervuiling de verwezenlijking van het plan in de weg staat.	**In de toelichting wordt een overzicht opgenomen van bekende bodemvervuilingen.**
	Externe veiligheid	
	Het advies van de brandweer ontbreekt (nog).	Het bestemmingsplan is getoetst door het Steunpunt Externe veiligheid. Omdat er geen concrete nieuwbouwplannen in het bestemmingsplan zitten is een advies van de brandweer ook niet noodzakelijk.
	Ten aanzien van de inrichtingen bestaan nog wat onduidelijkheden: groepsrisico, LPG-stations en PM-punten.	Door het Steunpunt Externe veiligheid is een advies opgesteld over deze onderwerpen. **Het advies van het Steunpunt Externe veiligheid is verwerkt in het bestemmingsplan.**
	Ten aanzien van de aardgastransportleidingen wordt opgemerkt dat er geen toetsingszones zijn opgenomen. Met het externe veiligheidsaspect wordt wel rekening gehouden in het afwegingskader bij de ontheffingen en wijziging. De verwijzing naar actuele regelgeving op het gebied van externe veiligheid ontbreekt.	**De toelichting is aangepast.**

	Een aantal geluidzones rondom industrie ontbreekt.	**De zonering rond het bedrijfsterrein Westpoort (gemeente Groningen) wordt nog opgenomen.**
	Verzocht wordt om de ontheffingsmogelijkheid die het mogelijk maakt om een risicovolle inrichting toe te staan te veranderen in een wijzigingsbevoegdheid omdat het karakter van de bedrijvigheid wezenlijk kan gaan veranderen. Toets aan het BEVI opnemen. Het is niet duidelijk of de ontheffing op voorhand uitvoerbaar is, graag duidelijkheid hierover in de toelichting.	De gemeentes willen het graag via ontheffing regelen omdat een wijziging veel definitiever is, ook hervestigers mogen op deze percelen dan op grond van het bestemmingsplan een andere risicovolle inrichting drijven. Sommige risicovolle inrichtingen zijn meer of minder gewenst. Dit vinden de gemeentes niet gewenst. Door te werken met een ontheffing kan in het geval van een hervestiging of omschakeling weer een nieuwe afweging worden gemaakt. Vooraf toetsen of de ontheffing mogelijk is, is praktisch gezien niet haalbaar. Het gaat immers om een redelijk aantal percelen, waarbij ook de situatie in de directe omgeving of de wet- en regelgeving kan veranderen. **Geen wijzigingen.**
	Binnen de bestemming 'Bedrijf" worden geluidzoneringsplichtige inrichtingen niet expliciet uitgesloten. Verzocht wordt dit alsnog te doen.	**Geluidzoneringsplichtige bedrijven worden expliciet uitgesloten.**
	Ruimtelijke kwaliteit	
	In artikel 44 zijn aspecten genoemd die meegewogen worden bij de evenredige belangenafweging bij het toepassen van een wijzigingsbevoegdheid. De vijf voorwaarden uit het POP en de "maatwerkbenadering" voor het meewerken aan grootschalige agrarische bouwontwikkeling zijn onvoldoende doorvertaald in het afwegingskader. Een oplossing zou kunnen zijn dat de voorschriften worden gekoppeld aan de toelichting op dit onderwerp.	**De provinciale toetsingskaders (de 5 voorwaarden) worden niet opgenomen in de algemene wijzigingsbepalingen (deze gelden namelijk voor alle wijzigingsbevoegdheden) , maar worden wel specifiek gekoppeld aan de wijzigingsbevoegdheden die een vergroting van het agrarisch bouwblok mogelijk maken.** Het koppelen van voorschriften aan een toelichting is overigens niet mogelijk. De voorschriften zijn een juridisch bindend onderdeel van het bestemmingsplan. In de voorschriften zelf moeten de uitgangspunten en voorwaarden tot uitdrukking komen.
	In de wijzigingsregels zou tot uitdrukking moeten komen dat de provincie in het voorbereidingstraject (het 'keukentafelgesprek') betrokken wordt bij de schaalvergroting van de agrarische bedrijven van 1,5 of meer (of 1 hectare en meer in een kwetsbaar gebied). Dit geldt ook voor de afspraak dat er een privaatrechtelijke overeenkomst wordt afgesloten.	In de toelichting is aangegeven wanneer een keukentafelgesprek wordt ingezet wanneer een bouwblok groter wordt dan 1,5 hectare. **Geen aanpassingen.**

	Indien het plan de mogelijkheid biedt aan bestaande bedrijven om bij recht groter te groeien dan 1,5 hectare dan stemt de provincie hier niet op voorhand mee in. Tenzij de provincie in het voorbereidingstraject kenbaar heeft gemaakt dat ze instemt met de uitbreiding.	In een aantal gevallen zijn bij recht bouwblokken van 2 hectare toegekend. Op een aantal locaties is dat gezien de bedrijfsomvang en de omgeving mogelijk. **Geen aanpassingen.**
	In een aantal wijzigingsbevoegdheden is de bepaling opgenomen dat waardevolle bebouwing niet mag worden gesloopt. Het is niet duidelijk welke panden als waardevol worden aangemerkt. Verzocht wordt om een inventarisatie toe te voegen en bebouwingsregeling op te nemen in de te wijzigen bestemming die de instandhouding van de uiterlijke verschijningsvorm van het pand beschermt.	Een lijst met te beschermen panden zou zeker duidelijkheid geven, en is daarom wel gewenst. Deze inventarisatie bestaat echter niet, en is te kostbaar om wel uit te (laten) voeren. Per geval wordt bekeken hoe de situatie op het perceel is en welke bebouwing karakteristiek is. vooraf-gaand aan het toepassen van een wijziging is overleg met de initiatief-nemer sowieso gewenst, in dat traject kunnen afspraken worden ge-maakt. Het is immers een bevoegdheid, de gemeente hoeft niet mee te werken als niet wordt voldaan aan de voorwaarden. **Geen wijzigingen.**
Buurgemeentes		
Gemeente Kollumerland	In het bestemmingsplan Kollumerwaard heeft de waterkering langs de Nittersweg richting Zoutkamp de bestemming "waterstaatsdoeleinden en doeleinden van landschapsbouw", nader aangeduid met dijklichaam. De dijk is in het bestemmingsplan niet beschermd. Het college van Kollumerland geeft in overweging om wel een regeling op te nemen in het bestemmingsplan.	**De dijk heeft de dubbelbestemming 'Waterstaat – waterkering' gekregen.**
Gemeente Smallingerland	Geen opmerkingen.	Voor kennisgeving aangenomen.
Gemeente Noordenveld	Bij recht worden bij alle woningen een maximaal oppervlak van 180 m2. In hoeverre zal er sprake zijn van verstening aan bijvoorbeeld de lintbebouwing langs de Oostindie.	De genoemde oppervlaktes zijn de maximaal toegestane oppervlaktes. Deze zullen niet overal worden of kunnen worden gerealiseerd, omdat langs de Oostindie of andere linten ook veel kleinere percelen liggen. Niet iedereen heeft behoefte aan 180 m2 bijgebouwen. Het bestemmingsplan kent daarnaast een regeling voor het stellen van nadere eisen, zo kan de gemeente nog bijsturen op bijvoorbeeld de positionering van de bijgebouwen. **Geen aanpassingen.**
	Binnen de bestemming wonen zijn een aantal recreatieve voorzieningen bij recht toegestaan. De vraag is of dit alle locaties, bijvoorbeeld in de nabijheid van het Leekstermeer gewenst is. Dit wordt onvoldoende onderbouwd in de toelichting.	De voorzieningen die bij recht worden toegestaan zijn bed-and-breakfast (50 m² in bestaande bebouwing) en een kleinschalig kampeerterrein. De verwachting is dat slechts een beperkt deel van de eigenaren dit realiseren. In de directe nabijheid van het Leekstermeer is mogelijk in het spoor van de Natuurbeschermingswet een vergunning

		nodig (voor bijvoorbeeld verstoring). **In de toelichting zal hier nog beknopt op worden teruggekomen.**
Gemeente de Marne	Ontvangstbevestiging	
Gemeente Achtkarspelen	Ontvangstbevestiging	
Waterschappen		
Wetterskip Fryslan	Het waterschap spreekt de waardering uit over hoe het wateraspect in het bestemmingsplan is meegenomen. Graag wil het waterschap nog toegevoegd hebben dat in december 2009 een nieuw waterbeheersplan en waterhuishoudingsplan vastgesteld zullen worden. De tekstuele aanpassing is al gegeven.	**De tekstuele aanpassing/aanvulling wordt meegenomen in het bestemmingsplan.**
Waterschap Noorderzijlvest	In het Plan-mer wordt verwezen naar het project Kleinschalige waterberging op de noordelijke oevers van het Leekstermeer. Naar verwachting zal dit project in het najaar van 2008 worden afgerond. De vraag is of dit dan nog in het plan-mer thuishoort.	De in paragraaf 4.3.2 Waterberging van de Plan-mer opgenomen tekst is opgenomen omdat de functie van waterberging voor het eerst in het bestemmingsplan wordt opgenomen. Omdat het gebruik van de gronden voor waterberging een nieuwe ontwikkeling (ten opzichte van het geldende bestemmingsplan) is dient hieraan in de Plan-mer wel aandacht geschonken te worden. De door de gemeente Leek verstrekte aanlegvergunning diende om de werkzaamheden die deze functie mogelijk maken uit te kunnen voeren. **Geen aanpassingen.**
	In paragraaf 2.5.6. van de toelichting staat dat kleinschalige waterberging plaatsvindt op gronden van terreinbeherende instanties en niet op agrarische gronden. Dit laatste klopt niet, waterberging vindt plaats op vrijwillige basis in samenwerking met de eigenaar.	**De tekst in de toelichting wordt conform de opmerking van het waterschap aangepast.**
Rijksdiensten		
VROM-Inspectie Noord	In paragraaf 9.6.3. wordt gesteld dat de gemeentes via maatwerk uitbreidingsmogelijkheden willen bieden aan bestaande en legaal tot stand gekomen niet-agrarische bedrijven in het buitengebied. Verzocht wordt om het criterium dat een verplaatsing naar een bedrijventerrein niet mogelijk is verder uit te werken met objectieve criteria.	**Het criterium dat verplaatsing naar een bedrijventerrein niet mogelijk is wordt als volgt verder uitgewerkt::** ▪ **het bedrijf moet passen op het beoogde bedrijfsterrein;** ▪ **er moet ruimte zijn op het bedrijfsterrein;** ▪ **het bedrijf is voor vestiging niet afhankelijk van het buitengebied;** ▪ **het verzorgingsgebied van het bedrijf is in overwegende mate gelegen buiten het buitengebied.**

		Voor de uitbreidingsmogelijkheden wordt verwezen naar de nota over uitbreidingen van niet-agrarische bedrijven in het buitengebied.
	De bestaande gasleidingen zijn bestemd. Verzocht wordt om in de ontheffing (35.3.2.) te bepalen dat een ontheffing wordt verleend als blijkt dat kan worden voldaan aan de op dat moment geldende veiligheidsnormen. Tevens wordt geadviseerd om ter bescherming van de buisleiding aan de belemmeringenstrook een aanlegvergunningenstelsel te hangen (zie ook de brief van de Gasunie).	De belemmeringenstroken zijn op de plankaart opgenomen conform de door de Gasunie aangeleverde gegevens. De paragraaf over externe veiligheid (toelichting) is aangepast.
	Voor hogedruk aardgastransportleidingen is nieuw beleid en regelgeving in ontwikkeling. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij het BEVI. Dit betekent dat het plaatsgebonden risico 10^{-6} moet worden verantwoord en vastgelegd. Verzocht wordt dit de (laten) berekenen en de contouren op de plankaart op te nemen.	Bij twee leidingen zijn veiligheidszones opgenomen. Binnen deze zones is het oprichten van (beperkt) kwetsbare objecten niet toegestaan.
Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit	Verzocht wordt in paragraaf 8.4. en 8.5 van de toelichting aandacht te geven aan de basisbescherming (ook voor Robuuste Verbindingszones) en aangeven hoe deze is geregeld.	In de toelichting wordt aandacht besteed aan de robuuste verbindingszones.
	Verzocht wordt om de Robuuste verbindingszones in paragraaf 9.8.3. op te nemen en het zoekgebied voor de Robuuste Verbindingszones op de plankaart op te nemen conform het provinciaal beleid. Hierbij het aanlegvergunningenstelsel van de bestemming Natuur-agrarisch gebruik opnemen.	Het opnemen van deze, zeer ruime, zones met beperkende maatregelen geeft te veel schaduwwerking. Het is namelijk niet duidelijk waar deze verbindingszones komen te liggen, hoe ze worden vormgegeven en waar ze worden gerealiseerd. Het gaat daarom te ver om vooraf al beperkende maatregelen op te nemen in het bestemmingsplan. De gemeentes kiezen er voor om de uitbreidingsmogelijkheden voor bouwblokken in deze gebieden intact te laten. Geen aanpassingen.
	Waarom is er voor gekozen om natuur en bos kleiner dan 2 hectare niet te bestemmen? (par. 9.8.2.)	Dit is gedaan om te voorkomen dat elk snippertje bos of natuur bestemd moet worden. In de bestemmingsomschrijvingen van de agrarische bestemmingen wordt benoemd dat kleine bos- en natuurelementen onderdeel uitmaken van de bestemming.
	In paragraaf 9.7.2. wordt aangegeven dat in hoofdstuk 10 uitgebreid wordt ingegaan op het aanlegvergunningenstelsel. Dit is niet het geval.	In het ontwerpbestemmingsplan is dit wel opgenomen, maar dan in de bijlagen bij de planregels.
	In paragraaf 9.7.4. is aangegeven dat het sloten- en dijkenpatroon van Middag-Humsterland (nog) niet direct of strikt is beschermd is in dit bestemmingsplan, omdat hierover nog een discussie gaande is. Omdat de	De dijken die beschermd worden hebben de dubbelbestemming "Waarde – Dijk" in het bestemmingsplan. Het gaat ook om dijken buiten Middag-Humsterland.

	discussie zich beperkt tot het slotenpatroon, kunnen de dijken wel worden opgenomen in het bestemmingsplan.	
	Daarnaast wordt gevraagd om aandacht te besteden aan het 'ja, mits'-regime dat geldt voor het Nationaal Landschap Middag-Humsterland (Nota Ruimte) en waar van toepassing het in de voorschriften op te nemen. Ook wordt geadviseerd om het Nationaal Landschap op de plankaart aan te duiden. In de toelichting moet worden opgenomen dat de gemeente uiteindelijk planologische invulling moet geven aan het aspect 'behoud door ontwikkeling'.	**In de toelichting wordt aandacht besteedt aan het 'ja, mits'-regime voor het Nationaal Landschap.** Het Nationaal Landschap wordt niet op de plankaart aangeduid, maar via een specifieke regeling voor de afzonderlijke gebiedswaarden beschermd. Het bestemmingsplan buitengebied maakt overigens geen grote ontwikkelingen, zoals nieuwbouwwijken, industrieterreinen en dergelijke mogelijk. De bestaande bebouwde percelen zijn het uitgangspunt.
	In paragraaf 9.9.5. wordt gemist dat waterberging een ruimtelijke ingreep is en dus om een planologische afweging vraagt. Verzocht wordt om dit alsnog in de tekst en voorschriften op te nemen.	Het gaat hier om kleinschalige, tijdelijke waterberging in gebieden die al nat zijn. De ingrepen zijn minimaal en vinden enkel plaats op basis van vrijwilligheid. Waterberging is meebestemd in de gebiedsbestemmingen. **Geen aanpassingen.**
	Verzocht wordt om in paragraaf 9.10 de historisch-geografische en algemeen bouwkundig elementen concreet te benoemen, onder andere in relatie tot het aanlegvergunningenstelsel.	**In de toelichting wordt concreter ingegaan op de specifieke waarden en de wijze van bestemmen of aanduiden (hfdst 9.10).**
	In paragraaf 7.8 is alleen aandacht besteed aan Zuidhorn.	Paragraaf 7.8 maakt onderdeel uit van hoofdstuk 7 (karakteristiek Zuidhorn). In de andere hoofdstukken is aandacht besteed aan de andere gemeentes. **Geen aanpassingen.**
	Bijzondere kenmerkende elementen en/of structuren en ensembles vragen om een eigen bestemming. Zie ook de reactie van het RACM.	Zie reactie bij RACM.
	In paragraaf 9.5.4 is aangegeven dat de aanleg van recreatieve voorzieningen plaatsvindt via een ontheffingsmogelijkheid. In de voorschriften is het echter gekoppeld aan het aanlegvergunningenstelsel. Verzocht wordt om nadere voorwaarden aan uitbreiding te stellen en deze te begrenzen bijvoorbeeld tot 10% via een aanlegvergunning en daarboven via een partiele herziening.	In paragraaf 9.5.4. is per abuis verwezen naar een ontheffing. De bedoeling is een aanlegvergunningenstelsel. Het gaat vaak om beperkte ingrepen die de aanleg van een route mogelijk maken. bovendien moet de vergunning worden getoetst aan de verschillende deelbelangen. **De toelichting wordt aangepast.**
	In het bestemmingsplan mist aandacht voor het regelen van peilwijzigingen, met name in de bestemmingen N, N-A en A-LNW.	Het nemen van een peilbesluit is een bevoegdheid van het waterschap. Om dubbele regelgeving te voorkomen wordt dit niet in het bestemmingsplan ook geregeld. **Geen aanpassingen.**

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten	Er is zowel op de plankaart als in de voorschriften onvoldoende rekening gehouden met het onderscheid tussen de bij de Monumentenwet 1988 beschermde archeologische monumenten en de andere monumenten van archeologische waarde. Op de plankaart hebben alle zogenaamde AMK-terreinen (inclusief de wettelijk beschermde monumenten) de dubbelbestemming 'archeologisch waardevol gebied' gekregen en gelden dezelfde voorschriften. Het zou de voorkeur hebben om de wettelijk beschermde monumenten op de plankaart aan te duiden en in de voorschriften aan te geven dat B&W niet het bevoegd gezag is om een bouw- en/of aanlegvergunning te verlenen.	Op basis van artikel 3.3 Wro kan de bevoegdheid om een aanlegvergunning te verlenen uitsluitend aan B&W worden toegekend. Wie de bouwvergunning verleent wordt bepaald door de Woningwet. De gemeentes laten een archeologische beleidsadvieskaart opstellen. De verwachting is dat deze in 2010 gereed komt.
	De verwijzing die in de toelichting op pagina 101 wordt gemaakt in een voetnoot is onduidelijk.	Dit klopt, bedoeld is bijlage 1 bij de voorschriften. **De verwijzing wordt verduidelijkt.**
	Ten slotte worden een aantal redactionele opmerkingen gemaakt.	**Deze redactionele wijzigingen worden verwerkt in het bestemmingsplan.**
Gasunie	De Gasunie stuurt een advies met betrekking tot de externe veiligheidsaspecten in relatie tot aardgastransportleidingen. De Gasunie stuurt het groepsrisico, het plaatsgebonden risico en de belemmeringenstroken mee met het advies (tekst en kaarten).	**De belemmeringenstroken zijn op de plankaart opgenomen. De paragraaf over externe veiligheid (toelichting) is aangepast.**
Ambtshalve aanpassingen		
Naar aanleiding van de nieuwe omgevingsverordening.		
Algemeen	De toelichting op het bestemmingsplan omvat een paragraaf over de ruimtelijke kwaliteit die inzicht biedt in de ruimtelijke kwaliteit van het plangebied en aan te geven in hoeverre ontwikkelingen die in het bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt, in voldoende mate rekening houden met landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden in het plangebied.	**De paragraaf over de ruimtelijke kwaliteit die in het voorontwerpbestemmingsplan is opgenomen wordt aangevuld met de punten die in de verordening zijn genoemd.**
	De toelichting op een bestemmingsplan omvat een paragraaf die inzicht geeft in hoe de gemeente omgaat het duurzaam ruimtegebruik en energie.	Dit punt is in het geval van een bestemmingsplan Buitengebied van beperkte relevantie, er worden immers geen nieuwe woonwijken, bedrijfsterreinen en dergelijke mogelijk gemaakt. **Er wordt een beknopte paragraaf gewijd aan dit onderwerp.**
	In de milieubeschermingsgebieden (Wav-gebieden) worden geen ontwikkelingen (bebouwing of gebruik) toegestaan die de in strijd zijn met	Het bestemmingsplan maakt geen nieuwe ontwikkelingen of bouwblokken mogelijk. Milieuvergunningen worden getoetst aan de rele-

	de Wet ammoniak een veehouderij.	vante geldende wet- en regelgeving. **Geen aanpassingen.**
	Een bestemmingsplan voorziet niet in een regeling voor de plaatsing van windturbines hoger dan 15 meter, de vervanging van bestaande solitaire windturbines dan de bestaande locatie of de vervanging van een bestaande windturbine in een lijnopstelling met een grotere ashoogte dan 40 meter.	In het voorontwerp-bestemmingsplan is alleen een regeling opgenomen voor het plaatsen van een windturbine van minder dan 15 meter hoogte op een agrarisch bouwblok. **Geen wijzigingen.**
	Een bestemmingsplan voorziet niet in de mogelijkheid voor het plaatsen van reclamemasten hoger dan 6 meter of antennemasten hoger dan 40 meter.	**In de algemene gebruiksbepalingen wordt een verbod op het plaatsen van reclamemasten hoger dan 6 meter antennemasten hoger dan 40 meter opgenomen.**
	Een bestemmingsplan bevat bestemmingen en regels tot behoud van de windvang en van de landschappelijke en cultuurhistorische van de in of nabij het plangebied aanwezige molens.	In de toelichting wordt aandacht besteedt aan de molens, de meeste molens staan overigens in de kernen. Een klein aantal molens staat in het buitengebied, deze liggen in gebieden waar geen nieuwe bouwblokken worden toegekend en de enige nieuwe bebouwing in aansluiting op bestaande bebouwing kan worden opgericht. In de planregels en op de plankaart wordt er daarom verder geen regeling voor opgenomen. **Geen aanpassingen.**
Buitengebied-begrenzing	GS stellen per gemeente of gedeelte van een gemeente vast welk deel van het grondgebied buitengebied is.	Door de gemeentes wordt er van uit gegaan dat dit niet zal leiden tot een aanpassing van de plangrenzen. **Geen aanpassingen.**
Buitengebied-agrarisch bouwperceel	Een bestemmingsplan voorziet niet in het bestemmen van nieuwe agrarische bouwpercelen, tenzij er sprake is van uitplaatsing uit de EHS, het bebouwingslint van Midwolda In verband met de aanleg van een vaarverbinding, knelpuntensituaties vanwege ruimtegebrek, milieuhinder of uitplaatsing.	De bestaande wijzigingsbevoegdheden (artikel 3.6.1. onder 1 en 8.7.1 onder 1 worden als volgt aangepast: **Bij knelpunten wordt toegevoegd dat het moet gaan om 'ruimtegebrek, milieuhinder of uitplaatsing'.** **Aan de voorwaarden wordt toegevoegd dat GS ontheffing moet verlenen.** Overigens is de regeling in het bestemmingsplan wat ruimer: ook 250 meter rond EHS/WAV gebied en uit nabijheid Natura 2000gebied. Dit is opgenomen naar aanleiding van de milieueffectrapportage, bedrijven kunnen zo uit de invloedszone van een EHS/Natura2000gebied verplaatst worden waardoor de ammoniakbelasting op deze gebieden kan afnemen. De provincie maakt geen voorbehoud voor open gebied, het bestemmingsplan wel. Het bestemmingsplan plan stelt ook als eis

		dat bekeken moet worden of een bestaande kavel kan worden gebruikt.
	Een bestemmingsplan voorziet niet in de mogelijkheid tot oprichting van agrarische bedrijfsbebouwing buiten de aangewezen agrarische bouwpercelen. Indien de noodzaak is aangetoond kunnen foliemestbassins, mest- en sleufsilo's direct aansluitend aan het agrarisch bouwperceel worden gerealiseerd, indien de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden niet onaanvaardbaar worden aangetast.	Bestemmingsplan kent een ontheffing voor het plaatsen van sleufsilo's en/of kuilvoerplaten buiten het agrarisch bouwblok. **In deze ontheffing wordt nog toegevoegd dat ruimtegebrek op het bouwblok een voorwaarde is.** De algemene ontheffingsregels voorzien al in een toets op onaanvaardbare gevolgen.
	De bouwpercelen mogen geen grotere oppervlakte beslaan dan 1 hectare, of een andere door GS vast te stellen omvang tot maximaal 2 hectare.	Het bestemmingsplan voldoet aan deze eis (maximaal 2 hectare). De gemeentes en de provincie sluiten hierover een overeenkomst af. **Geen wijzigingen.**
	Een bestemmingsplan bepaalt dat een biomassavergistingsinstallatie als agrarische activiteit alleen op een agrarisch bouwperceel is toegestaan.	De regeling in het bestemmingsplan is in overeenstemming met het beleid. **Geen wijzigingen.**
	Het bestemmingsplan voorziet niet in een nieuwe ligboxenstal waarbinnen de lichtsterkte meer dan 150 lux bedraagt, tenzij de stal tussen 20.00 uur en 6.00 uur is voorzien van een afscherming die de lichtuitstraling met minstens 90% reduceert.	**Deze eis wordt in het bestemmingsplan (in de gebruiks- en bouwregels voor de agrarische bouwblokken) opgenomen.**
	Het bestemmingsplan voorziet in regels ter bescherming van monumentale erven.	Het Inventarisatierapport 'boerenerven in Noord- en MiddenGroningen is opgesteld door Landschapsbeheer Groningen en inventariseert met name grachten en singels. In het aanlegvergunningenstelsel is bepaald dat het dempen van de grachten of het kappen van de erfbeplanting niet is toegestaan. Hiermee zijn deze waarden afdoende beschermd. **Geen aanpassingen.**
	Indien een bestemmingsplan voorziet in de uitbreiding van agrarische bouwpercelen bevat de toelichting op het plan een beschrijving van de wijze waarop bij de situering, omvang en vormgeving van het agrarisch bouwperceel alsmede inde bij het plan behorende regels rekening is gehouden met: 1: het respecteren van de historisch gegroeide landschapsstructuur; 2: het houden van afstand tot andere ruimtelijke elementen; 3: de toereikbaarheid van de infrastructurele ontsluiting; 4: de evenwichtigheid van ordening, maatvoering en vormgeving van de bedrijfsgebouwen;	In de toelichting bij het voorontwerpbestemmingsplan is deze onderbouwing al opgenomen. Zie ook bijlage 1 bij de toelichting en paragraaf 9.2.7. van de toelichting. **In de algemene wijzigingsregels worden de hiernaast genoemde vijf punten opgenomen in het toetsingskader. In de toelichting wordt bepaald dat deze principes via de zogenaamde 'keukentafelgesprekken" worden ingevuld.**

	5: de inpasbaarheid van de erfinrichting in het landschapstype.	
	Een bestemmingsplan voorziet niet in de nieuwvestiging van intensieve veehouderij, noch in uitbreiding van de oppervlakte van de bestaande stalvloer ten behoeve van intensieve veehouderij, anders dan rechtstreeks voortvloeiende uit aangescherpte normen op het gebied van dierenwelzijn en milieu. Dit geldt ook voor de uitbreiding van een ondergeschikte neventak. GS kunnen hiervan ontheffing verlenen.	Het bestemmingsplan wordt hier op als volgt aangepast. **De intensieve veehouderij wordt uitgesloten van de begripsbepaling "agrarisch bedrijf'. De bestaande intensieve veehouderijen worden aangeduid op de plankaart. In de planregels wordt per locatie de maximale toegestane bebouwde oppervlakte (=de bestaande en legale oppervlakte) bepaald. Via ontheffing mag de oppervlakte worden uitgebreid indien dit noodzakelijk is van uit de eisen van dierenwelzijn en/of milieu. Het aantal dierplaatsen mag niet toenemen.** Als GS een ontheffing verleend wordt een keukentafelgesprek-procedure gevoerd en wordt een herziening van het bestemmingsplan opgesteld.
	Een bestemmingsplan voorziet niet in de nieuwvestiging van nieuwe glastuinbouwbedrijven.	Het bestemmingsplan voldoet aan deze voorwaarde. **Geen wijzigingen.**
	Een bestemmingsplan voorziet niet in de mogelijkheid tot het oprichten van meer dan één bedrijfswoning bij een agrarisch bedrijf. Indien de omvang van het bedrijf zodanig is dat sprake is van een structureel volwaardig tweepersoonsbedrijf en dat gelet op de aard, omvang en continuïteit van het bedrijf permanent toezicht noodzakelijk is, kan een bestemmingsplan voorzien in het oprichten van een tweede bedrijfswoning.	Het bestemmingsplan voorziet al in een ontheffingsregeling voor een tweede agrarische bedrijfswoning. Voorwaarde is onder meer dat er permanent en continu toezicht noodzakelijk is en dat er een ruimtelijke relatie is tussen het bedrijf en de bedrijfswoning. **Geen aanpassingen.**
	Houtteelt en de aanleg van bos is niet toegestaan buiten de bosontwikkelingszones.	Het voorontwerpbestemmingsplan houdt nog geen rekening met dit soort zones. In het bestemmingsplan wordt dit alsnog opgenomen. **Op de plankaart worden de gebieden aangeduid waar aanleg van bos en houtteelt zijn toegestaan, dit wordt ook verwerkt in de voorschriften.**
	Een bestemmingsplan stelt regels voor het toelaten van nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven. De regels hebben in ieder geval betrekking op: 1. de beperking van de toegelaten nevenactiviteit tot het agrarisch bouwperceel; 2. het behoud van de agrarische hoofdfunctie; 3. de ondergeschiktheid van de gebouwen en bouwwerken ten behoeve van de nevenactiviteit vertaald in de vorm van een maximale vloeroppervlakte;	De voorschriften uit het voorontwerpbestemmingsplan voldoen aan deze eisen. **De regeling voor de boerderijwinkel wordt verruimd van 60 m² naar 120 m².**

	4. het behoud van bestaande landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden; 5. de beperking van de detailhandel tot het het aanbieden en verkopen van streekeigen producten op een inpandige vloeroppervlakte van maximaal 120 m^2 .	
Niet-agrarische bedrijven	Een bestemmingsplan voorziet niet in de vestiging van nieuwe woonfuncties en van nieuwe niet-agrarische bedrijven, met uitzondering van hergebruik of verbouw van bestaande vrijkomende gebouwen. Regels ten aanzien van het hergebruik bevatten in ieder geval het volgende: 1. functie wonen wordt beperkt tot het hoofdgebouw; 2. het treffen van maatregelen om schade aan landschappelijke waarden te compenseren; 3. verbouw vindt uitsluitend inpandig plaats; 4. de ten tijde van de vaststelling van het plan bestaande maatvoering, die bepaald wordt door goot- en nokhoogte, nokrichting en oppervlakte blijft behoudens geringe uitwendige aanpassingen gehandhaafd. 5. onnodige sloop van monumentale gebouwen wordt voorkomen; 6. bedrijvigheid wordt beperkt tot milieucategorie 1 en 2 van de VNG brochure Bedrijven en milieuzonering (2007) waarbij detailhandel wordt beperkt tot het aanbieden en verkopen van streekeigen producten op een vloeroppervlakte van maximaal 60 m^2. De provincie kan ontheffing verlenen voor nieuwe landgoederen, buitenplaatsen, borgwoningen, woningbouw in kleine kernen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, de aanleg van recreatiebungalowparken en campings.	1. functie wordt beperkt tot de bestaande bebouwing. 2. toets/voorwaarde: geen aantasting van de landschappelijke waarden van het erf 3/4: nu: karakteristiek van de bebouwing mag niet worden aangetast. 5: sloop van waardevolle panden is niet toegestaan. 6: categorie 1en 2 zijn uitgewerkt in de bedrijvenlijst en is beperkter van opzet, niet alle 1 en 2 bedrijven zijn gewenst in een buitengebied. **De ontheffingsmogelijkheden van de provincie worden genoemd in de toelichting. Aan de bepalingen wordt toegevoegd dat bij de niet-agrarische bedrijven een winkelruimte met een oppervlakte van maximaal 60 m^2 is toegestaan. Hier mogen alleen streekeigen producten worden verkocht.**
	Een bestemmingsplan stelt regels ten aanzien van de uitbreidingsmogelijkheden van bestaande niet-agrarische bedrijven. De uitbreidingen worden beperkt tot een eenmalige uitbreiding van maximaal 20%, met uitzondering van biomassavergisting als industriële activiteit, onder voorwaarde dat de uitbreiding niet leidt tot onevenredige aantasting van	De nota over maatwerk voor uitbreidingen van niet-agrarische bedrijven is ingebracht als zienswijze op het POP3/Omgevingsverordening en heeft bestuurlijk akkoord bij de gemeentes. Overleggen met de provincie over een afwijking van de verordening lopen. **De regeling die in de nota wordt uitgewerkt wordt in de voorschriften bij het bestem-**

	landschap, natuur en milieu en tot verkeersoverlast. GS kunnen voor een gemeente, dan wel een groep van gemeenten een regeling vaststellen ten behoeve van een gebiedsspecifieke regeling die een directe relatie legt tussen de mogelijkheden voor bedrijfsuitbreiding en landschappelijke kwaliteit.	mingsplan doorvertaald. In de toelichting wordt ook ingegaan op de regeling.
	Het bestemmingsplan voorziet niet in de aanleg van grote infrastructuur zoals wegen, spoorwegen, buis- en hoogspanningsleidingen met uitzondering van de aanleg van infrastructuur binnen de door de provincie aangegeven reserveringszones.	Weg bij Zuidhorn staat op de kaart met reserveringen en wordt bestemd. Het bestemmingsplan staat geen aanleg van grootschalige infrastructuur toe. Hiervoor worden afzonderlijke procedures doorlopen. Het bestemmingsplan maakt de bouw van een nieuwe spoorbrug over het Van Starkenborghkanaal mogelijk.
	De provincie kan een gemeente of een groep van gemeentes ontheffing verlenen van de bepalingen met betrekking tot hergebruik van vrijkomende gebouwen en de uitbreidingsmogelijkheden voor niet-agrarische bedrijven.	Verzoek om hiervan gebruik te mogen maken is ingediend.
Buitengebied-wonen	Een bestemmingsplan laat maximaal 300 m2 gezamenlijke vloeroppervlakte voor woning, bij- aan, en uitbouwen toe. De gezamenlijke aan-, uit- en bijgebouwen zijn niet groter dan het hoofdgebouw.	Het bestemmingsplan voldoet aan de eerste voorwaarde, maar niet aan de tweede voorwaarde. De gemeentes zijn overigens van mening dat de bijgebouwen groter kunnen zijn dan het hoofdgebouw, bouwhoogtes zijn immers ook lager dan die van het hoofdgebouw. Kleine woningen kunnen uitbreiden door aan- en uitbouwen. Geen aanpassingen.
Recreatiewoningen.	Het bestemmingsplan voorziet niet in de mogelijkheid van permanente bewoning van recreatiewoningen, recreatiechalets en stacaravans. Een bestemmingsplan stelt regels ter waarborging van de bedrijfsmatige exploitatie van het recreatiebungalowpark.	Het bestemmingsplan biedt deze mogelijkheid niet. Naar aanleiding van opmerkingen Grootegast worden de bepalingen ambtshalve nog verder uitgewerkt.
Oude dijken	Een bestemmingsplan voorziet niet in -de bouw- of gebruiksmogelijkheden ten gevolge waarvan het bestaande profiel van de op de bij de verordening horende kaart aangegeven (delen van) dijken. -het gebruik van de genoemde dijken anders dan voor grasland. Het bestemmingsplan bevat ook regels ter bescherming van de met de oude dijken samenhangende landschapselementen in vorm van coupures, schotbalkloodsjes en kolken.	In het bestemmingsplan wordt een regeling opgenomen ter bescherming van de oude dijken. De nog aanwezige dijken van de kaart bij het POP en het geldende bestemmingsplan worden aangehouden.

Karakteristieke waterlopen	Een bestemmingsplan bevat regels ter bescherming van het beloop en het profiel van waterlopen, het daarmee samenhangende relief, behorende bij de natuurlijke oorsprong, dat met deze waterlopen samenhangt of ermee heeft samengehangen (fossiele meanders) en de daarmee samenhangende herkenbare verkavelingsstructuur. De waterlopen staan aangeduid op een kaart bij de verordening.	Speelt alleen in Zuidhorn: de waterlopen die op de kaart bij verordening zijn opgenomen krijgen een specifieke bestemming.
Ecologische Hoofdstructuur	Bestemmingsplannen die betrekking hebben op gronden die deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur en/of de robuuste verbindingszones, voorzien niet in de wijziging van de bestemming of wijziging van de regels ter zake van het gebruik van de grond die de door GS vastgestelde kenmerken en waarden van dat gebied in significante mate aantasten.	In het algemeen: in/bij EHS gebieden zijn de ontwikkelingsmogelijkheden die het bestemmingsplan laat beperkt. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de grootte van de bouwkavels (maximaal 1 hectare) en het feit dat een deel van de wijzigings- en ontheffingsbevoegdheden hier niet kunnen worden toegepast. Geen aanpassingen.
	Bestemmingsplannen die betrekking hebben op gronden die deel uitmaken van de 'zoekruimte robuuste verbindingszone', voorzien niet in de wijziging van de bestemming of wijziging van de regels ter zake van het gebruik die in significante mate een beperking met zich meebrengen voor de ontwikkeling en in stand houding van een hoogwaardige en robuust verbindingszone.	In deze gebieden zijn, net als in de andere delen van het buitengebied, de bestaande functies bestemd. Buiten de bouwvlakken voor (agrarische) bedrijven en woningen zijn geen bouwmogelijkheden opgenomen. De onbebouwde percelen hebben een bestemming gekregen die overeenkomt met de feitelijke gebiedswaarden. In de toelichting is aandacht besteed aan de ecologische verbindingszones.
Nationaal Landschap Middag-Humsterland	In een bestemmingsplan dat betrekking heeft op het Nationaal Landschap Middag-Humsterland worden regels gesteld ter bescherming van de landschappelijke openheid, het relief, de karakteristieke verkaveling, het beloop en profiel van watergangen en wegen en alsmede het daarmee samenhangende relief en de aanwezige dijken en wierden.	In het bestemmingsplan zijn regels opgenomen ter bescherming van de karakteristieke sloten. Een deel van deze sloten kan door middel van een wijzigingsbevoegdheid worden gedempt en verplaatst. Het relief, wegenpatroon, dijken, wierden en de invloedszones rond wierden zijn door middel van (dubbel)bestemmingen op de plankaart aangegeven. De waarden worden beschermd via het aanlegvergunningenstelsel.
	Een bestemmingsplan dat betrekking heeft op de gebieden die zijn aangeduid als grootschalig open gebied en zones rond wierden en wierdedorpen bevat regels ter bescherming van de verkavelingskenmerken en van het zicht op en de herkenbaarheid van de wierden en wierdedorpen.	Voor de grootschalig open gebieden is in het aanlegvergunningenstelsel geregeld dat het aanbrengen van beplanting (anders dan erfbeplanting) niet is toegestaan, de openheid en weidsheid wordt zo beschermd. Voor de wierden en de bijbehorende invloedszones zijn dubbelbestemmingen opgenomen. Voor de wierden wordt in het aanlegvergunningenstelsel bepaalt dat ze niet mogen worden afgegraven, geëgaliseerd

		en dergelijke. In de invloedszones is onder meer het aanbrengen van beplanting niet toegestaan. Het zicht op de wierde wordt beschermd.
Houtsingelgebied Westerkwartier	Een bestemmingsplan dat betrekking heeft op de houtsingelgebieden (houtsingelstructuur, pingoruines, verkaveling) in het Zuidelijk Westerkwartier stelt regels ter bescherming van deze waarden. De regels omvatten: 1: een verbod op het kappen of rooien van houtsingels; 2: de bescherming van de pingoruines 3: bescherming van de herkenbare verkaveling.	1: Het kappen, rooien en aanplanten van houtsingels is geregeld via de spelregels Houtsingelhoofdstructuur. De te behouden singels en de reservaten zijn wel in het bestemmingsplan vastgelegd en beschermd. Geen aanpassingen. 2: De pingoruïnes zijn op de plankaart aangeduid. In het aanlegvergunningenstelsel is bepaald dat het dempen van de ruïne niet is toegestaan. 3: Omdat de houtsingels op de perceelsgrenzen staan wordt het beschermen van de singels de verkaveling ook grotendeels beschermd. Het dempen van sloten en greppels wordt ook aan een aanlegvergunning gekoppeld om de verkaveling te beschermen.
Glaciale ruggen	Een bestemmingsplan dat betrekking heeft op de glaciale ruggen en heuvels bevat regels ter bescherming van het relief en de herkenbaarheid daarvan.	De glaciale ruggen krijgen de dubbelbestemming 'Waarde - relief' en worden via het aanlegvergunningenstelsel beschermd tegen afgraven, ophogen en vergelijkbare werkzaamheden.
Ambtshalve aanpassingen		
Bedrijvenlijst	In de voorschriften is nog een bedrijvenlijst opgenomen die gebaseerd is op de vorige VNG bedrijvenlijst. Ook zijn een aantal vormen van horecabedrijven opgenomen die niet gewenst zijn in het buitengebied.	De bedrijvenlijst is geactualiseerd en aangepast.
Mantelzorg	Er is behoefte aan een regeling voor mantelzorg: meer m2 om woonruimte voor een verzorger/verzorgde te kunnen realiseren.	In de planregels bij de bestemming Wonen is een regeling voor mantelzorg opgenomen. Uitgangspunt is o.a. een duurzame zorgrelatie en inpandig.
Definities	Reëel/volwaardig agrarisch bedrijf aanvullen.	De definities worden aangepast en verduidelijkt. De definitie van reëel bedrijf wordt daarnaast gekoppeld aan de bouwbepalingen ('bouwen toegestaan tbv reëel bedrijf'), en de definitie van volwaardig bedrijf wordt gekoppeld als een eis aan de wijzigingsbevoegdheid om de bouwblokken te vergroten.
Nienoord	Naar aanleiding van de plan-mer is het noodzakelijk gebleken de regeling voor het gebied Nienoord nader te specificeren en vast te leggen.	Dit leidt -in het kort- tot de volgende aanpassingen: ▪ de groepsaccommodatie vervalt; ▪ doeleindenomschrijving dubbelbestemming landgoed (alleen in

		Leek) aanvullen met de kenmerkende waarden van het landgoed. te handhaven lanen bestemmen als 'bos'. ▪ aanduiding 'attractiepark' verder specificeren (geen "walibi") regeling voor podium, borg, kampeerterrein, en sport- en sociaal-culturele voorzieningen aanduiden/bestemmen verder specificeren; ▪ regeling voor andere-bouwwerken nader specificeren (hoogtes). ▪ uitbreiding bebouwing na ontheffing en toets; ▪ evenementen zijn toegestaan, geen limiet op aantal. aantal en voorwaarden voor een evenement worden via het gemeentelijk evenementenbeleid en bijborende vergunningen geregeld.

BIJLAGE 3 Verantwoording inspraak

	Naam	Reactie	Antwoord
1	handelsbedrijf R. Postmus	bestemmingsomschrijving aanpassen op omschrijving N6 in vigerend plan (Zuiderhoeksweg 1a, Nuis)	akkoord, in planregels verwerkt/aangepast
2	R. Bakker	verzoekt vergroting bestemmingsvlak wonen met tuin (Middenweg 1, Boerakker)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
3	R. Visser	verzoekt vergroting bestemmingsvlak wonen (Boerenweg 11, Boerakker)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
4	L. Hummel	verzoekt om zorgboederij(tje) in bestemming Wonen (Munnikeweg 13, Lucaswolde)	akkoord, bestemming W(onen) met aanduiding (na) met opp.200m2 is nu opgenomen
5	W. Bijker	verzoekt vergroting bestemmingsvlak B-PH zit nu al vol en heeft plannen voor nog een loods (Haarsterweg 51, Marum)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast, waardoor ruimte in elk geval aanwezig is. Uitbreiding van niet-agrarische bedrijven in het buitengebied wordt beoordeeld aan de hand van de Nota bedrijvigheid buitengebied (waarin per locatie via keukentafelgesprekken de mogelijkheden worden besproken)
6	Kristiaan Windt	verzoekt vergroting bestemmingsvlak wonen, en kapschuur aan overzijde weg op agr.grond (Boerenweg 1, Boerakker)	aanpassing bestemmingsvlak is akkoord en verwerkt, bouw kapschuur aan overzijde weg niet toestaan, op agrarische gronden zonder bouwvlak mag niet gebouwd worden. Er is geen aanleiding om hier een uitzondering te maken.
7	M. Verbunt	verzoekt aanpassing vorm agrarisch bouwblok (Trimunterweg 4, Marum)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
8	M. Dijkstra/K. Smit	wil graag nevenactiviteit verwerkt zien (met bebouwing) (Lietsweg 6,Nuis)	akkoord, aanduiding (na) op plankaart + planregels aanpassen
9	M. Siemons	verzoekt vergroting bestemmingsvlak wonen (De Jammer 10, Boerakker)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
10	H. Snip	vraagt watergangen in gebiedsbestemming op te nemen en niet apart te bestemmen (Jonkersvaart 80,J.vrt)	akkoord, plankaart aangepast
11	de Boer	verzoekt aanpassing vorm agrarisch bouwblok (Molenweg 30, Niebert)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
12	H.F. Oosterhof	agrarische loods (schuilhok en voeropslag) op perceel weiland (t.b.v. hobbyboer) inbestemmen en geringe vergroting toestaan (Nieuweweg 6, Nuis)	de legaal gebouwde agrarische loods is toegestaan en in de bestemmingsomschrijving aangegeven. Vergroting is echter niet mogelijk, omdat ter plaatse geen bouwvlak ligt.
13	H. Renkema	bestemming W wijzigen in A-BB (bb-2). Heeft bedrijf van 48 nge (Hooiweg 5, Lucaswolde)	akkoord, bestemming is gewijzigd in A-BB (bb-2)
14	J. v.d. Veen	bospercelen is productiebos en wordt weer agrarisch (Roordaweg 9, Niebert)	akkoord, bestemming van 3 percelen gewijzigd van BO naar A-LW
	W.A. Juijn	idem, is eigenaar van bedoelde percelen (De Bleken 4, HeeswijkDinther)	idem
15	P.H.C. Besselink	vraagt begrenzing EHS na te lopen, klopt z.i. niet (Eikenlaan 5, Marum)	de begrenzing is nagelopen en, waar aantoonbaar onjuist, aangepast
16	L. Rozema	vraagt verruiming bijgebouwen t.b.v. hobbyboeren en terugbouwen (Hoofdweg 5, Boerakker)	de regeling is niet aangepast, biedt voldoende ruimte. Wel is besloten schapenhouderijen van 200 ooien en/of melkgeiten en groter te bestemmen als A-BB (bb-1), dat geeft iets ruimere bouwmogelijkheden.

17	T. Fruchnich	verzoek om vergroting agrarisch bouwblok i.v.m. bedrijfsgrootte (Idsinghsweg 6, Niebert)	Materiaal onder dak in loods is wel verbetering situatie, dus geringe aanpassing bouwvlak om de bouw van de wagenloods mogelijk te maken. Geen uitbreiding stalruimte wegens ligging in de EHS.
18	R. Engelsman	verzoekt vergroting bestemmingsvlak wonen (Grouwweg 5, Niebert)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
19	D. v.d. Veen	verzoekt aanpassing vorm agrarisch bouwblok en aanduiding bb-4 (Munnikeweg 20, Lucaswolde)	bouwvlak is niet vergroot maar qua vorm gewijzigd, aanduiding bb-4 is gelet op bedrijfsgroote correct maar bouwmogelijkheden zijn beperkt tot bouwvlak vanwege ligging in EHS
20	J. Dijk	aanduiding (2) opnemen bij bestemmingsvlak, betreft nl. 2 woningen (Nieuweweg 58, Nuis)	akkoord, aanduiding (2) is opgenomen op de plankaart.
21	J. Bosgraaf	verzoekt bestemmingswijziging naar A-BB wegens verhuur stalruimte aan bedrijf oosterweg 18 (Noorderweg 30, Noordwijk)	gegeven bestemming is correct, er zit geen bedrijf meer. Geen agrarische bouwmogelijkheden. Bestaand agrarisch gebruik door derden mag plaatsvinden zolang geen conflict met woonsituatie is uit milieuoogpunt.
22	mts J en G. de Vries-Verburg	verzoekt aanpassing vorm agrarisch bouwblok (Het Korige 2, Marum)	niet aanpassen, bouwperceel is 2 ha en biedt voldoende mogelijkheden. Beginsel bebouwingsconcentratie geldt, er hoeft niet in punt of scheef gebouwd te worden.
23	A. Notenbomer	verzoekt om bb-3 en om bedrijfswoning (Provinciale weg 62, Kornhorn)	bb-1 is gelet op bedrijfsgrootte correct, geen bedrijfswoning gelet op korte afstand naar huidige woning en eerdere afspraken.
24	fam. Cruiming	betr. Keuningsweg 22 (Meindertsma). Vragen bouwblok vigerend plan weer op te nemen en geen uitbreiding toe te staan (Keuningsweg 29, De Wilp)	T.o.v. huidige plan is bouwblok anders gesitueerd, maar niet vergroot. Meer passend in landschap. Kleine aanpassing aan oostzijde doorgevoerd.
25	G.W.v.d. Brink/R.Snip	als vorige (Heineburen 13a, Zevenhuizen)	idem
26	H. Betten/E. Lijzenga	als vorige (Heineburen 16, Zevenhuizen)	idem
27	W. Philips	als vorige (Heineburen 14, Zevenhuizen)	idem
28	H. Sants	als vorige (Keuningsweg 31, De Wilp)	idem
29	A.C. Wijnalda-Roeten en E. Wijnalda	als vorige (Heineburen 15, Zevenhuizen)	idem
30	J.v.d. Wier	verzoekt aanpassing vorm agrarisch bouwblok (Haarsterweg 40, Marum)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
31	K. Rinsema	diverse vragen over voorschriften. (* zie hierna) (Langpaed 29, Siegerswoude)	<u>voorgestelde reactie:</u>
		art.25.1.6: wat is "kleinschalige dagrecreatie"	dit zijn ontwikkelingen die geen of een geringe ruimtelijke en functionele impact hebben op de omgeving (Beleidsnota recreatie). De toelichting is op dit punt verduidelijkt.
		art.25.1.8: wat is "kleinschalige horeca"	idem
		art.25.1.8: idem: "de gronden"	"gronden" is het binnen het bestemmingsvlak gelegen oppervlak. Is inclusief gebouwen, water, beplanting, etc.
		art.25.2.4: wordt de plaats van ander bouwwerken ook gereguleerd, en zijn er beperkingen aan het gebruik van lichtmasten?	neen, alleen bouwhoogte is gelimiteerd (6m voor lichtmasten, 2,5m voor ander bouwwerken). Lichtmasten op 100m of minder van natuurgebieden (bestemmingen BOS, NATUUR of NATUUR- AGRARISCH GEBRUIK) zijn niet toegestaan, dit is opgenomen in de algemene bouwbepalingen.

		art.25.4.1.1: is lijst uitputtend? er zitten ook overlast veroorzakende vormen bij, die niet toestaan	Lijst is niet uitputtend ("zoals"). Bij toepassing van een ontheffingsbevoegdheid (tot max. 200 m^2) vindt een evenredige belangenafweging plaats. Indien onevenredig veel overlast/hinder te verwachten is, zal de ontheffing niet verleend worden. Het betreft besluiten waartegen bezwaar kan worden gemaakt. de regeling is niet aangepast.
		art.25.6: vraagt wat lijst aanlegvergunningen inhoudt.	zie bijlage 1 bij de planregels. Het is een opsomming van activiteiten die binnen de bestemming aan een beoordeling onderworpen zijn (je hebt er een "aanleg"vergunning voor nodig). In deze bestemming is dat voor de volgende 6 activiteiten: het aanbrengen van aarden wallen, het dempen van kleine geïsoleerde wateren, het aanbrengen van verharding>200m^2; het aanbrengen van ondergrondse leidingen en het aanleggen van receatieve paden/voorzieningen. Mogelijk zijn meer zaken aanlegvergunningplichtig of strijdig op grond van een lokaal voorkomende dubbelbestemming die specifieke landschappelijke en/of cultuurhistorische waarden beschermd.
		art.25.7.1.2: moet alleen gelden bij grotere bedrijven en niet bij keuterboertjes. Niet alleen naar verleden kijken, maar ook naar karakter naar aard en omvang	Verleden is niet ongelimiteerd, maar betreft alleen de bestemming in het oude (nu nog geldende) bestemmingsplan. Dit mag overigens alleen als het om een uitplaatsing gaat of om het oplossen van een knelpunt elders.
		art.25.7.1.3: in aantal limiteren en op.maat van 50 m^2 terugbrengen, kamer van (bijv.)20 m^2 volstaat.	de marktwerking zal hier een regulerende functie vervullen. Beleidsuitgangspunt is flexibiliteit en ruimte geven aan ondernemers (Beleidsnota recreatie). De opp.maat van 50 m^2 is gegeven om ook betere kwaliteit te kunnen bieden. Overigens is nu wel een maximum aantal per bedrijf vastgelegd op 10. De planregels zijn hierop aangepast.
		art.25.7.1.5 (zelfde vraag als bij art.25.4.1.1)	Het is hier wel een uitputtende opsomming. Overigens hetzelfde antwoord als bij 25.4.1.1.
		art.25.7.2: niet toestaan, opent deur naar ongewenste toename bebouwing	Gaat niet om een 2e bedrijfswoning, maar om het toestaan van meerdere woningen in de bestaande gebouwen bij beëindiging van de manege-functies
32	F. v.d. Heide	verzoekt aanpassing vorm agrarisch bouwblok (Trimunterweg 2, Marum)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
33	C. van Os	betr.nr.9a en 14, ook Grootegast, vraagt kassenbouw voor bedrijf op perceel in Grootegast mogelijk te maken (Heideweg 14, Noordwijk)	in principe geen bezwaar tegen maar fietspad moet wel vrijblijven (niet te dicht daarop). Uitbreiding vindt overigens plaats op grondgebied Grootegast, die is bevoegd hierover uitspraak te doen. (zie inspraaknota Grootegast)
34	H.J. de Koning	vraagt mogelijkheid mantelzorg (aanbouw bij woning voor moeder) (Hamrik 6, Marum)	zie algemeen. Er is een ontheffingsregeling voor mantelzorg in de planregels opgenomen.
35	H.L. Hulshoff	heeft bedenkingen m.b.t. aanlegvergunningen 8, 20 (Lindsterlaan 47, Marum)	zie algemeen
36	J. Lindeman	verzoekt vergroting bestemmingsvlak B-PH zit nu al vol en heeft plannen voor nog een loods (Keuningsweg 20, De Wilp)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast

BIJLAGE 4 Ambtshalve aanpassingen

	Naam	Reactie	Antwoord
A	ambtshalve	bestemmingsvlak wonen iets aanpassen t.b.v. bijgebouw (Parallelweg 4, Marum)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
B	ambtshalve	wil graag loods realiseren om materiaal/materieel en personeel onder te brengen.(Halbe Wiersmaweg 2b, Niebert)	Er is een aangepaste regeling in de planregels opgenomen. Naast de bedrijfswoning met bijbehorende gebouwen (totaal maximaal 300 m2) is nu aan bedrijfsbebouwing 300 m2 bij recht mogelijk, en na een ontheffing een uitbreiding van nog eens 200 m2.
C	ambtshalve	verwerking art.19.1 plan: groter bouwvlak met groen eromheen (Haarsterweg 47, marum)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
D	ambtshalve	art.4.61.lid 2 onder 2: verwijzing naar 4.1 onder 6 moet zijn 4.1.onder 7	akkoord, in planregels verwerkt/aangepast
E	ambtshalve	in gebiedsbestemmingen art. 3, 7, 8, 14, 20 en 21: in bestemmingsomschrijving de voorzieningen t.b.v. extensief recreatief medegebruik, zoals wandel- fiets- en ruiterpaden, aanvullen met parkeervoorzieningen? (t.b.v. TOP's) =toeristische overstappunten	akkoord, in planregels verwerkt/aangepast
F	ambtshalve	hoofdstuk 10 (aanlegvergunningen) in toelichting ontbreekt nog	zie algemeen
G	ambtshalve	begripsomschrijving nr. 60 verduidelijken. Valt bijv. de wisselteelt veevoer (mais) op een veehouderij onder normale exploitatie? Ook in toelichting opnemen.	zie algemeen
H	ambtshalve	voorschriften bij woningen over bouwhoogte aangebouwd bijgebouw (5,5 meter) ook verwerken in andere bestemmingen met een (bedrijfs)woning	akkoord, in planregels verwerkt/aangepast
I	ambtshalve	dit geldt ook voor 31.2.3 lid 4	akkoord, in planregels verwerkt/aangepast
J	ambtshalve, ook n.a.v. meerdere reacties over mantelzorgregeling	mantelzorg breder mogelijk maken cf.POP. Voorbeeldregeling provincie Brabant/min VROM toepassen?	zie algemeen. Er is een ontheffingsregeling voor mantelzorg in de planregels opgenomen.
K	ambtshalve	bestemmingsvlak Wonen iets aanpassen t.b.v. bijgebouw (Blaasaf 5)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
L	ambtshalve	W wijzigen in A-BB, is nog bedrijf, omvang 23,27 nge (Westerweg 21, Noordwijk)	akkoord, bestemming gewijzigd in A-BB (bb-1)
M	ambtshalve	wenst bestemming B-Ph ipv Wonen, is 21 nge (16 paarden, 14,5 ha land) (Oosterweg 28, Noordwijk)	akkoord, bestemming is gewijzigd in B-Ph
N	ambtshalve	vrijstelling dakhelling bij wonen (Zethuisterweg 8, Marum)	akkoord, planregels zijn aangevuld op dit punt, met afwegingscriteria
O	ambtshalve	n.a.v. POP III: 60->120 m2 (verkoop agr.prod.aan bedrijf)	akkoord, in planregels verwerkt/aangepast
P	ambtshalve	bedrijf Criens: fruitteelt+forellevisserij+minicamping+ horeca (Halbe Wiersmaweg 2a, Niebert)	bestemming + omschrijving is aangepast conform de met Criens gemaakte afspraken
Q	ambtshalve	aanpassing bouwblok (Jonkersvaart 70, Jonkersvaart)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
R	ambtshalve	aanpassing bestemmingsvlak wonen (Otterspol 1, De Wilp)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
S	ambtshalve	aanpassing bestemmingsvlak wonen (Boerenweg 4, Boerakker)	akkoord, bestemmingsvlak is aangepast
T	ambtshalve	naam Boereweg (Bij Jonkersvaart) is vervallen, heet nu Jonkersvaart	aanduiding op de plankaart is geschrapt

Ambtshalve wijzigingen in de regels

Er heeft nog een aantal ambtshalve wijzigingen in de regels plaatsgevonden, waarvoor diverse oorzaken zijn aan te wijzen, waaronder wijzigingen als gevolg van de omzetting het bestemmingsplan naar de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen, wijzigingen die de eenduidigheid ten goede komen, aanpassingen als gevolg van doorwerking van andere aanpassingen en aanpassingen als gevolg van inspraakreacties in de andere Westerkwartier-gemeenten. De hieronder vermelde opsomming kan dan ook doublures bevatten ten opzichte van andere onderdelen van de inspraak- en overlegnota. Het hele scala aan technische aanpassingen wordt hier niet besproken; alleen de meer inhoudelijke aanpassingen worden vermeld.

De begrippen "agrarisch bedrijf" en "boomkwekerijen" zijn aangepast om de onderlinge afstemming en de afstemming met de aanlegverguningentabel te verbeteren.
Bollenteelt is uitgezonderd van het begrip "agrarisch bedrijf" vanwege de mer(beoordelings)plicht.
Houtteelt is alleen nog toegestaan in de aangeduide bosontwikkelingszones.

Het begrip "reëel agrarisch bedrijf" is gewijzigd, omdat de opgenomen definitie teveel vraagtekens opriep.

De oppervlakte die in een agrarische bedrijfsbestemming mag worden aangewend voor kleinschalige dagrecreatieve voorzieningen is naar aanleiding van POP III vergroot van 60 m^2 tot 120 m^2.

Het aantal boerderijkamers dat met ontheffing of wijziging mogelijk is, is met het oog op ruimtelijke kwaliteit beperkt tot 10.

Vanwege de provinciale verordening is een regeling opgenomen die de lichtuitstoot van nieuwe ligboxenstallen moet beperken.

Het begrip "gebruiksgerichte paardenhouderij" is beter afgestemd op de nota paardenhouderij.

De regeling die het gebruik ten behoeve van een hobbymatige paardenbak aangeeft is genuanceerd.

Bij de bestemming "Agrarisch" is de grond bestemd voor "agrarisch grondgebruik" in plaats van "het agrarisch bedrijf", vanwege veelvuldige beweiding door particulieren. Ook zijn educatief medegebruik en parkeervoorzieningen ten behoeve van toeristische overstappunten toegestaan.

Bij de fruitteeltbestemming is een maximale bebouwingsoppervlakte opgenomen van 600 m^2 met een ontheffingsmogelijkheid tot 800 m^2.

Het op de plankaart verwerken van de verschillende waardes door middel van dubbelbestemmingen werkt op diverse plaatsen door in de regels, waaronder het verdwijnen van de aanduiding "open gebied" en van de verwijzing naar cultuurhistorische waarde. Het begrip cultuurhistorische waarde is soms in de regels blijven staan ten behoeve van gebouwen, niet ten behoeve van in het landschap voorkomende cultuurhistorische waarden (deze worden afgedekt door de waarde-dubbelbestemmingen). Een verwijzing naar de waarde-dubbelbestemmingen is bij de bouwregels alleen opgenomen bij de teeltondersteunende kassen en teeltondersteunende voorzieningen, dit omdat dat uit beleidsmatig oogpunt gewenst is. Beperkingen aan overige bouwwerken kunnen worden gesteld via het nadere eisen systeem, waarin een verwijzing is gemaakt naar de waarde-dubbelbestemmingen. Uit beleidsmatig oogpunt is bij een aantal ontheffings- en wijzigingsbevoegdheden een verwijzing naar de waarde-dubbelbestemmingen opgenomen; voor zover dat niet is gebeurd kan de waarde via het afwegingskader bij de afweging worden betrokken.

In Leek en Marum is voor 10 bedrijven in de buurt van de Bakkeveense duinen als gevolg van de mer een verbod opgenomen om stallen te bouwen. Daarbij is een ontheffingsmogelijkheid opgenomen.

Bij de ontheffingsmogelijkheid voor mestvergisters stond ten onrechte nog geen maximale bouwhoogte; deze is gezet op 14 m.

Bij de bestemmingen waarin een ontheffingsmogelijkheid van de gebruiksregels zit, is onder voorwaarden de mogelijkheid opgenomen om ten behoeve van die gebruiksfunctie ontheffing te verlenen van de bepaling dat uitsluitend ten behoeve van de bestemming (dus de bestemmingsomschrijving) mag worden gebouwd. Er mag dan dus ook worden gebouwd ten behoeve van de gebruiksfunctie waarvoor ontheffing wordt verleend.

Bij de bestemming Wonen is een ontheffingsbevoegdheid voor extra bijgebouwen ten behoeve van natuurbeheer, mits de continuïteit van het natuurbeheer aannemelijk is gemaakt.

Bij de algemene bouwregels, geluidszones langs wegen, is toegevoegd "behoudens voor zover artikel 76 lid 3 Wet geluidhinder van toepassing is". Dit om te voorkomen dat bij een strikte, niet beoogde uitleg het bestemmingsplan strenger zou zijn dan de Wgh. Ook is de werking van de bepaling verduidelijkt in die zin dat die niet alleen geldt voor geluidsgevoelige functies die worden gerealiseerd, maar ook die worden vervangen.

De archeologische verwachtingswaardenkaart en de verwijzing daarnaar zijn geschrapt. Er is een onderzoeksverplichting opgenomen in afwachting van een archeologische beleidsadvieskaart. Er is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om die beleidsadvieskaart op te nemen onder aanpassing van de onderzoeksbepalingen.

De bepaling "uitsluiting aanvullende werking bouwverordening" is geschrapt, vanwege het vervallen van artikel 9 Woningwet op basis van de Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening van 22 mei 2008.

Bij de algemene bouwregels is een kopje "lichtmasten" toegevoegd als gevolg van de mer, op grond waarvan die niet te dicht bij een natuurgebied mogen staan. Daarin is meteen de bouwhoogte voor alle lichtmasten geregeld.

Bij de algemene gebruiksbepalingen zijn gebruiksregels opgenomen naar aanleiding van jurisprudentie over het gebruik van bijgebouwen voor bewoning. Ook is een aantal gebruiksbepalingen verplaatst van de specifieke gebruiksbepalingen naar de algemene gebruiksbepalingen.
Ter verheldering is aangegeven welke kabels en leidingen kunnen worden aangelegd zonder in strijd met het bestemmingsplan te komen.

De bijlagen "bedrijvenlijst" en "bedrijvenlijst bij wonen" zijn opnieuw aangemaakt op basis van de nieuwste versie van de VNG-brochure "bedrijven en milieuzonering". Naar aanleiding daarvan is opnieuw bekeken of de opgenomen bedrijfsactiviteiten konden worden gehandhaafd. Ook is gekeken naar de afstemming met het begrip "aan-huis-verbonden-beroep". Dit is reden geweest de bijlage "bedrijvenlijst bij wonen" te laten vervallen. Hetgeen daarin na de screening nog was opgenomen kon worden aangemerkt als een aan-huis-verbonden-beroep. Overigens zijn in de bedrijfsbestemming inrichtingen als bedoeld in artikel 2.4 van het Inrichtingen en vergunningenbesluit milieubeheer uitgesloten als gevolg van jurisprudentie.

BIJLAGE 5 Tabel verschil tussen voorontwerp en ontwerpbestemmingsplan naar aanleiding van de omzetting

bestemmingen voorontwerp	Bestemmingen ontwerp (SVBP2008)
AGRARISCH	Agrarisch
AGRARISCH - BOUWBLOK	*Grootegast, Leek, Marum:* Agrarisch – Agrarisch bedrijf 1 Agrarisch – Agrarisch bedrijf 2 Agrarisch – Agrarisch bedrijf 3 Agrarisch – Agrarisch bedrijf 4 *Zuidhorn:* Agrarisch – Agrarisch bedrijf
AGRARISCH - FRUITTEELT	Agrarisch – Fruitteelt
AGRARISCH - KWEKERIJ	Agrarisch – Kwekerij
AGRARISCH – LANDSCHAPPELIJKE EN NATUURLIJKE WAARDE	Agrarisch met waarden – Natuur
AGRARISCH – LANDSCHAPPELIJKE WAARDE	Agrarisch
BEDRIJF	Bedrijf
BEDRIJF - GARAGE	Bedrijf – Garage
BEDRIJF – NUT	Bedrijf – Nutsbedrijf: als er mensen werken: Grootegast: Hoendiep Zuidzijde 7a (waterzuiverings- en compos-teerbedrijf); Zuidhorn: Van Starkenborghkanaal Zuidzijde (waterzuiveringsinstal-latie) Bedrijf – Nutsvoorziening: als er geen mensen werken (alle overige bestemmingsvlakken)
BEDRIJF – OPSLAG	Bedrijf – Opslag
BEDRIJF – PAARDENHOUDERIJ	Agrarisch – Paardenhouderij
BOS	Bos
DETAILHANDEL	Detailhandel
DETAILHANDEL – TUINCENTRUM	Detailhandel – Tuincentrum
HORECA	Horeca
MAATSCHAPPELIJK	Maatschappelijk
MAATSCHAPPELIJK – BEGRAAFPLAATS	Maatschappelijk – Begraafplaats
NATUUR	Natuur

NATUUR – AGRARISCH GEBRUIK	Natuur – Agrarisch
RECREATIE – DAGRECREATIE	Recreatie – Dagrecreatie
RECREATIE – VERBLIJFSRECREATIE	Recreatie – Verblijfsrecreatie
SPORT	Sport
SPORT – MANEGE	Sport – Manege
VERKEER – KLASSE A	Verkeer – 1
VERKEER – KLASSE C	Verkeer – 3
VERKEER – KLASSE D	Verkeer – 4
VERKEER – PARKEREN	Verkeer – Parkeren
VERKEER - RAILVERKEER	Verkeer – Railverkeer
WATER	Water
WATER – LANDSCHAPPELIJKE EN NATUURLIJKE WAARDE	Water (met de dubbelbestemming Waarde – Natuur en landschap)
WONEN	Wonen
WONEN – WOONWAGEN	Wonen – Woonwagen
ARCHEOLOGISCH WAARDEVOL GEBIED	Waarde – Archeologie
LANDGOED	Waarde – Landgoed
WATERKERING	Waterstaat – Waterkering
LEIDING – GAS	Leiding – Gas
LEIDING - HOOGSPANNINGSVERBINDING	Leiding – Hoogspanningsverbinding

BIJLAGE 6 Verantwoording inspraak op de milieueffectrapportage

	naam	reactie	antwoord
MER	J. Dalmolen	infoverzoek over subsidiemogelijkheden EHS voor aantal percelen	bestemming percelen is N-A; info subsidies doorverwezen naar provincie/Rijk
MER	actiecomite overlast polder grootegast e.a.	waarom wordt HRM in MER-rapport niet genoemd en bedrijfsactiviteiten daarin meegenomen?	omdat dit om bestaande situaties gaat, waar dit bestemmingsplan geen uitbreiding / intensivering van mogelijk maakt
	idem	wat wordt onder bedrijfsopslag verstaan (in relatie tot HRM / Tweemat)	de opslagactiviteiten betreffen de huidige bedrijfsactiviteiten.
	idem	hoe passen activiteiten HRM / Tweemat in EHS en POP	bedrijven zijn in huidige omvang geaccepteerd door provincie in POP en EHS. EHS maakt eventuele uitbreiding lastig.
	idem	hoe past het bedrijf in buitengebied met natuurwaarden en recreatieve mogelijkheden?	is bestaande situatie die ook in het vorige bestemmingsplan al geregeld is.
	idem	hoe ziet gemeente handhaafbaarheid van deze bedrijven?	er zijn geen problemen op handhavingsgebied geconstateerd
MER	Bond Heemschut	verzoek om gesprek m.b.t. Nienoord i.v.m. cultuurhistorische waarden	gemeente Leek gaat gesprek aan, activiteiten tasten cultuurhistorische waarden landgoed niet aan.

BIJLAGE 7 Toetsingsadvies over het Plan-m.e.r. Buitengebied Westerkwartier en de aanvulling daarop

Buitengebied Westerkwartier

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

10 juni 2009 / rapportnummer 2048-159

1. OORDEEL OVER HET MER

De gemeenten Marum, Leek, Grootegast en Zuidhorn zijn voornemens de bestemmingsplannen voor het buitengebied Westerkwartier te wijzigen. Omdat deze bestemmingsplannen ruimte gaan bieden aan milieueffectrapportage(m.e.r.)-(beoordelings)plichtige activiteiten wordt de plan-m.e.r.-procedure doorlopen. Ter ondersteuning van de planontwikkeling en ter onderbouwing van de besluitvorming door de gemeenteraden wordt de procedure voor plan-milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.[1] De gemeente Marum treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

Tijdens de toetsing heeft de Commissie voor de m.e.r. (de Commissie) aan het bevoegd gezag en de initiatiefnemer kenbaar gemaakt dat in het plan-milieueffectrapport (MER) naar haar oordeel essentiële informatie ontbreekt. Naar aanleiding daarvan is nadere informatie[2] aangeleverd over:

- de voorgenomen ontwikkelingsmogelijkheden op het landgoed Nienoord en de daardoor ontstane milieueffecten;
- de effecten op natuur;
- de beoordeling van de effecten op luchtkwaliteit en geur.

De Commissie is van oordeel dat het plan-MER en de aanvullende informatie tezamen de essentiële informatie bevatten om het milieubelang voldoende te kunnen laten meewegen in de besluitvorming.

Het MER en de aanvullende informatie geven voldoende informatie over de effecten op luchtkwaliteit en geur. Ook wordt voor deze fase van de besluitvorming in afdoende mate ingegaan op de activiteiten op landgoed Nienoord en de effecten daarvan. Verder deelt de Commissie de conclusie dat “significant negatieve gevolgen op Natura 2000 met het voorliggende plan niet zijn uit te sluiten”.

De Commissie gaat er vanuit dat voor zover de (reeds gemaakte) aanvulling(en) op het MER nog niet ter inzage zijn gelegd, dit alsnog gebeurt.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL

2.1 Effecten op Natura-2000

MER

In en rondom het plangebied liggen Natura 2000-gebieden[3], waar de huidige achtergronddepositie boven de kritische depositiewaarde ligt. Er is sprake van een overbelaste situatie. In het MER ontbrak de informatie om de conclusie dat er geen negatieve effecten van het plan te verwachten zijn, te onderbou-

---

1 In bijlage 1 staan nadere gegevens over de procedure en de samenstelling van de werkgroep van de Commissie, ook staat in deze bijlage aangegeven welke documenten de Commissie bij haar advisering heeft betrokken.

2 De aanvulling bestaat uit het document “Plan-MER Bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier: aanvulling”, twee brieven met als onderwerpen “informatie planMER buitengebied Leek, 23 februari 2009”, ”informatie planMER buitengebied Leek, 23 maart 2009”, MER-aanvulling, deel 2: passende beoordeling”.

3 waaronder “De Bakkeveense duinen” en het “Leekstermeergebied”.

wen. Uit het MER werd niet duidelijk wat de ontwikkelingsmogelijkheden die met het plan ontstaan voor gevolgen kunnen hebben op de natuur.

In het MER (pagina 78) werd gesteld dat er minder agrarische bestemmingen zullen zijn dan in het huidige bestemmingsplan en dat de bouwblokken maximaal 2 ha zijn (binnen een zoekgebied van 4 ha). Ten aanzien van de intensieve veehouderijbedrijven ging het MER uit van een mogelijke groei in dieraantallen maar –door aanvullende eisen in het milieuvergunningspoor– van een stand-still (geen groei) in ammoniakuitstoot. Uit het MER bleek ook dat het overgrote deel van de melkveebedrijven wil uitbreiden in de toekomst (pagina 63). Een uitbreiding van de melkveehouderij tot 200 melkkoeien is echter mogelijk met een melding in het kader van het Besluit landbouw milieubeheer, er hoeft dan geen milieuvergunning in het kader van de Wet milieubeheer te worden aangevraagd.

De conclusie in het MER was dat er geen toename in ammoniakdepositie op Natura 2000-gebied zal zijn. Deze conclusie werd niet onderbouwd. Informatie over de ammoniakemissie en -depositie van dit plan ontbrak.

Aanvullende informatie
De gemeenten hebben aanvullende informatie aangeleverd in de vorm van een passende beoordeling. Hierin is de achtergronddepositie in beeld gebracht voor het Natura 2000-gebied “De Bakkeveense duinen”. Tevens zijn voor dit gebied de gevoelige habitats benoemd en is de kritische depositiewaarde in een tabel opgenomen. De precieze ligging van de habitats is op kaart aangegeven. Verder is in de passende beoordeling inzicht gegeven in de verandering in ammoniakemissie en -depositie van het beoogde plan. Er wordt geen inzicht gegeven in de eventueel mogelijk toe te passen mitigerende maatregelen.

Oordeel Commissie
De Commissie deelt de conclusie dat vanwege de overbelasting en de toename in ammoniakemissie en -depositie significante negatieve gevolgen niet zijn uit te sluiten.

De Commissie is van oordeel dat, anders dan in de passende beoordeling wordt geconcludeerd, ook voor veehouderijbedrijfsuitbreidingen verder dan één-kilometer vanaf Natura 2000-gebied(en) in principe significant negatieve gevolgen niet zijn uit te sluiten. Mogelijk dat wanneer eerst een afname in ammoniakemissie en – depositie plaatsvindt en daarna een toename wordt toegestaan, zodat per saldo sprake is van een afname van de belasting op het betreffende natuurgebied, deze negatieve gevolgen kunnen worden voorkomen.

Voor andere Natura 2000-gebieden zijn de effecten niet in beeld gebracht. Bijvoorbeeld in het “Leekstermeer” komen trilveenmoerassen voor met een kritische depositiewaarde van 1200 mol/ha/jr. Voor het “Leekstermeer” geldt dat de achtergrondconcentratie reeds boven deze kritische depositiewaarde zit. Een toename in ammoniakemissie en –depositie leidt daardoor mogelijk tot een aantasting van natuurlijke kenmerken. De Commissie is dan ook van oordeel dat de in de passende beoordeling getrokken conclusie dat significant negatieve gevolgen niet zijn uit te sluiten, ook op andere Natura 2000-gebieden zoals het “Leekstermeer” van toepassing is.

2.2 Landgoed Nienoord

2.2.1 Activiteiten op het landgoed

MER
In het MER en de notitie landgoed Nienoord worden activiteiten benoemd die op het landgoed Nienoord mogelijk zijn of worden. Genoemd zijn onder andere een niet nader gedefinieerde uitbreiding van het attractiepark en uitbreiding van de camping. Onduidelijk was echter wat het bestemmingsplan nu precies mogelijk zou gaan maken aan (nieuwe) functies en activiteiten op het landgoed Nienoord. Inzicht in de huidige en toekomstige bezoekersaantallen en mogelijke seizoenspreiding ontbrak, alsmede de effecten daarvan. Daarnaast werd geen inzicht gegeven in de parkeerfaciliteiten die op dit moment aanwezig zijn, de bezetting hiervan en mogelijke knelpunten die na de ontwikkelingen zouden kunnen ontstaan. Hierdoor was onduidelijk welke milieueffecten het plan met zich mee zou kunnen brengen.

Aanvullende informatie
In de aanvullende informatie wordt beschreven dat maximaal 35 keer per jaar een kleinschalig evenement kan plaatsvinden. De aanvulling maakt echter niet duidelijk onder welke voorwaarden dit zou kunnen. De stijging van bezoekersaantallen wordt volledig toegeschreven aan de (verder niet gedefinieerde) uitbreiding van het familiepark. De Commissie acht dit niet realistisch. De overige ontwikkelingen op het landgoed (zoals meer evenementen) zullen eveneens meer bezoekers trekken. De Commissie acht de gegeven informatie onvoldoende om de conclusie (geen milieueffecten) te onderbouwen.

In de brief bij de aanvulling met het collegestandpunt is aangegeven dat de gemeente Leek voornemens is om de uitbreiding van het familiepark op het landgoed niet op dit moment in het bestemmingsplan op te nemen. Hierdoor concludeert de Commissie dat de eerder gevraagde informatie niet essentieel is voor de besluitvorming over het bestemmingsplan op dit moment.

2.2.2 EHS

MER
Uit het MER blijkt dat delen van het landgoed Nienoord zijn aangewezen als ecologische hoofdstructuur (EHS). In ieder geval twee functies van het voornemen; het openluchttheater (het podium) en de uitbreiding van de camping, lijken in de aangewezen EHS te worden gerealiseerd. Er bleek echter niet welke effecten op de EHS zouden kunnen optreden.

Aanvullende informatie
De Commissie constateert dat in de aanvulling niet duidelijk wordt:
- welke status het landgoed Nienoord heeft;
- of het (provinciaal) EHS toetsingskader[4] geldt en
- welke 'wezenlijke kenmerken en waarden' door het voornemen zouden kunnen worden aangetast.

Inzicht in de effecten op de EHS blijft daarmee onvoldoende.

In de ambtelijke brief bij de aanvulling is door de gemeente Leek aangegeven dat het niet duidelijk is hoe de begrenzing van de EHS nu precies zal zijn. Het

[4] Het toetsingskader zoals beschreven in de Nota Ruimte, Spelregels EHS en/of provinciale uitwerkingen daarvan.

is niet duidelijk of in (het nog in procedure zijnde) Provinciaal Omgevingsplan Groningen de locaties van de camping en het openluchttheater Het Podium aangewezen zullen worden als EHS.

■ De Commissie adviseert om de ontwikkelingen ten aanzien van de definitieve aanwijzing van de EHS nauwlettend te volgen. De in het MER gegeven informatie acht de Commissie voldoende onder de voorwaarde dat de hierboven genoemde locaties inderdaad niet als EHS worden aangewezen. Indien de locaties wel als EHS worden aangewezen adviseert de Commissie aan te geven welke effecten op de EHS kunnen optreden.

2.2.3 Geluid

MER
Ten aanzien van geluid is in het MER aandacht besteed aan de geluidemissie tijdens de Pinksterfeesten. De geluidimpact op de omgeving tijdens deze feesten is relatief groot. Het MER stelt echter dat doordat de Pinksterfeesten maar eenmaal per jaar plaatsvinden, geen gevolgen voor de natuur te verwachten zijn. Onduidelijk was welke geluideffecten de andere op het landgoed georganiseerde activiteiten met zich meebrengen. Deze activiteiten zijn minder geluidsintensief dan de Pinksterfeesten maar komen wel frequenter voor en kunnen daarmee een relevante invloed hebben op de natuur en de mens. Doordat de geluideffecten van de andere op het landgoed georganiseerde activiteiten niet zijn gekwantificeerd kan op voorhand niet worden uitgesloten dat het totaal aan evenementen op het landgoed Nienoord geen significant effect heeft op de mens en de natuur.[5]

Aanvullende informatie
De aanvullende informatie geeft voldoende inzicht in de geluidimpact van de Pinksterfeesten. Deze geluidbelasting kan mogelijk tot verstoring leiden van de Rietzanger (Kwartelkoning en Porseleinhoen zijn minder gevoelig), maar gezien het incidentele karakter van dit evenement zal dit naar verwachting niet leiden tot een invloed op de territoriumkeuze van de Rietzanger.

Het blijft echter onduidelijk welke geluideffecten de andere op het landgoed georganiseerde activiteiten met zich mee zouden kunnen brengen. Uit de brief met het collegestandpunt blijkt dat de gemeente voornemens is het Evenementenbeleid aan te passen met onder meer geluidsvoorwaarden en in het bestemmingsplan regels op te nemen welke verwijzen naar dit Evenementenbeleid. Ter onderbouwing wordt een aanvullend geluidonderzoek uitgevoerd.

■ Ofschoon in het MER en de aanvullende informatie de geluideffecten onvoldoende inzichtelijk zijn gemaakt is de Commissie van oordeel dat door deze verwijzing naar het Evenementenbeleid voldoende geborgd zou kunnen worden dat effecten op natuur worden voorkomen, mits in dit Evenementenbeleid inderdaad eisen ten aanzien van de maximaal toelaatbare geluidbelasting ter bescherming van de natuur en omwonenden worden opgenomen.
■ De Commissie adviseert de aanvullende onderzoeken ten aanzien van maximaal toelaatbare geluidbelastingen inzichtelijk te maken voorafgaande aan de besluitvorming.

[5] zoals het Natura 2000-gebied “Leekstermeergebied”

2.3 Effectbeoordeling

2.3.1 Luchtkwaliteit

MER
In het MER is aangegeven dat er geen knelpunten zijn ten aanzien van luchtkwaliteit. Er worden geen significante wijzigingen in luchtkwaliteit ten opzichte van de huidige situatie verwacht. De Commissie heeft aangegeven dat het voldoen aan grenswaarden nog niet impliceert dat er geen wijzigingen ten opzichte van de huidige situatie zullen optreden.

Aanvullende informatie
In de aanvullende informatie wordt in voldoende mate inzicht gegeven in achtergrondconcentraties van fijn stof (22 – 25 microgram/m^3) en NO_2 (rond de 15 microgram/m^3). De Commissie acht de conclusie plausibel dat gezien deze achtergrondconcentraties door toenemende veehouderijactiviteiten en andere activiteiten (bijvoorbeeld de toename van verkeersbewegingen als gevolg van de extra bezoekers Nienoord) geen toenames verwacht mogen worden die tot overschrijding van de normen zullen leiden.

2.3.2 Geur

MER
De uitbreidingsruimte voor veehouderijbedrijven in het voorontwerpbestemmingsplan is bij het opstellen getoetst aan de mogelijke geurhinder op woonlinten en woonkernen. Enkele knelpunten zijn daarbij naar voren gekomen. Het ontwerpbestemmingsplan is hierop vervolgens -zo stelt het MER- zodanig aangepast dat er geen conflicten meer zijn met wet- en regelgeving op het gebied van geur. Hoewel er geen conflicten zijn met wet- en regelgeving heeft de Commissie gevraagd de geuranalyse inzichtelijk te maken.

Aanvullende informatie
Uit het MER en de aanvullende informatie blijkt afdoende dat er geen conflicten zijn met wet- en regelgeving. Geen inzicht is gegeven in de locaties waar mogelijke knelpunten hebben gezeten.

■ De Commissie adviseert samen met de ter inzage legging van het bestemmingsplan inzage te geven in de geursituatie en de resultaten van de gemaakte analyse.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn

Bevoegd gezag: Gemeenteraden van Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn

Besluit: vaststellen van het bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C14.0, D14.0

Activiteit: Vaststellen van bestemmingsplan buitengebied dat mogelijk kaderstellend is voor m.e.r.(beoordelings)plichtige activiteiten zoals intensieve veehouderijen.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:
ing. E.H.A. de Beer
ir. S. Bokma
drs. S.R.J. Jansen
ir. W.H.A.M. Keijsers
M.A.J. v.d. Tas (voorzitter)
ir C.T. Smit (secretaris)

Werkwijze Commissie bij toetsing:
Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Betrokken documenten:
De Commissie heeft bij haar advies de volgende documenten betrokken:
- Plan-MER bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier, juli 2008
- Ontwikkelingsmogelijkheden recreatie op het landgoed Nienoord; notitie in het kader van de m.e.r. beoordelingsplicht, september 2008
- PlanMER Bestemmingsplan buitengebied Westerkwartier aanvulling, 15/1/2009
- 2 brieven met onderwerp "informatie plan-MER buitengebied Leek" dd 23 maart 2009 en 30 maart 2009
- MER-aanvulling, deel 2: ammoniakproblematiek Bakkeveense Duinen, passende beoordeling in het kader van de natuurbeschermingwet, 20 mei 2009

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Procedurele gegevens:
advies aanvraag: 24 januari 2008
advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 18 maart 2008
kennisgeving MER in "De Midweek" en "Het Westerkwartier" van 17 september 2008 en in "het Acht Dorpen Nieuws" van 18 september 2008
aanvraag toetsingsadvies: 18 september 2008
ter inzage legging MER: 17 september t/m 30 oktober 2008
toetsingsadvies uitgebracht: 10 juni 2009

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Buitengebied Westerkwartier en de aanvulling daarop

De gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn (het Groningse Wester-kwartier) willen gezamenlijk één nieuw bestemmingsplan vaststellen voor het buitengebied van het Westerkwartier. Hiervoor is een plan-milieueffectrapport (plan-MER) opgesteld.

ISBN: 978-90-421-2572-8

BIJLAGE 16 Convenant provincie Groningen en gemeenten regio Westerkwartier

BESTUURSOVEREENKOMST "AGRARISCHE SCHAALVERGROTING"
(REGIO WESTERKWARTIER)

PARTIJEN

1. De colleges van burgemeester en wethouders van:
   - de gemeente Grootegast
   - de gemeente Leek
   - de gemeente Marum
   - de gemeente Zuidhorn

(hierna te noemen: de gemeentebesturen)

en

2. Het college van gedeputeerde staten van de provincie Groningen
(hierna te noemen: gedeputeerde staten)

verklaren over de inhoud en uitvoering van de bestemmingsplannen voor het buitengebied van de onderscheiden gemeenten het volgende te zijn overeengekomen.

1. Overwegingen

Gemeenten, provincies (en het rijk) hebben elk een taak op het gebied van de ruimtelijke ordening. Deze taken en bijbehorende bevoegdheden zijn geregeld in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro).

In de Wro is het zwaartepunt van de verantwoordelijkheid voor een goede ruimtelijke ordening bij de gemeente gelegd. De gemeente wordt door de wetgever als het in beginsel meest geschikte overheidsniveau gezien om de functie en gebruiksmogelijkheden van gronden te bepalen en te verankeren in bestemmingsplannen, omdat op dat niveau meer mogelijkheden bestaan om rekening te houden met alle relevante feiten en omstandigheden. Indien de verantwoordelijkheid om een belang te behartigen het gemeentelijke niveau echter naar aard en schaal overstijgt - zoals in dit geval bij de functie en de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied - maakt de Wro het mogelijk dat de provincie die verantwoordelijkheid geheel of gedeeltelijk aan zich trekt. Daartoe beschikt de provincie over eigen juridische bevoegdheden, waaronder het stellen van algemene regels bij verordening omtrent de inhoud van bestemmingsplannen en van de daarbij behorende toelichting. Deze regels hebben als rechtsgevolg dat de gemeentelijke beleidsruimte voor de vaststelling van de inhoud van bestemmingsplannen (vóóraf) wordt genormeerd of ingekaderd.

Op grond van de Wro zijn Provinciale Staten verplicht om voor het grondgebied van de provincie een structuurvisie vast te stellen. Op 17 juni 2009 hebben Provinciale Staten deze structuurvisie, als onderdeel van het Provinciaal Omgevingsplan 2009-2013 (POP), vastgesteld. In het POP hebben Provinciale Staten hun visie gegeven op de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van de provincie en vastgelegd welk ruimtelijk beleid zal worden gevoerd om die visie te vorm te geven. Gelijktijdig met het nieuwe POP hebben Provinciale Staten de Omgevingsverordening provincie Groningen 2009 (hierna: de verordening) vastgesteld. In hoofdstuk 4 van de omgevingsverordening zijn regels gesteld omtrent de inhoud van bestemmingsplannen en van de daarbij behorende toelichting. De verordening is bekend gemaakt in het Provinciaal blad nr. 15 van 1 juli 2009 en zal, voor zover het titel 4.3 betreft (bijzondere bepalingen met betrekking tot bestemmingsplannen voor het buitengebied) op een nader vast te stellen tijdstip - naar verwachting medio maart 2010 - in werking treden.

Op grond van artikel 4.22, lid 1, onder b, van de omgevingsverordening voorziet een bestemmingsplan niet in uitbreiding van bouwpercelen tot een omvang groter dan één hectare. In artikel 4.22, lid 2, is bepaald dat, indien het de gemeenten Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn, Groningen, Haren, Hoogezand-Sappemeer en Slochteren betreft, gedeputeerde staten een omvang tot maximaal twee hectare voor een bouwperceel kunnen vaststellen.

In artikel 4.22, lid 8, van de verordening is bepaald dat, indien een bestemmingsplan voorziet in de uitbreiding van een agrarisch bouwperceel tot een omvang groter dan één hectare, de toelichting op het plan een beschrijving bevat van de wijze waarop bij de situering, omvang en vormgeving van het agrarisch bouwperceel alsmede in de bij het plan behorende regels rekening is gehouden met:
a. het respecteren van de historisch gegroeide landschapsstructuur;
b. het houden van afstand tot andere ruimtelijke elementen;
c. de toereikendheid van de infrastructurele ontsluiting;
d. het evenwicht van de ordening, maatvoering en vormgeving van de bedrijfsgebouwen;
e. de inpasbaarheid van de erfinrichting in het landschapstype;
f. de wenselijkheid om voor de bedrijfsvoering niet meer in gebruik zijnde opstallen, met uitzondering van monumentale of karakteristieke gebouwen op het bouwperceel c.q. het verlaten bouwperceel, te saneren.

Van hun in artikel 4.22, lid 2, van de verordening opgenomen bevoegdheid om voor de daartoe aangewezen gemeenten agrarische bouwpercelen van maximaal twee hectare toe te staan, mogen gedeputeerde staten, zo blijkt uit de toelichting op dit artikellid, pas gebruik maken nadat de betrokken gemeenten - in regioverband - met hen bestuurlijke afspraken hebben gemaakt over de “maatwerkbenadering” bij agrarische schaalvergroting.

Deze maatwerkbenadering bestaat uit:
1. de toepassing van de in artikel 4.22, lid 8, van de verordening opgenomen ruimtelijke randvoorwaarden waaraan agrarische schaalvergroting dient te voldoen, en
2. procesafspraken over het voeren van de keukentafelgesprekken, waarbij afhankelijk van de kwetsbaarheid van het landschap en de omvang van de schaalvergroting de betrokkenheid van de provincie is geborgd.

2. Bestuurlijke afspraken

Partijen zijn van mening dat in beginsel aan de in het buitengebied gevestigde agrarische bedrijven de mogelijkheid moet worden geboden tot bedrijfsuitbreiding. Vanwege de daarbij betrokken landschappelijke en cultuurhistorische belangen dient een bedrijfsuitbreiding echter niet zonder meer mogelijk te zijn, maar dient per concreet geval te worden beoordeeld of de uitbreiding toelaatbaar is en zo ja onder welke voorwaarden.
Met het oog daarop maken partijen de volgende afspraken.

De gemeentebesturen

Bedrijfsuitbreiding binnen bouwpercelen van 1,5 hectare
1. voor het kunnen sturen op de ruimtelijke kwaliteit van een bedrijfsuitbreiding die gepaard gaat met het oprichten van nieuwe bedrijfsbebouwing, wordt in het bestemmingsplan aan burgemeester en wethouders de bevoegdheid toegekend, als bedoeld in artikel 3.6, lid 1, onder d, van de Wro, tot het stellen van nadere eisen aan de situering, omvang, vormgeving en landschappelijke inpassing van dergelijke bebouwing;
2. voor de toepassing van de onder 1 bedoelde bevoegdheid tot het stellen van nadere eisen voorzien de planregels in een richtinggevend afwegingskader, waarin de in artikel 4.22, lid 8, van de verordening genoemde ruimtelijke randvoorwaarden leidend zijn;

3. bij de toetsing van elke aanvraag om bouwvergunning waarbij feitelijk sprake is van een uitbreiding van de bedrijfsbebouwing tot een grotere (geconcentreerde) oppervlakte dan 1 hectare, wordt zorgvuldig beoordeeld of, gelet op het onder 2 bedoelde afwegingskader, aanleiding bestaat tot het stellen van nadere eisen;
4. in het kader van de onder 3 bedoelde beoordeling wordt vóóraf een deskundigenadvies ingewonnen van de landschapsarchitect van de Stichting Libau te Groningen;
5. indien het noodzakelijk wordt geacht nadere eisen te stellen aan de landschappelijke inpassing van de betrokken bedrijfsuitbreiding worden deze eisen (tevens) geborgd in een privaatrechtelijke overeenkomst tussen de gemeente en de betrokken ondernemer. Een dergelijke overeenkomst gaat vergezeld van een beplantingsplan met financiële begroting;

<u>Uitbreiding van bouwpercelen van 1,5 tot maximaal 2 hectare</u>

- bedrijfsuitbreiding waarvoor een agrarisch bouwperceel van 1,5 hectare moet worden uitgebreid (tot een oppervlakte van maximaal 2 hectare) zal afhankelijk worden gesteld van een planwijzing als bedoeld in artikel 3.6, lid 1, onder a, van de Wro;
- voor de toepassing van de onder 1 bedoelde wijzigingsbevoegdheid voorzien de planregels in een richtinggevend afwegingskader, waarin de in artikel 4.22, lid 8, van de verordening genoemde ruimtelijke randvoorwaarden leidend zijn;
- een besluit tot planwijziging wordt zorgvuldig voorbereid door middel van het voeren van één of meer "keukentafelgesprekken", waarin door de gemeente en de provincie wordt beoordeeld of de door de ondernemer gewenste uitbreiding van zijn agrarisch bouwperceel al dan niet aanvaardbaar is en worden, zonodig, afspraken gemaakt over de voorwaarden waaraan bij uitbreiding van het betrokken bedrijf dient te worden voldaan;
- de gemeente belegt en regisseert een keukentafelgesprek overeenkomstig de in bijlage 1 van deze bestuursovereenkomst beschreven werkwijze;.
- in het geval dat in een keukentafelgesprek tussen de vertegenwoordigers van de gemeente en de provincie geen consensus wordt bereikt over de mate waarin en de voorwaarden waaronder uitbreiding van een agrarische bedrijf aanvaardbaar is, wordt het bestemmingsplan niet gewijzigd dan nadat bestuurlijk overleg tussen deze partijen heeft plaatsgevonden;
- de (positieve) uitkomst van een keukentafelgesprek vormt de basis voor de noodzakelijke planwijzing;
- indien een uitbreiding van een bouwperceel tot een grotere oppervlakte dan 1,5 hectare mogelijk wordt gemaakt, worden de over de landschappelijke inpassing van de betrokken bedrijfsuitbreiding gemaakte afspraken vastgelegd in een privaatrechtelijke overeenkomst tussen de gemeente, de provincie en de betrokken ondernemer overeenkomstig het als bijlage 2 bij deze overeenkomst gevoegde model;
- partijen spannen zich in om de besluitvorming omtrent de toepassing van de wijzigingsbevoegdheid binnen maximaal 6 maanden te voltooien;

Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde staten zullen, nadat de gemeentebesturen deze bestuursovereenkomst mede hebben ondertekend en betrokken bestemmingsplannen met in achtneming daarvan zijn vastgesteld, zo spoedig mogelijk nadat de verordening in werking is getreden:

- met toepassing van artikel 4.22, lid 2, van de omgevingsverordening besluiten dat de omvang van agrarische bouwpercelen in de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn maximaal 2 hectare mag bedragen;
- afzien van het geven van een reactieve aanwijzing indien de betrokken bestemmingsplannen, vooruitlopend op hun besluit, voorzien in de mogelijkheid om agrarische bouwpercelen uit te breiden tot maximaal twee hectare met toepassing van de maatwerkbenadering;

3. Geschillen

1. Partijen spannen zich in om eventuele geschillen die voortvloeien uit de uitvoering van de op deze overeenkomst gebaseerde bestemmingsregelingen in goed onderling overleg op te lossen.
2. Een geschil bestaat, indien één van de partijen dat stelt door dit schriftelijk aan de andere partij mee te delen.
3. Indien het onmogelijk is gebleken om op bovengenoemde wijze een geschil op te lossen en hierdoor sprake is van schending van een provinciaal ruimtelijk belang, staat het gedeputeerde staten vrij om gebruik te maken van de hen op grond van de Wro ten dienste staande juridische bevoegdheden.

4. Wijziging en opzegging

1. Elke partij kan deze overeenkomst met inachtneming van een opzegtermijn van 6 weken schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat de overeenkomst naar redelijkheid en billijkheid op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden. Tot een dergelijke verandering wordt in ieder geval gerekend een besluit van Provinciale Staten tot herziening van artikel 4.22 van de verordening.
2. Wanneer een partij de overeenkomst opzegt, beraadt de andere partij zich over de gevolgen daarvan voor de in de overeenkomst vastgelegde afspraken.
3. Elke partij kan de andere partijen schriftelijk verzoeken de overeenkomst te wijzigen. De wijziging behoeft de schriftelijke instemming van de andere partij. Partijen treden in overleg binnen zes weken nadat een partij de wens daartoe aan de andere partij schriftelijk heeft medegedeeld.
4. De wijziging en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlage aan deze overeenkomst gehecht.

5. Inwerkingtreding

Deze bestuursovereenkomst treedt in werking met ingang van 2010.

Aldus overeengekomen en getekend te Groningen op 2010.

Gedeputeerde Staten
van de provincie Groningen:

, voorzitter

, griffier

Aldus overeengekomen en getekend te Grootegast op 2010.

Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Grootegast

, burgemeester

, secretaris

Aldus overeengekomen en getekend te Marum op 2010.

Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Marum

, burgemeester

, secretaris

Aldus overeengekomen en getekend te Leek op 2010.

Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Leek

, burgemeester

, secretaris

Aldus overeengekomen en getekend te Zuidhorn op 2010.

Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Zuidhorn

, burgemeester

, secretaris

Bijlage 1

Procesafspraken over het voeren van keukentafelgesprekken voor uit breiding van agrarische bouwpercelen van 1.5 tot 2 hectare.

Stap 1
De ondernemer die het initiatief heeft om zijn bedrijf uit te breiden maakt dit kenbaar aan de gemeente.
Stap 2
Indien het initiatief in beginsel binnen de voorwaarden voor planwijziging past en ook overigens op voorhand niet op beletselen stuit, belegt en regisseert de gemeente een "keukentafelgesprek" waarin door en onder verantwoordelijkheid van de landschapsarchitect van de provincie[1], in samenwerking met een vertegenwoordiger van de gemeente, de rayonarchitect van de Stichting Libau en de ondernemer (en bedrijfsadviseur), een bedrijfsontwikkelingsschets wordt opgesteld. De daarmee verband houdende feitelijke werkzaamheden kunnen op verzoek van de provincie door de landschapsarchitect van de Stichting Libau of de Stichting Landschapsbeheer worden uitgevoerd. In de schets worden de ruimtelijke effecten van de beoogde bedrijfsuitbreiding inzichtelijk gemaakt met inachtneming van de zes ruimtelijke randvoorwaarden voor schaalvergroting. In elk concreet geval wordt maatwerk geleverd waarbij de ondernemer de gelegenheid heeft om voor de landschappelijke inpassing van de uitbreiding van zijn bedrijf zelf ook specifieke compenserende maatregelen voor te stellen. Te denken valt daarbij aan compenserende maatregelen op het gebied van natuur en milieu, architectuur, waterbeheer, recreatief medegebruik, behoud landschapselementen maar ook aan afbraak van bestaande bebouwing.
Stap 3
De ondernemer kan de gemaakte afspraken over de landschappelijke inpassing van de voorgenomen bedrijfsuitbreiding op kosten van de provincie op besteksniveau te laten uitwerken door Landschapsbeheer Groningen.
Stap 4
De besluitvormingsprocedure (planwijziging) wordt pas gestart nadat de privaatrechtelijke overeenkomst over de landschappelijke inpassing van de bedrijfsuitbreiding is gesloten en de provincie aldus te kennen heeft gegeven met de voorgenomen planwijzing te kunnen instemmen.

[1] Deze functionaris kan zich laten vergezellen van een (juridisch) beleidsmedewerker.

Bijlage 2

(Logo gemeente)

Overeenkomst uitbreiding agrarisch bedrijf, (adres)

De ondergetekenden,

De gemeente … ten dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar burgemeester, de heer /mevrouw … hierna te noemen "de Gemeente";

En

De provincie Groningen, zetelende te Groningen aan Martinikerkhof 12, handelend ter uitvoering van het besluit van Provinciale Staten van 17 juni 2009, ten dezen vertegenwoordigd door de Commissaris der Koningin M.J. van den Berg, hierna te noemen "de Provincie";

En

De heer/mevrouw, adres, hierna te noemen "de Ondernemer";

Overwegen dat:
- Gedeputeerde Staten van Groningen hebben hun beleid ten aanzien van de ruimtelijke inpassing van agrarische bebouwing vastgelegd in het Provinciaal Omgevingsplan 2009 – 2013 van 17 juni 2009 in hoofdstuk 5.6.3. onder "uitbreiding agrarische bouwblokken" (verder: het beleid);
- In het kader van het beleid kan worden ingestemd met agrarische bedrijfsontwikkelingen die planologische consequenties hebben, indien de doorvertaling van de in het beleid genoemde ruimtelijke randvoorwaarden met behulp van gebiedgericht maatwerk een impuls aan de ruimtelijke kwaliteit levert;
- De Ondernemer voornemens is het bedrijf, gelegen (adres) uit te breiden met (soort agrarische bebouwing, agrarische bouwwerken);
- De uitbreiding voorziet in de realisatie van een (type bedrijf) buiten het bouwvlak;
- Deze uitbreiding niet past in het ter plaatse geldende bestemmingsplan (naam bestemmingsplaninvullen)
- Onder toepassing van de in het beleid genoemde ruimtelijke randvoorwaarden de Gemeente en de Provincie met deze uitbreiding kunnen instemmen;
- Het beleid tevens inhoudt dat de doorvertaling van de ruimtelijke randvoorwaarden in een overeenkomst privaatrechtelijk kan worden vastgelegd, waarin partijen met deze overeenkomst voorzien;

En verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1:
De Ondernemer verplicht zich jegens de Gemeente en de Provincie om in beginsel voorafgaand aan of gelijktijdig met de eerste uitbreiding van zijn bedrijf, doch uiterlijk twee jaar na afgifte van de voor de eerste uitbreiding noodzakelijke bouwvergunning, de doorvertaling van de ruimtelijke randvoorwaarden te hebben gerealiseerd, conform het inrichtingsplan dat aan deze overeenkomst is gehecht en hiervan deel uitmaakt, en deze vervolgens, zowel kwantitatief als kwalitatief, in stand te houden. In het inrichtingsplan zijn de aard en omvang van de doorvertaling van de ruimtelijke randvoorwaarden weergegeven en de wijze waarop deze doorvertaling wordt gerealiseerd en in stand gehouden alsmede de onroerende zaak waarop de doorvertaling van de ruimtelijke randvoorwaarden is gericht.

Artikel 2:
Deze overeenkomst geldt voor onbepaalde tijd, dat wil zeggen, zolang de instandhouding van de doorvertaling van de ruimtelijke randvoorwaarden in alle redelijkheid kan worden geëist.

Artikel 3:
De vestiging van welk recht dan ook op het bedrijf of de onroerende zaak waarop de doorvertaling van de ruimtelijke randvoorwaarden is gericht, laat onverlet de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de Ondernemer ten aanzien van de realisatie en instandhouding van de doorvertaling van de ruimtelijke randvoorwaarden, zoals weergegeven in het aan deze overeenkomst gehechte inrichtingsplan.

Artikel 4:
De Ondernemer is verplicht jegens de Gemeente en de Provincie om zijn verplichtingen uit hoofde van deze overeenkomst bij gehele of gedeeltelijke vervreemding van het bedrijf of de onroerende zaak waarop de doorvertaling van ruimtelijke randvoorwaarden is gericht, alsmede bij elke verlening van enig goederenrechtelijk of persoonlijk gebruiks- of genotsrecht, aan de nieuwe eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker op te leggen en in verband daarmee woordelijk op te nemen in een akte tot levering, vestiging van beperkt of persoonlijk gebruiks- of genotsrecht. Op gelijke wijze is de Ondernemer verplicht jegens de Gemeente en de Provincie om bij wijze van derdenbeding aan de nieuwe eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker op te leggen dat ook deze de hem door de Ondernemer opgelegde verplichtingen zal opleggen aan zijn rechtsopvolger.

Artikel 5:
De Ondernemer zal aan de Gemeente en de Provincie gezamenlijk een onmiddellijk opeisbare en niet voor matiging vatbare boete verschuldigd zijn van € 500,00 voor iedere dag of gedeelte daarvan dat de Ondernemer in gebreke is om aan zijn verplichtingen uit hoofde van deze overeenkomst te voldoen, met een maximum van (bedrag noemen) onverminderd het recht van de Gemeente en/of de Provincie op nakoming of schadevergoeding. De Ondernemer zal zich niet met beroep op overmacht aan het betalen van de boete kunnen onttrekken.

Artikel 6:
Mocht buiten toedoen van de partijen op enig moment door uitvoering van deze overeenkomst niet langer voldaan kunnen worden aan de doorvertaling van de ruimtelijke randvoorwaarden, dan zijn partijen – onverlet de wettelijke taken en bevoegdheden – verplicht om medewerking te verlenen aan een aanpassing van deze overeenkomst. Deze aanpassing dient zoveel mogelijk aan te sluiten bij de strekking van het aan deze overeenkomst gehechte inrichtingsplan; Gedeputeerde Staten van Groningen worden van meet af aan bij een dergelijke aanpassing betrokken en daarover geïnformeerd.

Artikel 7:
Het in deze overeenkomst bepaalde laat de publiekrechtelijke positie en bevoegdheden van de Gemeente en/of de Provincie onverlet. Publiekrechtelijk handelen, dan wel het nalaten van publiekrechtelijk handelen door de Gemeente en/of de Provincie zal geen tekortkoming in de nakoming van deze overeenkomst kunnen vormen.

Artikel 8:
Indien op enig onderdeel van deze overeenkomst knelpunten optreden, zullen partijen onderling in overleg treden. Indien het overleg niet tot een voor partijen bevredigend resultaat leidt, zal de meest gerede partij het geschil voorleggen aan de rechter. Gedeputeerde Staten van Groningen worden van meet af aan bij een dergelijke voorlegging aan de rechter betrokken en daarover geïnformeerd.

Artikel 9:

Deze overeenkomst vervalt, wanneer de uitbreiding niet wordt gerealiseerd.

Artikel 10:
Op deze overeenkomst is het Nederlands recht van toepassing.

Aldus opgemaakt en ondertekend in tweevoud:

De Ondernemer:	De Gemeente:
Plaats: ……..	Plaats:
Datum: ……..- ……. – 2010	Datum: ……..- ……. - 2010
Handtekening: …….	Handtekening: …….

De Provincie:

Plaats: Groningen

Datum: …….-…… - 2010

Handtekening: ……

namens de Commissaris van de Koningin in de provincie Groningen

Bijlage: Inrichtingsplan met toelichting, beplantingsplan en begroting

PARTIELE EN CORRECTIEVE HERZIENING BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED MARUM

Rho
ADVISEURS
VOOR
LEEFRUIMTE

PARTIELE EN CORRECTIEVE HERZIENING
BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED MARUM

CODE 134201 / 28-05-14

GEMEENTE MARUM 134201 / 28-05-14
PARTIELE EN CORRECTIEVE HERZIENING BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED MARUM

TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE **blz**

1. INLEIDING **1**

1. 1. Aanleiding 1
1. 2. Plangebied 2
1. 3. Bij het plan behorende stukken 2
1. 4. Leeswijzer 2

2. VIGERENDE PLAN MARUM MET BESLUITVORMING **3**

3. UITGANGSPUNTEN **4**

4. JURIDISCHE PLANOPZET **9**

4. 1. Opzet 9
4. 2. Verantwoording keuzes van bestemmingen 9

5. ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID EN GRONDEXPLOITATIE **12**

5. 1. Economische uitvoerbaarheid 12
5. 2. Grondexploitatie 12

1. INLEIDING

1. 1. Aanleiding

Bij besluit van 1 maart 2010 stelde de gemeenteraad van Marum voor het hele gebied buiten de kernen het bestemmingsplan Buitengebied vast.
Ten gevolge van de Wet ruimtelijke ordening 2008 is voor een bestemmingsplan geen goedkeuring vereist. Wel kunnen Gedeputeerde Staten een reactieve aanwijzing geven, als een gemeente niet of niet volledig aan een provinciale zienswijze tegemoet komt. Dat is in dit geval gebeurd; de provincie Groningen heeft in april 2010 zo'n aanwijzing gegeven. De reactieve aanwijzing had betrekking op de regeling voor de woonbestemmingen, de regeling voor kuilvoerplaten en sleufsilo's buiten bouwpercelen, de afstemming op de nieuwbouwruimte en de uitbreidingsmogelijkheden voor niet-agrarische functies.

Bij het vaststellen van een reactieve aanwijzing worden de omstreden delen van een bestemmingsplan buiten werking gesteld. Oogmerk is om planonderdelen in overeenstemming met het provinciale beleid te brengen.
Gedeputeerde Staten hebben op 28 juni 2011 besloten hun reactieve aanwijzing gedeeltelijk in te trekken. Dit voor wat betreft de percelen met de bestemming "wonen" die onder het eerdere bestemmingsplan voor het buitengebied ook een woonbestemming hadden. Voor dit deel blijft het vigerende plan gelden.
De gemeente Marum heeft daarop zijn visie naar voren gebracht, waarna uiteindelijk de Raad van State een eindbeslissing heeft genomen (10 oktober 2012).
De reactieve aanwijzing heeft betrekking op ongeveer 100 percelen.

Als door de Raad van State en eerder door de provincie bij reactieve aanwijzing is besloten over de inhoud van een bestemmingsplan, zijn gemeenteraden verplicht om hun bestemmingsplan daarop aan te passen. Door middel van een zogenaamde correctieve herziening wordt aan deze wettelijke plicht voldaan. Daarnaast wordt in deze herziening een aantal kleinere ontwikkelingen meegenomen.

Verder is er tussen de vaststelling van het bestemmingsplan en het actuele moment een aantal nieuwe ontwikkelingen opgetreden en er zijn twee herzieningen van de Omgevingsverordening Groningen vastgesteld: die van 2011, betrekking hebbend op de regeling voor intensieve veehouderijbedrijven, en die van 2013 waarin een flink aantal inhoudelijk aspecten is herzien. Ook zijn er in de afgelopen 3,5 jaar een aantal maatschappelijke ontwikkelingen opgetreden.
De gemeente Marum kiest ervoor om deze zaken, voor zover ze doorwerken op het hele buitengebied, niet in de voorliggende herziening mee te nemen. Een toekomstige, integrale herziening is hiervoor een beter middel.

De voorliggen herziening heeft daarom naar de bestuurlijke gevolgen een beperkt bereik: enerzijds de noodzakelijke aanpassingen aan de uitspraken van de Raad van State en de provincie Groningen, anderzijds een aantal kleinere ontwikkelingen. Deze laatste worden meegenomen om het plan zo goed mogelijk op de actuele situatie te laten aansluiten.

Ten slotte worden in deze herziening de gevolgen van het nieuwe archeologiebeleid verwerkt. De gemeenteraad van Marum neemt daarover in het najaar van 2013 een besluit.

1. 2. Plangebied

Het plangebied betreft niet het hele buitengebied, maar richt zich op de percelen die ten gevolge van de uitspraak van de Raad van State een nieuwe regeling behoeven. Daarna bepaalt een aantal merendeels perceelsgebonden zaken het plangebied.
Het archeologiebeleid leidt er verder toe dat de begrenzing van de herziening ook wordt bepaald door de gebieden met archeologische verwachtingswaarden.

1. 3. Bij het plan behorende stukken

Dit bestemmingsplan bestaat uit drie delen:
- Een verbeelding, waarop onder meer de bestemmingen in het plangebied zijn aangegeven.
- Regels, waarin de bouw- en gebruiksmogelijkheden van de op de verbeelding vermelde bestemmingen zijn opgenomen. De planregels zijn in het systeem van het vigerende plan (2010) opgesteld.
- Deze toelichting, waarin de keuzes die in het bestemmingsplan worden gemaakt nader gemotiveerd en verantwoord worden.

De toelichting is beknopt gehouden en dient ter motivering van het beleid voor deze herziening. De verbeelding vormt samen met de regels het juridisch bindende deel van het bestemmingsplan.

1. 4. Leeswijzer

Het bestemmingsplan is als volgt opgezet:

Hoofdstuk 2: Het vigerende plan met een weergave van het besluiten van de Raad van State en de provincie Groningen.
Hoofdstuk 3: Uitgangspunten voor de herziening.
Hoofdstuk 4: Toelichting op de gehanteerde bestemmingsregeling.
Hoofdstuk 5: Een beschrijving van de uitvoerbaarheid van deze herziening.

2. VIGERENDE PLAN MARUM MET BESLUITVORMING

Het ontwerp-bestemmingsplan Buitengebied Marum werd met ingang van 13 november 2009 ter inzage gelegd. Tijdens de hierop volgende periode van zes weken is door (onder meer) de provincie Groningen een zienswijze ingediend. Bij besluit van 1 maart 2010 is het bestemmingsplan door de raad van de gemeente Marum vastgesteld.
Op een viertal punten werd de zienswijze van de provincie door de raad niet (volledig) overgenomen. Op deze onderdelen hebben Gedeputeerde Staten bij besluit van 20 april 2010 een reactieve aanwijzing gegeven. Het betrof:

- De realisering van kuilvoerplaten en sleufsilo's buiten de agrarische bouwblokken.
- De voorwaarden waaronder functiewijziging en vervangende nieuwbouw van voormalige agrarische bedrijfsbebouwing (de zogenaamde VAB) mogelijk is.
- De uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijven met meer dan 20%.
- De verantwoording dat de toename van de woningvoorraad binnen de toegekende nieuwbouwruimte past.

Bij besluit van 28 juni 2011 hebben Gedeputeerde Staten besloten hun aanwijzingsbesluit van 20 april 2010 gedeeltelijk in te trekken. Dit betrof met name de percelen met een bestemming "Wonen" die onder het eerdere bestemmingsplan voor het buitengebied ook een woonbestemming hadden. Voor deze percelen is het vastgestelde bestemmingsplan daarmee in stand gebleven.

Bij uitspraak van 19 oktober 2011 heeft de Raad van State de reactieve aanwijzing van Gedeputeerde Staten niet in stand gelaten voor zover betrof de ontwikkelingsmogelijkheid voor niet-agrarische bedrijven (tot 50%). Omdat deze regeling daarmee geen deel zou uitmaken van een geldende regeling, heeft de gemeenteraad van Marum daartegen beroep aangetekend. Ook de door de provincie aangegeven regeling met betrekking tot sleufsilo's/kuilvoerplaten werd door de Raad van State ongegrond verklaard.
Op de overige punten (ontbreken sloopverbod in bestemming Wonen met mogelijke consequenties voor cultuurhistorisch waardevolle hoofdvormen en de afstemming op de nieuwbouwruimte bij een woonfunctie in vrijkomende agrarische bedrijven onder afstemming op de Omgevingsverordening) werd de provincie in het gelijk gesteld. Wat betreft de regeling voor de woonpercelen: deze zijn vanwege het ontbreken van een voldoende inventarisatie over een mogelijk cultuurhistorisch waardevolle hoofdvorm niet gehandhaafd.

Bij uitspraak van 10 oktober 2012 besliste de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State over het bestemmingsplan, inclusief de hiervoor genoemde regeling voor niet-agrarische bedrijven. Ten aanzien van het beleid voor niet-agrarische bedrijvigheid oordeelde de Raad van State dat de in het plan opgenomen regeling (met een uitbreiding via een maatwerkbenadering, die rekening houdt met de landschappelijke waarden en een goede landschappelijke inpassing) voldoende rekening houdt met de provinciale Omgevingsverordening.
De overige aspecten waren reeds beslist bij uitspraak van oktober 2011.

3. UITGANGSPUNTEN

Algemeen
Centraal uitgangspunt is deze herziening te richten op het aanpassen van het bestemmingsplan aan de reactieve aanwijzing van de provincie (rekening houdend met de uitspraak van de Raad van State), alsmede een aantal actualisaties door te voeren en omissies te herstellen.
Deze aanpassingen worden ingevoegd in het bestemmingsplan 2010 dat voor de overige relevante delen, waaronder de aan het plan ten grondslag liggende onderzoeken, blijft gehandhaafd.

Pingoruïnes: reeds partieel geregeld.
Naar aanleiding van de tussenuitspraak van de Raad van State over het bestemmingsplan Buitengebied (02-11-2011), waarin gevraagd werd om een (beschermende) regeling voor cultuurhistorische elementen in de vorm van pingoruïnes heeft de gemeenteraad van Marum bij besluit van 8 februari 2012 een aanpassing van het bestemmingsplan Buitengebied vastgesteld. Dit in verband met de plaatselijke aanwezigheid van dergelijke pingoruïnes. Gelet op de afdoende regeling voor deze elementen wordt deze niet opnieuw in de voorliggende herziening meegenomen.

Aanpassingen aan reactieve aanwijzing
Ten aanzien van de zaken die in de procedure van het bestemmingsplan aan de orde zijn gekomen wordt de volgende insteek gekozen:

1. Wat betreft de realisering van kuilvoerplaten en sleufsilo's buiten de agrarische bouwblokken geeft de provincie aan deze óp de agrarische bouwblokken te realiseren. Dit in verband met de concentratie van agrarische activiteiten op de bouwpercelen zelf.
   Bij uitspraak van de Raad van State van 19 oktober 2011 is het bestemmingsplan op dit onderdeel in stand gelaten.
   Opgemerkt wordt dat in de nieuwe Omgevingsverordening (2013) onder voorwaarden van een goede landschapsanalyse met maatregelen voeder- en mestvoorzieningen buiten bouwpercelen mogen worden gerealiseerd.

2. Karakteristieke verschijningsvorm: de voorwaarden waaronder functiewijziging en vervangende nieuwbouw van voormalige agrarische bedrijfsbebouwing (de zogenaamde VAB) mogelijk is.
   In het vigerende bestemmingsplan was bepaald dat verschillende (agrarische) bestemmingen kunnen worden gewijzigd in een bestemming Wonen. De woning moet dan in de nieuwe situatie in de voormalige bedrijfswoning, zodat daarmee de verschijningsvorm is gewaarborgd.
   Echter, ook voormalige agrarische bedrijfsbebouwing, die in het verleden een functieverandering naar wonen heeft ondergaan, valt onder deze bestemming, zonder dat een mogelijk kenmerkende verschijningsvorm is beschermd.
   De provincie heeft bijgevolg een reactieve aanwijzing voor een 100-tal woonpercelen gegeven.

Als gevolg hiervan heeft de gemeente een inventarisatie gedaan van de betreffende percelen en samen met Stichting Libau en het stedenbouwkundig adviesbureau een afweging gedaan of en waar er in deze gevallen sprake is van een karakteristieke verschijningsvorm.

Bij de keuze is een viertal aspecten beoordeeld. Dit zijn de identiteit, de vorm, de uniciteit en de staat. De bescherming is gericht op het behoud van de karakteristieke hoofdvorm. Daarom is in eerste instantie gelet op panden die een relatief gave contour hebben. Dat wil zeggen, dat de hoofdvorm intact is en dat deze niet door aan- en uitbouwen of door dakkapellen is gewijzigd. Uit die panden zijn de unieke exemplaren gekozen. Onder uniciteit wordt hier verstaan, de samenhang tussen hoofdvorm, gevelindeling, detaillering en materialisering. Panden die jonger zijn dan 35 jaar worden niet als cultuurhistorisch waardevol pand beschermd. Deze panden vertegenwoordigen in beperkte mate een historische waarde. Ze dienen zichzelf eerst te bewijzen. Ook panden die recent gereconstrueerd zijn worden gezien als recente vormen van architectuur.

Op basis van de beoordeling is een hierop afgestemde juridische regeling opgesteld. Een keuzedocument met de individuele beoordeling is als bijlage 2 aan de planregels toegevoegd.

Voor de juridische regeling bij deze herziening is gekozen voor de aanduiding “cultuurhistorisch waardevol” waarbij de contour van de waardevolle hoofdvorm wordt vastgelegd. Voor de panden die niet een zodanige karakteristieke waarde is toegekend, blijft de reguliere woonbestemming gelden.

3. De uitbreidingsmogelijkheden van niet-agrarische bedrijven met meer dan 20%.
   Het gaat hier om het beperken van de uitbreidingsruimte voor niet-agrarische bedrijven tot 20% van de aanwezige bedrijfsvloeroppervlakte (peildatum: 17 juni 2009, zijnde de datum van vaststellen van de Omgevingsverordening). Een grotere uitbreiding is provinciaal wel toegestaan, mits daarover van tevoren bestuursafspraken tussen gemeente en provincie zijn gemaakt.

   De Raad van State oordeelde dat de regeling in het bestemmingsplan gehandhaafd kon blijven. Dit omdat de gemeente in voorkomend geval via een maatwerkbenadering een goede landschappelijke inpassing kan waarborgen. Dat blijft ook voor de toekomst het uitgangspunt. Dit onderwerp maakt geen deel uit van deze herziening.

4. Afstemming bestemmingsplan-nieuwbouwruimte: de verantwoording dat de toename van de woningvoorraad binnen de toegekende nieuwbouwruimte past zou in het kader van het bestemmingsplan moeten plaatsvinden. De Raad van State oordeelde dat de provincie op dit onderdeel een terecht standpunt heeft ingenomen.

Hierover kan allereerst worden opgemerkt dat hiermee 1 woning in het vrijkomend agrarische bedrijfsgebouw mogelijk is. In geval van meerdere woningen volgt een aparte afweging.
In dat verband het volgende. De gemeenteraad heeft bij besluit van 1 maart 2010 de *Woonvisie Marum 2009-2015* opgesteld. Het woonbeleid voor de periode 2009-2015 heeft de gemeente daarin uitgezet. Daarin wordt ook ingegaan op de woonfunctie in het buitengebied. Die komt vooral tot uiting in (agrarische) bedrijfswoningen en woningen op ruime percelen (in een groene setting), alsmede op een woonfunctie in een vrijkomend bedrijfsgebouw.

In de woonvisie is een woningbouwprogramma opgenomen voor de periode 2009-2015 naar locatie en type woningen. Afgezien van bedrijfswoningen (die buiten de reguliere nieuwbouwruimte) vallen, wordt in het buitengebied niet voorzien in een toename van het aantal woningen. Ook in de regeling van de bestemming Wonen in deze herziening is daarmee rekening gehouden. Deze partiële/correctieve herziening leent zich niet voor een afweging van de woningbouwcapaciteit waaronder de afweging met nieuwbouwcapaciteiten in relatie tot de andere bestemmingsplannen van de gemeente.
Mocht een vrijkomend agrarisch pand zich lenen voor de huisvesting van meer dan 1 woning, dan zal dit via een aparte procedure - met inachtname van het woonbeleid uit de woonvisie - worden afgewogen.

<u>Overige aanpassingen</u>
De volgende uitgangspunten worden voor deze herziening aangehouden:

1. <u>Archeologie</u>

De gemeenten in het Westerkwartier hebben gezamenlijk een onderzoek gedaan naar de archeologische (verwachtings)waarden in het gebied (*Archeologie en Cultuurhistorie in de Westerkwartiergemeenten Grootegast, Marum, Leek, Zuidhorn*, Vestigia, Amersfoort, 28-03-2013).

In het onderzoek wordt geconstateerd dat zich op het grondgebied van de gemeente Marum zich slechts 11 terreinen bevinden die voorkomen op de AMK (de Archeologische Monumentenkaart). Hieronder vallen geen wettelijk beschermde archeologische monumenten. Omdat het grondgebied grotendeels buiten het voormalige maritieme kustgebied ligt, zijn (huis)terpen in de minderheid. Opvallend noemt het onderzoek het relatief grote aantal borgen, wat te maken heeft met een vrij systematische opname van deze locaties op de monumentenkaart op basis van de literatuur.
Daarnaast is er in bepaalde gevallen sprake van gebieden met archeologische verwachtingswaarden.

Op grond van onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van het landschap zijn een archeologische verwachtingenkaart en een archeologische beleidsadviskaart gemaakt. Deze kaarten resulteren in gebiedsgebonden toevoegingen (dubbelbestemmingen Waarde Archeologie) vanuit het element ‘archeologie’.

2. Aanlegvergunningen / aanpassingen planregels

In het bestemmingsplan zoals dat in 2010 is vastgesteld, is een stelsel van aanlegvergunningen opgenomen. Kritische activiteiten ten opzichte van de hoofdfunctie kunnen daarmee worden afwogen. In dat stelsel van aanlegvergunningen zitten enkele omissies die in deze herziening zijn aangevuld.
Voorts zijn enkele omissies in de redactie van de overige planregels hersteld.

3. Perceelsgebonden aanpassingen

Binnen het plan wordt aantal perceelsgebonden aanpassingen opgenomen.
Uitgangspunt is deze zodanig te regelen dat aanwezige situaties worden gelegaliseerd. Voor het overige worden de binnen de gemeente gebruikelijke mogelijkheden geboden.
Het betreft met name de volgende onderwerpen:

- regeling van een aantal kleinschalige bedrijfsactiviteiten die vanuit huis worden uitgeoefend en zijn aan te merken als bedrijf aan huis. Uitgangspunt is dat deze, mits kleinschalig van aard, inpasbaar zijn;
- regeling van enkele (kleinschalige) agrarische bedrijven die ten onrechte niet als zodanig waren bestemd. Uitgangspunt is de actuele situatie middels een bouwvlak-op-maat te bestemmen;
- regeling aantallen woningen per bouwstrook: daar waar meerdere woningen in één bouwstrook aanwezig zijn, wordt het aantal toelaatbare woningen daarop afgestemd. In enkele gevallen moet de woonbestemming hierop aangepast worden. Uitgangspunt is geen toename van het aantal nieuw te bouwen (burger)woningen in het buitengebied;
- regeling voor het beleid bed and breakfast: de Westerkwartiergemeenten ontwikkelen gemeenschappelijk recreatiebeleid. Onderdeel daarvan is het onder voorwaarden toestaan van bed and breakfast in vrijstaande bijgebouwen bij woningen. De gebouwen die het betreffen moeten voldoen aan het bouwbesluit, waar de brandveiligheidseisen onderdeel van uitmaken;
- regeling incidentele zaken: dit onder afstemming op de feitelijke situatie.

In het volgende hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de opgenomen wijzigingen.

4. Regeling gasleiding NV Nederlandse Gasunie

Binnen deze herziening is in een regeling voorzien voor een gasleiding die loopt van De Scheiding (de westelijke gemeentegrens) naar het gasbewerkingsstation aan de Leidijk en vandaar via de Klooosterweg langs de Leidijk richting de gemeenten Grootegast.
Gebleken is dat deze gasleiding van De Scheiding naar de Leidijk volgens de Risicokaart van de provincie Groningen geen plaatsgebonden risicocontour kent.

Het Steunpunt Externe Veiligheid Groningen heeft in het rapport, Samen Sterk, Samen Veilig, 20 maart 2014, een onderbouwing/ berekening gemaakt ten behoeve van de plaatsgebonden risicocontour. In het rapport staat de volgende conclusie opgenomen:

Gelet op zeer beperkte aantal bestemmingen binnen het invloedsgebied van de buisleidingen, is het aanwezige groepsrisico nihil. Het bestemmingsplan maakt tevens geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk binnen het invloedsgebied van de aanwezige buisleidingen. Hiermee is geen sprake van een toename van het groepsrisico.

4. JURIDISCHE PLANOPZET

4. 1. Opzet

De herziening bestaat uit een verbeelding waarop de gewijzigde gronden zijn begrensd en van een actuele bestemmingsregeling zijn voorzien.
Verder zijn in de planregels de nieuwe elementen ingevoegd die voortvloeien uit de uitgangspunten van hoofdstuk 3. Tezamen met de eerdere rechtsgeldige regeling ontstaat daarmee een complete set van regelingen voor het totale bestemmingsplan Buitengebied.

4. 2. Verantwoording keuzes van bestemmingen

De volgende wijzigingen zijn in deze herziening meegenomen.

Locatie/adres:	Wijziging:
Woonfuncties	
Keuningsweg 22	Perceel A-AB3 krijgt een aanduiding ter regeling van de aanwezige zorgboerderij. Functie zorgboerderij is in artikel 1 van de begripsomschrijvingen toegevoegd
Bareveld 4	Vergroting van de woonfunctie
Boelewijk 1-9	Vanwege de feitelijke aanwezigheid van 5 woningen is de aanduiding op de verbeelding daarop afgestemd met verwijzing in de planregels
Nieuweweg 46-48-50	Ter regeling van de aanwezige situatie is de aanduiding voor 3 woningen op de verbeelding opgenomen met verwijzing in de planregels
Jonkersweg 3	Ter regeling van de aanwezige situatie is de aanduiding voor 2 woningen op de verbeelding opgenomen met verwijzing in de planregels
Jonkersvaart 76	Vergroting van de woonfunctie
Nieuweweg 59a/61/Molenweg 1, 3, 5	Ter regeling van de aanwezige situatie is de aanduiding voor 6 woningen op de verbeelding opgenomen met verwijzing in de planregels en is voorts de begrenzing van het bestemmingsvlak aangepast (conform de begrenzingenkaart buitengebied, behorend bij POV, april 2010
Boerakkerweg 16, 18, 20	Ter regeling van de aanwezige situatie is de aanduiding voor 3 woningen op de verbeelding opgenomen met verwijzing in de planregels
Bakkerom 12, 14, 16	Ter regeling van de aanwezige situatie is de aanduiding voor 3 woningen op de verbeelding opgenomen met verwijzing in de planregels

't Pad 21	Een plan met vervangende nieuwbouw ter plaatse van een afgebroken boerderij is verwerkt middels een woonbestemming op de verbeelding
Willemstad 2	Ter regeling van de aanwezige situatie is het bestemmingsvlak vergroot
Agrarische functies	
Westerweg 37, Noordwijk	Het betreft hier een (kleinschalig) agrarisch bedrijf. De woonbestemming is op de verbeelding vervangen door een agrarisch bouwblok, afgestemd op de perceelsituatie (bestemming A-AB-1)
Haarsterweg 37	Het betreft hier een (middelschalig) agrarisch bedrijf. De woonbestemming is op de verbeelding vervangen door een agrarisch bouwblok, afgestemd op de perceelsituatie (bestemming A-AB-2)
Houtwal 38	Toevoeging aanduiding 'bedrijf aan huis' ten behoeve van verkoop van eigen gekweekt fruit en groente en rustpunt.
Noorderweg 30	Het betreft hier een agrarisch bedrijf dat weer in functie is getreden. De woonbestemming is op de verbeelding vervangen door een agrarisch bouwblok, afgestemd op de bedrijfsomvang van het agrarisch bedrijf.
Wonen / bedrijvigheid aan huis	
Postdijk 3	De aanwezigheid van een (kleinschalig) lasbedrijf is nu geregeld binnen de aanduiding "bedrijf aan huis" op de verbeelding
Houtwal 44	Aanwezige functie gastouderopvang is nu geregeld binnen de aanduiding "bedrijf aan huis" op de verbeelding
Jonkersvaart 31	Aanwezige functie gastouderopvang is nu geregeld binnen de aanduiding "bedrijf aan huis" op de verbeelding
Jonkersvaart 37	Aanwezige functie is nu geregeld binnen de aanduiding "bedrijf aan huis" op de verbeelding
Nuis, Oudeweg 17a	Aanwezige functie erfgoedlogies is nu geregeld binnen de aanduiding "bedrijf aan huis" op de verbeelding
Roordaweg 2	Aanwezige functie familiefiets/-verhuurbedrijf is nu geregeld binnen de aanduiding "bedrijf aan huis" op de verbeelding
Jonkersvaart 72	Aanwezige functie metaalbewerking/lasbedrijf is nu geregeld binnen de aanduiding "bedrijf aan huis" op de verbeelding
Bed and breakfast Gemeentebreed	Toevoegen afwijkingsregeling ten behoeve van bed and breakfast

Overige functies	
Halbe Wiersmaweg 11	Vervangende nieuwbouw heeft geleid tot aanpassing van het bestemmingsvlak in noordelijkwestelijke richting; de verbeelding is hierop aan gepast
Jonkersvaart 76	Perceelsaanpassing vanwege tuinvergroting is verwerkt op verbeelding
Haarsterweg 36	Door de feitelijke afwezigheid van een bedrijfswoning, is dit aangeduid op de verbeelding
Haarsterweg 36	Toevoegen aan woonbestemming met ruimte voor kleinschalig kamperen
Oosterweg 12, Noordwijk	Aanwezige functie is bestemd met grenscorrectie
Niebert, Roordaweg 3	Vergroting van camping de Akkerhoeve ten behoeve van kwaliteitsverbetering
Waarde archeologie	Toegevoegd op basis van het archeologisch beleid

5. ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID EN GRONDEXPLOITATIE

5. 1. Economische uitvoerbaarheid

Het aantonen van de economische uitvoerbaarheid van het plan door middel van een cijfermatige opzet, is voor dit bestemmingsplan niet aan de orde. Het onderhavige plan is immers primair afgestemd op de uitspraken in het kader van de procedure over de vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied 2010. Deze partiële en correctieve herziening is daarmee economisch uitvoerbaar.

5. 2. Grondexploitatie

Door middel van de grondexploitatieregeling in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) beschikken gemeenten over mogelijkheden voor het verhalen van kosten voor bijvoorbeeld bouw- en woonrijp maken en hebben zij sturingsmogelijkheden, omdat in het geval van grondexploitatie door derden diverse eisen en regels gesteld kunnen worden. Indien er sprake is van bepaalde bouwplannen, dient de gemeente hiervoor een exploitatieplan op te stellen, tenzij voornoemde kosten 'anderszins verzekerd' zijn, bijvoorbeeld door overeenkomsten of eigen gronduitgifte, en het stellen van eisen met betrekking tot kwaliteit en fasering niet noodzakelijk wordt geacht. Een combinatie van een exploitatieplan en overeenkomsten is ook mogelijk.

De onderhavige herziening heeft een conserverend karakter, waarbij de bestaande situatie als uitgangspunt geldt en met inachtneming van de actuele bouw- en gebruiksregels wordt vastgelegd. In het plangebied worden slechts beperkte bouwmogelijkheden geboden, welke kunnen worden aangemerkt als aangewezen bouwplan zoals bedoeld in artikel 6.2.1 Bro. Het betreft particulier initiatief, waaraan in de meeste gevallen geen kosten voor de gemeente zijn verbonden, afgezien van kosten van het ambtelijk apparaat voor de begeleiding en toetsing van aanvragen. Deze kosten worden door middel van leges gedekt.
Ten aanzien van de door dit bestemmingsplan nieuw mogelijk gemaakte bouwplannen is in de Wro en het Bro vanaf 1 november 2010 een regeling opgenomen, waardoor bij relatief beperkte bouwmogelijkheden kan worden afgeweken van de plicht om een exploitatieplan vast te stellen. In uitzonderingsgevallen is het mogelijk om als gemeenteraad af te zien van het vaststellen van een exploitatieplan, indien de te verhalen kosten niet in verhouding staan tot de kosten verbonden aan het maken van een exploitatieplan. Het gaat dan om situaties waarbij de verhaalbare kosten lager zijn dan € 10.000,-, er geen fysieke werken als kostenpost worden opgevoerd maar alleen apparaatkosten of waarbij de verhaalbare kosten alleen betrekking hebben op aansluiting op de openbare ruimte of aansluiting op nutsvoorzieningen (artikel 6.2.1a Bro). Gezien de inhoud van deze herziening, zal de gemeenteraad bij vaststelling van het bestemmingsplan besluiten om geen exploitatieplan vast te stellen.

===

Reparatieplan Bestemmingsplan Buitengebied (gasleiding)

Rho
ADVISEURS VOOR LEEFRUIMTE

REPARATIEPLAN BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED (GASLEIDING)

CODE 134201 / 16-09-2015

GEMEENTE MARUM 134201 / 16-09-2015
REPARATIEPLAN BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED (GASLEIDING)

TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE **blz**

1. INLEIDING **1**

1. 1. Aanleiding 1
1. 2. Plangebied 1
1. 3. Bij het plan behorende stukken 1
1. 4. Leeswijzer 1

2. VIGERENDE PLAN MET BESLUITVORMING **2**

3. UITGANGSPUNTEN **3**

3. 1. Algemeen 3
3. 2. Aanpassingen 3

4. JURIDISCHE PLANOPZET **4**

4. 1. Opzet 4
4. 2. Verantwoording van keuzes 4

5. ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID **5**

5. 1. Economische uitvoerbaarheid 5
5. 2. Grondexploitatie 5

1. INLEIDING

1. 1. Aanleiding

De gemeenteraad van Marum heeft op 28 mei 2014 het bestemmingsplan 'Herziening bestemmingsplan buitengebied' vastgesteld. In deze herziening is onder andere een aangepast tracé van de gasleiding opgenomen. Tegen deze herziening is beroep ingesteld. Op 20 mei 2015 heeft de Raad van State hierover een uitspraak gedaan. De Raad van State heeft het besluit van de raad waarbij de herziening is vastgesteld, vernietigd op grond van het ontbreken van een voldoende vergunningenstelsel in de dubbelbestemming 'Leiding – Gas' en het foutief op de verbeelding weergegeven leidingentracé. Het is op basis van deze uitspraak nodig om een nieuw plan vast te stellen voor de gronden waarop deze dubbelbestemming van toepassing is. Onderhavig reparatieplan voorziet hierin.

1. 2. Plangebied

Het plangebied betreft niet het hele buitengebied, maar richt zich op de gasleiding die als gevolg van de uitspraak van de Raad van State een nieuwe regeling behoeft.

1. 3. Bij het plan behorende stukken

Dit bestemmingsplan bestaat uit drie delen:
- Een verbeelding, waarop de dubbelbestemming in het plangebied is aangegeven.
- Regels, waarin de bouw- en gebruiksmogelijkheden van de op de verbeelding vermelde dubbelbestemming zijn opgenomen.
- Deze toelichting, waarin de keuzes die in het bestemmingsplan worden gemaakt nader gemotiveerd en verantwoord worden.

De toelichting is beknopt gehouden en dient ter motivering van dit reparatieplan. De verbeelding vormt samen met de regels het juridisch bindende deel van het bestemmingsplan.

1. 4. Leeswijzer

Het bestemmingsplan is als volgt opgezet:

Hoofdstuk 2: Het vigerende plan met een weergave van de uitspraak van de Raad van State.
Hoofdstuk 3: Uitgangspunten voor de herziening.
Hoofdstuk 4: Toelichting op de gehanteerde bestemmingsregeling.
Hoofdstuk 5: Een beschrijving van de uitvoerbaarheid van deze herziening.

2. VIGERENDE PLAN MET BESLUITVORMING

De gemeenteraad van Marum heeft op 28 mei 2014 het bestemmingsplan 'Herziening bestemmingsplan buitengebied' vastgesteld. In de herziening is destijds onder andere een regeling opgenomen voor de gasleiding. Uit het rapport Samen Sterk, Samen Veilig van het Steunpunt Externe Veiligheid Groningen van 20 maart 2014, blijkt dat de betreffende gasleiding geen risicocontour kent. Dit is gebaseerd op de Risicokaart van de provincie Groningen. Geconcludeerd is dat het groepsrisico nihil is en niet toeneemt.

Tegen de vaststelling is beroep aangetekend. Bij uitspraak van 20 mei 2015 heeft de Raad van State het besluit ten behoeve van de vaststelling van de herziening deels vernietigd. Het gaat om de dubbelbestemming 'Leiding – Gas'. Het plan is op dit onderdeel vernietigd omdat het in strijd is met artikel 3.2 van de Algemene wet bestuursrecht. De eerder ingediende zienswijze door de Gasunie is niet verwerkt, terwijl dit in de zienswijzennota wel is toegezegd. Verder wordt het plan op dit onderdeel vernietigd omdat het in strijd is met artikel 14 lid 2 aanhef en onder b van het Besluit externe veiligheid buisleidingen. In het plan is namelijk geen omgevingsvergunning vereist voor de aanleg van verharde wegen en paden of het aanbrengen van andere verhardingen.

3. UITGANGSPUNTEN

3. 1. Algemeen

Centraal uitgangspunt voor dit reparatieplan is het aanpassen van het bestemmingsplan op het onderdeel dat door de Raad van State met betrekking tot de gasleiding is vernietigd. Deze aanpassingen zijn verwerkt in onderhavig reparatieplan.

3. 2. Aanpassingen

In het reparatieplan is de gehele bestemming Leiding – Gas overgenomen uit het geldende bestemmingsplan. Ten aanzien van de zaken die in de uitspraak van de Raad van State aan de orde zijn gekomen is gekozen voor de volgende insteek:

1. Ten behoeve van de dubbelbestemming ‘Leiding – Gas’ is een omgevingsvergunning toegevoegd voor de aanleg van verharde wegen en paden of het aanbrengen van andere verhardingen.
2. De ligging van de leiding is aangepast op de verbeelding, behorende bij dit reparatieplan.

4. JURIDISCHE PLANOPZET

4. 1. Opzet

Het reparatieplan bestaat uit een verbeelding waarop de gewijzigde gronden zijn begrensd en die vervolgens van een actuele bestemmingsregeling zijn voorzien. Verder zijn in de planregels de nieuwe elementen ingevoegd die voortvloeien uit de uitgangspunten van hoofdstuk 3. Tezamen met de eerdere rechtsgeldige regeling ontstaat daarmee een complete set van regels voor de gasleiding.

4. 2. Verantwoording van keuzes

In dit reparatieplan zijn de beslissingen van de Raad van State ten aanzien van de gasleiding verwerkt. Er zijn geen aanvullingen of aanpassingen gedaan die niet passen binnen de uitspraak van de Raad van State. De ligging van de gasleiding is op de verbeelding aangepast. Het omgevingsvergunningenstelsel is aangevuld.

5. ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID

5. 1. Economische uitvoerbaarheid

Het aantonen van de economische uitvoerbaarheid van het plan door middel van een cijfermatige opzet, is voor dit bestemmingsplan niet aan de orde. Het onderhavige plan is immers primair afgestemd op de uitspraken in het kader van de procedure over de vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied 2010. Dit reparatieplan is daarmee economisch uitvoerbaar.

5. 2. Grondexploitatie

Door middel van de grondexploitatieregeling in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) beschikken gemeenten over mogelijkheden voor het verhalen van kosten voor bijvoorbeeld bouw- en woonrijp maken en hebben zij sturingsmogelijkheden, omdat in het geval van grondexploitatie door derden diverse eisen en regels gesteld kunnen worden. Indien er sprake is van bepaalde bouwplannen, dient de gemeente hiervoor een exploitatieplan op te stellen, tenzij voornoemde kosten ‘anderszins verzekerd’ zijn, bijvoorbeeld door overeenkomsten of eigen gronduitgifte, en het stellen van eisen met betrekking tot kwaliteit en fasering niet noodzakelijk wordt geacht. Een combinatie van een exploitatieplan en overeenkomsten is ook mogelijk.

Het onderhavige reparatieplan heeft een conserverend karakter, waarbij de bestaande situatie als uitgangspunt geldt die met inachtneming van de actuele bouw- en gebruiksregels wordt vastgelegd. Er worden geen nieuwe ontwikkelingen in de zin van bouwplannen mogelijk gemaakt. Gezien de inhoud van dit reparatieplan, zal de gemeenteraad bij vaststelling van het bestemmingsplan besluiten om geen exploitatieplan vast te stellen.

Open toelichting bestemmingsplan Buitengebied, aanpassing pingo's